С3-3 (Мбеи)
П15

ПАМЯЦЬ

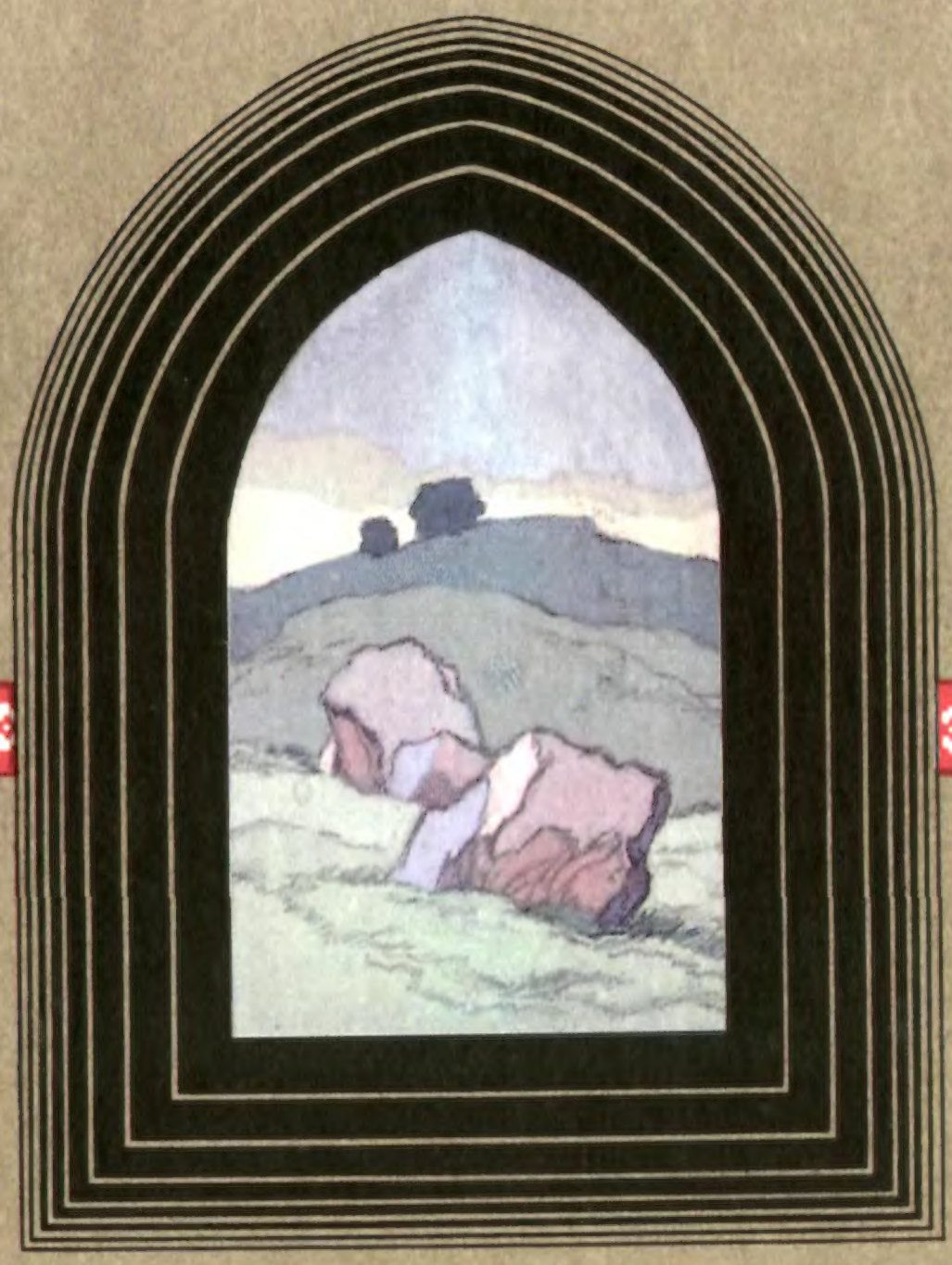

ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ ХРОНІКІ ГАРАДОЎ І РАЁНАЎ БЕЛАРУСІ

ШМАТТОМНАЕ ВЫДАННЕ СТВАРАЕЦЦА ПАВОДЛЕ РАШЭННЯ ЎРАДА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ПАМЯЦЬ

СЕННЕНСКІ РАЁН

Мінск
ПК "Паліграфафармленне"
2003

УДК 947.6
ББК 63.3(4 Беи)
П 15

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

Ул. С. БОГАЎ, А. І. ЗАЛЕСКІ, Б. В. УЛЬЯНКА, С. В. ШАЙКО.

РАЁННАЯ КАМІСІЯ ПА СТВАРЭННІ ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНАЙ ХРОНІКІ:

С. В. ШАЙКО (старшыня камісіі), А. І. ЗАЛЕСКІ (намеснік старшыні), А. М. ЖУДРО, В. А. ЗЛОТКА, І. Е. ЛАЗУКА, Ул. Р. СКАПА.

АРГАНІЗАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫ ЦЭНТР ПА ВЫДАННІ ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫХ ХРОНІК ПАМЯЦІ МІНІСТЭРСТВА ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ:

Б. В. УЛЬЯНКА (кіраўнік цэнтра), Ул. І. ЛЕМЯШОНАК (галоўны рэдактар), М. З. БАШЛАКОЎ (галоўны метадыст), Р. А. ЧАРНАГЛАЗАВА (рэдактар).

УКЛАДАЛЬНІК

С. В. ШАЙКО.

МАСТАК

Э. Э. ЖАКЕВІЧ.

Распрацоўка мастацка-тэхнічнага афармлення серыі В. А. РАГАЛЕВІЧА.

ISBN 985-6351-18-9

© ПК “ПАЛІГРАФАФАРМЛЕННЕ”, 2003

Вас сустракае горад Сянно.

Каля XI тысячагоддзя да н. э. Першыя пасяленні людзей на тэрыторыі Сенненшчыны.

VI. ст. да н. э. Першыя гарадзішчы на тэрыторыі раёна (вёскі Ганчарова, Замошша, Новае Сяло, Машчоны).

Канец V—пачатак VI стагоддзяў. Засяленне Сенненшчыны крывічамі.

Канец XIII ст. Сенненшчына ў складзе Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ).

Памятны знак на месцы дома Машэравых каля в. Шыркі.

1442 г. Першае пісьмовае ўпамінанне пра Сянно.

1566 г. Сянно згадваецца ў апісанні граніц Віцебскага ваяводства.

1569 г. Уваходжанне Сенненшчыны ў склад Рэчы Паспалітай.

1609 г. У Сянне пабудаваны касцёл ордэна францысканцаў.

Спакойная плынь Абалянкі.

1772 г. Пасля 1-га падзелу Рэчы Паспалітай тэрыторыя сучаснага Сенненскага раёна ўвайшла ў склад Расійскай імперыі.

1773 г. Сянно атрымала статус горада Аршанскай правінцыі. Затым стаў цэнтрам павета Магілёўскай губерні.

16 жніўня 1781 г. Зацверджаны герб г. Сянно.

1812 г. Сенненскі павет спустошаны ў час вайны Расіі з Напалеонам.

Маўклівы сведка тысячагоддзяў. Чортаў камень каля в. Вароніна.

1840 г. Каля в. Паграбёнка пабудавана паштовая станцыя.

1862 г. Адкрыта першае народнае вучылішча ў в. Расна.

1864 г. Заснавана Сенненскае прыходскае вучылішча.

1865 г. Адкрыта Сенненскае павятовае 2-класнае вучылішча.

Лясное возера Леванова.

1867 г. Пабудавана Мікалаеўская саборная царква.

1898 г. Пачала працаваць вінакурня (зараз Багушэўскі спіртзавод) у в. Янова.

1903 г. Заснавана Сенненскае жаночае прыходскае вучылішча.

1903—1904 гг. Іван Дамінікавіч Луцэвіч (Янка Купала) служыў у маёнтку Беліца.

Сучасная в. Машканы з вышыні птушынага палёту.

1905 г. На Сенненшчыне адбыліся сялянскія выступленні.

1907 г. Выйшла кніжка К. Ц. Апікіевіча "Сенненский уезд Могилевской губернии".

2(15) студзеня 1908 г. У в. Маўчаны нарадзіўся беларускі скульптар З. І. Азгур.

19 жніўня 1910 г. У г. Сянно нарадзіўся беларускі паэт Алесь Жаўрук.

Музей Машканскай сярэдняй школы

1914 г. Антываенныя выступленні ў Сенненскім павеце.

27 лютага 1915 г. У в. Машканы парадзіўся Герой Савецкага Саюза А. К. Гаравец.

Сакавік 1917 г. Стварэнне Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Лістапад 1917 г. У г. Сянно ўстаноўлена Савецкая ўлада.

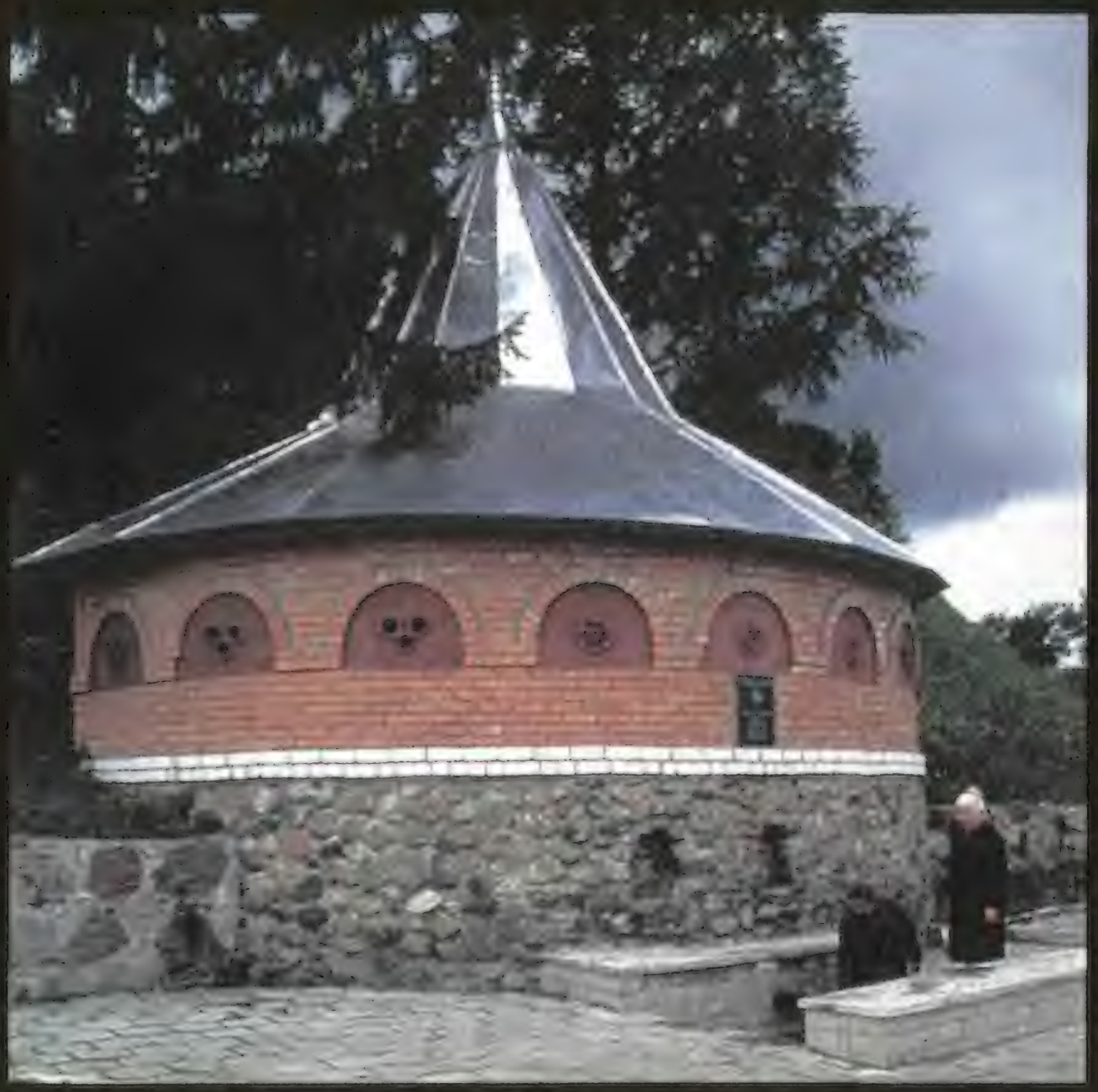

Крыніца Каплічка ў г. Сянно.

26 лютага 1918 г. У в. Шыркі нарадзіўся Герой Савецкага Саюза, Герой Сацыялістычнай Працы П. М. Машэраў.

27 лютага 1918 г. У г. Сянно адбыўся першы павятовы з'езд Саветаў сельскіх, рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

1 мая 1918 г. У г. Сянно выйшаў першы нумар газеты "Известия Исполкома".

Жнівень 1918 г. Падаўленне леваэсэраўскага мецяжу.

Дачны пасёлак на беразе Тухінскага возера.

З 1919 г. Сянно ў складзе Віцебскай губерні РСФСР.

17 ліпеня 1924 г. Створаны Сенненскі раён у складзе Віцебскай акругі.

1924—1926 гг. Праз Сенненскі раён пракладзена чыгунка Орша—Лепель.

27 снежня 1923 г. У в. Машканы нарадзіўся беларускі паэт Анатоль Вялюгін.

Фальклорны ансамбль "Вечарынка".

1924 г. Багушэўск становіцца мястэчкам Аршанскай акругі.

1930 г. У г. Сянно пабудавана першая электрастанцыя.

1932 г. У г. Сянно пачаў працаваць ільнозавод.

1934 г. Сенненскаму раёну прысуджаны Чырвоны сцяг Наркамзема СССР за перавыкананне плана продажу льнопрадукцыі.

Сенненскі раённы краязнаўчы музей.

6—10 ліпеня 1941 г. На тэрыторыі раёна адбылася адна з буйнейшых танкавых бітваў пачатку Вялікай Айчыннай вайны (Лепельскі контрудар 20-й арміі).

10 ліпеня 1941 г.—25 чэрвеня 1944 г. Акупацыя раёна нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Красавік 1943 г. Пачаў дзейнічаць Сенненскі падпольны райком КП(б)Б.

Ліпень 1941 г. Пачаў дзейнічаць Багушэўскі падпольны райком КП(б)Б.

Панарама г. Сянно.

24 і 25 чэрвеня 1944 г. Чырвоная Армія ва ўзаемадзеянні з партызанамі вызваліла Багушэўск і Сянно ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

20 студзеня 1960 г. У склад Сенненскага раёна ўвайшла большая частка Багушэўскага раёна разам з Багушэўскам.

1969 г. Пачаў дзейнічаць Сенненскі завод сухога абястлушчанага малака.

1977 г. Сенненскаму раёну ўручаны пераходны Чырвоны Сцяг Савета Міністраў СССР і ВЦСПС за дасягненне лепшых вынікаў у вытворчасці і продажы дзяржаве льнопрадукцыі.

1981 г. Саўгасу "Машканы" прысвоена імя П. М. Машэрава.

Жнівень 1996 г. Адкрыты Сенненскі раённы краязнаўчы музей.

ДА ЧЫТАЧА

Памяць народа... Без яе людзі трацяць свае гістарычныя карані, мову, культуру, нацыянальную свядомасць. Толькі гістарычная памяць вызначае месца народа ў агульным працэсе развіцця ўсяго чалавецтва, дапамагае знайсці сілы для пераадолення перашкод на шляху да лепшай долі.

Археалагічныя раскопкі даюць магчымасць прасачыць гісторыю насельнікаў гэтай зямлі, развіццё іх матэрыяльнай і духоўнай культуры.

Першыя людзі з'явіліся тут каля 11—13 тысяч гадоў таму. Паслядоўна праходзілі эпохі: першабытнаабшчынны лад, феадалізм, зараджэнне капіталізму. Адбыліся рэвалюцыйныя пераўтварэнні пачатку XX стагоддзя. Нябачных поспехаў дасягнуў азёрны край у перадваенны час і ў перыяд аднаўлення гаспадаркі пасля Вялікай Айчыннай вайны.

Шмат варожых нашэсцяў зведаў наш край у даўнія часы, неаднойчы, нібы легендарная птушка Фенікс, паўставаў ён з папялішчаў. Зямля, на якой мы сёння жывём, паліта крывёю і потам нашых продкаў. Кожны раз адраджалася Сенненшчына, адбудоўваліся і прыгажэлі яе вёскі, зарубцоўваліся раны, пакінутыя ваенным ліхалеццем.

Асабліва цяжкія выпрабаванні выпалі на долю жыхароў раёна, як і ўсяго беларускага народа, у Вялікую Айчынную вайну 1941—1945 гадоў. Вялікія матэрыяльныя і духоўныя страты панесла Сенненшчына. Загінула шмат нашых землякоў. Разбуранае можна аднавіць, адбудаваць, людскія ж страты — незваротныя. Гартаючы старонкі кнігі, нашы чытачы змогуць яшчэ раз асэнсаваць гістарычны лёс краю, светлыя і драматычныя старонкі гэтага лёсу.

Гордасць нашай зямлі — яе людзі. На Сенненшчыне нарадзіліся Героі Савецкага Саюза А. К. Гаравец, С. А. Каваленка, І. І. Камінскі, А. Дз. Мацюшаў, П. М. Машэраў (таксама Герой Сацыялістычнай Працы), А. Ф. Пятаковіч, І. Г. Тамашэўскі. У мірны час сталі Героямі Сацыялістычнай Працы нашы землякі П. Л. Бабак, З. І. Баркоўскі, М. А. Лісецкі, І. Р. Паўлоўскі, А. Дз. Сарокіна, Л. Е. Сіроткіна. З нашага краю выйшлі генералы Савецкай Арміі У. М. Каваленка, І. С. Касабуцкі, А. Х. Кузняцоў, Ф. З. Лазарэвіч, Б. Д. Супран, С. І. Сурын, Б. Л. Юроўскі і інш.

Нямала сярод нашых землякоў славутых вучоных, творцаў, заслужаных людзей самых розных прафесій, якія вядомы на Беларусі і ў іншых краінах. За сумленную працу ордэнамі і медалямі ўзнагароджаны сотні жыхароў Сенненшчыны. Расказы аб іх змешчаны ў кнізе.

Значнае месца адведзена ў выданні матэрыяльнай і духоўнай спадчыне, гісторыі населеных пунктаў.

Кніга стваралася вялікім калектывам гісторыкаў і краязнаўцаў, літаратараў, журналістаў і навукоўцаў на падставе дакументаў, успамінаў, навуковых даследаванняў. У ёй выкарыстаны дакументы Нацыянальнага і Нацыянальнага гістарычнага архіваў Рэспублікі Беларусь, Расійскага дзяржаўнага ваеннага архіва, Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі, Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці, матэрыялы з Сенненскага краязнаўчага музея, школьных музеяў раёна, успаміны ўдзельнікаў падзей, што адбываліся на тэрыторыі раёна. Гэта дазволіла ўзнавіць многія старонкі гісторыі Сенненшчыны, а галоўнае — удакладніць і надрукаваць спісы загінуўшых землякоў — мірных жыхароў, воінаў Чырвонай Арміі і партызан, тых, хто аддаў жыццё пры вызваленні раёна. Не забыты і імёны нашых землякоў, якія, выконваючы свой салдацкі доўг, прайшлі дарогамі вайны ў Афганістане.

Няхай гэтая хроніка стане своеасаблівым помнікам гераічным справам былых і цяперашніх пакаленняў, крыніцай для вывучэння роднага краю.

СЕННЕНСКІ РАЁН

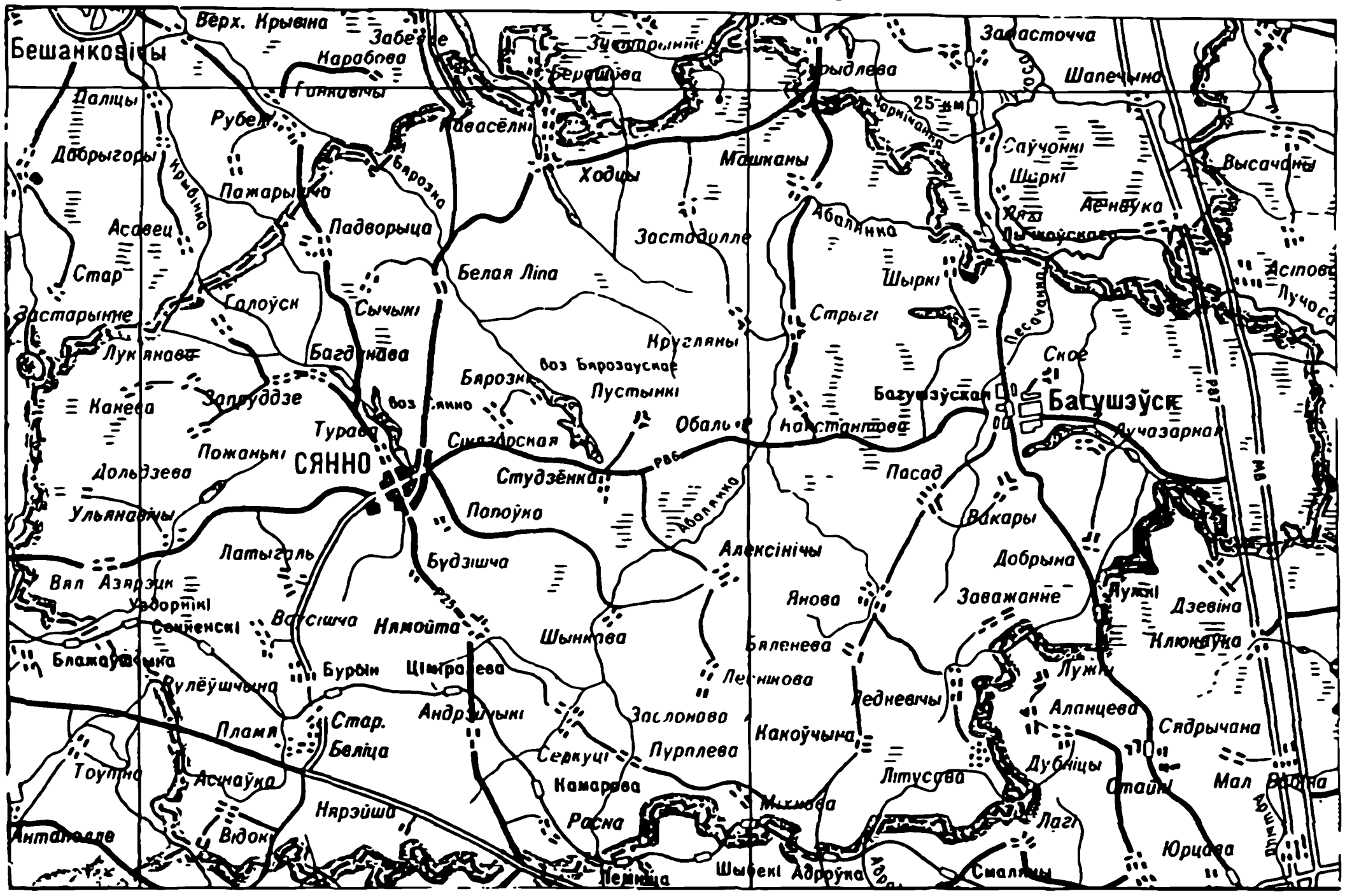

СЕННЕНСКІ РАЁН размешчаны на паўднёвым усходзе Віцебскай вобласці. Утвораны 17.7.1924 г. Плошча 1964 кв. км, насельніцтва 34400 чалавек (2002). Цэнтр раёна — г. Сянно, 9 тыс. чалавек (2002). Раён мяжуе з Віцебскім, Лёзненскім, Аршанскім, Талачынскім, Чашніцкім, Бешанковіцкім раёнамі.

У складзе раёна г. п. Багушэўск (3,7 тыс. чалавек), 334 сельскія населеныя пункты. Раён падзяляецца на Багушэўскі пасялковы і 12 сельскіх саветаў — Алексініцкі, Багданаўскі, Багушэўскі, Беліцкі, Какоўчынскі, Машканскі, Нямойтаўскі, Обальскі, Расненскі, Студзёнкаўскі, Ульянавіцкі, Ходцаўскі.

Працягласць тэрыторыі раёна з поўначы на поўдзень — 42 км, з захаду на ўсход — каля 70 км. Паверхневы рэльеф пераважна раўнінны, на паўночным захадзе Чашніцкая раўніна, на поўдні адгор'і Аршанскага ўзвышша. Па тэрыторыі раёна цякуць 27 рэк і ручаёў працягласцю каля 300 км, найбольшая з іх — Абалянка. Вялікія азёры — Сянно, Бярозаўскае, Кічына, Серакаротня. Карысныя выкапні: торф, гліна і суглінкі, будаўнічы пясок і пясочна-жвіравы матэрыял. Сярэдняя тэмпература студзеня — -7,5°С, ліпеня — 17,8°С. Ападкаў выпадае 592 мм за год. Вегетатыўны перыяд 185 дзён. Пад лясамі 42% тэрыторыі. Лясы мяшаныя, пераважна хваёвыя. Глебы ў асноўным дзярнова-падзолістыя, дзярнова-падзолістыя забалочаныя, тарфяна-балотныя. У раёне 14 сельгаскааператываў, 5 сельгаспрадрыемстваў, Віцебская эксперыментальная гаспадарка; 8 прамысловых прадпрыемстваў; 16 сярэдніх, 9 базавых, 10 пачатковых школ, школа-інтэрнат, санаторна-аздараўленчая школа, дзіцячая спартыўная школа; 2 дзіцячыя школы мастацтваў, 1 сельская музычная школа, 12 дамоў культуры, 25 клубаў, 45 бібліятэк, Дом рамёстваў, музей, карцінная галерэя У. К. Гоманава; 5 бальніц, 2 раённыя паліклінікі, 3 амбулаторыі, 23 фельчарска-акушэрскіх пунктаў. Па тэрыторыі раёна праходзяць чыгункі Віцебск—Орша, Орша—Лепель, аўтадарогі на Віцебск, Оршу, Бешанковічы, Талачын, Чашнікі, нафтаправод "Дружба". З 1918 г. выдаецца раённая газета "Голас Сенненшчыны".

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел

ГОРАД СЯННО

Прыгарадныя пасёлкі Дружба, Труд, школы-інтэрната.

Алексініцкі сельсавет: вёскі Адамава, Алексінічы, Алёхнава, Аўсеева, Барок, Заслонава, Застадолле, Зямковічы, Каменка, Кімейка, Курэйшына, Леснікова, Луг, Мацкава, Папіна, Папінка, Тур'ева, Утрылава, Шынкава, Шыпы.

Багданаўскі сельсавет: вёскі Багданава, Броўкі, Вялікае Сяло, Галоўск, Гарадзец, Гарывец, Запруддзе, Канева, Капланы, Каралевічы, Лугінавічы, Лук'янава, Малішы, Міхалполле, Падворьца, Пожанькі, Поўзікі, Свабодная, Свечы, Турава, Тухінка, Чырвоная Лука, Чырвоны Прамень, Шашалы, пасёлак Пожанькі.

БАГУШЭЎСКІ ПАСЯЛКОВЫ САВЕТ: Г. П. БАГУШЭЎСК

Багушэўскі сельсавет: вёскі Александрова, Александрыя, Андрэеўшчына, Астапенкі, Бугаі, Вакары, Варашылы, Галашчакіна, Града, Добрына, Заазер'е, Заветнае, Засценак, Казакі, Калянькі, Кічына, Колпіна, Куляшы, Луг, Лукты, Лучазарнае, Магілёўка, Мяшкі, Навасёлкі, Навязкі, Паграбёнка, Пасад, Пастушкі, Песачанка, Платоны, Рабцава, Роднае Сяло, Рыбнае, Рэчкі, Ског, Філёва, Фурманы; Цыпкі, Цясы, Шчытоўка, Шылы, Шыркі, Яноўшчына, база адпачынку "Віцязь".

Беліцкі сельсавет: вёскі Апечкі, Асінаўка, Атраднае, Бурбін, Відокі, Вялікая Пярэспа, Глебаўск, Заполле, Каралі, Лапатнікі, Малая Беліца, Малая Пярэспа, Манголія, Маргойцы, Мянюцева, Мяшчэнцы, Новая Беліца, Нярэйша, Оўсішча, Полымя, Рулёўшчына, Рэчкі, Станюкі, Старая Беліца, Чараўкі, Чырвонае Сяло.

Какоўчынскі сельсавет: вёскі Балбасава, Бортнікі, Буда, Бяленева, Выгада, Вялікае Сяло, Германава, Града, Грузды, Даганаўка, Жохава, Забараўе, Заважанне, Зубава, Івашкава, Какоўчына, Калантаёва, Канашэва, Крупяжына, Кулікі, Ледневічы, Ліплянск, Літусава, Лясная Паляна, Майская, Міхнава, Міцюкова, Мішукова, Някрашава, Нярэйша, Пашкава, Пількавічы, Пляцы, Прыхабы, Рошчына, Рындзева, Савецкая, Студзянец, Стэцава, Ударная, Харэўшчына, Ходасы, Шуплякі, Шчытнікі, Шыркаўшчына, Шэметаўка, Янова.

Машканскі сельсавет: вёскі Бікава, Бялькі, Госмірава, Задарожжа, Застадолле, Масоры, Машканы, Обаль, Парнева, Рамшына.

Нямойтаўскі сельсавет: вёскі Аляксандраўская, Баравікі, Баяршчына, Будзішча, Буй, Галавачы, Дамашэва, Дварэц, Дубаўцы, Забор'е, Казлоўка, Крыльцова, Ладзікава, Марозаўка, Нямойта, Папоўка, Парэчча, Ракаў Засценак, Расходна, Розмыслава, Сукрэмна, Хамінічы, Ціміразева.

Обальскі сельсавет: вёскі Дубаўцы, Замошша, Кадукова, Казлы, Канстантова, Карчэўшчына, Кругляны, Марцінаўка, Масяйкі, Обаль, Раманаўка, Рудкоўшчына, Слабада, Станькі, Стрыгі, Углы, Ходараўка, Цеплякі, Чудня, Ярошкі.

Расненскі сельсавет: вёскі Андрэйчыкі, Бабаедава, Багданава, Будна, Вароніна, Васількова, Вейна, Кажамякі, Камарова, Клімавічы, Кузьміно, Мажулева, Пацкава, Першамайская, Пурплева, Рай, Расна, Серкуці, Сычэва, Сякірына, Цясішча, Чуцькі.

Студзёнкаўскі сельсавет: вёскі Александрова, Аўчынкава, Бор, Буйнічкава, Бярозкі, Валодзькі, Вітунь, Града, Гуліна, Заазер'е, Івоні, Кавалі, Копцы, Келісы, Кляпчэва, Лазоўка, Машкі, Новае Сяло, Падграддзе, Пальчыкі, Пустынкі, Пушкары, Рассвет, Савінічы, Сінягорская, Студзёнка, Хамёнкі, Целяшоўшчына, Цыганкі, Яхімаўшчына.

Ульянавіцкі сельсавет: вёскі Асінаўка, Вялікі Азярэцк, Гарнакі, Горы, Дольдзева, Дубнякі, Заазер'е, Замашанская, Замошша, Каміншчына, Кішуроўшчына, Латыгаль, Леснікі, Малы Азярэцк, Малыя Ульянавічы, Мар'янова, Новае Сяло, Партызаны, Прыветак, Рудніца, Сіманаўка, Смалоўка, Сяргейкі, Уздорнікі, Ульянавічы, Шалухі.

Ходцаўскі сельсавет: вёскі Арляны, Асінаўка, Астроўшчына, Белая Ліпа, Беляі, Берашова, Бесцвіна, Войлева, Гарнова, Горныя Ходцы, Дабраполле, Дубкі, Жарцы, Заазер'е, Закратунне, Кавалькі, Карпавічы, Ладынец, Лазова, Латыгава, Ліпна, Машчоны, Мелехава, Навасёлкі, Паршні, Паўлавічы, Перакопава, Рабцы, Рубежніца, Садовая, Самсоны, Сапегі, Слабодка, Соіна, Сычыкі, Тыльцы, Ходцы, Шацяні, Якубова.

Населеныя пункты раёна, якія зараз не існуюць

Алексініцкі сельсавет: вёскі Мастычына, Папін Выселак, Папіна Слабада, Філонава; хутары Азер'е, Анеліна, Брунькі, Дзярожычына, Касцёлава, Кубічына, Купаваць, Лапцева, Леванава, Луг, Міхайлава, Новае Круцькава, Нямейкава, Обаль, Паддуб'е, Пясок, Скрабіна,

Старое Круцькава, Старыя Брады, Тур'ева, Трыполле, Узгор'е, Ферма, Шумкі, Шчамілаўка, Юзафова, Юзэфаполле.

Багданаўскі сельсавет: вёскі Абалонне, Камер-Бор, Кордава, Крывіна, Крыўнікі, Пераброды, Роспаш, Русінава, Скрынішча, Сяброўнка, Фольварак, Шубкі; хутары Бараны, Канева, Клявец, Куклы, Курэнь, Новая Ніва, Петухоўшчына, Пожанькі, Сучча.

Багушэўскі сельсавет: вёскі Апорчанкі, Барсукі, Верхняя Александрыя, Вускоўе, Выгар, Гайдукі, Гута, Капелішча, Каралёўшчына, Каўрыжкі, Кедзіна, Косарава, Косы, Кузьмы, Ланды, Ліпкі, Літоўскі Бор, Мастакі, Ніжняя Александрыя, Новая Паграбёнка, Пецькі, Піскавацік, Рабыя, Радчыны, Сабалі, Туркаўка, Храмейкава, Яромы; хутары Бурдзялі, Заазер'е, Цыпкаўскі Млын; станцыя Паграбёнка.

Беліцкі сельсавет: вёскі Бачарова, Гарбуны, Даргейкі, Дубкі, Дубняк, Загарода, Зара, Зарэкі, Леснічоўка, Новы Трудавік, Пашчынкі, Прудзіны, Пустаселле, Сінянка, Станькава, Старожка, Старое Заполле, Старынка, Філатава, Чысцік, Шылькі, Юркевічы; хутары Відокі, Зыбалаўка, Нярэйша.

Какоўчынскі сельсавет: вёскі Антаколле, Ануфрыенкі, Барэйшына, Браніслававa, Буглаі, Бураўцы, Гаўрылкава, Гаручкі, Добрынка, Дубкі, Заазер'е, Заважанне-2, Заважанне-3, Зуі, Карпавічы, Ліпка, Лісы, Лунішча, Ляды, Лясная Старожка, Марозаўка, Ніжняе Рындзева, Падсаддзе, Паўлышкава, Пікава, Пількавічы Вялікія, Пількавічы Малыя, Пунішча, Рукалева, Селіханаўшчына, Сідорнічы, Сітцы, Стаселькі, Ступенькі, Трухаўшчына, Чырвонае Забараўе, Шаўлі, Юркава, Ярошкі; засценак Грузды; хутары Гаручкі, Глінішча, Добрынка, Заазер'е, Звягі, Какоўчына, Ледневічы, Някрашава, Падгусава, Падмошша, Селіханаўшчына, Сіманаўшчына, Стаселькі.

Машканскі сельсавет: вёскі Абісінія, Абрамаўшчына, Бабовішча, Бабінцы, Балонне, Берасні, Благія, Буева, Бутоны, Віхры, Вялікае Рамшына, Гарадзішча, Гараўцы, Гаручкі, Дубрава, Забалацце, Забор'е, Загацце, Зарэшчына, Іванаўка, Калюціна, Кірэева, Ляхаўшчына, Маўчаны, Мінуўшчына, Піліпцы, Плентаўка, Сангрэтаўшчына, Старакоўшчына, Студзёнка, Студзянец, Цагельня, Шафранішчына, Юганава; хутары Абрэзкава, Апіянаўка, Выгарка, Гаёк, Гарэлая, Грыбы, Дворня, Заднія, Крутаніца, Кручэўе, Крывыя Часткі, Маецішча, Пабойня, Падалешчына, Пад'яблыняй, Саўкін Узмежак, Сітаўка, Талоўка, Таросы, Чырвоная Гара, Чырвоны, Шашкі.

Нямойтаўскі сельсавет: вёскі Вялікі Мяжнік, Гатоўшчына, Кублішчанка, Малы Мяжнік, Масцішча, Прудзнікі, Размяслова, Ракі, Сасноўка, Спіцы, Стукалава, Чартова, Чырвоны Араты; хутары Беразуха, Васількова, Круча, Крыльцова, Петраград.

Обальскі сельсавет: вёскі Гаравыя, Дабрынка, Дубрава, Жукаўшчына, Заручэўе, Казачы Ручай, Капнішча, Касавец, Мікалаева, Навіны, Палядкі, Пуцішча, Пятрова, Узрэчча, Узрэчча-1, Ульянава, Хадзюшынкі, Ціханаўка; хутар Баган.

Расненскі сельсавет: вёскі Бакунова, Дземяхі, Загаранькі, Красноўшчына, Кузьмінка, Лісіныя Норы, Ляўкова, Мачулішча, Сываратка, Тупічына; хутары Багданава, Вейна, Гарадок, Клімавічы, Кузьміно, Сякірына, Цярнюкі.

Студзёнкаўскі сельсавет: вёскі Аксёнаўшчына, Ананьева, Андрэева, Багаі, Бондарава, Бубалы, Васількова, Гараватка, Дзіхманава, Забеліна, Заглажава, Зайкі, Заполле, Лазараўшчына, Латышоўка, Лісічына, Лугаўцы, Лядзіна, Матарэйшына, Новае Забеліна, Новы Двор, Носікава, Пішчуры, Прудок, Пушча, Ракіты, Рыпанава, Сахны, Сашанава, Семяніца, Слузыня, Соіна, Стар, Цароўшчына, Цеалінава, Шафраны, Шубкі, Шэбіна, Ямачкі, Яромы; хутары Алькоўка, Бычок, Жардукова, Замошша, Копцы, Чырвоны Бычок, Янкаў.

Ульянавіцкі сельсавет: вёскі Азярышча, Арцюшэўшчына, Барок, Бірацінa, Вядзец, Ганчарова, Казінец, Каменікі, Каменка 1-я, Каменка 2-я, Касцялішча, Лазовічы, Ліпкі, Навасёлкі, Новае Бірацінa, Рыбакоўшчына, Рыцькова, Старое Бірацінa, Пашкова, Піліпаўшчына, Фасаўшчына, Федэратыўная, Чырвоная Гара, Шыпулёўшчына, Яноўшчына; хутары Архіпаў, Барысаў, Вусава, Гарнакі, Ільюшоў, Карбоўшчына, Кароткі, Кароткія, Іванечкаў, Лейчанок, Лісецкага, Міклева, Наталлін, Папоўка, Піліпіхін, Рудніца, Рэўтаў, Рэчышча, Стафаніхін, Уруцкага, Фёдараў, Хмельнікі, Ціханаў, Чарназём, Юркоўшчына.

Ходцаўскі сельсавет: вёскі Арэхвіна, Бароўка, Бялужанкі, Галашоўка, Галькова, Гарнова, Гарнова 2-я, Гарнова 3-я, Горы, Дзябетаўка, Длябіна, Дубрава, Загацце, Запруддзе, Коцікава, Курмялёва, Логвінава, Ляды, Марозаўка, Падданы, Савушы, Торбіна, Хабаціна, Цакуліна, Цішкавічы, Цыганова, Ясная Паляна; хутары Берашова, Войлева, Разумаўка, Пні.

Прыналежнасць да сельсавета не ўстаноўлена: вёскі Бачарова, Булаўкі, Буканава, Горкі, Грабенікі, Грабяні, Далговічы, Дубраўка, Ермашкова, Залессе, Зарэчча, Зелянькі, Калгунова, Калодніца, Каменны Бор, Кулікоўка, Купіна, Куроўшчына, Лутчына, Малашкі, Міхалінаўка, Мялешкі, Новае Забараўе, Падгузкава, Прамень, Пчальнік, Саракоўшчына, Саўчанкі, засценак Пятрова; пасёлкі Зорка (Камуна), Чырвоны Кастрычнік; хутары Астраўкі, Броды, Залессе, Кузьмянкі.

Вёскі, якія перайменаваны:

Новае Заполле ў выніку ссялення жыхароў Старога Заполля атрымала назву Заполле (1939); Казадоі — Заслонава (1945); Абідаўка — Атраднае, Гапоны — Заветнае, Дзяругі — Роднае Сяло, Жабіна — Дабраполле, Звягі — Рошчына, Канец — Арляны, Канстанцінава — Сіманаўка, Карнілавічы — Ударная, Лізуны — Майская, Серакаротня — Лучазарная, Трубаносы — Сінягорская, Чартоўшчына — Рассвет, Худалеі — Рыбнас, Юдзенічы — Савецкая (усе 1964).

СЯННО

Былі няблізкімі дарогі,
Дзе толькі не ляглі сляды!
Былі сумненні і трывогі,
Былі другія гарады.
Былі чужыя небасхілы,
Але цягнула ўсё адно
У край мой родны,
Край мой мілы,
У горад з назваю Сянно.
У сумятні надзей і будняў,
Калі наўкола ўсё гудзе,
Я верыў, ведаў: прыйдзе цуда,
І я вярнуся да цябе.
Лугі, духмяную атаву,
Звон конікаў сярод травы
Мне не забыць, такая справа,
Мне з імі быць, пакуль жывы.
А за ваколіцай калоссе
Ад спёласці ажно звініць,
І колькі мне ні засталося,
Мае з табою будуць дні.
Вось тут, дзе поўняцца крыніцы
Жывой празрыстаю вадой,
Тут, дзе да сонца аканіцы
Адкрыты летняй раніцой,
Адкрыта й сэрца маё шчыра
Чужому шчасцю і бядзе.
Няхай кагосьці кліча вырай,
А мне тут лепей, як нідзе...

І. Е. Лазука

ПРЫРОДА СЕННЕНШЧЫНЫ

Ландшафт, радовішчы, глебы

Паверхня паўднёвай часткі ўзгорыста-платопадобная, у межах Аршанскага ўзвышша, паўночная і паўночна-заходняя часткі раўнінныя, з асобнымі ўчасткамі астраўных павышэнняў у межах Чашніцкай раўніны; на крайнім усходзе Лучоская нізіна. Найвышэйшы пункт 263 м (каля в. Папіна), найбольш нізкая адзнака 154 м (урэз вады воз. Серакаротня каля в. Рыбнае).

У тэктанічных адносінах раён прымеркаваны да Аршанскай упадзіны. Зверху залягаюць марэнныя і водна-ледавіковыя адклады паазерскага, сожскага і бярэзінскага зледзяненняў магутнасцю ад 30—40 да 240 м (у ледавіковых лагчынах), ніжэй — дэвонскія пясчанікі, гліны, мергелі і даламіты — да 350 м, верхнепратэразойскія гліны, алеўраліты і пясчанікі — да 900—1000 м. Пароды крышталічнага фундамента на глыбіні 750—900 м на захадзе і 1200—1400 м ніжэй узроўня мора на ўсходзе. Вядомы 184 радовішчы торфу з агульнымі запасамі 36,7 млн тон (найб. Мох-Ніжняя Крывіна, Капланскі Мох, Крыпец, Кічынскае, Забоціна-Бярозка); 5 радовішчаў пясчана-жвіровага матэрыялу з запасамі 6,4 млн м³ (найб. Оўсішчанскае, Латыгальскае, Дубнякоўскае, Яноўскае); 5 радовішчаў гліны і суглінкаў з запасамі 5,2 млн м³ (найб. Ракіта, Тупічанскае, Мелькавіцкае, Папоўскае); 3 радовішчы пяскоў з запасамі 24,2 млн м³ (Маргойскае, Папоўскае 1-е, Мішчукоўскае). Зараз распрацоўваюцца Оўсішчанскае і Дубнякоўскае радовішчы. Глінай з радовішча Ракіты карыстаецца цагельны завод, размешчаны ў пас. Труд.

Глебы сельскагаспадарчых угоддзяў (у %): дзярновыя і дзярнова-карбанатныя — 0,7, дзярнова-падзолістыя — 57,8, дзярнова-падзолістыя забалочаныя — 19,8, дзярновыя і дзярнова-карбанатныя забалочаныя — 11,5, поймавыя (алювіяльныя) забалочаныя — 1,3, тарфяна-балотныя — 8,9; па механічнаму складу (у %): сугліністыя — 55,8, супясчаныя — 30, пясчаныя — 5,3, тарфяныя — 8,9. Плоскасная эрозія на 24,4% плошчы ворных зямель, у тым ліку слабая на 18,8%; 18,5% ворных зямель завалунена.

Балоты належаць да Гарадоцка-Чашніцкага тарфянога раёна, агульная плошча іх 15,4

тыс. га, з іх 0,7 тыс. га — вярховыя, 13,6 тыс. га — нізінныя, 11 тыс. га — пераходныя. Найбольшыя балотныя масівы: Мох-Ніжняя Крывіна, Хабоціна-Бярозка, Капланскі Мох, Замашанскі Мох, Рудзецкае.

Пад сельскагаспадарчымі ўгоддзямі 48,2% тэрыторыі (33,8% ворных зямель, 13,7% сенажацей і пашаў). Сярэдні бал банітэту сельскагаспадарчых угоддзяў 34, найвышэйшы 44, найніжэйшы 28. Спецыялізацыя калгасаў і дзяржгасаў — ільнаводства і малочна-мясная жывёлагадоўля, пашыраны пасевы збожжавых і бульбы.

Рэкі і азёры

Рэкі Сенненшчыны належаць да Верхнедняпроўскага гідралагічнага раёна. Буйных рэк няма. Агульная даўжыня 27 рэчак і ручаёў складае каля 300 км. Гушчыня натуральнай рачной сеткі 0,43 км². Агульная даўжыня асушальнай сеткі — 8,2 тыс. км, у тым ліку магістральных і падводных каналаў — каля 700 км, рэгуляцыйных каналаў — каля 500 км.

Сенненшчына — азёрны край. У раёне 71 возера і 8 буйных сажалак (штучных вадаёмаў).

Абалянка — рака ў Талачынскім і Сенненскім раёнах, левы прыток Лучосы (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 89 км. Пл. вадазбору 809 км². Пачынаецца каля в. Данілкава ў Талачынскім раёне, цячэ ў Сенненскім раёне, у ніжнім цячэнні — на мяжы з Віцебскім раёнам — па Лучоскай нізіне. Асноўныя прытокі: Субота, Камянчанка, Нерайшанка, Чудзінка. Рэчышча звілістае, шырыня 5—10 м. Каля в. Утрылава Сенненскага раёна на рацэ плаціна і Утрылаўская сажалка пл. 27 га.

Абразцы — возера ў басейне р. Бярозка, за 0,5 км ад в. Мелехава. Плошча 0,12 км². Даўжыня 0,5 км. Найбольшая шырыня 0,32 км. Злучана прытокай з возерам Альшанка.

Адроў — рака ў Аршанскім, Сенненскім і Талачынскім раёнах, правы прыток Дняпра. Даўжыня 75 км. Пл. вадазбору 676 км².

Пачынаецца меліярацыйнай канавай каля в. Дубніцы Аршанскага раёна. Асноўныя прытокі: Камяніца, Дзярноўка, Сакалянка, Барань. Рэчышча ў вярхоўі каналізаванае, далей звілістае, шырыня ракі 15—20 м.

Альшанка — возера ў басейне р. Бярозка, каля в. Карпавічы. Плошча 0,36 км². Найбольшая глыбіня 11,1 м. Даўжыня 1,68 км. Найбольшая шырыня 0,31 км. Злучана пратокай з возерам Абразцы.

Ардышэва — возера ў басейне р. Лучоса, за 2,5 км ад в. Сафіёўка Аршанскага раёна. Плошча 0,52 км². Найбольшая глыбіня 2,4 м. Даўжыня 1,22 км. Найбольшая шырыня 0,74 км. Выцякаюць рэкі Зелянуха і Ардышэўка. На беразе паляўнічая база.

Ардышэўка — рака ў Сенненскім і Лёзненскім раёнах, левы прыток р. Лучоса (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 16 км. Пл. вадазбору 93 км². Выцякае з возера Ардышэва.

Багданаўскае возера — у басейне р. Крывінка (выцякае з возера) каля в. Багданава. Плошча 1,19 км². Найбольшая глыбіня 16,2 м. Даўжыня 3,37 км. Найбольшая шырыня 0,45 км. Злучана пратокай з возерам Сянно.

Бароўка — возера ў басейне р. Бярозка, каля в. Гуліна. Плошча 0,13 км². Упадае ручай Слузінка.

Бярозаўскае возера — у басейне р. Крывінка, каля в. Студзёнка. Плошча 2,6 км². Найбольшая глыбіня 15,8 м. Даўжыня 5,7 км. Найбольшая шырыня 1,05 км. 4 астравы агульнай плошчай 3,8 га. Выцякае р. Бярозка.

Бярозка, Верхняя Крывіна — рака, левы прыток Зах. Дзвіны. Даўжыня 34 км. Пачынаецца з возера Бярозаўскае, цячэ ў Сенненскім і Бешанковіцкім раёнах.

Вітунь — рака, левы прыток р. Бярозка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 15,6 км. Пачынаецца каля в. Кляпчэва.

Вялікае Святое — возера ў басейне р. Свячанка (выцякае з возера), за 2 км ад в. Ульянавічы. Плошча 0,77 км². Найбольшая глыбіня 2,5 м. Даўжыня 1,53 км. Найбольшая шырыня 0,73 км. Зарасло поўнасцю.

Добрына — возера ў басейне р. Бярозка каля в. Цыганкі. Плошча 0,46 км. Найбольшая глыбіня 19,1 м. Даўжыня 1,49 км. Найбольшая шырыня 0,47 км.

Добрынка — рака, левы прыток Серакаратнянкі (бас. Лучосы). Даўжыня 19 км. Пачынаецца каля в. Аланцьева.

Карасёва — возера ў басейне р. Абалянка, каля в. Нярэйша. Плошча 0,14 км². Даўжыня 0,5 км. Найбольшая шырыня 0,3 км. Выцякае ручай у р. Нерайшанку.

Кічына, Кічынскае возера — у басейне р. Абалянка каля в. Кічына. Плошча 1,74 км². Найбольшая глыбіня 3,7 м. Даўжыня 3,85 км. Найбольшая шырыня 0,84 км. Выцякае ручай у р. Абалянку.

Крывінка, Крывіна, Ніжняя Крывіна — рака ў Сенненскім, Бешанковіцкім раёнах, левы прыток р. Бярозка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 34 км. Выцякае з возера Багданаўскае каля в. Запруддзе. Рэчышча ад вытоку на працягу 19,5 км каналізаванае, яго шырыня 4—8 м, у ніжнім цячэнні — 10—15 м.

Крыльцова — возера ў басейне р. Крывінкі, за 1 км ад г. Сянно. Плошча 0,21 км². Даўжыня 0,8 км. Найбольшая шырыня 0,3 км. На поўначы выцякае ручай у возера Сянно.

Крыльцоўка, Безымянка — рака. Бярэ пачатак з ручаёў азёр Крыльцова, Рахальскае і Кулікоўскае, якія зліваюцца ў межах г. Сянно, і ўпадае ў Сенненскае возера. Шырыня 4—5 м. Даўжыня 3 км. Найбольшая глыбіня 0,5 м.

Кулікоўскае возера — у басейне р. Крывінка, на паўднёвай ускраіне г. Сянно. Плошча 0,1 км². Даўжыня 0,42 км. Найбольшая шырыня 0,27 км. Выцякае ручай у возера Сянно.

Леванова, Адамаўскае — возера ў басейне р. Абалянка, за 1 км ад в. Адамава. Плошча 0,16 км². Даўжыня 0,65 км. Найбольшая шырыня 0,32 км.

Ліпна — возера ў басейне р. Чарнагосніца, каля в. Ходцы. Плошча 1,18 км². Найбольшая глыбіня 5,8 м. Даўжыня 3,88 км. Найбольшая шырыня 0,5 км. 4 астравы агульнай плошчай 2,9 га.

Малое Святое возера — у басейне р. Свячанка, каля в. Замошша. Плошча 0,11 км². Даўжыня 0,4 км. Найбольшая шырыня 0,35 км. Выцякае ручай у р. Свячанка.

Немайцянка — рака, левы прыток р. Субота (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 24 км. Пачынаецца на ўсход ад в. Каралі. У верхнім цячэнні называецца Брус.

Нерайшанка — рака, правы прыток р. Абалянка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 16 км.

Песачанка — рака, левы прыток р. Серакаратнянка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 21 км. Пачынаецца каля в. Калантаёва.

Рагожыца — рака ў Сенненскім і Чашніцкім раёнах (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 13,4 км. Пачынаецца за 1,2 км ад в. Мар'янова.

Рубаўскае возера — у басейне р. Крывінка, за 1 км ад в. Запруддзе. Плошча 0,16 км². Даўжыня 0,75 км. Найбольшая шырыня 0,28 км.

Рыбакоўскае возера, Рыбакоўка — у басейне р. Свячанка, каля в. Рыбакоўшчына. Плошча 0,11 км². Даўжыня 0,55 км. Найбольшая шырыня 0,26 км. Ручаямі злучана з р. Свяча.

Саро — возера ў Бешанковіцкім раёне на мяжы з Сенненскім раёнам, у басейне р. Чарнагосніца. Плошча 5,31 км². Найбольшая глыбіня 36,3 м. Даўжыня 9,47 км. 2 невялікія астравы плошчай 0,04 га. Возера вызначаецца чысцінёй вады. Упадае ручай з возера Тросна, на поўначы выцякае ручай у возера Астровенскае.

Свячанка — рака ў Сенненскім, Чашніцкім і Бешанковіцкім раёнах, правы прыток ракі Ула (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 84 км. Выцякае ў возера Вялікае Святое. Прытокі — р. Свінка, невялікія ручаі і меліярацыйныя каналы. Пераважная шырыня рэчышча 5—10 м, у ніжнім цячэнні — да 15 м.

Серакаратнянка — рака, левы прыток р. Лучоса (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 24 км. Выцякае з возера Дзевінскае (у некаторых даведніках за пачатак ракі прымаюцца сутокі рэк Добрынка і Зерамнянка за 1 км на ўсход ад в. Добрына, дзе яна вядома пад назвай Серакаротня), цячэ праз возера Серакаротня. Асноўныя прытокі: Зелянуха і Песачанка.

Серакаротня — возера ў басейне р. Лучоса каля г. п. Багушэўск. Плошча 1,75 км². Найбольшая глыбіня 5,8 м. Даўжыня 5,24 км. Найбольшая шырыня 0,65 км. Праз возера цячэ р. Серакаратнянка.

Сосна — возера ў басейне р. Бярозка за 2 км ад в. Ходцы. Плошча 0,54 км². Найбольшая глыбіня 8,2 м. Даўжыня 2,73 км. Найбольшая шырыня 0,34 км.

Стрэшна-1 — возера ў басейне р. Абалянка за 1 км ад в. Варашылы, сярод лесу. Плошча 0,1 км². Даўжыня 0,43 км. Найбольшая шырыня 0,3 км.

Стрэшна-2 — возера ў басейне р. Лучоса каля в. Шчытоўка, сярод лесу. Плошча 0,18 км². Даўжыня 0,88 км. Найбольшая шырыня 0,3 км.

Субота — рака, левы прыток р. Абалянка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 14 км. Пачынаецца за 2 км на паўднёвы захад ад в. Вейна. Упадае ў раку Немайцянка.

Сянно, Сенненскае возера — у басейне р. Крывінка, на ўскраіне г. Сянно. Плошча 3,15 км². Найбольшая глыбіня 31,5 м. Даўжыня 6,03 км. Найбольшая шырыня 0,92 км. Аб'ём вады 26,8 млн м³. Плошча вадазбору 67,9 км². Катлавіна падзяляецца на глыбакаводны паўднёвы і мелкаводны паўночны плёсы. У паўночным плёсе востраў плошчай 0,018 км². Упадаюць каля 20 ручаёў, у тым ліку з Кулікоўскага возера. Пратокай злучана з Багданаўскім возерам.

Сенненскае возера

(па звестках 1927 года)

Сенненскае возера, якое ляжыць на поўнач ад горада Сянно, мае, паводле вестак Анікіевіча ("Описание Сенненского уезда Могилевской губернии"), найвялікшую даўжыню ў 7 вёрст, а шырыню паўтары вярсты. У паўднёвы канец яго ўліваецца маленькая рачулка, а з паўночна-ўсходняга канца выцякае таксама невялічкая рэчка; апошняя злучае Сенненскае возера з Багданаўскім возерам, якое, у сваю чаргу, праз рэчку Ніжнюю Крывінку ў мястэчку Бешанковічы, злучаецца з ракою Заходняй Дзвіною. У мясцовасці, дзе ляжаць вышэй памянёныя азёры, ёсць яшчэ некалькі азёр, усе яны ствараюць як-бы нейкі ланцуг, які цягнецца з паўднёвага ўсходу на паўночны захад. Такім чынам, можна думаць, што гэтыя азёры прадстаўляюць рэштку якойсьці мінулай ракі. У паўночнай палове Сенненскага возера знаходзяцца два востравы, з якіх адзін супраць вёскі Каралевічы, паводле вестак Анікіевіча, займае плошчу ў тры дзесяціны. Ён пакрыты хмызняком, лесавым маладняком, як хвойка, дуб, вярба і іншыя. Другі востраў, бліжэй да горада, невялікі, увесь зарос лазой, таксама як і частка мяліны навокал яго, дзе растуць чарот, аер, сітнік. Завецца ён "Стрэлкай". Берагі возера досыць звілістыя, у некаторых участках утвараюць паўвостравы адходныя і толькі ў 3—4 месцах (каля в. Турава) стромкія; складзеныя яны больш з пяску (Каралевічы, Ф. Заазер'е). Па берагах возера мала дрэў, большасць хмызняку, вярба, вольха і інш.

Рэльеф дна няроўны, прычым найбольш глыбокія месцы ў 32—34 метры знойдзены на сярэдзіне возера і ідуць яны ў кірунку з поўдня на поўнач. Гэта яшчэ больш узмацняе думку аб тым, што возера гэта ляжыць у лагчыне старога рэчышча. Там, дзе няма расліннасці, дно пескавое, а ў іншых мясцінах гліністае. Тэмпература вады, згодна вымерам Заржэцкага (навуковы працоўнік, якому было даручана вывучыць геалогію былога Сенненскага павета), пасля некаторых хістанняў застанаўліваецца на 7°. Паводле таго ж Заржэцкага, колер вады Сенненскага возера падобны да крайняга жаўтаватага колеру скалы Форэляіле. Празрыстасць вады ў розных месцах хістаецца ад 2-х да 3-х метраў (вымеры рабіліся ў чэрвені месяцы 1926 г.). У працягу году змены роўню ў залежнасці ад надвор'я вельмі значныя. І, напрыклад, сёлета, з прычыны вялікай засухі, у некаторых месцах возера адышло на 6—7 метраў, прычым ровень яго значна панізіўся. Працэс усыхання возера не назіраецца, а што датыча забалочвання, дык працэс асабліва яскрава прыкмячаецца ў паўночнай яго частцы, дзе вялікі абшар заняло балота, якое напэўна прадстаўляла калісьці частку возера. Каля берага там, у вадзе, вялікая колькасць вадзяных раслін, асабліва разаку, вадзяніцы.

У жніўні была абгледжана флора возера, прычым былі заўважаны наступныя расліны ў цвеце. У вадзе: чарот, лазоўка, шылынік, сітнік, аер, стрэліца, урэчнікі, хвашчы, плюшчэй, банцушнік, казяльцы, вадзяніца, збанкі і некаторыя іншыя. Разам з берагавымі знойдзена ўсяго 252 віды раслін.

Фауна возера даследавана не дасканала з прычыны адсутнасці азначнікаў казюлек. Заўважаны: начовачкі, шмат іншых відаў мякуноў, шыцікі, плывунец, пляшчак, павукі, чарва камароў, бабак, жабы. З рыб трапляюцца наступныя віды: шчупак, карась, лінь, акунь, верхаводка (вуклейка), плотка, калека (калега), усьцяра, ёрш, краснапёрка, курмель, лешч.

З птушак найчасцей трапляецца сустрэць: чаплю, нырка, вутку, чайку, пелікана (мясцовыя назвы).

С. Вялішчанка. // "Наш край". 1927 г.

Ходцы, Любач — возера ў басейне р. Чарнагосніца, каля в. Ходцы. Плошча 0,53 км². Найбольшая глыбіня 7,2 м. Даўжыня 1,6 км. Найбольшая шырыня 0,5 км. Упадае ручай з возера Ліпна, выцякае ў возера Тросна.

Чарвінка — рака ў Сенненскім і Чашніцкім раёнах, правы прыток р. Усвейка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 23 км. Пачынаецца каля в. Старая Беліца.

Чудзінка — рака, правы прыток р. Абалянка (бас. Зах. Дзвіны). Даўжыня 12 км. Пачынаецца каля в. Пасад.

Акрамя названых, ёсць яшчэ невялікія рэчкі: Арлянка, Брус, Зелянуха, Зерамянка, Лучка (Турчанка), Паграбёнка, Палонка, Рудніца і на межах раёна — Лучоса і Усвейка.

Значная колькасць малых азёр: Аксюціна, Алес, Арляны, Безымяннае, Безымяннае-1, Белае, Бугаеўскае, Бяздоннае, Вінкава, Вобранка, Гарэлькава-1, Гарэлькава-2, Глыбокае, Гуліна, Даганаўскае, Здзевінскае, Дарскае, Заазёрскае, Зелянец, Канстантова, Канстантоўскае, Карчэўшчына, Кеўдзіна, Круты Ручай, Кузь-

мічова, Лімнаўскае, Любачы, Лясное, Маеўскае, Рабцаўскае, Семянец, Серакаратнянскае, Сукрэменскае, Тросна, Хотлінскае, Цагельня, Чорнае, Чудня, Шэбіна, Яршова і сажалкі: Безыменная, Бурдзялі, ВЭХ, Ледневіцкая, Мошканы, Роднае Сяло, Серкуці, Шчытнікі.

Флора і фауна

Прыродная расліннасць належыць да Заходне-Дзвінскай геабатанічнай акругі, паўднёвай падзоны таёжна-лясной зоны. Утварэнне глебавага покрыва тут праходзіла пад уплывам лясной расліннасці. Раслінны покрыў раёна прадстаўлены лясамі, лугавой і балотнай расліннасцю. На тэрыторыі раёна лясы займаюць значную плошчу. У карыстанні калгасаў і саўгасаў 7574 га лесапакрытых зямель, у тым ліку 731 га лесу.

Агульная плошча лесапакрытых зямель раёна на 1.1.2002 г. складае 82,3 тыс. га (41,8%), у тым ліку 52,2 тыс. га лесу. Агульная плошча зямельнага фонду Сенненскага раёна на 1.1.2002 г. — 196,5 тыс. га.

У адміністрацыйных межах Сенненскага раёна размешчаны лясы дзяржаўнага ляснога фонду.

Склад лясоў (у %): хваёвыя — 32,9, яловыя — 20,4, дубовыя — 0,5, ясянёвыя — 0,9, кляновыя — 0,1, бярозавыя — 22,5, асінавыя — 6,1, шэраальховыя — 9,4, чорнаальховыя — 7,2. Штучных лясоў 10%, пераважна хваёвыя і яловыя насаджэнні. Адметныя лясныя масівы: Цёмная пушча, Абалянская лясная дача, Канеўская дача, Сенненская пушча, Казённік, Купаваць, Іванькаўская пушча, Бор, Барок.

Размеркаванасць на тэрыторыі раёна галоўных лесастваральных парод залежыць ад рэльефу і глебаўтвараючых парод.

На ўзвышаных плато з лёсападобнымі суглінкамі ў паўднёвай частцы раёна лясы складаюцца з елкі з нязначным дамешкам лісцевых парод. У падлеску яловых лясоў пераважаюць ляшчына, крушына, маліна. Травяны покрыў з прычыны вялікага зацянення глебы нізкі і рэдкі і складаецца з майніка двухлістага і кісліцы. Сустракаюцца чарніцы, брусніцы, суніцы. Махавы покрыў звычайны, добра развіты, але ў залежнасці ад ступені і характару вільготнасці глебы ён можа быць розны. Часцей за ўсё ў яловых лясах растуць зялёныя мхі і лугавы лён.

У месцах, дзе рэльеф утвораны канцавымі марэнамі, а гэта значная частка тэрыторыі раёна, расліннасць іншая. На вяршынях павышэнняў, на лясных глебах звычайна сустракаюцца хваёвыя бары. Ніжэй па схілах яны пераходзяць у хваёва-яловыя. На глебах расце верас, папараці. Махавы покрыў не развіты.

Пашыраны ў раёне ялова-шыракалістыя лясы. З шыракалістых парод сустракаюцца клён, ясень, вяз, дуб, ліпа ў выглядзе дамешка да асноўных парод. Распаўсюджаны таксама дробналістыя пароды — бяроза, вольха, шэрая асіна.

Ярус хмызняковых складаецца з рабіны, крушыны, розных пладова-ягадных раслін (маліны, ажыны). На звышвільготных і тарфяных глебах расце чорная вольха.

Лугі па ўмовах свайго развіцця дзеляцца на сухадольныя, балотныя, тарфяныя і пойменныя (абалонныя). Агульная плошча лугоў 27,5 тыс. га.

З паляўніча-прамысловых жывёл водзяцца лось, дзік, ліс, воўк, казуля, янотападобны сабака, заяц-бяляк, заяц-русак, вавёрка, тхор, куніца, выдра, норка, андатра, бабёр, цецярук, глушэц.

З ахоўных жывёл, занесеных у Чырвоную кнігу Беларусі, трапляюцца барсук, белая курапатка, звычайны зімародак, з раслін — пералеска высакародная, ворлікі звычайныя, сон шыракалісты, наперстаўка буйнакветная, лінея паўночная, тафільдыя чашачкавая, шпажнік чарапіцавы.

Прыродныя ўмовы і рэсурсы раёна вызначаюць своеасаблівасць развіцця сельскай гаспадаркі і магчымасці размяшчэння месц масавага адпачынку.

Камяні

Адкуль узяліся камяні на Сенненшчыне? Іх прынёс ледавік у далёкія часы, калі тэрыторыя, на якой знаходзіцца зараз Беларусь, падверглася аледзяненню. Камяні знайсці можна ўсюды. На палях і лугах яны перашкаджаюць сельскагаспадарчым работам, таму іх пастаянна збіраюць.

Трапляюцца і агромністыя валуны, якія прыцягваюць увагу людзей сваімі памерамі. Паблізу вёскі Вароніна знаходзіцца Чортаў камень, або Кравец. Яго даўжыня 10,2 м, шырыня 6 м, вышыня 4 м. Ён другі па велічыні ў Беларусі.

Пра яго існуе некалькі паданняў. Паводле аднаго з іх, у балоце, побач, жылі чэрці, якія нярэдка жартавалі над п'янымі мужыкамі, што вярталіся з карчмы. Завядуць у балота, падвядуць да каменя, а небарака думае, што дабраўся да ўласнай печы. Распранецца і кладзецца спаць. А калі прачынаецца, то здзіўляецца, як трапіў сюды. Чэрці ж рагочуць у хмызняку. Паводле ж другога падання, пад гэтым каменем жыў чорт, які займаўся краўцоўскай справай. Ён шыў адзенне сялянам, а тыя разлічваліся з ім пятакамі. Нібыта адбіткі тых пятакоў і цяпер можна ўбачыць.

Каля вёскі Забор'е ёсць яшчэ адзін Чортаў камень. Яго памеры 4,7×3,3×1,8 м. Пярун-камень, або Вялікі камень, памерамі 4×3,8×2 м знаходзіцца за 1 км на ўсход ад вёскі Расходна. Побач з вёскай Арляны ёсць Клін-камень (4,2×2,8×2 м). Пярун-камень памерамі 5,4××4,1×0,8 м ёсць і каля вёскі Дубкі. Недалёка ад вёскі Пушкары ляжыць так званы камень-следавік (4,2×3,5×1). Дарэчы, даюцца памеры толькі той часткі камянёў, якая знаходзіцца над паверхняй. Усе камяні складаюцца ў асноўным з граніту-рапаківі, што ў перакладзе з фінскай мовы азначае "гнілы камень".

Падрыхтаваў да друку С. В. Шайко.

АД ЧАСОЎ ПЕРШАБЫТНЫХ

1917

ЗЯМЛЯ НАШЫХ ПРОДКАЎ

Сляды сівой даўніны

Засяленне тэрыторыі Сенненскага раёна адбылося ў 11 тысячагоддзі да н. э., калі наступіла так званае аляродскае пацяпленне, і ледавік канчаткова пакінуў тэрыторыю Беларусі. Прасторы яе паўночнай часткі пакрыліся змешанымі хваёва-бярозавымі лясамі, у далінах рэк басейна Заходняй Дзвіны сфарміраваліся надпоплаўныя тэрасы, прыдатныя для пасялення тут першабытнага чалавека.

Характэрнай рысай гэтага часу было зніканне ці адступленне на поўнач і паўночны ўсход маманта і шарсцістага насарога. Былая ледзяная пустыня пакрывалася азёрамі і лясамі. Сфарміраваўся вельмі разнастайны жывёльны свет. Тыповыя яго прадстаўнікі — зубры, туры, мядзведзі, ваўкі, алені, рысі і інш. У азёрах вадзілася шмат рыбы. Спрыяльныя прыродныя ўмовы прываблівалі сюды першабытнага чалавека.

Вынаходніцтва лука і стрэл прывяло да рэгулярнага забеспячэння мясной ежай. Вынікам гэтага быў значны рост насельніцтва.

Засяленне ішло, у асноўным, па далінах рэк басейна Верхняга Дняпра, аб чым сведчыць адкрыццё археолагамі шэрага стаянак гэтага часу каля в. Каромка Рагачоўскага, Бароўка, Звойная Магілёўскага раёнаў і інш. Найбольш цікавая стаянка Берасценева Аршанскага раёна, размешчаная на першай надпоплаўнай тэрасе правага берага р. Дняпро, на мяжы Аршанскага і Сенненскага раёнаў. Тут выяўлены рэшткі бытавых і гаспадарчых пабудоў, шматлікія крамянёвыя прылады: сіметрычныя і асіметрычныя наканечнікі стрэл, канцавыя і авальныя скрабкі, сярэдзінныя, вуглавыя і бакавыя разцы. Стаянкі такога тыпу адносяцца да ранняга этапа грэнскай культуры фінальнага палеаліту. Паходжанне гэтай культуры звязваюць з больш старажытнымі культурамі верхняга палеаліту басейнаў Сажа, Дняпра, Дзясны.

Знаходка помніка ранняга этапа грэнскай культуры каля мяжы Сенненскага раёна сведчыць, што гэта тэрыторыя ўжо была асвоена першабытнымі паляўнічымі ў час фінальнага палеаліту (11—10 тысячагоддзі да н. э.). Асобныя наканечнікі стрэл грэнскага часу знойдзены і на тэрыторыі Сенненскага раёна.

Далейшыя археалагічныя даследаванні могуць выявіць больш старажытныя помнікі першабытнага чалавека на поўначы Беларусі: знаходкі рэштак паўднёвага слана каля в. Старое Сяло Віцебскага раёна, які жыў на гэтай тэрыторыі каля мільёна гадоў таму, у пачатку антрапагену, сведчыць, што ўжо ў той вельмі далёкі час на гэтай тэрыторыі склаліся спрыяльныя ўмовы для жыцця першабытнага чалавека.

8300 гадоў да н. э. наступіў сучасны геалагічны перыяд — галацэн. Жывёльны і раслінны свет паступова прымаў сучасны выгляд. Эпоху старажытнага каменнага веку змяніў мезаліт, ці сярэдні каменны век. Першабытныя людзі па-ранейшаму рухаліся на поўнач, паўночны за-

хад па далінах Дняпра, Прыпяці, Бярэзіны, Случы, Пцічы і паступова засялялі басейн Заходняй Дзвіны. Рэшткі іх паселішчаў знойдзены па берагах Заходняй Дзвіны і шматлікіх азёр (в. Крыжы Віцебскага раёна, в. Крумплева, Пятроўцы Полацкага раёна, Гарадок пад Новалукомлем, каля межаў Сенненскага раёна), асобныя крамянёвыя прылады (наканечнікі стрэл, скрабкі, ножападобныя пласціны і інш.) трапляюцца на берагах азёр на тэрыторыі Сенненскага раёна.

У культурных пластах гэтых помнікаў знойдзены вербалістыя наканечнікі стрэл, канцавыя скрабкі, ножападобныя пласціны, разцы, сегментападобныя і трапецападобныя крамянёвыя прылады.

У эпоху сярэдняга каменнага веку была заселена ўся тэрыторыя Падзвіння.

У канцы 5-га — пачатку 4-га тысячагоддзяў да н. э. пачаўся новы каменны век — неаліт. Галоўным зместам яго было з'яўленне глінянага ляпнога посуду, авалоданне навыкамі жывёлагадоўлі і земляробства. Спрыяльныя для жыцця ўмовы, вынаходства новых і ўдасканаленне старых прылад працы і тэхнікі палявання прывялі да рэзкага павелічэння сродкаў існавання і хуткага росту насельніцтва.

Самым раннім помнікам неалітычнага часу на Сенненшчыне з'яўляецца паселішча Асавец-4, якое знаходзіцца на Крывінскім тарфяніку, на мяжы Сенненскага і Бешанковіцкага раёнаў. Яно датуецца 4-м тысячагоддзем да н. э. Тут, на беразе возера, цяпер затарфаванага, знойдзены шэраг неалітычных паселішчаў, вывучэнне якіх дае магчымасць характарызаваць матэрыяльную і духоўную культуру, заняткі, быт і светапогляд мясцовага насельніцтва ад 4-га тысячагоддзя да сярэдзіны 2-га тысячагоддзя да н. э. У ніжніх пластах стаянак Крывіна-1 і Крывіна-2, Асавец-2 знойдзены рэшткі вялікіх шыракагорлых гладкасценных гаршкоў, выраблены з гліны з дамешкамі тоўчаных ракавін. Арнаменты разрэджаныя, рэдка занальныя, складаюцца з насечак, грабеньчатых водціскаў, водціскаў вусеня. Сустракаюцца рэшткі тэкстылю, узоры з прачэрчаных ліній. На фрагменце аднаго

Фігурка качкі на фрагменце гаршка са стаянкі Крывіна-1 каля в. Галоўск.

з гаршкоў выяўлены схематычны малюнак вадаплаўнай птушкі.

Апрача керамікі, знойдзены і касцяныя вырабы: цёслы, сякеры, наканечнікі стрэл, рэшткі гарпуноў. Крамянёвых прылад мала. Яны падобны да мезалітычных. Матэрыялы з ніжніх пластоў тарфяных стаянак Крывіна-1 і Крывіна-2 адносяцца да Крывінскага варыянта нарвенскай культуры.

У верхніх пластах стаянак Крывінскага тарфяніка знойдзены рэшткі жылля з двухскатнымі дахамі. У іх размешчаны агнішчы на пясчаных подсыпках, якія пасланы драўлянай карой. На абломках гаршкоў захаваліся рэшткі ежы ў выглядзе шкарлупінак вадзяных і лясных арэхаў, ракавін, лускі рыб. Кераміка верхніх пластоў больш разнастайная: рэшткі вялікіх пласкадонных ці вастрадонных гаршкоў, паўсферычных місак, невялікіх гаршкоў і кубкаў. У іх матэрыяле знойдзена многа тоўчаных ракавін. Сценкі посуду заштрыхаваны і арнаментаваны гарызантальнымі паясамі насечак, грабеньчатых водціскаў, лапчатых і накольчатых водціскаў. Сустракаюцца і водціскі шнура. Большая колькасць прылад працы зроблена з рога і косці. Гэта тлумачыцца адсутнасцю мясцовых запасаў крэменю. У культурных пластах знойдзены касцяныя праколкі, іголкі, сякеры, цёслы, долаты, гар-

пуны, рыбалоўныя кручкі, наканечнікі стрэл, кінжалы. Выяўлены ўпрыгожванні: касцяныя і бурштынавыя падвескі, пацеркі, пранізкі, кольцы, фігурныя накладкі. Шырока распаўсюджаны ўпрыгожванні з прасвідраваных зубоў жывёлін. У верхнім пласце паселішча Асавец-2 трапляюцца арнаментаваныя касцяныя і рагавыя вырабы, выявы птушак з іклаў кабана, фігуркі змей і птушак, статуэтка лася, выраблены з рога, дзве вельмі рэалістычныя выявы галоў першабытных людзей, выраблены з дрэва і рога.

У культурных пластах крывінскіх паселішчаў знойдзены косткі свойскіх жывёлін: коней, свіней, прасочаны зачаткі земляробства. Аднак знаходкі костак дзікіх жывёлін і рыб, паляўнічай зброі, рыбалоўнага начыння, рэштак чаўноў, раслінных рэштак сцвярджаюць аб значнай ролі ў жыцці нарвенцаў паляванне, рыбалоўства, збіральніцтва.

У бронзавым веку (першая палова 2-га тысячагоддзя да н. э.) развіваліся жывёлагадоўля і земляробства, мацярынскародавыя адносіны паступова замяняліся патрыярхальнымі.

Археалагічныя матэрыялы помнікаў Крывіны і Асаўца сведчаць, што ў неалітычнага насельніцтва на тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна склалася пэўная сістэма вераванняў і культаў, абрадаў і рытуалаў — першабытная рэлігія.

З першай паловы 2-га тысячагоддзя да н. э. на Сенненшчыне жылі нашчадкі мясцовых неалітычных плямён, якія паступова ўспрымалі рысы, характэрныя для культуры бронзавага веку. Сюды праніклі плямёны культуры шнуравой керамікі, якія сяліліся абапал водных шляхоў. Іх уплыў на мясцовае неалітычные насельніцтва прасочваецца па кераміцы з верхніх пластоў паселішчаў Крывіна-2 (Сенненскі раён), Асавец-2 (Бешанковіцкі раён). Тут, побач з неалітычнымі рысамі керамікі (вастрадоннасць, порыстасць сценак большасці посуду), трапляюцца арнаменты ў выглядзе адбітка шнура і наразных ліній, характэрныя для культуры бронзавага веку. Знаходкі ў верхніх культурных пластах Крывіна-1 і Асаўца-2 матыкі і семяльну сведчаць аб занятках земляробствам, а касцей свойскіх жывёл — аб узнікненні жывёлагадоўлі. Такім чынам, у паўночнай Беларусі, у тым ліку і на Сенненшчыне, склалася своеасаблівая культура бронзавага веку, у аснову якой ляглі мясцовыя неалітычныя традыцыі. Яна атрымала назву паўночнабеларускай культуры. Самыя раннія этапы яе развіцця адносяцца яшчэ да позняга неаліту.

У VII ст. да н. э. на тэрыторыі Віцебшчыны пачаўся жалезны век. Адкрыццё жалеза азначала пачатак вялікага тэхнічнага пераварота ў гісторыі чалавецтва. Металургія жалеза, падсечнае земляробства станавіліся асновай эканомікі старажытнага насельніцтва.

У пачатку ранняга жалезнага веку на тэрыторыі паўночнай Беларусі склалася своеасаблівая культура плямён, якая атрымала назву днепра-дзвінскай. Асноўным тыпам яе паселішчаў былі ўмацаваныя гарадзішчы, якія размяшчаліся на надпоплаўных тэрасах, на мысах, па берагах рэк і азёр. Яны ўяўлялі сабой добра абароненыя прыроднымі ўмовамі месцы з сенажацямі і ўчасткамі прыдатнай для апрацоўкі зямлі (в. Лукомль на мяжы Сенненскага і Чашніцкага раёнаў).

На раннім этапе развіцця культуры (VIII—V ст. да н. э.) днепра-дзвінскае насельніцтва яшчэ не ўмацоўвала пляцоўкі гарадзішчаў, будавала жыллё слупавой канструкцыі — падоўжныя наземныя дамы памерам 2,5—3×7—8 м, выраблялі прылады працы з рога і каменя, ляпны гладкасценны посуд цыліндрычных слоікавых форм і слаба прафіляваны з арнаментам у выглядзе выціснутых уверсе ямак.

Асноўным заняткам насельніцтва былі жывёлагадоўля, паляванне і рыбалоўства. Земляробства насіла падсобны характар (в. Замошша Полацкага, Машчоны Сенненскага раёнаў).

На сярэднім этапе (IV ст. да н. э. — I ст. н. э.) днепра-дзвінцы ўжо ўмацоўвалі пляцоўкі гарадзішчаў кальцавымі валамі, будавалі наземнае жыллё слупавой канструкцыі, якое, у адрозненне ад жытлоў ранняга этапа, ужо раздзялялася на асобныя

памяшканні з агнішчамі ў цэнтры. Адначасова з касцянымі прыладамі працы прымяняліся жалезныя, выразныя ляпны слоікападобны і слабапрафіляваны посуд з арнаментам у выглядзе прачэрчаных ліній. Асноўны занятак насельнікаў гарадзішчаў — жывёлагадоўля (в. Новае Сяло Сенненскага, Паддубнікі Міёрскага раёнаў).

На познім этапе (I—пач. V ст. н. э.) пляцоўкі і схілы гарадзішчаў умацоўваліся складанай сістэмай валоў з драўлянымі канструкцыямі і равоў, невялікія наземныя жылыя будынкі мелі чатырохвугольную форму, агнішча ў цэнтры. Шырокае распаўсюджанне атрымалі жалезныя прылады працы і зброя. Вядучымі галінамі гаспадаркі з'яўляліся падсечнае земляробства і жывёлагадоўля. Ляпны слабапрафіляваны посуд адрозніваецца ад папярэдняга падоўжнай формай венчыка (в. Лукомль).

Другая палова 1-га тысячагоддзя з'яўляецца вельмі важнай у гісторыі плямён. На тэрыторыі Усходняй Еўропы праходзілі складаныя этнічныя працэсы, якія былі звязаны з вялікімі вандроўкамі плямённых аб'яднанняў. У канцы V—пачатку VI ст. на тэрыторыю Паўночнай Беларусі пачалі пранікаць раннеславянскія плямёны, якія асімілявалі ці аказалі моцны ўплыў на мясцовае насельніцтва днепра-дзвінскай культуры. Утварылася новая культура, якая атрымала назву банцараўскай. Помнікі яе распаўсюджаны ў цэнтры і на поўначы Беларусі і ў суседніх раёнах верхняга Падняпроўя. Цікавым з'яўляецца гарадзішча Лукомскае, якое размешчана ў вёсцы Лукомль, на правым беразе р. Лукомкі, на пагорку 15—20 м вышынёй, на мяжы Сенненскага і Чашніцкага раёнаў. У культурным пласце магутнасцю 2,2—5 м выяўлены рэшткі некалькіх археалагічных культур. Гэтыя культуры храналагічна змяняюць адна другую: днепра-дзвінская, прадметы якой датуюцца I—IV ст., банцараўская — V—VIII ст. Матэрыялы пачатку X ст. н. э. належалі крывічам. Выяўлены і культурныя рэшткі XI—XIII ст. На поўнач ад гарадзішча знаходзіцца селішча банцараўскай культуры, якое датуецца V—VIII ст.

Насельніцтва банцараўскай культуры займалася земляробствам, жывёлагадоўляй. Паляванне і рыбалоўства насілі дапаможны характар, былі развіты здабыча і апрацоўка жалеза, вытворчасць бронзы, ганчарства, апрацоўка дрэва, косці і інш. Насельніцтва жыло ў наземных ці паўзямлянкавых пабудовах чатырохкутнай формы з адкрытымі агнішчамі ці печкамі-каменкамі ў сярэдзіне. Пабудовы былі зрубныя ці слупавой канструкцыі, плошчай каля 12—20 кв. м і меншыя, побач з жытламі — ямы-склепы. На кожным даследаваным паселішчы знаходзіліся сляды вытворчасці жалеза — абломкі печаў-домніц, крыцы, кавалкі жалезнай руды, рэшткі тыгляў, ліцейныя формы для вырабу лунніц, якія датуюцца VII—VIII ст.

Пахавальны абрад, характэрны для гэтай культуры — трупаспаленне на бескурганных і курганных могільніках. Крэмацыя нябожчыкаў адбывалася за межамі некропаляў, пасля чаго ачышчаныя ад попелу косці змяшчаліся ў гліняныя пасудзіны-урны або ссыпаліся на дно магільных ям.

Курганы па форме падзяляюцца на круглыя, падоўжныя і доўгія. У іх таксама знойдзены урнавыя і бязурнавыя пахаванні, змешчаныя на гарызонце, у насыпе або адразу пад дзёрнавым пакрыццём насыпу. Пахавальны інвентар вельмі бедны: гэта цэлыя пасудзіны ці іх фрагменты. Носьбіты банцараўскай культуры выраблялі слабапрафіляваныя пласкадонныя ляпныя гаршкі. У гліну дадавалася жарства і буйназярністы пясок. Посуд меў крыху адагнуты венчык, слаба выражаную шыйку, моцна спушчаны плячук, злёгку пукатае тулава. Трапляюцца слоікападобныя гаршкі, што характэрна для Падзвіння. Звычайна на помніках банцараўскай культуры знаходзяць біканічныя гліняныя прасліцы, жалезныя нажы, сярпы, наканечнікі коп'яў, шпоры, падковападобныя фібулы, бронзавыя бранзалеты, падвескі, пярсцёнкі, рэшткі бронзаліцейнай вытворчасці. Да трэцяй чвэрці 1-га тысячагоддзя адносяцца нажы, верхняя частка якіх заканчваецца двума спіралепа-

добнымі завіткамі (Лукомль). Такія нажы, характэрныя для старажытных славян, прымяняліся пры выкананні рэлігійных абрадаў.

У матэрыяльнай культуры помнікаў банцараўскай культуры прасочваюцца славянскія рысы. Напэўна, ужо ў гэты час тут рассяляліся славяне. Археалагічныя матэрыялы дазваляюць меркаваць, што носьбіты банцараўскай культуры былі раннімі славянамі, якія пачалі пранікаць у басейн Заходняй Дзвіны яшчэ ў VI ст. і распаўсюдзіліся ў цэнтры, на поўначы Беларусі і ў суседніх раёнах Верхняга Падняпроўя. Аб гэтым сведчыць наяўнасць славянскіх рыс на паселішчах VI—VIII ст. У гэты час асноўным тыпам паселішчаў станавіліся адкрытыя селішчы, а гарадзішча выкарыстоўвалася як сховішча.

Насельніцтва, якое жыло на тэрыторыі Сенненшчыны ў VI—канцы VIII ст., аказала моцны ўплыў на фарміраванне славянскага саюза крывічоў. Аб гэтым сведчаць археалагічныя матэрыялы гарадзішча ў Лукомлі, дзе культурны пласт са знаходкамі банцараўскай культуры перакрыты культурнымі рэшткамі пачатку X ст., якія належалі летапісным крывічам. Полацкія і Віцебскія крывічы займалі тэрыторыю сучаснай Віцебскай вобласці і іншыя раёны. Летапісец у "Аповесці мінулых гадоў" называе іх палачанамі.

Распад першабытна-абшчынных адносін прывёў да станаўлення феадалізму — новай грамадска-эканамічнай фармацыі. З'явіліся познія гарадзішчы, сядзібы феадалаў — грады. Так, на Лукомскім гарадзішчы знойдзены культурныя рэшткі сядзібы феадала, якія датуюцца IX—пачатакам X ст.

Адным з першых дзяржаўных утварэнняў на тэрыторыі былога Сенненскага павета было Лукомскае ўдзельнае княства з цэнтрам у Лукомлі, аб чым сведчыць магутны культурны пласт XI—XIII ст., які залягаў над культурнымі рэшткамі X ст. Сярод знаходак сустракаюцца вырабы

Раскопкі стаянкі Крывіна-1 каля в. Галоўск. 1961 г.

з жалеза (наканечнікі стрэл, сякеры, сашнікі, сярпы, косы, ключы ад замкоў і інш), з каляровых металаў (бранзалеты і іншыя жаночыя аздабленні); з косці (грабяні, праколкі); з каменя (праселкі, тачыльныя брускі); з шкла (бранзалеты, каралі). Да рэдкіх знаходак адносіцца шахматная антрапаморфная фігурка, касцяная пласціна з выявамі звяроў, залатая ажурная пацерка.

Вывучэнне стаянак Крывіна і Асавец дазваляе зрабіць вывад, што іх насельнікі ведалі аб асаблівасцях і багаццях мясцовага краю, мелі звесткі ў галіне геаграфіі, батанікі, мінералогіі і г. д. Каб падтрымаць сваё існаванне, трэба было добра ведаць тэрыторыю, выбраную для палявання, рыбалоўства і збіральніцтва, карысныя асаблівасці раслін, мінералаў, дрэў, каб выкарыстаць іх для сваіх патрэб, умець арыентавацца на мясцовасці.

Уяўляюць цікавасць знаходкі з крывінскіх паселішчаў. Знойдзены каралі, зробленыя з іклаў мядзведзя ці ваўка. Насельнікі гэтых паселішчаў лічылі, што воін ці паляўнічы, на шыі якога знаходзіліся такія каралі, будзе дужы і спрытны, як звяры. Каралі з зубоў лісіцы павінны былі дадаць паляўнічаму хітрасці. Такім чынам, чалавек надаваў каралям з зубоў жывёлін звышнатуральную магічную сілу. Чалавек хацеў, каб і ў яго былі некаторыя спецыфічныя асаблівасці той ці іншай жывёліны.

Амулеты-каралі з іклаў жывёлін, знойдзеныя ў Крывінскім тарфяніку.

У культурных пластах паселішчаў Крывінскага тарфяніка знойдзена шмат зубоў мядзведзя, лася, ваўка, сабакі с прасвідраванымі ў прыкаранёвай частцы адтулінамі, праз якія працягваліся ніткі. Сустракаюцца замест адтуліны нарэзкі. Насельнікі паселішчаў Крывіна і Асавец для вырабу караляў больш за ўсё карысталіся карэннымі зубамі лася. Гэта рабілася таму, што лось быў асноўнай здабычай паляўнічага, а мяса яго ратавала жыхароў ад голаду. Таму каралі з зубоў лася, на думку першабытнага паляўнічага, павінны даць яму ўладу над гэтай жывёлай і забяспечыць супляменнікаў ежай. Шматлікія знаходкі караляў з зубоў мядзведзя, ваўка, сабакі сведчаць аб значнай ролі гэтых жывёл у паляўнічым промысле першабытных насельнікаў тэрыторыі Сенненшчыны. Такім чынам, яшчэ ў глыбокай старажытнасці ў насельнікаў паселішчаў Крывіны і Асаўца склалася прамысловая магія, як адна з першых разнавіднасцей першабытных рэлігійных вераванняў.

У культурных пластах неалітычных стаянак знаходзяць амулеты-каралі са сківіц бабра. Яны прасвідроўваліся і прыстасоўваліся для нашэння на шыі.

У новым каменным веку, калі ўзрасла роля жывёлагадоўлі і земляробства, у першабытным грамадстве выросла роля мужчыны ў вядзенні гаспадаркі абшчыны. Адпаведна вобраз мужчыны займаў усё большае месца ў міфалогіі і рэлігіі першабытнага чалавека. У сувязі з гэтым у культурных пластах неалітычных стаянак часта знаходзяць пластычныя выявы мужчын.

Найбольш старажытная для тэрыторыі Беларусі статуэтка мужчыны была знойдзена ў 1966 г. у культурным пласце тарфянікавай стаянкі Асавец. Выява выразана з цвёрдага ліставога дрэва, мае даўжыню 9,5 см. Ніжняя частка яе абламана. Фігурка ўвасабляе сабой рэалістычны вобраз чалавека з выразнымі і нават рэзкімі рысамі твару. Глыбокія вачніцы і апушчаныя куткі вуснаў прыдаюць выяве суровы выгляд. Краі надброўяў закругленыя, нос прамы і крыху сплюшчаны. Выдзелена ніжняя частка твару, якая рэльефна выступае ўперад. Відавочна, пер-

шабытны мастак так абазначыў вусы і бараду. Выдзелена шыя. Рукі не выдзелены.

Другая выява галавы мужчыны знойдзена ў 1972 г. Яна выразана з рога. Гэта галава мужчыны з высокім ілбом і прадаўгаватым тварам, рэзка абазначанай бародкай. Абазначаны вочы ў выглядзе глыбокіх прасвідраваных конусападобных ямак. Пераносся выяўлена слаба. Рот акрэслены гарызантальна прарэзаным паглыбленнем. Адзначаны правільныя рысы твару. Статуэтка абламана ў старажытнасці, але захавалася шыя, уверсе якой прасвідравана адтуліна, відавочна, для падвешвання. Даўжыня — 4,2 см. Назіраецца, пры параўнанні, адзін і той жа стыль выканання абодвух статуэтак.

Трэба таксама адзначыць знаходку абломкаў добра прафіляванага глінянага гаршка, на пукатым брушку якога кароткімі адбіткамі перавітага шнура выгравіраваны дзве постаці чалавека. Постаці перададзены схематычна, але па дэталях гравіроўкі можна меркаваць, што яны мужчынскія.

Знойдзена фігурка лася, выразаная з рога, якая перадае дынаміку руху. Знойдзены выявы птушак, якія выразаны з расшчэпленых іклаў дзіка. Гэта, у першую чаргу, — выявы качкі, чаплі.

Сярод рэчаў можна выдзеліць прыгожыя фігурныя накладкі, касцяныя плоскія кольцы, пласціны з зубчастымі краямі.

Выяўлены аздобы, выраблены з бурштыну — выкапнёвай зацвярдзелай смалы некаторых хваёвых дрэў. З кавалкаў бурштыну выраблялі разнастайныя каралі з прасвідраванымі адтулінамі, трубачкі, гузікі, кольцы.

Важнай крыніцай вывучэння духоўнага свету старажытнага насельніцтва можа служыць арнамент на керамічы. Самым яркім арнаментам вызначалася паўночна-беларуская культура. Тут назіраецца вялікая разнастайнасць узораў. Наносіліся гарызантальныя, ромбападобныя, косанакіраваныя і яшчэ больш складаныя палоскі. Пазней выкарыстаны паўсферы і акружнасці, схематычныя малюнкі, якія нагадваюць выявы раслін, а таксама

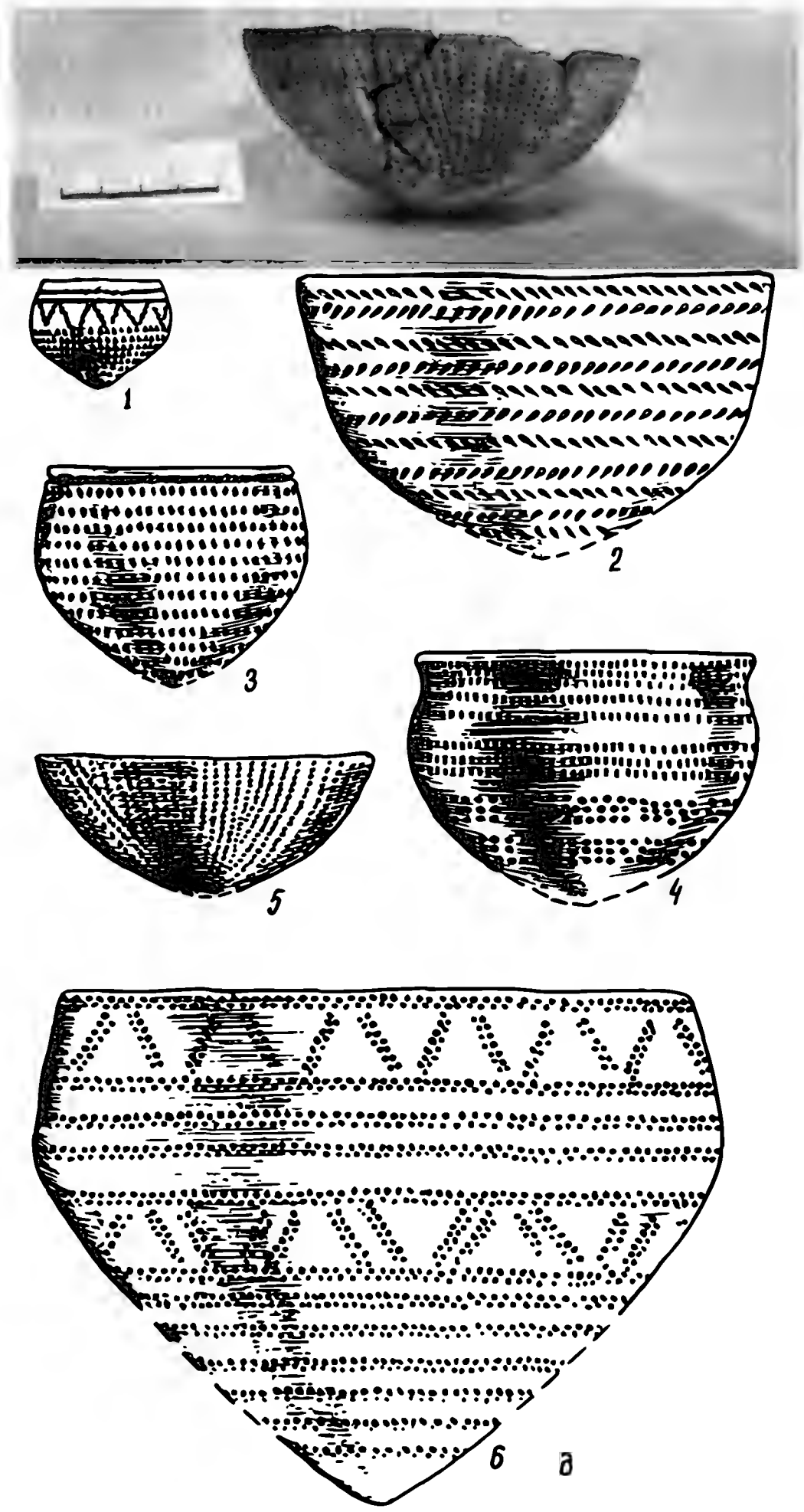

Гліняны посуд.

акружнасці, запоўненыя радыяльнымі лініямі. Верагодна, многія з малюнкаў можна тлумачыць як сімвалы старажытнай міфалогіі, а таксама як салярныя знакі. Не выключана, што і шнуравы арнамент меў сакральны сэнс: шнур — гэта адна з форм спіралі, а спіраль — знак агню, сонца, жыцця.

У арнаментах адлюстроўваліся некаторыя паняцці аб геаметрыі, арыфметыцы. У той час чалавек ужо ўмеў вычэрчваць геаметрычныя фігуры, вызначаць адлегласць, не быў пазбаўлены пачуцця гармоніі і сіметрыі.

На стаянках Крывінскага тарфяніка былі знойдзены фрагменты трубчастых птушыных костак з прасвідраванымі адтулінамі, рэшткі старажытных духавых інструментаў.

Вывучэнне археалагічных матэрыялаў з тарфянікавых стаянак Крывіна і Асавец дазваляе зрабіць выснову, што ў насельніцтва гэтых паселішчаў ужо існавалі такія зачаткі першабытнай рэлігіі, як паляўнічая магія, культ продкаў. Першабытны чалавек верыў, што на тым свеце памерлы жыве, займаецца гаспадаркай, паляваннем, — вядзе такое жыццё, як і на гэтым свеце, што з таго свету ён уплывае на лёс жывых суродзічаў — ці дапамагае, ці шкодзіць. Знаходкі скульптурных выяў людзей — яркі таму доказ. Чалавек новага каменнага веку лічыў, што некаторыя жывёлы з'яўляюцца яго суродзічамі і дапамагаюць яму ў цяжкую хвіліну. Да такіх свяшчэнных жывёл адносіліся лось, качка. У этнаграфіі гэта галіна першабытнай рэлігіі атрымала назву татэмізму. Вялікае значэнне набывалі культы, звязаныя з нябеснымі свяцілами, са зменамі пор года. Значнае месца ў вераваннях займала сонца, якое было добрым бажаством, яно пасылала людзям цяпло, без чаго немагчыма было існаванне самога чалавека. Сляды такіх касмаганічных культаў мы знаходзім у позненеалітычных арнаментах. Усё гэта атрымала ў далейшым сваё развіццё ў паганскай (язычніцкай) рэлігіі насельніцтва эпохі жалеза і ранняга сярэднявечча на тэрыторыі паўночнай Беларусі.

У. Дз. Будзько.

Помнікі археалогіі

СЯННО

Гарадзішча. Мясцовая назва Гарадок. За 1,5 км на паўднёвы захад ад г. Сянно, каля былой в. Горы. Займае марэннае ўзвышша вышынёй 9—10 м, з захаду і ўсходу абкружана балотам. Адкрыў у канцы XIX ст. Е. Р. Раманаў, у 1959 г. раскопкі праводзіў Л. В. Аляксееў, у 1972 г. абследаваў П. Ф. Лысенка. Знойдзена ляпная гладкасценная кераміка. Гарадзішча адносіцца да жалезнага веку. Матэрыялы раскопак захоўваюцца ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі і Інстытуце археалогіі Расійскай Акадэміі Навук (РАН).

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Адамава. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы. На паўднёва-усходняй ускраіне вёскі, каля могілак, у лесе побач з дарогай. 16 курганоў, якія зараслі лесам. Выявіў у пачатку XX ст. К. Ц. Анікіевіч, абследавалі ў 1956 г. Л. В. Аляксееў, у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Кімейка. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы. Каля вёскі, ва ўрочышчы Кімейскі Бор. 8 насыпаў размешчаны кампактнай групай, зараслі лесам. Асобна каля дарогі ў вёску знаходзіцца яшчэ адзін курган. Каля асновы захаваліся рэшткі раўкоў. Выявіў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Шынкава. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія курганы. На поўдзень ад вёскі, ва ўрочышчы Хвойнікі, недалёка ад р. Абалянка. 5 курганоў. Насыпы здзірванелыя, зараслі лесам. Каля падножжа відаць раўкі. Выявіў і абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Навасёлкі. Курганныя могільнікі. Мясцовая назва Валатоўкі, Курганы, Французскія магілы. Могільнік-1. На поўнач ад вёскі, на заходнім беразе возера Бароўна, у лесе, ва ўрочышчы Бор. 2 курганы, зараслі лесам.

Могільнік-2. На поўнач ад вёскі, у лесе. 3 насыпы, зараслі лесам.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Капланы. Курган.

На паўночны ўсход ад вёскі, злева ад дарогі ў г. Сянно, на сучасных могілках. Выявіў у канцы XIX ст. Е. Р. Раманаў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Каралі. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы. За 2 км на

поўнач ад вёскі, у лесе, абапал дарогі Сянно — в. Старая Беліца. 3 насыпы. Курганы здзірванелыя, зараслі лесам, адзін пашкоджаны. Выявіў у 1959 г. Л. В. Аляксееў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Маргойцы. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы. За 2 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, на поўдзень ад былога Масютава хутара, абапал дарогі 4 курганы: 3 паўсферычныя насыпы, пашкоджаны ямамі; адзін падоўжны. Выявіў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Старая Беліца. Гарадзішча. На ўсход ад вёскі, на поўдзень ад павароту на станцыю Бурбін. Займае высокі астанец. Пляцоўка абкружана валам, які з поўдня прыкрываў уезд. Вядома з 1873 г., абследавалі ў 1892 г. Е. Р. Раманаў, у 1955 г. Л. В. Аляксееў, у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Задарожжа. Курган. За 4,5 км на поўнач ад вёскі, у хмызняку. Адкрыў і абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Будзішча. Курган. На поўнач ад вёскі. Насып здзірванелы, захаванасць добрая. Выявіў у 1959 г. Л. В. Аляксееў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Вёска Буй. Курганны могільнік. За 1,5 км на захад ад вёскі. Захаваліся 4 курганы ва ўрочышчы Доўгая Пожня. Яшчэ ёсць два курганы ва ўрочышчы Маханіца. Курганы і могільнік выявіў Ф. В. Пакроўскі, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Сукрэмна. Курганы. Курган-1 ва ўрочышчы Сукрэменскі Бор. Курган-2 ва ўрочышчы Намарча, у полі каля дарогі. Курган-3 на паўднёвы захад ад вёскі, на гары за могілкамі. Выявіў курганы ў канцы XIX ст. Е. Р. Раманаў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Вёска Цімірязева. Курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы. На паўночнай ускраіне вёскі, часткова на агародах, полі, лузе. Паўсферычныя курганы. Вядомы па звестках 1873 г. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Слабада. Курганны могільнік. У хваёвым лесе ва ўрочышчы Гірына. 8 курганоў, здзірванелыя, зараслі лесам. Выявіў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Расна. Курганны могільнік. На паўднёвы захад ад вёскі, ва ўрочышчы Дзядоўка, на ўзлессі. 4 насыпы, зараслі дрэвамі. Выявіў у 1907 г. К. Ц. Анікіевіч, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Кошцы. Курган. На поўнач ад вёскі, сярод поля. Вядомы з 1873 г. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Вёска Новае Сяло. Гарадзішча. На поўнач ад вёскі, недалёка ад правага берага ракі Свяча. Займае паўночную частку высокага марэннага астанца. Пляцоўка авальная, з паўночнага і паўднёвага бакоў умацавана 2 валамі. Гарадзішча здзірванелае, зарасло лесам. Выявіў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Савінічы. Курган. На могілках. Вядомы з канца XIX ст. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Вёска Студзёнка. Курганны могільнік. На паўночны ўсход ад вёскі, за паўкіламетра налева ад дарогі на Обаль, на берагавой тэрасе ўсходняга берага возера Бярозаўскае. Два насыпы. Выявіў і абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Вялікі Азярэцк. Курганны могільнік. На паўднёвы захад ад вёскі, ва ўрочышчы Янаўскі Лес. 20 курганоў. Насыпы здзірванелыя, зараслі лесам. Каля падножжа вялікіх курганоў прасочваюцца паўкруглыя раўкі. Выявіў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Заазер'е. Курганны могільнік. На захад ад вёскі, у лесе, па дарозе на Ульянавічы. Захаваліся 3 насыпы, здзірванелыя, зараслі лесам. Паводле звестак 1873 г., былі 22 курганы. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

Вёска Малы Азярэцк. Курганны могільнік. Мясцовыя назвы Балваны, Французскія магілы. На поўнач ад вёскі, ва ўрочышчы Камуна, на ўсходнім беразе возера Маеўскае. У літаратуры вядомы пад назвай былой вёскі Вядзец. Больш за 50 курганоў. Частка іх размешчана на полі, большасць — у хмызняку.

Курганы крутабокія, здзірванелыя, зараслі хмызняком і драбналессем. Захаванасць добрая, на полі абворваюцца. Даследаваў у 1893 г. Е. Р. Раманаў. Ён раскапаў 5 курганоў. Пахавальны абрад — трупаспаленне і трупапалажэнне. Знойдзены ляпныя і ганчарныя гаршкі, у адным насыпе дырхем 914 г. дынастыі Саманідаў, паясны набор і гаршчок. Могільнік адносіцца да X—XIII ст., належаў крывічам. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Знаходкі захоўваюцца ў Дзяржаўным гістарычным музеі ў Маскве.

Вёска Ульянавічы. Курганны могільнік. Каля ўсходняй ускраіны вёскі, злева ад дарогі на г. Сянно. 3 курганы. Выявіў у канцы XIX ст. Е. Р. Раманаў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Вёска Берашова. Курган. На захад ад вёскі. Вядомы з канца XIX ст. Абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка.

Вёска Машчоны. Гарадзішча. На левым беразе ракі Бярозка. Займае круглаваты марэнны ўзгорак. Абарончыя збудаванні не захаваліся. Уся пляцоўка гарадзішча занята могілкамі. Вядома з 1873 г. Даследавалі ў 1955 г. Л. В. Аляксееў, у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Знойдзена ляпная гладкасценная кераміка з жарствой у сценках пасудзіны.

Адносіцца да ранняга жалезнага веку. Матэрыялы раскопак захоўваюцца ў Інстытуце гісторыі Нацыянальнай Акадэміі навук Беларусі.

Вёска Ходцы. Курганны могільнік. На заходняй ускраіне сучасных могілак. 5 насыпаў. Курганы параслі дрэвамі. Выявіў у 1893 г. Е. Р. Раманаў, абследаваў у 1972 г. П. Ф. Лысенка. Раскопкі не праводзіліся.

У СКЛАДЗЕ ПОЛАЦКАГА КНЯСТВА

Тэрыторыя сучаснага Сенненскага раёна ў старажытнасці была заселена славянамі-крывічамі і ўваходзіла ў склад Полацкага княства — самага ранняга на беларускіх землях дзяржаўнага ўтварэння. Крывічы жылі пераважна ў вёсках, аднак на выпадак варожых набегаў мелі і ўмацаваныя гарадзішчы, якія з часам ператварыліся ў гарады — цэнтры княжацкіх удзелаў. Адным з такіх старадаўніх крывіцкіх цэнтраў з'яўляецца Лукомль.

Неспакойнае існаванне выпала Сенненшчыне ў старадаўнія часы. Полацкае княства, якое мела выхад па Заходняй Дзвіне да Балтыкі, сапернічала з Ноўгарадам і Кіевам. Кіеўскія князі не маглі мірыцца з існаваннем моцнага і незалежнага Полацка. Таму ў X—XI ст. нашы землі неаднаразова станавіліся арэнай узброеных сутыкненняў і, канечне, пастаўлялі ваяроў у княжацкую дружыну ў час паходаў або пры неабходнасці абароны межаў Полацкай зямлі. У барацьбе супраць Кіева полацкаму князю Усяславу ўдалося дабіцца поспеху. Ён уладарыў у Полацку на працягу 57 гадоў (1044—1101), хадзіў з дружынаю на Пскоў (1065) і Ноўгарад (1066). У адказ на гэта кіеўскія князі разбурылі Менск, разбілі войска Усяслава на Нямізе (1067). Ва ўсіх паходах і бітвах полацкіх князёў бралі ўдзел і нашы продкі. Дзякуючы іх мужнасці, Полацкае княства захоўвала свае землі, мела·пэўную палітычную самастойнасць і пры нашчадках Усяслава Брачыслававіча.

З канца 1120-х гг. у Полацку вялікую ролю пачало адыгрываць веча, якое вырашала важнейшыя палітычныя пытанні, запрашала да кіравання зямлёй князёў і выганяла іх, калі праводзімая імі палітыка не задавальняла палачан. Аслабленне княжацкай улады, супярэчнасці паміж феадаламі, войны і міжусобіцы адбіліся на лёсе Полацкага княства. У ім у пачатку XII ст. утварылася некалькі самастойных удзелаў, у тым ліку Віцебскі, Друцкі, Менскі і Лукомскі. Тэрыторыя Сенненшчыны да сярэдзіны XV ст. была непарыўна звязана з Лукомскім княствам, якое, магчыма, узнікла як удзел князёў Лукомскіх.

Татара-мангольскае нашэсце не закранула Сенненшчыны. Аднак усёй Полацкай зямлі з паўночнага захаду пагражалі крыжакі, якія з пачатку XIII ст. умацаваліся ў Прыбалтыцы. І межаванне з

Пскоўскай і Смаленскай землямі не давала спакойна жыць нашым продкам. У гэтых умовах удзелы Полацкай зямлі шукалі падтрымкі ў літоўскіх князёў.

У СКЛАДЗЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА

У пачатку XIV ст. уся Полацкая зямля ўвайшла ў склад Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ). Першыя князі ВКЛ не парушылі раней усталяванага тут дзяржаўнага і грамадскага ладу. Яны пакідалі на ўдзелах мясцовых князёў, задавальняючыся іх васальнай залежнасцю.

Лукомскае княства аказалася ўцягнутым у барацьбу за правы праваслаўнай шляхты, супраць акаталічвання. Пасля заключэння Крэўскай уніі 1385 г. Ягайла стаў польскім каралём, прыняў каталіцтва і загадаў будаваць касцёлы па ўсёй тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. У 1385 г. князь Полацкі Андрэй Альгердавіч аб'явіў яго вераадступнікам і пачаў з ім барацьбу. У саюзе з Андрэем Полацкім былі Смаленскае княства і Лівонскі ордэн. Не паспеўшы ўзяць Лукомль, крыжакі спалілі яго наваколле і пайшлі на Оршу. (Дембовецкий А. С. Опыт описания Могилевской губернии. Кн. I. Могилев, 1882. С. 17).

У барацьбе Андрэй Полацкі пацярпеў паразу, быў захоплены ў палон і адвезены ў ланцугах да Ягайлы. Для папярэджання новага непадпарадкавання Ягайла ўвёў у многія гарады ВКЛ ваенныя гарнізоны.

Палітыка Ягайлы выклікала незадаволенасць многіх літоўскіх магнатаў, і яны дамагліся ў 1392 г. кампраміснага Востраўскага пагаднення, па якому Ягайла заставаўся толькі польскім каралём, а князем Вялікага княства Літоўскага станавіўся Вітаўт (1392—1430). Ён імкнуўся да стварэння самастойнага Літоўска-Рускага каралеўства, ліквідаваў самастойнасць Полацкага і Віцебскага княстваў, але павінен быў выдаць статутныя граматы, якія гарантавалі права перамяшчэння ўнутры і за межы дзяржавы, маёмасныя правы і зацвярджалі пэўныя абавязкі па выкананню дзяржаўных падаткаў і павіннасцей. У Віцебск і Полацк былі прысланы намеснікі.

Пасля смерці Вітаўта на кароткі час вялікім князем літоўскім стаў брат Ягайлы Свідрыгайла, якога падтрымлівалі праваслаўныя феадалы. У акце ўзвядзення яго на вялікакняжацкі трон сярод уладанняў упамінаецца і Лукомль. Трэба адзначыць, што ў пачатку XV ст. такія маленькія княствы, як Лукомскае і Чарэйскае, адыгрывалі ўжо нязначную ролю.

Другая палова XV ст. характэрна аслабленнем вярхоўнай улады ў Вялікім княстве Літоўскім. Гэта вымусіла ўрад правесці адміністрацыйныя рэформы. У 1500 г. ліквідаваны ўдзельныя княствы і ўтворацы ваяводствы. Гэта не закранала ўласніцкіх правоў мясцовай знаці, але нанесла моцны ўдар па яе палітычных уплывах.

Шматлікія падзеі на тэрыторыі Сенненшчыны звязаны са знешнепалітычнай дзейнасцю Вялікага княства Літоўскага. Вялікі князь Альгерд тройчы (1368, 1370, 1372) нападаў на Маскву, а Вітаўт у 1404 г. захапіў Смаленск (належаў ВКЛ да 1514), дайшоў да вярхоўяў рэк Акі і Дона і ўстанавіў заходнія межы ВКЛ да ракі Угра (левы прыток Акі ў сучаснай Калужскай вобласці).

Аднак у далейшым умацаванне Масквы прывяло да таго, што з канца XV ст. вялікія князі маскоўскія пачалі адваёўваць памежныя землі. Маскоўскія войскі ўрываліся на тэрыторыю ВКЛ. Такім нападам падвяргалася і Сенненшчына.

Летапісы таго часу расказваюць аб тым, што рускія войскі ваявалі "каралёву зямлю". У апісанні аднаго з такіх паходаў і ўпамінаецца Сянно. Ёсць звесткі аб тым, што яшчэ ў час праўлення вялікага князя літоўскага і караля польскага Казіміра Ягайлавіча (1440—1492) "на Рше у Обольцех село Сено Милошу Воишловичу отдано". Але паколькі канкрэтны год не ўказаны, то першай пісьмовай звесткай лічыцца 1534 г. У гэтым годзе маскоўскае войска пад камандаваннем князя Барыса Гарбатага "предало огню и мечу город Сенно".

У сярэдзіне XVI ст. Сянно ўваходзіла ў склад Віцебскага ваяводства, аб чым

сведчыць апісанне паветаў і межаў ваяводства за 1566 г., дзе, акрамя Сянна, упамінаюцца Беліца і Палонка.

Да сярэдзіны XVI ст. большая частка тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна занята была непраходнымі лясамі, дзе вялося шмат звяроў: тураў, расамах, собаляў, зуброў, ласёў, вепрукоў, вавёрак і інш. Паляванне было важным заняткам насельніцтва. Ворнай зямлі на тэрыторыі раёна было мала, большасць яе складалі пясчаныя і балотныя глебы, таму, каб атрымаць добры ўраджай, патрабавалася вялікая колькасць угнаення і ўмелая апрацоўка зямлі. Вырошчвалі жыта, азімую пшаніцу і "ярыцу", авёс, агародныя і бабовыя культуры, а таксама лён і каноплі. Многа звестак захавалася аб жывёлагадоўлі, для яе былі вельмі спрыяльныя ўмовы: вакол рэчак, азёр і ручаёў было мноства лугоў і сенажацей. У рэчках і азёрах вялося каля 40 відаў рыбы, нават такая рэдкая, як сіг.

На Сенненшчыне ў невялікай колькасці меліся паклады балотнай руды, што дазваляла саматужным спосабам выраблять жалеза. Акрамя таго, былі вельмі развіты ганчарная, гарбарная і кушнерская справа.

Існаваў унутраны гандаль паміж мястэчкамі і сельскімі паселішчамі. Акрамя прадуктаў харчавання сяляне нарыхтоўвалі дровы і прадавалі іх жыхарам замкаў і мястэчак. Аб знешнім гандлі звестак зусім мала, таму што Сянно стаяла далёка ад гандлёвых шляхоў і сплаўных рэк. Але паляванне на каштоўных звяроў давала вялікую колькасць футра, якое складала важны прадмет гандлю. Ужо ў 1387 г. прывілей Ягайлы ўпамінае даніну футрам баброў і вавёрак. Выраблялся паташ (вуглякіслы калій), які ўжываўся ў вялікай колькасці для ачысткі воўны і льняных тканін, вырабу мыла і ў фармацэўтычнай справе. Попел і паташ вывозіўся ў Рыгу. Ёсць звесткі, што ў канцы XV ст. віцебскі намеснік Міхаіл Жаслаўскі адпраўляў попел і паташ на продаж у Рыгу, а там купляў соль.

Да сярэдзіны XVI ст. палова ворнай зямлі Сенненшчыны была ў дзяржаўнай маёмасці, а другая палова належала буйным і дробным феадалам. Так, напрыклад, вялікае сяло Алексінічы ў сярэдзіне XVI ст. належала Сапегам.

З пачатку XVI ст. пастаянна ўзнікалі спрэчкі паміж аболецкімі ксяндзамі (касцёл у Абольцах быў пабудаваны ў 1387 г., зараз на тэрыторыі Талачынскага раёна) і суседнімі землеўласнікамі аб межах уладанняў. Праходзілі бойкі, рабіліся наезды і рабункі, захоплівaліся сумежныя землі. Аб гэтым сведчаць шматлікія дакументы. У 1542 г. кароль і вялікі літоўскі князь Жыгімонт I сваім указам загадаў аболецкаму ксяндзу Івану Разняткоўскаму, каб ён няправільна засеянага збожжа не ўбіраў, а вырашаў гэта з уладальнікам маёнтка Сянно формаю суда. У 1543 г. кароль загадаў віцебскаму ваяводзе Несілоўскаму выклікаць да сябе аболецкага ксяндза на суд і ўчыніць князю Дзмітрыю Відуніцкаму-Любецкаму "кампенсацыю" за дапушчаныя з боку ксяндза парушэнні межаў, за бойкі і рабункі ў адносінах да сенненскіх сялян. А ў 1544 г. Жыгімонт II Аўгуст выклікаў аболецкага ксяндза Гайка, у адносінах да якога ў 1545 г. справу разбіраў суд камісарскі па скарзе князя Дзмітрыя Відуніцкага-Любецкага і яго пасынка князя Рыгора Іванавіча Сенненскага-Грыбоўскага. Гэта першыя вядомыя ўладальнікі Сянна.

Прыкладна да канца XV ст. галоўнай формай эксплуатацыі сялян быў натуральны аброк, у якім, акрамя жыта, аўса, ячменю, гусей, курэй, мёду, значыліся пянька, прадзіва, сеці і нават дровы. Натуральны аброк дапаўняўся адпрацовачнай рэнтай і грашовым чыншам. Памер грашовага чыншу землеўладальнік вызначаў асабіста. Асноўнай адзінкаю абкладання быў "дым", або сялянская гаспадарка. Сяляне сельскіх і валасных абшчын неслі калектыўную адказнасць за выкананне ўсіх павіннасцей.

"Паншчына", або праца сялян ў маёнтках з сахою, сярпом і касою, у Віцебскім і Полацкім ваяводствах называлася "прыгонам", ці "службаю цяглай". У пачатку XVI ст. на Сенненшчыне, як і ўсюды на ўсходзе Беларусі, паншчына складала 1 дзень на тыдзень, а ў сярэдзіне стагоддзя — ужо 2 дні. Паншчыну адбывалі зімой і летам, мужчыны і жанчыны. Акрамя паншчыны, натуральнага аброку і чыншу сяляне выконвалі падворную павіннасць, старажоўшчыну і інш.

У СКЛАДЗЕ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

У выніку заключэння Люблінскай уніі 1569 г. Сенненшчына, як і ўсе землі Вялікага княства Літоўскага, увайшла ў склад Рэчы Паспалітай. Маючы ў цэлым станоўчыя палітычныя вынікі для ВКЛ, унія садзейнічала аднак паланізацыі шляхты і гарадскога насельніцтва, пашырэнню каталіцызму. Асабліва стараўся ў насаджэнні каталіцкага касцёлу запрошаны Стэфанам Баторыем ордэн езуітаў. Баторый шчодра раздаваў землі ордэну, і за кароткі час езуіты атрымалі на Беларусі ўладанні, дзе жыло 16 тысяч сялян.

80-я гг. і пачатак 90-х гг. XVI ст. праходзілі пад знакам падрыхтоўкі царкоўнай уніі. Прыхільнікі уніі мелі надзею атрымаць статус каталіцкага духавенства, а вярхоўная ўлада разлічвала на тое, што прыняцце царкоўнай уніі аслабіць уплыў на насельніцтва маскоўскай патрыярхіі.

У кастрычніку 1596 г. заключана Берасцейская царкоўная унія, паводле якой праваслаўная царква ў Рэчы Паспалітай аб'ядноўвалася з каталіцкай на ўмовах прызнання вяршэнства папы Рымскага. Годам раней, у 1595 г., фелінскі староста Марцін Курч даў купчую свайму сыну Яўстафію Курчу на чвэрць маёнтка, замка і мястэчка Сянна "з фундушамі і цэрквамі". У гэты час тут былі толькі праваслаўныя храмы, і сам фундатар быў праваслаўны, але ўжо ў 1609 г. той жа Яўстафій Курч будуе ў Сянне мураваны каталіцкі касцёл.

Унія выклікала пратэст часткі духавенства і насельніцтва. Абарона праваслаўя падтрымлівалася маскоўскай патрыярхіяй. Антыуніяцкія выступленні прывялі да таго, што на ўсходзе Беларусі засталіся ў XVII ст. праваслаўныя храмы. У 1625 г. у духоўнай грамаце Чэлінскага ўпамінаецца Кічынская праваслаўная царква, для якой жонка Чэлінскага павінна купіць рызы і кнігі для пастаяннага богаслужэння на "памін яго душы". У 1665 г. упамінаецца царква Спаса ў сяле Буй, у 1670 г. — Лугінаўская царква, у 1673 г. — царква святой Параскевы ў Пустынках і царква ў Нямойце.

Да 1700 г., пры уніяцкім епіскапе Кіпрыяне Жахоўскім, былі перададзены уніятам Беліцкі, Машчонскі, Буйскі, Нярэйшанскі і Кічынскі праваслаўныя храмы.

Павелічэнне попыту на хлеб у краінах Заходняй Еўропы садзейнічала развіццю гандлю збожжам. Павялічваючы колькасць ворнай зямлі, памешчыкі прымушалі працаваць на гэтай зямлі сялян. На змену ранейшай патрыярхальнай панскай гаспадарцы прыйшла фальварковая, якая арыентавалася, галоўным чынам, на рынак. Тут працавала ўжо не "чэлядзь нявольная", а селянін на паншчыне.

Фальваркова-паншчынная сістэма ва ўсходняй частцы Беларусі не мела такога развіцця, як у цэнтральнай частцы і на захадзе. Гэта тлумачылася блізкасцю рускай граніцы і пастаяннай барацьбой паміж Рэччу Паспалітай і Расіяй, у ходзе якой разбураліся і памешчыцкія, і сялянскія гаспадаркі, сяляне ўцякалі на Украіну і ў Расію.

Цікавасць уяўляе карта маёнткаў і дзяржаўных зямельных уладанняў, складзеная М. Ф. Спірыдонавым. У канцы XVI ст. на тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна ўпамінаюцца маёнткі ў Беліцы, Вялікім Сяле, Лемніцы, Ледневічах, Аксінічах, Кічыне, Машчонах, Лугінавічах, Ходцах, Берышаве і Гарыўцах. У Сянне і Машчаніцы былі замкі.

Частка вялікага сяла Алексінічы з прысёлкам, якія належалі Сапегам, у 1594 г. былі прададзены Стаброўскім "с людьми стародавно оселыми, зо всим на все ловы звериными и пташиными, з гоны бобровыми, з службами и повинностями подданых, з даньми грошовыми и медовыми" (Аникиевич К. Т. Сенненский уезд... с. 148).

Як сведчаць гэтыя звесткі, на Сапегу працавалі людзі "непахожыя (стародавно оседлые)", якія не мелі права пераходу з аднаго маёнтка ў другі. Паводле Статута ВКЛ 1588 г. яны былі канчаткова запрыгонены. Алексініцкія сяляне выконвалі "службу" і павіннасці. "Службу" — комплекс павіннасцей — выконвалі 2—3 ся-

лянскія гаспадаркі ("дымы"). Акрамя паншчыны 2—3 дні на тыдзень, сяляне плацілі даніну мёдам і грашыма ("чынш"). Памер грашовага чыншу на ўсходзе Беларусі з сярэдзіны XVI ст. да сярэдзіны XVII ст. узрос ў 1,5—2 разы.

У 1596 г. у Сянне, якое належала Яўстафію Курчу, павіннасці выконвала 21 сялянская гаспадарка ("дым"). Па існуючай градацыі ўсе землеўласнікі, на якіх працавалі менш за 24 сялянскія гаспадаркі, адносіліся да дробнапамеснай шляхты.

У пачатку XVII ст. Я. Курч скардзіўся на аболецкіх ксяндзоў і сялян маёнтка Вядцы, якія захоплівалі землі і рабавалі Сянно, Канеў і Пажэнкі. І толькі ў 1634 г. уладанні былі размежаваны. Пры гэтым размежаванні ўпамінаюцца сёлы Азярэцк, Ульянавічы, Русінава. Як і Алексінічы, гэта старэйшыя сёлы раёна.

У сярэдзіне XVII ст. у Сянне паявіўся новы ўладальнік, яго набылі буйныя магнаты Сапегі, якім ужо належала ў акрузе некалькі сёл.

У першай палове XVII ст. адбывалася далейшае павелічэнне паншчыны. Расла яна як у магнацкіх уладаннях, так і ва ўладаннях дробнай і сярэдняй шляхты. Акрамя паншчыны, шырокае распаўсюджанне мелі гвалты, талокі, загоны — надзвычайныя работы, якія былі звязаны са жнівом, сенакосам, ворывам, рамонтам млыноў, грэбляў, гацяў. Гэтыя павіннасці ў залік паншчынных работ не ўваходзілі. Не менш цяжкай была і падводная павіннасць. Селянін павінен быў дастаўляць панскія грузы на прыстань ці ў гандлёвыя цэнтры.

Паншчына ў сярэдзіне XVII ст., як і раней, была універсальнай. Сяляне лавілі рыбу для панскага двара, абмалочвалі ў "свае дні" збожжа з панскага поля, выходзілі на праполку агародаў у фальварку. Жанчыны, акрамя таго, абавязаны былі выпрабляць пражу, якую здавалі на панскі двор.

Галоўнымі плацельшчыкамі чыншу ў XVII ст. былі чыншавыя (кунічныя) сяляне. Істотных змяненняў у XVII ст. натуральны аброк не меў. Інвентары за гэты час, аднатыповыя ў пераліку натуральнай даніны, упамінаюць жыта, авёс, сена, дровы, пяньку, пражу, сеці.

Захаваўся інвентар, складзены ў 1665 г. па Палонненскаму землеўладанню. Уладанне складалася з двух маёнткаў: Палоннае і Нямойта. Да Палоннай належалі: а) м. Буй і ў ім 17 пляцаў і 15 маргоў зямлі, мяшчан-гаспадароў — 5, кожны меў па 1—2 пляцы і па 1 маргу зямлі і плацiў чынш па 30 грошаў; б) сёлы: Расходнае і Гарбуны (тут жылі цяглыя сяляне Фёдар і Андрэй Гарбуны і казак Неляповіч), Глебаўскія, Мікуліна, Баярскія і Шарапы, Клімовічы (населеныя выключна казакамі), Спіцы, Хамінічы, Чудскія (тут жылі кунічнікі Анікіевічы і цяглыя Ляпешкі). У пералічаных паселішчах было сялян-гаспадароў — 32, кожны меў па 1/4—2 валокі*, а плацілі чынш з валокі па 3 капы грошаў. Да маёнтка Нямойта належалі мястэчкі: а) Нямойта, у ім мяшчан-гаспадароў — 12, кожны меў па 1 пляцу, а плацiў чыншу з пляцу па 18 грошаў; б) Пустынкі і паселішчы: засценкі Валкоўшчына, Пеннае, Тукоўскі, сяло Забароўе, засценкі Скобелеўшчына, Гарбуноўскі, Колпыні, Савіна, Цішкоўшчына, сёлы Марозаўка, Домашава, Дварэцкія, Ракіты, Валодзькі, Хамёнкі, Чэртава, Зазер'е, Поршні, Мошкі, Кавалёва, Келесы, Івоніна, Лукоўцы, Галавачы, Вітунь. Сялян-гаспадароў — 62; кожны меў па 1/4 — 2 валокі зямлі і плацiў чыншу з валокі па 3—12 коп грошаў (Аникиевич К. Т. Сенненский уезд... С. 93—94). Як бачым з гэтага інвентара, у асноўным у маёнтках жылі кунічныя сяляне, якія плацілі грашовы чынш. Інвентар дае магчымасць вызначыць, што паселішчы былі вельмі маленькія, у асноўным у іх жылі 3—5 гаспадароў. Да нашага часу многія з гэтых паселішчаў не дажылі, а многія аб'ядналіся з буйнымі сёламі.

У 20—30-я гг. XVII ст. на Беларусі адбываліся выступленні сялян і гарадской беднаты супраць феадальна-прыгонніцкага ўціску. Многія далучаліся да казакоў.

Пасланцы Багдана Хмяльніцкага, пераапранутыя гандлярамі, жабракамі, ма-

---

* Валока — адзінка вымярэння зямельнай плошчы ў ВКЛ, роўная 21,36 га.

нахамі, у 1648 г. прыходзілі на Беларусь, заклікаючы сялян да сумеснай барацьбы супраць магнатаў і шляхты. "Ездят в Витебском уезде казаки, называются хмельницкого полку черкасами и к ним пристают многие голодные крестьяне". Антыфеадальныя выступленні сялян былі задушаны, але незадаволенасць сялян сваім становішчам прымушала іх шукаць падтрымкі на ўсходзе.

У час вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654—1667 гг. жыхары ўсходняй Беларусі шукалі падтрымкі ў Маскве. Лавіна чалабітных грамат ішла да цара Аляксея Міхайлавіча з просьбай звярнуць увагу на становішча ўсходніх раёнаў Беларусі. Ад яго імя былі выданы граматы ваенным ваяводам аб тых паветах, якія схіляліся да таго, каб перайсці на бок Расіі. У гэтых граматах забаранялася рабаваць праваслаўнае насельніцтва. Непрыязна настроеная ў адносінах да рускага войска каталіцкая шляхта старалася таксама прывабіць на свой бок вялікую колькасць сялян. Бязлітасныя расправы над мясцовым насельніцтвам і рабаўніцтвы з боку расійскага войска прымусілі сялян абараняцца. Многія з тых, хто раней шукаў паратунку ў маскоўскага цара, выступалі ўжо супраць расійскіх ратнікаў, стварaючы атрады самаабароны. У афіцыйных расійскіх дакументах такіх сялян называлі шышамі. З імі рускія вялі жорсткую барацьбу. Як сведчыць адпіска ваяводы Пятра Далгарукага да Аляксея Міхайлавіча, шышы жывуць у сёлах Бікава, Машчонае, Гарадзец і Ульянавічы (Сапунов А. Витебская старина. т. IV, ч. 2. Витебск. 1885. С. 272).

Працяглая вайна Расіі з Рэччу Паспалітай скончылася для беларускага народа разарэннем і невымернымі людскімі стратамі. Тэрыторыя Беларусі заставалася ў складзе Рэчы Паспалітай.

Другая палова XVII ст. характарызуецца ўзмацненнем каталіцкай царквы як афіцыйнай у Рэчы Паспалітай. Пры садзеянні цэнтральнай улады, магнатаў і шляхты будуюцца новыя каталіцкія і уніяцкія касцёлы і кляштары. Акрамя кляштара ордэна францысканцаў, які быў пабудаваны ў 1609 г. ў Сянне, праз 60 гадоў быў узведзены дамініканскі манастыр у Беліцы.

У другой палове XVII ст., у неспрыяльных умовах паслявaеннага разарэння, аднаўляліся гарады і мястэчкі, асабліва прыватнаўласніцкія. Гэтаму працэсу садзейнічала павелічэнне долі грашовых плацяжоў у феадальнай рэнце. На чынш пераводзілася ўсё большая частка сялянства. Акрамя таго, магнаты мелі магчымасць выдаткаваць значныя сродкі на аднаўленне сваіх гарадоў і мястэчак. Так, напрыклад, Сапегі стараліся ператварыць усе свае гарады і мястэчкі ў развітыя гандлёва-рамесныя цэнтры, у тым ліку і Сянно.

Апошняя трэць XVII ст. была перыядам адносна мірнага развіцця, нягледзячы на цяжкасці аднаўлення. Але ў гэты час у асяроддзі магнатаў разгарнулася жорсткая барацьба за вярхоўную ўладу ў ВКЛ. У ёй удзельнічалі Радзівілы, Сапегі, Пацы і іншыя. У 80-я гады XVII ст. саперніцтва скончылася перамогай Сапегаў. Яны атрымалі ад караля высокія пасады ў дзяржаве. Але ў канцы XVII ст. беларуская і літоўская шляхта была незадаволена ўсеўладствам і злоўжываннямі Сапегаў. У лістападзе 1700 г. сумеснымі намаганнямі войска Сапегаў было разбіта і шляхта пачала рабаваць іх маёнткі. Не абышоў такі лёс і маёнткі ў Алексінічах, Сянне.

Не паспела поўнасцю аднавіцца сельская гаспадарка пасля вайны 1654—1667 гг., як на Беларусь прыйшла новая навала. Паўночная вайна Расіі са Швецыяй у 1-й чвэрці XVIII ст. яшчэ больш пагоршыла эканамічнае становішча на Беларусі, якая стала арэнай барацьбы ваюючых бакоў.

Праз Сенненшчыну праходзілі рускія войскі, што суправаджалася паборамі і бясчынствамі, асабліва з боку казакоў. Ёсць звесткі, што ў 1712 і ў 1714 гг. віцебскім ваяводам Пацеем былі вызвалены ад усялякіх павіннасцей маёнтак Шэлегаўка ў Машканскай воласці, а таксама маёнткі Кічына, Палоннае, Нямойта і Пустынкі (Аникиевич К. Т. Сенненский уезд..., с. 70). Пераходы і пастоі, а таксама зборы арміі на свае патрэбы былі вельмі цяжкімі для насельніцтва.

Пасля Паўночнай вайны вельмі марудна аднаўлялася сельская гаспадарка, эканамічнае ажыўленне назіралася ў асноўным у прыватнаўласніцкіх мястэчках і гарадах. Сянно да сярэдзіны XVIII ст. належала Сапегам, а затым перайшло да буйных магнатаў Агінскіх. Магчыма, яны набылі і іншыя ўладанні Сапегаў на тэрыторыі Сенненшчыны.

Да сярэдзіны XVIII ст. Рэч Паспалітая апынулася ў становішчы найвялікшай анархіі. Старыя феадальныя формы дзяржаўнага ладу зжылі свае магчымасці і прынялі пачварны выгляд. Магнаты і шляхта знясільвалі дзяржаву канфрантацыяй паміж сабой і цэнтральнай уладай. Сялянам жылося вельмі дрэнна. Нават прывілеяваным гарадам цяжка было пазбавіцца ад насілля вяльмож, бо ў кожнага было ўласнае войска, а суды ператварыліся ў пасмешышча. Асобныя групы магнатаў імкнуліся трымаць уладу ў сваіх руках, уплываць на караля, на сойм.

У гэты час на беларускіх землях узмацніўся і рэлігійны прыгнёт. У асяроддзі праваслаўных беларусаў быў моцны рух супраць акаталічвання. У асобе архіепіскапа магілёўскага Георгія Каніскага праваслаўнае беларускае насельніцтва бачыла цвёрдага барацьбіта не толькі за праваслаўе, але і за нацыянальную справу. Патрабаванні беларускай шляхты не ішлі далей за права выбірацца на ніжэйшыя пасады і ў сойм, але нават гэтыя патрабаванні здаваліся каталіцкай шляхце празмернымі.

Раздзіраемая ўнутранымі супярэчнасцямі, знясіленая войнамі, Рэч Паспалітая была падзелена паміж больш моцнымі суседнімі краінамі.

У СКЛАДЗЕ РАСІЙСКАЙ ІМПЕРЫІ (да 1861 г.)

Пасля першага падзелу (1772) да Расіі адышлі частка Полацкага ваяводства на правым беразе Дзвіны, Віцебскае і Мсціслаўскае ваяводствы, памежныя тэрыторыі Мінскага ваяводства (Рагачоў, Гомель, Прапойск). З новых правінцый была створана Магілёўская губерня на чале з губернатарам генералам Кахоўскім. Полацкі і Віцебскі паветы былі далучаны да Пскоўскай губерні, аддадзенай пад кіраванне генералу Крачэтнікаву. Губернатары ад імя імператрыцы Кацярыны II склалі адозвы да насельніцтва, у якіх абяцаліся свабоды веравызнання, сцвярджэнне правоў на законную маёмасць, правы і вольнасці расійскіх падданых.

Палітыка Кацярыны II у адносінах да далучаных губерняў вызначалася з самага пачатку ўвядзеннем у краі расійскага заканадаўства, расійскага адміністрацыйнага падзелу і расійскай мовы ў якасці дзяржаўнай мовы навучання.

У 1773 г. Сянно было аб'яўлена павятовым цэнтрам Магілёўскай губерні. У 1778 г. зацверджаны план горада, а ў 1781 г. горад атрымаў герб: "в зеленом поле две золотые косы в знак изобилия сеном, от которого сей город и названье свое получил".

Як і ў кожным павеце, тут быў утвораны павятовы суд і ў ім так званая ніжняя расправа, у якой судзіліся недваранскія элементы: дзяржаўныя сяляне, што жылі ў былых старостаўскіх маёнтках, даволі шматлікі тут слой стараабраднікаў і вольныя людзі. Для дваран існавала верхняя расправа. Былі ўведзены таксама дваранская апека, павятовы спраўнік, або капітан, павятовыя казначэй, каморнік і доктар з вучнямі і іншыя павятовыя ўстановы і пасады. Для іх дзейнасці быў пабудаваны драўляны дом. У 1783 г. у Сянне была адкрыта паштовая кантора.

Далучэнне ўсходняй часткі Беларусі да Расіі не сустрэла ніякіх перашкод. Насельніцтва прыняло прысягу і нават большасць беларускай шляхты не выявіла ніякіх варожых адносін да Расіі. Кацярына II вельмі лагодна паставілася да тых памешчыкаў, якія доўгі час упарціліся і не прымалі прысягі, павялічваючы тэрміны для прыняцця прысягі. Секвестраваныя (канфіскаваныя) маёнткі ў апазіцыйнай шляхты разам з казённымі землямі раздаваліся рускім памешчыкам.

Архівы зберагліі цікавыя дакументы Сенненскага павятовага суда канца XVIII ст.

У ім разглядаліся розныя справы, але больш за ўсё там знаходзіцца так званых купчых крэпасцяў і закладных распісак. Прадаваліся маёнткі поўнасцю альбо часткамі. Сярод пакупнікоў шмат вайсковых і грамадзянскіх чыноўнікаў. Маёнткі закладваліся таксама. Многа купчых крэпасцяў на продаж прыгонных сялян і іх дзяцей.

З сярэдзіны XVIII ст. Сянно належала буйным магнатам Агінскім і заставалася прыватнаўласніцкім горадам. Перапіс 1803 г. прыводзіць даныя, што ў гэты час у Сянне быў каменны францысканскі кляштар, пры ім вучылішча, каменны рымска-каталіцкі касцёл, пабудаваны яшчэ ў 1609 г. Я. Курчам. У ім знаходзіліся мошчы святога Фартуната, перанесеныя з Рыма ў 1772 г. па хадайніцтву Агінскіх. Гэта адзіныя мураваныя пабудовы ў Сянне. Была тут і праваслаўная драўляная царква ў імя прарока Іллі. Жыхароў у Сянне было 860 чалавек мужчынскага полу (яўрэяў — 480), каля 600 дамоў, усе драўляныя і старыя.

Аб становішчы сялян усходняй часткі Беларусі адразу пасля першага падзелу пісаў магілёўскі губернатар М. В. Кахоўскі. "Евреи обычно берут аренды всеми корчмами, напитками, мельницами заведуют, в контрактах домогаются, чтобы крестьянин покупал у них соль, рыбу, косы, вино, деготь и иные вещи. Крестьянину нельзя было продавать свои продукты: пеньку, мёд, хлеб, скот, птицу никому, кроме арендаря, так же крестьянин и на мельницу другую окромя арендаторской не властен ехать, а если на чужой мельнице смелет, то большому штрафу себя подвергнет. Если же крестьянин, не доложась арендарю, что ни на есть на сторону мог продать, такого вконец разоряет, который и после суда сыскать не может" (Державин Г. В. Соч. т. VII. СПб. 1872. С. 312).

Складаючы палову мужчынскага насельніцтва Сянна, яўрэі ў канцы XVIII — пачатку XIX ст. займаліся гандлем, трымаючы большую частку лавак і пітных устаноў, а таксама трымалі ў арэндзе невялікія маёнткі, былі арандатарамі ў буйных магнатаў Агінскіх, якім належала Сянно і некалькі сёлаў. У 1826 г. Сянно перайшло да графа Серакоўскага.

У 1812 г. Расія падверглася ваеннаму нашэсцю французскай арміі. Не абмінула гэтая навала і Сенненшчыну. Насельніцтва падверглася рабаванню. Французы забіралі коней, жывёлу, прадукты харчавання, абкладалі насельніцтва непасільнымі падаткамі і кантрыбуцыяй. На ваенныя патрэбы забіралі збожжа, сена, гарэлку, кажухі, абутак і інш. Усё гэта заносілася ў раскладачныя ведамасці, якія складаліся ў Магілёве і накіроўваліся ў паветы.

За невыкананне паставак насельніцтва сурова каралася. Калі заможная, асабліва спаланізаваная, шляхта звязвала з Францыяй надзеі на аднаўленне Рэчы Паспалітай у межах 1772 г., то сялянства ўсходняй часткі Беларусі аказвала французам супраціўленне. Яно пакідала свае дамы і цэлымі вёскамі накіроўвалася ў лясы. Захаваліся дакументы, якія сведчаць аб размаху партызанскага руху ў Багушэўску і акрузе.

На Сенненшчыне адбываліся і ваенныя дзеянні. Па дарозе з Бешанковічаў на Віцебск камандуючы 1-й рускай арміяй Барклай-дэ-Толі, закрываючы дарогу на Пецярбург, пакінуў на правым беразе Дзвіны войскі генерала Вітгенштэйна, супраць якога дзейнічалі французскія карпусы маршалаў Удзіно, Віктора і Сен-Сіра. Пасля некалькіх бітваў у Дрысенскім і Полацкім паветах Вітгенштэйн выціснуў непрыяцеля з Чашнікаў, пры гэтым французскія войскі пад камандаваннем Удзіно панеслі значныя страты і адступілі да Сянна. У Сянно прыбылі 3-і і 9-ы карпусы і прастаялі тут два тыдні. Французы абрабавалі правіянцкі магазін, дзе быў

Францысканскі касцёл Святой Тройцы ў г. Сянно. Не існуе.

значны запас збожжа, мукі, круп. Наступленне халадоў, нястача ежы і недахоп матэрыялаў для буданоў дрэнна адбіліся на здароўі французскіх салдат, распаўсюдзіліся захворванні. Пад націскам рускіх войскаў абодва карпусы адышлі да Чарэі, а затым да Лукомля.

Вайна 1812 г. прынесла Сенненшчыне вялікія бедствы. Шмат людзей загінула ад рук непрыяцеля, памерла ад голаду і холаду, скарацілася пагалоўе жывёлы, асабліва коней. Насельніцтва па-ранейшаму займалася земляробствам, але, як і ў другіх паветах, тут ішло абеззямельванне сялян.

Паўстанне 1830—1831 гг. да Сенненскага павета не дайшло. Яго ўдзельнікі былі разгромлены на мяжы Барысаўскага павета, але за ўдзел у паўстанні быў ліквідаваны Беліцкі дамініканскі кляштар, а манахі Лукомскага францысканскага кляштара пераведзены ў Сенненскі, які заставаўся да 1864 г. З 1833 г. па ўсяму Сенненскаму павету пачалі ўкараняць загад аб выкарыстанні маскоўскага служэбніка ў мэтах збліжэння уніяцкай царквы з праваслаўнай, быў зроблены новы іканастас для Пустынскай царквы. Уніяты аказвалі супраціўленне, але ў 1839 г. іх прымусова аб'ядналі з праваслаўнымі.

У 40-х — пачатку 50-х гг. вялікая частка маёнткаў Сенненскага павета ўсё яшчэ належала памешчыкам розных веравызнанняў. Так, напрыклад, маёнтак Ходцы належаў двараніну-лютараніну О. А. Рэйтэльну, Нямойта — дваранцы-каталічцы Т. А. Жукоўскай, а Берышава — праваслаўнай А. Лявонавай. Але сярод уладальнікаў ёсць ужо сельскія таварыствы і валасныя праўленні (Пустынкі і Аляксінічы) і царква.

Інвентары сведчаць, што ў большасці маёнткаў надта пашыранай была паншчына ў шэсць дзён: тры дні "работы мужчынскай" і тры дні "работы жаночай". Акрамя таго, сяляне павінны былі выконваць дадатковыя павіннасці. Гэта выклікала незадаволенасць, яны ўцякалі ад сваіх памешчыкаў. Такое становішча было да адмены прыгоннага права ў 1861 г.

Прамысловасць у той час амаль не існавала. У Сянне меліся два невялічкія гарбарныя і адно дрэваапрацоўчае прадпрыемствы. Некаторыя буйныя памешчыкі мелі невялікія бровары, дзе перапрацоўвалі частку збожжа на гарэлку і спірт. Дастатковая колькасць лясоў давала магчымасць выпрацоўваць смалу, дзёгаць і паташ. Нарыхтоўкай лесу і яго сплавам займаліся яўрэі. Гандаль не быў вельмі развіты, бо Сянно знаходзілася далёка ад асноўных шляхоў зносін. Гандлявалі з Віцебскам, Бешанковічамі і Оршай. Ажыўляўся гандаль толькі ў часы кірмашоў, якіх было ў Сянне 3: пакроўскі, мікалаеўскі (6 снежня) і навагодні. Вельмі вядомы быў кірмаш у Пустынках. На кірмашы сяляне везлі прадукты харчавання, скуры, мёд. Сюды прыязджалі купцы здалёку. У сярэдзіне XIX ст. у Сянне было 47 крамаў, якія вялі штодзённы гандаль. Толькі адна з іх была казённая, а 46 належалі гандлярам-яўрэям.

Асвета ў XVIII — першай палове XIX ст. на тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна была развіта слаба. Існавалі яўрэйская школа і вучылішча пры кляштары францысканцаў, заснаваным ў 1609 г. Была школа пры кляштары базыльянаў у Беліцы. Дзеці буйных памешчыкаў маглі вучыцца ў Полацку, Віцебску, Чарэі. Памешчыкі імкнуліся падрыхтаваць з асяроддзя сялян кваліфікаваных работнікаў, якія б асвоілі асновы аграноміі за параўнальна кароткі тэрмін. Недалёка ад Сянна знаходзілася Горы-Горацкая земляробчая школа, дзе рыхтавалі спецыялістаў як для дзяржаўных землеўладанняў, так і для маёнткаў.

З 40-х г. XIX ст. у вёсках адкрываліся пачатковыя школы, але ў Сенненскім павеце такіх школ было мала. Царскі ўрад не вельмі клапаціўся аб простых людзях. Да 1864 г. Сянно ўсё яшчэ заставалася прыватнаўласніцкім горадам, даходаў у гарадскую казну не паступала. У той час у Сянне пражывала 1007 мужчын і 723 жанчыны.

У 1848 г. у Сянно была занесена халера, ад якой памерла 118 гараджан і вельмі многа жыхароў навакольных вёсак. У 1860 г. Сянну зноў давялося перажыць няшчасце: здарыўся вялікі пажар, які знішчыў амаль усе драўляныя будынкі. Паколькі ў Сянне было толькі тры мураваныя пабудовы, то горад давялося будаваць нанова.

А. І. Залескі, В. Р. Федарасава.

Дакументы сведчаць

З АПІСАННЯ ПАВЕТАЎ І МЕЖАЎ ВАЯВОДСТВА ВІЦЕБСКАГА. 1566 г.

На первей почавше границею Московского зь Усвят и сь Всвята аж по Оболю реку у Двину, а рекою Двиною у верх до границы села Милковичъ, а оттоле суходоломъ селы на право у границу села Свежища, и в границу Лугиновскую, у границу Кривинскую, у границу Светскую, у границу Селедцовскую, у границу Бочейковскую, у границу Селецкую, Ведренскую, Чашнецкую и иных селъ, у границу Лошицкую, у границу Тяпинскую, у границу Белинскую, кгрунтом Болинским в реку Березыню, где впадывает Кривина у Двину, уверх Кривиною займуючи Сено зо всим и вятцо плебаньское, по границу князей Лукомских, Белицу со всим, Полоное и Лемница, а Оболцо, вси смолняне вси засекли на Белевъ брод, сельцо Мошковый баран со всим Романово, Дубровно со всим, Рососне, Любавичи, Микулино и вси княжата, панята в той границы, подлугъ постановил к его королевское милости маютъ одни суды и роки быти у Витебску, а в другие у двух недель у Ворши.

Сапунов А. Витебская старина. Т. IV, ч. 2. Витебск, 1885. С. 251.

ПАВЕДАМЛЕННЕ ВАЯВОДЫ МІКІТЫ БАБАРЫКІНА З ВІЦЕБСКА АБ ВАЕННЫХ СПРАВАХ І НАВІНАХ. 1658.

А бывший де ротмистр Витепской шляхтич Аляксандра Юндил, да полоцкий шляхтич Казимир Храповицкий, да козачий сотник Шелепина, да Витепской шляхтич Ян Янушковской, с воровскими козаками собрався, стоять в Витепском уезде, в Мощенской волости, от Витепска за 50 верст и к ним Витепского уезда многие люди и мужики из сел, из деревень прибираются и пишутца в козаки, а собрався де, им ити в сход къ полковникамь: къ Слонскому, да к Лукомскому и к Лисовскому с товарыщи.

Сапунов А. Витебская старина. Т. IV, ч. 2. Витебск, 1885. С. 95.

ПАВЕДАМЛЕННЕ ВАЯВОДЫ ПЯТРА ДАЛГАРУКАГА АБ РОЗНЫХ ВАЕННЫХ СПРАВАХ І НАВІНАХ. 1658.

В нынешнем, государь, году, декабря в 28 день, писал ко мне, холопу твоему Петрушке, голова московских стрельцов Василей Пушечников: пришел де он, Василей, в Витепске декабря 14, и околничей де и воевода Микита Михайлович Боборыкин сказывал ему, Василью: в Витепском де уезде во многих местечках бунтуютъ присяжная Витепская шляхта Янко Юндил съ товарыщи и шиши де в многих местах, и по садам и по деревням переезжая, живуть, а большое де тем ворам и присяжной шляхте и шишам пристанище в селехъ: въ Бикове, да в Мощеномъ, да в Городце, да в Ульяновичах, да в Сеньне, да в Пересецкого маетности, а те все близко подошли к селу Лукомлю. 11 декабря де в 16 день пришел он, Василей, в село Биковичи, в том селе поймали дву человек мужиковъ: и те мужики в разпросе сказали, что есть в двух местах в лесахъ станы — мужичье шишуютъ, а от села до Бикова с милю, а он де, Василей, на тех шишей посылал двести человекъ стрельцов и стрельцы де техъ шишей побили и станы их разорили и село Биково выжгли. 17 декабря та же участь постигла село Мощеное, а 20-го Городець.

Сапунов А. Витебская старина. Т. IV, ч. 2. Витебск, 1885. С. 99.

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННЫЙ ДОКЛАД СЕНАТА ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ГЕРБОВ ГОРОДОВ МОГИЛЕВСКОГО НАМЕСТНИЧЕСТВА.

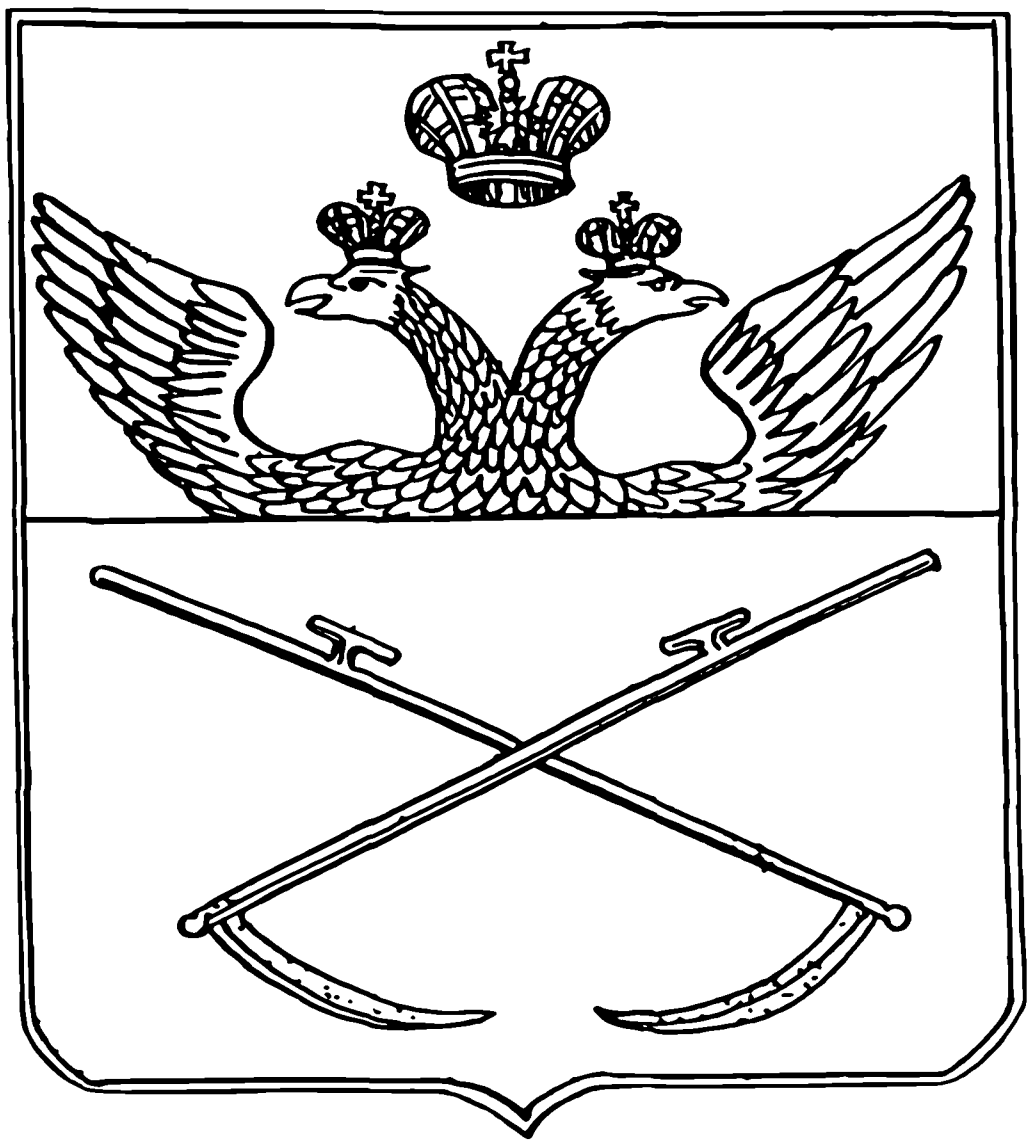

ДОКЛАД

По именному Вашего Императорского Величества указу Могилёвская Губерния учреждена Намесничеством, и к оному приписаны города, но как Намеснический город Могилев и другие гербов не имели, то по приказанию Сената правящего должность Герольдмейстера Действительным Статским Советником Волковым, городам, сие Намесничество составляющим, гербы сочинены и представлены с описанием их оных за правило постановлено, что во всяком гербе города Могилевского Намесничества в щите была часть из герба Намеснического города по примеру прежде уже опробованных Вашим Императорским Величеством гербов как красками оных и обозначано. Сенат, рассмотрев, осмеливается всеподданнейше представить оные на высочайшую Вашего Императорского Величества комфирмацию и просить высочайшего указа.

ОПИСАНИЕ ГЕРБОВ ГОРОДОВ МОГИЛЕВСКОГО НАМЕСТНИЧЕСТВА

1. Могилевский. *В верхней части щита половина Российского герба, в нижней же старый* Могилевский герб, всадник на коне в красном поле, в знак того, что Намесничество присоединено к Империи Российской.

Верхняя часть щита с означением половины Российского герба в золотом поле, внесена во все вновь сочиненные гербы: в знак того, что те города принадлежат Могилевскому Намесничеству.

2. Чаусы.
3. Старый Быхов.
4. Оршанский.
5. Копысский.
6. Сенный.

В зеленом поле две золотые косы, знак изобилия сеном, от которого сей город и название свое получил.

7. Мстиславль.
8. Чериковский.
9. Климовичи.
10. Рогачевский.
11. Бабиновичи.
12. Белицкий.

Літоўскі дзяржаўны гістарычны архіў. Г. Вільнюс. Полное собрание Законов Российской Империи. Т. 21. № 15206.

З ТАПАГРАФІЧНАГА АПІСАННЯ г. СЯННО

В Могилевское намесническое правление Бригадира Сенненского оберкоменданта и ковалера Ивана Дувана

1784 г.

РАПОРТ

Ея Императорского Величества указ из аднога намеснического правления 8 апреля 1784 года о присылек с запроса[1] выписок сведения личного сего года апреля 14 числа получили, по которому городу Сенну топографическое описание учиненное сведения в намесническое правление при сем представляются.

Сквозь город Сенно протекает речка малая, название никакого не имеет. Вершина оной у озера Куликовского, впадает в лежащее подле города озеро, названия не имеющее, а течение ее на две версты. Рыбы отменной в оной не имеется. Озеро возле города в правой стороне при большой дороге, вершина его зачинается от предместья, ширина его 220, глубина 33 сажени, длины на 5 верст[2] течение имеет в реку Двину, а в нём ловится рыбы щука, окунь, лещи, караси, редко — сомы.

Город окружен горами, лесами, малыми стоячими озерами, текучими речками.

Местное положение в окружность 3 версты 400 сажень[3], в длину 620 сажень, в ширину 390 *сажень, фигурою трапеция.*

Город Сенно название имеет по изобилию сеном, который разделен на три квартала. В первом квартале дом для правительства один, крестьянских домов 20, партикулярных 3, евреев 36, во втором — крестьянских — 8, партикулярных — 3, евреев — 37, в третьем — крестьянских — 18, партикулярных — 1, евреев — 5.

Построен шляхтичем Курчем и заселен сперва крестьянами.

Под владением был шляхтича Курча лет 100, у Станкевича — 10, у Залуцкого — 20, у воеводы Агинского — 25, а ныне у владении старосты Сироковского третий год.

Монастырь Францисканский каменный, в нём мощи святого Фортуната, которые перенесены из Рима в 1770 году, деревянная ветхая церковь, школа еврейская, деревянный казённый дом, почтовый дом деревянный, магазин деревянный, судебные места посещения с подвалами, владельческий дом, обывательский дом, крестьянских домов 6, партикулярных 7, еврейских 78, а всего 131, лавок деревянных 9, а гостинных дворов, училищ, воспитательных домов, больниц, богаделен, фабрик и городского укрепления, и для житья власти управляющими оные не имеются.

В городе Сенно раскольников не имеется, крестьянских душ мужчын 126, женщин 150, евреев мужчин 159, 140 — женщин.

Приходских церквей, а при тех священных церковных служителей, не имеется.

(Населен) католиками, униатами и евреями, а всех жителей мужского 285, женского 290.

Жители города евреи торгуют шелковыми материями, сукнами, нитками, холстами, сахаром, чаем, кофеем и прочими деревенскими товарами, а получают товары из Риги и близлежащих местечек Шклова и Смольян, от себя отправляют в Ригу пеньку, хлеб, семя льняное и конопляное суммою до 500 рублей, ремесло имеет изо евреев серебряное двое из крестиян кожевничают 4, кузнец 1, портных 4, сапожников 3.

Ярмарки бывают в городе мая 9 августа 15 декабря 6 по одному дню, приводят на те ярмарки рогатый скот и привозят хлеб, холст, колёса, сани деревянную посуду, простые деревенские продукты из близлежащих деревень.

Бригадир[4] и оберкомендант.

З запроса выписка.

Апреля 19 дня 1784 года города Сенно топографическое описание.

Библиотека Литовской Академии Наук, г. Вильнюс.

---

[1] Пытанні апушчаны, адказы аб'яднаны і скарочаны.

[2] Верста — 1,06 км

[3] Сажень — 2,13 м

[4] Бригадир — офицер русской армии XVIII в.

АХВЯРАВАННІ ЖЫХАРОЎ СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА НА ВАЙСКОВЫЯ ПАТРЭБЫ. 1812 г.

1. Хлеба естественного: муки — 3111 3/4; крупъ — 427 1/2, овса — 4942 1/2.

Составляет деньгами по существующим ценам в уезде — 95938 1/2; сена — 33087 1/4; составляет деньгами — 33087 1/4;

горячего вина — 1124 1/4; составляет деньгами — 5058 1/2;

рогатого скота — 355; составляет деньгами — 2425;

тулупов — 300; составляет деньгами — 3000;

сапог — 300; составляет деньгами — 1500;

лошадей подъемных артиллерийских — 72; составляет деньгами — 8640; подводы под курьеров — 3;

подводы на военные нужды — 600; содержание подвод в деньгах — 4338 1/4; лошадей не вернулось домой — 48.

Всего пожертвований составляет деньгами 163986 1/2.

Сверх вышесказанного, за взятые подводы во время проходов воинскими командами и полками взято в разные места и разстояния для своза аммуниции, обозов и прочих военных тягостей, кои по исчислению на одни сутки всего 4203 одноконные подводы, а считая за каждую 1 руб. 15 коп., всей суммы составляет 4833 руб. 45 коп.

Подписали: Маршал Иван Эрдман, земский исправник Полорацкой и земский заседатель Маевский.

Акты, документы и материалы для истории 1812 г. Т. III. СПб, 1912. С. 108—109.

З ГІСТОРЫІ г. СЯННО

У Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі выяўлены дакументы, якія ўяўляюць выключную цікавасць і несумненную каштоўнасць для гісторыі г. Сянно.

Вось адзін з гэтых дакументаў:

“Его сиятельному господину, тайному советнику, Могилёвскому гражданскому губернатору и кавалеру, графу Дмитрию Александровичу Толстому

Сенненского городничего

РАПОРТ

В выполнение указа Могилёвского губернского управления прошлого 1817 года от 31 июня под № 22582 о доставке Вашему сиятельству разных сведений, необходимых к отчётам Министерству полиции, эти по городу Сенно составленные за 1818 год, при этом Вашему сиятельству предоставляю, Генваря 11 дня 1819 года.

Ведомость о положении города Сенно, владетеля графа Сераковского, 1818 года

Число жителей	Мужчин	Женщин
церковных	11	7
дворян	29	23
дворовых людей	5	4
крестьян графа Сераковского, проживающих в городе и слободе	164	164
военных	91	20
мещан евреев	405	381
католических монастырей, каменных	1	
еврейских школ	1	
домов деревянных	198	
гаубтвахт	1	
будок для военных часовых	3	
шлагбаумов	2	

Лавок — 37, питейная контора — 1, пансион для дворянских детей — 1, винный погреб — 1, трактир — 1, мясной ряд — 1, баня еврейская, общая — 1, мельницы водяныя, графские — 2, колодцы — 6, кузницы — 2, рынок — 1.

Поскольку город Сенно владетельский, то наивысше конфирмованного о городах плана при полиции нет и потому в городе собственных домов построено не было.

В городе Сенно рек не протекает, а возле озера Сенненское, в которое течет по правой стороне ручей Кривцово (Крильцово — *ред.*).

...Прайшло 25 год з часу прадастаўлення гэтых звестак. 18 красавіка 1844 года сенненскі гараднічы прадаставіў губернатару гадавую справаздачу аб становішчы горада за 1843 год.

"Город Сенно, — адзначалася ў справаздачы, — находится при озере. Жители города удовлетворяются водой частью из озера, частью из колодцев, находящихся при домах, которых насчитывается 5. В городе находится мостов деревянных — 6, улиц и переулков немощеных — 6, площадь — 1, садов, частным лицам принадлежащих — 3, под садами и огородами — 279 квадратных саженей земли, огородов — 120, кладбищ — 3. В 1843 году озеро вскрылось 30 марта и покрылось льдом декабря 24 дня".

Гараднічы паведамляў далей, што ў Сянне ёсць адна драўляная царква і адзін манастыр, адна яўрэйская сінагога і 5 малітоўных школ, а ўсяго 246 драўляных і два мураваныя збудаванні, у якіх пражывае 843 мужчыны і 553 жанчыны. На працягу года нарадзілася 65 чалавек, а памёр 81 чалавек.

На асабістае харчаванне жыхароў забіта на працягу 1843 года быкоў і кароў — 150, бараноў — 80, цялят — 100, коз — 30, свіней — 20, або ў сярэднім на кожнага жыхара прыходзілася каля 20 кілаграмаў мяса ў год. У той час у горад было завезена 5270 пудоў хлеба, г. зн. у сярэднім на чалавека каля 6 пудоў хлеба. За год насельніцтву было прададзена каля 2000 вёдзер гарэлкі, віна і спірту.

У тым жа годзе ў Сянно гандлявалі 4 крамы, былі: 1 тракцір, 1 гасцініца, 1 вінны склеп і 27 піцейных дамоў. Насельніцтва горада абслугоўвалі 10 краўцоў, 5 шаўцоў, 4 кавалі, 3 гарбары, 5 мяснікоў і 2 рымары. Ніякай прамысловасці не было...

А. Кутузаў.

У парэформенны час

Звесткі аб сацыяльнай структуры насельніцтва Сенненскага павета напярэдадні адмены прыгону дае 10-ы (1858) перапіс падатковых саслоўяў Расійскай імперыі. Пераважную большасць складалі сяляне — каля 83% ад агульнай колькасці жыхароў. На другім месцы ішлі гарадскія саслоўі (мяшчане, гандляры, асабовыя і ганаровыя грамадзяне) — 11%. Дваранства не перавышала 2%. На долю ваеннага саслоўя прыпадала 2,6; духавенства ўсіх канфесій — 0,9; іншых — 0,5%.

Сярод сялянства асноўнай катэгорыяй да рэформы 1861 г. з'яўляліся памешчыцкія — амаль 74%. Гэта былі сяляне прыгонныя, яны лічыліся ўласнасцю сваіх гаспадароў, якія маглі іх закладваць у крэдытных установах, прадаваць, дарыць, распараджацца іх маёмасцю і г. д. За прадастаўлены памешчыкам надзел прыгонныя абкладаліся феадальнай зямельнай рэнтай, пераважна паншчынай.

Другой па колькасці катэгорыяй былі сяляне дзяржаўныя. Іх налічвалася 3824 душы абодвух полаў, ці 7,1% ад агульнай колькасці сельскага насельніцтва. У адрозненне ад памешчыцкіх сялян, яны былі асабіста свабоднымі, вялі ўласную гаспадарку на казённых землях, плацілі дзяржаве феадальную рэнту ў выглядзе грашовага аброку. Яны мелі права самастойна распараджацца сваёй рабочай сілай, весці гандаль, адчыняць фабрыкі і заводы, "владеть ненаселенными землями" (гэта значыць без прыгонных сялян) і інш.

Менш значнай катэгорыяй сельскага насельніцтва Сенненшчыны з'яўляліся так званыя аднадворцы. Напярэдадні сялянскай рэформы 1861 г. іх налічвалася 1689 чалавек, або 2,1%. Да іх адносілі былую шляхту, не зацверджаную ў дваранскіх правах. Яны абкладаліся асобым падушным падаткам, натуральнымі і грашовымі павіннасцямі нароўні з іншымі сялянамі ў залежнасці ад таго, на чыёй зямлі яны гаспадарылі — дзяржаўнай, уласнай, або памешчыцкай. Жылі яны пераважна асобнымі дварамі ў засценках ці ваколіцах і амаль нічым не адрозніваліся ад сялян.

Невялікую колькасць сельскага насельніцтва складалі яўрэі-земляробы, якіх налічвалася 506 душ абодвух полаў (0,6%). Пасля рэформы яўрэі былі пазбаўлены права набываць зямельную ўласнасць, ім

толькі дазвалялася арандаваць і прымаць у заклад прыватнаўласніцкія землі.

19 лютага 1861 г. быў абнародаваны царскі маніфест аб адмене прыгоннага права. На Беларусі рэформа ажыццяўлялася на аснове "Агульнага палажэння" і двух "Мясцовых палажэнняў". На Магілёўскую губерню, у якой знаходзілася большая частка сучаснага Сенненскага раёна, распаўсюджвалася "Мясцовае палажэнне аб пазямельным упарадкаванні сялян, уселеных на памешчыцкіх землях у вялікарасійскіх, новарасійскіх і беларускіх губернях" (далей — "Мясцовае палажэнне").

Паводле "Агульнага палажэння" сяляне атрымлівалі асабістую свабоду і права свабодна распараджацца сваёй маёмасцю. Памешчыкі захоўвалі ўласнасць на ўсе землі, якія ім належалі, аднак былі абавязаны аддаць у карыстанне сялянам "усадебную оседлость" і палявы надзел "для обеспечения их быта и для выполнения их обязанностей перед правительством и помещиком".

"Мясцовым палажэннем" вызначалася пазямельнае ўпарадкаванне сялян і спецыфіка правядзення рэформы ў дадзеным рэгіёне. Устанаўліваліся вышэйшыя і ніжэйшыя памеры надзелаў. Вышэйшы надзел у Сенненскім павеце быў устаноўлены ў 4,5 дзес., ніжэйшы надзел — ад 1 да 2 дзес. на душу мужчынскага полу. Калі дарэформенны сялянскі надзел быў большы, чым вышэйшы, памешчык меў права адрэзаць лішак на сваю карысць. Так, паводле захаваўшыхся ўстаўных грамат па 232 маёнтках Сенненскага павета, сяляне валодалі да рэформы 84763 дзес. прыдатнай зямлі. Але ім было прадастаўлена ў выкуп толькі 69711 дзес., г. зн. адрэзкі склалі 17,8%. Пасля 1863 г. умовы рэформы палепшыліся, але адрэзкі захаваліся і складалі 10,4%. Пастаянныя зямельныя адносіны памешчыкаў і сялян, якія вызваляліся ад прыгону, вызначаліся ўстаўнымі граматамі.

Рэформа не задаволіла сялян. Ім цяжка было ўсвядоміць паняцце аб асабістай свабодзе ў спалучэнні з абавязковымі павіннасцямі на карысць памешчыка. Незадаволенасць спараджала чуткі аб фальшывасці Маніфеста і "Мясцовых палажэнняў". Сялянскі рух ахапіў усе беларускія губерні. Адбываліся хваляванні ў Сенненскім павеце, хоць ён і лічыўся адносна спакойным. Даводзячы да ведама Аляксандра II становішча спраў у Магілёўскай губерні ў лютым 1861 г., губернатар адзначаў: "Выпадкаў... непаслухмянасці сялян у Магілёўскай губерні было больш за 50... больш спакойнымі паветамі былі: Сенненскі, Чавускі, Чэрыкаўскі, у паветах жа Рагачоўскім, Гомельскім і Аршанскім хваляванне было больш моцным...".

У 1863 г. на Беларусі пачынаецца новы этап правядзення рэформы. Ён быў непасрэдна звязаны з паўстаннем у Польшчы, на Літве і Беларусі. Не абмінулі гэтыя падзеі Магілёўскую губерню, і непасрэдна Сенненшчыну.

Асаблівае значэнне надавалася паўстанню ў Магілёўскай губерні. Меркавалася, што адсюль рэвалюцыйныя падзеі распаўсюдзяцца і на ўнутраныя расійскія губерні. У пачатку красавіка 1863 г. сюды быў накіраваны Людвік Звяждоўскі (Тапор), якому было даручана кіраўніцтва ўсімі дзеяннямі паўстанцаў на ўсходзе. Да гэтага ў губерню прыбылі афіцэры К. Жаброўскі, А. Алендскі, Т. Будзіловіч, Я. Жукоўскі, якія пачалі фарміраваць паўстанцкія атрады ў Аршанскім, Сенненскім і Чэрыкаўскім паветах. Атрад Сенненскага павета пад кіраўніцтвам Жаброўскага, паводле планаў Звяждоўскага, павінен быў зацвердзіцца каля Лукомля, у тамтэйшых лясах, каля азёр і балот, і дзейнічаць на поўнач ад Магілёва. Але калі Жаброўскі прыбыў у вызначанае месца, замест 150 чалавек там сабралася толькі 23. Не падтрымалі паўстанцаў тутэйшыя сяляне. У Сенненскім павеце, на які кіраўнікі паўстання так разлічвалі, да іх прымкнулі толькі некалькі дзесяткаў чалавек. У выніку атрад Жаброўскага, які лукомскі ксёндз прывёў да прысягі, не налічваў і 100 чалавек. Зразумела, ісці з такімі сіламі на Сянно, дзе стаялі тры роты рэзервовых батальёнаў (у кожнай ад 50 да 100 салдат), было немагчыма. Жаброўскі на-

кіраваў свой атрад у Мінскую губерню. З таго часу ён з'яўляўся ў Сенненскім павеце толькі час ад часу. Неяк у пачатку мая, калі атрад Жаброўскага стаяў на маляўнічым беразе возера каля вёскі Падберцы, на яго натрапіла рота салдат. Хто здолеў, збег у лес. Астатнія, разам з абозам, трапілі ў палон. Рэшткі атрада Жаброўскага рассеяліся па Мінскай губерні, сам ён у хуткім часе трапіў у палон.

Масавае паўстанне не ўдалося, бо яго не падтрымалі сяляне. Здараліся і даносы. Аб гэтым сведчыць наступны факт. 6 снежня 1863 г. у Магілёве ўручаны медалі 63 асобам, якія асабліва вызначыліся ў барацьбе з паўстанцамі. Сярод іх аказаліся 56 сялян, 4 радавыя і 1 вольнаадпушчаны.

Але паўстанне ўсё ж вымусіла царскі ўрад пайсці на паляпшэнне ўмоў адмены прыгону. У беларускіх губернях пачала ажыццяўляцца праверка павіннасцей, прызначаных сялянам па ўстаўных граматах.

Разам з тым для беларускіх сялян уводзіўся абавязковы выкуп.

У жніўні 1863 г. генерал-губернатар Мураўёў выдаў цыркуляр аб надзяленні зямлёй сялян, зусім абеззямеленых памешчыкамі.

У выніку гэтых дадатковых мерапрыемстваў царскіх улад сяляне Сенненшчыны атрымалі ў надзел у сярэднім па 5 дзес. зямлі на адну рэвізскую душу. Такі надзел перавышаў сярэдні памер душавога сялянскага надзела адпаведна па Курскай губерні ў 2,3, па Маскоўскай — у 1,5 раза.

Да 1876 г. былі скончаны работы па зямельнаму ўладкаванню дзяржаўных сялян. У выніку рэформы агульная плошча землеўладанняў гэтай катэгорыі сялян павялічылася. У 1877 г. на кожны двор былых дзяржаўных сялян у Сенненскім павеце прыпадала на 14,3 дзес. зямлі, ці на 73,2% больш, чым у памешчыцкіх.

У парэформенны перыяд насельніцтва Сенненскага павета павялічвалася значна хутчэй, чым у феадальную эпоху. З 1861 г. па 1906 г. дынаміка яго характарызавалася наступнымі паказчыкамі:

Гады	г. Сянно			Павет			Усяго
	мужчын	жанчын	усяго	мужчын	жанчын	усяго	
1861	1112	1111	2223	31109	32493	63602	65825
1865	1557	1149	2706	38520	40781	79301	82007
1905	2509	2375	4884	95662	90302	185964	190848

Такім чынам, агульная колькасць насельніцтва за 45 год пасля адмены прыгону павялічылася амаль утрая (у 2,9 раза). У 1905 г. жанчыны складалі 48,6%, мужчыны — 51,4%.

Колькасць непадзеленых патрыярхальных вялікіх сем'яў скарачалася. У 1897 г. двары, на якія прыпадала больш за 10 чалавек, складалі 10,5%, па 6—10 чалавек — 24,4%, па 5 чалавек — 24,7%, па 4 чалавекі — 19,6%, па 3 чалавекі — 12,6%, па 2 чалавекі — 8,2%.

Звесткі аб складзе насельніцтва па саслоўях, веравызнанню, роднай мове дае ўсеагульны перапіс насельніцтва Расійскай імперыі 1897 г. У Сенненскім павеце пражывала ўсяго 161652 чалавекі, з іх дваран 3369 (2,1%), духавенства — 466 (0,3%), купцоў — 117 (0,07%), мяшчан — 23470 (14,5%), сялян — 133754 (82,7%), прадстаўнікоў іншых саслоўяў — 476 (0,3%); праваслаўных — 134827 (83,4%), іудзеяў — 12544 (7,8%), рыма-католікаў — 9265 (5,7%), стараабраднікаў — 4605 (2,6%), пратэстантаў — 405 (0,3%), іншых — 6. Сваёй роднай мовай лічылі наступныя: беларускую — 138338 (85,6%), яўрэйскую — 12544 (7,8%), рускую — 5500 (3,4%), польскую 3823 (2,4%), латышскую — 365 (0,2%), нямецкую — 139 (0,08%), літоўскую — 79 (0,05%), мардоскую — 39 (0,03%), іншыя — 86 (0,05%).

Трэба адзначыць, што людзі розных веравызнанняў і нацыянальнасцей жылі

дружна. Гэта было абумоўлена добразычлівым характарам мясцовых жыхароў. "Тутэйшы беларус, — адзначана ў кнізе "Сенненский уезд Могилёвской губернии", — адрозніваецца многімі сімпатычнымі рысамі ў характары. Ён праўдзівы, смірны, добразычлівы, працалюбівы, з вялікім цярпеннем пераносіць усе нягоды жыцця... Сялянскія дзеці ў школах паказваюць добрыя поспехі, нягледзячы на неспрыяльныя хатнія ўмовы".

Пасля адмены прыгону паскоранымі тэмпамі развіваліся капіталістычныя адносіны. Але, як і ў першай палове XIX ст., галоўным заняткам асноўнай часткі насельніцтва было земляробства. Паводле перапісу 1897 г., ім займалася 87% жыхароў у павеце і 9% у м. Сянно.

Развіццё гэтай галіны гаспадаркі стрымлівалася рэшткамі прыгонніцтва, найцяжэйшым з якіх было буйное дваранскае землеўладанне. На пачатку XX ст. зямельныя ўгоддзі ў Сенненскім павеце былі размеркаваны наступным чынам: прыватныя ўладанні складалі 61,2% (258579 дзес.); надзельныя сялянскія землі — 35% (147942 дзес.), землі царквы, казны, розных устаноў — 3,8% (15892 дзес.). Прыватная ўласнасць падзялялася на 2 віды: асабістую і ўласнасць грамадстваў. І калі першая за 1877—1905 гг. зменшылася больш чым на 17 тыс. дзес., дык другая павялічылася амаль на 28 тыс. дзес.

У 1905 г. дваранам належала 180732 дзес. у 322 уладаннях. Гэта значыць, што 23,6% дваранскіх уладанняў уключалі амаль 70% асабістай зямельнай уласнасці ў павеце. У сярэднім на 1 гаспадарку тут прыпадала больш чым па 560 дзес., у той жа час у былых прыватнаўласніцкіх сялян прыходзілася ў сярэднім на 1 двор па 7,9 дзес., а ў былых дзяржаўных — па 9,6 дзес. зямлі.

Дадзеныя Магілёўскага губернскага статыстычнага камітэта сведчаць аб вядучай ролі зерневых у сельскай гаспадарцы Сенненшчыны. У канцы XIX — пачатку XX ст. амаль 90% пасяўных плошчаў прыпадала на зерневыя і каля 10% — на тэхнічныя культуры (у 1905 г. пад бульбай было занята 8,4%, ільном — 3,0% агульнай пасяўной плошчы).

Гаспадарыла на сялянскіх палетках, як і даўней, азімае жыта, на якое прыпадала больш за палову агульных плошчаў.

Ураджайнасць была невысокай. Так, у 1905 г. з казённай дзесяціны атрымлівалі: жыта, пшаніцы і грэчкі каля 4 чвэрцей (5,4 цэнтнера — *Э. С.*), ячменю 3,5 чвэрці (4,7 цэнтнера — *Э. С.*), аўса 5—6 чвэрцей (6,8—8,2 цэнтнера — *Э. С.*), бульбы 41 чвэрць (55,8 цэнтнера — *Э. С.*). І гэта не дзіўна. Буйных памешчыцкіх уладанняў з інтэнсіўнай гаспадаркай тут не было. Дробныя ўладальнікі і сяляне ўводзілі новае марудна. І на пачатку XX ст. галоўнай прыладай для апрацоўкі зямлі ў сялян была саха з двума жалезнымі лемяхамі і драўляная барана. Толькі заможныя сяляне абзаводзіліся плугамі, пачыналі выкарыстоўваць мінеральныя тукі. Сеялі ўручную, малацілі цэпам, ачышчалі зерне праз рэшата.

Лён і каноплі вырошчваліся сялянамі ў абмежаванай колькасці для ўласных гаспадарчых патрэб. Прамысловы характар ільнаводства мела толькі ў гаспадарках стараабраднікаў. Агародніцтва і садаводства ў сялян не было развіта. Сады разводзілі памешчыкі і потым часта здавалі іх у арэнду.

У другой палове XIX ст. прыйшла ў заняпад некалі даходная галіна сельскай гаспадаркі — пчалярства. Перапіс 1897 г. зарэгістраваў на ўвесь Сенненскі павет толькі 129 чал., для якіх пчалярства з'яўлялася дадатковым заняткам. Гэтым тлумачыцца і заняпад бобрскіх кірмашоў, дзе мёд быў асноўным таварам.

У нездавальняючым стане знаходзілася жывёлагадоўля. Адной з прычын гэтага была нястача пашы. І хаця назва Сенненскага павета, відаць, паходзіла ад таго, што тут было калісь шмат добрых лугоў, да другой паловы XIX ст. — пачатку XX ст. гэта ўжо не апраўдвалася. Пры існуючай цераспалосіцы травасеянне было немагчымым. Буйная рагатая жывёла, што разводзілася ў сялянскіх гаспадарках, была мясцовай дробнай пароды, не адрозніваласа добрымі якасцямі ні ў мясным, ні ў малочным накірунках. У маёнтках памешчыкаў можна было бачыць племян-

ную жывёлу, аднак на паляпшэнне пароды сялянскай жывёлы гэта не ўплывала. Вельмі дбайна адносіліся мясцовыя жыхары да авечкагадоўлі. Нават прымаўка існавала ў сялян: "Авечка кругом чалавека". Аднак распаўсюджванню авечкагадоўлі перашкаджаў часты паморак жывёлы, які адбываўся па прычыне неспрыяльных кліматычных умоў. Не дасягнула высокага развіцця і конегадоўля. За выключэннем некаторых памешчыцкіх гаспадарак, коні тут разводзіліся беларускай маларослай пароды.

Нізкі ўзровень тэхналогій сельскагаспадарчай вытворчасці, не вельмі ўрадлівыя землі былі прычынамі таго, што сяляне жылі вельмі бедна, ледзьве задавальняючы свае патрэбы ў самым неабходным. Недахоп хлеба звычайна кампенсавалі бульбай, ячменем, гароднінай. А вось як відавочца малюе жыццё і побыт сялянства: "Сям'я з 10—12 чалавек месціцца ў адным пакоі, зімой разам з цялятамі і авечкамі, спяць усе ўпокат на палацях і печы; карыстаюцца агульным посудам для ежы і піцця вады, агульнымі ўціральнікамі, часта і агульнымі лыжкамі".

Сацыяльна-эканамічныя падзеі другой паловы XIX—пачатку XX ст. спрыялі пэўным зрухам і ў развіцці прамысловасці, што можна праілюстраваць наступнай табліцай:

	Сянно			Павет		
	1881	1900	1906	1881	1900	1906
Прадпрыемствы	6	5	11	67	111	90
Рабочыя	7	12	20	198	324	410
Вытворчасць прадукцыі, руб.	950	4400	6520	80747	384145	390205

Каб прыстасавацца да капіталістычных змен, памешчыкі распачалі будаваць у сваіх маёнтках невялікія прадпрыемствы па перапрацоўцы сельскагаспадарчай сыравіны, а таксама дрэваапрацоўчыя. У 1906 г. на першую з гэтых галін прамысловасці прыпадала 83,5% усёй вытворчасці, на другую — 15,4%.

Распаўсюджанай галіной прамысловасці было вінакурэнне (амаль 70% агульнай вытворчасці). Галоўнай сыравінай для вытворчасці спірту была ў асноўным бульба, менш выкарыстоўваліся жыта і ячмень. Апроч таго, у Беліцы — у невялікай колькасці і авёс. Найбольш буйным вінакурным заводам на тэрыторыі сучаснага раёна быў завод Свяцкага ў Беліцы. У 1905 г. тут працавала 10 рабочых, якія вырабілі прадукцыі на 20872 руб.

Працавалі на такіх прадпрыемствах у асноўным сяляне з навакольных вёсак. Умовы былі надзвычай цяжкія. Пачыналі працу ў 2—3 гадзіны ночы, заканчвалі ў 18. Рабочы сезон цягнуўся з 15 кастрычніка да 15 мая, і ўвесь час рабочыя не мелі ніводнага дня адпачынку, акрамя калядных і велікодных свят. Частка рабочых з аддаленых вёсак мусіла спаць на бровары, на паравых катлах, у кажухах ці ў іншым верхнім адзенні.

Важнае месца ў прамысловасці займалі заводы па перапрацоўцы драўніны — галоўнага багацця краю. Выраблялiся прасцейшая мэбля, дошкі, гонта. Такі лесапільны завод быў у маёнтку Ходцы, які ў 1906 г. нарыхтаваў 3071 дошку на 214 руб.

Гарбарных заводаў на ўвесь павет было толькі пяць з 7 рабочымі, 3 з іх — у Сянно.

Побыт сялянства ў той час быў цесна звязаны з сельскагаспадарчым календаром. У вольны ад палявых работ час сяляне займаліся саматужнымі промысламі, у асноўным звязанымі з апрацоўкай дрэва. Бандарным промыслам зімою займаліся сяляне ў вёсках Пасемкавічы, Лагі, Забор'е, Глінаўка. Майстры вырабаў з лыка і кары жылі ў вёсцы Шарнева. Былі таксама свае шаўцы і краўцы, кавалі, кушняры, ганчары і г. д. Аднак з развіццём у Расійскай імперыі фабрычнай вытворчасці саматужныя промыслы пачалі прыходзіць у заняпад. І калі на пачатку 1880-х гг. у

Сенненскім павеце амаль 5 тыс. чалавек займаліся саматужнымі промысламі, дык перапіс 1897 г. зарэгістраваў толькі 2100 чалавек. Прычынай слабага развіцця саматужных промыслаў была таксама дарагавізна лясной і іншай сыравіны, адсутнасць прафесійных школ і крэдыту для саматужнікаў, якія ў выніку беднасці сваёй не мелі ўласных абаротных сродкаў. Вось і вымушаны былі сяляне ўсю зіму сядзець без працы, у той час як на мясцовыя кірмашы завозілі свае тавары саматужнікі з Калужскай губерні, дзе промыслы былі добра развіты.

Цяжкія жыццёвыя ўмовы вымушалі сялян час ад часу ўступаць у канфлікты з уладамі. Выступленні сялян у другой палове XIX ст. не вызначаліся масавасцю, упартасцю і наступальнасцю. Яны больш паходзілі на ўсплескі адчаю, якія хутка заціхалі.

Толькі ў канцы XIX—пачатку XX ст., калі да сялянскага руху далучыўся пралетарскі, які стаў дамінуючым, рух працоўных стаў больш арганізаваным і масавым. Асабліва бурны характар прынялі народныя хваляванні на пачатку XX ст. Пра ўдзел сялянства Сенненшчыны ў рэвалюцыі 1905—1906 гг. у павеце зарэгістравана 39 выступленняў. Але ўжо з пачатку 1907 г. наступіла пара глухой рэакцыі. Дынаміка выступленняў і іх характар бачны з наступнай табліцы:

Асноўныя формы сялянскага руху ў Сенненскім павеце ў 1905—1906 гг.

Віды руху	1905	1906	1907
Захопы раллі	—	—	—
Захопы сенажаці і пашы	1	—	—
Пасьба жывёлы	—	—	—
Парубкі лесу	2	—	—
Захопы фуражу, хлеба	—	—	—
Разгромы млыноў, запрудаў	3	—	—
Разгромы маёнткаў	—	—	—
Падпалы	—	—	—
Зняцце з работ батракоў	6	2	—
Забастоўкі батракоў	1	4	—
Адмаўленне ад выканання павіннасцей	—	1	—
Сутычкі з войскамі і паліцыяй	4	1	—
Сутычкі з памешчыцкай адміністрацыяй	—	—	—
Палітычныя выступленні	1	9	—
Іншыя віды руху	4	—	—
УСЯГО:	**22**	**17**	—

Развіццё капіталістычных адносін ва ўсіх галінах эканомікі патрабавала пашырэння пісьменнасці і асветы. Царскія ўлады мусілі прымаць пэўныя захады ў гэтым напрамку, правесці рэформу школы, каб прыстасаваць яе да патрэб эканамічнага развіцця краіны.

І на Сенненшчыне раслі культурныя запатрабаванні, разуменне ў народзе неабходнасці адукацыі. Але на развіццё школьнай сістэмы дзяржава выдаткоўвала нязначныя сродкі, а магчымасці насельніцтва былі абмежаваныя. Таму колькасць пісьменных расла вельмі марудна. Паводле перапісу 1897 г., пісьменнымі ў Сенненскім павеце былі 11,9% насельніцтва, у Сянне — 39,9%. Пісьменныя сярод сялян складалі 7,7%, а сярод жанчын гэты паказчык быў у 9 разоў меншым.

Сістэма школьнай адукацыі на тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна складалася ў капіталістычную пару з народных вучылішчаў, царкоўнапрыходскіх школ і школ граматы. Сярэдніх навучальных устаноў не было.

Народныя вучылішчы пачалі ствараць ца ў 1870-я гг., пасля таго, як у 1862 г. выйшаў указ аб адкрыцці пачатковых народных вучылішчаў у заходніх губернях. Прадметамі выкладання былі: навучанне дагматам праваслаўнай веры і царкоўным спевам, вывучэнне царкоўнаславянскай мовы, арыфметыкі і рускай граматы.

Працэс заснавання народных вучылішчаў ішоў марудна. У пачатку 1906 г. на Сенненшчыне іх было 20 (з 1699 навучэнцаў дзяўчынкі складалі толькі 11,5%). Адным з першых было заснавана ў 1862 г. Раснянскае народнае вучылішча. У 1864 г. адкрыта Сенненскае прыходскае вучылішча, у 1865 — Сенненскае павятовае 2-класнае вучылішча, ператворанае ў 1903 г. у гарадское 3-класнае, у 1866 г. — Ульянавіцкае, у 1869 г. — Машканскае, Хадчанскае, у 1871 г. — Какоўчынскае, Беліцкае, у 1903 г. — жаночае прыходскае вучылішча.

Вучэбны год у гэтых навучальных установах пачынаўся 1 верасня і завяршаўся 1 мая. На самой жа справе пачатак навучальнага года заўсёды адцягваўся і нават у кастрычніку яшчэ палова дзяцей не прыступалі да вучобы, бо былі заняты з бацькамі ў гаспадарцы. Ды і на працягу ўсяго навучальнага года бацькі час ад часу вымушаны былі адрываць сваіх дзяцей ад вучобы для хатніх работ або перарываць вучобу з-за адсутнасці цёплага адзення ці абутку. Тэрмін навучання складаў у аднакласных вучылішчах 3 гады, у двухкласных — 5 гадоў.

З пачатку 1880-х гг. пачалі адкрывацца царкоўнапрыходскія школы. Усе епархіі, у склад якіх уваходзілі беларускія губерні (Магілёўская, Літоўская, Полацкая, Мінская), знаходзіліся ў ліку пяці першых па колькасці школ, у разліку на 100 цэркваў. На тэрыторыі Сенненскага раёна іх колькасць вагалася. Так, у 1896—1897 навучальным годзе царкоўнапрыходскіх і школ граматы было 147, у 1904 — адпаведна 31 і 95.

Гэтага недастаткова для таго, каб народная асвета развівалася на належным узроўні. Трэба ўлічваць і малую напоўненасць царкоўных школ. Вучэбны працэс у іх вёўся на нізкім ўзроўні. Беднасцю сялян тлумачылася тое, што некаторыя школы, утвораныя як царкоўнапрыходскія, з цягам часу пераходзілі ў разрад больш нізкі — у школы граматы.

У пачатку XX ст. пачаўся працэс беларускага Адраджэння. З'явіліся першыя масавыя беларускія газеты "Наша доля" і "Наша Ніва". Адкрываліся першыя беларускія школы. У гэты час вельмі яскрава праяўляецца талент выдатных класікаў беларускай літаратуры Я. Купалы, Я. Коласа, А. Пашкевіч (Цёткі).

З снежня 1903 г. да вясны 1904 г. Я. Купала працаваў на Сенненшчыне ў маёнтку Беліца.

Яшчэ горш, чым асвета, было наладжана медыцынскае абслугоўванне насельніцтва. Бывалі выпадкі, калі эпідэміі ахоплівалі да 30 населеных пунктаў, як, напрыклад, брушны тыф у 1905 г. На павет прыпадала ўсяго па аднаму ўрачу, не хапала лячэбніц, медыцынскага персаналу, аптэк.

У выніку такога становішча працягласць жыцця была невысокай. Па перапісу 1897 г. бачна, што насельніцтва, узрост якога перавышаў 60 гадоў, складала ў Сенненскім павеце толькі крыху больш за 6%. Людзі ва ўзросце да 40 гадоў складалі 80%. Тыя, хто дасягаў 40—49 гадоў, складалі 7,7%, 50—59 гадоў — 5,6%.

У эканамічным жыцці сенненскай вёскі пэўную ролю адыграла сталыпінская аграрная рэформа, бо тут абшчыннае землеўладанне складала 86,7%.

Асноўным прынцыпам сталыпінскай рэформы быў дазвол свабоднага выхаду з абшчыны і ўстанаўлення асабістай гаспадаркі. А галоўны змест рэформы — разбурэнне абшчыны, стварэнне хутароў і адрубоў. Да 1916 г. у Сенненскім павеце выйшла з абшчыны і замацавала ўчасткі ў асабістую ўласнасць каля 60% усіх абшчыннікаў. Што ж тычыцца перасялення, дык даведзеным да галечы сялянам не пад сілу было асваенне ўскраінных зямель. З 159074 чалавек, якія перасяляліся з Магілёўскай губерні (47,3% усіх перасяленцаў з 5 беларускіх губерняў) у 1907—1914 гг., вярнуліся дадому 17138 чалавек, ці 10,8%.

Голад і разарэнне прынесла працоўным першая сусветная вайна. Асабліва згубны ўплыў аказала вайна на гаспадарку тых мясцін, якія апынуліся ў прыфрантавой зоне. Да іх адносілася і Сенненшчына.

З самага пачатку вайны беларускія губерні былі аб'яўлены на ваенным ста-

новішчы, царскія ўлады ўвялі тут люты рэжым тэрору. Яшчэ 25 ліпеня 1914 г. міністр унутраных спраў загадаў магілёўскаму губернатару: "надо стрелять при усмирении беспорядков... их усмирять надо беспощадно". Да пачатку ўсеагульнай мабілізацыі былі прыведзены ў баявую гатоўнасць паліцыя і жандармерыя.

Але гэта не дапамагло. Гады, якія папярэднічалі вайне, характарызаваліся ўзмацненнем рэвалюцыйнай барацьбы беларускага сялянства з царызмам, памешчыкамі і кулакамі. Сацыяльна-эканамічныя перадумовы — аб'ектыўная аснова сялянскага руху ў рэвалюцыі 1905—1907 гг. — не былі ліквідаваны. Стальпінская ж рэформа, не знішчыўшы прыгонных перажыткаў, яшчэ больш узмацніла расслаенне сялянства, абвастрыла класавыя супярэчнасці ў вёсцы. Глыбіня народнага гневу і нянавісці да эксплуататараў і самадзяржаўя найбольш яскрава выявілася з аб'яўленнем мабілізацыі. У той ці іншай форме хваляванні ахапілі 20 з 35 беларускіх паветаў.

Найбольш моцнымі яны былі ў Сенненскім павеце. У данясенні ў Міністэрства ўнутраных спраў магілёўскі губернатар адзначыў: "Мобилизационный период сопровождался рядом учиненных запасными в различных пунктах губернии беспорядков и грабежей, принявших особо острый характер в Сенненском уезде, где при содействии крестьян был разграблен ряд помещичьих усадеб и экономий... Настроение запасных и всего населения Сенненского уезда неспокойное. Запасные в особенности питают злобу к помещикам".

У Сенненскім павеце былі разгромлены 11 казённых вінных крам і 12 маёнткаў, а ў Пачаевічах і Ходцах, апроч таго, правялі масавую парубку памешчыцкіх лясоў і падпалілі пасевы збажыны.

Карны атрад у Сенненскі павет узначаліў асабіста губернатар. Ён аддаў загад падвяргаць удзельнікаў нападаў на памешчыцкія маёнткі лупцоўцы розгамі і спальваць іх жыллё і маёмасць. Чатырох удзельнікаў антыпамешчыцкіх выступленняў ваенна-палявы суд прыгаварыў да пакарання смерцю праз павешанне, і 23 ліпеня прыгавор выкананы. Аб'явы аб гэтым пакаранні былі распаўсюджаны па ўсёй губерні з пагрозай ужываць такую ж меру да ўсіх удзельнікаў хваляванняў.

Найбольш цяжкія страты вайна нанесла сялянскай гаспадарцы, асабліва бядняцкім і серадняцкім дварам. Сярод фактараў, якія адмоўна паўплывалі на стан сельскай гаспадаркі, трэба перш за ўсё назваць памяншэнне колькасці рабочых рук на вёсцы. Па афіцыйных дадзеных у Сенненскім павеце было мабілізавана больш за палавіну мужчын працаздольнага ўзросту. На пабудову абарончых збудаванняў, перавозку вайсковых грузаў, прагон гуртоў жывёлы, ахову чыгунак прыцягвалася практычна ўсё працаздольнае насельніцтва.

На сялянскіх гаспадарках таксама цяжка адбівалася перамяшчэнне бежанцаў і армейскіх атрадаў з абозамі, якія на сваім шляху забіралі харчаванне, фураж, спусташалі пасевы, сенажаці. Так, толькі ў 1914—1915 гг. цераз Магілёўскую губерню прайшло больш за мільён бежанцаў. На прадметы першай неабходнасці існавала небывалая дарагавізна. Забеспячэнне харчаваннем да пачатку 1917 г. было цалкам дэзарганізавана. Да сакавіка 1917 г. цэны ў Магілёўскай губерні ў параўнанні з ліпенем 1914 г. павялічыліся, напрыклад, на збожжа на 507%, аржаную муку — 524, на мяса — 527, на масла на 750% і г. д.

Такім чынам, імперыялістычная вайна шматкроць паскорыла працэс збяднення працоўных. На пачатак 1917 г. насельніцтва апынулася на мяжы голаду.

Натуральным вынікам усяго сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця Расіі ў першыя два дзесяцігоддзі XX ст., нарастаючага па ўсёй імперыі рэвалюцыйнага руху, з'явілася падзенне ў лютаўскія дні 1917 г. самадзяржаўя. Улада перайшла да Часовага ўрада.

У Сенненскім павеце раззбраенне і арышты паліцыі адбыліся ў першы тыдзень сакавіка 1917 г. Савет у Сянне быў створаны ў другой палове месяца. На чале новых органаў улады станавіліся ў асноўным памешчыкі. Бальшавіцкія агітатары,

выступаючы на сялянскіх сходах, заклікалі не падпарадкоўвацца ўладам, дзяліць памешчыцкія землі, ствараць новыя органы ўлады. Пачалі стварацца валасныя і сялянскія камітэты, якія дзялілі памешчыцкую зямлю і маёмасць, праводзілі арышты, вобыскі, змяшчалі з пасад багацеяў. Падзеі працягвалі развівацца далей, бо Часовы ўрад не вырашыў важнейшыя праблемы: не ліквідаваў памешчыцкае землеўладанне, не скончыў вайну. Голад і разруха ўсё больш ахоплівалі краіну.

Э. М. Савіцкі.

Дакументы сведчаць

1862 г., СНЕЖНЯ 22. ДАНЯСЕННЕ МАГІЛЁЎСКАГА ГУБЕРНАТАРА МІНІСТРУ ЎНУТРАНЫХ СПРАЎ АБ ПРАЦЯГУ ХВАЛЯВАННЯЎ СЯЛЯН МАЁНТКА СОРЖЫЦЫ СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА

Из донесений моих в. в. п. известно, что в Соржицком имении помещика Глушановского Сенненского у. в последнее время обнаружилось неповиновение крестьян. Хотя командирование военной команды водворило, казалось, спокойствие, но вскоре по выходе ее оказалось, что покорность крестьян была только временной, вызвана моральным влиянием военной команды, и беспорядок затем возобновился: крестьяне стали вновь уклоняться от исполнения повинностей и противиться введению уставных грамот. Вследствие чего данной по этому делу помещиком Глушановским записки в губернское присутствие, оно нашло необходимым командировать особого чиновника для более серьезных распоряжений и окончательного водворения порядка в имении. Я пригласил поэтому съехать в им. Соржицы г-на вице-губернатора с капитаном Корпуса жандармов Вечесловым. Ныне д. с. сов. Буцковский уведомил меня, что меры кротости не имеют влияния на соржицких крестьян, что они решительно отказываются от принятия уставных грамот, отказались выслать по требованию г-на Буцковского поверенных от обществ для разъяснения им правил Положения из одного опасения, что им будут говорить про грамоты, отняли у старост штемпеля, чтобы на случай они не приложили их к грамотам, Становому приставу, пытавшемуся собрать крестьян, наделали дерзости, забили в кандалы одного из крестьян, изъявившего желание принять грамоту, и объявили, что они [ждут] от царя милости через посланного в Петербург просителя (Филиппа Матвеева), который еще не возвратился, — предписание в. в. п. 12 декабря № 10703, и что у них есть своя грамота, как оказалось, — копия проповеди архимандрита Александро-Невской лавры.

Д. с. сов. Буцковский просил поэтому моего распоряжения о высылке в Соржицы 2 рот гарнизонного батальона. Принимая во внимание, что беспорядки в Соржицком имении, по значительности его, имеют влияние на соседние имения, что в имении этом не раз и в прежние годы была военная команда и что поэтому без нее нельзя надеяться на водворение прочного порядка, я просил по телеграфу г-на начальника Витебской губ. сделать распоряжение о командировании в Соржицы 2 рот Витебского гарнизонного батальона (Витебск от Соржицы 40 верст, а Могилев до 175), командиру же Могилевского батальона внутренней стражи предложил командировать туда 1 роту, которая, по прибытии, сменит витебских и во всяком случае должна будет остаться на некоторое время на квартирах в Соржицах.

О последующем буду иметь честь донести в. в. п.

Гражданский губернатор *Беклемишев.*

Крестьянское движение в Белоруссии после отмены крепостного права (1861—1862 гг.). Мн., 1959. С. 428—429.

1863 г., СТУДЗЕНЯ 24. ДАНЯСЕННЕ МАГІЛЁЎСКАГА ГУБЕРНАТАРА МІНІСТРУ ЎНУТРАНЫХ СПРАЎ АБ ПАДАЎЛЕННІ ХВАЛЯВАННЯЎ СЯЛЯН МАЁНТКА СОРЖЫЦЫ СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА

В дополнение к донесению моему от 22 декабря № 7567 имею честь донести в. в. п., что по прибытии 23 декабря в Соржицкое имение 2 рот из Витебска и по арестовании при помощи солдат 2 главных виновных в возбуждении крестьян к беспорядкам и неповиновению 24 числа собраны были в с. Соржицу все наличные крестьяне Черногостянской вол., и когда д. с. сов. Буцковский разъяснил им их права и обязанности по Положению и ответственность, какой они подвергают себя за сопротивление распоряжениям начальства, а также про-

чел им слова, сказанные г. и. в Москве 25 ноября крестьянам, то хотя собранные крестьяне стали на колени с видом покорности, но не выказали никакого раскаяния, не хотели назвать главных зачинщиков, крича, что все они одинаково виноваты, и с дерзостью отзывались против помещиков.

При таких обстоятельствах, когда меры убеждения и кротости не оказывали никакого успеха, г-н Буцковский вынужден был снять знаки с 3 старост, оговариваемых в действии заодно с крестьянами и отдавших им добровольно свои штемпеля, и отдать под суд арестованных зачинщиков. Затем, дав крестьянам 2 дня одуматься и раскаяться, с предварением, что если они и после того останутся при том же упорстве, то будут приняты более строгие меры к вразумлению их, вынужден был подвергнуть легкому телесному наказанию 8 чел. крестьян как за ослушание его распоряжениям, так и обнаруженную дерзость при разговоре его с крестьянами, тем более, что между крестьянами существовало твердое убеждение, что наказывать их никто не смеет. В продолжение этого времени задержаны и другие укрывавшиеся виновные, а также дьячок Соржицкой церкви и мещанин мест. Островно Балтович, обвиняемый в подстрекательстве крестьян и сборе денег, и затем сделано распоряжение о производстве по этому возмущению формального следствия в присутствии капитана Корпуса жандармов Вечеслова.

Последствия всех этих мер сказались 26 числа утром благодетельными: крестьяне начали сознавать свои заблуждения и раскаиваться.

При такой благоприятной перемене в настроении умов крестьян 2 роты Витебского батальона 27 числа отправлены в Витебск, а место их заняла прибывшая 26 числа рота Могилевского батальона впредь до окончательного восстановления в Соржицком имении спокойствия и порядка. Затем, по введении в действие уставных грамот в остальных деревнях Соржицкого имения, крестьяне, собравшись 31 декабря в Черногостяно в волостное правление, дали обещание, что между ними не произойдет уже более беспорядков и что они будут беспрекословно исполнять приказания начальства, вследствие чего рота Могилевского батальона отправлена 2 января в Могилев, и порядок и спокойствие с того времени не нарушались.

К сему долгом считаю присовокупить: 1) что главные виновники возмущения 5 крестьян подвергнуты судебным следователем тюремному заключению, главнейший же агитатор — отставной унтер-офицер Герасим Иванов — успел скрыться, но к отысканию его приняты самые деятельные меры и 2) что по выходе из Соржицкого имения солдат и по выезде г-на Буцковского крестьяне вошли с владельцем в соглашение о выкупе, и составленный в том договор 16 января представлен в губернское по крестьянским делам присутствие.

Обращаясь затем к причинам возникших в Соржицком имении беспорядков, не могу умолчать, что первоначальным поводом к неудовольствиям крестьян к владельцу были неблагоразумные распоряжения экономии как в отношении поздней подачи уставных грамот в цели продолжать 3-дневную барщину, так и в разграничении угодий, последствием коих некоторые из пахотных крестьянских земель предположено было отрезать в пользу владельца, а крестьянам предоставить в надел заросли. Это обстоятельство при 3-дневной барщине и вообще худом качестве почвы земли, а также при несправедливых стеснениях крестьян относительно топлива, возбудило явное неудовольствие и недоверие их к действиям экономии.

При таком положении дела явились подстрекатели. Одни из них начали обрисовывать крестьянам 40-дневную барщину самыми ужасными красками, угрожая бесконечной послугой, непосильными урочными трудами, невыносимыми расчетами и пр., другие, под предлогом избавить их от такого тяжелого положения, не замедлили указать им путь к бессмысленным затеям. Так, унтер-офицер Герасим Иванов принес им из Петербурга печатную проповедь архимандрита Александро-Невской лавры, называя ее царской грамотой, которую будто бы дал ему кн. Суворов. В этой мнимой грамоте крестьяне не нашли ничего о 40-дневной барщине и еще более утвердились в намерении не принимать более никаких грамот и не слушать властей, действия которых, по их мнению, были противны воле государя. Руководимые такими убеждениями, крестьяне бессознательно решились жертвовать последним достоянием и снарядили несколько человек в Петербург, чтобы тем лично от государя услышать истинную его высочайшую волю.

Много нужно было опытности и благоразумия, чтобы, не принимая строгих мер, разубедить крестьян в их твердо сложившихся и окрепнувших заблуждениях и восстановить нарушенный порядок, и в этом отношении я приятной обязанностью считаю заявить пред в.в. п. как об усердии и распорядительности д. с. сов. Буцковского, который с таким успехом окончил это дело, так и полезном содействии в этом деле члена от правительства в мировых съездах Лешко, который, будучи хорошо знаком с крестьянским делом, много способствовал к мирному окончанию соржицкого дела.

Гражданский губернатор *Беклемишев.*

Крестьянское движение в Белоруссии после отмены крепостного права (1861—1862 гг.). Мн., 1959. С. 429—431.

ЗАХОП СЯЛЯНАМІ ВЁСАК УЗДОРНІКІ І РУДНІЦЫ СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА МАЁНТКА ВАНЬКОВА

Тэлеграма памешчыка Багушэўскага міністру ўнутраных спраў 1899 г. (верасень...)

Крестьяне деревень Уздорники и Рудницы Сенненского у. разоряют мое им. Ваньково. 7 сентября подожгли лес, умышленно разорили изгородь, стравили поля, луга, гумно, самоуправно засеяли семенами обработанную и унавоженную мною мою землю, не пускают моих рабочих сеять рожь, насильственно прогнали моих рабочих, бросают [в них] камнями. Местная администрация не принимает никаких мер к моей защите. Всепокорно прошу защиты в. в.

Дворянин Могилевской губ. Сенненского у. Ульяновичской вол. Ольгерд Богушевский.

Документы и материалы по истории Белоруссии (1900—1917 гг.). Т. 3. Мн., 1953. С. 359.

Сялянскі рух на Сенненшчыне

Напярэдадні і ў ходзе першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гг. сялянскі рух на Сенненшчыне па свайму размаху займаў адно з першых месц у Магілёўскай губерні.

У верасні 1899 г. жыхары вёсак Уздорнікі і Рудніца паўсталі супраць прыгнятаўшага іх памешчыка Багушэўскага. У маёнтку Ванькова яны падпалілі панскі лес, зрабілі патраву пашы і лугоў, захапілі частку зямлі.

Восенню 1904 г. на Сенненскім прызыўным пункце ўспыхнула хваляванне салдат запасу, для падаўлення якога былі кінуты казакі і паліцыя.

У час рэвалюцыі працоўныя павета з новай сілай выступілі на барацьбу з самадзяржаўем. На гэты раз імі кіравалі сацыял-дэмакраты. У красавіку 1905 г. група сялян распаўсюджвала сярод насельніцтва рэвалюцыйныя заклікі ("Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!"), гаварылі аб цяжкім становішчы працоўных павета, аб неабходнасці барацьбы супраць самадзяржаўя.

Талачынская арганізацыя РСДРП распаўсюджвала сярод насельніцтва Сенненшчыны адозвы Магілёўскай раённай арганізацыі Палескага камітэта РСДРП аб узмацненні барацьбы супраць памешчыкаў і капіталістаў.

Адным з кіраўнікоў сялянскіх выступленняў быў слесар Пуцілаўскага завода Афанасій Іванавіч Шыбека, які прыбыў на радзіму з Пецярбурга. У данясенні магілёўскіх жандараў Дэпартаменту паліцыі гаварылася, што А. І. Шыбека "стаў агітаваць сялян да ўжывання насілля над памешчыкамі, прычым меў вялікі ўплыў на іх. Пад яго кіраўніцтвам жыхары вёсак Луг, Леснікова Раснянскай воласці ў колькасці 300 чалавек 27 лістапада прыйшлі ў маёнтак Барок памешчыка Каралька і прагналі ўсіх рабочых, патрабуючы павышэння заработку. 29 лістапада сяляне вёсак Вуглы, Буглаі, Казлы, Падворыца Какоўчынскай воласці ў колькасці 150 чалавек прагналі рабочых з маёнтка Канстантова памешчыка Абязерскага. У гэты ж дзень жыхары вёсак Стрыгі, Дубаўцы і Замошша Машканскай воласці (да 100 чалавек) з'явіліся ў маёнтак Шыркаўка да памешчыка Валчанскага і выгналі рабочых з маёнтка Янова, які належаў памешчыку Сульжынскаму, а 4 снежня ў Обалі — памешчыка Дамброва. Ва ўсіх выпадках сялянамі кіраваў Шыбека, які гаварыў, каб яны прагналі памешчыкаў і забралі іх землі".

У 1906 г. на Сенненшчыне мелі месца неаднаразовыя выступленні сялян, высечкі лесу, прычым сяляне аказвалі ўзброенае супраціўленне карным атрадам.

Нягледзячы на разгул рэакцыі, рух "за зямлю і волю" працягваўся.

У 1907—1909 гг. у 5 паветах Віцебскай і Магілёўскай губерняў адбыліся 163 сялянскія выступленні, накіраваныя супраць хутарызацыі. Большасць іх прыходзілася на Чавускі, Сенненскі, Горацкі і Віцебскі паветы.

На працягу 1913 г. і 7 месяцаў 1914 г. найбольш актыўным сялянскі рух быў на Сенненшыне. Сяляне вялі барацьбу супраць памешчыцкага землеўладання, прыгонніцтва, сталыпінскай рэформы, кулакоў. Шэраг такіх выступленняў насіў форму адкрытай барацьбы з царскімі ўладамі.

У ліпені 1914 г. па Магілёўскай губерні пракаціліся хваляванні салдат-прызыўнікоў. Пракурор Магілёўскага акружнога суда данасіў у Міністэрства юстыцыі, што ў горадзе Сянно селянін з вёскі Замошша Захар Елішаў агітаваў запаснікоў не ісці на вайну, змагацца з памешчыкамі. На другі дзень той жа Захар Елішаў гаварыў: "Навошта нам, сялянам, ваяваць? Мы зямлі не маем. Уся яна ў памешчыкаў, а іх на вайну не бяруць".

У гэты час вялікую работу сярод насельніцтва праводзілі бальшавікі. Пад уплывам іх прапаганды навабранцы і сялянская моладзь грамілі маёнткі, вінныя крамы, склады. Так былі разгромлены маёнткі Ходцы і Бікава. Для падаўлення хваляванняў на Сенненшчыну былі кінуты карнікі на чале з самім губернатарам. Апошні паведамляў у Міністэрства ўнутраных спраў, што "хваляванні, ахопліваючы ўсё большую тэрыторыю павета, узнікалі адначасова ў розных месцах. Акрамя дакладаў службовых асоб, да мяне прыходзіла многа тэлеграм ад прыватных асоб з просьбамі аб дапамозе. Прыходзілася дзейнічаць хутка". Аднак патушыць полымя барацьбы было цяжка.

Адначасовыя выступленні навабранцаў і сялян мелі месца і ў наступныя гады імперыялістычнай вайны. Так, у верасні 1916 г. яны секлі лес у вёсках Вялікае Сяло, Падворыца і ў іншых.

Царызм жорстка распраўляўся з паўстаўшымі. У Сенненскім павеце пасля ліпеньскіх падзей 1914 г. і разгрома маёнткаў былі павешаны 4 чалавекі, многія зняволены.

Але ніякія жорсткасці не спынялі развіцця рэвалюцыйных падзей. Краіна набліжалася да рэвалюцыі.

А. Кутузаў.

Дакументы сведчаць

ВЫСТУПЛЕННІ СЯЛЯН СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА

ДАНЯСЕННЕ ПАМОЧНІКА НАЧАЛЬНІКА МАГІЛЁЎСКАГА ГУБЕРНСКАГА ЖАНДАРСКАГА ЎПРАЎЛЕННЯ Ў ДЭПАРТАМЕНТ ПАЛІЦЫІ

1905 г., СНЕЖНЯ 12.

Секретно

Имею честь донести Департаменту, что крестьянин дер. Курей Каковчинской вол. Сенненского у. Афанасий Иванов Шебеко прибыл на родину из гор. Петербурга, где находился на Путиловском заводе слесарем, и стал агитировать среди крестьян к устройству насилий над помещиками, причем имел сильное влияние на крестьян. Под его руководством крестьяне деревень Луг, Лесниково Ряснянской вол. в числе 300 чел. 27 ноября пришли в им. Борок Пустниской вол. помещика Королько и согнали всех рабочих, требуя повышения платы. 29 ноября крестьяне деревень Углы, Буглаи, Кодуко, Козлы, Подворица Каковчинской вол. в числе до 150 чел. согнали рабочих в им. Констант помещика Обезерского. В этот день крестьяне дер. Стриги, Дубовец и Замошье Машканской вол. около 100 чел. явились в им. Ширковку помещика Волчанского и выгнали из леса рабочих, рубивших лес на дрова. 1 декабря крестьяне согнали рабочих в им. Яново помещика Сульжинского и 4 декабря в им. Оболь помещика Домброво. Во всех случаях крестьянами руководил Шебеко, который говорил крестьянам, чтобы они всеми силами старались стеснять помещиков, чтобы последние оставили имения, которые передадут крестьянам.

Полицией производится дознание.

Ротмистр (подпись).

Документы и материалы по истории Белоруссии (1900—1917 гг.). Т. 3. Мн., 1953. С. 529.

МАЛАЗЯМЕЛЛЕ СЯЛЯН И САМАВОЛЬСТВА ПАМЕШЧЫКА Ў В. ШЫНКАВА СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА

СКАРГА СЯЛЯН МІКАЛАЮ II

1906 г. СТУДЗЕНЯ 16

Представляя при сем приговор сей, имеем честь просить в. и. в., передать на разбор в устроенную в. в. Думу и оказать нам великую милость в наших нуждах так, что нас крайне заставляют жить, как жили за крепостным правом наши предки, а именно:

1. Указанные нами нужды в настоящем приговоре видны, и желаем пояснить в. и. в., что нас помещики крайне разоряют за обруба арендою, за которую платим от самой нарезки земли, и не хотят, чтобы мы платили деньгами, а служили бы по той цене, которую они дают сами, — платят рабочему косцу 40 коп., а женщине 25 коп. и харчи рабочего.

2. Когда зайдет [наш скот] нечаянно в прогон или в обрубы наших предков, то помещик или приказчики его нас штрафуют без суда, снимая при расчете то, что они хотят за потраву и самоуправство.

3. Что наделы наши состоят без генерального межевания, а указаны только частным землемером, нет ни ям, ни столбов по границам, а линии состоят на несколько углов так, что нельзя обойтись без помещичьего пастбища и прогона на свое поле скота. А потому имеем честь просить сделать распоряжение совместно с составленной в. и. в. Думою рассмотреть наши нужды и предоставить для нашего сельского быта расширить наши полосы по возможности обрубами и прогоном на выгоне от помещика г-на Владимира Михайлова Королько, по цене, ассигнованной правительством, и выдать нам в наше пользование, а для поверки наших выкупных наделов выслать генерального землемера.

В чем и подписуемся: крестьяне дер. Шинкова Пустынской вол. Сенненского у. Могилевской губ.

Помета управляющего делами императорской канцелярии от 4 марта 1906 г.: "Главноуправляющий приказал отклонить".

Документы и материалы по истории Белоруссии (1900—1917 гг.). Т. 3. Мн., 1953. С. 231.

Са спіса населеных месц Магілёўскай губерні. 1910 год

Город Сенно лежит при озере Сенно, на впадающей в него небольшой безымянной речке, в 147 3/4 верстах от Могилева. Время основания города неизвестно; сохранившиеся о нём сведения говорят только о том, что в 16 столетии, во время войны России с Польшей и Литвою Сенно подвергалось разорению от русских.

Панарама г. Сянно. 1912 г.

Особенно большое опустошение произведено было в 1535 году воеводою князем Горбатым. В 1773 году Сенно назначен был уездным городом, план утверждён в 1778 году, а герб дан в 1781 году. Герб города: на зеленом поле две золотые косы в знак обилия сена, от которого и получилось название города, в 1780 году город посетила императрица Екатерина II по пути в Могилёв. В настоящее время в Сенно насчитывалось жителей 2688 душ мужского пола и 2535 душ женского пола; из них православных 32 процента, раскольников 1 процент, католиков 9 процентов, евреев 58 процентов. Заселенная площадь города 105 десятин. Улиц и переулков 14 общим протяжением 3423 сажени, из коих 1196 сажень мощеных. Тротуары каменные и деревянные на протяжении 2087 сажень. Имеется два сада, размером общим 290 квадратных сажень и улицы на протяжении 339 сажень обсажены деревьями. Жилых строений 543, из которых каменных 3, деревянных 540, крытых железом 2, деревом 541. Улицы города освещаются керосином, для чего и имеется 72 простых фонаря. Водою жители пользуются из озера, речки и колодцев. Нечистоты вывозятся за город на особо отведенные места. Имеется Городская пожарная команда с двумя машинами и шестью бочками. Есть Городская скотобойня, на которой ежегодно убивается до 1000 голов скота. Церквей — 2, костелов — 1, молитвенных домов — 6. Учебные заведения: общественная четырехклассная женская прогимназия — 1; городское училище — 1; приходское училище — 2, церковно-приходские школы — 2. Больницы — 2, аптека — 1, аптекарский склад — 5, врачей — 2, ветеринаров — 1, акушерок — 3, фельдшеров — 5, гостиниц — 6, трактиров — 1. Имеется одна паровая и три водяных мельницы. Ремесленных заведений — 54. Благотворительная деятельность одна богадельня и две частные. Общество посо-

Мікалаеўскі сабор у г. Сянно. 1912 г.

бия бедным (хрестиянское и еврейское), одно ссудно-сберегательное товарищество. Ярмарок — 5, нотариусов — 1, типография — 1, фотография — 1.

Наёмная плата за квартиры: большие (8 комнат) — 360 рублей, средние (5 комнат) — 180 рублей, малые (3 комнаты) — 60 рублей в год.

Стоимость розничной продажи:

1 фунт ржаного хлеба — 4—5 копеек.

1 фунт пшеничного хлеба — 7—8 копеек.

1 фунт мяса — 10—14 копеек.

1 фунт сахара — 16 копеек.

1 фунт керосина — 5 копеек.

Дрова — 8—14 рублей — сажень.

Прислуга мужеская — 5—10 рублей в месяц, женская — 2—7 рублей в месяц.

Подённая оплата чернорабочих: мужчина — 80 копеек, женщина — 50 копеек.

Нищих 7.

Штат полиции: надзиратель и 10 городовых.

Тюрьма — 1.

Бюджет города за 1907 год: доход — 3000 рублей, расход — 3000 рублей.

Падрыхтаваў да друку С. В. Шайко.

Выбары ў Думу

Перад намі пажоўклыя ад часу дакументы Магілёўскай губернскай камісіі па выбарах у Дзяржаўную думу. Гэта яскравае сведчанне жорсткасці і дэспатызму царскай улады, неабвержны доказ палітычнага бяспраўя працоўнага горада і вёскі ў Расійскай імперыі.

У цыркуляры № 3557 Міністэрства ўнутраных спраў Расіі ад 14 кастрычніка 1906 г. чытаем: “Беззямельныя сяляне, якія не маюць гаспадаркі і сядзібы, роўна як і асобы, хоць і прыпісаныя да сельскай абшчыны, але не пражываюць у сваім сяле і не маюць там палявога надзелу, а таксама сяляне, якія не маюць у грамадстве ні аседласці, ні гаспадаркі, не могуць удзельнічаць у валасных сходах пры выбарах упаўнаважаных ад воласцей і самі не могуць быць выбраны ў гэтыя ўпаўнаважаныя”.

У дзень выхаду ў свет гэтага цыркуляра Міністэрства ўнутраных спраў разаслала губернатарам новы загад, у якім гаварылася, што рабочыя фабрык і заводаў, а таксама рабочыя чыгуначных майстэрань “не могуць быць унесены ў выбарчыя спісы. У сілу гэтага прашу ваша Правасхадзіцельства зрабіць неабходныя ўказанні ўстановам, якія складаюць спісы гарадскіх выбаршчыкаў...”

Аднак і гэтай дыскрымінацыі правоў працоўных царызму было мала. 24 кастрычніка сенат зрабіў яшчэ адно “тлумачэнне” да палажэння аб выбарах. Сутнасць іх у наступным.

Асобы, якія сумесна займаюць асобную кватэру ці па беднасці карыстаюцца кватэрай бясплатна, не могуць удзельнічаць у выбарах і не ўносяцца ў спісы гарадскіх выбаршчыкаў.

Ніжнія служыцелі — вахцёры, кур’еры, швейцары, кур’ерныя рамізнікі і іншыя не могуць быць унесены ў спісы выбаршчыкаў і ўдзельнічаць у выбарах на гэтай аснове не маюць права.

Не маюць права ўдзельнічаць у выбарах чыгуначныя служачыя: сігналісты, дарожныя і маставыя майстры, паравозныя машыністы і іх памочнікі, рамонтныя рабочыя, пуцявыя вартаўнікі, качагары, стрэлачнікі, сцэпшчыкі, кандуктары і іншыя.

У выніку антынароднага закона аб выбарах права голасу не мелі больш за 2 мільёны рабочых, студэнтаў, жанчын, ваеннаслужачых, моладзь да 25-гадовага ўзросту. Аб няроўнапраўі выбараў у Дзяржаўную думу гаворыць такі факт: буйныя землеўладальнікі мелі аднаго выбаршчыка ад 2 тысяч чалавек, сяляне — ад 30 тысяч, рабочыя — ад 90 тысяч.

Аб тым, хто меў права выбіраць дэпутатаў у Дзяржаўную думу ў Сенненскім павеце, сведчаць наступныя даныя. Ад усіх валасцей і г. Сянно на Магілёўскі сход па выбарах у IV Дзяржаўную думу былі выбраны: ад сялян — старшыня Бобрскай воласці, старшыня Пустынскага ваяснога суда і валасны старшыня Какоўчынскай воласці; ад землеўладальнікаў — па-

мешчык, уладальнік маёнтка Вейна-Раснянскай воласці Вейсенгоф І. В.; два добрапрыстойных і два царскія чыноўнікі; ад гарадскіх жыхароў — гандляр Лейба Пейзнер.

Са 125 такіх "народных" прадстаўнікоў, якія сабраліся ў Магілёве 18 кастрычніка 1912 г. для выбараў членаў IV Дзяржаўнай думы, ад усіх прадпрыемстваў Магілёўскай губерні быў толькі адзін рабочы і ніводнага селяніна.

А. Кутузаў.

Яны нарадзіліся на Сенненшчыне

ПАТРЫЁТ І КРАЯЗНАВЕЦ

АНІКІЕВІЧ Кірыла Цімафеевіч. Беларускі краязнавец, археолаг і этнограф 2-й паловы XIX—пачатку XX ст. Выдаў кніжку "Сенненскі павет Магілёўскай губерні" (Магілёў, 1907) пад дэвізам: "Хто не хоча ведаць сваёй айчыны, той не заслугоўвае называцца яе сынам".

На жаль, аб жыцці і навуковай дзейнасці К. Ц. Анікіевіча не знойдзена падрабязных звестак. Вельмі сцісла аб ім паведамляе вядомы беларускі этнограф і фальклярыст Е. Р. Раманаў. У канцы VIII выпуска "Беларускага зборніка" ён піша пра сваіх супрацоўнікаў, у тым ліку і пра К. Ц. Анікіевіча: "Анікіевіч К. Ц., з сялян Сенненскага павета, мой вучань па Сенненскаму павятоваму вучылішчу, потым сельскі настаўнік. Мой спадарожнік у экскурсіях (экспедыцыях — *В. Б.*). Запісы яго надрукаваны ў выпусках III, IV, VI "Беларускага зборніка". У гэтым выпуску (VIII — *В. Б.*) змешчаны песні яго запісу, стар. 134, 139, 153, 197, 215, 513". (Е. Р. Романов. Белорусский сборник. Вып. VIII—IX. Вильна, 1912. С. 597).

З гэтых радкоў відаць, што К. Ц. Анікіевіч нарадзіўся ў сельскай мясцовасці, магчыма побач з Сянно, ці на яго ўскраіне, таму што вучыўся ў Сенненскім павятовым двухкласным вучылішчы, у якім Е. Р. Раманаў з 1873 з перапынкамі да 1886 г. працаваў настаўнікам, а потым, з 1884 г., з'яўляўся штатным наглядчыкам і выкладчыкам рускай мовы гэтага вучылішча. К. Ц. Анікіевіч, па звестках Раманава, быў сельскім настаўнікам. Аднак гэтыя звесткі не даюць поўнага ўяўлення аб працоўнай і навуковай дзейнасці К. Ц. Анікіевіча. Спробы знайсці ў архіве Віленскай вучэбнай акругі фармуляр (анкету) аб яго паслужным спіску не далі вынікаў.

Са звестак Е. Р. Раманава добра відаць, што К. Ц. Анікіевіч прайшоў у свайго настаўніка і школу краязнаўства, выступіў са сваім самастойным даследаваннем. У даследаванні "Сенненскі павет Магілёўскай губерні" К. Ц. Анікіевіч даў геаграфічную, гістарычную, эканамічную і этнаграфічную характарыстыкі Сенненшчыны.

Звесткі па культуры і быту насельніцтва Сенненшчыны згрупаваны аўтарам у трэцім раздзеле кніжкі. Прыводзячы падрабязныя звесткі аб колькасці насельніцтва павета па саслоўнаму, канфесійнаму і нацыянальнаму складу, К. Ц. Анікіевіч апісаў жыллё, адзенне, сямейнае і грамадскае жыццё сялян, заняткі насельніцтва.

Характарызуючы пасяленні і жыллё, ён выдзяляе наступныя іх тыпы: горад, слабада, фальварак, сяло, вёска, пасёлак, ваколіца, хутар, выселак, засценак, ферма, пагост, пасад і інш. Аўтар прасочвае змены, якія адбыліся ў развіцці пасяленняў і жылля. К. Ц. Анікіевіч сцвярджае, што ў пачатку XX ст. у павеце курныя хаты амаль зніклі, у хатах сталі з'яўляцца каменныя падмуркі, паступова знікаюць саламяныя стрэхі, хоць і зрэдку, з'яўляліся пакрыцці з гонты ў больш заможных сялян. Заўважаюцца змены і ў адзенні вяскоўцаў. "Арыгінальнага крою белага армяка, — піша ён, — абшытага чырвонымі і сінімі шнурочкамі — "ірхамі" — ужо няма ў павеце, яго замяніў армяк са свайго ж сукна, але ўжо шэрага колеру з вялікім вісячым каўняром... Кажух зараз паўсямесна жоўтага колеру замест былога белага" (с. 106), даматканыя штаны часта замяняюцца фабрычнымі".

Апісанне Сенненшчыны сведчыць аб вялікай прыхільнасці К. Ц. Анікіевіча да свайго народа. "Тутэйшы беларус, — піша ён, — адрозніваецца многімі сімпатычнымі рысамі ў характары". Селянін сумленны, працалюбівы, кемлівы і здольны. "Сялянскія дзеці ў школах паказваюць добрыя поспехі, нягледзячы часта на неспрыяльныя дамашнія ўмовы" (с. 108, 109).

У сваёй кніжцы К. Ц. Анікіевіч вялікую ўвагу ўдзяляе характарыстыцы заняткаў і эканамічнага стану сялян Сенненскага павета. Нягледзячы на тое, што земляробства ў пава-

це з'яўляецца асноўным заняткам, але яно "стаіць на нізкай ступені развіцця" (с. 118) і сялянскія надзелы з'яўляюцца "у многіх выпадках недастатковымі для пракармлення сям'і, асабліва пры сучасных спосабах гаспадарання" (с. 117). "Слабая ступень развіцця сельскай гаспадаркі, — піша далей К. Ц. Анікіевіч, — у сувязі з так званым малазямеллем прымушае свабодныя рабочыя рукі шукаць сабе пабочныя заняткі, працаваць на фабрыках, заводах, займацца рознымі промысламі" (с. 122).

Паляпшэнне эканамічнага стану сялян К. Ц. Анікіевіч бачыць у асветніцтве. "Для далейшага ж эканамічнага паляпшэння вёскі, — піша ён, — неабходна шырокая адукацыя народных мас, веды і самыя розныя мерапрыемствы ў галіне сельскай гаспадаркі" (с. 133).

Звяртаючыся да характарыстыкі сямейнага побыту, Анікіевіч адзначае, што ў Сенненскім павеце нераздзеленыя сем'і — рэдкае выключэнне. Збядненне сялянства ён тлумачыць разбурэннем вялікай патрыярхальнай сям'і, у якой у адной гаспадарцы сумесна жылі дзяды, бацькі, жанатыя і нежанатыя дзеці. "Раздзелы, — піша ён, — усё больш і больш пранікаюць у вёску, раздрабляючы і збядняючы гаспадарку" (с. 108).

З вялікага цыклу сямейных абрадаў К. Ц. Анікіевіч звяртае сваю ўвагу толькі на абрады і звычаі, якія адносяцца да нараджэння і вяселля. Пры гэтым заўважае, што "вясельныя абрады, як і іншыя абрады, за апошні час падвяргаюцца вялікім зменам і скарачэнням і вельмі розняцца (маюць свае асаблівасці. — *В. Б.*) у асобных пунктах павета" (с. 118).

Вышэй ужо адзначалася, што К. Ц. Анікіевіч збіраў фальклорныя і бытавыя матэрыялы для III—VIII выпускаў "Беларускага зборніка" Е. Р. Раманава не толькі з Сенненскага павета, але і з іншых паветаў Магілёўскай губерні, а таксама ў экспедыцыях Раманава па іншых губернях. Так, у VIII выпуску "Беларускага зборніка" ён змясціў этнаграфічныя матэрыялы з Чэрыкаўскага павета.

У Сенненскім павеце ў час, калі жаніх едзе за нявестай, пяюць такую песню:

Паехаў сужэнька ў дарогу,
Прывязаў коніка к бярозкі,
Атламаў ад бярозкі тры розкі,
Як цяў коніка пад ножкі:
"Ступай, мой, косю, шырока,
Яшчэ мая дзевунька далёка!
Ступай, мой косю, узенька,
Ужо мая дзевунька блізенька!
Ступай, мой косю, ступою,
Ужо мая дзеванька са мною! (с. 506).

У Сенненскім павеце запісаны дзіцячыя гульні "У шыла". "У палачку-булавачку", "У рагадана", "У мак", "Дзікуны і рускія", "У крука", "У рэдзьку" і інш. Усяго ў VIII выпуску "Беларускага зборніка" апісана 67 дзіцячых гульняў. Прывядзем некалькі прыкладаў. У Сенненскім павеце, у вёсцы Латыгава, Анікіевічам запісана гульня "У рагадана".

У кола становяцца ўсе, хто хоча гуляць. Адзін з іх гаворыць: "Рагадан, рагадан, на чатыры загадан. Кацярынін нос на пятнаццаць вёрст. Шалжэ-балдэ, бушмак барада!" Пры кожным слове ён паказвае рукою па чарзе, і на каго падае слова "барада", той пачынае лавіць удзельнікаў гульні. Злавіўшы каго-небудзь, ён пытае:

— Чый ты?

— Цароў! Ну, памажы мне коней лавіць.

Злоўленыя таксама ловяць іншых, пакуль не будуць злоўлены ўсе. Пасля гэтага гульня пачынаецца з пачатку.

І яшчэ адна гульня з Сенненскага павета, "У рэдзьку".

Гульцы садзяцца па двое і моцна трымаюцца адзін за другога. "Матка", аб'ехаўшы паўз іх на пруціку, крычыць:

— Стуку-груку пад вакно!

— Хто там?

— Сам пан!

— Для чаго?

— Паня сына нарадзіла, на стоўб пасадзіла, сама захварэла, рэдзькі захацела. Ці пара рэдзьку рваць?

— Не, яшчэ толькі пасеялі.

У наступныя разы адказваюць, што рэдзька з пальчык, потым з таўкач. За трэцім разам гавораць:

— Пара рваць, — ужо па ступу (выросла).

Тады "матка" ходзіць вакол і спачатку бракуе рэдзьку, на адну пару кажа, што яна гнілая, на другую, што яна чарвівая, і г. д., каб заблытаць пары. Потым знянацку вырывае аднаго з пары і б'е прутом яго. А потым ідзе вакол пар і зноў бракуе рэдзьку, зноў вырывае аднаго з пары і г. д. (с. 582).

Жыхары Сенненшчыны да гэтага часу шануюць памяць свайго славутага земляка і чытаюць яго кнігу аб мінулым роднага краю.

В. К. Бандарчык.

БЕЛАРУСКІ СКУЛЬПТАР

Астроўскі Ян. Нарадзіўся ў 1811 г. у г. Сянно. Беларускі скульптар, прадстаўнік класіцызму, вучыўся ў Вільні. Ствараў пераважна медальёны, бюсты гістарычных асоб і дзеячоў культуры Беларусі, Польшчы, Літвы: М. Рэя, К. Ельскага, М. Балінскага, У. Сыракомлі, Ю. Корсака, Т. Нарбута, Б. Панятоўскага, Ю. Нямцэвіча, Я. Каханоўскага, Я. Тышкевіча і іншых (знаходзяцца ў Нацыянальным музеі ў Варшаве). Кампазіцыі бюстаў тыпу антычнай гермы, элементы ўмоўнасці спалучаюцца ў творах Я. Астроўскага з перадачай рэалістычных рысаў мадэлі. Памёр у 1872 г.

ВЫЗНАЧАЎСЯ ПАЭТЫЧНЫМ ТАЛЕНТАМ...

У энцыклапедычных даведніках пра **Тадэвуша Ладу-Заблоцкага** сказана вельмі сціпла: нарадзіўся ў 1811 г. у вёсцы Лугінавічы на Сенненшчыне ў шляхецкай сям'і. Паэт і перакладчык. Пісаў на польскай, французскай, рускай і, магчыма, беларускай мовах. Скончыў Віцебскую гімназію. У 1831 г. паступіў у Маскоўскі універсітэт. Там заснаваў тайнае студэнцкае таварыства, зблізіўся з В. Р. Бялінскім. У 1833 г. выключаны з універсітэта за нелегальную дзейнасць і распаўсюджванне патрыятычна-дэмакратычных вершаў, высланы на радзіму. У 1834 г. арыштаваны, пасля сасланы на Каўказ.

У 1845 г. выдаў зборнік "Паэзія". На польскую мову перакладаў творы англійскай, французскай, лацінскай, грузінскай, румынскай паэзіі. У рукапісах пакінуў "Матэрыялы да гісторыі славянскай цывілізацыі і літаратуры". У творах апяваў прыгажосць роднай Беларусі (паэма "Ваколіцы Віцебска", вершы "Да Дзвіны", "Да Лучосы", "Даўжанскае возера"), Каўказа ("Алазанская даліна") і інш.

Памёр Тадэвуш Лада-Заблоцкі ў 1847 г.

Гэта скупыя энцыклапедычныя радкі. Для нас жа, яго землякоў, важна больш ведаць аб жыццёвым і творчым шляху Лады-Заблоцкага.

У 1830 г. куратару Беларускай навучальнай акругі Р. І. Карташэўскаму прадставілі вельмі здольнага, добра падрыхтаванага вучня Віцебскай гімназіі Тадэвуша Ладу-Заблоцкага, які да таго ж "пісаў вершы як на польскай, так і на рускай мовах". Гэта сустрэча стала паваротным пунктам у жыцці юнака. Р. І. Карташэўскі звярнуўся з хадайніцтвам да міністра народнай адукацыі аб залічэнні Т. Лады-Заблоцкага на далейшую вучобу ў Маскоўскі універсітэт за кошт Беларускай навучальнай акругі. 26 кастрычніка 1831 г., як сведчыць адпаведны дакумент, малады паэт стаў "казённакоштным студэнтам" славеснага аддзялення універсітэта. Умова залічэння была такая: пасля вучобы ён павінен быў не менш шасці гадоў папрацаваць настаўнікам на Беларусі.

У той жа час "казённакоштным студэнтам" быў ва універсітэце і В. Р. Бялінскі. І жылі яны з Т. Ладам-Заблоцкім у адным інтэрнаце. Неўзабаве зблізіліся. Наш зямляк пачаў наведваць студэнцкі гурток, створаны В. Р. Бялінскім разам са сваім таварышам Чысцяковым (гурток вядомы пад назвай "Литературное общество 11-го нумера"). Малады паэт зблізіўся з найбольш радыкальнымі коламі маскоўскай грамадскасці, з многімі студэнтамі і выкладчыкамі універсітэта. Былі сярод іх і землякі з Беларусі: у мінулым старшыня славутага Таварыства філаматаў у Вільні, пазней прафесар універсітэта Юзаф Яжоўскі, член Таварыства філарэтаў Ян Вернікоўскі, былы вучань Полацкай уніяцкай семінарыі, член "Литературного общества 11-го нумера" Ян Савініч і іншыя. Разам з землякамі-беларусамі Т. Лада-Заблоцкі стварыў тайнае літаратурнае таварыства, мэтай якога было пашырэнне вальнадумства і патрыятычных ідэй сярод студэнцкай моладзі. Гэтыя ж ідэі выказваў ён у сваіх паэтычных творах.

"Крамола" не засталася незаўважанай. Універсітэцкай адміністрацыі трапіўся ананімны верш на польскай мове з заклікам да звяржэння царскага самадзяржаўя. У ім былі такія радкі:

Пекла для нас — царскі трон.
Сёння сядзіць на ім чорт.
Ён варты шыбеніцы.
Помста, братва, альбо смерць!

Гэты верш распаўсюджваўся і сярод выхаванцаў Віцебскай гімназіі. Следствам было выяўлена, што "крамола" атрымана ад студэнта Т. Лады-Заблоцкага, аб чым было паведамлена А. К. Бенкендорфу. 29 чэрвеня 1833 г. маладога паэта арыштавалі. Неўзабаве яго прывезлі ў Віцебск, дзе справай занялася следчая камісія, якую ўзначаліў віцебскі губернатар Шрэдэр. Выяўлялі асоб, з якімі Т. Лада-Заблоцкі быў звязаны ў Маскве. Паліцыі быў дадзены загад зрабіць вобыскі. Але пад суд, які адбыў-

ся ў Віцебску ў 1835 г., трапіў толькі наш зямляк. Згодна з рашэннем суда студэнта Т. Ладу-Заблоцкага чакала шматгадовая катарга. Але цар Мікалай I "змякчыў" прысуд: аўтара "абуральных вершаў" было вырашана адправіць радавым "у Каўказскі корпус".

Гэта было месца ссылкі. Тут радавымі салдатамі служылі дзекабрысты, петрашэўцы, удзельнікі паўстанняў у Польшчы, на Літве і Беларусі. Сюды трапіў адбываць пакаранне і наш зямляк.

"...Ці можа што-небудзь ажывіць астылую душу? — пісаў Т. Лада-Заблоцкі грузінскаму паэту-рамантыку князю Міхаілу Туманішвілі, з якім пасябраваў. — Наўючаны ранцам і сухарамі, са стрэльбай у руцэ, караскаючыся па высях і абрывах, я не раз праклінаў каўказскія горы, не заўважаючы іх прыгажосці, і яны болей давілі на мяне, чым абуджалі вытанчанае пачуццё эстэтычнай красы. Вы яшчэ малады і глядзіце на свет праз шкло чараў фантазіі... Але мая душа нямая — і калі з яе глыбіні вырвецца які-небудзь стогн, то ён болей падобен на крык Праметэя, які прыкаваны да аграмадзін Каўказа і нутро яго раздзіраюць нябесныя арлы".

На Каўказе Т. Лада-Заблоцкі зблізіўся з многімі іншымі вядомымі паэтамі, вучонымі-асветнікамі. У 1846 г. яму ўдалося вызваліцца ад салдацкай службы. Ён быў прызначаны ўпраўляючым Кульпінскімі салянымі промысламі ў Грузіі. Але пабыў ён там нядоўга. У жніўні 1847 г. яго не стала (на 36-м годзе жыцця). Памёр ад хваробы ў час эпідэміі.

Творчая спадчына паэта-земляка не вельмі багатая: салдацкая служба, на якую ён быў аддадзены ва ўзросце 25 год, не вельмі спрыяла паэтычнай творчасці. І тым не менш яму ўдалося выдаць у Пецярбургу (з дапамогай Р. Падбярэзскага) кнігу "Паэзія", у якую ўвайшлі і арыгінальныя творы, і пераклады.

Для нас, чытачоў Віцебшчыны, несумненную цікавасць уяўляюць паэмы і вершы, у якіх Т. Лада-Заблоцкі выказвае тугу па Беларусі, Віцебску, услаўляе нашу прыроду, гістарычнае мінулае краю. Польская "Усеагульная энцыклапедыя" С. Аргельбранта, даючы ацэнку творчасці паэта, адзначала ў 1868 г., што Т. Лада-Заблоцкі "вызначаўся паэтычным талентам, вылучаючыся сярод паэтаў так званай беларускай школы".

Прачулыя радкі пра творчасць нашага земляка Т. Лады-Заблоцкага можна знайсці ў энцыклапедычным даведніку "Мысліцелі і асветнікі Беларусі" (Мн., 1995, с. 475): "Як рамантык Лада-Заблоцкі адмаўляў тагачасную рэчаіснасць, у алегарычнай форме заклікаў да барацьбы з самаўладствам. Як паэт-патрыёт беларускай школы апяваў прыгажосць роднай Беларусі. Лепшыя свае творы ён прысвяціў Радзіме, яе людзям, гісторыі і помнікам. Галоўная тэма паэтычных твораў, напісаных на чужыне, — туга па роднай Беларусі..."

У. Р. Скапа.

САЦЫЁЛАГ, ПРАВАЗНАЎЦА, ГРАМАДСКІ ДЗЕЯЧ

Петражыцкі Леў Іосіфавіч. Нарадзіўся 13.4.1867 г. у вёсцы Калантаёва. Сацыёлаг, правазнаўца, заснавальнік псіхалагічнай школы права, грамадскі дзеяч, адзін з лідэраў партыі кадэтаў, доктар права (1878), прафесар (1899). Закончыў Віцебскую гімназію, юрыдычны факультэт Кіеўскага універсітэта, слухаў лекцыі ва універсітэтах Берліна і Парыжа.

З 1898 г. загадчык кафедры энцыклапедыі і гісторыі філасофіі права Пецярбургскага універсітэта, выбіраўся дэканам юрфака. Адначасова супрацоўнічаў у часопісах, адзін з рэдактараў выданняў "Право" і "Вестник права".

З кастрычніка 1905 г. член Цэнтральнага і Пецярбургскага камітэтаў партыі кадэтаў. Адмоўна адносіўся да ірасследвання інтэлігенцыі. У 1906 г. дэпутат I Дзяржаўнай думы ад Пецярбургскай губерні, выступаў з прамовамі, член юрыдычнай камісіі. Пасля роспуску Думы падпісаў Выбаргскую адозву, быў арыштаваны, змешчаны на час следства ў пецярбургскую турму "Крыжы", потым асуджаны на тры месяцы зняволення.

Аўтар многіх навуковых прац: "Очерки философии права", вып. 1. СПб, 1900; "О мотивах человеческих поступков". СПб, 1904; "Университет и наука", т. 1—2. СПб, 1907; "Введение в изучение права и нравственности. Эмоциональная психология". СПб, 1908; "Теория права и государства в связи с теорией нравственности", т. 1—2, Спб, 1909—1910. Яго працы перакладаліся на польскую і іншыя мовы. З 1912 г. член Польскай акадэміі. У 1917 г. эмігрыраваў у Польшчу, з 1918 г. узначальваў кафедру сацыялогіі Варшаўскага універсітэта. Памёр 15.5.1931 г. Пахаваны ў Варшаве.

Э. А. Карніловіч.

Аб сумленні, палітыцы і эканоміцы

При некотором умении наблюдать (вспоминать и т. п.) и анализировать собственные душевные явления нетрудно убедиться, что в составе нашей психики можно найти вообще немало примеров и случаев такого сознания должноствования, когда мы считаем себя обязанными делать что-либо или не делать чего-либо, но не в том смысле, что это необходимо для доставления удовлетворения чьему-либо основательному притязанию; точно также многие приписываемые нами другим обязанности мы рассматриваем, как дело их воли и совести, как такое дело, по поводу которого всякие притязания и требования представляются нам неуместными. (с. 19)

Законы человеческих восхвалений, представлений, рыночной оценки и т. п. значительно отличаются от законов необходимости и полезности. Восхваляется и высоко ценится на житейском рынке то, что редко, "аристократично", а то, что и у гусей есть и всем необходимо и полезно, то не возбуждает похвалы и удивления, и тому в людском мнении не велика цена. (с. 40)

Как показывает история, в частности история хозяйственной политики разных государств, уже значительно легче впасть в заблуждение относительно значения золота, по сравнению, напр., с хлебом, железом, и т. п., под влиянием особенно высокой рыночной ценности этого металла. И теперь имеется немало людей, даже и не слабоумных вообще людей, которым бы не бесполезно было проверить правильность своих взглядов на золото и некоторые другие блага и ценности. (с. 41)

И "барин" не барин даже для лакея, где дело идет о его (лакея) правах, если у него здоровое и сильное правосознание. Право "не взирая на лица" поднимает малых до высоты" "великих" мира сего. (с. 58).

З кнігі Л. І. Петражыцкага "О мотивах человеческих поступков". СПб., 1904.

О СТАРОЙ ШКОЛЕ И НОВЫХ ТЕЧЕНИЯХ В НАУКЕ ПРАВА

...Во всяком случае было бы ясно известно, что дело идет о насаждении произвола, подчас грубого и жестокого, вообще мало осмысленного, и что в области права вообще элементарным требованием, с точки зрения "разумности", является именно определенность и незыблемость прав; а в особенности частного права, составляющего фундамент и директиву народнохозяйственного процесса, требующего по природе своей прочности и определенности правно-хозяйственных дел и отношений, возможности спокойно и уверенно предпринимать, предвидеть и рассчитывать, и подавно нельзя людей подвергать правовой и хозяйственной неизвестности и неожиданностям, в зависимости от последующих "усмотрений" кого бы то ни было, хотя бы и лучших людей в мире.

З публікацыі ў часопісе "Право". 1911. № 50.

ИЗ РЕЧИ НА ЗАСЕДАНИИ ПЕРВОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ (1906)

Предоставление женщинам политических прав и возложение на них политических обязанностей и ответственности — это могучее средство насаждения общественности в высоком смысле слова, высшей психики и культуры, это средство заставить людей оставить эгоистическую узость интересов и поднять их на более высокую ступень общественной точки зрения — радения об общем благе. Поэтому нас вовсе не должно смущать то, что матери будут интересоваться политикой; напротив, именно важно, чтобы матери сами интересовались общественными делами и могли внушить такие же интересы детям.

Падрыхтаваў да друку Э. А. Карніловіч.

Звязаны лёсам

Літаратурная спадчына манаха Жэры

Имя **Караля Антонія Жэры** было доўгі час несправядліва забытым, а гэтым чалавекам, які жыў у другой палове XVIII ст., па праву можа ганарыцца і Падляшша (зараз Рэспубліка Польшча), дзе ён нарадзіўся, і Сенненшчына, дзе ён правёў большую частку свайго жыцця і стварыў вельмі цікавую кнігу, а дакладней, кнігу-зборнік, у якую, разам з аса-

бістымі назіраннямі і адкрыццямі Жэры, выкладзенымі ў празаічнай і паэтычнай формах, *увайшлі народныя прымаўкі, апавяданні* і анекдоты. Таму кніжка гэта ўяўляе каштоўнасць не толькі літаратурную — як адзін з нешматлікіх дайшоўшых да нашых дзён помнікаў беларускай літаратуры часоў позняга барока, але і фальклорную, бо гэта свайго роду звод "вытрымак" з народнай мудрасці, а таксама этнаграфічную — у ёй шмат звестак пра жыццё і побыт, характар, звычкі і ўяўленні людзей таго часу, якія жылі на Сенненшчыне, Лепельшчыне і Полаччыне. Кніга Жэры была выяўлена ў аддзеле рукапісаў Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі імя Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу літаратуразнаўцам А. І. Мальдзісам (апублікавана ў Варшаве ў 1980 г.).

Пра самога Жэру вядома няшмат. Нарадзіўся ён 1.1.1743 г. у вёсцы Тварогі Выпыхі на Падляшшы ў сям'і дробнага шляхціца з родавым гербам "Дубна". Як было прынята ў тыя часы, спачатку вучыўся грамаце дома, а каля 1754 г. яго аддалі ў езуіцкую школу ў Драгічыне. Як не вельмі стараннага вучня, Жэру часта каралі. Пазней ён скажа пра гэта ў гумарыстычнай форме: "Хто гэта зараз чытаціcмус, то яму смехаціcмус, а мне было бядыcмус". Далей звесткі пра яго губляюцца аж да 1765 г., калі ён у Пінску ўступае ў ордэн францысканцаў і прымае манаскае імя Гаўдэнцый. Напэўна, менавіта прыняцце сану паспрыяла таму, што Жэру накіроўваюць "на Белую Русь", у Сянно, у якасці выкладчыка мясцовага канвенту (школа з інтэрнатам), — дакладна невядома, бернардынскага ці францысканскага. Тут Жэра жыве і працуе да сваёй смерці, якая наступіла прыкладна пасля 1798 г.

Манаскі сан не перашкаджаў Жэры атрымліваць асалоду ад жыцця. І адзін з яго ўлюбёных заняткаў быў слухаць і запісваць гарэзлівыя фацэцыі-анекдоты, забаўныя і павучальныя гісторыі, якія расказвалі мясцовыя жыхары або якія адбываліся з ім самім. Гэтыя запісы і ляглі ў аснову літаратурнай працы яго жыцця — кнігі, створанай прыблізна ў 1773—1798 гг., якую Жэра назваў па-барочнаму кваціста і складана (нават блытана): "Процьма рэчаў, торба смеху, гарох з капустай, а кожны сабака з іншай вёскі, або Кніга, якая ўключае ў сябе збор розных цікавых і мудрых, дасціпных і забаўных, сэнсоўных і сентыментальных твораў, пытанняў і адказаў, без ладу і ніякага парадку ўкладзеных дзеля ўцехі і забавы, а часам служыць кожнаму і дзеля выратавальнага павучання, нядаўна пачатая, а да сканчэння свету незавершаная. Хто яе распачаў, таго знойдзеш у наступных радках".

На першы погляд, кніга Жэры — сапраўдны "гарох з капустаю": тут маналогі і дыялогі, проза з вершамі, якія, у сваю чаргу, злучаюць самыя розныя пачаткі: камічны і трагічны, фантастычны і рэальны, кніжны і фальклорны. Больш таго, аўтар злучае не толькі розныя жанры і стылі, але і розныя мовы: з польскай пераходзіць на лацінскую, з лацінскай на беларускую, прычым карыстаецца апошняй з такой жа лёгкасцю і натуральнасцю, што і польскай. У беларускамоўных тэкстах шмат прыслоўяў, кшталту: "у ліхога бортніка і мёд горкі", "голы разбою не баіцца", "прыйшла свіння да каня, аж і шэрсць іншая, і ногі кароткія", часта сустракаюцца фразеалагізмы і фразеалагічныя абароты. Напрыклад, у апавяданні "Як баба чорта, што яе на вузкай кладцы сустрэў, хітрасцю ашукала", калі д'ябал пытаецца ў жанчыны, хто лепшы: ён ці Бог, тая адказвае: "Бог добры, але і вашэць няліхі, толькі што вашэцю ліхія людзі на зуб узялі", — іншымі словамі — распускаюцца дрэнныя плёткі.

Аднак, хаця і сам Жэра не раз падкрэслівае, што ягоны зборнік складзены "без ладу і ніякага парадку", за знешняй вольнасцю выкладання адчуваецца прадуманая сістэма: апавяданні аб'яднаны ў цыклы, дзе творы звязаны паміж сабой і ўзаемна дапаўняюцца. Можна вылучыць некалькі буйных цыклаў — пра жаночую хітрасць, пра паноў, пра папоў і ксяндзоў, пра кемлівасць і спрытнасць селяніна і інш. Апавяданні з цыклаў пра папоў і ксяндзоў і пра паноў часта здзіўляюць сваёй смеласцю, — яе можна высока ацаніць, ведаючы час, у якім жыў Жэра. То ён словамі кухара, які, нарэзаўшы вяндліны "для ксяндзоў", рэжа яе "для людзей" і заяўляе, што "ксяндзы не людзі", то ў выглядзе павучання, як выхаванне надае сяброў, расказвае пра паноў Быкоўскага і Бараноўскага, якія, моцна закусіўшы ў карчме, катэгарычна загадалі зачыніць яе для іншых наведвальнікаў, аднак праз колькі часу самі адкрылі дзверы для пана Свінярскага, які, даведаўшыся прозвішчы пастаяльцаў карчмы, просіцца: "Ах, дзеля Бога жывога, у такім прыгожым хляве ці не можа тут і пан Свінярскі змясціцца". Усяго зборнік уключае 233 пацешныя і павучальныя гісторыі, большая частка якіх заснавана на беларускім матэрыяле, насычана мясцовымі рэаліямі.

Цікавую думку выказалі даследчыкі творчасці Караля Антонія Жэры. Яны мяркуюць, што Жэрам быў створаны не адзін, а некалькі зборнікаў, указваючы на другую кнігу Жэры — знаходку польскага этнографа Зыгмунта Глогера (была выдадзена ў Варшаве ў 1893 г., якая пры аднолькавай назве з санкт-пецярбургскай знаходкай, па складу дастаткова адрозная ад яе. Таму ёсць сэнс працягваць пошукі літаратурнай спадчыны Караля Антонія Жэры.

І. М. Каранеўская, навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

АКАДЭМІК В. М. СЕВЯРГІН У СЯННО

СЕВЯРГІН Васіль Міхайлавіч (1765—1826). Рускі вучоны ў галіне мінералогіі і хіміі. Акадэмік.

У 1803 г. Васіль Міхайлавіч "аглядаў" вучылішчы Віцебскай і Магілёўскай губерняў, што знайшло адлюстраванне ў яго кнізе "Працяг запісак падарожжа па заходніх правінцыях Расійскай дзяржавы", выдадзеных на наступны год у Пецярбургу. З іх бачна, што 12 чэрвеня (ст. стылю) вучоны прыбыў у павятовы горад Сянно, выехаў з яго 14 чэрвеня. Ён пакінуў кароткае апісанне горада, у якім паведаміў, што дамы ў Сянно "большею частию деревянные, ветхие, кроме здания, принадлежащего старосте Сераковскому, которое прекрасный представляет вид при въезде в город. Здесь находится каменный монастырь францисканов и при оном малое училище, в коем было только двенадцать учеников. Есть также греко-российская церковь во имя Илии пророка. Жителей считается около 380 христиан и 480 евреев. Домов около 600". (стар. 99).

Далей Севяргін расказвае аб занятках жыхароў і аб мясцовасці вакол Сянно. "Хотя хлеб в сих странах родится изрядный, однако жители наиболее занимаются возделыванием льна, как по давней к сему привычке, так и потому, что в некоторые годы бывает он в хорошей цене и расход ему великий. Кроме сего, сеют на полях наиболее рожь и гречиху. Мера овса в две четверти стоит 1 рубль 30 копеек. Некоторые занимаются также садоводством; и огороды есть изрядные, изобилующие, между прочим, особливо маком... Близ помянутого дома старосты Сераковского, за почтовым двором находится в глинистом возвышении колодец, коего вода имеет серный запах, притом прозрачна и солоновата, слабит низом и облегчает грудь, когда пьют оной стакана два поутру" (стар. 90—100).

Як і паўсюдна, Севяргін і ў Сянно праяўляў інтарэс не толькі да "сваіх" навук. Ён даведаўся ад жыхароў і паведаміў чытачам, што "в озере Сенном водятся язи, щука, лещи".

А. Іваноў.

АПОШНІ ЗЯМНЫ ПРЫТУЛАК ПАЭТА

ЗАН Тамаш. Нарадзіўся 21.12.1796 г. у вёсцы Мясота Навагрудскага павета Мінскай губерні ў беларускай шляхецкай сям'і па прозвішчы Зань. Паэт-рамантык, удзельнік рэвалюцыйнага руху. У 1807 г. паступіў у Мінскую гімназію, пасля хваробы працягваў вучобу ў павятовай школе ў Маладзечне. У 1815 г. паступіў на фізіка-матэматычны факультэт Віленскага універсітэта і адначасова займаўся на літаратурным факультэце. Разам з А. Міцкевічам і Ю. Яжоўскім быў ініцыятарам стварэння таварыства філаматаў, якое стала ядром іншых прагрэсіўных арганізацый, таварыства філарэтаў (сяброў дабрачыннасці). Я. Чачот прысвяціў яму верш "У дзень урачыстасці ў гонар Тамаша Зана 29 мая 1821 года", дзе ёсць радкі: "О, брацці! Нам заўтра шчаслівае ззяе! Яго перад намі Тамаш расчыняе!"

У 1824 г. высланы ў Арэнбург, там прабыў 13 гадоў. У час ссылкі аб'ездзіў Урал, Прыуралле, Тургайскі стэп. Знайшоў каля Самары нафту, каля Троіцкай крэпасці — медную руду, у Зауральскім стэпе — багатыя паклады золата. У 1841 г. вярнуўся на радзіму, набыў маёнтак Какоўчына і займаўся літаратурнай дзейнасцю. Тут ён і памёр. Больш за 10 год наша зямля была крыніцай натхнення паэта, вытокам паэзіі і зямнога клопату.

Зан — адзін з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры, апяваў прыгажосць роднай Беларусі, уваскрашаў гісторыю беларускага народа. У камедыі "Грэцкія піражкі" (1817) выкарыстаў беларускі фальклор, у паэме "Табакерка" (1818) апісаў беларускае вяселле, свята Купалля, звычаі і абрады беларусаў. Ён аказаў значны ўплыў на паэтычную творчасць А. Міцкевіча, сябраваў з Я. Чачотам, А. Адынцом і іншымі нашымі знанымі літаратарамі. Памёр 19.7.1855 г.

Паводле кн.: Мысліцелі і асветнікі Беларусі X—XIX стагоддзяў. Энцыклапедычны даведнік. Мн., 1995. С. 434—435.

ЭТНОГРАФ, ФАЛЬКЛАРЫСТ, АРХЕОЛАГ

РАМАНАЎ Еўдакім Раманавіч. Нарадзіўся 11.9.1855 г. у мястэчку Нова-Беліца (цяпер у межах Гомеля) у сям'і мяшчан. Этнограф, фальклярыст і археолаг. Скончыў Гомельскую прагімназію (1870), курсы настаўнікаў рускай мовы і гісторыі (1872). Зрабіў значны ўклад у вывучэнне культуры Сенненшчыны (1855—1922). У 1876 г. ён прызначаны настаўнікам рускай мовы Сенненскага павятовага вучылішча, у якім працаваў да жніўня 1881 г. Праз тры гады Раманаў зноў вярнуўся ў Сенненскае двухкласнае вучылішча, але ўжо на пасаду штатнага наглядчыка і выкладчыка рускай мовы. У Сянне яго служба працягвалася да 1.8.1886 г.

Гады знаходжання Е. Р. Раманава ў Сянне былі перыядам станаўлення яго як вучонага, даследчыка мовы, быту і вуснапаэтычнай творчасці беларускага народа. Е. Р. Раманаў пераканаўся, што расійская грамадскасць дрэнна ведала тады Беларусь, яе народ, культуру і "багацейшую скарбніцу беларускай мовы, якая нагадвала мову Нестара і прадстаўляе, або прынамсі яшчэ нядаўна прадстаўляла сабой, невычарпальны запас рысаў старажытнарускай мовы" (Романов Е. Белорусский сборник. Вып. V. Витебск, 1891. С. 11).

Е. Р. Раманаў пачаў тут рыхтаваць працу "Вопыт беларускага слоўніка", і да канца 1878 г. колькасць запісаных ім слоў дасягнула 7000. Акрамя гэтага, ім было запісана некалькі песень, расказаў анекдатычнага зместу, некалькі соцень прымавак і прыказак. Пазней Е. Р. Раманаву стала вядома, што гэтая частка "Вопыту беларускага слоўніка" была разгледжана акадэмікам А. Ф. Бычковым, які параўнаў яго са слоўнікам І. І. Насовіча і адзначыў, што напісанне беларускіх слоў у Е. Раманава было больш правільным, чым у слоўніку Насовіча.

Работа над беларускім слоўнікам і беларускай граматыкай навяла Раманава на думку стварыць "Падручнік рускай граматыкі". Першы выпуск яго быў выдадзены ў 1881 г. і перавыдаваўся яшчэ 3 разы. Апошні раз падручнік быў выдадзены ў 1990 г.

Адначасова з работай над слоўнікам і граматыкай Раманаў супрацоўнічаў у перыядычным друку. Ён падрыхтаваў кнігі "Краткий очерк военных действий 1877—1878 г." (Киев, 1885).

Сістэматычна збіраць фальклорна-этнаграфічныя матэрыялы Раманаў пачаў толькі з 1876 г.

Да 1884 г. матэрыялаў назбіралася столькі, што Раманаў рашыў апублікаваць іх шматтомным выданнем у выглядзе "Беларускага зборніка". Кожны том павінен быў змяшчаць фальклорна-этнаграфічныя матэрыялы адной беларускай губерні. Першы том, у які намечана было ўключыць сабраныя матэрыялы па Магілёўскай губерні, павінен быў складацца з пяці выпускаў.

Толькі ў Кіеве, у друкарні газеты "Заря", карэспандэнтам якой быў Раманаў, была знойдзена магчымасць выдаць у 1886 г. першы і другі выпускі "Беларускага зборніка" адной кнігай.

У першыя два выпускі "Беларускага зборніка" ўвайшлі беларускія песні, сабраныя за 10 гадоў.

Першае выданне "Беларускага зборніка" было самай значнай публікацыяй беларускай народнай творчасці таго часу, як па колькасці тэкстаў (1210 песень, 757 прыказак і прымавак і 451 загадка), так і па багаццю іх зместу.

Адначасова з работай над слоўнікам і "Беларускім зборнікам" Раманаў у 1882—1883 гг. займаўся таксама антрапалагічнымі даследаваннямі па даручэнню Маскоўскага таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі. У 1884 г. яго выбралі членам гэтага Таварыства. Ён вывучаў і саматужныя промыслы Беларусі.

З глыбокім спачуваннем да сялян паказвае Раманаў, як жорсткая капіталістычная эксплуатацыя без пары калечыць людзей. "Паглядзіце, у якім выглядзе яны вяртаюцца дадому вясной, калі ў заводах буракі перапрацаваны і работы спынены да новага ўраджаю, а дома пачынаюцца палявыя работы.

Вось ледзь ідзе абшарпаны хлопчык, яму ўсяго 14—15 год, але ён выглядае старым: голас — дрыжыць, бас, з грудзей глухі кашаль... Жудасна становіцца за чалавека, паглядзеўшы на такога пятнаццацігадовага старога! Сялянская беднота добра разумее пагубнасць такой працы для іх дзяцей і "праклінае" заводы ў сваіх песнях".

У пацвярджэнне гэтага Раманаў прыводзіць урывак з запісанай ім песні:

...Каму надакучыла ў роскашы жыці,
Няхай ён ідзе ў завод служыці.
У праклятым заводзе горш за няволі —
Выйду за вароты, наплачусь даволі...

"Заря", 1884, № 161. Киев.

Перажыўшы ломку старых феадальна-прыгонніцкіх адносін, адчуўшы на сабе і на сям'і бацькі цяжкую эксплуатацыю, Е. Раманаў горача спачуваў народу і шукаў шляхі для паляпшэння яго становішча.

Раманаў поўнасцю аддаваў сябе вывучэнню быту народа, яго гісторыі, мовы і вусна-паэтычнай творчасці, праводзіў антрапалагічныя і археалагічныя даследаванні. Такім чынам, ужо ў пачатку працоўнай дзейнасці на Сенненшчыне ў Раманава вызначылася шырокае кола навуковых інтарэсаў па вывучэнню роднага краю.

Выяўлены 4 лісты ў Аддзяленне рускай мовы і славеснасці Расійскай Акадэміі навук акадэміку Якаву Карлавічу Гроту, пасланыя Е. Р. Раманавым у 1878 г. з г. Сянно, а таксама 6 пісем з Сянна Я. К. Гроту за 1884, 1885, 1886 гады. Выяўлена таксама справаздача аб камандзіроўцы Е. Р. Раманава ў Магілёўскую губерню ў 1889 г., у якой паведамляецца, што з 14 чэрвеня да 8 ліпеня ён працягваў вывучаць Сенненскі павет, сабраў вялікія матэрыялы па фальклору і быту народа.

23 снежня 1893 г. Раманаў паслаў рукапісы акадэміку А. М. Весялоўскаму з апісаннем купальскіх абрадаў Магілёўшчыны. Вось некалькі вытрымак з гэтага рукапісу, якія адносяцца да Сенненскага павета.

"Ноччу дзеўкі і хлопцы, маладыя мужчыны і жанчыны збіраюцца на выган і раскладваюць там агонь. Тут іграюць на дудзе або на скрыпцы, скачуць, пяюць песні, п'юць гарэлку і закусваюць. Мужчыны ходзяць (не абавязкова) у лес, у папаратнік, сачыць, як ён будзе ў поўнач цвісці... Увечары на Купалу ...дзеўкі плятуць вянкі і кідаюць у ваду, а на Івана ідуць глядзець іх: куды вянок заплыў, у той бок гаспадыня яго і замуж выйдзе. Чый вянок патануў, тая памрэ..."

Сваю навуковую спадчыну па Сенненшчыне Е. Р. Раманаў пакінуў і ў вялікай колькасці сабраных ім этнаграфічных матэрыялаў, якія папоўнілі Санкт-Пецярбургскі музей этнаграфіі народаў Расійскай імперыі (Рускі музей). У студзені 1903 г. з 10 экспанатаў з Магілёўскай губерні ў музей здадзена пастухоўская труба з Сенненскага павета. У тым жа годзе — мадэлі сялянскага двара на 1/20 яго вялічыні, гумна, пуні, лазні, ветрака, вадзянога млына і курнай хаты (не захаваліся да нашых дзён), у 1905 г. — 34 прадметы адзення, абутку, рушнікі, узоры ткацтва, драўляны посуд, рыбалоўныя сеткі, ганчарны станок.

У I—IX выпусках "Беларускага зборніка" Е. Р. Раманава ў спасылках на мясцовасці, у якіх збіраліся апублікаваныя матэрыялы, а таксама аб сваіх карэспандэнтах змешчаны дадатковыя звесткі, якія адносяцца да Сенненскага павета, у тым ліку і аб К. Ц. Анікіевічу, яго вучню і супрацоўніку па "Беларускаму зборніку".

Памёр Е. Р. Раманаў у 1922 г.

В. К. Бандарчык.

Яны былі на Сенненшчыне

АЛЯКСАНДР СЯРГЕЕВІЧ ПУШКІН

Вялікі рускі паэт Аляксандр Сяргеевіч Пушкін (1799—1837) заязджаў у в. Колпіна, каб пазнаёміцца з мясцовым памешчыкам Ігнаціем Дэспатам-Зяновічам, які перакладаў яго творы на польскую мову.

КАЦЯРЫНА II

Расійская імператрыца Кацярына II (1729—1796) праездам з Полацка ў Магілёў на сустрэчу з аўстрыйскім імператарам Іосіфам у 1780 г. пабывала ў Сянне. Выехаўшы з Полацка ў 9 гадзін раніцы, яна прыбыла ў Сянно 22 мая ў 19 гадзін. Начавала тут у замку. 23 мая ў 9 гадзін раніцы адправілася праз Шклоў у Магілёў, куды і прыбыла вечарам. У сваім дзённіку Кацярына II запісала: "Дорога между Сенно и Шкловом местами очень живописна и похожа на английский парк".

НАПАЛЕОН ОРДА

Кампазітар, піяніст, педагог і мастак Напалеон Орда (1807—1883) нарадзіўся ў вёсцы Варацэвічы Пінскага павета (цяпер Іванаўскі раён) у сям'і інжынера. У 1823 г. паступіў у Віленскі універсітэт, з якога быў выключаны ў 1827 г. за ўдзел у тайным студэнцкім таварыстве. Удзельнік паўстання 1830—1831 гг. у Польшчы, на Літве і Беларусі. Эмігрыраваў. Жыў у Аўстрыі, Швейцарыі, Італіі.

У 1856 г. вярнуўся на радзіму. У 1877 г. Н. Орда наведаў Сянно. Тут ён напісаў карціну "Сенна губернія Магілёўская 30 ліпеня 1977 года". Карціна выканана ў акварэльных фарбах і знаходзіцца ў зборы малюнкаў Н. Орды ў Нацыянальным музеі ў Кракаве. Па Беларусі ім зроблена больш за 200 малюнкаў.

1917

1941

НА КРУТЫМ ПАВАРОЦЕ ГІСТОРЫІ

Шляхам барацьбы і выпрабаванняў

Буржуазны Часовы ўрад, прыкрываючыся фразамі аб абароне заваёў "рэвалюцыі і айчыны", выступаў за працяг вайны да пераможнага канца. Каб дагадзіць саюзнікам, было вырашана летам кінуць расійскія войскі ў наступленне.

У тыя дні, быццам патрывожаны вулей, бурліў і 303-і Сенненскі полк. Салдаты ў сувязі з наступленнем вынеслі рэзалюцыю супраць працягу крывавай бойні. Скончылася тым, што полк акружылі казакі, 138 найбольш рэвалюцыйна настроеных салдат арыштавалі і кінулі ў Дзвінскую турму.

У пачатку верасня 1917 г. салдат-франтавікоў, арыштаваных за выступленні супраць вайны, спецыяльным эшалонам накіравалі ў Маскву, змясцілі ў Бутырскую турму. На дзевяты дзень зняволення ў Бутырцы франтавікі аб'явілі галадоўку. Бальшавікі Масквы, рабочыя рашуча выступілі за неадкладнае вызваленне салдат-франтавікоў. Часоваму ўраду нічога не заставалася, як выпусціць іх з-пад варты. Але на волі франтавікі не маглі бяздзейнічаць. Адны абучалі чырвонагвардзейцаў ваеннай справе, другія неслі на фабрыкі, заводы і ў вайсковыя часці рэвалюцыйныя ідэі. Не ўсе выжылі ў віхуры рэвалюцыі і грамадзянскай вайны.

10.11.1917 г. працоўная Масква, перамогшы контррэвалюцыю, аддавала апошнія ўшанаванні загінуўшым рабочым і салдатам. Усе яны пахаваныя ля Крамлёўскай сцяны. У гэтых брацкіх магілах пахаваны і салдаты гераічнага 303-га Сенненскага палка.

У Сянне савецкая ўлада была ўстаноўлена ў лістападзе 1917 г. 26 лістапада I з'езд сялянскіх, рабочых і салдацкіх дэпутатаў Сенненскага павета прыняў рэзалюцыю, у якой адзначалася, што "уся ўлада ў Сенненскім павеце пераходзіць да Савета рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў і Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта".

У маі адбыўся II з'езд Саветаў Сенненскага павета. У яго рэзалюцыі ўказвалася, што ўзяцце ўлады ў рукі працоўных — гэта палова справы, самая ж галоўная задача заключаецца ў тым, каб ажыццявіць сацыялізм на справе. З'езд заклікаў усіх працоўных усямерна садзейнічаць аднаўленню народнай гаспадаркі, актыўна праводзіць работу па стварэнню Чырвонай Арміі.

У гэты час ажыццяўляліся рэвалюцыйна-дэмакратычныя і сацыялістычныя пераўтварэнні ў вёсцы. Першым крокам ў гэтым напрамку была канфіскацыя памешчыцкіх маёнткаў і нацыяналізацыя зямлі. Бальшавіцкія агітатары растлумачвалі сялянам сутнасць ленінскага Дэкрэта аб зямлі, канкрэтныя шляхі яго ажыццяўлення. На базе канфіскаваных памешчыцкіх маёнткаў пачалі арганізоўвацца савецкія (дзяржаўныя) гаспадаркі. У Сенненскім павеце першым быў створаны такі саўгас у былым маёнтку Беліца памешчыка Свяцкага.

Устанаўленне савецкай улады выклікала шалёнае супраціўленне звергнутых класаў. Контррэвалюцыя пачала грамадзянскую вайну. Германскае камандаван-

не, скарыстаўшы адмову Троцкага падпісаць мірны дагавор, заявіла аб спыненні перамір'я. 18.2.1918 г. германскія і аўстра-венгерскія дывізіі перайшлі ў наступленне. Органы савецкай улады на месцах мабілізавалі ўсе сілы на барацьбу з ворагам. Тысячы рабочых і сялян, былых салдат запісваліся ў Чырвоную Армію. Вось што пісалі "Известия губернского исполкома" у адным са сваіх нумароў: "Заклік губернскага выканкома аб арганізацыі рэвалюцыйнай Чырвонай Арміі выклікаў вельмі спачувальныя адносіны з боку насельніцтва паветаў нашай губерні. З Сянна, Чэрыкава, Талачына і іншых месц атрыманы тэлеграмы аб тым, што сяляне ахвотна запісваюцца ў Чырвоную Армію". У даведцы вучэбнага аддзела Усерасійскай Чырвонай Арміі ад 5.4.1918 г. указвалася, што ў Сянне ёсць атрад добраахвотнікаў колькасцю ў 310 чалавек, яго ўзбраенне — 3 кулямёты, 50 гранат, 10 тысяч патронаў.

Вясной і летам 1918 г. у падтрымку Чырвонай Арміі выказаліся другі з'езд Саветаў Сенненскага павета, сход членаў сельскіх саветаў і камуністычных ячэек Латыгальскай воласці, агульны сход жыхароў в. Міхнава. У канцы 1918 г. з добраахвотнікаў быў сфарміраваны Сенненскі народны полк, які актыўна ўдзельнічаў у барацьбе за ўмацаванне савецкай улады ў павеце.

Летам і восенню 1918 г. на тэрыторыі Беларусі актывізавалі свае дзеянні левыя эсэры і кулацтва, якія ставілі мэтай ліквідацыю мясцовых Саветаў, іншых савецкіх устаноў. Паўстаўшы полк, які дыслацыраваўся недалёка ад дэмаркацыйнай лініі на тэрыторыі Сенненскага павета, разагнаў мясцовы Савет і, парушыўшы Брэсцкі мір, уступіў на тэрыторыю, кантралюемую нямецкімі войскамі. Гэтай правакацыяй левыя эсэры імкнуліся аднавіць вайну з Германіяй. Аднак рашучымі мерамі Савецкага ўрада пагроза ваенных дзеянняў была ліквідавана. 26—27 верасня германскія войскі былі выведзены з тэрыторыі Сенненскага павета. Мясцовыя жыхары з радасцю сустракалі воінаў-чырвонаармейцаў. У Сянне і іншых населеных пунктах павета адбыліся сходы і мітынгі працоўных, на якіх яны выказвалі шчырую ўдзячнасць савецкай уладзе за вызваленне ад акупантаў і гарачае імкненне абараняць яе да апошняй кроплі крыві. На вызваленай тэрыторыі паўсюдна ствараліся органы савецкай улады — ваенныя Саветы, рэвалюцыйныя камітэты, выканкомы Саветаў.

19 ліпеня 1918 г. выканком Сенненскага павятовага Савета прыняў пастанову аб тэрміновым ажыццяўленні дэкрэта аб хлебнай манаполіі і арганізацыі камітэтаў беднаты. Харчоваму аддзелу даручалася ўзяць на ўлік увесь ураджай.

Рашуча выказаўся за стварэнне камбедаў трэці з'езд Саветаў павета, які адбыўся 19 жніўня. У яго рэзалюцыі валасным Саветам прапаноўвалася прыняць энергічныя меры па арганізацыі камітэтаў вясковай беднаты.

На наступны дзень з'езд зацвердзіў рэзалюцыю па харчоваму пытанню. Было вырашана правесці дакладны ўлік хлеба новага ўраджаю і лішкаў 1917 г., перадаць іх у распараджэнне павятовага харчовага камітэта. Для практычнага ажыццяўлення гэтых мерапрыемстваў з'езд пастанавіў стварыць камбеды і рэквізіцыйныя атрады. Рашэнне з'езда ў штыкі сустрэлі заможныя сяляне, якія не жадалі добраахвотна здаваць хлеб. Яны забівалі савецкіх актывістаў, разганялі сходы беднякоў.

Газета "Известия Западной Комуны" 2.11.1918 г. пісала, што ў Сенненскім павеце створаны камісіі ад камбедаў, якія павінны "неадкладна прыступіць да рэквізіцыі жывёлы ў тых, у каго яна ёсць звыш устаноўленай інструкцыяй нормы і перадаць сем'ям, маючым у ёй патрэбу". А 15 лістапада газета паведамляла, што 3 кастрычніка ў Пустынках адбыўся надзвычайны з'езд камбедаў, на якім "даклады з месц паказалі, што ў сёлах настрой бадзёры, насельніцтва воласці свядома стаіць за савецкую ўладу, кулакі і спекулянты зусім прыціхлі, улік хлеба праводзіцца без усялякіх эксцэсаў і амаль ужо закончан". Аб канфіскацыі лішкаў харчавання ў павеце 19 снежня паведамлялі

"Известия Могилевского губревкома". Каб хутчэй завяршыць гэтую работу, у воласці былі накіраваны прадстаўнікі павятовага харчовага камітэта і чырвонаармейцы.

10.11.1918 г. Сенненскі павятовы выканком Саветаў рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў прыняў пастанову аб узмацненні барацьбы са спекуляцыяй. У ёй гаварылася, што "спекуляцыя з'яўляецца такім жа ворагам савецкай улады, як і ўсякая контррэвалюцыя", што яна "імкнецца анулявать нацыяналізацыю прыватнага гандлю і хлебную манаполію, а таксама стварае разруху на транспарце і ў харчаванні, чым асуджае насельніцтва горада на галодную смерць..." Валасным выканкомам і сельскім камітэтам беднаты прапаноўвалася арыштоўваць і дастаўляць у павятовую надзвычайную камісію ўсіх асоб, якія прывозяць любыя прадукты харчавання без адпаведнага дазволу. Усялякі вываз прадуктаў з вёскі і воласці без ведама камітэта беднаты лічыўся незаконным.

Пасля вываду нямецкіх войск шмат жывёлы і неабмалочанага збожжа аказалася ў маёнтку Беліца. Харчовы атрад сумесна з камітэтам беднаты адразу ж наладзіў тут абмалот жыта. Хлебам былі забяспечаны мясцовыя батракі і чырвонаармейскія ўдовы. Болей за 10 тыс. пудоў жыта адправілі ў Сянно на склад.

Шмат вагонаў з харчаваннем адпраўляў Сенненскі павет рабочым Масквы і Петраграда, а таксама на фронт. Гэта вымагала вялікай працы і немалых ахвяр. Разгаралася бязлітасная класавая барацьба. У схватках за хлеб загінулі многія супрацоўнікі харчовых атрадаў. У Какоўчынскай воласці ворагі штыком закалолі І. Е. Тарасевіча. Па дарозе з Сянна на станцыю Багушэўская яны адсеклі галаву Міхневічу, які суправаджаў падводы з прадуктамі харчавання. Балтыйскага матроса Нікалаева па-зверску забілі ў Лісічанскай воласці, прымацаваўшы да грудзей паперку з надпісам: "Харчразвёрстка выканана". Ф. І. Курашэвічу з вёскі Кажамякі кулакі прастрэлілі грудзі.

Акрамя рэквізіцый хлеба, мясцовыя органы ўлады праводзілі вялікую работу па расшырэнню пасяўных плошчаў, прыцягненню ў вытворчасць бяднейшага сялянства, стварэнню калектыўных гаспадарак. Як і ў іншых паветах Беларусі, на Сенненшчыне ствараліся гаспадаркі трох тыпаў: таварыствы па сумеснай апрацоўцы зямлі, арцелі і камуны. Работа гэтая была складаная, не дапускала спешкі, патрабавала захавання добраахвотнасці і паслядоўнасці. Усяго ў павеце ўзнікла першапачаткова 12 калектыўных гаспадарак, у тым ліку тры камуны — у Пустынкаўскай, Латыгальскай і Машканскай валасцях. У Машканах камуне далі імя У. І. Леніна.

Першыя камуны існавалі таксама ў вёсках Белая Ліпа, Падворыца, Баравікі, у некаторых іншых. Беззямельныя сяляне вёсак Сапегі, Ладынец, Шацяні, Машчоны стварылі камуну пад назвай "Чырвоны маяк". Яе арганізатарам быў Сямён Сапежка. Камунары пабудавалі дамы, памяшканні для жывёлы, крыху пазней адкрылі клуб, сталоўку, дзіцячы садок. З многіх бліжэйшых вёсак прыходзілі да камунараў сяляне паслухаць радыё, паглядзець канцэрт мастацкай самадзейнасці. Некаторых з іх затым прынялі ў камуну. У перыяд калектывізацыі сельскай гаспадаркі члены камуны перайшлі на статут сельгасарцелі. Побач з дамамі, дзе жылі камунары, з'явіліся новыя. Так узнікла вёска з паэтычнай назвай Белая Ліпа. Цяпер яна ў калгасе імя Суворава.

У вёсцы Баравікі камуна называлася "Мір". Першымі яе членамі былі Міхаіл Шарпіла, Пракоп і Васіль Цапковы, Навум Саўлевіч, Сцепаніда Ціхановіч.

29.11.1920 г. у Сянне адбыўся з'езд прадстаўнікоў калектыўных гаспадарак.

Паступова ажыццяўляліся мерапрыемствы савецкай улады ў галіне культурнага будаўніцтва. У складанай абстаноўцы пачалася перабудова ўсёй сістэмы народнай адукацыі. У Сенненскім павеце толькі ў студзені 1918 г. было адкрыта пяць вышэйшых пачатковых вучылішчаў. Пры існаваўшым у Сянне вышэйшым вучылішчы былі адкрыты паралельныя класы.

Новыя савецкія школы пачыналі работу ў надзвычай цяжкіх умовах: не было

дастатковай колькасці прыстасаваных памяшканняў, вучэбных дапаможнікаў, настаўніцкіх кадраў. У Сянне пад вышэйшае вучылішча быў прыстасаваны закрыты перад пачаткам імперыялістычнай вайны казённы спіртаачышчальны склад. Каб забяспечыць школы настаўнікамі, адданымі савецкай уладзе, адкрываліся кароткатэрміновыя курсы. Такія курсы працавалі ў Сянне. У 1919 г. у павеце, як і ва ўсёй Беларусі, была завершана работа па ліквідацыі старой сістэмы народнай адукацыі і створана адзіная працоўная савецкая школа.

1—2.3.1919 г. адбылася Сенненская павятовая канферэнцыя РКП(б), на якой прысутнічала 35 дэлегатаў. Абмяркоўвалася галоўнае пытанне — аб рабоце мясцовых партячэек. На канферэнцыі быў зроблены грунтоўны даклад аб рабоце ячэек. Выступаўшыя ў спрэчках гаварылі аб рабоце камуністаў у вёсцы, аб цяжкасцях, з якімі яны сутыкаюцца ў практычнай дзейнасці.

У Пустынкаўскай воласці ячэйка арганізавалася вясной 1918 г. і налічвала 48 чалавек. 18.11.1918 г. арганізавана ячэйка ва Ульянавіцкай воласці. У ёй налічвалася 30 чалавек. У Раснянскай воласці багацейшыя сяляне ўсімі сіламі імкнуліся перашкодзіць арганізацыі ячэйкі, раздзяліць беднякоў і сераднякоў. І ўсё ж ячэйка была арганізавана.

Вясной 1919 г. Магілёўская губерня была ліквідавана. Сенненскі павет увайшоў у склад Віцебскай губерні РСФСР. Абстаноўка ў маладой рэспубліцы Саветаў у той час была вельмі складанай.

Загадам рэўваенсавета Заходняга фронту ад 6.10.1919 г. быў створаны Віцебскі губрэўком, які ў сваю чаргу ўтварыў павятовыя рэўкомы. У склад Сенненскага павятовага рэўкома ўвайшлі Г. С. Стэльмах (старшыня), В. Н. Красноўскі, В. М. Лугаўцоў, Ф. І. Баранок, Т. Г. Мурашкевіч і яшчэ некалькі чалавек. У баявую гатоўнасць былі прыведзены войскі ўнутранай аховы, атрады міліцыі.

11.7.1919 г. у Сенненскай павятовай газеце "Факел" было апублікавана пісьмо чырвонаармейцаў І. Кулікова і А. Кучынскага, у якім гаварылася: "Мы, чырвонаармейцы, мабілізаваны Ульянавіцкай камуністычнай ячэйкай як стойкія абаронцы савецкай улады. Калі мы адпраўляліся на фронт, то нас і нашыя сем'і абсмяялі дэзерціры. Сапраўды, таварышы, няхай бы яшчэ больш смяяліся кулацкія сынкі, а то крыўдна, што па сваёй несвядомасці смяецца іншы бядняк... Прывітанне сумленным тылавікам і просьба звярнуць увагу на нашы сем'і, а мы з гатоўнасцю пойдзем супраць Дзянікіна..."

У верасні 1919 г. Сенненскі павятовы камітэт РКП(б) правёў мабілізацыю ўсіх членаў партыі. Вось што пісала з гэтай нагоды газета "Факел": "Пастановай агульнага сходу членаў Сенненскай камуністычнай арганізацыі ад 30.9.1919 г. усе члены арганізацыі лічацца мабілізаванымі і перадаюцца ў распараджэнне ваенкома... Тыя, хто ўхіляецца ад мабілізацыі, будуць выключаны з арганізацыі і перадаюцца ў распараджэнне камітэта па барацьбе з дэзерцірамі".

Аб класавай барацьбе і рашучасці беднякоў абараняць савецкую ўладу сведчыць пісьмо чырвонаармейца сенненскай ахоўнай роты, апублікаванае ў газеце "Факел" і падпісанае ініцыяламі "А. Е.". "Тыя, хто належыць да пралетарыяту, — пісаў ён, — павінны ўсведамляць вялікую небяспеку, якая пагражае пралетарыяту ў выпадку вяртання капіталізму, і рашуча выступіць супраць агульных ворагаў рабочых і сялян... Няхай жыве класавая свядомасць чырвонаармейцаў!"

24 студзеня 1920 г. Сенненская павятовая беспартыйная канферэнцыя звярнулася да працоўных з заклікам "добраахвотна прыняць удзел у нарыхтоўцы дроў, каб усе, хто можа, дапамаглі пазбавіцца ад небяспечнага ворага". 8 мая 1920 г. Сенненскі павятовы рэўком прыняў пастанову аб мабілізацыі падвод для надзвычайных ваенных патрэб. Для выканання баявога задання воласці павінны былі прадставіць пэўную колькасць падвод: Ульянавіцкая — 150, Раснянская — 500, Какоўчынская — 200.

Гераічная барацьба працоўных закончылася поўнай перамогай над інтэрвен-

тамі і белагвардзейцамі. Наступілі гады аднаўлення народнай гаспадаркі.

Першыя пасляваенныя гады, асабліва 1921-ы і 1922-і, былі для працоўных павета вельмі цяжкімі. Не хапала паліва, сыравіны, матэрыялаў, абсталявання. Прамысловыя прадпрыемствы, не звязаныя з выкананнем ваенных заказаў, не працавалі. Ратуючыся ад голаду, рабочыя ішлі ў вёску, займаліся саматужніцтвам. У 1920—1923 гг. колькасць жыхароў у Сянне скрацілася на 21,1%.

У справаздачы аддзела ўпраўлення Сенненскага павятовага выканаўчага камітэта Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў ад 2.10.1922 г. адзначалася, што буйной дзяржаўнай прамысловасці ў павеце няма, за выключэннем чатырох вінных заводаў, якія знаходзяцца ў падначаленні губернскага Савета Народнай Гаспадаркі (а менавіта Обаль, Янова, Відокі і Пурплева). Паблізу Сянна для абслугоўвання гэтых прадпрыемстваў быў абсталяваны вінны склад. На справаздачную дату з чатырох вінных заводаў тры не працавалі.

У маёнтку Ходцы быў крухмальна-цёрачны завод, тут жа працавалі лесапільня, сукнавальня і млын. Усяго ў павеце налічвалася 47 вадзяных і паравых млыноў. Раней яны належалі памешчыкам, а ў перыяд рэвалюцыі перайшлі ў падпарадкаванне дзяржавы. Штогадовы прыбытак ад мукамольнай прамысловасці складаў у сярэднім 45 тыс. пудоў зерня.

У кастрычніку 1922 г. у павеце мелася 5 дробных гарбарных прадпрыемстваў (па 2 ў Сянне і Лукомлі і адзін у Чарэі) з колькасцю рабочых ад 3 да 6 чалавек. Акрамя таго, працаваў маслабойны завод у вёсцы Оўсішча Ульянавіцкай воласці.

У запушчаным стане знаходзілася сельская гаспадарка. У 1920 г. пасяўныя плошчы, у параўнанні з 1916 г., складалі толькі 40 працэнтаў. Асабліва скараціліся пасевы льну, каноплі, канюшыны. У сярэднім на адну гаспадарку прыпадала коней — 0,87, кароў — 1,37, авечак — 1,67, а зямлі на душу насельніцтва — каля паўтары дзесяціны. Пераважала трохпольная сістэма земляробства. На больш высокім узроўні знаходзілася сельскагаспадарчая вытворчасць у латышскіх пасяленнях Машканскай і Какоўчынскай валасцей. Тут разводзілася больш жывёлы, сустракаліся гаспадаркі са шматпольным севазваротам.

У павеце разгарнулася вялікая работа па падрыхтоўцы да веснавой пасяўной кампаніі 1921 г. Галоўнай яе задачай было пашырэнне пасяўных плошчаў. Цяжкасці заключаліся ў тым, што значная частка сялянскіх гаспадарак адчувала востры недахоп насення, інвентару, коней. Ім аказвалася значная дапамога.

Важным выпрабаваннем для новага эканамічнага курса Савецкай дзяржавы з'явілася правядзенне першай падатковай кампаніі, якая пачалася ў жніўні 1921 г.

Нарыхтоўка сельгаспрадуктаў ішла і па лініі тавараабмену. З гэтай мэтай у сельскай мясцовасці стварылі сетку кааператываў і тавараабменных пунктаў. У верасні 1921 г. у Сенненскім павеце для абмену на сельскагаспадарчую прадукцыю паступіла 275 пудоў солі, 800 аршын мануфактуры, 1018 пар абутку, 1600 кос, 1798 сярпоў, 50 плугоў, 5 веялак, 10 пудоў зубоў для барон. На падтрымку бяднейшых слаёў сялянства арыентавалася дзейнасць камітэтаў сялянскай грамадскай узаемадапамогі.

У 1921 г. пачалася работа па арганізацыі народнай асветы, медыцынскага абслугоўвання. Да верасня 1922 г. у павеце было 5 бальніц, 11 фельчарскіх пунктаў, 7 зубаўрачэбных кабінетаў. У Сянне дзейнічала гарадская амбулаторыя, урачэбна-кантрольная камісія і судовая эксперты-за. Апарат лячэбных устаноў складаў 53 чалавекі.

7.3.1924 г. была зацверджана пастанова аб змяненні межаў паміж БССР і РСФСР Прэзідыумам Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта СССР. Сенненскі павет увайшоў у склад Беларусі. 17.7.1924 г. II сесія Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта БССР ліквідавала паветы і воласці і стварыла акругі і раёны. Сянно стала цэнтрам аднаго з 12 раёнаў Віцебскай акругі. На тэрыторыі раёна было створана 14 сельсаветаў, Багушэўскі раён увайшоў у склад Аршанскай акругі.

Актывісты Сенненскага райвыканкома. У цэнтры старшыня выканкома Навумчык.

Святкаванне 8-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі ў г. Сянно. 1925 г.

У выніку перабудовы была створана новая трохзвённая сістэма дзяржаўных органаў — акруга, раён, сельскі Савет. Вялікія правы атрымалі раённыя выканкомы, значна пашырыліся правы сельскіх Саветаў. Нізавы савецкі аппарат умацаваўся, наблізіўся да сялянства і ў большай меры стаў здольны выконваць задачы гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Вясной 1925 г. пачалося будаўніцтва чыгункі Орша—Лепель, якая прайшла і па тэрыторыі Сенненскага раёна. З многіх куткоў краіны з'ехаліся сюды чыгуначныя воінскія часці, якія для зручнасці кіравання былі зведзены ў асобы корпус. Размясціліся яны ўздоўж усёй трасы. Пяты чыгуначны полк, які прыбыў з Віцебска і з'яўляўся галаўным на будоўлі, размясціўся са сваім штабам у вёсцы Машкова.

Чыгуначнікі за адзін сезон завяршылі асноўныя работы. 7.11.1925 г. па новай чыгунцы, пад гукі духавых аркестраў, з Оршы на Лепель прайшоў першы пробны цягнік. Жыхары бліжэйшых вёсак сустракалі яго хлебам-соллю.

Новая чыгунка мела вялікае значэнне для ўмацавання эканомікі раёна. Калі раней бліжэйшая чыгуначная станцыя Багушэўская знаходзілася ад Сянна на адлегласці ў 38 км, то цяпер з'явілася станцыя Бурбін за 15 км ад раённага цэнтра. Пазней гэтыя населеныя пункты звязала і шаша.

Да канца 1925 г. закончылася аднаўленне народнай гаспадаркі на новай, сацыялістычнай аснове. Савецкая дзяржава паступова накіроўвала саматужную прамысловасць у рэчышча кааператыўнай сістэмы. Адным з першых кааператыўных аб'яднанняў стала арцель "Гнутая мэбля", якую ў 1925 г. арганізавалі ў Багушэўску 8 майстроў-прыватнікаў. У 1928—1929 гг. у Сянне зарэгістраваны арцелі: рымараў — "Прагрэс", кавалёў — "Молат", шаўцоў — "Швейнік", шапачнікаў — "Яднанне", краўцоў — "Чырвоны кравец", а таксама "Перамога" ў вёсцы Папоўка — па выраб цэглы, арцель дрэваапрацоўшчыкаў "Чырвоная зара" ў вёсцы Розмыслава. На 1.10.1930 г. у Сянне мелася 7 саматужных аб'яднанняў, у якіх налічвалася 180 чалавек. Уся мясцовая прамысловасць аб'ядналася ў прамкамбінат, куды ўваходзілі газагенератарны, паравы і вадзяны млыны, лесапільня, сукнавальня, маслазавод, слясарна-рамонтная майстэрня, торфазавод, друкарня.

У 1930 г. у Сянне было 3170 жыхароў, у тым ліку 1117 беларусаў, 1654 яўрэі, 346 палякаў і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей. З 710 сем'яў, што пражывалі ў горадзе, да рабочых адносіліся 126, да сялян — 111, да служачых — 189, да прыватнікаў — 206, да гандляроў 8 і 70 іншых сем'яў. Усё працаздольнае насельніцтва Сянна поўнасцю працавала ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы і ў саматужна-прамысловай кааперацыі.

14 верасня 1929 г. Вышэйшы Савет Народнай Гаспадаркі рэспублікі разгледзеў пытанне аб будаўніцтве ў горадзе электрастанцыі. Яна была ўведзена ў строй у канцы 1930 г. Вясной пачала працаваць майстэрня па рамонту сельскагаспадарчых машын і абсталявання мясцовай прамысловасці. Аднак за гады першых пяцігодак Сянно, карэнным чынам змяніўшы сваё сацыяльнае аблічча, не стала прамысловым цэнтрам. Прамысловае будаўніцтва тут было нязначным і не лічылася першачарговай народнагаспадарчай задачай. У горадзе, які знаходзіўся ў цэнтры сельскагаспадарчага раёна, пабудавалі прадпрыемствы па перапрацоўцы сельскагаспадарчай сыравіны (ільнозавод, маслазавод), а таксама майстэрню па вытворчасці і рамонту гужавых транспартных сродкаў. У раёне працавалі спіртзаводы, смалакурні і невялікія дрэваапрацоўчыя прадпрыемствы, розныя майстэрні і арцелі.

У красавіку 1929 г. адбылася XVI канферэнцыя ВКП(б), якая вызначыла задачы па далейшаму разгортванню калектывізацыі. Партыйныя рашэнні сталі кіраўніцтвам да дзеяння і на Сенненшчыне.

Адным з першых створаны калгас у вёсцы Ульянавічы. Перад пачаткам палявых работ тут адбыўся мітынг. Выступіўшыя старшыня калгаса Раман Ліцвінка, старшыня сельскага Савета Дзям'ян Буйневіч, сакратар партячэйкі Андрэй Квятоўскі, галоўны аграном раённага зямель-

нага аддзела Яфім Шэйнін гаварылі аб перавагах калектыўнай гаспадаркі, аб радасці земляроба ў сувязі з першым выездам у поле. Пасля мітынгу сфатаграфаваліся і пачалі работу. За плугам хадзілі ўсе: і старшыня калгаса, і актывісты сельскага Савета, і настаўнікі, і ўпаўнаважаныя з раёна.

У першы год калектыўнай работы сабралі ўраджай добры, працадзень быў багатым. На наступны год асушылі балота. Паступова калгас імя Ульянава (так яго назвалі сяляне) стаў займаць перадавыя пазіцыі не толькі ў сельсавеце, але і ў раёне. Некалькі год запар ён утрымліваў раённы Пераходны Чырвоны сцяг. У перадваенныя гады калгаснікі атрымлівалі на працадзень па 3—4 кг зерня, па 8—10 кг бульбы. У вёсцы з'явіліся новыя грамадскія будынкі, на палетках — трактары.

У студзені 1930 г. праходзіў Сенненскі раённы з'езд калгаснікаў. Размова на ім ішла аб насенні і ўгнаеннях, беражлівасці і ўмелым гаспадаранні, аб тэхніцы і кадрах. Першым пунктам свайго рашэння ўдзельнікі з'езда запісалі: "Ні на адну мінуту не аслабім тую лінію, якую наметіла партыя". У пачатку чэрвеня 1930 г. калгаснікі былой камуны "Мір" рапартавалі аб сваіх поспехах. Веснавая сяўба праведзена паспяхова. Калгаснікі пачалі будаўніцтва кароўніка на 500 галоў. Выкананы план нарыхтовак калгасам "Мір": 300 пудоў ільновалакна, 3500 пудоў бульбы, 1000 пудоў капусты, 4000 пудоў яблыкаў і 21 галава буйной рагатай жывёлы. Поспехі калгаснікаў мелі вялікі ўплыў на сялян. Яны аб'ядноўваліся ў калектыўныя гаспадаркі.

15.11.1930 г. на пасяджэнні прэзідыума Сенненскага райвыканкома адзначалася, што ўборка ўраджаю і сяўба азімых праведзены здавальняюча. Вялікую дапамогу калгаснікам аказалі рабочыя брыгады, накіраваныя ў вёску. За перыяд уборачнай кампаніі і сяўбы арганізавана 11 новых калгасаў. На 1.1.1932 г. калектывізацыя ў раёне ў асноўным была завершана. Пачалі стварацца машынна-трактарныя станцыі (МТС). Напярэдадні вайны іх у раёне было чатыры.

У ліпені 1934 г. адбыўся раённы злёт маладых калгасных брыгадзіраў. Яго ўдзельнікі абмеркавалі пісьмо маладых брыгадзіраў Паўночнага Каўказа і адзінадушна адобрылі прапанову аб арганізацыі спаборніцтва камсамольска-маладзёжных паляводчых і трактарных брыгад за лепшае і хутчэйшае правядзенне ўборкі ўраджаю і здачы хлеба дзяржаве.

З году ў год узрастала роля машынна-трактарных станцый. У 1937 г. Сенненская МТС абслугоўвала 87 калгасаў з агульнай плошчай ворнай зямлі 23461 га. Шырокае развіццё ў раёне атрымала ільнаводства.

У 1939 г. 24 работнікі сельскай гаспадаркі раёна з'явіліся ўдзельнікамі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Перадавікі і наватары вытворчасці былі адзначаны дыпломамі, прэміямі, медалямі.

Станоўчыя зрухі адбываліся ў культурным будаўніцтве. Галоўнай задачай, якая патрабавала хуткага рашэння, была ліквідацыя непісьменнасці.

Значныя сродкі накіроўваліся на будаўніцтва новых і рамонт старых школьных памяшканняў, на набыццё абсталявання, дапаможнікаў. 15.9.1930 г. прэзідыум Сенненскага райвыканкома прыняў рашэнне аб будаўніцтве ў 1931 г. сямі школ: у вёсках Асінаўка Беліцкага, Кляпчэва Пустынкаўскага, Багданава Раснянскага, Марозаўка Нямойтаўскага, Войлева Машчонскага сельсаветаў, а таксама ў Алексінічах і Ходцах. Пры школах са сродкаў дзяржавы, прафсаюзаў і ўзносаў насельніцтва ствараліся фонды ўсенавуча, дапамогі дзецям беднаты. За іх кошт школьнікам са слабазабяспечаных сем'яў бясплатна выдаваліся падручнікі, а таксама адзенне, абутак, харчаванне. У 1930—1931 гг. амаль усе дзеці школьнага ўзросту ў раёне вучыліся.

У Сянне ў той час працавалі 2 беларускія сямігодкі, яўрэйская і польская двухкамплектныя школы.

З году ў год паляпшалася работа культурна-асветных устаноў. У 1930 г. ў Сянне дзейнічалі Народны дом, гарадскі тэатр, 3 чырвоныя куткі, школа малаадукаваных. На вёсцы асноўнай палітыка-асвет-

най установай былі хаты-чытальні. У маі 1931 г. Народны дом рэарганізаваны ў раённы Дом сацыялістычнай культуры. Паўстала пытанне аб будаўніцтве ў Сянне новага будынка раённага Дома культуры. Ён быў адкрыты ў 1937 г.

Усё шырэй у жыццё працоўных уваходзілі друк, радыё, кіно, электрычнасць. Паміж сельскімі Саветамі яшчэ ў 1933 г. пачала ўстанаўлівацца тэлефонная сувязь.

За параўнальна кароткі час прыкметныя змены адбыліся ў жыцці рабочых, сялян, інтэлігенцыі, у іх побыце. Замест курных хат, якіх калісьці было нямала ў вёсцы, выраслі дабротныя дамы, зусім зніклі лапці, даматканую вопратку паступова замянілі крамныя вырабы. Хлопцы і дзяўчаты з сёл і гарадоў запаўнялі студэнцкія аўдыторыі, станавіліся дыпламаванымі настаўнікамі, урачамі, інжынерамі. Вельмі прэстыжна было стаць афіцэрам Чырвонай Арміі, і хлопцы ахвотна паступалі ў ваенныя вучылішчы.

Былі, канечне, і ценявыя бакі ў жыцці сацыялістычнага грамадства, аб чым мы зараз добра ведаем, але гэта асобная тэма.

Важнай падзеяй у жыцці працоўных стала прыняцце Канстытуцыі СССР 1936 г., якая надзяліла людзей нябачанымі дагэтуль правамі, аб чым марылі многія пакаленні працоўных горада і вёскі. Збывалася тое, пра што пісаў Янка Купала, — беларусы маглі "людзьмі звацца".

З 1938 г. Сянно стала раённым цэнтрам Віцебскай вобласці. Па дадзеных перапісу 1939 г. у ім пражывала 4305 чалавек.

Стваральная праца савецкіх людзей была парушана 22.6.1941 г. вераломным нападам фашысцкай Германіі на нашу краіну.

У. Р. Скапа.

Удзельнікі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСІНІЧЫ

ЖАГУЛОВІЧ Піліп Максімавіч.
ТУЛІН Іван Паўлавіч.

ВЁСКА ЗЯМКОВІЧЫ

ЦЫПЛЯКОЎ Сцяпан Яфрэмавіч.

ВЁСКА ЛЕСНІКОВА

ВЯЛІЧКА Васіль Тарасавіч.
ГАГОЛКА Лук'ян Яфімавіч.
ДЗЯТЛАЎ Юрый Сіланцьевіч.
ДЗЯТЛАЎ Мікалай Сіланцьевіч.
ЖУРАЎ Пётр Рыгоравіч.
НОВІКАЎ Рыгор Мінавіч.

ВЁСКА ЛУГ

ДЗЯТЛАЎ Рыгор Фёдаравіч.
ЛУГАЎЦОЎ Аляксандр Анісімавіч.
СЛІЖОЎ Ягор Паўлавіч.

ГАРАДСКІ ПАСЁЛАК БАГУШЭЎСК

ЛАУТКІН Ігнат Георгіевіч.
ПЕЧКУРОЎ Сямён Пятровіч.
ПЕЧКУРОЎ Фёдар Нічыпаравіч.
ШУХТО Сцяпан Мікітавіч.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРЫЯ (ВУСЦЕ)

БІЗУНОЎ Рыгор Аўрамавіч.
ПАЖАРСКІ Сямён Сцяпанавіч.
ПЯТРАШЫН Павел Іванавіч.
ШМАН Іван Карпавіч.

ВЁСКА ПАСАД

ПЕЧКІН Мікалай Фаміч, матрос крэйсера "Аўрора".
СУХАДОЛАЎ Макар Васільевіч.

ВЁСКА ПАСТУШКІ

ШАРАЙ Фёдар Андрэевіч.

ВЁСКА ПЕСАЧАНКА

ЛАГУНОЎ Васіль Пракопавіч.
СУДНІЧЭНКА Пракоп Фёдаравіч.
ХАМЯНКОЎ Павел Васільевіч.

ВЁСКА ЯНОЎШЧЫНА

ВАКАР Аляксей Маркавіч.
ВАКАР Ягор Кліменцьевіч.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА МАНГОЛІЯ

ШЫБЕКА Мяфодзій Паўлавіч.

ВЁСКА МЯНЮЦЕВА

КУЛІК Канстанцін Аляксандравіч

ВЁСКА ПОЛЫМЯ

ГАЛУЗА Пётр Рыгоравіч.
КАВАЛЁЎ Іван Емяльянавіч.
ПАЎЛОЎСКІ Фёдар Барысавіч.
ТАРАСЕВІЧ Ілья Васільевіч.
ШАСТАКОЎ Уладзімір Арцёмавіч.

ВЁСКА ЧОРНАЕ СЯЛО

СУКОНКІН Міхаіл Сільвестравіч.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГЕРМАНАВА

БАТОЎСКІ Сцяпан Пятровіч.

ВЁСКА ГРУЗДЫ

ШАЛУХА Якаў Андрэевіч.

ВЁСКА ЗАБАРАЎЕ

ШАЛУХА Сямён Іванавіч.
ЯЦКО Канстанцін Іванавіч.

ВЁСКА КУЛІКІ

ЗУЕЎ Міхаіл Іванавіч.
КУЛІК Аляксандр Іванавіч.
САЛАЎЁЎ Цімафей Аляксеевіч, н. у 1904.
ШУШКЕВІЧ Аляксандр Захаравіч.

ВЁСКА КАЛАНТАЁВА

СІДАРОВІЧ Даніла Антонавіч.

ВЁСКА КРУПЯЖЫНА

МАРЦІНОВІЧ Аўрам Астапавіч.

ВЁСКА ЛЕДНЕВІЧЫ

РУСАКОЎ Антон Архіпавіч.
СОЙКА Маркіян Кузьміч.

ВЁСКА ЛІПЛЯНСК

БАРКОЎСКІ Апанас Герасімавіч.
БАРКОЎСКІ Сямён Фёдаравіч.
ЦЫВІНСКАЯ Вольга Раманаўна.

ВЁСКА ЛІТУСОВА

ФІЛІППОВІЧ Раман Сахонавіч.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА МАСОРЫ

НАХАЕЎ Аляксандр Андрэевіч.
НАХАЕЎ Захар Андрэевіч.
ЧАЛАЎ Іван Сяргеевіч.
ГАРАВЕЦ Васіль Міхайлавіч, н. у 1900.

ВЁСКА МАШКАНЫ

БАБЫЛЁЎ Фёдар Сцяпанавіч.
ЛЯТАС Якаў Ермалаевіч, н. у. 1880, памёр ад ран у 1919 у Смаленску.
МАШКАНАЎ Іван Аверавіч.

ВЁСКА ОБАЛЬ

КАЗЛОЎ Сямён Мікітавіч, н. у. 1884.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ОБАЛЬ

ПРЫСТАЎКА Антон Кірылавіч.
ПРЫСТАЎКА Кірыла Сазонавіч.

ВЁСКА РАМАНАЎКА

ПРЫСТАЎКА Дзмітрый Максімавіч.

ВЁСКА РУДАКОЎШЧЫНА

БАБАХІН Даніла Яфімавіч.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАГДАНАВА

МУДРАК Анісім Раманавіч.

ВЁСКА БУДНА

АНІКІЕВІЧ Кірыла Адамавіч.
ШЫБЕКА Іосіф Сямёнавіч.

ВЁСКА ВАСІЛЬКОВА

КАМЯКОЎ Гаўрыла Паўлавіч.
ШАРСНЁЎ Барыс Якаўлевіч.

ВЁСКА ВЕЙНА

МАХАНЬКОЎ Макар Іосіфавіч.
СМІРНОЎ Сямён Раманавіч.

ВЁСКА КАМАРОВА

АЎСЮКЕВІЧ Мікіта Пятровіч.

ВЁСКА МАЖУЛЕВА

БАЦВІНАЎ Аляксандр Андрэевіч.
ВІЗНЕР Іван Трафімавіч.
МІРАНОВІЧ Улас Анісімавіч.
МАКОЎСКІ Ягор Карпавіч.

ВЁСКА РАСНА

ТРЫБУЛЬ Пётр Кліменцьевіч.

ВЁСКА СЕРКУЦІ

ДРУЖЫНА Андрэй Захаравіч.

ВЁСКА ЧУЦЬКІ

АНІКІЕВІЧ Пётр Ягоравіч.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРОВА

ПАРАХОНЬКА Андрэй Капітонавіч.
ПАРАХОНЬКА Пётр Капітонавіч.
ШАФРАНСКІ Фядос Антонавіч.

ВЁСКА ГРАДА

ГАРНАК Аляксандр Васільевіч.

ВЁСКА КАВАЛІ

КАЗЛОЎСКІ Сямён Анісімавіч.
ШУХТО Ягор Васільевіч.

ВЁСКА МАШКІ

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Максімавіч.
ПРЫСТАЎКА Сямён Максімавіч.

ВЁСКА САВІНІЧЫ

ЛАТЫШАЎ Рыгор Марцінавіч.

ВЁСКА СІНЯГОРСКАЯ (ТРУБАНОСЫ)

ВЫСОЦКІ Кузьма Аляксеевіч.
ЯРОХА Рыгор Сямёнавіч.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЗАМОШША

ГАРАЛЁЎ Андрэй Платонавіч.
РАДКЕВІЧ Мірон Пятровіч.
САЛТАНОВІЧ Сідар Лявонавіч.
ФЯДЗЮК Барыс Ігнатавіч.

ВЁСКА ЛАТЫГАЛЬ

РАЧКОЎСКІ Іван Мікалаевіч.
ШЫДЛОЎСКІ Іосіф Уладзіміравіч.
ЮРОЎСКІ Міхаіл Нічыпаравіч.

ВЁСКА ФЕДЭРАТЫЎНАЯ (ТОРБІНКА-2)

БАРОЎСКІ Яфім Іванавіч.
ДЗЯМЕШЧАНКА Ігнат Максімавіч.
ДЗЯМЕШЧАНКА Павел Ігнатавіч.
ЕРАФЕЕЎ Фёдар Іванавіч.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АНДРЭЙЧЫК Іван Мікітавіч.
БЯЛЯЕЎ Васіль Фаміч.
ВАЛЮШКІН Дзяніс Ігнатавіч.
КАВАЛЕНКА Іосіф Аўдзеевіч.
КАВАЛЕНКА Сцяпан Аўдзеевіч.
КУЗНЕЧЫК Піліп Кандратавіч.
ЛАТЫШАЎ Антон Цімафеевіч.
ПАРАЖЫНСКІ Фадзей Нічыпаравіч.
ШАРЭНДА Васіль Данілавіч.

Матрос з "Аўроры"

З успамінаў В. Шарковіча, былога матроса крэйсера "Аўрора"

На крэйсер "Аўрора" я трапіў у першай палове лютага 1917 г. Экіпаж з 800 чалавек быў дружны, рэвалюцыйна настроены. На крэйсеры ішла падрыхтоўка да ўзброенага паўстання. Асабліва вялікую агітацыйную работу праводзіў першы камісар "Аўроры" Аляксандр Белышаў.

І вось настаў час узброенага паўстання. Рэвалюцыйныя матросы занялі тэлеграф, узялі пад кантроль усе масты, за выключэннем Мікалаеўскага. Ваенна-рэвалюцыйны камітэт загадаў нашаму камісару захапіць гэты мост. Аляксандр Белышаў даў каманду падрыхтаваць крэйсер да выхаду.

Камандзір крэйсера адмовіўся весці баявы карабель, спасылаючыся на тое, што "Аўрора" не пройдзе па Няве, бо мелкі фарватар.

Старшына рулявых С. Захараў узяўся змерыць фарватар Нявы ручным лотам. Высветлілася, што на малой хуткасці карабель можа падысці да моста. Карабель павёў С. Захараў. Пасля гэтага камандзір крэйсера згадзіўся сам весці карабель. Заўважыўшы крэйсер, юнкеры, якія ахоўвалі разведзены мост, уцяклі. Мы звялі мост і ўстанавілі па ім рух. Гарматы крэйсера былі накіраваны на Зімні палац.

У другой палове дня плошча Зімнята была блакіравана рэвалюцыйнымі войскамі. На дапамогу Рэвалюцыйнаму камітэту прыбыў пяцітысячны атрад кранштацкіх маракоў.

Вечарэла. Сыпаў халодны дождж. Мы выйшлі на верхнюю палубу, сталі каля гарматных вежаў. Камісар загадаў зарадзіць гарматы. Мы дасталі некалькі халастых снарадаў. Матрос Аляксандраў (ён таксама з Віцебшчыны) зарадзіў гармату. Стаім, чакаем. Нарэшце вахценны матрос далажыў, што з Петрапаўлаўскай крэпасці падалі сігнал. Камісар падаў каманду, і камендор Еўдакім Агнёў даў залп з шасцідзюймоўкі.

Пачаўся штурм. Групу дэсанта высадзіла і наша "Аўрора". Я таксама трапіў у гэтую групу. Вячэрнюю цемрадзь рассякалі ўспышкі выстралаў. Беглі салдаты, матросы, рабочыя. Мора людзей. Тупат, выкрыкі. Юнкеры сустрэлі нас ружэйна-кулямётным агнём.

Ударылі шасцідзюймоўкі "Аўроры". Праўда, залпы былі халастыя, але нервы юнкераў не вытрымалі. Зноў атака. Лес штыкоў і шматгалосае "Ура!" Здаўся жаночы батальён, узнялі рукі юнкеры.

Новыя гаспадары жыцця — рабочыя, матросы, салдаты — пераможна ўвайшлі ў пакоі палаца.

Адыходзіла ноч, над Нявой займалася світанне.

Хадок да Леніна

З успамінаў В. Красноўскага, былога ўдзельніка Кастрычніцкай рэвалюцыі

Памятаю, было гэта вясной 1906 г. У вёску Сычэва прыехалі землякі, што працавалі на шахтах Данбаса. У кожнага былі цяжкія пакункі. Мы думалі, што шмат падарункаў прывезлі яны сваім родзічам, але потым высветлілася, што яны былі напакаваны палітычнай літаратурай, лістоўкамі. Мне тады было чатырнаццаць год. Землякі папрасілі мяне і некаторых іншых вясковых хлапчукоў разносіць гэту літаратуру па суседніх вёсках і маёнтках. З вялікім захапленнем мы выконвалі даручэнне шахцёраў.

Праз некаторы час сяляне забаставалі. Вымушаны быў пан пайсці на паклон да сялян. Тыя ж выставілі пану свае патрабаванні: павялічыць плату, скараціць рабочы дзень, дазволіць карыстацца лесам, пашай і іншымі ўгоддзямі. Пакуль вяліся перагаворы, мы з хлопцамі падкраліся да панскай брычкі і абклеілі яе лістоўкамі з заклікам паліць маёнткі, не ісці на работу. Як убачыў іх пан, дык пачырванеў ад злосці. "Бунтаўшчыкі!" — закрычаў ён і паімчаў за дапамогай да прыстава. Вярнуўся з ураднікам і са стражнікамі. Тыя пачалі дапытвацца, але нічога не дамагліся, сяляне нікога не выдалі.

...У 1917 г. я служыў у царскай арміі ў Петраградзе. Прымаў актыўны ўдзел у лютаўскіх падзеях. Запомнілася атака разам з рэвалюцыйнымі петраградцамі на Нова-Каменны мост на Абводным канале па вуліцы Лігаўскай. Наступалі з боку Мікалаеўскага вакзала. Калі быў забіты афіцэр, варта далучылася да паўстаўшых. Захапілі арсенал і раздалі зброю.

Разам з шматтысячным натоўпам 3 красавіка сустракаў Уладзіміра Ільіча Леніна на Фінляндскім вакзале, слухаў яго прамову.

У 1918 г. вярнуўся на радзіму. Сенненцы абралі мяне ў выканаўчы камітэт Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў. Удзельнічаў у першым з'ездзе Саветаў Сенненскага павета. Затым мяне назначылі членам рэўкома, даручылі працаваць у павятовым прадуктовым камітэце.

Неўзабаве Сенненшчына стала прыфрантавой паласой. Мне давялося наладжваць сувязь з актывістамі, якія засталіся на акупіраванай немцамі тэрыторыі, каб з іхняй дапамогай перагнаць адтуль, абыходзячы варожыя пасты, некалькі тысяч кароў і коней.

Калі захопнікі пад ударамі Чырвонай Арміі сталі адкатвацца на захад, шмат прыйшлося папрацаваць, каб забяспечыць армію і беднату прадуктамі харчавання. Больш як 100 тыс. пудоў збожжа мы накіравалі рабочым Масквы, прамысловых цэнтраў і воінам Чырвонай Арміі.

На адным з пасяджэнняў рэўкома мяне вырашылі паслаць хадаком да Леніна.

У камендатуры Крамля, папярэдне праверыўшы дакументы, выпісалі пропуск. Сакратар Уладзіміра Ільіча Л. А. Фоціева, папрасіўшы крыху пачакаць, бо Ленін у гэты час вёў гутарку з іншымі людзьмі, праз некаторы час запрасіла зайсці.

Уладзімір Ільіч устаў з-за стала і, выйшаўшы насустрач, цёпла павітаўся. А пасля пасадзіў у крэсла і пачаў распытваць, які настрой у сялян, ці падзялілі памешчыцкую зямлю, колькі і каму дасталося кароў і коней, як працуюць камітэты беднаты.

У час гутаркі Уладзіміру Ільічу прынеслі шклянку чаю і невялікі кавалак хлеба. Мне адразу ўспомніліся сотні мяхоў збожжа, накіраванага з Сянна ў Маскву і Петраград. Магчыма, той кавалачак хлеба быў з жыта, што вырашчана на Сенненшчыне.

На франтах грамадзянскай

З успамінаў С. Шаўкуна, былога чырвонаармейца

1-ы Узорны Савецкі атрад асобага прызначэння ў красавіку 1918 г. быў сфарміраваны ў Маскве з чырвонагвардзейцаў-добраахвотнікаў, якія прыбылі па некалькі чалавек ад кожнага атрада з розных гарадоў Расіі. Ад Сенненскага атрада Чырвонай гвардыі ў Маскву прыслалі 12 чалавек, сярод іх быў і я. Атрад укамплектавалі падраздзяленнямі па зброі і саставу, ён налічваў 2 тысячы чалавек. Камандзірам яго выбралі унтэр-афіцэра старой арміі Чабыкіна.

Баявое хрышчэнне мы атрымалі пры падаўленні леваэсэраўскіх мецяжоў у Маскве і Яраслаўлі ў ліпені-жніўні 1918 г. Потым атрад перакінулі на Паўднёвы фронт, дзе напіралі белагвардзейцы пад камандаваннем царскага генерала Краснова. На перафарміроўцы ў Курску ўліліся ў 8-ю армію і сталі называцца 371-м стралковым палком. У канцы кастрычніка прыбылі на фронт. На станцыі Анна разгрузіліся з эшалонаў і з ходу кінуліся ў бой. Вызвалілі ад белых некалькі населеных пунктаў, горад Баброў і пачалі развіваць наступленне на г. Калач, на Данецкую вобласць.

Назаўсёды застаўся ў памяці бой за сяло Абрамаўка 25 снежня 1918 г. Наш трэці батальён напярэдадні выбіў з гэтага сяла белаказакаў. Была пахмурная, ціхая, крыху марозная раніца. Сяло абуджалася перазвонам царкоўных званоў, якія клікалі вернікаў на каляднае набажэнства. На досвітку паявілася варожая разведка. Мы занялі абарону. Неўзабаве паказаліся ланцугі пяхоты: адзін, другі, трэці. З тылу наступала конніца. Ішоў няроўны бой аднаго батальёна супраць двух палкоў ворага, якіх падтрымлівалі артылерыя і браняпоезд.

Пад вечар наша батарэя спыніла агонь: скончыліся снарады. У кулямётчыкаў не хапала патронаў. 7-я рота не вытрымала напору і адступіла. На вуліцах сяла завязалася рукапашная схватка, давялося здаваць адну пазіцыю за другой. Некалькі камандзіраў, былых афіцэраў, у крытычны момант здрадзілі. Толькі чацвёртая частка выратавалася.

На чацвёрты дзень, калі нам прыйшла падмога, мы ўзялі сяло і станцыю. Жудасны малюнак паўстаў перад намі. У рове, каля царквы, ледзь прысыпаныя снегам ляжалі 240 трупаў чырвонаармейцаў і камандзіраў, па-зверску закатаваных белымі.

Чырвонаармейцы рваліся ў бой, імкнучыся адпомсціць ворагам. Толькі пад Абрамаўкай мы ўзялі ў палон каля шасцісот салдат і афіцэраў. Назаўсёды ў памяці застаўся воб-

раз камандзіра 48-й дывізіі старога генерала Станкевіча. Ён без хістанняў перайшоў на бок рэвалюцыі, верна служыў ёй. Трапіўшы ў палон, не здрадзіў Радзіме, жыццё яго абарвала шыбеніца белабандытаў.

Слаўны шлях прайшлі чырвонагвардзейцы-сенненцы ў радах 8-й арміі. З цяжкімі баямі вызвалялі ад дзянікінцаў Луганск. Там загінуў наш зямляк Бачкароў. У Данбасе пасля бою пахавалі камандзіра палка Чабыкіна. Галодныя, паўраспранутыя, адстойвалі мы праслаўлены Кахоўскі плацдарм, штурмам фарсіравалі Сіваш, вызваляючы Крым ад врангелеўцаў.

Леваэсэраўскі мяцеж у Сянне

З успамінаў В. Даубе, былога камандзіра атрада чырвонагвардзейцаў

Хуткае і рашучае падаўленне мецяжу ў Маскве парушыла планы эсэраў аб адначасовым выступленні ў многіх рэгіёнах краіны.

Пацярпеўшы паразу ў цэнтры, яны спрабавалі перанесці сваю дзейнасць непасрэдна на савецка-германскую дэмаркацыйную лінію, дзе мелі моцны ўплыў на мясцовыя гарнізоны ў Оршы і Сянне, падняць вайскоўцаў супраць савецкай улады.

У руках эсэраў былі ўсе ўстановы ў Сянне, за выключэннем павятовага ваеннага камісарыята, на чале якога стаяў, здаецца, ледзьве ці не адзіны камуніст у Сянне Шыпіла. Старшынёй выканкома быў Закрэўскі, сакратаром — Будкевіч, камандзірам палка Прышчэпаў — усе левыя эсэры.

Само паўстанне пачалося 8.8.1918 г., калі часці палка, што стаялі на дэмаркацыйнай лініі, кінулі мяжу і пайшлі на Сянно, каб далей ісці на дапамогу і злучэнне з аршанскімі мяцежнікамі. Але да таго часу мяцеж у Оршы быў ужо ліквідаваны.

На разгром мяцежнікаў з Оршы быў пасланы атрад чырвонаармейцаў пад маёй камандай.

На палове шляху паміж станцыяй Багушэўскай і г. Сянно атрад быў сустрэты мяцежнікамі. Пачаліся перамовы, якія ні да чаго не прывялі. Мяцежны полк пад уплывам агітацыі левых эсэраў адмовіўся скласці зброю і вярнуцца ў казармы. Аднак ноччу мяцежнікі, напалохаўшыся чутак аб прыбыцці артылерыі і ўбачыўшы на шашы бранявік, адступілі да Сянна.

Імклівым налётам а 3-й гадзіне раніцы 9 жніўня наш атрад захапіў Сянно і разброіў частку палка, захапіўшы некалькі соцень вінтовак, кулямётаў і адзін грузавік. Чатыры роты і каманду конных разведчыкаў удалося раззброіць на працягу нейкіх 15—20 хвілін. Падышоўшы да казармаў 5-й роты, размешчанай на ўскраіне горада, атрад сустрэў супраціўленне. Закідаўшы казарму гранатамі, чырвонаармейцы ўварваліся ў памяшканне. Мяцежнікі адступілі і, заняўшы абарону на могілках, адкрылі кулямётны агонь. Падаспеў нам на дапамогу бранявік, выбіў іх з занятых пазіцый.

Але наша перамога была кароткачасовай. Мяцежнікі, ужо апоўдні, выявіўшы нашы сілы і прывёўшы сябе ў парадак, пачалі наступаць на горад. Становішча стала крытычным. 70 чалавек, да таго ж яшчэ больш за трое сутак не спаўшых, не маглі доўга супраціўляцца тысячнаму палку. Людзі літаральна валіліся з ног. Адзінай сілай, якой баяліся мяцежнікі, быў бранявік, але ён зваліўся ў канаву і выцягнуць яго было немагчыма.

Запрасілі аб дапамозе Віцебскі гарнізон. Адтуль адказалі, што толькі раніцой наступнага дня можна чакаць чырвонаармейскія часці.

Хутка горад быў акружаны мяцежнікамі з трох бакоў, перарвалася сувязь з Віцебскам і Оршай.

З цяжкасцю ўдалося выцягнуць бранявік. Але ў ім засталося толькі дзве стужкі патронаў на кожны кулямёт. Некалькі нашых байцоў было паранена.

Вырашылі прарывацца і адступаць да шашы ў напрамку станцыі Багушэўская, захапіўшы мост — адзіны выхад з горада. Мяцежнікі, прадбачачы гэта, занялі ўскраек лесу за два кіламетры ад горада. Шаша да лесу ішла па адкрытаму полю. Атрад трапіў пад перакрыжаваны абстрэл з боку горада і лесу.

Бранявік падыйшоў да лясnога ўскрайку. Каманда яго адкрыла кулямётны агонь па засеўшым там мяцежнікам. Расстралялі ўсе патроны і, каб не трапіць у рукі ворага, накіраваліся ў напрамку станцыі Багушэўская. У гэты момант мяцежнікі кінуліся ў атаку. Завязаўся рукапашны бой.

Пакінуўшы некалькі чалавек забітымі, атрад нарэшце прарваў кальцо мяцежнікаў і лесам адышоў да станцыі Багушэўская.

Бліжэй да ночы на дапамогу нашаму атраду прыйшоў 1-ы латышскі кавалерыйскі полк. Улада Саветаў у горадзе была адноўлена.

Пад вечар таго ж дня чырвонаармейцы захапілі ўвесь абоз паўстанцаў і арыштавалі каля 200 чалавек. Частка мяцежнікаў рассеялася па навакольных лясах і ў далейшым далучылася да эсэра-белагвардзейскіх банд на тэрыторыі Віцебскай губерні. У хуткім часе яны былі разгромлены.

За народную справу

З успамінаў В. З. Жыгунова, былога ўдзельніка рэвалюцыйных падзей

Бацька памёр, калі мне было 9 гадоў. У той час многія беднякі ў пошуках работы і сродкаў існавання выязджалі з Беларусі ў Пецярбург. Так зрабіла і мая сям'я, а бедная гаспадарка ў Паўлавічах была прададзена за запазычанасць і нядоімкі.

Мае старэйшыя браты Пётр і Захарый сталі рабочымі. Захарыя ў першую сусветную вайну мабілізавалі ў царскую армію і ў 1917 г. ён знаходзіўся на румынскім фронце. Там у 1918 г. уступіў у рады Камуністычнай партыі. Камуністам стаў і Пётр. Браты-камуністы аказвалі вялікі ўплыў на ўсю нашу сям'ю.

У канцы 1918 г. наша сям'я вярнулася ў родныя Паўлавічы. Тады з Піцера многія вярталіся ў сельскую мясцовасць, ратуючыся ад голаду. Я пачаў працаваць сакратаром Латыгаўскага сельсавета Сенненскага павета. Тут у студзені 1919 г. уступіў у Камуністычную партыю. У валасной ячэйцы налічвалася тады больш за два дзесяткі камуністаў.

Мне разам з іншымі таварышамі давялося ўдзельнічаць у правядзенні харчразвёрсткі. Хлеб накіроўвалі падводамі ў павятовы цэнтр Сянно. Калі беднякі і сераднякі адгукаліся на заклікі савецкай улады, то багацеі аказвалі жорсткае супраціўленне, забівалі актывістаў. Так, у вёсцы Савушы нашага сельсавета кулакі забілі актывіста Мікіту Шарэнду, які быў членам камітэта беднаты.

Латыгаўскі сельсавет не меў спецыяльнага памяшкання, і гэта ў пэўнай ступені перашкаджала нашай рабоце. Старшыня сельсавета жыў у вёсцы Асінаўка, за тры кіламетры ад Латыгава, а я — у Паўлавічах, за шэсць, члены сельсавета — у іншых вёсках.

Вялікая ўвага ўдзялялася надзяленню сялян будаўнічымі матэрыяламі з былых памешчыцкіх, а цяпер ужо дзяржаўных лясоў. Многія з іх разбіралі свае старыя хаціны і будавалі новыя прыгожыя дамы. Так, напрыклад, у вёсцы Соіна селянін Даніла Шарэнда пабудаваў чатыры дамы для сыноў. Паступова сяляне на практыцы пераконваліся ў перавагах жыцця пры савецкай уладзе.

1 жніўня 1919 г. мяне прызвалі ў Чырвоную Армію. У канцы лютага 1921 г. быў накіраваны на курсы чырвоных камандзіраў, якія знаходзіліся ў Смаленску.

У пачатку сакавіка 1921 г. у складзе камуністычнага атрада курсаў я выехаў у Петраград для ўдзелу ў падаўленні контррэвалюцыйнага кранштацкага мецяжу. У час штурму крэпасці быў цяжка паранены. Лячэнне ў шпіталях працягвалася з год. У Паўлавічы вярнуўся ў маі 1922 г.

Вясной 1922 г. мяне прызначылі ўпаўнаважаным валвыканкома па збору харчавання ў дапамогу галадаючым Паволжа. Адначасова я працаваў сакратаром уноў створанага Паўлавіцкага сельсавета, у хуткім часе стаў яго старшынёй.

У 1924 г. мяне абралі старшынёй спажывецкай кааперацыі. У тыя гады адбывалася масавае вяртанне моладзі з горада і Чырвонай Арміі ў вёску. Усе прыбыўшыя атрымлівалі зямлю і будавалі хаты. У сувязі з гэтым склаліся спрыяльныя ўмовы для разгортвання культурна-масавай работы ў вёсцы. З'явілася магчымасць стварыць драматычны гурток. Мы ставілі спектаклі, давалі канцэрты, праводзілі гутаркі, чыталі лекцыі.

У заключэнне хачу расказаць яшчэ аб адной важнай, на мой погляд, падзеі ў маім жыцці. У 1924 г. усесаюзныя газеты апублікавалі спіс асоб, узнагароджаных за баявыя заслугі ў барацьбе супраць інтэрвентаў і ўнутранай контррэвалюцыі ордэнам Чырвонага Сцяга, але да таго часу не атрымаўшых яго. У гэтым спісе было і маё прозвішча. Хутка ўзнагарода была мне ўручана ў Смаленску.

Успамін запісаў у 1974 г. А. І. Залескі.

Селянін, марак, рабочы

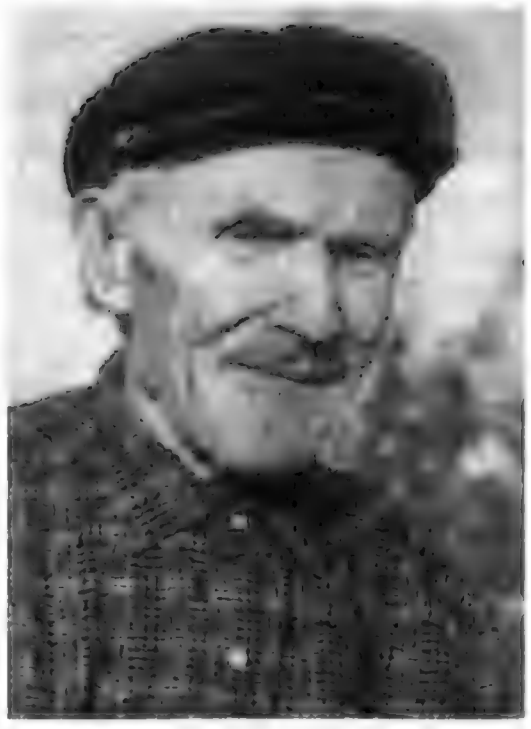

М. М. Шубка.

Трагічны лёс напаткаў рускую эскадру ў Цусімскім праліве у руска-японскую вайну 1904—1905 гг. Міхаіл Шубка таксама быў там, у гэтым пекле.

— На маіх вачах гарэлі і гінулі лепшыя караблі эскадры: "Суворaў", "Барадзіно" і іншыя — успамінаў Міхаіл Макаравіч. Крэйсер "Уладзімір Манамах", на якім я быў рулявым, мала пацярпеў у дзённым баі. А нашы камендоры (артылерысты) нанеслі сур'ёзныя пашкоджанні аднаму японскаму крэйсеру, які ўжо не змог удзельнічаць у баі і павярнуў на сваю базу. Але ноччу да нашага карабля падкраліся японскія мінаносцы, якія па недагляду начальства былі прыняты за сваіх. Толькі калі адзін з іх выпусціў тарпеду, зразумелі сваю памылку. Японскі мінаносец быў расстраляны ва ўпор, але і "Уладзімір Манамах" атрымаў сур'ёзнае пашкоджанне.

Рускі крэйсер, пратрымаўшыся да раніцы, затануў, а маракі з яго былі падабраны японскімі караблямі.

Далей былі сем месяцаў палону, вяртанне на радзіму, беднае сялянскае жыццё. Толькі абжыўся крыху былы матрос, сям'ёй абзавёўся, зноў пачалася вайна, 1-я сусветная... На гэты раз Міхаілу Шубку пашанцавала: працаваў на франка-рускім ваенным заводзе ў Петраградзе.

Тут ён упершыню даведаўся аб людзях, што не на словах, а на справе змагаліся за народную волю, упершыню пачуў імя Леніна, быў удзельнікам рабочых дэманстрацый. Усё гэта пакінула свой след у свядомасці чалавека, якому на сваім вяку давялося пабываць і селянінам, і мараком, і рабочым.

Таму, вярнуўшыся летам 1917 г. у родную вёску, ён узяў на сябе ролю арганізатара сялянскай беднаты. У першыя гады савецкай улады некаторыя яшчэ не маглі паверыць, што прыйшла сапраўдная свабода і што зямля, якую пані лічыла сваёй, стала ўласнасцю сапраўдных хлебаробаў. Тады Міхаіл Макаравіч Шубка прапанаваў сялянам пасяліцца на былой панскай зямлі.

Вось тады і з'явілася новая вёска, якую назвалі Свабоднай. Пяць сялянскіх гаспадарак аб'ядналіся ў таварыства па сумеснай апрацоўцы зямлі. Калектыў быў дружны, працавіты. Праз некалькі год беднякі сталі жыць лепш.

З году ў год расла новая вёска, павялічвалася колькасць жыхароў, у створаным калгасе прыбавілася рабочых рук. І справы пайшлі яшчэ больш паспяхова. Да вайны гэта была адна з лепшых сельгасарцелей у раёне.

А потым наступілі гады нямецкай акупацыі. Змагацца з фашыстамі ў рады народных мсціўцаў пайшоў сын Косцік. Адважны быў партызан, але варожая куля абарвала яго жыццё.

Сям'і таксама не было жыцця: немцы дапыталіся пра сына, пагражалі расстрэлам. Стары Шубка вырашыў ісці ў лес з дочкамі Ганнай і Лідай. Яны сталі партызанамі атрада імя Лазо, у якім змагаўся Косцік.

Пасля вайны бацьку была ўручана пасмяротная ўзнагарода сына — ордэн Айчыннай вайны другой ступені.

П. І. Ермашкевіч.

Здзейсненае жаданне

На гэтым здымку чырвонаармеец Ігнат Ягоравіч Лауткін сфатаграфаваны неўзабаве пасля заканчэння грамадзянскай вайны.

А пачынаць вайсковую службу яму прыйшлося салдатам царскай арміі на германскім фронце. У бурным 1917 годзе, калі рухнула царская ўлада, маладому сялянскаму хлопцу ўпершыню адкрыліся вочы на сапраўднае становішча працоўных мас. Вярнуўшыся дадому, ён стаў актыўным арганізатарам сялянскай беднаты, узначальваў камбед у Машканскай воласці. Ігнат Лауткін абараняў савецкую ўладу з вінтоўкай у руках, быў байцом адной з часцей Чырвонай Арміі. Ваяваў на розных франтах грамадзянскай вайны.

Калі сяляне роднай вёскі аб'ядналіся ў калгас, Лауткін быў у ліку першых калгаснікаў. Яму даручылі загадваць фермай. Пасля Вялікай Айчыннай вайны пераехаў у Багушэўск, працаваў на млыне, з гэтай работы і пайшоў на пенсію.

Думаючы аб сваім лёсе, заўсёды быў задаволены тым, што ў дні станаўлення савецкай улады аказаўся ў ліку першых яе абаронцаў. Шкадаваў толькі аб тым, што ў 1920 годзе не паехаў вучыцца ў чырвонаармейскі універсітэт у Петраградзе, куды яго хацеў накіраваць ваенны камісар часці. Хоць і было вялікае жаданне вучыцца, але цягнула дадому, да зямлі.

А прага да ведаў жыла і не згасла ў ім. Ужо на 75-м годзе жыцця пенсіянер Ігнат

І. Я. Лауткін

Ягоравіч Лауткін скончыў Багушэўскую вячэрнюю школу.

У. Сямёнаў.

Выказвалі волю народа

Пасля заключэння Брэст-Літоўскага мірнага дагавору Беларусь, за выключэннем усходніх паветаў Магілёўскай і Віцебскай губерняў, аказалася пад уладай акупантаў. Германскія войскі, нягледзячы на заключэнне міру, спрабавалі расшырыць зону акупацыі, наблізіцца да Віцебска.

Сходы, мітынгі, на якіх выказваўся пратэст супраць спробы далучэння Беларусі да Германіі, прайшлі ў Сенненскім павеце. Так, 8 чэрвеня 1918 г. адбылося надзвычайнае пасяджэнне Ульянавіцкага валаснога Савета, які заявіў пратэст і заклікаў усё насельніцтва павета далучыцца да гэтага пратэсту. Вось аб чым сведчаць архіўныя дакументы.

"Гэтым заяўляем пратэст руска-германскай камісіі ў г. Маскве па распрацоўцы пытанняў аб гвалтоўным далучэнні Беларусі да Германіі без згоды працоўнага народа, да чаго імкнуцца германцы, удзельнічаючыя ў г. Масква ў руска-германскай камісіі, распрацоўваючай і праводзячай у жыццё ўмовы Брэсцкага мірнага дагавору,— гаварылася ў пастанове.— Ні адзін грамадзянін вялікай Расійскай рэспублікі ні ў якім выпадку не пойдзе поруч з людзьмі, абагрыўшымі свае рукі ў крыві працоўнага народа. Усе грамадзяне Ульянавіцкай воласці заклікаюць германскіх імперыялістаў апамятацца ад п'янага кашмару, няхай яны не забываюць, што беларусы людзі, а не жывёла, што яны маюць права на чалавечае існаванне. Германскія імперыялісты могуць чакаць у свае крывавыя абдымкі толькі людзей старога мінулага, г. зн. тых, якія прывыклі жыць не сваім розумам, а царскай літасцю, але працоўны народ сваю волю, купленую дарагой цаной сваёй крыві, не прадасць крываваму кайзеру на ўцеху.

Звяртаемся з просьбай да ўсіх працоўных Сенненскага павета далучыцца да нашага гарачага пратэсту супраць германскіх прыгнятальнікаў".

Жыхары вёсак Сянец і Вікторыя Какоўчынскай воласці 10 чэрвеня 1919 г. на агульным сходзе пастанавілі:

"Пасяджэнне вясковага камітэта вёскі Вікторыя Какоўчынскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні пад старшынствам т. Кулікава і сакратара Кешмала вырашыла: "убачыўшы несправядлівыя ўчынкі германскіх імперыялістычных войск, усе меры будзем ужываць да таго, каб не трапіць пад нямецкае рабства і звяртаемся да вышэйшых органаў Савецкай улады і сацыялістычнай арміі, каб Савецкая ўлада ўтрымала за сабой вёскі Сянец і Вікторыю.

Старшыня камітэта Аўдакім Нікіфараў. Сакратар Кешмала".

Захавалася пастанова агульнага сходу грамадзян Латыгальскай воласці Сенненскага павета ад 11 чэрвеня 1918 г. аб падтрымцы і захаванні савецкай улады. У ёй гаворыцца:

"Мы, беларусы, якія ў мінулым ведалі толькі адно: рабства ад памешчыкаў, капіталістаў і іншых паразітаў, якія вякамі здзекваліся над нашымі дзядамі, бацькамі, горача пратэстуем супраць замаху гэтых вампіраў на нашу дарагую свабоду. Мы ўсе аднагалосна заяўляем, што ніхто не мае грамадзянскага права замахвацца на нашу свабоду і свяшчэнныя правы, на зямлю, якія здабыты потам і крывёю працоўнага народа. І на абарону сва-

боды і сваіх правоў мы ўсе, як адзін, дружнай сям'ёй пойдзем супраць гвалтаўнікоў, ідучых супраць Савецкай улады і дэмакратычнага ладу. Вам, гвалтаўнікам, грубой сілай часова ўдалося пазбавіць свабоды некаторых нашых братоў-беларусаў, але ведайце, у хуткім часе праб'е час, і пралетарыят усяго свету запаліць сцяг бунту супраць вас і тады смерць капіталу, смерць усякаму гвалту...

Няхай жыве Савецкая Федэратыўная Рэспубліка як маяк свабоды сярод сусветнага імперыялізму".

13 чэрвеня адбыўся агульны сход грамадзян Какоўчынскай воласці, на якім прысутнічала звыш паўтары тысячы чалавек. Аднагалосна была прынята рэзалюцыя аб падтрымцы савецкай улады і пратэсце супраць захопніцкіх дзеянняў германскіх імперыялістаў.

"Ад імя нашага — гаварылася ў ёй,— просім заявіць, што ўсе дамаганні іх безвыніковыя, бо яны будуць адбіты. Мы катэгарычна пратэстуем супраць дамаганняў тэўтонаў. Адзіная ўлада, якой мы верым,— Саветы, намі выбраныя, надзеленыя нашым даверам. Мы давяраем ім сябе, у іх распараджэнне аддаём усё... Толькі ў Саветах наша выратаванне, і мы іх адстаім са зброяй у руках".

У гэты ж дзень валасны сход грамадзян Пустынкаўскай воласці, на якім прысутнічала 5 тысяч чалавек, прыняў рэзалюцыю аб неаддзялёнасці Беларусі ад РСФСР, падтрымцы і абароне савецкай улады. У рэзалюцыі падкрэслівалася:

"Абмеркаваўшы пытанне аб бягучым моманце ў адпаведнасці з тэлеграмай губернскага выканкома ад 3 чэрвеня 1918 года № 287, у якой гаворыцца, што нямецкая буржуазія з рускімі памешчыкамі імкнецца здзейсніць сваё гнюснае злачынства, а іменна адарваць Беларусь ад Вялікарасіі па прыкладу Украіны падманна, мы, грамадзяне Пустынкаўскай воласці, сабраўшыся на валасны сход у колькасці 5 тысяч чалавек, горача пратэстуем супраць такога гвалту нашых вечных ворагаў, якія не маюць ніякага права на нашу волю, і мы, беларусы, ніколі не жадалі аддзяляцца ад Вялікарасіі і адзіна правільнай уладай лічым і прызнаём Саветы, якія складаюцца з прадстаўнікоў працоўнага насельніцтва; такую ўладу будзем падтрымліваць і абараняць ад усіх на яе замахаў драпежнікаў імперыялізму як звонку, так і ўнутры".

А. Савосіна.

Павятовая газета "Известия исполкома" пісала...

Першыя два нумары сенненскай павятовай газеты "Известия исполкома" (так яна называлася) не захаваліся. Няма іх і ў архівах. 9 мая 1918 г. выйшаў трэці нумар. Аб чым паведамляла газета ў той бурлівы час?

* * *

Всем, всем, всем! Передать всем Совдепам, Революционным Организациям, Войскам. Официальная телеграмма из Екатеринодара № 3453.

Германо-Украинские войска, взяв Ростов-на-Дону, двигаются на Кубань, думают захватить хлебородный край с тем, чтобы вывезти из него хлеб. Немедленно, товарищи, имеющие оружие и патроны, организуйтесь в отряды и будьте готовы к выступлению. Ежечасно о выступлении отрядов телеграфируйте в г. Екатеринодар в Главный штаб для получения назначения на боевые участки. Все патроны, ружья и пулемёты и т. д. возьмите под строгий учёт и сообщите об этом в Главный Оперативный Штаб. Вполне сформированные отряды отправляйте на ст. Кущевку в распоряжение командования фронтом тов. Кульнину.

За главного Комиссара военных революционных войск и Сев. Кав. Мецемуцкий...

* * *

Объявляется полученная из Комиссариата Внутрен. Дел на имя Совдепа Сенненского уезда следующая телеграмма: "Москва. 5/V. Вновь приходят сведения из многих мест, что крестьяне скрывают хлеб от Советской Власти, который употребляют на самогонку. Напоминаем, укрывательством хлеба занимаются украинские, минские, могилевские и другие крестьяне, у которых сейчас немцы насильственно отнимают хлеб: получилось то, что вместо помощи рабоче-крестьянской власти, крестьяне помогли самому свирепому врагу рабочих и крестьян — Правительству Германии.

Империализм нас окружает, стремится задушить Советскую Власть. Больше чем когда-либо необходимо единение крестьян и рабочих и спасти завоевания Революции.

* * *

Считая леса единственным природным богатством уезда, впредь до издания закона о лесах, последние необходимо сохранить для систематического их использования в будущем.

А потому Земельный Отдел предписывает для приведения лесов в порядок и их сохранения следующие меры:

... в каждую волость уезда назначить заведывающих лесами...

... разбить леса на участки и в каждый участок назначить лесного милиционера (сторожа).

... производить уборки сучьев, вершин и пр., как это было указано при отпуске...

... отпуск леса... с разрешения Волостных Земельных Отделов.

... по указанию заведывающего лесами волости... и только с клеймом.

Каждый гражданин, вырубивший лес без разрешения, будет предаваться суду Революционного Трибунала.

Комиссар Прищепов,
Секретарь Воронов.

Падрыхтаваў да друку С. В. Шайко.

Камбеды на вёсцы

Вельмі цяжкім было становішча Савецкай Расіі ўлетку 1918 г. Разам з усёй краінай палітычныя і эканамічныя цяжкасці перажываў і Сенненскі павет. 11 чэрвеня УЦВК і СНК РСФСР прынялі Дэкрэт "Аб арганізацыі сялянскай беднаты і забеспячэнні яе хлебам, прадметамі першай неабходнасці і сельскагаспадарчым інвентаром". Згодна Дэкрэта, мясцовыя Саветы сумесна з харчовымі органамі павінны былі паўсюдна арганізаваць валасныя і сельскія камітэты сялянскай беднаты.

Кулакі вялі барацьбу супраць арганізацыі камбедаў. Контррэвалюцыйныя выступленні кулакоў у Сенненскім павеце ў ліпені 1918 г. прайшлі пад лозунгам "Далоў камбеды!" Узброеныя банды забівалі камуністаў і камбедаўцаў, разганялі камбеды і Саветы, знішчалі іх маёмасць, выступалі супраць рэквізіцыі хлеба камбедамі і харчатрадамі.

15 верасня ў маёнтку Турава ў памяшканні Ульянавіцкага валаснога выканкома ў час агульнага сходу камітэтаў вясковай беднаты ўзарвалася падкладзеная пад будынак бомба. 9 чалавек былі паранены.

Кулацкі бандытызм быў адной з праяў антысавецкіх выступленняў улетку 1918 г., арганізатарамі якіх сталі левыя эсэры.

У жніўні 1918 г., згубіўшыя давер мас, левыя эсэры былі выведзены з Сенненскага павятовага выканкома.

І ўсё ж, нягледзячы ні на што, паўсюдна арганізоўваліся і дзейнічалі камітэты вясковай беднаты. Яны праводзілі ў жыццё палітыку партыі і ўрада.

Трэба сказаць, што падмурак для камбедаў быў закладзены раней, пры арганізацыі камун, арцеляў і таварыстваў. На павятовым з'ездзе Саветаў, які адбыўся ў чэрвені 1918 г., адзначалася, што ў павеце "арганізавана і зарэгістравана 10 камун, 4 арцелі і 3 таварыствы. Камуны займаюць плошчу зямлі да 17000 дзесяцін з 500 душамі, арцелі да 1500 дзесяцін з 450 душамі і таварыствы да 350 дзесяцін з 180 душамі".

Ствараемыя камбеды першараднай задачай лічылі рашэнне харчовага пытання. Яны кіраваліся пры гэтым "Абавязковай пастановай Сенненскага паветаддзела Магілёўскай губерні аб уборцы ўраджаю і размеркаванні зерня сярод беднякоў" ад 22.7.1918 г.

Былі складзены спісы грамадзян, якія не мелі ўласных пасеваў жыта. У гэтыя спісы ўключаліся і батракі ўсіх маёнткаў. З такіх людзей ствараліся арцелі для ўборкі жыта ў маёнтках. Аплата праводзілася натурай.

Была ўведзена хлебная манаполія. На фабрыкаты сельскага ўжытку ўстанаўліваліся цвёрдыя цэны. Насельніцтва павета большменш планамерна забяспечвалася мануфактурай і іншымі таварамі.

На чарговым павятовым з'ездзе Саветаў, які адбыўся ў жніўні 1918 г., на камітэты беднаты і харчовыя валасныя камітэты была ўскладзена задача сачыць "за барацьбой з вывазам хлебных прадуктаў за межы павета і выкарыстаннем іх на тайнае вінакурэнне".

На шляхах вывазу, асабліва на станцыі Багушэўская, у мястэчку Астроўна і ў маёнтку Лычкоўскага, быў арганізаваны пільны кантроль за спекулянтамі і мяшочнікамі. Асоб, падазроных у вывазе прадуктаў, арыштоўвалі. Затрыманыя прадукты канфіскоўваліся.

З асобамі, якія займаліся тайным вінакурэннем і продажам самагонкі, абыходзіліся такім жа чынам. З вінаватых у першы раз спаганялі 3000 рублёў штрафу, у другі — 5000 рублёў і высялялі за межы павета.

З'езд забараніў вываз за межы павета ўсіх без выключэння харчовых прадуктаў без дазволу павятовага харчкома.

У рэзалюцыі III з'езда Саветаў было запісана: "Усе якія б то ні было прадукты і тавары, што паступаюць у павет шляхам закупкі кааператывамі ці асабіста ўласніцкімі гандлёвымі фірмамі, павінны паступаць на ўлік у павятовы харчовы камітэт і размяркоўваюцца паміж насельніцтвам па санкцыі харчовага камітэта..."

Значную работу праводзілі камбеды па размеркаванню жывёлы. У павеце ўсім валасным камітэтам беднаты было прадпісана "прыступіць да рэквізіцыі жывёлы ў тых, у каго яна значыцца звыш указанай у інструкцыі нормы і перадаць маючым патрэбу сем'ям". Паветвыканком у сваёй справаздачы ад 25.1.1919 г. адзначаў: "Жывёла пераважна забіралася ў кулакоў і выдавалася беднякам па пасведчаннях камітэтаў беднаты. Так, за справаздачны час быў выдадзены дазвол беднякам на атрыманне 180 кароў і 35 коней".

Аб рабоце камбедаў і кааператываў у Магілёўскай губерні паведамляла газета "Известия Западной коммуны" за 2 лістапада 1918 г.:

"Па Сенненскаму павету.

Пры аддзеле народнай асветы зацверджана агенцтва па распаўсюджванню твораў друку.

Спажывецкія таварыствы і саюзы кааператываў абкладзены падаткам у памеры 25 працэнтаў чыстага прыбытку.

Для абкладання падаткам маёмасных класаў павета і горада створана камісія з 5 асоб: 2 — ад павятовага выканкома, якія дзейнічаюць на ўвесь павет, і па 3 — ад камітэтаў вясковай і гарадской беднаты, якія дзейнічаюць толькі ў раёне сваёй воласці, горада...

Мэбля, якая знаходзіцца ў маёнтках павета, прыгодная для канцылярыі, перадаецца валасным Саветам. Розныя рэчы, што не маюць асаблівай культурнай ці навуковай каштоўнасці, распрадаюцца насельніцтву".

Камбеды праводзілі вялікую культурна-асветніцкую работу. Яны адкрывалі школы, народныя дамы, хаты-чытальні, распаўсюджвалі сярод насельніцтва газеты, літаратуру, арганізоўвалі аказанне медыцынскай дапамогі, розныя масава-палітычныя кампаніі сярод насельніцтва па аднаўленні транспарту, пашырэнні пасяўных плошчаў, дапамозе Чырвонай Арміі і інш.

У. Скульбедаў.

Першыя суботнікі

13.9.1919 г. Сенненская павятовая газета "Факел" пісала: "...У нас адбыўся першы камуністычны суботнік. Сабраўшыся ў колькасці 24 чалавек у 5 гадзін дня ў памяшканні камітэта партыі, нашы таварышы дружна і бадзёра накіраваліся ў раён вёскі Каралевічы (за 4,5 вярсты ад горада) на будаўнічыя работы. Там, пад кіраўніцтвам ваенных будаўнікоў, папрацаваўшы да змяркання каля 3-х гадзін, канчаткова адрамантавалі прыкладна 40—45 сажняў апокаў. Працавалі дружна, весела. Асабліва вызначыліся нашы камуністкі".

Першы камуністычны суботнік быў праведзены ў цяжкіх умовах прыфрантавога горада.

Аб патрыятычным пачыне сенненскіх камуністаў пісала газета "Известия ВЦИК". Аб гэтым паведамляў 6.10.1919 г. у пісьме сваім землякам салдат-артылерыст Васіль Каткоў з Кранштата: "Стаю са зброяй у руках на абароне Чырвонага Петрограда. Мяне ўсё ж жыва цікавіць жыццё ў маім родным павеце. У адным з нумароў "Известия ВЦИК" я з радасцю прачытаў, што Сенненская арганізацыя камуністаў ледзь не першая з усіх паветаў адгукнулася на заклік цэнтра па арганізацыі камуністычных суботнікаў...

Спадзяюся, што ўвесь павет жыва адгукнецца на ваш вялікі пачын, які азначае несумненны крок да светлай будучыні — камунізму. Прывітанне Сенненскай арганізацыі камуністаў-бальшавікоў".

22.4.1920 г. уся Савецкая Рэспубліка адзначала знамянальную дату — 50-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна.

У гэты ж дзень у г. Сянно адбыўся з'езд прадстаўнікоў і сакратароў валасных камуністычных ячэек павета, на якім было абмеркавана пытанне аб правядзенні першамайскага суботніка. У пратаколе з'езда, які падпісаны старшынёй Г. С. Стэльмахам, запісана: "Па першым пытанні аб правядзенні суботніка 1 Мая ў павеце выступіў таварыш Чугуноў, які падрабязна акрэсліў значэнне свята 1 Мая і ўказаў, што ў гэты дзень неабходна прыцягнуць усё насельніцтва да грамадскіх работ. У выступленнях тт. Сідаровіча, Шаманоўскага, Нартыш-Блука звернута ўвага на неабходнасць рамонту дарог, мастоў, школьных і адміністрацыйных будынкаў, на нарыхтоўку для іх паліва, на добраўпарадкаванне населеных пунктаў".

У дзень 1 Мая ў г. Сянно і ў павеце ў камуністычным суботніку прынялі ўдзел сотні працоўных.

А. Савосіна.

Сустрэча з М. І. Калініным

З успамінаў Ф. С. Бабылёва, жыхара вёскі Машканы

...Быў ясны сонечны дзень. Усе вяскоўцы, у тым ліку і я, былі на сенакосе... Запамятаў, ці то ў чэрвені, ці то ў ліпені 1919 г. гэты было. Вясковыя хлапчукі склікаюць нас:

— На сходку, на сходку! Калінін прыехаў!..

Час быў ужо пад полудзень. Пакуль падышоў да валаснога выканкома (гэта якраз дзе зараз школа стаіць), там ужо было шмат людзей. На ганку чалавек у цывільным адзенні гаварыў, звяртаючыся да сабраўшыхся. Побач стаяла двое ў гімнасцёрках...

М. І. Калінін расказваў пра эканамічнае становішча ў краіне, прасіў аказаць Чырвонай Арміі ўсямерную дапамогу хлебам, умацоўваць савецкую ўладу на месцах, раіў, як правільна будаваць жыццё па-новаму.

Калі М. І. Калінін скончыў прамову, угару паляцелі шапкі і хусткі. Потым мужыкі падхапілі яго на рукі і доўга падымалі на "ура" — дужа ўжо ён закрануў сялянскія сэрцы, добра сказаў адносна запаветнай сялянскай мары — зямлі.

У грамадзянскую вайну М. І. Калінін часта выязджаў у прыфрантавыя зоны. Да Машкан ён пабываў у Оршы, дзе таксама выступіў з прамовай.

Прыфрантавы рэўком

Пасля захопу палякамі Мінска фронт хутка прасоўваўся да ракі Бярэзіны, на поўначы Беларусі — да Заходняй Дзвіны ў раёне Полацка.

6.10.1919 г. на пленарным пасяджэнні выканком Савета Віцебскай губерні, "улічваючы сур'ёзнае становішча ў губерні, якое стварылася ў сувязі з набліжэннем фронту і ўзмацненнем бандытызму і ў мэтах стварэння ў губерні гібкага цэнтралізаванага апарата ўлады, пастанавіў: губернскі выканаўчы камітэт, Віцебскі гарадскі Савет і ўсе павятовыя выканкомы губерні распусціць і "як вышэйшы губернскі цэнтр, арганізаваць Віцебскі ваенна-рэвалюцыйны камітэт". У паветах утвараліся рэўкомы.

14 кастрычніка таго ж года газета "Факел" (орган Сенненскага павятовага выканкома і павятовага рэўкома) надрукавала загад Сенненскага павятовага рэўкома аб ліквідацыі калегіяльнасці ў кіраванні аддзеламі і пераходзе з 13 кастрычніка ўсёй улады ў павеце, як ваеннай, так і грамадзянскай, да рэўкома. Павятовы рэвалюцыйны камітэт падпарадкоўваўся непасрэдна Віцебскаму губрэўкому.

Загадам рэўваенсавета 16-й арміі ад 19.11.1919 г. Сенненскі павятовы і валасны рэўкомы, якія знаходзіліся на тэрыторыі, непасрэдна прымыкаўшай да баявой лініі фронту 16-й арміі, былі падпарадкаваны рэўваенсавету гэтай арміі.

У адпаведнасці з "Палажэннем аб рэўкомах" у задачу прыфрантавых павятовых рэўкомаў уваходзіла садзейнічанне ваенным уладам у правядзенні абарончых работ; мабілізацыя і раскватараванне воінскіх часцей; выкананне ваенна-нарыхтоўчых работ; пастаўка харчавання войскам; прыняцце мер па падтрымцы рэвалюцыйнага парадку ў павеце; узмацненне агітацыйна-палітычнай работы сярод чырвонаармейцаў і моладзі.

Рэўкомам прадастаўлялася права рэквізіцыі маёмасці і матэрыялаў, неабходных для Чырвонай Арміі. У абавязак рэўкомаў уваходзіў кантроль за работай усіх грамадскіх і воінскіх устаноў на падведамаснай ім тэрыторыі. Сенненскі павятовы рэўком праводзіў значную работу па аднаўленні народнай гаспадаркі і мабілізацыі рэсурсаў для аказання дапамогі Чырвонай Арміі.

Са справаздачы харчовага камітэта аб рабоце з 15 кастрычніка да 1 лістапада, напрыклад, бачна, што толькі за палову кастрычніка ў павеце было нарыхтавана 5570 пудоў збожжа, 500 пудоў сена, 88 галоў буйной рагатай жывёлы, 145 авечак, 1482 курыцы, 128 гусей, 4177 пудоў бульбы, 3500 пудоў капусты. Усё гэта ішло на патрэбы чырвонаармейскіх часцей.

А. Кутузаў.

Дакументы сведчаць

З ЗАКЛІКУ МАШКАНСКАГА ВАЛАСНОГА РЭЎКОМА СЕННЕНСКАГА ПАВЕТА ДА СЯЛЯН ВОЛАСЦІ АБ ЗДАЧЫ ХЛЕБНЫХ ЛІШКАЎ

15 верасня 1920 г.

...Селянін! Спяшайся, абмалочвай свой хлеб і зараз жа вязі для Чырвонай Арміі, у гэтым залог нашай перамогі і блізкага канчатковага трыумфу сялян і рабочых над крыважэрнай зграяй, вякамі п'ючай кроў нашых дзядоў і прадзедаў.

Усякі селянін, не здаючы або затрымліваючы свае лішкі па трапіўшаму на яго нараду, ёсць той жа белагвардзеец, жадаючы працягваць забойствы сялян і рабочых і ліць сваю ж братнюю кроў.

У імя крыві сваіх дзядоў і прадзедаў, у імя крыві, якая льецца ў сусветнага пралетарыяту, пакінь гэту крывавую справу, спяшайся здаваць свае лішкі. Памятай, што ўсякі затрыманы пуд хлеба павялічвае і працягвае гора і няшчасце працоўных, да якіх належыш і ты...

Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці. Ф. 1666. Воп. 1, Спр. 9. Л. 61.

З ПАСТАНОВЫ СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА АБ ПЕРАВОЗЦЫ НА СТАНЦЫЮ БАГУШЭЎСКАЯ НАРЫХТАВАНАЙ БУЛЬБЫ ДЛЯ ПЕТРАГРАДА

13 мая 1920 г.

Для адпраўкі ў Петраград нарыхтаванай бульбы на станцыю Багушэўская мабілізаваць у Пустынскай воласці 250 падвод, Какоўчынскай — 100, Машканскай — 100, Расненскай — 50 падвод. Бульбу даставіць на станцыю Багушэўская не пазней 16.5.1920 г.

Для кіраўніцтва работамі па выкананню гэтага баявога задання камандзіраваць у Пустынскую воласць тав. Багданава, у Машканскую — тав. Скабца, у Какоўчынскую — Лягкова, у Расненскую — тав. Малчанава.

Даручыць валрэўкомам міліцыі, валкамячэйкам і сельскім Саветам прыняць усе меры для таго, каб гэты баявы і вельмі важны загад быў выкананы ў дакладнасці і ў тэрмін...

Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці. Ф. 1309. Воп. 1. Спр. 7. Л. 56.

Камсамольцы дваццатых

З успамінаў Л. Сувальскага, ветэрана камсамола Сенненшчыны

Камсамольская арганізацыя ў горадзе Сянно была створана ў другой палове 1919 г. На першым арганізацыйным сходзе нас сабралася нямнога. Ячэйка была аформлена з 12 чалавек. У першы час да нас нясмела ішлі маладыя хлопцы, а тым больш дзяўчаты. Для ўступлення ў камсамол патрабаваўся дазвол бацькоў. З другога боку, прыём у камсамольскую арганізацыю таго часу быў не такі ўжо і просты. Напрыклад, дзеці гандляроў і больш багатай часткі рамеснікаў да ўступлення ў члены РКСМ праходзілі выпрабавальны тэрмін, за час якога яны павінны былі праявіць сябе.

Мы разумелі, што для ўцягнення моладзі ў арганізацыю павінны перш за ўсё самі быць вартымі даверу таварышаў, культурнымі і высокадысцыплінаванымі.

Наступленне польскіх войск пагражала гораду. Камсамольская арганізацыя была мабілізавана, і нас тэрмінова пачалі вучыць ваеннай справе. Аднак інтэрвентаў разбілі і без нашага ўдзелу. Мы ўвайшлі ў атрад асобага прызначэння, задачай якога з'яўлялася барацьба з контррэвалюцыяй і бандытызмам. У горадзе і павеце ў гэты час было вельмі неспакойна. Дзейнічалі рэшткі эсэраўскіх банд. Кожны дзень мы былі напагатове.

Цікавае было жыццё камсамола 20-х гадоў. Выканком аддаў у наша распараджэнне добрае памяшканне з садам. Сваімі сіламі мы абсталявалі клуб і спартыўную пляцоўку. У клубе працавалі палітгурткі. Мы вывучалі гісторыю партыі, палітэканомію, гістарычны матэрыялізм. На занятках былі гарачыя спрэчкі, дыскусіі. Юнакі і дзяўчаты тут жа, у клубе, ладзілі канцэрты мастацкай самадзейнасці.

Камсамольская арганізацыя мела сваіх прадстаўнікоў у выканкоме, прафсаюзе. Да

канца 1921 г. яна налічвала больш за 120 чалавек.

Камсамольцы прымалі ўдзел ва ўсіх мерапрыемствах, праводзімых павятовым камітэтам Камуністычнай партыі. Мы ўдзельнічалі ў арганізацыі камбедаў, у зборы хлеба для галадаючых раёнаў краіны, былі актыўнымі кантралёрамі ў рабоча-сялянскай інспекцыі, назіралі за правільнасцю выкарыстання талонаў на працоўную і гужавую павіннасці і г. д. Актыўна працавала наша атэістычная група. У час рэлігійных свят выязджалі ў вёскі, чыталі лекцыі, праводзілі гутаркі.

Камунары з Баравікоў

У Дзяржаўным архіве Віцебскай вобласці захоўваецца невялікая папка, на якой каліграфічным почыркам напісана: "Камуна "Мір" Сенненскага раёна".

У ёй дакументы — сведкі незабыўных дзён.

26 сакавіка 1920 г. Агульны сход грамадзян былой арцелі "Баравікі" і камуны "Отрадная". На ім прысутнічаў 31 чалавек з правам рашаючага голасу.

На парадку дня — арганізацыя камуны. Уступіць у яе выказалі жаданне Міхаіл Шарпіла, Пракоп Цапкоў, Навум Саўлевіч, Сцепаніда Ціхановіч і ўсе члены камуны "Отрадная". Член былой арцелі "Баравікі" Франц Бараноўскі ад уступлення ў камуну адмовіўся, а члены былой камуны "Отрадная" Бардашэвіч і Саўгень у новую камуну не прыняты, бо яны дрэнна сябе зарэкамендавалі раней.

Камуну аднадушна назвалі "Мір".

У яе савет былі выбраны Міхаіл Шарпіла, Іосіф Гаранскі, Мікалай Белянёў, у рэвізійную камісію — Пракоп Цапкоў, Уладзіслаў Хашкоўскі, Міхаіл Гаранскі, кандыдатам — Пётр Бараноўскі.

Так пачала дзейнічаць камуна, у статуце якой было запісана:

а) усё належыць усім, і ніхто ў камуне не можа нічога назваць сваім;

б) кожны ў камуне працуе па сваіх сілах і атрымлівае па сваіх патрэбах;

в) работа вядзецца калектыўна;

г) у камуне грашовага ўзнагароджання за сваю працу не атрымлівае ніхто;

д) грошы ўнутры камуны абарачэння мець не могуць;

е) лішкі прадуктаў, пасля пакрыцця ўсіх патрэб камуны, аддаюцца ў грамадскае карыстанне праз мясцовыя органы Савецкай улады;

ж) камуна не можа карыстацца наёмнай працай, і члены камуны не могуць працаваць па найму.

На дзень арганізацыі камуна мела 81 дзесяціну ворнай зямлі, 115 — лугоў, паўтары дзесяціны адводзіліся пад агародніну і чатыры дзесяціны займаў сад. У камуне было 12 коней, 17 кароў, 19 свіней з парасятамі, 10 авечак, 9 ягнят і 50 курэй. У вопісе інвентару значыліся: плугі, культыватары, бароны, косы, сярпы, вілы, хамуты, лейцы, пілы, сякеры і г. д.

З першых дзён жыцця па-новаму перад камунарамі ўзніклі і праблемы. Аб гэтым красамоўна сведчаць дакументы. У ведамасці запісана колькасць хлебных прадуктаў, якіх не хапала да новага ўраджаю: жыта — 112 пудоў і ячменю — 60 пудоў. Разлік быў зроблены па такому прынцыпу: жыта па 30 фунтаў на пасіўнага і па аднаму пуду на актыўнага работніка ў месяц, ячменю адпаведна па пяць і дзесяць фунтаў. Савет прасіў павятовы зямельны аддзел выдзеліць нехапаючую колькасць хлебных прадуктаў.

У даведцы ад 20 красавіка 1920 г. адзначаецца: "Камунальны савет дакладвае, што запасу сена ў камуне ўсяго на два дні і няма ніякай магчымасці ўтрымліваць 12 коней, 4 жарабят і 7 цялят. У сувязі з гэтым камунальны савет просіць прыняць тэрміновыя меры да забеспячэння камуны кармамі на любых асновах: за наяўны разлік грашыма, даць сена ў доўг з тым, што яно будзе вернута восенню. Сена патрэбна 100 пудоў".

Вось яшчэ адна бяда: сярод членаў камуны — эпідэмія тыфу, захварэлі восем чалавек, з іх шэсць рабочых. "Праўленне камуны просіць аддзел аховы здароўя адпусціць у тэрміновым парадку неабходныя лекі і дэзінфекцыйныя сродкі, а таксама выселіць "Дом маці і дзіцяці", каб выкарыстаць гэта памяшканне пад заразны барак".

Колькі надойвалі малака ў камуне? Захавалася і гэта даведка. За першае паўгоддзе 1920 г. было надоена ад 17 кароў трыста вёдзер. Размяркоўвалася яно штодзённа наступным чынам: у першую чаргу забяспечваліся хворыя дзеці і хворыя рабочыя, затым сем'і з малымі дзецьмі і, нарэшце, астатняе малако дзялілі пароўну паміж дарослымі членамі камуны.

Вернемся зноў да 1920 г.

24 красавіка. Павятовы зямельны аддзел просіць адпусціць за наяўны разлік старшыні камуны "Мір" І. М. Гаранскаму мануфактуры для пахавання камунара Ф. Бараноўскага.

25 красавіка. Камунальны савет просіць выдаць дзве вінтоўкі і патроны для аховы маёмасці камуны.

30 красавіка. Павятовы зямельны аддзел просіць "тэрмінова адпусціць без усялякіх нарадаў для камуны "Мір" тры з палавінай пуды цвікоў за наяўны разлік. Цвікі неабходны для насцілання падлогі ў кватэрах камунараў. Указаная колькасць з'яўляецца мінімальнай".

Наступныя запісы зроблены пазней.

12 верасня. Агульны сход даручыў камунальнаму савету хадайнічаць аб адкрыцці ў маёнтку "Баравікі" школы першай ступені і прасіць аддзел народнай асветы назначыць у гэту школу настаўніцай члена камуны Ганну Паўлаўну Белянёву, якая мае адпаведнае званне. Памяшканне для школы адвесці з двух пакояў у доме, дзе размяшчаўся "Дом маці і дзіцяці".

21 кастрычніка. Агульны сход камуны рашыў выбраць старшыню камунальнага савета Мікалая Паўлавіча Белянёва на губернскі з'езд Саветаў і забяспечыць яго прадуктамі харчавання.

З рашэнняў агульнага сходу камунараў:

1 студзеня 1921 г.

Прасіць Сенненскі павятовы зямельны аддзел хадайнічаць аб адкрыцці ў камуне хаты-чытальні і рэгулярным забеспячэнні яе літаратурай і газетамі, а таксама газай. Загадчыцай хаты-чытальні назначыць работніцу Баравікоўскай школы Г. П. Белянёву.

Абавязаць усіх членаў камуны рэгулярна наведваць школу па ліквідацыі непісьменнасці па вечарах тры разы на тыдзень у буднія дні і, акрамя таго, ва ўсе святы.

У сувязі з тым, што больш палавіны кватэр членаў камуны патрабуе капітальнага рамонту, даручыць камунальнаму савету скласці каштарыс на неабходную колькасць матэрыялаў і хадайнічаць перад павятовым зямельным аддзелам аб забеспячэнні імі.

31 студзеня. У сувязі з тым, што ў камуне няма лазні, а новую пабудаваць немагчыма з-за адсутнасці матэрыялаў, прыстасаваць старое жылое памяшканне пад лазню, наняўшы ў самы бліжэйшы час спецыяліста для кладкі печы.

Выдаць кожнаму члену камуны ва ўзросце старэй за 14 гадоў па два пуды аўса і кожнаму члену камуны маладзей за 14 гадоў па паўтара пуда аўса для абмену на абутак.

У сувязі з тым, што ў камуне няма сцяга, прасіць павятовы зямельны аддзел выдзеліць шэсць аршын чырвонай тканіны.

14 сакавіка. Камунальны савет паведамляе, што ў члена камуны Кузьмы Саўгянёва 4 лютага нарадзілася дачка Аня. Унесці яе ў агульны спіс членаў камуны.

18 кастрычніка. Першае пытанне: разгледзець заяву грамадзяніна вёскі Ладзікава Пустынскай воласці Макара Васільевіча Кузьміча: "Прашу прыняць мяне членам камуны. Камуністычны статут абавязуюся выконваць поўнасцю. Склад сям'і: жонка Марфа — 35 гадоў, сын Пётр — 13 гадоў. Маёмасць маю — аднаго каня, калёсы і вупраж". Пастанавілі: прыняць у камуну М. В. Кузьміча разам з сям'ёй і маёмасцю.

Другое пытанне — аб прадастаўленні настаўніцы Г. П. Кажарскай водпуску. Рашылі: даць двухтыднёвы водпуск. У сувязі з тым, што аддзел народнай асветы ад утрымання настаўніцы ў камуне адмовіўся, узяць утрыманне яе на свой кошт і выдаваць ёй штомесячны паёк наравні з іншымі актыўнымі членамі камуны.

Трэцяе пытанне: У камуне часта бываюць лаянкі з-за розных дробязей. Рашылі: член камуны, дапусціўшы лаянку першы раз, пазбаўляецца тыднёвага пайка, другі — двухтыднёвага, і трэці — месячнага.

20 лістапада. Агульны сход рашыў: плату за навучанне Яфіма Шарпілы шавецкай справе прыняць на кошт камуны. Камунальнаму савету даручыць выпрацаваць умовы і заключыць дагавор з майстрам Славіным.

5 красавіка 1922 г. разглядалася пытанне "Аб рэгістрацыі камуны як інтэнсіўнай гаспадаркі". У пратаколе адзначалася, што "за два гады ў былым разбураным маёнтку створана моцная гаспадарка. Уведзены правільны дзевяціпольны севазварот, наладжана вырошчванне траў на кармы. Добра вядзецца жывёлагадоўля. У камуне ёсць два быкі-вытворнікі швіцкай пароды, адзін вытворнік-баран мерынос, палепшылася вырошчванне свіней. Усе пустэчы і аблогі прыведзены ў культурны стан..."

Гэта апошні запіс, які захаваўся ў архіве. І, натуральна, жаданне даведацца, як складвалася жыццё камунараў далей, прывяло мяне ў 1970-я гады ў вёску Баравікі, якая ўваходзіла і цяпер уваходзіць у калгас "Кастрычнік" Сенненскага раёна.

Гутару з Дарафеем Лук'янавічам Каранеўскім, які ўступіў у камуну 12 красавіка 1923 г., працаваў старшынёй камунальнага савета, пасля — старшынёй калгаса. Яму ўжо каля васьмідзесяці, але стары яшчэ жвавы, гаваркі, і памяць добрая.

— Усякае бывала, — гаварыў ён, — справа новая, для сялян нязвычная. І працаваць калектывам, і есці з аднаго катла. Некалькі разоў разыходзіліся з камуны і зноў сыходзіліся. І ўсё ж трымаліся. Да ўтварэння калгаса жылі камунай.

Паказваю Дарафею Лук'янавічу адзін дакумент — рапарт камуны "Мір" XIII з'езду Кампартыі бальшавікоў Беларусі, апублікаваны ў газеце "Віцебскі пралетарый" 7 чэрвеня 1930 г.:

"У сучасны момант камуна пашырана да 235 гектараў, сем'яў налічваецца 23. Веснавую сяўбу камуна закончыла 23 мая. Сяўба прайшла па-бальшавіцку. Дзякуючы энтузіязму і магутнаму запалу камунараў, намечаны план веснавой сяўбы выканан поўнасцю... Камуна арганізавала агульнае харчаванне, дзіцячыя яслі. У сучасны момант камуна прыступае да пабудовы буйнога свінарніка на 500 галоў. Праводзячы нарыхтоўкі, камуна дала 300 пудоў сартавога жыта, 300 пудоў сартавога аўса, 80 пудоў ільнасемя, 60 пудоў ільновалакна, 3500 пудоў бульбы, 1 тысячу пудоў капусты, 4 тысячы пудоў яблык і 21 галаву буйной рагатай жывёлы".

Нялёгкім быў шлях былых камунараў да сённяшняй явы.

— Перад самай вайною жылі ўжо добра, — успамінаў Дарафей Лук'янавіч. — На працадзень багата атрымлівалі, дзяржаўныя планы выконвалі. Ды Гітлер праклятый не даў пажыць па-людску. Усё апусташылі акупанты, а колькі людзей загінула... У канторы калгаса ёсць спісы тых, хто не вярнуўся з вайны дадому. Больш ста чалавек там запісана. І людзі былі ўсе маладыя, у самай сіле...

Пасля вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў ад калгаса засталася толькі яго даваенная назва — "Новы мір". Усё давялося пачынаць спачатку. Дарафей Лук'янавіч з горыччу ўспамінае, як пешшу хадзілі на станцыю Бурбін за насеннем, як рыдлёўкамі ўскапвалі зямлю. Добра, што хоць вёска ўцалела, былі стрэхі над галавой. І людзі радаваліся кожнай засеянай сотцы, не скардзіліся на цяжкі лёс. Яны перажылі самае страшнае — чорныя дні фашысцкай акупацыі.

У той нялёгкі час вельмі многае залежала ад энтузіязму і прадпрымальнасці такіх вось кіраўнікоў-самавукаў, як Каранеўскі.

Пасля вайны на пасадзе старшыні калгаса быў камуніст-трыццацітысячнік Іван Міхайлавіч Астроўскі. Калгас узбуйнілі яшчэ раз і назвалі "40 год Кастрычніка". Пасля ён стаў "Кастрычнікам".

Ул. Р. Скапа.

Дакументы сведчаць

ПАГАДНЕННЕ РУСКА-ГЕРМАНСКАЙ КАМІСІІ АБ ПАРАДКУ ВЫВАДУ ГЕРМАНСКІХ ВОЙСК З ТЭРЫТОРЫІ ЛЕПЕЛЬСКАГА І СЕННЕНСКАГА ПАВЕТАЎ

12 верасня 1918 г.

12 сентября 1918 г. в г. Орше русско-германская комиссия, созванная вследствие предложения германского командования в Минске о передаче оккупированных германскими войсками частей Лепельского и Сенненского у. в составе

с германской стороны:	с русской стороны:
генерального штаба майор Шредер, генерального штаба капитан Сервес, лейтенант Поллемс, лейтенант Кроль и при переводчике Иванове	представителя Комиссариата иностранных дел Пржевлоцкого, военного руководителя Смоленского района Каменева, представителей Областного исполнительно комитета Западной обл. Берсона и Марголина

Постановила:

Германские войска очищают Сенненский у., за исключением Овчугской и Бобрской вол., и Лепельский у., за исключением северо-западной части, а именно, западнее линии Дзвоны—Ореховно.

Новая демаркационная линия вполне совпадает с северной границей Оршанского у., от нынешней демаркационной линии у Сержца (русская) к Западу, с северной границей Овчугской и Бобрской вол. и с восточной границей Борисовского у. до местности Дзвоны (немецкая)—Ореховно (7 км северо-восточнее Ушачь) и с южной границей Полоцкого у.

Незначительные изменения демаркационной линии могут быть произведены по взаимному соглашению демаркационными комиссиями.

Новая германская демаркационная линия после очищения вышеуказанных частей Лепельского и Сенненского у. прежде всего намечается германским командованием. Она обследуется и окончательно фиксируется смешанными комиссиями обеих сторон после совершившегося отхода германских войск.

Время этого обследования и созыва этих комиссий будет установлено по соглашению между германским командованием в Полоцке и Борисове и Смоленским Военным Советом.

Отход войск производится по участкам в период времени с 20 сентября по 22 сентября сего года.

Немецкие войска очищают 20 сего сентября местности восточнее линии (русские пункты): Неклюдово — Барсуки — течение р. Ушвицы — течение р. Ушвия — Ольшанка — Чашники — Радунь — Столбцы — Красное.

21 сентября — местности восточнее линии (русские пункты): Волосово — северная оконечность Черейское оз. — Ротно (юго-восточнее Лукомля) — Заозерье — Людчицы — Камень — Белое — Паулье.

22 сентября — местности до новой демаркационной линии.

Ежедневно немецкие войска выступают со своих стоянок не позднее 8 час. утра по германскому времени; русские войска следуют за ними по истечении не менее 4 часов.

Передовые части русских войск достигают:

20 сентября следующих местностей: Рясна — Белица — Замочек — Чашники — Бочейково — Красное.

21-го — Высший Городок — Замочек — Дворец — Камень — Белое — Паулье.

22-го — Черея — Лисичино — Лукомль — Лепель — Пышно — Завичелье.

Со стороны русского командования могут быть посланы германским штабам за день до очищения отдельные малые команды для облегчения передачи, а именно к следующим пунктам:

19-го — г. дд. Пурилево — Овсище — Запрудье (2 1/2 вер. южнее Горивец), Иванск — Бочейково — г. дд. Ляхово (восточнее Красного).

20-го — Радомля — Высший Городок — Замочек — Трухановичи — Камень.

21-го — Черея — Лукомль — Воронь.

Численность этих команд не должна превышать 15 человек. В нынешних условиях установление нейтральной зоны на настоящей демаркационной линии в местностях, которые впоследствии будут очищены, является ненужным; демаркационная линия достаточно определена.

Комиссии для фиксирования демаркационной линии, предусмотренные выше, начинают свою деятельность только после окончательного очищения отдельных участков, т. е. после очищения соответствующих частей Лепельского и Сенненского у.

Эти соглашения входят в силу лишь постольку, поскольку окажется, что они не противоречат постановлениям пограничной комиссии в Вильно.

Настоящее соглашение составлено в 4 экз., из коих два — на немецком и два — на русском языках.

С. Каменев, Г. Марголин, Д. Пржевлоцкий,
Берсон, Шредер, Сервес, Поллемс, Кроль.

Борьба за Советскую власть в Белоруссии. 1918—1920 гг. Т. I. Мн., 1968. С. 232—234.

ПАСТАНОВА СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА ВЫКАНКОМА АБ МЕРАХ ПА АХОВЕ МЛЫНОЎ

22 лютага 1919 г.

Ввиду того, что в уезде наблюдается систематическое организованное уничтожение промышленности со стороны контрреволюции с целью разрушить дело продовольствия, а именно: сожжены советские мельницы в имениях Гзовино и Скрыдлево и имея сведения о том, что в данном деле играет рука бывших владельцев мельниц совместно с контрреволюционным элементом, президиум уездного исполкома постановляет:

1. Предписать всем волостным исполкомам немедленно арестовать всех бывших владельцев мельниц, а равно и всех проживающих в уезде левых эсеров и доставить их в г. Сенно в арестный дом как заложников, причем объявляется, что в случае сожжения какой-либо мельницы в уезде заложники будут расстреляны.

2. Расследование данного дела поручить специально выделенной комиссии.

3. Арендаторы, пользующиеся в настоящее время мельницами, отвечают за целость мельниц и в случае истребления мельниц пожаром подвергаются расстрелам. Предлагаем арендаторам установить самую тщательную охрану мельниц из надежных лиц, которые в случае уничтожения мельниц пожаром так же отвечают, как и арендатор.

4. Указывая населению на то, что если будет в дальнейшем продолжаться такое уничтожение мельниц и вообще всякой промышленности, то население лишится всякой возможности

удовлетворять самые насущные нужды, так как Советская власть не имеет достаточных средств, чтобы заново отстроить в настоящее время уничтожаемые предприятия, а потому предлагается населению взять охрану промышленности, а в особенности мельниц, в свои руки и все темные личности задерживать и направлять в Сенно.

Председатель исполкома
Заведующий делопроизводством
За секретаря.

Борьба за Советскую власть в Белоруссии. 1918—1920 гг. Т. 1. Мн., 1968. С. 529.

СПРАВАЗДАЧА СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА КАМІТЭТА РКП(б) АБ РАБОЦЕ Ў ВЁСЦЫ ЗА САКАВІК 1920 г.

Не раней 1 красавіка 1920 г.

1. Уездный организатор по работе в деревне выделен.

2. Его имя и фамилия — Шевкун Герасим, по социальному положению — крестьянин.

В данное время тов. Шевкуну губвоенкомом отказано в отсрочке, и он выбывает в часть. Подходящего кандидата на его место не имеется. Призыв тов. Шевкуна губительно отразился на всей работе в деревне.

3. Районных организаторов по числу районов имеется 5 человек: Перстов, Барановский, Евпаков, Грандан, Коваленко. Все они крестьяне.

4. В уезде имеется 13 ячеек, каждая находится в волостном центре.

5. Точное число членов волячеек до сих пор не установлено, так как в уездкомитете не было их точного учета.

Деятельность каждой из ячеек до сих пор выражалась в устройстве, хотя не частых, бесед на политические темы с крестьянскими массами, распространении литературы по избам-читальням и оживлении деятельности в волости культурно-просветительных кружков.

За время после VII конференции создано две ячейки: одна — в артели Рыдомля (в Городецкой вол.) и одна — в артели Трухановичи (Замочской вол.).

Работа организаторов выражалась в ревизии и ознакомлении с деятельностью волкомячеек и работе по совхозам и коллективным хозяйствам, в организации крестьянских собраний и бесед с ними, в проведении конференций крестьянок, совхозниц и коммунарок.

За отчетный период проведено 20 литературных бесед, 40 конференций крестьянок, в 5 волостях по одной конференции молодежи и одна уездная.

Изб-читален в уезде числится 264, не функционирует около 30, главным образом за недостатком газет и брошюр.

В коммунах и совхозах организаторами устраивались собрания, на коих выяснялись недостатки хозяйства, и путем сношений с упарткомом делались указания соответственным учреждениям для устранения указанных недостатков.

Был проведен II уездный съезд делегатов от рабочих совхозов. Организован союз рабземa, правление составлено из 7 членов, из коих 4 коммуниста. Кроме того, велись беседы на политические темы, организованы избы-читальни и библиотеки.

В состав волревкомов в большинстве случаев входит больше беспартийных. Так как выборы в члены волревкомов не производились, то организаторы участия в таковых не принимали. Сбор жалоб производится, и они направляются непосредственно в соответствующие учреждения уезда.

Ревизии ревкомов производятся, и об обнаруженных недочетах и злоупотреблениях сообщается в упартком.

Собрание организаторов было в конце марта месяца 1920 г.

Каждым организатором доклады представляются.

Связь отделов по работе в деревне с укомолом имеется и выражается в ведении работы среди молодежи одновременно с ведением партийной работы вообще среди населения.

Число членов КСМ в уезде и в городе около 90, точно пока нельзя установить, так как еще не поставлен на должную высоту учет членов.

Председатель упарткома
Секретарь Мацкевич.

Борьба за Советскую власть в Белоруссии. 1918—1920 гг. Т. 2. Мн., 1971. С. 290—291.

З ПАВЕДАМЛЕННЯ ІНФАРМАЦЫЙНА-ІНСТРУКТАРСКАГА ПАДАДДЗЕЛА ВІЦЕБСКАГА ГУБРЭЎКОМА АБ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКАЙ РАБОЦЕ Ў СУРАЖСКІМ, ДРЫСЕНСКІМ, СЕННЕНСКІМ, ЛЕПЕЛЬСКІМ, ГАРАДОЦКІМ І ВІЦЕБСКІМ ПАВЕТАХ

12 жніўня 1920 г.

...В Суражском уезде школьные занятия протекают довольно слабо.

В Дриссенском уезде школьная жизнь, нарушенная белополяками, начинает налаживаться. Открыты курсы для учащихся, желающих пополнить свои знания. В уезде функционируют 20 изб-читален.

В Сенненском уезде в имении "Белицы" открывается сельскохозяйственный институт, установлено электрическое освещение и произведен ремонт водопровода.

В Лепельском уезде в Гутовской вол. организовано 7 изб-читален. Чувствуется недостаток школьных работников, которых в волостях всего 2. Да и во всем уезде их мало вследствие мобилизации.

В Городокском уезде школьное дело поставлено довольно хорошо. Население заботится о школьных зданиях. Отсутствуют избы-читальни. Газеты доставляются крайне неаккуратно.

...В Витебском уезде приступлено к организации лекторского бюро. Школы по ликвидации безграмотности в деревне Анны закрыты на время полевых работ.

Революционные комитеты БССР (июль—декабрь 1920 г.). Мн., 1957. С. 381.

ПАСТАНОВА СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА АБ АРГАНІЗАЦЫІ Ў г. СЯННО РАЁННЫХ САВЕТАЎ

1 верасня 1920 г.

Ввиду того, что гор. Сенно до сего времени не разбит на районы, чем создаются значительные затруднения в административном и хозяйственном отношениях, постановил:

В гор. Сенно образовать 4 районных сельских Совета с отнесением содержания их, как и сельских Советов, на государственный счет.

Революционные комитеты БССР (июль—декабрь 1920 г.). Мн., 1957. С. 101—102.

ПАСТАНОВА СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА АБ АРГАНІЗАЦЫІ АТРАДА ПА БАРАЦЬБЕ З БАНДЫТЫЗМАМ

1 верасня 1920 г.

1. Создать отряд, в который влить половину всей милиции и всю местную караульную роту, за исключением необходимого числа красноармейцев для несения караульной службы, назначив начальником отряда помощника уездвоенкома, которому поручить борьбу с бандитизмом, начиная с Лисичинской вол.

2. Поручить политбюро немедленно, сегодня же, послать в Лисичинскую вол. тт. Трубецкого, Зенькевича и Стальмакова для выяснения места оперирования и нахождения бандитов, и добытые сведения дать начальнику отряда, помощнику уездвоенкома, который по получении этих сведений немедленно выбывает с отрядом для приступления к работам.

Революционные комитеты БССР (июль—декабрь 1920 г.). Мн., 1957. С. 102.

З ПАСТАНОВЫ СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА АБ СКЛІКАННІ ПАВЯТОВАГА І ВАЛАСНЫХ З'ЕЗДАЎ САВЕТАЎ

1 лістапада 1920 г.

I. Волостные съезды Советов назначить во всех волостях на 23 сего ноября.

II. Норма представительства на волостной съезд Советов — 1 депутат на каждые 10 членов Совета.

III. Порядок дня волостных съездов Советов:

1. Текущий момент.
2. Доклад волревкома.
3. Гужевая и трудовая повинности.

4. Выборы волисполкома.

5. Текущие дела.

IV. Созвать на 20 сего ноября в помещении уревкома совещание из всех уполномоченных, руководивших перевыборами сельских Советов, на котором выслушать доклады их по перевыборам сельских Советов и избрать уполномоченных на волостные съезды Советов:

1. Во изменение постановления уревкома от 9 сего ноября за № 59, уездный съезд Советов назначить на 28 сего ноября.

2. Норма представительства на уездный съезд Советов:

а) от сельских Советов — 1 депутат на 1000 жителей, и так как такое же представительство сельских Советов на волостной съезд, то участники волостных съездов, если число их не превышает нормы (на каждую 1000 жителей волости — 1 депутат), посылаются на уездный съезд Советов, а если число их превышает эту норму, то избираются по норме на волостном съезде;

б) от города — 1 депутат на 200 человек, имеющих избирательное право;

в) от красноармейцев местной кар[аульной] роты — 1 депутат;

г) от красноармейцев 21-й дивизии, расположенной в Сенненском уезде, — 1 депутат на каждые 200 красноармейцев, но не более 50 депутатов от дивизии.

3. Порядок дня уездного съезда Советов:

1) Международное* и внутреннее положение (докладчик тов. Слоним).

2) Доклад уревкома и содоклад отдела управления (докладчик тов. Стельмах, содокладчик тов. Мицкевич).

3) Итоги и задачи народного хозяйства (докладчик тов. Слоним).

4) Гужевая и трудовая повинности.

5) Развитие сельскохозяйственного производства и помощь крестьянскому хозяйству (докладчик тов. Сидорович).

6) Доклад упродкома (докладчик тов. Белявский).

7) Народное образование (докладчик тов. Фума).

8) Социальное обеспечение (докладчик тов. Калитушка).

9) Борьба с бюрократизмом и опыты Рабоче-крестьянской инспекции (докладчик тов. Слоним, содокладчик тов. Граше).

10) Выборы уездисполкомов.

11) Выборы депутатов на губернский съезд Советов.

12) Текущие дела.

13) Утвердить организационную комиссию в следующем составе: тт. Мацкевич, Машера и Гладштейн.

14) Утвердить мандатную комиссию в следующем составе: тт. Малявцев, Луговцев и Машера.

15) Поручить тт. Слониму и Иваньковичу поместить до 23 ноября в газете "Факел" страничку по перевыборам волостных и уездного исполкомов.

Революционные комитеты БССР (июль—декабрь 1920 г.). Мн., 1957. С. 450.

---

*В тексте "междуведомственное".

РЭЗАЛЮЦЫЯ 8-га СЕННЕНСКАГА ПАВЯТОВАГА З'ЕЗДА САВЕТАЎ АБ РАЗВІЦЦІ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЙ ВЫТВОРЧАСЦІ І АКАЗАННІ ДАПАМОГІ СЯЛЯНСКАЙ ГАСПАДАРЦЫ

28 лістапада 1920 г.

В период ожесточенной гражданской войны трудящимся приходилось отвлекать свои силы на борьбу с белогвардейцами. Значительная часть заводов и средств в Советской России была обращена для нужд красного фронта. Таким образом, работа Советской власти не могла развернуться во всей широте для восстановления сельского хозяйства и земледелия.

А поэтому съезд постановил:

Одобряя земельную политику Советской власти и те практические мероприятия, которые наметил Наркомзем, и работу у[езд]земотдела, выполняющего задания Наркомзема, использовать полученную передышку таким образом:

1. В области земельной политики:

а) развить самую широкую пропаганду среди крестьянского населения уезда о сущности земельной политики Советской власти;

б) подготовить опытных инструкторов для инструктирования общественного земледельческого хозяйства.

2. В области социалистического землеустройства:

а) приступить к волостному разверстанию земли* в ближайших к уездному центру волостях;

б) подготовить волземотделы и райсоветы к практической работе по землеустройству;

в) закончить ограничения* земель от советских коллективных и других общественных хозяйств.

3. В области сельского хозяйства:

а) организовать общественную агрономическую помощь крестьянским хозяйствам в смысле поднятия производительности хозяйства и [распространения] практического опыта перехода к многопольному севообороту;

б) организовать общественное садоводство, огородничество, разведение семенных и плодовых питомников в уезде;

в) организовать показательные общественные пасеки в уезде.

4. В области снабжения:

а) в целях расширения посевной площади и оказания помощи крестьянству необходимо организовать потребное число прокатных пунктов с удовлетворяющим количеством земледельческих машин и орудий, с ремонтными мастерскими при них;

б) организовать центральную ремонтную мастерскую 1-го разряда для капитального ремонта более сложных и крупных сельскохозяйственных машин и орудий и постройки новых;

в) создать семенной фонд согласно декрету Совнаркома, который мог бы удовлетворить нуждающиеся хозяйства семенами для расширения посевной площади;

г) озаботиться своевременным получением для сельского хозяйства потребного количества сельскохозяйственных орудий.

5. В области обобществления сельского хозяйства:

а) для скорейшего перехода к общественному земледелию необходимо провести перерегистрацию всех коллективных хозяйств и те, которые не стремятся к общественному земледелию, ликвидировать, т. к. лучшим методом в глазах крестьянина является правильная постановка коллективных хозяйств:

б) для правильной постановки и усиленного наблюдения за коллективами необходимо организовать гужевые управления с техническими руководителями — агрономами;

в) для переустройства нашей заводской промышленности в интересах трудящихся, которая была бы тесно связана с земледельческим хозяйством, необходимо организовать в коллективных хозяйствах кустарное производство;

г) советские хозяйства необходимо сделать в полном смысле слова культурно-показательными хозяйствами.

6. В области мельничного дела:

а) все национализированные мельницы, переданные частным арендаторам, взять от последних, поставив [на них] ответственных заведующих;

б) произвести технический осмотр всех мельниц и привести их в хорошее состояние.

7. В области помощи семьям красноармейцев:

а) помощь семьям красноармейцев должна быть оказана в первую очередь всем аппаратом уземотделов и его техническими предприятиями;

б) привлечь волкомтруды к тому, чтобы всякие хозяйственные работы семьям красноармейцев были оказаны путем трудовой повинности своевременно.*

*Так в тексте.

Революционные комитеты БССР (июль—декабрь 1920 г.). Мн., 1957. С. 290—291.

Пайшлі паязды

З успамінаў Ф. Тогулева, аднаго з будаўнікоў чыгункі Орша—Лепель

...Ішоў 1925 год. Я служыў у Чырвонай Арміі, у трэцім чыгуначным палку. Акрамя вайсковай вучобы, мы займаліся будаўніцтвам, эксплуатацыяй чыгуначных дарог. Адсвяткавалі 1 мая, а на наступны дзень пагрузіліся ў эшалоны, прыехалі на станцыю Орша. Адсюль паходным маршам пайшлі займаць пабатальённа ўчасткі на трасе, спраектаванай для будаўніцтва новай чыгункі Орша—Лепель. Вакол трасы з'явілася многа "брызентавых гарадкоў". Адразу закіпела работа пад лозунгам: "Да 1 кастрычніка пабудуем чыгунку Орша—Лепель!".

Некаторыя ўчасткі былі заняты лесам. Зазвінелі пілы, застукалі сякеры. Лес высеклі,

пні выкарчавалі, падрыхтавалі ўчастак для будаўніцтва чыгункі.

Прыходзілася карыстацца рыдлёўкай, шуфлем, кіркай, ломам ды тачкай. Уручную мы перамяшчалі грунт, а гаечны ключ ды кастыльны малаток былі прыладамі для будаўніцтва пуці.

Адначасова мы праводзілі вялікую палітмасавую і выхаваўчую работу сярод мясцовага насельніцтва. У нас быў добры кантакт з моладдзю і камсамольцамі. Наш батальён, у прыватнасці, падтрымліваў цесную сувязь з тэрытарыяльнай камсамольскай ячэйкай Раснянскага сельсавета. Спачатку ў сваім лагеры мы пабудавалі эстраду, лаўкі, падрыхтавалі добры канцэрт мастацкай самадзейнасці. Памятаецца, іграў духавы аркестр, гучалі песні. На вечар прыйшло многа народу. Потым з канцэртамі мы выступалі ў вёсках Раснянскага і Какоўчынскага сельсаветаў.

У Расне быў сельскі клуб, над якім мы з'яўляліся шэфамі. Раснянская камсамольская ячэйка таксама падрыхтавала добры канцэрт мастацкай самадзейнасці. Мне прыпамінаюцца актыўныя камсамольцы таго часу Вольга Ціханская, Надзя Ціханская, Рыгор Ціханскі і многія іншыя.

Нашы медыцынскія работнікі аказвалі пасільную дапамогу мясцоваму насельніцтву.

Сваёй работай мы заваявалі добры аўтарытэт сярод насельніцтва.

Заданне партыі, урада і Рэўваенсавета выканалі датэрмінова. У ноч на 1 кастрычніка 1925 г. быў забіты апошні кастыль у выхаднай стрэлцы станцыі Лепель. За пяць месяцаў чыгуначнікі пабудавалі 131 кіламетр дарогі і звязалі Оршу з Лепелем. Гэта быў вялікі ўклад таго часу ў справу ўздыму эканомікі маладой Рэспублікі.

Для абслугоўвання пуці была пакінута зводная рота, камандзірам якой быў прызначаны Г. Нікандраў, а старшыной быў я. Паязды пайшлі...

Першая канферэнцыя жанчын-калгасніц

18 лістапада 1929 г. 86 жанчын-калгасніц ад 26 калектыўных гаспадарак Сенненскага раёна сабраліся на сваю першую канферэнцыю, каб абмеркаваць пытанні ўдзелу жанчын у калгасным будаўнітве, культурна-бытавой рабоце ў калгасах.

Удзельніцы канферэнцыі прызналі лінію партыі і Савецкага ўрада па пытанню суцэльнай калектывізацыі правільнай і адзначылі, што "...задачы па рэканструкцыі сельскай гаспадаркі могуць быць ажыццёўлены пры ўмове свядомага выканання ўсіх мерапрыемстваў, накіраваных на развіццё сельскай гаспадаркі па сацыялістычнаму шляху". Для далейшага ўмацавання існуючых калектыўных гаспадарак дэлегаты прызналі неабходнымі такія меры, як узбуйненне дробных калгасаў, развіццё сацыялістычнага спаборніцтва паміж калгасамі, унутры калгасаў, прыцягненне ў кіруючыя органы гаспадарак не менш за 30 працэнтаў жанчын, увядзенне здзельнай аплаты працы, першачарговае забеспячэнне прамысловымі таварамі калгаснікаў, актыўны ўдзел сельскіх працаўніц ва ўсёй рабоце калгасаў.

Асноўная задача ў галіне культурна-бытавой работы на вёсцы, як аднадушна адзначылі ўдзельніцы канферэнцыі, гэта ліквідацыя непісьменнасці сярод калгаснікаў і асабліва сярод жанчын. Для гэтага вырашана было расшырыць сетку пунктаў па ліквідацыі непісьменнасці.

У мэтах палягчэння працы жанчын-калгасніц канферэнцыя пастанавіла дабіцца будаўніцтва ясляў і пляцовак для дзяцей, гарадскіх сталовых. Былі прадугледжаны і меры па ахове працы жанчын, асабліва цяжарных, развіццю антырэлігійнай работы на вёсцы.

Канферэнцыя прайшла на высокім узроўні. Вярнуўшыся дадому, дэлегаткі сталі весці растлумачальную работу сярод жанчын аб значэнні гаспадаркі і ўдзеле сельскіх працаўніц у гэтым гістарычным працэсе.

Л. Ісачэнка.

Іскры "Факела"

З успамінаў П. Анучына, былога супрацоўніка Сенненскай павятовай газеты "Факел"

У 20-я гады я працаваў сакратаром Сенненскай павятовай газеты "Факел". Рэдагаваў яе Міхаіл Іваньковіч, камуніст з падпольным стажам, у мінулым рабочы. Гэта быў сціплы, абаяльны чалавек, поўны незгасальнай творчай энергіі. Рэдакцыя займала адзін пакой. Газета выходзіла два разы на тыдзень: у сераду і суботу. Мы ўдваіх і складалі ўвесь штат.

З першых нумароў газета звяртала ўвагу чытачоў на важнейшыя праблемы, фарміравала селькораўскі актыў. Значную дапамогу нам аказвалі камуністычныя ячэйкі. Мы выязджалі на месцы, гутарылі з людзьмі, стараліся абудзіць у іх цікавасць да ўсяго новага, перадавога, крытыкавалі тых, хто перашкаджаў нашаму руху наперад. Прыцягнуць беднату да супрацоўніцтва ў газеце было справай нялёгкай. На сяле ішла жорсткая класавая барацьба. Многія не шкадавалі жыцця за ўсталяванне савецкай улады. Актыўнымі селькорамі былі Пётр Вышынскі з Чарэі, Рувім Додзін з в. Замочак, пісалі сяляне з Прыветка, Ульянавіч і іншых вёсак. Пошту мы атрымлівалі праз дзень. Звычайна было 7—10 лістоў. Памятаю, з якой вялікай радасцю мы адкрывалі кожны канверт, з якой увагай чыталі кожную карэспандэнцыю. За ёй жа стаяў жывы чалавек з яго бедамі, планамі. Допісы людзей дапамагалі паўней уявіць становішча тагачаснай вёскі.

У газеце было некалькі пастаянных рубрык. Адна з іх: "Аказана дапамога бядняцкім гаспадаркам". Змяшчаліся матэрыялы аб батраках і бедняках, якіх дзяржава надзяліла зямлёй, сенакоснымі ўгоддзямі, жывёлай, інвентаром, насеннем. Пад рубрыкай "Справы савецкай вёскі" мы пісалі аб жыцці сельскагаспадарчых камун, мастацкай самадзейнасці, распаўсюджванні друку, аб рабоце школ, агульных сходах сялян. Была рубрыка "Хлеб — гарадам і Чырвонай Арміі". Артыкулы і карэспандэнцыі на гэтую тэму расказвалі аб тым, колькі з кожнага павета атрымана збожжа, хто ідзе наперадзе. Паказваліся перадавыя населеныя пункты. Адначасова мы гнеўна кляймілі факты сабатажу. Друкаваліся артыкулы журналіста "РОСТА" Марка Крывіцкага аб дапамозе галадаючым Паволжа. Тут жа паведамлялася аб дапамозе сялян насельніцтву Паволжа.

Спачатку селькоры стараліся не падпісваць матэрыялы сваімі прозвішчамі (хто не хацеў псаваць узаемаадносіны з аднавяскоўцамі, хто пабойваўся), праз некаторы час псеўданімы амаль зніклі. Гэта гаварыла аб росце палітычнай свядомасці людзей.

З вялікім стараннем мы рыхтавалі кожны нумар. Па два-тры разы перапісвалі артыкулы, думалі над кожным словам. З селькорамі трымалі самую цесную сувязь. Раз у два месяцы збіралі іх на нарады. На іх абмяркоўвалі задачы газеты. Селькоры атрымлівалі памятку, у якой гаварылася, аб чым трэба пісаць, якія тэмы найбольш актуальныя, надзённыя. Ужо тады мы разбіралі асобныя матэрыялы, вучылі і вучыліся самі майстэрству журналістыкі.

Адной з форм масава-палітычнай работы сярод насельніцтва была вусная газета. Яна складалася з выразак з цэнтральных газет на міжнародныя і ўнутраныя тэмы, з мясцовага матэрыялу. Усё гэта зачытвалася на сходах сялян, была і мастацкая частка. З такой газетай Іваньковіч і я часта выязджалі ў Пустынкі, Прыветак, Ульянавічы і іншыя месцы. Сакратар павятовага камітэта партыі Э. Хейфец і старшыня выканкома Звергздзін часта наведвалі рэдакцыю, цікавіліся нашымі справамі, знаёміліся з поштай. Іх дапамога была адчувальнай.

Аб чым пісаў часопіс "Работніца і калгасніца Беларусі", 1934 г. № 14.

УДАРНІЦЫ ЛЬНОЎБОРКІ

"...Сенненскі раён першы ў БССР скончыў сяўбу льну, першым прыступіў да масавай уборкі яго. У барацьбе за высокую якасць ільнопрадукцыі пераважная большасць калгасаў змагаецца, каб у гэтым годзе здаць дзяржаве льновалакно не ніжэй 14-га нумара.

У раёне ідзе сур'ёзная барацьба за высакаякасны лён. У перыяд уборкі рашаючым фактарам павышэння якасці льну з'яўляецца сартаванне на полі, гэта значыць, падвойнае і патройнае цярабленне льну.

У калгасе імя Карла Маркса Малахоўская Мар'я — ударніца гаўрылаўскай брыгады — першая паказала, як трэба сартаваць лён і пры цярабленні яна зрабіла не толькі 3, а нават 4 гатункі льну, і ў першы дзень пры гэтай рабоце выпрацавала норму 0,80 га.

Лепшыя калгасніцы — ударніцы калгаса "Янова" з брыгады № 1 Лавецкая Алеся, Бразгунова Праксіна, Хадасевіч Параска пры цярабленні льну на 3 гатункі ў першыя дні выпрацавалі не менш як 0,10 га за дзень.

У калгасе "Застадолле" Ясінская Мар'я выцярэблівала дабраякасным патройным цераблеиием-сартаваннем 0,12 га за дзень; Шашкова Палашка, Сіжанькова Алена і Таўстая Алена — 0,11 га кожная.

Улічваючы бальшавіцкія прыклады барацьбы за высакаякасную прадукцыю льну, за захоўванне калгаснага ўраджаю Наркамзем БССР прэміраваў лепшых калгасніц-ударніц:

— калгас імя Карла Маркса Сідорніцкага сельсавета — Малахоўскую Мар'ю і Сухадолаву Маню;

— калгас "Янова" Сідорніцкага сельсавета — Лавецкую Алесю, Бразгунову Праксіну і Хадасевіч Параску;

— калгас "Застадолле" Застадольскага сельсавета — Ясінскую Мар'ю, Шашкову Палашку, Сіжанькову Алену, Таўстую Алену — граматамі і значкамі ўдарніц і прамтаварамі на 50 рублёў кожную.

Выявіў і падрыхтаваў да друку В. Іпацьеў.

Аб чым пісала раённая газета "Камунар"

12 сакавіка 1936 г.

Узяўшы на сябе абавязацельствы, калгаснікі калгаса "Ленінскі шлях" разгарнулі сапраўды бальшавіцкую барацьбу за высокі ўраджай. Для павышэння ўраджайнасці было вывезена столькі ўгнаення, колькі яго патрабавалі палі, таму вынікі атрымаліся нядрэнныя. У сярэднім з гектара калгаснікі атрымалі 10 цэнтнераў зерневых і 173 цэнтнеры бульбы.

Значна ўзрасла і вага калгаснага працадня ў параўнанні з 1934 годам. На працадзень калгаснікі атрымалі 2 кг 316 грам зернавых, 8 кг бульбы.

Вялікія дасягненні атрымаў калгас і ў галіне жывёлагадоўлі. У 1936 годзе пагалоўе рагатай жывёлы ўзрасло да 61 галавы, у тым ліку маецца 20 дойных кароў. У калгасе ёсць аўцагадоўчая ферма, на якой налічваецца 67 авечак. План камплектавання па ўсіх відах жывёлы перавыкананы.

Праўленне калгаса на справе выконвае сталінскія ўказанні, што аб людзях патрэбна клапаціцца. Гэта бачна з таго, што на сённяшні дзень у калгасе поўнасцю ліквідавана бескароўнасць калгаснікаў, праўленне калгаса дапамагае калгаснікам вырошчваць дробную жывёлу. У 1935 годзе калгаснікам з фермы прададзена для гадоўлі 14 авечак.

Да падыходзячай веснавой сяўбы калгаснікі рыхтуюцца ўзмоцненымі тэмпамі з тым, каб у 1936 годзе дабіцца яшчэ больш высокага ўраджаю. Сяўбу ў гэтым годзе будуць праводзіць выключна па ўгноенай глебе, для гэтага завезена на поле 112 тон гною, сабрана значная колькасць попелу і курынага памёту. Ільнаводчае звяно Бараноўскай Мар'і ўжо сабрала 10 цэнтнераў попелу і 12 цэнтнераў курынага памёту.

І. М.

УЗРАСЛА ЦІКАВАСЦЬ ДА МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Камсамольскі арганізатар калгаса "Запаветы Ільіча" Алексініцкага сельсавета Сімановіч Ягор арганізаваў у калгасе калектыўную чытку мастацкай літаратуры. З калгаснікамі ўжо прачытана "Дрыгва" Якуба Коласа. Зараз чытаюць раман "Як гартавалася сталь" пісьменніка М. Астроўскага.

У сувязі з гэтым з боку калгаснікаў узрасла цікавасць да мастацкай літаратуры. Многія калгаснікі самастойна чытаюць творы савецкіх пісьменнікаў. Асаблівы інтарэс калгаснікі праяўляюць да кнігі "Чапаеў" Фурманава.

А. Алесін.

ШСЬМЫ СЕЛЬКОРАЎ АБ ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА ПАСЯЎНОЙ 1936 ГОДА

Рамотная брыгада першай і другой брыгад калгаса "Перамога" Сідорніцкага сельсавета ў складзе калгаснікаў Казырэўскага П., Красноўскага Ф., Гурына А., Дубавец А., працуючы

стаханаўскімі метадамі, закончыла рамонт калёс. Адрамантавана 10 калёс і зроблена новых 8. Каваль Новікаў усе калёсы добра акаваў.

Б. Казырэўскі.

* * *

Уся цяглавая сіла ў калгасе "3-і рашаючы" Немайцянскага сельсавета пераключана на вывазку гною і торфу. Калгаснікі добра разумеюць карысць угнаення, а таму па-ўдарнаму змагаюцца за быстрэйшае завяршэнне вывазкі гною і торфу.

П. Гардзюк.

* * *

Калгас "Ударнік" Немайцянскага сельсавета добра рыхтуецца да пасяўной. Інвентар адрамантаван, насенне добра ачышчана. Вучні школы актыўна дапамагаюць калгасу. Яны сабралі 2,5 тоны попелу.

В. Гардзюк.

Падрыхтаваў да друку С. В. Шайко.

ВЕРНУТЫЯ ІМЁНЫ

Палітычныя рэпрэсіі, якія пракаціліся на Беларусі, у тым ліку ў Сенненскім раёне, пасеялі ў грамадстве страх. Няпроста было разабрацца ў тым, што адбывалася. Большасць нявінных ахвяр рэабілітаваны, але застаецца нямала і такіх, чый лёс невядомы. Раённая камісія па стварэнню кнігі "Памяць" працягвае пошук несправядліва абвінавачаных людзей.

Жыхары раёна, якія былі рэпрэсіраваны ў 1930—1950-я гады

АБРАМАЎ Пётр Мікалаевіч, н. у 1880 у в. Бондары, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

АБУШКЕВІЧ Міхаіл Малахавіч, н. у 1899 у в. Старая Беліца, загадчык склада лестрансгаса, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1983.

АГЕЕНКА Максім Захаравіч, н. у 1870 у г. Сянно, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АДЫНЕЦ Архіп Дзям'янавіч, н. у 1890 у в. Малы Азярэцк, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АДЫНЕЦ Любоў Андрэеўна, н. у 1897 у в. Прыветак, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

АДЫНЕЦ Міхаіл Нічыпаравіч, н. у 1898 у в. Прыветак, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

АДЫНЕЦ Раман Нічыпаравіч, н. у 1888 у в. Прыветак, калгасны брыгадзір, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

АДЫНЕЦ Рыгор Нічыпаравіч, н. у 1881 у в. Прыветак, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

АКСЁНАВА-ПАГАРЭЛЬСКАЯ Ганна Фёдараўна, н. у 1926 у г. Сянно, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1992.

АКУЛЕВІЧ Уладзімір Казіміравіч, н. у 1896 у в. Канева, загадчык пункта плодагароднінай канторы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АКУЛЁНАК Андрэй Аляксандравіч, н. у 1883 у в. Вароніна, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АЛЕЙНІКАЎ Мікалай Нічыпаравіч, н. у 1872 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933 і 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АНАНЕНКА Аляксандра Нічыпараўна н. у 1911 у в. Капец, без пэўных заняткаў, асуджана ў 1952, рэабілітавана ў 1989.

АНАНЕНКА Мікалай Макаравіч, н. у 1907 у в. Жабіна, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1960.

АНАНЕНКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1911 у в. Перакопава, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

АНАНЕНКА Павел Уласавіч, н. у 1914 у в. Жабіна, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

АНАНЕНКА Сцяпан Вікенцьевіч, н. у 1902 у в. Жабіна, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

АНАНЕНКА Фядос Захаравіч, н. у 1896 у в. Перакопава, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1990.

АНТОНАЎ Уладзімір Раманавіч, н. у 1880 у в. Зямковічы, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

АРЛКОЎСКІ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1896 у в. Вялікае Сяло, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

АРЦЁМЕНКА Карней Пятровіч, н. у 1898 у в. Юганава, столяр, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АРЦЁМЕНКА Сцяпан Пятровіч, н. у 1897 у в. Юганава, чарнарабочы арцелі абцаснікаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АСІПОВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1888 у в. Вялікае Сяло, загадчык гаспадарчай часткі калгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

АСТРАШАБ Лука Іванавіч, н. у 1898 у в. Нярэйша, рабочы аграпункта "Янова", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

АСТРОЎСКІ Карл Францавіч, н. у 1896 у в. Залессе, аднаасобнік, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1992.

АТРАШКЕВІЧ Вікенцій Яфімавіч, н. у 1869 у в. Кузьміно, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

АЎЛІН Авар'ям Крыш'янавіч, н. у 1908 у в. Грузды, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

АЎСТРЫН Пётр Паўлавіч, н. у 1886 у в. Ермашкова, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

АЎСІЕВІЧ Фёдар Лявонавіч, н. у 1891 у в. Латыгаль, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1994.

АЎСІЕВІЧ Якаў Дзмітрыевіч, н. у 1887 на хутары Круча, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

АЎСЮКЕВІЧ Сцяпан Лявонавіч, н. у 1874 у в. Камарова, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

АЎФЯРОНКАЎ Іван Міронавіч, н. у 1898 у в. Новае Сяло, бухгалтар нарыхтоўчай канторы, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1963.

БАБКОЎ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1878 у засценку Пятрова, аднаасобнік, асуджаны ў 1932 і ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАБРОЎ Назарый Яфімавіч, н. у 1886 у г. п. Багушэўск, машыніст вадакачкі, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

БАГДАНОВІЧ Аляксандра Уладзіміраўна, н. у 1894 у в. Каменны Бор, сялянка, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

БАЛАБОШКА Даніла Цімафеевіч, н. у 1872 у в. Пушча, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАЛАБЕШКА Мікіта Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Пушча, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАЛТОВІЧ Станіслаў Адамавіч, н. у 1916 у в. Горкі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАНДАРЭВІЧ Фёдар Паўлавіч, н. у 1898 у в. Сінянка, рахункавод саўгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАРАДАЎКА Раман Давыдавіч, н. у 1889 у в. Васількова, калгаснік, арыштаваны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРАДАЎКА Яўген Давыдавіч, н. у 1894 у в. Васількова, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРАНОЎСКІ Вітольд Осіпавіч, н. у 1908 у в. Касавец, калгаснік, асуджаны ў 1933 і 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРАНОЎСКІ Рыгор Андрэевіч, н. у 1877 у в. Гарнова, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

БАРАНОЎСКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1897 у в. Саўчанкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

БАРАНОЎСКІ Фёдар Андрэевіч, н. у 1874 у в. Гарнова, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАРБАЧОЎ Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1907 у в. Застадолле, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАРБАЧОЎ Радзівон Сцяпанавіч, н. у 1897 у в. Застадолле, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

БАРКОЎСКІ Аляксей Дзмітрыевіч, н. у 1898 у г. п. Багушэўск, загадчык млына, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЫТКА Фёдар Міхайлавіч, н. у 1887 у в. Гарадзец, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1965.

БАРЫШАЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1887 у в. Бортнікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЫШАЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1870 у в. Бортнікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЫШАЎ Пракоп Іванавіч, н. у 1905 у в. Бортнікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЫШАЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1857 у в. Бортнікі, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЭЙКА Іосіф Юльянавіч, н. у 1901 у в. Бабаедава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БАРЭЙКА Пётр Феліксавіч, н. у 1888 на хутары Кузьмянкі, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

БАРЭЙША Міхаіл Цітавіч, у 1905 у в. Лапатнікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БАТОЎСКІ Аляксандр Фаміч, н. у 1908 у в. Германава, пекар, асуджаны ў 1942, рэабілітаваны ў 1992.

БЕЛАБЖЭЦКІ (БЕЛАБРЖЭЦКІ) Пётр Аляксандравіч, н. у 1892 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1990.

БЕЛАНОЖКА Несцер Васільевіч, н. у 1878 у в. Машканы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БЕЛАШАПСКІ (БЕЛАШАБСКІ) Іван Клімавіч, н. у 1875 на хутары Астраўкі былога Багушэўскага раёна, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

БЕЛІЗАЎ Кандрат Яфімавіч, н. у 1874 у в. Галошаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БЕЛЯШОЎ Пракоп Ігнатавіч, н. у в. Зямковічы, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1953.

БЕРАШЭВІЧ Канстанцін Тарасавіч, н. у 1895 у в. Пустынкі, фельчар, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БЕРАШЭВІЧ-ПРАКАПОВІЧ Іосіф Васільевіч, н. у 1895 у в. Новае Сяло, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1965.

БЕРАШЭВІЧ Фёдар Венядзіктавіч, н. у 1886 у в. Раманаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1934, рэабілітаваны ў 1963.

БІРЫЧ Міхаіл Емяльянавіч, н. у 1870 у в. Углы, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЕСЦЯНКОЎ Аляксей Венядзіктавіч, н. у 1866 у в. Купіна, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БІТНАЯ-ШЛЯХТА Анэля Аляксандраўна, н. у 1906 у в. Дубнякі, сялянка, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

БІТНАЯ-ШЛЯХТА Палагея Вікенцьеўна, н. у 1864 у в. Дубнякі, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

БІТНЫ-ШЛЯХТА Аляксандр Антонавіч, н. у 1869 у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

БІТНЫ-ШЛЯХТА Браніслаў Аляксандравіч, н. у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

БІТНЫ-ШЛЯХТА Эдуард Аляксандравіч, н. у 1907 у в. Дубнякі, селянін, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

БЛАЖЭВІЧ Міхаіл Пятровіч, н. у 1894 у в. Вялікае Сяло, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЛАЖЭВІЧ-БЛАЖЫЕВІЧ Валерыя Антонаўна, н. у 1880 у в. Лісёнкі, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

БЛАЖЭВІЧ-БЛАЖЫЕВІЧ Іван Казіміравіч, н. у 1871 у в. Лісёнкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

БЛАШКЕВІЧ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1880 у в. Ладзікава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЛУКІС Карл Міхайлавіч, н. у 1906 у в. Бондары, рабочы арцелі "Чырвоны абцасік", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БОНДАРАЎ Іван Клімавіч, н. у 1868 у в. Буканава, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1991.

БОНДАРАЎ Навум Іванавіч, н. у 1887 у в. Буканава, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1991.

БОНДАРАЎ Фама Аляксандравіч, н. у 1881 у в. Мацкава, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БРАЎКОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1878 у в. Далговічы, служыцель культа, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БРОЎКА Дзямід Іларыёнавіч, н. у 1898 у в. Парнева, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1963.

БУДРЫК Мечыслаў Вацлававіч, н. у 1899 у в. Кімейка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БУРДО Канстанцін Кірылавіч, н. у 1901 у в. Лапатнікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

БУЙНЕВІЧ Цімафей Савельевіч, н. у 1877 у в. Савінічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БУХАЎЦОЎ Мікалай Парфёнавіч, н. у 1908 у в. Саўчонкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

БЫЧКОЎСКІ Антон Савельевіч, н. у 1880 у в. Горкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЗРУЧАНКА Ягор Фёдаравіч, н. у 1895 у в. Задарожжа, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЛКОЎСКІ Ігнат Раманавіч, н. у 1882 у в. Канашэва, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЛЯЕЎ Венядзікт Авакумавіч, н. у 1878 у в. Булаўкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЛЯЕЎ Прохар Мікітавіч, н. у 1894 у в. Груздзы, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЛЯЙ Якаў Пракопавіч, н. у 1881 у в. Навасёлкі, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

БЯЛЯНКІН Апанас Ільіч, н. у 1915 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЯЛЯНКІН Ілья Андрэевіч, н. у 1888 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1953.

БЯЛЯЦКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1909 у в. Пальчыкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

БЯРГОВІН Андрэй Іванавіч, н. у 1882 у в. Пацкава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

БЯРГОВІН Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1887 у в. Багданава, аднаасобнік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

БЯРОЗКА Адам Пятровіч, н. у 1915 у пас. Чырвоны Кастрычнік, кладаўшчык райбальніцы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

БЯРОЗКА Георгій Іванавіч, н. у 1903 у в. Вітунь, рахункавод, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

БЯРОЗКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1889 у в. Прыветак, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ВАЙСЯТ Браніслаў Леанідавіч, н. у 1862 на хут. Лапцева, непрацаздольны, асуджаны ў 1927, рэабілітаваны ў 1993.

ВАКАР Гаўрыла Апанасавіч, г. п. Багушэўск, цясляр Багушэўскага леспрамгаса, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1988.

ВАКУНОЎ Сідар Давыдавіч, н. у 1881 у в. Чаранкі, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1990.

ВАЛАДЗЬКО Ягор Фёдаравіч, н. у 1875 у в. Харэўшчына, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1959.

ВАЛАДКЕВІЧ Фёдар Логінавіч, н. у 1888 у в. Глебаўск, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1961.

ВАЛАТКЕВІЧ Анісім Сцяпанавіч, н. у 1886 у в. Трубаносы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ВАЛАТКЕВІЧ Кузьма Сцяпанавіч, н. у 1883 у в. Трубаносы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЕЎСКІ Кірыла Іванавіч, н. у 1880 у в. Мігуліна, аднаасобнік, асуджаны ў 1932 і ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЕЎСКІ Міхаіл Іванавіч, в. Каралі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

ВАСІЛЕЎСКІ Павел Іванавіч, н. у 1883 у в. Новая Беліца, рахункавод сельпо, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЕЎСКІ Раман Сцяпанавіч, н. у 1900 у в. Пустынкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЕЎСКІ Фёдар Венядзіктавіч, н. у 1962 у в. Пальчыкі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ВІЗНЕР Сямён Цімафеевіч, н. у 1890 у в. Кажамякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ВІЦКОП Аляксандр Іванавіч, н. у 1879 у в. Забалацце, інструктар па пчалярству, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ВШНЕЎСКАЯ Ірына Нічыпараўна, н. у 1887 у в. Навіны, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ВШНЕЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1900 у в. Ганчарова, чорнарабочы арцелі "Працаўнік" г. Орша, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1960.

ВОЛЧЫК Адольф Іосіфавіч, н. у 1888 у в. Гарбуны, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1961.

ВОЛЧЫК Вікенцій Іосіфавіч, н. у 1901 у в. Гарбуны, калгасны брыгадзір, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1989.

ВОРАНАЎ Ілья Іванавіч, н. у 1903 у в. Каменка, рабочы чыгункі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ВОРАНАЎ Максім Кандратавіч, н. у 1879 у в. Мар'янова, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ВОРАНАЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1900 у в. Мар'янова, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ВЫРВІЧ Сазон Осіпавіч, н. у 1892 у в. Утрылава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1958.

ВЫСОЦКІ Антон Марцінавіч, н. у 1873 у в. Казлоўка, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

ВЫШЫНСКІ Казімір Станіслававіч, н. у 1872 у в. Гарнакі, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ВЫШЫНСКІ Міхаіл Станіслававіч, н. у 1894 у в. Гарбуны, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ВЯРБІЦКІ Цярэнцій Пахомавіч, н. у 1894 у г. Сянно, вартаўнік, асуджаны ў 1947, рэабілітаваны ў 1993.

ГАБРУСЕЎ Ігнат Еўдакімавіч, н. у 1875 у в. Пушкары, загадчык гаспадарчай часткі калгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у в. Гарадзец, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ГАЛАВАЧ Вера Мікалаеўна, н. у в. Гарадзец, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ГАЛАВАЧ Ганна Іванаўна, н. у в. Гарадзец, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ГАЛАВАЧ Еўдакія Мікалаеўна, н. у в. Гарадзец, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ГАЛАВАЧ Захар Фёдаравіч, н. у 1893 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Ісак Якімавіч, н. у 1909 у в. Канец, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Людміла Фёдараўна, н. у в. Гарадзец, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ГАЛАВАЧ Мікалай Яфімавіч, н. у 1876 у в. Гарадзец, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ГАЛАВАЧ Павел Якімавіч, н. у 1895 у в. Канец, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Пётр Фёдаравіч, н. у 1906 у в. Гарадзец, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Уладзімір Мікалаевіч, н. у в. Гарадзец, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ГАЛАВАЧ Фама Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАВАЧ Фёдар Мікалаевіч, н. у в. Гарадзец, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ГАЛАЙ Патап Антонавіч, н. у 1883 у в. Куроўшчына, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛУЗА Ганна Рыгораўна, н. у 1869 у в. Даргейкі, аднаасобніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ГАЛУЗА Наталля Мікалаеўна, н. у 1887 у в. Даргейкі, непрацуючая, асуджана ў 1937, рэабілітавана.

ГАЛУЗА Макар Фёдаравіч, н. у 1866 у в. Даргейкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛУЗА Юлія Андрэеўна, н. у 1870 у в. Даргейкі, калгасніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ГАЛУЗА Яўген Рыгоравіч, н. у 1913 у в. Даргейкі, трактарыст МТС, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛУБЦОЎ Захар Аляксеевіч, н. у 1916 у в. Зелянькі, возчык Замастоцкага лесаўчастка, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛЫНЧЫК Емяльян Ларыёнавіч, н. у 1893 у в. Машчоны, старшыня калгаса, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ГАЛЫНЧЫК Фядос Іванавіч, н. у 1887 у в. Рубежніца, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ГАЛЫНЧЫК Ягор Іванавіч, н. у 1906 у в. Рубежніца, селянін, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛЬКЕВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1880 у в. Лутчына, земляроб, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ГАНЧАРОЎ Іван Спірыдонавіч, н. у 1899 у в. Утрылава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1992.

ГАНЧАРОЎ Кірыла Лаўрэнцьевіч, н. у 1906 у в. Бузякі, асуджаны ў 1942, рэабілітаваны ў 1998.

ГАНЧАРОЎ Сяргей Савельевіч, н. у 1908 у в. Утрылава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРАВЫ Даніла Максімавіч, н. у 1898 у в. Пальчыкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРАВЫ Фёдар Максімавіч, н. у 1882 у в. Пальчыкі, аднаасобнік, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРБАТОЎСКІ Станіслаў Фаміч, н. у 1883, на хут. Узгор'е, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРБАЧОВА Вера Сцяпанаўна, н. у 1905 у в. Малішы, калгасніца, асуджана ў 1938, рэабілітавана ў 1989.

ГАРБАЧОЎ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1881 у в. Багданава, загадчык гаспадаркі Сенненскага РКШ, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРБАЧОЎ Іван Анісімавіч, н. у 1875 у в. Запруддзе, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1965.

ГАРБАЧОЎ Карп Іванавіч, н. у 1861 у в. Галоўск, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРБАЧОЎ Кузьма Лукіч, н. у 1893 у в. Лука, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1991.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1911 у в. Запруддзе, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1965.

ГАРНАК Лявон Рыгоравіч, н. у 1911 у в. Буйнічкава, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРНАК Рыгор Паўлавіч, н. у 1873 у в. Буйнічкава, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРНАК Фёдар Майсеевіч, н. у 1864 у в. Шубкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГАРУЧКА Платон Фёдаравіч, н. у 1890 у в. Машканы, калгаснік, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1991.

ГАШАК Сямён Лявонавіч, н. у 1889 у в. Абідаўка, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1993.

ГЕРАСІМАВА Вольга Піліпаўна, н. у 1916 у г. п. Багушэўск, рабочая чыгуначнай станцыі, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ГЕТМАН Ананій Іванавіч, н. у 1878 у в. Войлева, рабочы саўгаса, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГЕТМАНАЎ Малах Іванавіч, н. у 1888 у в. Розмыслава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ГІЛЕЎСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1878 у в. Нова-Забеліна, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ГЛЯКАЎ Рыгор Аляксеевіч, н. у 1916, ваеннаслужачы, асуджаны ў 1943, рэабілітаваны ў 1998.

ГРАМУЗАЎ Максім Рыгоравіч, н. у 1910 у в. Латышаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ГРАМУЗАЎ Фёдар Арцёмавіч, н. у 1881 у в. Мялешкі, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ГРАЧЫХА Палікарп Мікітавіч, н. у 1872 у в. Казлы, вартаўнік лесасплаўканторы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГРАЧЫХА Уладзімір Ягоравіч, н. у 1892 у в. Грузды, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ГРАЧЫХА Ягор Мікітавіч, н. у 1871 у в. Грузды, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1993.

ГРУНТОЎ Трафім Мартынавіч, н. у 1903 у в. Дубраўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ГРУНТОЎ Трафім Піліпавіч, н. у 1865 у в. Рамшына, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ГРУШЭЎСКАЯ Паўліна Мацвееўна, н. у 1870 у в. Кулікоўка, калгасніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ГРЫБОЎСКІ Рыгор Архіпавіч, н. у 1894 у в. Цеплякі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

ГРЭБНЕЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1883 у в. Машканы, калгаснік, асуджаны ў 1944, рэабілітаваны ў 1992.

ГРЭБНЕЎ Захар Фядосавіч, н. у 1885 у в. Застадолле, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ГУКАЛЁНАК Марцін Іванавіч, н. у 1884 у в. Добрына, лесаруб, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1989.

ГУЛІНСКІ Пётр Антонавіч, н. у 1905 у в. Жохава, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1991.

ГУРЫН Пётр Іванавіч, н. у 1858 у в. Папінка, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДАБРАВОЛЬСКІ Антон Іванавіч, н. у 1887 у в. Тур'ева, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ДАБРАНІЦКІ Іосіф Францавіч, н. у 1889, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1944.

ДАВЫДАЎ Ігнат Ларыёнавіч, н. у 1875 у в. Бубалы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1991.

ДАВЫДЗЕНКА Вікенцій Ігнатавіч, н. у 1878 у в. Папоўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ДАВЫДЗЬКА Пётр Сцяпанавіч, н. у 1898 у в. Папоўка, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1975.

ДАВЫДЗЬКА Сямён Лявонавіч, н. у 1882, у в. Папоўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДАМАРАЦКІ Лявон Іосіфавіч, н. у 1910 на хут. Скрабіна, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1992.

ДАНЧАНКА Іван Мікалаевіч, н. у 1875 у в. Рабцава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1992.

ДЗЯМЕШЧАНКА Вікенцій Антонавіч, н. у 1882 у в. Тур'ева, кладаўшчык Днепра-Дзвінскага параходства, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯГЕЛЕЎ Якаў Кузьміч, н. у 1900 у в. Кругляны, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯГІЛЕВІЧ Антон Ігнатавіч, н. у 1911 у в. Обаль, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯГІЛЕВІЧ Ігнат Ягоравіч, н. у 1877 у в. Засценак, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯНІСАЎ Марк Іванавіч, н. у 1885 у в. Шэбіна, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯТЛАЎ Максім Герасімавіч, н. у 1903 у в. Луг, цясляр, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯТЛАЎ Рыгор Антонавіч, н. у 1888 у в. Леснікова, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЯТЛАЎ Якаў Герасімавіч, н. у 1906 у в. Прамень, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ДОКТАРАВА Ірына Аляксандраўна, н. у 1907 у в. Бесцвіна, калгасніца, асуджана ў 1938, рэабілітавана ў 1989.

ДОКТАРАЎ Савелій Рыгоравіч, н. у 1883 у в. Бесцвіна, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ДОКТАРАЎ Ягор Рыгоравіч, н. у 1890 у в. Бесцвіна, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ДРАБУШЭЎСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1898 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ДРАЗДОВІЧ Станіслаў Антонавіч, н. у 1897 у в. Загладава, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ДРАЗДОВІЧ Ігнат Мікалаевіч, н. у 1888 у в. Рулёўшчына, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1995.

ДРАЗДОЎ Ігнат Карнеевіч, н. у 1888 у в. Мар'янова, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ДУБРОЎСКІ Рыгор Мацвеевіч, н. у 1889 у в. Падгузкава, селянін, асуджаны ў 1936, рэабілітаваны ў 1991.

ДУДАРАЎ Ціт Васільевіч, н. у 1873 у в. Курэйшына, рабочы саўгаса, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1989.

ДЫШЛЕВІЧ Раман Клімавіч, н. у 1883 у г. Сянно, асуджаны ў 1928, рэабілітаваны ў 1998.

ЖАБІЦКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1887 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАБІЦКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1899 у в. Барок, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАБІЦКІ Іван Антонавіч, н. у 1899 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАБІЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1907 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАРДЗЕЦКІ Сцяпан Нічыпаравіч, н. у 1895 у в. Машканы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАРНАСЕК Васіль Васільевіч, н. у 1874 у в. Слабада, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖАРЫНАВА Паўліна Ягораўна, н. у 1899 у в. Забор'е, асуджана ў 1932, рэабілітавана ў 1991.

ЖУКАЎ Фёдар Сідаравіч, н. у 1889 у в. Мялешкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ЖУРАЎ Апанас Фёдаравіч, н. у 1911 у в. Каміншчына, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖУРАЎ Пётр Якаўлевіч, н. у 1877 у в. Леснікова, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖУРАЎСКІ Емяльян Пятровіч, н. у 1882 у в. Казадоі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖУРАЎСКІ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1886 у в. Казадоі, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖЫДЗЕЛЬ КузьмаАнуфрыевіч, н. у 1886 у в. Глебаўск, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЖЫЛІНСКІ Іван Сямёнавіч, н. у 1908 у в. Стаселькі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЖЭМІС Іван Міхайлавіч, н. у 1836 у в. Ладзікава, селянін, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1991.

ЗАЛЕСКАЯ Эмілія Адамаўна, н. у 1873 у в. Кімейка, сялянка, асуджана ў 1932, рэабілітавана ў 1989.

ЗАХАРЭВІЧ Лаўрэн Герасімавіч, н. у 1872 у в. Канева, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ЗЕЛЯПУГА Таццяна Пятроўна, н. у 1918 у в. Бачарова, сялянка, асуджана ў 1946, рэабілітавана ў 1993.

ЗЕЛЯНЦОЎ Васіль Антонавіч, н. у 1884 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Сцяпан Іванавіч, н. у 1888 у в. Узрэчча, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЗЕЛЯНЯ Васіль Астапавіч, н. у 1910 у в. Вялікае Сяло, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1960.

ЗІБЕЛЬТ Фрыц Юльянавіч, н. у 1897 у в. Янова, загадчык гаспадаркі, асуджаны ў 1942, рэабілітаваны ў 1989.

ЗІНКЕВІЧ Іосіф Паўлавіч, н. у 1899 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1983.

ЗІНКЕВІЧ Кузьма Паўлавіч, н. у 1875 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933 і 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЗІНКЕВІЧ Сямён Паўлавіч, н. у 1891 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЗУЕЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1864 у в. Літусава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ІВАНОЎ Захар Мацвеевіч, н. у 1907 у в. Аксінічы, селянін, асуджаны ў 1939, рэабілітаваны ў 1990.

ІГНАТАЎАнуфрый Ігнатавіч, н. у 1876 у в. Трубаносы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1983.

ІЛЬЮШЧАНКА Сямён Мітрафанавіч, н. у 1906 у г. п. Багушэўск, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

ІЛЬЮШЭНКА Міхаіл Прохаравіч, н. у 1913 у в. Лут, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ІЛЬЮШЭНКА Прохар Мяфодзьевіч, н. у 1892 у в. Лут, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ІОТКА Уладзімір Вікенцьевіч, н. у 1876 у в. Грабенікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Рыгоравіч, н. у 1876 у в. Міцюкова, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЕЎСКІ Захар Іванавіч, н. у 1872 у в. Карнілавічы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1958.

КАВАЛЕЎСКІ Казімір Купрыянавіч, н. у 1902 у в. Калгунова, селянін, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1982.

КАВАЛЕЎСКІ Купрыян Антонавіч, н. у 1865 у в. Калгунова, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

КАВАЛЕЎСКАЯ Канстанцыя Купрыянаўна, н. у 1908 у в. Калгунова, сялянка, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

КАВАЛЕЎСКАЯ Петрунеля Бернардаўна, н. у 1869 у в. Калгунова, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

КАВАЛЕЎСКАЯ Францішка Купрыянаўна, н. у в. Калгунова, сялянка, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

КАВАЛЁВА Ефрасіння Купрыянаўна, н. у 1881 у в. Трубаносы, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

КАВАЛЁЎ Аляксей Ануфрыевіч, н. у 1876 у в. Узрэчча, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЁЎ Іосіф Аляксеевіч, н. у 1891 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

КАВАЛЁЎ Гурый Венядзіктавіч, н. у 1875 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЁЎ Мікалай Венядзіктавіч, н. у 1873 у в. Трубаносы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЁЎ Павел Анісімавіч, н. у 1894 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛЁЎ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1872 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАВАЛКІН Цімафей Макаравіч, н. у 1888 у в. Застадолле, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎ Нічыпар Ігнатавіч, н. у 1890 у в. Янова, рабочы спіртзавода, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1906 у в. Звягі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎ Фама Мікалаевіч, н. у 1883 у в. Перакопава, рабочы чыгуначнай станцыі Багушэўская, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎСКІ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1883 у в. Пушкары, старшыня калгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1902 у в. Пушкары, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЛОЎСКІ Павел Васільевіч, н. у 1873 у г. Сянно, святар, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1990.

КАЗЛОЎСКІ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1875 у в. Пушкары, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЫРЭЎСКІ Сямён Гаўрылавіч, н. у 1884 у в. Міцюкова, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАЗЫРЭЎСКІ Сяргей Паўлавіч, н. у 1883 у в. Міцюкова, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАЛІНАЎ Пімен Данілавіч, н. у 1882 у в. Купаваць, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАМАНДЫШКА Сцяпан Андрэевіч, н. у 1883 на хут. Броды, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

КАМАНДЫШКА Фёдар Андрэевіч, н. у 1876 на хут. Броды, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1960.

КАМІНСКІ Леанід Архіпавіч, н. у 1882 у в. Сапегі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КАМУШЭНКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1886 у в. Маргойцы, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1958.

КАНАПЕЛЬКА Фёдар Ігнатавіч, н. у 1922 у в. Добрына, ваеннаслужачы, асуджаны ў 1942, рэабілітаваны ў 1998.

КАНАРСКІ Іван Мінавіч, н. у 1897 у в. Марцінаўка, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1990.

КАНАРСКІ Рыгор Іосіфавіч, н. у 1898 у в. Буева Застадольскага сельсавета, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАНДРАЦЬЕЎ Андрэй Васільевіч, н. у 1898 у в. Нямейкава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАНДРАЦЬЕЎ Васіль Васільевіч, н. у 1892 у в. Аўсеева, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КАНКЕЛЬ Іван Карлавіч, н. у 1908 у в. Мазуркі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАНКЕЛЬ Пётр Карлавіч, н. у 1902 у в. Мазуркі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАРЖАНЕЎСКІ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1908 у в. Гарывец, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

КАРМАЗІН Цімафей Рыгоравіч, н. у 1893 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

КАРАМАЗІН Цярэнцій Іванавіч, н. у 1895 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КАРОЎКІН Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1888, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1993.

КАРПОВІЧ Алена Васільеўна, н. у 1885 на хут. Сякірына, асуджана ў 1928, рэабілітавана ў 1992.

КАРПОВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1885 у в. Кадукова, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАРПОВІЧ Платон Георгіевіч, н. у 1879 у в. Сякірына, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

КАТКОЎСКІ Станіслаў Валяр'янавіч, н. у 1898 у в. Лукаўцы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАТЛЯРОЎ Піліп Іванавіч, н. у 1904 у в. Пушкары, ваеннаслужачы, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1998.

КАЦАР Андрэй Якаўлевіч, н. у 1890 у в. Лука, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1992.

КАЦАР Васіль Іванавіч, н. у 1891 у в. Мігуліна, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КАЦАР Ганна Францаўна, н. у 1896 у в. Роспаш, калгасніца, асуджана ў 1938, рэабілітавана ў 1989.

КАЦАР Пракоп Захаравіч, н. у 1882 у в. Тур'ева, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КАЦАР Фёдар Лявонавіч, н. у 1874 у в. Роспаш, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КІБІС Валянціна Дзмітрыеўна, н. у 1939 у в. Каўрыжкі, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

КІБІС Ганна Дзмітрыеўна, н. у 1936 у в. Каўрыжкі, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

КІБІС Зоя Дзмітрыеўна, н. у 1944 у в. Каўрыжкі, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

КІБІС Ірына Дзмітрыеўна, н. у 1940 у в. Каўрыжкі, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

КІБІС Праскоўя Кузьмінічна, н. у 1914 у в. Каўрыжкі, калгасніца, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

КІСЛЯКОЎ Аўрам Пракопавіч, н. у в. Сяброўка, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1960.

КІСЛЯКОЎ Гаўрыла Сцяпанавіч, н. у 1897 у г. Сянно, бухгалтар прамкамбіната, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1955.

КІСЯЛЁЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1898 у в. Прыхабы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КІШКОВІЧ Аляксей Цітавіч, н. у 1882 у в. Дадзікава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КІШКОВІЧ Арцём Пракопавіч, н. у 1878 у в. Сапегі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КІШКОВІЧ Іван Арцёмавіч, н. у 1903 у в. Сапегі, селянін, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КІШКОВІЧ Сямён Пракопавіч, н. у 1872 у в. Сапегі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

КЛІМОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1880 у в. Шумкі, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КЛІМОВІЧ Мікалай Піліпавіч, н. на хут. Клімовічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1992.

КЛІМОВІЧ Пётр Іосіфавіч, н. у 1875 у в. Новая Беліца, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КЛІМОВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1882 у в. Новая Беліца, земляроб, асуджаны ў 1928, рэабілітаваны ў 1992.

КОЖУСЬ Ігнат Платонавіч, н. у 1876 у в. Кругляны, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КОМЛЕЎ Нічыпар Аляксандравіч, н. у 1885 у в. Іўчанкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КОШАЛЕЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1892 у в. Нярэйша, святар, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КРАСНОЎСКАЯ Аляксандра Мікітаўна, н. у 1904 у в. Кажамякі, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

КРАСНОЎСКАЯ Ядвіга Іванаўна, н. у 1900 у г. Сянно, настаўніца, асуджана, рэабілітавана ў 1992.

КРАСНОЎСКІ Георгій Васільевіч, н. у 1894 у в. Рай, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

КРАСНОЎСКІ Ігнат Андрэевіч, н. у 1884 у в. Рай, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КРАСНОЎСКІ Ігнат Іванавіч, н. у 1867 у в. Нямейкава, аднаасобнік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

КРАСНОЎСКІ Фядот Дзмітрыевіч, н. у 1902 у в. Кажамякі, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

КРАПОШЫН Сцяпан Селівестравіч, н. у 1889 у в. Кавалькі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

КРАПОШЫНА Агаф'я Парамонаўна, н. у 1910 у в. Мяккія, сялянка, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1959.

КРАСОЎСКІ Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1897 у в. Машчоны, калгаснік, асуджаны ў 1932 і ў 1933, рэабілітаваны ў 1962 і ў 1989.

КРАСОЎСКІ Якаў Аляксандравіч, н. у 1901 у в. Машчоны, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

КРАЎЧАНКА Ягор Андрэевіч, н. у 1897 у в. Марцінаўка, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КРЫШТОПЕНКА Лізавета Аляксандраўна, н. у 1885 у в. Поўзікі, аднаасобніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

КРЭМЕНЬ Іван Іванавіч, н. у 1886 у в. Калодніца, селянін, асуджаны ў 1936, рэабілітаваны ў 1991.

КУЗНЕЧЫК Васіль Ігнатавіч, н. у 1911 у в. Берашова, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

КУЗНЕЧЫК Іван Ігнатавіч, н. у 1915 у в. Берашова, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

КУЗНЕЧЫК Міхаіл Платонавіч, н. у 1910 у в. Берашова, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

КУЗНЕЧЫК Парфен Ягоравіч, н. у 1906 у в. Берашова, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

КУЗЬМЯНКОЎ Якаў Платонавіч, н. у 1888 у в. Бутоны, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1965.

КУЗНЯЦОЎ Павел Піліпавіч, н. у 1902 у в. Буканава, сувязіст станцыі Віцебск, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1990.

КУЗЬМІНІЧ Іван Міхеевіч, н. у 1884 у в. Ладзікава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КУЗЬМІНІЧ Пётр Міхеевіч, н. у 1896 у в. Ладзікава, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КУКСЁНАК Ануфрый Андрэевіч, н. у 1899 у в. Забараўе, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

КУКСЁНАК Якаў Нічыпаравіч, н. у 1870 у в. Казлы, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КУЛІК Мікалай Андрэевіч, н. у 1901 у в. Малая Пярэспа, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1993.

КУЛЯШОЎ Антон Вікенцьевіч, н. у 1894 у в. Оўсішча, аднаасобнік, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1999.

КУПРЫШЧАНКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1905 у в. Карпавічы, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КУПРЭЕНКА Амбросій Кліменцьевіч, н. у 1862 у в. Чартоўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КУРАНЦОЎ Фама Аўрамавіч, н. у 1903 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КУРАШЭВІЧ Улас Еўдакімавіч, н. у 1880 у в. Расна, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

КУРС Піліп Рыгоравіч, н. у 1892 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

КУХАРЭНКА Антон Мяфодзьевіч, н. у 1885 у в. Машчоны, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КУХТО Ілья Аляксандравіч, н. у 1883 у в. Бесцвіна, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КУХТО Кузьма Несцеравіч, н. у 1892 у в. Броўкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

КУЧКО Якаў Аляксандравіч, н. у 1882 у в. Бесцвіна, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

КУЧЫНСКІ-КУЧКО Андрэй Марцінавіч, н. у в. Казлоўка, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

КУЧЫНСКІ Станіслаў Казіміравіч, н. у 1880 у в. Баяршчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

КУЧЫНСКІ Уладзімір Казіміравіч, н. у 1885 у в. Баяршчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ЛАБАЦКІ Вікенцій Максімавіч, н. у 1878 у в. Станькі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАБАЦКІ Уладзімір Вікенцьевіч, н. у 1907 у в. Станькі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАБАЦЭВІЧ Іосіф Якаўлевіч, н. у 1877 у в. Забор'е, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАБАЦЭВІЧ Пётр Якаўлевіч, н. у 1884 у в. Забор'е, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАГУНОВА Ірына Іванаўна, н. у 1877 у в. Углы, сялянка, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ЛАГУНОВА Марыя Данілаўна, н. у 1913 у в. Углы, сялянка, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ЛАГУНОВА Хрысціння Данілаўна, н. у 1910 у в. Углы, сялянка, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1991.

ЛАГУНОЎ Даніла Ільіч, н. у 1876 у в. Углы, селянін, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ЛАГУНОЎ Іван Данілавіч, н. у 1919 у в. Углы, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ЛАГУНОЎ Несцер Данілавіч, н. у 1917 у в. Углы, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

ЛАДНОЎ Рыгор Антонавіч, н. у 1906 у в. Берашова, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ЛАДНОЎ Фама Мікалаевіч, н. у 1887 у в. Берашова, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ЛАЗАРЭВІЧ Гаўрыла Мітрафанавіч, н. у 1898 на хут. Трыполле, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЗАРЭВІЧ Готфрыд Ігнатавіч, н. у 1895 у в. Кімейка, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЗАРЭВІЧ Мікалай Мітрафанавіч, н. у 1886 у в. Леснікова, рахункавод калгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЗАРЭВІЧ Уладзімір Мітрафанавіч, н. у 1912 у в. Леснікова, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЗАРЭВІЧ Эдуард Ігнатавіч, н. у 1897 у в. Кімейка, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАПЕХА Іван Піліпавіч, н. у 1899 у в. Пожанькі, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1965.

ЛАПЕХА Іван Рыгоравіч, н. у 1875 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1965.

ЛАПЕХІН Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1883 у в. Машканы, кравец арцелі "Чырвоны абцасік", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАПІН Пётр Іванавіч, н. у 1883 у в. Грузды, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ЛАПСО Пётр Іванавіч, н. у 1883 у в. Леванова, каваль, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАПУНОЎ Трафім Сямёнавіч, н. у 1900 у в. Андрэеўшчына, рабочы лесаўчастка, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАСЮКОЎ Павел Ануфрыевіч, н. у 1891 у в. Утрылава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАТЫШАЎ Іосіф Іванавіч, н. у 1885 у в. Трубаносы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛАТЫШАЎ Парфён Іванавіч, н. у 1885 у в. Савінічы, старшыня калгаса, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЛЕБЕДЗЕВА Алена Арэф'еўна, н. у 1918 у в. Гарнова-1, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕВА Ніна Арэф'еўна, н. у 1921 у в. Гарнова-1, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕВА Палагея Рыгораўна, н. у 1890 у в. Гарнова-1, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕЎ Арэфій Гаўрылавіч, н. у 1880 у в. Гарнова-1, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕЎ Даніла Арэф'евіч, н. у 1914 у в. Гарнова-1, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕЎ Даніла Паўлавіч, н. у 1907 у в. Навасёлкі, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ЛЕБЕДЗЕЎ Ерамей Парфёнавіч, н. у 1897 у г. Сянно, сакратар-машыніст Сенненскага РК ВКП(б), асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1993.

ЛЕБЕДЗЕЎ Павел Арэф'евіч, н. у. 1911 у в. Гарнова-1, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1996.

ЛЕБЕДЗЕЎ Фёдар Аксёнавіч, н. у 1891 у в. Латыгава, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ЛЕВІН Лейба Самуйлавіч, н. у 1855 у г. п. Багушэўск, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛІСОЎСКАЯ (МІШУЛЬКІНА) Надзежда Герасімаўна, н. у 1921 у в. Янова, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ЛІСОЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1944 у в. Янова, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1993.

ЛІЦВІНАЎ Васіль Ісакавіч, н. у 1891 у в. Цеплякі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1992.

ЛІЦВІНАЎ Ісак Іванавіч, н. у 1857 у в. Цеплякі, утрыманец, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛІЦВІНКА Якаў Кузьміч, н. у 1887 у в. Ульянавічы, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛІЦЫТ Іван Пятровіч, н. у 1895 у в. Александрова, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛУГАЎЦОЎ Іван Тарасавіч, н. у 1860 у в. Ульянавічы, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ЛУКАШЭВІЧ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1897 у в. Ганчарова, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ЛЮЦКІ Захар Емяльянавіч, н. у 1889, брыгадзір калгаса імя Сталіна, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1970.

ЛЯПЕЦКІ Вікенцій Францавіч, н. у 1877 у в. Адамава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛЯЎКО Лявон Фядосавіч, н. у 1836 у в. Лазоўка, сезонны рабочы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЛЯХОЎСКІ Дзмітрый Карпавіч, н. у 1899 у г. п. Багушэўск, машыніст вадакачкі чыгуначнай станцыі Багушэйская, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны.

ЛЯХОЎСКІ Мірон Сідаравіч, н. у 1884 у в. Благія, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЛЯШКЕВІЧ Карл Восіпавіч, н. у в. Старая Беліца, стрэлачнік чыгуначнай станцыі Бурбін, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1960.

ЛЯШКЕВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1883 у в. Даргейкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МАГЕРА Іван Майсеевіч, н. у 1903 у в. Буйнічкава, камандзір стралковай аховы, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

МЯДЗВЕЦКІ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1895 у в. Аўсеева, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МАЗОЎСКІ Іван Арыставіч, н. у 1893 на хут. Стаселькі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

МАКОЎСКІ Марк Паўлавіч, н. у 1892 у в. Леснікова, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МАКОЎСКІ Сцяпан Паўлавіч, н. у 1897 у в. Мелехава, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МАЛЧАНАЎ Нічыпар Андрэевіч, н. у 1898 у в. Застадолле, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МАНДРЫК Фёдар Нічыпаравіч, н. у 1854 у в. Машчоны, загадчык гаспадаркі, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

МАРГОЎЦАВА Наталля Рыгораўна, н. у 1893 у в. Пушкары, сялянка, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1964.

МАРГОЎЦАЎ Дзям'ян Іванавіч, н. у 1883 у в. Пушкары, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

МАРКАЎ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1896 у в. Марцінаўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МАРКЕВІЧ Аляксей Захаравіч, н. у 1885 у в. Касцялішча, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МАРКЕВІЧ Карп Кандратавіч, н. у 1895 у в. Касцялішча, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

МАРОЗАЎ Адам Кандратавіч, н. у 1896 у в. Дубаўцы, калгаснік, асуджаны ў 1936, рэабілітаваны ў 1990.

МАРОЗАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1880 у в. Шыпы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

МАХАНЬКОВА Праскоўя Платонаўна, н. у 1914 у в. Алёхнава, хатняя гаспадыня, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

МАХАНЬКОЎ Павел Дзмітрыевіч, н. у 1880 у в. Алёхнава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МАХАНЬКОЎ Пётр Фёдаравіч, н. у 1907 у в. Шынкава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

МАХАНЬКОЎ Піліп Емяльянавіч, н. у 1899 у в. Шынкава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

МАХАНЬКОЎ Эдуард Адамавіч, н. у 1937 у в. Алёхнава, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1993.

МАЦВЕЙКА Ягор Фёдаравіч, н. у 1890 у в. Гараўцы, калгаснік, асуджаны ў 1936, рэабілітаваны ў 1981.

МАЦЮШАЎ Антон Еўдакімавіч, н. у 1899 у в. Оўсішча, рабочы чыгуначнай станцыі Орша, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

МАЧУЛЬСКІ Альбін Францавіч, н. у 1866 у в. Багданава, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1996.

МАШЭРАЎ Мірон Васільевіч, н. на хут. Шыркі, селянін, асуджаны, рэабілітаваны.

МЕЗАЎЦОЎ Піліп Антонавіч, н. у 1899 у в. Чараўкі, рабочы чыгункі, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

МЕЛЯШКОВІЧ Ягор Іванавіч, н. у 1875 у в. Новая Беліца, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

МІКЛУШОЎ Малах Канстанцінавіч, н. у 1883 у в. Багданава, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МІРАНОВІЧ Пётр Мікітавіч, н. у 1907 у в. Падгузкава, рабочы малаказавода в. Ледневічы, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

МУРАШКА Аўксенцій Васільевіч, н. у 1878 на хут. Казлова Горка, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

МІСУРГІНА Фёкла Якаўлеўна, н. у 1895 у в. Івоні, без пэўных заняткаў, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

МУХА Цімафей Цімафеевіч, н. у 1900 у в. Буда, рабочы торфазавода "Янова", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МЯДЗВЕДСКІ Павел Венядзіктавіч, н. у 1914, рабочы завода імя Камінтэрна г. Віцебска, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

МЯЛЕШКА Лаўрэн Мікітавіч, н. у 1880 у в. Шыпы, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

МЯНЖЫНСКІ Іван Станіслававіч, н. у 1894 у в. Пнёва, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1957.

МЯРЛО Станіслаў Іванавіч, н. у 1877 у в. Ганчарова, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1961.

МЯСНІКАЎ Васіль Парфёнавіч, н. у 1879 у в. Русінава, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

МЯСНІКАЎ Дзмітрый Фёдаравіч, н. у 1893 у в. Русінава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Архіп Парфёнавіч, н. у 1888 у в. Лазоўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Фама Гаўрылавіч, н. у 1865 у в. Раманаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Фёдар Парфёнавіч, н. у 1895 у в. Лазоўка, брыгадзір рыбалавецкай брыгады, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Ягор Парфёнавіч, н. у 1906 у в. Лазоўка, рабочы арцелі "Чырвоны якар", асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Якаў Парфенавіч, н. у 1892 у в. Лазоўка, рабочы скураной арцелі, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

МЯЦЕЛІЦА Якаў Пятровіч, н. у 1880 у в. Савінічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

НАВУМАЎ Яфім Мацвеевіч, н. у 1877 у в. Леснікова, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

НЕСЦЯРОНАК Акуліна Купрыянаўна, н. у 1899 у в. Гарывец, тэхнічка школы, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

НЕСЦЯРОНАК Іван Якаўлевіч, н. у 1890 у в. Гарывец, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

НІКАЛАЕЎ Фядос Кузьміч, н. у 1880 у в. Цеплякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

НОВІКАЎ Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1912 у г. Сянно, настаўнік сельскай школы, асуджаны ў 1942, рэабілітаваны ў 1989.

НЯФЁДАЎ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1884 у в. Гарнакі, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

НЯФЁДАЎ Кузьма Аляксеевіч, н. у 1880 у в. Хамінічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

НЯФЁДАЎ Іван Кузьміч, н. у 1885 у в. Будна, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

НЯФЁДАЎ Яфім Рыгоравіч, н. у 1890 у в. Ціміразева, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ОСІПАЎ Піліп Фаміч, н. у 1898 у г. п. Багушэўск, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ПАГАРЭЛЬСКІ Сцяпан Гаўрылавіч, н. у 1864 у в. Лазоўка, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАГАРЭЛЬСКІ Уладзімір Маркавіч, н. у 1911 у г. Сянно, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1992.

ПАДАЛІНСКІ Аляксей Іванавіч, н. у 1884 у г. п. Багушэўск, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Васіль Цімафеевіч, н. у 1902 у г. Сянно, шафёр Сенненскай МТС, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Дзям'ян Іванавіч, н. у 1871 у в. Каменка, калгаснік, асуджаны ў 1939, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Іван Васільевіч, н. у 1895 у в. Каменка, каваль-слесар калгаса "Новы шлях", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Канстанцін Лявонавіч, н. у 1886 у в. Шынкава, селянін, асуджаны ў 1932 і ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ПАДАЛІНСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1900 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Пётр Максімавіч, н. у 1884 у в. Шынкава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ПАДАЛІНСКІ Сямён Рыгоравіч, н. у Каменка, селянін, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1959.

ПАДАЛІНСКІ Улас Андрэевіч, н. у 1882 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933 і 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАЛІНСКІ Цімафей Аляксандравіч, н. у 1901 у в. Каменка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1993.

ПАДАЛІНСКІ Якаў Рыгоравіч, н. у 1889 у в. Каменка, калгаснік, асуджаны ў 1933 і ў 1938, рэабілітаваны ў 1961 і ў1993.

ПАДАРЭЎСКІ Дзям'ян Рыгоравіч, н. у 1889 у в. Прыветак, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПАД'ЕЛЕЦ Кліменцій Антонавіч, н. у 1887 у в. Дамашэва, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАД'ЕЛЕЦ Лаўрэн Аляксеевіч, н. у 1885 у в. Дамашэва, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПАД'ЕЛЕЦ Міхаіл Восіпавіч, н. у 1878 у в. Дамашэва, асуджаны, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДКОЎСКІ Іван Уласавіч, н. у 1911 у в. Броўкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ПАДХІЛКА Фама Сямёнавіч, н. у 1865 у в. Слабодка, гарбар-саматужнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1992.

ПАЛОНІК Мікіта Сямёнавіч, н. у 1887 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1962.

ПАЛОНІК Фёдар Мікітавіч, н. у 1881 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПАЛОНСКАЯ Адэля Антонаўна, н. у 1911 у в. Дубнякі, сялянка, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ПАЛОНСКАЯ Казіміра Людвігаўна, н. у 1909 у в. Дубнякі, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ПАЛОНСКАЯ Марыя Людвігаўна, н. у 1906 у в. Дубнякі, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ПАЛОНСКАЯ Марыя Марцінаўна, н. у 1871 у в. Дубнякі, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ПАЛОНСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1897 у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

ПАЛОНСКІ Антон Антонавіч, н. у 1907 у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

ПАЛОНСКІ Антон Іосіфавіч, н. у 1871 у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

ПАЛОНСКІ Іван Антонавіч, н. у 1899 у в. Дубнякі, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

ПАЛОНСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1870 у в. Дубнякі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАЛЯШЧУК Майсей Іосіфавіч, н. у 1877 у в. Машчоны, асуджаны, рэабілітаваны ў 1962.

ПАЛЯШЧУК Якаў Майсеевіч, н. у 1901 у в. Машчоны, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ПАНКРАТАЎ Іосіф Герасімавіч, н. у 1857 у в. Пушкары, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАНКРАТАЎ Лявон Клімавіч, н. у 1878 у в. Ледневічы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАНКРАТАЎ Самуіл Ігнатавіч, н. у 1888 у в. Пастушкі, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПАРАЖЫНСКІ Кліменцій Васільевіч, н. у 1890 у в. Горныя Ходцы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПАРАЖЫНСКІ Мікалай Тарасавіч, н. у 1893 у в. Навасёлкі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

ПАРАЗЕНКА Мірон Акімавіч, н. у 1897 у в. Грабяні, машыніст ільнозавода, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАРФЕНАЎ Іосіф Паўлавіч, н. у 1885 у в. Слабада, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ПАУС Пракоп Сямёнавіч, н. у 1902 у в. Машчоны, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ПАУС Пётр Антонавіч, н. у 1887 у в. Бесцвіна, калгаснік, асуджаны ў 1936, рэабілітаваны ў 1990.

ПАУС Сямён Якаўлевіч, н. у 1879 у в. Пальчыкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАЎЛОВІЧ Ванда Іосіфаўна, н. у 1900 у в. Лазова, аднаасобніца, асуджана ў 1930, рэабілітавана ў 1996.

ПАЎЛОВІЧ Мар'ян Паўлавіч, н. у 1899 у в. Лазова, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ПАЎЛОЎСКІ Франц Вікенцьевіч, н. у 1888 у в. Горкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1990.

ПАЦЕЙКІН Захар Дзмітрыевіч, н. у 1890 у в. Сімахі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАШКЕВІЧ Іван Апанасавіч, н. у 1897 у в. Малішы, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ПАШКЕВІЧ Максім Майсеевіч, н. у 1870 у в. Дольдзева, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАШКЕВІЧ Рыгор Майсеевіч, н. у 1872 у в. Дольдзева, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАШКЕВІЧ Трафім Філімонавіч, н. у 1863 у в. Торбінка, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПАШКЕВІЧ Фама Цітавіч, н. у 1881 у в. Келісы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПЕТРЫКАЎ Іван Майсеевіч, н. у 1916 у в. Забор'е, служачы, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1998.

ПЕТУХОЎ Навум Пятровіч, н. у 1893 у в. Сохны Пустынкаўскага сельсавета, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПЕЧКУРОЎ Васіль Кандратавіч, н. у 1894 у в. Аўсеева, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЕЧКУРОЎ Сцяпан Дзям'янавіч, н. у 1887 у в. Аўсеева, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЕЧКУРОЎ Сямён Кандратавіч, н. у 1901 у в. Аўсеева, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПШЧЫКАЎ Андрэй Дзянісавіч, н. у 1888 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПШЧЫКАЎ Якаў Дзянісавіч, н. у 1885, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

ПЛАВІНСКАЯ Анеля Адамаўна, н. у 1901 у в. Малашкі, не працуючая, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ПЛАВІНСКІ Антон Пятровіч, н. у 1910 у в. Слузыня, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАВІНСКІ Казімір Браніслававіч, н. у 1913 у в. Пустынкі, механік ільнозавода, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАВІНСКІ Іосіф Адамавіч, н. у 1904 у в. Малашкі, не працуючы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАВІНСКІ Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1887 у в. Багданава, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1990.

ПЛАВІНСКІ Станіслаў Пятровіч, н. у 1900 у в. Слудыня, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАКСУНОЎ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1874 у в. Савушы, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАТОНАЎ Пётр Агурэевіч, н. у 1876 у в. Літоўскі Бор, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЛЯШКОЎ Сцяпан Ананьевіч, н. у 1892 у в. Розмыслава, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПОДЗІН Лука Фёдаравіч, н. у 1888 у в. Гарадзец, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1965.

ПОСТРАШ Андрэй Цімафеевіч, н. у 1908 у в. Сякірына, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1965.

ПРАКАПОВІЧ Аляксей Усцінавіч, н. у 1880 у в. Шафраны, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Еўдакім Усцінавіч, н. у 1875 у в. Шафраны, аднаасобнік, асуджаны ў 1933 і ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Іван Маркавіч, н. у 1872 у в. Вітунь, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Клаўдзія Рыгораўна, н. у 1904 у в. Кляпчэва, аднаасобніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Кузьма Усцінавіч, н. у 1873 у в. Шафраны, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Мацвей Рыгоравіч, н. у 1874 у в. Хамінічы, селянін, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1990.

ПРАКАПОВІЧ Пётр Емяльянавіч, н. у 1867 у в. Навіна, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Пётр Яфімавіч, н. у 1898 у в. Яхімоўшчына, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1868 у в. Кляпчэва, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРАКАПОВІЧ Сцяпан Лявонавіч, н. у 1893 на хут. Лявонцьева, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПРОНЬКА Аксіння Андрэеўна, н. у 1892 у г. п. Багушэўск, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1993.

ПРОНЬКА Іван Еўдакімавіч, н. у 1884 у г. п. Багушэўск, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1957.

ПРЖЭСЕЦКАЯ Алена Апалінараўна, н. у 1876 у в. Сякірына, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ПРЫСТАЎКА Ганна Паўлаўна, н. у 1920 у в. Застадолле, ваеннаслужачая, асуджана ў 1944, рэабілітавана ў 1998.

ПРЫСТАЎКА Даніла Іванавіч, н. у 1899 у в. Слабада, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Іван Фаміч, н. у 1885 у в. Кавалі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1981.

ПРЫСТАЎКА Іосіф Давыдавіч, н. у 1894 у в. Раманаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1963.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Васільевіч, н. у 1894 у в. Кавалі, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Кірылавіч, н. у 1883 у в. Міхалінаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1939, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Назар Мікітавіч, н. у 1892 у в. Кругляны, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Пётр Міхайлавіч, н. у 1889 у в. Кавалі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Рыгор Андрэевіч, н. у 1906 у в. Галавачы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1960.

ПРЫСТАЎКА Фёдар Сямёнавіч, н. у 1872 у в. Лісічына, рахункавод сельпо, былы дыякан, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ПРЫСТАЎКА Ціт Іванавіч, н. у 1880 у в. Застадолле, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

ПУЧКОЎ Аляксей Ларыёнавіч, н. у 1902 у в. Кімейка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПУШКАРОЎ Навум Якаўлевіч, н. у 1883 у в. Пушкары, брыгадзір калгаса, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ПЯТРУЛІН Ларыён Ермалаевіч, н. у 1880 у в. Пчальнік, святар, асуджаны ў 1928, рэабілітаваны ў 1992.

РАБУШКА Андрэй Васільевіч, н. у 1887 у в. Раманаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1963.

РАБУШКА Пракоп Васільевіч, н. у 1880 у в. Раманаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗЕВІЧ Іосіф Іванавіч, н. у 1893 у в. Ладзікава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗЕВІЧ Лявон Іванавіч, н. у 1885 у в. Ладзікава, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗЕВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1891 у в. Ладзікава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗІЕЎСКАЯ-КУЗНЯЦОВА Лінора Іосіфаўна, н. у 1887 у в. Яхімоўшчына, калгасніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

РАДЗІЕЎСКІ Ігнат Іосіфавіч, н. у 1894 у в. Кімейка, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗЮК Васіль Рыгоравіч, н. у 1908 у в. Бабінцы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

РАДЗЮК Сямён Рыгоравіч, н. у 1886 у в. Бабінцы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

РАДКЕВІЧ Герасім Пракопавіч, н. у 1900 у в. Смалоўка, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

РАЖКОЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1903 у в. Канцы, ваеннаслужачы, асуджаны ў 1943, рэабілітаваны ў 1998.

РАЗЛАДАЎ Васіль Аляксеевіч, н. у 1892 у в. Благія, дзесятнік райдараддзела, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

РАСЛАНЕНЕ Разалія Іозасаўна, н. у 1889 у в. Аляксандраўка, асуджана ў 1944, рэабілітавана ў 1991.

РАЧКО Іосіф Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Касавец, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

РАЧКО Франц Міхайлавіч, н. у 1881 у в. Сечанкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

РАЧКОЎСКІ Сцяпан Гаўрылавіч, н. у 1908 у в. Трубіна, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

РУКАЛЬ Іван Аляксеевіч, н. у 1905 у в. Нямойта, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

РУКАЛЬ Лазар Кліменцьевіч, н. у 1891 у в. Пустынкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

РУКАЛЬ Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1904 у в. Пустынкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

РУМЯНЬКОЎ Фёдар Ігнатавіч, н. у 1867 у г. Сянно, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

РУСІН Пётр Канстанцінавіч, н. у 1889 у в. Раманаўка, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1959.

РУСІКАЎ Цімафей Цітавіч, н. у 1905 у в. Грузды, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

РУЦКІ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1898 у в. Леснікі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

РУЦКІ Ігнат Антонавіч, н. у 1868 у в. Рыцькава, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1990.

РУЦКІ Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1907 у в. Рыцькава, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1990.

РЫБЧАНКА Піліп Васільевіч, н. у 1886 у в. Казлоўка, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

РЫПІНСКІ Аўрам Міхайлавіч, н. у 1885 у в. Новае Сяло, землекарыстальнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

САВІЦКАЯ Лізавета Ісакаўна, н. у в. Ходцы, аднаасобніца, асуджана ў 1930, рэабілітавана ў 1996.

САВІЦКІ Мікалай Максімавіч, н. у 1869 у в. Лазова, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САВІЦКІ Павел Карнеевіч, н. у 1895 у в. Лазова, рабочы, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1962.

САВІЦКІ Рыгор Карнеевіч, н. у 1897 у в. Ходцы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1996.

САВІЦКІ Фёдар Максімавіч, н. у 1866 у в. Лазова, аднасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САЗОНАЎ Дзмітрый Максімавіч, н. у 1891 у в. Ладзікава, асуджаны ў 1944, рэабілітаваны ў 1991.

САКАЛОЎСКАЯ Ганна Сямёнаўна, н. у 1877 у в. Рулёўшчына, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

САКАЛОЎСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1905 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

САКАЛОЎСКІ Антон Антонавіч, н. у 1907 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

САКАЛОЎСКІ Антон Фаміч, н. у 1853 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

САКАЛОЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1904 у в. Рулёўшчына, селянін, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

САКАЛОЎСКІ Ігнат Пятровіч, н. у 1887 у в. Гарывец, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

САКАЛОЎСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1899 у в. Рулёўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

САЛАЎЁЎ Павел Якаўлевіч, н. у 1909 у в. Канец, рахункавод калгаса, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САЛТАНОВІЧ Піліп Трафімавіч, н. у 1888 у в. Клімавічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

САПРОНЕНКА Максім Андрэевіч, н. у 1901 у в. Грузды, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1961.

САПЯЖЫНСКІ Васіль Васільевіч, н. у 1909 у в. Канец, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САПЯЖЫНСКІ Фядос Гаўрылавіч, н. у 1860 у в. Саракоўшчына, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САНГРЭТ Міхаіл Ягоравіч, н. у 1881 у в. Машканы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САРАКАЛЕТАЎ Яўген Мітрафанавіч, н. у 1869 у в. Марозаўка, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

САХАРАЎ Іван Кірылавіч, н. у 1897 у в. Кавалі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

САХНО Ягор Мікітавіч, н. у 1878 у в. Сахны, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СВІСТУНОЎ Антон Станіслававіч, н. у 1913 у в. Тур'ева, рабочы чыгуначнай станцыі Багушэўская, асуджаны ў 1944, рэабілітаваны ў 1992.

СЕЛЯЗНЁЎ Васіль Купрыянавіч, н. у 1890 на хут. Дабранка, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1997.

СЕМЕРЫКОЎ Антон Пятровіч, н. у 1872 у в. Яромы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СЕМЕРЫКОЎ Іван Антонавіч, н. у 1904 у г. п. Багушэўск, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

СЕМЕРЫКОЎ Мін Пятровіч, н. у 1881 у в. Яромы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1994.

СЕМЕРЫКОЎ Пётр Антонавіч, н. у 1901 у в. Яромы, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

СЕМЯНЬКОЎ Сямён Нічыпаравіч, н. у 1877 у в. Бялькі, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СЕРДАКОЎСКАЯ Марыя Антонаўна, н. у 1906 у в. Камер Бор, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

СЕРДАКОЎСКАЯ Марыя Уладзіміраўна, н. у 1875 у в. Камер Бор, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

СЕРДАКОЎСКІ Віктар Іванавіч, н. у 1896 у в. Камер Бор, аднаасобнік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

СЕРДАКОЎСКІ Іпаліт Сяргеевіч, н. у 1870 у в. Камер Бор, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

СІДУНОЎ Дзмітрый Сяргеевіч, н. у 1877 у в. Розмыслава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СІНЦАРАЎ Пётр Кірылавіч, н. у 1903 у в. Кавалі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СІНЯКОЎ Андрэй Апанасавіч, н. у 1907 у в. Машканы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

СІНЯКОЎ Антон Апанасавіч, н. у 1896 у в. Машканы, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

СІНЯКОЎ Іосіф Пятровіч, н. у 1888 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1964.

СІНЯКОЎ Фрол Міхайлавіч, н. у 1877 у в. Цеалінава, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СІНЯКОЎ Яфім Міхайлавіч, н. у 1876 у в. Цеалінава, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СКУРАТОВІЧ Вячаслаў Осіпавіч, н. у 1890 у в. Новае Забараўе, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1991.

СКУРАТОВІЧ Яўген Вячаслававіч, н. у 1930 у в. Новае Забараўе, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1991.

СЛЕСАРАЎ Мін Еўдакімавіч, н. у в. Буда, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1991.

СЛІЖОЎ Даніла Дзмітрыевіч, н. у в. Стэцава, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1959.

СЛЯЦКІ Антон Ігнатавіч, н. у 1893 у в. Ціміразева, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СЛЯЦКІ Іван Станіслававіч, н. у 1883 на хут. Міклава Латыгальскага сельсавета, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1990.

СОКАЛ-ЧАРНІЛОЎСКІ Вікенцій Казіміравіч, н. у 1880 у в. Пурплева, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

СОКАЛАВА Еўдакія Карпаўна, н. у 1891 у в. Зубава, аднаасобніца, асуджана ў 1932, рэабілітавана ў 1994.

СОКАЛАЎ Іосіф Іванавіч, н. у 1867 у в. Аўчынкі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СОКАЛАЎ Мікіта Сямёнавіч, н. у 1890 у в. Зубава, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1994.

СОЧНЕЎ Харытон Іванавіч, н. у в. Машчоны, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

СТАЛЬМАКОВА Аляксандра Платонаўна, н. у 1882 у в. Пальчыкі, не працуючая, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1992.

СТАНКЕВІЧ Франя Пятроўна, н. у 1913 у в. Папоўка, настаўніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1955.

СТАРАСЦЕНКА Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1874 у в. Дзяругі, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

СТАСЕЛЬКА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1928 у в. Замошша, асуджаны ў 1946, рэабілітаваны ў 1994.

СТРЫГОЦКІ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1896 у в. Тур'ева, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1992.

СТРЫЖНЁЎ Лявон Кірылавіч, н. у 1881 у в. Забор'е, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СТРЫК Радзівон Мацвеевіч, н. у 1874 у в. Слабада, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

СТУК Антон Рыгоравіч, н. у 1878 у в. Буй, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1991.

СТУК Апанас Максімавіч, н. у 1882 у в. Буда, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

СТУК Ганна Станіславаўна, н. у 1879, калгасніца, асуджана ў 1933, рэабілітавана ў 1991.

СТУК Іван Міхайлавіч, н. у 1884 у в. Будна, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

СТУК Міхаіл Апанасавіч, н. у 1907, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

СТУК Міход Антонавіч, н. у 1916 у в. Буй, калгаснік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1991.

СТУК Радзівон Аляксандравіч, н. у 1902 у в. Галавачы, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

СТУК Серафім Антонавіч, н. у 1914 у в. Буй, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1991.

СТУК Ягор Антонавіч, н. у 1920 у в. Буй, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1991.

СТЭЛЬМАХ Павел Ермалаевіч, н. у 1903 у в. Канева, калгаснік, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1993.

СУХАДОЛАЎ Касьян Еўдакімавіч, н. у 1899 у в. Забараўе, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1994.

СУХАДОЛАЎ Лаўрэн Адамавіч, н. у 1900 у в. Забараўе, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1964.

СЯМЁНАЎ Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1897 у в. Утрылава, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1993.

ТАЛСТОЙ Цімафей Пракопавіч, н. у 1882 у в. Канева, асуджаны, рэабілітаваны ў 1963.

ТАРАСЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1916 у в. Сычэва, ваеннаслужачы, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1998.

ТАРАСЕВІЧ Сямён Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Барок, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ТРАМБІЦКІ Андрэй Фартунатавіч, н. у 1906 у в. Аўчынкава, інспектар сельгасбанка, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1959.

ТРАСКОЎСКІ Іосіф Адамавіч, н. у 1881, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ТРУБСКІ Іван Мацвеевіч, н. у 1898 у в. Бяленева, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ТРУБСКІ Мацвей Паўлавіч, н. у 1867 у в. Бяленева, селянін, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ТРУХАНЕНКА Марыя Васільеўна, н. у 1876 у в. Асінаўка, сялянка, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1990.

ТЫШКЕВІЧ Павел Дзяменцьевіч, н. у 1877 у в. Оўсішча, бухгалтар, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

УЛАСЕВІЧ Вікенцій Іванавіч, н. у 1880 у в. Каралі, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ФАНАБЭРА Кірыла Міхеевіч, н. у 1892 у в. Ліпна, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

ФЁДАРАЎ Пётр Сідаравіч, н. у 1929 у в. Зарэчча, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1990.

ФІЛІПОВІЧ Пётр Сафонавіч, н. у 1890 у в. Углы, конюх калгаса "2-я пяцігодка", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ФІЛЬЧАНКА Кірыла Кузьміч, н. у 1901 у в. Прамень, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ФРАЛОВА Ядзвіга Мартынаўна, н. у 1889 у в. Кругляны, сялянка, асуджана ў 1924, рэабілітавана ў 1992.

ФРАЛОЎ Лявон Міхайлавіч, н. у 1984 у в. Кругляны, селянін, асуджаны ў 1924, рэабілітаваны ў 1992.

ФРУМКІН Іосіф-Гірш Абрамавіч, н. у 1892 у в. Утрылава, рабочы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ФУРМАН Кузьма Іванавіч, н. у 1882 у в. Астапенкі, цясляр-сталяр, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ФУРМАН Эдуард Пятровіч, н. у 1892 у в. Левантова, учотчык калгаса, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ФЯДЗЮК Даніла Цімафеевіч, н. у 1882 у в. Дамашэва, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ФУРМАНАЎ Кузьма Іванавіч, н. у 1891 у в. Астапенкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ФЯСЬКОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1902 у г. Сянно, электраманцёр, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1990.

ХАДЫКА Леў Фёдаравіч, н. у 1884 у в. Гарадзец, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1989.

ХАДЫКА Мацвей Фёдаравіч, н. у 1886 у в. Гарадзец, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1958.

ХАМУЦІННІКАЎ Апанас Андрэевіч, н. у 1877 у в. Сафіёўка, рабочы Багушэўскага лесаўчастка, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ХАРОШКА Яфім Сцяпанавіч, н. у 1860 у в. Канева, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ХОДАС Іван Канстанцінавіч, н. у 1905 у в. Заважанне, агент Багушэўскага нарыхтоўчага пункта, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦАРАЎ Сяргей Рыгоравіч, н. у 1903 у в. Новае Заполле, загадчык аддзялення Круглянскай канторы "Заготлён" Магілёўскай вобл., асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦАРЫКАЎ Клім Нічыпаравіч, н. у 1857 у в. Пальчыкі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦАРЫКАЎ Якаў Іванавіч, н. у 1886 у в. Пальчыкі, аднаасобнік, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ЦІХАНАЎ Аляксей Антонавіч, н. у 1869 у в. Жарцы, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦІХАНАЎ-ЧУДАКОЎ Трафім Сямёнавіч, н. у 1916 у в. Цеплякі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦІХАНСКІ Максім Рыгоравіч, н. у 1892 у в. Расна, калгаснік, асуджаны ў 1935, рэабілітаваны ў 1990.

ЦІШУРОЎ Васіль Іванавіч, н. у 1912 у в. Мар'янова, селянін, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ЦУРАН Ігнат Іванавіч, н. у 1881 у в. Грузды, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ЦЫВА Канстанцін Іванавіч, н. у 1889 у в. Ледневічы, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЫВІНСКІ Георгій Мацвеевіч, н. у 1870 у в. Канцы, калгаснік калгаса "Трубаносы", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЫВІНСКІ Мікалай Фадзеевіч, н. у в. Харэўшчына, аграном, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1959.

ЦЫЦЮНОЎ Антон Уласавіч, н. у 1884 у в. Луг, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЯРЭНЯ Аляксандр Ціханавіч, н. у 1918 у в. Града, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1996.

ЦЯРЭНЯ Васіль Ціханавіч, н. у 1916 у в. Града, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1996.

ЦЯРЭНЯ Іван Пракопавіч, н. у 1893 у в. Аўсеева, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЯРЭНЯ Іосіф Ціханавіч, н. у 1908 у в. Града, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1996.

ЦЯРЭНЯ Марыя Захараўна, н. у 1881 у в. Града, сялянка, асуджана ў 1931, рэабілітавана ў 1996.

ЦЯРЭНЯ Сцяпан Гаўрылавіч, н. у 1900 у в. Аўсеева, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЯРЭНЯ Ціхан Міхайлавіч, н. у 1872 у в. Града, аднаасобнік, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1996.

ЦЯРЭНЯ Ягор Пракопавіч, н. у 1896 у в. Аўсеева, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЦЯРЭНЯ Яўген Ціханавіч, н. у 1914 у в. Града, асуджаны ў 1931, рэабілітаваны ў 1996.

ЧАРКАСАЎ Піліп Казіміравіч, н. у 1908 у в. Вялікае Сяло, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1963.

ЧАРКОЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1898 у в. Ліпна, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

ЧУДАКОЎ Аляксей Сяргеевіч, н. у 1900 у в. Пушкары, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЧУДАКОЎ Пётр Іванавіч, н. у 1880 у в. Пушкары, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЧУДАКОЎ Савелій Кузьміч, н. у 1886 у в. Цеплякі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЧУЛЕЦ Фёдар Іванавіч, н. у 1903 у в. Каменка, праваднік вагонаў станцыі Орша, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1989.

ШАБУНЯ Канстанцін Філарэтавіч, н. у 1893 у в. Масяйкі, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШАЛУХА Марк Іванавіч, н. у 1907 у в. Груздзы, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ШАЛУХА Ягор Фёдаравіч, н. у 1893 у в. Шалухі, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАЛУХОЎСКІ Лявон Андрэевіч, н. у 1867 у в. Розмыслава, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАЛЯНАЎ Андрэй Ісакавіч, н. у 1901 у в. Каменка, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАМЯТОЎСКІ Фама Іосіфавіч, н. у 1882 у в. Жары, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1962.

ШАНДРЫК Мікалай Васільевіч, н. у 1887 у в. Багданава, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАРКОВІЧ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1866 у в. Рудніца, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1989.

ШАРКОВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1899 у в. Рудніца, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1959.

ШАРЭНДА Гаўрыла Купрыянавіч, н. у 1887 у в. Трубаносы, калгаснік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1989.

ШАРЭНДА Іван Васільевіч, н. у 1887 у в. Меліхава, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАРЭНДА Іосіф Макаравіч, н. у 1910 у в. Кімейка, селянін, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1990.

ШАРЭНДА Мікалай Нічыпаравіч, н. у 1910 у в. Перакопава, утрыманец, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1962.

ШАСТОЎСКІ Мікалай Усцінавіч, н. у 1909 у в. Цыпкі, грузчык раз'езда Лычкоўскага, асуджаны ў 1932, рэабілітаваны ў 1989.

ШАСТОЎСКІ Усцін Пятровіч, н. у 1868 у в. Цыпкі, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШАФРАНОЎСКІ Дзмітрый Харытонавіч, н. у 1903 у в. Машчоны, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ШАФРАНОЎСКІ Міхаіл Пятровіч, н. у 1875 у в. Машчоны, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ШАФРАНОЎСКІ Павел Міхайлавіч, н. у 1907 у в. Машчоны, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ШАФРАНСКІ Марцін Кліменцьевіч, н. у 1898 у в. Папінка, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1958.

ШАФРАНСКІ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1898 у в. Забор'е, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШАФРАНСКІ Ягор Паўлавіч, н. у 1896, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1971.

ШЛЫК Максім Кірылавіч, н. у 1894 у в. Платоны, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1964.

ШЛЯЦКАЯ Соф'я Сямёнаўна, н. у 1889 у в. Ціміразева, калгасніца, асуджана ў 1937, рэабілітавана ў 1989.

ШМАН Павел Іванавіч, н. у 1890 у в. Александрыя, асуджаны ў 1929, рэабілітаваны ў 1991.

ШМАТКОВА Анастасія Дзмітрыеўна, н. у 1896 у в. Клімавічы, калгасніца, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ШНЯКАЎ Ігнат Кліменцьевіч, н. у 1880 у в. Бараны, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШТОЛЬДЗЕ Аляксандр Генрыхавіч, н. у 1874 у в. Нямойта, столяр, асуджаны ў 1946, рэабілітаваны ў 1994.

ШУМКОЎ Фёдар Аляксеевіч, н. у 1878 у в. Каралі, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1961.

ШУРАЕЎ Пётр Аўрамавіч, н. у 1907 у в. Нярэйша, дырэктар школы, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1958.

ШЫБАНАЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1906 у в. Горныя Ходцы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫБАНАЎ Майсей Кузьміч, н. у 1881 у в. Горныя Ходцы, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫБАНАЎ Нічыпар Кузьміч, н. у 1872 у в. Горныя Ходцы, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫБЕКА Кандрат Іванавіч, н. у 1887 у в. Мар'янова, селянін, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫДЛОЎСКІ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1907 у в. Заазер'е, батрак, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫДЛОЎСКІ Емяльян Сцяпанавіч, н. у 1870 у в. Леснікова, калгаснік, асуджаны ў 1938, рэабілітаваны ў 1961.

ШЫЛЬКО Ягор Іванавіч, н. у 1875 у в. Расходна, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ШЫПУЛА Апанас Якаўлевіч, н. у 1883 у в. Прыветак, аднаасобнік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЮРАНАЎ Даніла Макаравіч, н. у 1876 у в. Оўсішча, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЮШКОЎСКІ Уладзімір Дамінікавіч, н. у 1901 у г. Сянно, дырэктар раённай калгаснай школы, асуджаны ў 1939, рэабілітаваны ў 1970.

ЯНУШКЕВІЧ Ціхан Пятровіч, н. у 1903 у в. Машканы, працаваў у Мурманскай вобласці, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1957.

ЯНЧЫЛЕНКА Панкрат Аўрамавіч, н. у 1882 у в. Хадзюшэнкі, калгаснік, асуджаны ў 1933, рэабілітаваны ў 1989.

ЯНЧЫЛЕНКА Рыгор Пятровіч, н. у 1903 у в. Хадзюшэнкі, асуджаны ў 1941, рэабілітаваны ў 1975.

ЯНЧЫЛІН Барыс Сямёнавіч, н. у 1938 у в. Обаль, асуджаны ў 1945, рэабілітаваны ў 1993.

ЯНЧЫЛІНА Кацярына Мінаўна, н. у 1903 у в. Обаль, калгасніца, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ЯНЧЫЛІНА Клара Сямёнаўна, н. у 1935 у в. Обаль, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ЯНЧЫЛІНА Лідзія Сямёнаўна, н. у 1921 у в. Обаль, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ЯНЧЫЛІНА Надзея Сямёнаўна, н. у 1924 у в. Обаль, асуджана ў 1945, рэабілітавана ў 1993.

ЯРАШЭВІЧ Антон Іванавіч, н. у 1868 на хут. Залессе, аднаасобнік, асуджаны, рэабілітаваны ў 1992.

ЯРАШЭВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1874 у г. Сянно, без пэўных заняткаў, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЯРАШЭВІЧ Вікторыя Іванаўна, н. у 1892 на хут. Пустаселле, аднаасобніца, асуджана ў 1929, рэабілітавана ў 1992.

ЯРАШЭВІЧ Іосіф Казіміравіч, н. у 1878 на хут. Бурбін, аднаасобнік, асуджаны ў 1930, рэабілітаваны ў 1991.

ЯРМОШКА Мітрафан Андрэевіч, н. у 1873 у г. п. Багушэўск, калгаснік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЯЦКЕВІЧ Ульян Іванавіч, н. у 1880 у в. Дольдзева, аднаасобнік, асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

ЯЦКО Адам Антонавіч, н. у 1878 у в. Хамёнкі, калгаснік, асуджаны ў 1953, рэабілітаваны ў 1989.

ЯЦКО Цярэнцій Канстанцінавіч, н. у 1882 у в. Забараўе, рабочы торфараспрацовак "Янова", асуджаны ў 1937, рэабілітаваны ў 1989.

Удар лёсу

З успамінаў В. М. Пранько, сястры П. М. Машэрава.

Тогда мне было трудно осмыслить события, происходившие в 37-м году. Теперь же, по прошествии целой жизни, все четче просматривается несправедливость, бесчеловечность и произвол того времени. Лучшие люди страны погибали без суда и следствия.

В декабре 1937 года, ночью, к нашему дому подъехала черная крытая машина (в народе ее называли "черный ворон"). В дом вошли незнакомые люди и сразу обратились к отцу: "Собирайся". Ничего не объяснив и не дав сказать ни слова, папу увезли.

Как же могло случиться, что малограмотный, кристально чистый, честный и справедливый человек, как наш отец, мог оказаться преступником? Ведь арест — это страшное слово для каждого, а для невиновного человека, как наш отец, — это страшный моральный удар, черное пятно на всю семью. Папа это отлично понимал, и все происходящее для него было страшнее смерти.

А за что все это?

За то, что всю жизнь тяжело и много работал, не любил воров и пьяниц, лодырей и прогульщиков?

Или за то, что боролся за справедливость и порядок в колхозе и всю жизнь гнул спину на крестьянской работе?

Или за то, что в нашей деревне только дети Мирона Машерова получили образование, несмотря на бедность?

Ответа нет.

Мы только знали, что на нас обрушилась большая беда. Отцу уже было пятьдесят пять лет, он был болен ревматизмом, страдал пороком сердца. Тот, кто написал на него донос (что в те годы поощрялось), четко знал, что Мирон Васильевич такой тяжелый удар не перенесет. Трудно сказать, кому это было надо, хотя догадаться можно было.

После ареста папы мама была в смятении, она ничего не могла понять, что же это произошло? На следующий день утром, вся в слезах, пошла в Богушевск, но там ничего ни от кого добиться не могла, и только один сотрудник милиции по секрету сказал, что отца отправили в Витебск, в тюрьму. В Витебске Матреша ежедневно стояла в очереди возле тюрьмы, чтобы передать передачу, но когда подходила к окошку, ей отвечали: "Следствие не закончено, передачу не принимаем". Так ни с чем она и уходила, простояв целый день (очереди были большие к тюремному окошку).

В конце декабря передачу взяли, и папа передал записочку, в которой сообщал, что его отправляют на станцию Сухобезводное (Горьковская железная дорога) на лесоразработки. Просил теплую одежду.

В январе 1938 года папа прислал письмо, в котором писал, что он не вырабатывает норму, поэтому посылки ему не выдают. Дал фамилию своего соседа по бараку, на имя которого можно выслать посылку. Мама так и

поступила. Но очень скоро, в марте месяце, его сосед сообщил, что Мирон Васильевич умер. Официального сообщения не было. Так мы потеряли нашего дорогого отца, очень честного, доброго, мягкого, ласкового и спокойного. Не стало труженика, порядочного и справедливого человека. Ему было всего пятьдесят шесть лет. После пойны Павел послал запрос о смерти отца на ст. Сухобезводное Горьковской железной дороги. Получили свидетельство о смерти, в котром указано, что Машеров Мирон Васильевич умер 20 марта 1938 года. Причина смерти: "паралич сердца".

На наше письмо в Комитет государственной безопасности Белорусской ССР был ответ: "Дело по обвинению Машерова Мирона Васильевича, 1882 года рождения, уроженца и жителя деревни Ширки Богушевского района Витебской области пересмотрено Верховным судом БССР 17 августа 1959 года. Постановление Особой Тройки НКВД БССР от 28 декабря 1937 года в отношении Машерова Мирона Васильевича отменено и дело прекращено за отсутствием состава преступления.

Машеров Мирон Васильевич по данному делу реабилитирован".

Так справедливость восторжествовала, но очень поздно.

Смерть отца стала невосполнимой утратой для нас. Это был тяжелый удар судьбы. В глазах мамы появилась печаль, а в сердце поселилась тоска.

Надя рассказывала, что мама очень плакала, когда папу арестовали, а когда пришло письмо о его смерти, не находила себе покоя. Потерять родного человека, который ни в чем не виноват, и не знать, где его могила! Это самое страшное для родных. Негде выплакаться, негде излить свое горе, днем и ночью горе не покидало маму. Спасала только работа и заботы о Наде. Петя старался приезжать к маме каждый выходной, чтобы морально поддержать ее, а Матреша приезжала к ней в любой день недели. Не оставляли маму одну в горе и дядька Михалка с теткой Рипиной.

Материально мама жила неплохо: на трудодни из колхоза получала немного зерна, кормила кабанчика, держала корову. Павлуша покупал все необходимое из одежды, помогал деньгами. Но мы видели, что маме тяжело жить одной в деревне, тянуть всю крестьянскую работу на своих плечах. Ведь раньше они все делали вдвоем с папой, а теперь это свалилось на мамины плечи. Сколько надо силы, чтобы наносить родниковой воды (полные ведра надо нести в гору доброго полкилометра), наносить дров, достать все из погреба, раскопать зимой снег во дворе, накормить скотину. Весной надо все посадить и посеять на огороде, а осенью — убрать. И все одной. А ведь надо еще ходить в колхоз на работу.

В нашем доме уже не было прежней радости, во дворе не играла музыка, не звучали песни. С потерей папы все оборвалось. Павел с Петром уже не ходили на деревенские вечеринки. Шла обычная размеренная жизнь с ее повседневными заботами и трудом. В свободное от работы время Павел с Петром старались быть рядом с мамой, обсуждали все проблемы, думали о будущем нашей семьи.

Друкуецца па кн.: Пронько О. М. Семья Машеровых. Гродно. 2000. С. 70—73.

Ваяваў на Халхін-Голе

П. К. Астапаў.

Як дарагія рэліквіі, захоўваліся баявыя ўзнагароды Піліпа Кузьміча Астапава ў яго сям'і. Сярод іх мангольскі ордэн "Палярная зорка", юбілейныя мангольскія медалі з нагоды 30-годдзя і 40-годдзя перамогі над японскімі захопнікамі на рацэ Халхін-Гол. Ёсць медаль "За перамогу над Японіяй".

Вайсковую службу Піліп Кузьміч з вёскі Гарывец пачаў яшчэ ў 1932 годзе. Спачатку ён быў курсантам палкавой школы малодшых камандзіраў, затым камандзірам аддзялення, старшыной роты, камандзірам транспартнага ўзвода. У 1939 годзе закончыў курсы малодшых лейтэнантаў. Вось тады і давялося яму паваяваць з японскімі мілітарыстамі. Савецка-мангольскія войскі нанеслі буйное паражэнне японскім захопнікам, якія ўварваліся на тэрыторыю МНР.

П. К. Астапаў, камандзір узвода зянітна-кулямётных установак, удзельнічаў і ў разгроме Квантунскай арміі мілітарысцкай Японіі ў 1945 годзе. Многа гадоў мінула з тае пары, калі не стала Піліпа Кузьміча. Але старажылы-сенненцы ўспамінаюць аб ім, як аб цудоўным чалавеку, руплівым гаспадару.

І. Е. Лазука.

Ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі ў час баявых дзеянняў на возеры Хасан, на р. Халхін-Гол, а таксама пры вызваленні Заходняй Беларусі

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА КАМЕНКА

ПАДАЛІНСКІ Мікалай Яфрэмавіч, н. у 1919, ст. лейт., загінуў у 1939 у час вызвалення Заходняй Беларусі, пахаваны на ст. Шапятоўка Беластоцкага ваяводства (Польшча).

БАГУШЭЎСКІ САЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРЫЯ (ВУСЦЕ)

ШМАН Пётр Арцёмавіч, н. у 1919, рад., загінуў у баях на возеры Хасан у 1939.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГЛЕБАЎСК

ДАРОНІН Аляксандр Яфімавіч, рад., загінуў у баях на возеры Хасан у 1939.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ШЭМЕТАЎКА

ЛІСЕЦКІ Ілля Міхайлавіч, н. у 1918, рад., загінуў у баях на возеры Хасан у 1939.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАСІЛЬКОВА

БАРАДАЎКА Сцяпан Антонавіч, н. у 1912, рад., загінуў у баях на рацэ Халхін-Гол у 1939.

Ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі на савецка-фінляндскай вайне 1939—1940 гг.

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АДАМАВА

РУСІН Павел Яфімавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Андрэй Яўтухавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА АЛЕКСІНІЧЫ

КУХАРОНАК Фёдар Максімавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА АЛЁХНАВА

МАХАНЬКОЎ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЗЯМКОВІЧЫ

БЕЛЯШОЎ Сямён Пракопавіч, н. у 1919, рад., загінуў у 1939.

ЦЫПЛЯКОЎ Максім Давыдавіч, н. у 1901, рад., загінуў у 1939.

ЯЦКЕВІЧ Лука Фёдаравіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЛЕСНІКОВА

ЖУРАЎ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1939.

ТАРАСЕВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ШАМАТУЛЬСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛУТ

ЛУТАЎЦОЎ Рыгор Кірылавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ТУР'ЕВА

ЦЯЦЮЕЎ Іосіф Іванавіч, н. у 1906, прапаў без вестак.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАГДАНАВА

БАРАВІК Фёдар Данілавіч, н. у 1909, рад., загінуў 17.2.1940.

ВЁСКА ЗАПРУДДЗЕ

ВАСІЛЁНАК Уладзімір Раманавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1939.

ВАСІЛЁНАК Ісак Якаўлевіч, н. у 1892, рад., загінуў у 1939.

ВАСІЛЁНАК Максім Ігнатавіч, н. у 1910, рад. загінуў у 1939.

ВАСІЛЁНАК Уладзімір Раманавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1939.

ГАРБАЧОЎ Ігнат Аляксеевіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1939.

ГАРБАЧОЎ Ісак Антонавіч, н. у 1893, рад., загінуў у 1939.

ГАРБАЧОЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1895, рад., загінуў у 1939.

ЗЯЗЮЛІН Віктар Цярэнцьевіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА КАНЕВА

БАРАНОЎСКІ Архіп Аляксеевіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1940.

ЗАХАРЭВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ЛУКА

ГАРБАЧОЎ Іван Еўдакімавіч, н. у 1908, рад., 13.2.1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА СВАБОДНАЯ

СТРЫЖНЁЎ Якаў Герасімавіч, н. у 1909, рад., загінуў 13.2.1940.

ВЁСКА ТУРАВА

ЖУКАЎ Іван Антонавіч, н. у 1911, 1.2.1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА ФОЛЬВАРАК

СУХВАЛ Фёдар Іванавіч, н. у 1912, рад., памёр у палоне.

г. п. БАГУШЭЎСК

БЫКАЎ Ілля Цярэнцьевіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1939.

ХАЛІМОНЕНКА Пракоп Іванавіч, рад., загінуў у 1940.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРОВА

ЛАУТКІН Аляксандр Уладзіміравіч, рад., загінуў.

СЕМЯНКОЎ Сямён Пятровіч, рад., загінуў.

ШУМАРОЎ Кузьма Дзянісавіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА АСТАПЕНКІ

РАБЦАЎ Яфім Фёдаравіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ВАРАШЫЛЫ

КОЗЫРАЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., загінуў 17.2.1940.

МАНДРЫК Іван Нестаравіч, н. у 1908, рад., загінуў 2.2.1940.

ВЁСКА ЗАСЦЕНАК

МАНДРЫК Антон Ігнатавіч, рад., у снежні 1939 прапаў без вестак.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

РЫПІНСКІ Уладзімір Савельевіч, н. у 1918, мал. камандзір, загінуў 6.3.1940.

ЯРОШКА Васіль Антонавіч, рад., 13.2.1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА РОДНАЕ СЯЛО (ДЗЯРГІ)

ХАДЗЮКОЎ Рыгор Пятровіч, рад., загінуў у 1939.

ШАШАЛАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1900, рад., загінуў у 1940.

ШУГАЛЬСКІ Максім Якубавіч, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА СКОГ

РУМКІН Васіль Васільевіч, н. у. 1900, загінуў 12.3.1940.

ВЁСКА ШЫЛЫ

ПРЫХОЖЫ Тарас Васільевіч, н. у 1915, рад. 24.12.1939 памёр ад ран.

ВЁСКА ШЫРКІ

ШЛЫК Рыгор Міхайлавіч, н. у 1916, рад., у 1939 прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛЕНКА Рыгор Піліпавіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1939.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЗАПОЛЛЕ

БАКАНОЎСКІ Спірыдон Барысавіч, рад., загінуў у 1939.
ЦАРАЎ Леанід Цярэнцьевіч, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА КАРАЛІ

МІРГАЛОЎСКІ Баляслаў Іосіфавіч, н. у 1909, мал. камандзір, загінуў 11.3.1940.

ВЁСКА МАРГОЙЦЫ

КАМУШЭНКА Васіль Ягоравіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА МЯНЮЦЕВА

КУЛІК Ягор Пракопавіч, рад., загінуў у 1940.
МАЦЮШАЎ Васіль Нічыпаравіч, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА НОВАЯ БЕЛІЦА

ПРАКАПОВІЧ Дзмітрый Іовіч, рад., загінуў.
ЯНУШКЕВІЧ Фёдар Мікітавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ПОЛЫМЯ

РАЧОНАК Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА РУЛЁЎШЧЫНА

ЕЎПАК Сцяпан Яфімавіч, н. у 1902, рад., загінуў.
ШЛЫК Пракоп Карнеевіч, н. у 1908, рад., загінуў.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БОРТНІКІ

ВАКАР Іван Парфёнавіч, н. у 1914, лейт., загінуў у 1939.

ВЁСКА БЯЛЕНЕВА

ШАЛАПУХА Пётр Герасімавіч, н. у 1906, рад., загінуў 4.1.1940.

ВЁСКА ГРУЗДЫ

САПРОНЕНКА Аляксандр Герасімавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1939.
ЯРОШКА Васіль Антонавіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЗАБАРАЎЕ

БОНДАРАЎ Еўдакім Сцяпанавіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1939.
КАЗЛОЎ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЗАВАЖАННЕ

КАЗЛОЎ Раман Фёдаравіч, н. у 1914, рад., загінуў 2.3.1940.

ВЁСКА ІВАШКАВА

МЯРГУР'ЕЎ Антон Мітрафанавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у 1940.

ВЁСКА КАКОЎЧЫНА

МІТАКОВІЧ Павел Сцяпанавіч, рад., загінуў.
РУМО Пракоп Трафімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛЕДНЕВІЧЫ

ЗАДОРА Іван Аляксеевіч, н. у 1904, рад., загінуў.
РУСАКОЎ Антон Архіпавіч, н. у 1909, рад., загінуў 18.9.1939.
МІРОНАЎ Пётр Васільевіч, н. у 1900, рад., у сакавіку 1940, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛІПЛЯНСК

ШЧЫТНІКАЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1939.
БАРАВІК Цярэнцій Мінавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ЛІТУСАВА

ЖЫХАР Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1912, рад., загінуў у студзені 1940.
ШАРАЙ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА МІХНАВА

ПАНІМАШЧАНКА Ягор Ануфрыевіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА МІЦЮКОВА

КАЗЫРЭЎСКІ Васіль Давыдавіч, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ПАШКОВА

ГАРБАЦЭВІЧ Сямён, рад., загінуў.
МАРШАЛОВІЧ Іван, рад. загінуў.

ВЁСКА ПІЛЬКАВІЧЫ

БАРАВІК Нупрэй Пятровіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1939.

БЯГАЛЬСКІ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА РЫНДЗЕВА

РАВЯКА Пётр, н. у 1908, рад., загінуў 2.2.1940.

ВЁСКА СТУДЗЯНЕЦ

ДАНІКОВІЧ Павел Якімавіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ШУПЛЯКІ

СІМАШ Сямён, рад., загінуў у 1939.

ТРАШЧОНАК Даніла Пятровіч, н. у 1913, рад., загінуў 13.1.1940.

ВЁСКА ШЧЫТНІКІ

МАШЭЎСКІ Свірыд Пятровіч, рад., загінуў у 1939.

МАШЭЎСКІ Спірыдон Міхайлавіч, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ШЭМЕТАЎКА

БУРАКОЎ Міхаіл Цімафеевіч, рад., загінуў у 1939.

РУСАКОЎ Павел, рад., загінуў у 1939.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БІКАВА

БОЧКІН Мікалай Іванавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

ГРУНТОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА БЯЛЬКІ

СЕМЯНКОЎ Канстанцін Сямёнавіч, н. у 1915, рад., загінуў.

ВЁСКА ГАСМІРАВА

ВОЛКАЎ Васіль Фаміч, рад., загінуў.

ВОЛКАЎ Васіль Якубавіч, рад., загінуў у лютым 1940.

ЛАБАЦКІ Нестар Сямёнавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ЗАСТАДОЛЛЕ

КАВАЛКІН Васіль Рыгоравіч, н. у 1901, рад., загінуў 11.2.1940.

РЫНКЕВІЧ Лук'ян Пракопавіч, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЗАДАРОЖЖА

ЦІТОЎ Дзяніс Раманавіч, н. у 1905, рад., загінуў 14.2.1940 на Карэльскім перашыйку.

ВЁСКА ІВАНАЎКА

АНУФРЫЕЎ Міхаіл Антонавіч, рад., загінуў 12.2.1940.

ВЁСКА МАСОРЫ

КІРПІЧЭНКА Мірон Захаравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1940.

ЛЯХОЎСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1911, рад., загінуў.

МАШКЕЙ Захар Аляксеевіч, рад., загінуў.

СІНКЕВІЧ Антон Паўлавіч, н. у 1909, рад., загінуў у студзені 1940.

ВЁСКА МАШКАНЫ

МАШКАНАЎ Навум Паўлавіч, н. у 1907, рад., загінуў.

ПРЫХОЖЫ Фёдар Іванавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ОБАЛЬ

КАЗЛОЎ Міхаіл Іванавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ПАРНЕВА

ШАЛУХА Іван Пракопавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

ВЁСКА РАМШЫНА

ПЛЮШКОЎ Рыгор Максімавіч, н. у 1908, рад., загінуў.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЗАБОР'Е

ГАРАДЗЕЦКІ Іван Сяргеевіч, н. у 1917, рад., у лютым 1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА НЯМОЙТА

ЗАРКОЎСКІ Ціхан Фаміч, н. у 1906, мал. камандзір, загінуў 11.2.1940.

БУТАРОВІЧ Мікіта Сцяпанавіч, н. у 1906, рад., загінуў 12.2.1940.

ВЁСКА РАКАЎ ЗАСЦЕНАК

ЕРМАШКЕВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў 12.2.1940.

САЎЛЕВІЧ Марк Сцяпанавіч, лейт., загінуў 21.1.1940.

ВЁСКА ЦІМІРАЗЕВА

ЗАХАРЭВІЧ Канстанцін Карпавіч, рад. загінуў 9.3.1940.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА КАЗЛЫ

КАЗЛОЎ Піліп Філімонавіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ОБАЛЬ

ДУБАВЕЦ Мікалай Мінавіч, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ПУЦІШЧА

ЛАГУНОЎ Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1903, рад., загінуў у 1940.

ПРЫСТАЎКА Рыгор Аляксандравіч, н. у 1901, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА СЛАБАДА

МІСЦЮК Якаў Анісімавіч, н. у 1903, рад., загінуў 13.2.1940.

ФІЛІПОВІЧ Канстанцін Піліпавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА СТАНЬКІ

АЎФЯРОНАК Рыгор Раманавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1940.

ВОЛКАЎ Васіль Фаміч, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА ЦЕПЛЯКІ

КАВАЛЁЎ Іван Пятровіч, н. у 1912, рад., у лютым 1940 прапаў без вестак.

ЧУДАКОЎ Рыгор Захаравіч, рад., 8.2.1940 загінуў на Карэльскім перашыйку.

ВЁСКА ЯРОШКІ

ГАПЕЕЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1907, рад., загінуў.

РАСНЯНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАРОНІНА

АКУЛЁНАК Васіль Арцёмавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1940.

АКУЛЁНАК Сямён Іванавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1940.

ШУПЕНЯ Сяргей Архіпавіч, н. у 1910, рад., у 1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА ВЕЙНА

КАВАЛЕЎСКІ Павел Парфір'евіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1940.

ВЁСКА КАЖАМЯКІ

ПАДОЛЬСКІ Павел Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў 3.2.1940.

ВЁСКА КУЗЬМІНО

ЖЫГУЛА Мікалай Іванавіч, н. у 1911, рад., у снежні 1939 прапаў без вестак.

ВЁСКА РАСНА

МАІСЕЕЎ Мікалай Навумавіч, н. у 1910, рад. загінуў у 1940.

ВЁСКА СЕРКУЦІ

БАГУШЭЎСКІ Іларыён Васільевіч, н. у 1905, прапаў без вестак у лютым 1940.

ДРУЖЫНА Сцяпан Яфімавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1940.

ВЁСКА ЦЯСІШЧА

НОВІКАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1906, рад., у лютым 1940 прапаў без вестак.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАЛОДЗЬКІ

ГАРНАК Арцём Захаравіч, н. у 1907, рад., загінуў 3.2.1940.

КАЗЛОЎ Мікалай Раманавіч, н. у 1910, рад., загінуў 15.2.1940.

ВЁСКА ВІТУНЬ

ГАРНАК Кузьма Аляксеевіч, н. у 1913, рад., загінуў.

ГАРНАК Павел Мацвеевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ГРАДА

КАРПОВІЧ Андрэй Аляксандравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

ПРЫСТАЎКА Мікалай Міхайлавіч, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ПУСТЫНКІ

КАРПОВІЧ Андрэй Аляксандравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1940.

ВЁСКА ХАМЁНКІ

ГРАЧЫХА Сяргей Раманавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ЯХІМОЎШЧЫНА

БАКУНОЎ Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1939.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГАРНАКІ

ШТАНЦОЎ Марк Антонавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

ВЁСКА ДОЛЬДЗЕВА

ПАПОК Кузьма Карнеевіч, н. у 1901, рад., загінуў у лютым 1940.

ФЯДЗЮК Сяргей Якаўлевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

ШМАТКОЎ Павел Цімафеевіч, рад., загінуў у 1939.

ВЁСКА ЗАМОШША

РАДКЕВІЧ Павел Сямёнавіч, н. у 1906, рад., загінуў.

РАДКЕВІЧ Павел Ігнатавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ЛЕСНІКІ

БАРАНОЎСКІ Валерый Сцяпанавіч, лейт., загінуў у 1940.

ШЫДЛОЎСКІ Яфім Іванавіч, ваеннаслужачы, загінуў.

ВЁСКА МАР'ЯНОВА

ВОРАНАЎ Сцяпан Піліпавіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1940.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БЕЛЯІ

МЯЦЕЛІЦА Дзмітрый Пятровіч, н. у 1910, рад., загінуў 13.2.1940.

ВЁСКА БЕСЦВІНА

АБІЛІЕВІЧ Іван Пятровіч, рад., загінуў у сакавіку 1940.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1903, рад., у лютым 1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЖАРЦЫ

ШЛЯШЫНСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1908, рад., у лютым 1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛІПНА

ПІШЧЫКАЎ Іван Ігнатавіч, н. у 1907, рад., загінуў 12.2.1940.

ВЁСКА РАБЦЫ

ТАМАШЭВІЧ Дзмітрый Ларывонавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА САВУШЫ

ДАДЗЕРКІН Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1911, рад., загінуў 14.2.1940.

ВЁСКА СОІНА

КРАСІЛЬНІКАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1913, рад., у сакавіку 1940 прапаў без вестак.

ВЁСКА СЫЧЫКІ

ДУНЕЦ Міхаіл Конанавіч, н. у 1912, рад., загінуў 12.2.1940.

1941

1945

ІШЛА ВАЙНА НАРОДНАЯ

22 чэрвеня 1941 г. жыццё ўсяго савецкага народа перайшло на іншыя, ваенныя рэйкі. Фашысцкая Германія, вераломна парушыўшы дагавор аб ненападзе, пачала вайну супраць СССР. Нягледзячы на гераічнае супраціўленне байцоў Чырвонай Арміі, войскі Заходняга фронту не маглі стрымаць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, якія імкліва рваліся на ўсход. Вогненны вал вайны дакаціўся і да Сенненшчыны. Ужо ў ліпені 1941 г. яна стала арэнай жорсткіх баёў.

Танкавыя злучэнні генерала Гота прарваліся ў раёне Лепеля, Улы і дзейнічалі на левым беразе Заходняй Дзвіны. Гэта стварала сур'ёзную пагрозу злучэнням правага крыла Заходняга фронту. Вораг збіраўся фарсіраваць Заходнюю Дзвіну, захапіць Полацк і Віцебск, а затым абыйсці з поўначы войскі Заходняга фронту і знішчыць іх. У адпаведнасці з указаннем Стаўкі Галоўнага Камандавання войскам Заходняга фронту быў аддадзены загад стойка абараняць лінію Полацкага ўмацаванага раёна, а таксама рубеж Заходняя Дзвіна — Сянно, не дапусціць прарыву праціўніка на паўночным і ўсходнім напрамках.

6 ліпеня, зламаўшы супраціўленне нашых часцей, перадавыя падраздзяленні 17-й танкавай дывізіі з групы Гудэрыяна занялі Сянно і пачалі рухацца ў бок Віцебска. У гэты дзень па ўказанню камандуючага Заходнім фронтам войскі 20-й арміі, якой камандаваў генерал-лейтэнант П. А. Курачкін, правялі контрудар з паўночнага і заходняга боку Оршы ў фланг войскам 3-й танкавай групы праціўніка. У контрудары ўдзельнічалі прыбыўшыя з Сібіры 7-ы і 5-ы механізаваныя корпусы, якія мелі каля тысячы танкаў старых тыпаў. У жорсткіх баях праціўніку былі нанесены вялікія страты і да поўдня 8 ліпеня яго адкінулі на 30—40 км у напрамку Лепеля.

Найбольш упартыя і цяжкія баі з 6 па 9 ліпеня разгарэліся на поўдзень ад Сянна. У раёне Сянна наступаўшыя войскі 20-й арміі натыкнуліся на моцнае супраціўленне злучэнняў 47-га матарызаванага нямецкага корпуса і выкінутага буйнога паветранага дэсанта. 7-ы механізаваны корпус быў спынены на паўночна-ўсходніх подступах да горада, а 5-ы вёў цяжкія абарончыя баі амаль у поўным акружэнні. 10 ліпеня па загаду камандуючага 20-й арміяй войскі корпуса выйшлі з акружэння ў раён Оршы.

У гэтых баях узоры стойкасці і масавага гераізму паказалі воіны часцей 153-й дывізіі. Два батальёны фашысцкіх аўтаматчыкаў 7 ліпеня атакавалі пазіцыі, якія займала рота старшага лейтэнанта М. Ф. Герасімчука. На акопы абрынуўся шквал артылерыйскага і мінамётнага агню, пайшло 20 танкаў. Іх сустрэла аддзяленне знішчальнікаў танкаў, якімі камандаваў сяржант І. Ф. Шостак. Калі першыя машыны з крыжамі на вежах наблізіліся да акопаў, знішчальнікі пачалі закідваць іх звязкамі гранат і бутэлькамі з гаручай сумессю. Атакі працягваліся адна за другой.

Але байцы трымаліся стойка. Варожую пяхоту спынілі кулямётным агнём, а ў бой з танкамі зноў уступілі знішчальнікі. Сяржант Шостак запаліў галаўную машыну. Хутка яшчэ тры танкі ахапіла полымя. Аднак пяць танкаў прарваліся ў размяшчэнне роты. Два з іх наблізіліся да акопа, дзе знаходзіўся камандзір роты. Ён узняўся ва ўвесь рост са звязкай гранат і ўдалым кідком спыніў машыну. У другі танк паляцела бутэлька з гаручай сумессю. Прыкладу камандзіра паследавалі байцы. Страціўшы некалькі машын, фашысты і на гэты раз вымушаны былі адыйсці.

У той дзень сяржант І. Ф. Шостак падбіў і запаліў чатыры танкі, па дзве машыны падбілі радавы Уладзімір Зубко, камандзір роты М. Ф. Герасімчук, камандзір батальёна капітан Е. Е. Лабкоў.

У баях пад Сянном у цяжкія ліпеньскія дні 1941 г. вызначыўся механік-вадзіцель 18-га асобнага разведвальнага батальёна сяржант І. Д. Безбародаў, які смела ўступіў у бой з 16-ю танкамі праціўніка. Умела манеўруючы машынай, ён даў магчымасць камандзіру гарматы знішчыць тры нямецкія танкі. Механік-вадзіцель быў паранены, але працягваў кіраваць танкам. Ён пакінуў палаючую машыну толькі тады, калі былі выкарыстаны ўсе боепрыпасы.

Гераічна змагаліся з ворагам воіны 17-га мотастралковага палка на чале з камандзірам маёрам Д. Ф. Міхайлоўскім і палкавым камісарам Л. Ю. Эйхманам.

Радзіма высока ацаніла мужнасць удзельнікаў баёў пад Сянном. Сотні воінаў былі ўдастоены ордэнаў Леніна, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалёў «За адвагу» і «За баявыя заслугі». Сярод прадстаўленых камандаваннем да ўзнагароджання быў і камандзір батарэі старшы лейтэнант Якаў Джугашвілі — сын І. В. Сталіна.

Нямецкі генерал Гудэрыян пасля вайны ў сваёй кнізе «Воспоминания солдата» (М., 1954) пісаў: «Нас моцна білі пад Сянном».

Пасля вымушанага адступлення нашых войск у Сенненскай раённай бальніцы засталося звыш 300 цяжка параненых воінаў. У надзвычай цяжкіх умовах гітлераўскай акупацыі іх ратавалі ад смерці ўрач А. Я. Ушацкая, медсёстры Вольга Хадыка, Ганна Серабро-Хадыка, санітаркі. Яны рабілі ўсё магчымае, каб нашы параненыя не былі адпраўлены ў лагеры ваеннапалонных.

З лета і восені 1941 г. у раёне пачалі арганізоўвацца і дзейнічаць партызанскія групы В. С. Лявонава, П. І. Кірылава, А. Дз. Клячына, А. Ф. Бардадына, Л. І. Сяліцкага. З іх вясной 1942 г. было створана некалькі партызанскіх атрадаў. Група Л. І. Сяліцкага ў сакавіку злучылася з атрадам К. С. Заслонава. У маі групы П. І. Кірылава і А. Ф. Бардадына злучыліся ў атрад, які ўвайшоў затым у склад Багушэўскай брыгады В. У. Бойкі («Баці»), што дзейнічала на тэрыторыі Багушэўскага, Аршанскага і Гарадоцкага раёнаў. У кастрычніку была створана Сенненская партызанская брыгада (камандзір В. С. Лявонаў, камісар П. В. Сырцоў).

У былым Багушэўскім раёне пад кіраўніцтвам сакратара райкома КП(б)Б А. К. Стэльмаха і Я. М. Прахарэнкі ў ліпені—жніўні 1941 г. было створана пяць партызанскіх груп, аб'яднаных затым у атрад, які ў пачатку верасня пачаў праводзіць баявыя аперацыі.

З кожным днём узмацнялася барацьба ў тыле ворага супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Асабліва актыўнымі дзеяннямі ў гэты час на Сенненшчыне вызначаліся заслонаўцы. Толькі ў ліпені 1942 г. партызаны-заслонаўцы знішчылі чатыры валасныя ўправы.

Па меры таго, як расла баявая слава партызан-заслонаўцаў, у іх рады ўліваліся ўсё новыя і новыя сілы. Днём нараджэння брыгады Заслонава лічыцца 15.7.1942 г., калі на базе пяці атрадаў, ядром якіх з'яўляўся атрад «дзядзькі Косці», было створана гэтае партызанскае фарміраванне. Усяго налічвалася 252 чалавекі. На ўзбраенні яны мелі станковы і 40 ручных кулямётаў, 8 аўтаматаў і 173 вінтоўкі.

Памнажаліся баявыя справы брыгады. Заслонаўцы пускалі пад адхон варожыя эшалоны, падрывалі рэйкі, масты,

станцыйныя збудаванні, знішчалі аўтатранспарт, варожую тэхніку, грамілі фашысцкія гарнізоны. Воля да перамогі была велізарнай. Але не хапала боепрыпасаў.

У адным з баявых данясенняў у ЦК КП(б)Б, датаваным 7 кастрычніка, К. С. Заслонаў пісаў: «...прашу больш, як мага больш толу і падрыўнога матэрыялу. Людзі дзейнічаюць. Сёння знішчылі Раснянскую валасную ўправу. Частку захопленых дакументаў накіроўваю Вам, магчыма скарыстаеце...».

У кастрычніку заслонаўцы ажыццявілі смелы рэйд па тылах праціўніка. Якраз у гэты час на К. С. Заслонава было ўскладзена камандаванне ўсімі партызанскімі сіламі Аршанскай зоны. 5 лістапада, здаўшы брыгаду камісару Л. І. Сяліцкаму, Канстанцін Сяргеевіч прыступіў да выканання новых абавязкаў.

У гэты час брыгада знаходзілася ў лясах пад Алексінічамі, а яе штаб з невялікім атрадам размясціўся ў вёсцы Купаваць. Па задуме Заслонава, паблізу гэтай глухой вёскі меркавалася стварыць зімовы партызанскі лагер. Але пра месца размяшчэння заслонаўцаў даведаліся фашысты і наладзілі буйную карную экспедыцыю. 14 лістапада ў 10 гадзін раніцы карнікі пачалі наступленне. Партызаны чатыры гадзіны адбівалі атакі карнікаў. К. С. Заслонаў змагаўся на пярэднім краі абароны. У гэтым баі легендарны камбрыг загінуў. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 7.3.1943 г. Канстанціну Сяргеевічу Заслонаву прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. На месцы гібелі камбрыга ў Купаваці і на чыгуначнай станцыі Орша ўзведзены помнікі легендарнаму «дзядзьку Косцю».

Па ўказанню Беларускага штаба партызанскага руху 23.9.1943 г. з шасці атрадаў, выдзеленых з 1-й партызанскай брыгады імя К. С. Заслонава, была створана 2-я партызанская брыгада, якой таксама было прысвоена яго імя. Гэтыя буйныя фарміраванні народных мсціўцаў унеслі вялікі ўклад у агульную перамогу над ворагам. Нямала баявых аперацый правялі яны на тэрыторыі Сенненскага раёна.

Хутка пашыраўся партызанскі рух. Ужо не асобныя патрыёты, а сотні і тысячы людзей улівaліся ў рады народных мсціўцаў. Бесперапынна папаўняліся новымі байцамі 1-я і 2-я брыгады імя К. С. Заслонава, Сенненская брыгада. Павышалася баявое майстэрства партызанскіх камандзіраў і арганізатараў падпольных груп.

У маі 1943 г. быў створаны Сенненскі падпольны райком партыі. Узначаліў яго ўдзельнік грамадзянскай вайны, член партыі з 1928 г. М. Ц. Любімцаў, другім сакратаром быў М. І. Мізоўцаў. Адначасова М. Ц. Любімцаў быў прызначаны камісарам Сенненскай партызанскай брыгады.

З сярэдзіны 1943 г. актывізаваў сваю работу Сенненскі падпольны райком камсамола (сакратары П. І. Нікіцін, Л. С. Кацар). 28 ліпеня выйшаў у падполлі першы нумар раённай газеты «Бальшавіцкая трыбуна». З лістапада 1943 г. пачала выходзіць і газета «Сталінскі шлях» — орган Багушэўскага падпольнага райкома партыі. Падпольны друк адыграў важную ролю ў разгортванні масава-палітычнай работы сярод насельніцтва, у актывізацыі баявых дзеянняў партызан. Актыўна дзейнічалі прапагандысцкія групы, створаныя пры райкоме, і агіткалектывы пры партызанскіх атрадах. Былі выдзелены спецыяльныя групы партызан, якія распаўсюджвалі літаратуру ў вёсках, кантралюемых гітлераўцамі, а таксама пашталёны, у абавязкі якіх уваходзіла рэгулярная дастаўка ў атрады газет, лістовак, расклейванне іх у людных месцах, а таксама распаўсюджванне ў гарнізонах праціўніка.

З дня арганізацыі Сенненскай брыгады і да поўнага выгнання акупантаў яна не пакідала раён і толькі выходзіла за яго межы на разгром варожых гарнізонаў і для правядзення дыверсій. Партызаны кантралявалі чыгункі Орша—Мінск, Орша—Віцебск, Орша—Лепель, праводзілі дыверсіі на шасейных дарогах Віцебск—Сянно, Лепель—Віцебск, Сянно—Багушэўск.

У снежні 1943 г., лютым і сакавіку 1944 г. Сенненская брыгада вяла абарончыя баі каля в. Новая Беліца Сенненскага раёна, дзе працiўнік спрабаваў захапіць партызанскі аэрадром.

У баях за партызанскі аэрадром асабліва вызначыліся камандзіры атрадаў Ю. К. Каракетаў, А. М. Захараў, А. Дз. Клячын, М. Дз. Кашчэеў.

Беліцкі партызанскі аэрадром меў вялікае стратэгічнае значэнне. Праз яго народныя мсціўцы атрымлівалі з «Вялікай зямлі» зброю, боепрыпасы, медыкаменты, газеты, зводкі Саўінфармбюро, лісты ад родных і блізкіх, адпраўлялі ў савецкі тыл цяжка параненых, хворых.

У студзені 1944 г. з мэтай правядзення буйных баявых аперацый і арганізацыі адпору карным экспедыцыям фашыстаў супраць партызан і мірнага насельніцтва была актывізавана дзейнасць 13-і брыгад Сенненска—Аршанскай партызанскай зоны, у тым ліку Сенненскай, Багушэўскай, 1-й і 2-й імя К. С. Заслонава, а таксама брыгад, якімі камандавалі Ф. Ф. Дубровскі, С. М. Нарчук, Н. П. Гудкоў. У зоне налічвалася звыш 8 тыс. партызан, яна ахоплівала каля 300 населеных пунктаў, у якіх пражывала 35 тыс. чалавек. Каардынацыя дзеянняў партызанскіх брыгад была даручана В. С. Лявонаву.

У партызанскіх атрадах змагаліся з ворагам прадстаўнікі многіх народаў Савецкага Саюза. У пакоі баявой славы, створаным вучнямі Ульянавіцкай сярэдняй школы, захоўваюцца дакументы, што расказваюць аб тым, як бясстрашна і мужна змагаўся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі намеснік камандзіра Сенненскай партызанскай брыгады карачаевец Кічы-Батыр Алімуразаевіч Хаіркізаў. Свой апошні бой ён прыняў каля вёскі Латыгаль. Тут Лёнька-карачаевец, як называлі яго сябры, загінуў смерцю храбрых. Яго імем быў названы адзін з атрадаў Сенненскай партызанскай брыгады.

На тэрыторыі Сенненскага раёна ажыццяўлялі баявыя аперацыі таксама партызанскія брыгады 1-я Беларуская, 16-я Смаленская, «Аляксея», Смаленскі полк і іншыя. Асабліва актыўна яны дзейнічалі вясной і летам 1943 г. Брыгада «Аляксея», якой камандаваў А. Ф. Данукалаў, за пяць дзён жніўня разграміла фашысцкія гарнізоны ў вёсках Обаль, Рубежніца, Паршні. Партызаны 16-й Смаленскай брыгады зрабілі ўдалы налёт на гарнізон у вёсцы Тухінка. Смаленскі полк І. Ф. Садчыкава расправіўся з гітлераўскімі гарнізонамі ў Чарэі, вёсках Гарывец і Латыгаль.

З восені 1943 г. партызаны амаль бесперапынна вялі баі з акупантамі. Акупацыйныя ўлады і гітлераўскае камандаванне наладжвалі карныя экспедыцыі супраць партызан. У такіх выпадках народныя мсціўцы, адбіўшы атакі фашыстаў, альбо адыходзілі ў глыб лясоў, альбо пасля абыходнага манеўра наносілі нечаканыя ўдары па тылах і флангах карнікаў.

Нямецкае камандаванне кінула ўсе сілы, каб ліквідаваць партызан брыгады, якія дзейнічалі ў Мінскай і Віцебскай абласцях. Партызаны атрада В. С. Лявонава па ўказанню Беларускага штаба партызанскага руху выступілі ў напрамку Ушачаў, каб дапамагчы злучэнням Полацка—Лепельскай зоны, якія вялі кровапралітныя баі з карнікамі. Выкананне гэтага загада было ўскладзена на В. І. Ванцеева. Народныя мсціўцы разграмілі варожыя гарнізоны ў вёсках Залессе, Матырына.

Партызаны Сенненшчыны актыўна ўдзельнічалі ў аперацыі «рэйкавая вайна». На чыгунках Орша—Віцебск і Орша—Лепель яны падарвалі і пашкодзілі больш за тысячу рэек. На рахунку Сенненскай партызанскай брыгады 85 пушчаных пад адхон варожых эшалонаў, 84 знішчаных паравозы, тысячы забітых і параненых фашысцкіх салдат і афіцэраў, разбураныя масты, падарваныя танкі, бронемашыны, склад з боепрыпасамі.

Важкі ўклад у агульную перамогу над ворагам унеслі падпольныя патрыятычныя групы, якія актыўна дзейнічалі ў Сянне, Багушэўску, Беліцы, Ульянавічах, Латыгалі, Нямойце, Баяршчыне, Оўсішчы, Кажамяках і іншых населеных пунктах. Падпольшчыкі знішчылі нямецкага каменданта г. Сянно, узарвалі электрастанцыю, склад са зброяй і іншыя аб'екты. Работай падпольных груп кіраваў падпольны райком партыі.

Ранкам 23.6.1944 г. пачалася наступальная аперацыя Чырвонай Арміі па вызваленню Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, якая атрымала кодавую назву «Баграціён». Характэрнай асаблівасцю гэтай аперацыі з'явілася цеснае ўзаемадзеянне з партызанамі ў ходзе наступлення.

Каб выканаць пастаўленую задачу, камандуючы 3-м Беларускім фронтам генерал-палкоўнік І. Д. Чарняхоўскі рашыў стварыць дзве ўдарныя групы: паўночную — у саставе 39-й і 5-й армій і конна-механізаванай групы для наступлення на багушэўскім напрамку, паўднёвую — у саставе 11-й гвардзейскай і 31-й армій для дзеянняў на аршанскім напрамку.

Падтрымліваючы наступленне рэгулярных армейскіх часцей, з 20 па 23 чэрвеня партызанскія брыгады правялі масавыя акцыі на чыгункі, каб перашкодзіць перавозцы жывой сілы і тэхнікі праціўніка.

Напярэдадні агульнага наступлення на франтах была праведзена разведка боем сіламі перадавых батальёнаў, каб удакладніць дадзеныя аб стане абароны праціўніка. Ранкам 23 чэрвеня, пасля моцнай артылерыйскай і авіяцыйнай падрыхтоўкі, войскі 3-га Беларускага фронту перайшлі ў наступленне. Найбольшага поспеху дасягнулі 39-я і 5-я арміі, якія ў першы ж дзень прарвалі абарону праціўніка на глыбіню 10—11 кіламетраў і да 50 кіламетраў па фронту. 25 ліпеня ў ходзе наступлення 5-й арміі нашы войскі штурмам авалодамі Багушэўскам.

Прадстаўнік Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання Маршал Савецкага Саюза А. М. Васілеўскі пісаў аб гэтым дні: «Пад Віцебскам, як і прадугледжвалася планам, наспяваў «кацёл», у якім павінна была аказацца буйная варожая групоўка. На паўднёвы захад знаходзіліся нямецкія рэзервы. Не дапусціць іх да Віцебска можна было пры ўмове хутчэйшага руху нашых войскаў у раён... Сянно. Мы вырашылі паскорыць наступленне 5-й арміі, каб не пазней вечара 24 чэрвеня ўвесці ля Багушэўска ў прарыў конна-механізаваную групу генерал-лейтэнанта М. С. Аслікоўскага». Перад гэтай групай была пастаўлена задача адбіць у ворага Сянно, Халопенічы, выйсці да ракі Бярэзіна, заняць плацдарм на яе заходнім беразе.

З прычыны таго, што на багушэўскім напрамку войскі 5-й арміі і конна-механізаванай групы хутка выйшлі на аператыўны прастор, а на аршанскім напрамку наступленне развівалася больш марудна, па ўказанню А. М. Васілеўскага 5-ю гвардзейскую танкавую армію П. А. Ротмістрава было вырашана ўвесці ў бой таксама на багушэўскім напрамку. Ранкам 25 чэрвеня яна сканцэнтравалася на захад ад Лёзна. Падтрымліваць яе павінны былі галоўныя сілы 1-й паветранай арміі генерала Ц. Ц. Хрукіна*.

Пазней А. М. Васілеўскі ўспамінаў: «Штурмавікі ўдала суправаджалі пяхоту і танкі, паражаючы агнявыя сродкі і жывую сілу фашыстаў. А калі 5-я армія сустрэла сур'ёзнае супраціўленне каля Багушэўска і я патрабаваў ад камандавання паветранай арміі (праз камандуючага фронтам) дапамагчы ёй, ні дождж, ні нізкія воблакі, што слаліся над намі на вышыні 100 м, не перашкодзілі масіраванаму бомбаваму ўдару па апорнаму пункту праціўніка. У час маёй тэлефоннай размовы з Ц. Ц. Хрукіным самалёты знаходзіліся ўжо ў паветры, накіроўваючыся да Оршы. Камандуючы арміяй тэрмінова перанацэліў іх. 90 ПЕ-2 і 180 ІЛ-2, змяніўшы маршрут, павярнулі на Багушэўск і выдатна выканалі заданне, аблегчыўшы наземным войскам авалоданне раёнам».

На другі дзень конна-механізаваная група М. С. Аслікоўскага, абагнаўшы стралковыя злучэнні, выйшла ў раён на захад ад Багушэўска і працягвала імкліва рухацца ў бок Сянна. Вораг паступова адводзіў свае войскі за рэчку Абалянка. Коннагвардзейцы нанеслі моцны ўдар па праціўніку, прарвалі яго абарону і рушылі ў напрамку Алексінічы—Вейна. Тым часам выйшлі на аператыўную прастору

*Хрукін Ц. Ц. — на час апісваемых падзей Герой Савецкага Саюза, генерал-палкоўнік авіяцыі, удзельнік вызвалення Беларусі.

часці 3-га механізаванага корпуса. Змятаючы асобныя ачагі супраціўлення ворага, яны 25 чэрвеня авалодалі горадам Сянно, 5-я гвардзейская танкавая армія ў той дзень выйшла на аўтамагістраль Масква — Мінск ля Талачына. Поўнасцю развалілася варожая абарона паміж Заходняй Дзвіной і Дняпром.

У баях за вызваленне Сенненшчыны многія воіны паказалі ўзоры мужнасці і гераізму. Пасмяротна звання Героя Савецкага Саюза ўдастоены разлік баявой устаноўкі «кацюша» ў складзе гвардыі радавога С. А. Барадуліна, гвардыі сяржанта Ц. І. Святлічнага, гвардыі старшага сяржанта П. І. Назаранкі, якія выканалі заданне, аднак згарэлі разам з «кацюшай», каб не трапіць у рукі ворага. Гэтага ж звання пасмяротна ўдастоены камандзір танкавага разведузвода гвардыі лейтэнант М. А. Аніскін.

У лагеры, які выявілі разведчыкі лейтэнанта М. Ф. Маскаева з 97-й стралковай дывізіі, у лесе недалёка ад Багушэўска знаходзілася 8 тысяч мірных жыхароў. З усіх бакоў лагер абкружаў глыбокі роў, аплятаў калючы дрот, а подступы да ўзлесся былі замініраваны. Рашэнне ў разведчыкаў знайшлося імгненна: знішчыць патруль ворага, пранікнуць на тэрыторыю лагера і вывесці вязняў. Нечаканым налётам разведчыкі знішчылі ахову. Усе вязні былі выведзены на волю. Калі гітлераўцы апамяталіся і адкрылі артылерыйскі агонь па тэрыторыі лагера, там ужо не было нікога.

На ўскраіне Багушэўска ў чэрвені 1944 г. загінуў экіпаж нашага штурмавіка. У той дзень савецкія самалёты «апрацоўвалі» пярэдні край праціўніка. Калі загарэлася машына, камандзір В. М. Гарбуноў павёў самалёт прама на ўмацаванні ворага. Разам з адважным камандзірам загінуў борт-стралок І. Е. Чырвоў. Праз 26 гадоў чырвоныя следапыты з дапамогай мясцовых жыхароў адшукалі месца гібелі адважных лётчыкаў. Ім былі аддадзены апошнія ўшанаванні, а ў Багушэўску з'явіліся вуліцы Гарбунова і Чырвова.

Пры вызваленні Сенненшчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Чырвонай Арміі актыўна дапамагалі партызаны. Каб адрэзаць шляхі адступлення праціўніка, брыгада пад камандаваннем В. С. Лявонава рабіла завалы на дарогах. Шосты атрад, якім камандаваў А. І. Красавін, у паўднёвай частцы раёна разбіў з засады варожую калону. Камандзір атрада «За Радзіму» В. Дз. Кацар правёў савецкую танкавую часць ад Чарэі да Бярэзіны. Партызаны вылоўлівалі і знішчалі ў лясах разрозненыя групы гітлераўцаў.

Партызаны Багушэўскай брыгады, сустрэўшыся 23 чэрвеня з перадавымі мейскімі часцямі, павялі савецкіх танкістаў у абыход абароны гітлераўцаў. Нечакана з'явіўшыся на беразе возера Дзевінскае, танкі з чырвонымі зоркамі на вежах выклікалі перапалох у стане ворага. Больш за тысячу фашысцкіх ваяк здаліся ў палон.

Гераічна змагаліся на франтах Вялікай Айчыннай вайны многія ўраджэнцы Сенненшчыны. Усёй краіне вядома імя лётчыка Героя Савецкага Саюза А. К. Гараўца, які ў небе над Курскай дугой у адным паветраным баі збіў дзевяць варожых самалётаў. Адважны лётчык загінуў, але імя яго жыве ў назвах вуліц у Мінску, Віцебску, Сянне, Багушэўску, у сэрцах яго землякоў.

Подзвіг Аляксандра Матросава паўтарыў у 1945 г. ураджэнец вёскі Ульянавічы С. А. Каваленка, якому пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Гэта званне прысвоена пасмяротна і начальніку штаба стралковага палка А. Дз. Мацюшову, а таксама лётчыкам І. І. Камінскаму і І. Г. Тамашэўскаму, камандзіру танкавай роты А. Ф. Пятаковічу. Званне Героя Савецкага Саюза было прысвоена П. М. Машэраву.

Помнікі і абеліскі каля дарог, брацкія магілы яшчэ і яшчэ раз напамінаюць пра тое, што Сенненшчына была арэнай жорсткіх баёў з фашыстамі, што тут было здзейснена нямала подзвігаў у імя нашай Бацькаўшчыны, у імя шчаслівай будучыні.

У. Р. Скапа.

153-я стралковая дывізія ў баях на Сенненшчыне

З успамінаў гвардыі палкоўніка Сцебунова, былога намесніка начальніка штаба дывізіі

18 верасня 1941 г. — дзень нараджэння савецкай гвардыі. У гэты дзень па рашэнню Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання за масавы гераізм, мужнасць асабовага саставу, высокае воінскае майстэрства загадам № 308 Народнага камісара абароны СССР І. В. Сталіна чатыры дывізіі былі перайменаваны: 100-я ў 1-ю гвардзейскую, 127-я ў 2-ю, 153-я ў 3-ю, 161-я ў 4-ю гвардзейскія.

«У шматлікіх баях за нашу Савецкую Радзіму супраць гітлераўскіх орд фашысцкай Германіі, — указвалася ў загадзе, — 100-я, 127, 153 і 161-я стралковыя дывізіі паказалі ўзоры мужнасці, адвагі, дысцыпліны і арганізаванасці. У цяжкіх умовах барацьбы гэтыя дывізіі неаднаразова наносілі жорсткія паражэнні нямецка-фашысцкім войскам, прымушаючы іх да ўцёкаў, наводзячы на іх жах. Гэтым нашым стралковым дывізіям удавалася біць ворага і гнаць перад сабою хвалёныя нямецкія войскі».

Загад Народнага камісара абароны СССР гвардзейцам чыталі ў верасні 1941 года. Але гэта было потым. А спачатку падзеі развіваліся так.

У чэрвені 1941 г. 153-я стралковая дывізія перадыслацыравалася ў Заходнюю асобую ваенную акругу і ўвайшла ў склад 62-га стралковага корпуса 22-й арміі.

На світанні 22 чэрвеня першыя эшалоны дывізіі прыбылі ў Віцебск. Часці размясціліся ў Мазурынскіх лагерах на беразе Заходняй Дзвіны. У гэты дзень фашысцкая Германія напала на Савецкі Саюз.

Вайна! Гэтае суровае слова пранеслася па дывізіі. Прайшлі мітынгі. Словы заявы ўрада: «Наша справа справядлівая. Вораг будзе разбіты. Перамога будзе за намі!», — сталі баявым дэвізам асабовага саставу. Часці дывізіі спешна займаліся баявой падрыхтоўкай і папаўняліся асабовым саставам, узбраеннем, баявой тэхнікай.

У канцы чэрвеня 153-я стралковая дывізія атрымала задачу падрыхтаваць абарону на рубяжы 35 км на паўднёвы захад ад Віцебска.

Па рашэнню камандзіра дывізіі палкоўніка Н. А. Гагена часці абсталявалі ў інжынерных адносінах паласу абароны з пярэднім краем Гнядзілава, усходні бераг возера Саро, Ходцы, Парнева, Машканы, Александрова даўжынёй па фронту ў 42 км. Пярэдні край паласы перадполля праходзіў уздоўж чыгункі Лепель — Орша на ўчастку Жасцянка — Камарова, другі рубеж — на лініі Паташня — Углы — Канева — возера Багданаўскае — Сянно — Каменка. Сюды былі накіраваны стралковыя батальёны: у Вярхоўе — 1-ы стралковы батальён 666-га палка, у Сянно — 1-ы стралковы батальён 505-га палка.

Батальён, які знаходзіўся ў Сянне, знішчыў разведку праціўніка, якая спрабавала пранікнуць у прамежкі паміж апорнымі пунктамі абароны перадполля.

6 ліпеня ў перадполлі працягваліся баі з разведкай і перадавымі падраздзяленнямі ворага. Перадавыя атрады папаўняліся пераходзячымі праз лінію фронту падраздзяленнямі розных часцей, у тым ліку 50-й стралковай дывізіі. Сумесна з батальёнам 505-га палка ў Сянне дзейнічалі нешматлікія падраздзяленні 18-й танкавай дывізіі.

Перад фронтам 435-га і 505-га палкоў дзейнічала наша разведка. Чатыры варожыя самалёты былі збіты на працягу дня. У гэты ж дзень дывізія панесла першыя страты. Загінулі дзесяткі маладых людзей. Параненыя поля бою не пакідалі. Перадавы атрад у Сянне вёў бой з праціўнікам, які спрабаваў акружыць горад. Танкі і пяхота вымушаны былі адступіць.

У напрамку Сянна быў высунуты 3-і стралковы батальён 435-га палка, які сумесна з 3-м батальёнам 36-га танкавага палка 18-й дывізіі разграміў калону мотапяхоты праціўніка і завязаў бой з іншымі ягонымі мотачасцямі. Батальён замацаваўся ў вёсцы Войлева, скоўваючы дзеянні танкаў і мотапяхоты гітлераўцаў.

9 ліпеня ў 14 гадзін праціўнік, наносячы ўдар на ўчастку Сянно—Ходцы, атакаваў абарончыя пазіцыі 666-га і 435-га стралковых палкоў, адначасова падвяргаючы ўдарам з паветра пазіцыі 505-га стралковага палка ў раёне Станькі—Платоны. Групоўкі праціўніка развівалі наступленне на ўсходнім напрамку, атакавалі нашы войскі на паўднёвым захадзе ад Віцебска.

153-я стралковая дывізія, скаваная агнём ворага з фронту, аказалася пад пагрозай акружэння. У 21 гадзіну штаб дывізіі атрымаў загад камандуючага 20-й арміяй генерал-маёра П. А. Курачкіна аб адыходзе дывізіі ў ноч з 10 на 11 ліпеня на ўсходні бераг ракі Лучоса.

435-ы і 505-ы палкі пакінулі па аднаму батальёну для сумесных дзеянняў з часцямі 7-га механізаванага корпуса ў раёнах Астроўна і саўгаса "Ходцы". Асноўныя сілы дывізіі да раніцы 11 ліпеня выйшлі на ўсходні бераг Лучосы, маючы задачу прыкрыць віцебска-смаленскі напрамак.

Затым дывізія ваявала пад Лёзнам, трапіла ў акружэнне. Нямецкае радыё 14 ліпеня нават паспяшалася перадаць паведамленне аб разгроме 153-й савецкай дывізіі. Але мы з баямі вырваліся з акружэння, вялі баі на Дняпры.

За арганізаванасць, мужнасць, адвагу, праяўленыя ў баях, Ваенны Савет Заходняга фронту аб'явіў асабоваму саставу дывізіі падзяку. Дзесяткі байцоў, камандзіраў і палітработнікаў былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Ганаровае найменне "гвардзейскай" дывізія заваявала ў цяжкіх умовах барацьбы з захопнікамі.

Імя яго невядома

Гэта адбылося летам 1941 г., калі нямецка-фашысцкія захопнікі напалі на нашу Радзіму. Прыкладна ў першай палавіне ліпеня ў нашым раёне, недалёка ад вёскі Ходцы, быў падбіты савецкі самалёт, які ўпаў на беразе возера Сосна, каля вёскі Соіна. Адзін з лётчыкаў загінуў разам з самалётам, двое ж паспелі выкінуцца на парашутах. Адзін з іх прызямліўся ў вёсцы Рубежніца, якая была захоплена немцамі. Убачыўшы гэта, наш лётчык забег у адзін з дамоў, які аказаўся пустым, і, зачыніўшыся ў ім, пачаў адстрэльвацца. Гітлераўцы хацелі захапіць яго жывым, але на ўсе іх спробы лётчык адказваў трапнымі выстраламі, якія каштавалі жыцця некалькім фашыстам. Тады гітлераўцы рашылі падпаліць дом.

Але адважны лётчык не разгубіўся. Ён закідаў нямецкіх ваяк паленнямі дроў, якія былі складзены ў сенцах, і, скарыстаўшы іх часовае замяшанне, кінуўся з палаючай хаты ў бок лесу.

Цяжка змагацца аднаму патрыёту, у якога застаўся толькі адзін патрон, супраць некалькіх дзесяткаў узброеных салдат, якія на матацыклах кінуліся яму наперарэз. Калі, здавалася, фашысты вось-вось схопяць героя, ён апошнім патронам выстраліў сабе ў грудзі і ўпаў мёртвым...

Мужнага савецкага лётчыка потым пахавалі жыхары вёскі Рубежніца, а пасля вайны ён быў перазахаваны ў брацкай магіле ў вёсцы Ходцы. Імя гэтага лётчыка так і засталося невядомым. Другі лётчык спусціўся на парашуце на нейтральную паласу каля вёскі Мелехава.

А. Бабкоў.

Мой першы бой — ён цяжкі самы

З успамінаў генерал-маёра А. М. Быкава

Калі я слухаю песню М. Ножкіна са словамі ў прыпеве «Последний бой — он трудный самый», у маёй свядомасці паўстаюць эпізоды апошніх баёў нашай танкавай гвардыі ва Усходняй Памераніі. Пакінуў глыбокі след у памяці і мой першы бой у ваколіцах беларускага горада Сянно. Менавіта ён, гэты самы першы бой, быў для мяне і самым цяжкім.

А было гэта так. Пасля цяжкіх бітваў першых дзён вайны войскі Заходняга фронту ў пачатку ліпеня 1941 года аказалі праціўніку рашучае супраціўленне на рубяжы Дзісна—

Віцебск — Орша. Характэрнай асаблівасцю разгарнуўшыхся тут баёў з'явілася нанясенне па войсках праціўніка магутных контрударaў з боку стратэгічных рэзерваў савецкага Галоўнага камандавання.

У адным з гэтых контрударaў, ажыццёўленых войскамі 20-й арміі генерал-лейтэнанта П. А. Курачкіна, удзельнічаў і наш 34-ы танкавы полк. Ён знаходзіўся ў першым эшалоне баявых парадкаў 17-й танкавай дывізіі, якая ўваходзіла ў склад 5-га механізаванага корпуса, прыбыўшага на Заходні фронт у апошнія дні чэрвеня з Забайкальскай ваеннай акругі.

Я быў тады камандзірам танка Т-26. Складанай была абстаноўка на нашым участку фронту. Вораг працягваў прасоўвацца ўперад, авалодаў Лепелем. Тут перад нашымі войскамі была пастаўлена задача: знішчыць групоўку ворага, якая прарвалася, авалодаць Лепелем, аднавіць зыходнае становішча. Рыхтуючы нас да першых у нашым жыцці баявых дзеянняў, камандзіры і палітработнікі гаварылі, што галоўныя сілы Чырвонай Арміі яшчэ не ўступілі ў бой, што яны толькі падыходзяць да фронту і таму нашым войскам трэба спыніць і адкінуць ворага, даць камандаванню магчымасць выйграць час для разгортвання і ўводу ў бой свежых сіл.

Наш 34-ы танкавы полк, якім камандаваў маёр Е. А. Юрэвіч, выгрузіўшыся на поўнач ад Оршы і зрабіўшы марш, да вечара 5 ліпеня сканцэнтраваўся ў вызначаным раёне. Вялікі сасновы бор, здавалася, надзейна схаваў нас і нашу тэхніку.

У той памятны для нас вечар, напярэдадні бою, нашы начальнікі — камандзір роты старшы лейтэнант Грыневіч, яго намеснік па палітчасткі лейтэнант Стаўбун, камандзір узвода лейтэнант Дземчанка знаходзіліся з намі. Зноў і зноў тлумачылі нам баявую задачу, нагадвалі, як дзейнічаць пры сустрэчы з танкамі, што рабіць для падаўлення процітанкавых гармат, як паступаць у выпадку, калі танк загарэўся або атрымаў прабоіну ад варожага снарада... Словам, рыхтавалі нас да бою і практычна, і маральна-псіхалагічна.

Упэўненыя ў поспеху, раніцай 6 ліпеня мы зняліся з зыходных пазіцый і пайшлі ўперад. Шырокае калгаснае поле з няўбраным жытам стала месцам нашага баявога хрышчэння. Спачатку нас сустрэлі нямецкія мотастралковыя падраздзяленні. Мы збілі іх і прайшлі на 3—5 км уперад. Аднак радавацца было рана. Хутка немцы кінулі супраць нас танкі. Іх было многа, вельмі многа... Браніраваныя машыны з чорнымі крыжамі на бартах грозна рухаліся на нас. Цяжка перадаць той душэўны стан, які ахапіў у той момант нас, маладых, неабстраляных яшчэ байцоў, з кожнай хвілінай бой узмацняўся. Сталі гарэць адзін за другім і варожыя і нашы танкі. Аб дзеяннях нашага экіпажа магу сказаць так: стараліся, як патрабуе прысяга, не шкадуючы самога жыцця. Не памятаю, колькі мы зрабілі па танках выстралаў, пакуль яны былі ад нас на значнай адлегласці...

Але вось чую голас механіка-вадзіцеля Сашы Хітрова: «Глядзі, камандзір, прэ гад прама на нас!..» Не паспеў я даць каманду, а вежавы стралок Коля Жукаў ужо выцягваў з боеўкладкі бранябойныя і пасылаў іх у казённік. Бяру нямецкі танк у прорэзь прыцэла. Націскаю на спуск. Гулка аддаўся ў вежы выстрал, здрыганулася, адкацілася ў нішу гармата... А танк ідзе. Промах! Зноў зараджаем. Зноў націскаю на спуск. І... голас Хітрова: «Парадак! Закруціўся на адной гусеніцы. Палі яшчэ!» Адразу пасылаем чарговы снарад ужо па ахопленым полымем танку. Думаю, хтосьці дапамог нам. Магчыма, памочнік камандзіра ўзвода старшы сяржант Міхаіл Малашонак, які знаходзіўся ў баявых парадках справа ад нас.

Сярод асабовага саставу нашай роты старшы сяржант Малашонак яшчэ да вайны, у час нашай службы ў Забайкаллі, вылучаўся сваім майстэрствам і смеласцю. А ў тым першым для нас баі з нямецкімі танкістамі ён пацвердзіў свае якасці ўмелага і мужнага воіна. У тым баі ён падбіў нямецкі танк. Але і яго машына загарэлася. Мужны камандзір захаваў вытрымку і здолеў, здавалася б, у бязвыхадным становішчы эвакуіраваць з загарэўшагася танка праз люк увесь састаў экіпажа жывым.

Страты ў тым баі ў нас былі вялікія. Аднак і немцам дасталося. Да ночы напружанне бою спала. Карыстаючыся зацішшам, нашы камандзіры (ды і мы пад іх кіраўніцтвам) прымалі меры па аднаўленні баяздольнасці падраздзяленняў. Камандзір роты, старшы лейтэнант Грыневіч і палітрук лейтэнант Стаўбун сабралі камандзіраў узводаў і экіпажаў танкаў. Былі падведзены вынікі нашага першага бою, адзначаны лепшыя байцы. У іх ліку, акрамя М. Малашонка, А. Хітрова, Н. Жукава, былі названы таксама механік-вадзіцель Пётр Мельнікаў, камандзір танка Віктар Бокаў, вежавы стралок Васіль Глазаў.

У памяці ад першага бою ў мяне засталіся не толькі мужныя паводзіны маіх баявых сяброў, але і след першага ранення, якое, на шчасце, аказалася не цяжкім. Павязку на галаве я насіў як сведчанне пройдзенага намі першага выпрабавання агнём.

Наш першы бой, натуральна, стаў значнай падзеяй у франтавой біяграфіі кожнага байца і камандзіра нашай роты. Аднак у маштабе і на фоне буйнейшай танкавай бітвы ён быў усяго толькі эпізодам. Мы тады яшчэ не ведалі, што з'яўляемся ўдзельнікамі адной з першых сустрэчных танкавых бітваў пачатковага перыяду вайны. І толькі пазней ужо, у час вучобы ў ваеннай акадэміі, я даведаўся аб тым, што гітлераўскае камандаванне кінула тады на нашым напрамку праз гарады Лепель і Сянно магутную браніраваную армаду, якая па сіле намнога пераўзыходзіла два нашых корпусы, узброеныя лёгкімі танкамі.

І ўсё ж у ходзе контрудару нашы войскі нанеслі праціўніку значныя страты і прасунуліся на 30—40 км у бок Лепеля. Аднак каля Віцебска наша наступленне сустрэла моцнае супраціўленне праціўніка. Наш 5-ы механізаваны корпус, аказаўшыся амаль у поўным акружэнні, на працягу двух сутак вёў цяжкія абарончыя баі. Праціўнік прадпрыняў 15 атак у дзень, але разграміць акружаныя войскі яму не ўдалося. Я добра памятаю гэтыя гарачыя, у прамым і пераносным сэнсе, ліпеньскія дні 1941-га.

І тым не менш, тыя першыя баі і нашы першыя, хоць і нязначныя эпізадычныя перамогі ў іх, былі для нас вялікай справай. Яны ўсялялі ўпэўненасць і надзею на перамогу ў той страшнай вайне.

Да апошняга снарада

З успамінаў А. Асяльедкі

З узлеску Казюцінскай пушчы, які ляжыць на пагорках, віднеецца Сянно, занятае ўчора фашыстамі. Наша група з семнаццаці лёгкіх танкаў 35-га палка 6 ліпеня 1941 года прайшла за вёскамі Казлоўка і Папоўка да Нямойтаўскай шашы і, падавіўшы варожую артылерыю каля Рахальскага лесу, выбіла гітлераўцаў з горада. Адначасова з танкамі ў Сянно ўвайшла наша пяхота.

Тут, у горадзе, мы захапілі першых палонных фашыстаў. Паўсюль віднеліся сляды іх рабункаў і марадзёрства. Валяліся раскіданыя кніжкі каля магазінаў, біты посуд, дзіцячыя цацкі.

Адступіўшыя варожыя падраздзяленні акапаліся на вышынях каля вёскі Горкі. Наша пяхота замацоўвалася на заходняй ускраіне горада. Раніцай наступнага дня фашысты спрабавалі атакаваць нас. Згубіўшы некалькі танкаў, адыйшлі.

У сінім ліпеньскім небе няспынна кружаць варожыя самалёты. Каб ратаваць свае машыны ад бомбавых удараў з паветра, мы часта мяняем баявыя пазіцыі. Нейкі час стаім пад сосамі могільніка, потым хаваемся ў засені ліпавай алеі гарадскога парку. Кароткае зацішша сведчыць, што хутка бой загрыміць з новай сілай.

І ён загрымеў, гэты бой, на досвітку 8-га ліпеня. Сканцэнтраваўшы пад Сянном буйныя сілы, гітлераўцы абыйшлі горад з поўдня, з трох напрамкаў разгарнулі наступленне. Падтрымліваючы пяхоту, якая мужна абараняла занятыя рубяжы, пайшлі ў контратаку танкі.

У складзе экіпажа агнямётнага танка я быў механікам-вадзіцелем. Акрамя ўстаноўкі для выкідвання вогненнага струменю, на ўзбраенні баявой машыны меліся два кулямёты. Узначальваў экіпаж былы трактарыст з-пад Барысава Іван Бокій, радыстам быў яго зямляк Ілля Дзялендзік.

Нашаму экіпажу было загадана тэрмінова заняць раскрыжаванне дарог, што выходзяць з горада на Віцебск і Багушэўск, да падыходу машын, узброеных гарматамі, утрымліваць яго.

Аб'ехаўшы каля возера круты спуск з Касцельнай гары, мы перасяклі ручай, калі камандзір заўважыў на яўрэйскім могільніку тры фашысцкія танкі, якія прарваліся сюды. Але гітлераўцы першымі ўбачылі нас і адкрылі агонь. Бранябойны снарад трапіў у бак з вогнесумессю, забіты наш радыст Ілля Дзялендзік. З камандзірам выскокваем з машыны і скочваемся ў ручай. Чорны дым з языкамі барвовага полымя ўзвіўся над нашым танкам.

Бяжым да камандзіра роты, які назіраў за боем з пагорка Чырвонай Слабады.

— Садзіцеся ў мой танк,— загадвае ротны.— Контратакуйце фашыстаў!

Аднак у камандзірскай машыны перабіта гусеніца. Рамантаваць часу няма. Уладкаваўшыся ля гарматы, лаўлю ў прыцэл фашысцкі танк. Вось між сосен паказваецца бартавая браня танка з намаляваным на ёй чорным крыжам. Не памятаю ўжо, колькі зрабіў стрэлаў, але хутка слуп агню ўзвіўся над фашыстам.

Па алешніку, што падступаў да могільніка ад поля, прабіраецца яшчэ адна варожая ма-

шына. Першым жа стрэлам па ёй удалося перабіць гусеніцу. Гітлераўцы імкнуцца выправіць пашкоджанне, аднак чарговыя снарады нашай гарматы падпалілі і гэты танк.

Фашысты насядаюць з усіх бакоў. Ад возера з-за павароту, на раскрыжаванне абараняемых намі дарог, выскоквае матацыкліст. Чарга вежавага кулямёта — і матацыкл з седаком звальваецца ў канаву.

Некалькі хвілін перадышкі. Вежавы стралок мяняе перагарэлы ствол кулямёта. У мяне — апошні снарад з танкавага боекамплекта.

На дарозе зноў варожая машына. Гэта бронетранспарцёр з мотапяхотай. Заўважыўшы наш танк, гітлераўцы гарохам пасыпаліся на зямлю. Задняй хадой бронетранспарцёр спрабаваў адыйсці, аднак не паспеў. Апошні наш снарад дагнаў яго.

У гарачцы бою мы не заўважылі гітлераўцаў, якія з буйнакаліберным кулямётам падпаўзлі да нашага танка. Град куль забарабаніў па брані. Пабялелі разбітыя трыплексы глядзельных шчылін. Пад машынай узарвалася звязка гранат. Танк ахутаны едкім дымам, няма чым дыхаць. Механік Руснак выскоквае з люка і хаваецца за бліжэйшымі дамамі.

Выкаціўшыся з танка, я некалькімі скокамі дасягнуў сцяны дома, што стаяў справа. За мной кінуўся і вежавы стралок. Не дабегшы да дома, ён быццам бы спатыкнуўся і ўпаў тварам у дарожны пыл. Калі я падцягнуў башнёра да сцяны, ён быў мёртвы.

Спадзеючыся ўбачыць Руснака, выглядваю з-за дома. На вуліцы зялёныя мундзіры фашыстаў. Рашыў перабегчы ў горад. Там віднеліся шчыліны акопаў. І ў гэты момант рэзкі боль апёк цела. Павярнуўшыся інстынктыўна, заўважыў стрэліўшага ў мяне гітлераўца.

Над верхняй часткай жывата кроў афарбавала гімнасцёрку. Толькі цяпер зразумеў, што паранены. Зрабіўшы некалькі крокаў, упаў на высыпаную ў нейкім двары бульбу.

Выцягнуў мяне адтуль чырвонаармеец. А назаўтра разам з іншымі параненымі абаронцамі горада я ўжо ляжаў у мясцовай бальніцы, дзе сенненскія медыкі-патрыёты вярталі нас да жыцця, для новых баёў з акупантамі.

У баях за Сянно

З першага дня вайны Таіса Міхайлаўна Леанцюк атрымлівала ад мужа пісьмы, поўныя веры ў перамогу. «...Еду на фронт,— пісаў старшы лейтэнант Аляксандр Цярэнцьевіч Леанцюк,— Ты не бядуй, у цябе на руках сын. Выхавай яго мужчынам. А мая мэта — нанесці жорсткі ўдар па ворагу... Маё жыццё патрэбна Радзіме...»

Старшы лейтэнант А. Ц. Леанцюк, які незадоўга да вайны быў назначаны начальнікам штаба 2-га батальёна 35-га танкавага палка 18-й танкавай дывізіі, меў поўнае маральнае права пісаць так. Мужна змагаліся танкісты за горад Сянно. У гэтым баі старшы лейтэнант А. Ц. Леанцюк быў забіты асколкам варожага снарада. Так паведаміў яго жонцы ў г. Херсон механік-вадзіцель І. Карпаў. Амаль адначасова з яго лістом Таіса Міхайлаўна атрымала афіцыйнае паведамленне, што яе муж «праявіў геройства і мужнасць і загінуў 7 ліпеня 1941 года ў раёне Сянно».

У гарадскім парку раённага цэнтра, дзе пахаваны астанкі савецкіх воінаў і партызан, аддаўшых жыццё ў імя нашай перамогі, на адной з мармуровых пліт помніка ў шэрагу многіх прозвішчаў высечана: «Леанцюк Аляксандр Цярэнцьевіч, ст. л-нт».

П. І. Ермашкевіч.

Лячылі і ратавалі

З успамінаў Я. Юдзіна

Памятаецца нам, былым абаронцам Сненшчыны, трагічнае лета 1941 года. Многія з нас апынуліся пасля гарачых баёў пад пагрозай палону і смерці. Параненыя байцы лёгка маглі трапіць ворагу ў рукі. Аднак ратавалі нас ад фашыстаў і вырывалі з кіпцюроў смерці сенненскія медыкі.

Не памятаю, як я аказаўся ў бальнічным падвале разам з чатырма параненымі чырвонаармейцамі. Дні праз два нас перанеслі ў перапоўненыя палаты хірургічнага аддзялення. Побач са мной ад цяжкіх ран паміраў малады маёр Мікалай Маслаў. Асколак варожага снарада прабіў яго навылёт, калі маёр узнімаў свой парадзелы мотастралковы батальён у чарговую атаку пры абароне Сянна.

Фашыстам удалося тады прарвацца на ўсход. Больш трохсот байцоў і камандзіраў падабралі на палях баёў і прывезлі ў бальніцу мясцовыя сяляне. У надзвычай цяжкіх умовах гітлераўскай акупацыі ратавалі нас тут ад смерці сапраўдныя савецкія патрыёткі ўрач Антаніна Яўстафаўна Ушацкая, медыцынскія сёстры Ганна і Вольга Хадыкі, іх добраахвотныя памочніцы — сенненскія дзяўчаты Валянціна Бярозка, Зоя Касабуцкая і іншыя.

Паланёнай была зямля, аднак не скарыліся людзі фашыстам. Гэта мы адчувалі не толькі ў клопатах работнікаў бальніцы, многіх жыхароў горада і раёна аб нашым хутчэйшым выздараўленні. Нам, адарваным лёсам вайны ад сваіх баявых падраздзяленняў, перадавалася непахісная вера людзей, якія акружалі нас, у абавязковую перамогу над ворагам, і гэта вера многім дапамагла зноў стаць у шэрагі байцоў за вызваленне Радзімы.

Антаніна Яўстафаўна Ушацкая, Аня Хадыка, многія дзяўчаты, якія дапамагалі ім, рабілі ўсё магчымае, каб перашкодзіць гітлераўцам вывозіць параненых байцоў у лагеры ваеннапалонных. Рызыкуючы жыццём, яны пад выглядам радавога чырвонаармейца хавалі ў бальніцы камуніста Аляксандра Фёдаравіча Бардадына, які пазней стаў адным з кіраўнікоў партызанскага руху на Беларусі.

Здагадваючыся аб задуме многіх з нас згуртавацца ў партызанскі атрад, дзяўчаты ўсімі магчымымі для іх сродкамі садзейнічалі ажыццяўленню гэтай задумы. Памятаю, як аднойчы Антаніна Яўстафаўна прывяла да нас у палату сярэдніх гадоў жанчыну. Прывітаўшыся, жанчына паклала на табурэт невялікі пакунак, разгарнула яго і запрасіла:

— Частуйцеся, хлопцы. Сабрала вось, што было ў доме.

Хлеб, гародніну, малако, іншы раз сала, яйкі прывозілі і прыносілі ў бальніцу многія жыхары раёна. Толькі на гэты раз самым найлепшым «пачастункам» для нас аказаліся свежыя зводкі Саўінфармбюро, ружовыя аркушы лістовак з заклікам партыі ўзнімацца на ўсенародную Айчынную вайну супраць фашысцкай навалы. Яны ляжалі ў пакунку пад каравай пахучага хлеба і дзесяткам яек.

Неаднойчы прыходзіла ў бальніцу потым тая жанчына, настаўніца з вёскі Трубаносы Марыя Генрыхаўна Пракаповіч. Яна стала сувязной групы, якая гуртавалася вакол камісара Бардадына. Неўзабаве наша група выросла ў партызанскі атрад. Калі фашысты ўзмацнілі кантроль за бальніцай і нават выставілі вартавых, Марыя Генрыхаўна цераз Ушацкую, Аню Хадыка, а іншы раз і цераз Валю Бярозка працягвала дастаўляць нам лістоўкі, важныя звесткі аб падзеях у раёне.

Часта наведваліся ў бальніцу родныя і сябры Марыі Генрыхаўны Пракаповіч, жыхары Сянна Алесь Васілеўскі, Сцяпан Латышаў, Кацярына Арлёнак. З іх дапамогай Ушацкая ўладкоўвала вылечаных байцоў у гасцінных сем'ях гараджан, сялян навакольных вёсак. Пётр Казлоўскі з вёскі Машкі, яго браты Сяргей, Мікалай і Уладзімір ажыццяўлялі сувязь паміж групай камісара Бардадына і будучымі байцамі яго атрада, забяспечвалі нас зброяй.

Заўважыўшы, што бальнічныя палаты пусцеюць, гітлераўцы наведаліся з праверкай. Антаніна Ушацкая спаслалася на высокую смяротнасць параненых з-за адсутнасці неабходных лекаў, прад'явіла «рэвізорам» карткі ўліку хворых, у якіх усе, хто пакінуў бальніцу, значыліся памерлымі. Гэта, відаць, задаволіла гітлераўцаў, і яны нейкі час бальніцу не турбавалі.

У канцы першай ваеннай зімы, крыху падлячыўшыся, пакінулі бальніцу Аляксандр Бардадын, я, Апанас Кірычэнка, Мікалай Лаўкоўскі і іншыя. Пазней была кінута ворагам у лагер смерці ўрач Ушацкая, пагроза арышту навісла над многімі медыцынскімі сёстрамі. Ані Хадыка ўдалося выратавацца ад расправы фашыстаў. Яна пайшла да народных мсціўцаў, дзе змагалася супраць ворага да вызвалення раёна.

Мужныя жанчыны-медыкі, рызыкуючы жыццём, ратавалі нас, ставячы на ногі параненых байцоў і камандзіраў, рыхтавалі выступленне ў баявы паход першага сенненскага партызанскага атрада.

За родную зямлю

1941-ы. Лета. Калосіцца, наліваецца збажына, спялее, здаецца, увачавідкі. А над палямі, над вясковымі хатамі, нізка пралятаюць самалёты з крыжамі на крылах. Скінуць бомбу, другую і знікаюць у мірнай, на першы погляд, смузе далягляду.

...Лявон Фёдаравіч Цуран да вайны быў старшынёй Будскага сельскага Савета Багушэўскага раёна. Жыў з жонкай і дзецьмі. Старэйшай дачцэ, Лідзе, споўнілася шаснаццаць, Валодзю — трынаццаць, Міколку — толькі тры, а самай малодшай, Валечцы, паўтара годзіка.

Фашысты ірваліся наперад.

— Не можа быць такога, каб ворага не спынілі,— гаварыў Цуран вяскоўцам.— Але каб хлеб акупантам не дастаўся, трэба спаліць збажыну.

Ці лёгка хлебаробу знішчаць плён сваёй працы? Але іншага выйсця не было. І вось полымя ахапіла амаль што імгненна пажоўклую ўжо, з цяжкім калоссем, ніву. Людзі не саромеліся сваіх слёз.

З дапамогай аднавяскоўцаў Лявон Фёдаравіч адагнаў грамадскую жывёлу ў Багушэўск. Потым разам з усімі капаў процітанкавы роў у Янове. Тады ўсё яшчэ здавалася, што ворага вось-вось спыняць.

А немцы знаходзіліся ўжо не далей, як за два дзесяткі кіламетраў. Лявон Цуран адвёз сваю сям'ю ў родную вёску Курэйшына, дзе жылі яго маці і сястра. Вёска знаходзілася воддаль ад буйных дарог і здавалася больш-менш бяспечнай.

Сам пачаў згуртоўваць вакол сябе надзейных людзей. Начаваў то ў адной вёсцы, то ў другой. Яго ведалі амаль усе, ахвотна адчынялі перад ім дзверы. Падпольшчыкі збіралі зброю, надзейна яе прыхоўваючы да пары.

Неяк вечарам да Цурана прыйшоў сакратар Багушэўскага райкома партыі Адам Стэльмах. Адбылася паміж імі важная размова, пасля якой падпольная арганізацыя прыкметна выросла колькасна.

Байцам і камандзірам Чырвонай Арміі, трапіўшым у акружэнне, Цуран дапамагаў змяніць адзенне, размяркоўваў па вёсках, даваў даручэнні.

Дырэктар сельскай школы Павел Шорап быў беспартыйным, таму акупанты прызначылі яго бургамістрам вёскі Буда. Павел адразу ж звязаўся з падпольшчыкамі і пачаў выконваць іх заданні. На спіртзаводзе ў Янове пасля выбуху застаўся адзін кацёл, які пасля рамонту яшчэ мог бы працаваць. Шорапу немцы давяралі і прапанавалі заняцца рамонтам катла. Але за дзень да пуску і ён узарваўся. Камендант даручыў паліцаям вёскі Тур'ева, бо ў самім Янове паліцыі не было, адшукаць вінаватых.

Начальнікам паліцыі ў Тур'еве быў Іван Сушчынскі, які не раз сядзеў у турме пры савецкай уладзе. Ва ўсіх сваіх бедах ён лічыў вінаватым у першую чаргу старшыню сельскага Савета. Ён ведаў, што Цуран ходзіць па вёсках, стварае нейкую арганізацыю.

Л. А. Цуран з дачкой Лідай.

«Няйначай гэта ён узарваў кацёл,— рашыў Сушчынскі.— Ну, цяпер я з ім паквітаюся».

Увогуле, Лявон Фёдаравіч рэдка прыходзіў дадому. Але ўсё ж аднойчы адведаў сям'ю і, стомлены, заснуў. Тут якраз і наляцелі паліцаі. Цурана звязалі, біў яго сам Сушчынскі. Напаўжывога, яго ўскінулі на падводу і павезлі. Па дарозе заехалі ў Буду, зазірнулі да бургамістра. Шорап сустрэў іх вельмі гасцінна, напіліся да бяспамяцтва, а падвода са звязаным Цураном знікла ў невядомым кірунку. Пад час п'янкі Сушчынскі прагаварыўся, што з дня на дзень збіраецца пералавіць усіх падпольшчыкаў. І ў тую ж ноч Цуран, выратаваўшыся ад паліцаяў, адправіў сваіх таварышаў на базу ў лес, дзе ўжо загадзя былі падрыхтаваны зямлянкі.

А ў Курэйшына на наступны дзень прыбылі паліцыі разам з немцамі. Пачалі з Цурановай хаты, якая стаяла на ўскрайку.

— Дзе твой сын?— прычапіліся да старой. Затым пачалі яе збіваць, перапа-

лохалі дзяцей, паднялі хворую жонку Цурана. А Ліда заявіла, што яе маці хворая на тыф. Немцаў як ветрам здзьмула.

Лявона Цурана шукалі паўсюль. У той дзень у Курэйшыне расстралялі васемнаццаць чалавек, і ён быў упэўнены, што яго сям'ю таксама знішчылі. Калі сцямнела, Цуран вярнуўся дахаты...

Сушчынскі адыграўся на дзецях. На вачах у Міколкі ён застрэліў маленькую Валю Цуран...

Супраціўленне акупантам у Багушэўскім раёне арганізаваў і каардынаваў падпольны райком партыі, другім сакратаром якога з'яўляўся Цуран. У яго было шмат паплечнікаў, сапраўдных патрыётаў. Нямала баявых заданняў і дзёрзкіх аперацый правялі народныя мсціўцы пад кіраўніцтвам Цурана.

Пры выкананні аднаго з заданняў па падрыву чыгуначнага моста каля Оршы Лявон Фёдаравіч загінуў. Гэта было ў 1942 годзе.

Не дачакалася светлага дня вызвалення і Ліда Цуран. Яна трапіла ў рукі ворага ў час аднаго з заданняў, у тым жа 1942 годзе. Фашысты расстралялі яе пад Багушэўскам разам з іншымі патрыётамі.

І. Е. Лазука.

Дакументы сведчаць

З ПРАТАКОЛА № 69 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО ЦК КП(Б)Б АД 22 ЧЭРВЕНЯ 1941 г.

Присутствовали: члены бюро ЦК КП(б)Б тт. Пономаренко, Калинин, Былинский, Ванеев, Цанава, Матвеев, Наталевич, Эйдинов, Крупеня.

Кандидат в члены бюро ЦК КП(б)Б т. Бударин.

Секратари ЦК КП(б)Б тт. Авхимович, Прохоров, Ганенко, Тур.

Уполномоченный КПК т. Захаров.

Вопросы, рассмотренные 22 июня 1941 г.

1. Слушали о нападении Германии на СССР.

Постановили: 1. Поручить членам бюро и секретарям ЦК КП(б)Б немедленно связаться и поддерживать беспрерывную связь с областями и районами, в первую очередь областями и районами полосы начавшихся военных действий.

Передать указания ЦК КП(б)Б:

а) о немедленной перестройке работы парторганизаций на военные рельсы;

б) установление связи с воинскими частями;

в) введение угрожаемого положения в городах и районах Белоруссии, организации боевой службы ПВО;

г) об усилении охраны промышленных предприятий, узлов, транспорта, складов, средств связи, постов силами групп по борьбе с авиадесантами, вооруженными коммунистами, рабочими и колхозниками;

д) о помощи военкоматам в проведении всей работы...

2. Слушали: О задачах и мероприятиях в связи с выступлением по радио заместителя председателя СНК СССР т. Молотова В. М.

Постановили: Обязать все партийные, советские, профсоюзные и комсомольские органы широко популяризировать речь т. Молотова в народе, мобилизуя весь белорусский народ на борьбу и разгром немецкого фашизма.

Созвать в Минске и в других областных городах партийные активы для мобилизации партийных организаций на разрешение задач, вытекающих из военной обстановки. На Минском партийном активе (созвать на 3 часа дня) выступление поручить тов. Пономаренко.

На всех предприятиях, в колхозах, совхозах, учреждениях провести митинги.

Обязать все обкомы, горкомы и райкомы, советские, комсомольские и профсоюзные организации принять меры к организованному переводу работы промышленности и транспорта на нужды Красной Армии.

Поручить редакциям газет «Советская Белоруссия» и «Звязда» опубликовать речь товарища Молотова, передовую и другие материалы по указанию отдела пропаганды ЦК КП(б)Б с призывом к Отечественной войне против немецких фашистов.

5. Слушали: О мерах в связи с введением в Белорусской ССР военного положения.

Постановили:

а) Предложить всем партийным, профсоюзным и комсомольским организациям, директорам заводов, руководителям учреждений — немедленно перевести работу учреждений и предприятий на условия военного времени, в связи с введением военного положения.

б) Обеспечить быстрое и организованное проведение мобилизации. Предупредить всех руководителей наркоматов, предприятий и учреждений об их ответственности за сдачу транспортного и автопарка, тягла в совершенно исправном состоянии.

в) В целях организованного проведения мобилизации и обеспечения бесперебойной работы всех партийных и советских органов в связи с военной обстановкой поручить тов. Прохорову согласовать с Военным советом оставление на посту первых и вторых секретарей обкомов, горкомов и райкомов КП(б)Б, председателей облисполкомов, гор. и райисполкомов.

6. Слушали: О работе железнодорожного транспорта.

Постановили: Обязать секретаря ЦК КП(б)Б т. Тур вместе с работниками его отдела установить контроль за немедленным переводом работы всех железных дорог на военные условия...

7. Слушали: Об эвакуации детей из городов, подвергающихся бомбардировке противником в полосе военных действий и г. Минска.

Постановили: Обязать СНК БССР (т. Былинского), Наркомпрос (т. Уралову), ЦК ЛКСМБ (т. Зимянина) и председателя Минского горисполкома (т. Бударина) в двухдневный срок вывезти детей из детских домов, садов, лагерей, из городов, подвергающихся бомбардировке в полосе военных действий и г. Минска.

8. Слушали: Об эвакуации ценностей и денежных знаков из Государственного банка БССР.

Постановили: 1. Обязать зам. управляющего Госбанка БССР т. Кузнецова в суточный срок эвакуировать в Москву ценности, денежные знаки и архив банка.

2. Обязать тт. Миронова и Карасева немедленно обеспечить эвакуацию банка вагонами.

9. Слушали: Об организации вооруженных рабочих отрядов для усиления охраны предприятий и порядка в городе.

Постановили: 1. В целях усиления охраны предприятий и порядка в городе обязать Минский обком и горком КП(б)Б создать по районам отряды вооруженных рабочих и трудящихся.

2. Просить Военный совет Западного фронта выделить для этой цели 5000 винтовок и соответственное количество патронов...

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 3. Спр. 1214. Л. 2—5.

Падрыхтаваў да друку У. І. Лемяшонак.

ПАСТАНОВА ЦК КП(б)Б АБ МЕРАХ У СУВЯЗІ З УВЯДЗЕННЕМ У БЕЛАРУСКАЙ ССР ВАЕННАГА СТАНОВІШЧА І ПРАВЯДЗЕННЕМ МАБІЛІЗАЦЫІ

23 чэрвеня 1941 г.

а) Предложить всем партийным, профсоюзным и комсомольским организациям, директорам заводов, руководителям учреждений немедленно перевести работу учреждений и предприятий на условия военного времени в связи с введением военного положения.

б) Обеспечить быстрое и организованное проведение мобилизации. Предупредить всех руководителей наркоматов, предприятий и учреждений об их ответственности за сдачу тракторного и автопарка, тягла в совершенно исправном состоянии.

в) В целях организованного проведения мобилизации и обеспечения бесперебойной работы всех партийных и советских органов в связи с военной обстановкой поручить тов. Прохорову согласовать с Военным советом оставление на посту первых и вторых секретарей обкомов, горкомов и райкомов КП(б)Б, председателей облисполкомов, гор- и райисполкомов.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 3. Спр. 1214. Л. 4.

З ДЫРЭКТЫВЫ СНК СССР І ЦК ВКП(б) ПАРТЫЙНЫМ І САВЕЦКІМ АРГАНІЗАЦЫЯМ ПРЫФРАНТАВЫХ АБЛАСЦЕЙ АБ МАБІЛІЗАЦЫІ ЎСІХ СІЛ НА БАРАЦЬБУ З ГЕРМАНСКІМ ФАШЫЗМАМ

29 чэрвеня 1941 г.

Вероломное нападение фашистской Германии на Советский Союз продолжается. Целью этого нападения является уничтожение советского строя, захват советских земель, порабощение народов Советского Союза, ограбление нашей страны, захват нашего хлеба, нефти, восстановле-

ние власти помещиков и капиталистов. Враг уже вторгся на советскую землю, захватил большую часть Литвы с гор. Каунас и Вильнюс, захватил часть Латвии, Брестскую, Белостокскую, Вилейскую обл. Советской Белоруссии и несколько районов Западной Украины. Опасность нависла над некоторыми другими областями. Германская авиация расширяет территорию бомбежки, подвергая бомбардировкам гор. Ригу, Минск, Оршу, Могилев, Смоленск, Киев, Одессу, Севастополь, Мурманск.

В силу навязанной нам войны наша страна вступила в смертельную схватку с опасным и коварным врагом — немецким фашизмом. Наши войска героически сражаются с врагом, вооруженным до зубов танками, авиацией. Красная Армия, преодолевая многочисленные трудности, самоотверженно бьется за каждую пядь советской земли.

Несмотря на создавшуюся серьезную угрозу для нашей страны, некоторые партийные, советские, профсоюзные и комсомольские организации и их руководители еще не осознали значения этой угрозы и не понимают, что война резко изменила положение, что наша Родина оказалась в величайшей опасности и что мы должны быстро и решительно перестроить всю свою работу на военный лад.

Совнарком СССР и ЦК ВКП(б) обязывают все партийные, советские, профсоюзные и комсомольские организации покончить с благодушием и беспечностью и мобилизовать все наши организации и все силы народа для разгрома врага, для беспощадной расправы с ордами напавшего германского фашизма.

Совнарком Союза ССР и ЦК ВКП(б) требуют от вас:

1) В беспощадной борьбе с врагом отстаивать каждую пядь советской земли, драться до последней капли крови за наши города и села, проявлять смелость, инициативу и сметку, свойственные нашему народу.

2) Организовать всестороннюю помощь действующей армии, обеспечить организованное проведение мобилизации запасных, обеспечить снабжение армии всем необходимым, быстрое продвижение транспортов с войсками и военными грузами, широкую помощь раненым предоставлением под госпитали больниц, школ, клубов, учреждений.

3) Укрепить тыл Красной Армии, подчинив интересам фронта всю свою деятельность, обеспечить усиленную работу всех предприятий, разъяснить трудящимся их обязанности и создавшееся положение, организовать охрану заводов, электростанций, мостов, телефонной и телеграфной связи, организовать беспощадную борьбу со всякими дезорганизаторами тыла, дезертирами, паникерами, распространителями слухов, уничтожать шпионов, диверсантов, вражеских парашютистов, оказывая во всем этом быстрое содействие истребительным батальонам. Все коммунисты должны знать, что враг коварен, хитер, опытен в обмане и распространении ложных слухов, учитывать все это в своей работе и не поддаваться на провокации.

4) При вынужденном отходе частей Красной Армии угонять подвижной железнодорожный состав, не оставлять врагу ни одного паровоза, ни одного вагона, не оставлять противнику ни килограмма хлеба, ни литра горючего. Колхозники должны угонять скот, хлеб сдавать под сохранность государственным органам для вывозки его в тыловые районы. Все ценное имущество, в том числе цветные металлы, хлеб и горючее, которое не может быть вывезено, должно, безусловно, уничтожаться.

5) В занятых врагом районах создавать партизанские отряды и диверсионные группы для борьбы с частями вражеской армии, для разжигания партизанской войны всюду и везде, для взрыва мостов, дорог, порчи телефонной и телеграфной связи, поджога складов. В захваченных районах создавать невыносимые условия для врага и всех его пособников, преследовать и уничтожать их на каждом шагу, срывать все их мероприятия.

Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 — июль 1944): Документы и материалы. Т. 1. Мн., 1967. С. 49—51.

З ДЫРЭКТЫВЫ ЦК КП(б)Б ПАРТЫЙНЫМ ОРГАНАМ АБ ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА ПЕРАХОДУ НА ПАДПОЛЬНУЮ РАБОТУ ПАРТАРГАНІЗАЦЫЙ РАЁНАЎ, ШТО ЗНАХОДЗІЛІСЯ ПАД ПАГРОЗАЙ ФАШЫСЦКАЙ АКУПАЦЫІ

30 чэрвеня 1941 г.

1. В целях руководства деятельностью партизанских отрядов и диверсионных групп в районах, занятых врагом, для борьбы с частями вражеской армии, для разжигания партизанской войны всюду и везде, для взрыва мостов, дорог, порчи телеграфной связи, поджога складов, для создания невыносимых условий для врага и всех его пособников, для преследования и уничтожения врага на каждом шагу, для срыва всех его мероприятий, во всех городах, районных центрах, рабочих поселках, ж.-д. станциях, в совхозах и колхозах под ответственность первых секретарей обкомов, горкомов и райкомов КП(б)Б заблаговременно создать из лучших людей надежные подпольные ячейки и явочные квартиры.

2. При создании подпольных ячеек, в целях их большей конспирации, подбирать коммунистов, малоизвестных в городе, районе, допуская переброски из других районов, предприятий.

3. Для руководства работой подпольных ячеек первые секретари обкомов назначают секретарей ячеек, которые поддерживают связь и получают директивы от вышестоящих партийных органов.

4. В городах и районах для руководства работой подпольных ячеек первыми секретарями обкомов назначаются городские и районные тройки в составе секретаря райкома, горкома, военного работника, оргработника.

5. Оргвопросы. К переходу в подполье готовиться заблаговременно. В этих целях:

а) отобрать и утвердить состав районных и городских троек по руководству подпольными ячейками;

б) отобрать лучших и проверенных людей, направить в распоряжение троек для расстановки и внедрения на решающих участках работы;

в) товарищи, выделенные на подпольную работу, заблаговременно переходят на нелегальное положение, немедленно переводятся на нелегальные квартиры, снабжаются соответствующими документами-паспортами, получают клички;

г) всех товарищей, выделенных на подпольную работу, лично первый секретарь обкома инструктирует об условиях, формах и задачах нелегальной работы в фашистском тылу. Инструктаж проводится с каждым подпольщиком в отдельности либо с группой в 2—3 чел., не больше;

д) всех товарищей, переходящих на подпольную работу, тщательно ознакомить с условиями подпольной работы...

ж) в основных городских центрах, а также в крупнейших районах создать подпольные типографии в местах, особо законспирированных, и технику по изготовлению бланков, документов для снабжения товарищей, находящихся на нелегальном положении. Базой для подпольных типографий могут служить районные типографии, которые необходимо заблаговременно перевести в законспирированные места.

Связь с ЦК КП(б) Белоруссии. С целью постановки необходимой информации и получения указаний от ЦК обкомы устанавливают связь с ЦК через посылку связных с соответствующим паролем.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 3. Спр. 1214. Л. 11, 14, 15.

З ДЫРЭКТЫВЫ ЦК КП(б)Б ПАРТЫЙНЫМ, САВЕЦКІМ І КАМСАМОЛЬСКІМ АРГАНІЗАЦЫЯМ АБ РАЗГОРТВАННІ ПАРТЫЗАНСКАЙ ВАЙНЫ Ў ТЫЛЕ ВОРАГА

1 ліпеня 1941 г.

1. Фашистская Германия напала на Советский Союз для того, чтобы уничтожить советский строй, захватить советские земли, поработить народы Советского Союза, ограбить нашу страну, захватить хлеб, нефть, восстановить власть помещиков и капиталистов. Наши войска героически сражаются с врагом. Страна сейчас вступила в смертельную схватку со своим коварным врагом — немецким фашизмом. Враг, вероломно напав, захватил часть нашей родной Советской Белоруссии. Правительство Советского Союза объявило Отечественную войну. Необходимо действовать, не теряя ни минуты, и враг должен быть уничтожен.

2. Все местности Белоруссии, занятые врагом, должны немедленно покрыться густой сетью партизанских отрядов, ведущих непрерывную ожесточенную борьбу на уничтожение врага.

3. В районах и селах создаются подпольные партийные и комсомольские ячейки, главная задача которых — мобилизация народа на беспощадную расправу с врагом. Для этой цели все коммунисты и комсомольцы, способные носить оружие, остаются на территории, занятой врагом.

4. Подпольные организации и партизанские отряды должны иметь явочные квартиры, адреса которых сообщить военному отделу ЦК. Эти явки помогут держать связь, объединять [подпольщиков] и направлять [им] директивы и помощь.

5. Твердо помнить, что партизанская борьба не имеет ничего общего с выжидательной пассивной тактикой. Она имеет боевой наступательный характер. Не надо ждать врага — надо его искать и уничтожать.

6. Задачи партизан: уничтожать всякую связь в тылу врага, взрывать и портить мосты, дороги, поджигать мосты, поджигать склады горючего и продовольствия, автомашины, самолеты, устраивать крушения поездов. Уничтожать врагов, не давать им покоя ни днем ни ночью. Убивать их всюду, где застигнешь, убивать чем попало: топором, косой, ломом, вилами,

ножом. Объединить несколько партизанских отрядов, нападать неожиданно на отряды противника и уничтожать. Особенно важно напасть ночью на аэродромы, сжечь самолеты, перебить летчиков...

7. Нельзя ждать ни минуты, начинать действовать сейчас же, быстро и решительно.

8. Для уничтожения врага не стесняйтесь прибегать к любым средствам: душите, рубите, жгите, травите фашистскую гадину. Пусть почувствует враг, как горит под ним наша земля.

Действуйте смело, решительно, победа за нами. Нет такой силы, которая могла бы покорить советский народ.

Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 — июль 1944): Документы и материалы. Т. 1. Мн., 1967. С. 53—54.

З ДЫРЭКТЫВЫ СНК БССР І ЦК КП(б)Б УСІМ АБКОМАМ, ГАРКОМАМ, РАЙКОМАМ КП(б)Б, ВЫКАНКОМАМ АБЛАСНЫХ, ГАРАДСКІХ І РАЁННЫХ САВЕТАЎ ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ АБ АРГАНІЗАЦЫІ АТРАДАЎ НАРОДНАГА АПАЛЧЭННЯ

6 ліпеня 1941 г.

I. Построение народного ополчения

1. При каждом предприятии, на транспорте, в совхозах, колхозах создаются отряды народного ополчения в составе мужчин и женщин, а также подростков, способных выполнять то или иное задание по обороне Родины. Отряды народного ополчения создаются на добровольных началах из патриотов нашей социалистической Родины. Отряды организовывать как пешие, так и конные.

2. Отряды ополчения объединяются в масштабе сельсовета, района, города, области, во главе которых стоят командиры отрядов и штабы сельсоветов, районов и областей.

3. Отрядами ополчения руководят назначаемые районными организациями командиры из состава командиров запаса РККА либо товарищей, имеющих военный опыт, а также политработники из числа [коммунистов] районных партийных организаций, которые зарекомендовали себя как люди опытные, храбрые, беззаветно преданные делу социалистической Родины.

4. Отряды ополчения в зависимости от количества разбиваются на роты, взводы и отделения.

5. Отряды ополчения создаются в следующем составе:

а) взводы бойцов с винтовками для истребления живой силы противника;

б) группы истребителей танков и самолетов, которые вооружаются гранатами и бутылками с бензином для уничтожения танков и самолетов;

в) группы по диверсиям в тылу противника для организации разрушения ж.-д. путей, крушений поездов, взрывов мостов, складов оружия, горючего, продовольствия и др.;

г) разведывательные группы для глубокой разведки в тылу врага;

д) группы пешей, конной и велосвязи, обеспечивающие связь в условленных местах между отдельными отрядами ополчения, руководством ополчения и частями Красной Армии.

II. Задачи народного ополчения

1. Отряды народного ополчения организуются из населения городов и деревень на борьбу против немецких фашистов на поддержку Красной Армии в проводимых ею операциях, в продвижении грузов, в организации связи, разведки, охраны городов, фабрик, заводов, колхозов, мостов, средств связи и т. д.

2. Отряды организуют борьбу с десантами и диверсионными группами противника.

3. Отряды сооружают военные укрепления в местах, которым угрожает противник.

4. Отряды ополчения хорошо знают свою местность, поэтому в случае угрозы занятия ее противником они уничтожают все запасы продовольствия, горючего, оборудования, не оставляя противнику ничего.

5. В случае появления противника отряды ополчения самостоятельно организуют отпор врагу, защищая всеми средствами города и селения, ведут уличные бои и уничтожают живую силу врага и его технику. Танки противника уничтожаются всеми средствами, бросают на танки бутылки с бензином из домов, чердаков, окон, на дорогах — из укрытий, из канав и т. д.

6. В случае оккупации местности врагом отряды народного ополчения переходят к методам партизанской борьбы, организации массовых диверсий на транспорте, в учреждениях связи, на базах снабжения и уничтожают технику врага: танки, самолеты, автомашины и т. д.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 3. Спр. 1209. Л. 28.

Акупацыя: рэжым гвалту і здзекаў

Акупацыйны рэжым, устаноўлены гітлераўцамі на часова захопленай імі тэрыторыі нашай Радзімы, распрацоўваўся загадзя, яшчэ да нападу на Савецкі Саюз. Акупацыйная палітыка была дэталёва прадумана адначасова са стратэгіяй усходняй кампаніі і знайшла канкрэтнае ўвасабленне ў так званым генеральным плане «Ост» — праграме каланізацыі захопленых тэрыторый, германізацыі, высялення і знішчэння народаў Усходняй Еўропы, у тым ліку і Беларусі.

Гітлераўцы распрацавалі цэлую серыю розных дырэктыў, памятак, інструкцый, якія вызначалі акупацыйны рэжым на часова акупіраванай тэрыторыі Савецкага Саюза. Адным з такім дакументаў з'яўляецца сакрэтны мемарандум Гімлера, у якім указвалася, што захопленыя ўсходнія тэрыторыі належыць разглядаць як аб'ект каланізацыі і германізацыі. Акупацыйная палітыка, гаварылася ў гэтым мемарандуме, павінна быць накіравана на тое, каб ператварыць актыўную масу «іншароднага насельніцтва» у напаўпісьменных рабоў.

Асноўныя палажэнні акупацыйнага рэжыму былі даволі падрабязна выкладзены і ў шэрагу іншых дакументаў. У далейшым яны дапаўняліся загадамі, інструкцыямі галоўнакамандавання ўзброеных сіл і іншых ведамстваў гітлераўскай Германіі, у якіх масавы тэрор, рабаванне, гвалтаванне і забойствы ўзводзіліся ў ранг дзяржаўнай палітыкі.

Яшчэ ў сакавіку 1941 г. вярхоўнае галоўнакамандаванне нямецкай арміі выдала Інструкцыю аб асобных абласцях да дырэктывы № 21 (варыянт плана «Барбароса»), з якой вынікала, што савецкая дзяржава павінна быць ліквідавана, а яе тэрыторыя расчленена.

Восенню 1941 г. быў у асноўным завершаны падзел тэрыторыі Беларусі, часова акупіраванай гітлераўцамі. Яе этнаграфічна цэласную тэрыторыю захопнікі гвалтоўна парэзалі на часткі. Тэрыторыю рэспублікі па лініі Полацк—Барысаў на ўсходзе, Старыя Дарогі — возера Чырвонае — на поўдні, па р. Зальвянка і ўсходняму ўзлессю Белавежскай пушчы — на захадзе вылучылі ў генеральную акругу, якая атрымала назву «Беларутэнія». Плошча акругі склала толькі чвэрць тэрыторыі Беларусі з насельніцтвам 3 138 256 чалавек (па стану на 4.12.1941 г.). Паўднёвыя раёны Палескай, Пінскай і Брэсцкай абласцей з абласнымі цэнтрамі Мазыр, Пінск, Брэст былі далучаны да рэйхскамісарыяту «Украіна», мяжа якога праходзіла прыкладна за 20 км на поўнач ад чыгункі Брэст—Гомель. Беластоцкая вобласць, паўночныя раёны Брэсцкай і частка Баранавіцкай абласцей адышлі да акругі «Беласток», якая далучалася да Усходняй Прусіі. Частку Ашмянскага, Свірскага, Відзаўскага, Астравецкага, Смаргонскага і Пастаўскага раёнаў далучылі да генеральнай акругі «Літва». Віцебскую вобласць, у тым ліку і Сенненскі раён, Магілёўскую і ўсходнія раёны Мінскай абласцей, а таксама большую частку Гомельскай вобласці аднеслі ў зону армейскага тылу групы армій «Цэнтр». Уся ўлада на гэтай тэрыторыі знаходзілася ў руках ваенных і паліцэйскіх органаў[1]. Вышэйшым органам быў штаб групы армій «Цэнтр». На гэтай тэрыторыі ваенна-адміністрацыйныя функцыі выконвалі створаныя вермахтам палявыя і мясцовыя камендатуры, якія былі надзелены ўсёй паўнатой улады ў зоне сваёй дзейнасці. Ім падпарадкоўваліся шматлікія воінскія гарнізоны, каманды жандармерыі, групы тайнай палявой паліцыі (ГФП), якіх на тэрыторыі армейскага тылу групы армій «Цэнтр» дзейнічала 8 (у Полацку, Віцебску, Оршы, Барысаве, Лепелі, Бабруйску, Старых Дарогах, Магілёве). Яны мелі 20 перыферыйных груп. Адна з іх размяшчалася ў Сянне. Толькі група ГФП, якая дзейнічала ў Оршы, з верасня 1941 г. па верасень 1942 г. павесіла і расстраляла 17 500 савецкіх патрыётаў.

Узброенай апорай фашысцкага рэжыму з'яўляліся войскі вермахта. Гарнізо-

[1] Яе ўзначальваў камандуючы тылам групы армій «Цэнтр» генерал пяхоты фон Шэнкендорф.

ны і ўмацаваныя пункты ахоўных дывізій, палкоў, батальёнаў гітлераўцы размясцілі на ўсёй акупіраванай тэрыторыі Беларусі.

Устаноўлены каланіяльны рэжым, у тым ліку і на тэрыторыі Сенненскага раёна, падтрымліваўся густой сеткай усялякіх карных органаў, такіх, як паліцыя бяспекі і СД, СС, тайная палявая паліцыя (ГФП), паліцыя парадку, жандармерыя і іншых. Усе гэтыя органы і часці былі ўкамплектаваны спецыяльна падрыхтаванымі людзьмі, выхаванымі ў нацысцкім духу бесчалавечнага абыходжання з людзьмі іншых нацыянальнасцей, дзейнічалі самастойна альбо разам з часцямі вермахта.

Савецкія законы на часова акупіраванай тэрыторыі фашысты абвясцілі несапраўднымі, пазбавіўшы насельніцтва ўсялякіх правоў. Замест іх акупацыйныя ўлады кожны дзень выдавалі загады пра «новы парадак», якія заканчваліся адной і той жа фразай: «Вінаватыя будуць пакараны смерцю». Цывільнаму насельніцтву забаранялася мяняць месца жыхарства без спецыяльнага дазволу; выходзіць на вуліцу, калі сцямнее; прымаць на жыхарства асоб не з мясцовага насельніцтва; падыходзіць да чыгуначнага палатна на адлегласць бліжэй за 100 м. За захоўванне зброі, дапамогу партызанам і падполышчыкам пагражала смяротная кара.

Сурова рэгламентавалася ўсё жыццё людзей. Абсалютнае палітычнае бяспраўе павінна было, па задумцы гітлераўцаў, ператварыць мясцовых жыхароў у пакорных рабоў нямецкіх каланістаў, вытравіць волю да барацьбы за свабоду і незалежнасць.

«Калі мы хочам стварыць нашу вялікую нямецкую імперыю, мы павінны перш за ўсё выцесніць і знішчыць славянскія народы — расіян, палякаў, чэхаў, славакаў, балгар, украінцаў, беларусаў. Няма ніякіх прычын не зрабіць гэтага», — так заяўляў Гітлер. І гэта легла ў аснову палітыкі фашысцкага рэйха на акупіраваных яго войскамі тэрыторыях, у тым ліку і Сенненскага раёна.

Адным з самых жахлівых бакоў фашысцкага акупацыйнага рэжыму было правядзенне генацыду ў адносінах да жыхароў яўрэйскай нацыянальнасці. Нашэсце нямецкіх войск на нашу краіну павінна было садзейнічаць «канчатковаму вырашэнню яўрэйскага пытання», што азначала знішчэнне ўсіх яўрэяў. Па звестках начальніка 4-га аддзела гестапа Эйхмана, якому Гітлер даручыў ажыццяўленне гэтай «праграмы», было забіта 6 мільёнаў яўрэяў, што склала 1/3 частку яўрэяў усяго свету (Нюрнбергский процесс...: Сб. документов. Т. 7. М., 1961. С. 401—402).

Звярыную палітыку знішчэння савецкіх грамадзян яўрэйскай нацыянальнасці гітлераўскія галаварэзы з нечуванай жорсткасцю ажыццяўлялі на ўсёй часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі, у тым ліку і на Сенненшчыне.

Для больш эфектыўнага правядзення сваёй злачыннай палітыкі акупанты жадалі заручыцца падтрымкай мясцовага насельніцтва. Для надання бачнасці мясцовага самакіравання яны стварылі марыянетачную так званую «мясцовую ўладу» — раённую ўправу пры шэфе раёна на чале з бургамістрам, на тэрыторыях былых сельсаветаў былі створаны валасныя ўправы, якія ўзначальвалі бургамістры, ці валасныя старшыны, як іх іншы раз называлі, у кожную вёску прызначылі старасту.

Германскія ўлады імкнуліся арганізаваць эфектыўную сістэму каланізацыі Беларусі. Быў дазволены дробны бізнес, індывідуальная практыка медыцынскім і некаторым іншым работнікам, дапускалася прыватнае валоданне саматужнымі прадпрыемствамі, майстэрнямі, крамамі, абвяшчалася ўласнасць на зямлю. Нерухомасць і зямля абяцаліся ў першую чаргу тым, хто падтрымліваў «новы парадак», нямецкую армію і адміністрацыю.

У мэтах ажыццяўлення эканамічных планаў уводзілася працоўная павіннасць, якая была распаўсюджана на ўсіх мужчын ва ўзросце ад 14 да 65 гадоў і жанчын ад 18 да 45 гадоў. За ўхіленне ад працоўнай павіннасці прадугледжваліся цяжкія пакаранні, аж да смяротнай кары.

Каб перацягнуць на свой бок частку насельніцтва, акупацыйныя ўлады пад сваёй апекай спрабавалі стварыць шэраг арганізацый.

Для падтрымання свайго «парадку» і барацьбы супраць партызан і падпольшчыкаў гітлераўцы стварылі з мясцовых жыхароў, якія перайшлі да іх на службу, так званую дапаможную паліцыю парадку. Гарнізоны з такой паліцыі былі створаны амаль ва ўсіх буйных вёсках раёна. Разам з акупацыйнымі ўладамі і пад іх кіраўніцтвам яны пачалі наводзіць «новы парадак». У раёне праводзіліся масавыя вобыскі, арышты, расстрэлы.

Дзеля абалваньвання насельніцтва ў розны час за гады акупацыі Беларусі гітлераўцамі выдавалася каля 50 беларускамоўных і больш за 50 рускамоўных газет, часопісаў, інфармацыйных бюлетэняў, зборнікаў інструкцый. У горадзе Сянно і раёне распаўсюджваліся газеты «Беларуская старонка», якая выдавалася ў Оршы, «Боевой путь», «Голас народа», «Новый путь», «Утро», што выдаваліся ў Лепелі. На старонках гэтых лісткоў прапагандаваўся нацыяналізм, вёўся паклёп на ўсё савецкае, усхваляўся лад жыцця ў «новай Германіі», прадказвалася хуткая перамога фашыстаў. Гэтым самым акупанты спрабавалі падарваць маральную стойкасць савецкіх людзей, прывіць ім рабскую пакору. Але прафашысцкая прапаганда не мела поспеху сярод жыхароў Сенненскага раёна, як і ў іншых акупіраваных раёнах Беларусі.

Гітлераўскія ідэолагі яшчэ задоўга да нападу на нашу краіну падрыхтавалі праграму рабавання багацця ў нашага народа, якая складала неад'емную частку агульнага плана агрэсіі супраць Савецкага Саюза. У гэтай праграме захопнікі ўлічвалі матэрыяльныя рэсурсы і людскія рэзервы Беларусі, імкнучыся паставіць іх на службу сваёй агрэсіўнай вайне.

Акупанты абкладалі насельніцтва непасільнымі падаткамі — натуральнымі і грашовымі. Адзіных норм не існавала. Памер падаткаў залежаў ад жадання мясцовых улад.

У Віцебскай вобласці ў 1941 г. даведзены да кожнага двара план хлебаздачы ўтрая пераўзыходзіў даваенны і, зверх таго, 60 працэнтаў ад агульнай сумы, налічанай па падатку зерневых, сяляне павінны былі ўнесці ў так званы мясцовы фонд, які ішоў на ўтрыманне адміністрацыйнага апарату, паліцыі, стараст.

У 1942 г. селянін павінен быў здаць 200 л малака з кожнай каровы , 50 кг мяса і 100 штук яек з гаспадаркі, незалежна ад наяўнасці курэй і, акрамя таго, па 25 яек з кожнай курыцы.[1]

У 1943 г. падаткі ўсіх відаў былі значна павялічаны. Фашысцкія захопнікі, праводзячы сваю рабаўнічую палітыку, не лічыліся з элементарнымі патрэбамі насельніцтва, давялі сялянскія гаспадаркі да крайняй ступені эканамічнага заняпаду. Супраціўленне жыхароў Сенненскага раёна рабаўнічай палітыцы акупантаў прыняло масавы характар з развіццём партызанскага руху ў рэгіёне.

Каб надаць найбольш арганізаваны характар катаванням і знішчэнню савецкіх людзей, на тэрыторыі Беларусі была створана сістэма канцлагераў. Дзесяткі тысяч мірных грамадзян адпраўляліся ў гэтыя лагеры разам са сваімі сем'ямі без суда і вызначэння тэрмінаў зняволення. Умовы зняволення ў лагерах былі свядома разлічаны на тое, каб давесці вязняў да пакутлівай смерці.

Усяго на акупіраванай тэрыторыі Беларусі было створана 260 лагераў смерці, іх філіялаў і аддзяленняў для ваеннапалонных, для грамадзянскага насельніцтва, жаночых лагераў, існавалі перасыльныя лагеры СС і інш.

З мэтай падаўлення супраціўлення насельніцтва, застрашэння яго, ізаляцыі ад актыўна змагаўшайся часткі народа, а таксама падрыву эканамічнай базы партызан і падпольшчыкаў, пастаянна праводзіліся карныя экспедыцыі, была ўведзена сістэма заложнікаў. Гэтыя меры адначасова з'яўляліся сродкам загадзя запланаванага гітлераўцамі знішчэння насельніцтва. З мноства прычын, якія прыводзіліся нямецка-фашысцкімі захопнікамі для апраўдання прымянення зброі супраць мірнага насельніцтва, было спачуванне партызанам ці падпольшчыкам, аказанне ім падтрымкі. «Рускія ў цяперашні час аддалі загад аб партызанскай вайне ў нашым тыле. Гэта партызанская вайна мае і свае перавагі: яна дае нам магчымасць знішчаць усіх, хто паўстае супраць нас»[2], заяўляў Гітлер.

---

[1] Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 3. Спр. 98. Л. 27.

[2] «Совершенно секретно! Только для командования!» Стратегия фашистской Германии в войне против СССР. Документы и материалы. М., 1967. С. 105.

Дэлегацыя Сенненшчыны каля помніка в. Марозаўка ў Хатыні.

Нябачныя зверствы і гвалт над мірным насельніцтвам здзяйснялі гітлераўцы ў час правядзення карных экспедыцый. Пад выглядам барацьбы з партызанамі карнікі ператваралі ў зоны пустэчы цэлыя раёны, дзесяткі вёсак змяталіся з твару зямлі, жыхары іх знішчаліся, уганяліся ў канцлагеры ці ў фашысцкае рабства ў Германію.

Бачачы немагчымасць ліквідаваць партызанскі рух, фашысты па-зверску расправяліся з мясцовым насельніцтвам. Яны знішчалі сем'і і родных партызан і асоб, якія былі звязаны з партызанамі. Так, гітлераўскія карнікі поўнасцю спалілі вёску Марозаўку Багушэўскага раёна. Яны зачынілі ў хляве і спалілі жывымі больш за 85 мірных жыхароў: старых, жанчын і дзяцей. Спалілі дзесяткі іншых вёсак і пасёлкаў. Жывымі спалілі сям'ю аб'ездчыка В. Разумоўскага. У гарадскім пасёлку Багушэўск расстралялі і павесілі больш за 400 мірных жыхароў. У грамадзянскіх лясных лагерах каля возера Ордзеж гітлераўскія каты расстралялі каля 200 чалавек — старых, жанчын і дзяцей.

Усяго за час акупацыі ў Сенненскім раёне фашысты поўнасцю знішчылі 9 вёсак, 3477 двароў, расстралялі, павесілі, закатавалі і спалілі жывымі 2505 мірных жыхароў.

У доўгім спісе злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў на беларускай зямлі асобае месца займае прымусовы вываз мірных жыхароў на фашысцкую катаргу ў Германію. Для ажыццяўлення злачыннай праграмы быў створаны спецыяльны апарат на чале з прызначаным Гітлерам «галоўным упаўнаважаным па выкарыстанню рабочай сілы» Заўкелем.[1] Агенты Заўкеля ствараліі «вярбовачныя» пункты, бралі на ўлік працаздольных людзей і прапаноўвалі ім «добраахвотна» паехаць на работу ў Германію. Але добраахвотнікаў амаль не аказалася. Тады нямецкія ўлады пачалі праводзіць развёрстку па гарадах і сельскіх раёнах, рассылаць загады аб абавязковай адпраўцы рабочай сілы ў Германію.

[1] На Нюрнбергскім працэсе над галоўнымі нямецкімі злачынцамі Заўкель быў асуджаны на пакаранне смерцю і павешаны.

Гаспадарчай інспекцыі групы армій «Цэнтр» і генеральнай акрузе «Беларусь» прадпісвалася кожны дзень пасылаць у рэйх 500—1000 рабочых.

Для ажыццяўлення злачынных планаў масавага вывазу савецкіх людзей на катаргу нямецка-фашысцкія захопнікі станавіліся на шлях падману, пагроз, правакацый. Каб заманіць ахвяры ў сваю пастку, фашысцкая прапаганда не скупілася на абяцанкі, паказваючы ў ружовым святле нямецкі «рай». Людзей запэўнівалі, што ў рэйху яны будуць мець добры заробак, жыллё, магчымасць «пабачыць Захад» і г. д. Але поспеху гэтыя абяцанкі не мелі. Убачыўшы, што «добраахвотная» кампанія сарвалася, акупанты пачалі літаральнае паляванне на людзей. Фашысты ішлі на ўсё, каб выканаць план «мабілізацыі» рабочай сілы. Паліцыя праводзіла масавыя аблавы, арыштоўвала працаздольных і гвалтоўна адпраўляла іх у Нямеччыну.

На асобым рахунку ў фашысцкіх захопнікаў былі жыхары, якія жылі ў партызанскіх зонах. Яны аб'яўляліся «бандытамі» ці «саўдзельнікамі бандытаў», ставіліся па-за законам і падлягалі знішчэнню ці пагалоўнаму ўгону ў рабства.

Усяго з Беларусі гітлераўцам удалося захапіць і вывезці ў Германію звыш 380 тыс. грамадзян, у тым ліку з Сенненскага раёна 992 чалавекі.

Цяжкія выпрабаванні выпалі на долю жыхароў Сенненскага раёна, як і ўсёй Беларусі, у гады нямецка-фашысцкай акупацыі. Гітлераўцы іх забівалі, палілі, рабавалі, катавалі. Але нішто не змагло зламаць горды дух свабодалюбівых людзей. Яны не сталі на калені перад акупантамі, не схілілі галовы ў пакоры. Яны змагаліся.

У. І. Лемяшонак.

Дакументы сведчаць

З АДМІНІСТРАЦЫЙНАГА РАСПАРАДЖЭННЯ № 1 КАМАНДУЮЧАГА ТЫЛАМ ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР» ГЕНЕРАЛА ПЯХОТЫ ФОН ШЭНКЕНДОРФА

Пераклад з нямецкай мовы
7.7.1941 г.

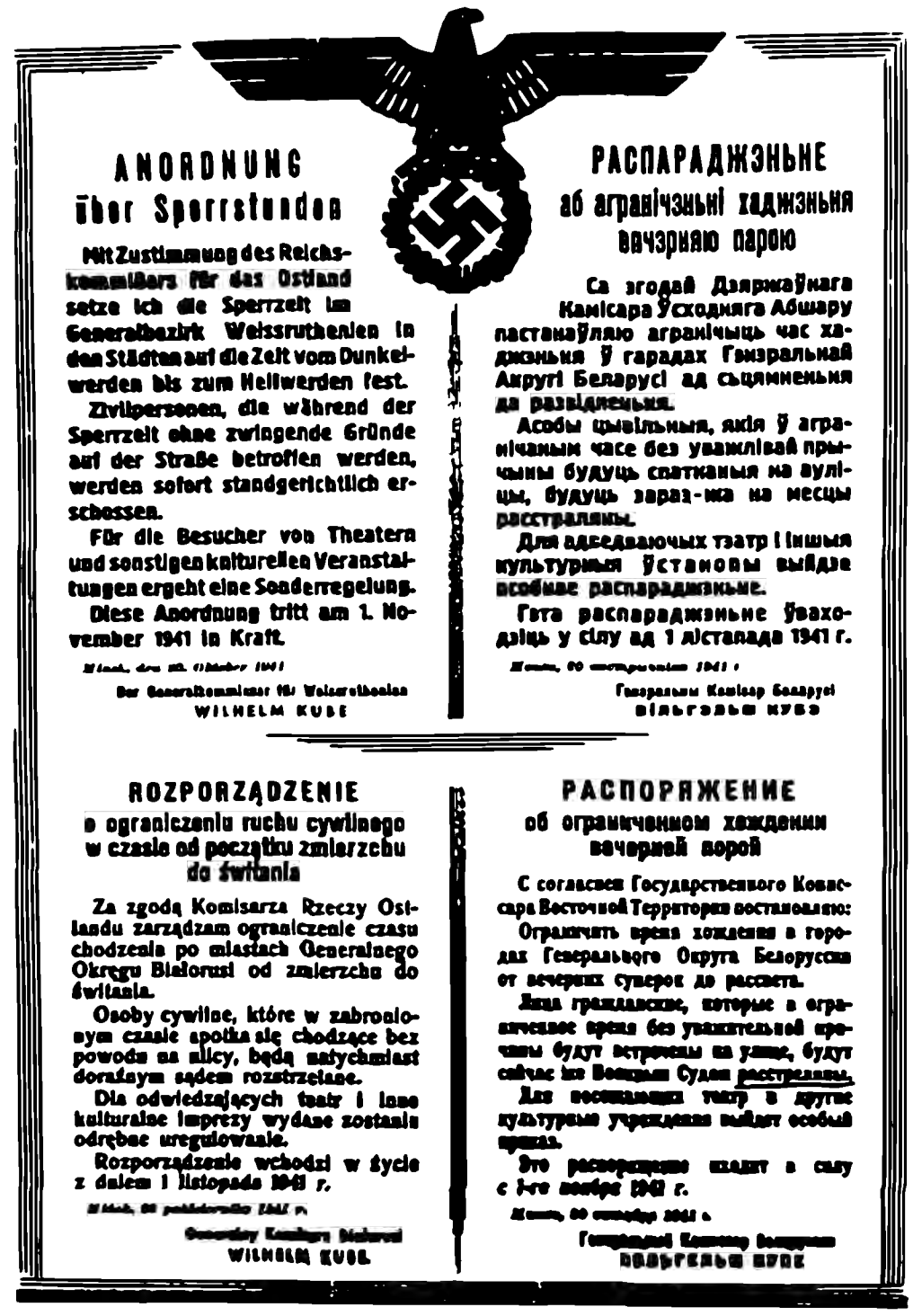

ANORDNUNG
über Sperrstunden

Mit Zustimmung des Reichskommissars für das Ostland setze ich die Sperrzeit im Generalbezirk Weissruthenien in den Städten auf die Zeit vom Dunkelwerden bis zum Hellwerden fest.

Zivilpersonen, die während der Sperrzeit ohne zwingende Gründe auf der Straße betroffen werden, werden sofort standgerichtlich erschossen.

Für die Besucher von Theatern und sonstigen kulturellen Veranstaltungen ergeht eine Sonderregelung.

Diese Anordnung tritt am 1. November 1941 in Kraft.

[illegible] den 26. Oktober 1941

Der Generalkommissar für Weissruthenien
WILHELM KUBE

РАСПАРАДЖЭНЬНЕ
аб агранічэньні хаджэньня вячэрняю парою

Са згодай Дзяржаўнага Камісара Усходняга Абшару пастанаўляю агранічыць час хаджэньня ў гарадах Генэральнай Акругі Беларусі ад сьцямненьня да развідненьня.

Асобы цывільныя, якія ў агранічаным часе без уважлівай прычыны будуць спатканыя на вуліцы, будуць зараз-на на месцы расстраляны.

Для адведваючых тэатр і іншыя культурныя ўстановы выйдзе асобнае распараджэньне.

Гэта распараджэньне ўваходзіць у сілу ад 1 лістапада 1941 г.

Менск, 26 кастрычніка 1941 г.

Генэральны Камісар Беларусі
вільгельм кубэ

ROZPORZĄDZENIE
o ograniczeniu ruchu cywilnego w czasie od początku zmierzchu do świtania

Za zgodą Komisarza Rzeczy Ostlandu zarządzam ograniczenie czasu chodzenia po miastach Generalnego Okręgu Białorusi od zmierzchu do świtania.

Osoby cywilne, które w zabronionym czasie spotka się chodzące bez powodu na ulicy, będą natychmiast doraźnym sądem rozstrzelane.

Dla odwiedzających teatr i inne kulturalne imprezy wydane zostanie odrębne uregulowanie.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 listopada 1941 r.

W Mińsku, dn. [illegible] października 1941 r.

Generalny Komisarz Białorusi
WILHELM KUBE

РАСПОРЯЖЕНИЕ
об ограниченном хождении вечерней порой

С согласия Государственного Комиссара Восточной Территории постановляю:

Ограничить время хождения в городах Генерального Округа Белоруссии от вечерних сумерек до рассвета.

Лица гражданские, которые в ограниченное время без уважительной причины будут встречены на улице, будут сейчас же Военным Судом расстреляны.

Для посещающих театр и другие культурные учреждения выйдет особый приказ.

Это распоряжение входит в силу с 1-го ноября 1941 г.

Минск, 26 октября 1941 г.

Генеральный Комиссар Белоруссии
ВИЛЬГЕЛЬМ КУБЕ

Адно з распараджэнняў акупацыйных улад аб абмежаванні знаходжання на вуліцах у гарадах вечарам і ноччу.

I. Аб прызначэнні бургамістраў у валасцях

1. На пасады бургамістраў у першую чаргу павінны быць прызначаны палітычна надзейныя і кваліфікаваныя асобы, па магчымасці з ліку беларусаў.

2. Бургамістр з'яўляецца прадстаўніком воласці.

3. Ён з'яўляецца службовым начальнікам над усімі асобамі, якія працавалі ў воласці. Ён прымае іх і звальняе з працы.

4. Бургамістр нясе адказнасць за фінансавыя справы воласці.

5. Усе жыхары, якія пражываюць у воласці паводле становішча на 21.6.1941 г., павінны быць нанова ўлічаны і перапісаны бургамістрам.

6. Бургамістры неадкладна павінны паклапаціцца аб тым, каб усе жыхары былі забяспечаны адпаведнымі дакументамі, якія засведчваюць іх асобу: прозвішча і імя, час і месца нараджэння, месца жыхарства, склад сям'і, прафесія, прабыванне і род заняткаў, сацыяльнае паходжанне, веравызнанне, нацыянальнасць, падданства.

7. Бургамістры прыцягваюць да адказнасці вінаватых за ўчыненыя акты сабатажу ў даверанай ім воласці. Яны павінны ўсімі сродкамі прадухіляць акты сабатажу. У іх абавязкі ўваходзіць ахова прадпрыемстваў, размешчаных на тэрыторыі воласці, асабліва жыццёва важных.

8. Бургамістраў і іх намеснікаў у населеных пунктах, якія налічваюць да 20 000 жыхароў, прызначае мясцовы камендант, а ў населеных пунктах, у якіх звыш 20 000 жыхароў, прызначае камендант палявой камендатуры.

II. Аб забароне пакідання кватэр у начны час

1. У перыяд з 21.00 да 5.00 раніцы насельніцтву забараняецца пакідаць кватэры.

2. Выключэнні дапускаюцца па пісьмовым дазволе мясцовага каменданта для асоб, якія працуюць у начны час на жыццёва важных прадпрыемствах, дактарамі, акушэркамі, на машынах хуткай дапамогі.

3. Парушальнікі будуць найстражэйшым чынам карацца мясцовымі камендантамі. Мерамі пакарання могуць быць часовы арышт з абмежаваным харчаваннем, насільнае затрыманне і прыцягненне да працы.

III. Адметныя знакі для яўрэяў і яўрэек

1. Усе яўрэі і яўрэйкі, якія знаходзяцца на занятай рускай тэрыторыі і дасягнулі 10-гадовага ўзросту, абавязаны насіць на правым рукаве верхняга адзення і сукенкі белую паласу шырынёй да 10 см з намаляванай на ёй сіянісцкай зоркай, або жоўтую павязку шырынёй да 10 см.

2. Такімі павязкамі забяспечваюць сябе самі яўрэі і яўрэйкі.

3. Яўрэям катэгарычна забараняецца вітаць.

Парушальнікі будуць найстражэйшым чынам карацца мясцовым камендантам па месцы жыхарства.

. . . . . .

VIII. Стварэнне дапаможнай паліцыі

1. Для правядзення паліцэйскіх мер бяспекі бургамістрам даручана прыцягнуць у дапаможную паліцыю надзейных «фольксдойчэ», беларусаў, а калі такіх няма, тады палякаў, і выкарыстоўваць гэту паліцыю са згоды з начальнікамі каманд паліцыі бяспекі.

2. Служачыя дапаможнай паліцыі, якія працуюць у цесным кантакце з мясцовымі айнзацкамандамі паліцыі бяспекі і СД, могуць падтрымліваць сувязь толькі з мясцовымі начальнікамі паліцыі бяспекі і СД або прызначанымі імі органамі.

3. Служачыя дапаможнай паліцыі носяць белую нарукаўную павязку з надпісам «Дапаможная паліцыя».

4. Мясцовыя камендатуры да 20-га чысла кожнага месяца, а ўпершыню да 20.7.1941 года, паведамляюць пра колькасць і ўзбраенне дапаможнай паліцыі.

Камандуючы тылам групы армій «Цэнтр»
фон Шэнкендорф, генерал пяхоты.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 952. Л. 1, 2, 4—5.

Падрыхтаваў да друку У. І. Лемяшонак.

Трагедыя вёскі Прыветак

Слёзы засцілалі вочы. У грудзях сціскала, быццам цяжкім каменем. Нясцерпна балюча ўспамінаць тыя жудасныя дні, дні пакут і здзекаў нямецка-фашысцкіх акупантаў над савецкімі людзьмі. Горка ад таго, што з дзевяці год не ведала яна, Мальвіна Кацар, бацькоўскай ласкі. Як, дарэчы, і нямала іншых прывецкіх дзяцей, у якіх гітлераўцы адабралі бацькоў і маці, дзядуль і бабуль. Не ведалі літасці каты ні да каго, ні да малых, ні да старых.

Уварваўшыся на досвітку 13 верасня 1942 года ў Прыветак, фашысты і іх памагатыя не міналі ніводнага дома. Падштурхоўвалі вінтоўкамі, выганялі на вуліцу мужчын і жанчын. Дзеці кідаліся ўздагон бацькам. Ад крыку і плачу, здаецца, дрыжэла вёска.

У цэнтры вёскі па загаду фашыстаў з правага боку выстраілі мужчын, з левага — жанчын. І вось над шарэнгамі вяскоўцаў раздаецца:

— Брат партызана Кацара Савелія! Выйсці наперад!

Супраціўляцца не было сэнсу. Атрад карнікаў, прыбыўшых з боку Чашнікаў, быў даволі шматлікі, добра ўзброены.

Ледзь толькі Міхаіл Дзмітрыевіч выйшаў уперад, раздаўся стрэл. Праўда, фашысты выстралілі ўверх, разлічваючы запалохаць людзей, дабіцца таго, каб паказалі яны дарогу да партызан. Але памыліліся.

Не дасягнуўшы мэты, гітлераўцы адпусцілі жанчын дамоў. Толькі Фядоссі Дзмітрыеўне Бярозка, сястры партызана Савелія, загадалі застацца. І пагналі яе разам з мужчынамі ў Канева. Там усіх зачынілі ў свіран. Пачаліся бясконцыя здзекі над ні ў чым невінаватымі людзьмі.

На другі дзень гітлераўцы «злітаваліся»: дазволілі прынесці людзям ежу. Была ў іх каварная задума: расстраляць як мага больш людзей. Таму тых, хто прыйшоў наведаць родных, таксама зачынілі ў свірне. Гэта было апошняе спатканне многіх, апошнія гадзіны жыцця.

15 верасня фашысты падагналі да свірна машыну. «Пэўна, на новыя здзекі адправяць куды далей» — думалі вяскоўцы. Не ведалі яны, што іх чакала ўжо выкапаная за Каневам магіла.

Са стогнам, быццам развітваючыся з людзьмі, расчыніліся дзверы. Гітлераўцы нахабна рагаталі: жыццё, маўляў, ваша скончылася. Не выдзяляючы ні старых, ні маладых, хапалі ўсіх без разбору і кідалі ў машыну. Не многім удалося ўцячы, пазбегнуць кары фашысцкай. А яна была надзвычай цяжкай. Аднаго за адным падводзілі яны да ямы вяскоўцаў. Раз за разам раздаваліся стрэлы. І некаторыя яшчэ паўжывымі траплялі ў яму. Жыхары Канева, што былі сведкамі гэтых нечалавечых здзекаў, расказваюць, што шавялілася зямля, калі закопвалі яму.

Абеліск на магіле ахвяр фашызму ў в. Прыветак.

У той вераснёўскі дзень сталі сіротамі Настасся, Софія, Зінаіда, Мальвіна, Галіна Кацары, трое дзяцей Ціхана Дуброўскага, многія іншыя дзеці. У гэты дзень многія прывецкія жанчыны сталі ўдовамі. 43 смерці ў адзін дзень — хіба гэта не жах?

Распраўляючыся так з мірным насельніцтвам, гітлераўскія акупанты спадзяваліся задушыць партызанскі рух. Менавіта такая мэта стаяла і перад атрадам карнікаў, кінутым у Прыветак. У гэтай і навакольных вёсках у той час дыслакавалася партызанская брыгада Лявонава. Фашысты кідалі ўсё новыя і новыя групоўкі, каб разбіць народных мсціўцаў...

У верасні 1970 г. на адкрыццё помніка ахвярам фашызма, устаноўленага на месцы перазахавання жыхароў вёскі Прыветак, расстраляных 15.9.1942 г., прыбылі жыхары ўсіх навакольных вёсак, прыехалі родныя загінуўшых.

Не, той дзень ніколі не змогуць забыць жыхары вёскі Прыветак. У іх памяці заўсёды будуць жыць 14-гадовы Аркадзь Кузьміневіч, Уладзімір Бярозка, які развітаўся з жыццём на дванаццатым годзе, Іван і Васіль Дзмітраковічы, браты Іван і Пётр Корсакі і ўсе астатнія землякі.

Л. Падаляк.

Лічбы на сэрцы

З успамінаў Марыі Еўдакімаўны Латышавай

Нарадзілася я ў вёсцы Савінічы ў 1924 годзе. Сярэднюю школу ў Сянне закончыла ў 1941 годзе. Атэстат сталасці ўручылі мне ў першы дзень Вялікай Айчыннай вайны. Як камсамолка, разам з іншымі калгаснікамі, пагнала кароў далей ад наступаючага ворага. Са статкам дайшлі некуды, ледзь не пад самы Ленінград. Кароў здалі вайсковай часці, ад якой атрымалі адпаведны дакумент.

Дамоў вярнуліся, калі немцы ўжо акупіравалі наш раён. Дапамагала партызанам. Аднаго з іх, Анатоля Бярозку, двое сутак хавала ў хаце, пакуль ён не здолеў прабрацца ў атрад.

Па заданню партызан наведала 14 кастрычніка 1943 года Сянно.

Я вярталася ўжо ў родную вёску, як мяне дагналі немцы, арыштавалі і пасадзілі ў турму.

Праз два дні выклікалі на допыт. На ім прысутнічаў паліцай Ф. Зяньковіч, які даказваў маю сувязь з партызанамі і першы ўдарыў мяне па твары. Потым мяне білі яшчэ. Як апынулася ў камеры, не памятаю.

Яшчэ не паспела ачуняць ад пабояў, як нас з Марыяй Лісецкай адправілі на машыне ў Віцебск у суправаджэнні шасці паліцаяў. Пратрымалі там некалькі дзён, затым пасадзілі на цягнік і адвезлі ў лагер смерці Асвенцым.

Адразу ж адабралі дзяцей, у каго яны былі. Нас адправілі ў лазню, абстрыглі і вытатуіравалі нумары. Мой нумар — 69144. Лічбы гэтыя ўсё жыццё са мной, пякуць і сэрца, і памяць. Выдалі яшчэ паласатыя сукенкі, драўляны абутак і накіравалі ў каранцінны барак.

Кожны дзень ранкам і вечарам — пастраенне і праверка. Немкі на кожнай праверцы збівалі вязняў.

У лагеры было два крэматорыі, трубы якіх дымілі кругласутачна. У лагеры меўся барак смерці, адгароджаны каменнай сцяной, дзе знаходзіліся донары, скалечаныя нямецкімі ўрачамі. Адтуль чуліся галасы, якія на розных мовах выказвалі толькі адну просьбу: піць, піць...

Вязням давалі па сто грамаў хлеба і адзін раз на дзень баланду. Вечарам баракі зачыняліся, ніхто не мог выходзіць за дзверы.

Са мной разам знаходзілася Марыя Лісецкая з вёскі Горкі. Яе спалілі ў крэматорыі. Засталіся сіротамі трое яе дзяцей.

Усё, што давялося там перажыць, гэта страшэнны жах. Кожны дзень чакалі смерці. У лагер штодня прыбываў транспарт з усё новымі вязнямі. І нярэдка бывала так, што іх усіх адразу ж адпраўлялі ў крэматорый. Успамінаць аб усім перажытым сіл не хапае.

У лагеры ўтрымліваліся яўрэі, палітвязні з усіх краін, акупіраваных фашысцкай Германіяй.

Аднойчы ўсіх тых, хто яшчэ заставаўся ў жывых, спешна вывелі з лагера і пагналі невядома куды. Але 2 красавіка 1945 года нас вызвалілі савецкія войскі.

Два месяцы я працавала ў воінскай часці. Затым знаходзілася ў Брэсце, у размеркавальніку, пакуль не прыйшоў адказ на запыт з месца жыхарства. 15 чэрвеня я была ўжо дома.

Дакументы сведчаць

З АДКАЗУ ДЗЯРЖАЎНАГА АРХІВА РАСІЙСКАЙ ФЕДЭРАЦЫІ ВІЦЕБСКАМУ АБЛВАЕНКАМАТУ

Ад 6 сакавіка 2001 г.

Сообщаем Вам, что в фонде Р-7021 «Чрезвычайной Государственной Комиссии по расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков...» (ЧГК), находящемся на хранении в ГА РФ, в материалах «Документов о злодеяниях немецких захватчиков по Сенненскому району Витебской области» имеется «Протокол осмотра № 13 от 16 сентября 1944 года», в котором имеются сведения о двух могилах, где «...расстреляно 960 человек евреев немецко-фашистскими оккупантами 30 декабря 1941 года». Протокол заверен подписями начальника ВУС Сенненского РО НКВД, понятых и гербовой печатью.

В деле имеется неполный «Поименный список расстрелянных, повешенных, замученных гр-н СССР гор. Сенно».

В материалах дела имеется «Протокол допроса Шелуха Е. М., 1904 г. рождения, жителя гор. Сенно от 23 марта 1945 г.», в котором содержатся следующие сведения:

«...В 1941 году было собрано евреев в одно место около 800 человек... По фамилии я всех знать не мог, а некоторых знаю, так, например, Шмид П. с 1927 года, Дворкин М. Р. 1903 года, Мысик Шлемка 1900 г., Равин Либо 1904 года, все проживали в гор. Сенно. А также производился расстрел приписников (так в деле) в количестве около 100 человек...».

В материалах дела имеется «Протокол допроса Шелухо К. С., 1876 г. рождения, уроженца гор. Сенно от 22 марта 1945 г.», в котором содержатся дополнительные сведения о расстрелянных в гетто.

В деле имеется «Протокол допроса...», в котором количество расстрелянных определяется в «...965 человек».

Других сведений в документах не имеется.

Основание: ГА РФ, Ф. Р-7021 (Оп. 84. Д. 11. Л. 17, 37—40.

ВЁСКІ СЕННЕНШЧЫНЫ, ЗНІШЧАНЫЯ ФАШЫСЦКІМІ ЗАХОПНІКАМІ

ЗНІШЧАНЫ РАЗАМ З ЖЫХАРАМІ І НЕ АДНОЎЛЕНЫЯ ПАСЛЯ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Вёска	Было да вайны		Знішчана		Дата знішчэння
	двароў	жыхароў	двароў	жыхароў	
Марозаўка	11	42	11	28	22.08.1942 г.

ЗНІШЧАНЫ РАЗАМ З ЧАСТКАЙ НАСЕЛЬНІЦТВА І НЕ АДНОЎЛЕНЫЯ ПАСЛЯ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Вёска	Было да вайны		Знішчана		Дата знішчэння
	двароў	жыхароў	двароў	жыхароў	
Іўчанкі	15	67	15		03.1943
Касцялішча	12	63	12	10	10.1942
Купаваць	7	36	7		03.1943
Мар'янова	13	56	13		03.1944
Навасёлкі	9	45	8		12.1943
Пасёлак Зорка (Камуна)	12	45	12		
Піліпаўшчына	6	24	6	3	12.1943
Сінянка	16	80	16	6	03.1944

ЗНІШЧАНЫ З ЧАСТКАЙ НАСЕЛЬНІЦТВА І АДНОЎЛЕНЫЯ ПАСЛЯ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Вёска	Было да вайны		Знішчана		Дата знішчэння
	двароў	жыхароў	двароў	жыхароў	
1	2	3	4	5	6
Адамава	43	172	43	18	06.1944
Алексінічы	195	780	195	56	10.1942
Барок	48	352	48	9	09.1942
Бікава	47	129	40	7	06.1944
Вейна	56	212	53	1	03.1942
Вялікае Сяло	64	320	57		11.1943
Галашчакіна	16	73	7		07.1941
Галоўск	43	148	28	16	06.1942
Гарнакі	15	96	13	2	09.1943
Гарывец	37	167	31	11	06.1943
Даганаўка	28	168	24		03.1944
Заазер'е	31	131	23	3	08.1943
Заполле	49	281	47	2	04.1944
Заслонаўка	59	236	59	5	09.1942
Зямковічы	86	344	86	29	09.1942
Кадукова	15	68	12	2	07.1941
Каменка	69	276	69	24	09.1942
Кімейка	42	168	42	11	09.1942
Кішуроўшчына	10	48	10	1	12.1943
Лапатнікі	38	197	34	4	05.1944
Леснікова	84	336	84	6	09.1942
Луг	53	222	53	16	09.1942
Малая Беліца	12	58	12		04.1944
Марозаўка	53	148	31	3	09.1943
Оўсішча	72	319	37	11	04.1944
Партызаны (Торбінка-2)	12	55	11	4	12.1943
Пількавічы	36	230	10	2	10.1943
Пляцы	38	190	33	3	10.1943
Пожанькі	41	159	9	23	08.1942
Полымя	22	396	18	14	04.1944
Прыветак	70	263	70	53	06.1944
Пуцішча	27	52	24	2	10.1943
Сіманаўка	19	144	19	3	09.1943

Окончание

1	2	3	4	5	6
Серкуці	80	375	75		10.1943
Слабада	38	96	25	2	10.1943
Станюкі	26	106	20	2	08.1941
Утрылава	64	256	64	12	09.1942
Цеплякі	30	64	25	16	08.1943
Шынкава	39	156	39	14	09.1942
Юдзенічы (Савецкая)	9	36	8		10.1943
Яхімоўшчына	26	93	26		03.1944

Фонды Сенненскага краязнаўчага музея.

АБАГУЛЬНЕНЫЯ ЗВЕСТКІ АБ АХВЯРАХ ФАШЫЗМУ ПА БАГУШЭЎСКАМУ РАЁНУ

Наименование сельсоветов	К-во актов	Расстреляно			Повешено всего	Сожжено всего	Убито, замучено военнопленных	Угнано в немецкое рабство		Погибло в результате воздушных бомбардировок	Всего расстреляно, повешено и угнано в рабство
		всего	в том числе					мужчин	женщин		
			женщин	детей							
Богушевский	1	162	78	27	7	—	112	36	48	11	365
Будский	1	146	57	30	—	—	—	39	77	—	262
Замосточский	1	62	24	2	2	—	—	25	40	—	129
Стайковский	1	59	21	5	1	—	4	79	106	4	249
Коковчинский	1	102	41	7	—	—	8	22	23	—	155
Осиновский	1	36	13	1	—	—	—	41	31	—	108
Ледневичский	1	54	29	15	—	27	17	9	27	—	134
Мошканский	1	40	9	1	—	—	—	18	39	—	97
Остапенский	1	46	13	6	—	—	2	35	24	—	107
Клюковский	1	26	11	—	—	—	2	14	32	—	74
Старобобыльский	1	95	36	5	—	—	—	26	29	—	150
Новосельский	1	19	4	2	1	—	3	31	37	—	91
Застадольский	1	28	11	1	—	—	—	16	12	—	56
Всего по району	13	875	347	102	11	27	148	391	525	15	1977

Круглая гербовая печать Богушевского районного Совета депутатов трудящихся 1944 год

Подписи

Примечание: всего по району расстреляно, замучено, повешено и сожжено 1061 человек и 15 погибло при бомбардировке

АКТ РАЁННАЙ КАМІСІІ АБ ВЫЯЎЛЕННІ І РАССЛЕДАВАННІ ЗЛАЧЫНСТВАЎ НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАЎ НА ТЭРЫТОРЫІ БЫЛОГА БАГУШЭЎСКАГА РАЁНА

31 марта 1945 г., гор. пос. Богушевск Витебской обл. Белорусской ССР.

Мы, районная чрезвычайная комиссия по Богушевскому району, в лице председателя чрезвычайной комиссии секретаря райкома КП(б) т. Прохоренко Ефима Николаевича, членов: председателя исполкома Богушевского райсовета Семашко Семена Евдокимовича, начальника Богушевского РО НКВД ст. л-нта гос. без. Щеглова Семёна Гавриловича, старшего оперуполномоченного Богушевского РО НКГБ ст. л-нта гос. без. Муслимова, секретаря чрезвычайной комиссии Гнитковской, в присутствии врачей Колодовского, Шахмейстер Варвары Ильиничны, учителей Гаранова Фёдора Сергеевича, Яковлева составили настоящий акт о немецко-фашистских зверствах, чинимых над гражданами БССР и угнанных г-нах Богушевского р-на БССР в немецкое рабство.

В период временной оккупации Богушевского р-на немецко-фашистскими войсками с июля месяца 1941 года по июнь 1944 года были учинены последними над мирными гражданами и военнопленными красноармейцами неслыханные в истории белорусского народа зверства и издевательства. По имеющимся материалам допрошенных свидетелей-очевидцев чинимых зверств немецкими войсками и командованием, а также заявлениям граждан по зверствам немецко-фашистских войск, чрезвычайная комиссия установила, что немецко-фашистские войска в период оккупации Богушевского р-на по указке главной ставки Гитлера в целях грабежа и личной наживы ставили своей целью уничтожить славян, белорусов, а оставшихся сделать своими покорными рабами. Для достижения своей цели немецко-фашистские изверги по Богушевскому району:

расстреляли — 875 человек, из них женщин — 347, детей — 102;
повесили ни в чем не повинных граждан 11 человек;
сожгли живьем 27 человек;
убили и замучили пленных красноармейцев — 148 человек;
угнали под силой оружия в немецкое рабство мужчин — 391, женщин — 525 человек;
погибло от бомбежки немецко-фашистских пиратов-самолетов 15 человек.

Общее количество расстрелянных, повешенных, сожженных и угнанных в немецкое рабство по Богушевскому району составляет 1977 человек. Истребляя ни в чем не повинных граждан Богушевского р-на, немецко-фашистские изверги прибегали к своим изощренным методам зверского уничтожения славянских народов и евреев.

Свидетельница Брызгунова Агриппина Ермолаевна, жительница д. Морозовка Ледневичского сельсовета о сожжении 27 человек мирных жителей д. Морозовка 30 марта 1945 года показала:

«22 августа 1942 года утром к нам в деревню Морозовку прибыло пять автомашин с немецкими солдатами в количестве около 120 человек, вооруженных винтовками, автоматами и гранатами, требуя выдачи имеющихся в деревне партизан. Получив от населения отрицательный ответ, собрали ни в чем не повинное население в количестве 27 человек, в числе которых было 15 детей в возрасте от 1 года до 12 лет. Закрыли в покрытый соломой сарай и подожгли. Душераздирающие крики детей и плач матерей, проклинающих немецких извергов доносился до моих ушей, а пламя и обгоревшие трубы были видны мне, поскольку я от этого страшного зрелища находилась метрах в 80—100».

Об изощренных методах издевательства над мирными жителями немецко-фашистских извергов дает показания свидетельница из деревни Цыпки Богушевского сельсовета Вакар Мария Фёдоровна от 30 марта 1945 года:

«Вечером 23 июня 1944 года в период отступления немецких войск последние подожгли наш дом зажигательными пулями. Когда мы стали вытаскивать имущество из горящего дома, то немцы в это время по нам открыли огонь. Я сумела после этого скрыться в лес, но моя мать и два брата оказались в руках немецких солдат, которые матери нанесли несколько ударов ножом в грудь, разрезали живот, нанесли сквозные удары в оба бока. Старшему брату, 1927 года рождения, на руках и теле вырезали пятиконечные звезды, вывернули обе руки, нанесли ножевые удары в голову и шею. Младшему брату, 1929 года рождения, нанесли ножевые удары в живот, изрезали правый бок, вывернули руки, выкололи глаза. Вместе с ними была поймана и истерзана моя соседка Козлова Мария Павловна, 1910 года рождения, которой изрезали все тело ножами, вывернули ноги и изуродовали лицо. Вышеуказанные издевательства я видела сама лично».

Свидетель Муха Александр Малахович, житель д. Буда Будского сельсовета, в своих показаниях от 30 марта 1945 года о расстреле 74 мирных жителей д. Буды показал:

«12 октября 1942 года, примерно в 11 часов дня, когда я был дома, нашу деревню оцепили немецкие солдаты, вооруженные винтовками и автоматами. Часть немецких солдат расположилась на горке возле нашей деревни. Они были вооружены пулеметами. Группа солдат ходила по домам и имеющихся жителей собирали на улице, а затем строем повели по направлению д. Посад. Но, отведя метров пятьсот от деревни, по идущим мирным жителям открыли огонь из автоматов и пулеметов. Мне и еще восьми человекам по случаю легкого ранения удалось убежать. Когда вели нас, то старики, женщины, идущие с детьми, упрашивали солдат отпустить их и получали на это удары прикладами. На другой день после расстрела я и еще несколько жителей пришли хоронить убитых. Там оказалось 74 трупа мирных жителей, в числе которых были старики, много женщин и детей. Какая причина расстрела указанного количества мирных жителей, мне не известно».

Свидетель Жиганов Иван Афанасьевич, житель деревни Ског Богушевского сельсовета, в своих показаниях от 30 марта 1945 года показал:

«24 июня 1944 года в деревню Ског приехали немецкие солдаты, количество которых не помню, забрали две семьи в количестве 10 человек, в числе которых был и я, вывели на окраину деревни вблизи болота, приказали нам лечь на землю вниз лицом, после чего открыли по нам огонь из автоматов. В результате было убито 9 человек, я был тяжело ранен, и наши части, освободившие деревню, меня подобрали. Причина расстрела указанных 9 человек мне не известна».

Отмеченные факты зверских издевательств и расстрелов мирных жителей немецко-фашистскими войсками имели место в ряде других населённых пунктов, как-то: д. Савчёнки Замосточского сельсовета, г. п. Богушевск — расстрел 60 евреев и других.

Виновниками неслыханных зверств и массовых расстрелов мирного населения, военнопленных красноармейцев и увода мирного населения в немецкое рабство в Германию по Богушевскому району являются:

1. Комендант горпосёлка Богушевск капитан Горбарзак, по приказу которого немецкими солдатами производились избиения, издевательства и расстрелы мирного населения;

2. Заместитель коменданта горпосёлка Богушевск капитан Бодэ, по приказу которого производились аресты и расстрелы мирного населения;

3. Начальник гестапо горпосёлка Богушевск капитан Курт, по приказу которого проводились аресты, избиения и повешения мирного населения;

4. Начальник жандармерии горпосёлка Богушевск оберлейтенант Теориэ, по приказу которого проводились аресты, избиения и повешения мирного населения;

5. Начальник карательного отряда горпосёлка Богушевск лейтенант Отто, который лично участвовал и по приказу которого избивалось, сжигалось и расстреливалось мирное население;

6. Комендант с/х комендатуры горпосёлка Богушевск Бертольд, по приказу которого грабилось и избивалось мирное население.

Несмотря на неслыханные жестокости со стороны указанных немецко-фашистских главарей и немецких солдат, население Богушевского района не встало на колени перед немецко-фашистскими извергами. Неслыханные издевательства над мирными жителями и массовые расстрелы породили в жителях презрение и ненависть к немецким извергам и волю к победе. Население Богушевского района твердо уверено, что советское правосудие подвергнет жестокому наказанию виновников массовых расстрелов, зверств и увода мирного населения в немецкое рабство. Не может быть пощады извергам-немцам, час расплаты настал.

Фонды Сенненскага краязнаўчага музея.

Дакументы абвінавачваюць...

З ГАДАВОЙ СПРАВАЗДАЧЫ КАЛГАСА ІМЯ КАЛІНІНА (в. МАСОРЫ) МАШКАНСКАГА СЕЛЬСАВЕТА БАГУШЭЎСКАГА РАЁНА ЗА 1944 ГОД

Налічваецца двароў на 1 студзеня 1945 года — 125.

У іх наяўнага насельніцтва — 398 чалавек, у тым ліку: жанчын — 110, працаздольных мужчын — 12, падлеткаў ад 12 да 16 год — 38.

Маецца галоў жывёлы на 1 студзеня 1945 года:

буйной рагатай жывёлы — 11, у тым ліку кароў — 2, авечак — 22, коней — 11, у тым ліку рабочых — 4.

Атрымана за год малака (літраў) — 544.

Маецца сельскагаспадарчых механізмаў і прылад на 1 студзеня 1945 г.: плугоў конных — 35, барон — 15, малатарняў простых — 2, сартыровак зерневых — 1, павозак на драўляным ходзе — 7, саней — 11; камплектаў збруі — 12, вагаў — 1.

СА ЗВЕСТАК АБ ЖЫЛЛЁВЫМ ФОНДЗЕ г. СЯННО ВІЦЕБСКАЙ ВОБЛАСЦІ ДА АКУПАЦЫІ, ЯГО РАЗБУРЭННІ І АДНАЎЛЕННІ ПА СТАНУ НА 1 СТУДЗЕНЯ 1945 г.

Мелася да акупацыі жылых пабудоў — 186 плошчай 21491 кв. м.

Разбурана поўнасцю жылых пабудоў — 123 плошчай 17237 кв. м.

Разбурана часткова жылых пабудоў — 63 плошчай 4254 кв. м.

СА ЗВЕСТАК АБ СТАНЕ ЖЫВЁЛАГАДОЎЛІ Ў КАЛГАСАХ СЕННЕНСКАГА РАЁНА ДА ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ І НА ДЗЕНЬ ВЫЗВАЛЕННЯ РАЁНА АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАЎ

...1. Да Вялікай Айчыннай вайны ў раёне было:

коней усяго — 7587, з іх рабочых — 5421..., буйной рагатай жывёлы ўсяго — 19552, з іх кароў — 11729..., авечак — 20593..., курэй — 62000, коз — 438.

2. На дзень вызвалення раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў засталося: коней усяго — 1626, з іх рабочых —1077. Буйной рагатай жывёлы ўсяго — 938, з іх кароў — 902. Авечак — 78, свіней — 64, коз — 102, курэй — 786...

Фонды Сенненскага краязнаўчага музея.

РАШЭННЕ № 86
ВЫКАНАЎЧАГА КАМІТЭТА СЕННЕНСКАГА РАЁННАГА САВЕТА ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ
ад 3 чэрвеня 1969 г.

г. Сянно

Об утверждении уточненных данных о злодеяниях немецко-фашистских захватчиков в 1941—1945 годах на территории Сенненского района

Рассмотрев представленные комиссией материалы, исполком районного Совета депутатов трудящихся отмечает, что накануне войны на территории района было 363 населенных пункта, 12821 двор, 56660 чел. населения (без г. Сенно и г. п. Богушевск).

За время войны в районе полностью уничтожено 9 населенных пунктов, 3477 дворов, 2505 чел. населения убито и сожжено, 922 угнано в Германию, 4808 погибло на фронтах Великой Отечественной войны, 1066 погибло в партизанских отрядах и подполье.

В населенных пунктах Головск, Поженьки, Канево — Горивецкого сельсовета, Морозовка — Каковчинского сельсовета массово уничтожено 84 человека мирного населения, в г. Сенно — 800 чел.

Исполнительный комитет районного Совета депутатов трудящихся РЕШАЕТ:

1. Утвердить уточненные данные о злодеяниях немецко-фашистских захватчиков в 1941—1945 годах на территории Сенненского района, согласно приложению.

Председатель исполкома районного Совета депутатов трудящихся В. Браминский
Секретарь исполкома районного Совета депутатов трудящихся Т. Кубаровская

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 752. Л. 45.

Падпольны і партызанскі рух

БОГУШЕВСКИЙ
подпольный райком КП(б)Б
10.7.1941—10.1941
8.1942—29.6.1944

В Богушевском районе на подпольную работу остались все три секретаря райкома КП(б)Б: А. К. Стельмах, П. П. Макаренко и Е. Н. Прохоренко, а также партизанский отряд из партийно-комсомольского и советского актива под командованием А. К. Стельмаха. Подпольный райком КП(б)Б и отряд действовали в своем районе с 10 июля до осени, по октябрь 1941 года. Теснимые карательными частями гитлеровцев, они вышли из района, а потом и из Белоруссии в Смоленскую область, где 2 февраля 1942 года перешли линию фронта.

В мае 1942 года секретари райкома КП(б)Б А. К. Стельмах и Е. Н. Прохоренко вновь были направлены в тыл врага.

3 августа 1942 года Витебский обком КП(б)Б утвердил состав Богушевского подпольного райкома КП(б)Б во главе с первым секретарем райкома А. К. Стельмахом и вторым секретарем Л. Ф. Цураном. С января 1943 года секретарем райкома КП(б)Б являлся Е. Н. Прохоренко, который с мая 1943 года стал первым секретарем райкома партии.

Богушевский райком КП(б)Б базировался вначале в партизанском отряде Б. Т. Горнака (комиссар Е. Н. Прохоренко), затем в партизанской бригаде Н. П. Кресика (комиссар А. К. Стельмах), с сентября 1943 года в Богушевской партизанской бригаде (комбриг Е. Н. Прохоренко и комиссар П. М. Шарипо).

Состав подпольного райкома КП(б)Б

Секретари: Стельмах Адам Константинович
10.7.1941—10.1941
3.8.1942—3.1943
Макаренко Петр Павлович
10.7.1941—10.1941
Цуран Леон Федорович
3.8.1942—23.9.1942 — второй секретарь
Прохоренко Ефим Николаевич
10.7.1941—10.1941
30.1.1943—29.6.1944

Члены райкома: Дятловский Михаил Мартынович
3.8.1942—23.9.1942
Игнатенко Фекла Митрофановна
3.8.1942—9.3.1943
Ликсо Петр Павлович
3.8.1942—23.9.1943
Кресик Николай Петрович
30.1.1943—9.3.1943
Шарипо Павел Маркович
3.8.1942—29.6.1944
Барковский Семен Федорович
5.5.1943—29.6.1944
Астровнев Мирон Артемьевич
30.8.1943—29.6.1944

Печатный орган подпольного райкома КП(б)Б — газета «Сталінскі шлях»
Редактор — Хвощ Дмитрий Герасимович

СЕННЕНСКИЙ
подпольный райком КП(б)Б
5.4.1943—26.6.1944

Витебский обком КП(б)Б направил в Сенненский район в качестве первого секретаря подпольного райкома КП(б)Б М. Т. Любимцева.

Перейдя с группой партизан линию фронта, он 5 апреля 1943 года достиг деревни Куповать Сенненского района, где находился тогда штаб партизанской бригады им. К. С. Заслонова. 11 апреля 1943 года М. Т. Любимцев приступил к исполнению обязанностей комиссара этой бригады.

3 мая 1943 года состоялось общее собрание коммунистов партизанской бригады им. К. С. Заслонова. Собрание избрало состав Сенненского подпольного райкома КП(б)Б: секретарем М. Т. Любимцева, членами райкома: командира бригады Л. И. Селицкого и комиссара партизанского отряда им. К. Е. Ворошилова Л. Н. Анкиновича, кандидатом в члены райкома партии Ф. П. Сплошного.

8 июня 1943 года Витебский обком КП(б)Б перевел Л. И. Селицкого, Л. Н. Анкиновича и Ф. П. Сплошного в организуемый им Оршанский подпольный райком партии. В состав Сенненского подпольного райкома КП(б)Б были введены М. И. Мизовцев и В. С. Леонов и кандидатом в члены райкома В. А. Осинский. (М. Т. Любимцев с июня 1943 г. — комиссар Сенненской бригады *— Ред.)*.

Количество членов райкома КП(б)Б 25 августа 1943 года было увеличено с трех до пяти человек. Дополнительно в состав райкома партии введены В. Д. Жигаловский и В. А. Осинский.

В декабре 1943 года из состава райкома КП(б)Б выбыл М. И. Мизовцев. Подпольный райком партии 10 апреля 1944 года ввел в состав райкома Ф. И. Политика.

Подпольный райком партии базировался вначале в 1-й им. К. С. Заслонова партизанской бригаде, а с июня 1943 года — в Сенненской партизанской бригаде (комбриг В. С. Леонов, комиссар М. Т. Любимцев).

Состав подпольного райкома КП(б)Б

Секретари: Любимцев Михаил Тихонович
5. 4.1943—26.6.1944
Мизовцев Михаил Иванович
8.6.1943—12.1943 — второй секретарь
Члены райкома: Анкинович Леон Никифорович
3.5.1943—8.6.1943
Селицкий Людвиг Иванович
3.5.1943—8.6.1943
Леонов Василий Сергеевич
8.6.1943—26.6.1944
Жигаловский Владимир Демидович
25.8.1943—26.6.1944
Осинский Василий Александрович
25.8.1943—26.6.1944
Политик Филипп Иванович
10.4.1944—26.6.1944

Печатный орган подпольного райкома КП(б)Б — газета "Бальшавіцкая трыбуна"
Редакторы: Пашкевич Калина Адамович
Солохо Аким Нестерович (с 1.1944)

Подпольные партийные органы Компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. 1941—1944. Мн., 1975. С. 103—104, 119—120.

БОГУШЕВСКИЙ
подпольный райком ЛКСМБ
10.7.1942—29.6.1944

В июле 1941 года Витебский обком комсомола и Богушевский райком партии оставили в тылу противника 115 комсомольцев, которые ушли в подполье. По заданию секретаря Богушевского подпольного райкома КП(б)Б А. К. Стельмаха комсомольскими организаторами в районе с июля 1941 года до июля 1942 года работали С. И. Белковский и Д. Г. Хвощ.

Подпольный райком комсомола был создан Витебским подпольным обкомом ЛКСМБ 10 июля 1942 года. Его основная база находилась в партизанском отряде Б. Т. Горнака и в Богушевской партизанской бригаде (командир Е. М. Прохоренко, комиссар П. М. Шарипо) в Богушевском районе.

Состав подпольного райкома ЛКСМБ

Секретари: Белковский Степан Иванович
10.7.1942—10.3.1943 (погиб)
Хвощ Дмитрий Герасимович
10.3.1943—29.6.1944
Костюченко Ольга Сергеевна —
секретарь по пропаганде
1.9.1942—1.11.1942
Дятловский Михаил Мартынович —
секретарь по пропаганде
1.7.1943—1.9.1943
Черкасова Зинаида Федоровна —
секретарь по пропаганде
1.9.1943—29.6.1944
Члены райкома: Хвощ Дмитрий Герасимович
10.7.1942—10.3.1943
Дятловский Михаил Мартынович
1.8.1942—1.7.1943
1.9.1943—29.6.1944
Закусова Галина Семеновна
1.11.1942—30.12.1942

Рудаков Николай Михайлович
1.7.1943—5.11.1943 (погиб)
Шерстнев Николай Васильевич[1]
1.11.1943—29.6.1944
Горнак Мария Тимофеевна
28.2.1944—29.6.1944
Лукашев Петр Артемьевич
28.2.1944—29.6.1944
Рыжиков Владимир Трофимович
28.2.1944—29.6.1944
Сапежко Анна Максимовна
28.2.1944—29.6.1944

СЕННЕНСКИЙ
подпольный райком ЛКСМБ
11.6.1942—26.6.1944

В июле 1941 года Витебский обком комсомола и Сенненский райком партии оставили на подпольную работу секретаря райкома комсомола О. Ф. Пузыревскую и 69 комсомольцев. О. Ф. Пузыревская осталась в тылу противника, но по состоянию здоровья и семейным обстоятельствам не смогла приступить к работе. Комсомольским организатором в районе до июня 1942 года работала Л. С. Кацер. Подпольный райком комсомола был создан Витебским подпольным обкомом комсомола 11 июня 1942 года. Его основная база находилась в 1-й партизанской бригаде им. К. С. Заслонова и в Сенненской бригаде (командир В. С. Леонов, комиссары П. В. Сырцов, М. Т. Любимцев) в Сенненском районе.

Состав подпольного райкома ЛКСМБ

Секретари: Кацер Лидия Савельевна
11.6.1942—15.3.1943
23.6.1943—25.8.1943,
секретарь по пропаганде —
15.3.1943—23.6.1943
25.8.1943—10.3.1944
Никитин Петр Иосифович
25.8.1943—26.6.1944
Свирид Петр Дмитриевич
15.3.1943—26.6.1943
Члены райкома: Майзит Майя Яновна
1.12.1942—1.2.1943
Мурашкевич Андрей Степанович
1.8.1942—9.11.1942
Чумаков Михаил Сергеевич
1.8.1942—9.11.1942
Цуран Николай Минович
1.8.1942—6.1944
Шишкин Семен Петрович
1.8.1942—9.1942
Горнакова Эльвира Константиновна
1.7.1943—26.6.1944
Кацер Петр Васильевич
1.7.1943—26.6.1944
Хиревич Петр Никифорович
1.7.1943—26.6.1944
Гаралева Галина Ивановна
10.7.1943—26.6.1944

Подпольные комсомольские органы Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. 1941—1944. Мн., 1976. С. 139—140, 154—155.

[1] Н. В. Шерстнев, М. Т. Горнак и А. М. Сапежко работали инструкторами по подпольной работе Богушевского подпольного райкома комсомола.

Палала зямля Бугушэўская

З успамінаў Адама Канстанцінавіча Стэльмаха, былога першага сакратара Багушэўскага падпольнага райкома КП(б)Б

А. К. Стэльмах.

У першыя дні ліпеня 1941 года ўжо не прыходзілася сумнявацца ў тым, што вайна дакоціцца да Багушэўска. Райком партыі і райвыканком разгарнулі работу па стварэнні падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый, баявых груп, якім належала дзейнічаць у тыле ворага. А ў савецкі тыл паспелі адагнаць звыш 3500 кароў, каля 2 тыс. авечак, 1500 коней, 40 трактароў і 20 аўтамашын.

Жыхары раёна ўдзельнічалі ва ўзвядзенні абарончых збудаванняў. Было выкапана больш за 10 тыс. пагонных метраў процітанкавых ірвоў, 5 тыс. метраў акопаў. Так, у Будскім сельсавеце мясцовыя жыхары выкапалі больш за 1,5 тыс. пагонных метраў процітанкавых ірвоў. Тут работы ўзначальваў старшыня сельскага Савета Лявон Фёдаравіч Цуран.

У райцэнтры ў першыя дні вайны мы стварылі знішчальны батальён, у які ўвайшло каля 170 чалавек. Для яго ўзбраення ў насельніцтва сабралі 120 паляўнічых стрэльбаў. Гэтае фарміраванне ахоўвала Багушэўск, нафтабазу, ільнозавод, МТС, іншыя аб'екты, вылоўлівала нямецкіх парашутыстаў, дыверсантаў. Потым батальён рэарганізавалі і на яго базе стварылі некалькі партызанскіх груп, у тым ліку і падпольную дыверсійную групу з 18 чалавек, якая дзейнічала ў гарадскім пасёлку. Частка байцоў пайшла разам з адступаючымі часцямі Чырвонай Арміі.

У ноч з 9 на 10 ліпеня 1941 года, калі ў Багушэўску заставацца ўжо было нельга, бо немцы ўшчыльную падыйшлі да яго, партыйныя і савецкія актывісты пайшлі ў лес. У тыле ворага для партызанскай і падпольнай дзейнасці засталіся сакратары райкома партыі Адам Стэльмах, Пётр Макаранка, Яфім Прахарэнка, члены бюро райкома Пётр Ліксо, Іосіф Шквор, Іван Леўдзікаў, Лявон Цуран, члены райкома Алена Лабаноўская, Архіп Ільюшэнка, Ганна Ігнаценка, Сямён Трус, Мірон Астраўнёў, Кузьма Астраўнёў, Пётр Воранаў, Даніла Плаксуноў, Варвара Кайдо, Рыгор Румо.

У вёсках Арэшкі, Буда, Замасточча, Навасёлкі, Старабабылле, Какоўчына былі створаны падпольныя партыйныя арганізацыі, па 5—10 чалавек у кожнай, а ў вёсках Свістуны, Замасточча, Ледневічы, Клюкаўка, Астапенкі, Дзевіна і ў самім Багушэўску —падпольныя камсамольскія арганізацыі.

Варта дадаць, што яшчэ да падполля па ініцыятыве райкома партыі было арганізавана восем баявых партызанскіх груп, кожная колькасцю ад 8 да 18 чалавек. Яны павінны былі стаць асновай стварэння партызанскіх атрадаў.

Падпольную дыверсійную групу ў Багушэўску ўзначальваў чыгуначнік Сямён Гаўрылавіч Філіповіч. Група распаўсюджвала сярод насельніцтва савецкія лістоўкі, перадавала партызанам звесткі аб дыслакацыі нямецкіх часцей, зверскіх расправах гітлераўцаў над мірным насельніцтвам, выводзіла са строю тэлеграфную і тэлефонную сувязь, падрывала варожыя аўтамашыны.

Спачатку ў яе ўваходзіла 5 чалавек, а ўжо ў верасні 1941 года яна значна ўзрасла. Актыўна дзейнічалі Мікалай Горб, Нічыпар Хадунькін, Мікалай Мацецкі, Барыс Гарнак, Раман Хрушч, Вера Прыстаўка, Ліда Цуран, Надзея Берашэвіч, Каця Ціханская, Марыя Сушкова і іншыя.

У канцы верасня падпольшчыкі замініравалі мост на шашы Віцебск—Орша. У выніку былі падарваны дзве нямецкія

грузавыя аўтамашыны і выведзены са строю мост. Сямён Філіповіч і Мікалай Горб збіралі толавыя шашкі, устанаўлівалі ў іх узрывальнікі і загружалі разам з вуглём у паравозы, што выводзіла іх са строю. Дапамагала тое, што Філіповіч працягваў і пры немцах працаваць на чыгуначнай станцыі Багушэўская.

У чэрвені 1942 года багушэўскія падпольшчыкі перадалі партызанам 23 ручныя і 3 станковыя кулямёты, шмат вінтовак і патронаў.

Падпольшчыца Марыя Сушкова працавала ў аптэцы і дапамагала партызанам медыкаментамі. 2 чэрвеня 1942 года яна перадала народным мсціўцам усе аптэчныя медыкаменты і сама пайшла ў партызанскі атрад.

Даведаўшыся, што ў майстэрні былой машынна-трактарнай станцыі палонныя чырвонаармейцы рамантуюць танкі, Сямён Філіповіч разам з Мікалаем Горбам і Васілём Забяжайлам звязаліся з ваеннапалоннымі і дамовіліся аб перадачы браніраваных машын партызанам. У выніку аперацыі Смаленскаму партызанскаму палку Садчыкава былі перададзены 3 танкі, 200 снарадаў, 7 кулямётаў, 22 гранаты, 4 стужкі з патронамі. А яшчэ полк папоўніўся на сем чалавек — былых палонных танкістаў...

Нямала гераічных спраў здзейснілі багушэўскія падпольшчыкі. А калі над імі навісла смяротная пагроза, яны ў канцы 1943 года пайшлі ў Багушэўскую брыгаду[1], якой камандаваў Яфім Мікалаевіч Прахарэнка. Сямёна Філіповіча прызначылі камісарам атрада № 4 імя Чапаева.

Падпольная партарганізацыя ў Будскім сельсавеце, якую ўзначальваў Лявон Фёдаравіч Цуран, праводзіла сярод насельніцтва работу па зрыву ўсіх мерапрыемстваў акупацыйных улад. Сабраны з былых калгасных палёў ураджай быў раздзелены сярод мясцовых жыхароў. Падпольшчыкі стараліся ратаваць людзей ад угону ў фашысцкае рабства, дапамагалі партызанам харчаваннем.

У падпольную камсамольскую арганізацыю Ледневіцкага сельсавета ўваходзіла 10 чалавек. Яе ўзначальваў настаўнік Дзмітрый Герасімавіч Хвошч. Арганізацыя дапамагала партызанам у забеспячэнні прадуктамі харчавання, распаўсюджвала лістоўкі, заклікала насельніцтва не выконваць распараджэнні нямецкіх улад. У верасні 1943 года Дз. Хвошч быў прызначаны камандзірам трэцяга атрада Багушэўскай партызанскай брыгады.

Увогуле, на пачатак верасня 1941 года на тэрыторыі Багушэўскага раёна, улічваючы партызанскія групы, дзейнічала ўжо 120 народных мсціўцаў. Тады ж было вырашана падрыхтаваць аперацыю па разгрому нямецкага гарнізона ў Багушэўску. Узгаднілі час нападу. Але па невядомай прычыне атрад Івана Бяляева самастойна, на суткі раней, у ноч з 4 на 5 верасня напаў на гарнізон.

У выніку гэтага налёту былі разгромлены камендатура і салдацкая казарма, знішчаны дзесяткі гітлераўцаў, у тым ліку і камендант гарнізона гаўптман фон Ульбрыхт. Каля дзесятка немцаў было паранена. На 6 мінах, якія паставілі падпольшчыкі С. Філіповіч, М. Берашэвіч, Я. Крывашэеў, падарваліся дзве аўтамашыны з салдатамі, якія спяшаліся з Оршы на дапамогу Багушэўскаму гарнізону. Партызаны і падпольшчыкі страт не панеслі.

Раніцой 5 верасня ў Багушэўск прыйшлі танкі і буйны карны атрад. У той жа дзень азвярэлыя фашысты расстралялі 67 чалавек з яўрэйскага гета. Дзяцей жывымі закопвалі ў зямлю. А ў чарговым нумары фашысцкай газеты, якая выдавалася ў Віцебску, немцы паведамлялі: «Бандыты ў колькасці тысячы чалавек, маючы на ўзбраенні аўтаматы, кулямёты і артылерыю, у ноч на 5 верасня напалі на Багушэўск. Але дзякуючы храбрасці каменданта гаўптмана фон Ульбрыхта і яго ўменню весці бой, бандыты былі разгромлены, пры гэтым яны панеслі вялікія страты...» Пэўна, гітлераўцы здорава перапалохаліся, прыняўшы трыццаць партызан за тысячу.

[1] Багушэўская партызанская брыгада стваралася двойчы. Брыгада першага складу (чэрвень 1942 года — сакавік 1943 года). Яе камандзіры: В. У. Бойка, П. І. Кірылаў, М. П. Крэсік; камісары: В. А. Манохін, С. А. Дзятлоўскі, А. К. Стэльмах. Выйшла ў савецкі тыл і была расфарміравана. Брыгада другога складу (верасень 1943 — чэрвень 1944 гадоў). Камандзіры: Я. М. Прахарэнка, П. М. Шарыпа; камісары: В. П. Ляўкоў, С. Б. Лісецкі (заўвага рэдакцыі).

Даведаўшыся, што на тэрыторыі Багушэўскага раёна дзейнічае падпольны райком, фашысты за галаву кожнага сакратара прызначылі вялікую ўзнагароду — ад 20 да 15 тысяч марак, паабяцаўшы ў дадатак выдаць шмат прадуктаў і шнапсу.

Па шашы Орша—Віцебск немцы перакідвалі жывую сілу і тэхніку. 12 верасня мы ўзарвалі жалезабетонны мост на аўтамагістралі.

Раніцой каля ўзарванага моста сабралася за сотню аўтамашын, цягачоў, іншай тэхнікі. Утварыўся затор. Абстрэльваючы лес з кулямётаў і гармат, немцы пачалі ўзводзіць пераправу. І ў гэты час у паветры з'явіўся савецкі самалёт-разведчык. Прыкладна праз гадзіну над месцам скаплення варожай тэхнікі былі ўжо нашы бамбардзіроўшчыкі. Дзевяць самалётаў без перашкод скінулі бомбы.

Пасля гэтай падзеі немцы пераключылі перамяшчэнне сваёй тэхнікі і жывой сілы на дарогу Орша—Бабінавічы—Віцебск. 20 ці 21 верасня на гэтай дарозе партызаны ўзарвалі мост цераз раку Лучоса, правялі яшчэ некалькі баявых аперацый, пасля чаго немцы расправіліся з жыхарамі бліжэйшых вёсак. Нарэшце, каля 150 карнікаў асмеліліся ўвайсці ў лес. Яны напалі на атрад Бяляева. Партызаны, вымушаныя разбіцца на дробныя групы, пакінулі Сафіёўскія лясы і адышлі да лініі фронту.

24 верасня гітлераўцы паспрабавалі разграміць наш атрад, камандзірам якога быў Павел Гапонцаў. Ля возера Ордзеж мы загадзя зрабілі засаду і абстралялі карнікаў. Такая нечаканая сустрэча разладзіла намеры фашыстаў і яны, не прымаючы бою, уцяклі, пакінуўшы 20 чалавек забітымі.

У баявых аперацыях вельмі мужна паводзілі сябе камандзір атрада капітан Павел Сцяпанавіч Гапонцаў і яго намеснік лейтэнант Валерый Віктаравіч Панкоў. Яны ўласным прыкладам натхнялі партызан на баявыя дзеянні, усялялі ў народных мсціўцаў і насельніцтва веру ў нашу перамогу над акупантамі.

Тады нямецкае камандаванне выбрала іншы шлях барацьбы з партызанамі. Фашысты блакіравалі вёскі, што прылягалі да лесу, каб адарваць нас ад населеных пунктаў і пазбавіць магчымасці харчавацца.

У сваёй бездапаможнасці перад партызанамі захопнікі па-зверску распраўляліся з захопленымі народнымі мсціўцамі. За садзейнічанне партызанам яны ў 1941 годзе спалілі ў Багушэўскім раёне вёскі Стрыгі, Навязкі, Цясы, Вакары і шэраг іншых населеных пунктаў, пакінуўшы жыхароў без даху над галавой і без хлеба. Яны ж спалілі большую частку Багушэўска, многіх жыхароў расстралялі ці павесілі.

У сувязі з такой абстаноўкай мы вырашылі пакінуць Багушэўскі раён. Частку партызан з мясцовых жыхароў пакінулі ў падполлі, а самі ў колькасці 18 чалавек, у тым ліку ўсе сакратары райкома 23 кастрычніка 1941 года перабраліся ў Касплянскі раён Смаленскай вобласці.

У лютым 1942 года мы, знаходзячыся ў Прачысценскім раёне Смаленскай вобласці, сустрэліся з часцямі Чырвонай Арміі і наладзілі сувязь з Віцебскім абкомам партыі і ЦК КП(б)Б.

У маі 1942 года на тэрыторыі Багушэўскага раёна дзейнічала 5 партызанскіх атрадаў, якія 12 чэрвеня былі аб'яднаны ў асобую партызанскую брыгаду. Камандзірам яе Віцебскі абком прызначыў В. У. Бойку.

Недзе каля 10 ліпеня 1942 года нам стала вядома, што вакол Сафіёўскіх лясоў сканцэнтравалася шмат нямецкіх войскаў і спецыяльных карных атрадаў і што яны рыхтуюцца да прачосвання лясоў. 14 ліпеня ўзвод партызан з атрада імя Суворава, якім камандаваў Міхаіл Дзятлоўскі, на шашы Орша—Віцебск разбіў тры легкавыя аўтамабілі ворага, захапіў карту Багушэўскага раёна, на якой былі адзначаны шляхі наступлення на партызан.

Наша брыгада на зручных рубяжах заняла кругавую абарону. Былі закрыты ўсе асноўныя падыходы да брыгаднага лагера. 15 ліпеня нямецкі полк уклініўся ў Сафіёўскія лясы. Завязаўся бой. На працягу дня карнікі тройчы атакавалі нас,

але беспаспяхова. Бой працягваўся да 22 гадзін. Было забіта каля 150 нямецкіх салдат і афіцэраў. Нашы страты былі нязначнымі. Гераічна загінулі камандзір узвода Ф. І. Ткачэнка і два кулямётчыкі.

У ліпені 1942 года было створана партызанскае злучэнне Аршанскай зоны. У яго ўвайшлі наша Багушэўская партызанская брыгада і брыгада, якой камандаваў Канстанцін Сяргеевіч Заслонаў. Камандаваў злучэннем Бойка ("Баця"), яго намеснікам быў Заслонаў, камісарам — Рэзнікаў.

У выніку баявых дзеянняў народных мсціўцаў і шырокай агітацыйнай работы захопнікі ні днём, ні ўначы не ведалі спакою. Мы ўзрывалі масты, пускалі пад адхон нямецкія эшалоны, грамілі варожыя гарнізоны. Летам 1942 года у выніку нашых баявых дзеянняў надоўга былі выведзены са строю шаша і чыгунка Орша—Віцебск.

Нямала баявых аперацый партызаны праводзілі на шашы Багушэўск — Сянно. Так, у жніўні 1942 года на ёй быў разгромлены карны атрад, які накіроўваўся на машынах у Сянно. У гэтай баявой аперацыі нам дапамог жыхар вёскі Казлы Максім Куксёнак са сваімі непаўналетнімі сынамі.

У самы крытычны момант бою, калі два нашы кулямёты выйшлі са строю, з тылу па немцах застрачыў кулямёт Максіма Куксёнка. Але хутка Максім быў забіты. За кулямёт лёг яго старэйшы сын, здаецца, яго звалі Мікалаем, гадоў 14—15.

У сярэдзіне жніўня наша разведка ўстанавіла, што з вёскі Курэйшына ў лес супраць нас ідзе буйны карны атрад. Мы наладзілі засаду. Калі карнікі ўзышлі на мост, мы з трох бакоў адкрылі агонь. Было забіта 26 гітлераўцаў і некалькі дзесяткаў паранена. Па аператыўных звестках нашай разведкі і па расказах вяскоўцаў, у гэтым баі быў забіты камандзір карнага атрада ў чыне палкоўніка.

Летам таго ж 1942 года мы разграмілі паліцэйскі гарнізон у вёсцы Янова, на тэрыторыі спіртзавода.

На світанні 5 верасня Міхаіл Дзятлоўскі, Сяргей Бірыч і Мікалай Хорань узарвалі эшалон з жывой сілай і тэхнікай ворага.

Пад адхон звалілася 38 вагонаў. Загінула не меней за 300 фашыстаў. Гэта пацвердзілася таксама і тым, што назаўтра на мэблевай фабрыцы ў Багушэўску немцы заказалі трыста дамавін, а шпіталь у Оршы быў перапоўнены фрыцамі.

10 верасня партызанскія падрыўнікі ўзарвалі нямецкі эшалон на 59-м кіламетры гэтай чыгункі, 22 верасня — на 55-м. У 1942 годзе летам і восенню Міхаіл Дзятлоўскі асабіста спусціў пад адхон пяць воінскіх эшалонаў праціўніка.

10 сакавіка 1943 года Дзятлоўскі разам з брыгадай выйшаў за лінію фронту. А 15 жніўня 1943 года разам з групай у колькасці 17 чалавек ён быў перакінуты ў Багушэўскі раён для стварэння новага партызанскага атрада.

Самаддана змагалася з ненавіснымі захопнікамі моладзь. З ліку маладых народных мсціўцаў назаву Уладзіміра Рыжыкава, Мікалая Рыжыкава, Сяргея Марозава, Адама Бязлюдава, Леаніда Машарскага. Многія з тых, хто дачакаўся Перамогі, і хто аддаў жыццё ў жорсткай барацьбе за свабоду і незалежнасць Радзімы, заслугоўваюць і цёплых слоў, і памяці.

У тым ліку і дзяўчаты. Раскажу пра подзвіг адной з іх, Шуры Грышанавай. Ёй было даручана даведацца, што сталася ў Багушэўску з нашай разведкай, а таксама перадаць пісьмо кіраўніку падпольшчыкаў Філіповічу. Шура ў 1941 годзе закончыла сярэднюю школу, была камсамолкай, а калі пачалася вайна, стала спачатку сувязной, а потым партызанкай атрада Гарнака.

Шура перадала пісьмо Філіповічу, а ён ёй шыфроўку аб тым, што немцы рыхтуюць буйныя сілы супраць партызан у трохкутніку Орша—Віцебск—Смаленск. Яна ўжо вярталася ў атрад, як яе схапілі фашысты, знайшлі шыфроўку. Над ёй здзекваліся, катавалі жорстка. Дзяўчына гераічна прыняла смерць, але не выдала нікога з падпольшчыкаў і месцазнаходжанне партызан. Народныя мсціўцы, даведаўшыся аб подзвігу Шуры Грышанавай, паклялiся адпомсціць за яе ворагу.

І адпомсцілі. Праз некалькі дзён кулямётчыкі Іван Барысаў і шаснаццаціга-довы Сцёпа Сянкевіч знішчылі ля вёскі Янова каля дзесятка фашыстаў, у тым ліку нямецкага палкоўніка, камандзіра карнай дывізіі. На шашы Багушэўск—Сянно, ля вёскі Галашчакіна, партызаны разбілі 2 аўтамашыны, забілі 18 гітлераўцаў. Пад Багушэўскам пусцілі пад адхон фашысцкі эшалон з танкамі і жывой сілай.

Фашысты аказаліся бездапаможнымі ў барацьбе з партызанскім рухам. Яны спрабавалі адыграцца на мірным насельніцтве. Акупанты знішчалі сем'і народных мсціўцаў. Яны спалілі дашчэнту вёску Марозаўка разам з жыхарамі, разбурылі і спалілі дзесяткі іншых вёсак, расстралялі і павесілі больш за 400 жыхароў Багушэўска, ля возера Ордзеж забілі каля 200 жанчын, дзяцей і старых.

У адказ на гэта партызаны ўзмацнялі свае ўдары па ворагу, наносячы захопнікам вялікія страты.

Райком партыі аднавіў сваю работу ў падполлі

З успамінаў Міхаіла Ціханавіча Любімцава, першага сакратара Сенненскага падпольнага райкома партыі

Другая мая камандзіроўка ў партызанскую зону ў ролі інструктара Віцебскага абкома партыі прайшла больш-менш удала. Я пабываў у Віцебскім, Гарадоцкім, Сіроцінскім і Лёзненскім раёнах, сустрэўся з кіраўнікамі партызанскіх атрадаў і брыгад, сакратарамі падпольных райкомаў партыі.

У маю задачу ўваходзіла ўдакладніць, як ідзе аб'яднанне невялікіх партызанскіх груп і атрадаў, фарміраванне брыгад, што робіцца па стварэнню шырокай сеткі падпольных партыйных, камсамольскіх і патрыятычных арганізацый, па разгортванню палітыка-масавай работы сярод насельніцтва.

За час маёй вандроўкі змянілася абстаноўка ў Суражскай партызанскай зоне, дзе знаходзіліся знакамітыя «Суражскія вароты», праз якія партызаны мелі магчымасць хадзіць за лінію фронту за зброяй, боепрыпасамі, перапраўляць раненых, навабранцаў у рады Чырвонай Арміі, падтрымліваць сувязь з Цэнтральным штабам партызанскага руху. Фашыстам усё ж удалося паставіць тут свае заслоны. З групай партызан, якія ішлі за зброяй, давялося шукаць другое месца, прабівацца да сваіх з боем.

Абком партыі размяшчаўся недалёка ад лініі абароны нашых войск, у в. Бор Калінінскай вобласці. Першы сакратар абкома Іван Андрэевіч Стулаў з вялікай увагай і цікавасцю выслухаў маю інфармацыю, папрасіў падрыхтаваць справаздачу, папярэдзіўшы, што ў мяне мала часу, чакае новае заданне. На гэты раз мне даручалася ўзначаліць Сенненскі падпольны райком партыі. Такое рашэнне прыняло бюро абкома партыі.

У першыя дні кастрычніка 1942 года я адправіўся ў дарогу з групай добра ўзброеных партызан. Першую і другую лінію абароны ворага пашчасціла прайсці незаўважанымі. Далей не пашанцавала — натыкнуліся на артбатарэю. Узнялася страляніна. Пачалася пагоня. Дапамагла снежная завіруха, якая ўзнялася і замятала нашы сляды. Нейкім цудам мы адарваліся ад пагоні і дабраліся да партызанскай зоны. Але і тут нас чакала непрадбачанае. Вораг распачаў шырокамаштабную карную экспедыцыю, спадзеючыся ачысціць прыфрантавую паласу ад партызан.

Толькі ў сярэдзіне снежня я ступіў на зямлю Сенненшчыны. І тут тое ж самае — карная экспедыцыя супраць партызан, размешчаных у Аршанска-Сенненскай партызанскай зоне. Асноўныя сілы Заслонаўскай і Сенненскай партызанскіх брыгад перабраліся ў лепельскія лясы. У

раёне вёскі Купаваць я натрапіў на партызанскі атрад Заслонаўскай брыгады, якім камандаваў Валянцін Емяльянавіч Бяляеў. Ён параіў мне зрабіць часовы прыпынак у яго атрадзе. Неўзабаве сюды пачалі вяртацца іншыя атрады. Прыбыў і камбрыг Людвіг Іванавіч Сяліцкі, якога я з нецярпеннем чакаў. Ён адзін з арганізатараў падполля на Сенненшчыне. Яго інфармацыя аб абстаноўцы, якая склалася ў раёне, меркаванні і парады наконт састава бюро райкома былі вельмі дарэчы. Але ў сувязі з тым, што абком партыі прыняў рашэнне аб стварэнні Аршанскага падпольнага райкома партыі, прапанаваныя ім кандыдатуры ўвайшлі ў яго састаў. Сам жа Сяліцкі быў выбраны першым сакратаром Аршанскага падпольнага райкома партыі.

Згодна з указаннем абкома партыі маё месцазнаходжанне было вызначана ў зоне дзеяння Сенненскай партызанскай брыгады, пад кантролем якой знаходзілася ўжо значная частка тэрыторыі Сенненскага і суседніх — Чашніцкага і Бешанковіцкага раёнаў. Ад партызан, якія хадзілі за лінію фронту, каб устанавіць сувязь з Беларускім штабам партызанскага руху, я ведаў, што камандзір брыгады Васіль Сяргеевіч Лявонаў быў камісарам палка. У 1937 годзе ён закончыў Палтаўскае ваенна-палітычнае вучылішча. Удзельнік вайны з белафінамі. За паспяховае ажыццяўленне адной баявой аперацыі ўзнагароджаны ордэнам Леніна. Першы і апошні бой полк, у якім ён служыў, прыняў каля Вільнюса. Яго спасціг такі ж лёс, як і многія часці Чырвонай Арміі ў першыя дні вераломнага нападу фашыстаў. У кастрычніку 1941 года Лявонаў арганізаваў партызанскую групу, якая вясной 1942 года пераўтворана ў атрад. Створаная ў кастрычніку 1942 года Сенненская партызанская брыгада на чале з В. С. Лявонавым стала адной з буйнейшых партызанскіх брыгад на Віцебшчыне.

Васіль Сяргеевіч з вялікай зацікаўленасцю аднёсся да фарміравання падпольнага райкома партыі, які быў створаны ў маі 1943 года. Напачатку састаў бюро райкома быў невялікі. Мяне выбралі першым сакратаром, а ў чэрвені я стаў адначасова камісарам брыгады. Другім — Міхаіла Іванавіча Мізоўцава, начальніка штаба аднаго з атрадаў, а членам бюро — камбрыга Васіля Сяргеевіча Лявонава. Крыху пазней — Васіля Аляксандравіча Асінскага, камісара атрада, члена партыі з 1920 года, Уладзіміра Дзямідавіча Жыгалоўскага — інструктара падпольнага райкома партыі, партызана Піліпа Іванавіча Палітыку. Загадчыкамі аддзелаў райкома сталі Аляксей Рыгоравіч Масаловіч і Каліна Адамавіч Пашкевіч. Рэдактарам падпольнай газеты «Бальшавіцкая трыбуна» спачатку быў А. Р. Масаловіч, пазней Акім Несцеравіч Салоха, інструктарамі райкома зацвердзілі Фёдара Мяцеліцу і Сафію Гаралёву.

М. Ц. Любімцаў.

М. І. Мізоўцаў.

Абставіны склаліся такія, што даваенны Сенненскі райком партыі не змог напярэдадні наступлення немцаў і баёў за Сянно падабраць і пакінуць даверaных людзей для арганізацыі і кіраўніцтва падполлем. Тым не менш з першых дзён акупацыі ў многіх населеных пунктах пачалі дзейнічаць падпольныя арганізацыі, якія запасаліся зброяй, рыхтавалі людзей да актыўнай барацьбы з акупантамі.

Адна з першачарговых задач, якая стаяла перад утворанымі падпольнымі рай-

Сянненскі РК КП(б)Б
№6

УДАСТАВЕРЭННЕ

Дадзена пастаўлена т. Мірэлю Адольфу Антонавічу 10 января 1914 г. Рожд. 1909 г. урож. г. Сянно Сянненскага р-на Вiцебскай обл. в том, что он является связным Сянненскага РК КП(б)Б с июня 1943 г. Просьба ко всем воинским и гражданским властям оказывать ему всякое содействие и отпуск. Не задерживать и не привлекать к ответственности.

Действительно по „15" февраля 1944 г.

Секретарь Сянненского РК КП(б)Б

комамі партыі і камсамола — наладзіць цесныя кантакты з гэтымі арганізацыямі, накіраваць іх дзейнасць у агульнае рэчышча ўсенароднай партызанскай барацьбы. Адначасова вялася работа па стварэнню новых падпольных арганізацый ва ўсіх тых населеных пунктах, дзе былі для гэтага рэальныя магчымасці.

У асноўным уся работа па стварэнню новых падпольных арганізацый была ўскладзена на інструктарскі састаў райкомаў партыі і камсамола. У абавязкі інструктараў уваходзіў падбор людзей, здольных узначаліць падпольныя арганізацыі, вызначыць канкрэтныя заданні, паклапаціцца аб рэгулярнай дастаўцы газет, лістовак, зводак Савецкага інфармбюро і іншай друкаванай прадукцыі, неабходнай для арганізацыі масава-палітычнай работы сярод насельніцтва.

Неўзабаве колькасць падпольных арганізацый у раёне вырасла да 89. У вёсцы Нямойта працавалі аж тры падпольныя групы, якімі кіравалі Марыя Гутаровіч, Трафім Зайцаў і Нічыпар Занько. Гутаровіч і Зайцава гітлераўцы арыштавалі. Але групы працягвалі дзейнічаць. Падпольныя партыйныя арганізацыі ўзначальвалі: у Новай Беліцы — Павел Васільеў, пасёлку Відокі — Міхаіл Каламеец, саўгасе «Полымя» — Апанас Хадорык, вёсцы Малішы — Кандрат Гарбачоў, у вёсцы Клімавічы — Лідзія Мізаўцова.

Сваю задачу райком партыі бачыў у тым, каб наладзіць узаемадзеянне падпольных арганізацый і партызанскіх атрадаў. Ён арыентаваў падпольныя арганізацыі весці збор інфармацыі пра наяўнасць сіл ворага ў гарнізонах, аб плануемых карных экспедыцыях, прымусовай мабілізацыі жыхароў раёна на работу ў Германію, нарыхтоўцы збожжа, мяса для нямецкай арміі і рэйха, а таксама рыхтаваць рэзервы для папаўнення партызанскіх атрадаў, арганізоўваць пошукі зброі і боепрыпасаў, што засталіся на месцах баёў, збор медыкаментаў, перавязачных матэрыялаў, якіх заўсёды не хапала ў партызанскіх атрадах.

У гэтых адносінах нямала рабілі падпольшчыкі Сянно, дзе знаходзіўся буйнейшы нямецка-фашысцкі гарнізон. Тут адной з першых пачала дзейнічаць падпольная партыйная арганізацыя, якую ўзначаліў Фядот Яфімавіч Кудрашоў. У яе ўваходзілі Васіль Лубенка, Мацвей Мурашка, Захар Кучка і іншыя камуністы.

Маладыя патрыёты групаваліся ў асноўным вакол шасці падпольных камсамольскіх і патрыятычных арганізацый. Кожная з іх несла адказнасць за пэўны ўчастак работы. Для камсамольцаў Лідзіі Варанёвай, Уладзіміра Алейнікава, Надзеі і Пятра Бераставых, Лідзіі Гарнак адным з галоўных клопатаў стала падрыхтоўка маладых хлопцаў і дзяўчат у партызаны, збор зброі і боепрыпасаў, медыкаментаў.

Медсёстры Ганна і Вольга Хадыкі, Аляксандра Пракаповіч, Вольга Бельчанка, нядаўнія дзесяцікласніцы Валянціна Бярозка, Зося Касабуцкая і многія іншыя сталі надзейнымі памочнікамі ўрача Сенненскай бальніцы Антаніны Ушацкай, якая лічыла сваім абавязкам хутчэй вылечыць, паставіць на ногі афіцэраў і салдат Чырвонай Арміі, раненых у баях за Сянно, якія збіраліся папоўніць рады партызан. Ёй удалося схіліць бургамістра райуправы Бароўскага працаваць на партызан.

Валянціна Тышкевіч, якая ўзначальвала камсамольска-маладзёжную падпольную арганізацыю, наладжвала сувязі з паліцэйскімі ў Сянне. Яна падрыхтавала спіс паліцэйскіх і служачых усіх акупацыйных устаноў раёна, які дапамог савецкім праваахоўным органам пасля вызвалення раёна.

Падпольшчыкі Сянна арганізоўвалі дыверсіі, якія давалі вялікі рэзананс, дэмаралізоўвалі акупантаў і іх паслугачоў. Удалося падарваць склад з боепрыпасамі. Гэта была адна з першых такіх акцый. 2 жніўня 1943 г. у Доме культуры ад выбуху падкладзенай міны загінулі 2 афіцэры і паранена некалькі салдат. У верасні ў будынку гарадской паліцыі быў узарваны сейф, дзе захоўваліся важныя дакументы, забіты следчы і ранена чацвёра нямецкіх салдат. У кастрычніку вывелі са строю электрастанцыю і забілі ваеннага каменданта. У снежні 1943 г. былі падкладзены магнітныя міны пад дзве аўтамашыны, адна ўзарвалася у дварыраўправы, другая ў дарозе.

Падпольшчыкі схілялі да пераходу на бок партызан паліцэйскіх і байцоў так званай «рускай народна-вызваленчай арміі», у прыватнасці, брыгады Камінскага, якая прыбыла ў Лепель і Сянно з Арлоўскай вобласці. Падпольшчыкі дапамаглі некаторым афіцэрам брыгады ўстанавіць сувязь з камандаваннем Сенненскай партызанскай брыгады. 12 верасня 1943 г. рота пад камандаваннем капітана Праватарава першай далучылася да партызан.

Камандзір 2-га стралковага палка маёр Тарасаў у ноч на 13 верасня назначыў узняць паўстанне, перабіць немцаў і захапіць Сянно. Па яго просьбе камбрыг Лявонаў на ўсякі выпадак размясціў каля Сянна некалькі сваіх атрадаў. Але Тарасаў не змог ажыццявіць свой план. Па віне яго ад'ютанта ён быў раскрыты. Немцы паспелі да выступлення арыштаваць Тарасава і яго бліжэйшых паплечнікаў. Удалося толькі артдывізіёну капітана Малахава далучыцца да брыгады Лявонава, пашчасціла і аднаму батальёну, які выйшаў у размяшчэнне Лёзненскай партызанскай брыгады П. І. Кірылава.

Сумесна з некаторымі кіраўнікамі падпольных арганізацый камандаванне брыгады распрацоўвала баявыя аперацыі па разгрому нямецка-паліцэйскіх гарнізонаў. Так было ў Латыгалі, Новай Беліцы, мястэчку Чарэя.

У першай палове ліпеня 1943 г. пачала выходзіць падпольная газета «Бальшавіцкая трыбуна». Першыя яе нумары рэдагаваліся А. Масаловічам, потым К. А. Пашкевічам, А. Н. Салохам. Адказным сакратаром рэдакцыі з'яўляўся Анатоль Стук.

Газета выходзіла адзін раз на тыдзень. Попыт жа на праўдзівую інфармацыю быў надзвычай вялікі. Райком партыі прыняў рашэнне аб выданні зводак Савецкага інфармбюро, лістовак, якія інфармавалі аб падзеях на фронце, аб аперацыях саюзнікаў.

Падпольшчыкі расклейвалі газеты, зводкі Савецкага інфармбюро і іншыя выданні ў самых людных месцах, арганізоўвалі калектыўныя чыткі найбольш важных матэрыялаў у асяроддзі надзейных людзей. Часам газеты і зводкі трап-

лялі на стол каменданту Сянна, бургамістру раённай і сельскіх валасных управаў, а то аказваліся і ў кішэні паліцэйскага.

Па прызнанню многіх паліцэйскіх і «народнікаў», газеты і лістоўкі, з якімі іх пазнаёмілі падпольшчыкі, дапамаглі знайсці выйсце з сітуацыі, у якой яны аказаліся — павярнуць зброю супраць акупантаў, усвядоміць сваю віну перад Радзімай, сваім народам.

У тых, хто папаўняў рады падпольшчыкаў і народных мсціўцаў, было з каго браць прыклад, на каго раўняцца. Адвага і вынаходлівасць, праяўленыя ў час разгрома нямецкіх гарнізонаў Юнусам Каракетавым, сталі своеасаблівым эталонам высокай годнасці партызана. Камандаванне брыгады даручыла яму ўзначаліць атрад. Увосень 1943 г. ён са сваімі байцамі нечакана для ворагаў уварваўся ў Новую Беліцу, якая знаходзілася доўгі час у асадзе, умацаваўся тут, пакуль не падышла падмога. Разгром нямецкага гарнізона даў магчымасць адкрыць партызанскі аэрадром.

У снежні 1943 г. бюро райкома партыі адзначыла дзейнасць атрада імя Суворава, якім камандаваў Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын. Яго байцы прымалі ўдзел у разгроме 13 гарнізонаў, вызначыліся пры абароне Беліцы, якая прыкрывала подступы да партызанскага аэрадрома. Падрыўныя групы атрада актыўна дзейнічалі на шасэйных дарогах, на адрэзку чыгункі Талачын — Коханава — Орша, спусцілі тут пад адхон два нямецкія эшалоны з тэхнікай. У атрадзе ваявалі ў асноўным маладыя хлопцы з вёсак Талачынскага і Сенненскага рёнаў.

У кастрычніку 1943 г. на бюро райкома заслухалі справаздачы некалькіх камандзіраў атрадаў. Многае з таго, што давялося пачуць, парадавала. Атрад, якім камандаваў Мікалай Кашчэеў, у верасні спусціў 2 эшалоны з ваеннай тэхнікай і жывой сілай, падарваў 1 танк, 2 аўтамашыны. У ліку захопленых трафеяў — 2 аўтамашыны, кулямёт, нямала боепрыпасаў і іншай зброі. Забіта 98 гітлераўцаў. Сабрана грошай і аблігацый на суму 7000 рублёў. Атраду пад камандаваннем Анатоля Захарава давялося весці два абарончыя баі, у час якіх 38 варожых салдат забіта і 20 ранена. Падрыўныя групы ўзарвалі 3 аўтамашыны і спусцілі пад адхон 1 эшалон. Сярод насельніцтва сабрана аблігацый і грошай на суму 16 000 рублёў.

Дарэчы, насельніцтва раёна горача адгукнулася на зварот Беларускага штаба партызанскага руху і абкома партыі арганізаваць збор сродкаў на будаўніцтва танкавай калоны «Савецкая Беларусь». У снежні мы адправілі на Вялікую зямлю аблігацый і грошай на суму 760 тысяч рублёў, а таксама некалькі кілаграмаў золата і серабра.

Справаздачы камандзіраў атрадаў, якім папярэднічалі сустрэчы і гутаркі з байцамі, ставілі таксама на мэце ўдакладніць, як ідзе ў атрадах ваенная падрыхтоўка, вывучэнне тактыкі партызанскай барацьбы, на якім узроўні знаходзіцца палітыка-выхаваўчая работа. Хацелася, каб кожны партызан добра ўсведамляў сваё месца і ролю ў бітве з фашызмам. Аддзел прапаганды і агітацыі ў адпаведнасці з пажаданнямі, выказанымі ў атрадах, распрацоўваў тэматыку гутарак і дакладаў на кожны месяц. Вось тэматыка на красавік 1944 г.: 1. Вынікі зімовага наступлення Чырвонай Арміі, ход баявых дзеянняў у вясновы перыяд. 2. Ваеннае і гаспадарча-палітычнае становішча нашых саюзнікаў, іх уклад у барацьбу супраць гітлераўскай Германіі. 3. Лета 1944 г. і нашы надзеі. 4. Аб дапамозе насельніцтву ў правядзенні веснавой сяўбы.

Арганізацыяй палітыка-выхаваўчай работы займаліся партыйныя арганізацыі, якія былі створаны ва ўсіх атрадах. Яны падбіралі з найбольш падрыхтаваных партызан палітінфарматараў і прапагандыстаў, на якіх была ўскладзена таксама адказнасць за правядзенне масава-палітычнай работы сярод насельніцтва. І не толькі там, дзе размяшчаліся іх атрады, а і ў населеных пунктах, што знаходзіліся пад кантролем немцаў. У райкоме партыі ў сувязі з гэтым павялічыліся клопаты, звязаныя з арганізацыяй семінараў для прапагандыстаў і палітінфарматараў інструктыўных нарад.

Самі работнікі райкома выкарыстоўвалі кожны зручны выпадак для сустрэчы і гутарак з насельніцтвам, выступленняў з дакладамі. Цікавасць да таго, што адбываецца на фронце, як жыве савецкі тыл, была настолькі вялікай, што нярэдка

даводзілася выступаць у адзін і той жа дзень па некалькі разоў у розных месцах. Загадчык аддзела прапаганды Аляксей Рыгоравіч Масаловіч у адной са сваіх дакладных паведамляў, што з 14 па 17 студзеня ён правёў інструктыўныя нарады ў трох атрадах, выступіў там з дакладам аб міжнародным становішчы, а таксама ў трох вёсках — Замошша, Янаўшчына, Чараўкі.

У маі, калі мы стаялі ў вёсцы Сяргейкі, Аляксей Рыгоравіч адправіўся на чарговую сустрэчу з жыхарамі навакольных вёсак. У адну з іх, калі ён выступаў, нечакана ўварваліся немцы. Яму ўдалося на сваім кані вырвацца з вёскі, якую немцы ўзялі ў паўкальцо. Але асколак міны насціг Масаловіча непадалёку ад лесу. Ён быў цяжка паранены. Урачы не змаглі яго выратаваць.

Інструктары падпольнага райкома партыі і камсамола амаль увесь час знаходзіліся ў замацаваных за імі населеных пунктах, паяўляліся ў райкомах толькі для таго, каб запасціся свежымі газетамі, зводкамі, іншымі інфармацыйнымі матэрыяламі, абмяняцца думкамі, навінамі.

Сенненскі раён стаў месцам базіравання альбо часовага прыстанішча 7 партызанскіх брыгад. Некаторыя з іх прыбылі сюды з раёнаў Расіі, вызваленых ад акупантаў. Узнікла праблема забеспячэння ўсіх харчаваннем, адзеннем, абуткам. Гэта пытанне стала прадметам абмеркавання на бюро райкома партыі, на пасяджэнне якога былі запрошаны камбрыгі і сакратары партарганізацый усіх брыгад.

А. Р. Масаловіч.

Іншага выйсця мы не бачылі, як прыняць рашэнне аб перабазіраванні некаторых брыгад у іншыя раёны. Тыя, што заставаліся, абавязаны былі весці нарыхтоўку прадуктаў у вёсках, дзе былі нямецкія гарнізоны, а ў падкантрольных партызанам населеных пунктах — толькі з дазволу штаба Сенненскай брыгады і пры непасрэдным удзеле старшыняў вёсак.

Райком партыі ўсклаў адказнасць на камандаванне партызанскіх брыгад і атрадаў за правядзенне палявых работ, за захаванне вырашчанага ўраджаю, пагалоўя жывёлы.

Кожны новы дзень прыносіў нам новыя клопаты, новыя праблемы, вырашэннем якіх даводзілася займацца. І гэта было непазбежна ў той суровы час, калі вырашаўся лёс Бацькаўшчыны і многае залежала ад тых, хто знаходзіўся на акупіраванай немцамі тэрыторыі.

Успаміны запісаў А. І. Стук.

Напярэдадні жаркіх баёў

З успамінаў Людвіга Іванавіча Сяліцкага

Людвіг Іванавіч Сяліцкі — адзін з арганізатараў падполля і партызанскай барацьбы на Сенненшчыне. Наладжваў сувязі з патрыётамі, якія рыхтаваліся да актыўнай барацьбы з акупантамі і вясной 1942 года папоўнілі партызанскія атрады Заслонава і Лявонава. Сам Людвіг Сяліцкі стаў бліжэйшым памочнікам легендарнага «Дзядзькі Косці», спачатку камісарам атрада, а ў ліпені 1942-га — камісарам брыгады. Пасля гібелі Заслонава ў 1942 годзе быў прызна-

Л. І. Сяліцкі.

чаны камандзірам брыгады. Прыняў актыўны ўдзел у фарміраванні Сенненскага падпольнага райкома партыі, быў выбраны членам бюро. У чэрвені 1943 года Віцебскі абком партыі даручыў Сяліцкаму ўзначаліць Аршанскі падпольны райком партыі.

Л. І. Сяліцкі ўзнагароджаны ордэнамі Леніна і Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Баявога Чырвонага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі, многімі медалямі.

Беласток, куды незадоўга да вайны мяне накіравалі на работу, быў захоплены ворагам адразу пасля таго, як распачаліся баявыя дзеянні. Мяне, як і многіх партыйных і савецкіх работнікаў, што не паспелі эвакуіравацца на ўсход, не пакідала надзея выбрацца з варожага тылу. Але неаднаразовыя спробы перайсці лінію фронта не прынеслі поспеху. Яна адсоўвалася ўсё далей на ўсход.

Месцам свайго прыстанішча я выбраў Сянно, дзе некалі працаваў дырэктарам ільнозавода.

Калі ў снежні 1941 года я прыбыў на Сенненшчыну, адразу ўдакладніў, хто з камуністаў застаўся, якія настроі ў людзей, наладжваў сувязь з усімі, хто гатовы быў узняцца на барацьбу з акупантамі.

Немцы, спяшаючыся ўстанавіць свой «новы парадак», у радзе населеных пунктаў стварылі паліцэйскія гарнізоны, што ўскладняла мае вандроўкі. Гэта прымусіла змяніць аблічча, прыстасавацца да абставін. Да свайго прыходу ў раён я паспеў адрасціць салідную бараду.

На прасёлкавых дарогах у той час можна было ўбачыць нямала хадакоў — жыхароў Віцебска, Оршы, якія імкнуліся здабыць штонебудзь з прадуктаў. Усе запасы, што засталіся на складах, немцы рэквізавалі, кожнаму даводзілася думаць, як пражыць.

Мае добрыя знаёмыя дапамаглі мне экіпіравацца. Падарылі саначкі, на якіх стаяла нязменнае вядро, ляжала тое-сёе з адзення. Мелася некалькі кавалкаў мыла. Так пачалося маё падарожжа па раёну.

На станцыі Бурбін сустрэўся з дарожным майстрам Фёдарам Аўдзеевым. Ён быў прыхільнікам актыўных баявых дзеянняў, перажываў, што не выкарыстоўваюцца тыя магчымасці, якія ёсць у барацьбе з акупантамі.

Давялося нагадаць яму вядомую прымаўку: адзін у полі не воін. Трэба рыхтаваць людзей, запасацца зброяй.

У час наступнай нашай сустрэчы Фёдар Аўдзееў паведаміў, што 10 чалавек, з якімі ён гутарыў, гатовы хоць сёння пайсці ў лес. Ён перадаў мне 5 вінтовак, тры скрыні гранат.

Фёдар прапанаваў спаліць склад са збожжам, якое нарыхтавалі фашысты, і сам прыняў удзел у гэтай першай баявой аперацыі.

Аперацыя выклікала вялікі рэзананс у раёне, акрыліла людзей, узняла іх баявы дух. Да вясны я пабываў у большасці населеных пунктаў, устанавіў кантакты з многімі патрыётамі. Некаторыя з іх сталі маімі незаменнымі памочнікамі. Гэта шафёр Рыгор Пракаповіч і яго жонка Яўгенія з вёскі Маргойцы, рабочы льнозавода Уладзімір Радкевіч з вёскі Замошша, настаўніца Надзея Куляшова, якая жыла ў вёсцы Оўсішча, і іншыя.

Вельмі парадавала мяне сустрэча са старым знаёмым з вёскі Савінічы лесніком Іванам Усцінавічам Стукам. Ён прыняў мяне як роднага. Аказалася, што яго сын Анатоль — адзін з арганізатараў падпольнай партыйнакамсамольскай арганізацыі. У яе ўвайшлі таксама Валянцін Бяляеў і Сяргей Стасішын, які вырваўся з акружэння і пасяліўся ў сваіх родзічаў.

Падпольшчыкі мелі сваіх людзей у Сянне, трубаносаўскім гарнізоне. З імі ўстанавіў сувязь маёр А. Ф. Бардадын, які ў ліку іншых акружэнцаў знаходзіўся на лячэнні ў Сенненскай бальніцы. Ён збіраўся вясной стварыць партызанскі атрад. Яго хвалявала, як разжыцца зброяй. Падпольшчыкі паабяцалі аказаць дапамогу. Назапасілі яны яе нямала, адных кулямётаў мелася 15. 10 з іх знялі з пакінутых нашых танкаў. Вясковая кузня, па сутнасці, была ператворана ў майстэрню па рамонту зброі. Гаспадарыў тут Сяргей Стасішын, які да вайны працаваў слесарам на заводзе. Вінтоўкі з пагнутымі ствалами станавіліся абрэзамі. Адрамантаваная зброя адпраўлялася ў спецыяльна падрыхтаваныя сховы.

Пошукі зброі працягваліся. Тут асабліва вызначыўся пятнаццацігадовы Хрыстафор Буйневіч, які праявіў зайздросную вынаходлівасць. Пасля бою ён выбіраў момант, калі на шашы не было немцаў. Да знойдзенай вінтоўкі прывязваў вяроўку і так цягнуў яе да ўзлеску. Вечарам знойдзеную зброю забіралі.

У лютым 1942 года месцам майго знаходжання сталі Алексініцкі і Сідорніцкі сельсаветы. У мой намер уваходзіла вывучыць тут абстаноўку, наладзіць больш цесныя сувязі з тутэйшым насельніцтвам, падрыхтаваць месца для базіравання партызанскага атрада. Тут, як і ўсюды, дзе даводзілася быць, людзей хвалявала адно і тое ж пытанне: як там на фронце, дзе вядуцца баі, калі надыдзе час вызвалення?

Немцы не пераставалі трубіць пра непераможнасць нямецкай арміі, распаўсюджвалі чуткі, што ўзялі Маскву.

— Няўжо гэта праўда? — пыталіся ў мяне субяседнікі. Зводкі Саўінфармбюро, якія скідвалі нашы самалёты, былі рэдкай з'явай. З галавы не выходзіла думка, як арганізаваць выданне і распаўсюджванне зводак і лістовак самім. Друкаваць іх ніяк не выпадала. У час нямецкай бамбёжкі ў Сянне друкарня згарэла. Іншага выйсця я не бачыў, як арганізаваць прыём зводак Саўінфармбюро там, дзе меліся радыёпрыёмнікі. Для перапісвання лістовак нямала зрабілі сёстры Марыя і Валянціна Красоўскія з вёскі Вялікае Сяло. Іх дом стаў своеасаблівай падпольнай «друкарняй». Зводкі, лістоўкі размнажаліся групай з 4—5 чалавек. Тэксты зводак прымаў падпольшчык са Смалян Вікенцій Яцко, які меў радыёпрыёмнік. Іх прыносіў у Вялікае Сяло хто-небудзь з сувязных. Сюды ж прыходзілі пасланцы з розных месц. Атрыманыя зводкі распаўсюджваліся ў гарнізонах, расклейваліся на відных месцах у многіх населеных пунктах.

5 красавіка ў мяне адбылася сустрэча з Канстанцінам Заслонавым. Ён быў заклапочаны тым, як адшукаць запасную базу для атрада ў лепельскіх лясах. Там я прабыў з ім каля двух тыдняў, але больш не мог заставацца. Мяне чакалі падпольшчыкі, сувязныя, трэба было сумесна з імі дамовіцца аб далейшай дзейнасці. Раён Купаваці стаў месцам збораў. Тут быў створаны партызанскі атрад у асноўным з нядаўніх падпольшчыкаў, які налічваў 70 чалавек.

Неўзабаве ў Сенненскі раён вярнуўся Заслонаў. Тут ужо знаходзіліся чатыры партызанскія атрады. Яны сталі той асновай, на базе якой 14 ліпеня 1942 года была сфарміравана партызанская брыгада пад камандаваннем Канстанціна Заслонава. Я быў прызначаны камісарам брыгады. Так пачаўся новы этап маёй дзейнасці на акупіраванай немцамі тэрыторыі Сенненшчыны і Аршаншчыны.

Камсамольскае падполле

З успамінаў Л. С. Кацар, былога сакратара Сенненскага падпольнага райкома камсамола

Напярэдадні выпускнога вечара ў Сідорніцкай школе, дзе я працавала настаўніцай, адбылася гутарка з нашымі выхаванцамі, для якіх пачынаўся новы этап у іх жыцці. У кожнага былі свае планы. Аднак ім не суджана было збыцца.

Вайна і акупацыя перакрэслілі ўсё. Паяўленне на вуліцах чужынцаў, якія паводзілі сябе як гаспадары, успрынята было як абраза. Для юнакоў і дзяўчат асабістыя праблемы адышлі на задні план. Лёс Радзімы, яе будучыня сталі галоўным клопатам. Хвалявала адно — што можна зрабіць ва ўмовах акупацыі, каб садзейнічаць хутчэйшаму выгнанню захопнікаў з роднай зямлі.

У нашай вёсцы Прыветак з першых дзён акупацыі пачала дзейнічаць падпольная камсамольская арганізацыя. Яе членамі сталі Міхаіл Змітровіч, Анатоль Хадыка, Леанід Кацар, Уладзімір Фядзюк, Уладзімір Лапеха. У другой падпольнай арганізацыі, якую стварыла я, групаваліся дзяўчаты і маладыя жанчыны.

Задача ва ўсіх была адна: збіраць зброю, боепрыпасы, рыхтавацца да ўзброенай барацьбы з акупантамі. У Прывецкім лесе наша вайсковая часць пры адступленні пакінула многа зброі, адзення, прадуктаў. Усё гэта сабралі і трымалі ў спецыяльна зробленых сховішчах.

Л. С. Кацар.

У нашай вёсцы застаўся ваенны шпіталь, дзе знаходзіліся раненыя савецкія байцы. Немцы паставілі тут сваіх ахоўнікаў. Падпольшчыкі забяспечвалі раненых прадуктамі, медыкаментамі, аказвалі дапамогу тым, хто аправіўся ад ран.

Важнай справай мы лічылі інфармаваць насельніцтва аб становішчы на фронце. У адной з пунь у в. Канева ўстанавілі радыёпрыёмнік і рэгулярна слухалі перадачы з Масквы. Атрыманыя зводкі Саўінфармбюро размнажаліся і распаўсюджваліся ў навакольных вёсках.

У маі 1942 года падпольныя камсамольска-патрыятычныя групы дзейнічалі ў вёсках

23 Зак 2999

Ульянавічы, Замошша, Латыгаль, Оўсішча, Асінаўка, Беліца, Расходна, Тухінка, Савінічы і многіх іншых.

У райцэнтры былі створаны тры падпольныя арганізацыі, якія ўзначальвалі Эльвіра Гарнакова, Ліда Веранёва, Надзея Берастава. Падпольшчыкі збіралі зброю, медыкаменты, перавязачныя матэрыялы, рыхтавалі папаўненне для партызанскіх атрадаў.

Большасць падпольшчыкаў нашай вёскі пайшлі ў партызаны, у тым ліку я, дзве мае сястры і брат. З-за гэтага двойчы арыштоўвалі майго бацьку, у час бязлітасных катаванняў адбілі абедзве ныркі.

Атрад Захарчанкі, у якім я знаходзілася, аб'яднаўся з атрадам Лявонава. Так было пачата фарміраванне Сенненскай партызанскай брыгады. Мне давялося прымаць удзел у розных баявых аперацыях, у тым ліку дыверсіях на чыгункі, шасэйных дарогах.

У маі 1943 года разам з сакратаром абкома партыі Іванам Пазняковым у брыгаду прыбыла сакратар абкома камсамола Ася Жаўнерка. Яна паведаміла, што абком камсамола ўсклаў на мяне абавязкі сакратара Сенненскага падпольнага райкома камсамола. У 1943 годзе быў утвораны райком камсамола. У яго састаў уваходзілі сакратары Пётр Нікіцін, Лідзія Кацар, члены райкома Міхаіл Чумакоў, Андрэй Мурашкевіч, інструктары Мікалай Цуран, Пётр Кацар, Эльвіра Гарнакова, Галіна Гаралева, Пётр Хірэвіч.

У мае абавязкі ўваходзіла работа з падпольшчыкамі. Памочнікамі сталі інструктары райкома. За кожным было замацавана 2—3 сельсаветы. Галоўным мы лічылі наладзіць сувязь з падпольнымі камсамольскімі і патрыятычнымі арганізацыямі, надаць іх дзейнасці больш мэтанакіраваны характар, рэгулярна забяспечваць іх агітацыйна-прапагандысцкай літаратурай. Важным клопатам было дапамагчы стварыць камсамольскія патрыятычныя арганізацыі ва ўсіх астатніх населеных пунктах.

Да канца восені 1943 года ў раёне ўжо дзейнічала 76 падпольных камсамольскіх і патрыятычных арганізацый. Мы змаглі стварыць падпольныя арганізацыі літаральна ва ўсіх вёсках, дзе былі гарнізоны. Некаторыя падпольшчыкі ўладкаваліся на работу ў раённую і валасныя ўправы, у паліцыю. Мы ведалі, якія акцыі планаваліся акупантамі, у тым ліку аб карных экспедыцыях.

Дзейнасць падпольшчыкаў насіла рознабаковы характар. Ліда Веранёва і Яўгенія Шафранская сіламі сваіх падпольшчыкаў арганізавалі некалькі дыверсій у Сянне. Былі ўзарваны два бензасклады, выведзены са строю млын. Міны перадавала падпольшчыкам Сянна Таццяна Радкевіч з вёскі Смалоўка.

Дапамаглі партызанам падпольшчыкі ў разгроме нямецкіх гарнізонаў. Сакратар камсамольскай арганізацыі з вёскі Латыгаль Валянціна Карпушэнка прыняла непасрэдны ўдзел у разгроме паліцэйскага гарнізона ў сваёй вёсцы. Яна патаемным шляхам правяла партызан да ўмацаванняў, да выстаўленых ахоўных пастоў. Паставыя былі бясшумна зняты, 18 паліцэйскіх і гітлераўцаў былі ўзяты ў палон.

Асобае месца ў дзейнасці падпольшчыкаў займала работа ў асяродзі тых, хто дабраахвотна ці па прымусу пайшоў служыць ворагу. Ці трэба гаварыць, якая была тут вялікая рызыка. Так, паліцэйскі Зяньковіч з Сянна, які паабяцаў перадаць зброю партызанам, выдаў немцам падпольшчыцу Марыю Латышаву. Амаль два гады яна правяла ў нямецкім канцлагеры.

Рабоце па разлажэнню паліцэйскіх гарнізонаў і фарміраванняў уласаўцаў надавалася вялікае значэнне. На бок партызан перайшлі 60 "народнікаў" і паліцэйскіх, з якімі вяла работу Яўгенія Шафранская. Такое рашэнне прынялі два ўзводы "народнікаў", з камандзірамі якіх наладзілі сувязь Ліда Дамініч і яе сяброўкі Ніна Юрша і Клаўдзія Валадковіч.

У партызанскіх атрадах былі вельмі ўдзячны падпольшчыкам вёскі Клімавічы (сакратар камсамольскай арганізацыі Вольга Мізаўцова) і вёскі Тухінка (сакратар Соф'я Броўка), для якіх збор медыкаментаў і перавязачных матэрыялаў стаў ледзь не галоўнай справай.

З набліжэннем зімы 1943—1944 гг. у падпольшчыкаў паявіўся новы клопат. Яны арганізавалі збор цёплага адзення, абутку для партызан. Ініцыятыву тут праявілі дзяўчаты-камсамолкі вёскі Расходна (сакратар камсамольскай арганізацыі Ліда Дамініч). Вечарамі яны шылі маскіровачныя халаты, вязалі шкарпэткі, рукавіцы. Іх прыкладу паследавалі іншыя падпольныя і патрыятычныя арганізацыі.

Падпольныя камсамольскія і патрыятычныя арганізацыі на Сенненшчыне былі важнай апорай партызан у арганізацыі барацьбы супраць акупантаў.

Успаміны запісаў А. І. Стук

Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на Сенненшчыне

1-я БЕЛОРУССКАЯ БРИГАДА (ВТОРОГО СОСТАВА)

Создана в сентябре 1943 г. на базе отряда А. Д. Гурко, выделенного 1-й Белорусской бригадой.

В середине июля 1941 г. на стеклозаводе «Новка» Суражского района организована партизанская группа, в которую вошли В. А. Липский (погиб), А. А. Липский (погиб), П. А. Бурунов, Н. А. Бурунов, А. П. Дик. К февралю 1942 г. она выросла в отряд. До апреля 1942 г. действовал самостоятельно, затем — в составе 1-й Белорусской бригады. Назывался по фамилии своего командира.

Командиры отряда: Дик Алексей Петрович
февраль 1942 — май 1942
Гурко Алексей Демидович
май 1942 — сентябрь 1943

Комиссары: Бурунов Петр Александрович
февраль 1942 — апрель 1942
Карасев Владимир Якимович
май 1942 — июнь 1943
Булахов Федот Павлович
июнь 1943 — сентябрь 1943

Начальники штаба: Бруев Антон Михайлович
февраль 1942 — август 1942
Большаков Николай Михайлович
август 1942 — сентябрь 1943

В июле 1943 г. отряд выделен из 1-й Белорусской бригады, передислоцирован в Сенненский район, где 25 сентября 1943 г. решением Витебского подпольного обкома КП(б)Б развернут в 1-ю Белорусскую бригаду второго состава. При ее организации были созданы отряды 1-й, 2-й, позже, в апреле 1944 г., — 3-й.

Бригада действовала в Сенненском, Лепельском районах Витебской и Холопеничском районе Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 28 июня 1944 г. в составе 3 отрядов общей численностью 538 партизан.

Командиры бригады: Гурко Алексей Демидович
сентябрь 1943 — февраль 1944
Шкредо Ричард Владиславович
февраль 1944 — июнь 1944

Комиссар — Шкредо Ричард Владиславович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Начальник штаба — Большаков Николай Михайлович
сентябрь 1943 — июнь 1944

1-й отряд

Сформирован в сентябре 1943 г. из партизан 1-й роты отряда А. Д. Гурко.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 164 партизана.

Командир отряда — Баранов Дмитрий Захарович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Булахов Федот Павлович
сентябрь 1943 — апрель 1944, погиб
Семенушкин Никита Степанович
апрель 1944 — июнь 1944

Начальники штаба: Янкевич Иван Михайлович
сентябрь 1943 — март 1944
Кирьянов Александр Иванович
март 1944 — июнь 1944

2-й отряд

Организован в сентябре 1943 г. из партизан 3-й роты отряда А. Д. Гурко.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 221 партизана.

Командир отряда — Мельничук Николай Нестерович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Семенушкин Никита Степанович
сентябрь 1943 — апрель 1944
Янкевич Иван Михайлович
апрель 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Ганиев Габданур Мулай
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Гуков Иван Тихонович
ноябрь 1943 — апрель 1944
Лизунов Михаил Прокофьевич
апрель 1944 — июнь 1944, погиб
Иванов Василий Иванович
июнь 1944

3-й отряд

Образован в апреле 1944 г. из партизан, выделенных 1-м и 2-м отрядами. На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 127 партизан.

Командир отряда — Гуков Иван Тихонович
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссар — Горенков Николай Александрович
апрель 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Семенов Николай Семенович
апрель 1944 — июнь 1944, погиб
Булахов Алексей Павлович
июнь 1944

СЕННЕНСКАЯ БРИГАДА

Создана в октябре 1942 г.

В октябре 1941 г. в Холопеничском районе Минской области образовалась группа из военнослужащих под командованием батальонного комиссара В. С. Леонова. Весной 1942 г. она передислоцировалась в Сенненский район, где пополнилась местными патриотами и оформилась в отряд. В июле 1942 г. он объединился с действовавшим здесь отрядом В. А. Захарченко.

Командир отряда — Леонов Василий Сергеевич
Комиссар — Захарченко Василий Афанасьевич
Начальник штаба — Пащенко Иван Кузьмич

По указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б в августе 1942 г. на базе отдельных отрядов Н. П. Гудкова (действовал в Толочинском районе) и В. С. Леонова образована бригада под командованием Н. П. Гудкова. В боях с карателями в начале октября она разделилась. Часть партизан (более 200 чел.) во главе с комиссаром бригады В. С. Леоновым вышла в Сенненский район, пополнилась местными жителями и оформилась в Сенненскую бригаду. К ноябрю 1942 г. в ее составе насчитывалось 6 отрядов. Позже организованы отряды «За Родину», им. Александра Невского, «Смерть фашизму», Ф. Ф. Горбачева, им. Богдана Хмельницкого, им. М. И. Кутузова, разведывательный.

Бригада действовала в Сенненском, Чашникском, Лепельском районах.

Соединилась с частями Красной Армии 26 июня 1944 г. в составе 13 отрядов общей численностью 1939 партизан.

Командир бригады — Леонов Василий Сергеевич
октябрь 1942 — июнь 1944
Комиссары: Сырцов Павел Васильевич
октябрь 1942 — июнь 1943
Любимцев Михаил Тихонович
июнь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Сытенко Василий Дмитриевич
октябрь 1942 — май 1944
Пащенко Иван Кузьмич
май 1944
Шараховский Евгений Захарович
май 1944 — июнь 1944

Отряд В. А. Захарченко

Начал организовываться с осени 1941 г. в Чашникском районе из участников подпольной группы С. Е. Попкова и военнослужащих, не вышедших из вражеского тыла. В мае 1942 г. отряд приступил к активным боевым действиям. В начале июля объединился с отрядом В. С. Леонова.

При образовании бригады Н. П. Гудкова был воссоздан из группы партизан разукрупненного отряда В. С. Леонова.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 137 партизан.

Командир отряда — Захарченко Василий Афанасьевич
май 1942 — июнь 1944

Комиссары: Хадаркевич Антон Герасимович
май 1942 — сентябрь 1942
Дубровский Иван Демьянович
декабрь 1942 — июнь 1944

Начальники штаба: Комягин Сергей Павлович
октябрь 1942—
Шевцов Владимир Григорьевич
март 1943 — июль 1943
Уваров Михаил Андреевич
сентябрь 1943 — май 1944
Сухачев Григорий Васильевич
— июнь 1944

Отряд им. А. В. Суворова

Организован в мае 1942 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 144 партизана.

Командиры отряда: Раченок Игнат Дмитриевич
май 1942 — ноябрь 1942, погиб
Клячин Александр Дмитриевич
январь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Клячин Александр Дмитриевич
июнь 1942 — январь 1943
Любогощенский Павел Павлович
февраль 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Дементьев Владимир Антонович
октябрь 1942 — март 1943, погиб
Труханенок Иван Лукьянович

Отряд им. К. А. Хаиркизова

Образован в 1942 г. Отряду присвоено имя Кичибатыра Алимурзаевича Хаиркизова — помощника командира бригады (погиб в июне 1943 г.).

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 134 партизана.

Командир отряда — Каракетов Юнус Кукезович
август 1942 — июнь 1944, погиб

Комиссары: Осинский Василий Александрович
ноябрь 1942 — июнь 1943
Рогов Ефим Яковлевич
июль 1943 —
Спритуло Владимир Ипполитович
апрель 1944 —
Лошкомоев Степан Николаевич
— июнь 1944

Начальники штаба: Пащенко Иван Кузьмич
февраль 1943 — июнь 1943
Березко Петр Павлович
июнь 1943 — июль 1943
Зинькович Ефим Егорович
июль 1943 — июнь 1944

24. Зак 2999

Отряд им. В. И. Чапаева

Создан в сентябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 186 партизан.
Командиры отряда: Вантеев Владимир Иванович
сентябрь 1942 — ноябрь 1943
Кириченко Афанасий Евдокимович
декабрь 1943 — апрель 1944
Рогов Ефим Яковлевич
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссары: Горбачев Филипп Федорович
сентябрь 1942 — июль 1943
Седов Виктор Федорович
июль 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Мизовцев Михаил Иванович
сентябрь 1942 —
Кириченко Афанасий Евдокимович
июнь 1943 — декабрь 1943
Волохов Андрей Прокофьевич
декабрь 1943 — июнь 1944

Отряд А. М. Захарова

Организован в октябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 181 партизана.
Командир отряда — Захаров Анатолий Михайлович
октябрь 1942 — июнь 1944
Комиссары: Пашкевич Калиник Адамович
январь 1943 — июль 1943
Мартинович Михаил Сидорович
июль 1943 — октябрь 1943
Ухваренок Николай Дмитриевич
декабрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Мартинович Михаил Сидорович
октябрь 1942 — июль 1943
Макухин Василий Петрович
— июнь 1944

6-й отряд

Образован в октябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 161 партизана.
Командиры отряда: Филиппов Михаил Семенович
октябрь 1942 — ноябрь 1943
Кащеев Николай Данилович
ноябрь 1943 — март 1944, погиб
Красавин Александр Иванович
март 1944 — июнь 1944
Комиссары: Мешков Николай Андреевич
Политыко Филипп Иванович
Никитин Петр Иосифович
июль 1943 — август 1943
Лобанов Василий Васильевич
август 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Красавин Александр Иванович
февраль 1943 — март 1944
Еленский Тимофей Калистратович
март 1944 — июнь 1944

Отряд «За Родину»

Создан в мае 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 156 партизан.
Командиры отряда: Милеев Александр Иванович
май 1943 — июль 1943, погиб
Кацер Виктор Дмитриевич
июль 1943 — июнь 1944
Комиссар — Якушев Адам Андреевич
июль 1943 — июнь 1944, погиб
Начальники штаба: Кацер Виктор Дмитриевич
— июль 1943
Щукин Алексей Сергеевич
июль 1943 — июнь 1944

Отряд им. Александра Невского

Организован в июне 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 157 партизан.
Командиры отряда: Пащенко Иван Кузьмич
июнь 1943 — май 1944
Уваров Михаил Андреевич
май 1944 — июнь 1944
Комиссары: Осинский Василий Александрович
июнь 1943 — октябрь 1943
Лошкомоев Степан Николаевич
октябрь 1943 — май 1944
Мартинович Михаил Сидорович
май 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Шарупич Николай Степанович
Кононов Леонид Тихонович
февраль 1944 — июнь 1944

Отряд «Смерть фашизму»

В июле 1942 г. по заданию ЦК КП(б)Б в тыл противника направлена диверсионная группа Е. З. Шараховского. В конце августа она влилась в бригаду Н. П. Гудкова, с октября — в составе Сенненской бригады. К июню 1943 г. группа преобразована в диверсионный отряд.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 149 партизан.
Командиры отряда: Шараховский Евгений Захарович
июнь 1943 — декабрь 1943
Афанасенко Яков Михеевич
— март 1944
Береснев Николай Фомич
март 1944 — июнь 1944
Комиссар — Барановский Гавриил Исакович
июнь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Клецков Виктор Герасимович
июнь 1943 — июль 1943, погиб
Россанов Федор Онуфриевич
август 1943 — июнь 1944

Отряд Ф. Ф. Горбачева

Образован в июле 1943 г. из партизан, выделенных отрядом им. В. И. Чапаева.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 106 партизан.
Командир отряда — Горбачев Филипп Федорович
июль 1943 — июнь 1944
Комиссары: Спритуло Владимир Ипполитович
август 1943 — апрель 1944
Плескач Савелий Фомич
апрель 1944 — июнь 1944, погиб
Начальники штаба: Кащеев Устин Иванович
июль 1943 — март 1944
Бродский Евгений Вячеславович
апрель 1944 — июнь 1944

Отряд им. Богдана Хмельницкого

Создан в июле 1943 г. из партизан, выделенных отрядом им. В. И. Чапаева.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 145 партизан.
Командир отряда — Пилипенок Алексей Прохорович
июль 1943 — июнь 1944
Комиссар — Семеньков Владимир Никифорович
июль 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Кащеев Николай Данилович
Пашковский Николай Кириллович
декабрь 1943 — июнь 1944

Отряд им. М. И. Кутузова

Организован в июле 1943 г. из партизан, выделенных отрядом В. А. Захарченко.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 113 партизан.
Командир отряда — Шевцов Владимир Григорьевич
июль 1943 — июнь 1944
Комиссар — Корунец Петр Андреевич
июль 1943 — июнь 1944, погиб
Начальник штаба — Боровик Василий Васильевич
июль 1943 — январь 1944

Разведывательный отряд

Образован в апреле 1944 г. из партизан, выделенных отрядами им. Александра Невского, им. М. И. Кутузова и Ф. Ф. Горбачева.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 103 партизана.
Командир отряда — Кларк Борис Борисович
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссары: Теплов Василий Савельевич
апрель 1944 — май 1944
Осинский Василий Александрович
май 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Соколов Андрей Иванович
апрель 1944 — июнь 1944

БОГУШЕВСКАЯ БРИГАДА*

Создана 12 июня 1942 г. в Богушевском районе по инициативе командного состава отдельных отрядов: В. У. Бойко, 200-го им. К. Е. Ворошилова, им. А. В. Суворова, И. И. Кржесинского, П. И. Кириллова. При организации бригады отрядам (соответственно) присвоены номерные обозначения: 1-й, 2, 3, 4, 5-й. В июле в бригаду включен 6-м действовавший здесь же отряд Б. Т. Горнака. 1-й отряд в августе 1942 г. вышел в советский тыл, а 5-й переименован в 1-й.

С августа 1942 г. бригада вела тяжелые оборонительные бои с карателями, в ходе которых 6-й отряд был рассеян на группы, отряды 1-й, 3-й им. А. В. Суворова и 4-й вышли в Городокский район; 2-й отряд им. К. Е. Ворошилова стал действовать в Оршанском районе самостоятельно, затем осенью влился в бригаду им. К. С. Заслонова (см. 1-ю бр. им. К. С. Заслонова).

По указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б в начале декабря 1942 г. Богушевская бригада была организационно укреплена. В феврале — марте 1943 г. она вновь участвовала в тяжелых боях с карателями и 10 марта 1943 г., понеся тяжелые потери, вышла в советский тыл в составе 3-х отрядов общей численностью 125 партизан и была расформирована.

Бригада действовала в Богушевском, Оршанском и Городокском районах.
Командиры бригады: Бойко Василий Устинович
июнь 1942 — август 1942
Кириллов Петр Иванович
август 1942 — ноябрь 1942
Кресик Николай Петрович
декабрь 1942 — март 1943, погиб

*До августа 1942 г. именовалась бригадой В. У. Бойко.

Комиссары: Манохин Виктор Александрович
июнь 1942 — август 1942
Дятловский Семен Ананьевич
август 1942 —
Стельмах Адам Константинович
декабрь 1942 — март 1943
Начальники штаба: Войцеховский Николай Калистратович
июнь 1942 — август 1942
Лавков Василий Павлович
август 1942 — март 1943

1-й отряд

Организован в феврале 1942 г. в советском тылу как диверсионный отряд в составе 55 человек. 28 февраля он прибыл в Богушевский район, где до июня действовал самостоятельно.

В августе 1942 г. отряд вышел в советский тыл и был расформирован.

Командиры отряда: Бойко Василий Устинович
февраль 1942 — июнь 1942
Бардадын Александр Федорович
июнь 1942 — август 1942
Комиссар — Манохин Виктор Александрович
февраль 1942 — июль 1942
Начальник штаба — Великанов Александр Алексеевич
июнь 1942 — август 1942

1-й отряд (второго состава)

Образован в мае 1942 г.

Осенью 1941 г. в Холопеничском районе Минской области из числа военнослужащих, попавших в окружение, образовалась партизанская группа во главе с П. И. Кирилловым. В конце октября она перебазировалась в Сенненский район, где пополнилась патриотами д. Поженьки, а в мае 1942 г. в Богушевском районе объединилась в отряд с группой А. Ф. Бардадына. До июня 1942 г. он действовал самостоятельно, затем вошел в состав бригады как 5-й отряд, в августе 1942 г. переименован в 1-й.

Командиры отряда: Кириллов Петр Иванович
май 1942 — август 1942
Тарасов Василий Никифорович
август 1942 — март 1943, погиб
Комиссары: Бардадын Александр Федорович
май 1942 — июнь 1942
Митрофаненко Николай Родионович
— ноябрь 1942
Галкин
Начальники штаба: Митрофаненко Николай Родионович
май 1942 —
Тарасов Василий Никифорович
— август 1942
Молочный Сергей Никифорович
август 1942 —

3-й отряд им. А. В. Суворова

Организован в мае 1942 г. из участников подпольной группы д. Осиновка Оршанского района, возглавляемой С. С. Огородниковым, и партизанских групп А. М. Говядо и П. П. Ликсо. До июня 1942 г. действовал самостоятельно.

Командиры отряда: Говядо Александр Матвеевич
май 1942 — декабрь 1942
Руммо Георгий Федорович
январь 1943 — март 1943, погиб
Комиссары: Ликсо Петр Павлович
май 1942 —

25. Зак. 2999

Астравнев Мирон Артемович
январь 1943 —
Трусов Семен Никитович
— март 1943
Начальники штаба: Туровец Иван Самуилович
май 1942 — июль 1942
Огородников Сергей Савельевич
август 1942 —
Шарипо Павел Маркович
— март 1943

4-й отряд

Начал организовываться в октябре 1941 г. из находившихся в тылу противника партийно-советских работников Богушевского и Сенненского районов, местных патриотов и попавших в окружение военнослужащих. К марту 1942 г. был сформирован, до июня 1942 г. действовал самостоятельно.

Командиры отряда: Кржесинский Иван Иванович
март 1942 — октябрь 1942
Шершевицкий Иван Савельевич
октябрь 1942 — март 1943
Комиссары: Григорьев Иван Семенович
март 1942 — октябрь 1942
Нетрусов Григорий Николаевич
Ильюшенко Архип Аникеевич
— март 1943, погиб
Начальники штаба: Лавков Василий Павлович
март 1942 — август 1942
Шершевицкий Иван Савельевич
август 1942 — октябрь 1942

6-й отряд

Организован в июле 1942 г. Богушевским подпольным райкомом КП(б)Б из жителей района. В конце июля в отряд влилась группа во главе с секретарем Богушевского райкома партии Е. Н. Прохоренко, прибывшая из советского тыла по заданию Витебского подпольного обкома КП(б)Б.

В середине августа в боях с карателями отряд был рассеян на отдельные группы. Часть из них в сентябре 1942 г. вышла в советский тыл, другие влились в действовавшие отряды. На день организации в отряде насчитывалось 116 партизан.

Командир отряда — Горнак Борис Тимофеевич
Комиссар — Прохоренко Ефим Николаевич
Начальник штаба — Еремин Степан Алексеевич

БОГУШЕВСКАЯ БРИГАДА (ВТОРОГО СОСТАВА)

Сформирована 9 сентября 1943 г.

В августе 1943 г. по указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б в Богушевский район прибыла организаторская группа (18 чел.) во главе с секретарем Богушевского райкома партии Е. Н. Прохоренко для создания партизанской бригады. Она образована из числа жителей Стайковского и Новосельского сельсоветов Богушевского района, группы партизан Сенненской бригады и отряда им. А. В. Суворова, выделенного 1-й бригадой им. К. С. Заслонова. При организации бригады созданы отряды 1-й, 3-й. Отряд им. А. В. Суворова стал именоваться 2-й им. А. В. Суворова. Позже организованы новые — 4, 5, 6-й. В январе—феврале 1944 г. отрядам присвоены имена: 1-му — им. Н. А. Щорса, 3-му — Г. И. Котовского, 4-му — В. И. Чапаева, 5-му — К. Е. Ворошилова, 6-му — С. Г. Лазо.

Бригада действовала в Богушевском, Чашникском, Лепельском районах Витебской и Холопеничском районе Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 29 июня 1944 г. в составе 6 отрядов общей численностью 651 партизан.

Командир бригады — Прохоренко Ефим Николаевич
сентябрь 1943 — июнь 1944
Комиссар — Шарипо Павел Маркович
сентябрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Лавков Василий Павлович
сентябрь 1943 — январь 1944
Лисецкий Станислав Болеславович
февраль 1944 — июнь 1944

1-й отряд им. Н. А. Щорса

Организован в сентябре 1943 г. из партизан, выделенных Сенненской бригадой.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 120 партизан.
Командиры отряда: Борисов Иван Иосифович
сентябрь 1943 — январь 1944
Дятловский Михаил Мартынович
январь 1944 — июнь 1944
Комиссар — Болотин Борис Абрамович
сентябрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Андросов Петр Егорович
сентябрь 1943 — январь 1944
Щемелев Григорий Николаевич
февраль 1944 — июнь 1944

2-й отряд им. А. В. Суворова

Сформирован в августе 1943 г. в 1-й бригаде им. К. С. Заслонова на базе инициативной группы К. И. Полянского, выделенной отрядом им. Александра Невского.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 84 партизана.
Командиры отряда: Полянский Константин Иванович
август 1943 — сентябрь 1943
Лукашев Петр Артемович
сентябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Лукашев Петр Артемович
август 1943 — сентябрь 1943
Лисецкий Станислав Болеславович
сентябрь 1943 — февраль 1944
Тарасевич Иван Маркович
апрель 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Гордиенко Арсений Ерофеевич
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Солодкин Павел Никитович
ноябрь 1943 — июнь 1944

3-й отряд им. Г. И. Котовского

Образован в сентябре 1943 г. на базе инициативной группы Е. М. Шугальского, выделенной бригадой.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 143 партизана.
Командиры отряда: Самофалов Александр Антонович
сентябрь 1943 — январь 1944, погиб
Шугальский Ефим Малахович
январь 1944 — март 1944, погиб
Хвощ Дмитрий Григорьевич
март 1944 — июнь 1944
Комиссары: Шугальский Ефим Малахович
сентябрь 1943 — январь 1944
Черкасова Зинаида Федоровна
январь 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Политыко Евдоким Антонович
сентябрь 1943 — май 1944
Синица Степан Лазаревич
май 1944 — июнь 1944

4-й отряд им. В. И. Чапаева

Создан в октябре 1943 г. на базе инициативной группы Н. М. Рудакова, выделенной бригадой.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 103 партизана.

Командиры отряда: Рудаков Николай Михайлович
октябрь 1943 — ноябрь 1943, погиб
Гордиенко Арсений Ерофеевич
ноябрь 1943 — март 1944
Астравнев Мирон Артемович
март 1944 — июнь 1944

Комиссар — Филипповнч Семен Гаврилович
октябрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Приставка Петр Дорофеевич
октябрь 1943 — ноябрь 1943, погиб
Пархоменко Валентин Петрович
ноябрь 1943 — декабрь 1943
Козлов Григорий Нестерович
январь 1944 — июнь 1944

5-й отряд им. К. Е. Ворошилова

Организован в ноябре 1943 г. на базе инициативной группы В. Т. Рыжикова, выделенной 1-м отрядом им. Н. А. Щорса.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 76 партизан.

Командир отряда — Рыжиков Владимир Трофимович
ноябрь 1943 — июнь 1944

Комиссар — Колтунов Логвин Афанасьевич
ноябрь 1943 — май 1944

Начальник штаба — Пичев Василий Емельянович
ноябрь 1943 — июнь 1944

6-й отряд им. С. Г. Лазо

Образован в январе 1944 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 70 партизан.

Командир отряда — Борисов Иван Иосифович
январь 1944 — июнь 1944

Комиссар — Ходунькин Никандр Григорьевич
январь 1944 — июнь 1944

Начальник штаба — Морозов Иван Лукьянович
январь 1944 — июнь 1944

БРИГАДА Н. П. ГУДКОВА

Создана в августе 1942 г.

Весной 1942 г. в Толочинском районе начал действовать отряд под командованием ст. лейтенанта Н. П. Гудкова, созданный из не вышедших из окружения военнослужащих, местных патриотов дд. Сельцы, Замошье, Озерцы, Заднево, Обольцы, Прудец и жителей Сенненского и Холопеничского районов.

Командир отряда — Гудков Николай Петрович

Комиссар — Грудинин Михаил Александрович

Начальник штаба — Сергеев Алексей Андреевич

В это же время в Сенненском районе организовался отряд В. С. Леонова. По указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б оба отряда в августе 1942 г. объединились в бригаду Н. П. Гудкова, в составе которой к концу сентября насчитывалось 6 отрядов. В октябре в боях с карателями бригада разделилась. Группа партизан во главе с комиссаром В. С. Леоновым вышла в Сенненский район и приступила к организации Сенненской бригады. Из оставшихся партизан и жителей Толочинского района в ноябре 1942 г. бригада Н. П. Гудкова была воссоздана. В ее состав вошли отряды 1-й им. М. И. Кутузова и 2-й им. Н. А. Щорса. Позже созданы 3-й «Ураган», 4, 5, 6, 7-й отряды.

Бригада действовала в Толочинском, Сенненском, Чашникском, Лепельском районах Витебской, Холопеничском и Крупском — Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 26 июня 1944 г. в составе 7 отрядов общей численностью 632 партизана.

Командир бригады — Гудков Николай Петрович
август 1942 — июнь 1944

Комиссары: Леонов Василий Сергеевич
август 1942 — октябрь 1942
Финогеев Илья Григорьевич
февраль 1943 — июнь 1943
Игнатович Федор Петрович
июнь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Сытенко Василий Дмитриевич
август 1942 — октябрь 1942
Орешич Григорий Степанович
июль 1943 — август 1943, и. о.
Руколь Яков Федорович
август 1943 — июнь 1944

1-й отряд им. М. И. Кутузова

Организован в ноябре 1942 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 130 партизан.

Командир отряда — Руколь Яков Федорович
февраль 1943 — август 1943

Комиссары: Финогеев Илья Григорьевич
ноябрь 1942 — февраль 1943
Голиков Александр Григорьевич
август 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Кабанов Николай Кузьмич
июнь 1943 — сентябрь 1943
Обельченко Павел Павлович
сентябрь 1943 — июнь 1944

2-й отряд им. Н. А. Щорса

Создан в ноябре 1942 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 101 партизана.

Командиры отряда: Шныркевич Петр Федорович
ноябрь 1942 — сентябрь 1943
Хващевский Сергей Афанасьевич
сентябрь 1943 — июнь 1944

Комиссар — Короткевич Михаил Демьянович
август 1943 — июнь 1944

Начальник штаба — Окунев Владимир Иванович
июнь 1943 — июнь 1944

3-й отряд «Ураган»

Образован в декабре 1942 г. из партизан, выделенных бригадой.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 104 партизана.

Командиры отряда: Деев Дмитрий Яковлевич
декабрь 1942 — январь 1944
Орешич Григорий Степанович
январь 1944 — июнь 1944

Комиссары: Агеев Михаил Георгиевич
июнь 1943 — январь 1944
Шумилов Петр Васильевич
январь 1944 — февраль 1944
Финогеев Илья Григорьевич
февраль 1944 — март 1944, и. о.
Каминский Иван Михайлович
март 1944 — июнь 1944

26. Зак 2999

Начальники штаба: Маточкин Василий Яковлевич
май 1943 — сентябрь 1943
Бережной Андрей Петрович
сентябрь 1943 — июнь 1944

4-й отряд

Создан в начале сентября 1943 г. из партизан, выделенных 3-м отрядом «Ураган».
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 103 партизана.
Командиры отряда: Маточкин Василий Яковлевич
сентябрь 1943 — март 1944
Деев Дмитрий Яковлевич
март 1944 — июнь 1944
Комиссар — Смирнов Константин Васильевич
сентябрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Алифанов Василий Сергеевич
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Шведко Иван Федорович
ноябрь 1943 — июнь 1944

5-й отряд

Образован в начале 1943 г. как разведывательный отряд.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 71 партизана.
Командир отряда — Агапоненко Николай Алексеевич
— июнь 1944, погиб
Комиссары: Игнатович Федор Петрович
февраль 1943 — июнь 1943
Ильин Владимир Петрович
июнь 1943 — июнь 1944
Начальник штаба — Евсеенко Александр Прокофьевич
июль 1943 — июнь 1944

6-й отряд

Организован в начале октября 1943 г. из партизан, выделенных бригадой.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 73 партизана.
Командиры отряда: Шведко Иван Федорович
октябрь 1943 — ноябрь 1943
Алифанов Василий Сергеевич
ноябрь 1943 — июнь 1944
Комиссар — Басанский Мина Минович
октябрь 1943 — июнь 1944

7-й отряд

Создан в конце марта 1944 г. из партизан, выделенных 4-м отрядом.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 18 партизан.
Командир отряда — Маточкин Василий Яковлевич
март 1944 — июнь 1944

1-я БРИГАДА им. К. С. ЗАСЛОНОВА

Создана 15 июля 1942 г.

В сентябре 1941 г. в Москве по инициативе начальника паровозного депо ст. Орша К. С. Заслонова из добровольцев, бывших железнодорожников станций Орша, Смоленск и Вязьма, создан 18-й диверсионный отряд. В пути следования часть бойцов отряда погибла, другие из-за болезни отправлены в советский тыл. Группа во главе с К. С. Заслоновым в середине ноября 1941 г. прибыла в Оршу, где начала действовать подпольно. 25 февраля 1942 г. она вышла в лес и оформилась в отряд.

Командир отряда — Заслонов Константин Сергеевич («Дядя Костя»)
сентябрь 1941 — октябрь 1941
февраль 1942 — июль 1942
Комиссары: Якушев Федор Никитич
сентябрь 1941 — октябрь 1941
Андреев Анатолий Евгеньевич
февраль 1942 — июнь 1942

В марте—апреле 1942 г. в отряд влились партизанские группы П. П. Лимаева, Д. Е. Косачева, Н. В. Смирнова, Л. И. Селицкого, созданные из попавших в окружение военнослужащих, а также жители дд. Межево и Каменка Оршанского района. Позже к отряду К. С. Заслонова присоединились действовавшие здесь же отряды М. П. Харланова, В. П. Комлева и группа вышедших в лес участников Оршанского партийно-комсомольского подполья. Эти отряды и группы 15 июля 1942 г. объединены в бригаду К. С. Заслонова (после гибели 14 ноября 1942 г. ее командира стала называться им. К. С. Заслонова). В июле в бригаде созданы отряды В. П. Комлева, А. П. Завадского, Н. В. Смирнова (позже им. М. И. Кутузова) и диверсионная группа М. М. Лущина. Потом организовались отряды В. Ф. Лазорского, П. Д. Смирнова. 18 августа в бригаду влился прибывший из советского тыла отряд «Быстрый».

В результате тяжелых боев с противником в августе—сентябре 1942 г. часть партизан из отрядов В. П. Комлева, А. П. Завадского, П. Д. Смирнова, «Быстрый» и группа М. М. Лущина вышли в советский тыл. Из оставшихся партизан созданы новые отряды «Истребитель», им. Александра Невского, им. В. И. Чапаева, им. С. Г. Лазо. В конце 1942 г. в состав бригады вошли отдельные отряды им. К. Е. Ворошилова, «Чекист» (позже им. С. М. Кирова) и «Победа». В мае 1943 г. в нее влилась прибывшая из советского тыла инициативная группа В. П. Комлева, на базе которой был воссоздан отряд В. П. Комлева. В июле—ноябре 1943 г. созданы отряды: «Мститель», «Дяди Кости», «Дениса», «Молодой большевик», им. П. К. Пономаренко, им. А. В. Суворова, «Ураган», «Оршанец», «Комсомолец», «Грозный», им. Ф. Л. Федосова, в апреле 1944 г. — им. И. В. Сталина.

По указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б в сентябре 1943 г. отряд им. А. В. Суворова передан Богушевской бригаде (второго состава), отряды им. В. И. Чапаева, С. Г. Лазо, им. П. К. Пономаренко, «Молодой большевик», «Мститель», В. И. Комлева выделены для организации 2-й бригады им. К. С. Заслонова.

Командиру бригады К. С. Заслонову присвоено звание Героя Советского Союза.

Бригада действовала в Оршанском, Сенненском, Богушевском, Чашникском, Толочинском районах Витебской и Холопеничском районе Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 28 июня 1944 г. в составе 13 отрядов. За весь период деятельности бригады в ней насчитывалось 2476 партизан.

Командиры бригады: Заслонов Константин Сергеевич
июль 1942 — ноябрь 1942, погиб
Селицкий Людвиг Иванович
ноябрь 1942 — апрель 1944
Иванов Борис Константинович
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссары: Селицкий Людвиг Иванович
июль 1942 — апрель 1943
Любимцев Михаил Тихонович
апрель 1943 — июнь 1943
Иванов Борис Константинович
июнь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Лимаев Петр Петрович
июль 1942 — ноябрь 1942
Положенцев Василий Родионович
ноябрь 1942 — апрель 1943
Смирнов Виктор Никандрович
апрель 1943 — июнь 1944

Отряд «Быстрый»

Организован ЦК КП(б) Белоруссии в мае 1942 г. в советском тылу. В июне прибыл в Оршанский район, где до августа действовал самостоятельно. В конце сентября 1942 г. часть его партизан вышла в советский тыл, оставшиеся распределены по отрядам бригады.

Командир отряда — Амельченко Гавриил Григорьевич
май 1942 — сентябрь 1942

Комиссар — Алай Павел Владимирович
май 1942 — сентябрь 1942
Начальник штаба — Панкратов Василий Никифорович
май 1942 — сентябрь 1942

Отряд им. М. И. Кутузова

Образован в мае 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 114 партизан.
Командиры отряда: Смирнов Николай Васильевич, погиб
Положенцев Василий Родионович
— ноябрь 1942
Лебедев Владимир Федорович
ноябрь 1942 — декабрь 1942
Свирин Петр Дмитриевич
декабрь 1942 — апрель 1943
Громыко Григорий Александрович
май 1943 — июль 1943
Гурусов Николай Иванович
июль 1943 — май 1944
Фирсов
май 1944 —
Комиссары: Селицкий Людвиг Иванович
— июль 1942
Сыркин Василий
Борисов Николай Степанович
октябрь 1942
Свирин Петр Дмитриевич
ноябрь 1942 — декабрь 1942
Бодунов Николай Иванович
декабрь 1942 — август 1943
Ветошкин Максим Иванович
— июнь 1944, погиб
Затюпа Иван Исаевич
июнь 1944
Начальники штаба: Вольский Всеволод Петрович
август 1942 —
Мудраков Емельян Гаврилович
май 1943 — март 1944
Василевский Стефан Афанасьевич
март 1944 — июнь 1944

Отряд «Истребитель»

Создан в сентябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 240 партизан.
Командиры отряда: Косачев Денис Ефимович
— ноябрь 1942, погиб
Смирнов Павел Никифорович
ноябрь 1942 — январь 1943
Таратинский Василий Иванович
февраль 1943 — декабрь 1943
Кожевников Даниил Никифорович
декабрь 1943 —
Наумов Николай Дмитриевич
февраль 1944 — июль 1944
Комиссары: Харланов Михаил Павлович
сентябрь 1942
Куприхин Леонид Михайлович
сентябрь 1942 — ноябрь 1942, погиб
Банаев Никифор Семенович
декабрь 1942 — май 1943

Матвеенко Максим Афанасьевич
май 1943 — январь 1944
Сушкевич Алексей Алексеевич
февраль 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Таратинский Василий Иванович
ноябрь 1942 — январь 1943
Чистяков Александр Прокопьевич
май 1943 — июнь 1944

Отряд им. Александра Невского

Организован в сентябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 126 партизан.
Командиры отряда: Федосов Федор Леонтьевич
сентябрь 1942 — апрель 1943, погиб
Снопков Михаил Петрович
апрель 1943 — август 1943, погиб
Кравченко Иван Иванович
сентябрь 1943 — ноябрь 1943, погиб
Петров Борис Иванович
декабрь 1943 — март 1944
Иванов Степан Тарасович
март 1944 — июнь 1944
Красновский Николай Сергеевич
июнь 1944
Комиссары: Чебриков Сергей Иванович
сентябрь 1942 — июнь 1944, погиб
Василенок Георгий Михайлович
июнь 1944
Начальники штаба: Голубев Андрей Яковлевич
январь 1943 — октябрь 1943
Иванов Степан Тарасович
декабрь 1943 — март 1944
Ковалев Виктор Алексеевич
март 1944 — май 1944
Василевский Владимир Васильевич
май 1944 — июнь 1944

Отряд им. С. М. Кирова

Образован в конце ноября 1942 г. на базе инициативной группы М. С. Кожевникова, выделенной отрядом им. К. Е. Ворошилова. До июля 1943 г. именовался «Чекист».
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 127 партизан.
Командиры отряда: Кожевников Михаил Семенович
ноябрь 1942 – июль 1943
Сыромятский Василий Семенович
июль 1943 — июнь 1944
Комиссары: Гурин Кузьма Егорович
ноябрь 1942 — сентябрь 1943
Пипченко Гарий Яковлевич
сентябрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Козлов Савелий Алексеевич
— декабрь 1942, погиб
Пипченко Гарий Яковлевич
декабрь 1942 — сентябрь 1943
Руммо Константин Сергеевич
сентябрь 1943 — июнь 1944

Отряд им. К. Е. Ворошилова

Создан в мае 1942 г. на базе вышедших в лес групп — участников оршанского партийно-комсомольского подполья И. Ф. Сивцова, Ф. П. Сплошнова, В. Е. Нечаева и попавшей в окружение группы военнослужащих во главе с В. Александровским. В отряд влилась также подпольная группа д. Юрцево Оршанского района.

До июня 1942 г. отряд действовал самостоятельно, затем — в составе Богушевской бригады, с конца 1942 г. — в 1-й бригаде им. К. С. Заслонова. С декабря 1942 г. до июля 1943 г. именовался «Мститель».

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 183 партизана.

Командиры отряда: Сивцов Иван Фомич
май 1942 — ноябрь 1942
Собакин Михаил Митрофанович
ноябрь 1942 — апрель 1943, погиб
Сплошнов Федор Петрович
апрель 1943 — июнь 1944

Комиссары: Александровский Владимир
май 1942, погиб
Анкинович Леон Никифорович
май 1942 — сентябрь 1943
Жданович Василий Степанович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Ефимчик Павел Николаевич
май 1942 — июнь 1942
Солодкий Андрей Тихонович
июнь 1942 — август 1942
Крушинский Алексей Степанович
август 1942 — октябрь 1942
Сплошнов Федор Петрович
октябрь 1942 — апрель 1943
Жданович Василий Степанович
апрель 1943 — сентябрь 1943
Егоров Николай Степанович
сентябрь 1943 — июнь 1944, погиб

Отряд «Победа»

Организован летом 1942 г. из жителей Толочинского района и военнослужащих, не вышедших из окружения. До конца ноября 1942 г. действовал самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 117 партизан.

Командиры отряда: Апсатарев Баимет Минглишевич
август 1942 — январь 1943
Вашкин Михаил Петрович
январь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Карцев Владимир Петрович
январь 1943 — сентябрь 1943
Кузнецов Николай Миронович
октябрь 1943 — январь 1944
Осипов Григорий Николаевич
январь 1944 — май 1944, погиб
Беленков Филипп Прокофьевич
май 1944 — июнь 1944

Начальники штаба: Шаршун Павел Иванович
январь 1943 — октябрь 1943
Смоляков Виктор Францевич
октябрь 1943 — июнь 1944

Отряд «Дяди Кости»

Образован в начале июня 1943 г. на базе группы В. Я. Сарнова, прибывшей в середине мая в тыл противника по заданию ЦК КП(б)Б.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 246 партизан.

Командиры отряда: Сарнов Владимир Яковлевич
июнь 1943 — июль 1943, погиб
Звонков Фома Гурьянович
июль 1943 — декабрь 1943
Верховодько Владимир Михайлович
декабрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Верховодько Владимир Михайлович
июнь 1943 — декабрь 1943
Кардовская Елена Захаровна
март 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Снытко Александр Дмитриевич
июнь 1943 — июнь 1944

Отряд «Дениса»

Создан в июле 1943 г. на базе инициативной группы Г. Я. Левыкина, выделенной отрядом «Истребитель».
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 179 партизан.
Командиры отряда: Левыкин Григорий Яковлевич
июль 1943 — май 1944, погиб
Токарев Иван Яковлевич
июнь 1944
Комиссар — Плиско Адольф Карлович
июль 1943 — июнь 1944
Начальник штаба — Ариков Николай Федорович
сентябрь 1943 — июнь 1944, погиб

Отряд «Ураган»

Организован в начале октября 1943 г. из партизан, выделенных отрядом «Дениса».
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 50 партизан.
Командиры отряда: Полянский Константин Иванович
октябрь 1943 — май 1944
Ковтун Федор Евтихиевич
май 1944 — июнь 1944
Голубев Андрей Яковлевич
июнь 1944
Комиссар — Голубев Андрей Яковлевич
октябрь 1943 — июнь 1944
Начальник штаба — Ральцевич Иван Иванович
октябрь 1943 — июнь 1944

Отряд «Комсомолец»

Образован в начале октября 1943 г. из партизан, выделенных отрядом "Победа". Приказом по бригаде 12 марта 1944 г. ввиду малочисленности был расформирован, личный состав передан отряду "Оршанец".
Командир отряда — Шаршун Павел Иванович
октябрь 1943 — март 1944
Комиссары: Карцев Владимир Петрович
октябрь 1943 — декабрь 1943
Рыжанский Георгий Иосифович
январь 1944 — март 1944
Начальник штаба — Подалинский Михаил Афанасьевич
октябрь 1943 — март 1944

Отряд "Оршанец"

Создан в начале октября 1943 г. из партизан, выделенных отрядом "Истребитель".
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 85 партизан.
Командир отряда — Демидов Кузьма Филатович
октябрь 1943 — июнь 1944
Комиссар — Пригода Степан Трифонович
октябрь 1943 — май 1944
Начальники штаба: Волоткевич Александр Константинович
октябрь 1943 — март 1944
Шаршун Павел Иванович
март 1944 — апрель 1944
Таратинский Василий Иванович
апрель 1944 — июнь 1944

Отряд «Грозный»

Организован 7 ноября 1943 г. на базе группы «Грозного» (50 чел.), действовавшей в Оршанском районе с 1942 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 139 партизан.

Командир отряда — Будыс Владимир Ефимович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Наталевич Евстафий Архипович
ноябрь 1943 — январь 1944
Василенок Георгий Михайлович
февраль 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Головин Аркадий Васильевич
ноябрь 1943 —

Отряд им. Ф. Л. Федосова

Образован в конце ноября 1943 г. из партизан, выделенных отрядом им. Александра Невского. Отряду присвоено имя командира отряда им. Александра Невского Ф. Л. Федосова, погибшего 20 апреля 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 103 партизана.

Командир отряда — Апсатарев Баимет Минглишевич
ноябрь 1943 — декабрь 1943
Комиссар — Берашевич Прокоп Степанович
декабрь 1943 — июнь 1944
Начальник штаба — Сагалин Сергей Павлович
декабрь 1943 — май 1944, погиб

Отряд им. И. В. Сталина

Организован в апреле 1944 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 56 партизан.

Командир отряда — Шаршун Павел Иванович
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссар — Скроба Аркадий Сергеевич
апрель 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Шевердов Петр Иванович
— июнь 1944, погиб

1-я СМОЛЕНСКАЯ БРИГАДА

Создана в марте 1942 г.

В августе 1941 г. на территории Духовщинского, Слободского и Демидовского районов Смоленской области из военнослужащих, попавших в окружение, начали организовываться партизанские группы и отряды. Первые из них — Т. Г. Давыдкина и А. С. Туровского. К весне 1942 г. образованы группы П. М. Анисимова, Г. К. Лутового, П. Куковякина, Москалева, Ф. Я. Ковалева, А. И. Евстратова, А. Г. Богдановича и др. 26 марта 1942 г. на совещании командиров этих отрядов и групп принято решение сформировать 1-й партизанский батальон под командованием Ф. Я. Апретова в составе трех отрядов: 1, 2, 3-й. В апреле в него влились отряды П. М. Анисимова и Д. И. Анисимова. В мае 1942 г. батальон определен 1-й партизанской бригадой, в которую в июне 1942 г. входили отряды 1, 2, 3, 4, 5, 6-й. 12 июня 1942 г. бригада численностью до 1400 человек разукрупнилась. Отряды 1, 3, 6-й выделились для организации 3-й бригады Смоленской области. Оставшиеся 2, 4, 5-й получили соответственно новые номерные обозначения: 1, 2, 3-й. Одновременно создан новый, 4-й отряд.

В начале октября 1942 г. бригада выходила в советский тыл, была экипирована и вновь вернулась в район боевых действий. В боях с карателями в ноябре некоторые ее отряды рассеяны, другие вышли в советский тыл. По приказу штаба партизанского движения Калининского фронта бригада вновь сформирована из числа вышедших партизан и 7 февраля 1943 г. в составе 134 человек прибыла на оккупированную территорию Смоленской области. В августе 1943 г. она передислоцировалась в Витебскую область и вошла в подчинение БШПД.

Бригада действовала в Духовщинском, Руднянском районах Смоленской, Сенненском, Толочинском, Чашникском, Лепельском — Витебской, Холопеничском, Крупском — Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 26 июня 1944 г. в составе 5 отрядов общей численностью 390 партизан.

Командиры бригады: Апретов Федор Яковлевич
март 1942 — ноябрь 1942, погиб
Евстратов Анисим Илларионович
ноябрь 1942 — август 1943
Петровичев Никита Петрович
август 1943 — май 1944
Целищевский Владимир Иванович
июнь 1944

Комиссары: Богданович Анатолий Григорьевич
март 1942 — июнь 1942
Петровичев Никита Петрович
июнь 1942 — август 1943
Вайзулин Икрам Халимович
август 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Евстратов Анисим Илларионович
апрель 1942 — ноябрь 1942
Нестеров Дмитрий Матвеевич
апрель 1943, и. о.
Прусаков Андрей Васильевич
— август 1943, и. о.
Жилин Семен Дмитриевич
август 1943 — июнь 1944

1-й отряд

Организован в феврале 1942 г. на базе группы, созданной летом 1941 г. из военнослужащих, попавших в окружение, и жителей дд. Гришково, Тикуны, Страдец, Петровское, Воскресенское Духовщинского района Смоленской области. В феврале 1942 г. отряд перешел в Демидовский район и приступил к боевым операциям. До марта действовал самостоятельно, затем вошел в состав бригады 2-м отрядом, с июня 1942 г. — 1-м.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 37 партизан.

Командиры отряда: Туровский Александр Сергеевич
февраль 1942 —март 1942
Соколов Анатолий Евлампиевич
март 1942 — сентябрь 1942
Жилин Семен Дмитриевич
сентябрь 1942 — август 1943
Акимов Пантелей Михайлович
август 1943 — январь 1944
Чапкин Сергей Павлович
январь 1944 — июнь 1944

Комиссары: Соколов Анатолий Евлампиевич
февраль 1942 — март 1942
Цуранов Петр Феоктистович
март 1942 — апрель 1942
Акимов Пантелей Михайлович
апрель 1942 — август 1943
Биржаков Михаил Емельянович
август 1943 — октябрь 1943
Васильев Иван Алексеевич
октябрь 1943 — июнь 1944, погиб

Начальники штаба: Очиров Гурджан Ванюшкеевич
— март 1942
Чужов Николай Александрович
март 1942 — июнь 1942
Иванов Антон Иванович
июль 1942 —

Кузьменков Сергей Андреевич
ноябрь 1942 —
Соломонов Дмитрий Евдокимович
январь 1943 — май 1943
Жилин Семен Дмитриевич
май 1943 — июль 1943, и. о.
Спирин Григорий Андреевич
июль 1943 — октябрь 1943
Битков Дмитрий Васильевич
октябрь 1943 — апрель 1944
Забавкин Егор Прокопьевич
апрель 1944 — июнь 1944

2-й отряд

Образован в феврале 1942 г. в Демидовском районе Смоленской области. До апреля действовал самостоятельно, затем — в составе бригады 4-м отрядом, с июня 1942 г. — 2-м. 9 июня 1944 г. расформирован, личный состав передан 1, 3 и 4-му отрядам.

Командиры отряда: Анисимов Павел Михайлович
февраль 1942 — август 1942
Чужов Николай Александрович
август 1942 —
Спирин Григорий Андреевич
январь 1943 — июль 1943
Поляков Николай Алексеевич
июль 1943 — июнь 1944

Комиссары: Анохин Иван Михайлович, погиб
Максименков Григорий Артемьевич
Бойко Иван Васильевич
—апрель 1944
Ковалев Филипп Яковлевич
апрель 1944 — июнь 1944

Начальники штаба: Веселков Василий Иванович
Кузьменков Михаил Иванович
август 1942 —
Анисимов Евгений Семенович
— май 1943, погиб
Поляков Николай Алексеевич
май 1943 — июль 1943
Васильев Иван Алексеевич
июль 1943 — октябрь 1943
Сухоцкий Константин Давыдович
октябрь 1943 —
Голюдбин Иван Алексеевич
апрель 1944 — июнь 1944

3-й отряд

В августе 1941 г. в Касплянском районе Смоленской области из попавших в окружение военнослужащих организовалась группа под командованием И. Р. Шлапакова. В январе 1942 г. она объединилась с такой же группой Барабанщикова в отряд. До мая 1942 г. он назывался им. Железнякова, затем ему присвоено имя Героя Советского Союза В. Т. Куриленко (в марте 1944 г. имя В. Т. Куриленко передано 3-му отряду 16-й Смоленской бр.). Действовал самостоятельно, в июне вошел 5-м отрядом (позже 3-й) в бригаду.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 56 партизан.

Командиры отряда: Шлапаков Иван Романович
январь 1942 — июль 1942
Бурцев Алексей Иванович
август 1942 — март 1944
Еремин Яков Николаевич
Иванов Георгий Ерофеевич
— апрель 1944, погиб
Бойко Иван Васильевич
апрель 1944 — июнь 1944

Комиссары: Владимиров Иван Иванович
март 1942 — июнь 1942
Афанасьев Георгий Петрович
Соломонов Дмитрий Евдокимович
май 1943 — апрель 1944
Битков Дмитрий Васильевич
апрель 1944 —
Начальники штаба: Князев Петр Константинович
Бурцев Алексей Иванович
Никулин Тимофей Васильевич
май 1943 — декабрь 1943
Солодков Василий Гаврилович
декабрь 1943 — апрель 1944, и. о.
Глоба Андрей Григорьевич
апрель 1944 — июнь 1944

4-й отряд

В августе 1941 г. в д. Кушнерово Кардымовского района Смоленской области организовалась партизанская группа во главе с Г. К. Луговым. В октябре она пополнилась жителями Духовщинского и Смоленского районов и к весне 1942 г. выросла в отряд, который с середины марта 1942 г. до июня действовал 1-м взводом в составе 1-го отряда.

С октября 1942 г. история отряда не прослеживается.

Командир отряда — Луговой Григорий Кириллович
Комиссары: Попов Алексей Михайлович
Бойко Иван Васильевич
Начальник штаба — Кремнев Алексей Платонович

4-й отряд (второго состава)

Сформирован 19 июля 1943 г. из партизан, выделенных 2-м и 3-м отрядами.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 61 партизана.

Командиры отряда: Ковалев Филипп Яковлевич
июль 1943 — сентябрь 1943
Антипин Николай Николаевич
сентябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Номировский Иван Трифонович
июль 1943 —
Ковалев Филипп Яковлевич
сентябрь 1943 — март 1944
Ефремов Николай Нилович
апрель 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Ефремов Николай Нилович
— апрель 1944
Ильичев Тимофей Федорович
апрель 1944 — июнь 1944

5-й отряд

Организован 15 июля 1943 г. из личного состава, выделенного штабным подразделением бригады.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 66 партизан.

Командиры отряда: Шумаков Виктор Васильевич
июль 1943 — октябрь 1943
январь 1944 — июнь 1944
Белов Андрей Григорьевич
июнь 1944
Комиссары: Бабкин Дмитрий Николаевич
июль 1943 —
Волошанин Сергей Иванович
— сентябрь 1943, погиб

Кудинов Георгий Георгиевич
октябрь 1943, погиб
Солодков Василий Гаврилович
октябрь 1943 — декабрь 1943
Никулин Тимофей Васильевич
декабрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Золотов Павел Дмитриевич
июль 1943
Будаев Алексей Александрович
октябрь 1943 — июнь 1944

6-й отряд

Образован 3 октября 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 32 партизана.

Командиры отряда: Спирин Григорий Андреевич
октябрь 1943
Биржаков Михаил Емельянович
октябрь 1943 — февраль 1944
Коннов Иосиф Иванович
февраль 1944 —
Соломонов Дмитрий Евдокимович
май 1944 — июнь 1944

Комиссары: Биржаков Михаил Емельянович
октябрь 1943
Фокин Виктор Федорович
октябрь 1943 — январь 1944
Лысенков Владимир Тарасович
февраль 1944 — июнь 1944

Начальники штаба: Спирин Григорий Андреевич
январь 1944 — март 1944
Солодков Василий Гаврилович
апрель 1944 — июнь 1944

2-я БРИГАДА им. К. С. ЗАСЛОНОВА

Создана 25 сентября 1943 г. в соответствии с указанием БШПД и Витебского подпольного обкома КП(б)Б на базе отрядов им. В. И. Чапаева, им. С. Г. Лазо, им. П. К. Пономаренко, «Молодой большевик», «Мститель» и В. П. Комлева, выделенных 1-й бригадой им. К. С. Заслонова. Позже организован отряд «Октябрь». Бригаде присвоено имя Героя Советского Союза К. С. Заслонова (погиб 14 ноября 1942 г.).

Бригада действовала в Оршанском, Сенненском, Толочинском, Чашникском, Лепельском районах Витебской и Холопеничском районе Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 27 июня 1944 г. в составе 7 отрядов общей численностью 905 партизан.

Командир бригады — Комлев Василий Павлович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Комиссар — Беляев Валентин Емельянович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Положенцев Василий Родионович
сентябрь 1943 — декабрь 1943
Большунов Михаил Максимович
январь 1944 — июнь 1944, погиб
Загер Михаил Сахнович
июнь 1944

Отряд им. В. И. Чапаева

Организован в сентябре 1942 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 138 партизан.
Командиры отряда: Соловьев Александр И.
сентябрь 1942 — ноябрь 1942, погиб
Нечаев Василий Евдокимович
декабрь 1942 — июнь 1944
Комиссар — Рыбченко Митрофан Яковлевич
сентябрь 1942 — июль 1944
Начальники штаба: Кузнецов Николай Миронович
сентябрь 1942 — июль 1943
Кучко Захар Петрович
август 1943 — сентябрь 1943
Романов Иван Иванович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Отряд им. С. Г. Лазо

Образован в сентябре 1942 г. на базе группы В. Е. Беляева, действовавшей с апреля 1942 г. В декабре 1942 г. отряду присвоено имя С. Г. Лазо.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 146 партизан.
Командиры отряда: Беляев Валентин Емельянович
сентябрь 1942 — сентябрь 1943
Лебедев Владимир Федорович
октябрь 1943 — ноябрь 1943
Панушкин Филипп Иванович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Бойко Павел Моисеевич
сентябрь 1942, погиб
Балашов Гавриил Григорьевич
декабрь 1942 — июнь 1944
Начальники штаба: Подлесный Георгий Никифорович
октябрь 1942 — июль 1943
Подалинский Марк Власович
октябрь 1943 — ноябрь 1943
Беляев Григорий Васильевич
ноябрь 1943 — июнь 1944
Беляков Павел Алексеевич
июнь 1944

Отряд им. М. И. Калинина

Сформирован в марте 1942 г. из группы военнослужащих во главе с В. П. Комлевым, не вышедшей из окружения. До июля 1942 г. действовал самостоятельно, затем — в составе 1-й бригады им. К. С. Заслонова 1-м отрядом. 18 сентября 1942 г., в период боев с карателями, вышел в советский тыл и расформирован.

В мае 1943 г. по заданию БШПД в тыл противника прибыла инициативная группа во главе с В. П. Комлевым, на базе которой отряд был воссоздан. До октября 1943 г. назывался по имени командира.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 146 партизан.
Командиры отряда: Комлев Василий Павлович
март 1942 — сентябрь 1942
май 1943 — сентябрь 1943
Панушкин Филипп Иванович
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Большунов Михаил Максимович
ноябрь 1943 — январь 1944

Загер Михаил Сахнович
январь 1944 — июнь 1944
Кожевников Михаил Семенович
июнь 1944

Комиссары: Шурман Иван Семенович
июль 1942
Сарнычев Алексей Евдокимович
август 1942 — сентябрь 1942
Иванов Борис Константинович
май 1943 — июнь 1943
Панушкин Филипп Иванович
июнь 1943 — сентябрь 1943
Загер Михаил Сахнович
сентябрь 1943 — январь 1944
Тимошкин Иван Васильевич
январь 1944 — июнь 1944

Начальники штаба: Гурусов Николай Иванович
май 1943 — июль 1943
Лебедев Владимир Федорович
ноябрь 1943 — май 1944, погиб
Корнюшин Иван Трофимович
июнь 1944

Отряд им. П. К. Пономаренко

Создан в конце июля 1943 г. в 1-й бригаде им. К. С. Заслонова на базе инициативной группы Г. Н. Подлесного, выделенной отрядом им. С. Г. Лазо.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 84 партизана.

Командир отряда — Подлесный Георгий Никифорович
июль 1943 — июнь 1944

Комиссары: Арянцев Александр Алексеевич
июль 1943 — март 1944
Алексеев Иван Михайлович
март 1944 — апрель 1944
Хрипач Иван Семенович
апрель 1944 — июнь 1944
Кузнецов Николай Миронович
июнь 1944

Начальник штаба — Кулик Михаил Романович
декабрь 1943 — май 1944

Отряд «Мститель»

Организован в конце июля 1943 г. в 1-й бригаде им. К. С. Заслонова на базе инициативной группы П. П. Лемаева, выделенной отрядом им. К. Е. Ворошилова.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 138 партизан.

Командиры отряда: Лемаев Петр Петрович
июль 1943 — октябрь 1943
Степаненко Алексей Иванович
октябрь 1943 — декабрь 1943
Положенцев Василий Родионович
декабрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Стахович Аркадий Прокопович
июль 1943 — октябрь 1943
Гусев Василий Васильевич
октябрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Гусев Василий Васильевич
июль 1943 — октябрь 1943
Хацкевич Михаил Алексеевич
октябрь 1943 — июнь 1944

Отряд «Молодой большевик»

Образован в конце июля 1943 г. в 1-й бригаде им. К. С. Заслонова на базе инициативной группы П. В. Дроздова, выделенной отрядом им. В. И. Чапаева.

На день сосдинения с частями Красной Армии насчитывал 129 партизан.

Командиры отряда: Дроздов Прокоп Васильевич
июль 1943 — октябрь 1943
Колухин Федор Васильевич
октябрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Бондарев Иван Иосифович
июль 1943 — декабрь 1943
Лемаев Петр Петрович
декабрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Николаенко Григорий Алексеевич
июль 1943 —
Крюковский Николай Игнатьевич
— март 1944
Вавилов Дмитрий Алексеевич
март 1944 — июнь 1944

Отряд «Октябрь»

Сформирован в начале ноября 1943 г. из партизан, выделенных отрядами им. С. Г. Лазо и им. В. И. Чапаева.

На день сосдинения с частями Красной Армии насчитывал 117 партизан.

Командиры отряда: Кутепов Иван Максимович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Беляев Григорий Васильевич
июнь 1944

Комиссары: Новиков Николай Петрович
ноябрь 1943 — май 1944
Здрадовский Бронислав Иосифович
май 1944 — июнь 1944

Начальник штаба — Подалинский Марк Власович
ноябрь 1943 — июнь 1944, погиб

16-я СМОЛЕНСКАЯ БРИГАДА

Создана 28 июля 1942 г. в Касплянском районе Смоленской области на базе отрядов В. И. Целищевского и А. С. Лещева, выделенных 3-й бригадой Смоленской области. Отрядам были присвоены номерные обозначения 1-й и 2-й. Позже в составе бригады организованы отряды 3, 4, 5, 6, 7, 8-й (последний в декабре 1943 г. расформирован). До весны 1943 г. бригада именовалась 5-я, действовала в Смоленской области, в марте 1943 г. передислоцировалась в Витебскую.

Бригада действовала в Касплянском, Руднянском районах Смоленской, Лиозненском, Оршанском, Сенненском, Богушевском, Ушачском — Витебской и Миорском, Шарковщинском, Свирском — Вилейской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 5 июля 1944 г. в составе 7 отрядов общей численностью 637 партизан.

Командиры бригады: Давыдкин Трофим Гурьевич
июль 1942 — август 1942
Шлапаков Иван Романович
август 1942 — июль 1944
Алесенков Иван Кузьмич
март 1944 — июнь 1944, и. о.

Комиссары: Гольнев Дмитрий Тимофеевич
июль 1942 — сентябрь 1943
Куличков Александр Михайлович
октябрь 1943 — март 1944
Тимошенков Григорий Николаевич
март 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Шалыгин Афанасий Ефимович
июль 1942 —
Алесенков Иван Кузьмич
март 1943 — апрель 1943
Юрьев Павел Филиппович
июль 1943 — январь 1944
Виноградов Павел Иванович
январь 1944 — май 1944
Бурцев Алексей Иванович
июнь 1944 — июль 1944

1-й отряд

Организован в июне 1942 г. До июля 1942 г. действовал в составе 3-й бригады Смоленской области.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 69 партизан.

Командиры отряда: Целищевский Владимир Иванович
июнь 1942 — июль 1943
Молчанов Михаил Федорович
— февраль 1944
Кудряков Ахмет Ибрагимович
— май 1944, погиб
Каховский Даниил Никанорович
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Болотников Павел Андреевич
Степичев Василий Степанович
апрель 1943 — июль 1944
Прокофьев Николай Петрович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Тимонин Петр Трофимович
Федотова Мария Васильевна
Хабурин Леонид Александрович
Молчанов Михаил Федорович
Антипин Аркадий Васильевич
ноябрь 1943 — июль 1944

2-й отряд

Образован в июне 1942 г. До июля 1942 г. действовал в составе 3-й бригады Смоленской области.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 139 партизан.

Командиры отряда: Лещев Алексей Степанович
июнь 1942 — июль 1943
Куряков Владимир Павлович
август 1943 — октябрь 1943
Афанасьев Георгий Петрович
октябрь 1943 — июнь 1944
Хмельков Владимир Семенович
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Куличков Александр Михайлович
— август 1942
Афанасьев Георгий Петрович
август 1942 — октябрь 1943
Чуваев Александр Иванович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Касьянов Алексей Иосифович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Юрьев Павел Филиппович
июль 1942 — январь 1943
Заломаев Арсентий Александрович
февраль 1943 — октябрь 1943
Хмельков Владимир Семенович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Будюкин Василий Федорович
июнь 1944 — июль 1944

3-й отряд им. В. Т. Куриленко

Сформирован в декабре 1942 г. из партизан, выделенных 1-м и 2-м отрядами бригады. В марте 1943 г. в него влилась группа партизан 3-го отряда им. В. Т. Куриленко 1-й Смоленской бригады. Имя Героя Советского Союза партизана Владимира Тимофеевича Куриленко отряду присвоено в марте 1944 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 81 партизана.

Командиры отряда: Алесенков Иван Кузьмич
декабрь 1942 — март 1943
Юрьев Павел Филиппович
Ефремов Яков Ефимович
июль 1943 — июнь 1944
Васильев Николай Васильевич
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Тимошенков Григорий Николаевич
сентябрь 1943 — февраль 1944
Грязнов Дмитрий Борисович
март 1944 — июнь 1944
Заломаев Арсентий Александрович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Степичев Василий Степанович
декабрь 1942 — апрель 1943
Ефремов Яков Ефимович
апрель 1943 — июль 1943
Гришин Михаил Матвеевич
июль 1943 — август 1943
Грязнов Дмитрий Борисович
август 1943 — март 1944
Новиков Григорий Афанасьевич
март 1944 — май 1944
Богданов Александр Прохорович
июнь 1944

4-й отряд

Создан в феврале 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 79 партизан.

Командиры отряда: Дубленных Василий Сергеевич
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Гришин Михаил Матвеевич
ноябрь 1943 — июнь 1944, погиб

Комиссары: Болотников Павел Андреевич
— июнь 1943, погиб
Дубленных Василий Сергеевич
июнь 1943 — сентябрь 1943
Скуридин Василий Андреевич
октябрь 1943 — март 1944
Заломаев Арсентий Александрович
март 1944 — июнь 1944
Грязнов Дмитрий Борисович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Касьянов Константин Андреевич
апрель 1943 — июль 1943
Хмельков Владимир Семенович
июль 1943 — ноябрь 1943
Журба Алексей Трофимович
ноябрь 1943 — январь 1944
Милютенко Андрей Васильевич
январь 1944 — июнь 1944

5-й отряд

Организован в конце июля 1943 г. из жителей Чашникского района Витебской и Холопеничского — Минской областей.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 56 партизан.

Командиры отряда: Куряков Владимир Павлович
июль 1943 — август 1943
Гришин Михаил Матвеевич
август 1943 — октябрь 1943

Комиссары: Медведев Петр Васильевич
июль 1943 — ноябрь 1943
Синяков Василий Сидорович
ноябрь 1943 —

Начальники штаба: Конюхов Михаил Федорович
июль 1943 — сентябрь 1943
Каховский Даниил Никанорович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Смирнов Михаил Наумович
июнь 1944 — июль 1944

6-й отряд

Образован в сентябре 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 84 партизана.

Комиссары отряда: Григорьев Максим Григорьевич
сентябрь 1943 — ноябрь 1943
Супрун Михаил Владимирович
ноябрь 1943 — май 1944, погиб
Железнов Иван Архипович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Куряков Владимир Павлович
февраль 1944 —
Смолкотин Василий Сергеевич
июнь 1944 — июль 1944

7-й отряд

Сформирован в октябре 1943 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 59 партизан.

Командир отряда — Куряков Алексей Ермолаевич
октябрь 1943 — декабрь 1943

Комиссары: Медведев Петр Васильевич
Заломаев Арсентий Александрович
декабрь 1943 — март 1944
Скуридин Василий Андреевич
март 1944 — май 1944, погиб
Чуваев Александр Иванович
июнь 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Виноградов Павел Иванович
октябрь 1943 — январь 1944
Журба Алексей Трофимович
январь 1944 — апрель 1944
Толкачев Сергей Степанович
май 1944 — июль 1944

8-й отряд

Организован в ноябре 1943 г. из жителей Лиозненского района. 26 декабря 1943 г. расформирован, личный состав передан 7-му отряду.

Командир отряда — Богданович Никита Матвеевич
ноябрь 1943 — декабрь 1943

Комиссар — Заломаев Арсентий Александрович
ноябрь 1943 — декабрь 1943
Начальник штаба — Уткин Михаил Михайлович
ноябрь 1943 — декабрь 1943

БРИГАДА им. А. Ф. ДАНУКАЛОВА

Создана в апреле 1942 г. по указанию Витебского подпольного обкома КП(б)Б на базе отдельных отрядов «Родина», «Крепость» и «Гроза врагам» (позже 4-й «Смерть врагам»). В 1942—1943 гг. в бригаде организуются отряды 1-й «Прогресс», 2-й им. В. И. Чапаева, 6-й «Моряк», «Гроза», И. И. Гурьева, А. С. Гайдукова, И. И. Власова, 10-й им. К. Е. Ворошилова, им. И. В. Сталина, 11-й «Советская Белоруссия», 9-й «Буревестник», 12-й «Интернационал», 13-й «Гвардеец», 14-й «Истребитель», 15-й «Сокол», 16-й «Комсомолец», 17-й «Мститель», 18-й «Звезда», 19-й «Казбек», 20-й «Большевик». Кроме того, в бригаду влились отдельные отряды — К. В. Зюкова (в июне 1942 г.), «Кочубея» (позже «Победа», в сентябре 1942 г.), 8-й им. Н. Н. Селиваненко (в июле 1942 г.).

По указанию ЦК КП(б)Б в июле 1942 г. отряд К. В. Зюкова выделился для организации самостоятельной бригады (в стадии формирования в августе 1942 г. в боях с карателями она была рассеяна, часть ее личного состава влилась в отряд «Крепость»). В августе 1942 г. в Минскую область перебазировался отряд И. И. Власова. В феврале 1943 г. отряды 3-й «Родина» и 5-й «Крепость» вышли за линию фронта и были расформированы, отряд «Победа» по ходатайству Смоленского подпольного обкома ВКП(б) возвращен в Смоленскую область. Отряды И. И. Гурьева, А. С. Гайдукова, им. И. В. Сталина, 11-й «Советская Белоруссия», 18-й «Звезда» и 19-й «Казбек» были расформированы, а их личный состав влит в другие отряды бригады. Согласно распоряжению БШПД в мае 1943 г. отряды 2-й им. В. И. Чапаева, «Гроза», 9-й «Буревестник» выделены для организации Лиозненской бригады.

Для лучшего управления отряды бригады в феврале 1943 г. объединены в три батальона:

1-й батальон

Командир — Антипов Петр Михайлович
Начальник штаба — Шинкоренко Тихон Михайлович

2-й батальон

Командиры: Пименов Иван Филиппович
Коркин Дмитрий Матвеевич
Начальники штаба: Пименов Иван Филиппович
Казанцев Иван Павлович

3-й батальон

Командиры: Блохин Василий Александрович
Чернецов Петр Васильевич
Начальник штаба — Кочергин Стефан Сергеевич

Вначале бригада называлась «Алексея». В мае 1944 г. ей присвоено имя командира бригады А. Ф. Данукалова, погибшего в апреле 1944 г., которому посмертно присвоено звание Героя Советского Союза.

Бригада действовала в Касплянском районе Смоленской, Лиозненском, Суражском, Витебском, Оршанском, Богушевском, Бешенковичском, Чашникском, Ушачском — Витебской и Плисском районе Вилейской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 1 июля 1944 г. в составе 12 отрядов общей численностью 1817 партизан. По данным на 1 апреля 1944 г. в бригаде насчитывалось 1894 партизана.

Командиры бригады: Данукалов Алексей Федорович («Алексей»)
апрель 1942 — апрель 1944, погиб
Блохин Василий Александрович
апрель 1944 — июль 1944

Комиссары: Павловский Трофим Васильевич
апрель 1942 — май 1942, погиб
Щербаков Афанасий Тимофеевич
май 1942 — май 1943
Старовойтов Иван Исакович
май 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Гайдуков Антон Степанович
апрель 1942 — июль 1942
Антоненко Евгений Никитич
июль 1942 — сентябрь 1942
Плоскунов Федор Иванович
сентябрь 1942 — апрель 1944
Пименов Иван Филиппович
май 1944 — июль 1944

1-й отряд «Прогресс»

Организован в мае 1942 г. на базе инициативной группы Я. А. Букаина, выделенной из состава бригады, и жителей Лиозненского района. 22 октября 1942 г. отряду присвоено наименование «Прогресс».

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 125 партизан.

Командиры отряда: Малаховский Николай Григорьевич
август 1942 — сентябрь 1942
Антипов Петр Михайлович
сентябрь 1942 — октябрь 1942
Огиенко Григорий Гаврилович
октябрь 1942 — июль 1944
Комиссары: Науменко Иосиф Николаевич
май 1942 — октябрь 1942
Старовойтов Иван Исакович
октябрь 1942 — май 1943
Пименов Михаил Тарасович
— октябрь 1943
Маманькин Иван Павлович
октябрь 1943 — январь 1944
Терентьев Александр Васильевич
январь 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Костюкевич
— июнь 1942
Тарасенко Владимир Кузьмич
июнь 1942 — сентябрь 1942
Малаховский Николай Григорьевич
сентябрь 1942 — февраль 1943
Кудрявцев Алексей Николаевич
июль 1943 — декабрь 1943
Брусов Кузьма Сергеевич
декабрь 1943 — январь 1944
Рогов Иван Петрович
июнь 1944 — июль 1944

3-й отряд «Родина»

Образован в августе 1941 г. в Слободском районе Смоленской области из групп попавших в окружение военнослужащих во главе с А. Ф. Данукаловым, А. Гробовским, П. М. Антиповым. До апреля 1942 г. действовал самостоятельно в Пречистенском и Духовщинском районах Смоленской области, затем по распоряжению Военного совета 4-й ударной армии перебазирован в Лиозненский район. В феврале 1943 г. в составе 140 партизан вышел в советский тыл и расформирован.

Командиры отряда: Данукалов Алексей Федорович
август 1941 — март 1942
Ладыгин Михаил Михайлович
март 1942 — май 1942

Костин Григорий Николаевич
июнь 1942 — февраль 1943
Комиссары: Гробовскиї Александр
Щербаков Афанасий Тимофеевич
— май 1942
Слимборский Григорий Иванович
июнь 1942 — февраль 1943
Начальники штаба: Петров Александр
Мухин Иван Семенович
— июль 1942
Болбышко Александр Мефодьевич
июль 1942 — февраль 1943

4-й отряд «Смерть врагам»

Создан в октябре 1941 г. из жителей Холм-Жирковского и Пречистенского районов Смоленской области и военнослужащих, попавших в окружение. Действовал самостоятельно. В апреле 1942 г. прибыл в Лиозненский район и вошел в состав бригады «Алексея». До октября 1942 г. назывался «Гроза врагам».

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 94 партизана.

Командиры отряда: Антоненко Евгений Никитич
октябрь 1941 — июль 1942
Малаховский Николай Григорьевич
июль 1942
Клименков Михаил Максимович
июль 1942 — январь 1944
Калмыков Михаил Тихонович
— апрель 1944, погиб
Смирнов Федор Александрович
апрель 1944 — июль 1944
Комиссары: Мироненко Петр Иосифович
— май, 1942, погиб
Семенов Михаил Григорьевич
июнь 1942 — май 1943
Постниченко Ефрем Ефимович
май 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Михальченко Иван Иванович
Крыласов Петр Алексеевич
— август 1942
Коротких Трофим Иванович
август 1942 — февраль 1943
Калмыков Михаил Тихонович
февраль 1943 —
Смирнов Федор Александрович
— апрель 1944
Нагоров Григорий Иванович
май 1944 — июль 1944

5-й отряд «Крепость»

Сформирован в апреле 1942 г. из партизан, выделенных отрядом «Родина». В октябре 1942 г. ему присвоено наименование «Крепость». В феврале 1943 г. отряд в составе 227 партизан вышел в советский тыл и расформирован.

Командиры отряда: Антипов Петр Михайлович
апрель 1942 — сентябрь 1942
Позняков Василий Сергеевич
сентябрь 1942 — декабрь 1942, погиб
Ничволод Николай Васильевич
декабрь 1942 — февраль 1943
Комиссары: Самолетов Трофим Васильевич
апрель 1942 — октябрь 1942
Иванов Фсдор Михайлович
октябрь 1942 — февраль 1943

27 Зак 2999

Начальники штаба: Конышенко
апрель 1942 —
Коркин Дмитрий Матвеевич
июнь 1942 — сентябрь 1942
Матиенко Петр Максимович
сентябрь 1942 — декабрь 1942
Петухов Александр Васильевич
декабрь 1942 — февраль 1943

6-й отряд «Моряк»

Образован в июле 1942 г. на базе инициативной группы М. В. Наумова — Н. И. Шерстнева, выделенной бригадой, и жителей Лиозненского района. В октябре 1942 г. ему присвоено наименование «Моряк».

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 107 партизан.

Командиры отряда: Наумов Михаил Васильевич («Моряк»)
июнь 1942 — октябрь 1942, погиб
Коркин Дмитрий Матвеевич
октябрь 1942 — май 1944
Лаптев Корней Васильевич
май 1944 — июль 1944

Комиссары: Шерстнев Николай Иванович
июнь 1942 —
Голиков Павел Петрович
— май 1943, погиб
Урзов Александр Александрович
ноябрь 1943 — июнь 1944
Кузнецов Матвей Иванович
июль 1944

Начальники штаба: Имангулов Валерий Валерьянович
июнь 1942 —
Шаурко Иван Алексеевич
— май 1943, погиб
Денисов Нил Григорьевич
май 1943 — январь 1944
Зеленцов Федор Алексеевич
январь 1944 — май 1944
Спиридонко Павел Ильич
июнь 1944 — июль 1944

8-й отряд им. Н. Н. Селиваненко

Создан в августе 1941 г. в Лиозненском районе из местных жителей и групп военнослужащих, попавших в окружение. До июля 1942 г. действовал самостоятельно, затем — в составе бригады 11-м отрядом, позже переименован в 8-й. В октябре 1942 г. ему присвоено имя командира отряда Н. Н. Селиваненко, погибшего 5 июня 1942 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 112 партизан.

Командиры отряда: Солодовников Василий Константинович
август 1941 —
Селиваненко Николай Никифорович
октябрь 1941 — июнь 1942, погиб
Блохин Василий Александрович
июль 1942 — июнь 1943
Казанцев Иван Павлович
июнь 1943 — июнь 1944
Урзов Александр Александрович
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Блохин Василий Александрович
май 1942 — июль 1942
Старостин Яков Иванович
август 1942 — апрель 1943
Чернецов Петр Васильевич
апрель 1943 — апрель 1944

Давыденко Григорий Юрьевич
июнь 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Шинкоренко Тихон Михайлович
июль 1942 —
Гайдуков Антон Степанович
сентябрь 1942 — ноябрь 1942
Казаков Павел Александрович
ноябрь 1942 — апрель 1943
Саложенкин Иван Сергеевич
апрель 1943 — сентябрь 1943
Врублевский Георгий Иванович
сентябрь 1943 — июль 1944

Отряд И. И. Гурьева

Организован в июне 1942 г.

Согласно приказу по бригаде 18 сентября 1942 г. расформирован, личный состав передан отряду 8-му им. Н. Н. Селиваненко.

Командир отряда — Гурьев Иван Иванович
июнь 1942 — сентябрь 1942
Комиссар — Иванов Алексей Алекс.*
июнь 1942 — сентябрь 1942
Начальник штаба — Алексеев Михаил Алекс.*

Отряд А. С. Гайдукова

Образован в июле 1942 г.

Согласно приказу по бригаде 18 сентября 1942 г. расформирован, личный состав передан отряду 8-у им. Н. Н. Селиваненко.

Командир отряда — Гайдуков Антон Степанович
июль 1942 — сентябрь 1942
Комиссар — Гапонов Сергей Иванович
июль 1942 — сентябрь 1942
Начальник штаба — Адаменко Яков Акулович

Отряд им. И. В. Сталина

Создан в октябре 1942 г.

Согласно приказу по бригаде 25 декабря 1942 г. расформирован, личный состав передан отряду «Крепость».

Командир отряда — Ничволод Николай Васильевич
октябрь 1942 — декабрь 1942
Комиссар — Чулков Иван Николаевич
октябрь 1942 — декабрь 1942
Начальник штаба — Петухов Александр Васильевич
октябрь 1942 — декабрь 1942

10-й отряд им. К. Е. Ворошилова

Организован в октябре 1942 г. из партизан, выделенных отрядами «Гроза» и «Крепость». На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 110 партизан.

Командиры отряда: Золотов Борис Поликарпович
октябрь 1942 — февраль 1943
Смычков Михаил Иосифович
март 1943 — август 1943
Пименов Иван Филиппович
август 1943 — ноябрь 1943
Тарасов Михаил Тимофеевич
ноябрь 1943 — июнь 1944
Семенов Николай Дмитриевич
июнь 1944 — июль 1944

*Отчества Иванова А. А. и Алексеева М. А. точно не установлены.

Комиссары: Чернецов Петр Васильевич
октябрь 1942 — апрель 1943
Шурыгин Василий Николаевич
июнь 1943 — ноябрь 1943
Соколов Иван Демидович
март 1944 — май 1944
Пуков Геннадий Васильевич
май 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Смычков Михаил Иосифович
октябрь 1942 — февраль 1943
Пименов Иван Филиппович
март 1943 — август 1943
Иванов Георгий Ерофеевич
август 1943 — ноябрь 1943
Булченко Иван Петрович
декабрь 1943 — январь 1944
Волков Геннадий Михайлович
январь 1944 — май 1944, погиб
Якушев Федос Титович
май 1944 — июль 1944

11-й отряд «Советская Белоруссия»

Образован в феврале 1943 г. из партизан, выделенных бригадой. 12 марта 1943 г. расформирован, личный состав передан отряду им. В. И. Чапаева.

Командиры отряда: Колпакчи Василий Илларионович
февраль 1943
Петухов Александр Васильевич
февраль 1943 — март 1943

Начальник штаба — Кузнецов Матвей Иванович
февраль 1943 — март 1943

12-й отряд «Интернационал»

Организован в июне 1943 г. из партизан, выделенных бригадой, и жителей Витебского и Сенненского районов.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 98 партизан.

Командиры отряда: Тимофеенко Степан Алексеевич
август 1943 — май 1944, погиб
Богатырев Петр Иванович
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Казаков Павел Александрович
июнь 1943 — март 1944
Тонкушин Андрей Иванович
март 1944 — июль 1944

Начальники штаба: Дроздов Петр Григорьевич
июнь 1943 — сентябрь 1943
Шарендо Петр Иванович
сентябрь 1943 — март 1944
Лукьянов Анатолий Константинович
май 1944 — июль 1944

13-й отряд «Гвардеец»

Создан в июне 1943 г. из жителей дд. Вятеро, Горы, Грязино, Малые Липовичи, Бояры, Высочаны, Овсище Чашникского района.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 106 партизан.

Командир отряда — Пенчуков Василий Карпович
июнь 1943 — июль 1944

Комиссары: Старостин Яков Иванович
июнь 1943 — май 1944
Корон Давид Эльевич
июнь 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Русецкий Валерий Владимирович
июнь 1943— 1944, погиб
Клевакин Александр Иванович
апрель 1944 — июль 1944

14-й отряд «Истребитель»

Образован в июне 1943 г.
На день сосдинения с частями Красной Армии насчитывал 80 партизан.
Командиры отряда: Григорьев Василий Васильевич
июнь 1943 — май 1944
Котович Евгений Иосифович
июнь 1944 — июль 1944
Комиссары: Семенов Михаил Григорьевич
июнь 1943 — июль 1943, погиб
Павроз Леонид Степанович
июль 1943 — май 1944
Шурыгин Василий Николаевич
май 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Котович Евгений Иосифович
июнь 1943 — июнь 1944
Пшевальский Станислав Иванович
июнь 1944 — июль 1944

15-й отряд «Сокол»

Организован в июне 1943 г. из партизан, выделенных 8-м отрядом им. Н. Н. Селиванепко.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 135 партизан.
Командиры отряда: Тарасенко Владимир Кузьмич
июнь 1943 — октябрь 1943
Зеленкин Михаил Андреевич
ноябрь 1943 — март 1944, погиб
Казаков Павел Александрович
март 1944 — июль 1944
Комиссары: Григорьев Константин Павлович
июнь 1943 — май 1944
Горовой Николай Алексеевич
июнь 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Тимофеенко Степан Алексеевич
июнь 1943 — август 1943
Ваканов Артем Исаевич
сентябрь 1943
Казунко Афанасий Калинович
октябрь 1943 — ноябрь 1943
Иванов Георгий Ерофеевич
ноябрь 1943 — март 1944
Бреев Иван Васильевич
март 1944 — май 1944, погиб
Семенов Николай Дмитриевич
май 1944 — июнь 1944
Козлов Николай Андреевич
июнь 1944 — июль 1944

16-й отряд «Комсомолец»

Образован в июне 1943 г. на базе выделенной бригадой инициативной группы С. М. Сметанина.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 115 партизан.

Командиры отряда: Сметанин Сергей Маркович
июнь 1943 — сентябрь 1943
Ваканов Артем Исаевич
сентябрь 1943 — июнь 1944
Магера Петр Гаврилович
июнь 1944 — июль 1944
Комиссар — Пирогов Василий Иванович
июнь 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Быковский Михаил Антонович
Ставицкий Леонид Сидорович
сентябрь 1943 — март 1944
Дроздов Петр Григорьевич
март 1944 — май 1944
Бурлаков Гавриил Никитич
июнь 1944 — июль 1944

17-й отряд «Мститель»

Организован в августе 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 99 партизан.
Командиры отряда: Смычков Михаил Иосифович
август 1943 — январь 1944
Медаев Сергей Асхадович
январь 1944 — май 1944, погиб
Саложенкин Иван Сергеевич
май 1944 — июль 1944
Комиссары: Дрозник Михаил Ильич
август 1943 — февраль 1944
Маманькин Иван Павлович
февраль 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Маршалков Василий Михайлович
август 1943 — январь 1944
Пименов Петр Алексеевич
январь 1944 — март 1944
Зайцев Иван Петрович
март 1944 — июль 1944

18-й отряд «Звезда»

Организован в августе 1943 г. В декабре 1943 г. расформирован, личный состав распределен по отрядам бригады.
Командир отряда — Кузнецов Борис Дмитриевич
август 1943 —
Комиссар — Терентьев Александр Васильевич
август 1943 — декабрь 1943
Начальник штаба — Смирнов Федор Александрович
август 1943 —

19-й отряд «Казбек»

Образован в ноябре 1943 г.
Согласно приказу по бригаде 20 января 1944 г. расформирован, личный состав распределен по отрядам бригады.
Командир отряда — Медаев Сергей Асхадович
ноябрь 1943 — январь 1944
Комиссар — Недобойкин Михаил Иосифович
ноябрь 1943 — январь 1944, погиб
Начальник штаба — Трифонов Александр Никитич
ноябрь 1943 — январь 1944

20-й отряд «Большевик»

Создан в ноябре 1943 г. из партизан, выделенных отрядом «Комсомолец». На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 114 партизан.
Командир отряда — Сметанин Сергей Маркович
ноябрь 1943 — июль 1944
Комиссары: Дягилев Евсей Георгиевич
ноябрь 1943 — июнь 1944, погиб
Григорьев Константин Павлович
июль 1944
Начальники штаба: Жданович Олег Михайлович
ноябрь 1943 — февраль 1944
Сатыгин Иван Георгиевич
февраль 1944 — июль 1944

ЛИОЗНЕНСКАЯ БРИГАДА

Создана в мае 1943 г. согласно указанию БШПД и Витебского подпольного обкома КП(б)Б на базе отрядов «Гроза», им. В. И. Чапаева, «Буревестник», выделенных из бригады «Алексея» (см. бр. им. А. Ф. Данукалова). При ее организации отрядам присвоены соответственно номерные обозначения — 1, 2, 3-й. Позже образованы отряды 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14-й и включен отдельный 4-й. В августе—октябре 1943 г. отряды объединены в 4 батальона.

Бригада действовала в Лиозненском, Сенненском, Чашникском, Бешенковичском, Богушевском, Лепельском районах Витебской, Ильянском районе Вилейской, Холопеничском, Крупском — Минской областей.

Соединилась с частями Красной Армии 28 июня 1944 г. в составе 13 отрядов общей численностью 604 партизана.

Командир бригады—Кириллов Петр Иванович
май 1943 — июнь 1944
Комиссары: Щербаков Афанасий Тимофеевич
май 1943 — август 1943
Шакинко Тихон Петрович
август 1943 — январь 1944
Комлев Николай Васильевич
февраль 1944 — апрель 1944, и. о.
Кириллов Кузьма Маркович
апрель 1944 — июнь 1944, погиб
Начальник штаба — Крупин Иван Дмитриевич
май 1943 — июнь 1944

1-й батальон

Образован 31 августа 1943 г. В его состав вошли 1-й и 8-й отряды, в сентябре 1943 г. включен 9-й, в декабре — 13-й.

Командир батальона—Ничволод Николай Васильевич
август 1943 — июнь 1944
Комиссар — Плешков Дементий Гаврилович
август 1943 — январь 1944
Начальник штаба — Сафронов Михаил Александрович
октябрь 1943 — июнь 1944

1-й отряд

Организован в июне 1942 г. в бригаде «Алексея» на базе инициативной группы В. Ю. Дьяченко и жителей Витебского района. До октября 1942 г. назывался отряд «Володи», затем, до мая 1943 г., — «Гроза».

Командиры отряда: Дьяченко Владимир Юрьевич
июнь 1942 — ноябрь 1942
Антоненко Александр Васильевич
ноябрь 1942 — май 1943
Ничволод Николай Васильевич
май 1943 — август 1943
Демин Вадим Иванович
август 1943 — сентябрь 1943

Похолкин Петр Андреевич
октябрь 1943 — июнь 1944

Комиссары: Франтов Василий Антонович
июнь 1942 — август 1942, погиб
Арефьев Григорий Лаврентьевич
август 1942 —
Плешков Дементий Гаврилович
май 1943 — август 1943
Аникеев Владимир Никитович
август 1943 — май 1944

Начальники штаба: Смычков Михаил Иосифович
июль 1942 — октябрь 1942
Пашин Борис Тигрович
ноябрь 1942 — февраль 1943
Монахов Павел Николаевич
февраль 1943 — май 1943
Антоненко Павел Сергеевич
май 1943 — август 1943
Пржевальский Александр Викентьевич
август 1943 — декабрь 1943
Шпаков Григорий Петрович
декабрь 1943 — июнь 1944, погиб

8-й отряд

Сформирован в конце августа 1943 г. из партизан, выделенных 1-м отрядом.

Командир отряда — Смирнов Демьян Сергеевич
август 1943 — июнь 1944, погиб

Комиссары: Аникеев Федор Дорофеевич
август 1943 — декабрь 1943
март 1944 — июнь 1944
Кириллов Кузьма Маркович
декабрь 1943 — март 1944

Начальники штаба: Сафронов Михаил Александрович
август 1943 — октябрь 1943
Комаров Георгий Петрович
октябрь 1943 — март 1944

9-й отряд

Образован в начале сентября 1943 г. из партизан, выделенных 1-м и 8-м отрядами.

Командир отряда — Маршалков Петр Михайлович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Комиссар — Сладкевич Николай Иванович
сентябрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Трунаев Иван Степанович
сентябрь 1943 — декабрь 1943
Ермошкевич Павел Мартинович
декабрь 1943 — январь 1944

13-й отряд

Организован в декабре 1943 г. из партизан, выделенных 1, 8 и 9-м отрядами.

Командиры отряда: Пржевальский Александр Викентьевич
декабрь 1943 — январь 1944
Ермошкевич Павел Мартинович
январь 1944 — март 1944
Петухов Александр Васильевич
март 1944 — июнь 1944

Комиссар — Аникеев Василий Дорофеевич
декабрь 1943 — июнь 1944

Начальники штаба: Дубовец Петр Степанович
декабрь 1943 — январь 1944, погиб
Степанов Владимир Павлович
февраль 1944 — июнь 1944

2-й батальон

Создан 26 сентября 1943 г. В его состав вошли 3-й и 10-й отряды, позднее включен 4-й.
Командир батальона — Демин Вадим Иванович
сентябрь 1943 — июнь 1944, погиб
Комиссары: Кириллов Кузьма Маркович
сентябрь 1943 — декабрь 1943
март 1944 — апрель 1944
Аникеев Федор Дорофеевич
декабрь 1943 — март 1944
Комлев Николай Васильевич
апрель 1944 — июнь 1944

3-й отряд

Организован в апреле 1943 г. в бригаде «Алексея». До мая 1943 г. назывался 9-й отряд «Буревестник».

Командиры отряда: Петухов Александр Васильевич
апрель 1943 — сентябрь 1943
Федотов Филипп Степанович
сентябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Кириллов Кузьма Маркович
апрель 1943 — сентябрь 1943
Виноградов Иван Михайлович
сентябрь 1943 — март 1944
Трепенков Григорий Родионович
март 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Абрашкин Николай Никитович
апрель 1943 — июнь 1943
Золотов Борис Поликарпович
июнь 1943 — август 1943
Матиенко Петр Максимович
август 1943 — декабрь 1943, погиб
Тимофеенко Василий Кузьмич
декабрь 1943 — июнь 1944

4-й отряд

Сформирован в мае 1943 г. по указанию Лиозненского подпольного райкома КП(б)Б на базе инициативной группы второго секретаря райкома партии Я. А. Букаина и рассеянных групп бригады «Алексея». Действовал самостоятельно в Лиозненском и смежных с ним районах. 12 ноября 1943 г. часть партизан отряда вышла в советский тыл, оставшиеся (103 чел.) 1 декабря 1943 г. организационно вошли 4-м отрядом в состав Лиозненской бригады.

Командиры отряда: Глушаков Степан Петрович
май 1943 — июль 1943
Кириленко Василий Иванович
август 1943 — ноябрь 1943
Зайков Николай Сергеевич
декабрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Сухорученко Семен Григорьевич
май 1943 — июнь 1943
Кириленко Василий Иванович
июнь 1943 — июль 1943
Юргенсон Альфред Павлович
август 1943 — июнь 1944

29. Зак. 2999

Начальники штаба: Шишлаков Петр Иванович
июль 1943 —
Глушаков Степан Петрович
август 1943 — ноябрь 1943, погиб
Крупников Василий Андреевич
декабрь 1943 — июнь 1944

10-й отряд

Образован в конце сентября 1943 г. из партизан, выделенных 3-м отрядом.
Командир отряда — Пыриков Андрей Мефодьевич
сентябрь 1943 — июнь 1944, погиб
Комиссар — Колпакчи Василий Илларионович
сентябрь 1943 — июнь 1944
Начальник штаба — Лазуткин Андрей Иванович
сентябрь 1943 — июнь 1944

3-й батальон

Создан 6 октября 1943 г. В его состав вошли 5, 6, 7-й отряды, в апреле 1944 г. включен 14-й.
Командир батальона — Золотов Борис Поликарпович
октябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Циббо Август Иванович
октябрь 1943 — февраль 1944
Райтенко Фома Михайлович
март 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Антоненко Павел Сергеевич
октябрь 1943 — июнь 1944

5-й отряд

Организован в августе 1943 г. из партизан, выделенных 1, 2, 3-м отрядами.
Командиры отряда: Золотов Борис Поликарпович
август 1943 — октябрь 1943
Гусаков Павел Андреевич
октябрь 1943 — июнь 1944
Нестеров Николай Игнатьевич
июнь 1944
Комиссары: Циббо Август Иванович
август 1943 — октябрь 1943
Давыдов Михаил Иванович
октябрь 1943 —
Кириллов Дмитрий Сергеевич
— июнь 1944, погиб
Начальники штаба: Антоненко Павел Сергеевич
август 1943 — октябрь 1943
Абрашкин Николай Никитович
октябрь 1943 — февраль 1944
Золотов Филипп Макарович
— июнь 1944

6-й отряд

Образован в августе 1943 г.
Командиры отряда: Асессоров Тимофей Филиппович
август 1943 — октябрь 1943
Трепенков Григорий Родионович
октябрь 1943 — февраль 1944
Абрашкин Николай Никитович
февраль 1944 — июнь 1944

Комиссары: Комлев Николай Васильевич
август 1943 — февраль 1944
Виноградов Иван Михайлович
март 1944 — июнь 1944
Начальники штаба: Иванов Иван Иванович
октябрь 1943 — апрель 1944
Яшинин Михаил Николаевич
— июнь 1944

7-й отряд

Сформирован в августе 1943 г.
Командиры отряда: Золотов Филипп Макарович
август 1943 — октябрь 1943
Мартыненко Григорий Яковлевич
октябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Селезнев Михаил Тимофесвич
август 1943 — октябрь 1943
Кириллов Дмитрий Сергеевич
октябрь 1943 —
Начальник штаба — Ванин Алексей Иванович
август 1943 — июнь 1944

14-й отряд

Организован в апреле 1944 г., 5 июня 1944 г. расформирован, личный состав (78 чел.) персдан в другие бригады.
Командир отряда — Нестеров Николай Игнатьевич
апрель 1944 — июнь 1944
Комиссар — Богачев Василий Трофимовнч
апрель 1944 — июнь 1944, погиб
Начальник штаба — Росленко Николай Семенович
апрель 1944 — июнь 1944

4-й батальон

Создан 8 октября 1943 г. В его состав вошли 2-й и 11-й отряды, в ноябре 1943 г. включен 12-й.
Командир батальона — Пашин Борис Тигрович
октябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Райтенко Фома Михайлович
октябрь 1943 — март 1944
Антоненко Тимофей Семенович
март 1944 — июнь 1944

2-й отряд им. И. П. Спиридонова

Образован в мае 1942 г. в бригаде «Алексея» из жителей Лиозненского района. До мая 1943 г. назывался отряд им. В. И. Чапаева, затем — 2-й, 21 ноября 1943 г. присвоено имя командира отряда И. П. Спиридонова (погиб 18 ноября 1943 г.).
Командиры отряда: Ахмедчик Михаил Петрович
май 1942 — февраль 1943
Островский Константин Михайлович
февраль 1943 — март 1943, погиб
Пашин Борис Тигрович
май 1943 — октябрь 1943
Спиридонов Иван Павлович
октябрь 1943 — ноябрь 1943, погиб
Ефремов Борис Васильевич
декабрь 1943 — январь 1944, погиб
Асессоров Тимофей Филиппович
февраль 1944 — июнь 1944

Комиссары: Шаирко Федор Никифорович
июнь 1942 — март 1943, погиб
Райтенко Фома Михайлович
март 1943 — октябрь 1943
Енисейский Иван Власович
октябрь 1943 — декабрь 1943
Селезнев Макар Федорович
декабрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Плоскунов Федор Иванович
июнь 1942 — июль 1942
Телужкин Георгий Григорьевич
июль 1942 — март 1943, погиб
Кузнецов Матвей Иванович
март 1943 — май 1943
Островский Сергей Михайлович
октябрь 1943 — июнь 1944

11-й отряд

Сформирован в октябре 1943 г. из партизан, выделенных 2-м отрядом им. И. П. Спиридонова.
Командир отряда — Соловьев Родион Иванович
октябрь 1943 — июнь 1944
Комиссары: Ефремов Борис Васильевич
ноябрь 1943 — декабрь 1943
Лавыш Владимир Фомич
май 1944 — июнь 1944
Начальник штаба — Киселев Иван Федорович
октябрь 1943 — июнь 1944

12-й отряд

Организован в октябре 1943 г.
Командир отряда — Кащеев Петр Кузьмич
октябрь 1943 — июнь 1944, погиб
Комиссар — Енисейский Иван Власович
декабрь 1943 — июнь 1944
Начальники штаба: Михайличенко Иван Иванович
Третьяков Семен Федорович
май 1944 — июнь 1944

СМОЛЕНСКИЙ ПАРТИЗАНСКИЙ ПОЛК

Создан в июле 1942 г.

В мае 1942 г. по распоряжению штаба Западного фронта в тыл противника, в район дислокации партизанского соединения «Бати» (командир — Коляда Н. З.) Смоленской области, прибыла группа командного состава (8 чел.) во главе с И. Ф. Садчиковым для организации партизанского полка особого назначения. Он был сформирован 27 июля 1942 г. из личного состава, выделенного соединением «Бати», в составе отрядов 1, 2, 3, 4-го, позже организованы 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14-й. 6-й отряд влился в полк в октябре 1942 г. В 1943 г. отряды объединены в батальоны. До марта 1943 г. полк действовал на территории Смоленской области, затем перебазировался в Белоруссию. В октябре 1943 г. приказом начальника ЦШПД передан в подчинение БШПД.

Полк действовал в Касплянском, Демидовском районах Смоленской, Сенненском, Чашникском, Толочинском, Ушачском — Витебской и Куренецком районе Вилейской областей.

Соединился с частями Красной Армии 3 июля 1944 г. в составе 13 отрядов общей численностью 942 партизана.

Командир полка — Садчиков Иван Федорович
июль 1942 — июль 1944
Комиссар — Юрьев Андрей Федорович
июль 1942 — июль 1944
Начальники штаба: Доморацкий Геннадий Павлович
июль 1942 — апрель 1943
Миняев Петр Георгиевич
апрель 1943 — июль 1944

1-й батальон

Создан 24 марта 1943 г. В его состав вошли 5-й и 8-й отряды.
На день соединения с частями Красной Армии включал отряды 1, 2 и 3-й.
Командиры батальона: Кадушин Матвей Арсентьевич
март 1943 — сентябрь 1943
Ковындиков Моисей Герасимович
сентябрь 1943 — июль 1944
Комиссары: Кумбарг Константин Соломонович
март 1943 — май 1944
Вороняев Илиодор Митрофанович
май 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Ершов Иван Ильич
март 1943 — сентябрь 1943
Кураленков Петр Артемович
сентябрь 1943 — июль 1944

1-й отряд

Организован в июле 1942 г. на базе инициативной группы П. А. Кураленкова.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 71 партизана.
Командиры отряда: Кураленков Петр Артемович
июль 1942 — март 1943
Калмыков Виктор Иванович
март 1943, погиб
Шаробыров Михаил Николаевич
— август 1943
Тимофеев Яков Васильевич
август 1943 — май 1944, погиб
Крестьянинов Иван Васильевич
май 1944 — июль 1944
Комиссары: Борисов Иван Михайлович
июль 1942 — март 1943
Макаренко Максим Трофимович
апрель 1943 — август 1943
Краснов Тимофей Панкратович
август 1943 — ноябрь 1943
Ходосов Василий Андреевич
ноябрь 1943 — май 1944
Лепесский Франц Иосифович
май 1944 — июль 1944
Начальники штаба: Петров Иван Романович
июль 1942 —
Матвейкин Гавриил Терентьевич
сентябрь 1942 — март 1943

2-й отряд

Образован в июле 1942 г. на базе инициативной группы И. И. Ершова.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 55 партизан.
Командиры отряда: Ершов Иван Ильич
июль 1942 — март 1943
Дрюков Григорий Петрович
март 1943 — август 1943
Рыжиков Григорий Михайлович
август 1943 — июль 1944
Комиссары: Баранов Дмитрий Сергеевич
июль 1942 — сентябрь 1942
Буниш Яков Федорович
сентябрь 1942 — июль 1944
Начальник штаба — Дрюков Григорий Петрович
июль 1942 — ноябрь 1942

30 Зак 2999

3-й отряд

Сформирован в июле 1942 г. на базе инициативной группы С. М. Бабакевхяна.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 54 партизана.
Командиры отряда: Бабакевхян Семен Михайлович
июль 1942 — сентябрь 1942
Андрианов Михаил Сергеевич
сентябрь 1942 — март 1943
Ширкунов Василий Федорович
апрель 1943 — июль 1944
Комиссары: Конюхов Николай Евстафьевич
июль 1942 — март 1943
Аверьянов Николай Михайлович
апрель 1943 — август 1943
Воропаев Аркадий Иосифович
август 1943 — май 1944
Ходосов Василий Андреевич
май 1944 — июль 1944
Начальник штаба — Кадушкин Матвей Арсентьевич
июль 1942 — декабрь 1942

2-й батальон

Создан 24 марта 1943 г. В его состав вошли 2, 3, 6-й отряды.
На день соединения с частями Красной Армии включал отряды 4-й, 5-й, 6-й, 10-й.
Командир батальона — Борисов Иван Михайлович
март 1943 — июнь 1944
Комиссары: Ковындиков Моисей Герасимович
март 1943 — сентябрь 1943
Какошин Василий Устинович
сентябрь 1943 — июль 1944
Начальник штаба — Андрианов Михаил Сергеевич
март 1943 — июль 1944

4-й отряд

Организован в июле 1942 г. на базе инициативной группы А. И. Птюшкина.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 63 партизана.
Командиры отряда: Птюшкин Александр Иванович
июль 1942 — август 1942, погиб
Анисимов Павел Михайлович
август 1942 —
Рыжиков Григорий Михайлович
март 1943 — август 1943
Дрюков Григорий Петрович
август 1943 — июль 1944
Комиссары: Лагерев Самуил Арсентьевич
июль 1942 — сентябрь 1942
Баранов Дмитрий Сергеевич
сентябрь 1942 —
Ковындиков Моисей Герасимович
январь 1943 — март 1943
Конюхов Николай Евстафьевич
март 1943 — октябрь 1943
Липко Константин Павлович
октябрь 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Ковындиков Моисей Герасимович
июль 1942 — январь 1943
Родионов Иван Иванович
январь 1943 — март 1943
Елизаров Константин Иванович
— июль 1944

5-й отряд

Образован 15 сентября 1942 г. из мелких разрозненных партизанских групп, действовавших в Касплянском районе.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 76 партизан.

Командиры отряда: Исупов Борис Ульянович
сентябрь 1942 — декабрь 1942
Кадушин Матвей Арсентьевич
декабрь 1942 — март 1943
Анисимов Павел Михайлович
апрель 1943 — июнь 1944
Лобачев Алексей Дмитриевич
июнь 1944 — июль 1944

Комиссары: Чуркин Иван Николаевич
сентябрь 1942 — ноябрь 1942, погиб
Краснов Тимофей Панкратович
ноябрь 1942 — март 1943
Туманов Андрей Ерофеевич
март 1943 — август 1943
Макаренков Максим Трофимович
август 1943 — май 1944, погиб
Животков Василий Георгиевич
май 1944 —
Крижицкий Бронислав Антонович
— июль 1944

Начальники штаба: Шаробыров Михаил Николаевич
сентябрь 1942 — январь 1943
Пантюхов Михаил Захарович
январь 1943 —
Блинов Афанасий Леонович
— июль 1944

6-й отряд

Сформирован в конце 1941 г. в Богушевском районе из жителей дд. Новая Земля, Кисели, Ольша и группы военнослужащих во главе с Н. И. Талерко, не вышедших из вражеского тыла. До конца октября 1942 г. действовал самостоятельно.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 65 партизан.

Командиры отряда: Талерко Никанор Иванович
1941 — март 1943
Вороняев Илиодор Митрофанович
июль 1943 — сентябрь 1943
Волчков Григорий Захарович
сентябрь 1943 — декабрь 1943
Костенко Георгий Александрович
декабрь 1943 — июль 1944

Комиссары: Мельников Евдоким Николаевич
— октябрь 1942, погиб
Куров Иван Сергеевич
октябрь 1942 — март 1943
Баранов Дмитрий Сергеевич
март 1943 — июль 1944

Начальники штаба: Шуков Александр
Исупов Борис Ульянович
декабрь 1942 — январь 1943
Туманов Андрей Ерофеевич
февраль 1943 — март 1943
Кулаков Иван Трофимович
июль 1943 — июль 1944

10-й отряд

Организован в мае 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 43 партизана.
Командир отряда — Еремин Степан Алексеевич
май 1943 — июль 1944
Комиссары: Елисеев Дмитрий Андреевич
— июль 1943, погиб
Белявский Владимир Николаевич
август 1943 — сентябрь 1943

3-й батальон

Создан 24 марта 1943 г. В его состав вошли 1, 4 и 7-й отряды.
На день соединения с частями Красной Армии включал отряды 7, 8, 9-й.
Командир батальона — Ершов Иван Ильич
сентябрь 1943 — июль 1944
Комиссары: Куров Иван Сергеевич
март 1943 — октябрь 1943
Николаенков Артем Максимович
ноябрь 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Кураленков Петр Артемович
март 1943 — сентябрь 1943
Вороняев Илиодор Митрофанович
сентябрь 1943 — май 1944
Андреев Иван Федорович
май 1944 — июнь 1944
Анисимов Павел Михайлович
июнь 1944 — июль 1944

7-й отряд им. Д. Д. Соловьева

Образован в 1942 г. В марте 1944 г. ему присвоено имя комиссара отряда Д. Д. Соловьева (погиб 19 марта 1944 г.).
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 48 партизан.
Командиры отряда: Белкин
— февраль 1943
Бзыков Хасанбек Кафарович
февраль 1943 — октябрь 1943
Комиссары: Туманов Андрей Ерофеевич
— январь 1943
Какошин Василий Устинович
январь 1943 — август 1943
Соловьев Дмитрий Дмитриевич
август 1943 — март 1944, погиб
Зубаков Алексей Петрович
март 1944 — июль 1944

8-й отряд им. П. М. Самойленко

Сформирован в ноябре 1942 г. из партизан разукрупненного 2-го отряда. В марте 1944 г. ему присвоено имя командира отряда П. М. Самойленко (погиб 19 марта 1944 г.).
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 83 партизана.
Командиры отряда: Дрюков Григорий Петрович
ноябрь 1942 — март 1943
Матвейкин Гавриил Терентьевич
март 1943 — декабрь 1943
Самойленко Петр Михайлович
декабрь 1943 — март 1944, погиб
Зверев Владимир Николаевич
март 1944 — май 1944
Бурлет Михаил Кузьмич
май 1944 — июль 1944

Комиссары: Андреев Иван Федорович
март 1943 — май 1944
Иванов Михаил Никитович
май 1944 — июль 1944

9-й отряд

Организован в марте 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 67 партизан.
Командиры отряда: Родионов Иван Иванович
март 1943 — июль 1943, погиб
Костенко Георгий Александрович
июль 1943 — октябрь 1943
Мальковский Степан Ильич
октябрь 1943 — май 1944, погиб
Жугалев Яков Елисеевич
июнь 1944 — июль 1944
Комиссары: Соколов Михаил Федорович
март 1943 — июль 1943
Макаренков Денис Михайлович
июль 1943 — июль 1944

4-й батальон

Создан в октябре 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии включал отряды 12, 13 и 14-й.
Командиры батальона: Кадушин Матвей Арсентьевич
октябрь 1943 — декабрь 1943
Бзыков Хасанбек Кафарович
декабрь 1943 — июль 1944
Комиссар — Конюхов Николай Евстафьевич
октябрь 1943 — июль 1944
Начальники штаба: Бзыков Хасанбек Кафарович
октябрь 1943 — декабрь 1943
Матвейкин Гавриил Терентьевич
декабрь 1943 — июль 1944

12-й отряд

Образован в сентябре 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 48 партизан.
Командиры отряда: Пустовинский Василий Никифорович*
сентябрь 1943 — октябрь 1943, погиб
Бесчастнов Виктор Иванович
ноябрь 1943 — май 1944, погиб
Дредун Иван Михайлович
май 1944 — июль 1944
Комиссар — Демин Семен Сидорович
сентябрь 1943 — июль 1944

13-й отряд

Организован в октябре 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 59 партизан.
Командир отряда — Бобров Анатолий Павлович
октябрь 1943 — июль 1944
Комиссары: Дредун Иван Михайлович
октябрь 1943 — май 1944
Громыко Виктор Александрович
май 1944 — июль 1944

*По другим данным — В. Н. Пустовицкий.

14-й отряд

Сформирован в октябре 1943 г.
На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 47 партизан.
Комиссары отряда: Лаврик Александр Савельевич
октябрь 1943, погиб
Лабезин Николай Антонович
ноябрь 1943 — июнь 1944, погиб

ОТДЕЛЬНЫЙ ОТРЯД И. Ф. БЕЛЯЕВА

Сформирован в июле 1941 г. из групп военнослужащих, попавших в окружение. До конца 1941 г. действовал в Богушевском районе, затем вышел в советский тыл.
Командир отряда — Беляев Иван Федорович

ОТДЕЛЬНЫЙ БОГУШЕВСКИЙ ОТРЯД

Организован в августе 1941 г. в Богушевском районе из местных коммунистов и комсомольцев во главе с секретарем Богушевского райкома КП(б)Б А. К. Стельмахом. В сентябре объединился с прибывшей сюда группой П. С. Гапонцева, образованной из попавших в окружение военнослужащих.

В октябре 1941 г. отряд вышел в Смоленскую область, где в начале февраля 1942 г. соединился с частями Красной Армии.

Командиры отряда: Стельмах Адам Константинович
Гапонцев Павел Степанович
Комиссар — Агейчик Владимир Лукьянович

ОТДЕЛЬНЫЙ ОТРЯД «МЕЧ»

Организован 22 мая 1942 г. ЦК КП(б)Б в советском тылу и направлен в Осиповичский район Могилевской области. По пути следования отряд проводил боевые действия в Лиозненском, Сенненском и Богушевском районах Витебской области. В августе 1942 г. в боях с карателями в Богушевском районе был рассеян, группа партизан в октябре 1942 г. вышла в советский тыл.

Командир отряда — Синяков Карп Архипович
Комиссар — Стрижаков Емельян Евграфович
Начальник штаба — Бутремеев Василий Михайлович

Партизанские формирования Белоруссии в годы Великой Отечественной войны, 1941—1944. Мн., 1983. С. 248—251, 259—267, 285—288, 301—306, 317—328, 344—358, 366, 368.

Спачатку нас было 14, потым стала амаль 2000

З успамінаў В. С. Лявонава, камандзіра Сенненскай партызанскай брыгады

В. С. Лявонаў.

Вайна застала мяне кадравым ваенным. Родам я з Данбаса, сын патомнага шахцёра. Першае баявое хрышчэнне атрымаў на вайне з фінамі ў 1939 г. Быў узнагароджаны ордэнам Леніна. Вялікую Айчынную вайну сустрэў у Вільнюсе на пасадзе камісара 294-га літоўскага нацыянальнага палка, які напаткаў такі ж лёс, як і многія вайсковыя часці, калі гітлераўскія войскі нечакана перасеклі граніцу і ўварваліся на савецкую тэрыторыю. Апынуўшыся ў тыле ворага, я адразу ж уключыўся ў партызанскую барацьбу.

У пачатку мая 1942 г. наш атрад спыніўся на кароткі адпачынак у вёсцы Сяргейкі. Сюды

прыбыў пасланец атрада, які знаходзіўся ў Прывецкім лесе. Гэтым пасланцом быў Міхаіл Марціновіч, ураджэнец Чашніцкага раёна. Яму камандзір атрада Васіль Захарчанка даручыў дамовіцца са мной аб сустрэчы.

У суправаджэнні Марціновіча я са сваім атрадам рушыў у Прывецкі лес. Карнікі не абышлі сваёй «увагай» і атрад Захарчанкі, што, дарэчы, насіў назву горада, у якім нарадзіўся камандзір — «Ташкент». За зіму яму таксама давялося вытрымаць нямала цяжкіх баёў. Тым не менш, напярэдадні нашай сустрэчы атрад разграміў нямецкі гарнізон у в. Ульянавічы. У атрадзе Захарчанкі налічвалася 35 чалавек. Як і ў нашым, былі тут жыхары навакольных вёсак, былі і кадравыя ваенныя, якія апынуліся ў акружэнні і вырашылі ў тыле ворага працягваць барацьбу.

Мы з Захарчанкам разумелі, што толькі аб'яднаўшы свае сілы, зможам супрацьстаяць ворагу. Параіліся са сваімі байцамі. Усе пагадзіліся аб'яднацца. Мяне выбралі камандзірам атрада, камісарам — Васіля Захарчанку, намеснікам камандзіра Кічы-Батыра Хаіркізава, начальнікам штаба Івана Пашчанку. Усе мы ўжо набылі пэўны вопыт партызанскай барацьбы.

Першае, што мы вырашылі зрабіць пасля аб'яднання — гэта правесці рэйд па Сенненскаму і Чашніцкаму раёнах. Мелася на ўвазе, што ён будзе насіць больш прапагандысцкі характар. Акупацыйныя ўлады зрабілі ўсё, каб насельніцтва мела толькі іх інфармацыю. Рэквізавалі радыёпрыёмнікі. У каго знаходзілі лістоўку ці газету, скінутыя нашымі самалётамі, таго чакала турма або расстрэл.

У час сустрэч з насельніцтвам мы пераканаліся, як людзі згаладаліся па праўдзіваму слову, як хочацца ведаць, што адбываецца на фронце. Нязменна іх хвалявала адно і тое ж пытанне: калі вернуцца нашы, калі настане, нарэшце, час вызвалення. Сустрэчы з тымі, хто ўзяў у рукі зброю, каб змагацца з акупантамі, бараніць свой край, былі для іх сапраўдным святам. Многім яны дапамагалі ўсвядоміць і вызначыць сваё месца ў гэтыя невыносна цяжкія і пакутлівыя дні акупацыі.

У час рэйда мы пастараліся выкарыстаць кожны зручны выпадак, каб напомніць акупантам і іх паслугачам, хто тут гаспадар, які чакае іх лёс. Вельмі ўдалай аказалася засада на шашы Лукомль — Старажэвічы. Было забіта 7 паліцэйскіх чарэйскай паліцыі. Акрамя зброі, была захоплена вялікая сума грошай, якія мы адправілі за лінію фронта. Потым адбыўся бой з кашчынскім карным атрадам, у час якога было забіта 17 паліцэйскіх і 2 нямецкіх салдат.

Ва ўсіх вёсках, праз якія пралягаў наш маршрут, нас сустракалі з вялікай радасцю, са слязамі на вачах. Многія хлопцы і дзяўчаты выказвалі жаданне стаць байцамі атрада. Але ўзяць усіх, на вялікі жаль, мы не маглі. Не хапала зброі, бралі тых, хто аказаўся больш прадбачлівым, прыбярог вінтоўку ці кулямёт, знойдзеныя на месцы баёў у час наступлення немцаў. Тым не менш на зыходзе лета наш атрад ператварыўся ў адну з буйнейшых па тым часе партызанскіх брыгад.

У жніўні 1942 г. мы аб'ядналіся з талачынскімі партызанамі і стварылі брыгаду. Аднак у хуткім часе адбылося раздзяленне, і ў кастрычніку 1942 г. аформілася самастойная Сенненская брыгада на чале з камандзірам В. С. Лявонавым, камісарам Т. В. Сырцовым, начальнікам штаба В. Д. Сыценкам.

У канцы жніўня ў Казённы лес, які мы выбралі для свайго лагера, прыбылі партызанскія брыгады К. Заслонава і Багушэўская В. Бойкі («Баці»), супраць якіх немцы арганізавалі карную экспедыцыю, выкарыстаўшы рэгулярныя вайсковыя часці. Сілы былі няроўныя. Бойка, які выконваў абавязкі камандуючага зонай, вырашыў вывесці брыгады *з-пад удару*. Ён запрасіў да сябе і загадаў — заняць паўночную ўскраіну Казённага лесу і прыкрыць адыход асноўных сіл, у тым ліку і нашай брыгады. Я застаўся з узводам Уладзіміра Ванцеева. Мы мелі на сваім узбраенні, акрамя аўтаматаў і вінтовак, 12 кулямётаў. Агонь адкрылі па карніках, падпусціўшы іх прыкладна на 50—60 м. Для 70 варожых салдат гэта быў апошні бой. Тады фашысты адкрылі агонь з гармат і мінамётаў, спадзеючыся ўзяць рэванш. Мы ж патаемнымі сцежкамі выйшлі на след брыгад. Спыніліся ў Цераенскім лесе. Тут чакала нас вестка, якая глыбока ўзрушыла ўсіх. У многіх вёсках немцы арыштавалі нашых сувязных, а таксама бацькоў партызан — усяго 80 чалавек. У іх ліку і чатырнаццацігадовага хлапчука Мішу Шыбеку, які аказаў немалую паслугу, калі фарміраваўся атрад. Са сваімі сябрамі, такімі ж хлапчукамі, як і ён, сабраў на месцы баёў з немцамі 30 тысяч патронаў, зняў з падбітых нашых танкаў 20 кулямётаў і ранняй вясной 1942 г. перадаў нам.

Арыштаваныя знаходзіліся ў Вятненскім гарнізоне. Многіх з іх, як стала вядома, немцы збіраліся на наступны дзень расстраляць. Марудзіць было нельга. Жаданне ісці вызваляць арыштаваных выказаў увесь састаў брыгады. Я выбраў 20 чалавек, у тым ліку ветэранаў брыгады В. Шаўцова, П. Кацара, І. Грыцкіх. Узначаліць групу даручыў майму намесніку

Сустрэча былых народных мсціўцаў на месцы былой партызанскай базы.

Хаіркізаву. Задача была не з лёгкіх. Вятненскі гарнізон быў добра ўмацаваны і ўзброены.

У каменных будынках, на вадакачцы ўстаноўлены кулямёты... Разлічвалі на нечаканасць, раптоўнасць нападу. Разлік апраўдаўся. Раніцай Хаіркізаў са сваёй групай даставіў усіх вызваленых у партызанскі лагер, а заадно 13 здраднікаў, узятых у палон.

В. Бойку выклікалі ў Беларускі штаб партызанскага руху. Камандаванне Аршанска-Сенненскай зоны перайшло да Канстанціна Заслонава. У кастрычніку ён запрасіў мяне да сябе, давёў да ведама рашэнне Віцебскага абкома партыі аб забароне выхаду партызанскіх атрадаў і брыгад за лінію фронту. Тэмай нашай гаворкі, абмеркавання сталі праблемы, звязаныя з надыходам зімы — што трэба зрабіць, каб пазбегнуць пралікаў, якія былі дапушчаны ў першую зімоўку, як лепш наладзіць узаемадзеянне брыгад, актывізаваць і ўзмацніць іх баявыя дзеянні. З Заслонавым у мяне ўстанавіліся добрыя, прыязныя адносіны з першай жа нашай сустрэчы, якая адбылася ранняй вясной 1942 г.

Ён меў пастаянную сувязь з Вялікай зямлёй, быў добра інфармаваны аб падзеях на фронце. Ахвотна згадзіўся сустрэцца з байцамі нашага атрада, зрабіць інфармацыю, а заадно падарыў радыёпрыёмнік.

Гэта была мая апошняя сустрэча з Заслонавым. Праз некалькі дзён да нас у брыгаду прыбыў Людвіг Іванавіч Сяліцкі, камісар Заслонаўскай брыгады. Ён паведаміў горкую для ўсіх нас вестку. У вёсцы Купаваць у няроўным баі з карнікамі загінуў Заслонаў. Брыгаду даручана ўзначаліць яму, Сяліцкаму. Ён папрасіў парэкамендаваць з саставу нашай брыгады кампетэнтнага кадравага ваеннага на пасаду начальніка штаба брыгады. Я прапанаваў памочніка начальніка штаба Віктара Нічыпаравіча Смірнова. З ім Сяліцкі адразу знайшоў узаемаразуменне, у яго асобе ўбачыў патрэбнага чалавека, які валодаў неабходнымі дзелавымі і прафесійнымі якасцямі. Сяліцкі не раз гаварыў мне пра гэта пры сусрэчах.

Карная экспедыцыя, у час якой загінуў Заслонаў, была адной з акцый, арганізаваных камандаваннем тылу армейскай групы «Цэнтр», з удзелам вайсковага падраздзялення так званай «рускай народна-вызваленчай арміі». Сенненскі раён значыўся ў ліку тых, дзе немцы аказаліся ў тупіковым становішчы. Тут пад кантролем партызан знаходзілася шмат населеных пунктаў, а раённы цэнтр, па-сутнасці, быў у партызанскай асадзе. За лета 1942 г. мы змаглі разграміць найбольш важныя для немцаў апорныя пункты, якімі сталі створаныя імі паліцэйскія гарнізоны.

Баявыя аперацыі такога роду мы перанеслі на суседнія раёны. У лістападзе 1942 г. быў разгромлены гарнізон у вёсцы Забор'е Бешанковіцкага раёна, а ноччу, 22 снежня, у мястэчку Чарэя Чашніцкага раёна. Вялікая заслуга тут належала падпольшчыкам на чале з М. Я. Браслаўцавым, з якім я падтрымліваў сувязь праз Вольгу Сіўцову. Па яго просьбе на дапамогу падпольшчыкам я накіраваў памочніка начальніка штаба С. Камягіна з 75 добра ўзброенымі партызанамі. Аперацыя прайшла паспяхова. Былі захоплены склады

са зброяй і боепрыпасамі, іншай ваеннай маёмасцю, зернем. Больш за 100 жыхароў мястэчка папоўнілі рады байцоў брыгады.

У ходзе баёў за авалоданне балышаком Чашнікі — Чарэя разгромілі гарнізоны ў вёсках Граеўшчына, Слідцы, Закур'е, Прыдвор'е. Лукомль Чашніцкага раёна, крыху пазней — гарнізоны ў Ходцах, Ладзікаве, Лядзічах, Крыльцове, яшчэ ўцалелыя ў Сенненскім раёне.

Беларускі штаб партызанскага руху і Віцебскі абком партыі, якія падтрымлівалі цесную сувязь з прыфрантавымі часцямі Чырвонай Арміі, лічылі адной з важнейшых задач узяцце пад свой кантроль шасэйных дарог стратэгічнага значэння, больш актыўнае правядзенне дыверсій на чыгункы, зрабіць усё магчымае, каб перашкодзіць ворагу перавозіць жывую сілу і тэхніку ў раёны баявых дзеянняў на фронце.

Ва ўсіх атрадах былі створаны падрыўныя групы, арганізавана вучоба. Вялікую дапамогу тут аказала падрыўная група Я. Шарахоўскага, якая прыбыла з-за лініі фронту і далучылася да брыгады. Неўзабаве яна перарасла ў дыверсійны атрад. Дыверсіі праводзіліся на чыгункы Орша — Мінск, Орша — Віцебск, на шасэйных і грунтовых дарогах: Сянно — Віцебск, Сянно — Багушэўск, Лепель — Віцебск, Халопенічы — Барысаў, Абчуга — Бор, Валосава — Талачын, Орша — Смаляны, Бешанковічы — Чашнікі і іншыя.

У сувязі з актывізацыяй баявой дзейнасці адной з сур'ёзных і надзённых праблем стала забеспячэнне атрадаў брыгады боепрыпасамі, узрыўчаткай, зброяй.

Мы ўжо не маглі, як гэта было на пачатку фарміравання брыгады, абыходзіцца тым, што ўдавалася здабыць у баях з ворагам. Колькасць байцоў у брыгадзе на зыходзе 1943 г. ужо даходзіла да 2000. Увосень 1941 г., калі мы толькі пачыналі, нас было ўсяго 14 чалавек.

Штаб партызанскага руху параіў падабраць пляцоўку для пасадкі самалётаў. Гэта дало б магчымасць арганізаваць дастаўку патрэбнага грузу. Каля в. Новая Беліца да вайны фарсіраванымі тэмпамі вяліся работы, каб адкрыць тут запасны аэрадром. Падрыхтаваная пляцоўка, як мы ўдакладнілі, была ў добрым стане. Але ў вёсцы знаходзіўся нямецкі гарнізон. У верасні 1943 г. гарнізон быў блакіраваны, а затым і разгромлены. Пачаліся рэгулярныя рэйсы самалётаў. Гэта дало нам магчымасць адпраўляць цяжка параненых партызан за лінію фронту. Камандзір эскадрыллі Герой Савецкага Саюза Фядотаў, лётчыкі Тарасаў, Патапаў, Дзюба, Паўзуноў, Кузняцоў, Варанцоў і іншыя нярэдка за ноч паспявалі зрабіць па два рэйсы, нягледзячы на праследаванне нямецкімі знішчальнікамі. Аэрадром выкарыстоўваўся пастаянна 9 партызанскімі брыгадамі.

Летам 1943 г. у зону нашых дзеянняў прыбыла група прадстаўнікоў Віцебскага абкома партыі на чале з сакратаром абкома Іванам Барысавічам Пазняковым. У яе ўваходзілі інструктары абкома А. Н. Радкевіч, І. Капіца, сакратар абкома камсамола А. Жаўнерка. Былі створаны падпольныя райком партыі і райком камсамола. Іх дзейнасць значна ажывіла работу з насельніцтвам, у партызанскіх атрадах.

З-за лініі фронту была дастаўлена партатыўная друкарня. Пачала выходзіць падпольная газета «Бальшавіцкая трыбуна», рэгулярна друкаваліся зводкі Савецкага Інфармбюро, лістоўкі. Насельніцтва такім чынам атрымлівала інфармацыю, якая давала рэальную карціну падзей, што адбываліся на фронце, у свеце.

Гэта быў перыяд бурнага росту брыгады, папаўнення яе новымі байцамі. У атрады прыходзілі сем'ямі. З вёскі Прыветак у 1942 г. байцамі атрада сталі настаўніца Лідзія Кацар і яе дзве сястры Тамара і Аляксандра, з вёскі Замошша — Павел Гаралёў і яго сёстры Софія і Галіна, з вёскі Ульянавічы — актыўная ўдзельніца падпольнай арганізацыі Ніна Паўлоўская і яе два браты Міхаіл і Віктар, жыхар мястэчка Чарэя Нічыпар Рыдлеўскі і яго дочкі Вольга і Зінаіда.

У сувязі з вялікім папаўненнем брыгады ў нас узнікла яшчэ адна праблема: не хапала камандзіраў, асабліва малодшага саставу. Паміркавалі і вырашылі адкрыць школу па іх падрыхтоўцы. Яе начальнікам стаў лейтэнант Сяргей Камягін, які меў ужо немалы вопыт партызанскай вайны.

У сваёй барацьбе з партызанамі немцы не абмяжоўваліся толькі карнымі экспедыцыямі. Відаць, няўдачы вымусілі фашыстаў пайсці на акцыі, якія ставілі сваёй мэтай скампраметаваць партызан, падарваць іх аўтарытэт сярод насельніцтва. Яны пачалі ствараць спецыяльныя групы са злачынцаў, якія выдавалі сябе за партызан і сталі паяўляцца час ад часу ў некаторых вёсках, учыняць рабункі, расправы над насельніцтвам.

Увялі немцы ў практыку засылку сваіх агентаў да нас. Ад іх патрабавалі інфармацыі аб дыслакацыі партызанскіх атрадаў, іх камандзірах, наяўнасці ўзбраення, пры зручных выпадках учыняць забойствы камандзіраў.

Н. Рыдлеўскі і яго дочкі Вольга і Зінаіда.

Начальнік штаба брыгады В. Сыценка стаў адным з тых, на жыццё каго быў зроблены замах. Цяжка параненага, яго адправілі самалётам на лячэнне за лінію фронту. Усё гэта прымусіла падумаць аб тым, каб узмацніць і актывізаваць нашу разведвальную дзейнасць. Намеснікам па разведцы стаў Павел Сырцоў. Яго намаганнямі было зроблена нямала па наладжванню як агентурнай, так і вайсковай разведкі. Мы мелі сваіх людзей у нямецкіх установах, ва ўсіх гарнізонах. Ад іх атрымлівалі інфармацыю, якая мела выключнае значэнне, у тым ліку і аб агентах, якіх немцы збіраліся засылаць да нас. Удалося схіліць працаваць на нас бургамістра Сенненскай раённай управы В. Бароўскага.

Мы загадзя даведваліся аб многіх карных экспедыцыях, якія планаваліся немцамі, у тым ліку аб іх спробе ў лютым 1944 г. захапіць наш аэрадром каля Новай Беліцы. У выніку падрыхтаваліся, сумесна з камандаваннем Заслонаўскай і Багушэўскай партызанскіх брыгад сплаваналі маючую адбыцца сустрэчу з карнікамі такім чынам, каб заманіць іх у мяшок. Так і атрымалася. Вораг быў разгромлены. Страціў 31 салдата забітымі, 47 было ранена, 7 салдат мы ўзялі ў палон.

Тэрыторыя Сенненскага раёна была ў той час месцам базіравання ці часовага прыпынку 7 партызанскіх брыгад. Каардынацыю іх баявых дзеянняў на Беларусі штаб партызанскага руху ў студзені 1944 г. усклаў на мяне. Маім намеснікам быў прызначаны камбрыг 2-й Заслонаўскай брыгады Васіль Паўлавіч Комлеў.

Ранняй вясной 1944 г. пачалася карная экспедыцыя супраць партызан Ушацкай зоны, якімі камандаваў Уладзімір Елісеевіч Лабанок. Камандаванне армейскай групоўкі «Цэнтр» накіравала сюды вялікія сілы: 12 палкоў СС і паліцыі, часці 10-і пяхотных і ахоўных дывізій.

Ішлі жорскія, кровапралітныя баі. У сярэдзіне красавіка мне было загадана тэрмінова прыбыць у Беларускі штаб партызанскага руху. Намеснік начальніка штаба І. І. Рыжыкаў і першы сакратар Віцебскага абкома партыі І. А. Стулаў паставілі задачу дапамагчы партызанам Ушацкай зоны. Згодна плана, распрацаванага ў штабе аперацыі, нашай брыгадзе прадугледжвалася нанесці ўдары па тылах немцаў. На выручку У. Е. Лабанку я накіраваў 1000 байцоў сваёй брыгады, 15 падрыўных груп на чале з Уладзімірам Ванцеевым. У ходзе баёў яны разграмілі гарнізоны ў вёсках Залессе і Матырына, дзе знаходзіліся значныя сілы немцаў. Было захоплена 30 аўтамашын з ваеннай маёмасцю. У Беларускім штабе партызанскага руху станоўча ацанілі дзеянні нашай і іншых брыгад Сенненскай зоны.

Нямецкае камандаванне распрацавала шырокамаштабны план баявых дзеянняў, якім прадугледжвалася ачысціць усю тэрыторыю Беларусі ад партызан. У маі баявыя аперацыі немцаў пачаліся ў Сенненскім і Чашніцкім раёнах. Супраць нашай, Багушэўскай, 1-й і 2-й Заслонаўскіх брыгад немцы накіравалі часці 4-й нямецкай арміі, 286-й ахоўнай дывізіі.

Іх наступленне падтрымлівала авіяцыя. У налётах штодзённа ўдзельнічала па 30 і больш самалётаў. Мы не маглі рызыкаваць, прынялі рашэнне адысці ў Дамжарыцкія балоты, куды

танкі і бронетранспарцёры не маглі падступіцца. Больш двух месяцаў вялі мы тут баі. Сілы немцаў, якія знаходзіліся тут, не маглі супрацьстаяць Чырвонай Арміі, калі яна пачала наступленне за вызваленне Беларусі. 20 чэрвеня мы змаглі разграміць у некалькіх месцах зробленыя немцамі ўмацаванні вакол балот і вырвацца з акружэння.

Сустрэча з часцямі Чырвонай Арміі адбылася ў раёне Чарэя — Новыя Лаўкі. Многія партызаны сталі правадзнікамі вайсковых падраздзяленняў Чырвонай Арміі, якія імкнуліся перарэзаць шляхі адступлення ворагу.

Няцяжка ўявіць, які ўзнёслы настрой быў у нас. І не толькі таму, што надышоў доўгачаканы час вызвалення. Вынікі баявой дзейнасці сведчылі, што мы таксама нямала зрабілі, каб наблізіць гэты дзень. Партызанамі брыгады было забіта 8328, ранена 5425, узята ў палон 2399 нямецкіх салдат і афіцэраў, паліцэйскіх. Нашымі падрыўнікамі спушчана пад адхон 85 эшалонаў, знішчаны 281 вагон з жывой сілай, 248 з тэхнікай, 114 з боепрыпасамі, 31 цыстэрна з бензінам. Акрыленыя, мы вярталіся на Сенненшчыну, дзе пачынаўся баявы шлях брыгады, гатовыя зрабіць справаздачу перад жыхарамі раёна, перад тымі, хто за нас непакоіўся, карміў, падтрымліваў усе гады барацьбы з нямецкай навалай, нярэдка рызыкуючы сваім жыццём.

Але вайна для нас яшчэ не закончылася. На тэрыторыі Сенненшчыны ў лясных масівах засталося каля 10 тысяч нямецкіх салдат і афіцэраў. Спатрэбілася каля месяца, каб ачысціць лясы ад блукаючых нямецкіх груп. Намі было ўзята ў палон 2000 салдат і афіцэраў і каля 1000 знішчана.

Многія партызаны апранулі салдацкія шынялі і пайшлі дабіваць ворага на тэрыторыі Польшчы і Германіі. Не ўсім маім паплечнікам, баявым сябрам пашчасціла дажыць да светлага дня Перамогі. Адны загінулі ў баях з акупантамі на роднай Сенненшчыне, другія на фронце, у чужых краях. Сярод іх мой намеснік К. Хаіркізаў, камандзіры атрадаў І. Радчонак, Ю. Каракетаў, М. Кашчэеў, А. Мілееў, камісары атрадаў А. Якушаў, С. Пляскач, П. Карунец, начальнікі штабоў В. Кляцкоў, У. Дземянцееў. У ліку загінуўшых было нямала ветэранаў брыгады: Сямён Цапцура, Рыгор Пракаповіч, казах Джура, Уладзімір Бяляеў. Аднаму з іх, Віталю Блажко, які трапіў у палон цяжка параненым, давялося прыняць пакутніцкую смерць. Яму абяцалі дараваць жыццё, калі дасць патрэбную інфармацыю аб брыгадзе, назаве падпольшчыкаў, сувязных. Яго жорстка і бязлітасна білі, палілі на вогнішчы. «Партызанаў не купіш, яны не з племя прадажных здраднікаў, яны верныя сыны сваёй радзімы», — заявіў Віталь Блажко сваім катам.

Журботны спіс загінуўшых даволі вялікі. Іх намаганнямі, геройскімі ўчынкамі множылася баявая слава брыгады, яе перамогі ў баях з захопнікамі.

Памяць аб іх будзе вечна жыць у сэрцах нашчадкаў, напамінаць аб святым абавязку любіць і бараніць свой родны край, сваю Бацькаўшчыну.

Успаміны запісаў А. І. Стук.

Апошні бой

З успамінаў Валянціна Емяльянавіча Бяляева, былога камісара 2-й партызанскай брыгады імя К. С. Заслонава

302-і полк, у якім я служыў, уваходзіў у састаў 20-й арміі, якая ў 1941 г. вяла баі на галоўным напрамку Заходняга фронту. Пад Вязьмай наш полк трапіў у акружэнне. Вырвацца пашчасціла нямногім.

У снежаньскі сцюдзёны дзень я дабраўся да родных мясцін на Сенненшчыне. Трэба было як-небудзь перажыць зіму, якая выдалася вельмі суровай, дачакацца вясны. Як высветлілася, вясны чакалі многія, усе, хто вырашыў заняць сваё месца ў радах партызан. Клопат ва ўсіх быў адзін — запасацца зброяй, боепрыпасамі.

У вёсках Свабоднае і Савінічы, дзе жыла мая радня, дзейнічалі падпольныя групы.

В. Е. Бяляеў.

З Анатолем Стукам з Савінічаў устанавіў сувязь Людвіг Сяліцкі, адзін з арганізатараў падполля на Сенненшчыне. Па дамоўленасці з Заслонавым у красавіку ён правёў нас, 12 чалавек, у яго атрад, які ў той час знаходзіўся ў Лепельскім раёне.

Крыху пазней у раёне вёсак Купаваць і Каменка сустрэліся з групамі Рыгора Харламава і Уладзіміра Лебедзева. На аснове іх і нашай групы быў у маі 1942 г. ўтвораны атрад імя М. І. Кутузава, камісарам якога стаў Людвіг Сяліцкі.

Першае баявое хрышчэнне ён атрымаў пры разгроме паліцэйскага гарнізона ў Алексінічах. Кіраваў гэтай аперацыяй Людвіг Сяліцкі.

З надыходам вясны шэрагі партызан выраслі. У першай палове чэрвеня ў атрадах ужо налічвалася 800 байцоў. 15 ліпеня 1942 г. было аб'яўлена аб утварэнні партызанскай брыгады, якую Беларускі штаб партызанскага руху і Віцебскі абком партыі даручылі ўзначаліць яе арганізатару Канстанціну Заслонаву, камісарам быў прызначаны Людвіг Сяліцкі.

Да ліку атрадаў неўзабаве прыбавіўся яшчэ адзін — імя Лазо. Яго камандзірам спачатку стаў Сяргей Стасішын, які ў верасні 1942 г. трагічна загінуў. Узначаліць атрад камандаванне брыгады даручыла мне. Напачатку ў атрадзе было 25 чалавек, а к канцу 1942 года ўжо налічвалася 95. Папаўненне ў асноўным ішло з вёсак Сенненскага раёна, прычым партызанамі станавіліся людзі рознага ўзросту.

Абстаноўка ў зоне дзеянняў брыгады восенню складалася не вельмі спрыяльнай. Набліжалася зіма. Да яе мы не былі гатовы. Тыя базы, якія меліся, не маглі задаволіць. Трэба было паклапаціцца аб адзенні, прадуктах харчавання.

Некаторым атрадам было загадана перабазіравацца ў Талачынскі раён і заняцца абсталяваннем запасной базы.

У кастрычніку 1942 г. Канстанцін Заслонаў выклікаў да сябе ўсіх камандзіраў атрадаў, каб высветліць, як ідзе падрыхтоўка да зімы, абмяняцца думкамі.

Штаб брыгады знаходзіўся ў вёсцы Купаваць. Туды я прыбыў 13 лістапада. Для ўсіх нас было вялікай нечаканасцю, што немцы сканцэнтравалі вялікую сілу ў наваколлі вёсак Кузьміно, Серкуці, Утрылава. 14 кастрычніка немцы, якія занялі пазіцыі на вышыні, на ўскрайку лесу, адкрылі агонь з кулямёта па вёсцы. Напэўна, лепш было пакінуць яе, паколькі асноўныя сілы брыгады знаходзіліся далёка ад Купаваці і разлічваць на іх дапамогу не даводзілася. Тым не менш Заслонаў вырашыў прыняць бой.

Людвігу Сяліцкаму з групай байцоў ён даручыў заняць ускраек лесу каля вёскі Кузьміно, перагарадзіць шлях немцам і ўласаўцам, калі тыя рушаць у напрамку Купаваці. Другой групе камбрыг даручыў не дапусціць прарыву ў Купаваць немцаў і ўласаўцаў з боку вёскі Утрылава. На жаль, гэта група не змагла зрабіць тое, што зрабіла група Сяліцкага.

Менавіта адсюль, з Утрылава, немцы і ўласаўцы, прыкладна каля батальёна, не сустрэўшы належнага адпору, першымі дасягнулі ўскраіны вёскі, узялі пад свой кантроль усе гаспадарчыя пабудовы і адкрылі агонь па хатах. Усе партызаны, што знаходзіліся ў Купаваці, занялі баявыя пазіцыі, жыхары вёскі пахаваліся ў лесе.

Па загаду камбрыга я з кулямётным разлікам абараняў подступы на ўскрайку вёскі. Пад вечар да нас завітаў ад'ютант Заслонава Яўген Коржань. Ён заўважыў каля бліжэйшай пуні некалькі карнікаў, спрабаваў знайсці зручнае месца, каб узяць іх на прыцэл і тут быў паранены. Пра гэта стала вядома Заслонаву. Ён палічыў сваім абавязкам высветліць, як адчувае сябе яго ад'ютант, вырашыць, якую трэба аказаць дапамогу.

Адсюль камбрыг узяў кірунак на другі канец вёскі, перабягаючы ад аднаго дома да другога. У час гэтых перабежак ён быў смяротна паранены.

Фашысты абяцалі выдаць 5000 марак, выдзеліць надзел зямлі таму, хто даставіць жывога ці мёртвага Заслонава. Ніхто з жыхароў не паквапіўся на гэту прыманку. Карнікі так і не дазналіся, што сярод васьмі загінуўшых быў і Канстанцін Заслонаў. Усе яны наступным днём былі пахаваны на ўскраіне вёскі ў адной брацкай магіле. Брыгаду ўзначаліў Людвіг Сяліцкі.

На зыходзе лета 1943 г. у Заслонаўскай брыгадзе ўжо налічвалася 12 атрадаў, якія базіраваліся ў розных месцах. Гэта ўскладняла кіраўніцтва імі. Беларускі штаб партызанскага руху прыняў рашэнне правесці рэарганізацыю некаторых брыгад, у тым ліку і Заслонаўскай.

У верасні 1943 г. была ўтворана 2-я брыгада імя К. С. Заслонава. Яе камандзірам стаў Віталь Комлеў, адзін са старэйшых заслонаўцаў, які меў багаты вопыт партызанскай барацьбы. Камісарам брыгады прызначылі мяне.

Адна з першых баявых аперацый маладой брыгады — удзел у рэйкавай вайне пад кодавай назвай «Канцэрт».

Помнік на месцы гібелі Героя Савецкага Саюза К. С. Заслонова ў в. Купаваць.

У другой палове кастрычніка пад агульным камандаваннем генерал-маёра Дуброўскага партызаны пачалі штурм Лепеля, наступленне на Чашнікі і Бачэйкава. Наша брыгада разам з брыгадай Аляксея Данукалава нанесла ўдар па Бачэйкаву.

У снежні 1943 г. наша брыгада разам з многімі іншымі прыйшла на дапамогу партызанам Ушацкай зоны. Там мы знаходзіліся, пакуль яны не выйшлі з акружэння.

У маі 1944 г. 3-я танкавая армія Рэйнгарда распачала наступленне супраць партызан Сенненска-Аршанскай зоны. Ёй удалося блакіраваць нашу і некалькі іншых партызанскіх брыгад у раёне возера Палік. Але ў чэрвені брыгада вырвалася з акружэння. Сустрэча з перадавымі часцямі Чырвонай Арміі адбылася 27 чэрвеня ў Лукомлі.

Наша брыгада накіравалася ў Сенненскі раён, узяла пад свой кантроль дарогі і лясныя масівы, дзе патаемнымі сцежкамі прабіраліся на захад нямецкія салдаты і афіцэры разгромленых нямецкіх часцей. У час баёў з імі было знішчала 370 салдат і афіцэраў, 380 узята ў палон, у тым ліку камандзір 404-га пяхотнага палка 246-й дывізіі палкоўнік Гапнер.

Тут, на Сенненшчыне, брыгада была расфарміравана. Большасць яе байцоў папоўнілі рады Чырвонай Арміі.

Успаміны запісаў А. І. Стук.

Лёнька-карачаевец

ХАІРКІЗАЎ Кічы-Батыр Алімурзуевіч, 1915 г. нараджэння, член ВКП(б), карачаевец, намеснік камандзіра партызанскай брыгады Лявонава, загінуў у баі каля вёскі Латыгаль Сенненскага раёна ў чэрвені 1943 года. Узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

На фасадзе будынка, занятага толькі што створанай акупацыйнымі ўладамі валасной управы, наклеена аб'ява: «Камандаванне германскай арміі даводзіць да ведама насельніцтва. Хто зловіць і даставіць уладам партызана «Чорнага», атрымае ва ўзнагароду 5000 марак, хутар і карову.

За пасобніцтва партызанам — расстрэл!»

Лістападаўскім ранкам 1941 года каля ўправы прыпыніўся малады смуглатвары мужчына, апрануты ў пацёртую сінюю ватоўку і такога ж колеру штаны, запраўленыя ў яловыя боты. Кепка-васьміклінка дапаўняла гарнітур мужчыны.

— Аб'явай цікавішся? Хутар, відаць, многім мець хочацца. Вось бы мне злавіць гэтага «Чорнага»! — з асалодай пазяхаў на ганку ўправы заспаны дзяцюк з мясцовай «самаховы».

— Ды я вось да пана бургамістра,— змерыў дзецюка халодным позіркам смуглатвары.— Магчыма, і для мяне ў вас справа знойдзецца?

— З акружэнцаў, значыць,— заўважыў паліцай, пачуўшы мову з характэрным акцэнтам горца.— Справа, вядома, у нас для цябе знойдзецца. Пан бургамістар хутка будзе, пачакай.

Смуглатвары адышоў у бок вёскі. Хутка ён збочыў з вуліцы і падаўся агародамі да парослай густым алешнікам лагчыны.

Апоўначы вёску Пуські, на водшыбе якой стаяў буданак валасной управы акупантаў, абудзіла страляніна з кулямётаў. Свінцовы лівень абрушыўся на фашысцкую ўстанову, з якой выбягалі і кідаліся ва ўсе бакі напаўраспранутыя гітлераўцы і паліцаі. Трапныя стрэлы многіх укладвалі тут жа, каля ганка.

Калі ж у вокнах сялянскіх хацін замітусіліся водблескі ахапіўшага будынак управы полымя, двое з ручнымі кулямётамі на плячах таропка крочылі ад вёскі вузкай палявой дарогай. Адзін з кулямётчыкаў, малады смуглаваты мужчына, быў апрануты ў пацёртую сінюю ватоўку і такога ж колеру штаны, запраўленыя ў ялавыя боты.

Разгром валасной управы ў Пуськах быў не першым баявым эпізодам у партызанскай біяграфіі Кічы-Батыра Хаіркізава. Ад самай заходняй граніцы, дзе трапіў у варожае акружэнне артылерыйскі полк, у якім служыў чырвонаармеец Хаіркізаў, прабіраўся ён на ўсход са сваім земляком Каракетавым.

З засад на дарогах Хаіркізаў і Каракетаў знішчалі невялікія групы варожых салдат і афіцэраў, закідвалі гранатамі адстаўшыя ад калоны машыны. У верасні 1941 года яны напалі на канвой фашыстаў і, перабіўшы яго, вызвалілі з палону 75 чырвонаармейцаў.

Вясной 1942 года Кічы-Батыр Хаіркізаў стаў байцом атрада, а потым і партызанскай брыгады Лявонава. Хутка яго прызначылі намеснікам камандзіра брыгады, і пад яго асабістым кіраўніцтвам ажыццёўлены шэраг смелых па задуме і дзёрзкіх па выкананні баявых аперацый супраць фашысцкіх акупантаў.

Актыўнымі баявымі дзеяннямі сустрэлі партызаны другое лета вайны. «Германскае камандаванне абяцае 10000 марак за галаву партызана «Чорнага», — стракацелі аб'явы на валасных управах. А яны гарэлі, гэтыя ўправы, адна за другой. За свой родны аул Джыбуту біўся з ворагам на паланёнай зямлі Беларусі і мужны карачаевец Кічы-Батыр Хаіркізаў.

Напярэдадні 25-й гадавіны Вялікага Кастрычніка партызанскія камандзіры раіліся ў штабе брыгады, як лепей адзначыць знамянальную дату. Хаіркізаў узяў на сябе знішчэнне Падворыцкага гарнізона.

У ноч з 6 на 7 лістапада 1942 года група партызан на чале з Кічы-Батырам Хаіркізавым увайшла ў вёску Падворыца. Без адзінага стрэлу былі зняты варожыя вартавыя, і ў вокны дамоў, дзе спалі фашысты, паляцелі гранаты. Менш чым за гадзіну яшчэ адзін гарнізон гітлераўцаў перастаў існаваць.

З вясны 1943 года партызанскі аэрадром паблізу Беліцы рэгулярна прымаў самалёты з-за фронту. Фашысты некалькі разоў спрабавалі прарвацца да аэрадрома. Разведчыкі ўстанавілі, што ў адзін з чэрвеньскіх дзён чакаецца чарговая вылазка фашыстаў на аэрадром. На дарозе Сянно — Беліца партызаны наладзілі засаду. Камандаваў імі Кічы-Батыр Хаіркізаў.

Хаіркізаў трапнай чаргой кулямёта падпаліў галаўны грузавік з фашыстамі. Астатнія машыны спрабавалі павярнуць назад, аднак і ў тыл калоне ўдарылі кулямёты народных мсціўцаў.

Апошнім быў гэты бой паблізу беларускай вёскі Латыгаль для Лёнькі-карачаеўца, як па-сяброўску называлі Хаіркізава байцы брыгады. Варожая куля абарвала яго жыццё.

М. Марціновіч, А. Гаравы.

Свая зямля давала сілу

Штрыхі да партрэта Аляксандра Дзмітрыевіча Клячына і яго партызанскага атрада

А. Дз. Клячын.

«Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын у партызанах з 1941 года. Атрад, які ён узначальваў, удзельнічаў у разгроме 13 нямецкіх гарнізонаў. Пры абароне ў лютым 1944 года саўгаса «Беліца», які прыкрываў подступы да партызанскага аэрадрома, атраду было загадана зайсці ў тыл немцаў. Яго нечаканае нападзенне ўнесла разлад у баявыя парадкі карнікаў і забяспечыла паспяховую абарону Беліцы».

(З характарыстыкі камандавання брыгады, якая захоўваецца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь.)

У пачатку Вялікай Айчыннай вайны 24-я стралковая дывізія, у якой Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын быў палітруком роты, вяла жорсткія баі з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў раёне Гродна—Ліда. Сілы былі няроўныя. Дывізія, несучы вялікія страты, вымушана была адыходзіць да Мінска, а затым трапіла ў акружэнне. З яго выбіраліся хто як мог. Спробы прарвацца за лінію фронту, да сваіх, так і не ўдаліся.

Знойдзеная выпадкова газета, скінутая нашымі самалётамі, з заклікам ствараць партызанскія атрады ў тыле ворага, падказала, што рабіць.

Месцам свайго прыстанку нядаўні палітрук выбраў лясны масіў «Казённік», што на мяжы Сенненскага і Талачынскага раёнаў. А хутка адбылася сустрэча з тутэйшай моладдзю. Аб сваім жаданні пайсці ў партызаны заявілі Мікалай, Аляксандр і Міхаіл Спаткаі, Мікалай Ухваронак, Аляксандр Апенкін, Валодзя Хірэвіч. Яны паведамілі, колькі ў іх зброі, гранат, патронаў...

Сувязны, якога ён чакаў, быў з вёскі Высокі Гарадзец, дзе знаходзілася нямецкая ваенная ўправа. Ён прынёс вестку, якая не магла не выклікаць глыбокае абурэнне. Нямецкі паслугач, бургамістр гэтай управы з дапамогай паліцыі адабраў у мясцовых жыхароў цёплае адзенне і прадукты харчавання для нямецкай арміі, каб потым адправіць у Талачын.

Было вырашана ўсё нарабаванае вярнуць насельніцтву. Стварылі групу з моладзі навакольных вёсак. Ноччу патрыёты непрыкметна акружылі ўправу ў вёсцы Высокі Гарадзец. Знялі вартавых. Знішчылі абсталяванне малаказавода, забралі ўсю дакументацыю, прадукты харчавання. Нарабаванае акупантамі адзенне вярнулі людзям.

Раніцой талачынская камендатура накіравала ў Высокі Гарадзец карны атрад. Яго начальства ўчыніла допыт бургамістра і паліцаяў, што ахоўвалі ноччу малаказавод і ўправу. Тыя са страху паведамілі карнікам, што партызан было шмат, усе ўзброены кулямётамі і аўтаматамі і апрануты ў скураныя курткі. Вывад, да якога прыйшоў кіраўнік карнага атрада, такі — гэта дэсантнікі, і ён папярэдзіў сваіх служак, каб аб усім бачаным тыя нічога не расказвалі.

У хуткім часе пачалася падрыхтоўка да новай баявой аперацыі — разгрома ваенной управы ў Рыдамлі. Тут перакладчыкам працаваў свой чалавек — М. Дворнікаў. Ад яго партызаны даведаліся, дзе выстаўляюцца пасты, а ў той дзень, калі збіраліся выступаць, ён перадаў пароль.

Усё гэта дазволіла ноччу без перашкод падысці да хаты бургамістра і знішчыць вартавых. Было вядома, што нямецкі паслугач меў кулямёт, аўтамат і пісталет. Міхаіл Татарчук і яго хлопцы вырашылі не рызыкаваць. Яны пастукалі ў дзверы. Калі ж той падышоў і спытаў: «Хто там?», адкрылі агонь, а потым узламалі дзверы. Бургамістр быў ужо мёртвы. Партызаны забралі зброю, дакументы ваенной управы.

З такіх вось, пакуль што невялікіх, баявых аперацый пачыналася дзейнасць атрада, арганізатарам якога стаў Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын. Але яны выклікалі вялікі рэзананс у навакольлі, акрылялі людзей, і не менш важна тое, што прымушалі многіх задумацца: а што ты робіш для хутчэйшага вызвалення роднай Бацькаўшчыны ад чужынцаў?

Жыхары вёсак Нізкі Гарадзец, Высокі Гарадзец, Шашалаўка лічылі атрад Клячына сваім. На пачатку адсюль ішло папаўненне. Гэта былі настаўнікі, старшакласнікі-камсамольцы, былыя чырвонаармейцы. Большасць з іх прыходзіла са зброяй, знойдзенай на месцах былых баёў 1941 года.

Сетка сувязных фарміравалася з жыхароў гэтых і многіх іншых населеных пунктаў. Былі сярод іх і зусім юныя, як, напрыклад, 15-гадовыя Валянціна і Дзіна Нароўскія, Таня Мікуліч. Яны здабывалі каштоўныя звесткі аб перамяшчэнні фашыстаў, умацаваннях і ахове гарнізонаў, прыносілі зброю і медыкаменты.

Праўда, Клячын не вельмі прыхільна ставіўся да просьбы дзяўчат прыняць іх байцамі ў атрад. Лічыў, што вайна — не жаночая справа, тым больш, што рэзервы з ліку мужчын пакуль былі неабмежаваныя. Аднак не заўсёды мог адмовіцца ад настойлівых просьбаў. Тыя ж дзяўчаты, якіх прымалі ў атрад, вельмі даражылі высокім і пачэсным званнем народнага мсціўца, імкнуліся даказаць, што могуць ваяваць не горш за хлопцаў, сваіх аднагодкаў.

Неяк атрад Клячына вёў бой з карнікамі каля вёскі Зарэкі Сенненскага раёна. Кулямётчыца Вольга Мяснікова падпускала варожых салдат на блізкую адлегласць і ва ўпор расстрэльвала. У гэтым баі яна была цяжка паранена. Лячылі адважную партызанку ў лесе, ля вёскі Дубавое. Калі атрад знаходзіўся на заданні, а ў лясных зямлянках засталіся толькі параненыя, нечакана напалі карнікі і захапілі іх. Сярод партызан была і Вольга Мяснікова. Усіх карнікі страшэнна катавалі, а потым застрэлілі. Байцы атрада цяжка перажывалі гэту страту і паклялiся адпомсціць за іх смерць.

Летам 1942 года ў вёсцы Сідорнікі адбылася сустрэча Клячына з Лявонавым, імя якога ўжо было добра вядома ў раёне. Гаворка ішла аб аб'яднанні. Атрад Клячына, як і атрад Захарчанкі, стаў састаўной часткай Сенненскай партызанскай брыгады. Пачатак фарміравання яе быў пакладзены крыху раней у Прывецкім лесе. З гэтага часу атрад Клячына разам з іншымі атрадамі брыгады пачаў актыўна дзейнічаць у Сенненскім, Талачынскім, Чашніцкім і Лепельскім раёнах. Цяпер многія баявыя аперацыі планаваліся ў штабе брыгады.

Неўзабаве атрад пад камандаваннем Аляксандра Клячына разграміў валасную ўправу ў Бешанковіцкім раёне, нанёс удар па Чарэйскаму гарнізону ў Чашніцкім раёне. У час засады на шасэйнай дарозе знішчыў 12 немцаў і 7 паліцэйскіх, якія абрабавалі навакольныя вёскі і вярталіся ў гарнізон. Былі захоплены ў ворага багатыя трафеі — зброя, боепрыпасы, прадукты харчавання, коні. Задаволеныя байцы атрада вярнуліся на сваю базу ў Лаўскі лес.

Пасля небагатай вячэры многія паляглі спаць. Аляксандру Дзмітрыевічу спаць не хацелася. Заўтра ў яго дзень нараджэння — споўніцца 30 гадоў. Успомніў бацькоў, родную вёску Халевічы ў Яраслаўскай вобласці. Там закончыў школу, затым працаваў цесляром, вучыўся ў будаўнічым тэхнікуме. Пасля яго заканчэння Сашу Клячына накіравалі на будоўлю. Там і працаваў, пакуль не прызвалі ў армію.

І вось вайна закінула яго ў Беларусь. Не аднаго яго напаткаў такі лёс. У атрадзе, акрамя беларусаў, ваявалі рускія, украінцы і яўрэі, татары і узбекі, нават тры французы, якія здаліся партызанам у час адной аперацыі.

Для камандзіра атрада Клячына стала няпісаным правілам заўсёды прыходзіць на дапамогу, выручку суседзям-партызанам, калі тыя аказваліся ў цяжкім становішчы. Так склалася, што немцы блакіравалі ў некалькіх населеных пунктах партызан Талачынскай брыгады Нарчука. Клячын з атрадам адправіўся туды. Тут здорава выручыла народных мсціўцаў 45-мілімятровая гармата, якую ахрысцілі «марфутай». З яе ў гэтым баі быў падбіты першы варожы танк, што выклікала ў карнікаў разгубленасць.

Неяк разведчыкі атрада паведамілі, што карнікі з фашысцкага гарнізона Валосава прыехалі ў Высокі Гарадзец і там рабуюць жыхароў вёскі. Забіраюць вопратку, курэй, масла, сала. Па камандзе Клячына ўстанавілі гармату на выгаднай пазіцыі і, як толькі карнікі выехалі на ўскрай вёскі, ударылі па абозу. Некалькі снарадаў трапіла ў цэль. Немцы і паліцаі кінулі свае фурманкі і пачалі ўцякаць у гарнізон. Жыхары вёскі былі вельмі ўдзячны народным мсціўцам, якія правучылі ахвотнікаў рабаваць насельніцтва.

Калі ў 1943 годзе планаваўся разгром Лепельскага гарнізона, атраду імя Суворава была пастаўлена задача перакрыць дарогу, па якой з Чашнікаў да гітлераўцаў магло прыйсці падмацаванне. Партызаны ведалі, што ў немцаў ёсць танкі, бронетранспарцёры, таму выбралі найбольш зручную пазіцыю для сваёй гарматы і бранябойшчыкаў з трыма супрацьтанкавымі ружжамі. Яны добра замаскіраваліся ў хмызняку непадалёку ад дарогі. І вось у поўдзень на дарозе з'явілася калона машын, уперадзе ішлі два танкі. Партызаны затаіліся, чакалі зручнага моманту. Нарэшце раздалася каманда А. Клячына:

— Агонь!

Разам з гарматай ударылі супрацьтанкавыя ружжы. У суцэльны гул злілося стракатанне кулямётаў, аўтаматаў. Адзін з танкаў адразу задыміў, другі паспеў адысці. Тады артылерысты перанеслі агонь на ўсю варожую калону. Ёй ужо было не да Лепеля.

Быў яшчэ і такі выпадак. Брыгада Аляксея Данукалава пасля шматдзённага цяжкага пераходу з Бешанковіцкага раёна ніяк не магла адарвацца ад праследавання пераўзыходзячых сіл карнікаў. Але на шляху з вёскі Ульянавічы ў бок Лукомля данукалаўцы атрымалі падтрымку атрада імя Суворава. Каля вёскі Оўсішча зноў загрымела партызанская гармата. Артылерысты з групай кулямётчыкаў абстралялі карнікаў. Тыя спынілі праследаванне і павярнулі назад, у бок Бешанковічаў. Камбрыг А. Данукалаў выказаў А. Клячыну вялікую ўдзячнасць за баявую выручку.

Апрача перароблснай танкавай гарматы «саракапяткі» ў атрадзе мелася яшчэ адна трафейная гармата такога ж калібру. Але скарыстоўвалася яна ў баявых дзеяннях рэдка — не хапала снарадаў.

Нельга было выкарыстоўваць у поўнай меры з-за недахопу бензіну і бранявік. Ён стаяў у лесе, пакінуты пры адыходзе нашых войск у пачатку вайны. Замок з яго гарматы і іншыя часткі Валодзя Зябкін з вёскі Відокі знайшоў паблізу загорнутымі ў тканіну і закапанымі ў зямлю. Некалькі дэталяў давялося зрабіць у майстэрні дзеда Сідаровіча. Выкарыстоўваўся бранявік толькі тады, калі ўдавалася раздабыць паліва ў варожых гарнізонах.

З вялікай адказнасцю аднесліся ў атрадзе да рашэння Беларускага штаба партызанскага

руху распачаць «рэйкавую вайну» — адначасовае масавае разбурэнне чыгуначных камунікацый, дэзарганізацыю ваенных перавозак ворага. Ва ўсіх падраздзяленнях фарміраваліся групы падрыўнікоў. Было наладжана іх абучэнне.

Загадам штаба Сенненскай партызанскай брыгады атраду вызначаўся ўчастак чыгункі Мінск—Орша ў раёне станцыі Слаўнае і раз'езда Трацылава. На гэтым участку групы падрыўнікоў павінны былі нанесці канцэнтраваны ўдар у складзе ўсёй брыгады, а потым асобнымі дыверсіямі працягваць знішчэнне варожых эшалонаў, якія ішлі на фронт. У раён баявых дзеянняў атрад дабраўся ноччу. На падыходзе да шашы Мінск—Масква разведчыкі галоўнага дазору паведамілі, што па ёй назіраецца ўзмоцнены рух варожых машын. Пераходзіць шашу рашылі групамі і сабрацца потым ва ўмоўленым месцы паблізу Трацылава.

Былі высланы групы прыкрыцця ў бок чыгуначнай станцыі. Падрыўнікі звеннямі занялі зыходны рубеж для атакі, які праходзіў за некалькі метраў ад чыгункі. Камандзір атрада А. Клячын разам з камісарам П. Любагошчанскім праверылі гатоўнасць падрыўнікоў. У невысокім бярэзніку замаскіраваліся і пільна назіралі за чыгункай баявыя звенні партызан Івана Бяляцкага і Пятра Вышынскага з в. Глебаўск. Побач з імі Мікалай Марчанка з в. Заполле, Ігнат Бабацкі з Малой Беліцы. Ва ўсіх групах напагатове былі толавыя шашкі, узрывальнікі. Чырвоная ракета з каманднага пункта брыгады — сігнал для атакі. Збіваючы аўтаматным агнём патрульных гітлераўцаў, атрад дружна выбег на чыгунку. Пад рэйкі імгненна заклалі толавыя шашкі, падпалілі бікфордавы шнур. «Адыход», — перадалі па ланцугу каманду А. Клячына. Сотні выбухаў прагучалі адначасова над магістраллю.

Неаднойчы спадарожнічала ўдача падрыўнікам атрада і пазней, калі на чыгунку выходзілі асобныя дыверсійныя групы. Умелым падрыўніком быў камсамолец Цімафей Дзёмін. Былы студэнт інжынернага інстытута, ён наладзіў выраб мін непасрэдна ў атрадзе. У чэрвені 1943 года на міне яго ўласнай вытворчасці падарваўся эшалон з артылерыйскімі снарадамі і авіяцыйнымі бомбамі. Майстэрствам выдзяляўся і партызан Мікілуніч.

Былыя партызаны Сенненскай брыгады ў школьным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Школьнікі ўручаюць хлеб-соль былым партызанам Сенненскай брыгады.

На адкрыцці помніка на месцы былога партызанскага аэрадрома каля в. Беліца.

У снежні 1943 года ён пусціў пад адхон непадалёку ад станцыі Талачын варожы эшалон. Былі знішчаны паравоз і два вагоны з нямецкімі салдатамі і афіцэрамі.

Абстаноўка ў зоне размяшчэння Сенненскай партызанскай брыгады зімой 1943—1944 гг. была напружанай. Немцы неаднаразова спрабавалі захапіць партызанскі аэрадром у Беліцы. У ліку абаронцаў аэрадрома быў і атрад А. Клячына. У лютым 1944 года, калі фашысты пачалі наступленне на Беліцу з трох напрамкаў — з Оршы, Сянна і Багушэўска, атрад паспяхова справіўся з пастаўленай яму задачай. Ён разам з байцамі атрада Захарава нанёс, як было і задумана камандаваннем брыгады, удар з тылу. Гэта ў поўнай меры перадвызначыла разгром карнай экспедыцыі.

У пачатку 1944 года байцы атрада сталі сведкамі, як у выніку адкрытага агню з вінтовак і ручнога кулямёта быў падбіты нямецкі самалёт. Ён зрабіў вымушаную пасадку ля вёскі Асінаўка на тарфянішчы. Байцы на конях разам са сваім камандзірам Клячыным хутка прыбылі да месца здарэння. Двое нямецкіх лётчыкаў спрабавалі ўцячы ў лес, але іх дагналі партызанскія кулі. Трэці член экіпажа здаўся ў палон і быў перапраўлены за лінію фронту. А з самалёта знялі ўзбраенне, некаторыя прыборы і ўсё іншае, што магло спатрэбіцца. З бакаў злілі паліва, а самалёт падпалілі.

Вось тут А. Клячын і ўспомніў пра бранявік, які быў схаваны не так далёка ў лесе. Праўда, ненадоўга хапіла таго паліва, але эфект быў вялікі. З дапамогай браневіка партызаны атрада не раз адбіваліся ад нямецкіх захопнікаў, якія наладжвалі супраць народных мсціўцаў карныя аперацыі.

Вясной 1944 года, калі пачалася адна з буйнейшых карных экспедыцый, партызанская брыгада В. С. Лявонава пад моцнымі ўдарамі ворага вымушана была адысці ў балоцістыя лясы Лепельскага і Бягомльскага раёнаў. У гэтых лясах аказаліся зацiснутымі некалькі партызанскіх брыгад. Фашысты з раніцы да вечара працягвалі абстрэльваць з гармат і мінамётаў зону размяшчэння партызан. Над лесам кружылі фашысцкія самалёты, бамбілі і абстрэльвалі з кулямётаў. У такіх абставінах камандаванне брыгады прыняло рашэнне тэрмінова з боем прарываць фашысцкую блакаду.

Пасля праведзенай разведкі было вырашана зрабіць прарыў блакады ў ноч з 7 на 8 чэрвеня 1944 года недалёка ад вёскі Замошша, на стыку Барысаўскага, Лепельскага і Чашніцкага раёнаў. Для штурму ўмацаванняў ворага былі выдзелены два атрады — А. Клячына і А. Захарава. Калі сцямнела, атрады пайшлі на прарыў. У небе засвяціліся сігнальныя ракеты і раздалося партызанскае «ура!». Немцы адкрылі частую страляніну. Завязаўся жорсткі бой. Агонь перагарадзіў дарогу атакуючым. Трасіруючыя кулі прачэрчвалі паветра, рваліся артылерыйскія снарады і міны, але партызаны падавілі агнявыя кропкі немцаў. Аляксандр Клячын вывеў большасць атрада і параненых у зацішнае месца за ракой Эсай, а затым у Чашніцкі раён. Толькі частка чацвёртага ўзвода і гаспадарнікаў былі адрэзаны на левым флангу ад асноўнага саставу і выходзілі затым з блакады невялікімі групамі.

Атрад размясціўся ў Лаўскім лесе, недалёка ад Лукомля. Па начах на ўсходзе грымела артылерыйская кананада, а 24 чэрвеня ў блакітным небе з'явіліся самалёты з чырвонымі зорачкамі. Якая гэта была радасць! Разведчыкі далажылі камандзіру атрада, што калоны акупантаў рухаюцца па шасэйнай дарозе Лукомль — Чарэя ў бок Халопенічаў. А ў хуткім часе на гэтай дарозе з'явіліся і першыя савецкія танкі. У Чарэі адбылася доўгачаканая сустрэча з воінамі Чырвонай Арміі. Былі моцныя абдымкі і пацалункі, мужчынскія слёзы і смачны абед з салдацкіх кацялкоў.

Праз некалькі дзён атрад перамясціўся ў Сенненскі раён. З групай байцоў Аляксандр Клячын у ліпені 1944 года прадстаўляў свой атрад на парадзе брыгад, які адбыўся ў Віцебску. Удзельнічаць у парадзе пашчасціла і аўтару гэтых радкоў. Неўзабаве партызанскі атрад быў расфарміраваны. Яго байцы папоўнілі вайсковыя часці, якія ішлі на фронт. Многія былі накіраваны на партыйную, савецкую і гаспадарчую работу ў раёне.

Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын быў прызначаны намеснікам старшыні Сенненскага райвыканкома. Затым доўгі час працаваў у будаўнічых арганізацыях і сістэме райспажыўсаюза.

Радзіма высока ацаніла баявыя і працоўныя заслугі А. Дз. Клячына. Ён узнагароджаны ордэнамі Баявога Чырвонага Сцяга, Чырвонай зоркі, Айчыннай вайны I ступені, шматлікімі медалямі і граматамі. Са сваёй жонкай Марыяй Платонаўнай яны вырасцілі трох сыноў. У іх — сем унукаў.

Дз. М. Марчанка.

Назвалі гармату «Марфутай»

Аднойчы раніцай Валодзя Зябкін ішоў у майстэрню. Спяшаўся расказаць дзеду Сідаровічу аб тым, што ноччу заязджаў Валодзя Хірэвіч, забраў адрамантаваны пісталет, прасіў перадаць падзяку партызан за зробленыя карабіны. Дзед сядзеў у майстэрні ля вакна ў нейкім задуменні, і Валодзя спытаў, ці не захварэў ён.

— Тут, браце, не да хваробы,— адказаў Браніслаў Іосіфавіч.— Работа ёсць вельмі важная. Бяжы, пакліч Жыгалоўскага, і будзем разам мазгаваць.

А мазгаваць і сапраўды было над чым. Камандзір атрада загадаў паставіць на самаробны лафет 45-мілімятровую гармату, знятую з падбітага танка. Спачатку меркавалі, што гармату можна паставіць на цялежку, зробленую з касілкі. Але перадумалі: не вытрымаюць спіцы. Потым Жыгалоўскі прапанаваў выкарыстаць колы ад лакамабіля. З гэтай думкай пагадзіліся і прыступілі да работы.

З дапамогай дамкратаў прыўзнялі лакамабіль, знялі пярэднюю вось разам з коламі. У поўдзень партызаны прывезлі ствол і замок гарматы. Каб забяспечыць сакрэтнасць работы і бяспеку майстроў, камандзір атрада загадаў размясціць у Відоках гаспадарчы ўзвод і малоць на млыне зерне, а да кузні прыцягнулі, нібы для рамонту, некалькі павозак. Па дарозе на Асінаўку быў выстаўлены партызанскі пост, а з боку Гарадца за дарогай назіралі Аляксей і Пётр Міснікі. Каля кузні ўвесь час стаяла запрэжаная павозка, каб у любы момант можна было вывезці гармату, калі ўзнікне якая небяспека.

Гармату ў кузні падвесілі да бэлькі, падкацілі пад яе вось ад лакамабіля. І тут пачаліся гарачыя спрэчкі, што рабіць далей. Зваркі ж, вядома, не было. Усё мацаванне дэталяў трэба было рабіць самаробнымі вінтамі ды заклёпкамі. Горш тое, што для станін не было падыходзячага жалеза. Нарэшце вырашана было выкарыстаць вугалковае жалеза з ферм, якія падтрымлівалі дах спіртзавода. Адзінае палатно пілкі затупілася дашчэнту, і тады апошні разрэз Валодзя Зябкін зрабіў назубленай касой.

Многа давялося працаваць кавалю Аляксею Жыгалоўскаму, пакуль выраблялі кранштэйны, сцяжкі, хамуцікі і загатоўкі вінтоў. Валодзя Зябкін увесь час круціў махавік такарнага станка, пакуль Сідаровіч выточваў утулкі, свідраваў адтуліны пад вінты. Нарэшце гармата была ўстаноўлена на лафет. Аляксандр Дзмітрыевіч Клячын пахваліў майстроў за работу, але заўважыў:

— Якая ж гармата без шчыта?

— Дык можа, камандзір, для гэтага пазычыць у немцаў зварачны апарат? — адказаў Сідаровіч.— Як жа рэзаць 6-мілімятровае жалеза?

Жарты-жартамі, але за справу трэба было брацца. Для рэзкі кацельнага жалеза выкарысталі знойдзены ў заводскай майстэрні ручны вінтавы прэс, з аўтамабільнай рэсоры Жыгалоўскі адкаваў нож, загартаваў яго. Марудна ішла работа. Цяжэй за ўсё было выразаць праём для ствала. Нарэшце гэта работа была скончана. Партызаны прывезлі перадок ад нямецкай параконнай павозкі для мацавання гарматы, зрабілі сядзенне для ездавога.

Сярод партызан знайшліся ўмелыя артылерысты. Камандзірам разліку гарматы стаў Пётр Дзмітрыевіч Рачонак.

— Чым не «Кацюша»? — жартавалі партызаны, гледзячы на сваю гармату. — Але «Кацюша» граміць ворага на фронце, а нашу назавём інакш.

— Дык няхай будзе ў нас «Марфута».

З гэтым імем і пайшла па лясных дарогах партызанская гармата.

П. І. Ермашкевіч.

І лячылі, і ваявалі

З успамінаў былога ўрача Сенненскай партызанскай брыгады, заслужанага ўрача Беларускай ССР Н. В. Клікунец

Санітарная служба Сенненскай партызанскай брыгады, якой камандаваў Васіль Сяргеевіч Лявонаў, была арганізанавана ў 1942 годзе. Яе ўзначаліў П. І. Малішэўскі. Яго першым памочнікам стала ўрач Тамара Собалева.

У 1943 годзе калектыў медыцынскіх работнікаў значна папоўніўся. Яго членамі сталі ўрач Настасся Бярговіна, фельчар Уладзімір Галавач, медсёстры Ганна Хадыка, Лізавета Старавойтава, Аляксандра Бярговіна. У кожным атрадзе таксама ўжо меліся медсёстры, а ў некаторых — урачы альбо фельчары.

У час баявых аперацый усе ўрачы і медсёстры знаходзіліся побач з байцамі, каб ака-

Былыя партызанскія медработнікі В. Я. Сапяжынская, Н. П. Клікунец, В. П. Кучко (Гарбачова), А. П. Хадыка.

заць у патрэбную мінуту медыцынскую дапамогу, а калі ўзнікала неабходнасць, бралі ў рукі вінтоўку ці аўтамат і займалі месца на баявых пазіцыях.

Восенню 1943 года некалькі тыдняў я правяла ў лепельскіх лясах, дзе вялося будаўніцтва запасных баз. Увогуле 1943 год для нас, медыцынскіх работнікаў, быў вельмі напружаны. Сярод партызан і насельніцтва партызанскай зоны былі выяўлены выпадкі захворвання на тыф. Усе ўрачы былі замацаваны за партызанскімі атрадамі. Трэба было зрабіць прышчэпкі вакцынай, якую даставілі нам самалётам з «Вялікай зямлі».

Пачаліся карныя экспедыцыі, у час якіх актыўна выкарыстоўвалася авіяцыя. Нярэдка з раніцы да вечара віселі нямецкія самалёты над населенымі пунктамі, дзе па іх разведданых, знаходзіліся партызаны, падвяргаючы іх бамбёжцы, абстрэлу. Гэта вельмі ўскладняла работу медыцынскай службы. Прыходзілася да наступлення раніцы вывозіць параненых і хворых у лес, размяшчаць там у шалашах. Перад гэтым трэба было ўсіх накарміць, выдаць медыкаменты, выслухаць кожнага, паклапаціцца пра абед, пра тое, як яго даставіць у лес. Не заўсёды мы маглі ўсё прадбачыць, прадугледзець. Іншы раз траплялі ў складаныя, крытычныя сітуацыі.

У 1943 годзе і першыя месяцы 1944 года ў нашым інфекцыйным шпіталі лячылася 150 чалавек. Нягледзячы на цяжкія ўмовы, не было ніводнага выпадку смерці. Усіх мы змаглі выхадзіць, паставіць на ногі.

У блакадныя дні ўсе медыцынскія работнікі знаходзіліся разам з партызанамі сваёй брыгады, дзялілі з імі ўсе нягоды. У Домжарыцкіх балотах загінулі Пётр Іосіфавіч Малішэўскі і Тамара Собалева, намаганнямі якіх стваралася медыцынская служба брыгады. Мне ж пасля вызвалення раёна выпала даставіць усіх хворых і параненых у Сянно і ўладкаваць на лячэнне ў эвакашпіталь, які тут знаходзіўся.

Партызаніла ўся сям'я

З 1 студзеня 1941 года Ларысе Малішэўскай пайшоў пятнаццаты год. Два гады ўжо іх сям'я жыла на Сенненшчыне, пераехаўшы з Чэрвеньскага раёна. Сюды, пасля заканчэння Мінскага медыцынскага інстытута, быў накіраваны ўрачом яе бацька Пётр Іосіфавіч Малішэўскі. Спачатку працаваў урачом Ульянавіцкай участковай бальніцы, потым яго перавялі ў Сянно. А сям'я пакуль што засталася ў вёсцы Ульянавічы.

На другі дзень вайны яе бацька пайшоў у ваенкамат. Адтуль — у дзеючую армію. Доўгі час ад яго не было звестак. У раёне ўжо некалькі месяцаў гаспадарылі акупанты. Нярэдка яны адпускалі палонных, калі сярод мясцовых жыхароў знаходзіліся родныя.

Неяк праз людзей даведалася Клаўдзія Паўлаўна Малішэўская, што нехта бачыў яе мужа сярод палонных у лагеры каля Полац-

ка, і адразу ж пусцілася ў далёкую і небяспечную дарогу. На шчасце, усё атрымалася найлепшым чынам, і Пётр Іосіфавіч вярнуўся ў родную сям'ю ў канцы 1941 года.

Некалькі часу Пётр Іосіфавіч жыў у вёсцы, чым мог, дапамагаў людзям. А па начах часта наведваліся партызаны. Пётр Іосіфавіч забіраў сваю сумку з інструментамі і лекамі і ішоў з імі ў лес. Аднойчы ў час адной з такіх адлучак у хату Малішэўскіх уварваліся немцы і паліцаі. Доўга дапытваліся, дзе гаспадар.

— Пайшоў у суседнюю вёску. Паклікалі да хворага,— адказвала Клаўдзія Паўлаўна. Дзеці таксама ў знак згоды ківалі галовамі.

— А да каго? — гучыць зноў пытанне. Жанчына без запінкі называе імя, прозвішча таго чалавека, з якім ужо загадзя было дамоўлена, што і як гаварыць у такім выпадку.

Паверылі, а пасля праверылі. Але ўсё ж падазрэнне ўзмацнілася.

А партызанам патрэбны былі бінты, медыкаменты. Запасы іх у Пятра Іосіфавіча скончыліся. Становішча паправілася, калі стаў працаваць у Сенненскай бальніцы. Сувязі з партызанамі былі наладжаны, і праз дачку Ларысу ён перадаваў у лес усё, што трэба.

Але і немцы сталі пільней прыглядацца і кантраляваць дзейнасць мясцовых медыкаў. Тады Пётр Іосіфавіч зразумеў, што рана ці позна яму, ды і ўсёй сям'і , не пазбегнуць арышту. Надта многа расходваў медыкаментаў, многа маладых людзей бракаваў па стану здароўя, каб не адпраўлялі іх у Германію. Нешта занадта даймала юнакоў і дзяўчат «трахома». Гэтыя «хворыя», параіўшыся з урачом, націралі вочы дробнай соллю і атрымлівалася падабенства хваробы.

І вось аднойчы, у жніўні 1943 года, Пётр Іосіфавіч папрасіў дазволу паехаць у вёску за прадуктамі. Разам з сынам Яўгенам запрог каня, у павозку паклалі мяшкі з зернем, у якіх былі прыхаваны медыкаменты і выехалі ў напрамку Ульянавіч. Жонцы і дачцэ Малішэўскі сказаў, каб прабіраліся ў гэты дзень да партызан па другой дарозе. У вёсцы Каміншчына сустрэліся з лявонаўцамі.

Пётр Іосіфавіч Малішэўскі стаў начальнікам медыцынскай службы брыгады, жонка — фельчарам, сын — ардынарцам у бацькі, дачка — друкаром партызанскай друкарні.

Асабліва многа параненых было пасля баёў за Лепель. Цяжка параненых партызан пры першай магчымасці адпраўлялі самалётам за лінію фронту. Але ў цяжкія дні варожай блакады каля возера Палік многа партызан загінула. Параненага ў нагу куляй з буйнакалібернага кулямёта Пятра Іосіфавіча фашысты забілі выстралам ва ўпор.

А дзеці Малішэўскага выйшлі разам з групай партызан з акружэння і сустрэліся з наступаўшай Чырвонай Арміяй. Потым ужо даведаліся аб гібелі бацькі. Маці, моцна параненую, падабралі нашы салдаты, адправілі ў шпіталь, адкуль яна пасля лячэння вярнулася дадому.

П. І. Ермашкевіч.

Баявая вахта разведчыкаў-лявонаўцаў

З успамінаў Мацвея Папкова, былога намесніка камандзіра па разведцы атрада імя Аляксандра Неўскага

За два месяцы да акупацыі я перанёс цяжкую аперацыю. Застаўся без левага лёгкага. За гэты час ніяк не мог акрыяць. З Сянна, дзе я працаваў ветурачом, перасяліўся ў в. Смалоўка, да свайго бацькі.

6 ліпеня 1941 года каля вёскі Федэратыўная разгарэўся бой з наступаючымі нямецкімі войскамі. Гадзіны праз чатыры ў Смалоўку прыпоўз ранены танкіст Павел Комлеў. Я аказаў яму дапамогу.

У красавіку 1942 года ў нашых мясцінах пачаў дзейнічаць невялікі партызанскі атрад Васіля Захарчанкі, які неўзабаве аб'яднаўся з атрадам Лявонава.

У Сянне ў мяне было многа знаёмых і сяброў, якія жадалі ўключыцца ў барацьбу з акупантамі. Ад іх нярэдка паступала важная інфармацыя аб акцыях, якія планаваліся немцамі. У снежні 1942 года стала вядома, што вораг збіраецца накіраваць карны атрад у Прывецкі лес, дзе знаходзіўся атрад Лявонава. Пра гэта я праінфармаваў атрадную разведку.

У маі 1943 года, калі я прыйшоў у брыгаду, камбрыг Лявонаў прызначыў мяне намесніка камандзіра па разведцы атрада імя Аляксандра Неўскага, якім камандаваў Іван Пашчанка.

Адна з важных задач, пастаўленых перада мною — падбор надзейных людзей у раённай управе, паліцыі, іншых органах нямецкай адміністрацыі. Камбрыг паведаміў, што з нашай

партызанскай разведкай дамагаецца сувязі шафёр начальніка паліцыі, Якаў Кондзікаў. Трэба высветліць, як лепш можна яго выкарыстаць. Сустрэчу з ім мне наладзіла наша сувязная Варвара Котава.

Кондзікаў заявіў, што ён гатовы выконваць любыя заданні, не можа больш заставацца ў баку ад барацьбы з акупантамі, няславіць сваё імя. Сваю гатоўнасць ён неўзабаве пацвердзіў справамі. Ён здабываў інфармацыю аб карных экспедыцыях, і аб нарыхтоўцы харчавання, адпраўцы нашых людзей на работу ў Германію. Да Кондзікава даводзілася звяртацца за дапамогай па розных пытаннях.

Камандаванне Смаленскага палка вырашыла разграміць нямецкі гарнізон у в. Гарывец. Наша брыгада павінна была прыкрываць баявыя дзеянні гэтага палка. Камандзір палка Садчыкаў меў намер выкарыстаць захоплены партызанамі танк. Не было толькі паліва.

— Гэта ўжо клопат нашых разведчыкаў, — запэўніў камбрыг Лявонаў.

Кондзікаў з вялікай адказнасцю аднёсся да гэтага задання. Хутка сувязныя паведамілі, што за палівам можна ехаць. Пад склад немцы выкарыстоўвалі сутарэнні разбуранай царквы. З бочкамі двое партызан на фурманцы пад'ехалі да месца па лагчыне. Я верхам на кані трымаўся наперадзе фурманкі. Тут жа, у лагчыне, сустрэўся з Кондзікавым, які сказаў, што ў яго ўсё падрыхтавана. Неўзабаве з цемры паявіліся дзве дзяўчыны з каністрамі ў руках. Як я даведаўся потым, адна з іх Віктарыя Бізюк, другая — яе сяброўка Валянціна Ракава. Яны таропка вылівалі ў бочкі паліва і зноў спяшаліся да склада. А ў будцы каля склада ў гэты час Кондзікаў забаўляў вартавога чарговым анекдотам. Аперацыя па разгрому гарнізона ў Гарыўцы прайшла паспяхова.

Групе Кондзікава я час ад часу перадаваў міны з гадзіннікавым механізмам. Яны ўстанаўліваліся на ваенныя грузавыя машыны.

Пасля разгрому гарнізона ў вёсцы Латыгаль камбрыг загадаў размясціцца там нашаму атраду. Гэта вёска знаходзілася за 6 кіламетраў ад Сянна. Камбрыг разлічваў на высокую баяздольнасць атрада, на тое, што мы заблакіруем дарогу з Сянна да станцыі Бурбін,

Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР М. Ф. Папкоў на выбарчым участку.

недалёка ад якой знаходзіўся партызанскі аэрадром. Знаходжанне тут атрада таксама давала магчымасць падтрымаць падпольшчыкаў Сянна.

Восем месяцаў атрад нёс тут баявую вахту, вытрымліваючы шматлікія атакі немцаў. З дапамогай сувязных вялася актыўная работа ў паліцэйскім гарнізоне ў Сянне. У канцы жніўня 1943 года прыбыло з Арлоўскай вобласці падраздзяленне брыгады Камінскага. Медсястра Сапяжынская пазнаёмілася з брыгадным поварам, які ахвотна ўзяўся распаўсюджваць сярод салдат і афіцэраў лістоўкі і падпольныя газеты. Тыдні праз тры двое афіцэраў выказалі жаданне сустрэцца з прадстаўнікамі камандавання атрада. На сустрэчу пайшоў я. Яны паведамілі, што рота Праватарава гатова перайсці на бок партызан. Я папрасіў узяць з сабой як мага больш мін. Яны прывезлі іх 3 фурманкі. Камандзір роты Праватараў і 60 яго байцоў звярнуліся з адозвай да салдат і афіцэраў брыгады Камінскага паследаваць іх прыкладу, нагадаўшы ім, што яшчэ не позна загладзіць сваю віну перад Радзімай.

Запісаў А. І. Стук.

Камандзір атрада

Яго атрад пакідаў родныя мясціны толькі ў тых выпадках, калі камандаванне брыгады планавала буйнамаштабныя аперацыі, якія звычайна ажыццяўляліся аб'яднанымі сіламі.

Месцам дыслакацыі атрада Аляксей Піліпёнак выбраў невялікі лясны масіў, які тутэйшыя жыхары называлі Зялёнай пушчай. З ёй у яго з часоў дзяцінства звязана нямала незабыўных дарагіх успамінаў. Ён і яго сябры — вясковыя хлапчукі — амаль усё лета праводзілі тут. Хадзілі па ягады, грыбы, а надыходзіла восень — па арэхі. Вабіла яго сюды і ў юнацкія гады, калі прыязджаў у водпуск з Ленінграда, дзе працаваў.

Тут, у Зялёнай пушчы, Аляксей Піліпёнак знайшоў надзейны прытулак у першую суровую ваенную зіму. Шлях сюды ляжаў здалёку, з-пад Дзвінска (Даўгаўпілса), дзе ўдалося вырвацца з фашысцкага палону: батальён, у якім ён служыў, трапіў у акружэнне.

Дабіраўся да сваіх родных мясцін, на Віцебшчыну. У яго там нямала сяброў, знаёмых, на якіх можна разлічваць, спадзявацца. Быў упэўнены, што не будзе недахопу ў людзях, гатовых узяць у рукі зброю, змагацца з чужынцамі, за вызваленне роднай Бацькаўшчыны.

У сваіх меркаваннях Аляксей не памыліўся. Гэта стала відавочна, калі адбыліся першыя сустрэчы. Ён пасяліўся ў Зялёнай пушчы, знайшоў актыўную падтрымку і разуменне ў моладзі навакольных вёсак. Яны і сталі касцяком партызанскай групы, якая з цягам часу перарасла ў атрад.

Потым адбылася сустрэча з камбрыгам Сенненскай партызанскай брыгады, які лічыў вельмі неабходнай прысутнасць у гэтых мясцінах партызанскага атрада. Тут пралягае шаша Лепель—Віцебск. З надыходам вясны па ёй узмацнілася перамяшчэнне нямецкіх войск.

У задачу атрада ўваходзіла дэзарганізаваць рух на шашы, усяляк перашкаджаць акупантам перакідваць свае войскі на дапамогу франтавым часцям. Адсюль, з Зялёнай пушчы, адпраўляліся баявыя групы, якія наладжвалі засады. Начамі рабілі сваю справу падрыўнікі. Першым тут вызначыўся Іван Гляк. На ўчастку дарогі Бачэйкава—Свяча, дзе павінна была прайсці калона аўтамашын з нямецкімі салдатамі, ён уладкаваў на адхоне міну і ў дадатак да яе — дзве авіябомбы па 200 кг, каля 40 буйнакаліберных снарадаў. Ён любіў такі выраз: «Сетка пастаўлена, улоў павінен быць, толькі трэба набрацца цярпення».

Цярпенне сапраўды спатрэбілася немалое. Каля васьмі гадзін, пакуль паказалася двое мужчын з баронамі—валакушамі, услед за імі група салдат-разведчыкаў. Іван, канешне, іх прапусціў. Чакаў таго «ўлову», дзеля якога столькі сядзеў. Калі палова калоны прайшла рубеж міны, толькі тады ён прывёў у дзеянне механізм. Раздаўся аглушальны выбух, які ўшчэнт разнёс чатыры аўтамашыны з салдатамі. На другі дзень хлапчукі з вёскі Сасняны падабралі больш за 50 салдацкіх пілотак, што засталіся на месцы выбуху.

Памятаў Аляксей Піліпёнак і яшчэ аб адным наказе камбрыга: яны, партызаны, з'яўляюцца адзінымі сапраўднымі прадстаўнікамі савецкай улады на месцах і нясуць поўнасцю адказнасць за спакой і жыццё людзей, што жывуць там. Пасланец з вёскі Клешчына прынёс вестку, што немцы збіраюцца адправіць на работу ў Германію 20 юнакоў і дзяўчат. Амаль усе партызаны знаходзіліся на баявых заданнях. Тады камандзір сабраў тых, хто заставаўся ў штабе, у гаспадарчым узводзе, конных разведчыкаў, якія затрымаліся. Набралася 20 чалавек. Аперацыя прайшла ўдала. Партызаны атрада ўзялі пад сваю ахову і апеку ўсю моладзь вёскі. Многія сталі партызанамі.

Час ад часу ў Зялёнай пушчы, дзе дыслацыраваўся атрад Піліпёнка, паяўляўся пасланец са штаба брыгады. Было ясна, што камандаванне задумала баявую аперацыю, у якой патрэбен удзел атрада. Так было, калі грамілі гарнізоны ў Лукомлі, Беліцы і іншых месцах. Так было, калі спрабавалі выбіць немцаў з Лепеля.

Камандаванне брыгады было задаволена баявой дзейнасцю атрада і яго камандзіра Аляксея Піліпёнка. Ён належаў да ліку тых камандзіраў, якія ўмелі спакойна, упэўнена рабіць сваю справу, лічылі ганебным выхваленне, узнясенне сваёй асобы. Не любіў ён гаварыць і аб перажытым. Толькі аднойчы ён цярпліва паставіўся да маіх пытанняў. Відаць, добры настрой спакусіў на шчырасць. Тады я пачуў яго расказ пра службу ў арміі, пра тое, як трапіў у палон да немцаў, як збег, пра людзей, якія прытулілі, абагрэлі і выхадзілі, калі страціў прытомнасць і паралізавала ногі.

А. І. Стук.

Разгром гарнізона ў Лукомлі

З успамінаў Ананія Куіна, былога намесніка камбрыга Сенненскай партызанскай брыгады

У лепельскіх лясах мы мелі некалькі запасных баз. Летам 1943 года вырашылі абсталяваць на ўсякі выпадак яшчэ адну, паколькі брыгада значна выросла.

Пераход з Сенненскага раёна ў лепельскія лясы ажыццяўляўся па дарозе, што вяла на Чашнікі. Аднак у Лукомлі знаходзіўся добра ўзброены нямецкі гарнізон. Царкву немцы пераабсталявалі ў казарму, узвялі вакол яе сцяну з цэглы, зрабілі амбразуры. На званіцы ўстанавілі хуткастрэльныя кулямёты. На ўзбраенні гарнізона было дзве 45-мілімятровыя гарматы. З іх немцы заўсёды абстрэльвалі нашы абозы, якія накіроўваліся ў лепельскія лясы.

Натуральна, што мы не маглі не прыняць мер засцярогі. Вырашылі разграміць гарнізон. Гэту аперацыю камбрыг даручыў узначаліць мне, выдзеліўшы тры атрады. Атакаваць гарнізон прама ў лоб было рызыкоўна, непазбежна прывяло б да вялікіх страт. Прынялі рашэнне блакіраваць гарнізон.

Першую ноч і дзень гарнізон вёў абстрэл нашых пазіцый. У другую ноч байцы нашых атрадаў паўзком дабраліся да ўскраін мястэчка Лукомль і акапаліся там.

Па маёй просьбе камбрыг накіраваў да нас яшчэ два атрады на чале з начальнікам штаба брыгады Васілём Сыценкам. Гэта дало нам магчымасць узмацніць нашы заслоны на дарозе з Чашнікаў.

Кожную раніцу немцы і паліцаі знаходзілі нашы лістоўкі з прапановай здацца. Гэта ўзмацніла ўзнікшую ў гарнізоне паніку. Як стала нам вядома, камендант запрасіў падмогу з Чашнікаў. Адтуль немцы накіравалі атрад, узмоцнены танкамі і гарматамі. Яму ўдалося на зыходзе дня прарвацца ў Лукомль, панёсшы, праўда, немалыя страты.

Ноччу з Лукомля прыбыў наш сувязны. Ён паведаміў, што гарнізон рыхтуецца да эвакуацыі ў Чашнікі.

На працягу ночы я зрабіў перадыслакацыю атрадаў. Калі да гэтага засады былі размешчаны бліжэй да Чашнікаў, то цяпер яны перамясціліся да Лукомля. Засады былі ўзмоцнены ружжамі ПТР.

Коннаму атраду Юнаса Каракетава было загадана: як толькі калона праціўніка пакіне Лукомль, адразу ж заняць яго. Атрадам, што

В. Дз. Сыценка.

знаходзяцца ў засадзе, не адкрываць агню да таго часу, пакуль уся калона не выраўняецца перад фронтам нашых засад. Усё ў асноўным атрымалася так, як мы меркавалі.

Прыкладна ў 10—11 гадзін раніцы з Лукомля да нас данёсся гул матораў, а неўзабаве паказаліся танкі, якія рухаліся па абодвух баках дарогі. За танкамі ішла пяхота, услед за ёй — гарматы, рухаліся абозы, а за імі зноў — пяхота.

Агонь мы адкрылі, калі калона праціўніка аказалася зацiснутай у паўкальцо, прычым ён вёўся з двух бакоў дарогі. Колькасць фашыстаў і паліцэйскіх пачала радзець. Заднія павярнулі назад, у Лукомль, але ён ужо быў заняты нашым конным атрадам. 36 немцаў і паліцэйскіх мы ўзялі ў палон, захапілі 2 гарматы, 6 кулямётаў, нямала другой зброі — вінтовак, аўтаматаў.

На другі дзень у Лукомль, дзе мы спыніліся, прыбыў сакратар Віцебскага абкома партыі Іван Барысавіч Пазнякоў. Ён загадаў аформіць дакументы на ўзнагароджанне тых, хто вызначыўся ў баях за Лукомль. Я за гэту аперацыю быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

Гэта была трэцяя з ліку найбольш значных баявых аперацый, паспяхова завершаная пад маім камандаваннем, у дадатак да разгрому гарнізона ў Чарэі і коннага нямецкага батальёна ў в. Лука.

Успаміны запісаў А. І. Стук.

Мы — падрыўнікі

З успамінаў І. Радзішэўскага, былога падрыўніка

Партызаны да падрыўнікоў ставіліся з павагай. Кожны разумеў, што баявая «работа» падрыўнікоў мяжуе з вялікай рызыкай, патрабуе дакладнага разліку і вытрымкі.

Як і іншыя партызанскія дыверсійныя групы, наша аддзяленне з пяці чалавек — камандзір аддзялення Ягор Харошчанка, радавыя Міхаіл Мяснікаў, Іван Ерашэвіч, Павел Шышко і я — часцей за ўсё дзейнічалі самастойна. Задача наша адна — мініраваннем дарог нанесці як мага большыя страты гітлераўцам.

У баявых буднях здараецца ўсякае. На перагоне Крупкі—Талачын мы ўдала спусцілі пад адхон эшалон з боепрыпасамі, а вось міна, пастаўленая на шашы Сянно—Паршні, «спрацавала» толькі на аднаго паліцая, які наехаў на яе веласіпедам. А пяць грузавікоў з гітлераўцамі прайшлі па шашы бесперашкодна.

— Сорамна камандзіру дакладваць аб гэтай «аперацыі» — бядуе Харошчанка. Мы разумеем Ягора. Міны нам даводзіцца рабіць самім, таму і стараліся, каб праца наша як след «акуплялася».

Памятаю нашу атрадную мінную «майстэрню». Над агнём на дроце падвешаны буйнакаліберны артылерыйскі снарад. З яго выплаўляўся тол. У вадкім выглядзе тол разлівалі па драўляных скрынках розных памераў. У скрынцы рабілася адтуліна для запалу, і міна гатова.

Усё проста. Толькі абыходзілі нашу мінную «майстэрню» больш асцярожныя партызаны. Здаралася, што тол не плавіўся, а ўзрываўся.

Ставілі і звычайныя снарады з мінным узрывальнікам. У маі 1943 года такім чынам мы спусцілі пад адхон эшалон з баявой тэхнікай.

Чыгунка моцна ахоўвалася, аднак мы перахітрылі патруль. Як толькі вартаўнікі разышліся, падпаўзлі з Паўлам Шышко да чыгуначнага палатна і закапалі пад рэйку снарад. У галоўку ўзрывальнік уставілі, а ў чаку — кавалак шомпала, каб тырчэў ён вышэй рэйкі. Фашысты ў цемры тонкага шомпальнага прута не заўважылі, а калі магутны выбух асвяціў наваколле, ім нічога не заставалася, акрамя як збіраць абломкі паравоза і пакалечаную тэхніку.

Зімой 1943—1944 гадоў падабрацца да чыгункі было надзвычай цяжка. Іншы раз удавалася паставіць міну, а фашысты пусцяць на перагон гружаныя каменнем платформы — і ўся работа прапала.

У пачатку лютага 1944 года з запасам мін і ўзрывальнікаў да іх наша аддзяленне накіравалася з Сенненшчыны ў Крупскія лясы, якія блізка падступалі да чыгункі. На дзвесце метраў з абодвух бакоў палатна фашысты лес высеклі, аднак у многіх месцах прабіваўся ўжо малады падлесак, па якім можна было падпаўзці да рэек.

Пасля дзённага адпачынку выйшлі ў прыцемках да чыгункі. Група назірання ў складзе Івана Ярашэвіча і Паўла Шышко папаўзла на разведку абстаноўкі, а камандзір аддзялення, я і Міхаіл Мяснікаў пачалі рыхтаваць міну для ўстаноўкі. Узрываць рашылі з дапамогай шнура.

Па сігналу назіральнікаў за аховай чыгункі паўзём да рэек. Метраў за дваццаць ад іх Міхаіл Мяснікаў застаецца з матком тэлефоннага кабелю, канец якога я цягну за камандзірам. Месца паблізу станцыі выдалася такое, дзе чысцілі паравозныя каласнікі. Чорны шлак, рассыпаны па шпалах, дазваляў надзейна замаскіраваць міну.

Ягор Харошчанка рукой выграб жвір паміж шпал, уціснуў пад рэйку скрынку з толам, а я ўставіў узрывальнік з прымацаваным тэлефонным кабелем. Адпаўзлі, страхуючы шнур, і пачалі чакаць. Неўзабаве з боку Талачына пачуўся перастук вагонных колаў.

— Паражняк ідзе,— зазначыў Павел Шышко.

У Паўла слых быў адменны. Сапраўды, на Крупкі прайшоў састаў пустых цыстэрнаў, якія штурхаў перад сабой паравоз.

На досвітку прайшоў цягнік і з боку Крупак. Як і меркавалася, гэта быў гружаны балластам «кантралёр» перагона, за якім належала чакаць цягнік з больш важным грузам. Паказаўся ён на перагоне мінут праз пятнаццаць.

Удваіх з камандзірам ухапіліся за шнур, чакаем зручнага моманту. Вось ужо паравоз набліжаецца да міны, вось ён пакаціўся над ёй. Тузаем што ёсць сілы за шнур. На момант заўважаю, як уздыбіўся адарваны ад паравоза пярэдні вагон, як палезлі адзін на другі астатнія, і бягу за камандзірам да выратавальнай сцяны нявысечанага лесу.

У сакавіку 1944 года зрабіў я свой апошні выхад на чыгунку. Зноў з дапамогай шнура нам удалося падарваць паблізу Бабра цягнік, які вёз на фронт гітлераўцаў.

Спачатку ўсё было добра. Абышлі паліцэйскія гарнізоны. Аднак каля возера Сялява напаткала нас бяда. Аддзяленне нарвалася на засаду.

Цяжка параніла ў тым баі мяне і Паўла Шышко. На руках прынеслі нас баявыя сябры ў лагер. 15 сакавіка 1944 года з партызанскага аэрадрома ў Новай Беліцы мяне адправілі самалётам у франтавы шпіталь.

Камбрыг Васіль Комлеў

В. П. Комлеў

К. С. Заслонаў

У жыцці кожнага бываюць сустрэчы, якія накладваюць адбітак на ўвесь далейшы шлях. У Васіля Комлева такой была сустрэча ў ліпені 1942 г. у адной з лясных вёсак з Канстанцінам Заслонавым. Здарылася так, што перад гэтым партызанскаму атраду Комлева давялося весці гарачы бой з карнікамі, дзе камандзір быў паранены ў нагу.

Камбрыг падышоў да павозкі, на якой ляжаў паранены Комлеў. Канстанцін Сяргеевіч усміхнуўся, зрабіў знак не рухацца, па-сяброўску паціснуў руку, сказаў як даўно знаёмаму:

— Ты ляжы, ляжы, Васіль. Чуў, ведаю пра твае баявыя справы. Здорава вы далі фашыстам пад Балбасавам і на хутары Лагі! Малайцы!

3 верасня 1942 г. Заслонаў, пасля цяжкіх баёў з карнікамі, звярнуўся да камандзіра і камісара першага атрада:

«Добры дзень, дарагія таварышы Васіль і Лёша!

Накіроўваю вам сціплыя падарункі. Прашу не крыўдзіцца, бо майце на ўвазе, усяго атрымалі вельмі нямнога... Дзейнічайце па-партызанску. Не сядзіце без справы, падбівайце аўтамашыны, забірайце трафеі і адразу ўзбройвайце зноў прынятых... Узмоцнена расціце нават за лік людзей без зброі...

Мініруйце шасэйныя дарогі, і мініраванае месца на шасэ суправаджайце кантролем, каб ведаць, а што зроблена. І калі ёсць магчымасць захапіць трафеі, дык каб захапілі. Там, дзе магчыма, як мага часцей рабіце засады. Гэта добра. Гэта ўмацоўвае нервы і характар партызан...

Ну, хлопцы, да пабачэння! Трымайце гонар і марку першага перадавога і самага баявога атрада нашай брыгады. Прывітанне ўсім камандзірам і байцам!

З прывітаннем К. Заслонаў».

Цэлая праграма баявой, а заадно і выхаваўчай дзейнасці.

Асабліва цяжкія баі ішлі ў верасні 1942 года ў раёне вёсак Васнева і Рындзева. Кольказная перавага карнікаў пагражала неміну-чай гібеллю трапіўшаму ў пастку атраду Комлева. Папярэдняя дамоўленасць з камбрыгам аб неабходнасці ў такіх выпадках праяўляць аператыўную ініцыятыву прымусіла камандзіра прыняць выключнае рашэнне аб вывадзе атрада за лінію фронту праз «Суражскія вароты». Даведаўшыся аб гэтым, Заслонаў адобрыў рашэнне Комлева, які смелымі і рашучымі дзеяннямі выратаваў баявую адзінку, і звярнуўся да кіраўніцтва БШПР з просьбай аказаць яму дапамогу, што і было зроблена.

Зноў апынуўшыся ў варожым тыле, Комлеў развіў бурную баявую і арганізатарскую дзейнасць у складзе заслонаўскага злучэння, якое пасля гібелі свайго камандзіра атрымала назву брыгады імя К. С. Заслонава. У верасні 1943 г. В. П. Комлеў быў прызначаны камандзірам 2-й партызанскай брыгады імя К. С. Заслонава. Першай баявой аперацыяй брыгады быў яе ўдзел у другім этапе «рэйкавай вайны».

Надаючы асаблівае значэнне падрыхтоўцы аперацыі, камбрыг накіроўваў пошукі разведчыкаў, якія дэталёва вывучылі падыход да таго месца непадалёку ад Багушэўска, дзе былі вызначаны дзеянні атрадаў брыгады. Выверылі і ўдакладнілі ўсё неабходнае. У ходзе аперацыі комлеўцы дзейнічалі зладжана, рашуча. Зарады тола пад рэйкі закладвалі хуткa, без мітусні, бікфордавы шнуры падпальвалі па агульнай камандзе, групы падрыўнікоў адыходзілі ў прыкрыцце арганізавана. Асвятляючы ваколіцы, грымелі выбухі. Больш за 300 выбухаў прагрымела ў тую ноч пад Багушэўскам.

Нямецкае камандаванне, выконваючы загад стаўкі Гітлера, вымушана было перашываць сапсаваныя дарогі на адну каляю і адначасова ўзмацняць аўтамабільныя перавозкі, асабліва на шашы Віцебск—Лепель.

Не паспелі акупанты апомніцца ад удара па чыгунках, як злучаныя сілы 2-й Заслонаўскай ва ўзаемадзеянні з брыгадай «Аляксея» пад камандаваннем Васіля Комлева і Аляксея Данукалава разграмілі буйны гарнізон у мястэчку Бачэйкава. У засадных баях каля вёсак

Лізуны Багушэўскага, Мажулёва Сенненскага раёна зімой сорак чацвёртага 2-я Заслонаўская брыгада сарвала нарыхтоўку фуражу і прадуктаў для франтавых часцей акупантаў. Актыўна дзейнічалі комлеўцы на чыгунцы Орша—Мінск каля Талачына. Менш чым за год значна выросла колькасна, узмацнела 2-я Заслонаўская брыгада, пусціла пад адхон дзесяткі воінскіх эшалонаў і паравозаў, вывела са строю звыш 200 кіламетраў чыгуначных шляхоў. А ў красавіку 1944 г. яна разам з іншымі брыгадамі аказала дзейсную баявую дапамогу партызанскаму злучэнню Героя Савецкага Саюза У. Е. Лабанка.

У канцы мая 1944 г. буйная карная экспедыцыя пачалася супраць Барысаўска-Бягомльскай і Сенненска-Аршанскай зон. Разам з іншымі націск 330-й нямецкай дывізіі і сямітысячнай групоўкі карнікаў давялося адбіваць і заслонаўцам. У ходзе ўпартых няроўных баёў, знішчаючы жывую сілу і тэхніку ворага, партызаны вымушаны былі адыходзіць. Асабліва цяжкае становішча склалася для акружанай групоўкі партызан на правым беразе Бярэзіны, ля возера Палік.

Камбрыг Комлеў разумеў, што ў гэтых умовах вырвацца з смяротнага кола ў адкрытым баі нельга. Заставалася адно — старанна і дасканала вывучыўшы слабыя месцы ў ланцугу карнікаў, выкарыстаўшы іх упэўненасць, што партызаны не адважацца выйсці з лесу на адкрытую мясцовасць, разведаўшы месцы начлегу, рэжым аховы і патрулявання карнікаў у начны час, паспрабаваць, карыстаючыся цемрай, праслізнуць скрозь вузкія шчыліны ў іх баявых парадках. На гэта і рашыўся камбрыг Комлеў.

Кароткая чэрвеньская ноч нібы ахоўвала ідучых след у след заслонаўцаў і мірных жыхароў. І калі заружавеў ціхі ранішні золак, усе яны былі па-за небяспекай. Гэта быў сапраўдны подзвіг, хоць і без адзінага стрэлу. Таму і Васіль Паўлавіч ганарыцца ім больш, чым самымі жорсткімі пераможнымі баямі з ворагам.

Вярнуўшыся ў раён ранейшай дыслакацыі, 2-я Заслонаўская брыгада працягвала весці баі з акупантамі, а затым змагалася супраць ворага разам з часцямі Чырвонай Арміі.

30 ліпеня авеяныя славай заслонаўцы на чале з камбрыгам В. П. Комлевым прыбылі ў вызваленае Сянно.

Уражэнец Урала, Васіль Паўлавіч захаваў добрыя ўспаміны аб родных месцах, пасля вайны многа разоў наведваў іх. Але жыць застаўся ў Беларусі, бо інакш паступіць не мог: «Прыкіпеў да гэтай зямлі сэрцам, беларускі народ стаў мне родным».

М. Тараткевіч.

«Паміраю, але не здаюся!»

Восенню 1942 года Васю Стаброўскаму давялося сустрэцца ў вёсцы Шэпетава з партызанамі. І хаця хлапчуку было тады ўсяго 14 гадоў, яго ўзялі падрыўніком у атрад «Дзядзькі Косці» 1-й партызанскай брыгады К. С. Заслонава.

У адну з восеньскіх начэй 1943 года дыверсійная група, у якую ўваходзіў Вася, залажыла міну пад чыгуначнае палатно паблізу станцыі Талачын. Трэба было бачыць радасць Васі, калі варожы цягнік паляцеў пад адхон...

За мужнасць і адвагу ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі піянер Вася Стаброўскі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

У студзені 1944 года Васіль Стаброўскі разам з маладымі партызанамі пайшоў на чарговае заданне. Даведаўшыся, што па дарозе, недалёка ад вёскі Кулікі Какоўчынскага сельсавета, рухаецца аўтакалона з немцамі, рашылі арганізаваць засаду і прыняць бой. Але сілы, як высветлілася потым, былі вельмі няроўныя. Бой прыняў зацяжны характар. У партызан скончыліся боепрыпасы. Расстраляўшы свае патроны і знішчыўшы больш дзесяці варожых салдат, Вася і сам быў цяжка паранены: аўтаматнай чаргой яму перабіла абедзве нагі. Заставаўся ўсяго адзін патрон. А вораг ужо зусім блізка, і партызан націснуў на спуск.

Разам з дзевяццю баявымі сябрамі адважны падрыўнік Васіль Стаброўскі пахаваны ў брацкай магіле ў вёсцы Вароніна Расненскага сельсавета.

Р. Майскі.

Радыстка Тамара

Восенню 1942 г. аддзел разведкі Заходняга фронту накіраваў у Багушэўскі раён спецгрупу. Тамара Калінка і тры разведчыкі павінны былі перадаваць на Вялікую Зямлю даныя аб канцэнтрацыі нямецкіх войск. Але самалёт страціў курс і скінуў іх каля вёсак Рай і Казадоі. Двое разведчыкаў адразу трапілі ў рукі фашыстаў і загінулі. Тамара не ведала гэтага. Замаскіраваўшы парашут і радыёстанцыю, без карты, зброі блукала яна па глухому лесу ў пошуках сяброў. Убачыла аднойчы вёску. Рашылася зайсці. Незнаёмку папярэдзіла мясцовая жыхарка: «Не хадзі сюды, дзіцятка, фашысты шукаюць усюды радыстку».

Тамара вярнулася назад. Немцы, прачэсваючы лес, прайшлі неяк зусім блізка ля яе, але, на шчасце, не заўважылі.

Прайшло каля тыдня. Аднойчы Тамара сустрэла на ўзлеску пастуха. Вечарам ён прынёс ёй бульбу, хлеб і малако. А потым дапамог звязацца з партызанамі аднаго з атрадаў Канстанціна Заслонава. Яе радыёстанцыя стала дапамагаць патрыётам падтрымліваць сувязь з галоўным камандаваннем.

Хутка атрад атрымаў загад выйсці за лінію фронту. Не магла Тамара вярнуцца, не выканаўшы заданне. Значыць, выйсце адно — прабірацца да Багушэўска.

Начальнік штаба Багушэўскай партызанскай брыгады Васіль Лаўкоў загадаў трымаць сувязь праз Сямёна Філіповіча.

За 5 кіламетраў ад пасёлка, ва ўрочышчы Звярынец, у зямлянцы сярод балота ўладкавалася Тамара са сваімі памочнікамі Мікалаем Шарснёвым, Марыяй Гарнак і Міхаілам Бондаравым.

Амаль цэлыя суткі сядзела сям'я С. Г. Філіповіча ля вакна, сачыла за рухам паяздоў. А ноччу ў штаб фронту ляцелі радыёграмы:

«Гаспадару. На Оршу прайшло цыстэрн з палівам — 42, аўтамашын — 179, жывой сілы — 59 вагонаў. Невядомы груз — 193 вагоны, павозак 8 штук, узрыўгруз — 69 вагонаў, боепрыпасаў — 164 вагоны, аўтамашын з салдатамі — 22... Тамара».

Хтосьці з чыгуначнікаў перадаў Філіповічу, што немцы моцна ахоўваюць чыгуначную ветку за Стайкамі, вельмі надзейна замаскіраваную травой. І вось Тамара радзіруе:

«Гаспадару. 4.500 м на поўнач ад скрыжавання чыгункі Віцебск—Орша і магістралі Масква—Мінск у лесе размясціўся хімічны склад, знаходзіцца пад моцнай аховай...»

Неяк Сямён Гаўрылавіч прынёс у зямлянку касу з друкарскім шрыфтам, фарбу, валікі і паперу. У разведчыкаў прыбавілася клопату. Ноччу прымалі зводкі Саўінфармбюро і друкавалі іх, а раніцай С. Г. Філіповіч забіраў лістоўкі і разам з сябрамі распаўсюджваў на базары і ў іншых людных месцах. Калі на радыёстанцыі Тамары скончылася сілкаванне ад батарэй, Філіповіч дастаў акумулятар. У штаб фронту паступалі новыя і новыя звесткі.

Вельмі каштоўныя звесткі ішлі на Вялікую Зямлю з зямлянкі, што знаходзілася недалёка ад Багушэўска. Дзякуючы ім, савецкая авіяцыя знішчыла вялікую колькасць эшалонаў з тэхнікай, іншых стратэгічных аб'ектаў.

У пачатку ліпеня 1944 года, пасля вызвалення Багушэўскага раёна часцямі Савецкай Арміі, Тамара па заданню Масквы была перапраўлена ва Усходнюю Прусію, дзе працягвала сваю работу.

Пасля вайны яна жыла ў Растове-на-Доне.

Л. Казлоў.

Слова, якое чакалі

З успамінаў Анатоля Іванавіча Стука, былога сакратара падпольнай газеты «Бальшавіцкая трыбуна»

Праз адчыненае вакно цягне прахалодай. Пётр Яндукін, наш друкар, замацоўвае створкі акна, з асалодай удыхае водар лугавых траў, што ўрываецца разам са свежым паветрам у гасцёўню дома, які стаў часовым прыстанкам падпольнай рэдакцыі. Зроблена галоўнае — надрукаваны, нарэшце, увесь тыраж Сенненскай падпольнай газеты «Бальшавіцкая трыбуна». Можна было б зрабіць невялікі перапынак. Ды час прыспешвае. Неўзабаве пачнуць прыбываць пасланцы з усіх атрадаў, падпольных арганізацый. Пётр Яндукін далучаецца да наборшчыц, якія акуратна раскладваюць газеты, зводкі Савецкага Інфармбюро па стосіках кожнаму адрасату.

У нас з рэдактарам іншы клопат. Не паспелі на нашым друкарскім станку-качалцы адшалясцець апошнія старонкі газеты «Бальша-

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

БОЛЬШЭВІЦКАЯ ТРЫБУНА

Свято немецким оккупантам!

ЕЖЕНЕДЕЛЬНАЯ ГАЗЕТА СЕННЕНСКОГО РК КП(б)Б и Н—ских ПАРТИЗАНСКИХ ОТРЯДОВ

Год издания XII | Четверг, 28 октября 1943 г. | № 74 (618)

25 лет ВЛКСМ

Приветствие ЦК ВЛКСМ КОМСОМОЛЬСКИМ ОРГАНИЗАЦИЯМ

В день 25-летия комсомола ЦК ВЛКСМ шлет молодым партизанам и партизанкам от комсомольцев советского тыла — боевой привет. 4 месяца героическая Красная Армия под руководством великого Сталина ведет массовое истребление врага с Советской земли. Героические победы наших войск обязывают каждого патриота усилить помощь наступающей Красной Армии.

Крепче удары по врагу с тыла! Проявить образцы мужества, храбрости и находчивости в наступающих решающих боях с врагом. Свято выполнить приказ товарища Сталина: „Все силы на борьбу с подлыми гитлеровскими поработителями!"

Да здравствуют отважные советские партизаны!

Да здравствует героическая Красная Армия!

Да здравствует лучший друг советской молодежи отец и вдохновитель великий Сталин!

Секретарь ЦК ВЛКСМ МИХАЙЛОВ.

Приветствие обкома КП(б)Б и обкома ЛКСМБ СЕКРЕТАРЮ СЕННЕНСКОГО РАЙКОМА КОМСОМОЛА

В день 25-летия Ленинско-Сталинского комсомола поздравляем комсомольцев, комсомолок и всю молодежь нашего района и желаем дальнейших успехов по истреблению немецких захватчиков с нашей Родины!

Секретарь Витебского обкома КП(б)Б СТУЛОВ.
Секретарь Витебского обкома комсомола ЛУЗГИН.

Славный юбилей

Сегодня Ленинско-Сталинскому комсомолу исполняется 25 лет.

Славен и велик исторический путь, пройденный комсомолом. Его история неразрывно связана с историей создания Советского государства. Комсомол рос и закалялся в огне гражданской войны, в годы мирного социалистического строительства. Он подготовил собой миллионные массы советской молодежи. Два ордена, которыми награжден комсомол, свидетельствуют о его большом вкладе перед Родиной. Комсомол был и остался верным помощником и резервом большевистской партии.

Свой юбилей Ленинско-Сталинский комсомол отмечает в условиях Великой Отечественной войны. Уже третий год весь советский народ борется за свободу и независимость своего отечества.

Воины — сыны и дочери нашего народа — комсомольцы и комсомолки — в первых дней Отечественной войны встали на защиту своей любимой Родины. Сотни тысяч из них беззаветно борются с немецким врагом на фронте и в тылу противника, проявляя отвагу, мужество и героизм.

Комсомольцы и комсомолки Сенненского района, находясь в тылу врага, свое первое слово любви и признания сыновей-любимому учителю и другу — великому Сталину. Они клянутся партии и правительству, что не пощадят своих сил и жизни для священного дела освобождения нашей Родины от немецко-фашистских захватчиков и обязуются свято выполнить приказ товарища Сталина: „Все силы на борьбу с подлыми гитлеровскими поработителями"

БОЕВЫЕ ДЕЛА КОМСОМОЛЬЦЕВ

Партизаны комсомольского отряда т. Ш. 28-летия комсомола истребили немецких оккупантов.

Подрывная группа во главе с Васильем Б. в ночь с 27 на 28 августа с.г. пустила под откос 4 вражеских автомашины и 1 мотоцикл. При этом убито 20 гитлеровцев.

— о —

Группа подрывников во главе с Васильем К. уничтожила 7 автомашин и 40 немецких солдат. Комсомолец Владимир с двумя партизанами сжег 3 моста на шоссейных дорогах.

— о —

Комсомольцы-подрывники В. и С. из отряда Сверо во главе с Федором В. в день 25-летия комсомола на шоссейных дорогах взорвали 3 автомашины. При этом убито 35 немецких солдат.

— о —

Подрывные группы комсомольцев М. и Ш. уничтожили 7 вражеских автомашин и 5 мотоциклов. При взрывах убито 83 немецких солдата.

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА

За успешное выполнение заданий Правительства по освобождению Таманского полуострова от немецко-фашистских захватчиков наградить орденом Суворова 1-й степени — Маршала Советского Союза Тимошенко Семена Константиновича.

Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. КАЛИНИН.

Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. ГОРКИН.

Москва, Кремль, 9 октября 1943 г.

Адзін з выпускаў падпольнай газеты.

віцкая трыбуна», як трэба браццa рыхтаваць матэрыялы для набора чарговага нумара Аршанскай падпольнай газеты «Ленинский призыв». Управімся — на чарзе Талачынская газета «Чырвоны хлебароб», потым Багушэўская — «Сталінскі шлях».

Мы стараемся строга прытрымлівацца ўстаноўленага графіка. На жаль, у папцы, дзе ляжаць матэрыялы для газеты «Ленинский призыв», усяго дзве заметкі. Ці не адправіцца мне ў заслонаўскую брыгаду, тым больш што я даўно там ужо не быў? Хацелася пабываць у сваім атрадзе імя Лазо, сустрэцца з камбрыгам Людвігам Іванавічам Сяліцкім, з якім звёў мяне лёс у канцы 1941 года, узяць у яго інтэрв'ю.

Сваімі планамі дзялюся з рэдактарам Акімам Несцеравічам Салохам. Двух яго папярэднікаў, у тым ліку Аляксея Рыгоравіча Масаловіча, з якім мы выпускалі першыя нумары газет, запрасілі на працу ў падпольны райком партыі.

Прызнацца, мяне крыху здзівіла назначэнне рэдактарам Акіма Несцеравіча, для якога журналістыка была справай новай, нязведанай. Ён настаўнік, выкладаў матэматыку. Да таго ж узрост не вельмі абнадзейваючы — без малога шэсцьдзесят. Але мае сумненні аказаліся дарэмнымі. Прыродная кемлівасць, багаты жыццёвы вопыт, абвостранае пачуццё адказнасці і энцыклапедычная эрудыцыя, якія прыкметна вылучалі яго, дапамаглі хутка ўвасці ў курс нязвыклых абавязкаў і стаць удумлівым рэдактарам.

Акім Несцеравіч не быў супраць таго, каб я, у свабодныя дні пасля выхаду газеты, наведваўся ў атрады, меў магчымасць прымаць удзел у іх баявых аперацыях. Была такая дамоўленасць. Ён разумеў, без гэтага нельга дамагчыся, каб нашы карэспандэнцыі насілі жывы, пераканаўчы характар. Але на гэты раз папрасіў мяне пакуль устрымацца.

— Пачакаем крыху, не можа быць, каб Барыс Канстанцінавіч не адправіў свайго пасланца.

Барыс Канстанцінавіч Іваноў — камісар 1-й Заслонаўскай брыгады. Аршанскі падпольны райком партыі ў дадатак усклаў на яго абавязкі рэдактара падпольнай газеты «Ленинский призыв». Нягледзячы на сваю занятасць, Барыс Канстанцінавіч узяў на сябе клопаты, звязаныя з арганізацыяй матэрыялаў для газеты.

Па яго просьбе ў кожным атрадзе былі падабраны інфарматары, якія выконвалі ролю ваенкораў: паведамлялі аб найбольш важных і цікавых фактах з жыцця і баявой дзейнасці партызан.

Звычайна пасланец камісара паяўляўся ў нас у рэдакцыі за два-тры дні да выхаду газеты.

На гэты раз здарылася вось што: карная экспедыцыя, у якой прынялі ўдзел вайсковыя часці рэгулярнай арміі, што прыбылі з фронту на адпачынак у Оршу, перакрылі шлях да вёскі Маргойцы, дзе знаходзілася рэдакцыя, і таму пасланцу камісара давялося нямала паблукаць, пакуль дабраўся да нас...

Ідэя аб выданні газеты на Сенненшчыне ўзнікла адначасова са стварэннем у раёне падполля. Адзін з яго арганізатараў, Людвіг Іванавіч Сяліцкі, яшчэ ў снежні 1941 года завітаў да майго бацькі, Івана Усцінавіча, з якім быў у сяброўскіх адносінах, і папрасіў мяне ўдакладніць, ці ўдалося захаваць абсталяванне раённай друкарні.

Для Людвіга Іванавіча было нечаканай навіной, калі даведаўся, што я апошнія два гады спалучаў вучобу ў сярэдняй школе з работай у рэдакцыі раённай газеты «Бальшавіцкая трыбуна».

Назаўтра пасля сустрэчы з Сяліцкім я адправіўся ў Сянно. Але мой паход аказаўся безвыніковым. Як высветлілася, пры першай жа бамбёжцы немцамі Сянна друкарня згарэла. Наборшчыца Бяленчыкава, якую я адшукаў, паведаміла, што абставіны склаліся такія, што нічога не ўдалося ні вывезці, ні схаваць.

Гэта вельмі засмуціла Людвіга Іванавіча, але не астудзіла яго энтузіязму.

І дапамога прыйшла з-за лініі фронту. Там, аказваецца, таксама думалі, непакоіліся пра тое, каб арганізаваць у тыле ворага выданне газет, зводак Савецкага Інфармбюро, лістовак. Група партызан, што хадзіла за лінію фронту за зброяй, прынесла паходную друкарню, якая была адрасавана Сенненскаму падпольнаму райкому партыі.

У Аршанскім, Талачынскім і Багушэўскім падпольных райкомах партыі таксама жылі надзеяй займець такія друкарні. Але, відаць, у запасе іх больш не было. Выйсце падказаў сакратар Віцебскага абкома партыі Іван Барысавіч Пазнякоў:

— А чаму б на базе гэтай друкарні не выдаваць усім свае газеты?

З яго парадай усе пагадзіліся. Людвіг Іванавіч успомніў пра мяне, прыехаў спецыяльна ў атрад імя Лазо, дзе я знаходзіўся. Размова была кароткай.

Рэдакцыю, якую я адшукаў на наступны дзень, прадстаўлялі рэдактар Аляксей Масаловіч і наборшчыца Аксана Драбінка, якая закончыла кароткатэрміновыя курсы за лініяй фронту.

Сакратар Сенненскага падпольнага райкома партыі Міхаіл Ціханавіч Любімцаў паведаміў аб назначэнні мяне адказным сакратаром аб'яднанай рэдакцыі.

Першы нумар газеты «Бальшавіцкая трыбуна» выйшаў 11 ліпеня 1943 года. Я змог пабываць у некалькіх атрадах, пазнаёміцца з іх баявой дзейнасцю ў апошнія дні, ды і самому давялося прыняць удзел у засадзе з групай байцоў свайго атрада на шасейцы Сянно—Віцебск. Па просьбе рэдактара падрыхтавалі матэрыялы два камандзіры атрадаў. З Чашніцкага, Халопеніцкага раёнаў, многіх месц Сенненскага паступілі паведамленні аб жудасных зверствах акупантаў, якія яны ўчыняюць над мірным насельніцтвам. Гэтыя факты ляглі ў аснову карэспандэнцыі, якую падрыхтаваў Аляксей Масаловіч. Чытачы мелі магчымасць пазнаёміцца з паведамленнямі аб падзеях на фронце, баявых дзеяннях саюзнікаў. Другі нумар «Бальшавіцкай трыбуны» выйшаў роўна праз тыдзень.

Выданне газеты «Ленинский призыв» крыху затрымалася. Чытачы яе атрымалі 28 ліпеня. Яе першы нумар адкрываўся перадавым артыкулам «Еще сильнее удар по врагу». Ініцыятыва зыходзіла ад пераемніка Заслонава Людвіга Іванавіча Сяліцкага. Ён лічыў абавязковым у першым жа нумары аддаць належнае арганізатару падполля і партызанскай барацьбы ў Аршанскім і Сенненскім раёнах, падвесці вынікі таго, што ўдалося зрабіць заслонаўцам, вызначыць далейшую праграму дзеяння. Артыкул заклікаў партызан свята берагчы і памнажаць баявыя традыцыі брыгады, якая носіць імя яе арганізатара — легендарнага «дзядзькі Косці».

Услед за «Ленинским призывом» мы выдалі талачынскую газету «Чырвоны хлебароб» і багушэўскую — «Сталінскі шлях».

Але арганізаваць выданне чатырох газет аказалася не такой простай справай. Перад намі штодзень узнікала мноства розных праблем. Высветлілася, што па недагляду партатыўная друкарня была адпраўлена недаўкамплектаванай, не хапала шрыфта, асабліва для загалоўкаў. Тут выручылі аршанскія падпольшчыкі, яны перадалі каля 10 кг шрыфта, які вынеслі з гарадской друкарні.

Неўзабаве скончыліся запасы друкарскай фарбы. І тут знайшлося выйсце. Хтосьці параіў выкарыстаць пячную сажу, настоеную на газе. Папрабавалі. Атрымаліся нядрэнныя адбіткі.

У першыя ж дні работы стала ясна, што наборшчыца Аксана Драбінка адна не ўправіцца з той нагрузкай, якая выпала на яе долю. Ёй на дапамогу ўзялі чатырох вучаніц: Алу Мядзвецкую, Марыю Ходзюш, Ларысу Малішэўскую, Аляксандру Кацар, якія неўзабаве з поспехам асвоілі наборную справу і ні ў чым не саступалі сваёй настаўніцы.

Работа над першымі нумарамі газет прымусіла нас сур'ёзна задумацца аб памерах матэрыялаў, іх тэматычнай накіраванасці. Фармат газеты невялікі — крыху больш ліста вучнёўскага сшытка. Тут, як кажуць, не разгонішся. Перад намі стаяла задача разумна і эканомна выкарыстоўваць газетную плошчу, дамагацца таго, каб матэрыялы насілі дзелавы і канкрэтны характар, навучыцца пісаць сцісла і пераканаўча, каб газета сваім словам у гэтыя цяжкія дні акупацыйнага рэжыму дапамагала абуджаць патрыятычныя пачуцці, узнімаць баявы дух у людзей, умацоўваць веру ў непазбежнасць разгрому гітлераўскай Германіі, садзейнічала згуртаванню ўсіх патрыятычных сіл, разгортванню ўсенароднай барацьбы супраць акупантаў. Гэта і прадвызначыла змест газеты і тэматыку яе матэрыялаў.

Чалавеканенавісніцкая палітыка, палітыка генацыду ўвайшла ў паўсядзённую практыку акупантаў на Сенненшчыне. Сталі звычайнымі з'явамі масавыя расстрэлы, знішчэнне населеных пунктаў. Першымі ахвярамі сталі жыхары вёсак Пожанькі, Галоўск, Канева, Прыветак. Спалілі немцы і маю родную вёску Савінічы. Рэдакцыя лічыла сваім абавязкам даводзіць да ведама насельніцтва такія злачынныя факты.

У ліку праблем, якія займалі акупантаў, была адпраўка людзей на работу ў Германію. Паколькі добраахвотнікаў не знаходзілася, яны пачалі ствараць спецыяльныя каманды па захопу працаздольных людзей, маладых хлопцаў і дзяўчат. Рэдакцыя выдала лістоўку «У гітлераўскай няволі». У аснову былі пакладзены пісьмы родзічам ад тых, каго немцы ў прымусовым парадку змаглі адправіць у Германію. Гэта быў крык душы людзей, якіх напаткаў лёс не лепшы, чым лёс ваеннапалонных.

У сваіх пісьмах нашы падпольшчыкі, асабліва з нямецкіх гарнізонаў, прасілі больш адводзіць месца на старонках газеты баявым дзеянням партызан. Гэта ўваходзіла і ў нашы планы. Мы стараліся не прапусціць ніводнай важнай баявой аперацыі. Гэта разгромы гарнізонаў у Лукомлі, Гарыўцы, Падворыцы, Ладзікаве, Ходцах, Крыльцове, абарончыя баі ў в. Новая Беліца, якая прыкрывала подступы да партызанскага аэрадрома, нашумеўшая аперацыя па разгрому нямецкага коннага атрада, які спыніўся на адпачынак у в. Чырвоная Лука. Гэта ўдзел у засадах на шасейных дарогах, дыверсіях на чыгунках.

Хацелася, каб матэрыялы газеты сталі своеасаблівым летапісам баявых спраў брыгады. Праўда, мы не заўсёды маглі называць прозвішчы тых, хто найбольш вызначыўся ў той ці іншай баявой аперацыі, каб не даваць немцам падстаў для расправы над родзічамі ў час карных паходаў. Называліся першыя літары прозвішча, а ў атрадах добра ведалі, хто меўся на ўвазе.

Газета «Бальшавіцкая трыбуна» выходзіла адзін раз на тыдзень. Абставіны нярэдка складваліся такія, калі ўзнікала патрэба неадкладна звярнуцца да насельніцтва, выказаць адносіны да рознага роду акцый акупацыйных улад. Адна з іх абавязвала бургамістраў, старастаў, паліцыю забяспечыць здачу сялянамі хлеба для нямецкай арміі і рэйха.

Камандаванне брыгады дало ўказанне камандзірам атрадаў прыняць меры, каб сарваць намер ворага. Але без удзелу самога насельніцтва гэтага немагчыма было дабіцца. Ад імя падпольнага райкома партыі і камандавання брыгады мы выдалі адозву да насельніцтва. У штаб брыгады, у атрады пачалі з вёсак прыходзіць пасланцы-хадайнікі з просьбай забраць лішкі зерня, астатняе яны пастараюцца схаваць. Ад жыхароў вёсак, што знаходзіліся пад кантролем акупантаў, паступілі такія прапановы: яны арганізуюць абоз з зернем, давядуць да ведама, калі і па якой дарозе павязуць — няхай партызаны зробяць засаду, імітуюць нападзенне. У выніку здзейсніць свой намер немцам так і не ўдалося.

Так, у дадатак да газеты, зводак Савецкага інфармбюро, лістовак паявілася яшчэ выданне — адозвы да насельніцтва, якія сталі адной з аператыўных і эфектыўных форм сувязі з ім, дапамагаючы ў тых ці іншых сітуацыях вызначыць сваю пазіцыю, лінію паводзін і дзеянняў. Звычайна яны зыходзілі ад камандавання брыгады і падпольнага райкома партыі, якія былі па-сутнасці надзелены паўнамоцтвамі, уласцівымі органам савецкай улады на месцах. Яны неслі адказнасць не толькі за арганізацыю барацьбы супраць акупантаў, але і за вырашэнне ўсіх пытанняў, што мелі жыццёва важнае значэнне для насельніцтва ў кантралюемых населеных пунктах.

Летам 1943 года, калі ўскладнілася абстаноўка, камандаванне брыгады і райком партыі звярнуліся да партызан з заклікам аказаць актыўную дапамогу, каб хутчэй і без страт убраць вырашчаны ўраджай. Гэтаму, акрамя адозвы, быў прысвечаны перадавы артыкул. Пэўнае месца на старонках газеты адводзілася таму, што робіцца ў гэтым напрамку на месцах.

Паяўленне друкаванага слова, тым больш выданне раёнкі, якая палюбілася да вайны чытачам, стала неад'емнай часцінкай іх жыцця, расцэньвалася як знак добрага прадвесця. Адно, што не задавальняла, дык гэта малы тыраж, з чым не маглі ніяк змірыцца.

— Калі мне перападзе 2—3 экземпляры, то я радуюся. Ёсць з чым ісці да людзей, — гаварыла мне пры сустрэчы адна з нашых акт. ўных падпольшчыц з г. Сянно Валянціна Тышкевіч. — І ўсё ж гэта так мала, попыт на газету такі вялікі. Няўжо немагчыма павялічыць тыраж?

Пра гэта мы і самі марылі, ды лімітавала папера. Тое-сёе ўсё ж удалося зрабіць. Камандаванне брыгады і райком партыі звярнуліся да камандзіраў і камісараў атрадаў, кіраўнікоў падпольных арганізацый з заклікам арганізаваць збор паперы сярод насельніцтва. Такім чынам змаглі крыху папоўніць нашы запасы. Але гэта была, як гаворыцца, кропля ў моры. Тут дарэчы аказалася дапамога жыхароў вёсак, размешчаных паблізу Чашніцкай фабрыкі, якая вырабляла абгортачную паперу. Перад прыходам немцаў яны змаглі вывезці са склада і схаваць некалькі рулонаў такой паперы.

Партызаны слухаюць радыё.

Калі даведаліся, што яна патрэбна для выдання газеты, ахвотна перадалі нам. Мы мелі цяпер магчымасць выдаваць газеты да 1000 экземпляраў, а зводкі аб баявых дзеяннях Чырвонай Арміі — да 2000—2500 экземпляраў.

Работа калектыва рэдакцыі і друкарні заканчвалася звычайна пад раніцу. Ніхто не лічыўся з часам, разумелі, што газету і зводкі чакаюць у партызанскіх атрадах, у вёсках, чакаюць падпольшчыкі ў нямецкіх гарнізонах.

Анатоль Астрэйка

Моладзь мая, аднагодкі мае,
Хіба ў нас сілы ў грудзях не стае?
Ўспомні, удумайся, родны мой брат,
Чым табе грозіць раз'юшаны кат!
Вызваліць хоча цябе ён на век
З гордага звання твайго — чалавек.
Хоча цябе ён пазбавіць жыцця,
Брата, сястру дарагую забіць,
Каб на крыві чалавечай, касцях
Стада шчанятаў сваіх узрасціць.
Хоча цябе ён зрабіць дзікаром,
Парабкам вечным, слугою сваім.
Ці можаш аддаць ты нямецкім звярам
Тое, што вечна завеш дарагім?
Хто-ж сваю волю святую і шчасце
Дасць разарваць гэтым злыдням на часці?
Выпрастай плечы і зброю вазьмі,
Шчасце сваё ты адстайвай грудзьмі.
Сцісні, таварыш, вінтоўку рукой,
Выйдзі на жорсткі, на праведны бой.
Хочаш быць вольным, шчаслівым, жывым, —
Куляй, гранатай, штыком баявым
Немца забі, закалі, ці зарэж,
Знішчыш яго — жыццё зберажэш!

З асабістага архіва Дз. М. Марчанкі.

Лістоўка ЦК ЛКСМБ у гады вайны.

Не заўсёды спадарожнічала нам удача

З успамінаў В. В. Лабанава, былога камісара атрада

У канцы 1942 года набыла шырокі размах дзейнасць падрыўных груп брыгады. Я таксама папрасіўся ў падрыўнікі.

Марозным снежаньскім вечарам адпраўляемся на сваё першае баявое заданне. Наш шлях ляжаў у раён Талачына, да чыгуначнай магістралі Мінск—Орша. За ноч адмерылі больш як 50 кіламетраў, пакуль дабраліся да аўтастрады Мінск—Масква. Тут, у лясным масіве, вырашылі перадняваць. Халадэча страшэнная. Ніяк не можам сагрэцца. Ніколі, здаецца, не быў такім працяглым дзень. Ледзь дачакаліся вечара.

У вёсцы Раманаўка сустрэліся з нашым сувязным, мясцовым жыхаром, які тут ведаў кожную сцяжынку і вывеў лясной прасекай да ўскрайку лесу, адкуль рукой падаць да чыгуначнай магістралі.

— Да паста нямецкіх салдат прыкладна 800 метраў. Ён злева. З правага боку, бачыце вогнішча — гэта метраў 200 адсюль — пост французаў,— тлумачыў праваднік.

Арон Разумоўскі і Юрка Кобзеў паўзком дабіраліся да чыгуначнага палатна і пачалі рыхтаваць месца для міны. Мы з Яшкам (прозвішча не ведаю) у крытычную мінуту павінны былі прыкрыць сваіх таварышаў, забяспечыць іх адыход. Задача ў іх складаная — зямля глыбока прамерзла. Выручылі спецыяльна зробленыя нажы. Імі рыхлілі зямлю, асцярожна выграбаючы яе рукамі. Работы яшчэ не былі закончаны, калі данёсся гул цягніка, які ішоў з-пад Мінска ў бок Оршы. Юрку Кобзеву і Арону Разумоўскаму пад гэты гул давялося ставіць шомпал на ўзрывальнік У-2 па ходу руху кола цягніка.

Да ўзлеску мы дабеглі ў той момант, калі раздаўся выбух. Адтуль мы назіралі, як з рэек сышоў паравоз, а следам за ім, насоўваючыся адзін на адзін, ляцелі пад адхон вагоны. У атрад мы вярнуліся тады, калі атрымалі вынікі кантрольнай праверкі. Пад адхон быў спушчаны эшалон з танкамі і двума вагонамі жывой сілы.

І вось новае заданне. Атраду загадана суправаджаць абоз і групу жыхароў Сенненска-Аршанскай зоны за лінію фронту. Заадно мы павінны былі праінфармаваць Беларускі штаб партызанскага руху аб дзейнасці Сенненскай партызанскай брыгады, паколькі яго камандаванне пастаяннай радыёсувязі з ім яшчэ не мела.

Мы ўдала пераправіліся цераз раку Заходняя Дзвіна, падышлі да чыгункі ў раёне Обалі і Лоўжы. Я з 20 партызанамі адправіўся ў разведку. Каля палатна чыгункі ўбралі нямецкі патруль. Але ў гэты час фашысты з Обалі адкрылі кулямётны агонь. Абоз павярнуў назад. Нас разам з іншымі групамі ў колькасці 700 чалавек перавёў праз лінію фронту праваднік з брыгады Дзячкова.

Беларускі штаб партызанскага руху знаходзіўся ў вёсцы Хварасцёва Калінінскай вобласці. Нас, партызан-лявонаўцаў, размясцілі ў бліжэйшай вёсцы, паклапаціліся аб харчаванні, абмундзіраванні. У штабе адбылася працяглая размова, у час якой мы з напарнікам Андрэем Кошалевым далажылі аб баявой дзейнасці брыгады, аб абстаноўцы ў нашай зоне, колькасці нямецкіх гарнізонаў. Тры тыдні, адведзеныя нам на адпачынак, праляцелі імгненна. Паступіла каманда: даць заяўку на зброю і боепрыпасы і быць гатовымі да пераходу ў тыл ворага.

Ва ўсіх нас была такая вялікая прага запасціся як мага большай колькасцю найноўшай зброі, што мы забыліся пра нашы сілы і магчымасці. Узялі два ротных мінамёты, міны да іх, па два віды стралковай зброі — па аўтамату ППШ і карабіну і па 700—800 патронаў. Я аддаў перавагу снайперскай вінтоўцы СВТ.

Нас даставілі да пярэдняга краю абароны нашых войск. Тут давялося чакаць тыдзень, пакуль армейская разведка знайшла «прарэху», праз якую правяла ў нямецкі тыл калону ў 200 чалавек. Але нашы спадзяванні, што неўзабаве сустрэнемся з баявымі сябрамі сваёй брыгады, аказаліся неапраўданымі. У гэты час пачалася карная экспедыцыя супраць партызан, што дзейнічалі ў прыфрантавой палосе. Разам з байцамі партызанскіх брыгад Захарава, Мельнікава, Біруліна, Дзячкова нам давялося перажыць блакаду, якая цягнулася некалькі тыдняў. Для нашай групы яна стала ракавой. У баях з ворагам з 19 чалавек загінула 16.

Пасля выхаду з блакады я сустрэў М. Ц. Любімцава, якому Віцебскі абком партыі даручыў аднавіць дзейнасць Сенненскага райкома партыі ў падполлі. Разам з ім мы і дабраліся да зоны дзеяння нашай брыгады.

Летам 1943 года мяне выклікалі ў штаб брыгады, які знаходзіўся ў той час у вёсцы Чараўкі. Камбрыг Васіль Сяргеевіч Лявонаў і Міхаіл Ціханавіч Любімцаў, які займаў пасаду камісара брыгады, прытрымліваліся адной і той жа думкі — назначыць мяне камісарам атрада. Для мяне гэта было нечаканасцю. Мне тады яшчэ не споўнілася 20 год. Так я, нядаўні камандзір узвода, стаў камісарам атрада, якім камандаваў Мікалай Кашчэеў.

Самалёты вярнуліся на базу са спазненнем на суткі

З успамінаў Анатоля Іванавіча Стука

Для камбрыга Сенненскай партызанскай брыгады Васіля Сяргеевіча Лявонава гэты дзень пачаўся з прыемнай навіны. З Беларускага штаба партызанскага руху прыйшла такая радыёграма: «5 лютага на 9 самалётах адпраўляем груз, згодна вашай заяўкі. Падрыхтуйце пасадачную пляцоўку».

Значыць, у штабе з заклапочанасцю і ўзважна аднесліся да сітуацыі, якая склалася ў брыгадзе. У апошнія два месяцы ёй давялося вытрымаць некалькі цяжкіх баёў з рэгулярнымі вайсковымі падраздзяленнямі нямецкай арміі, у задачы якіх уваходзіў калі не разгром, то выцясненне асноўных сіл партызан, што дзейнічалі недалёка ад прыфрантавой палосы, у тым ліку з Сенненскага, Багушэўскага і Аршанскага раёнаў. Натуральна, што на зыходзе былі боепрыпасы. Мелася вялікая патрэба ў медыкаментах. Да таго ж, было нямала цяжка параненых партызан, якіх трэба адправіць за лінію фронту.

Трывожна і неспакойна было на душы толькі ад думкі, што надвор'е можа ўнесці свае карэктывы, прымусіць адкласці назначаны рэйс ці перашкодзіць прыняць самалёты. Усю апошнюю ноч гуляла завіруха. Намяло вялікія сумёты снегу. Непакоіла і другое — упершыню павінна здзейсніць пасадку на аэрадроме адначасова такая вялікая колькасць самалётаў. Але за пяць месяцаў, што дзейнічае аэрадром, ні разу не было збояў — ні пры пасадцы, ні пры ўзлёце самалётаў.

Што датычыць пасадачнай пляцоўкі, то тут пашанцавала. Роўная шырокая паласа з цвёрдым пакрыццём працягнулася на некалькі кіламетраў. Тут некалі збіраліся адкрыць запасны аэрадром, вяліся падрыхтоўчыя работы, якія прыпыніла вайна.

Камбрыг папрасіў начальніка штаба Васіля Сыценку ўзяць пад асабісты кантроль падрыхтоўку пасадачнай пляцоўкі. Неўзабаве і сам, калі ўправіўся з неадкладнымі справамі, адправіўся туды.

Падзеі ж тым часам развіваліся такім чынам, што ўзнікла пытанне: ці не адкласці назначаны рэйс самалётаў? У штабе брыгады камбрыга чакала данясенне агентурнай разведкі: на 5 лютага акупацыйныя ўлады, пры садзейнічанні франтавых часцей, прадугледзелі штурм саўгаса «Беліца». Мяркуецца, што наступленне будзе весціся з трох напрамкаў — з боку Сянна, Багушэўска і Оршы. Рашаючая роля ў гэтай аперацыі адводзіцца франтавой часці, што прыбыла на адпачынак у Оршу. У сваім распараджэнні яна мае танкі, бронетранспарцёры, гарматы, мінамёты.

У гэтай задуме немцаў не было нічога новага. Ужо неаднойчы рабіліся спробы выбіць партызан з саўгаса «Беліца», захапіць аэрадром. Апошняя — месяц таму.

І вось цяпер яшчэ адна спроба. Такая ўпартая настойлівасць, безумоўна, невыпадковая. Немцы добра разумелі, якую пагрозу ўяўляюць партызанскія сілы, сканцэнтраваныя на галоўных напрамках наступлення, у тым ліку ў трохкутніку Сянно—Багушэўск—Орша.

Паводле данясення агентурнай разведкі, немцы вырашылі кінуць на штурм Беліцы ўтрая большыя сілы, чым у мінулы раз. Камбрыг вагаўся, не ведаў, што і рабіць. За аэрадром брыгада з дапамогай суседзяў будзе змагацца. А вось як быць з назначаным рэйсам самалётаў?

— Бадай, не варта адмяняць, — вырашыў камбрыг. — Не можа быць, каб не асілілі праклятых чужынцаў.

У штабе брыгады сабраўся ўвесь партызанскі актыў. Тут жа і прадстаўнікі камандавання іншых партызанскіх брыгад. Лявонаў прыняў ужо некаторыя захады. Два атрады — Аляксандра Клячына і Анатоля Захарава былі падняты па трывозе і накіраваны ў абход асноўнай наступаючай групоўкі, каб ударыць з тылу ў патрэбны час.

З агульнай згоды прынялі такое рашэнне: на прыкрыццё аэрадрома з боку Сянна накіраваць пяць атрадаў. З боку Багушэўска подступы да аэрадрома даручылі прыкрываць Багушэўскай партызанскай брыгадзе пад камандаваннем Яфіма Прахарэнкі. Першая Заслонаўская брыгада на чале з камбрыгам Людвігам Сяліцкім брала на сябе задачу завязаць бой на далёкіх подступах з асноўнай сілай ворага і паступова адыходзіць у бок Беліцы, каб уцягнуць групоўку ў мяшок.

Ля стала начальніка штаба Васіля Сыценкі, перад якім ляжала разгорнутая карта, пачалі збірацца камандзіры, каб удакладніць месца размяшчэння іх атрадаў. Я цярпліва чакаў, калі ён закончыць з імі гутарку. У мяне намер такі — падрыхтаваць карэспандэнцыю для чатырох падпольных газет, выдаваемых намі на базе паходнай друкарні сенненскай падпольнай газеты «Бальшавіцкая трыбуна». Камбрыг і начальнік штаба брыгады параілі далучыцца да байцоў атрада Кашчэева.

Як і ў мінулы раз, калі немцы наступалі на Беліцу, партызаны Кашчэева размясціліся ў будынку кароўніка. Прывёў мяне сюды камісар атрада Васіль Васільевіч Лабанаў. Мы даўнія з ім знаёмыя. Гэта адзін са старэйшых партызан.

Камісар з групай байцоў палез на гарышча кароўніка. У іх задачу ўваходзіла весці прыцэльны агонь, калі немцы кінуцца на штурм кароўніка, будынка тэхнікума. Я застаўся ўнізе разам з камандзірам Мікалаем Кашчэевым. Ён мясцовы, сенненскі. У атрадзе амаль усе хлопцы з суседніх вёсак. Кашчэеў стаяў каля аднаго з праёмаў, адкуль сачыў за тым, як немцы групаваліся, падцягвалі свае сілы.

— Пачнуць з артылерыйскай падрыхтоўкі, — заўважыў ён. Так яно і адбылося. Гарматны агонь падтрымалі танкі.

Снарады немцаў лёгка прабівалі сцены кароўніка. Ад іх выбухаў утварылася густая пялёнка смуроднага дыму. У распараджэнні партызанскіх артылерыстаў было не так багата гармат — усяго пяць. Камандзір узвода Фёдар Гарбачоў устанавіў гарматы ў вакон-ных праёмах. Па яго камандзе артылерысты адкрылі агонь у адказ. Немагчыма было не звярнуць увагу на разлік, якім камандаваў высокі юнак з густой капою чорных валасоў. Перш чым загнаць снарад у казённік, ён прыцэльваўся праз жарало ствала гарматы. Гэта быў Цімафей Яленскі. Аказваецца, у яго гарматы не было прыцэла. Прыходзілася так лаўчыцца, весці агонь.

Пачатак штурму кароўніка і тэхнікума паслужыў партызанам сігналам для нанясення ўдараў па немцах з тылу. З гэтай задачай паспяхова справіліся атрады Аляксандра Клячына і Анатоля Захарава. З фланга павялі наступленне заслонаўцы, якія к гэтаму часу паспелі перагрупіравацца.

Немцы зразумелі, што могуць не выбрацца з мяшка, у якім апынуліся, пачалі паспешліва адыходзіць. Ім прыйшлося кінуць свой абоз. Страты ў жывой сіле склалі 78 забітых і параненых.

Самалёты прыляцелі ноччу, у дакладна вызначаны час. 9 самалётаў са зброяй, боепрыпасамі, медыкаментамі. Аэрадромная служба не падвяла, аказалася на вышыні, паспяхова справілася са сваёй задачай. Праўда, пакуль разгружалі самалёты, неба завалакло хмарамі, паваліў густы снег. Адпраўляць самалёты назад рызыкоўна. Іншага выйсця, як перачакаць, пакуль не наладзіцца надвор'е, ніхто не бачыў. На той выпадак, калі немцы паспрабуюць зрабіць вылазку, былі прыняты сур'ёзныя меры перасцярогі.

У другой палове дня вецер разагнаў хмары, выглянула сонца, усталявалася цішыня. Познім вечарам самалёты ўзняліся і ўзялі курс на ўсход, на сваю базу.

Шпіталь на вадзе

З успамінаў партызана В. Целяпнёва

Атрад «Кастрычнік» брыгады імя Заслонава летам 1943 года размясціўся ў вёсцы Касінічы. Аднойчы сувязны прынёс вестку, што фашысты прыедуць у вёску Ліцвякі рабаваць насельніцтва. У штабе рашылі паслаць у засаду роту Мікалая Новікава.

Пры падыходзе ворага дружна загаварылі партызанскія кулямёты і аўтаматы. Група фашыстаў на чале з афіцэрам была знішчана адразу, частка заняла абарону. Бой працягваўся ўвесь дзень.

Надвячоркам гітлераўцы адступілі, пакінуўшы забітых.

Нашых параненых прыйшлося везці за 35 кіламетраў у партызанскі шпіталь, які размяшчаўся ў вёсцы Грыбіна. Брыгадны ўрач Марыя Станіславаўна Завадская і медыцынская сястра Шура Пракаповіч рабілі ўсё магчымае, каб дапамагчы кожнаму. Але праз суткі на Грыбіна пачалі наступленне значныя сілы гітлераўцаў. Трэба было ратаваць раненых, даставіць іх у патаемны шпіталь.

Недалёка ад Грыбіна ёсць возера. Адзін бок яго забалоціўся, атрымаўся поплаў. У густым высокім чароце былі ўмела схаваны лодкі з сеннікамі, падушкамі, коўдрамі. Для медыцынскіх работнікаў быў зроблены будан. Сюды і даставілі раненых.

Ноч прайшла спакойна. Раніцой жа з процілеглага боку возера, ад вёскі Заазер'е, адчалілі дзве лодкі з гітлераўцамі. У шпіталі занепакоіліся. А калі ўбачылі, што фашысты апускаюць у возера сеткі, усё стала зразумелым. Амаль побач са шпіталем была «рыбная база» гітлераўцаў, куды яны наведваліся кожны дзень і зусім не здагадваліся пра непрыемнае суседства. А праца ў шпіталі ішла сваёй чаргой. Раненыя адчувалі клопат урачоў, сясцёр, братоў па зброі, што надзейна ахоўвалі іх, і адчувалі сябе лепш з кожным днём.

Праз 33 дні яны пакінулі «шпіталь на вадзе» і ступілі на цвёрдую зямлю.

Венскі вальс

Па шашы з Сянна ў бок вёскі Старая Беліца імчала легкавушка. Побач з шафёрам сядзеў маладзенькі лейтэнант у форме афіцэра, на заднім сядзенні месціліся тры салдаты з аўтаматамі. Аўтаматчыкі маўчалі, а лейтэнант насвістваў мелодыю венскага вальса аўстрыйскага кампазітара Іагана Штрауса. Над радыятарам калыхаўся пад ветрыкам чырвоны сцяжок, такі нязвыклы ў тутэйшых мясцінах для таго суровага ваеннага часу.

Выскачыўшы з лесу непадалёк ад чыгуначнай станцыі Бурбін, машына спынілася. Лейтэнант беражліва зняў сцяжок і схаваў яго ў сябе на грудзях. Паехалі далей. Раптам перад легкавушкай, быццам здані, вытыркнуліся з кустоў два нямецкія салдаты. Убачыўшы афіцэра, яны адступілі ўбок, рэзка ўскінулі ўверх рукі:

— Хайль Гітлер!

— Хайль...— лейтэнант вяла ўзмахнуў рукой, нават не паглядзеў на гітлераўцаў, якія выцягнуліся ў струну. Машына толькі злёгку прытармазіла, але не спынілася.

На вуліцы Старой Беліцы нікога не сустрэлі: у дварах стаялі грузавікі, але каля іх было бязлюдна. Спыняцца не сталі. На агародах каля гармат клапатліва мітусіліся нямецкія салдаты і афіцэры. Яны маскіравалі баявыя пазіцыі. «Лейтэнант» загадаў вадзіцелю ехаць цішэй, уважліва разглядаў усё, што рабілася ў вёсцы.

Праехаўшы Старую Беліцу, узялі кірунак да цэнтральнай сядзібы даваеннага саўгаса «Полымя». За некалькі соцень метраў ад першых дамоў машына раптам ускочыла ў глыбокую ямку, напоўненую вадой. Матор хліпнуў і заглох. Аўтаматчыкі ўслед за афіцэрам выскачылі, з'явіліся ўзброеныя паліцаі.

— Пастка, браткі, папаліся,— сутаргава сціскаючы ў кішэні гранату, зашаптаў адзін з аўтаматчыкаў, зусім яшчэ падлетак.— Іх, гадаў, тут процьма!..

— «Лейтэнант» моўчкі ўзяў таго за руку, адвёў яе ад гранаты і тут жа высыпаў на падаспеўшых паліцаяў цэлы ворах адборнай нямецкай лаянкі.

— Гер лейтэнант,.. мы тут ні пры чым. Гэта пан камендант загадаў выкапаць... на ўсялякі выпадак. Пан камендант там,— паказвае паліцай у бок цэнтра.— Там...

Астатнія ж тым часам выцягвалі машыну, вылузваючыся з усіх сіл.

Заракатаў матор. «Лейтэнант» і яго спадарожнікі адразу занялі свае месцы. Толькі рушылі наперад, як убачылі афіцэра, які выйшаў з мураванага дома і махаў ім рукой, загадваючы пад'ехаць.

«Лейтэнант» паказаў, што хоча спачатку развярнуцца, а тым часам кінуў шафёру: «Гані!» Легкавушка, пыхнуўшы дымам, ірванула ў бок Маргойцаў: там жа свае, партызаны!

Позна фашысты агледзеліся, чыя машына прайшла па іх размяшчэнню. Засакаталі кулямёты, разы са тры бабахнула гармата, але легкавушкі і след прастыў.

А вечарам камандзір асобнага Смаленскага партызанскага палка Іван Садчыкаў прыняў у сябе ўжо знаёмага нам «лейтэнанта». Праўда, формы цяпер на ім не было.

— За разведку, таварыш Стэег, вялікае дзякуй! — гаварыў Садчыкаў.— Цяпер мы ведаем варожыя сілы, а гэта вельмі важна для нашых будучых дзеянняў.

* * *

Франц Стэег нарадзіўся ў пасёлку Памхаген, недалёка ад Вены, у 1921 годзе. Бацька не меў зямлі, сталярнічаў, і з гэтага жыла ўся сям'я.

Рана зведаў смак працы і Франц. Як і ў бацькі, на яго далонях прыжыліся цвёрдыя мазалі.

У 1938 годзе Аўстрыю акупавалі фашысты. А як уварваліся ў Памхаген, адразу ж схапілі Роберта Стэега, бацьку Франца. Не далі нават развітацца з сям'ёй — накіравалі ў лагер смерці Дахау. Як камуніста, выдалі яго чужынцам мясцовыя багацеі.

У 1940 годзе Франца Стэега прымусілі служыць у гітлераўскай арміі. А летам 1942 года Франц трапіў на Усходні фронт. Балюча было перажываць тое, што ў Расію, да якой ён, дзякуючы бацькавым расказам, меў сімпатыю, прыехаў цяпер не як сябар, а як вораг.

...Орша, пасёлак Барань. Сапраўдны аэрадром быў на некалькі кіламетраў далей на захад, а тут гітлераўцы абсталявалі фальшывы, для падману савецкай авіяцыі. Сюды да аднаго з пражэктароў прыставілі і Франца Стэега.

Яму вельмі хацелася пазнаёміцца з тутэйшымі людзьмі. Але калі ішоў па вуліцы, яна нібы вымірала — нідзе ні душы. Разумеў усё, і ад гэтага было вельмі самотна.

Неяк трапіў на вечарынку. У хаце накурана, пілікаў гармонік. А калі сцямнела, выявілася, што ў лямпе няма газы. Хутка Франц прынёс бензіну. Назаўтра прыйшоў сюды ж, і зноў давялося бегчы за бензінам...

Не адразу мясцовыя жыхары пачалі лічыць маладзенькага аўстрыйца «сваім». І тут яго выклікаў гаўптман.

— Цацкаешся з бандытамі? Куды бензін цягаеш? Расстраляю!

І Стэега «за дружбу з рускімі» кінулі на 14 сутак у бункер.

Многа аб чым ён перадумаў за тыя дні. Трэба было на нешта рашацца. Але ці паверацъ яму, апранутаму ў чужую, ненавісную форму? Ці возьмуць у партызаны?

У партызанскі атрад ён трапіў у красавіку 1943-га. Дарогу сюды яму дапамагала знайсці дзяўчына з Баранi Надзея Якушэвіч. І хоць размаўлялі яны пакуль на розных мовах, сэрца адважнай сувязной падказала, што яна не памыляецца, гэтаму аўстрыйцу можна паверыць.

А як ірваўся Стэег у першы бой! Цяпер ведаў Франц, хто яго ворагі, а хто сябры, чыя праўда святая, а чыя крывавая, захопніцкая.

Партызанскі полк Івана Садчыкава ў тыя дні вытрымаў цяжкія баі каля вёскі Купаваць на Сенненшчыне, нягледзячы на тое, што гітлераўцы кінулі на партызан артылерыю, танкі, самалёты. Вытрымаў і Франц Стэег. Вытрымаў і загартаваўся.

Неяк полк натрапіў на моцны заслон гітлераўцаў, якія прачэсвалі лясны масіў партызанскай зоны. Завязаўся бой. Цягнуўся ён трое сутак, сілы былі няроўныя. Першы і другі атрады ўсё ж вырваліся з акружэння, а трэці, дзе знаходзіўся Франц, апынуўся ў «мяшку».

«Што рабіць?» — гэта пытанне трывожыла кожнага. «Якія планы ў гітлераўцаў хаця б на надыходзячую ноч?»

Стэег папрасіўся ў разведку. Ён падпоўз настолькі блізка да варожага размяшчэння, што зусім выразна чуў, аб чым гавораць. Вярнуўся да сваіх усхваляваны:

— З раніцы лес будуць «прачышчаць» танкі...

Толькі прарывацца! Але дзе ў гітлераўцаў слабейшае месца? І такое месца «намацаў» Франц. Атрад з боем прарваў кальцо, злучыўся з асноўнымі сіламі.

Было потым яшчэ нямала баёў, у якіх удзельнічаў сын аўстрыйскага камуніста Франц Стэег. Нездарма гітлераўцы абяцалі за яго галаву ўзнагароду ў 25 тысяч марак. А калі яго схопіць салдат рэйха, адразу атрымае афіцэрскі чын.

А вось радкі з характарыстыкі, якую падпісаў камандзір асобнага Смаленскага партызанскага палка І. Ф. Садчыкаў:

«Франц Робертавіч Стэег, аўстрыец па нацыянальнасці, у 22 гады добраахвотна перайшоў з гітлераўскай арміі да савецкіх партызан. Мужна змагаўся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Асабіста знішчыў некалькі варожых салдат і афіцэраў».

* * *

Бываючы ў Аршанскім раёне, сустракаючыся і размаўляючы з людзьмі, я звярнуў увагу на нязвыклае для тутэйшых месц прозвішча — Стэег.

У калгасе імя Куйбышава пад Оршай мне расказалі пра Роберта Стэега. У шматтыражнай газеце «Чырвоны кастрычнік» у Оршы звярнуў увагу на фотаздымкі фотамайстра заводскай лабараторыі. І яшчэ пазнаёміўся з адным Стэегам — Валерыем. Ён тут жа, на заводзе. Працуе тэрмістам.

Як высветлілася, Роберт, Генрых і Валерый — сыны Франца Робертавіча Стэега, беларускага партызана родам з Аўстрыі. Пасляваенны лёс яго склаўся так, што родныя мясціны Надзеі Якушэвіч, адважнай партызанкі-сувязной, якая дапамагла знайсці яму сваё месца ў барацьбе з фашызмам, сталі назаўсёды блізкімі і роднымі для яго, сына аўстрыйскага камуніста. Яны пажаніліся, сталі жыць у Баранi, пайшлі працаваць на аршанскі завод «Чырвоны кастрычнік».

Чалавек з адкрытым сэрцам, цікаўны, працалюбівы, Франц Робертавіч хутка асвоіў складаную рабочую прафесію, шмат гадоў працаваў майстрам, старшым майстрам.

Вялікая сям'я ў Стэегаў, інтэрнацыянальная. Усе тры нявесткі — беларускі. Падрастаюць шэсць унукаў. Любяць беларускія, рускія мелодыі і, вядома ж — венскі вальс. Праз усё жыццё пранёс яго ў сэрцы Франц Робертавіч.

Л. Сузін.

Партызанскі ансамбль

З успамінаў былога партызана-заслонаўца В. Целяпнёва

Пра гераічную барацьбу народных мсціўцаў напісана многа. Але не толькі ў баях і паходах праходзіла партызанскае жыццё.

Мне ўспамінаецца 1943 год. Набліжалася 20-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Партызаны брыгады Канстанціна Заслонава вялі ўпартыя баі з гітлераўцамі. Кожны стараўся зрабіць як мага больш для вызвалення Радзімы. Але ўсё ж свята Вялікага Кастрычніка і ў такіх абставінах хацелася адзначыць па-святочнаму. Але як? Нехта прапанаваў даць канцэрт мастац-

кай самадзейнасці. Тады і быў створаны партызанскі ансамбль, кіраўнікамі і ўдзельнікамі якога былі партызаны і партызанкі.

У часы адпачынку ў вёсках, дзе размяшчаліся атрады, наладжваліся сходы, чыталіся даклады для партызан і жыхароў вёсак. Сярод нас было некалькі артыстаў-прафесіяналаў. З іх дапамогай быў створаны хор, струнны аркестр, танцавальны калектыў. І, вядома, абавязкова ўдзельнічалі майстры мастацкага слова.

Пасля кожнай удалай баявой аперацыі можна было чакаць, што партызанскія пісьменнікі і артысты скажуць аб гэтым сваё трапнае слова. Гумар і сатыра браліся на ўзбраенне з вялікім поспехам.

Памятаю, як у час аднаго з выступленняў ансамбля перад насельніцтвам была прачытана аповесць «Сто дваццаты» (аўтар невядомы). У ёй расказвалася, як фашыст расстраляў сто дзевятнаццаць савецкіх грамадзян, але і яго самога спасцігла суровая кара. Уражанне было настолькі вялікае, што назаўтра каля дзесятка жыхароў вёскі далучыліся да народных мсціўцаў, каб помсціць ворагу.

Выступленні партызанскага ансамбля садзейнічалі падтрыманню баявога духа народных мсціўцаў, натхнялі іх на новыя подзвігі, умацоўвалі веру людзей у нашу непазбежную і хуткую перамогу.

Партызанскія танкі

Партызанскі полк Садчыкава прайшоў па варожых тылах ад Смаленска праз усю Беларусь да заходняй граніцы, знішчыў многа жывой сілы і тэхнікі ворага. Адной з выдатных аперацый палка на Сенненшчыне быў захоп танкаў у Багушэўскім гарнізоне, які ажыццявілі партызанскія разведчыкі і багушэўскія падпольшчыкі Мікалай Горб і Сямён Філіповіч. Кіравалі аперацыяй намеснік камандзіра палка па разведцы Г. П. Дамарацкі і камісар атрада А. Е. Туманаў.

...Пагодным летнім днём на цэнтральную сядзібу Багушэўскай МТС, ператвораную акупантамі ў майстэрню для рамонту баявой тэхнікі, з'явілася конная група эсэсаўцаў. У начальніка раскаваўся конь — трэба падкаваць. Застаўшыся ўдвух з кавалём, «афіцэр» раптам спытаў па-руску:

— А сярэбранай падковы ў вас няма?

Гэта быў пароль.

— На шчасце, як талісман? — пытаннем на пытанне адказаў каваль.

— Слухай заданне, — не трацячы часу, — сказаў пераапрануты ў нямецкую форму партызанскі разведчык, чэх Герман Габлер, падпольшчыку Сямёну Філіповічу, — звяжыся з Мікалаем Горбам і ваентэхнікам Хварасцянкам. Перадай, каб тэрмінова рыхтавалі танкі да выхаду ў лес.

Хутка танкі Т-34 і Т-26, падбітыя на полі бою і захопленыя ворагамі, былі ў поўнай баявой гатоўнасці. Экіпажы з савецкіх васпнапалонных, з якімі падпольшчыкі правялі вялікую агітацыйную і арганізатарскую работу, чакалі загад партызанскага камандавання. Такі загад паступіў 19 ліпеня 1943 года.

Пачатак аперацыі быў намечаны на пасляабедзенны час, калі гітлераўцы звычайна адпачывалі. Два спраўныя танкі, тайна запраўленыя Філіповічам і Горбам палівам і боепрыпасамі, павінны былі выехаць з гарнізона «на абкатку». Але здарылася непрадбачанае. У поўдзень у Багушэўск прыехала высокае начальства. Камендант маёр Бод аб'явіў танкістам-«добраахвотнікам», што ім аказваецца вялікі гонар: прадэманстраваць перад прадстаўнікамі германскага камандавання сваё майстэрства і баявыя якасці танкаў. Танкісты ж ужо самі вырашылі, што ім рабіць.

...І вось па дарозе на Сянно рухаецца калона. Уперадзе — «Мерседэс» з гітлераўскімі афіцэрамі, за імі танкі Т-34 і Т-26, потым грузавікі з салдатамі і супрацьтанкавымі гарматамі. Замыкаў калону цяжкі нямецкі танк... Як толькі першыя два танкі праехалі цераз мост, Аляксей Хварасцянка, высунуўшыся з люка, крыкнуў:

— Бі, даві гадаў!

Рыўком ён кінуў трыццацьчацвёрку ўперад, на «Мерседэс», потым, развярнуўшыся, — на машыны з гітлераўцамі і гарматамі, з якімі ўжо біўся лёгкі Т-26.

У гэты час амаль адначасова раздаліся два выбухі. Адным быў знішчаны мост з уз'ехаўшым на яго нямецкім танкам, другім — майстэрня, у якой згарэлі два танкі Т-26 і грузавая аўтамашына.

Хутка нашы танкі прынялі на сваю браню партызанскіх разведчыкаў і камандзіраў Генадзя Дамарацкага, Андрэя Туманава, Міхаіла Салаўёва, Вікенція Гікаса і Міхаіла Ягорава, якія ўзарвалі мост, і паімчалі ўперад.

Потым танкісты партызанскага палка Садчыкава дапамагалі разграміць 13 умацаваных апорных пунктаў гітлераўцаў, у тым ліку Гарывецкі, Чарэйскі і Чашніцкі гарнізоны.

Як жа склаўся далейшы лёс удзельнікаў гэтай «танкавай» аперацыі? Чэх Герман Габлер загінуў смерцю храбрых у вулічных баях за Чашнікі 21 кастрычніка 1943 года. Камандзір «трыццацьчацьвёркі» Аляксей Хварасцянка разам са сваім экіпажам згарэў у танку ў верасні таго ж года пры штурме Чарэі. Разведчык Міхаіл Салаўёў загінуў у ноч з 4 на 5 мая 1944 года пры прарыве ўшацкай блакады.

Г. П. Дамарацкі закончыў вайну на ўзбярэжжы Ціхага акіяна намеснікам начальніка разведаддзела арміі. А. Е. Туманаў пасля злучэння партызан з войскамі Савецкай Арміі вярнуўся на партыйную работу ў Смаленскую вобласць. Пасля таго, як узарвалі майстэрню з танкамі, Сямён Філіповіч адразу далучыўся да партызан, а Мікалая Апанасавіча Горба схапілі гітлераўцы. Жорсткія катаванні і пагроза смерці не зламалі волю мужнага партызана. З дапамогай падпольшчыкаў яму ўдалося ўцячы ў лес да партызан.

М. Ягораў, які безліч разоў глядзеў смерці ў вочы ў партызанах і на фронце, дайшоў да Берліна і ўзняў над рэйхстагам сцяг Перамогі.

Л. Каплін.

16-я партызанская брыгада на Сенненшчыне

16-я партызанская брыгада прыняла першых байцоў у 1942 годзе ў лясах Смаленшчыны, свой баявы шлях закончыла ля сцен Вільнюса. На баявым рахунку партызан каля 12 тысяч знішчаных варожых салдат і афіцэраў, 128 пушчаных пад адхон эшалонаў з жывой сілай і тэхнікай, 113 танкаў, 350 аўтамашын, 40 цыстэрнаў з палівам, 49 самалётаў, 53 гітлераўскія гарнізоны ў раённых цэнтрах, сёлах і пасёлках.

Вясной 1943 года партызанская брыгада прыбыла на тэрыторыю Сенненшчыны і дзейнічала тут амаль да канца года. У саставе брыгады было сем атрадаў, ва ўсіх змагаліся з гітлераўскімі захопнікамі сенненцы.

ПЕРАРВАНЫ АДПАЧЫНАК

24 сакавіка 1943 года наша брыгада прыбыла ў вёску Аўсеева Сідарыцкага сельсавета. Пасля вялікага пераходу адчувалі патрэбу ў адпачынку, і камандаванне аддало загад: выставіць варту, астатнім — адпачываць. Але адпачынак быў кароткім.

Праціўнік пачаў наступленне. Спачатку партызаны занялі абарону, разлічваючы на працяглы бой. Але атака ворага была слабай. Ён не вытрымаў на ўчастку трэцяга ўзвода атрада і адступіў. Адчуўшы слабасць ворага, і на другіх участках партызаны перайшлі ў наступленне. Праціўнік пачаў адыходзіць. У баку ад Аўсеева ёсць невялікі лясок. Вось тут падраздзяленне партызан поўнасцю разбіла ворага, захапіла яго абоз. На іншых участках гітлераўцы былі змяты, знішчаны, і толькі некаторым афіцэрам ды невялічкай групе салдат удалося ўцячы. У гэтым баі прынялі ўдзел і навічкі. Больш двух дзесяткаў мясцовых жыхароў папоўнілі брыгаду 24 і 25 сакавіка. У баі смеласць праявілі толькі што прыйшоўшыя Павел Печкуроў, Дзмітрый Новікаў і іншыя.

БОЙ ЗА ВЁСКУ РАЙ

Ноччу партызанская брыгада размясцілася ў вёсках Рай і Сычэва. А раніцай 26 сакавіка раздалася каманда:

— Да баявой гатоўнасці! Трывога!

Да вёскі Рай праціўнік рухаўся двума калонамі, кожная прыкладна па 300 салдат і афіцэраў. Гітлераўцы такой сілай ішлі вольна, без разведкі, як на прагулцы.

Народныя мсціўцы не займалі абароны, а сходу пайшлі ў атаку, білі па ворагу з кулямётаў, аўтаматаў. Гітлераўцы разгубіліся. А партызаны ўсё набліжаліся і набліжаліся, цяпер ужо кароткімі перабежкамі, наносілі ворагу адчувальны ўдар. Гітлераўцы не вытрымалі і пачалі адступаць.

Немалую дапамогу брыгадзе аказалі жыхары вёскі Рай. Многія з іх пайшлі ў наступленне, іншыя былі праваднікамі, дапамагалі несці патроны. Гэта Леанід Капыткоў, Фёдар Міронька і іншыя. 13-гадовы Коля Капыткоў, жыхар вёскі Рай, заўважыўшы калону фашыстаў, узяў дзве гранаты «Ф-1» і разам з партызанамі пайшоў у бой. А потым, калі паранілі аднаго партызана, Коля замяніў яго ў страі.

ПІСЬМО ПАРТЫЗАНАМ І ІХ АДКАЗ

З вёскі Рай народныя мсціўцы хадзілі граміць гарнізон фашыстаў у Сяльцы. Праз некалькі хвілін пасля пачатку бою ў гарнізоне панавала неразбярыха. Гарэлі склады, канюшні, артпарк, харчовыя базы. На агонь партызан гарнізон ужо не адказваў, а калі дзе з'яўлялася агнявая кропка, яна хутка падаўлялася.

Так паступова заціх бой. З боку Смалян у паветры засвяціліся некалькі ракет. Гэта нашы засады паведамлялі, што немцы спяшаюцца на дапамогу. Але партызаны ўжо пачалі адыход. Былі знішчаны два склады боепрыпасаў, забіта 89 салдат і афіцэраў, 68 паранена, з строю выведзена 12 гармат, спалена 70 коней.

Застаўся ў жывых камандзір артпалка фон Штрубе. Каб адпомсціць партызанам за Аўсеева, Рай, Сялец, ён сабраў рэшткі сіл, атрымаў падмацаванне і выступіў у напрамку вёсак Рай, Сычэва, Ляўкова, Кузьміно, Купаваць. Праціўнік на працягу аднаго дня акружыў партызан, але гэта далося яму цаной вялікіх страт.

Фон Штрубе паведамляў у Оршу, што партызаны акружаны, знішчэнне іх — справа бліжэйшых гадзін. Партызаны разумелі, якое цяжкае склалася становішча. Была фарсіравана рака Абалянка, прарвана кальцо акружэння, і народныя мсціўцы выйшлі да вёскі Багданава.

Разгадваючы задумы праціўніка, умела манеўруючы, партызаны пазбягалі «катлоў», а самі кожны дзень у сакавіку і красавіку наносілі ўдары па ворагу.

ІНІЦЫЯТЫВА АЎСЯННІКАВА

Невысокага росту, каржакаваты, Сяргей Аўсяннікаў спрытна сядзіць у сядле, углядваецца ўдалеч. Потым, звярнуўшыся да сябра, гаворыць:

— Вунь, на шашы з Сянна рухаецца калона варожых машын...

Разведчыкі зварочваюць з дарогі, каб весці назіранне за праціўнікам.

Вечарэе. Хутка калона набліжаецца да вёскі Малінаўшчына. Некалькі дзён назад разведчыкі другога атрада разбурылі мост ля гэтай вёскі, і нямецкая калона машын спыніцца перад воднай перашкодай.

— Ударым па ворагу,— прапаноўвае Сяргей.

— Не спяшайся, ацэнім абстаноўку і потым будзем дзейнічаць,— адказвае сябар.

Тым часам фашысты пачалі падцягваць да рэчкі бярвёны, каб за кароткую летнюю ноч зрабіць пераправу. Выбраўшы зручнае месца для магчымага адыходу на выпадак атакі, абодва разведчыкі адкрываюць агонь з аўтамата і СВТ па аўтамашынах і жывой сіле праціўніка.

Вораг у паніцы, бо не ведае, колькі перад ім партызан. А разведчыкі, хутка мяняючы адну пазіцыю за другой, уводзяць яго ў зман. Загарэлася некалькі машын...

Калі раніцай калона прайшла, а разведчыкі наблізіліся да Малінаўшчыны, мясцовыя жыхары паведамілі, што немцы ўсю ноч стаялі ў абароне, што ў іх былі параненыя і забітыя.

КОННІКІ АТАКУЮЦЬ ГАРНІЗОН

Дзень 3 ліпеня выдаўся гарачым. Брыгада знаходзілася ў вёсцы Бесцвіна. Сюды яна прыйшла пасля моцных баёў у Бешанковіцкім раёне.

Летам дзень цягнецца доўга, а тым больш калі знаходзішся ў абароне. Праціўнік пераўзыходзіў брыгаду па жывой сіле і ўзбраенню. Але, нягледзячы на атакі, партызаны не кідалі сваіх пазіцый.

Увесь дзень кіпеў жорсткі бой. Калі ўжо набліжаўся вечар, партызаны адчулі сябе больш упэўнена, вораг жа, наадварот, цягнуў час, каб як-небудзь адступіць. У гэты момант чацвёрты атрад перайшоў у атаку.

Хутка быў падрыхтаваны атрад коннікаў, каб з ходу ўварвацца ў вёску Адамава, нанесці нечаканы ўдар. Партызаны, што знаходзіліся ў коннай групе, былі сведкамі таго, як разбіты за дзень полк фашыстаў уцякаў за горку.

Было зроблена некалькі выстралаў, але праціўнік быў ужо за гарой. У гэтым баі каля батальёна салдат і афіцэраў страцілі гітлераўцы.

У НАВАГОДНЮЮ НОЧ

Была ў нашай брыгадзе разведчыца Вольга Іванаўна Кажэмская. Вельмі яна дапамагала партызанам. Магла прабрацца ў гарнізон, пагутарыць з паліцэйскімі, перадавала ад нас пісьмы, лістоўкі. Настаўніца дапамагла нам разведаць Вятна і потым разграміць гарнізон.

...Аглушальны выбух страсянуў вёску. Пачалася атака, атрад наступаў.

Знішчыўшы за некалькі хвілін увесь гарнізон, захапіўшы трафеі, партызаны збіраліся за мосцікам паблізу вёскі.

На санях, захопленых мсціўцамі каля дзяжурнага памяшкання гарнізона ворага, ехала Вольга Іванаўна. З яе дапамогай узялі ў якасці «языка» афіцэра, які займаўся выяўленнем партызан у раёне Сянно—Чашнікі і прыбыў у Вятна на навагодні вечар. Па загаду гэтага карніка знішчаны, расстраляны, павешаны, загублены сотні савецкіх грамадзян.

Кат ішоў за санямі і з нянавісцю глядзеў на бабульку, якую ён зусім нядаўна выпусціў з камеры смерці, бо не было ніякага доказу яе віноўнасці, а цяпер ён разумеў, што яго ашукалі.

Скончылася вайна. Вольга Іванаўна працавала настаўніцай у пачатковай школе. У 1959 годзе пайшла на пенсію. Яе месца ў школе заняла дачка — Алімпіяда Пятроўна.

СПРАВЫ МОЛАДЗІ

Камандаванне пятага партызанскага атрада распрацавала аперацыю «Тухінка». У Тухінцы, пад Сянном, стаяў гарнізон ворага. Вёска размешчана на невялікім узгорку, побач — гарадскі гарнізон.

З'яўленне партызан у Тухінцы праціўнік сустрэў «мірна». Увесь асабовы склад гарнізона забраўся ў дзоты і сядзеў, не адкрываючы агню. Атрад, у якім была ў асноўным моладзь, забраў боепрыпасы, прадукты. Калі партызаны адышлі кіламетры на два, толькі тады запрацавалі варожыя кулямёты.

Дзесьці ў сярэдзіне лістапада памочнікаў камісараў атрадаў па камсамолу запрасілі ў штаб брыгады. Там падагульнялі вынікі выканання абавязацельстваў. Камсамольская арганізацыя пятага атрада была адзначана ў ліку лепшых.

Вось кароткі пералік таго, што зрабілі юнакі і дзяўчаты за паўмесяца, Галубоўская, Карпаў і Тарасенкаў на шашы Віцебск—Бешанковічы разбурылі мост, што заходней Задарожжа. Маладзёжная група ў складзе Кабанава, Радзюкова, Сухвалава, Дзятлава на чыгунцы Віцебск—Орша, паблізу Багушэўска, каля Навязак узарвала варожы эшалон з 30 крытымі вагонамі. Верамееў, Дарашкевіч і пяць партызан на шашы Бешанковічы—Віцебск разбурылі два масты і выразалі 1,5 кіламетра кабелю. Ля вёскі Мядзвецкі Сучкоў, Лепяшынская, Пазнякова падарвалі гітлераўскую аўтамашыну. На шашы Бешанковічы—Віцебск праведзены рад іншых дыверсій. За гэты час маладыя партызаны ўдзельнічалі не раз у баях з гітлераўцамі.

ІМ АПЛАДЗІРАВАЛІ

Славілася 16-я партызанская брыгада сваёй мастацкай самадзейнасцю. У ёй удзельнічалі многія камандзіры, палітработнікі, радавыя партызаны. І заўсёды, калі яны выступалі перад насельніцтвам Сенненшчыны, ім апладзіравалі, збіралася шмат народу.

У вёску Вялікае Сяло па просьбах жыхароў прыбыла наша мастацкая самадзейнасць. На вечар сабралася каля 400 жыхароў, усе, ад малога да строга. Амаль усе нумары былі прысвечаны гераічным подзвігам савецкіх людзей, барацьбе нашага народа супраць фашысцкіх захопнікаў.

У самы разгар канцэрта Антаніна Чарняўская і Вера Пісарэнка, дзяўчаты з гэтай вёскі, паведамілі: гітлераўцы вырашылі зрабіць напад. Насустрач нязваным «гасцям» быў пасланы заслон народных мсціўцаў. Завязаўся бой, а канцэрт працягваўся. У баі было знішчана 12 салдат праціўніка, партызаны страт не мелі.

Партызанская мастацкая самадзейнасць карысталася поспехам у іншых партызанскіх атрадах і брыгадах. Актыўны ўдзел у ёй прымалі Таццяна Дзятлава (Сцяпанава), Станіслаў Шмуглеўскі, Васіль Будзюкін, Аляксандр Макушаў і многія іншыя.

АДВАЖНЫЯ ЗЕМЛЯКІ

У 16-й партызанскай брыгадзе жыхары Сенненшчыны знаходзіліся ва ўсіх васьмі атрадах. Іван Марцінавіч Дунец з вёскі Падворыца, напрыклад, на сваім рахунку мае многа баявых подзвігаў: падарваны варожы эшалон, дзве аўтамашыны, мост, удзельнічаў у разгроме гарнізона ў вёсцы Гарывец. Адвагу і храбрасць праявіў ён у перыяд блакады партызан Лепельска-Ушацкай зоны. За ўмелае кіраўніцтва боем у час ранення камандзіра быў вылучаны на пасаду камандзіра ўзвода.

Таксама адважна змагаліся з ворагам Арцём Майсеевіч Доўгі, Дзмітрый Васільевіч Дубавец з вёскі Сычыкі, Іван Акімавіч Духовіч і многія іншыя.

КУЛЯМЁТЧЫК ВАЛОДЗЯ АЛЕЙНІКАЎ

Нашаму атраду было загадана размясціцца ў вёсцы Свечы. У штабе мы дамовіліся, што збяром камсамольскі сход, абмяркуем

вынікі дзейнасці маладых мсціўцаў, паставім задачы на бліжэйшы час.

І вось прасторную хату запоўнілі маладыя партызаны. Нядаўна прыйшоўшых у атрад Ніну Санкіну, Мікалая Радзюкова, Сяргея Сучкова, Фёдара Сухавала, Івана Кабанава, Таццяну Лепяшынскую, Антаніну Пазнякову і іншых прынялі ў камсамол. Аб многіх з іх ужо ішла баявая слава не толькі ў атрадзе. Яны пусцілі пад адхон варожы эшалон ля вёскі Навязкі ў раёне Багушэўска, здзейснілі многа дыверсій на шашы Віцебск—Бешанковічы, не раз удзельнічалі ў баях з карнікамі і праяўлялі мужнасць і адвагу.

На гэтым сходзе я пазнаёміўся з семнаццацігадовым Уладзімірам Алейнікавым, радавым узвода Плюгача. Высокі хударлявы хлопец з крыху прадаўгаватым тварам і прыжмуранымі вачыма быў прыняты ў сям'ю камсамоліі і папрасіў даць адказнае заданне.

Кемлівы быў гэты юнак з Сянна. Трапіўся яму кулямёт, калісьці зняты з танка, у якога не хапала некалькіх частак. Прымаючы яго, Уладзімір ясна ўяўляў сваю задачу і быў упэўнены, што знойдзе выйсце, дапамогуць атрыманыя ў школе веды. І, не трацячы часу, юнак знайшоў у вёсцы каваля і прывёў зброю ў баявую гатоўнасць. Толькі давёў да ладу і тут жа паказаў, на што здольная яна: праціўнік імкнуўся знішчыць партызан, што былі ў вёсцы Свечы. Але моцны агонь у адказ, абход праціўніка з флангаў прымусілі яго адступіць.

І вось у насценнай газеце пятага партызанскага атрада, якую я рэдагаваў у той час, з'явілася кароткая заметка «Адвага камсамольца». У ёй расказвалася, як на правым флангу ўзвод гітлераўцаў атакаваў пазіцыі партызан. Кулямётчык Уладзімір Алейнікаў, падпусціўшы фашыстаў на блізкую адлегласць, ударыў так, што на працягу кароткага часу знішчыў трэцюю частку ўзвода, астатнія вымушаны былі адступіць. А калі, перагрупаваўшыся, праціўнік зноў пайшоў у атаку, кулямёт ужо біў з другой, больш выгаднай пазіцыі.

Так пачалося баявое жыццё камсамольца Уладзіміра Алейнікава, кулямётчыка пятага партызанскага атрада, у 1943 годзе. У баях за Пышна яго кулямёт прыкрываў наступаючых партызан. Ён зведаў начныя пераходы праз балоты. Заўсёды смела ішоў ў атаку з неразлучным спадарожнікам — кулямётам.

Паўстае ў памяці бой, які вёў атрад за вёску Перадавая Ушацкага раёна. Разведка данесла, што праціўнік рыхтуе наступленне ў гэтым раёне. На досвітку атрад заняў абарону. З-за бліжэйшага лесу паказаліся нямецкія

Ул. Алейнікаў

танкі. Адзін, другі, трэці... дваццаць другі. На нас рухалася стальная сцяна. За ёю, ланцугом, пяхота. Мы сустракалі ворага з кулямётамі, аўтаматамі, вінтоўкамі і гранатамі. Супраць танкавае ружжо, якое было ў атрадзе, перадалі на больш небяспечны ўчастак.

Першымі адкрылі агонь партызаны. Сілы былі няроўныя. Атрад адышоў у загадзя падрыхтаваныя траншэі. Страціўшы некалькі танкаў і частку пяхоты, заняўшы вёску, праціўнік спыніўся. За гэты час атрад замацаваўся. І вось чатыры танкі накіраваліся ў наш бок. Хаваючыся за імі, рухаліся гітлераўскія аўтаматчыкі.

Уладзімір Алейнікаў устанавіў кулямёт справа, хутка заняў выгадную пазіцыю і адкрыў агонь па пяхоце. А другі кулямётчык біў з другога канца абароны. І для пяхоты кулямётны агонь быў згубным.

Праз некаторы час з-за лесу ўдарылі батарэі ворага, «загаварылі» фашысцкія міны. Наша вышыня трэслася, як вулкан. Варожыя танкі і пехацінцы спрабавалі яшчэ раз атакаваць, але беспаспяхова.

Прайшло некалькі дзён напружаных баёў з ворагам. Атрад заняў больш выгадную пазіцыю каля возера і на вышыні ля вёскі Вясёлыя Горкі. Мы атрымалі дапамогу з Вялікай Зямлі: на ворага абрушылі свой удар нашы бамбардзіроўшчыкі.

На наступны дзень супраць нас выступілі толькі тры танкі і нямецкая пяхота. Гітлераўцы вялі рэдкі прыстрэльны агонь.

...Выпускаючы снарад за снарадам, набліжаюцца танкі. Побач са мной — партызан Сысоеў, недалёка ўстанавілі свой кулямёт Алейнікаў і яго памочнік Мамантаў. Прамой наводкай вораг б'е па траншэі. Разрываецца снарад, гіне Сысоеў. Не чуваць і кулямёта Алейнікава. Я ўзнімаюся — перада мной танк. Бачу, што ён накіроўваецца да нашага кулямётнага гнязда. У гэты час Уладзімір Алейнікаў падаў мне знак заходзіць ззаду. А Маман-

таў у гэты час вёў бой з нямецкай пяхотай. І вось мы рыхтуем звязкі гранат. Скачок уперад, два кідкі ў танк: спераду і ззаду. Танк уздрыгнуў і спыніўся.

Два іншых танкі партызаны падбілі з супрацьтанкавых ружжаў. Тады праціўнік падцягнуў сілы, павёў наступленне пяхотай пры падтрымцы артылерыі. Па загаду камандавання наш атрад адыходзіў. Вораг актывізаваўся. Каля трох дзесяткаў немцаў знішчыў Уладзімір Алейнікаў, які прыкрываў наш адыход.

Ад Сянна да Вільнюса ў складзе пятага атрада прайшоў кулямётчык Ул. П. Алейнікаў. А калі летам 1944 года брыгада злучылася з часцямі Першага Прыбалтыйскага фронту, ён пайшоў дабіваць гітлераўцаў. І ў сям'і байцоў 43-й арміі таксама па-геройску змагаўся адважны юнак. У адным з баёў пад горадам Лібавай ён быў цяжка паранены.

Аб подзвігах Уладзіміра Пятровіча расказваюць баявыя ўзнагароды.

Пасля вайны былы кулямётчык скончыў педагагічны інстытут ў Мінску і доўгі час працаваў у другой сенненскай школе.

І. Сцяпанаў, былы партызан.

Дакументы сведчаць

ПАСТАНОВА БЮРО СЕЛЬСКАГА АБКОМА КПБ ад 12 чэрвеня 1964 г. АБ ДЗЕЙНАСЦІ БАГУШЭЎСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП БЕЛАРУСІ Ў ПЕРЫЯД АКУПАЦЫІ РАЁНА НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІМІ ЗАХОПНІКАМІ

Бюро сельского обкома КПБ п о с т а н о в л я е т:

1. Справку о деятельности Богушевского подпольного райкома КП Белоруссии в период временной оккупации района немецко-фашистскими захватчиками (1941—1944 годы), составленную на основании имеющихся документов в партийном архиве института истории партии при ЦК КП Белоруссии, а также подтверждений бывших секретарей райкома партии тт. Стельмаха А. К. и Прохоренко Е. Н. и ряда других товарищей, находившихся в подполье и партизанах, — утвердить.

2. Считать, что Богушевский подпольный райком КПБ действовал с начала оккупации района немецко-фашистскими захватчиками до его освобождения Советской Армей, т. е. с 10-го июля 1941 года по июнь 1944 года.

3. Настоящее постановление, справку, а также подтверждения бывших секретарей подпольного райкома КПБ тт. Стельмаха А. К. и Прохоренко Е. Н. и других товарищей направить в партархив института истории партии при ЦК КП Белоруссии.

СЕКРЕТАРЬ ВИТЕБСКОГО
СЕЛЬСКОГО ОБКОМА КПБ (И. АБАКУНЧИК)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 212. Л. 1.

З ДАВЕДКІ ВІЦЕБСКАГА СЕЛЬСКАГА АБКОМА КПБ АБ ДЗЕЙНАСЦІ БАГУШЭЎСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА ПАРТЫІ Ў ПЕРЫЯД ЧАСОВАЙ АКУПАЦЫІ РАЁНА НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІМІ ЗАХОПНІКАМІ

В течение июля—сентября 1941 года подпольным райкомом КПБ были организованы подпольные территориальные партийные организации, в частности:

а) Клюковская — объединяла 11 членов и кандидатов партии, секретарем был избран Шарипо Павел Маркович, впоследствии работал комиссаром бригады. Организационное собрание состоялось в августе 1941 года в д. Орешки, на котором присутствовали секретари РК КПБ тт. Стельмах и Прохоренко Н. Е.

б) Будская — объединяла 6 членов и кандидатов партии, секретарем был избран Цуран Леон.

в) Новосельская — объединяла 8 членов и кандидатов партии. Собрание проводилось в августе 1941 г. тов. Прохоренко Н. Е. Секретарем был избран член райкома т. Ильюшенко Архип.

г) Замосточская (в к-зе им. Кирова) — объединяла 7 коммунистов. Возглавлял ее тов. Старовойтов.

д) Свйстуновская — объединяла 9 членов и кандидатов в члены партии. Секретарем был избран т. Дятловский Михаил Мартынович.

Наряду с подпольными партийными организациями в районе был создан ряд боевых патриотических групп из числа коммунистов и беспартийного актива, а также военнослужащих, попавших в окружение.

В их числе: Богушевская — руководитель т. Филиппович Семен Гаврилович — рабочий железной дороги.

Здесь же, в Богушевске, была создана боевая комсомольская группа, которой руководил Бондарев Михаил Матвеевич — учащийся средней школы.

Шиловская — руководил тов. Трусов Семен Никитич — бывший председатель Астапенского сельсовета.

Каковчинская — руководил тов. Леухненко Георгий Иосифович, сейчас работает председателем Лепельского райисполкома.

Ледневичская группа — руководил т. Борисов Иван — бывший военнослужащий и др.

Впоследствии, т. е. в 1942 году, на базе подпольных партийных организаций и боевых патриотических групп в основном были созданы партизанские отряды...

Уже в середине августа 1941 года на территории района райкомом КПБ был организован из коммунистов и комсомольцев партизанский отряд в количестве 18 человек, возглавляемый первым секретарем райкома КПБ тов. Стельмахом.

В этом же месяце райком КПБ наладил связь с двумя партизанскими отрядами из военных товарищей. Был организован единый штаб руководства, в который вошли секретари райкома и командование отрядами. Вскоре отряд под командованием капитана Гапонцева и отряд местных коммунистов под командованием Стельмаха объединились и своими силами в ночь с 4-го на 5-е сентября 1941 года совершили нападение на немецкий гарнизон в Богушевске. В результате партизанами было убито 4 немецких солдата и офицер-помощник коменданта г. Витебска, приехавший в Богушевск проводить совещание. Кроме этого, были уничтожены две автомашины с людьми и вооружением.

19 сентября 1941 года партизанами был взорван железобетонный мост на шоссе Витебск—Орша, а 20 сентября мост на реке Лучеса. Движение немцев на дароге было остановлено на двое суток.

Немцы решили уничтожить партизан. Против них было брошено до полка солдат и офицеров. Однако партизанские отряды Гапонцева и Белясва, сделав засаду, напали на немцев и убили 12 человек.

Вскоре отряд Беляева был подвергнут нападению со стороны немецко-фашистских захватчиков и понес большие потери. Оставшиеся в живых партизаны с отряда Беляева влились в отряд Гапонцева, который также беспрерывно преследовался немцами.

Руководство подпольного райкома КПБ и командование отряда приняло решение временно уйти с территории Богушевского района.

В октябре 1941 года партизанский отряд и секретари райкома КПБ ушли на территорию Лиозненского, а затем, из-за преследования немцев, на территорию Пречистенского района Смоленской области, где находились до 2 февраля 1942 года, т. е. до встречи с Советской Армией...

В начале 1942 года на базе работавших в подполье партийных организаций и боевых патриотических групп были созданы партизанские отряды.

Например, в марте 1942 года Клюковская партийная организация всем своим составом ушла в лес и создала партизанский отряд им. Ворошилова.

В марте—апреле 1942 г. Свистуновская парторганизация создала партизанский отряд им. Суворова, который возглавили тов. Говядка и Ликсо.

В апреле этого же года Будская и Каковчинская партийные организации тоже создали партизанский отряд — командиром был избран тов. Крежисинский, комиссаром — тов. Григорьев и другие.

В мае 1942 года все созданные партизанские отряды были объединены в бригаду под командованием тов. Бойко, комиссара — Резникова, начальника штаба Вайцеховского.

С приходом в июне 1942 года на территорию района тов. Стельмаха еще больше активизировалась деятельность райкома КПБ, усилилась работа с населением. Партизанское движение в районе приняло массовый характер.

Весь 1942 год и до марта 1943 года партизанская бригада, возглавляемая тов. Бойко, затем тов. Кресиком и, наконец, тов. Тарасовым под руководством райкома КПБ действовала на территории Богушевского, Суражского и Городокского районов. В марте 1943, в период немецкой блокады, с боями перешла за линию фронта и была расформирована. В тыл врага (в Богушевский район) для руководства подпольным райкомом КПБ и организации новой партизанской бригады был направлен тов. Прохоренко Н. Е., который прибыл в район с группой товарищей, в течение августа—сентября 1943 года организовал партизанскую бригаду из трех отрядов, названную Богушевской. Восстановил прерванную связь с шестью подпольными организациями и вновь создал еще 4 партийных организации.

ЗАМ. ЗАВ. ОТДЕЛОМ ПАРТОРГАНОВ
ВИТЕБСКОГО СЕЛЬСКОГО ОБКОМА КПБ (В. МЕТЕЛИЦА)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 212. Л. 2—10.

З ДАНЯСЕННЯ КАМАНДУЮЧАГА ТЫЛАВЫМ РАЁНАМ ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР» АПЕРАТЫЎНАМУ АДДЗЕЛУ ШТАБА ГРУПЫ АРМІЙ «ЦЭНТР»

Утреннее донесение 20.8.1942 г.

286-я охранная дивизия

Проведение (карательной) операции «Гриф».

Партизаны произвели налет на наш транспорт с продовольствием, следовавший по дороге восточнее Богушевска.

Наши потери: убитых 6 чел., 2 раненых. Противник захватил 3 ручных пулемета...

Утреннее донесение 24.8.1942 г.

6) Операция «Гриф» на всем участке фронта наступления соответственно плана сужает кольцо окружения. Активная деятельность наших разведывательных групп.

В районе севернее Богушевска обнаружен лагерь командира партизанской бригады Блохина (60 землянок).

В районе юго-восточнее Богушевска обнаружено еще 4 партизанских лагеря. В лагерях захвачено: 2 ПТО, 6 пулеметов, 1 грузовая автомашина, запасы боеприпасов и горючего.

Особые происшествия

На дороге Витебск—Лепель в районе 8 км западнее Островно на минах подорвалась колонна, состоящая из 8 автомашин. Автомашины везли тяжелые орудия. Все автомашины сгорели.

Наши потери: 13 убитых, 6 раненых.

в) 19 налетов и диверсий. 10 случаев подрыва рельсового пути, 5 подрывов рельсового пути предотвращено...

Командующий тыловым районом группы армий «Центр» доносит за период с 11 по 20.8.1942 г.:

Потери противника: 640 убитых, 596 пленных, 52 перебежчика, 7 пулеметов, 3 миномета, 1 орудие.

Наши потери:

120 убитых, 153 раненых, 24 пропавших без вести.

Донесение от 18.9.1942 г.

Участок железной дороги Орша—Витебск.

В районе 14 км южнее Богушевска (участок 973-го охранного батальона) в 00 ч. 30 мин. на мине подорвался санитарный поезд. Паровоз и 4 вагона сошли с рельсов...

Суточное донесение за 22.9.1942 г.

4) Участок железной дороги Орша—Витебск.

а) В районе 18 км южнее Богушевска в 21 ч. 30 мин. на мине подорвался эшелон. Паровоз и три вагона с пехотой сошли с рельсов. На участке дороги возможно только одноколейное движение. Продолжительность восстановительных работ не установлена.

б) Численность 4-й роты 973-го охранного батальона, несущей охрану железной дороги Орша—Витебск 110 человек.

в) Прочесывание местности с обеих сторон участка железной дороги результатов не дало. У сошедшего с рельс эшелона выставлена охрана...

Продолжение к суточному донесению от 26.9.1942 г.

2) Участок железной дороги Орша—Витебск.

а) В районе 24 км южнее Богушевска в 23 ч. 20 мин. на мине подорвался эшелон. Эшелон с рельсов не сошел. Паровоз получил большие повреждения и более не сможет быть использован.

Двухколейное движение было восстановлено в 5 ч. 00 мин. 27.9.1942 г.

В районе 2 км южнее Богушевска в 19 ч. 45 мин. на мине подорвался эшелон. Паровоз получил небольшие повреждения. Жертв нет. Один рельс поврежден в трех местах. Движение было возобновлено в 08 ч. 00 мин. 28.9.1942 г. ...

В районе 23 км севернее Богушевска в 20 ч. 10 мин. был поврежден рельсовый путь. Подорван один рельс. Подвижной состав повреждений не получил. В результате диверсии на участке дороги до 07 ч. 05 мин. было возможно только одноколейное движение.

Приложение к суточному донесению за 29.9.1942 г.

3) Участок железной дороги Орша — Витебск.

а) В районе 19 км южнее Богушевска в 20 ч. 30 мин. на мине подорвался эшелон. Вырвано 30 см рельсового пути. Жертв нет. Более никакого ущерба не причинено. Движение на участке железной дороги было возобновлено в 22 ч. 30 мин.

Приложение к суточному донесению от 1.10.1942 г.

Участок железной дороги Орша — Витебск.

а) В районе 14 км южнее Богушевска в 06 ч. 20 мин. на мине подорвался эшелон. Поврежден один рельс...

В районе 8 км южнее Богушевска в 09 ч. 12 мин. на мине подорвался эшелон. Вырвано 70 см рельсового пути. Паровоз не поврежден. 3 вагона сошли с рельс. В 15 ч. 00 мин. движение было возобновлено.

Приложение к суточному донесению за 10.10.1942 г.

Участок железной дороги Орша — Витебск.

а) В районе 16 км южнее Богушевска в 20 ч. 00 мин. на мине подорвался эшелон. Один классный вагон сошел с рельс. Ось повреждена. На дороге производится одноколейное движение. Движение по другой колее, по-видимому, сможет быть возобновлено в 12 ч. 00 мин.

Приложение к суточному донесению за 12.10.1942 г.

Участок железной дороги Орша — Витебск.

а) В районе 23 км южнее Богушевска в 20 ч. 30 мин. на мине подорвался эшелон. Разрушен один метр рельсового пути. Большинство вагонов сошло с рельс. На дороге продолжалось одноколейное движение. Двухколейное будет возобновлено в 12 ч. 00 мин.

В районе 18 км южнее Богушевска в 21 ч. 09 мин. на мине подорвался эшелон. Повреждены товарные вагоны. Движение на участке Орша — Витебск не производилось до 09 ч. 00 мин.

Архіў дакументаў па замежных арміях Ваенна-гістарычнага ўпраўлення Галоўнага навуковага ўпраўлення Генеральнага штаба Міністэрства абароны СССР. Л. 91, 105, 182, 223, 248, 265, 338, 370.

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ ІНСТРУКТАРА СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б МЯЦЕЛІЦЫ САКРАТАРУ РК КП(б)Б М. Ц. ЛЮБІМЦАВУ

12 студзеня 1944 г.

С 5.1.44 г. по 10.1.44 г. проделано следующее: провел 2 общих собрания граждан д. Каралевичи Гаривецкого с/с и д. Богданово этого ж с/с. Считаю необходимым отметить, что население с большой гордостью и любовью относится к обращению т. Сталина к белорусскому народу и ответному письму белорусского народа т. Сталину. Так, в д. Каралевичи после читки этих документов выступила девушка Ясинская, которая заявила: «Надо передать товарищу Сталину, что мы все готовы — женщины, старики и даже наши дети взять оружие против нашего врага — фашизма».

В д. Богдановка старуха 60 лет Горбачева Ульяна заявила: «Говорить не умею, но буду молиться за товарища Сталина, за нашу Красную Армию, чтобы им бог дал силы для скорейшего разгрома фашистских зверов».

Несмотря на то, что подпись ответного письма поручается президиуму, имеется большое желание граждан, чтобы подписать каждому за себя...

Заслано в гарнизоны Паршни, Сенно, Трубаносы 30 обращений Сенненского РК КП(б)Б к «народникам» и полицейским. Сводки «Вести с Родины» за все числа.

Имел свидание со связным Ш. и получил от него 320 патронов, 2 гранаты с запалами, 5 кг бумаги. По его сообщению готовится группа 29 человек через него для перехода...

Инструктор Сенненского РК КП(б)Б Метелица

12/1-44 г.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 61.

ЗАЯВА К. С. ЗАСЛОНАВА Ў ПАРТЫЙНУЮ АРГАНІЗАЦЫЮ БРЫГАДЫ «ДЗЯДЗЬКІ КОСЦІ» З ПРОСЬБАЙ ПРЫНЯЦЬ ЯГО КАНДЫДАТАМ У ЧЛЕНЫ ВКП(б)

30 жніўня 1942 г.

Прошу принять в кандидаты ВКП(б). Обещаю Устав нашей партии выполнять честно и полноценно, выполнять любые партийные и государственные задания, не щадя ни собственных сил, ни жизни.

Константин Заслонов

З ПРАТАКОЛА СХОДУ ПАРТЫЙНЫЙ АРГАНІЗАЦЫІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА «БЫСТРЫ» БРЫГАДЫ «ДЗЯДЗЬКІ КОСЦІ» АБ ПРЫЁМЕ К.С. ЗАСЛОНАВА КАНДЫДАТАМ У ЧЛЕНЫ ВКП(б)

30 жніўня 1942 г.

Слушали:

Заявление тов. Заслонова Константина Сергеевича о приеме в кандидаты ВКП(б), рождения 1909 г., выходца из рабочей семьи гор. Осташков, Калининской обл., служащего — нач. депо ж.-д. стн. Орша, в настоящее время командира партизанской бригады. Рекомендуют: 1) член ВКП(б) с 1929 г. Амельченко Гавриил Григорьевич, партийный билет № 0868507; 2) член ВКП(б) с 1920 г. Резников Гавриил Дмитриевич, партийный билет № 1954033; 3) член ВКП(б) с 1926 г. Селицкий Людвиг Иванович, партийный билет № 0881091.

Высказались:

Тов. Невядомский. Я знаю тов. Заслонова как бесстрашного командира партизанской бригады, им же организованной, наносящей жестокие удары фашистским оккупантам в тылу врага. Тов. Заслонов пользуется всеобщей любовью и уважением как партизанский деятель у бойцов, командиров партизанских отрядов и ненавистен и страшен для оккупантов. Как настоящего патриота нашей Родины, вношу предложение принять тов. Заслонова кандидатом в члены ВКП(б).

Тов. Алай. Еще до прибытия в район боевых действий нашего отряда я слышал о боевых делах партизанской бригады тов. Заслонова и на самом деле убедился, что тов. Заслонов является беспартийным большевиком, и считаю необходимым оформить этот пробел и принять тов. Заслонова кандидатом в члены ВКП(б).

Тов. Амельченко. Тов. Заслонова я знаю по гор. Орше как нач. депо стн. Орша, где он пользовался огромным авторитетом среди транспортников и за трудовую доблесть награжден высшей правительственной наградой. В партизанской борьбе тов. Заслонов является искусным партизанским деятелем и рекомендую принять тов. Заслонова кандидатом в члены нашей партии.

Постановили: Принять кандидатом в члены ВКП(б) тов. Заслонова Константина Сергеевича, родившегося в 1909 г. в гор. Осташкове, Калининской области, выходца из рабочей семьи паровозного машиниста, нач. депо ж.-д. стн. Орша, в настоящее время командира партизанской бригады...

Председатель собрания *Амельченко*
Секретарь собрания *Трещинский*
Парторг ЦК [КП(б)Б] партизанского отряда «Быстрый» *Невядомский*

Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 — июль 1944). Документы и материалы в трех томах. Т. 1. Мн., 1967. С. 250—253.

З ПРАТАКОЛА № 7 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

11 ліпеня 1943 г.

Присутствовали: тт. Любимцев, Леонов, Мизовцов

СЛУШАЛИ: Информацию секретаря Сенненского РК КП(б)Б тов. Любимцева о подготовке врага к вывозу из района урожая 1943 г.

Отметив, что немецко-фашистские захватчики за последнее время начали особо проявлять свою активность в нашем районе, линия ж. д. Орша—Лепель восстанавливается. Увеличилось количество гарнизонов противника, все это направлено на борьбу с партизанами и подготовку вывоза из района урожая 1943 г.

Отмечена в ряде волостей усиленная подготовка складов для зерна и пункты для молотьбы. Ремонтируется с/х инвентарь и т. д.

Исходя из этого, бюро Сенненского РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать командиров и комиссаров партизанских бригад и партизанских отрядов, находящихся в Сенненском районе, немедленно принять все меры к срыву мероприятий противника по подготовке к сбору и вывозу урожая 1943 г. путем:

а) срыва восстановления ж. д. Орша—Лепель, делая диверсии и засады против гитлеровцев, работающих по восстановлению линии ж. д.;

б) сжигать подготовленные склады и выводить из строя с/хоз. инвентарь в пунктах, намеченных противником для молотьбы и своза зерна.

2. Обязать комиссаров и командиров партизанских бригад и партизанских отрядов развернуть агитационно-массовую работу среди населения по подготовке населения к скрытию от гитлеровцев урожая 1943 года, путем своевременной подготовки тары, тайников и вывода со строя всех механизированных уборочных с/х машин, которыми может воспользоваться противник.

3. Поручить зав. отд. пропаганды и агитации мобилизовать всех пропагандистов и политагитаторов района на агитационно-массовую работу среди населения, направив их деятельность на срыв уборки и вывоза противником урожая 1943 г.

4. Обязать редактора районной газеты «Большевистская трибуна» тов. Масловича выпустить очередной номер газеты и листовки с материалами и обращением к населению, направленным на срыв мероприятий по подготовке уборки и вывоза противником урожая 1943 г.

Разослать во все населенные пункты района газеты и листовки.

5. Обязать командиров и комиссаров партизанских бригад и отрядов каждую декаду давать сводки РК КП(б)Б о проделанных мероприятиях.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б М. Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 12, 14 об., 15.

З ПРАТАКОЛА № 13 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

5 кастрычніка 1943 г.

Присутствовали члены бюро тт. Любимцев, Мизовцов, Леонов, Жигаловский, Осинский.

СЛУШАЛИ: отчет командира и комиссара партизанского отряда тт. Пилипенко и Семенькова о боевой деятельности отряда.

ПОСТАНОВИЛИ: Заслушав доклад командира т. Пилипенко и комиссара т. Семенькова о боевой и политической деятельности отряда, бюро Сенненского РК КП(б)Б отмечает: организованный вновь отряд в количестве 23 человек с 5 июля по 1 октября 1943 г. вырос в 5,2 раза и вооружился на 80%.

За этот период отрядом проведены следующие боевые операции:

Взорвано автомашин 4, бронемашин 1, убито немцев 38, ранено 19, убито «народников» — 3. Отряд участвовал в операциях по разгрому вражеских гарнизонов (большие Хольневичи — Холопеничского р-на). Отряд оказывал помощь пострадавшему населению от фашистских извергов: продуктами питания, транспортом, тягловой силой (д. Жаховщина) неплохо развернута работа по подготовке отряда к зиме.

Политико-моральное настроение партизан и начальствующего состава здоровое.

Бюро РК КП(б)Б отмечает: наряду с имеющимися некоторыми достижениями в отряде, имеется целый ряд недостатков:

1. Активность боевых действий отряда за последний месяц снизилась, так например: за август месяц было подорвано 3 вражеских автомашины, убито немцев 34, ранено — 19, за сентябрь месяц подорвано автомашин — 2, убито немцев — 4, ранено — 3.

2. Дисциплина в отряде не на должной высоте, имеются факты пьянства, самовольных отлучек (Лозошвили, Мухин, Сохостовский, Малишевский и др.).

3. Политико-воспитательная работа в отряде поставлена неудовлетворительно:

Политчас регулярно не проводится, редколлегия бездействует, соц. соревнование между бойцами, отделениями, взводами не проводится. Руководство комсомольской организацией со стороны комиссара отряда тов. Семенькова не достаточное, за этот период проведено всего 2 комсомольских собрания.

Из имеющихся 20 комсомольцев боевые показатели имеют только — 4.

Специальные группы снайперов, подрывников и т. д. из комсомольцев не созданы. Не проведена работа по созданию партизанских резервов и патриотических организаций, а также групп самообороны, работа по разложению вражеских гарнизонов систематически не проводится.

Отсутствует также и агентурная работа.

Исходя из вышеизложенного, бюро Сенненского РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать командира отряда т. Пилипенко и комиссара тов. Семенькова:

а) повысить боевую активность отряда и добиться максимально больше боевых показателей;

б) в ближайшие дни поставить воинскую дисциплину на должную высоту, полностью ликвидировать пьянство, самовольные отлучки и антиморальные явления отдельных партизан, принимая решительные меры к виновным.

Бюро РК КП(б)Б предупреждает командира и комиссара отряда, что если в ближайшее время не будет перелома в работе отряда в сторону улучшения, они будут отстранены от командных должностей, как неспособные командиры.

2. Бюро РК КП(б)Б считает недопустимым явлением отсутствие агентурной работы в отряде и обязывает командира и комиссара отряда развернуть сеть агентуры, разложение гарнизонов противника и получение из гарнизонов развед. данных о противнике.

3. Наряду с повышением активности боевых действий отряда, бюро РК КП(б)Б обязывает комиссара отряда тов. Семенькова:

а) усилить политико-воспитательную работу среди партизан и населения;

б) оживить работу редколлегии отряда и наладить регулярный выпуск боевых листков;

в) проводить регулярно политчас и развернуть соц. соревнование в отряде;

г) оживить работу комсомольской организации отряда, нацеливая ее на выполнение боевых заданий командования отряда.

Создать из комсомольцев группу диверсантов-снайперов по ловле «языка», а также специальные разведывательные группы по выявлению укрепленных точек, наблюдению за передвижением противника.

4. Поручить инструктору РК КП(б)Б т. Жигуловскому доложить бюро к 1 ноября 1943 г. о состоянии боевой деятельности и политической работы в отряде.

Настоящее постановление довести до сведения всех командиров и комиссаров партизанских отрядов района.

СЛУШАЛИ: Информацию секретаря Сенненского РК КП(б)Б тов. Любимцева об опустошении противником районов при отступлении и о мероприятиях по сохранению населения и материальных ценностей района.

ПОСТАНОВИЛИ: 1. Обязать командиров и комиссаров партизанских бригад и отрядов, а также секретарей первичных партийных и комсомольских организаций отрядов, действующих в Сенненском районе:

а) обеспечить путем усиления агитационно-массовой работы среди населения и выделением ответственных командиров взводов из отрядов для отвода населения и скрытия материальных ценностей от противника;

б) обязать население подготовить в укрытых местах (в лесах, оврагах) убежища, закапывание материальных ценностей, продуктов питания и т. д.

При отходе противника обеспечить надежное вооруженное охранение для отвода населения, скота в скрытые места от противника.

2. Обязать командиров и комиссаров партизанских бригад и отрядов:

а) создать специальные вооруженные группы снайперов для уничтожения групп поджигателей, оставляемых противником, преждевременно засылая их в населенные пункты, не давая этим противнику возможности сжигать деревни, села, убивать оставшееся население, скот и отравлять продукты питания;

б) организовать в каждом населенном пункте (там, где еще не организованы) вооруженные группы самообороны из населения с задачей: уничтожать мелкие группы противника, сообщать развед. данные партизанским отрядам о противнике, следить за минированием на путях отхода противником, сообщая передовым частям Красной Армии и оповещать население о приближении противника, а также следить и сообщать о шпионах и группах поджигателей противника;

в) в ближайшие дни закончить разрушение дорог, мостов и рытьё волчьих ям на возможных путях отхода противника.

3. Поручить зав. отделом пропаганды и агитации тов. Масаловичу:

а) через сеть пропагандистов и агитаторов шире развернуть агитационно-массовую работу среди партизан и населения района, в выполнении данного решения райкома партии, по сохранению населения и материальных ценностей района, широко популяризируя зверства фашистов при отступлении;

б) обеспечить систематическое печатание обращений к населению района, к солдатам, «народной» армии и полицейским, с материалами, подтверждающимися фактами о зверствах отступающего противника с эвакуированным от линии фронта населением, и материалами об успехах Красной Армии и прочности советского строя.

4. Обязать секретаря Сенненского РК ЛКСМБ тов. Никитина усилить работу пом. комиссаров по комсомолу и секретарей комсомольских организаций по агитационно-массовой работе среди партизан и населения в проведении всех мероприятий вышестоящих партийных и комсомольских органов, направив внимание всех комсомольских работников района на сохранение населения и материальных ценностей, на активизацию комсомольских групп (диверсионных, снайперских, по ловле «языка» и т. д.), а также обязать подпольные комсомольские организации усилить разведку о противнике, о местах минирования противником путей отхода и сообщать наступающей Красной Армии и партизанам.

5. Обязать второго секретаря РК КП(б)Б тов. Мизовцова и второго секретаря РК ЛКСМБ тов. Кацера Л. активизировать сеть подпольных партийных и комсомольских организаций, а также патриотические организации, на усиление диверсий, досылке развед. данных о противнике, на распространение газет, обращений, сводок и разложение гарнизонов противника, на выявление антисоветских элементов, шпионов и групп поджигателей противника.

6. Настоящее постановление Сенненского РК КП(б)Б довести до сведения и руководства всех командиров и комиссаров, секретарей парторганизаций бригад и отрядов, действующих в Сенненском районе.

п.п. Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 43, 44об., 45, 45об., 46.

З ПРАТАКОЛА НАРАДЫ КАМАНДЗІРАЎ І КАМІСАРАЎ ПАРТЫЗАНСКІХ БРЫГАД ПРЫ СЕННЕНСКІМ ПАДПОЛЬНЫМ РАЙКОМЕ КП(б)Б

2 снежня 1943 г.

Присутствовали: М. Т. Любимцев (секретарь Сенненского подпольного райкома КП(б)Б, комиссар Сенненской партизанской бригады), В. С. Леонов (командир Сенненской бригады), Л. И. Селицкий (командир 1-й бригады им. К. С. Заслонова), Б. К. Иванов (комиссар 1-й бригады им. К. С. Заслонова), В. П. Комлев (командир 2-й бригады им. К. С.Заслонова), В. Е. Беляев (комиссар 2-й бригады им. К. С. Заслонова), В. М. Козловский (комиссар 1-й Витебской бригады), С. Н. Нарчук (командир бригады «Гроза»), М. И. Дьячков (командир 2-й Белорусской бригады им. П. К. Пономаренко), Е. Н. Прохоренко (командир Богушевской бригады), В. П. Сырцов (уполномоченный особого отдела бригады Н. П. Гудкова), Радкевич (ответорганизатор Витебского обкома КП(б)Б по Оршанской зоне), В. Д. Жигалковский (работник Сенненского подпольного райкома ЛКСМБ), П. И. Никитин (секретарь Сенненского подпольного райкома ЛКСМБ, заместитель комиссара Сенненской бригады по комсомолу).

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. Об упорядочении системы заготовок по Сенненскому району партизанскими бригадами.

СЛУШАЛИ: Секретаря Сенненского РК КП(б)Б тов. Любимцева об упорядочении системы заготовок по Сенненскому району партизанскими бригадами.

Тов. Любимцев в своем выступлении указал на следующие моменты: 1. Сенненский район довольно длительное время, более года, является местом действия многих партизанских бригад. В этом районе в основном этими бригадами производились заготовки продуктов питания и одежды. В настоящее время скота в районе мало, бригады разрослись, по количеству их много, к тому большое количество деревень сожжено немцами, создались затруднения в заготовках.

2. До сего времени существует такая система заготовок, и это почти по всем бригадам, имеется множество мелких заготовительных единиц, которые заготавливают для мелких подразделений продукты, притом это проделывают в ночное время, зачастую проявляя мародерство, хулиганство и т. д.

3. Несмотря на неоднократные решения Сенненского РК КП(б)Б по вопросу борьбы с мародерством каждой бригадой внутри себя, а также несмотря на прикрепление каждой бригады к определенным с/с и населенным пунктам и приказа бригады Леонова без ее ведома и разрешения не производить никаких заготовок, все это до сего времени не выполняется в нужной степени, а поэтому с целью наведения надлежащего порядка в системе заготовок и ведения решительной борьбы с проявлением отдельных партизан мародерства, пьянства и других незаконных действий, сегодняшнее совещание комбригов и комиссаров партизанских бригад должно привести к общей договоренности в вопросе упорядочения системы заготовок и устранению всех недостатков.

Учитывая все это, Сенненский РК КП(б)Б и командование бригады Леонова пришли к выводу о необходимости еще раз провести распределение сельсоветов Сенненского района по бригадам, считая каждую бригаду ответственной за те сельсоветы, которые за ними прикреплены (список сельсоветов прилагается).

Высказались: тов. ЛЕОНОВ. Он сказал, что все командиры и комиссары бригад знают только долю всех тех фактов нежелательного порядка, которые проделываются отдельными партизанами любой бригады. Так что над этим нужно всем серьезно задуматься и принять решительные меры к прекращению их. Данное совещание не носит характер какого-либо приказного порядка воздействия на другие бригады, а дружественную сговоренность для достижения общей цели, общей задачи, стоящей перед каждой бригадой. Сенненский РК КП(б)Б и бригада Леонова, как коренные ответчики за Сенненский район, проявляют инициативу по созыву данного совещания.

РАДКЕВИЧ: Мне лично хочется, чтобы это совещание стало поворотным в работе п/бригад. Некоторые комбриги говорят, что у них этого нет и быть не может. Это неверно. Есть у каждой бригады факты мародерства, пьянства и незаконных действий отдельных партизан. Нехорошо, когда один командир запрашивает другого, а тот не отвечает. Это неуважение командира к командиру. Каждому понятно, что бригады растут, растут потребности в продуктах, одежде, район опустошается, так как бригад много, размещены давно в Сенненском районе, создаются трудности, поэтому наведение порядка само напрашивается. Вместе с ростом бригад должна расти массово-воспитательная работа среди партизан и населения. Нужно ввести нормировку в продуктах, нужно повести борьбу с самогонокурением.

Сенненский район самими Вами освобожден от гарнизонов противника. Вами же самими должен быть установлен соответствующий порядок. Нужно обратить внимание на подготовку военному делу способное к нему население. Нужно по-хозяйски относиться к лошадям, вести борьбу с варварским отношением к ним.

СЕЛИЦКИЙ: Вопрос поставлен правильно, и его нужно разрешить обязательно. До сих пор он не разрешался, по моему мнению потому, что мы не имеем постоянного места. Сейчас я внимательно стал относиться к вопросам, поступающим ко мне с других бригад и райкомов партии. Правильно то, что у нас сейчас нет необходимости в ночной заготовке. Но это можно делать в далеке от гарнизонов противника, близко же приходится ночью. Замечается и такое явление, что поскольку Сенненский райком требует производить главным образом заготовки в районе гарнизонов противника, и делая это, мы практически показываем населению, что вот, мол, немцы не делают, а партизаны. С этой точки зрения как-то опасно противопоставлять себя, партизан, населению. Это козырь для врага. Я начал борьбу с самогонокурением, нужно и остальным.

ДЬЯЧКОВ: Плохие дела плохо отражаются во взаимоотношениях с населением. Бригада Дьячкова молодая, но она сразу взяла курс на рациональную заготовку, ездила в другие районы, где более свободно обстоит вопрос с продуктами питания, скотом. Можно и другим бригадам так делать. Занимаемся мероприятием по сохранению лошадей, по подготовке кадров.

ПРОХОРЕНКО: Нужно понять всем, что это касается всех, и перестать говорить так это, мол, у него, а не у меня. Распределить сельсоветы необходимо, но вот так получилось на практике. Все мы осторожно относились к имущественному праву крестьян, брали осторожно, понемногу и продукты, и скот, например, в деревнях Алексиничи и близко расположенных к ним деревнях. Недавно прошел немец, все спалил, забрал, угнал. Выходит, что сберегли для немца. Здесь тоже что-то нужно продумать как делать.

НАРЧУК: Мы обговорили вопрос, который волнует всех командиров. Обговаривая его сегодня, как-то чувствуется, что скользит какая-то осторожность. Не хочется и обидеть другого, и терпеть нельзя. Мне кажется, что и тов. Любимцев сегодня все высказал то, что у него наболело. Нужно будет смелее, настойчивее требовать и писать, если одного запроса мало, написать другой. Вот, например, тов. Леонов сегодня говорит, что он мне писал, но я не ответил. Но я не получал его запроса. Займусь, приехавши, выяснением дела и отвечу. Но хорошо было бы, если бы тов. Леонов еще раз затребовал бы, если я скоро не ответил на первый его запрос.

ПОСТАНОВИЛИ: (постановление прилагается)

Секретарь РК КП(б)Б

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 310. Л. 181—183.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕЩАНИЯ КОМАНДИРОВ И КОМИССАРОВ П/БРИГАД ОТ 2 ДЕКАБРЯ 1943 г. ОБ УПОРЯДОЧЕНИИ СИСТЕМЫ ЗАГОТОВОК П/БРИГАДАМИ ПО СЕНННЕНСКОМУ РАЙОНУ И БОРЬБЕ С МАРОДЕРСТВОМ, ПЬЯНСТВОМ И САМОГОНОКУРЕНИЕМ И ДРУГИМИ ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ

В целях упорядочения заготовок для п/бригад и отрядов и борьбы с мародерством и самогонокурением, совещание командиров и комиссаров п/бригад постановляет:

I. 1. Закрепить за бригадой Леонова следующие с/с — Ульяновский, Латыгольский, Белицкий, Горивецкий, Немойтянский и Маценский.

2. За бригадой 2-й Заслоновской — Алексинический с/с.
3. За бригадой 1-й Заслоновской — Рясянский и Пустынский с/советы.
4. За бригадой Прохоренко — Сидорнический с/с.
5. За бригадой Кирилова — Новосельский, Подворицкий и Ходчанский с/советы.

II. Сократить до минимума заготовительных групп.

III. Запретить хоз. единицам заготовку без ведома старост и в незакрепленных деревнях, производя заготовку только в дневное время.

IV. На заготовленные продукты питания — скот и т. д. выдавать справки.

V. Выдачу продуктов партизанам производить по норме из расчета: мяса — 40 грамм на сутки, хлеба 1 килограмм или сухарей 600 грамм.

VI. Принять решительные меры борьбы с мародерством, пьянством, самогонокурением и другими преступлениями, привлекая к строжайшей ответственности виновных (согласно совершенных ими преступлений) по закону военного времени.

Командир бригады Леонов Комиссар бригады Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 310. Л. 185.

З ПАЛІТДАНЯСЕННЯ КАМІСАРА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ Ф. Ф. ГАРБАЧОВА У. І. СПРЫТУЛЫ АБ ПРАРОБЛЕНАЙ РАБОЦЕ

Кастрычнік 1943 г.

...Проведено общеотрядное собрание с вопросом — достойная встреча Красной Армии.

Выпущено 2 боевых отрядных листка и один боевой листок 3-го взвода.

Распространено советской литературы (листовок, газет, обращений) во вражеских гарнизонах (Бешенковичи, Сенно, Белица, Поршни — 500 экз.).

Проведено 20 бесед-докладов по деревням на темы: международная обстановка, проработка обращения Сенненского РК КП(б)Б к гражданам Сенненского района и обращение ЦК ЛКСМ к молодежи Белоруссии...

Настроение населения исключительно на стороне Советской власти — помогают партизанам как материально, так и в качестве агентурной разведки.

Созданы в 9 деревнях группы самоохраны — Запрудье, Багданова, Малиши, Перебродьі, Капланы, Лука, Каралевичи и др.

Вновь прибыло в п/о 7 человек: из них полицейских — 2 чел., народников — 4 чел., не служивших у немцев — 1 чел. ...

При прохождении «народницкой» (карательной) экспедиции 18—21 октября спалены и ограблены деревни Зазерье и Городец, ограблены деревни Ульяновичи, Замошье, М. Азярецк, Б. Азярецк и ряд др. ...

За октябрь м-ц подрывными группами взорвано 3 вражеских машины. Истреблено 20 немецких солдат и офицеров.

Настроение бойцов и командиров нашего отряда хорошее...

Комиссар п/о

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 163—164.

З ПАЛІТДАНЯСЕННЯ КАМІСАРА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ А. В. СУВОРАВА СЕННЕНСКАЙ БРЫГАДЫ П. П. ЛЮБАГОШЧАНСКАГА САКРАТАРУ СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б М. Ц. ЛЮБІМЦАВУ АБ ПРАРОБЛЕНАЙ РАБОЦЕ

Лістапад 1943 г.

...Приведены молодые партизаны к партизанской присяге 50 человек.

Выпущено боевых листков 3 номера.

Распространено листовок по разложению гарнизонов и результат в Волосовскую вол. управу послано листовок 10 экз. и 3 письма, на что получены ответы. В Толочино послано листовок 15 экз.

В результате всей работы переведено 4 француза с полным вооружением из гарнизона Волосово.

Боевые действия отряда в целом: выходили один раз по заданию разгрома немецкого гарнизона. В остальном действовали отдельными группами и взводами, в результате чего проделано следующее:

1. Подорвано автомашин — 6.
2. Подорвано повозок — 2.
3. Убито немцев 73.
4. Ранено 3.
5. Убито полицейских 3.
6. Прервано телефонной связи 2 км.
7. Взорвано и разобрано мостов 40 шт. 135 метров.

Особо отличились старшие групп: Василенко, Вовчик (подрывные группы)...

За отчетный период с населением проведено:

Собраний два, одно в дер. Хмелевка с вопросом выбора старосты деревни и помощь населения партизанам. Проводил Любогощенский. Второе собрание проведено в дер. Осиновка с вопросом заготовок продуктов. Проводил политагитатор Хиревич Владимир. Сделано докладов о 26-й годовщине октября в двух деревнях — Хмелевка и Осиновка зам. комиссара Ухваренок Николай.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 66.

ПАСТАНОВА БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б АБ УРУЧЭННІ ПЕРАХОДНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА СЕННЕНСКАГА РК КП(б)Б ПЕРАДАВОМУ ПАРТЫЗАНСКАМУ АТРАДУ

5 студзеня 1944 г.

Бюро Сенненского РК КП(б)Б отмечает, что в ходе социалистического соревнования партизанских отрядов района по выполнению приказа тов. Сталина от 7-го ноября 1943 года, первое место занял партизанский отряд имени Суворова бригады Леонова.

Исходя из этого бюро ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. За лучшие боевые показатели в борьбе с гитлеровцами и хорошую массово-политическую работу среди партизан и населения в декабре месяце 1943 года, вручить переходящее Красное Знамя Сенненского РК КП(б)Б передовому отряду имени Суворова бригады Леонова.

2. Бюро РК КП(б)Б выносит благодарность всему личному составу отряда, а также командиру тов. Клячину и комиссару тов. Любогощинскому и желает в дальнейшем лучших успехов в борьбе за окончательный разгром немецко-фашистских захватчиков.

3. Считать кандидатами на получение переходящего Красного Знамени РК КП(б)Б партизанские отряды имени Кутузова и «За Родину».

Обязать всех командиров, комиссаров и секретарей первичных партийных организаций партизанских отрядов еще шире развернуть социалистическое соревнование за лучшие боевые и другие показатели отряда, по достойному выполнению приказа товарища Сталина от 7 ноября 1943 года и бороться за получение переходящего Красного Знамени РК КП(б)Б.

Настоящее постановление довести до сведения всех партизанских отрядов, действующих в Сенненском районе.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 60.

ПАСТАНОВА БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б ПА СПРАВАЗДАЧЫ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ АЛЯКСАНДРА НЕЎСКАГА АБ БАЯВОЙ І ПАЛІТЫЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

5 студзеня 1944 г.

Заслушав отчет командира т. Пащенко и комиссара тов. Лошкалова о боевой и политической деятельности отряда за последние 3 месяца, бюро Сенненского РК КП(б)Б отмечает:

Командир и комиссар отряда не выполняют приказа тов. Сталина от 7 ноября 1943 года, отряд вместо повышения активности снизил боевые действия против врага. Вопросам хорошей организации разведки и ловли языков не уделяется должного внимания. Приказ командования бригады о развертывании боевых действий в декабре 1943 г. не выполнен, например: если в октябре отряд держал 3 боя с противником, имел 1 спущенный вражеский эшелон, 1 подорванную автомашину, 8 убитых немцев, 4 раненых и 7 убитых полицейских, то в ноябре месяце спущен всего 1 эшелон и разрушено небольшое количество шоссейной дороги, а в декабре месяце на боевом счету отряда нет ничего.

Политвоспитательная работа среди бойцов в отряде запущена, политчас проводится от случая к случаю, боевые листки выпускаются нерегулярно. Морально-политическое состояние бойцов нездоровое, особенно среди бывших народников и полицейских.

Женщины и девушки не все используются как бойцы. Вновь пришедшим в отряд создается привилегия, в связи с чем у бойцов имеются нездоровые разговоры.

Командование отряда понизило политическую и военную бдительность, например: пришедший с гор. Сенно "народник" был послан в штат в качестве повара, имеется случай, когда пришедший из гарнизона Сенно в партизаны, без всякой проверки был послан на другой день обратно в гарнизон для привода «народников».

Агитационно-массовая работа среди населения проводится плохо, например: за декабрь месяц проведено бесед всего в 3 деревнях.

Исходя из изложенного, бюро Сенненского РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

За ослабление боевой деятельности отряда, невыполнение приказа командования бригады по развертыванию боевых действий отряда в декабре месяце и ряд других недостатков в руководстве работы отряда, предупредить командира отряда т. Пащенко, что если в ближайшее время не активизируется боевая деятельность отряда и не будут устранены указанные выше недостатки в боевой работе, будет поставлен вопрос на бюро РК КП(б)Б о его партийности.

Обязать командира и комиссара, как коммунистов и представителей Советской власти в тылу врага, развернуть боевую и массово-политическую работу по выполнению приказа товарища Сталина от 7 ноября 1943 года, а также решений 5 пленума ЦК КП(б)Б по вопросам: усиления политобеспечения среди партизан и развертывания агитационно-массовой работы среди населения, а также поднятия роли женщин и девушек в борьбе с врагом и повышения политической бдительности.

Обязать комиссара т. Лошкомаева развернуть социалистическое соревнование между взводами, отделениями и бойцами за лучшие боевые показатели в борьбе с гитлеровцами, за большее количество пойманных «языков» и за доставку лучших разведданных о противнике, а также наладить регулярный выпуск отрядной газеты и боевых листков в взводах, широко популяризируя в них лучших боевых партизан и партизанок.

Настоящее постановление довести до сведения всех командиров, комиссаров и секретарей первичных парторганизаций.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 59аб.

З ПРАТАКОЛА № 2 ПАСЯДЖЭННЯ БАГУШЭЎСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

29 студзеня 1944 г.

СЛУШАЛИ: О взаимоотношении партизан Богушевской бригады с местным населением (Докл. Прохоренко).

ВЫСКАЗАЛИСЬ: тт. Лукашев, Шарипо, Хвощ Д. Г.

ПОСТАНОВИЛИ: Райком отвечает, что со стороны отдельных партизан, особенно из полицейских и «народников», имеют место мародерство и несоветское отношение к местному населению (группа Шилова 1-й отряд, Молчанова 6-й отряд). Подобные факты есть результат засоренности партизанских отрядов и слабой политической работы первичных парторганизаций и комиссаров отрядов.

1. Райком предлагает всем первичным парторганизациям и комиссарам отрядов усилить борьбу с фактами мародерства и несоветского отношения партизан к местному населению, и к мародерам применять самые строгие меры наказания.

2. В феврале месяце по всем отрядам провести собрания партизан и еще раз разъяснить важность правильного взаимоотношения партизан с местным населением и необходимости беспощадной борьбы с мародерством и воровством.

3. Во всех отрядах из лучших людей выделить постоянные группы партизан, которым поручить проведение заготовок, командирам и комиссарам систематически инструктировать и контролировать их работу.

4. В связи с тем, что закрепленные за бригадой деревни сожжены немцами и население угнано на немецкую каторгу, поставить вопрос перед Сенненским и Чашникским райкомами о прикреплении к бригаде новых деревень для производства заготовок.

СЛУШАЛИ: Об учреждении Красного Переходящего Знамени райкома КП(б)Б.

ПОСТАНОВИЛИ: В целях поднятия боевой деятельности отрядов в борьбе с немецкими захватчиками и повышения политвоспитательной работы среди партизан и населения учредить для отрядов, давших лучшие показатели, Красное переходящее знамя райкома КП(б)Б. При определении первенства на получение Красного переходящего знамени РК установить следующие показатели:

1. Точное и своевременное выполнение и перевыполнение боевого задания командования бригады по уничтожению немецких захватчиков и их военной техники и имущества.
2. Уничтожение не менее двух воинских эшелонов противника, при этом первенство имеет тот отряд, который спустил наибольшее число эшелонов с живой силой врага.
3. Наиболее активное участие отряда в принятых открытых боях с противником и хорошие показатели этих боев.
4. За лучшую постановку в проведении массово-политической работы среди партизан и населения.
5. За точное и своевременное проведение боевой разведки и за хорошую постановку агентурной связи и работы в этой области.
6. За высокие показания дисциплины, создание сильной боевой единицы.
7. Знамя в первый раз присуждается за показатели в феврале и ежемесячно и хранится в штабе отряда.

Секретарь Богушевского РК КП(б)Б Прохоренко

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 210. Л. 23—23аб.

З ПРАТАКОЛА № 3 ПАСЯДЖЭННЯ БАГУШЭЎСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

27 лютага 1944 г.

СЛУШАЛИ: О вручении переходящего Красного Знамени РК КП(б)Б.

ПОСТАНОВИЛИ: За боевые показатели за февраль месяц 1944 г. вручить переходящее Красное Знамя Богушевского райкома КП(б)Б отряду № 5, который спустил под откос за этот месяц 4 вражеских эшелона, убито 413 немцев. Кандидатами на получение переходящего Красного знамени зачислить отряды № 6 и 8.

СЛУШАЛИ: О переименовании отряда в комсомольско-молодежный.

ПОСТАНОВИЛИ: В связи с тем, что в 5-м отряде имеется 83% партизан, имеющих комсомольский возраст.

Удовлетворить ходатайство РК ЛКСМБ о переименовании 5-го отряда в комсомольско-молодежный. Поручить секретарю комсомола тов. Хвощу довести до сведения весь личный состав отряда о данном решении и мобилизовать активность партизан на усиление боевого действия отряда.

Секретарь Богушевского РК КП(б)Б Прохоренко

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 210. Л. 25.

З ПРАТАКОЛА № 23 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

10 сакавіка 1944 г.

Присутствовали члены РК Любимцев, Леонов, Осинский, Жигаловский

СЛУШАЛИ: О мерах сохранения в районе скота и экономного расходования продуктов питания.

ПОСТАНОВИЛИ: Сенненский РК КП(б)Б отмечает, что в районе осталось ограниченное количество скота, которое не в состоянии покрыть потребность партизанских отрядов и имеются случаи изъятия у гр-н коров от 5—7 душ семьи.

Такое положение ставит под угрозу партизанские отряды в ближайшее время остаться совершенно без мясных и молочных продуктов, что в свою очередь может привести к целому ряду нездоровых явлений в отрядах и создать недовольство среди населения.

В целях экономии продуктов и устранения в дальнейшем политических ошибок при заготовках, а также не дать возможности врагу в своей пропаганде обливать грязью партизан и спекулировать на грубых ошибках отдельных партизан, Сенненский РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

Обязать командиров и комиссаров бригад и отрядов, действующих в Сенненском районе:

а) организовать во всех партизанских отрядах питание партизан и командиров с общего котла и наладить учет продуктов питания;

б) ограничить норму мяса до 200 грамм в день на бойца и практиковать 2—3 дня в неделю приготовление пищи из молочных продуктов, жировых наваров от костей и рыбных блюд;

в) создать в отрядах при хоз. взводах необходимое стадо дойных коров, обеспечив их хорошим уходом и кормом.

г) отрядам, расположенным вблизи реки и озер, организовать из населения рыболовецкие группы.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 76—76ад.

З ПРАТАКОЛА № 25 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА РАЙКОМА КП(б)Б

10 красавіка 1944 г.

Присутствовали тт. Любимцев, Осинский, Жигаловский, Леонов

СЛУШАЛИ: О мероприятиях помощи населению в весеннем севе.

ПОСТАНОВИЛИ: Сенненский РК КП(б)Б обращает внимание командиров, комиссаров и секретарей первичных парторганизаций о необходимости развертывания кампании борьбы за хлеб и отмечаст, что ряд командиров и комиссаров отрядов района недооценивают значение помощи населению в проведении полевых работ лошадьми, рабочей силой и т. д. Имелись случаи, когда отдельные партизаны в период полевых работ отбирали у населения лошадей, повозки, упряжь, что в свою очередь приводило местами к срыву уборки урожая и осеннего сева 1943 г.

Во избежание срыва работ весеннего сева Сенненский РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать командиров, комиссаров и секретарей первичных парторганизаций бригад и отрядов, независимо от места нахождения, максимально уделять внимание вопросу помощи населению в проведении весеннего сева, тягловой силой, упряжью, рабочей силой и т. д.

2. Оказать населению помощь в ремонте сельхозинвентаря для весеннего сева и рекомендовать населению по окончанию сева прятать сельхозинвентарь.

3. Запретить партизанам своих отрядов в период весеннего сева отбирать у населения лошадей, повозки и вести решительную борьбу с потравами весенних посевов.

4. Практиковать населению производить вспашку и другие полевые работы на коровах.

5. Установить в партизанских отрядах учет помощи населению в весенних полевых работах и ежедневно представлять сведения в РК КП(б)Б.

Настоящее постановление довести до сведения всех бригад и отрядов, а также проработать в первичных партийных и комсомольских организациях.

СЛУШАЛИ: О мероприятиях по реализации обращения Президиума Верховного Совета, СНК и ЦК КП(б)Белоруссии*.

ПОСТАНОВИЛИ: Сенненский РК КП(б)Б отмечает, что несмотря на решение 5-го Пленума ЦК КП(б)Б, а также ряд указаний вышестоящих партийных органов, о широком развертывании партизанского движения и спасения населения от угона в фашистское рабство партизанские отряды района все же не выполняют полностью этих указаний, недостаточно помогают укрываться от гитлеровцев населению. Еще мало способствуют к расширению партизанского движения, в результате противнику удается угонять в фашистское рабство и вооружить против партизан и Красной Армии часть белорусского населения, например: взята часть населения противником в деревнях Овсище, Приветок, Латыголь, Большое и Малое Озерецкое и ряд других деревень района.

Обращение к белорусскому народу Президиума Верховного Совета СНК и ЦК КП(б)Б требует от нас, партизан и партизанок, приложить все силы к спасению населения от угона в фашистское рабство и еще большего развертывания партизанского движения, а также срывать мобилизации белорусского народа в германскую армию.

Исходя из этого, Сенненский РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

Обязать командиров и комиссаров бригад и отрядов проводить массово-политическую работу среди населения района, мобилизовывая их на срыв мероприятий немецких властей по мобилизации в «народную армию» и полицию мужского населения и спасать от угона в фашистское рабство. Привлекать в партизанские отряды здоровое мужское население, создавать резервы, коим выдать удостоверения о приписке к отряду, организовать обучение оружию и строевой службе. Все личные документы призванных сохранять при штабах бригад.

---

*Маецца на ўвазе зварот СНК БССР, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, ЦК КП(б)Б да беларускага народа аб зрыве мабілізацыі ў гітлераўскую армію ад 31 сакавіка 1944 г.

Не позднее 25 апреля с. г. представить райкому партии сведения о проведенной работе и численном составе принятых в отряды и резерв.

Оказывать всемерную помощь семьям партизан и другим советским гражданам района и спасать от угона в фашистское рабство.

Усилить боевую деятельность отрядов, нападать на гитлеровские мобилизационные сборные пункты, на штабы, гарнизоны, разрушать связь, мосты, железные дороги, подрывать эшелоны и другую технику противника.

Обязать комиссаров, партийные и комсомольские организации отрядов широко развернуть агитационно-массовую работу среди партизан и населения по вопросу обращения Президиума Верховного Совета, СНК и ЦК КП(б)Б, помогая населению укрываться от гитлеровской мобилизации, разъясняя суть этой мобилизации и ее последствий, подымать весь народ на священную борьбу с врагом, разъясняя населению о скором освобождении нас нашей доблестной Красной Армией, о ее победах на фронтах и о крахе фашистской Германии. Распространять шире сводки, газеты и обращения Президиума Верховного Совета, СНК и ЦК КП(б)Б, в гарнизонах противника и среди населения.

Все силы на помощь наступающей Красной Армии и на спасение населения.

Настоящее постановление довести до сведения всех партизанских отрядов и бригад района.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 80, 81аб., 82, 82аб., 83.

З ПРАТАКОЛА № 27 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

5 мая 1944 г.

Присутствовали: Любимцев, Леонов, Осинский, Жигаловский, Политик.

СЛУШАЛИ: О фактах мародерства, пьянства, бытового разложения и т. д.

ПОСТАНОВИЛИ: Сенненский РК КП(б)Б признает, что постановление бюро Витебского обкома КП(б)Б о фактах мародерства, пьянства, очковтирательства, бытового разложения и других преступлений целиком и полностью относится к бригадам Сенненского района Леонова и Кириллова, указывающего на то, что в отрядах бригад имеются факты мародерства, пьянства и бытового разложения. В местах расположения отрядов процветает самогонокурение, отдельными партизанами допускаются грубости с мирным населением, изымаются незаконно продукты питания, одежда и другое имущество. Многие женщины и девушки партизанки не принимают участия в боевых операциях, не несут службы, в отрядах считаются женами командно-политического состава и удовлетворяют только их прихоти. Не всегда проверяются боевые операции диверсионных и боевых групп, что приводит к очковтирательству о количестве уничтоженной живой силы и техники противника. Некоторые командиры и комиссары оторвались от бойцов и не ведут воспитательной работы. В некоторых отрядах ослаблена партийно-массовая работа. Все это понижает дисциплину и боевую деятельность отрядов, ослабляет связь партизан с населением, тормозит развитие партизанского движения.

Сенненский райком партии отмечает, что в некоторых отрядах командование мало занимается боевыми вопросами и основное внимание уделяет вопросам личной роскоши, приобретению хорошей одежды, обуви для себя и своих жен, снабжению себя изысканным питанием и самогоном, не проявляя должной заботы о бойцах, не принимает решительных мер борьбы с преступлениями, что способствует распространению мародерства, пьянства и других явлений, в результате чего имеются следующие факты:

19 марта с. г. в дер. Углы партизанами 2-го батальона (командир Демин) бригады Кириллова, со взломом замков были взяты: корова у партизанских семей, при этом были избиты гражданки Шавель и Дементьева. Вместо наказания виновных командование батальона скрыло этот факт. Этого же числа в дер. Каменец партизанами этого же батальона у граждан Гамоша Егора, Позняка В., Скакуна Данила, Островского Алексея, ночью украдена рожь, овес, куры и белье, при этом угрожали расстрелом.

9 апреля партизаны отряда им. Кутузова (командир отряда Шевцов) бригады Леонова Саврат Г. И., Атращенко А. С., Талуй В. в дер. Старые Лавки взломали замок в склепе, раскопали яму и взяли у семьи партизана соль, подошву и зерно.

30 марта в дер. Вал партизан отряда им. Б. Хмельницкого (командир Пилипенок) Алексеев И. Е., будучи пьяным, избил Голубовского С. П. и его жену, произведя над головой несколько выстрелов.

19 апреля партизаны отряда им. Ал. Невского (командир отряда Паценко) Шибеко Н. К. (старший группы) с 2 бойцами в дер. Бояры побоями и стрельбой в квартире вымогали у гражданки Ткаченко Феклы самогон. Командир партизанского отряда «Богдан Хмельницкий» тов. Пилипенок и комиссар т. Семеньков грубо и с нанесением побоев незаконно изъяли у двух граждан дер. Замочек некоторое имущество.

Партизаны отряда Захарова — Нечаев, Русково, Петракович и Дыманов в дер. Клишино, в пьяном виде насильным путем отняли у крестьян соль. Командир хоз. взвода партизанского отряда Чапаева Горбачев М. и старшина Горбачев Е. систематически пьянствуют. Горбачев Е., имея при себе законную жену, принудил к сожительству партизанку.

В м. Черея партизан бригадной разведки Мелеев Е. Е. взломал замок, украл личные вещи у гражданки Самодуровой.

Подобные явления могли распространяться лишь потому, что со стороны командиров и комиссаров не ведется должная партийно-политическая работа и не пресекаются строжайшими мерами виновники преступлений, отсутствует большевистская бдительность и недооценивается серьезность и ответственность переживаемого нашей родиной момента.

Исходя из этого Сенненский РК КП(б)Б ПОСТАНОВЛЯЕТ:

Обязать командиров, комиссаров и секретарей парторганизаций бригад и отрядов устранить указанные выше недостатки, порочащие партизанское движение, ослабляющее борьбу партизан с оккупантами, пресекать эти явления самым строжайшим образом, от кого бы они не исходили.

Строжайше воспретить кому бы то ни было самогонокурение, изъять и уничтожить самогонные аппараты. У крестьян, занимающихся самогонокурением, изъять излишки зерна и картофеля, оставив необходимую норму для проживания и посева.

Сурово наказывать виновных партизан, как рядовых, так и командиров, за пьянство, мародерство, бытовое разложение и другие преступления, рассматривая их как пособников врага.

Тщательно проверять каждую боевую операцию диверсионных и боевых групп и жестоко карать за очковтирательство и обман.

Всех вооруженных женщин и девушек — партизанок из штабов, перевести в подразделения бойцами, диверсантками и разведчиками, дав им возможность проявить себя на боевой работе. Не вооруженных использовать на хозяйственных работах.

Перевести в диверсионные группы всех диверсантов мужчин и женщин, окончивших спец. школы.

Исключить всякие привилегии для жен командно-политического состава, дав им возможность выполнять свой долг перед родиной наравне со всеми партизанами. Изъять у них лошадей и передать для перевозки раненых, имущества отряда или разведки.

Считать обязательным для командиров и комиссаров вести скромную и простую личную жизнь, способствуя этим созданию подлинной военной дисциплины в отрядах, основанной на сознании своего долга перед родиной.

Беспощадно карать тех, кто по-тунеядски, под силой оружия или используя свой авторитет власти, занимается благоустройством своей личной жизни за счет населения.

Пересмотреть штаты хоз. взводов и укомплектовать их из числа проверенных честных партизан, сократив до минимума пассивный и обслуживающий ком. политсостав в отрядах, ординарцев, хозяйственников, кухарок и т. д.

Обязать комиссаров и секретарей парторганизаций бригад и отрядов не позднее 10 мая с. г. провести партийные и комсомольские собрания с вопросом реализации данного постановления и принять меры развертывания массово-воспитательной работы по изжитию указанных преступлений.

Сенненский РК КП(б)Б предупреждает командиров, комиссаров и секретарей парторганизаций бригад и отрядов, что они первые несут строжайшую ответственность перед коммунистической партией и советской властью за политическую и боевую деятельность своих бригад и отрядов:

Обязать зав. отд. пропаганды и агитации райкома партии не позднее 7 мая с. г. созвать партийный актив партизанских бригад и отрядов по указанным выше вопросам. Докладчиком утвердить комбрига тов. Леонова.

Обязать секретаря Сенненского РК ЛКСМБ тов. Никитина на основе данного постановления развернуть массово-политическую работу по воспитанию комсомольцев и несоюзной молодежи отрядов, изживая указанные выше недостатки.

Настоящее постановление довести до сведения всех коммунистов бригад и отрядов, нацелив их на устранение преступных явлений.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 309. Л. 88, 88аб., 89, 89аб., 90.

ПАСТАНОВА СЕННЕНСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б АБ ЗБОРЫ СРОДКАЎ НА ПАБУДОВУ ТАНКАВАЙ КАЛОНЫ «ПАРТЫЗАН ВІЦЕБШЧЫНЫ»

10 красавіка 1944 г.

Бюро Сенненского РК КП(б)Б обращает внимание командиров, комиссаров и секретарей первичных парторганизаций п/бригад и отрядов, что во всех районах Белоруссии развернулось массовое патриотическое движение по сбору средств на вооружение Красной Армии. Трудящиеся Витебской области отдают все свои сбережения на построение танковой колонны «Партизан Витебщины».

Исходя из этого Сенненский РК КП(б)Б постановляет:

1. а) обязать командиров, комиссаров, партийные организации п/отрядов Сенненского района развернуть массовый сбор средств среди партизан и населения на построение танковой колонны «Партизан Витебщины», широкую разъяснительную работу вокруг этого мероприятия, возглавив это важнейшее военно-политическое дело, подавая пример для всех партизан и населения в деле сдачи своих сбережений (денег, облигаций, ценных вещей) на вооружение Красной Армии...

в) практиковать добровольные отчисления из зарплаты партизан и партизанок на построение танковой колонны «Партизан Витебщины».

Все собранные средства сдавать в Сенненский РК КП(б)Б.

Секретарь Сенненского РК КП(б)Б Любимцев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 308. Л. 158.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМІСАРА ПАРТЫЗАНСКАЙ БРЫГАДЫ КІРЫЛАВА АБ ПАРТЫЙНА-ПАЛІТЫЧНАЙ РАБОЦЕ за красавік 1944 г.

1 мая 1944 г.

...Собрано средств среди населения на сумму 13672 руб., которые переданы в Сенненский РК КП(б)Б для пересылки в обком, из них 75 руб. серебром, 4125 руб. облигациями и 9472 руб. деньгами.

Комиссар бригады Кириллов

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 95.

З ПАЛІТДАНЯСЕННЯ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ АЛЯКСАНДРА НЕЎСКАГА СЕННЕНСКАЙ БРЫГАДЫ за красавік 1944 г.

7 мая 1944 г.

...Отряд за апрель м-ц имел три засады, с них одна не совсем удачная, было убитых и раненых, количество установить не удалось.

Группа, где старый Зелепуга Анатолий, спустила под откос один вражеский эшелон, взорван один паровоз, 10 вагонов с живой силой, 4 пулеметных площадок и платформ на дороге Крупки— Прияминск. Вблизи дер. Яроцкая его же группа взорвала 2 вражеские автомашины.

Группа тов. Луговцова Александра взорвала 2 вражеские автомашины. Этой же группой взорваны 2 пароконные повозки. Всего убито фрицев 15, ранено 16...

Проведено собраний в разных населенных пунктах 7 на разные темы...

В результате проведенной работы в д. Замочки население в порядке добровольности сдало нашему отряду 78 пудов хлеба и 5 пар белья. В дер. Лукомле 5 мая на собрании 2-х общин сдали 30 пудов хлеба. Такое отношение населения к партизанам.

Наш отряд развернул большую работу в проведении весенне-посевной кампании, в дер. Замочка посеяно 5 га огорода. Оставлено 4 коня для посевной в деревнях Волосовичи, Млын и др.

В местечке Лукомле приступили к посевной, разбиты взводы, которые будут помогать сеять. О количестве посеянного будет сообщено дополнительно.

Отношение населения к вражеской агитации отрицательное.

За апрель месяц нами распространено мало литературы, в связи с ее отсутствием. Всего распространено 12 номеров газет «Большевистская трибуна» и сводок Совинформбюро.

И. о. комиссара п/отряда им. А. Невского Геллер

7/V-44 г.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. л. 85—87.

З ПРАТАКОЛА № 5 ПАСЯДЖЭННЯ БАГУШЭЎСКАГА ПАДПОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

30 кастрычніка 1944 г.

СЛУШАЛИ: Постановление Витебского обкома о фактах мародерства, пьянства, бытового разложения и очковтирательства в среде партизан.

Высказались: т. Болотин, Шарико, Ходунькин, Черкасова, Рыжиков В. Т., Сос Д. М., Прохоренко.

ПОСТАНОВИЛИ: РК КП(б)Б отмечает, что постановление обкома КП(б)Белоруссии о фактах мародерства, самогонокурения, бытового разложения и очковтирательства целиком и полностью относятся до нашей бригады. Так, например, в 5 отряде имелись случаи пьянства отдельных партизан (Максак, Батылов и др.), в 3-м отряде группа бойцов в пьяном виде, находясь на задании, была окружена и уничтожена немцами. В этом же 3-м отряде имеют место воровство коров у крестьян, взлом замка, взлом буртов картофеля без разрешения командования и так далей. Во 2-м отряде есть случаи очковтирательства со взрывом автомашины. Все эти факты понижают боевую дисциплину в отрядах, ослабляют связь с местным населением, играя на руку врагу. И они явились только в результате слабости партийно-политической и массовой работы со стороны политаппарата бригады и партийной организации.

1. РК КП(б)Б предлагает всем первичным парторганизациям, комиссарам отрядов и всем коммунистам категорически прекратить пьянство, самогонокурение, очковтирательство, мародерство и бытовое разложение в отрядах. Лиц виновных, замеченных в этих безобразиях, от кого бы они не исходили, привлекать к суровой партийной и партизанской ответственности.

2. По примеру 1 и 3 отрядов, во всех отрядах бригады организовать боевые и диверсионные группы женщин и девушек, направляя их на боевые дела в борьбе с немецкими захватчиками, и не позже 1 июня доложить командованию бригады и РК КП(б)Б о проделанной работе по привлечению женщин-партизанок в активную борьбу против немецких бандитов.

3. Обязать командиров и комиссаров отрядов окончательно изжить имеющие случаи воровства партизанами у местного населения и неправильного взаимоотношения с ними, принимая строгие меры к тем партизанам, которые допускают несоветские отношения к местному населению.

4. Напомнить всем командирам и комиссарам, коммунистам и комсомольцам бригады, что за все их действия в тылу врага они несут ответственность перед партией Ленина—Сталина, перед советским народом, перед родиной.

СЛУШАЛИ: О дислокации бригады.

Высказались: Лисецкий, Рыжиков, Прохоренко, Шарипо, Хвощ.

ПОСТАНОВИЛИ: РК КП(б)Б считает необходимым, несмотря на тяжелые условия в Богушевском районе, держать 3 отряда в смену. Не позже 2 мая послать 5 отряд в район Каковка—Погребенка с действиями на шоссе Витебск—Орша и на железной дороге. Его через 3—4 недели сменяет 1-й отряд. В район Адамово-Узречье, Голошкино послать 4-й отряд, его заменяет 3-й отряд, 2-й отряд район Стэцево—Рындево, сменяет 3-й отряд.

Предложить уходящим отрядам обеспечить действующих партизан в вышеуказанных районах непрекосновенным запасом питания с расчета 2—3 недели не меньше, нападать на обозы противника и питаться за счет немцев.

Об успешных боевых делах доносить командованию бригады не реже чем 2—3 раза в неделю.

Секретарь Богушевского РК КП(б)Б Витебской области Прохоренко

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 210. Л. 26—26об.

ВЫПІСКА З ПРАТАКОЛА № 23 ПАСЯДЖЭННЯ БЮРО СЕННЕНСКАГА РАЙКОМА КПБ АБ ПРЫЗНАННІ ПАДПОЛЬНАЙ КАМСАМОЛЬСКА-МАЛАДЗЁЖНАЙ ГРУПЫ ВЁСКІ СІМАКІ МАШКАНСКАГА СЕЛЬСАВЕТА

5 сакавіка 1969 г.

...Бюро РК КПБ постановляет:

1. Считать установленной деятельность комсомольско-молодежной подпольной группы в деревне Симаки Мошканского сельского Совета Сенненского района с июля 1941 года по сентябрь—октябрь 1943 года.

2. Просить Институт истории партии при ЦК КПБ внести в списки подпольных групп комсомольско-молодежную группу, действовавшую в деревне Симаки Сенненского района в составе: Нахаева Анатолия Александровича, Ляховской Александры Никифоровны, Уткина Бориса Ивановича, Гормозова Константина Николаевича, Шандюкова Ивана Павловича, Гришанова Михаила Астаповича, Машеро Виктора Марковича, Шашкова Анатолия Ивановича, Ляховского Петра Мартыновича, Ляховского Леона Сергеевича, Ляховской Елены Никифоровны, Цветковой Евгении Павловны, Радюк Павла Максимовича, Гришанова Григория Федоровича, Кацера Алексея Ивановича, Винокурова Семена Афанасьевича, Шелухо Алексея Сергеевича, Нахаева Аркадия Александровича, Гришанова Дмитрия Федосовича, Шелухо Сергея Михайловича, Лебедева Сергея Куприяновича.

Секретарь Сенненского райкома КПБ Е. Радецкий.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4843. Воп. 1. Спр. 1. Л. 2.
Дакументы падрыхтаваў да друку У. І. Лемяшонак.

ВЫЗВАЛЕННЕ

Спякотны чэрвень 1944-га

У гісторыю Вялікай Айчыннай вайны 1944-ы ўвайшоў як год выгнання нямецка-фашысцкіх захопнікаў за межы Савецкага Саюза. Сярод грандыёзных падзей года асобае месца займае, як па стратэгічных і палітычных мэтах, так і па свайму размаху, Беларуская наступальная аперацыя.

План Беларускай аперацыі, распрацаваны Стаўкай Вярхоўнага Галоўнакамандавання, меў галоўную мэту — разграміць адну з найбольш моцных груповак праціўніка на савецка-германскім фронце — групу армій "Цэнтр", вызваліць Беларусь і стварыць спрыяльныя ўмовы для далейшых аперацый па вызваленню Літвы, Латвіі, Польшчы.

Да пачатку летняга наступлення Чырвонай Арміі нямецка-фашысцкія войскі займалі ў Беларусі загадзя падрыхтаваную, добра арганізаваную абарону. Канфігурацыя фронту тут паўставала ў выглядзе вялізнага выступу на ўсход, які гітлераўскае камандаванне называла "беларускім балконам". Яно добра разумела стратэгічнае значэнне гэтага "балкона". Ён прыкрываў карацейшы шлях да Германіі і забяспечваў яе войскам галоўныя камунікацыі на ўсім Усходнім фронце. Вярхоўнае камандаванне вермахта прадпісвала абараняць рубяжы Беларусі, як рубяжы самой Германіі.

Да разгрому нямецка-фашысцкіх войск у Беларусі грунтоўна рыхтаваліся 1-ы Прыбалтыйскі (камандуючы генерал-арміі І. Х. Баграмян), 3-і Беларускі (камандуючы генерал-палкоўнік І. Д. Чарняхоўскі), 2-і Беларускі (камандуючы генерал-палкоўнік Г. Ф. Захараў), 1-ы Беларускі (камандуючы генерал арміі К. К. Ракасоўскі, 29 чэрвеня прысвоена званне маршала) франты.

Штабы франтоў у глыбокай тайне распрацоўвалі планы аперацыі. Іх прапановы лягліў аснову плана наступлення, які атрымаў кодавую назву "Баграціён".

На ўсіх чатырох франтах вялася напружаная работа па падрыхтоўцы маючай адбыцца аперацыі. Быў прыняты комплекс захадаў па павышэнню баяздольнасці аб'яднанняў, злучэнняў, часцей і падраздзяленняў. Ставілася мэта навучыць усіх — ад камандуючага арміяй да радавога байца — умела дзейнічаць у баях. Ад гэтага залежала ажыццяўленне стратэгічных і тактычных задум. Прыбылі прадстаўнікі Стаўкі: на 1-ы Прыбалтыйскі і 3-і Беларускі франты — маршал А. М. Васілеўскі, на 2-і і 1-ы Беларускія франты — маршал Г. К. Жукаў.

31 мая камандуючыя чатырох франтоў атрымалі дырэктывы Стаўкі.

Камандуючаму войскамі 3-га Беларускага фронту загадвалася:

"1. Падрыхтаваць і правесці аперацыю з мэтай ва ўзаемадзеянні з левым крылом 1-га Прыбалтыйскага фронту і 2-м Беларускім фронтам разграміць віцебска-аршанскую групоўку праціўніка і выйсці на р. Бярэзіну, для чаго прарваць абарону праціўніка, наносячы два ўдары:

а) адзін удар сіламі 39-й і 5-й армій з раёна на захад ад Лёзна ў агульным напрамку, на м. Багушэўск, Сянно, часткай сіл гэтай групоўкі наступаць у паўночна-заходнім накірунку, абыходзячы Віцебск з паўднёвага захаду, з мэтай ва ўзаемадзеянні з левым крылом 1-га Прыбалтыйскага фронту разграміць віцебскую групоўку праціўніка і авалодаць горадам Віцебскам;

б) другі ўдар сіламі 11-й і 31-й армій наўсцяж Мінскай аўтастрады ў агульным накірунку на Барысаў: часткай сіл гэтай групоўкі ўдарам з поўначы авалодаць горадам Оршай.

2. Найбліжэйшая задача войск фронту — авалодаць рубяжом Сянно, Орша. У далейшым развіваць наступленне на Барысаў..."[1].

Перад наступленнем войскі атрымалі загады і звароты ваенных саветаў франтоў і армій. З іх зместам быў азнаёмлены ўвесь асабовы склад часцей і злучэнняў. У апошні дзень перад пачаткам аперацыі адбыліся мітынгі, сходы і прыватныя гутаркі, на якіх савецкія воіны давалі клятву разграміць ворага, вызваліць родную Беларусь.

З лістоўкі-звароту Ваеннага савета 3-га Беларускага фронту да войск фронту ў сувязі з пачаткам Беларускай наступальнай аперацыі:

22 чэрвеня 1944 года

ТАВАРЫШЫ ЧЫРВОНААРМЕЙЦЫ, СЯРЖАНТЫ І АФІЦЭРЫ!

Войскі нашага фронту, выконваючы загад Вярхоўнага Галоўнакамандавання, сёння пераходзяць у рашучае наступленне на ворага.

Краіна ўсклала на нас слаўную і пачэсную задачу — давяршыць разам з усёй Чырвонай Арміяй справу поўнага ачышчэння савецкай зямлі ад гітлераўскай нечысці. Радзіма-маці, савецкі народ... далі нам свяшчэнны загад — наступаць, скрышальна граміць ворага і ісці толькі наперад і наперад!

Доблесныя воіны!

Напярадзе перад вамі зямля шматпакутнай, катаванай фашыстамі Савецкай Беларусі. Фашысцкія вылюдкі здзекваюцца над зняволенымі савецкімі людзьмі, па-зверску знішчаюць безабаронных жанчын, старых і дзяцей. У попел і руіны ператварылі фашысты квітнеўшыя гарады і вёскі Беларусі. Яны павысякалі сады і стварылі ў іх лагеры смерці для нашых сясцёр і братоў. Яны разбурылі гістарычныя помнікі і паставілі вісельні. Стогне пад фашысцкім прыгнётам родная Беларусь, просіць ратунку ў вас і кліча да бязлітаснай помсты.

Надышоў час суровай расплаты!

Мы ідзем наперад, на вызваленне Савецкай Беларусі. Перамога над ворагам зараз блізкая як ніколі.

<...>

Біце ворага без літасці і стомы! Помсціце ворагам за ўсё: за нашы разбураныя гарады і вёскі, за забітую маці, бацьку, за зганьбаваную жонку, сястру, нявесту; за расстраляных, спаленых, скалечаных безабаронных, ні ў чым не вінаватых дзяцей; за таварышаў, што загінулі ў баі. Помсціце фашыстам за кожны дзень перажытых нашым народам пакут і мук. Няхай вашы ўдары будуць імклівымі, дакладнымі і бязлітаснымі.

Наперад, на захад, доблесныя воіны!

Наперад на вызваленне роднай Беларусі!

<...>[2]

З палымяным заклікам да нашых войск звярнуліся ўрад Беларусі і ЦК КП(б)Б: "Ідзіце бясстрашна наперад, — гаварылася ў ім. — Вам акажуць падтрымку нашы вёскі і гарады з тылу... Наш народ сустрэне вас як вызваліцеляў".

Старанна рыхтаваліся да аперацыі і партызаны. Беларускі штаб партызанскага руху загадзя вызначыў задачы па аказанню ўсямернай дапамогі Чырвонай Арміі. Найважнейшымі з іх былі нанясенне ўдараў па тылах групы армій "Цэнтр",

[1] Расійскі дзяржаўны ваенны архіў. Ф. 3. Воп. 11556. Спр. 15. Л. 288—289.
[2] Расійскі дзяржаўны ваенны архіў. Ф. 241. Воп. 2656. Спр. 51. Л. 375.

дэзарганізацыя работы транспарту, сувязі, сістэмы забеспячэння, адцягненне як мага большай колькасці сіл ворага на ахову ваенных аб'ектаў, скоўванне яго аператыўных рэзерваў, разведка.

За дзень да пачатку аперацыі ў палосах дывізій першага эшалону перадавыя батальёны правялі разведку боем. У 16 гадзін 25 мінут, пасля магутнай артылерыйскай падрыхтоўкі, перадавыя батальёны перайшлі ў наступленне. На багушэўскім напрамку перадавыя батальёны 5-й арміі за дзень бою выканалі задачу — захапілі першую траншэю, авалодалі другой, а ў некаторых месцах і трэцяй траншэяй, прасунуўшыся на 2—3 кіламетры. У цэлым удалося ўдакладніць контур пярэдняга краю і сістэму артылерыйскага агню праціўніка. Па сведчанні ўзятага ў палон камандзіра 206-й пяхотнай дывізіі генерал-лейтэнанта Хітэра, германскае камандаванне прыняло разведку боем за чарговае няўдалае наступленне нашых войск. Гэта быў яшчэ адзін пралік гітлераўцаў, з прычыны чаго ўдар на наступны дзень асноўных сіл савецкіх войск аказаўся для іх яшчэ больш нечаканым.

І вось наступіў доўгачаканы дзень у жыцці беларускага народа. 23 чэрвеня 1944 г. галоўныя сілы 1-га Прыбалтыйскага, 3-га і 2-га Беларускіх франтоў пасля магутнай артылерыйскай і авіяцыйнай падрыхтоўкі перайшлі ў наступленне на віцебскім, аршанскім і магілёўскім напрамках. На наступны дзень па варожых пазіцыях на бабруйскім напрамку абрушылі ўдары войскі 1-га Беларускага фронту.

Ключавым апорным пунктам гітлераўцаў на напрамку галоўнага ўдару 3-га Беларускага фронту з'яўляўся гарадскі пасёлак Багушэўск. Каб развіць агульнае наступленне, неабходна было авалодаць ім у найкарацейшы тэрмін.

Да апоўдня другога дня наступлення 315-я і 144-я стралковыя дывізіі, пераадольваючы ўпартае супраціўленне праціўніка, падышлі да самага Багушэўска, які гітлераўцы ператварылі ў моцны вузел абароны, прыкрыты трыма лініямі траншэй, агароджамі з калючага дроту і міннымі палямі. Акрамя таго, на дарогах праз кожныя 100—150 метраў стаялі дараўняна-земляныя брустверы ці бункеры, прыкрываўшыя штурмавыя гарматы. У самым гарадскім пасёлку, амаль у кожным доме і нават у развалінах, былі абсталяваны агнявыя кропкі.

Добра ўмацавалі гітлераўцы і ўсе населеныя пункты вакол Багушэўска і ўпарта змагаліся за іх. Напрыклад, на апошняй пазіцыі перад Багушэўскам Аляксандраўка—Заазёрнае, на якую наступаў 850-ы стралковы полк, гітлераўцы тры разы контратакавалі сіламі батальёна пры падтрымцы 12—15 танкаў. Але полк адбіў усе контратакі, а 3-і батальён пад камандаваннем маёра Мацвеева нават уварваўся ў Заазёрнае. Праўда, ноччу праціўніку ўдалося выбіць батальён з вёскі. Падцягнуўшы артылерыю, 850-ы полк раніцай 25 чэрвеня аднавіў атаку. Гітлераўцы не вытрымалі ўдару і пачалі адступаць, падпальваючы хаты.

У гэтых баях па-геройску змагаліся камандзіры батальёнаў І. П. Луеў і В. Г. Мацвееў, камандзіры рот А. Н. Старасценка, А. В. Юрчанка, В. С. Дзяменцеў і інш. У крытычны момант бою, калі гітлераўцы контратакай імкнуліся выбіць савецкіх воінаў з Заазёрнага, кулямётчык С. Абдурахманаў, радавы І. В. Міхайлаў і наводчык 45-мілімятровай гарматы А. П. Іваноў былі паранены, аднак не пакінулі поля бою, а змагаліся, пакуль не адбілі апошнюю контратаку ворага. За гэты подзвіг яны былі ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

Нягледзячы на ўпартае супраціўленне гітлераўцаў, Багушэўск патрэбна было вызваліць неадкладна, таму што ён з'яўляўся ключавым апорным пунктам у абароне ворага на накірунку галоўнага ўдару 5-й арміі і 3-га кавалерыйскага корпуса. Сваім выгадным размяшчэннем Багушэўск трывала прыкрываў міжазер'е Кічына—Серакарытня, накірунак на Сянно.

Войскі 5-й арміі працягвалі наступленне на Багушэўск, пераадольваючы тут супраціўленне высунутых з тылу 14-й і 95-й пяхотных дывізій немцаў. А другой палове дня, 24 чэрвеня, калі паспяхова дзейнічаючыя войскі арміі сустрэлі ўпартае супраціўленне ворага перад Багушэў-

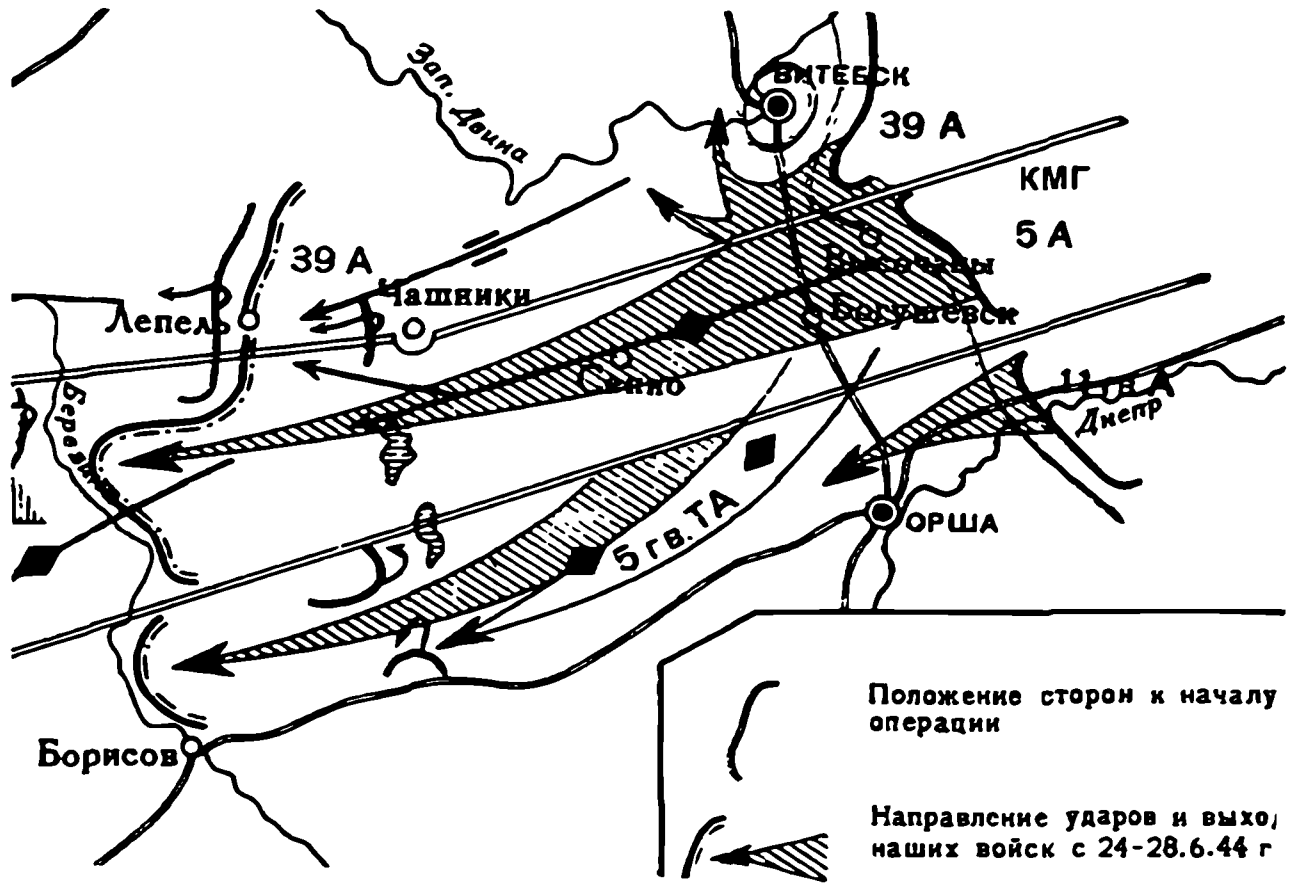

Карта-схема прарыву варожай абароны і вызвалення Сенненскага раёна

скам, на дапамогу чырвонаармейцам прыйшла авіяцыя. Удар па праціўніку тут нанеслі 90 самалётаў По-2 і 180 Іл-2. Пасля магутных удараў бамбардзіроўшчыкаў і штурмавікоў супраціўленне гітлераўцаў значна аслабела, і войскі 5-й арміі пайшлі на штурм Багушэўска: 215-я стралковая дывізія сумесна з 153-й танкавай брыгадай двума палкамі наносілі ўдар з раёна Бугаі на паўночную ўскраіну гарадскога пасёлка, а 144-я стралковая дывізія і 2-я гвардзейская танкавая брыгада наступалі на Багушэўск з усходу і паўднёвага ўсходу.

У баях за Багушэўск воіны гэтых часцей і злучэнняў праявілі выключную адвагу. Там, дзе праціўнік аказваў супраціўленне, пяхота, уварваўшыся ў размяшчэнне ворага, знішчала яго агнём і гранатамі ў рукапашных схватках. Ад пехацінцаў не адставалі і суправаджаўшыя іх разлікі супрацьтанкавых пушак.

Вось адзін з эпізодаў баёў за Багушэўск. Асабовы састаў 3-га стралковага батальёна (камандзір маёр І. І. Рудэнка) з 144-й стралковай дывізіі літаральна на плячах уцякаючых фашыстаў у вячэрнім змроку ўварваўся на ўсходнюю ўскраіну Багушэўска. Услед за перадавым батальёнам у пасёлак увайшлі ўсе падраздзяленні 499-га стралковага палка падпалкоўніка І. П. Сітко. Яго байцы і танкісты палкоўніка Я. Я. Духоўнага, ачышчаючы ад немцаў вуліцу за вуліцай, ужо ў цемры авалодалі чыгуначнай станцыяй Багушэўск. А з поўдня і паўднёвага ўсходу ў населены пункт увайшлі астатнія часці 144-й і 215-й стралковых дывізій.

У баях за Багушэўск асабліва вызначыліся авіятары: ўраджэнец вёскі Масоры Сенненскага раёна, намеснік камандзіра эскадрыллі старшы лейтэнант Іван Іларыёнавіч Камінскі, які пазней быў удастоены звання Героя Савецкага Саюза, камандзір штурмавога авіяпалка маёр І. М. Кухараў, камандзір эскадрыллі старшы лейтэнант А. Д. Асадыеў.

Сярод танкістаў узоры мужнасці паказалі старшы лейтэнант М. А. Фірсаў і капітан І. Я. Шапавалаў. Умела камандавалі пяхотай падпалкоўнік Р. Ф. Муслана ў і капітан І. П. Луеў. Кавалерыст яфрэйтар С. І. Балгарын знішчыў кулямётнае гняздо і 25 гітлераўцаў. Усе яны былі ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза.

Бой за Багушэўск працягваўся амаль усю ноч, толькі каля трох гадзін раніцы 25 чэрвеня 1944 г. гарадскі пасёлак поўнасцю ачысцілі ад гітлераўцаў. Было захоплена многа палонных і трафеяў, у тым ліку два эшалоны з харчаваннем, якія акупанты спрабавалі адправіць у Германію.

Авалоданне Багушэўскам мела вялікае аператыўнае значэнне: яно дазволіла паскорыць увод у прарыў конна-механізаванай групы пад камандаваннем генерал-лейтэнанта М. С. Аслікоўскага і 5-й

З. Фіглева.

гвардзейскай танкавай арміі пад камандаваннем маршала бронетанкавых войск П. А. Ротміслрава. Усяго ў прарыў уводзілася да 1000 танкаў і самаходных гармат.

Раніцай 25 чэрвеня, калі войскі 5-й арміі вялі паспяховыя баі на рубяжы возера Беразоўскае, лесу на захад ад Янава, механізаваныя брыгады 3-га гвардзейскага механізаванага корпуса рушылі на штурм Сянна, кавалерыя 3-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса, прарваўшы фронт праціўніка ў раёне Узрэчча—Янава, рынуліся на Расна і Абольцы. У прарыў рушылі танкавыя карпусы 5-й гвардзейскай танкавай арміі.

Вакол Сянна гітлераўцы абсталявалі моцныя абарончыя пазіцыі. Тут яны мелі батальён пяхоты, батарэі палявых гармат і мінамётаў, штурмавыя гарматы, танкі.

Прыкрываючыся начной цемрай, танкавыя падраздзяленні 3-га механізаванага корпуса абышлі Сянно, выйшаўшы да яго паўднёвай, усходняй і заходняй ускраін. Яны ўварваліся ў горад і завязалі вулічныя баі. Нечаканая і імгненная атака, якая суправаджалася масіраваным агнём, зламала супраціўленне праціўніка. Раніцай 25 чэрвеня 1944 г. Сянно было поўнасцю ачышчана ад ворага, увесь нямецкі гарнізон разгромлены. Праціўнік страціў чатыры штурмавыя гарматы "пантэры", тры лёгкія танкі, артылерыйскую батарэю, каля 70 аўтамашын. Страты забітымі і параненымі склалі каля чатырохсот чалавек, у палон трапілі 26 салдат і афіцэраў. Нашы страты склалі 23 забітых, 58 параненых.

З поля бою шмат параненых вынеслі медсёстры 359-га медсанбата, сярод іх Зоя Фіглева (Сёміна).

Аб тым, як ацэньвала нямецкае камандаванне заняцце нашымі войскамі Сянна, можна меркаваць, у прыватнасці, па выказванню нямецкага вучонага Гахенгольца: "3-і Беларускі фронт дасягнуў сваёй першай аператыўнай мэты, авалодаўшы міжрэччам Заходняй Дзвіны і Дняпра, і скарыстаў утварыўшуюся расколіну на поўдзень ад Віцебска для таго, каб нанесці глыбокі ўдар сваімі рухомымі злучэннямі праз горад Сянно ў фланг 4-й арміі".

Гітлераўцы, узятыя ў палон у Сенненскім раёне. Чэрвень 1944 г.

Сустрэча ветэранаў 215-й стралковай дывізіі, якая вызваляла Сенненшчыну.

У паласе наступлення 5-й арміі актыўна дзейнічалі партызаны, якія з'яўляліся сапраўднымі гаспадарамі на гэтай вялізнай прасторы. Яны аказвалі дапамогу войску. Сустрэўшыся з перадавымі часцямі, партызаны разам з імі білі ворага, а потым многія ўліліся ў склад арміі.

25 чэрвеня, пасля ўзяцця Сянна, войскі 3-га Беларускага фронту працягвалі паспяховае наступленне. Конна-механізаваная група на зыходзе дня перарэзала чыгунку Орша—Лепель на паўднёвым захадзе ад Сянна. Выйшаўшы на аператыўную прастору, злучэнні 5-й арміі стварылі рухомыя перадавыя атрады, якія імкнуліся не адставаць ад конна-механізаванай групы. На працягу дня галоўныя сілы арміі прасунуліся яшчэ на 20 км.

Наступленне савецкіх войск на захад імкліва працягвалася.

У. І. Лемяшонак, доктар гістарычных навук, Б. Дз. Даўгатовіч, кандыдат гістарычных навук.

Баі за Багушэўск

З успамінаў А. Я. Крываротава

Было гэта 23 чэрвеня 1944 года на подступах да гарадскога пасёлка Багушэўск, які ўяўляў сабой магутны вузел абароны ворага. Багушэўск з'яўляўся той ключавой пазіцыяй праціўніка, пры страце якой парушалася ўся сістэма абароны гітлераўцаў на Віцебскім участку.

Пасля шматгадзіннага жорсткага бою 31-я гвардзейская стралковая дывізія генерал-маёра Шчэрбіна, часткай якой быў і наш асобны гвардзейскі стралковы батальён гвардыі капітана Кудраўцава, вымушана была заняць не зусім выгодную пазіцыю. Роты батальёна займалі ўскраек лесу ў самай нізіне шырокага, з купінамі і высокай травой, поля. Вораг умацаваўся на невялікіх узгорках, дзе былі траншэі, пануючыя над мясцовасцю.

У 18 гадзін камбата выклікалі ў штаб палка. Загад камандавання быў кароткі і канкрэтны: "Авалодаць другой пазіцыяй траншэй на ўзгорку, замацавацца і быць гатовымі да вызвалення Багушэўска. Пачатак наступлення — 20 гадзін 15 мінут 23 чэрвеня 1944 года".

Дакладна ў вызначаны час, пасля кароткай артылерыйскай падрыхтоўкі, па ўсяму полю разнеслася гучнае "Ура-а-а!". Перад байцамі бранявым шчытом ішла рота танкаў Т-34. Баявы парыў наступаўшых быў такі магутны, што ні густыя разрывы мін, ні кулямётны лівень не ў сілах былі спыніць байцоў. Думалася: яшчэ дзве-тры хвіліны, і вогненная лава залье, затопіць гітлераўцаў. Але Багушэўск аказаўся моцным арэшкам. Вораг паспеў замацавацца. З фланга па наступаючых танках ударыла самаходка. Хітра схаваны "фердынанд" біў прамой наводкай, без промаху, і танк загарэўся. Ад удару другой самаходкі ўспыхнуў другі танк, трэці. Імкнучыся змяніць манеўр, танкісты замарудзілі рух усяго на адну мінуту. І тут новы ўдар. І зноў страты. Баючыся загубіць роту, адстрэльваючыся, танкі адышлі ў лес.

А ў той час, калі праціўнік сканцэнтраваў увагу на танках, камбат, ацаніўшы абстаноўку, павёў батальён у атаку. У кароткай схватцы знішчыўшы больш паўсотні гітлераўцаў, батальён паспяхова, з малымі стратамі захапіў траншэі ворага на ўзгорках і заняў кругавую абарону.

Гітлераўцы, хутка акапаўшыся, адкрылі шквальны артылерыйскі і мінамётны агонь. Было адбіта шэсць атак. Раніцой, на самым світанні, вораг пачаў магутную контратаку пры падтрымцы танкаў і самаходак. Тут асабліва вызначыўся камсамолец-гаркаўчанін Косця Ражазахаў. Ён гранатамі падарваў два варожыя танкі.

У цэнтры абароны мужна ўтрымліваў пазіцыі ўзвод разведкі, якім камандаваў гвардыі лейтэнант Бакі Юсенаў, які двойчы быў паранены, але поля бою не пакінуў. Мужна змагаліся з пераважаючымі сіламі ворага ўсе байцы-гвардзейцы ўзводаў гвардыі лейтэнантаў Фёдарава, Абыдзеннага, Зюляева, Матросава.

І вось наступіў той момант, калі перавага сіл праціўніка абазначылася яўна. Вораг перайшоў у самую жорсткую контратаку. Пачаўся рукапашны бой. Усё пайшло ў гэтай кароткай кровапралітнай схватцы: і стралковая зброя, і гранаты, і штыкі, і прыклады, і рыдлёўкі. Знішчаючы гітлераўцаў, батальён паспяхова ўтрымаў свае пазіцыі і не адступіў ні на крок.

Выціраючы далонню ўпацелы лоб, кулямётчык Саша Гладкоў вылаяўся: "Ды што ж гэта за гады — быццам з-пад зямлі лезуць, як мурашкі!"

Выконваючы загады камандзіра батальёна Кудраўцава, байцы праявілі выключную стойкасць. Але не мог не бачыць камбат, што вораг значна павялічвае сілы, што слабеюць роты батальёна. Адзін-два штурмавыя кідкі з танкамі — і фашысты абыдуць, перарвуць так удала занятыя яго гвардзейцамі ключавыя пазіцыі перад Багушэўскам, акружаць яго людзей і тады... Хіба ён, гвардзейскі камандзір, камуніст з дваццатых гадоў, можа дапусціць такое? Рашэнне прыйшло само сабою...

— "Арол", "Арол", я "Сокал"! Вы чуеце? Бой вяду на занятых пазіцыях. Перавага фрыцаў шматразовая. Прашу залп гвардзейскіх мінамётаў (сваіх укрыю!) — па ўсяму квадрату! Прашу залп!"

І ўздрыгнула навокал зямля. Грымоты заглушылі ўсе галасы і водгукі бою. Усё гарэла асляпляльна белым полымем, у якім не было нічога бачна, акрамя шчыльнай кіпячай вогненай масы. Потым — ні грымот, ні полымя, ні зялёнага травянога поля.

Нават лес быў іншым — чорна-карычневым, у падпалінах.

— Малайцы артылерысты! — пахваліў камбат тых, хто кінуў на галовы ворага спапяляючыя маланкі.

Нямала потым было ў нашага батальёна цяжкіх дзён і начэй, але баі пад Багушэўскам былі асабліва цяжкімі і памятнымі.

Наступае гвардзейская Віцебская

Другая гвардзейская Віцебская Чырванасцяжная ордэнаў Суворава і Кутузава танкавая брыгада ў складзе 5-й арміі ўдзельнічала ў прарыве абароны нямецкіх войск у раёне Багушэўска. Брыгадай камандаваў палкоўнік Яфім Яўсеевіч Духоўны.

Настрой асабовага саставу брыгады перад наступленнем быў бадзёры, прыўзняты. Напярэдадні 96 воінаў падалі заявы аб прыёме іх у члены і кандыдаты партыі.

Раніцой 23 чэрвеня пасля трох гадзін артпадрыхтоўкі брыгада пачала наступ-

ленне на вёску Александрова, авалодала населенымі пунктамі Панізоўе і Асіпова. Танкісты забяспечвалі перадавым атрадам дывізіі і плацдарм на паўднёвым беразе ракі Лучосы.

За дзень баёў праціўніку былі нанесены сур'ёзныя страты: знішчана каля 270 салдат і афіцэраў, 10 гармат, 33 кулямётныя кропкі, захоплена некалькі дзесяткаў немцаў у палон.

...25 чэрвеня разгарнуліся баі за вызваленне населеных пунктаў Цыпкі, Пасад, Забараўе, Янова, Сідорнічы, Лізуны, Куцькова, Тур'ева, Алексінічы і іншых прылеглых да іх вёсак. Асабліва жорсткі быў бой за Алексінічы, які працягваўся ўсю ноч з 25 па 26 чэрвеня.

Апынуўшыся ў акружэнні праціўніка, нашы воіны вымушаны былі весці не толькі агнявы, але і рукапашны бой, у ходзе якога было знішчана каля паўтысячы салдат і афіцэраў праціўніка і яшчэ больш узята ў палон. Вораг страціў тут 14 гармат, у тым ліку 3 самаходныя, 6 танкаў, 7 бронемашын, многа грузавых аўтамабіляў і іншай тэхнікі. У наступныя дні брыгада імкліва прасоўвалася на захад. Толькі за 26 чэрвеня яна прайшла наперад на 40 кіламетраў.

У гэтыя дні вызначыліся многія воіны і камандзіры падраздзяленняў.

Р. Калінін.

Палкоўнік Аляксандр Данілавіч Чарняхоўскі

У баях за Сенненшчыну загінуў гвардыі палкоўнік Аляксандр Чарняхоўскі, малодшы брат праслаўленага палкаводца, двойчы Героя Савецкага Саюза Івана Данілавіча Чарняхоўскага.

Аляксандр Данілавіч нарадзіўся ў 1908 г. у сям'і селяніна-батрака сяла Аксаніна, што за 45 км ад горада Умані на Украіне. Сям'я была вялікая, шасцёра дзяцей, жылі яны бедна, рана спазналі нястачу, голад, прыгнёт.

Аляксандр працаваў рабочым на чыгунцы, дзе яго брат Іван — слесар чыгуначнай станцыі Вапнярка — быў адным з арганізатараў камсамольскай ячэйкі. У 1924 г. акруговы камітэт камсамола накіраваў Івана ў Кіеўскае артылерыйскае вайсковае вучылішча, якое ён закончыў на "выдатна" ў 1928 г. Ад камандзіра дывізіі да генерала арміі і камандуючага 3-м Беларускім фронтам — такі шлях Івана Данілавіча ў гады Вялікай Айчыннай.

Аляксандр пайшоў па шляху свайго старэйшага брата, ён скончыў бранятанкавае вайсковае вучылішча, папаўняў свае веды на курсах, стаў афіцэрам-танкістам яшчэ да вайны. З 1941 г. на фронце. Ён абараняў Маскву, удзельнік многіх бітваў, у тым ліку пад Курскам, на Украіне, у Беларусі. За баявыя заслугі ўзнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I-й ступені, Аляксандра Неўскага, Чырвонай Зоркі і многімі медалямі.

...Чэрвень 1944 г. Пачалася вялікая Беларуская наступальная аперацыя "Баграціён". Пад Віцебскам ідуць самыя жорсткія баі. У гэты час гвардыі палкоўнік А. Д. Чарняхоўскі — намеснік камандзіра 2-й гвардзейскай танкавай брыгады, якой камандаваў палкоўнік Я. Я. Духоўны.

25 і 26 чэрвеня 1944 г. каля вёсак Узрэчча і Алексінічы была акружана нямецкая групоўка войск.

На захад ад вёскі Алексінічы цячэ рэчка Абалянка. Вакол лясы, балоты, возера. Два дні тут ішлі жорсткія баі. У іх непасрэдна ўдзельнічаў гвардыі палкоўнік Аляксандр Данілавіч Чарняхоўскі. Ён кіраваў танкавымі падраздзяленнямі. У баях знішчана вялікая колькасць гітлераўцаў, падбіта шмат гармат і танкаў ворага. Групоўка была разгромлена. Перамога здабыта, і за яе аддалі жыццё 122 салдаты, сяржанты, афіцэры і партызаны. У ліку загінуўшых быў і гвардыі палкоўнік Аляксандр Данілавіч Чарняхоўскі.

Л. Чванаў.

Лёс камандзіра

Пятнаццацігадовым юнаком сустрэў Сяргей Гарнак Кастрычніцкую рэвалюцыю. Ён вучыўся ў апошнім класе вышэйшага пачатковага вучылішча ў Сянне. Падлетак спадзяваўся, што рэвалюцыя для такіх, як ён, адчыніць дзверы ў новае, нязведанае жыццё. Але за яго

С. І. Гарнак.

трэба змагацца са зброяй у руках. Яго, як адукаванага хлопца, накіравалі ў 1918 годзе на працу ў крымінальна-следчую камісію пры Сенненскім павятовым ваенкамаце. А з 1919 года ўзялі на службу ў 775-ю роту. У роту ўваходзілі маладыя чырвоныя камандзіры, якія скончылі курсы. Такі строгі падбор быў невыпадковы, бо перад ротай стаяла задача ліквідацыі бандытызму ў павеце.

Праз чатыра гады Сяргея і яшчэ чатырох камсамольцаў накіравалі на вучобу ў Ленінградскае вышэйшае ваенна-інжынернае вучылішча. Пасля заканчэння — служба ў асобным сапёрным батальёне 16-га стралковага корпуса ў Магілёве, потым г. Асцэры на Украіне, будоўля ўмацаванняў на савецка-фінляндскай граніцы і ў Беларусі, каля Полацка. А ў 1939 годзе Гарнак прымаў удзел у вызваленні Заходняй Беларусі.

Перад пачаткам Вялікай Айчыннай вайны Сяргей Ігнатавіч служыў на граніцы ў Літве. Сапёрны батальён працаваў у тры змены — будаваў умацаванні, доты. Маральна вайскоўцы былі падрыхтаваны да самага страшнага, аднак вайна пачалася нечакана. Увесь дзень 22 чэрвеня трымалі абарону. У баях знішчылі батальёнам 5 нямецкіх танкетак. Атрымалі загад — адступаць на ўсход праз Каўнас. Адыходзячы, мініравалі дарогі, падрывалі масты. А потым батальён у складзе 11-й арміі абараняў Прыбалтыку. Нашы байцы стрымлівалі наступленне ворага. У няроўных баях не шкадавалі жыцця.

Адступаючы з цяжкімі баямі, Сяргей Ігнатавіч апынуўся на Ленінградскім фронце. Летам 1942 года яго прынялі ў партыю.

Вайна прынесла боль і пакуты ў кожную сям'ю. З першых дзён ваеннага ліхалецця не ведаў Сяргей Ігнатавіч нічога аб сваёй жонцы і траіх дзецях. Апошні раз бачыў іх у Каўнасе, шукаў увесь час. І ў рэшце рэшт прыйшло радаснае паведамленне на фронт, што сям'я эвакуіравалася і знаходзіцца ў Арзамасе.

Былі і незабыўныя, радасныя хвіліны ў тыя суровыя ваенныя гады. Ні з чым нельга параўнаць адчуванне, калі з баявымі часцямі Сяргей Ігнатавіч крочыў на захад, па тых шляхах-дарогах, па якіх даводзілася адступаць. Вызваленне Ноўгарада, Літвы, Латвіі, разгром Курляндскай групоўкі. У Прыбалтыцы С. І. Гарнак атрымаў кантузію. Пасля папраўкі маёр ехаў змагацца на Далёкі Усход супраць мілітарысцкай Японіі. Аднак у Бійску сустрэла вестка аб тым, што Японія капітулявала. Ён застаўся служыць інжынерам дывізіі ў Алтайскім краі. У 1946 годзе дэмабілізаваўся з арміі.

Пасля доўгіх гадоў разлукі з роднымі мясцінамі вярнуўся С. І. Гарнак у Сянно. Працаваў старшынёй планавай камісіі райвыканкома. За заслугі перад Радзімай узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, двума — Вялікай Айчыннай вайны II ступені, 6 медалямі.

А. Бельская.

Дакументы сведчаць

З ДАКЛАДНОЙ ЗАПІСКІ НАЧАЛЬНІКА РАЗВЕДУПРАЎЛЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА ЧЫРВОНАЙ АРМІІ ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЭНАНТА Ф. КУЗНЯЦОВА НАЧАЛЬНІКУ ГАЛОЎНАГА ПАЛІТЫЧНАГА ЎПРАЎЛЕННЯ ЧЫРВОНАЙ АРМІІ ГЕНЕРАЛ-ПАЛКОЎНІКУ А. С. ШЧАРБАКОВУ АБ ГУТАРЦЫ ГАЛАВЫ АНГЛІЙСКАЙ ВАЕННАЙ МІСІІ Ў СССР ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЭНАНТА БАРРОУЗА З НЯМЕЦКІМІ ВАЕННАПАЛОННЫМІ ПРЫ НАВЕДВАННІ ІМ 3-га БЕЛАРУСКАГА ФРОНТУ

8 ліпеня 1944 года

Командир 404 пп 246 пд полковник Карл Фридрих Хойер, захвачен в плен 2.7.1944 г. в районе Сенно, 1897 г. рождения, в армии с 1914 г., награжден железным крестом I и II класса и немецким крестом в золоте.

Вопрос: Как с Вами обращаются в плену?

Ответ: Неплохо.

Вопрос: При каких обстоятельствах Вы были взяты в плен?

Ответ: 246 пд была разгромлена в районе Витебска. Я, являясь командиром 404 полка, был назначен командовать остатками 246 пд — свыше 1000 человек, с которыми должен был прорвать кольцо окружения и соединиться с основными силами германских войск. В районе Сенно остатки дивизии были наголову разгромлены, и я вынужден был сдаться в плен.

Вопрос: Каково было настроение личного состава Вашей части в момент окружения?

Ответ: Вначале — это относится к первым дням окружения — настроение солдат и офицеров было хорошее, большинство находившихся в окружении войск чувствовало себя бодро, но затем, вследствие тяжелых потерь и безвыходности положения, потери связи, управления и взаимодействия войск — моральный дух солдат и офицеров упал.

Вопрос: Известно ли Вам, где теперь находятся германские войска?

Ответ: Я лично ориентировку потерял с 26 июня, когда в районе Островно наши войска были рассеяны, и я утратил с ними всякую связь. 2 июля я был пленен. Как 404 пп, так и 246 пд прекратили свое существование. Уже на 26 июня 246 пд потеряла 50% вооружения и людского состава.

Вопрос: Каков, по Вашему мнению, может быть исход войны для Германии? (Задан генерал-майором тов. Славиным).

Ответ: Ответить на этот вопрос затрудняюсь, так как не знаю, сумеет ли наше командование своевременно подтянуть на угрожаемые участки те резервы, которые еще имеются в Германии. Победить должен сильнейший противник, сильнейшим же, кажется, является Россия.

Вопрос: Что Вам известно о военных действиях в Нормандии?

Ответ: До 26 июня я знал все, что сообщали германские газеты и радио. Мне известно также, что союзники захватили Шербур. С 26 июня никаких сведений о положении на этом военном театре не получал.

Начальник разведывательного управления
Генштаба Красной Армии
генерал-лейтенант Ф. Кузнецов.

Расійскі дзяржаўны ваенны архіў. Ф. 32. Воп. 11309. Спр. 211. Л. 289—290.

СА ЗВОДКІ АБАГУЛЬНЕНАГА БАЯВОГА ВОПЫТУ ШТАБА 3-га БЕЛАРУСКАГА ФРОНТУ ПА РАЗГРОМУ ВІЦЕБСКАЙ ГРУПОЎКІ ПРАЦІЎНІКА Ў ЧЭРВЕНІ 1944 ГОДА

24 ліпеня 1944 г.

4. Овладение Богушевским узлом сопротивления

После прорыва войсками 5-й армии обороны противника разбитые на переднем крае и в тактической глубине разрозненные части 299-й, 256-й пд и подведенные из резерва части 99-й и 14-й пд продолжали отходить в западном и юго-западном направлениях, прикрывая важный узел грунтовых дорог Богушевск.

24 июня, стремительно преследуя противника, 72-й и 65-й стр. корпуса со 2-й гв. танковой бригадой подошли к Богушевску.

Противник, имея вокруг города три линии траншей, оказывал упорное сопротивление нашим частям.

С целью ускорить овладение Богушевском в бой была введена из второго эшелона 144-я стрелковая дивизия 65-го ск, которая начала наступление, нанося удар на восточную окраину города. В направлении северной окраины действовала двумя полками 215-я стрелковая дивизия.

В результате решительного штурма части 144-й и 215-й сд совместно с 2-й гв. тбр к 21.00 24.6.1944 г. овладели Богушевском.

Овладение Богушевском имело большое оперативное значение: оно позволило ускорить ввод в прорыв подвижных соединений, маршрут которых по условиям местности был привязан к этому узлу дорог, и дало возможность силами подвижных соединений нанести удар на юго-запад в направлении Толочина в обход крупной группировки противника, продолжавшей удерживать район Орши.

5. Перенос усилий операции с Оршанского направления на Богушевское

По замыслу операции 5-я танковая армия предназначалась для развития успеха общевойсковых соединений после прорыва ими всей тактической глубины обороны противника.

Использование армии намечалось по двум вариантам:

а) на Оршанском направлении, в полосе магистрали Москва—Минск;

б) на Богушевском направлении, в полосе 5-й армии с выходом затем на магистраль в районе Толочина и с дальнейшим движением в полосе магистрали на Борисов.

К исходу 23.6 полностью обозначился прорыв обороны противника на Богушевском направлении, где 5-я армия имела продвижение на глубину до 17 километров. В то же время продвижение наших войск на Оршанском направлении было незначительным.

В соответствии со сложившейся обстановкой Командующий фронтом 24.6 принял решение 5-ю танковую армию использовать по второму варианту и поставил следующую задачу: войти в прорыв в полосе наступления 5-й армии на участке Языково, Высочаны, Бабиновичи и к исходу первого дня ввода в прорыв овладеть районом Кохановo, Толочин. Передовыми отрядами в этот же день овладеть м. Бобр.

В дальнейшем, овладеть Борисовом и переправами через р. Березина на фронте свх. Веселово, Борисов, Бол. Ухолоды.

В результате принятого решения основные усилия войск фронта были перенесены на Богушевское направление, где кроме 5-й та действовала конно-механизированная группа. Всего здесь вводилось в прорыв до 1000 танков и СУ.

Начальник оперативного управления штаба
3-го Белорусского фронта генерал-майор Иголкин.

Расійскі дзяржаўны ваенны архіў. Ф. 241. Воп. 2593. Спр. 495. Л. 95—96.

Падрыхтаваў да друку У. І. Лемяшонак.

Героі-вызваліцелі

АНІСКІН Міхаіл Аляксандравіч. Нарадзіўся 18.10.1922 г. у в. Косціна Возера Іглінскага раёна, Башкірыя. Герой Савецкага Саюза (1945). У 1941 г. стаў курсантам Саратаўскага танкавага вучылішча. На фронце са жніўня 1943 г., лейтэнант, камандзір танка разведузвода 44-га танкавага палка 8-й гвардзейскай механізаванай брыгады.

...Пачалася вайна. Курсант танкавага вучылішча Міхаіл Аніскін 9 ліпеня піша дадому, перш за ўсё звяртаючыся да маці: “Мама! За меня не волнуйся, не плачь! Ты же знаешь, что теперь всё для армии, всё для фронта. А то, что

М. А. Аніскін

могут убить, об этом говорить рано, нужно говорить о жизни, о счастливом будущем”.

А вось крыху пазнейшы ліст, ад 10 жніўня 1941 г.:

“...Сегодняшний день в нашей школе — большой праздник — день принятия присяги. Я еще крепче и настойчивей возьмусь за учёбу, потому что мы приняли присягу на верность Родине. Папа правильно сказал, что у меня силы воли хватит. Что я захочу сделать, то этого я добьюсь и сделаю. Только бы быстрей разгромить врага человечества Гитлера, в этом сомнения нет. Гитлеровцев сотрем с лица земли...”

У лютым 1942 г. здадзены апошнія экзамены, маладыя хлопцы — курсанты — сталі лейтэнантамі і атрымалі накіраванне ў дзеючую армію.

А вось вытрымкі з успамінаў баявога сябра Міхаіла Аніскіна Героя Савецкага Саюза Івана Астапавіча Мазгавога з Чарнігава. “Я ведаў Міхаіла з таго часу, калі ён прыйшоў у нашу 35-ю мехбрыгаду 3-га гвардзейскага Сталінградскага механізаванага корпуса ў жніўні 1943 года. Гэта быў баявы і смелы таварыш... Прыгожы смуглы дваццацігадовы лейтэнант. Ён вельмі любіў жартаваць і весяліцца”.

І вось нарэшце настаў чэрвень 1944 года. Ішла ўзмоцненая падрыхтоўка да правядзен-

ня буйной аперацыі па вызваленню Беларусі пад кодавай назвай “Баграціён”.

— 12 чэрвеня, — расказвае І. А. Мазгавы, — мы на сваіх танках зрабілі стокіламетровы марш і прыбылі да пярэдняга краю. Міша трапіў у разведузвод Громава. 23 чэрвеня наш корпус быў уведзены ў прарыў. 24 чэрвеня брыгада рухалася на Сянно, вызваліўшы вёскі Кічына і Навасёлкі. У гэтым напрамку немцы трывала ўмацаваліся, і нам давялося весці цяжкія баі. 25 чэрвеня брыгадзе дадзена заданне ісці далей на захад. Але перад вёскай Студзёнка мы сустрэлі моцнае супраціўленне. Адбыўся жорсткі бой”.

Ва ўзнагародным лісце сказана:

“Камандзір танка разведузвода гвардыі лейтэнант Аніскін М. А., дзейнічаючы ў разведцы за населены пункт Студзёнка, сустрэў калону больш за 60 аўтамашын і каля роты салдат і афіцэраў праціўніка. Калону пры-крывала самаходная гармата і некалькі гармат. Калі танк гвардыі лейтэнанта Аніскіна з’явіўся ў вёсцы, шлях яму быў адрэзаны. Засталося адно — прыняць бой. За гадзіну бою трапным агнём танкісты знішчылі 60 аўтамашын, больш як 75 салдат і афіцэраў ворага, склад з прадуктамі і іншай маёмасцю. У гэтым баі 25.6.1944 г. лейтэнант Аніскін загінуў. Яго імя носіць Пустынкаўская сярэдняя школа, на месцы гібелі ў вёсцы Студзёнка пастаўлены помнік.

П. І. Ермашкевіч.

Помнік Герою Савецкага Саюза М. А. Аніскіну ў в. Студзёнка.

БАРАДУЛІН Сяргей Дзмітрыевіч. Нарадзіўся 8.10.1924 г. у вёсцы Лебедзі Уніінскага р-на Кіраўскай вобласці. Герой Савецкага Саюза (1945). Да вайны працаваў у калгасе. На фронце з 1943 г. З чэрвеня 1943 г. на Заходнім, 1-м і 2-м Прыбалтыйскіх і 3-м Беларускім франтах, наводчык рэактыўнай мінамётнай устаноўкі (“кацюшы”). Удзельнічаў у баях за вызваленне Смаленска, Невеля, Гарадка і Сянна. Імем С. Дз. Барадуліна названы вуліцы ў г. Сянно і г. Кіраў.

НАЗАРЭНКА Павел Іванавіч. Нарадзіўся 24.5.1919 г. у в. Трохсельскае Новакубанскага раёна Краснадарскага краю. Герой Савецкага Саюза (1945). Да вайны працаваў у калгасе. У Вялікую Айчынную вайну на фронце з 1942 г., вадзіцель рэактыўнай мінамётнай устаноўкі (“кацюша”). Імем П. І. Назарэнкі названа вуліца ў г. Сянно.

СВЯТЛІЧНЫ Цімафей Іванавіч. Нарадзіўся 1.5.1917 г. у в. Святлічнае Залачэўскага раёна Харкаўскай вобласці. Герой Савецкага Саюза (1945). На фронце з 1941 г., сяржант, камандзір рэактыўнай мінамётнай устаноўкі. Імем Ц. І. Святлічнага названа вуліца ў г. Сянно.

26.6.1944 г. батарэя рэактыўных мінамётных установак “кацюша” разам з перадавымі падраздзяленнямі 3-га гвардзейскага кавале-

С. Дз. Барадулін.

П. І. Назарэнка.

Ц. І. Святлічны.

рыйскага корпуса пераправілася цераз р. Абалянка і завязала каля вёскі Кажамякі бой з пераўзыходзячымі сіламі нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У час бою адна з мінамётных установак, у разлік якой уваходзілі камандзір гвардыі сяржант Ц. І. Святлічны, вадзіцель гвардыі старшы сяржант П. І. Назарэнка і наводчык гвардыі радавы С. Дз. Барадулін, была пашкоджана і акружана гітлераўцамі. 6 гадзін стрымлівалі гвардзейцы шалёны націск ворага, знішчылі больш за 500 салдат і афіцэраў, шмат тэхнікі. Загінулі ў гэтым баі. Званне Героя Савецкага Саюза ім прысвоена 24.3.1945 г.

В. М. Удальцоў.

Помнік на брацкай магіле Герояў Савецкага Саюза С. Дз. Барадуліна, П. І. Назарэнкі, Ц. І. Святлічнага ў парку г. Сянно.

Яны нарадзіліся на Сенненшчыне

ГЕРОІ САВЕЦКАГА САЮЗА

А. К. Гаравец.

ГАРАВЕЦ Аляксандр Канстанцінавіч. Нарадзіўся 12.3.1915 г. ў вёсцы Машканы. Герой Савецкага Саюза (1943). Скончыў Машканскую сямігодку (1930), Віцебскі аэраклуб, Ульянаўскую лётную школу (1935). Працаваў інструктарам, начальнікам лётнай часці Шахцінскага аэраклуба. У Вялікую Айчынную вайну з чэрвеня 1942 г. на Паўночна-Каўказскім, Варонежскім франтах. Намеснік камандзіра эскадрыллі 88-га гвардзейскага знішчальнага авіяпалка. Загінуў 6.7.1943 г.

Адзін супраць армады

...На войне выжить хотелось каждому. Это естественно. Инстинкт самосохранения дан человеку природой. Но любовь к Родине, верность идеалам партии Ленина оказались у советского человека выше инстинктов. И это не просто высокие слова.

Когда Александр Горовец поднимался в небо вместе с товарищами и шел сквозь огонь в атаку, ему тоже хотелось жить. Он знал, что может погибнуть в бою. Однако шёл сквозь

самый свирепый огонь, потому что иначе невозможно было уничтожить тех, кто пришел с мечом на родную землю. "Атакую!" — был его девиз. "Атакую!" — в этом слове сливалось всё: ненависть к врагу и ярость, фронтовое братство и твердая вера в победу...

Тяжело загруженные бомбами "юнкерсы" появились в поле зрения лейтенанта Горовца неожиданно. Их было много, очень много. Шли они девятками в кильватерной колонне звеньев на высоте около 2500 метров. Шли на малой скорости, самоуверенно, словно на параде... Прикрытия у них не было. Возможно, истребители проскочили вперед, чтобы расчистить небо для своих бомбардировщиков. Или они опаздывали? "Значит, нужно торопиться. Где же Рекунов? Опять, видимо, подвел мотор, и он отстал".

Теперь сложно установить, почему Александр Константинович не предупредил Мишустина о приближавшихся "юнкерсах". И почему после приказа командира эскадрильи возвращаться он не взял курс на свой аэродром? Вероятно, рация вышла из строя.

Лейтенант Горовец не ушел, не повернул назад. Враг был рядом. Дать противнику возможность отбомбиться, когда в пушках оставались снаряды, а в баках горючее, было не в натуре Горовца.

Движимый высоким чувством долга, он смело пошел навстречу врагу. Боевой опыт, видимо, подсказал ему, что в сложившейся обстановке следовало действовать решительно и быстро. И он, увеличив обороты мотора, ураганом накинулся на ведущего первой девятки. Очередь была точной. "Юнкерс" будто споткнулся. Потеряв скорость, он рухнул на землю.

В перекрестии прицела оказалась новая цель. Атака Александра была такой же стремительной. Самолет закачался и, отваливая от строя, с неистовым ревом понесся вниз.

Внезапные атаки нашего летчика ошеломили врага. Потеряв управление, фашисты стали беспорядочно отстреливаться, сбрасывать бомбы. Горовец не мог не воспользоваться их замешательством. Он снова выполнил заход, нацелился на врага.

Огненная трасса светящихся пуль пронеслась над кабиной "лавочкина": фашисты начали огрызаться. Александр бросил истреби-

А. К. Гаравец (другі справа) з баявымі сябрамі В. М. Рэкуновым, М. К. Шчарбаковым, В. І. Мішусціным.

тель вверх, ушел из-под огня. Затем перевел машину в горизонтальный полет и, выбрав удобный момент, снова устремился в атаку. Вот он, бомбер, прямо в прицеле! Еще секунда, еще... Палец нажал гашетку. Огонь! "Юнкерс" неуклюже опустил нос и, оставляя за собой черную борозду дыма, понесся к земле.

Этого бомбера Александр подстерег на развороте. Он сразил его одной-единственной очередью. Ю-87 вздрогнул, на какое-то время завис в воздухе, затем покачнулся и свалился на крыло. Так, в полуопрокинутом виде, коптя небо, он и падал, пока не врезался в землю недалеко от траншей и окопов наших войск, что оборонялись в районе Зоринских Дворов, Орловки, Ольховатки, Яковлева, Луханина.

Воздушные стрелки "юнкерсов" вели по "лавочкину" яростный огонь, а бомбардировщики продолжали обрабатывать рубеж нашей обороны. Из-за плотной стрельбы сложно было подойти к фашистам поближе, на дистанцию более эффективного ведения огня. Однако Александр, маневрируя, находил уязвимые места, атаковал врага снова и снова. Он заходил на строй бомбардировщиков то сверху, сзади, то со стороны под разными ракурсами. Пушечные очереди его были короткими и точными. Ведь запас снарядов был не беспределен. Их следовало расходовать как можно экономнее.

Когда Горовец врезался в строй бомбардировщиков, воздушные стрелки, опасаясь задеть своих, прекратили огонь, и Александр, не давая опомниться фашистам, уничтожал их поодиночке.

В это время младший лейтенант Борис Артюхин из группы прикрытия изо всех сил отбивался от наседавших на него "мессершмиттов".

Впоследствии он, свидетель последнего боя Александра Горовца, рассказывал о том поединке так:

— Вражеских самолетов было около полусотни, и я, естественно, не знал, что с ними вел схватку Горовец: номер его истребителя из-за дальнего расстояния и дымки разглядеть мне никак не удалось.

Снарядов у Горовца оставалось все меньше, и он старался бить по "юнкерсам" с короткой дистанции, наверняка.

Ещё одна атака с высоты. Ещё один Ю-87 четко вписался в прицел, и Александр ударил по нему остатками снарядов. Очередь снова оказалась поражающей. Это был уже девятый "юнкерс", сраженный им в одном бою.

Борису Артюзину все же удалось оторваться от "мессеров". Выжимая из мотора всю его мощь, он бросил свой Ла-5 на выручку товарища. Однако сблизиться с ним не успел. С большой высоты на Горовца свалилась четверка Ме-109. Летчику, правда, удалось увернуться от удара, выполнить разворот и, как показалось Артюхину, самому оказаться в положении атакующего. Но его оружие молчало: боеприпасы наверняка были исчерпаны. Фашисты, видимо, поняли это. Они рассыпались веером и нападали на Горовца с разных сторон одновременно.

— Держись, браток! — шептал Артюхин. — Держись!

Огонь Бориса был точный. С удобной позиции он выпустил в приотставшего "мессера" очередь, и враг, потеряв управление, пошел к земле. Остальные истребители уже сидели на хвосте Ла-5, который пикировал под большим углом.

Высота падала, летчик мог врезаться в землю.

— Выводи же! — бросил Борис в эфир.

Он понимал: голос его никто не услышит. С горечью подумал, что воздушный боец, вероятно, убит. Но ошибся. Перед самой землёй истребитель все же вышел из пике. Какое-то время он шел по прямой. Значит, Ла-5 был управляем. Однако с истребителем происходило что-то непонятное: то он задирал нос, то кренился на крыло. Курс держал в сторону Зоринских Дворов. Большое облако — земли и пыли — последнее, что увидел Артюхин на месте падения нашего истребителя.

Командир 8-й гвардейской истребительной авиадивизии полковник Д. Н. Кириллов, как обычно, находился на пункте наведения авиаторов. Утром 7 июля с ним связался заместитель командира 5-го гвардейского истребительного авиакорпуса генерал А. П. Сухановский, который сообщил, что из штаба фронта пришло донесение. В нем сообщалось о советском лётчике, сбившем в бою девять фашистских бомбардировщиков.

Об этой редкой по напряжению схватке в небе доложили в штаб фронта с НП 1-й танковой и 6-й гвардейской армий, а также из других наземных частей.

Воздушный бой наблюдали и непосредственно с КП генерала М. Е. Катукова, который накануне вечером из Успенова перебазировался в район Зоринских Дворов и находился в четырех километрах от переднего рубежа обороны.

О судьбе лётчика ничего ещё не было известно, но генерал Н. Ф. Ватутин, который тоже видел этот бой, приказал немедленно представить его к званию Героя Советского Союза.

Перед заходом солнца над аэродромом в Долгих Будах появился У-2. Проходя на бреющем, лётчик сбросил кусок килевого управления с красной ломаной стрелой-молнией, которая украшала хвостовое оперение самолетов 88-го гвардейского полка. На втором круге с У-2 посыпались полевые цветы: картина необычная, волнующая. Номера на киле не оказалось, но все — и в первую очередь Артюхин — поняли: это от машины Александра Горовца. Сделав ещё круг и получив разрешение на посадку, лётчик приземлил У-2, подрулил к КП полка. Пилотировал самолет Дмитрий Никанорович Кириллов.

Вскоре по его приказу были созданы команды поиска истребителя и останков А. К. Горовца.

Обнаружить его самолет, однако, в то время так и не удалось: тяжелые бои на обоянском направлении не дали такой возможности.

Утром 8 июля майор С. С. Римша обратился к начальнику штаба А. Е. Клещеву:

— Бери, Александр Ефимович, писарей и диктуй листовку. Это приказ командующего армией генерала Красовского. К вечеру чтобы каждый лётчик знал о подвиге Горовца. И добавь, что гвардии лейтенант Горовец представлен к званию Героя. Звонили из штаба фронта, от самого Николая Фёдоровича Ватутина!

— Гвардии старший лейтенант Горовец, — подсказал Клещев. — Александру Константиновичу присвоено очередное звание. Документы прибыли перед вылетом истребителей в бой.

— Жаль, — тяжко вздохнул Римша. — Так и не удалось моему братке носить погоны с тремя звездочками.

Друкуецца паводле: Б. Крепак, Л. Крушинская (племянница А. К. Горовца) В поединках на высоте. Мн., 1989

КАВАЛЕНКА Сяргей Анісімавіч. Нарадзіўся 27.11.1921 г. у вёсцы Ульянавічы. Герой Савецкага Саюза (1945). Разам з бацькамі пераехаў у Магілёў. На фронце з красавіка 1944 г., а да гэтага быў у партызанах.

На месцы гібелі А. К. Гараўца каля в. Зорынскія Двары бацька, Канстанцін Іванавіч, і сёстры Героя, Зінаіда і Ніна (на пярэднім плане).

С. А. Каваленка

І. І. Камінскі

Было дваццаць чатыры гады

...Цудоўная, маляўнічая азёрная Сенненшчына. Ёсць тут вёска Ульянавічы, даволі вялікая, упрыгожаная меднаствольмі соснамі. У гэтых мясцінах і прайшло маленства Сяргея Каваленкі. А хлопчыкам ён рос вельмі здольным. Чытаць і пісаць навучыўся ячшэ да школы і маляваць умеў добра.

...У Чырвоную Армію яго прызвалі ў 1940 годзе. На службу пайшоў, маючы сярэднюю адукацыю. І тут не пашчасціла, мабыць, упершыню за ўсё, яшчэ нядоўгае жыццё. У красавіку 1941 года яго камісавалі па хваробе.

У пачатку вайны Сяргей добраахвотна пайшоў на ўзвядзенне абарончых збудаванняў вакол Магілёва.

Не ўдалося Сяргею мінуць нямецкага лагера, які знаходзіўся ў раёне Магілёўскай фабрыкі шаўковых тканін. Яго падазравалі ў сувязі з партызанамі. На вачах Сяргея гітлераўцы расстралялі жонку і дзяцей старэйшага брата Мікалая.

Зімовай ноччу, калі разгулялася завея, Сяргей разам з некалькімі таварышамі ўцёк да партызан. Разам са сваім атрадам народных мсціўцаў трапіў на тэрыторыю Літвы. На фронце з красавіка 1944 года. Восенню сорак чацвёртага быў паранены. Але акрыяў, са шпіталя зноў вярнуўся на фронт. Прыйшло пісьмо ад брата Міхаіла, які некалі на Асінбудзе быў Сяргею за бацьку. Ды толькі пісьмо тое напісана было рукой медсястры са шпіталя, дзе ляжаў брат, гвардзеец-танкіст, з ампутаванымі нагамі, увесь абгарэлы.

Ніяк нельга дараваць ворагу ўсё гэта. А баі вяліся ўжо на чужой зямлі. Ішоў сорак пяты, не так далёка заставалася да Перамогі.

299-ы стралковы полк 255-й стралковай дывізіі, у якой ваяваў Сяргей Каваленка, наступаў на фашыстаў у складзе І-га Украінскага фронту. Неабходна было захапіць Верхне-Сілезскі прамысловы раён. На заходнім беразе ракі Одэр, якую трэба было фарсіраваць, знаходзіліся варожыя абарончыя збудаванні. 5-я стралковая рота 1 лютага ў 13 гадзін 45 мінут атакавала пазіцыі праціўніка на паўднёвы захад ад горада Шургаст. Кулямётны агонь варожага дзота перакрываў шлях. Камандзір роты загадаў групе байцоў знішчыць яго.

Сяргей паўзе наперад. Да дзота, які паліваe агнём, ужо рукой падаць. Ён злаўчыўся, кінуў гранату. Выбух — і цішыня. А ззаду нарастае, грыміць "Ура!" Рота паднялася ў атаку. Ды раптам ажывае, здавалася б, назаўсёды змоўклая амбразура. Зноў свінцовы лівень косіць нашых байцоў. У рашучы момант бою С. А. Каваленка закрыў сваім целам амбразуру дзота. Пазіцыя праціўніка была ўзята. Так 1.2.1945 г. загінуў С. А. Каваленка. 10.4.1945 г. яму прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Яго імем названа вуліца ў Магілёве.

І. Е. Лазука.

КАМІНСКІ Іван Іларыёнавіч. Нарадзіўся 8.11.1919 г. у вёсцы Мяккія. Герой Савецкага Саюза (1945). У Чырвонай Арміі з 1939 г. Скончыў Віцебскі аэраклуб (1939), ваенную школу лётчыкаў у г. Энгельс (1941), Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КП(б)Б (1948), ВПШ пры ЦК КПСС (1963). У Вялікую Айчынную вайну з 1942 г. на Заходнім, 3-м Беларускім франтах. Удзельнік баёў пад Масквой, вызвалення Беларусі (г. Віцебск, Орша, Магілёў, Мінск, Маладзечна), Літвы, Польшчы, баёў ва Усходняй Прусіі. Старшы лейтэнант Камінскі зрабіў 239 баявых вылетаў, сфатаграфаваў каля 27 тыс. км² варожай абароны і ваенных аб'ектаў. Да 1947 г. у Савецкай Арміі, капітан. З 1948 г. на партыйнай і савецкай рабоце ў Мінску. За заслугі перад Радзімай узнагароджаны васьмю ордэнамі і медалямі. Памёр 6.10.1974 г. У вёсцы Машканы Сенненскага раёна яму пастаўлены помнік.

МАЦЮШОЎ Аляксей Дзмітрыевіч. Нарадзіўся 21.3.1916 г. у в. Оўсішча. Герой Савецкага Саюза (1944). Скончыў Латыгальскую сямігодку, настаўніцкія курсы. Працаваў настаўнікам, сакратаром сельсавета. З 1937 г. у

арміі. Скончыў Харкаўскае ваеннае вучылішча пагранічных войск (1940). У Вялікую Айчынную вайну на фронце з ліпеня 1941 г. У 1943 г. — начальнік штаба 940-га стралковага палка 262-й стралковай дывізіі.

З кагорты герояў

18 верасня 262-я стралковая дывізія была ўведзена ў прарыў нямецкай абароны ў раёне вёскі Рабышы Дзямідаўскага раёна Смаленскай вобласці. 940-ы стралковы полк атрымаў загад наступаць у авангардзе дывізіі ў напрамку на горад Дзямідаў. На світанні гэтага дня пасля моцнай артпадрыхтоўкі полк перайшоў пярэдні край нямецкай абароны. Потым, не сустракаючы вялікага супраціўлення, воіны працягвалі праследаванне праціўніка. Уперадзе ішла разведка (узвод аўтаматчыкаў) і баявая ахова. Узначальваў атрад начальнік штаба А. Дз. Мацюшоў. За дзень было пройдзена каля 30 кіламетраў. Да канца дня перадавы атрад зайшоў у тыл нямецкага гарнізона ў вёсцы Вераб'і, адрэзаў немцам шляхі да адыходу. Не чакаючы падыходу асноўных сіл палка, маёр Мацюшоў узначаліў атаку і разграміў варожы гарнізон, які быў моцным пунктам нямецкай абароны.

На подступах да вёсак Георгіўскае і Дзмітракі разведкай было ўстаноўлена, што на адной з вышынь немцы паспешліва ўмацоўваюць свае пазіцыі. Маёр Мацюшоў рашыў не даць немцам замацавацца і разбіць іх, не чакаючы падыходу асноўных сіл палка. Начальнік штаба асабіста ўзначаліў атаку. Пад прыкрыццём артылерыйскага і мінамётнага агню байцы з крыкам "Ура!" абрушыліся на ворага. Для немцаў усё гэта было поўнай нечаканасцю. Яны ў паніцы кінуліся наўцёкі. Мацюшоў

А. Дз. Мацюшоў.

у гэтым баі асабіста з аўтамата знішчыў некалькі гітлераўцаў. Але фашысты ў хуткім часе апамяталіся. З боку вёскі Дзмітракі пачаў біць кулямёт...

"У гэтым баі, — пісаў у сваіх успамінах былы камандзір ордэна Кутузава 940-га стралковага палка, палкоўнік у адстаўцы І. В. Арзамасцаў, — наш атрад, які ўзначальваў маёр Мацюшоў, знішчыў больш за сотню нямецкіх салдат і афіцэраў, астатнія выратаваліся ўцёкамі. Было захоплена 4 мінамёты, 27 кулямётаў, 3 рацыі, 12 павозак з маёмасцю і боепрыпасамі, у тым ліку адна со штабнымі дакументамі і многа іншых трафеяў. Гэта перамога дала магчымасць палку з найменшымі стратамі разбіць важныя апорныя пункты ворага і развіць далейшае наступленне. Але сам маёр Мацюшоў 19.9.1943 г. па-геройску загінуў. Яму пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза".

П. І. Ермашкевіч.

МАШЭРАЎ Пётр Міронавіч. Гл. у раздзеле "Дзяржаўныя дзеячы".

...Той памятны бой

ПЯТАКОВІЧ Аляксандр Францавіч. Нарадзіўся 25.12.1914 г. у г. Сянно. Герой Савецкага Саюза (1945). Да 1940 г. працаваў у саўгасе Пухавіцкага раёна, потым інструктарам райкома партыі. На фронце з лета 1941 г. Камандзір танкавага разведузвода. Пасля вайны працаваў у г. Мар'іна Горка. Памёр 9.6.1988 г.

Штурмуючы вельмі ўмацаваную паласу абароны праціўніка за Ковелем, дзе немцы сканцэнтравалі вялікую колькасць танкаў, авіяцыі, нашы войскі сустрэліся з вялікімі цяжкасцямі. Першая спроба авалодаць гэтым раё-

А. Ф. Пятаковіч.

нам аказалася няўдалай. Толькі праз 18 дзён, пасля моцнай артпадрыхтоўкі і ўдараў з паветра, нашы войскі прайшлі адну за адной пяць ліній варожай абароны. У гэтым баі асабліва вызначылася танкавая рота, камандзірам якой быў А. Ф. Пятаковіч. Некалькі куль з аўтамата прашылі шлем на галаве Пятаковіча, сарвалі скуру. Але адважны танкіст да канца бою заставаўся ў страі. Гэты прастрэлены шлем ён доўга захоўваў потым як памяць аб тым дні, калі быў літаральна на валасок ад смерці. Ст. лейтэнант Пятаковіч вызначыўся ў баях за расшырэнне плацдарма на левым беразе Вісла і за горад Радам (Польшча): у час баявой разведкі 15.1.1945 г. узвод на чале з Пятаковічам разграміў варожую аўтакалону, зайшоў у фланг артдывізіёну, знішчыў 2 бронетранспарцёры, 3 гарматы і захапіў чатыры гарматы, праследуючы ворага, заняў 2-ю паласу абароны, што спрыяла поспеху наступлення. У баях за Одэр да Берліна экіпаж танка А. Ф. Пятаковіча знішчыў 8 танкаў, 8 гармат, 6 бронетранспарцёраў, 19 кулямётных кропак, узяў у палон 130 гітлераўцаў.

Дзень 2 мая 1945 г. Аляксандр Францавіч адзначаў як дзень свайго другога нараджэння. Непадалёку ад рэйхстага, за гадзіну да капітуляцыі берлінскага гарнізона, у яго танк трапіў фашысцкі фаўстпатрон. Загінуў увесь экіпаж. А яго праз адчынены люк выкінула выбуховай хваляй. Падаспеўшыя баявыя сябры патушылі агонь на камбінезоне, аказалі першую дапамогу.

Дзень Перамогі сустрэў за Берлінам па дарозе на Веймар. Праз год А. Ф. Пятаковіч дэмабілізаваўся ў званні капітана, вярнуўся да мірнай працы. Быў на партыйнай і савецкай рабоце.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I і II ступені, медалямі.

П. І. Ермашкевіч.

Подзвіг штурмана

І. Г. Тамашэўскі.

ТАМАШЭЎСКІ Іван Герасімавіч. Нарадзіўся 25.11.1918 г. у в. Рудніца. Герой Савецкага Саюза (1943). Пасля школы скончыў Мінскі архітэктурна-будаўнічы тэхнікум і адначасова аэраклуб. У 1940 г. заканчвае Мелітопальскае ваенна-авіяцыйнае вучылішча. У чэрвені 1941 г. — штурман звяна 99-га палка начных бамбардзіроўшчыкаў.

24 чэрвеня 1941 года Тамашэўскі і яго таварышы ўступілі ў бой з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Усім палком узняліся яны ў паветра. Трэба было нанесці бомбавы ўдар па варожых калонах у раёне Маладзечна. Заданне было паспяхова выканана, бомбы, скінутыя з 27 бамбардзіроўшчыкаў, нанеслі вялікія страты захопнікам.

28 чэрвеня звяно бамбардзіроўшчыкаў, штурманам якога быў Іван Тамашэўскі, атрымала загад нанесці бомбавы ўдар па ворагу ў раёне Слуцка. Да гэтага часу авіяполк панёс значныя страты. Вылятаць даводзілася невялікімі групамі і без суправаджэння знішчальнікаў.

— Карыстаючыся хмарнасцю, — расказваў Іван Тамашэўскі, — ляцім на вышыні 600 метраў. Нечакана хмары расступіліся і ўперадзе бачна ўжо цэль. Па дарозе, узнімаючы пыл, імчаць танкі, аўтамашыны, цыстэрны з гаручым. Наводжу звяно на цэль. Але ў гэты час паяўляюцца "месершміты" і атакуюць нас. Стралкі-радысты адкрываюць па іх агонь. Нарэшце цэль у перакрыжаванні прыцэлу. Націскаю кнопку — і бомбавы груз ляціць на галовы ворагаў. Узрываюцца танкі, машыны, дымны след цягнецца ад палаючых бензазапраўшчыкаў. І ў гэтае ж імгненне загарэўся правы матор. Агонь падбіраецца да кабіны. Заціх кулямёт стралка-радыста. Забіты камандзір Мікалай Іванькоў. Самалёт з крэнам падае ўніз. З цяжкасцю адкрываю люк і на вышыні 200 метраў выкідваюся з самалёта. Толькі раскрыў парашут і — зямля. Дакладней, лес. Купал парашута зачапіўся за верхавіну дрэва.

Вызваліўшыся ад парашута, накіраваўся ў лес, далей ад дарогі. На восьмыя суткі дабраўся да свайго палка.

Да студзеня 1944 г. Іван Герасімавіч зрабіў 581 баявы вылет. Вось адзін з іх.

Восенню 1943 года, пасля пераможнай бітвы пад Курскам і Белгарадам, нашы войскі паспяхова развівалі наступленне і набліжаліся да Дняпра. Адступаючы, немцы спадзяваліся замацавацца на правым беразе ракі. На адной з пантонных перапраў скапілася вялікая колькасць варожых войск. Разбамбіць гэту пераправу — такая задача была пастаўлена перад звяном лёгкіх бамбардзіроўшчыкаў ПО-2, штурманам якога быў Іван Герасімавіч Тамашэўскі. Разлік рабіўся на поўную нечаканасць і пахмурнае надвор'е. Можна ўявіць сабе, якую выключную дакладнасць разлікаў павінен быў вытрымаць штурман, каб праз суцэльную воблачнасць, усляпую, вывесці на цэль тры самалёты, на паўтары-дзве мінуты вынырнуць з-пад хмар якраз над варожай пераправай, разбамбіць яе і зноў схавацца ў гушчы воблакаў.

Пад цяжарам танкаў, гармат, вялікагрузных машын прагіналіся пралёты плывучага маста. З нізка навіслых асенніх хмар цераўшыў дробны дожджык, і праз гэта прытупілася пільнасць нямецкіх зенітчыкаў. Ніяк не чакалі яны ў такі час нападу з паветра. Ды пралічыліся. Адзін за адным вынырнулі з-за хмар самалёты з чырвонымі зоркамі на крылах, ад выбухаў бомб ускінуліся фантаны вады ледзь не пад самыя крылы, а ланцужок пантонаў з усім ваенным грузам пачаў паволі распаўзацца і зносіцца цячэннем.

У выніку разгрому пераправы вялікая групоўка варожых войск, што не паспела пераправіцца за Днепр, была ліквідавана. За гэты подзвіг, за высокае майстэрства штурману звяна Івану Герасімавічу Тамашэўскаму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. А ўсяго ён атрымаў 16 урадавых узнагарод.

Пасля вайны маёр запасу Іван Герасімавіч Тамашэўскі жыў у горадзе Жытоміры, прымаў актыўны ўдзел у ваенна-патрыятычным выхаванні моладзі. Памёр 12.12.1994 г.

П. І. Ермашкевіч.

Прамой наводкай

Дакументы гэтага чалавека старанна зберагаюць яго родныя. Калі разглядаеш шматлікія падзякі камандавання, ордэнскія кніжкі, пасведчанні да медалёў, то міжволі адчуваеш подых тых грозных падзей.

Увагу прыцягвае звычайны лісток, пажоўклы ад часу. "Баявая характарыстыка" — так называецца гэты дакумент. І дата пад ім — 5 кастрычніка 1944 года. "За час праходжання службы ў 21-м дывізіёне 1015-га артылерыйскага палка на пасадзе камандзіра гарматы паказаў сябе дысцыплінаваным, патрабавальным да сябе і сваіх падначаленых, ведаючым сваю справу, ініцыятыўным. За час баёў з нямецкімі акупантамі вёў сябе мужна і смела, нягледзячы на абстрэлы праціўнікам батарэі. Ён умела камандаваў разлікам і адбіваў контратакі з закрытых пазіцый і прамой наводкай..."

Гэтыя радкі з баявой характарыстыкі Мікалая Нічыпаравіча Рабушкі. Тады ён ваяваў у Прыбалтыцы. Да вайны хлопец з вёскі Зямковічы паспеў закончыць школу малодшага камандзіра саставу ў горадзе Горкім і служыў у Арменіі. За ўдзел у савецка-фінляндскай вайне атрымаў сваю першую ўзнагароду — медаль "За баявыя заслугі".

Свой першы бой з гітлераўцамі Рабушка прыняў на Украіне, каля Мелітопаля. У баях за станцыю Ровенькі, што ў Данецкай вобласці, быў паранены. Пасля шпіталя трапіў на Паўночна-Заходні фронт. Удзельнічаў у прарыве блакады Ленінграда. Давялося прайсці і праз полымя Курскай дугі.

У складзе групоўкі праціўніка налічвалася больш за 900 тысяч чалавек, каля 10 тысяч гармат і мінамётаў, каля 2700 танкаў і штурмавых гармат, каля 2050 самалётаў. Нічога не дапамагло гітлераўцам — ні славутыя "тыгры" і "фердынанды", ні жалезабетонныя ўмацаванні. За ўдзел у штурме Арла, за праяўленую мужнасць і гераізм памочнік камандзіра ўзвода Мікалай Рабушка атрымаў другі медаль "За баявыя заслугі".

Удзельнічаў ён у баях за Гомель. А ўжо ў баі пад Сарнамі вельмі нялёгка прыйшлося батарэі. Страляць па праціўніку давялося з пазіцыі, якую бамбілі фашысцкія самалёты. За гэтыя баявыя дзеянні батарэя атрымала падзяку камандавання.

Пад Рыгай вораг супраціўляўся люта. Пазіцыі артылерыстаў атакавалі "тыгры". Узвод Рабушкі прамой наводкай знішчыў два танкі. Мікалай Нічыпаравіч быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

...Нашы часці ўвайшлі ў прадмесце Шчэціна. І тут немцы кінуліся ў шалёную контратаку, якую падтрымлівалі танкі і артылерыя. Вораг быў разгромлены. За гэты бой М. Н. Рабушка атрымаў ордэн Вялікай Айчыннай вайны II ступені.

Батарэя, у якой служыў Мікалай Рабушка, пракладвала шлях пяхоце аж да самога Берліна. Было яшчэ шмат баёў, былі ўзнагароды. Вайну ён закончыў на Эльбе.

Грудзі гвардзейца-артылерыста ўпрыгожвалі два ордэны Вялікай Айчыннай вайны I і II ступені, ордэн Чырвонай Зоркі, два медалі "За баявыя заслугі", медалі "За вызваленне Варшавы", "За ўзяцце Берліна", "За перамогу над фашысцкай Германіяй".

Пасля вайны Мікалай Рабушка шмат гадоў працаваў у міліцыі, дзе да яго баявых узнагарод дабавіліся мірныя. Усяго ў ветэрана 21 узнагарода.

І. Е. Лазука.

Лісты з фронту

Гэтае пісьмо, якое прадставіў кіраўнік клуба "Памяць" Аляксандр Жудро, цікавае тым, што напісана 27 чэрвеня 1944 года. А Сенненскі раён быў вызвалены 25 чэрвеня. Ліст ужо выцьвіў, пацёрся, але яшчэ можна яго прачытаць і адчуць атмасферу таго суровага часу, подых баявога сяброўства. Прывядзём яго цалкам:

"Здравствуйте, уважаемые родители Пети Шубко!

Пишет письмо Вам лучший боевой друг Вашего сына Пети, Петя Шкурин. Дорогие родители, сообщаю Вам, что Ваш любимый сын Петя погиб при исполнении служебных обязанностей 24 июня 1943 года в селе Казанка Золотухинского района Курской области. И похоронен в селе Казанка.

Дорогие родители! Я с Петей работал вместе с конца 1941 года и до того момента, когда он погиб. Вашего сына Петю все боевые друзья и товарищи очень любили и уважали, как чуткого и честного командира. Петя сделал по бомбардировке врага 270 боевых вылетов. Родина высоко его оценила, наградив орденом Отечественной войны II ст. и медалью "За оборону Сталинграда".

Дорогие родители! Я Вас прошу не убиваться, ибо Вы на себе проверили, что такое кровавый Гитлер, и с какой ненавистью мы его бьём. Ваш сын был участником героической битвы под Сталинградом, а затем на центральном участке фронта. Прошел ровно год после гибели Пети, как освободили его родину, село Телешовщина. За этот период утекло очень много воды, но имя Вашего сына Пети, как и прежде, живёт в наших сердцах. Где бы мы ни были, но Петю всегда вспоминаем.

Дорогие родители! О гибели Пети я сообщил всем его друзьям, а также и своей мамаше. Они все Вам напишут, адрес Ваш есть у всех.

Дорогие родители! Я Вас прошу, как получите письмо, то напишите мне, чтобы я был в курсе дел. Пишите всё, я буду очень доволен. Пишите по адресу: полевая почта 42076, Шкурину Петру Никитовичу. Пишите всё, что Вас интересует, я от всего сердца буду отвечать на все заданные Вами вопросы.

С горячим боевым приветом Петя Шкурин. Дорогие родители! Передают Вам привет все лучшие друзья и товарищи Вашего сына Пети.

Дорогие товарищи-односельчане! Я Вас глубоко прошу: если кто получит данное письмо, то, пожалуйста, сообщите семье Шубко.

Петя Шкурин
27 июня 1944 года."

Вось такі сардэчны ліст прыслаў бацькам баявы сябра іх загінуўшага сына, ураджэнца вёскі Целяшоўшчына, камандзіра эскадрыллі, старшага лейтэнанта, Пятра Рыгоравіча Шубкі.

А вось яшчэ адно пісьмо, нават не пісьмо, а паштоўка. На ёй надпіс "Вперёд, к победе!" і выява атакуючых савецкіх танкаў, самалётаў і байцоў. Адрасавана яна ў вёску Мянюцева Беліцкага сельсавета Еўдакіі Васільеўне Літвінавай ад яе сына Фёдара Літвінава. Указаны нумар яго палявой пошты: 71655-г. Вось што напісана ў паштоўцы.

"5 октября 1944 г.

Здравствуйте, дорогие родители. В первых строках моего небольшого письма я хочу сообщить, что я жив и здоров, и желаю всего хорошего в вашей жизни. Новостей особенных нет. Письма от вас я не получил ни одного. Очень скучаю, потому что не знаю про дом, а еще о погибшем товарище Витьке, который погиб 1 октября 1944 года. Остались мы сейчас втроём: Виталя, Костя и я. Прошу писать письма. Пишите про все новости, сколько получили хлеба на трудодень, кто сейчас находится дома. Пока, до свидания. Привет Володе, бабушке Наталье, Арине и всем родным.

Литвинов Фёдор."

Па зместу адчуваецца, што пісаў хлебароб, для якога вайна — толькі суровая неабходнасць. Ён, Фёдар Ігнатавіч Літвінаў з Мянюцева, таксама загінуў. Загінуў 22 студзеня 1945 года. Колькі іх, нашых землякоў, палягло дзеля вялікай Перамогі!

Падрыхтаваў да друку І. Е. Лазука.

Устаноўленыя імёны

Жыхары гарадскога пасёлка Багушэўск у чэрвені 1944 г. былі відавочцамі гібелі нашых самалётаў-штурмавікоў у час вызвалення раёна войскамі Чырвонай Арміі. Адзін з іх разбіўся на дарозе, другі ўпаў у балота. Хто яны, адважныя пілоты?

Пошукавыя работы пачаліся летам 1970 г. недалёка ад Багушэўска. Для гэтых мэт быў выдзелены экскаватар. Ужо на другі дзень работы экскаватаршчык саўгаса імя Гараўца Мікалай Паўлавіч Андрэеў выцягнуў з глыбіні тарфянога балота абломкі самалёта, буйнакаліберны кулямёт, матор, рэшткі кабіны і астанкі пілота. У кішэнях яго камбінезона знойдзены розныя дакументы, у тым ліку тэхнічныя фармуляры і картка кандыдата ў члены партыі № 4949334. Прозвішча, імя і імя па бацьку лётчыка — Гарбуноў Уладзімір Міхайлавіч. Ён быў камандзірам звяна аднаго з палкоў штурмавой авіяцыі. Прызваны ў армію з г. Саратава.

Крыху пазней былі знойдзены астанкі другога члена экіпажа, паветранага стралка. Устаноўлены яго імя і прозвішча — Іван Ягоравіч Чырвоў.

28 верасня 1970 г. у Багушэўску адбылося перазахаванне адважных лётчыкаў. "Прапалі без вестак", — так паведамлялася родным загінуўшых. І вось праз столькі часу ўстаноўлены імёны і месца гібелі. Удалося хутка адшукаць родных і яны прыехалі на пахаванне — маці, сёстры і дачка Уладзіміра Гарбунова.

У яго гонар вуліца Вакзальная перайменавана ў вуліцу імя лейтэнанта Гарбунова. Пазней з'явілася ў Багушэўску і вуліца імя Чырвова.

П. І. Ермашкевіч.

Клуб "Памяць"

Сенненскі раённы ваенна-патрыятычны клуб "Памяць" уваходзіць у склад Беларускай Рэспубліканскай Асацыяцыі "Пошук". Яго гісторыя пачалася ў 1991 г. Тады ўпершыню ў Беларусі праводзілася "Вахта Памяці". Аддзел адукацыі райвыканкома прапанаваў школам удзельнічаць у той першай вахце. Энтузіясты знайшліся ў Сінягорскай базавай і Какоўчынскай сярэдняй школах. Па пяць вучняў з кожнай школы на чале з выкладчыкамі гісторыі Аляксандрам Жудро і Аленай Сліжовай прыбылі ў вёску Арлова Віцебскага раёна, дзе і праводзілася "Вахта Памяці". Там абодва атрады з Сенненскага раёна аб'ядналіся ў адзін, які атрымаў назву "Памяць". Яго камандзірам стаў А. Жудро, камісарам — А. Сліжова.

У Арлове ўпершыню яны ўдзельнічалі ў пошукавай рабоце, адшукалі і перазахавалі астанкі каля трыццаці загінуўшых воінаў Чырвонай Арміі.

Вярнуўшыся ў раён, Аляксандр Жудро і Алена Сліжова, а таксама школьнікі, якія з імі былі, разгарнулі прапаганду пошукавага руху. У 1996 г. атрад налічваў семдзесят чалавек з розных школ раёна. 23 лютага 1996 г. быў створаны ваенна-патрыятычны клуб "Памяць". У яго склад увайшлі пошукавыя атрады: "Альфа", які дзейнічаў на базе Сенненскіх сярэдніх і Сінягорскай базавай школ, "Віцязь" — Алексініцкай і "Гром" — Какоўчынскай сярэдніх школ. Члены клуба ва ўрачыстай абстаноўцы прынялі прысягу і атрымалі свой сцяг.

Кіраўніком клуба быў абраны Аляксандр Жудро, камісарам — Алена Сліжова, начальнікам штаба — Аляксандр Рублеўскі.

За час сваёй дзейнасці члены клуба адшукалі і перазахавалі астанкі 356 байцоў і партызан, загінуўшых у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Яны таксама выявілі месцы пахавання 369 абаронцаў Айчыны і расстраляных фашыстамі патрыётаў, астанкі якіх у 1998 і 1999 гг., дзякуючы асобнаму пошукаваму батальёну Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, урачыста перазахаваны.

Члены клуба выязджалі ў пошукавыя экспедыцыі ў Расію, удзельнічалі ў міжнародных, рэспубліканскіх, абласных і раённых "Вахтах Памяці". Кіраўнік клуба Аляксандр Жудро, Максім Бублікаў з атрада "Альфа" і Раман Гут з атрада "Віцязь" узнагароджаны медалямі Расійскай Федэрацыі "За актыўны пошук". Многія ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і дыпломамі — расійскімі і беларускімі.

Патрыятычны клуб "Памяць" працягвае пошукавую работу.

І. Е. Лазука.

Дакументы сведчаць

ЖЫХАРЫ ВЁСКІ МАНГОЛІЯ, ШТО ЎНЕСЛІ СРОДКІ Ў ФОНД АБАРОНЫ РАДЗІМЫ

№№	Ф. И. О.	Облигации	Деньги	Марки
1.	Щелкун Я. Я.	—	30 руб.	1
2.	Зарубицкий Ф. М.	50	100	—
3.	Зарубицкий Я. И.	25	—	—
4.	Зарубицкий М. И.	—	22	—
5.	Щелкун И. П.	—	82	2
6.	Деваст Т. С.	—	14	—
7.	Зарубицкий И. Е.	—	50	—
8.	Зарубицкий С. Е.	125	—	—
9.	Петренко И.	50	—	—
10.	Споткай М. С.	—	104	—
11.	Осиповский С. С.	—	60	—
	Итого:	250	462	3

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 301 об.

ЖЫХАРЫ ВЁСКІ АБІДАЎКА СЕННЕНСКАГА РАЁНА, ШТО ЎНЕСЛІ СРОДКІ Ў ФОНД АБАРОНЫ РАДЗІМЫ

Ф. И. О.	Облигации	Деньги	Марки
Порепко И. Т.	—	4	—
Труханенко А. Т.	—	10	—
Щелкун С. Т.	100	—	—
Труханенко Р. Я.	160	—	—
Труханенко Я. Я.	95	—	—
Чепуринский И. Д.	—	27	—
Будная Н. П.	10	—	—
Щелкун П. А.	25	—	—
Порепко Н. П.	—	125	—
Зарубицкий Т. П.	—	100	—
Гашек Е. И.	110	—	—
Порепко Е. Н.	100	—	—
Гашек Г. К.	75	—	—
Щелкун М. И.	—	40	1
Шебеко Д. Т.	—	10	—
Труханенко Т. Я.	100	—	—
Порепка И. И.	180	—	—
Гашек А. А.	35	—	—
Порепко Ф. И.	—	55	—
Труханенко В. Г.	—	13	—
	990	374	1

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1336. Воп. 1. Спр. 312. Л. 301.

Падрыхтаваў да друку У. І. Лемяшонак.

Толькі два эпізоды

Пра баявы шлях жыхара Сянно Давіда Майсеевіча Кішчыцара можна расказваць бясконца. У свой час загадамі Вярхоўнага Галоўнакамандуючага яму было аб'яўлена дванаццаць падзяк, аб чым ёсць адпаведныя дакументы, якія ветэран старанна захоўваў, мноства ордэнаў і медалёў. Ваяваў на многіх франтах, вызваляў Беларусь, бамбіў Берлін, удзельнічаў у вайне з Японіяй, здзейсніў 85 баявых вылетаў.

А застала вайна гэтага чалавека ў якасці курсанта Харкаўскага ваенна-авіяцыйнага вучылішча. Тады іх, маладых штурманаў, у хуткім часе выпусцілі. Лёс склаўся так, што Давід Майсеевіч ваяваў паветраным стралком на цяжкім бамбардзіроўшчыку.

Вось толькі два невялікія эпізоды з багатай ваеннай біяграфіі Д. Кішчыцара, пра якія ён расказаў.

Праз кучавыя воблакі

Летам 1943 года наш полк цяжкіх бамбардзіроўшчыкаў знаходзіўся на адным з аэрадромаў паблізу Вязьмы. Ляталі мы на Ту-2, лепшых бамбардзіроўшчыках таго часу. Наш экіпаж выконваў заданне па стратэгічнай разведцы для Генштаба. Ляцелі на адзіночным самалёце, у бомбалюках былі не бомбы, а ўстаноўлены фотаапараты. Трэба было сфатаграфаваць аэрадром у Балбасаве, пад Оршай, і чыгунку Орша — Віцебск.

Праляцелі над аэрадромам, сфатаграфавалі яго, нягледзячы на зенітны абстрэл. Маё месца паветранага стралка знаходзілася ў хвасце самалёта. Гляджу, а за намі гоняцца два "фоке-вульфы".

— Камандзір, — крычу ў ларынгафон, — "фокеры"!

Той ўсё зразумеў і скіраваў самалёт у кучавыя воблакі. Там мы некалькі разоў мянялі курс, каб збіць з панталыку нямецкіх лётчыкаў. Мінут праз пяць вынырнулі з воблакаў.

— Зарыентуйцеся, дзе мы, — загадаў камандзір экіпажа штурману.

А я глянуў уніз і ледзь не абамлеў: возера, востраў, гмах касцёла.

— Сашка, — крычу штурману, — дык гэта ж Сянно!

Што я тады перажыў! Убачыць праз столькі гадоў родныя мясціны.

Потым паспяхова выканалі і другую частку задання.

Другая сустрэча

Другі раз праляцець над Сянном давялося ў 1944 годзе, праз некалькі дзён пасля яго вызвалення.

Полк перабазіраваўся са Смаленскай вобласці на аэрадром у мястэчку Ула Бешанковіцкага раёна. Узняліся ўсе самалёты і пайшлі строем. А ў нас надарылася непаладка, борт-механік заўважыў, што выцякае паліва праз няшчыльна закрытую накрыўку бензабака.

Далажылі аб усім, прызямліліся. А полк паляцеў далей...

— Камандзір, — прашу, — усё роўна мы паляцім адны. Давайце праляцім над маім родным горадам.

Той крыху павагаўся, але ўсё ж пагадзіўся, чулым быў чалавекам. Тады я з трафейнай авіябомбы выцягнуў стабілізуючы парашуцік, напісаў на ім адрас маці, за стропы прымацаваў гайку з запіскай аб сабе.

І вось мы на брыючым палёце, на вышыні 15—20 метраў прайшлі над цэнтральнай плошчай Сянна. Першы раз я выкінуць парашуцік не паспеў. Зрабілі яшчэ адзін заход, і парашуцік паляцеў уніз.

Наіўным я быў, думаў, што маці засталася ў жывых: навошта маўляў, яна, старая, акупантам. Але ўсіх родных фашысты знішчылі. Толькі гэтага я тады яшчэ не ведаў.

Прыляцелі мы ў Улу, пайшоў я да камандзіра палка, растлумачыў яму, што да майго роднага Сянна ўсяго толькі шэсцьдзесят кіламетраў.

— Адпусціце на двое сутак, родных праведаць.

Улічыў камандзір палка абставіны і выпісаў мне дазвол на трое сутак. І падаўся я пехам. Ні спадарожнай машыны, ні падводы. Спёка неймаверная, як назло, і ўсюды сляды вайны.

Ужо недзе паблізу Падворыцы зайшоў у адну вёску вады папіць. А маладая дзяўчына бацьку паклікала. Той выйшаў і пазнаў мяне, бо добра ведаў майго бацьку.

— Сынок, — кажа, — як жа я рады, што ты жывы.

Усё, што было, на стол паставілі. А было ўсяго толькі бутэлька рудога самагону ды чыгунок варанай бульбы без солі. Выпілі мы па шклянцы, закусілі. Смак той нясоленай бульбы на ўсё жыццё запомніў.

Да Сянна падышоў познім вечарам, з боку вёскі Турава. Напаткаў жанок, ішлі з граблямі, мусіць, сена нарыхтоўвалі. Чую, адна спалоха-

на кажа: "Дзеўкі, немец!" Я ж быў прапылены, прапацелы, змораны, не пазналі.

Падыходжу да іх бліжэй і гавару:

— Ніначка, прывітанне!

Гэта была мая аднакласніца Ніна Цікунова. Вось тады я пра ўсё і даведаўся...

На месцы маёй роднай хаты засталося папялішча. Пераначаваў у нейкім будане, раніцой выкупаўся ў возеры і пайшоў назад...

А парашуцік мой аднесла ветрам ад цэнтральнай плошчы, але яго знайшла Васіліса Ерашэвіч і перадала Надзеі Бураковай, ведала, што да вайны мы сябравалі.

А пасля вайны Надзея стала маёй жонкай...

Запісаў І. Е. Лазука.

Удзельнікі парада Перамогі ў Маскве 24 чэрвеня 1945 года

Удзельнікі Парада Перамогі. У цэнтры У. Ц. Глебка.

ГЛЕБКА Уладзімір Ціханавіч. Нарадзіўся 9.5.1926 г. у вёсцы Кругляны ў сялянскай сям'і. З 1943 г. у партызанскай брыгадзе А. Ф. Данукалава. У 1944 г. пасля ранення адпраўлены ў шпіталь у савецкі тыл. Пасля шпіталя ваяваў у Карэліі, вызваляў Венгрыю ў складзе 9-й паветрана-дэсантнай дывізіі.

Пасля вайсковай службы скончыў Лепельскае педагагічнае вучылішча (1957) і 36 гадоў настаўнічаў у Застадольскай базавай школе. Узнагароджаны ордэнамі Славы III ступені і Айчыннай вайны I ступені, медалямі.

МАТЫГІН Васіль Іванавіч. Нарадзіўся 14.8.1921 г. у вёсцы Дубаўцы. На фронце з чэрвеня 1941 г. Ваяваў на Калінінскім, Ленінградскім і 2-м Прыбалтыйскім франтах. Пасля вайны працаваў брыгадзірам у калгасе "Сцяг Перамогі". Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

Яны прайшлі дарогамі вайны

На франтах Вялікай Айчыннай вайны і ў партызанах з ворагам змагаліся некалькі тысяч нашых землякоў. Многія з іх склалі свае галовы ў барацьбе з захопнікамі. У ходзе працы над хронікай раённая камісія імкнулася выкарыстаць усе магчымыя крыніцы, каб сабраць звесткі як мага паўней і пра загінуўшых, і тых, хто вярнуўся ў родныя мясціны пераможцамі. На жаль, паўнату звестак не даводзіцца гарантаваць, бо занадта позна сталі складацца такія спісы. З-за напластаванняў часу і іншых абставін магчыма не ўсе землякі-франтавікі і партызаны трапілі ў спісы. Камісія просіць прабачэння ў ветэранаў і іх родных, калі яны не знойдуць у гэтым спісе знаёмых прозвішчаў сваіх землякоў, што вярнуліся з фронту. Дадаткова выяўленыя звесткі пра землякоў — удзельнікаў вайны будуць змешчаны ў перыядычным друку.

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Астроўскі Валянцін Антонавіч, **Блажкова** Вера Сямёнаўна, **Бараноўскі** Аляксандр Цярэнцьевіч, **Батура** Іван Баніфацьевіч, **Батура** Якаў Пятровіч, **Бірулін** Віктар Сцяпанавіч, **Бірулін** Сцяпан Васільевіч, **Беляшоў** Фёдар Пракопавіч, **Бокіш** Васіль Аляксеевіч, **Бурдо**

Віктар Фёдаравіч, **Бялкоўскі** Фёдар Іванавіч, **Бяляеў** Пётр Фёдаравіч, **Валадкевіч** Клаўдзія Ігнатаўна, **Валадзько** Пётр Рыгоравіч, **Вандзілоўская** Галіна Віктараўна, **Вандзілоўскі** Міхаіл Мацвеевіч, **Васілеўская** Ева Пятроўна, **Войлакаў** Васіль Кірылавіч, **Воранаў** Валянцін Барысавіч, **Высоцкі** Канстанцін Уладзіміравіч, **Высоцкі** Іван Уладзіміравіч, **Вялічка** Аляксандр Карпавіч, **Вялічка** Еўдакія Пятроўна, **Вялічка** Пётр Васільевіч, **Вялічка** Сяргей Карпавіч, **Вялюга** Адам Марцінавіч, **Вярбіцкі** Аркадзь Васільевіч, **Вярбіцкі** Мікалай Данілавіч, **Ганчароў** Аркадзь Лявонавіч, **Ганчарэнка** Аляксей Ігнатавіч, **Гарнак** Уладзімір Фядосавіч, **Говараў** Фёдар Ціханавіч, **Грыцкевіч** Нічыпар Іларыёнавіч, **Губарэвіч** Аляксей Іванавіч, **Губарэвіч** Васіль Гаўрылавіч, **Губарэвіч** Уладзімір Піліпавіч, **Дварак** Андрэй Ягоравіч, **Дварак** Рыгор Платонавіч, **Дзевяткін** Пётр Іванавіч, **Дзегалевіч** Эдуард Ігнатавіч, **Дубавец** Іван Іванавіч, **Дудчык** Аляксей Іванавіч, **Жагуловіч** Уладзімір Пятровіч, **Жураў** Аляксей Пракопавіч, **Зенькін** Аляксей Андрэеевіч, **Іваноў** Захар Мацвеевіч, **Камандышка** Дзмітрый Мінавіч, **Камандышка** Міхаіл Сцяпанавіч, **Камандышка** Уладзімір Рыгоравіч, **Карнілаў** Андрэй Лаўрэнавіч, **Кароўкін** Васіль Міхайлавіч, **Карповіч** Іван Данілавіч, **Кішковіч** Цімафей Аляксеевіч, **Клімовіч** Васіль Мікалаевіч, **Крамко** Іван Данілавіч, **Кржэсінскі** Аркадзь Антонавіч, **Кржэсінскі** Леў Антонавіч, **Крыцкі** Эдуард Пятровіч, **Кузьмін** Яўген Васільевіч, **Курылін** Цімафей Міхайлавіч, **Ляпейкій** Станіслаў Іосіфавіч, **Маханькоў** Васіль Піліпавіч, **Маханькоў** Васіль Фядосавіч, **Маханькоў** Кірыла Емяльянавіч, **Маханькоў** Мікалай Фёдаравіч, **Мінчанка** Мікалай Мікітавіч, **Мялешка** Пётр Сцяпанавіч, **Мялешка** Уладзімір Лаўрэнавіч, **Мяцеліца** Іван Данілавіч, **Нікалаева** Таццяна Яфімаўна, **Няфёдаў** Ягор Мікітавіч, **Падабед** Сямён Мікітавіч, **Падалінскі** Анатоль Мікалаевіч, **Падалінскі** Васіль Іосіфавіч, **Падалінскі** Кузьма Максімавіч, **Папова** Клаўдзія Андрэеўна, **Парахонька** Піліп Канстанцінавіч, **Прыстаўка** Леанід Паўлавіч, **Прыстаўка** Мікалай Ціханавіч, **Рабцаў** Васіль Дзямідавіч, **Рабцаў** Міхаіл Дзямідавіч, **Румо** Галіна Віктараўна, **Румо** Іван Дзмітрыевіч, **Рыпінскі** Аляксандр Паўлавіч, **Сапроненка** Іван Максімавіч, **Сапроненка** Фёдар Сцяпанавіч, **Скрага** Міхаіл Кандратавіч, **Сімановіч** Мікалай Якаўлевіч, **Стаселька** Ксенія Арцёмаўна, **Стэльмах** Іван Архіпавіч, **Стэльмах** Пётр Мацвеевіч, **Хадзюкоў** Павел Сямёнавіч, **Хадзюкоў** Цярэнцій Пятровіч, **Хацяшоў** Максім Дзямідавіч, **Цімафееў** Аляксей Мікалаевіч, **Цуран** Варвара Мінаўна, **Цуран** Васіль Кірылавіч, **Цуран** Захар Фёдаравіч, **Цуран** Пётр Мітрафанавіч, **Цыплякоў** Барыс Давыдавіч, **Цыплякоў** Лявон Давыдавіч, **Цыплякоў** Цімафей Фёдаравіч, **Цыплякоў** Ціхан Фёдаравіч, **Шубянок** Раман Іванавіч, **Шынкарэнка** Уладзімір Іванавіч, **Шыхаў** Аркадзь Іванавіч, **Яцкевіч** Андрэй Фёдаравіч.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Абысаў Мікалай Іванавіч, **Аднарогі** Міхаіл Сямёнавіч, **Аднарогі** Сяргей Нічыпаравіч, **Акулевіч** Вячаслаў Казіміравіч, **Атрашкевіч** Мікалай Лукіч, **Баброва** Вера Мікітаўна, **Бакун** Вольга Кліменцьеўна, **Бандарэнка** Лявон Іванавіч, **Барысенка** Павел Іванавіч, **Батура** Пётр Баніфацьевіч, **Біратка** Аляксей Цімафеевіч, **Васілёнак** Аркадзь Ільіч, **Васілёнак** Іосіф Раманавіч, **Васілёнак** Уладзімір Аляксеевіч, **Васілёнак** Піліп Іванавіч, **Васілёнак** Яфім Нічыпаравіч, **Васілеўскі** Васіль Васільевіч, **Вялюга** Іван Арцёмавіч, **Галавач** Іван Тарасавіч, **Гарбачоў** Аксенцій Мацвеевіч, **Гарбачоў** Аляксей Фёдаравіч, **Гарбачоў** Андрэй Мікалаевіч, **Гарбачоў** Васіль Фёдаравіч, **Гарбачоў** Мікалай Дзямідавіч, **Гарбачоў** Міхаіл Піліпавіч, **Гарбачоў** Міхаіл Якаўлевіч, **Гарбачоў** Уладзімір Архіпавіч, **Гарбачоў** Сяргей Якаўлевіч, **Гарбачоў** Цімафей Міхайлавіч, **Гарнак** Васіль Сямёнавіч, **Гарнівецкі** Міхаіл Баляслававіч, **Дзедушка** Іван Рыгоравіч, **Дунец** Аляксей Марцінавіч, **Дунец** Іван Марцінавіч, **Ермашкевіч** Мікалай Якаўлевіч, **Жвікаў** Іван Мікітавіч, **Зеляня** Аляксей Лявонавіч, **Зеляня** Аляксей Леанідавіч, **Зеляня** Мікалай Емяльянавіч, **Зеляня** Мікалай Лявонавіч, **Зубец** Іван Аляксандравіч, **Зязюлін** Аляксандр Пятровіч, **Зязюлін** Архіп Цярэнцьевіч, **Іваноў** Канстанцін Васільевіч, **Івашка** Аўрам Дзмітрыевіч, **Кавалеўскі** Аляксей Пятровіч, **Казлова** Валянціна Іванаўна, **Казлоў** Сяргей Іванавіч, **Калымага** Арцём Макаравіч, **Калымага** Ірына Арцёмаўна, **Капешка** Уладзімір Ільіч, **Кармазін** Васіль Кандратавіч, **Касьянаў** Макар Кліменцьевіч, **Кацар** Віктар Герасімавіч, **Кіслякоў** Максім Савельевіч, **Курс** Аляксандр Міхайлавіч, **Курс** Аляксандр Пятровіч, **Курс** Барыс Міронавіч, **Курс** Фёдар Фёдаравіч, **Крысько** Надзея Захараўна, **Лавіцкая** Аляксандра Фёдараўна, **Лазарэвіч** Фёдар Венядзіктавіч, **Латышаў** Якаў Еўдакімавіч, **Любачка** Макар Фадзеевіч, **Мазанаў** Мікалай Дзмітрыевіч, **Макоўскі** Іван Сяргеевіч, **Мандрык** Міхаіл Якаўлевіч, **Маркевіч** Канстанцін Карпавіч, **Мурашкевіч** Павел Васільевіч, **Небакаткін**

Павел Спірыдонавіч, **Пагарэльскі** Мікалай Сцяпанавіч, **Пакатовіч** Парфен Лявонавіч, **Панасевіч** Аркадзь Антонавіч, **Прыстаўка** Мікалай Ягоравіч, **Пупянок** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Равяка** Мікалай Трафімавіч, **Радкевіч** Сямён Пятровіч, **Русінскі** Сяргей Паўлавіч, **Салодкін** Іван Апанасавіч, **Сінкевіч** Ганна Якаўлеўна, **Сінякоў** Аляксей Ігнатавіч, **Сокалаў** Пётр Фёдаравіч, **Сокалаў** Уладзімір Рыгоравіч, **Стайноў** Уладзімір Рыгоравіч, **Стэльмах** Фёдар Апанасавіч, **Тылец** Мікалай Сямёнавіч, **Фіткевіч** Анатоль Сяргеевіч, **Хадыка** Андрэй Пятровіч, **Хадыка** Уладзімір Малахавіч, **Хадыка** Іван Мацвеевіч, **Хадыка** Уладзімір Міхайлавіч, **Хадыка** Яўген Пятровіч, **Харошка** Фядос Канстанцінавіч, **Шалуха** Піліп Нічыпаравіч,**Шарпіла** Васіль Мікітавіч, **Шарпіла** Вольга Максімаўна, **Шынкевіч** Уладзімір Мікалаевіч, **Яроменка** Іван Рыгоравіч, **Яроменка** Надзея Фёдараўна, **Яроменка** Франц Іванавіч, **Ясінскі** Уладзімір Ягоравіч, **Яскевіч** Віктар Андрэевіч.

ГАРАДСКІ ПАСЁЛАК БАГУШЭЎСК

Аляксеенка Сцяпан Мінавіч, **Андронаў** Мікалай Ягоравіч, **Антоненка** Мікалай Ягоравіч, **Арлоў** Пётр Іванавіч, **Атрошчанка** Улас Фёдаравіч, **Бабкова (Шэдчанка)** Марыя Ягораўна, **Бабкоў** Рыгор Васільевіч, **Багамолаў** Васіль Васільевіч, **Багдановіч** Павел Іванавіч, **Базылеў** Яфім Сяргеевіч, **Байкоў** Ермалай Мікітавіч, **Баканаў** Аляксандр Сямёнавіч, **Баранаў** Пётр Станіслававіч, **Барбенка** Мікалай Аляксандравіч, **Барышаў** Васіль Самойлавіч, **Бегунова** Ірына Сямёнаўна, **Бондараў** Аляксандр Мікалаевіч, **Бондараў** Рыгор Іосіфавіч, **Бразгуноў** Уладзімір Тарасавіч, **Броўка** Анатоль Іванавіч, **Броўка** Аркадзь Іванавіч, **Бугаенка** Вольга Іванаўна, **Бугаенка** Мікалай Андрэевіч, **Буры** Леанід Антонавіч, **Бяляеў** Міхаіл Прохаравіч, **Бяляеў** Пётр Васільевіч, **Бяляцкі** Пётр Пятровіч, **Вавілонская** Ганна Антонаўна, **Вавілонскі** Мікалай Якаўлевіч, **Вакар** Васіль Гаўрылавіч, **Вакар** Фёдар Яфрэмавіч, **Варанецкая** Таццяна Мікалаеўна, **Варанецкі** Мікалай Трафімавіч, **Варанецкі** Сцяпан Данілавіч, **Васільеў** Васіль Якаўлевіч, **Васільеў** Іван Васільевіч, **Васільеў** Іван Яфімавіч, **Васілюк** Мікалай Іванавіч, **Вінаградаў** Васіль Сцяпанавіч, **Вінакураў** Сцяпан Апанасавіч, **Віцько** Міхаіл Уладзіміравіч, **Ганчароў** Анатоль Яфрэмавіч, **Гаравец** Віктар Кандратавіч, **Гаравец (Пруткова)** Лідзія Іванаўна, **Гаранаў** Фёдар Сяргеевіч, **Гарнак** Аляксей Пятровіч, **Гарнак** Марыя Цімафееўна, **Глушко** Уладзімір Міхайлавіч, **Голубеў** Васіль Ягоравіч, **Голубеў** Мітрафан Дзмітрыевіч, **Горб** Мікалай Апанасавіч, **Грачыха** Аляксандр Аляксеевіч, **Грачыха** Аляксандр Міхайлавіч, **Грыцкевіч** Марыя Аляксандраўна, **Гузоўскі** Аляксандр Іванавіч, **Гукалёнак** Аляксандр Паўлавіч, **Грышаеў** Іван Мікалаевіч, **Грышанаў** Мікалай Барысавіч, **Дзеравенец** Пётр Мікалаевіч, **Дубавец** Канстанцін Васільевіч, **Дубавец** Ксенія Антонаўна, **Дубавец** Мікалай Пятровіч, **Дубавец** Паліна Ігнатаўна, **Дубавец (Лагунова)** Тамара Цярэнцьеўна, **Дубавец** Уладзімір Маркавіч, **Елейнік** Ася Іосіфаўна, **Жыгалоў** Амос Іванавіч, **Жыгалоў** Пётр Іванавіч, **Зайцава** Варвара Піменаўна, **Зайцаў** Рыгор Пятровіч, **Зацюпа** Сяргей Іванавіч, **Зімін** Мацвей Паўлавіч, **Зіміна (Зелянкова)** Ліна Сцяпанаўна, **Зялёнка** Леанід Васільевіч, **Зянькоў** Мікалай Дзмітрыевіч, **Зянькоў** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Іваноў** Леанід Ягоравіч, **Іваноў** Фама Фаміч, **Іванюшчанка (Шаршавіцкая)** Вольга Лявонаўна, **Кабанава** Глафіра Паўлаўна, **Казлова** Марыя Нічыпараўна, **Казлова** Ульяна Сазонаўна, **Казлова** Кацярына Антонаўна, **Казлоў** Аляксандр Сяргеевіч, **Казлоў** Віктар Мікалаевіч, **Казлоў** Іосіф Паўлавіч, **Казлоў** Уладзімір Максімавіч, **Казлоўскі** Мікалай Іванавіч, **Казлоўскі** Мікалай Савельевіч, **Казырыцкі** Васіль Трафімавіч, **Камулін** Хакім Сяргеевіч, **Канаваленка** Іосіф Іванавіч, **Канапелька** Уладзімір Ігнатавіч, **Каржыцкі** Васіль Антонавіч, **Карповіч** Васіль Парфенавіч, **Карповіч** Іван Паўлавіч, **Кекіш** Міхаіл Антонавіч, **Кліманаў** Пётр Максімавіч, **Кліманаў** Якаў Максімавіч, **Клюева** Еўдакія Лявонцьеўна, **Кляузаў** Іван Фёдаравіч, **Козкін** Аляксандр Аляксандравіч, **Комлеў** Іван Макаравіч, **Краснакуцкі** Павел Захаравіч, **Крупеня** Савелій Максімавіч, **Куксёнак** Іван Дзмітрыевіч, **Кундзер** Аляксей Іванавіч, **Купрэенка** Іван Дзмітрыевіч, **Куцькін** Міхаіл Сямёнавіч, **Лагунова** Лізавета Максімаўна, **Лагунова** Яўгенія Васільеўна, **Лагуноў** Канстанцін Васільевіч, **Лагуноў** Марцін Якімавіч, **Лагуноў** Павел Ільіч, **Лайфендфельд** Міхаіл Яфімавіч, **Ландзёнак** Фёкла Сяргееўна, **Ландзёнак** Цімафей Лявонавіч, **Лапунова (Давыдава)** Вольга Андрэеўна, **Лапуноў** Васіль Нічыпаравіч, **Латышава** Ганна Мікалаеўна, **Лауткін** Ігнат Георгіевіч, **Лаўцюс** Пётр Францавіч, **Лаўчыноўскі** Віктар Казіміравіч, **Лацужанка** Ульяна Сазонаўна, **Лектараў** Сцяпан Іванавіч, **Лісіца** Мікалай Васільевіч, **Лішаёў** Сцяпан Дзям'янавіч, **Лысенка** Васіль Іванавіч, **Лысенка** Сяргей Іванавіч, **Ляхаў** Іван Канстанцінавіч, **Ляхоўскі** Сцяпан Васільевіч, **Макарэўскі** Уладзімір Васільевіч, **Макушаў** Генадзь Сямёнавіч, **Малашкевіч** Пётр Сцяпанавіч, **Мандрык** Даніла Яфі-

мавіч, **Мандрык** Пётр Архіпавіч, **Марозава** Ніна Сяргееўна, **Марозаў** Васіль Васільевіч, **Марозаў** Георгій Канстанцінавіч, **Марозаў** Фёдар Трафімавіч, **Марунька** Ядзвіга Пятроўна, **Мацвейка** Соф'я Давыдаўна, **Мацецкі** Уладзімір Фёдаравіч, **Марціновіч** Сямён Емяльянавіч, **Марціновіч** Тамара Мікітаўна, **Марціновіч** Уладзімір Аляксеевіч, **Марфіцкая** Эльвіна Якаўлеўна, **Машкей** Віктар Макаравіч, **Машэра** Пётр Фёдаравіч, **Меркуль (Казімірская)** Яўгенія Фёдараўна, **Меркуль** Яфім Аляксеевіч, **Мірановіч** Майсей Якаўлевіч, **Міхалькоў** Іван Цімафеевіч, **Мяжнін** Аляксандр Цярэнцьевіч, **Мяжніна** Марыя Васільеўна, **Новікаў** Дзмітрый Мінавіч, **Носік** Пётр Васільевіч, **Пакатовіч** Аляксандр Іванавіч, **Палякоў** Фёдар Мітрафанавіч, **Панкратаў** Міхаіл Сцяпанавіч, **Парэшка** Фёдар Дарафеевіч, **Паскіна** Вольга Нічыпараўна, **Пышкоўскі** Фёдар Аркадзьевіч, **Петрашоў** Міхаіл Іванавіч, **Печкуроў** Сямён Пятровіч, **Печкуроў** Фёдар Нічыпаравіч, **Печкурэнка** Іван Антонавіч, **Прыстаўка** Вера Сямёнаўна, **Прыстаўка** Давыд Арцёмавіч, **Пронька** Рыгор Іванавіч, **Прыхожы** Іван Ільіч, **Прыхожы** Нічыпар Авяр'янавіч, **Пуцееў** Уладзімір Іванавіч, **Рабцава** Лізавета Яўгенаўна, **Рабчук** Георгій Дзям'янавіч, **Равяка** Уладзімір Фёдаравіч, **Разумаў** Іван Захаравіч, **Рацькоў** Пётр Канстанцінавіч, **Рудзікава (Ходас)** Кацярына Фёдараўна, **Рудзікаў** Васіль Паўлавіч, **Румо** Канстанцін Сяргеевіч, **Рыбека** Вера Ільінічна, **Салаўёў** Мікалай Яфімавіч, **Салаўёў** Сцяпан Яфімавіч, **Сапега** Міхаіл Паўлавіч, **Сапежка** Ганна Максімаўна, **Сарочкіна** Раіса Барысаўна, **Сас** Дзмітрый Мітрафанавіч, **Свістуноў** Іосіф Іванавіч, **Семерыкова** Ганна Максімаўна, **Семерыкова (Галадовіч)** Яўгенія Нічыпараўна, **Сідарэнка** Пётр Піліпавіч, **Сідзін** Піліп Мікалаевіч, **Сіманенка** Іван Яфімавіч, **Сініца** Кацярына Емяльянаўна, **Сініца** Сцяпан Лазаравіч, **Сініцын** Іван Дзмітрыевіч, **Сіпельнік** Аляксей Іванавіч, **Сматроў** Аляксей Васільевіч, **Сойка** Уладзімір Агеевіч, **Станкевіч** Павел Раманавіч, **Стаселька** Фёдар Нічыпаравіч, **Стралкоў** Міхаіл Аляксеевіч, **Стрык** Ніна Сямёнаўна, **Стрык** Рыгор Сцяпанавіч, **Суздалеў** Уладзімір Васільевіч, **Сухадолаў** Іван Пятровіч, **Сухадолаў** Міхаіл Сяргеевіч, **Сухадольская** Марыя Сафонаўна, **Сямашка** Аляксей Захаравіч, **Трафімаў** Пётр Іванавіч, **Улаховіч** Дзмітрый Яфімавіч, **Фельчын** Ілья Абрамавіч, **Фёдарава** Еўдакія Сідараўна, **Філіповіч** Сямён Гаўрылавіч, **Філонава** Вольга Фёдараўна, **Хамцоў** Міхаіл Васільевіч, **Хвошч** Таццяна Герасімаўна, **Храленка (Пржэвальская)** Ніна Іосіфаўна, **Чупік** Нічыпар Якаўлевіч, **Цуран** Мікалай Рыгоравіч, **Цясто** Аляксей Паўлавіч, **Цясто** Марыя Паўлаўна, **Цяцюеў** Даніла Пракопавіч, **Шапруноў** Васіль Андрэевіч, **Шарай** Іван Майсеевіч, **Шарац** Сцяпан Рыгоравіч, **Шаршнёў** Мікалай Васільевіч, **Шахмейсцер** Варвара Ільінічна, **Шлык** Марыя Мікалаеўна, **Шлыкаў** Яўген Філарэтавіч, **Шмурадка (Філатава)** Ганна Пятроўна, **Шмурадка** Васіль Мікалаевіч, **Шмурадка** Мікіта Трафімавіч, **Шмурадка** Уладзімір Міхайлавіч, **Шумараў** Павел Андрэевіч, **Шыбека** Мікалай Сямёнавіч, **Шылаў** Іван Іванавіч, **Юроўскі** Канстанцін Лявонавіч, **Ягорава (Храпавіцкая)** Кацярына Людвігаўна, **Ягораў** Сяргей Піліпавіч, **Яршоў** Фама Іванавіч, **Якаўлеў** Сцяпан Сямёнавіч, **Янчанка** Антон Навумавіч, **Янчанка** Міхаіл Канстанцінавіч.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Аверчанка Пётр Якаўлевіч, **Аляксееў** Іван Канстанцінавіч, **Анціпенка** Пётр Сямёнавіч, **Аўфяронак** Іван Пятровіч, **Аўфяронак** Пётр Емяльянавіч, **Аўчынка** Дзмітрый Іванавіч, **Бабкоў** Прохар Гаўрылавіч, **Бабкоў** Сцяпан Ягоравіч, **Багданаў** Сямён Лук'янавіч, **Базаеў** Сяргей Паўлавіч, **Базылеў** Апанас Яфімавіч, **Базылеў** Рыгор Захаравіч, **Баранаў** Пётр Станіслававіч, **Барзенка** Фёдар Іванавіч, **Бельчыкаў** Цімафей Іванавіч, **Бібкін** Карп Уладзіміравіч, **Біруліна (Цішкова)** Ніна Ісакаўна, **Булыгін** Арцём Мікалаевіч, **Брык** Васіль Ігнатавіч, **Быкаў** Аляксей Іванавіч, **Быкоўскі** Міхаіл Іванавіч, **Вакар** Аляксей Ніканоравіч, **Вакар** Аляксей Фёдаравіч, **Вакар** Іван Ягоравіч, **Вакар** Марыя Мікітаўна, **Вакар** Рыгор Мікітавіч, **Вакар** Фёдар Васільевіч, **Вакар** Уладзімір Андрэевіч, **Валога** Іван Іосіфавіч, **Васількоў** Ягор Іванавіч, **Васільеў** Трафім Мікалаевіч, **Вахцеева** Любоў Аляксандраўна, **Велічынскі** Мікалай Пракопавіч, **Велічынскі** Рыгор Еўдакімавіч, **Віцько** Міхаіл Уладзіміравіч, **Гараднічы** Сяргей Лаўрэнавіч, **Герасімаў** Аляксандр Сцяпанавіч, **Грачыха** Мікалай Фёдаравіч, **Груздзеў** Васіль Фёдаравіч, **Груздзеў** Міхаіл Макаравіч, **Грышаеў** Іван Мікалаевіч, **Грышанаў** Васіль Дзмітрыевіч, **Грышанаў** Іван Дзмітрыевіч, **Гукаў** Сяргей Сцяпанавіч, **Гурчанка** Рыгор Пятровіч, **Гусакоў** Васіль Сяргеевіч, **Давыдаў** Міхаіл Герасімавіч, **Давыдаў** Фёдар Герасімавіч, **Дзегцярова** Марыя Мікалаеўна, **Дзегцяроў** Васіль Емяльянавіч, **Домкін** Тарас Піліпавіч, **Дубавец** Дзяніс Данілавіч, **Ерафееў** Аляксей Гаўрылавіч, **Зайцаў** Аркадзь Іванавіч, **Зайцаў** Арцём Міронавіч, **Зайцаў** Мікіта Міронавіч, **Зай-**

40 Зак 2999

цаў Сямён Міхайлавіч, **Зайцаў** Ягор Міронавіч, **Залескі** Мікалай Максімавіч, **Залескі** Пётр Мікітавіч, **Івус** Васіль Піліпавіч, **Ігнатовіч** Зінаіда Васільеўна, **Ільюшэнка** Іван Іларыёнавіч, **Ільюшэнка** Васіль Несцеравіч, **Ільюшэнка** Сцяпан Парфёнавіч, **Казлоў** Аляксей Сцяпанавіч, **Казлоў** Апанас Сямёнавіч, **Казлоў** Васіль Гаўрылавіч, **Казлоў** Мікалай Нічыпаравіч, **Казлоў** Мікалай Тарасавіч, **Казлоў** Мітрафан Васільевіч, **Казлоў** Міхаіл Іванавіч, **Казлоў** Уладзімір Сяргеевіч, **Карповіч** Аляксандр Трафімавіч, **Карповіч** Павел Ігнатавіч, **Карповіч** Сцяпан Антонавіч, **Карповіч** Піліп Ігнатавіч, **Кібіс** Аляксандр Васільевіч, **Клімкоў** Аляксандр Іванавіч, **Клыкоўскі** Мікіта Андрэевіч, **Комлеў** Мікалай Навумавіч, **Круцік** Васіль Ігнатавіч, **Круцік** Уладзімір Максімавіч, **Крыкуноў** Прохар Раманавіч, **Крымачоў** Макар Ермалаевіч, **Кукушкін** Ігнат Трафімавіч, **Купрыянаў** Сцяпан Ягоравіч, **Лабза** Сцяпан Максімавіч, **Лабзаеў** Фёдар Міхайлавіч, **Лаўрэнаў** Міхаіл Пятровіч, **Лаўрэнаў** Фёдар Паўлавіч, **Левашоў** Фёдар Ільіч, **Лішаёў** Радзівон Дзям'янавіч, **Лішаёў** Сцяпан Дзям'янавіч, **Лядновіч** Іван Якаўлевіч, **Мангін** Міхаіл Аляксандравіч, **Макрынаў** Аляксандр Аляксеевіч, **Мандрык** Мікалай Раманавіч, **Мандрык** Міхаіл Міхайлавіч, **Мандрык** Пётр Васільевіч, **Мандрык** Рыгор Сцяпанавіч, **Махнач** Сцяпан Фёдаравіч, **Маклушоў** Фёдар Цімафеевіч, **Мялешка** Уладзімір Ісакавіч, **Нікіфараў** Міхаіл Рыгоравіч, **Навуменка** Іван Кузьміч, **Навуменка** Сямён Міхайлавіч, **Падковін** Уладзімір Пятровіч, **Пальвінскі** Ніл Цярэнцьевіч, **Панкратаў** Мікалай Піліпавіч, **Папачоў** Мікалай Васільевіч, **Пасканны** Дзмітрый Рыгоравіч, **Патапенка** Міхаіл Іванавіч, **Патапенка** Сцяпан Міхайлавіч, **Платонаў** Іван Анісімавіч, **Платонаў** Мікалай Піліпавіч, **Пржэвальскі** Іосіф Флавіянавіч, **Пронька** Сяргей Сцяпанавіч, **Прудніка́ў** Адам Арцёмавіч, **Прудніка́ў** Нічыпар Іосіфавіч, **Пусцяк** Іван Якаўлевіч, **Пучкоў** Васіль Іванавіч, **Прыхожы** Ціт Авяр'янавіч, **Пядачкін** Сцяпан Васільевіч, **Рабцаў** Аляксандр Фёдаравіч, **Рабцаў** Васіль Прохаравіч, **Русакоў** Сяргей Цітавіч, **Русецкі** Аляксей Васільевіч, **Рыпінскі** Васіль Пятровіч, **Салаўёў** Мікалай Васільевіч, **Салаўёў** Сцяпан Яфімавіч, **Сапега** Макар Дзям'янавіч, **Сапелка** Раман Яфімавіч, **Саржыцкі** Міхаіл Браніслававіч, **Сахноў** Арцём Яфімавіч, **Сахноў** Дзяніс Сямёнавіч, **Сахноў** Пётр Апанасавіч, **Семянькоў** Іван Мікалаевіч, **Семянькова** *Лідзія Апанасаўна*, **Серадзёнак** *Сяргей* Карпавіч, **Сідаровіч** Апанас Мікалаевіч, **Сіманенка** Іван Яфімавіч, **Сініца** Аляксей Фадзеевіч, **Смалякоў** Віктар Мікітавіч, **Станкевіч** Ілья Кірылавіч, **Стальмакоў** Мікалай Лукіч, **Старасценка** Пётр Кузьміч, **Старасценка** Тарас Сцяпанавіч, **Стаселька** Раман Данілавіч, **Сухадолаў** Аляксандр Васільевіч, **Сухадолаў** Аляксей Аляксандравіч, **Сухадолаў** Васіль Сяргеевіч, **Сушынскі** Макар Іванавіч, **Сцяпанаў** Аляксандр Аляксеевіч, **Сямёнава** Алена Міхайлаўна, **Тарасаў** Павел Васільевіч, **Траян** Віктар Рыгоравіч, **Тхораў** Іван Максімавіч, **Тхораў** Міхаіл Васільевіч, **Тхораў** Рыгор Емяльянавіч, **Федаровіч** Іван Навумавіч, **Федаровіч** Пётр Навумавіч, **Фралоў** Апанас Радзівонавіч, **Фралоў** Сямён Міхайлавіч, **Хадакоў** Мікалай Якаўлевіч, **Халупа** Лявон Якаўлевіч, **Ходас** Васіль Іванавіч, **Ходас** Іосіф Віктаравіч, **Хрол** Якаў Іванавіч, **Цестаў** Ігнат Арсенавіч, **Цыркуноў** Пётр Арцёмавіч, **Чарняўскі** Аляксандр Іосіфавіч, **Чудзікаў** Андрэй Іванавіч, **Шалуха** Сяргей Сямёнавіч, **Шамягон** Іван Еўпатавіч, **Шамятоўскі** Уладзімір Фаміч, **Шандрык** Іларыён Дарафеевіч, **Шандрык** Мікалай Ягоравіч, **Шапруноў** Пётр Андрэевіч, **Шарай** Сцяпан Навумавіч, **Шарац** Антаніна Нічыпараўна, **Шастоўскі** Мікалай Якаўлевіч, **Шлапакоў** Сямён Дзмітрыевіч, **Шлык** Канстанцін Парфенавіч, **Шлык** Якаў Сяргеевіч, **Шман** Васіль Іванавіч, **Шмурадка** Макар Пятровіч, **Шмурадка** Раман Міхайлавіч, **Шчамялёва** Ганна Міхайлаўна, **Шчамялёў** Рыгор Мікалаевіч, **Шуцікаў** Макар Емяльянавіч, **Шыбека (Салодкіна)** Алена Цімафееўна, **Шыбека** Рыгор Мікітавіч, **Юрын** Валянцін Пятровіч, **Янчыленка** Андрэй Паўлавіч, **Янчыленка** Даніла Якаўлевіч, **Янчыленка** Канстанцін Андрэевіч, **Янчыленка** Леанід Панкратавіч, **Янчыленка** Міхаіл Панкратавіч, **Янчыленка** Рыгор Фядосавіч, **Янукоў** Іван Дзмітрыевіч, **Яшчанка** Васіль Кірылавіч.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Абуховіч Іван Станіслававіч, **Абушкевіч** Аляксандр Карпавіч, **Абушкевіч** Мікалай Іосіфавіч, **Абушкевіч** Цімафей Мікалаевіч, **Александровіч** Сцяпан Іванавіч, **Александровіч** Сяргей Іванавіч, **Алфяронак** Фёдар Васільевіч, **Арцюховіч** Аляксандр Васільевіч, **Астаповіч** Мікалай Фёдаравіч, **Аўдзеева** Аляксандра Мацвееўна, **Багданаў** Іван Андрэевіч, **Баканоўскі** Сяргей Барысавіч, **Балышакоў** Аляксандр Васільевіч, **Бандарэвіч** Міхаіл Васільевіч, **Бандарэвіч** Сяргей Іванавіч, **Бараноўскі** Міхаіл Пятровіч, **Барашэвіч** Аляксандр Арцёмавіч, **Барэйша** Любоў Васільеўна, **Бекарэвіч** Леанід Канстанцінавіч, **Беларускі** Аркадзь Іосіфавіч, **Бельскі** Мікалай Сямёнавіч, **Блажэвіч**

Віктар Іосіфавіч, **Бурдо** Васіль Міхайлавіч, **Бурчык** Нічыпар Гаўрылавіч, **Бяляцкі** Антон Міхайлавіч, **Бяляцкі** Іван Іосіфавіч, **Бяляцкі** Трафім Аляксеевіч, **Бярговін** Мікалай Сцяпанавіч, **Бярговін** Сяргей Андрэевіч, **Вайтулянец** Аляксей Антонавіч, **Вайтулянец** Іван Антонавіч, **Вайтулянец** Уладзімір Антонавіч, **Васілеўскі** Сцяпан Іванавіч, **Веранёў** Захар Рыгоравіч, **Веранёў** Міхаіл Яфімавіч, **Волаў** Пётр Антонавіч, **Волчык** Браніслаў Іванавіч, **Воранаў** Аркадзь Рыгоравіч, **Воранаў** Іван Антонавіч, **Воранаў** Павел Фёдаравіч, **Галуза** Віктар Рыгоравіч, **Галуза** Леанід Рыгоравіч, **Гаранскі** Аляксандр Іванавіч, **Гарбачоў** Васіль Іванавіч, **Гарбачоў** Сямён Акімавіч, **Гарадзецкі** Андрэй Сяргеевіч, **Гарадзецкі** Анісім Піліпавіч, **Гарадзецкі** Іван Фёдаравіч, **Гарадзецкі** Ягор Піліпавіч, **Гарчонак** Васіль Іванавіч, **Гарчонак** Міхаіл Іванавіч, **Гашак** Яфім Іванавіч, **Гідро** Станіслаў Антонавіч, **Глаздоўскі** Міхаіл Гаўрылавіч, **Глаздоўскі** Франц Паўлавіч, **Глаздоўскі** Яўген Патапавіч, **Грабоўскі** Пётр Кузьміч, **Грамузаў** Аляксандр Архіпавіч, **Гурын** Васіль Захаравіч, **Даргейка** Аляксей Авакумавіч, **Даронін** Іван Ерафеевіч, **Даронін** Тарас Барысавіч, **Дзергачоў** Марцін Іванавіч, **Дзямешчанка** Мікалай Сцяпанавіч, **Дзятлаў** Міхаіл Захаравіч, **Дзятлоўская** Ганна Гаўрылаўна, **Драненка** Васіль Дзям'янавіч, **Дружына** Канстанцін Захаравіч, **Дуброўскі** Пётр Данілавіч, **Ермакоў** Мікалай Міхайлавіч, **Ермакоў** Хазі Феразіевіч, **Ермалаеў** Аляксандр Емяльянавіч, **Ермашкевіч** Максім Ільіч, **Жвікаў** Міхаіл Данілавіч, **Жвікаў** Эдуард Цімафеевіч, **Ждановіч** Яфім Андрэевіч, **Жыдзелеў** Павел Фядосавіч, **Зайцаў** Іван Сямёнавіч, **Зайцаў** Іван Піліпавіч, **Зайцаў** Пётр Ягоравіч, **Заруба** Віктар Міронавіч, **Зарубіцкі** Авер'ян Андрэевіч, **Зарубіцкі** Барыс Антонавіч, **Зарубіцкі** Васіль Антонавіч, **Зарубіцкі** Васіль Тарасавіч, **Зарубіцкі** Іван Мікітавіч, **Зарубіцкі** Іван Пятровіч, **Зарубіцкі** Іван Сцяпанавіч, **Зарубіцкі** Леанід Сцяпанавіч, **Зарубіцкі** Мікалай Пятровіч, **Зарубіцкі** Пётр Фёдаравіч, **Зарубіцкі** Фёдар Тарасавіч, **Заўражны** Фёдар Паўлавіч, **Зямцоў** Раман Паўлавіч, **Іваноў** Цімафей Паўлавіч, **Кавалеўскі** Аляксандр Аляксеевіч, **Кабачэўскі** Сцяпан Сідаравіч, **Кавалеўскі** Аляксей Кірылавіч, **Кавалеўскі** Мікалай Давыдавіч, **Кавалеўскі** Павел Давыдавіч, **Кажарскі** Іван Макаравіч, **Казакоў** Пётр Рыгоравіч, **Казлоў** Міхаіл Іванавіч, **Казлоў** Уладзімір Майсеевіч, **Казлоўскі** Аляксандр Сцяпанавіч, **Калбянок** Анатоль Васільевіч, **Калбянок** Валянцін Трафімавіч, **Калбянок** Расціслаў Васільевіч, **Кальнік** Рудольф Пятровіч, **Камінскі** Дзмітрый Якаўлевіч, **Камінскі** Міхаіл Іванавіч, **Камушэнка** Нічыпар Аляксандравіч, **Камышэнка** Мікалай Ягоравіч, **Карпачоў** Іван Іванавіч, **Касульнікаў** Іван Мікалаевіч, **Кацар** Міхаіл Міхайлавіч, **Кекіш** Віктар Іванавіч, **Кішковіч** Міхаіл Мартынавіч, **Клімовіч** Аляксей Пятровіч, **Клімовіч** Рыгор Мікалаевіч, **Кляцко** Уладзімір Іванавіч, **Козік** Марк Цімафеевіч, **Конышаў** Сямён Рыгоравіч, **Конышаў** Фёдар Герасімавіч, **Краўцоў** Рыгор Іванавіч, **Крошчанка** Арсенцій Рыгоравіч, **Кулік** Аляксей Мікалаевіч, **Кулік** Анатоль Канстанцінавіч, **Кулік** Іван Ягоравіч, **Кулік** Мікалай Назаравіч, **Кулік** Рыгор Фёдаравіч, **Кулік** Фёдар Данілавіч, **Кулікава** Аляксандра Андрэеўна, **Куляшоў** Сямён Мацвеевіч, **Лавіцкі** Іван Аляксеевіч, **Лавіцкі** Міхаіл Сямёнавіч, **Ласякін** Міхаіл Васільевіч, **Лісаў** Пётр Кузьміч, **Літвінава** Надзея Сахонаўна, **Ліцкевіч** Ефрасіння Пятроўна, **Лугаўцоў** Аляксандр Фёдаравіч, **Луцыковіч** Васіль Антонавіч, **Луцыйковіч** Мяфодзій Васільевіч, **Лындзін** Яфім Фролавіч, **Ляхновіч** Васіль Сцяпанавіч, **Ляхновіч** Мікалай Сцяпанавіч, **Макавецкі** Васіль Ціханавіч, **Макавецкі** Міхаіл Якаўлевіч, **Макавецкі** Уладзімір Гаўрылавіч, **Макаўцоў** Аркадзь Аляксандравіч, **Малчанаў** Сяргей Дзмітрыевіч, **Малчанаў** Фёдар Дзмітрыевіч, **Маркевіч** Ягор Кандратавіч, **Марчанка** Аркадзь Лявонавіч, **Марцынкевіч** Мікалай Іванавіч, **Мацвееў** Іларыён Іванавіч, **Мацюшаў** Іван Дзмітрыевіч, **Маханькоў** Мікалай Цімафеевіч, **Мезаўцоў** Васіль Міхайлавіч, **Міклушоў** Андрэй Якаўлевіч, **Міліца** Фёдар Аляксандравіч, **Міснік** Аляксей Архіпавіч, **Міхайлоўскі** Сцяпан Сямёнавіч, **Міхалінскі** Фадзей Васільевіч, **Мурашка** Андрэй Сяргеевіч, **Мурашкевіч** Парфірый Давыдавіч, **Міхнюк** Міхаіл Міхайлавіч, **Наваковіч** Яўген Барысавіч, **Несцяронак** Таццяна Назараўна, **Новікаў** Васіль Мінавіч, **Пакатовіч** Пётр Лявонавіч, **Палавінскі** Міхаіл Уладзіміравіч, **Палонік** Мікалай Фядосавіч, **Паляшкевіч** Іван Сямёнавіч, **Парэпка** Фёдар Дзянісавіч, **Паўлоўскі** Аляксей Якаўлевіч, **Паўлоўскі** Рыгор Рыгоравіч, **Паўлоўскі** Фёдар Барысавіч, **Паўлышка** Антон Іосіфавіч, **Перчанка** Антон Ягоравіч, **Пісарэнка** Васіль Міхайлавіч, **Пісарэнка** Рыгор Фёдаравіч, **Платонаў** Харытон Раманавіч, **Пракаповіч** Захар Іванавіч, **Пракаповіч** Міхаіл Іванавіч, **Пракаповіч** Надзея Сямёнаўна, **Пронька** Аляксей Пятровіч, **Прыстаўка** Фёдар Емяльянавіч, **Прышчэпа** Леанід Міхайлавіч, **Прышчэпа** Міхаіл Андрэевіч, **Пятаковіч** Сцяпан Сцяпанавіч, **Радкевіч** Георгій Фядосавіч, **Радкевіч** Міхаіл Іванавіч, **Радкевіч** Міхаіл Пятровіч, **Ракаў** Міхаіл Андрэевіч, **Ракіцін** Дзмітрый Ігнатавіч, **Ракіцін** Раман Дзмітрыевіч, **Ружыцкі** Астэрый Антонавіч,

Салтановіч Яфім Міхайлавіч, **Самсонаў** Кірыла Сцяпанавіч, **Самаупралаў** Пётр Ягоравіч, **Сапроненка** Іван Піліпавіч, **Сасноўскі** Міхаіл Іосіфавіч, **Саўчанка** Васіль Карпавіч, **Свірыдаў** Мікалай Віктаравіч, **Святлічны** Сцяпан Іванавіч, **Сінічэнка** Дзмітрый Фёдаравіч, **Сінічэнка** Іван Сямёнавіч, **Сінякоў** Кузьма Пракопавіч, **Сіўчык** Іван Іванавіч, **Смелякоў** Фёдар Канстанцінавіч, **Стайноў** Іван Ягоравіч, **Станкевіч** Міхаіл Феліксавіч, **Стацэнка** Іван Паўлавіч, **Стук** Павел Якаўлевіч, **Стук** Ягор Якаўлевіч, **Сузін** Мікалай Іванавіч, **Сцепаненка** Павел Дзмітрыевіч, **Сяргеенка** Лідзія Еўдакімаўна, **Сяргеенка** Мікалай Кірылавіч, **Тараназ** Аляксей Фёдаравіч, **Тарасевіч** Ілья Васільевіч, **Торган** Мікалай Сямёнавіч, **Труханенка** Мікалай Рыгоравіч, **Хадорык** Анатоль Сямёнавіч, **Хадыка** Васіль Пракопавіч, **Харашаеў** Канстанцін Фролавіч, **Хітроў** Барыс Сцяпанавіч, **Храпская** Ефрасіння Пятроўна, **Фаеў** Міхаіл Піліпавіч, **Філонаў** Аркадзь Лук'янавіч, **Фіткевіч** Аляксандр Апанасавіч, **Царыкаў** Емяльян Іосіфавіч, **Царыкаў** Міхаіл Кузьміч, **Царыкаў** Рыгор Іосіфавіч, **Царыкаў** Яўген Іванавіч, **Цуранаў** Іван Сцяпанавіч, **Чашынскі** Васіль Аляксандравіч, **Усціновіч** Мікіта Кандратавіч, **Шайкоў** Анатоль Максімавіч, **Шавялёў** Рыгор Майсеевіч, **Шастакова** Ганна Уладзіміраўна, **Шастакоў** Пётр Васільевіч, **Шаўкун** Васіль Піліпавіч, **Шаўкун** Гаўрыла Максімавіч, **Шаўкун** Гаўрыла Фёдаравіч, **Шаўкун** Фёдар Іванавіч, **Шумчанка** Пётр Іванавіч, **Шыбека** Галіна Пятроўна, **Шыбека (Стацэнка)** Кацярына Міхайлаўна, **Шыбека** Ніна Назараўна, **Шылько** Міхаіл Цімафеевіч, **Шылько** Фёдар Цімафеевіч, **Шылько** Яўген Міхайлавіч, **Шыцькоўскі** Даніла Паўлавіч, **Шэкаў** Іван Максімавіч, **Янушкевіч** Станіслаў Францавіч, **Яравая** Таццяна Назараўна, **Ясінскі** Васіль Майсеевіч, **Яскевіч** Аляксандр Андрэевіч, **Яскевіч** Якаў Авяр'янавіч.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Азаронак Васіль Трафімавіч, **Алексіевіч** Яфім Рыгоравіч, **Арлоў** Дзмітрый Лявонавіч, **Арлоў** Пётр Савельевіч, **Атрошчанка** Мікалай Аляксеевіч, **Аўгусціновіч (Гусакоўская)** Галіна Андрэеўна, **Аўгусціновіч** Яўген Іванавіч, **Аўчынка** Дзмітрый Іванавіч, **Багдановіч** Яфім Андрэевіч, **Баеў** Сямён Парфенавіч, **Балуцін** Рыгор Антонавіч, **Баравік** Цярэнцій Мінавіч, **Бараноўскі** Несцер Максімавіч, **Баркоўская** Вольга Ягораўна, **Баркоўскі** Антон Кірсанавіч, **Баркоўскі** Леанід Васільевіч, **Баркоўскі** Мікалай Нічыпаравіч, **Баркоўскі** Міхаіл Нічыпаравіч, **Баркоўскі** Сцяпан Мікалаевіч, **Баркоўскі** Якаў Васільевіч, **Барсукоў** Фёдар Агеевіч, **Барышава** Вера Паўлаўна, **Барышава** Еўдакія Іларыёнаўна, **Барышаў** Віктар Піліпавіч, **Барышаў** Іван Паўлавіч, **Барышаў** Піліп Макаравіч, **Барышаў** Цярэнцій Пракопавіч, **Барышаў** Уладзімір Тарасавіч, **Баско** Нічыпар Данілавіч, **Баско** Ціт Данілавіч, **Беразінцаў** Піліп Рыгоравіч, **Беразнёва** Вера Самуілаўна, **Беразнёў** Пётр Рыгоравіч, **Беразнёў** Сямён Рыгоравіч, **Бондараў** Якаў Іосіфавіч, **Броўка** Аляксандр Рыгоравіч, **Брыкаў** Станіслаў Сямёнавіч, **Бубнова** Наталля Рыгораўна, **Бубноў** Васіль Данілавіч, **Буракова** Вольга Цімафееўна, **Буракова** Марыя Васільеўна, **Буракоў** Іван Пятровіч, **Буракоў** Леанід Іванавіч, **Буракоў** Сцяпан Аляксеевіч, **Буракоў** Якаў Дзмітрыевіч, **Бязлюдава (Дзятлоўская)** Соф'я Іванаўна, **Бязлюдаў** Адам Францавіч, **Бялкоўскі** Васіль Аляксеевіч, **Бялкоўскі** Іван Аляксеевіч, **Бяляеў** Аляксандр Іванавіч, **Бяляеў** Мікалай Цімафеевіч, **Бяляеў** Цімафей Парфенавіч, **Бяляеў** Міхаіл Парфенавіч, **Бяляеў** Уладзімір Яфімавіч, **Вакар** Лука Парфёнавіч, **Вакар** Яўгенія Ігнатаўна, **Валога** Емяльян Іосіфавіч, **Валога** Мікалай Іванавіч, **Волкаў** Фёдар Дзянісавіч, **Васілёнак** Сяргей Мікалаевіч, **Віннікава** Лізавета Фамінічна, **Віннікаў** Аляксей Цімафеевіч, **Віннікаў** Міхаіл Андрэевіч, **Віннікаў** Павел Пятровіч, **Віннікаў** Сямён Андрэевіч, **Гаголка** Аляксей Лук'янавіч, **Галубовіч** Рыгор Андрэевіч, **Гаравец** Аляксей Ягоравіч, **Гаравец** Вера Данілаўна, **Грыгор'ева** Варвара Мікалаеўна, **Грыгор'ева** Клара Іванаўна, **Гусакова (Курылёнак)** Антаніна Якаўлеўна, **Дабрыня** Сцяпан Андрэевіч, **Давыдаў** Дзмітрый Міхайлавіч, **Давыдаў** Мікалай Данілавіч, **Дзмітрэнка** Аляксей Герасімавіч, **Дуранкоў** Аляксей Сямёнавіч, **Дуранкоў** Сяргей Фаміч, **Жыгулаў** Апанас Яфімавіч, **Жыхар** Ягор Ігнатавіч, **Заважанец** Дзяніс Іванавіч, **Заважанец** Сяргей Трафімавіч, **Задора** Андрэй Іванавіч, **Задора** Якаў Пятровіч, **Зайцава** Ганна Малахаўна, **Закрэўскі** Аляксандр Васільевіч, **Зацюпа** Максім Ісаевіч, **Зацюпа** Мікіта Міхайлавіч, **Зязюліна (Мацвеева)** Матрона Васільеўна, **Кавалеўскі** Мікалай Пятровіч, **Каганаў** Іван Васільевіч, **Казлова (Марфіцкая)** Вольга Вікенцьеўна, **Казлова** Ірына Гаўрылаўна, **Казлова (Мірановіч)** Марыя Іванаўна, **Казлоў** Аляксандр Нічыпаравіч, **Казлоў** Аляксей Сцяпанавіч, **Казлоў** Аляксей Філімонавіч, **Казлоў** Васіль Сямёнавіч, **Казлоў** Міхаіл Іванавіч, **Казлоў** Міхаіл Радзівонавіч, **Казлоў** Сямён Міхайлавіч, **Казлоў** Яўген Мікітавіч, **Казырэўскі** Пётр Давыдавіч, **Кісялёў** Адам Васільевіч, **Корх (Панучкі-**

на) Марыя Антонаўна, **Корх** Сцяпан Лявонавіч, **Красноўская** Лідзія Пятроўна, **Красноўскі** Віктар Іванавіч, **Красноўскі** Міхаіл Міронавіч, **Краўцоў** Цімафей Фаміч, **Кржэсінскі** Мікалай Рыгоравіч, **Кржэсінскі** Міхаіл Іванавіч, **Крукоўскі** Рыгор Аляксандравіч, **Крукоўскі** Яфім Аляксандравіч, **Куксёнак** Дзмітрый Фёдаравіч, **Куксёнак** Сяргей Яфімавіч, **Кулік** Аляксандр Герасімавіч, **Кулік** Аркадзь Карпавіч, **Кулік** Іван Аляксандравіч, **Лагуноў** Мікіта Пятровіч, **Лапеха** Васіль Сцяпанавіч, **Лапцюхоў** Уладзімір Дзям'янавіч, **Лебедзева** Марыя Іванаўна, **Лукашэвіч** Мікалай Аляксеевіч, **Ляшук** Даніла Мікалаевіч, **Маеўскі** Мяфодзій Сямёнавіч, **Мазянкоў** Дзмітрый Максімавіч, **Макаранка** Міхаіл Карнеевіч, **Маркаў** Яўген Сямёнавіч, **Марціновіч** Аляксандр Емяльянавіч, **Марціновіч** Васіль Пятровіч, **Матораў** Аляксей Авяр'янавіч, **Маханькоў** Аляксей Цімафеевіч, **Мірановіч** Аляксей Трыфанавіч, **Мірановіч** Анатоль Рыгоравіч, **Мірановіч** Васіль Фёдаравіч, **Мірановіч** Дзмітрый Мікалаевіч, **Мірановіч** Ілья Фёдаравіч, **Мірановіч** Канстанцін Васільевіч, **Мірановіч** Лука Кандратавіч, **Мірановіч** Пётр Ільіч, **Мірановіч** Раман Мікалаевіч, **Мірановіч** Сцяпан Іванавіч, **Мірановіч** Ягор Астапавіч, **Міхаленка** Міхаіл Яфімавіч, **Міхалуцкі** Іван Сцяпанавіч, **Міхновіч** Ігнат Ігнатавіч, **Міхновіч** Іван Піліпавіч, **Міхновіч** Мацвей Сяргеевіч, **Міхновіч** Мікалай Аляксандравіч, **Міхновіч** Мікіта Сцяпанавіч, **Мурашка** Іван Анісімавіч, **Муха** Ганна Пятроўна, **Муха** Мікалай Дзмітрыевіч, **Мыслівец** Мікалай Іванавіч, **Мыслівец** Пётр Рыгоравіч, **Мяргур'ева** Вера Сяргееўна, **Мяргур'ева (Бубнова)** Наталля Рыгораўна, **Мяргур'еў** Мікалай Рыгоравіч, **Осіпаў** Іван Фёдаравіч, **Палякоў** Пётр Мітрафанавіч, **Панімашчанка** Мікалай Карпавіч, **Панкратаў** Аляксей Іванавіч, **Панкратаў** Іван Кандратавіч, **Панкратаў** Сямён Кандратавіч, **Панкратаў** Сяргей Уласавіч, **Панкратаў** Фёдар Уласавіч, **Пасканны** Іван Мікалаевіч, **Пасевіч** Міхаіл Цімафеевіч, **Пацееў** Васіль Ціханавіч, **Платонаў** Анатоль Фёдаравіч, **Пракапенка** Аляксей Іванавіч, **Пронька** Сяргей Сцяпанавіч, **Рабцоў** Макар Тарасавіч, **Равяка** Уладзімір Фядосавіч, **Румо** Аляксей Іванавіч, **Румо** Васіль Іванавіч, **Румо** Герасім Рыгоравіч, **Румо** Дзям'ян Кузьміч, **Румо** Іосіф Іванавіч, **Румо** Мікалай Аляксеевіч, **Румо** Ніна Емяльянаўна, **Румо** Пётр Максімавіч, **Румо** Якаў Фёдаравіч, **Русакоў** Андрэй Васільевіч, **Русакоў** Аляксей Фаміч, **Русакоў** Васіль Фёдаравіч, **Русакоў** Сяргей Цітавіч, **Русачэнка** Барыс Мікітавіч, **Салаўёў** Валянцін Цімафеевіч, **Салаўёў** Георгій Іванавіч, **Салаўёў** Іван Пракопавіч, **Салодкін** Павел Мікітавіч, **Салодкіна** Вольга Селівестраўна, **Сапелка** Раман Яфімавіч, **Сапроненка** Уладзімір Сяргеевіч, **Свістуноў** Станіслаў Адольфавіч, **Сёмачкін** Алег Аляксеевіч, **Сідаровіч** Ганна Міхайлаўна, **Сідаровіч** Пётр Цімафеевіч, **Сідаровіч** Сцяпан Данілавіч, **Сімаш** Васіль Васільевіч, **Сімаш** Мацвей Васільевіч, **Сімчанка** Сяргей Пятровіч, **Сінькевіч** Гаўрыла Захаравіч, **Сіпараў** Іван Ягоравіч, **Сліжоў** Васіль Данілавіч, **Сліжоў** Канстанцін Іванавіч, **Сліжоў** Фядос Дзямідавіч, **Сабалёў** Барыс Яфімавіч, **Стаховіч** Аляксей Міхайлавіч, **Стрыганкоў** Віктар Ільіч, **Стрыганкоў** Ілья Іванавіч, **Сухадолава (Муха)** Соф'я Міхайлаўна, **Сухадолаў** Аляксей Сідаравіч, **Сухадолаў** Рыгор Міхайлавіч, **Сухадольскі** Фёдар Ігнатавіч, **Трашчонак** Васіль Архіпавіч, **Трашчонак** Лука Кірылавіч, **Трашчонак** Сяргей Лукіч, **Трашчонак** Фядос Васільевіч, **Трубскі** Сцяпан Іванавіч, **Фамін** Аляксей Іванавіч, **Фамін** Нічыпар Іванавіч, **Фамін** Ціт Сцяпанавіч, **Філіповіч** Павел Сцяпанавіч, **Філіповіч** Раман Сахонавіч, **Хадорык** Васіль Ягоравіч, **Халаба** Дзмітрый Віктаравіч, **Халімоненка** Васіль Андрэевіч, **Халімоненка** Ілья Васільевіч, **Халіцкая (Мяргур'ева)** Вера Сяргееўна, **Хадос** Васіль Іванавіч, **Хадос** Іван Гаўрылавіч, **Цуран** Васіль Аляксандравіч, **Цуран** Ганна Іванаўна, **Цуран** Міхаіл Панкратавіч, **Цыва** Ягор Фёдаравіч, **Цюльпа** Аркадзь Фаміч, **Цярэня** Васіль Іванавіч, **Цярэня** Мікалай Іванавіч, **Цярэня** Міхаіл Іванавіч, **Цярэня** Ягор Іванавіч, **Цяцюеў** Васіль Кірылавіч, **Шалапуха** Венядзікт Пятровіч, **Шалапуха** Іван Андрэевіч, **Шалапуха** Мікалай Цімафеевіч, **Шалапуха** Яфім Герасімавіч, **Шалуха** Васіль Рыгоравіч, **Шалуха** Лявон Якаўлевіч, **Шарац (Карповіч)** Марыя Давыдаўна, **Шарац** Мікалай Емяльянавіч, **Шарац** Рыгор Аляксеевіч, **Шарац** Сяргей Мікалаевіч, **Шарац** Ягор Фёдаравіч, **Шаршавіцкі** Васіль Савельевіч, **Шаршавіцкі** Лявон Савельевіч, **Шаршавіцкі** Міхаіл Аляксеевіч, **Шастакоў** Мікалай Гаўрылавіч, **Шафранскі** Даніла Кліменцьевіч, **Шлапакоў** Рыгор Макаравіч, **Шмурадка** Ягор Антонавіч, **Шыбека** Арцём Сцяпанавіч, **Шыбека** Іван Анатольевіч, **Шыбека** Іван Данілавіч, **Шыбека** Іван Сямёнавіч, **Шыбека** Мікалай Данілавіч, **Шыбека** Мікіта Яфімавіч, **Шыбека** Міхаіл Сцяпанавіч, **Шыбека** Сямён Рыгоравіч, **Шушкевіч** Іван Аляксандравіч, **Шушкевіч** Фёдар Міронавіч, **Шылько** Аляксандр Іванавіч, **Шыркевіч** Міхаіл Максімавіч, **Юдзянок** Трафім Авакумавіч, **Юрэвіч** Макар Рыгоравіч, **Яскевіч** Адам Аксёнавіч, **Яцко** Іван Міхайлавіч, **Яцко (Красноўская)** Лідзія Пятроўна, **Яцко** Сідар Савельевіч.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Абуховіч Іван Фёдаравіч, **Адамовіч** Васіль Пятровіч, **Азол** Пётр Іванавіч, **Андрэйчанка** Аляксандр Мікітавіч, **Аўтухоў** Аляксей Васільевіч, **Бабахін** Васіль Сяргеевіч, **Бабахін** Іван Ермалаевіч, **Бабылёў** Фёдар Сцяпанавіч, **Багданоўскі** Іван Антонавіч, **Байдакоў** Уладзімір Іванавіч, **Баражынскі** Анатоль Іларыёнавіч, **Баранаў** Міхаіл Васільевіч, **Бараноўская** Ніна Аляксееўна, **Белы** Іван Паўлавіч, **Белы** Рыгор Паўлавіч, **Берашэвіч** Канстанцін Купрэевіч, **Бабчанка** Аляксей Уладзіміравіч, **Бондараў** Аляксандр Кірылавіч, **Бондараў** Іван Савельевіч, **Броўка (Плаксунова)** Ніна Аляксееўна, **Броўка** Сяргей Ігнатавіч, **Бязручанка** Мікалай Дзянісавіч, **Бязручанка** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Бярозка** Іван Іосіфавіч, **Вінакураў** Сямён Апанасавіч, **Гаравец** Аляксандр Ягоравіч, **Гаравец** Мікалай Ягоравіч, **Гармазаў** Міхаіл Васільевіч, **Гаручка** Мікіта Сямёнавіч, **Гаручка** Тарас Сцяпанавіч, **Гетманаў** Яфрэм Дзянісавіч, **Глебка** Уладзімір Ціханавіч, **Говараў** Фёдар Ціханавіч, **Грунтоў** Аляксандр Іванавіч, **Грунтоў** Андрэй Рыгоравіч, **Грунтоў** Арцём Прохаравіч, **Грунтоў** Васіль, **Грунтоў** Мікіта Аляксеевіч, **Грунтоў** Міхаіл Стэфанавіч, **Губарэвіч** Канстанцін Савельевіч, **Гулідзін** Якаў Ігнатавіч, **Дубавец** Іван Іванавіч, **Дубавец** Палікарп Сцяпанавіч, **Дубавец** Уладзімір Сцяпанавіч, **Дудкіна** Еўдакія Сцяпанаўна, **Жаланкоў** Пётр Ільіч, **Жардзецкі** Філімон Нічыпаравіч, **Загужэльскі** Іван Ціханавіч, **Загужэльскі** Яфім Уладзіміравіч, **Зайцаў** Аляксей Іванавіч, **Зелянькова** Ніна Уладзіміраўна, **Зелянькоў** Леанід Васільевіч, **Зелянькоў** Міхаіл Васільевіч, **Зелянькоў** Фёдар Нічыпаравіч, **Іваноў** Карп Селіверевіч, **Ільюшэнка** Мікалай Несцеравіч, **Каблукоў** Рыгор Фёдаравіч, **Кавалёў** Іван Васільевіч, **Кавалёў** Пётр Рыгоравіч, **Казлоў** Мікалай Іванавіч, **Казлоўскі** Васіль Сямёнавіч, **Казюлін** Васіль Цярэнцьевіч, **Казюлін** Павел Цярэнцьевіч, **Калбанаў** Канстанцін Васільевіч, **Калбанаў** Павел Сямёнавіч, **Камінскі** Іван Іларыёнавіч, **Кандратаў** Ігнат Антонавіч, **Канстанцінаў** Васіль Антонавіч, **Каржанеўскі** Фёдар Антонавіч, **Крыжанеўскі** Яўген Антонавіч, **Карэнда** Іван Савельевіч, **Карэнда** Уладзімір Пахомавіч, **Карэнда** Фама Клімавіч, **Келер** Яфім Савасцеевіч, **Кішковіч** Міхаіл Іванавіч, **Когаль** Дзмітрый Фёдаравіч, **Когаль** Леанід Трафімавіч, **Когаль** Мікалай Дарафеевіч, **Когаль** Міхаіл Фёдаравіч, **Козін** Рыгор Еўдакімавіч, Кундзер Аляксей Іванавіч, **Кундзер** Канстанцін Кірылавіч, **Купчанка** Дзяніс Марцінавіч, **Лабацкі** Аляксей Якаўлевіч, **Лабацкі** Мікалай Васільевіч, **Лабацкі** Фёдар Якаўлевіч, **Лазарэнка** Сцяпан Трафімавіч, **Латышаў** Міхаіл Сямёнавіч, **Лебедзеў** Антон Дзмітрыевіч, **Лебедзеў** Іван Купрэевіч, **Лебедзеў** Мікалай Лявонавіч, **Лебедзеў** Пётр Лявонавіч, **Лебедзеў** Сцяпан Дзмітрыевіч, **Лукашэвіч** Трафім Авакумавіч, **Лучанок** Міхаіл Мікалаевіч, **Лятос** Яўген Ягоравіч, **Ляхоўская** Юлія Сямёнаўна, **Ляхоўскі** Анісім Максімавіч, **Ляхоўскі** Іван Мітрафанавіч, **Ляхоўскі** Леанід Сяргеевіч, **Ляхоўскі** Навум Фёдаравіч, **Ляхоўскі** Павел Ягоравіч, **Малчанаў** Аляксандр Андрэевіч, **Малькоў** Іван Фёдаравіч, **Манянкоў** Іван Цімафеевіч, **Маскалёў** Фёдар Антонавіч, **Масько** Васіль Фёдаравіч, **Машканава** Леаніда Фёдараўна, **Машканаў** Аляксей Апанасавіч, **Машканаў** Дзмітрый Паўлавіч, **Машканаў** Мікалай Іванавіч, **Машкей** Іван Аляксеевіч, **Машэра** Аляксей Іосіфавіч, **Машэра** Віктар Маркавіч, **Машэра** Канстанцін Кузьміч, **Мельнікаў** Леанід Пятровіч, **Муштатаў** Павел Мікалаевіч, **Нахаеў** Анатоль Аляксандравіч, **Нахаеў** Аркадзь Аляксандравіч, **Нахаеў** Захар Аляксандравіч, **Нахаеў** Мікалай Аляксандравіч, **Нікіценка** Фёдар Іосіфавіч, **Пальцава** Ніна Уладзіміраўна, **Паражынскі** Іосіф Фёдаравіч, **Пахамовіч** Іван Раманавіч, **Петухоў** Міхаіл Дзянісавіч, **Пурвін** Мікалай, **Пуцееў** Яфім Сяргеевіч, **Пятроў** Аляксандр Кузьміч, **Радзевіч** Іосіф Пятровіч, **Радзюк** Якаў Сямёнавіч, **Рыбакоў** Аляксандр Лаўрэнцьевіч, **Салаўёў** Іван Трафімавіч, **Салаўёў** Мікалай Паўлавіч, **Салаўёў** Марк Трафімавіч, **Салаўёў** Уладзімір Трафімавіч, **Салаўёў** Цярэнцій Лаўрэнавіч, **Салодкін** Міхаіл Емяльянавіч, **Саўлукоў** Мікалай Савельевіч, **Саўчанка** Аляксей, **Саўчанка** Іван Мікітавіч, **Саўчанка** Нічыпар Фёдаравіч, **Свірыдаў** Васіль Міхайлавіч, **Семянькоў** Васіль Селівестравіч, **Скунеў** Іван Іванавіч, **Сінкевіч** Ягор Паўлавіч, **Сіпараў** Восіп Мікітавіч, **Сіпараў** Мікіта Восіпавіч, **Старавойтаў** Антон Мацвеевіч, **Султанаў** Аляксандр Парфенавіч, **Талкачоў** Міхаіл Дзмітрыевіч, **Тамаровіч** Сцяпан Міхайлавіч, **Топалеў** Васіль Ягоравіч, **Фамянкоў** Віктар Фёдаравіч, **Фралоў** Міхаіл Арцёмавіч, **Угадычынскі** Міхаіл Іосіфавіч, **Уткін** Мікалай Іванавіч, Уткін Пётр Фёдаравіч, Цітоў Максім Кузьміч, **Цітоў** Максім Паўлавіч, **Цітоў** Ягор Ціханавіч, **Цішкевіч** Віталь Антонавіч, **Цыркуноў** Пётр Арцёмавіч, **Чалаў** Іван Сяргеевіч, **Часны** Іосіф Канстанцінавіч, **Шалуха** Віктар Фёдаравіч, **Шалуха** Кандрат Іванавіч, **Шалуха** Іван Фёдаравіч, **Шалуха** Міхаіл Дзям'янавіч, **Шалуха** Міхаіл Сяргеевіч, **Шалуха** Уладзімір Іванавіч, **Шалуха** Фёдар Міхайлавіч, **Шалуха** Ягор Еўдакімавіч, **Шамроў** Іван

Аляксандравіч, **Шарапаў** Уладзімір Пілі-павіч, **Шашкоў** Васіль Андрэевіч, **Шлыкаў** Уладзімір Архіпавіч, **Шумароў** Мяфодзій Аляксеевіч, **Шухто** Іван Тарасавіч, **Шухто** Ягор Васільевіч, **Шыхаў** Аркадзь Іванавіч, **Шэдчанка** Галіна Уладзіміраўна, **Шэрагаў** Мікалай Аляксеевіч, **Шэрагаў** Мікалай Апанасавіч, **Яблыкаў** Аляксей Іванавіч, **Янчылін** Апанас Паўлавіч, **Янчылін** Сяргей Цімафеевіч, **Ясінскі** Якаў Цімафеевіч.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Анікін Васіль Ягоравіч, **Аўчынка** Іван Антонавіч, **Багданаў** Іван Іванавіч, **Бараноўская** Любоў Антонаўна, **Бараноўскі** Браніслаў Андрэевіч, **Барсукоў** Фёдар Агеевіч, **Барышкаў** Ягор Дзям'янавіч, **Броўка** Аляксандр Сцяпанавіч, **Бутаровіч** Іван Емяльянавіч, **Валаткевіч** Гергій Патапавіч, **Вярбіцкі** Андрэй Патапавіч, **Вярбіцкі** Іван Патапавіч, **Васілеўскі** Дзмітрый Пахомавіч, **Васілёнак** Андрэй Дзмітрыевіч, **Высоцкі** Іван Васільевіч, **Галавач** Фёдар Канстанцінавіч, **Галенка** Мікалай Іванавіч, **Галенка** Пётр Фёдаравіч, **Гаравы** Анатоль Палікарпавіч, **Гарбуноў** Сцяпан Іванавіч, **Гардзюк** Васіль Ігнатавіч, **Гардзюк** Міхаіл Яфімавіч, **Гетманаў** Трафім Паўлавіч, **Давыдзька** Фёдар Іванавіч, **Давыдзька** Уладзімір Фёдаравіч, **Давыдзька** Эдуард Францавіч, **Дамініч** Ягор Максімавіч, **Дарагенскі** Дзмітрый Фёдаравіч, **Добуш** Васіль Кірылавіч, **Дубавец** Васіль Іванавіч, **Дубавец** Ігнат Раманавіч, **Дубавец** Мацвей Піліпавіч, **Дубавец** Павел Аляксандравіч, **Дубавец** Пётр Васільевіч, **Дубавец** Пётр Мікалаевіч, **Дубавец** Трафім Ільіч, **Дунец** Васіль Максімавіч, **Дунец** Мікіта Іванавіч, **Ермашкевіч** Васіль Іванавіч, **Ермашкевіч** Мікалай Якаўлевіч, **Жванскі** Мікалай Пракопавіч, **Занько** Леанід Трафімавіч, **Зіньковіч** Іван Вікенцьевіч, **Зіньковіч** Яфім Ягоравіч, **Ізмайловіч** Адольф Антонавіч, **Ільмовіч** Рыгор Радзівонавіч, **Каламіец** Іван Васільевіч, **Камушэнка** Валянціна Міхайлаўна, **Каранеўскі** Фёдар Сямёнавіч, **Кіслякоў** Васіль Анісімавіч, **Куляшова** Марыя Пятроўна, **Кононаў** Васіль Ягоравіч, **Корнева** Яўгенія Уласаўна, **Корнеў** Міхаіл Сямёнавіч, **Красноўскі** Ягор Міронавіч, **Краўчанка** Арсен Ціханавіч, **Купрэенка** Іван Сцяпанавіч, **Кураўцоў** Аляксандр Захаравіч, **Кучко** Вольга Андрэеўна, **Кучко** Павел Пятровіч, **Кучко** Фёдар Захаравіч, **Кучынская** Марыя Іванаўна, **Кучынская** Марыя Пятроўна, **Кучынскі** Антон Адамавіч, **Кучынскі** Пётр Пятровіч, **Лабацэвіч** Уладзімір Мікалаевіч, **Ламніцкі** Міхаіл Сільвестравіч, **Лобаў** Ілья Якаўлевіч, **Люблін** Фёдар Міхайлавіч, **Ляўко** Іван Васільевіч, **Макоўскі** Іван Якаўлевіч, **Малькоўскі** Аксенцій Пятровіч, **Мацкевіч** Фёдар Антонавіч, **Міхайлоўскі** Аляксей Фёдаравіч, **Мурашка** Аляксандр Герасімавіч, **Мурашка** Васіль Пятровіч, **Мурашка** Лідзія Іванаўна, **Мурашка** Мікалай Сцяпанавіч, **Мурашка** Міхаіл Сцяпанавіч, **Мурашка** Сямён Барысавіч, **Мурашка** Уладзімір Сцяпанавіч, **Мурашка** Якаў Іванавіч, **Няфёдава** Ядзвіга Баляславаўна, **Няфёдаў** Антон Андрэевіч, **Няфёдаў** Іван Цімафеевіч, **Няфёдаў** Нічыпар Іванавіч, **Няфёдаў** Пётр Барысавіч, **Няфёдаў** Пётр Парфір'евіч, **Пагарэльскі** Рыгор Ануфрыевіч, **Падалінскі** Павел Якаўлевіч, **Пад'елец** Генадзь Андрэевіч, **Петухоў** Апанас Андрэевіч, **Платонаў** Пётр Усцінавіч, **Пракаповіч** Васіль Емяльянавіч, **Пракаповіч** Фёдар Анісімавіч, **Пракаповіч** Уладзімір Васільевіч, **Пронька** Аркадзь Сцяпанавіч, **Прыстаўка** Яўген Максімавіч, **Ражкоў** Ягор Лук'янавіч, **Рублеўскі** Аляксей Маркавіч, **Сакалоўскі** Віктар Браніслававіч, **Сакалоўскі** Франц Ільіч, **Саўлевіч** Іван Рыгоравіч, **Саўлевіч** Нічыпар Якаўлевіч, **Саўлевіч** Сямён Арцёмавіч, **Селезнеў** Сяргей Фядотавіч, **Сідаровіч** Васіль Віктаравіч, **Скапа** Ігнат Андрэевіч, **Скумс** Адам Цімафеевіч, **Стрыжнёў** Рыгор Максімавіч, **Стрыжнёў** Сцяпан Ануфрыевіч, **Стук** Віктар Іванавіч, **Трубанос** Даніла Іванавіч, **Трубаносаў** Апанас Іванавіч, **Хадорык** Іван Якаўлевіч, **Хадыка** Іван Аляксеевіч, **Цапкоў** Дзмітрый Пракопавіч, **Церахаў** Піліп Сяргеевіч, **Шафранскі** Рыгор Сцяпанавіч, **Шафранскі** Сцяпан Іванавіч, **Шыбека** Міхаіл Мікалаевіч, **Шыкуноў** Аляксандр Іванавіч, **Якаўлеў** Аляксей Якаўлевіч, **Якаўлеў** Міхаіл Якаўлевіч.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Арлоўскі Сцяпан Андрэевіч, **Аўфяронак** Міхаіл Емяльянавіч, **Бабахін** Сяргей Данілавіч, **Балобешка** Аляксей Дарафеевіч, **Бегуноў** Пётр Сямёнавіч, **Берашэвіч** Арцём Палікарпавіч, **Валадкевіч** Іван Канстанцінавіч, **Валадкевіч** Ксенія Мікалаеўна, **Варанецкі** Мікалай Іванавіч, **Войлакаў** Емяльян Аляксандравіч, **Воранаў** Іван Васільевіч, **Ганчароў** Мяфодзій Мікітавіч, **Гатовінус** Мікалай Францавіч, **Говараў** Пётр Ціханавіч, **Давыдаў** Апанас Міхайлавіч, **Дольскі** Іван Кандратавіч, **Дубавец** Фёдар Ігнатавіч, **Дубавец** Ціхан Амосавіч, **Дзягілеў** Васіль Ягоравіч, **Дзягілеў** Сяргей Сямёнавіч, **Жаўтабрухаў** Анатоль Герасімавіч, **Зайцаў** Сяргей Мікітавіч, **Зянькова** Ніна Рыгораўна, **Ільюшэнка** Сямён Паўлавіч,

Каліна Васіль Апанасавіч, **Каліна** Васіль Васільевіч, **Каліна** Іван Фаміч, **Казырыцкі** Антон Захаравіч, **Камароў** Іван Емяльянавіч, **Канапелька** Іван Цімафеевіч, **Карповіч** Андрэй Іосіфавіч, **Карповіч** Ганна Барысаўна, **Карповіч** Сямён Васільевіч, **Карповіч** Усцін Антонавіч, **Карповіч** Якаў Харытонавіч, **Когаль** Павел Іванавіч, **Козін** Іван Еўдакімавіч, **Комлеў** Якаў Дзянісавіч, **Конанаў** Фёдар Міхайлавіч, **Краўчанка** Іван Цярэнцьевіч, **Куксёнак** Аляксей Фядосавіч, **Кузняцова** Еўдакія Гаўрылаўна, **Купрайкоў** Мікіта Ільіч, **Лабацкая** Еўдакія Парфір'еўна, **Лабацкі** Канстанцін Сямёнавіч, **Лабацкі** Уладзімір Васільевіч, **Лабецкая** Палагея Максімаўна, **Лагунова** Надзея Паўлаўна, **Лагуноў** Сяргей Канстанцінавіч, **Лібушоў** Міхаіл Несцеравіч, **Лушчынскі** Сямён Сідаравіч, **Ляоненка** Іван Фёдаравіч, **Маркаў** Вілій Сямёнавіч, **Пагуляй** Сяргей Якаўлевіч, **Парахонька** Іван Капітонавіч, **Праватарава** Яўгенія Іванаўна, **Пракаповіч** Пётр Мікітавіч, **Прыстаўка** Андрэй Захаравіч, **Прыстаўка** Іван Сямёнавіч, **Прыстаўка** Сяргей Гаўрылавіч, **Прыстаўка** Сяргей Яфімавіч, **Рабушка** Сцяпан Пракопавіч, **Рублеўскі** Віктар Васільевіч, **Ругалёў** Іван Андрэевіч, **Садаўнічы** Васіль Цітавіч, **Салаўёў** Іван Іванавіч, **Савасцеенка** Яфім Іванавіч, **Селезнеў** Цімафей Цімафеевіч, **Семерыкоў** Іван Мінавіч, **Семерыкоў** Уладзімір Мінавіч, **Сіпараў** Захар Ягоравіч, **Стаселька** Іван Сяргеевіч, **Стаселька** Макар Цярэнцьевіч, **Стрыжнёў** Уладзімір Ягоравіч, **Стрыжнёў** Ягор Ануфрыевіч, **Сямёнаў** Аляксандр Якаўлевіч, **Філіповіч** Сяргей Піліпавіч, **Цуран** Вера Васільеўна, **Чапялёў** Аляксандр Андрэевіч, **Шарац** Васіль Нічыпаравіч, **Шарац** Сяргей Мікалаевіч, **Шмурадка** Аляксандр Сцяпанавіч, **Янчыленка** Васіль Канстанцінавіч, **Яцко** Павел Антонавіч.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Акулёнак Міхаіл Барысавіч, **Акулёнак** Міхаіл Пракопавіч, **Акулёнак** Сяргей Пятровіч, **Анікіевіч** Марк Нічыпаравіч, **Аніпчанка** Уладзімір Рыгоравіч, **Антоненка** Мікіта Ягоравіч, **Аўсюкевіч** Анатоль Сцяпанавіч, **Аўсюкевіч** Павел Сцяпанавіч, **Бандарэнка** Уладзімір Андрэевіч, **Бараноўскі** Іван Раманавіч, **Барышкаў** Ягор Дзям'янавіч, **Бацвінаў** Сяргей Фролавіч, **Белавусаў** Пётр Іванавіч, **Бурдо** Васіль Апанасавіч, **Бярговін** Арцём Емяльянавіч, **Бярговін** Мікалай Рыгоравіч, **Бярговін** Уладзімір Пахомавіч, **Васілеўскі** Васіль Васільевіч, **Васілеўскі** Пётр Васільевіч, **Васілёнак** Сяргей Мікалаевіч, **Вераб'ёў** Міхаіл Рыгоравіч, **Вярбоўскі** Міхаіл Сямёнавіч, **Гут** Пётр Рыгоравіч, **Дземяшчук** Іван Емяльянавіч, **Дружына** Васіль Емяльянавіч, **Дружына** Павел Емяльянавіч, **Дуброўскі** Пётр Дзям'янавіч, **Зарубіцкі** Міхаіл Еўтухавіч, **Зацюпа** Мікіта Міхайлавіч, **Кавалеўскі** Сямён Пятровіч, **Камароў** Аляксей Піліпавіч, **Камароў** Вячаслаў Піліпавіч, **Каранеўскі** Андрэй Пятровіч, **Каранеўскі** Дзмітрый Емяльянавіч, **Каўрыжэнка** Рыгор Іванавіч, **Кацар** Генадзь Сцяпанавіч, **Кацар** Роза Захараўна, **Камлеў** Рыгор Кірылавіч, **Красноўскі** Іван Мацвеевіч, **Крыштопаў** Уладзімір Лявонавіч, **Кулік** Міхаіл Раманавіч, **Куляшоў** Георгій Фёдаравіч, **Кундзік** Сяргей Аляксеевіч, **Кундзікава** Лідзія Сямёнаўна, **Курашэвіч** Васіль Іосіфавіч, **Курашэвіч** Іван Ягоравіч, **Курылін** Рыгор Іосіфавіч, **Кушлевіч** Пётр Ісакавіч, **Лісава** Фёкла Фядосаўна, **Лукашоў** Каліна Максімавіч, **Лукашоў** Сямён Цітавіч, **Луцаковіч** Прохар Захаравіч, **Майсееў** Сямён Харытонавіч, **Маханькова** Клаўдзія Андрэеўна, **Маханькоў** Васіль Міронавіч, **Маханькоў** Мікалай Ціхаміравіч, **Мацвееў** Сцяпан Аляксеевіч, **Міклушоў** Сямён Дзмітрыевіч, **Міронька** Міхаіл Сяргеевіч, **Мудрак** Захар Раманавіч, **Няфёдаў** Антон Якаўлевіч, **Няфёдаў** Кірыла Данілавіч, **Няфёдаў** Ягор Мікітавіч, **Парфёнаў** Пётр Іосіфавіч, **Паўлоўскі** Уладзімір Сямёнавіч, **Пашкевіч** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Пракаповіч** Яфім Рыгоравіч, **Прусаў** Ігнат Навумавіч, **Прыстаўка** Васіль Сямёнавіч, **Пшыгодскі** Пётр Ігнатавіч, **Рамановіч** Дзмітрый Яфрэмавіч, **Рублеўскі** Мікалай Еўдакімавіч, **Рублеўскі** Міхаіл Іванавіч, **Русачэнка** Барыс Мікітавіч, **Савачкін** Міхаіл Міхайлавіч, **Салаўёў** Іван Пракопавіч, **Сідзін** Іван Іванавіч, **Сінякоў** Якаў, **Сліжоў** Міхаіл Паўлавіч, **Смірноў** Аляксей Навумавіч, **Сокалаў** Мікалай Фёдаравіч, **Торган** Анатоль Ільіч, **Торган** Павел Максімавіч, **Трыбуль** Іван Пятровіч, **Трыбуль** Уладзімір Кандратавіч, **Царава** Надзея Дзянісаўна, **Ціханкоў** Міна Васільевіч, **Ціханкоў** Сцяпан Лукіч, **Ціханская (Вачкова)** Фядосся Пятроўна, **Ціханскі** Васіль Ягоравіч, **Ціханскі** Дзмітрый Максімавіч, **Ціханскі** Мікалай Максімавіч, **Ціцянкоў** Мікалай Сцяпанавіч, **Ціцянкоў** Сяргей Рыгоравіч, **Цывінскі** Леанід Пятровіч, **Цыплякоў** Мікалай Іосіфавіч, **Цюцюноў** Сяргей Міхайлавіч, **Шандрык** Павел Фёдаравіч, **Шыдлоўскі** Фёдар Дзмітрыевіч.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Асіповіч Іван Гаўрылавіч, **Атрошкін** Канстанцін Фёдаравіч, **Бакуноў** Іван Якаўлевіч,

Бараноўскі Мікалай Васільевіч, **Бараноўскі** Міхаіл Васільевіч, **Баркавец** Аляксандр Іванавіч, **Баркавец** Пётр Емяльянавіч, **Баркавец** Яўген Іванавіч, **Батуранка** Цімафей Кузьміч, **Беланожка** Васіль Захаравіч, **Берашэвіч** Аляксей Рыгоравіч, **Берашэвіч** Пётр Міхайлавіч, **Біратка** Іван Маркіянавіч, **Броўка** Аляксей Іванавіч, **Бурко** Павел Іванавіч, **Бурко** Яўген Іванавіч, **Бялянка** Якаў Пятровіч, **Бярозка** Ігнат Апанасавіч, **Бярозка** Пётр Апанасавіч, **Вакуноў** Аляксандр Сідаравіч, **Валадкевіч (Сінкевіч)** Кацярына Пятроўна, **Валадкевіч** Міхаіл Карпавіч, **Валадкевіч** Міхаіл Нічыпаравіч, **Валадкевіч** Сцяпан Лявонавіч, **Валадкевіч** Уладзімір Фёдаравіч, **Васілёнак** Сяргей Мікалаевіч, **Воднеў** Цімафей Кірылавіч, **Высоцкі** Павел Кузьміч, **Высоцкі** Пётр Фаміч, **Вялюгін** Ягор Іванавіч, **Гайдукоў** Павел Пракопавіч, **Ганчароў** Мікалай Майсеевіч, **Гаравы** Іван Фёдаравіч, **Гаравы** Пётр Васільевіч, **Гарнак** Іван Іосіфавіч, **Гарнак** Мікіта Андрэевіч, **Гарнак** Міхаіл Пятровіч, **Гарнак** Савелій Сямёнавіч, **Гарнак** Уладзімір Маркавіч, **Грачыха** Кацярына Фядосаўна, **Громаў** Міхаіл Арсенцьевіч, **Грэбнеў** Даніла Лявонавіч, **Дазорцаў** Васіль Фёдаравіч, **Дзегалевіч** Аляксандр Канстанцінавіч, **Дзегалевіч** Пётр Паўлавіч, **Духовіч** Лявон Сямёнавіч, **Дзянісаў** Аляксандр Трафімавіч, **Ермашкевіч** Мікалай Лявонавіч, **Кавалёў** Уладзімір Кірылавіч, **Казлоў** Дзмітрый Кірылавіч, **Казлоўскі** Сяргей Іванавіч, **Какліхін** Міхаіл Іванавіч, **Калымага** Нічыпар Самуілавіч, **Кармазін** Васіль Яфрэмавіч, **Кірычэнка** Мікіта Рыгоравіч, **Красноўскі** Віктар Іванавіч, **Латышаў** Пётр Максімавіч, **Лісоўскі** Станіслаў Яфімавіч, **Лукашэвіч** Сямён Мікітавіч, **Лушчынскі** Іван Васільевіч, **Любашоў** Мікалай Яфімавіч, **Лындзін** Мікалай Іларыёнавіч, **Ляўко** Антон Калістратавіч, **Ляўко** Мікалай Фядосавіч, **Ляўко** Рыгор Васільевіч, **Мацкевіч** Іван Аксёнавіч, **Мінічук** Ягор Аляксеевіч, **Міхалінскі** Макар Васільевіч, **Мяцеліца** Анісім Купрыянавіч, **Мяцеліца** Іосіф Рыгоравіч, **Мяцеліца** Міхаіл Іосіфавіч, **Мяцеліца** Ягор Міхайлавіч, **Навіцкі** Аляксандр Макаравіч, **Навіцкі** Мікалай Маркавіч, **Надзёжны** Пётр Іванавіч, **Пагарэльскі** Анісім Андрэевіч, **Пагарэльскі** Ануфрый Сцяпанавіч, **Пагарэльскі** Іван Яфімавіч, **Пагарэльскі** Мікалай Яфімавіч, **Пагарэльскі** Якаў Прохаравіч, **Падалінскі** Іван Нічыпаравіч, **Пад'елец** Уладзімір Раманавіч, **Панкратаў** Васіль Сцяпанавіч, **Пецкалёў** Сцяпан Ягоравіч, **Прыстаўка** Аляксей Сцяпанавіч, **Прыстаўка (Грот)** Вера Міхайлаўна, **Прыстаўка** Леанід Яфімавіч, **Прыстаўка** Міхаіл Фёдаравіч, **Прыстаўка** Сяргей Трафімавіч, **Прыстаўка** Уладзімір Сцяпанавіч, **Прыстаўка** Якаў Кузьміч, **Пракаповіч** Васіль Селівестравіч, **Пракаповіч** Мікалай Васільевіч, **Пучкоў** Іван Якаўлевіч, **Рабушка** Канстанцін Васільевіч, **Рукаль** Пётр Ягоравіч, **Сінякоў** Іван Сяргеевіч, **Скакун** Сцяпан Андрэевіч, **Стаселька** Іван Максімавіч, **Стрыжнёў** Аляксей Селівестравіч, **Стрыжнёў** Міхаіл Максімавіч, **Стук** Трафім Мацвеевіч, **Царыкаў** Яфрэм Баніфацьевіч, **Чудакоў** Рыгор Пятровіч, **Шарэнда** Васіль Савельевіч, **Шарэнда** Васіль Фаміч, **Шарэнда** Дзмітрый Савельевіч, **Шубка** Дзмітрый Іларыёнавіч, **Ярашэвіч** Дзмітрый Ігнатавіч, **Ясінскі** Павел Рыгоравіч, **Яцко** Лідзія Пятроўна.

г. СЯННО

Акулёнак Мікалай Іванавіч, **Акуловіч** Васіль Фёдаравіч, **Акішын** Мікалай Аляксандравіч, **Алейнікаў** Уладзімір Пятровіч, **Александровіч** Рыгор Рыгоравіч, **Александровіч** Уладзімір Ягоравіч, **Алфяронак** Аляксандр Сяргеевіч, **Андрэеў** Дзмітрый Аляксеевіч, **Арлоў** Іван Фаміч, **Астапаў** Піліп Кузьміч, **Астапаў** Уладзімір Цімафеевіч, **Астроўскі** Іван Міхайлавіч, **Бабак** Пётр Лук'янавіч, **Бабкоў** Рыгор Васільевіч, **Багданоўскі** Іван Антонавіч, **Балтовіч** Сяргей Аляксандравіч, **Бандарэвіч** Віктар Васільевіч, **Бараноўская** Марыя Фёдараўна, **Бараноўскі** Уладзімір Раманавіч, **Бардашэвіч** Мікалай Карпавіч, **Баркоўская** Вольга Назараўна, **Барысевіч** Нічыпар Тамашавіч, **Барысаў** Фёдар Уладзіміравіч, **Батура** Аляксей Кузьміч, **Бельская** Ніна Сцяпанаўна, **Бельскі** Міхаіл Іванавіч, **Бельскі** Пётр Васільевіч, **Берастаў** Сцяпан Мітрафанавіч, **Белякоў** Піліп Палікарпавіч, **Броўка** Усцін Яфімавіч, **Бубала** Уладзімір Раманавіч, **Буйневіч** Ніна Фёдараўна, **Бурдо** Пётр Пятровіч, **Бяляеў** Васіль Яфімавіч, **Бярговіна** Анастасія Данілаўна, **Бярозка** Валянціна Дзмітрыеўна, **Бярозка** Віктар Паўлавіч, **Вакульчык** Васіль Іванавіч, **Вакуноў** Міхаіл Сідаравіч, **Валынка** Леанід Пятровіч, **Васілеўскі** Аляксандр Браніслававіч, **Ваяводскі** Эдуард Адольфавіч, **Вераб'ёў** Сяргей Карпавіч, **Вілюга** Аляксей Рыгоравіч, **Воранаў** Іван Пятровіч, **Воранаў** Мікалай Аляксеевіч, **Высоцкі** Іван Васільевіч, **Высоцкі** Фёдар Уладзіміравіч, **Вярбіцкі** Мікалай Васільевіч, **Вярцінскі** Іван Міхайлавіч, **Галолка** Анатоль Якаўлевіч, **Галавінаў** Рыгор Макаравіч, **Галенка** Уладзімір Паўлавіч, **Галынчык** Васіль Майсеевіч, **Ганчарэнка** Генадзь Пятровіч, **Ганчароў** Ягор Рыгоравіч, **Гарадзецкі** Даніла Мікалаевіч, **Гаралёў** Даніла Іванавіч, **Гаранскі** Васіль Васільевіч, **Гаравы**

Міхаіл Фёдаравіч, **Гарбачова** Валянціна Паўлаўна, **Гарбачова** Вольга Фёдараўна, **Гарбачоў** Анатоль Паўлавіч, **Гарбачоў** Антон Мікітавіч, **Гарбачоў** Кірыла Якаўлевіч, **Гарбачоў** Мануіл Ігнатавіч, **Гарбачоў** Міхаіл Мікалаевіч, **Гарбачоў** Піліп Паўлавіч, **Гарбачоў** Рыгор Фёдаравіч, **Гарбачоў** Фёдар Пятровіч, **Гардзюк** Пётр Ігнатавіч, **Гарнак** Сяргей Ігнатавіч, **Гарнак** Якаў Якаўлевіч, **Гарнакова** Ізабэла Канстанцінаўна, **Гарнакова** Эльвіра Канстанцінаўна, **Глазуноў** Валянцін Іванавіч, **Грачыха** Апанас Ягоравіч, **Грачыха** Павел Паўлавіч, **Грачыха** Цімафей Усцінавіч, **Грыгор'ева** Варвара Мікалаеўна, **Губанаў** Пётр Трафімавіч, **Давыдзёнак** Яўген Якаўлевіч, **Давыдзька** Віктар Францавіч, **Даньшына** Галіна Лукінічна, **Дварак** Мікалай Ягоравіч, **Дзегалевіч** Віктар Ігнатавіч, **Дземяшкевіч** Лізавета Апанасаўна, **Дубовік** Андрэй Паўлавіч, **Дунец** Марыя Еўдакімаўна, **Дунец** Уладзімір Сцяпанавіч, **Духовіч** Пётр Мацвеевіч, **Дзянісаў** Іван Капітонавіч, **Жаўнерчык** Генадзь Міхайлавіч, **Жонін** Рыгор Рыгоравіч, **Жыгуловіч** Фёдар Дзмітрыевіч, **Ерашэвіч** Васіліса Ігнатаўна, **Ермашкевіч** Якаў Іосіфавіч, **Ермашкевіч** Еўдакім Дзям'янавіч, **Ермашкевіч** Павел Марцінавіч, **Есін** Сяргей Якаўлевіч, **Зайко** Аляксандр Тарасавіч, **Зайко** Парфірый Тарасавіч, **Занько** Аляксей Нічыпаравіч, **Зарубіцкі** Іван Сцяпанавіч, **Зарубіцкі** Міхаіл Міхайлавіч, **Зарубіцкі** Уладзімір Фёдаравіч, **Захарэвіч** Сцяпан Аляксандравіч, **Зацюпа** Сяргей Іванавіч, **Злотка** Вячаслаў Антонавіч, **Зотава** Марыя Ільінічна, **Зотаў** Аркадзь Паўлавіч, **Зябко** Іван Нічыпаравіч, **Зязюлін** Міраслаў Мікалаевіч, **Зязюлін** Міхаіл Апанасавіч, **Зянько** Мікалай Дзмітрыевіч, **Іспянкоў** Аляксандр Рыгоравіч, **Каваленка** Іосіф Сямёнавіч, **Кавалёў** Мікалай Васільевіч, **Казлоў** Андрэй Раманавіч, **Казлоў** Мікалай Якаўлевіч, **Калдачоў** Мікалай Ягоравіч, **Каліенка** Васіль Мікалаевіч, **Калымага** Анатоль Пятровіч, **Калымага** Фёдар Сцяпанавіч, **Камандзірчык** Іван Андрэевіч, **Камандышка** Васіль Пятровіч, **Камандышка** Іван Пятровіч, **Камінскі** Канстанцін Марцінавіч, **Кандратаў** Іван Канстанцінавіч, **Каранеўскі** Сцяпан Лук'янавіч, **Карнакоў** Сяргей Іванавіч, **Карнічэнка** Уладзімір Піліпавіч, **Касабуцкі** Пётр Андрэевіч, **Касабуцкі** Сцяпан Андрэевіч, **Кацар (Мерліс)** Лідзія Апанасаўна, **Кацар** Лідзія Савельеўна, **Кацар** Міхаіл Аляксеевіч, **Кацар** Пётр Філімонавіч, **Кашпар** Іван Дзмітрыевіч, **Кісель** Георгій Фёдаравіч, **Кірыльчук** Іван Аўрамавіч, **Кірычэнка** Апанас Еўдакімавіч, **Кішчыцар** Давід Майсеевіч, **Клячын** Аляксандр Дзмітрыевіч, **Клячына** Марыя Платонаўна, **Колмак** Анатоль Іванавіч, **Конанаў** Уладзімір Карнеевіч, **Корзунаў** Еўдакім Якаўлевіч, **Корсакаў** Канстанцін Мікалаевіч, **Котаў** Іван Аляксеевіч, **Красноўскі** Віктар Антонавіч, **Краснік** Уладзімір Ягоравіч, **Красноўскі** Мікалай Антонавіч, **Красноўскі** Фёдар Канстанцінавіч, **Краўчанка** Васіль Іванавіч, **Краўчанка** Мікалай Мікалаевіч, **Круцько** Пятруся Мікалаеўна, **Крывіцкая (Памагаева)** Лідзія Пятроўна, **Крыштопенка** Аляксандр Мікалаевіч, **Крыштопенка** Аляксей Ермалаевіч, **Крыштопенка** Фёдар Ермалаевіч, **Кузьмініч** Аркадзь Фёдаравіч, **Кулак** Станіслаў Уладзіміравіч, **Кундзер** Канстанцін Кірылавіч, **Курс** Генадзь Барысавіч, **Курс** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Кухаронак** Сяргей Максімавіч, **Кучарэнка** Мікалай Кандратавіч, **Кучко** Захар Пятровіч, **Кучынскі** Антон Іванавіч, **Кучынскі** Васіль Іванавіч, **Лабар** Міхаіл Васільевіч, **Лазарэвіч** Іван Міронавіч, **Лапінскі** Кірыла Васільевіч, **Латышава** Алена Якаўлеўна, **Латышава (Грыгаровіч)** Ганна Мікалаеўна, **Латышава** Марыя Еўдакімаўна, **Латышава** Тамара Ісаеўна, **Латышаў** Андрэй Еўдакімавіч, **Латышаў** Пётр Несцеравіч, **Латышаў** Пётр Ціханавіч, **Ліцвінаў** Уладзімір Яўсеевіч, **Логвінаў** Іван Фёдаравіч, **Лукашэнка** Іван Фёдаравіч, **Лук'янава** Аляксандра Апанасаўна, **Лук'янаў** Аляксандр Барысавіч, **Лыскоў** Васіль Яфімавіч, **Лабашоў** Мікалай Яфімавіч, **Лясненка** Іван Фёдаравіч, **Ляўко** Аляксандр Цімафеевіч, **Ляўко** Іван Гаўрылавіч, **Ляўко** Фёдар Навумавіч, **Ляўко** Фёдар Фядосавіч, **Ляшук** Віктар Дарафеевіч, **Магера** Іван Кузьміч, **Мазураў** Васіль Вікенцьевіч, **Макоўскі** Андрэй Якаўлевіч, **Макавецкі** Уладзімір Гаўрылавіч, **Малаткоў** Сцяпан Сяргеевіч, **Маліноўскі** Васіль Нічыпаравіч, **Мальтанаў** Анатоль Рыгоравіч, **Мамчанка** Рыгор Сцяпанавіч, **Мандрык (Верасава)** Зінаіда Гаўрылаўна, **Мандрык** Ігнат Васільевіч, **Маскаленка** Васіль Пятровіч, **Марціновіч** Мірон Якаўлевіч, **Марціновіч** Міхаіл Міронавіч, **Марціновіч** Міхаіл Сцяпанавіч, **Мароз** Сямён Аляксандравіч, **Матыгін** Сцяпан Міхайлавіч, **Маханькоў** Кірыла Емяльянавіч, **Мізаўцова (Мярло)** Яніна Антонаўна, **Мізаўцоў** Міхаіл Іванавіч, **Мінёнак** Анатоль Фёдаравіч, **Міхайлоўскі** Уладзімір Сцяпанавіч, **Міхалёнак** Аляксандр Мікалаевіч, **Міхалёнак** Лідзія Яфімаўна, **Міхалёнак** Мікалай Мікалаевіч, **Міхалёнак** Платон Рыгоравіч, **Міхальскі** Іван Антонавіч, **Міхальцоў** Мікалай Міронавіч, **Мурашкевіч** Аляксей Цітавіч, **Новікаў** Анатоль Іванавіч, **Новікаў** Іван Васільевіч, **Пагарэльская** Марыя Мікітаўна, **Пагарэльскі** Уладзімір Іванавіч, **Падалінская** Лідзія Аляксандраўна, **Падалінскі** Аркадзь Яфрэмавіч, **Падалінскі** Мікіта Аляксандравіч,

Падалінскі Яфім Міхайлавіч, **Падгорны** Аркадзь Іванавіч, **Пад'елец** Кліменцій Андрэевіч, **Пазнякоў** Мікалай Іванавіч, **Палонін** Васіль Харытонавіч, **Пальцава** Ніна Уладзіміраўна, **Паляшчук** Сцяпан Лявонавіч, **Паляшчук** Сяргей Лявонавіч, **Памагаеў** Аляксандр Ягоравіч, **Папкоў** Мацвей Фёдаравіч, **Парахонька** Іван Цімафеевіч, **Паўлоўскі** Канстанцін Антонавіч, **Паўлоўскі** Міхаіл Вікенцьевіч, **Пахоменка** Іван Пятровіч, **Пашкоў** Васіль Аляксеевіч, **Пелых** Павел Міхайлавіч, **Піскалёў** Аляксандр Іванавіч, **Подзін** Аляксей Лукіч, **Пракаповіч (Стук)** Зінаіда Іосіфаўна, **Пракаповіч** Канстанцін Леанідавіч, **Пракаповіч** Іван, **Пракаповіч** Міхаіл Іванавіч, **Пракаповіч** Уладзімір Ільіч, **Пракаповіч** Якаў Іванавіч, **Пракаповіч** Яўгенія Іванаўна, **Прусаў** Ігнат Навумавіч, **Прыстаўка** Антаніна Сямёнаўна, **Прыстаўка** Міхаіл Дзмітрыевіч, **Пузырэўскі** Васіль Мікалаевіч, **Пятроў** Сяргей Аўрамавіч, **Рабушка** Мікалай Нічыпаравіч, **Радкевіч** Алена Ціханаўна, **Радкевіч** Васіль Цярэнцьевіч, **Радкевіч** Канстанцін Кірэевіч, **Раманенка** Аляксей Міхайлавіч, **Растоўцаў** Васіль Аляксеевіч, **Русецкі** Анатоль Маркавіч, **Русецкі** Марк Андрэевіч, **Сакалоўская** Надзея Паўлаўна, **Сакалоўскі** Іван Браніслававіч, **Сарокін** Андрэй Яфімавіч, **Сарокіна** Аляксандра Адамаўна, **Сапежка** Дзям'ян Максімавіч, **Сапяжынскі** Віктар Апанасавіч, **Саўлевіч** Міхаіл Яфімавіч, **Саўлевіч** Пётр Гаўрылавіч, **Свіркоўскі** Міхаіл Антонавіч, **Серабро** Ганна Парфенаўна, **Сідаровіч** Міхаіл Іванавіч, **Сінкевіч** Аляксей Андрэевіч, **Сінкевіч** Сямён Цярэнцьевіч, **Сінякоў** Аляксей Ігнатавіч, **Сішко** Іван Іосіфавіч, **Скакун** Віктар Аляксеевіч, **Скакун** Міхаіл Якаўлевіч, **Скакун** Рыгор Аляксандравіч, **Скапа** Павел Пятровіч, **Смелякоў** Васіль Гаўрылавіч, **Смірноў** Іван Антонавіч, **Сокалаў** Мікіта Васільевіч, **Спрытула** Уладзімір Ігнатавіч, **Стайноў** Рыгор Пятровіч, **Стук** Аляксей Андрэевіч, **Стук** Уладзімір Якаўлевіч, **Стуканаў** Міхаіл Іванавіч, **Стрыжнёва** Вольга Андрэеўна, **Стрыжнёў** Аляксей Яфімавіч, **Стрыжнёў** Сямён Іванавіч, **Судзянкоў** Іван Арсенцьевіч, **Сундукоў** Дзмітрый Цітавіч, **Стэльмах** Клаўдзія Фёдараўна, **Сушэўскі** Аляксандр Цярэнцьевіч, **Таранава** Серафіма Васільеўна, **Таранаў** Міхаіл Лукіч, **Таранаў** Пётр Цімафеевіч, **Тарасенка** Дзмітрый Максімавіч, **Тарушка** Анатоль Фёдаравіч, **Трамбіцкі** Віктар Яфімавіч, **Траццякоў** Іван Емяльянавіч, **Уласевіч** Барыс Вікенцьевіч, **Усандра** Барыс Ільіч, **Файцельсон** Міхаіл Майсеевіч, **Федаровіч** Аляксандр Сяргеевіч, **Фёдараў** Сцяпан Фёдаравіч, **Філонаў** Міхаіл Лукіч, **Фіткевіч** Аляксандр Сяргеевіч, **Фралоў** Іван Іванавіч, **Фрыдман** Міхаіл Шлёмавіч, **Хадыка** Міхаіл Тарасавіч, **Хадыка** Фёдар Аляксеевіч, **Хадыка** Ягор Аляксеевіч, **Хвошч** Васіль Фёдаравіч, **Хейфіц** Хаім Ісакавіч, **Шалуха** Міхаіл Дзям'янавіч, **Шарапаў** Уладзімір Піліпавіч, **Шастакоў** Павел Апанасавіч, **Шлык** Аляксандр Аляксандравіч, **Шубка** Аляксей Міхайлавіч, **Шубка** Антон Рыгоравіч, **Шубка** Лідзія Іванаўна, **Шумкова** Ганна Дзмітрыеўна, **Шчарбакоў** Андрэй Яфімавіч, **Шыбека** Сцяпан Феафанавіч, **Шыдлоўскі** Мікалай Міхайлавіч, **Шыдлоўскі** Сяргей Паўлавіч, **Юдзін** Якаў Львовіч, **Юрэвіч** Пётр Ігнатавіч, **Якуш** Уладзімір Фёдаравіч, **Ярашэвіч** Васіліса Ігнатаўна, **Ярашэвіч** Канстанцін Ігнатавіч, **Яроменка** Уладзімір Іванавіч, **Ярохін** Іван Дзмітрыевіч, **Яцкевіч** Дзмітрый Паўлавіч.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

Аксёнаў Ігнат Емяльянавіч, **Амінскі** Аляксандр Фаміч, **Анціпенка** Фёдар Ігнатавіч, **Астапаў** Уладзімір Сідаравіч, **Аўсіевіч** Аляксей Іванавіч, **Аўсіевіч** Цімафей Кузьміч, **Баравец** Фёдар Фёдаравіч, **Баравік** Уладзімір Цімафеевіч, **Баранок** Васіль Дзянісавіч, **Бараноўскі** Ігнат Сямёнавіч, **Бараноўскі** Леанід Патапавіч, **Біратка** Іван Маркіянавіч, **Буткевіч** Сяргей Касьянавіч, **Бяляева** Анастасія Міхайлаўна, **Бярозка** Аляксандр Мікалаевіч, **Бярозка** Аляксей Мікалаевіч, **Бярозка** Уладзімір Цімафеевіч, **Васілеўская** Соф'я Кірылаўна, **Веранёў** Пракоп Трафімавіч, **Веранёў** Уладзімір Сямёнавіч, **Воранаў** Міхаіл Маркавіч, **Вярцінскі** Канстанцін Іосіфавіч, **Вячэрскі** Яўген Васільевіч, **Ганчарэнка** Дзмітрый Піліпавіч, **Ганчарэнка** Марыя Антонаўна, **Ганчарэнка** Рыгор Піліпавіч, **Гаралёў** Андрэй Платонавіч, **Гаралёў** Кузьма Цімафеевіч, **Гаркавы** Уладзімір Фёдаравіч, **Дзмітраковіч** Іван, **Дзямешчанка** Сцяпан Маркавіч, **Елінеўскі** Міхаіл Пятровіч, **Ермашкевіч** Міхаіл Дзмітрыевіч, **Еўпак** Васіль Цімафеевіч, **Зароўскі** Казімір Іванавіч, **Зіньковіч** Леанід Сямёнавіч, **Каваленка** Агаф'я Ігнатаўна, **Кавалеўскі** Мікалай Фёдаравіч, **Кажарскі** Уладзімір Паўлавіч, **Калбянок** Уладзімір Цімафеевіч, **Камандзіраў** Якаў Ільіч, **Камінскі** Аляксандр Фаміч, **Капітон** Іван Максімавіч, **Кармазін** Пётр Іванавіч, **Карпушэнка** Соф'я Паўлаўна, **Касцянка** Фёдар Рыгоравіч, **Касьянаў** Аляксандр Арцёмавіч, **Касьянаў** Аляксей Антонавіч, **Кашчэеў** Ігнат Іванавіч, **Кацар** Захар Якаўлевіч, **Кацар** Іван Сцяпанавіч, **Кацар** Міхаіл Іосіфавіч, **Кацар** Цімафей Сяргеевіч, **Кекіш** Мікіта Ігнатавіч, **Кішковіч** Сцяпан Яфімавіч, **Корсак**

Аляксандр Андрэевіч, **Корсак** Ігнат Іосіфавіч, **Корсак** Марыя Цімафееўна, **Краўчанка** Андрэй Рыгоравіч, **Краўчанка** Мікалай Мікалаевіч, **Кудраўцаў** Аляксей Аляксеевіч, **Кудраўцаў** Міхаіл Іванавіч, **Куко** Іосіф Фёдаравіч, **Куко** Міхаіл Фёдаравіч, **Куляшоў** Анатоль Нічыпаравіч, **Кучко** Рыгор Герасімавіч, **Лейчанка** Васіль Дзмітрыевіч, **Лісецкі** Павел Іванавіч, **Ліцвінаў** Уладзімір Іосіфавіч, **Луканіч** Мікалай Яфімавіч, **Макаўцоў** Ілья Іванавіч, **Махначова** Праскоўя Нічыпараўна, **Махначоў** Аляксандр Сідаравіч, **Мацюшаў** Уладзімір Антонавіч, **Мізаўцоў** Васіль Антонавіч, **Мізаўцоў** Андрэй Яфімавіч, **Мізаўцоў** Леанід Рыгоравіч, **Міцкевіч** Аляксандр Васільевіч, **Міцкевіч** Аляксандр Ільіч, **Міцкевіч** Канстанцін Мікітавіч, **Міцкевіч** Сямён Мікітавіч, **Мухін** Іван Назаравіч, **Пагарэльскі** Фёдар Андрэевіч, **Пагарэльскі** Цімафей Сцяпанавіч, **Падарэўскі** Мікалай Дзям'янавіч, **Пазняк** Аркадзь Трафімавіч, **Пакура** Аляксей Іосіфавіч, **Пакура** Леанід Міхайлавіч, **Панушкін** Нічыпар Якаўлевіч, **Панушкін** Міхаіл Цітавіч, **Палітыка** Міхаіл Пракопавіч, **Паўлоўскі** Віктар Вікенцьевіч, **Пашкевіч** Ягор Маркавіч, **Пішчэнка** Міхаіл Піліпавіч, **Радкевіч** Віктар Апанасавіч, **Радкевіч** Віктар Пятровіч, **Радкевіч** Канстанцін Кірэевіч, **Радкевіч** Іван Уладзіміравіч, **Радкевіч** Мікалай Міронавіч, **Радкевіч** Сямён Андрэевіч, **Радкевіч** Уладзімір Міхайлавіч, **Ракава** Вольга Раманаўна, **Ракаў** Канстанцін Захаравіч, **Рачкоў** Уладзімір Астапавіч, **Салаўёў** Іван Рыгоравіч, **Сапяжынская** Вольга Яўменаўна, **Сапяжынская** Яўгенія Агафонаўна, **Саўген** Браніслаў Аляксандравіч, **Семянкоў** Сямён Яфімавіч, **Семянькоў** Віктар Фёдаравіч, **Семянькоў** Віктар Фядосавіч, **Скакун** Алег Міхайлавіч, **Стайноў** Уладзімір Герасімавіч, **Строчка** Фёдар Фядосавіч, **Таранаў** Уладзімір Лукіч, **Фядзюк** Еўдакія Лаўрэнаўна, **Фядзюк** Іван Іванавіч, **Фядзюк** Пётр Андрэевіч, **Фядзюк** Яўгенія Герасімаўна, **Цярэня** Сяргей Сямёнавіч, **Чарняўскі** Сямён Іванавіч, **Шандрык** Аляксей Яфімавіч, **Шарковіч** Мікалай Сцяпанавіч, **Шархун** Аркадзь Лявонавіч, **Шафранскі** Сяргей Максімавіч, **Шацько** Сідар Васільевіч, **Шчука** Васіль Антонавіч, **Шыбека** Антон Мікітавіч, **Шыбека** Фёдар Пятровіч, **Шыдлоўскі** Дзмітрый Іосіфавіч, **Шыдлоўскі** Уладзімір Іванавіч, **Шылаў** Дзмітрый Парфенавіч, **Шынкарэнка** Віктар Іванавіч, **Шыпула** Канстанцін Міхайлавіч, **Шыпула** Міхаіл Іванавіч, **Шыпула** Павел Міхайлавіч, **Юроўскі** Пётр Міхайлавіч, **Юроўскі** Сямён Максімавіч.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Альхімёнак Міхаіл Рыгоравіч, **Аляксандраў** Мікалай Іванавіч, **Ананенка** Антон Навумавіч, **Ананенка** Васіль Сцяпанавіч, **Ананенка** Гурый Архіпавіч, **Ананенка** Міхаіл Сцяпанавіч, **Ананенка** Пётр Рыгоравіч, **Багдановіч** Міхаіл Андрэевіч, **Багдановіч** Фёдар Андрэевіч, **Багданаў** Мікалай Уладзіміравіч, **Багданоўскі** Іван Антонавіч, **Балабодзька** Іван Сцяпанавіч, **Балдзешкін** Лазар Васільевіч, **Балдзешкін** Фёдар Васільевіч, **Бараноўскі** Іван Іванавіч, **Беланожка** Барыс Антонавіч, **Бельская** Галіна Міхайлаўна, **Бельскі** Дзмітрый Раманавіч, **Беразун** Мікалай Навумавіч, **Берашэвіч** Мікалай Іванавіч, **Булаўскі** Антон Венядзіктавіч, **Бяляева** Марыя Пятроўна, **Бяляеў** Васіль Яфімавіч, **Бяляеў** Канстанцін Сяргеевіч, **Бяляеў** Іван Фёдаравіч, **Бяляеў** Мікалай Міхайлавіч, **Бяляеў** Павел Дзмітрыевіч, **Бяляеў** Сцяпан Андрэевіч, **Бяляеў** Сяргей Фадзеевіч, **Бяляеў** Фядос Фаміч, **Вакараў** Ігнат Мацвеевіч, **Вакун** Уладзімір Паўлавіч, **Валюшкін** Якаў Фаміч, **Высоцкі** Барыс Міхайлавіч, **Вялеева** Мар'я Пятроўна, **Гайдукоў** Дзмітрый Рыгоравіч, **Галай** Іван Васільевіч, **Галынчык** Васіль Майсеевіч, **Ганчароў** Анатоль Фёдаравіч, **Гаравы** Захар Якімавіч, **Гарбачоў** Іван Васільевіч, **Гарбачоў** Міхаіл Якаўлевіч, **Гарбуноў** Уладзімір Лявонавіч, **Гарнак** Сцяпан Іванавіч, **Гарнак** Фёдар Іванавіч, **Гарнакоў** Іван Самойлавіч, **Гоманаў** Андрэй Васільевіч, **Гоманаў** Іван Фёдаравіч, **Грамузаў** Лаўрэн Аўрамавіч, **Грунтоў** Дзмітрый Маркавіч, **Грунтоў** Іван Дарафеевіч, **Гусакоў** Трафім Ільіч, **Гучкоў** Міхаіл Сямёнавіч, **Дадзеркін** Васіль Цімафеевіч, **Дадзеркін** Віктар Апанасавіч, **Дадзеркін** Уладзімір Іосіфавіч, **Домчанка** Васіль Селівестравіч, **Драздоў** Уладзімір Іванавіч, **Дубкоў** Ягор Тарасавіч, **Дунец** Васіль Фёдаравіч, **Дунец** Іван Фядотавіч, **Ермашкевіч** Мікалай Данілавіч, **Каваленка** Андрэй Аўдзеевіч, **Каваленка** Мікалай Аляксеевіч, **Кавалеўскі** Леанід Максімавіч, **Кавалёў** Апанас Ільіч, **Кавалёў** Іван Аляксандравіч, **Кавалёў** Міхаіл Іосіфавіч, **Казлоў** Васіль Якаўлевіч, **Казлоў** Сцяпан Ермалаевіч, **Казлоў** Трафім Якаўлевіч, **Калачынскі** Пётр Іванавіч, **Каліна** Іван Васільевіч, **Калоскін** Васіль Фёдаравіч, **Камінскі** Пётр Цітавіч, **Кампуш** Пётр Васільевіч, **Канчанкоў** Васіль Фёдаравіч, **Карбоўскі** Аляксандр Рыгоравіч, **Каржанеўскі** Іван Вікенцьевіч, **Карнавухаў** Васіль Сілавіч, **Карнавухаў** Рыгор Сцяпанавіч, **Карэлін** Кузьма Піменавіч, **Кіслякоў** Іван Васільевіч, **Кісялёў** Дзмітрый Данілавіч, **Кішковіч** Васіль Іванавіч, **Кішковіч** Іван Аксёнавіч, **Кішковіч** Іван Яфрэмавіч, **Корсак**

Аляксандр Арцёмавіч, **Крыштапова** Валянціна Лявонцьеўна, **Кузнечык** Андрэй Валяр'янавіч, **Кузнечык** Дзмітрый Пятровіч, **Кузнечык** Ілья Фёдаравіч, **Кузнечык** Мікалай Піліпавіч, **Кузнечык** Станіслаў Андрэевіч, **Кузняцова** Кацярына Яўсееўна, **Кузняцова** Марыя Яўсееўна, **Кузняцоў** Апанас Фядотавіч, **Кузняцоў** Васіль Іванавіч, **Кузьмін** Міхаіл Аляксеевіч, **Кулак** Станіслаў Уладзіміравіч, **Кыцеў** Пётр Навумавіч, **Лабацэвіч** Ігнат Мікалаевіч, **Лавіцкі** Сцяпан Піліпавіч, **Ладкоў** Васіль Фядотавіч, **Ланін** Міхаіл Апанасавіч, **Латышаў** Андрэй Еўдакімавіч, **Латышаў** Павел Кірылавіч, **Латышаў** Пётр Ягоравіч, **Лацікаў** Васіль Пятровіч, **Лебедзева** Мар'я Іванаўна, **Лебедзеў** Андрэй Цярэнцьевіч, **Лімант** Фёдар Аляксандравіч, **Лісецкая** Ніна Данілаўна, **Люцікава** Вера Сямёнаўна, **Ляхоўскі** Сцяпан Дзянісавіч, **Мазур** Канстанцін Іванавіч, **Макрынаў** Аляксандр Аляксандравіч, **Малахаў** Канстанцін Васільевіч, **Малькоўскі** Даніла Антонавіч, **Мандрык** Гаўрыла Рыгоравіч, **Маргаўцоў** Дзмітрый Васільевіч, **Маргаўцоў** Пётр Васільевіч, **Маргаўцоў** Пётр Іванавіч, **Маргаўцоў** Рыгор Дзям'янавіч, **Маскалькоў** Канстанцін Маркіянавіч, **Маскалькоў** Сцяпан Нічыпаравіч, **Маскалькоў** Філорый Нічыпаравіч, **Мікульскі** Пётр Адамавіч, **Мяцеліца** Мікалай Пятровіч, **Новікаў** Канстанцін Дзмітрыевіч, **Новікаў** Цімафей Уладзіміравіч, **Палянскі** Мікалай Фаміч, **Паляшчук** Мікалай Апанасавіч, **Паражынскі** Андрэй Ільіч, **Паражынскі** Даніла Іванавіч, **Паражынскі** Мікалай Сцяпанавіч, **Паражынскі** Сяргей Сцяпанавіч, **Паус** Міхаіл Сямёнавіч, **Пашкевіч** Сяргей Дзмітрыевіч, **Пашкевіч** Рыгор Аляксеевіч, **Піскуноў** Іван Федасеевіч, **Піскуноў** Уладзімір Міхайлавіч, **Пішчыкаў** Мікалай Пятровіч, **Пішчыкаў** Мікалай Рыгоравіч, **Пішчыкаў** Уладзімір Сілавіч, **Плаксуноў** Мікалай Цімафеевіч, **Пляшкоў** Рыгор Майсеевіч, **Прусаў** Фёдар Пятровіч, **Прыстаўка** Антон Мікалаевіч, **Прыстаўка** Канстанцін Міхайлавіч, **Прэйс** Марыя Сцяпанаўна, **Прэйс** Пётр Аляксандравіч, **Прэйс** Уладзімір Аляксандравіч, **Пшанічнікаў** Васіль Фёдаравіч, **Пятроў** Рыгор Кузьміч, **Радкевіч** Анатоль Цімафеевіч, **Разімаў** Іван Дзямідавіч, **Рачкоўскі** Пётр Піліпавіч, **Рыжанкоў** Васіль Іосіфавіч, **Рымкевіч** Архіп Ігнатавіч, **Рымкевіч** Іван Піліпавіч, **Салаўёў** Сямён Васільевіч, **Салодкін** Аляксей Архіпавіч, **Самарын** Сямён Васільевіч, **Сапяжынскі** Нічыпар Кузьміч, **Семянькоў** Сяргей Дарафеевіч, **Сідачова** Марыя Аляксееўна, **Сідуноў** Канстанцін Прохаравіч, **Сідуноў** Іван Лявонавіч, **Сімановіч** Іван Макаравіч, **Сінякова (Латышава)** Ефрасіння Цітаўна, **Сінякоў** Аляксандр Раманавіч, **Сінякоў** Арцём Васільевіч, **Сінякоў** Васіль Фролавіч, **Сінякоў** Герасім Цярэнцьевіч, **Сінякоў** Пётр Фядосавіч, **Слядзін** Васіль Карпавіч, **Смірноў** Павел Зіноўевіч, **Сокалаў** Сямён Васільевіч, **Стрыжнёў** Анатоль Яфрэмавіч, **Стрыжнёў** Іван Маркавіч **Стрыжнёў** Іван Сямёнавіч, **Стуканава** Надзея Пятроўна, **Тарасаў** Віктар Цімафеевіч, **Трубскі** Сцяпан Іванавіч, **Тылец** Фёдар Сямёнавіч, **Фралоў** Віктар Палікарпавіч, **Фралоў** Кірыла Іосіфавіч, **Франскевіч** Уладзімір Іосіфавіч, **Хіжанкоў** Міхаіл Аўрамавіч, **Хіжанкоў** Пётр Паўлавіч, **Целяшнёў** Міхаіл Нічыпаравіч, **Целяшнёў** Уладзімір Міхайлавіч, **Цеплякоў** Мікалай Дзмітрыевіч, **Ціханаў** Пётр Віктаравіч, **Чорны** Іван Сідаравіч, **Шараеў** Аляксей Васільевіч, **Шарэнда** Аляксандр Антонавіч, **Шарэнда** Аляксандр Данілавіч, **Шарэнда** Аляксей Фёдаравіч, **Шарэнда** Канстанцін Емяльянавіч, **Шарэнда** Кірыла Феафанавіч, **Шарэнда** Іван Ягоравіч, **Шарэнда** Міхаіл Ігнатавіч, **Шарэнда** Павел Кірылавіч, **Шарэнда** Пётр Мікітавіч, **Шарэнда** Фёдар Данілавіч, **Шарэнда** Уладзімір Міхайлавіч, **Шмурадка** Антон Якаўлевіч, **Шурмялёў** Васіль Аўрамавіч, **Шынкевіч** Дзмітрый Рыгоравіч, **Юрэвіч** Васіль Герасімавіч, **Юрэвіч** Дзмітрый Сцяпанавіч, **Юрэвіч** Фёдар Сцяпанавіч, **Яскевіч** Іван Андрэевіч.

Дадатковы спіс

* * *

Азаронак Адам Аляксандравіч, **Айнахулаў** Сакія, **Алфяронак** Аляксандр Іванавіч, **Альшэўскі** Аляксандр Карпавіч, **Аляксееў** Іван Сідаравіч, **Анікіевіч** Марк Нічыпаравіч, **Анікіевіч** Рыгор Нічыпаравіч, **Арлёнак** Кацярына Пятроўна, **Астапенка** Нічыпар Сцяпанавіч, **Аўсюкевіч** Вера Пятроўна, **Аўсюкевіч** Фёдар Мікітавіч, **Багданаў** Іван Іванавіч, **Багун** Мікалай Іванавіч, **Бальшакоў** Аляксандр Васільевіч, **Бандарэвіч** Міхаіл Васільевіч, **Бандарэнка** Уладзімір Андрэевіч, **Баравік** Аляксей Лявонавіч, **Бараноўская** Любоў Пятроўна, **Баркавец** Васіль Якаўлевіч, **Барсукоў** Аляксандр Тарасавіч, **Барысевіч** Уладзімір Антонавіч, **Барысёнак** Сцяпан Якаўлевіч, **Барытка** Рыгор Іосіфавіч, **Белы** Іван Цярэнцьевіч, **Бельчанка** Вольга Фёдараўна, **Белякоў** Гаўрыла Іванавіч, **Бірулін** Сцяпан Ісакавіч,

Блажэвіч Віктар Іосіфавіч, **Бондараў** Васіль Нічыпаравіч, **Бразгуноў** Міхаіл Артамонавіч, **Брыкаў** Станіслаў Сямёнавіч, **Булаўскі** Антон Венядзіктавіч, **Буракоў** Міхаіл Раманавіч, **Бутаровіч** Іван Емяльянавіч, **Бязручанка** Любоў Карпаўна, **Бяляеў** Мікалай Цімафеевіч, **Бяляеў** Пётр Васільевіч, **Бяляеў** Пётр Фёдаравіч, **Бяляеў** Сцяпан Фаміч, **Бяляеў** Уладзімір Рыгоравіч, **Бярговін** Мікалай Цітавіч, **Бярозка** Марыя Паўлаўна, **Вакар** Дзмітрый Фёдаравіч, **Вакар** Лідзія Міхайлаўна, **Вакар** Лукаш Парфенавіч, **Валадкевіч** Барыс Нічыпаравіч, **Валадкевіч** Ягор Фёдаравіч, **Валюшкін** Дзмітрый Сідаравіч, **Васілеўскі** Гаўрыла Фёдаравіч, **Васілёнак** Ігнат Паўлавіч, **Васілёнак** Кузьма Аляксеевіч, **Васільеў** Аляксей Данілавіч, **Візнер** Аляксандр Сямёнавіч, **Вінаградава** Аляўціна Пракопаўна, **Вінаградаў** Віктар Сяргеевіч, **Вішнякоў** Міхаіл Іосіфавіч, **Воранава** Марыя Піліпаўна, **Воранаў** Даніла Максімавіч, **Высоцкі** Сяргей Аляксандравіч, **Вярцінскі** Васіль Лявонавіч, **Вялічка** Мікалай Пятровіч, **Гаголка** Аляксей Лук'янавіч, **Ганчароў** Іван Мікітавіч, **Гарбачоў** Васіль Аляксандравіч, **Гарбачоў** Іван Аляксеевіч, **Гарбачоў** Іван Пятровіч, **Гарбачоў** Леанід Дзмітрыевіч, **Гарбачоў** Піліп Паўлавіч, **Гарбачоў** Уладзімір Васільевіч, **Гарбузава** Ефрасіння Іосіфаўна, **Гарбуноў** Уладзімір Лявонавіч, **Галубецкі** Аляксей Васільевіч, **Гардзеева** Валянціна Сямёнаўна, **Гардзецкі** Даніла Мікалаевіч, **Гардзецкі** Павел Трафімавіч, **Глазко** Яўген Паўлавіч, **Глекаў** Сяргей Іванавіч, **Гоманаў** Пётр Якаўлевіч, **Грамузаў** Васіль Уладзіміравіч, **Грачыха** Іван Савельевіч, **Грачыха** Максім Цярэнцьевіч, **Грунтова** Варвара Рыгораўна, **Грунтоў** Іван Сямёнавіч, **Грынкіна** Лідзія Сямёнаўна, **Грынкевіч** Нічыпар Іларыёнавіч, **Гучкоў** Барыс Сазонавіч, **Дабраўляніна** Антаніна Міхайлаўна, **Давыдзька** Антон Сцяпанавіч, **Дамініч** Лідзія Максімаўна, **Добры** Андрэй Данілавіч, **Долгі** Арцём Майсеевіч, **Дубавец** Аркадзь Мікалаевіч, **Дубавец** Мікалай Яфімавіч, **Дубавец** Уладзімір Пятровіч, **Дубікоўскі** Уладзімір Іпалітавіч, **Ермашкевіч** Міхаіл Васільевіч, **Ермашкевіч** Соф'я Васільеўна, **Ермашкевіч** Ягор Паўлавіч, **Зайко** Тарас Іванавіч, **Зайцаў** Іларыён Іосіфавіч, **Занько** Аляксандр Маркавіч, **Зарубіцкі** Іван Мікітавіч, **Зарубіцкі** Іван Сцяпанавіч, **Захарэвіч** Іван Іванавіч, **Звонаў** Іван Фёдаравіч, **Зыгмант** Захар Іванавіч, **Зязюлін** Сяргей Пятровіч, **Ігнаценка** Іван Максімавіч, **Ілава** Алена Мікалаеўна, **Ільюшэнка** Мікалай Сямёнавіч, **Каваленка** Міхаіл Андрэевіч, **Каваленка** Уладзімір Іосіфавіч, **Кавалеўскі** Гаўрыла Васільевіч, **Кавалеўскі** Рыгор Парфенавіч, **Каганаў** Уладзімір Сідаравіч, **Кажарскі** Іван Макаравіч, **Казакевіч** Вольга Фёдараўна, **Казлоў** Анатоль Фёдаравіч, **Казлоў** Даніла Несцеравіч, **Казлоўскі** Іван Уладзіміравіч, **Казлоўскі** Яўген Пятровіч, **Калімулін** Хакім Сямеевіч, **Каліна** Міхаіл Фаміч, **Калымага** Максім Сцяпанавіч, **Камароў** Аляксей Піліпавіч, **Камароў** Вячаслаў Піліпавіч, **Камінскі** Васіль Марцінавіч, **Камякоў** Дзмітрый Іванавіч, **Кандрашоў** Гаўрыла Іванавіч, **Капчанкоў** Васіль Фёдаравіч, **Каранеўскі** Леанід Апанасавіч, **Карповіч** Аляксандр Гаўрылавіч, **Карповіч** Дзмітрый Апанасавіч, **Карповіч** Уладзімір Васільевіч, **Карповіч** Якаў Майсеевіч, **Карымаў** Карыб Нігмандзьянавіч, **Катляроў** Піліп Іванавіч, **Каханка** Рыгор Канстанцінавіч, **Кацар** Дзмітрый Васільевіч, **Кацар** Іван Марцінавіч, **Кацура** Сцяпан Андрэевіч, **Кекіш** Мікіта Іпалітавіч, **Кмаева** Еўдакія Лявонаўна, **Кіслякоў** Анатоль Еўдакімавіч, **Клікунец** Ніна Васільеўна, **Комлеў** Іосіф Дзмітрыевіч, **Конанаў** Цімафей Емяльянавіч, **Корсак** Захар Якаўлевіч, **Корх** Аляксей Пятровіч, **Краснік** Пётр Пятровіч, **Красноўскі** Пётр Міхайлавіч, **Красноўскі** Фёдар Канстанцінавіч, **Краўчанка** Арцём Мікалаевіч, **Крывіцкая** Лідзія Пятроўна, **Крыштапаў** Уладзімір Лявонавіч, **Кузняцоў** Васіль Максімавіч, **Кузьмініч** Іван Яфімавіч, **Куко** Мацвей Якаўлевіч, **Куксёнак** Дзмітрый Фёдаравіч, **Куксёнак** Сцяпан Палікарпавіч, **Кулікава** Аляксандра Герасімаўна, **Купрыянаў** Пётр Цярэнцьевіч, **Купрэенка** Іван Трафімавіч, **Кучынскі** Ігнат Вікенцьевіч, **Лагуноў** Мікалай Антонавіч, **Лагуноў** Павел Ільіч, **Лапеха** Анатоль Андрэевіч, **Латышава** Ефрасіння Цітаўна, **Латышаў** Сяргей Фёдаравіч, **Лісоўскі** Аляксандр Максімавіч, **Ліцвінка** Сямён Рыгоравіч, **Лукашоў** Аркадзь Арцёмавіч, **Лукашэвіч** Якаў Якаўлевіч, **Лушчынскі** Васіль Сідаравіч, **Лушчынскі** Якаў Цімафеевіч, **Любачка** Фёдар Сямёнавіч, **Любкін** Юда Залманавіч, **Ляйчонак** Аляксей Маркавіч, **Ляўко** Рыгор Васільевіч, **Ляўко** Палікарп Мацвеевіч, **Ляўко** Фёдар Цімафеевіч, **Маеўскі** Мяфодзій Сямёнавіч, **Макарэвіч** Цімафей Савельевіч, **Малахаў** Антон Васільевіч, **Мандрык** Васіль Осіпавіч, **Мандрык** Дзмітрый Мікалаевіч, **Мандрык** Кірыла Гаўрылавіч, **Мандрык** Клаўдзія Раманаўна, **Мандрык** Цярэнцій Міхайлавіч, **Марціновіч** Міхаіл Сцяпанавіч, **Масалкоў** Аляксандр Аксёнавіч, **Маханькоў** Аляксандр Паўлавіч, **Мацвееў** Іларыён Іванавіч, **Мацюшаў** Уладзімір Антонавіч, **Мізаўцоў** Міхаіл Васільевіч, **Мончын** Міхаіл Аляксандравіч, **Мяжэвіч** Аляксандр Лукіч, **Мялешка** Сяргей Ільіч, **Мяшалкін** Іван Якаўлевіч, **Мяцеліца** Лаўрэнцій Васільевіч, **Мяцеліца** Марыя Фёдараўна, **Мяцеліца**

Сцяпан Паўлавіч, **Навасельцаў** Яўген Мікалаевіч, **Навіцкі** Макар Сямёнавіч, **Навіцкі** Дзмітрый Аляксандравіч, **Осіпаў** Дзмітрый Багданавіч, **Падабед** Пётр Мікітавіч, **Падалінскі** Мікалай Рыгоравіч, **Падалінскі** Рыгор Нічыпаравіч, **Пад'елец** Антаніна Ігнатаўна, **Паўлоўскі** Архіп Міхайлавіч, **Петухоў** Апанас Іванавіч, **Печкуроў** Фёдар Нічыпаравіч, **Піскуроў** Аляксей Марцінавіч, **Пляшкоў** Барыс Іванавіч, **Понтус** Мікалай Аляксандравіч, **Праватараў** Міхаіл Рыгоравіч, **Пракаповіч** Васіль Ануфрыевіч, **Пракаповіч** Якаў Іванавіч, **Прыстаўка** Іван Раманавіч, **Прыстаўка** Іосіф Ігнатавіч, **Прыстаўка** Пётр Цімафеевіч, **Пятаковіч** Сцяпан Сцяпанавіч, **Пятроўскі** Уладзімір Антонавіч, **Рабаў** Іван Захаравіч, **Рабушка** Іван Іосіфавіч, **Рабушка** Мікіта Селівестравіч, **Рабушка** Сцяпан Пракопавіч, **Рабушка** Фёдар Пракопавіч, **Рабушка** Цімафей Сяргеевіч, **Румкін** Захар Васільевіч, **Рыпінская** Ганна Ягораўна, **Рыпінскі** Васіль Дзянісавіч, **Рыпінскі** Сяргей Міхайлавіч, **Савік** Іван Васільевіч, **Садоўнікаў** Васіль Ягоравіч, **Садоўнічая** Ніна Уладзіміраўна, **Сакалоўская** Надзея Паўлаўна, **Салаўёў** Георгій Іванавіч, **Салаўёў** Яфім Сямёнавіч, **Салодкін** Аляксей Іванавіч, **Сапроненка** Анастасія Еўдакімаўна, **Саракоўская** Ніна Трафімаўна, **Саўген** Міхаіл Васільевіч, **Саўлевіч** Аляксандр Маркавіч, **Саўлевіч** Уладзімір Пятровіч, **Саўчанка** Васіль Карпавіч, **Саўчанка** Максім Еўдакімавіч, **Свінтаржыцкі** Якаў Іванавіч, **Селязнёў** Піліп Самуілавіч, **Селязнёў** Цімафей Трафімавіч, **Селерыкава** Ніна Мінаўна, **Сініцкі** Фёдар Міхайлавіч, **Сінічэнка** Аляксандр Фёдаравіч, **Сінкевіч** Міхаіл Ануфрыевіч, **Сінякоў** Якаў Сямёнавіч, **Скакун** Ігнат Васільевіч, **Скапа** Іван Васільевіч, **Сокалаў** Мікалай Фёдаравіч, **Стайноў** Аркадзь Трафімавіч, **Стальмакоў** Аляксандр Андрэевіч, **Станевіч** Ілля Кузьміч, **Станкевіч** Міхаіл Феліксавіч, **Станкевіч** Пётр Ульянавіч, **Странкоў** Міхаіл Аляксеевіч, **Стрыжнёў** Аляксей Селівестравіч, **Стрыжнёў** Рыгор Селівестравіч, **Стрыжнёў** Уладзімір Ягоравіч, **Стук** Аляксандр Якаўлевіч, **Стэльмах** Апанас Пятровіч, **Сухадолаў** Аляксандр Маркавіч, **Сушчэўскі** Аляксандр Цярэнцьевіч, **Сычоў** Даніла Трафімавіч, **Сямашка** Аляксей Захаравіч, **Таранаў** Маркіян Іванавіч, **Тарасевіч** Мікалай Сцяпанавіч, **Торган** Васіль Максімавіч, **Труханенка** Надзея Сямёнаўна, **Трыбуль** Васіль Нічыпаравіч, **Улаховіч** Дзмітрый Яфімавіч, **Усандра** Андрэй Мікалаевіч, **Усандра** Уладзімір Сцяпанавіч, **Федаровіч** Надзея Лаўрэнаўна, **Фядзюк** Уладзімір Лаўрэнавіч, **Хадзюкоў** Пётр Раманавіч, **Харытонаў** Сяргей Фаміч, **Хмялькоў** Захар Піліпавіч, **Цараў** Іван Дзянісавіч, **Целяпнёў** Аляксей Мікітавіч, **Целяпнёў** Васіль Пракопавіч, **Целяпнёў** Іван Міхайлавіч, **Цімашэнка** Пётр Паўлавіч, **Ціханаў** Пётр Віктаравіч, **Ціханаў** Рыгор Яфімавіч, **Ціханскі** Станіслаў Антонавіч, **Ціханскі** Уладзімір Андрэевіч, **Цуран** Вера Васільеўна, **Чайка** Дзяніс Пятровіч, **Чудакоў** Фёдар Сяргеевіч, **Чэпелеў** Мікалай Андрэевіч, **Шалуха** Леанід Якаўлевіч, **Шамягон** Іван Еўпацьевіч, **Шарац** Марыя Данілаўна, **Шарац** Рыгор Нічыпаравіч, **Шарфун** Нічыпар Іванавіч, **Шастакова** Ніна Іванаўна, **Шафранскі** Анатоль Данілавіч, **Шафранскі** Павел Іванавіч, **Шафранскі** Пётр Фёдаравіч, **Шафранскі** Сямён Мітрафанавіч, **Шафранскі** Фёдар Капітонавіч, **Швейнікаў** Пётр Мікалаевіч, **Шлапакоў** Рыгор Макаравіч, **Шлыкаў** Уладзімір Архіпавіч, **Шмурадка** Ганна Пятроўна, **Шмурадка** Мікалай Мітрафанавіч, **Шмялёў** Міхаіл Андрэевіч, **Шубка** Васіль Фёдаравіч, **Шубка** Іван Аляксеевіч, **Шубка** Яфім Аляксеевіч, **Шушкевіч** Іван Аляксандравіч, **Шчэрбаў** Павел Пятровіч, **Шыбека** Вольга Назараўна, **Шыбека** Іван Антонавіч, **Шыбека** Рыгор Сцяпанавіч, **Шыдлоўскі** Максім Яфімавіч, **Шыдлоўскі** Міхаіл Іванавіч, **Шылаў** Іван Іванавіч, **Шылько** Аляксей Сцяпанавіч, **Шэндрык** Міхаіл Ягоравіч, **Шэргаў** Мікалай Аляксеевіч, **Юрэвіч** Васіль Герасімавіч, **Юрэвіч** Фёдар Сцяпанавіч, **Юшчанка** Ганна Іванаўна, **Ягорава** Кацярына Людвігаўна, **Ягораў** Сяргей Піліпавіч, **Яшынскі** Васіль Іванавіч.

ЗА МУЖНАСЦЬ І АДВАГУ

Партызаны і падпольшчыкі, узнагароджаныя ордэнамі і медалямі ў 1965 годзе за мужнасць і адвагу, праяўленыя ў гады Вялікай Айчыннай вайны

ОРДЭНАМ ЧЫРВОНАЙ ЗОРКІ

Папкоў Мацвей Фёдаравіч, **Хадыка** Ганна Парфенаўна.

МЕДАЛЁМ "ЗА АДВАГУ"

Анашчанка Дзмітрый Міхайлавіч, **Арлоў** Дзмітрый Міхайлавіч, **Бабенка** Мікалай Сця-

панавіч, **Бабылёў** Іван Фёдаравіч, **Багдановіч** Міхаіл Андрэевіч, **Бандарэвіч** Віктар Васільевіч, **Баравец** Фёдар Фёдаравіч, **Бараноўскі** Аляксандр Цярэнцьевіч, **Бараноўскі** Міхаіл Пятровіч, **Беляшоў** Пётр Пракопавіч, **Беляшоў** Фёдар Пракопавіч, **Бунь** Вячаслаў Антонавіч, **Бурдо** Васіль Апанасавіч, **Бязручанка** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Бярговіна** Анастасія Данілаўна, **Бярозка** Уладзімір Цімафеевіч, **Васілеўскі** Гаўрыла Фёдаравіч, **Ганчарэнка** Дзмітрый Піліпавіч, **Гарбачоў** Сяргей Якаўлевіч, **Глебка** Ганна Андрэеўна, **Грунтоў** Дзмітрый Міронавіч, **Грыбаў** Іван Іванавіч, **Губарэвіч** Васіль Гаўрылавіч, **Дзядушка** Іван Рыгоравіч, **Дубавец** Мікалай Ціханавіч, **Дубавец** Павел Аляксандравіч, **Дунаеў** Уладзімір Нічыпаравіч, **Дунец** Дзмітрый Васільевіч, **Зарубіцкі** Уладзімір Фёдаравіч, **Зязюлін** Міхаіл Апанасавіч, **Ільюшэнка** Сцяпан Парфенавіч, **Каваленка** Іван Аляксеевіч, **Кавалеўскі** Пётр Рыгоравіч, **Казлоў** Рыгор Раманавіч, **Казлоў** Сямён Гаўрылавіч, **Казлоўскі** Мікалай Яфрэмавіч, **Калдачоў** Мікалай Ягоравіч, **Камандышка** Дзмітрый Мінавіч, **Камандышка** Іван Пятровіч, **Камушэнка** Аляксандр Дзмітрыевіч, **Каранеўскі** Дзмітрый Емяльянавіч, **Кармазін** Васіль Яфрэмавіч, **Карповіч** Піліп Ігнатавіч, **Кацар** Аляксандр Данілавіч, **Кацар** Лідзія Савельеўна, **Клікунец** Ніна Васільеўна, **Комлеў** Максім Фядосавіч, **Куксёнак** Сяргей Яфімавіч, **Кучынская** Кацярына Пятроўна, **Лапеха** Анатоль Андрэевіч, **Латышаў** Андрэй Еўдакімавіч, **Латышаў** Сяргей Фёдаравіч, **Лісоўскі** Аляксандр Максімавіч, **Ляўко** Рыгор Васільевіч, **Ляхоўскі** Сяргей Дзянісавіч, **Мазур** Канстанцін Іванавіч, **Макарскі** Іван Францавіч, **Малчанаў** Фёдар Дзмітрыевіч, **Малькоўскі** Аксенцій Пятровіч, **Манякоў** Мікалай Дзмітрыевіч, **Мірановіч** Пётр Ільіч, **Міцкевіч** Аляксандр Васільевіч, **Міцкевіч** Сямён Мікітавіч, **Муха** Мікалай Дзмітрыевіч, **Мяргур'ева** Вера Сяргееўна, **Мяцеліца** Міхаіл Іосіфавіч, **Надзёжны** Уладзімір Дзмітрыевіч, **Новікаў** Пётр Мінавіч, **Пагарэльскі** Фёдар Андрэевіч, **Пагуляй** Яфім Уладзіміравіч, **Падалінскі** Яфім Міхайлавіч, **Пашкоў** Мацвей Фёдаравіч, **Паўлючэнка** Валянціна Пятроўна, **Пішчыкаў** Мікалай Рыгоравіч, **Пржэвальскі** Іосіф Флавіянавіч, **Прыстаўка** Іван Сямёнавіч, **Прыстаўка** Іван Ульянавіч, **Раманенка** Пракоп Аксенцьевіч, **Рацькоў** Пётр Канстанцінавіч, **Рынкевіч** Вольга Якаўлеўна, **Свірыдаў** Васіль Міхайлавіч, **Сідзін** Васіль Герасімавіч, **Сінькевіч** Міхаіл Андрэевіч, **Скакун** Пётр Аляксандравіч, **Стальмакоў** Мікалай Лукіч, **Стрыжнёў** Іван Сямёнавіч, **Сухадолаў** Аляксандр Маркавіч, **Сцільбо** Мікалай Піліпавіч, **Сямашка** Аляксей Захаравіч, **Трубанос** Іван Макаравіч, **Філіповіч** Сямён Гаўрылавіч, **Фіткевіч** Аляксандр Апанасавіч, **Цуран** Ганна Іванаўна, **Шадуйкіс** Іван Ягоравіч, **Шалапуха** Венядзікт Пятровіч, **Шарковіч** Мікалай Сцяпанавіч, **Шарснёў** Мікалай Васільевіч, **Шлык** Рыгор Лаўрэнцьевіч, **Шмурадка** Емяльян Мітрафанавіч, **Шынкарэнка** Уладзімір Іванавіч, **Юдзянок** Трафім Абакумавіч, **Якаўлеў** Сцяпан Сямёнавіч, **Яленскі** Міхаіл Каністратавіч, **Яскевіч** Анатоль Іванавіч, **Ясінскі** Сяргей Рыгоравіч.

МЕДАЛЁМ "ЗА БАЯВЫЯ ЗАСЛУГІ"

Алфяронак Мікалай Емяльянавіч, **Алфяронак** Пётр Емяльянавіч, **Анціпенка** Пётр Сямёнавіч, **Бараноўскі** Леанід Патапавіч, **Барышаў** Піліп Макаравіч, **Берашэвіч** Пракоп Сцяпанавіч, **Буракоў** Іван Пятровіч, **Бурко** Яўген Іванавіч, **Бяляеў** Уладзімір Рыгоравіч, **Бяляеў** Фёдар Міхайлавіч, **Бярговін** Мікалай Цітавіч, **Вакар** Рыгор Мікітавіч, **Валюшкін** Якаў Фаміч, **Васілеўскі** Васіль Васільевіч, **Васілеўскі** Васіль Сямёнавіч, **Васілёнак** Якаў Антонавіч, **Варанава** Марыя Піліпаўна, **Вялічка** Сяргей Карпавіч, **Галуза** Віктар Рыгоравіч, **Галуза** Леанід Рыгоравіч, **Гарбачоў** Рыгор Фёдаравіч, **Гарбачоў** Уладзімір Васільевіч, **Гарбачоў** Яфім Паўлавіч, **Гаравец** Лідзія Іванаўна, **Гаравы** Іван Фёдаравіч, **Гарнак** Марыя Цімафееўна, **Гарнакова** Ізабэла Канстанцінаўна, **Глаздоўскі** Франц Паўлавіч, **Грамузаў** Мікалай Аляксандравіч, **Грачыха** Аляксандр Фядосавіч, **Гук** Сяргей Сцяпанавіч, **Гучкоў** Міхаіл Сямёнавіч, **Дзегалевіч** Аляксандр Канстанцінавіч, **Дойлеў** Вадзім Дзянісавіч, **Дубавец** Ксенія Астапаўна, **Дубавец** Уладзімір Сямёнавіч, **Дунаева** Ніна Сцяпанаўна, **Дунец** Іван Маркіянавіч, **Ермашкевіч** Васіліса Ігнатаўна, **Жагуловіч** Уладзімір Пятровіч, **Жудро** Мікалай Пракопавіч, **Загужэльскі** Іван Ціханавіч, **Задора** Сцяпан Васільевіч, **Захарэвіч** Ісак Ісакавіч, **Зеляня** Аляксей Лявонавіч, **Зіньковіч** Іван Вікенцьевіч, **Зямцоў** Іван Сяргеевіч, **Кажарскі** Уладзімір Паўлавіч, **Казлоў** Мікалай Тарасавіч, **Казлоў** Уладзімір Сяргеевіч, **Казлоў** Фёдар Раманавіч, **Казлоўскі** Аляксандр Сцяпанавіч, **Казлоўскі** Сяргей Іванавіч, **Калачынскі** Пётр Іванавіч, **Калбянок** Уладзімір Цімафеевіч, **Камушэнка** Валянцін Міхайлавіч, **Камушэнка** Васіліса Іванаўна, **Карнічэнка** Уладзімір Піліпавіч, **Карпачоў** Іван Іванавіч, **Карповіч** Аляксандр Трафімавіч, **Карповіч** Сцяпан Антонавіч, **Кацар** Генадзь Сцяпанавіч, **Клячына** Марыя Платонаўна,

Козін Рыгор Еўдакімавіч, **Краўчанка** Сцяпан Цярэнцьевіч, **Крывашэева** Соф'я Давыдаўна, **Кудрашоў** Фёдар Яфімавіч, **Кузьмін** Дзмітрый Пятровіч, **Курашэвіч** Цімафей Сцяпанавіч, **Кухарэнка** Сяргей Максімавіч, **Кучынскі** Пётр Цярэнцьевіч, **Лагунова** Лізавета Максімаўна, **Лапцюхоў** Уладзімір Дзям'янавіч, **Латышава** Вера Мікітаўна, **Лішаёў** Сцяпан Дзям'янавіч, **Люблін** Фёдар Міхайлавіч, **Мандрык** Клаўдзія Іванаўна, **Марціновіч** Уладзімір Аляксеевіч, **Машэра** Віктар Маркавіч, **Мезаўцоў** Андрэй Яфімавіч, **Міронька** Міхаіл Сяргеевіч, **Міхасёў** Самсон Емяльянавіч, **Мяргур'еў** Мікалай Рыгоравіч, **Мяцеліца** Марыя Фёдараўна, **Няфёдава** Ганна Іванаўна, **Няфёдаў** Сцяпан Васільевіч, **Панкратаў** Аляксей Іванавіч, **Панучкіна** Марфа Антонаўна, **Пасевіч** Міхаіл Цімафеевіч, **Паўлоўскі** Віктар Вікенцьевіч, **Пісарэнка** Уладзімір Фаміч, **Піскуноў** Іван Фядосавіч, **Платонаў** Анатоль Фёдаравіч, **Прыстаўка** Андрэй Захаравіч, **Прыстаўка** Антаніна Сямёнаўна, **Прыстаўка** Антон Мікалаевіч, **Прыстаўка** Вера Сямёнаўна, **Прыстаўка** Міхаіл Фёдаравіч, **Прыстаўка** Пётр Цімафеевіч, **Прыстаўка** Пётр Якаўлевіч, **Рабушка** Іван Іосіфавіч, **Радзішэўскі** Іосіф Францавіч, **Радкевіч** Віктар Пятровіч, **Радкевіч** Марыя Ціханаўна, **Радкевіч** Павел Пятровіч, **Рачкоўскі** Пётр Піліпавіч, **Румо** Фёдар Раманавіч, **Румо** Яўген Фёдаравіч, **Рыпінскі** Васіль Дзянісавіч, **Сапежка** Ганна Максімаўна, **Сапежка** Кірыла Яфімавіч, **Сас** Дзмітрый Мітрафанавіч, **Сідаровіч** Васіль Віктаравіч, **Сідуноў** Іван Лявонавіч, **Сініца** Кацярына Емяльянаўна, **Сінічэнка** Захар Фядосавіч, **Скакун** Алег Міхайлавіч, **Сокалаў** Зянон Іванавіч, **Стайноў** Даніла Ігнатавіч, **Стрыжнёў** Віктар Ільіч, **Стрыжнёў** Рыгор Селівестравіч, **Стуканава** Надзея Пятроўна, **Сухадолава** Соф'я Міхайлаўна, **Сухадолаў** Андрэй Фёдаравіч, **Таранаў** Уладзімір Лукіч, **Тылец** Дзмітрый Цімафеевіч, **Тылец** Мікалай Сямёнавіч, **Усціновіч** Палагея Ільінічна, **Уткін** Барыс Іванавіч, **Фамін** Міхаіл Іванавіч, **Фіткевіч** Аляксандр Сяргеевіч, **Фралоў** Сямён Міхайлавіч, **Фядзюк** Уладзімір Лаўрэнцьевіч, **Фядзюк** Еўдакія Лаўрэнцьеўна, **Хадзюкоў** Пётр Паўлавіч, **Хіжанкоў** Пётр Паўлавіч, **Хліманенка** Васіль Андрэевіч, **Целяпнёў** Васіль Кірылавіч, **Целяш** Андрэй Венядзіктавіч, **Целяпнёў** Іван Мікалаевіч, **Цыркуноў** Пётр Арцёмавіч, **Цярэня** Мікалай Іванавіч, **Шарац** Рыгор Нічыпаравіч, **Шлык** Марыя Мікалаеўна, **Шмурадка** Уладзімір Міхайлавіч, **Шурмялёў** Мікалай Захаравіч, **Шыбека** Карп Ігнатавіч, **Шыцькоўскі** Даніла Паўлавіч, **Якаўлева** Аляксандра Васільеўна, **Яскевіч** Аляксандра Андрэеўна, **Яцко** Фёдар Дзянісавіч, **Яшэйнін** Міхаіл Мікалаевіч.

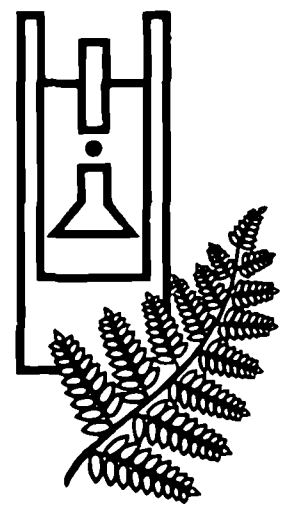

Родныя вы нашы,
У смутку вялікім схіліўшы галовы,
стаім перад вамі.
Вы не скарыліся лютым забойцам
У чорныя дні фашысцкай навалы.
Вы смерць прынялі,
ды полымя сэрцаў вашай любові
да нашай Радзімы
навек незгасальна.
Памяць пра вас у нас назаўсёды,
як неўміручая наша зямля
і як вечнае яркае сонца над ёю!

АХВЯРЫ ВАЙНЫ

воіны Чырвонай Арміі і партызаны — ураджэнцы іншых мясцін, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны пры абароне і вызваленні Сенненскага раёна і пахаваны на яго тэрыторыі

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ АЛЕКСІНІЧЫ

АЛІМАЎ Джумічы, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 27.6.1944

АЛПАТАЎ Васіль Андрэевіч, старш., загінуў у 1944.

АНДРЭЕЎ Ермалай Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

АСТАПОВІЧ Яўсей Філімонавіч, рад., загінуў у 1944.

АЎСЯНІКАЎ Іван Сцяпанавіч, рад., загінуў у 1944.

БАБКОЎ Адам Аляксандравіч, рад., загінуў у 1943.

БАГАЦЬКА Васіль Андрэевіч, рад., загінуў у 1944.

БУЗІКАЎ Георгій Георгіевіч, рад., загінуў у 1944.

БЯРКОВІЧ Неўіл Герасімавіч, рад., загінуў у 1943.

ВАРВАРЫН Іван Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

ВІМАРОЕЎ Джымбай, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

ВЯТРЭНКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1944.

ГАЙСЮК Вячаслаў Аляксеевіч, рад., загінуў у 1944.

ГАЛКІН Павел Пятровіч, сярж., загінуў у 1944.

ГАРАЧКІН Міхаіл Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

ПНГАЗАЎ Феакціст, сярж., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ГОЛУБЕЎ Мікалай Ільіч, 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ДАРОЖКА Іван Пятровіч, н. у 1923, сярж., загінуў у 1944.

ДАЎГАПОЛАЎ Павел Ягоравіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ДАЦЭНКА Іван Фёдаравіч, рад., загінуў у 1944.

ЖДАНАЎ Іван Гаўрылавіч, старш., загінуў у 1944.

ЗАБАЛОЦКІ Леанід Антонавіч, г. н. у 1924, партызан, загінуў у 1944.

ЗАЙЦАЎ Яўтен, рад., загінуў у 1944.

ЗАЦЮПА Іван Сцяпанавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1943.

ІВАШЧАНКА Аляксандр Майсеевіч, рад., загінуў у 1944.

ІЛЮХІН Пётр Дзмітрыевіч, рад., загінуў у 1944.

ІСАЕЎ Іван Маркавіч, ст. сярж., загінуў у 1944.

КАВАЛЁЎ Іван Васільевіч, рад., загінуў у 1944.

КАВАЛЬКОЎ Іван Канстанцінавіч, рад., загінуў у 1944.

КАВАЛЬЧУК Сяргей Арцёмавіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944.

КАВУН Іван, партызан, загінуў у 1942.

КАЗЫРАЎ Міхаіл Міхайлавіч, рад., загінуў у 1944.

КАНАПЛЯНКІН Данііла Пракопавіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1944.

КАРАКІН Аляксей Якаўлевіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1944.

КАРНЕЕЎ Сцяпан Мінавіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944.

КАРЫМАЎ Мухарым Ірыжынавіч, рад., загінуў у 1944.

КОСЦІН Ілья Міхайлавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1944.

КРАЮХІН Іван Аляксандравіч, мал. сярж., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ЛАЗАРАЎ Васіль Елісеевіч, мал. сярж., загінуў у 1944.

ЛАЛІНСКІ Іван Аляксандравіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ЛУГАЎЦОЎ Міхаіл Карпавіч, партызан, загінуў у 1942.

ЛУДЗІН Іван Васільевіч, н. у 1903, рад., загінуў у 1944.

ЛЫСАКОЎ Аляксандр Рыгоравіч, рад., загінуў у 1944.

ЛЫСЕНКА Іван Іванавіч, лейт., загінуў у 1944.

ЛЮБІШЫН Анатоль Іванавіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

МАГІЛЁЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1924, сярж., загінуў у 1944.

МАЗУРЫН Аляксей Дзмітрыевіч, н. у 1902, сярж., загінуў у 1944.

МАЙСЕЕЎ Мікалай Мікалаевіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 27.6.1944.

МАХРОЎ Леанід, н. у 1923, партызан, загінуў у 1944.

МЯНЦЮК Пётр Гаўрылавіч, мал. сярж., загінуў у 1944.

НОВІКАЎ Іван Піліпавіч, рад., загінуў у 1944.

ПАНЦЯЛЕЙМАНЮК Дзмітрый Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

ПАПОЎ Апанас Міхайлавіч, рад., загінуў у 1944.

ПЕРАВЕРЗЕЎ Фёдар Іванавіч, старш., загінуў у 1944.

ПЕРАКРОСТАЎ Георгій Германавіч, н. у 1922, сярж., загінуў у 1944.

Г. Э. Дубраў.

Уважаемый товарищ

Дуброва Емельяна Устина

По сообщению командования, Ваш сын Дубров Генрих Эрастович верный присяге, погиб смертью храбрых в боях за Родину.

За геройский подвиг, совершенный Дубровым Генрихом Эрастовичем в борьбе с врагами нашей Родины, он удостоен правительственной награды—медали „Партизану Отечественной войны" 2 степени.

Передаю Вам, Дуброву Емельяну Устиновичу награду Вашего сына, медаль „Партизану Отечественной войны" 2 степени и временное удостоверение № 030333 для хранения в Вашей семье, для передачи из поколения в поколение, как память о славном партизане Отечественной войны, подвиги которого во славу Родины никогда не забудутся нашим народом.

(А. ПРОХОРОВ)

ПЕРЦАЎ Іван Дзям'янавіч, партызан, загінуў у 1943.

ПЛАХАЎ Іван Фёдаравіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ПЛЯТНЁЎ Іван Андрэевіч, рад., загінуў у 1944.

РАМАНАЎ Канстанцін Аляксеевіч, ст. сярж., загінуў у 1944.

САЛАЎЁЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

СЛАБАДА Міхаіл Максімавіч, рад., загінуў у 1944.

СТУПАНЕВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1943.

СУРНАЧОЎ Пётр Васільевіч, рад., загінуў у 1944.

СЫРЦОЎ Пётр Якаўлевіч, рад., загінуў у 1944.

СЯДЗЕЛЬНІКАЎ Сямён Васільевіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.6.1944.

ТРУНОЎ Васіль Васільевіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1944.

ТУЛУПАЎ Павел Якаўлевіч, рад., загінуў у 1944.

ТУЛЯНЦОЎ Міхаіл Рыгоравіч, лейт., загінуў у 1944.

УСАЧОЎ Андрэй Іванавіч, мал. лейт., загінуў у 1944.

ЦІМАФЕЕЎ Віктар Пятровіч, старшына, загінуў у 1944.

ХАХЛОЎ Трафім Міхайлавіч, яфр., загінуў у 1944.

ХРАЛЕНКА Мітафан Парфенавіч, партызан, загінуў у 1943.

ХРАПАВІЦКІ Іван Трафімавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943.

ШЫКУРОЎ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1944.

ЮНУСАЎ Халдар, н. у 1914, рад., загінуў у 1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ КУПАВАЦЬ

АХМЕДАЎ Пашон, н. у 1913, партызан, загінуў у 1943.

БАБРОЎ Валерый Сцяпанавіч, н. у 1900, партызан, загінуў у 1943.

БЕРДАЎ Валерый Сцяпанавіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1943.

БОНДАРАЎ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1926, партызан, загінуў у 1942.

ВАСІЛЬЕЎ Віктар Уладзіміравіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1942.

ГАДУНОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1916, партызан, загінуў у 1942.

ГАРОХАЎ Юрый Трафімавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

ГВОЗДЗЕЎ Іван Ільіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1944.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у г. п. Багушэўск.

ДУБРАЎ Генрых Эраставіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1944.

КАЗЛОЎ, партызан, загінуў у 1942.

КОРЖАНЬ Яўген Васільевіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1942.

КРАСОЎСКІ Даніла Сцяпанавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1943.

КУЛЯШОЎ Цярэнцій Міронавіч, партызан, загінуў у 1943.

КЛЮЕЎ Аркадзь Станіслававіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

МАРЧАНКА Сцяпан, партызан, загінуў у 1943.

МІХЕЕЎ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1894, загінуў у 1943.

МІЦЬКАВЕЦ Міхаіл Анісімавіч, партызан, загінуў у 1943.

НЯЧАЕЎ Іван Ягоравіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1942.

СІЎЦОЎ Пётр Якаўлевіч, партызан, загінуў у 1942.

СЯДНЁЎ, партызан, загінуў у 1942.

СЦЯКЛОЎ, партызан, загінуў у 1942.

ФРАЛОЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1920, партызан, загінуў у 1943.

ХЛЫШЧАНКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1926, партызан, загінуў у 1942.

ШЫЛЬКО Цярэнцій Міронавіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1943.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ГАРЫВЕЦ

БАДНЯГІН Міхаіл, н. у 1918, партызан, загінуў у чэрвені 1944.

БЯЛЯЕЎ М., н. у 1923, партызан, загінуў у жніўні 1943.

ВАЛАСЕВІЧ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1923, рад., загінуў 28.8.1944.

ГАЙМАСКІН Фёдар Апанасавіч, рад., загінуў 27.1.1944.

ГЕРАСІМАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1923, рад., загінуў у ліпені 1944.

ГІРМАШ Рыгор Раманавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

ГУДКОЎ Павел Ульянавіч, сярж., загінуў.

ЗАВЕТРАЎ Аляксандр Мікалаевіч, партызан, загінуў.

ЗУБАНІН Васіль Захаравіч, н. у 1924, партызан, загінуў 8.2.1944.

ЗУЕЎ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1920, партызан, загінуў 25.6.1944.

КАЛПАКОЎ Іван Мікалаевіч, рад., загінуў 28.6.1944.

КРАЯНКОЎ Анатоль Фёдаравіч, н. у 1925, рад., загінуў у лістападзе 1943.

КУРС П. Ф., партызан, загінуў у жніўні 1943.

КУШМІР Уладзімір Логінавіч, н. у 1922, лейт., загінуў у ліпені 1944.

МАЛІКОЎСКІ Іван, рад., загінуў у 1941.

МАРОЗ Яфім Пракопавіч, ст. сярж., загінуў 11.7.1944.

МЯШКОЎ Іван Пятровіч, рад., загінуў у чэрвені 1944.

НІГАРАЎ Карп Васільевіч, яфр., загінуў у 1944.

ПАНЦЯЛЕЕЎ Мікалай Васільевіч, сярж., загінуў 30.7.1944.

ПЯТРОЎСКАЯ Людміла Усцінаўна, партызанка, загінула 23.2.1944.

ПЯТРУШЧАНКАЎ Аляксандр Трафімавіч, н. у 1922, рад., загінуў у жніўні 1944.

СІМКІН Давід Львовіч, н. у 1913, партызан, загінуў 8.2.1944.

СМІРНОЎ, партызан, загінуў.

СОКАЛАЎ Іван., рад., загінуў 7.9.1944.

СЯМЁНАЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1914, партызан, загінуў.

УДОВІН Фёдар, партызан, загінуў у 1942.

ШПАКОЎСКІ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1923, рад., загінуў 8.3.1944.

Прозвішчы астатніх 16 пахаваных і іншыя звесткі пра іх невядомыя.

Загінуўшыя воіны, пахаваныя ў вёсцы Канева

КАЛМЫКОЎ Іван Мікалаевіч, рад., загінуў у 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Серафім Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА САВЕЦКІХ ВОІНАЎ І ПАРТЫЗАН у г. п. БАГУШЭЎСК

АЛЯКСАНДРАЎ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1924, рад., загінуў 26.6.1944.

АРЦЕМ'ЕЎ Мікалай Дзмітрыевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

АСЕЕЎ Пётр Васільевіч, н. у 1896, рад., загінуў 26.6.1944.

АСОКІН Аляксандр Іванавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

БАЕЎ Васіль Міхайлавіч, рад., загінуў 25 6.1944.

БАКІРАЎ Ішбулды Ахметавіч, лейт., загінуў 25.6.1944.

БАРЫСАЎ Міхаіл Сямёнавіч, партызан, загінуў 6.1.1944.

БАЧАЛАЎ Павел Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

БЕРАСНЕЎ Васіль Германавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

БІРКОЎ Аляксей Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БОЙКА Павел Іванавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

БРЭДНІКАЎ Васіль Яфрэмавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БУГОРСКІ І. І., рад., загінуў у чэрвені 1944.

БУРАКОЎ Іван Нічыпаравіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

БЯЛОЎ Міхаіл Цімафеевіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

БЯЛЯЕЎ Канстанцін Канстанцінавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

БЯССОНАЎ Мікалай Рыгоравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ВЕДЗЯНЁЎ Трафім Андрэевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ВЕРДАКОЎ Антон Васільевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ГАМАЮНАЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923, сярж., загінуў 27.6.1944.

ГАРБУНОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1917, лейт., загінуў 24.6.1944.

ГАРДОН Навум Сямёнавіч, рад., загінуў 22.2.1944.

ГАЎРЫЛАЎ, рад., загінуў 25.6.1944.

ГЕРФАНАЎ Галей Улданавіч, н. у 1902, рад., загінуў 25.6.1944.

ГЛУХАЎ Н. О., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ДЖАЙГУЛІЕЎ Асылбек, рад., загінуў 26.6.1944.

ДЗЮБА Пракоп Мікітавіч, н. у 1905, рад., загінуў 26.6.1944.

ДРАЧОЎ Іван Мікітавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ДУБАЎЧУК Іван Нічыпаравіч, н. у 1925, рад., загінуў 26.6.1944.

ЕЛСАКОЎ Пётр Апанасавіч, н. у 1902, сярж., загінуў 12.1.1944.

ЗАКОРКА Сяргей Калістратавіч, старш., загінуў 25.6.1944.

ЗАЛЕСКІ Васіль Сямёнавіч, партызан, загінуў у сакавіку 1944.

ЗАХАРАЎ Павел Ягоравіч, н. у 1923, яфр., загінуў 24.6.1944.

ЗАХАРАЎ Іван Пятровіч, н. у 1922, ваеннаслужачы, 854-ы сп 277-й сд, загінуў 21.3.1944 у в. Старына былога Багушэўскага р-на.

ІВАХНЕНКА В. Е., рад., загінуў у чэрвені 1944.

КАВАЛЁЎ Мікалай Захаравіч, ст. лейт., загінуў 24.6.1944.

КАЗЛОЎ, рад., загінуў 24.6.1944.

КАЛАШНІКАЎ Васіль Сяргеевіч, н. у 1914, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

КАЛІНІЎКІ А. М., рад., загінуў у чэрвені 1944.

КАЛЯДА Мірон Сцяпанавіч, н. у 1901 у с. Станіслаўчык Чаркаскага р-на, рад., загінуў 24.6.1944 у в. Куляшы.

КАМЯНІЦКІ Парфірый Макаравіч, н. у 1900, старш., загінуў 27.6.1944.

КАРАТАЕЎ Георгій Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАЦУКОНЬ Канстанцін Раманавіч, н. у 1917, лейт., загінуў 25.6.1944.

КІЙКО Рыгор Фёдаравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КОЛАТАЎ Генадзь Андрэевіч, н. у 1910, сярж., загінуў 27.6.1944.

КРАЎЦОЎ Канстанцін Васільевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КРАЎЧАНКА Фёдар Андрэевіч, рад., загінуў 27.6.1944.

КРАЮШКІН Іван Аляксандравіч, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

КУДАШОЎ А. П., рад., загінуў у чэрвені 1944.

КУЛІКАЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1920, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

КУНІЛАЎ Аляксей Пракопавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КУЧАРЭНКА Еўціфей Дзямідавіч, старш., загінуў 25.6.1944.

ЛАБАНАЎ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1924, лейт., загінуў 24.6.1944.

ЛАБАНАЎ Мікалай Барысавіч, н. у 1924, рад., загінуў 24.3.1944.

ЛАПАТА І. Е., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ЛІТВІНЕНКА Іван Раманавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЛЫСАЎ Цімафей Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЛЫСЕНКА Аляксей Раманавіч, сярж., загінуў 20.6.1944.

МАКАРАЎ Рыгор Якаўлевіч, старш., загінуў 26.6.1944.

МАКАРАЎ Г. А., рад., загінуў у чэрвені 1944.

МАКСІМАЎ Васіль Максімавіч, яфр., загінуў 25.6.1944.

МАР'ЯНІКАЎ Рыгор Фіёнавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

МАХМЕТАЎ Нутрухамет, н. у 1917, рад., загінуў 25.6.1944.

МАЦВІЕНКА Цімафей Рыгоравіч, старш., загінуў 25.6.1944.

МІХАЙЛАЎ Іван Паўлавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МОМАТАЎ Васіль Аляксеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МУДРЫНКІН Рыгор Мікітавіч, сярж., загінуў 6.3.1944.

МЯДЗВЕЦКІ Герасім Нічыпаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

НАЙДЗЕНКА Рыгор Якаўлевіч, н. у 1925, сярж., загінуў 25.6.1944.

НЯЧАЕЎ Іван Іванавіч, н. у в. Саладзілава Вілоўскага р-на Тульскай вобл., рад., 291-ы сп, загінуў 29.3.1944.

ПАДСАЛОМКА Сямён Карпавіч, н. у 1910, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАЖЫЛОЎ Міхаіл Сямёнавіч, сярж., загінуў 25.6.1944.

ПАПКОЎ Ф. К., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ПАСІНІЧЭНКА Мікалай Фёдаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ПАТАПШЧУК І. І., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ПЕТРУСЬЯН Б. А., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ПЛЮГІН Павел Якаўлевіч, лейт., загінуў 25.6.1944.

ПЛЮЧЫН Васіль Пятровіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ПЛАХАЎ Іван Фёдаравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ПЛЮШКО Ціхан Рыгоравіч, старшына, загінуў 25.6.1944.

ПРЫМАЧЭНКА Марыя Канстанцінаўна, сярж., загінула 25.6.1944.

ПРЫСТАЎКА Пётр Дарафеевіч, начальнік штаба партызанскага атрада, загінуў 6.2.1944.

ПУЦЕЕЎ К. Е., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ПУШКАРОЎ Мікалай Ягоравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ПЫЖОЎ Фёдар Кузьміч, ст. сярж., загінуў 27.6.1944.

ПЯТАК Павел Рыгоравіч, яфр., загінуў 25.6.1944.

РУДАКОЎ Міхаіл Міхайлавіч, партызан, загінуў 6.3.1944.

РУДЭНКА В. Ф., н. у 1911, рад., загінуў у чэрвені 1944.

РУЗАЕЎ Аляксей Сяргеевіч, н. у 1924, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

РЫБІЦ Г. З., загінуў у чэрвені 1944.

САЛАЎЁЎ Іван Міхайлавіч, сярж., загінуў 25.6.1944.

САЛІВАНАЎ Канстанцін Максімавіч, н. у г. Уйск, мал. лейт., загінуў.

САЛОДКІН Андрэй Цімафеевіч, намеснік камандзіра Багушэўскай партызанскай брыгады, загінуў 13.8.1943.

САМАХВАЛАЎ Аляксандр Максімавіч, партызан, загінуў 7.1.1944.

САРВАТАЎ Уман, рад., загінуў 25.6.1944.

САФОНАЎ Іван Якаўлевіч, сярж., загінуў 20.6.1944.

СЕРАШТАНАЎ А. П., н. у 1926, рад., загінуў у чэрвені 1944.

СУВОРАЎ Віктар Паўлавіч, н. у 1926, рад., загінуў 24.6.1944.

ТКАЧЭНКА Васіль Іванавіч, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

ТКСАЛКІН В. А., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ФІЛІПАЎ Аляксандр Андрэевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ФЯДОТАЎ Іван Фядотавіч, мал. лейт., загінуў 25.6.1944.

ХАМЕНКА Віктар Васільевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЦЫВАНЕНКА Міхаіл Аляксандравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЦЮКАЎКІН Аляксандр Іванавіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

ЧАРНЫШОЎ Іван Якаўлевіч, рад., загінуў 3.2.1943.

ЧУДКОЎСКІ Піліп Аўрамавіч, рад., загінуў 8.8.1943.

ЧУПРАКОЎ Аркадзь Пятровіч, н. у 1926, рад., загінуў 25.6.1944.

ЧЫРВОЎ Іван Ягоравіч, н. у 1925, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

ШАПШАРОЎ К. М., маёр, загінуў у чэрвені 1944.

ШУГАЛЬСКІ Яфім Малахавіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў 18.3.1944.

ШУМАР Фядосій Максімавіч, мал. лейт., загінуў 27.6.1944.

ШЧАРБАКОЎ Дзмітрый Цімафеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЗАВЕТНАЕ

АЗАРАНКА Дзмітрый Піліпавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

АКІМАЎ Міхаіл Пятровіч, рад., загінуў 30.6.1944.

АКСЯНОВІЧ Васіль Фёдаравіч, н. у 1909, ст. лейт., загінуў 24.6.1944.

АКУЛАЎ Фёдар Ігнатавіч, рад., загінуў 28.5.1944.

АКУРАТАЎ Анатоль Паўлавіч, н. у 1920, лейт., загінуў 26.6.1944.

АКЦЮБІНСКІ Аляксандр, ст. лейт., загінуў 24.6.1944.

АНДРЭЕЎ Васіль Андрэевіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

АНОС Авяр'ян Піліпавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

АРАЕЎ Іван Андрэевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАРАДАТАЎ Іван Германавіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

БЕКБУТАЕЎ Ермант, рад., загінуў 28.6.1944.

БЕЛАВУСАЎ Аляксандр Васільевіч, мал. лейт., загінуў 24.6.1944.

БЕЛАМЫТЦАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1920, рад., загінуў 15.6.1944.

БІЛКОЎСКІ Павел Антонавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БУБАЕЎ Сяргей Паўлавіч, н. у 1926, яфр., загінуў 24.6.1944.

БУДАЕЎ Сяргей Паўлавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БУКІН Сяргей Данілавіч, н. у 1925, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

БУСЕЎ Іван Фёдаравіч, рад., загінуў 28.6.1944.

БЯЛЯЕЎ Іван Пятровіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

БЯСЕДЗІН Аляксандр Рыгоравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ВАСІЛЬЕЎ Іван Васільевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ВАСЯЦІН Дзяніс Сямёнавіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

ВОЛКАЎ Пётр Аляксандравіч, н. у 1907, рад., загінуў 27.6.1944.

ВЯЧЭРА Лук'ян Кузьміч, рад., загінуў 24.6.1944.

ГАРБУНОЎ Дзмітрый Лук'янавіч, рад., загінуў 23.6.1944.

ГАРБУШЫН Барыс Міхайлавіч, н. у 1926, рад., загінуў 25.6.1944.

ГАРНАСТАЕЎ Міхаіл Апанасавіч, н. у 1926, рад., загінуў 24.6.1944.

ГЕРАСІМЕНКА Іван Апанасавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ГЛАЗІН Іван Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ГОРАСЛАЛАЎ Васіль Мікітавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ГРАБАВЫ Адант Дзянісавіч, рад., загінуў 20.6.1944.

ГРАЧОЎ Міхаіл Іванавіч, рад., загінуў 20.6.1944.

ГРЫШЫН Барыс Іванавіч, н. у 1926, рад., загінуў 26.6.1944.

ГУСАК Карп Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ДЗЕМЯДЗЮК Леанід Міхайлавіч, н. у 1919, рад., загінуў 30.6.1944.

ДРАЗДОЎ Мікалай Іванавіч, кап., загінуў 24.6.1944.

ДУБІКАЎ Ермалай Апанасавіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

ДУЗЬ Аляксандр Рыгоравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ДУНАЕЎСКІ Віктар Мікалаевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЕМЯЛЬЯНАЎ Віктар Яфімавіч, рад., загінуў 28.3.1944.

ЗУБАНАЎ Іван Дзмітрыевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ІЗВЯНКОЎ Сяргей Пятровіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КАВАЛЁЎ Міхаіл Афінагенавіч, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

КАЛЕСНІК Сцяпан Апанасавіч, рад., н. у 1920, загінуў 26.6.1944.

КАЛІТА Павел Міхайлавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАРАКУЛАЎ Фёдар Нічыпаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КАРАМАНГАЛІЕЎ Магзам Джардымавіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

КАРАПЕЦЯН Вачасам Еканавіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.6.1944.

КАРДАШ Уладзімір Трафімавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАЦЯЛЕЎСКІ Пётр Іванавіч, старшына, загінуў 23.6.1944.

КЛІМЕНКА Анатоль Паўлавіч, рад., загінуў 15.7.1944.

КРАСНАЛУШЧНЫ Сцяпан Аляксеевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КРАЎЧУК Макар Паўлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КРАЎЧАНКА Трафім Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КРЫСЮК Андрэй Канстанцінавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КУДРАЎЦАЎ Авангард Міхайлавіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

КУЗНЯЦОЎ Пётр Аляксандравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КУРАЧКІН Іван Іванавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

КУЧАР Навум Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КУЧАРАВЕНКА Вячаслаў Рыгоравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЛУЧЫН Андрэй Мацвеевіч, кап., загінуў 24.6.1944.

ЛУЦЭНКА Андрэй Сямёнавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЛЬВОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1905, рад., загінуў 26.6.1944.

МАЁРАЎ Сцяпан Майсеевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАКСІМІК Аляксей Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАМІЙ Лазар Фёдаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАРКАЎ Іван Аляксеевіч, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

МАРТЫНЕНКА Дзмітрый Міхайлавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

МАРЧАНКА Іван Антонавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАРЧАНКА Іван Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАРЧАНКА Іван Мікітавіч, рад., н. у 1905, загінуў 26.6.1944.

МАРЧАНКА Пракоп Рыгоравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАСЛАЎ Мікалай Іванавіч, лейт., загінуў 27.6.1944.

МАТРОСАЎ Іван Фёдаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МЕЗЕНЦАЎ Сцяпан Якаўлевіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

МЕЛЬЧАКОЎ Якаў Васільевіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

МІГАЧОЎ Нічыпар Восіпавіч, яфр., загінуў 28.6.1944.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Міхаіл Пятровіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МЯНЖЫНСКІ Юзаф Антонавіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

НАВУМЕЦ Іван Маркавіч, н. у 1925, рад., загінуў 26.6.1944.

НАЎРОЦКІ Андрэй Герасімавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

НЕЛІТОЎСКІ Алег Арсенцьевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

НЕМЦАЎ Віктар Еўсцігнеевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

НІКУЛЬШЫН Віктар Апанасавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

НЯГОДА Анатоль Арцёмавіч, н. у 1925, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАДЖЫМЕТАЎ Кажымет, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАЛІВОДА Андрэй Нічыпаравіч, рад., загінуў 7.7.1944.

ПАПАДЗЮК Мікалай Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАПКОЎ Дзмітрый Сцяпанавіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

ПАПОЎ Мікалай Пятровіч, яфр., загінуў 24.6.1944.

ПАХІЛЫ Васіль Ільіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПЕРАГУДАЎ Максім Рыгоравіч, н. у 1925, рад., загінуў 26.6.1944.

ПІСТУН Мікалай Іванавіч, яфр., загінуў 24.6.1944.

ПУЦЕНАЎ Амарбек, рад., загінуў 25.6.1944.

ПУЧКОЎ Дзмітрый Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

РАДЗІВОНАЎ Фёдар Мікітавіч, н. у 1904, рад., загінуў 26.6.1944.

РАПАЎ Пётр Мікалаевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

РЭДЗІН Ягор Фёдаравіч, рад., загінуў 23.6.1944.

РЭЖНІЦКІ Пётр Васільевіч, н. у 1920, рад., загінуў 26.6.1944.

САПАРАЎ Мамадзьяр, рад. загінуў 24.6.1944.

СІЛКІН Іван Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СОБАЛЕЎ Аляксандр Пятровіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СУРЫН Мікалай Васільевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СЯДОЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1923, рад., загінуў 24.6.1944.

ФАМІН Пётр Васільевіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ФЕНАГЕНАЎ Аляксандр Паўлавіч, старш., загінуў 26.6.1944.

ФІЛІМОНАЎ Міхаіл Пятровіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ФІЛОНЕНКА Міхаіл Піліпавіч, сярж, загінуў 26.6.1944.

ФЯДОРЧАНКА Сцяпан Рыгоравіч, старш., загінуў 26.6.1944.

ФЯКЛУН Фёдар Лаўрэнцьевіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

ХАЛЕЦКІ Васіль Мікалаевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ХРАМЮК Сцяпан Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ХВОСТ Антон Пятровіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЦІТОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1900, рад., загінуў 24.6.1944.

ЦІТОЎ Мікалай Восіпавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ШУСТ Міхаіл Ігнатавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЯНЧАНКА Іван Рыгоравіч, н. у 1919, рад., загінуў 24.6.1944.

ЯФРЭМАЎ Васіль Фёдаравіч, старш., загінуў 24.6.1944.

ЯШКІН Васіль Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЛУЧАЗАРНАЕ (СЕРАКАРОТНЯ)

БАДРАТДЗІНАЎ Ямгі, сярж., загінуў 25.6.1944.

ГАЛАШЧАКАЎ Мікалай, н. у 1914, рад., загінуў у чэрвені 1944.

ДЗЯНІСАЎ Фёдар Цімафеевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КОЛЫЧАЎ Іван Трафімавіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

ПАПОЎ Н. П., рад., загінуў у чэрвені 1944.

ПАЎЛАЎ Іван Іванавіч, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

СЕМАКАЎ Міхаіл Ягоравіч, н. у 1923, сярж., загінуў 25.6.1944.

СІМАНАЎ Генадзь Якаўлевіч, рад., загінуў 1.6.1944.

СЦЕКАЧОЎ Мікалай Кузьміч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЧУЙКОЎ Сямён Пятровіч, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

ШУБІН Аляксей Акімавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЯКІМАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1910, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

ЯФІМАЎ Аляксей Емяльянавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ НАВАСЁЛКІ

АБДРАХМАНАЎ Жахмет Зубаіравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

АБУБАХРЫЕЎ Якуб Уманавіч, н. у 1909, старш., загінуў 24.6.1944.

АЛЯКСАНДРАЎ Аляксандр Андрэевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

АЛЯКСАНДРАЎ Анатоль Канстанцінавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

АРМУКОЎ Іван Рыгоравіч, рад., загінуў 29.3.1944.

АФАНАСЬЕЎ Фёдар Антонавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

БЕЛАГУБАЎ Мітрафан Іванавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

БЕРАЗОЎСКІ Пётр Мікалаевіч, ст. тэхнік-лейт., загінуў 27.6.1944.

БІБЛЫ Галактыён Васільевіч, н. у 1904, рад., загінуў 24.6.1944.

БРАНДЗІН Уладзімір Манідавіч, рад., загінуў 29.6.1944.

БУСЫГІН Сяргей Іванавіч, лейт., загінуў 27.6.1944.

БЫЧАНКОЎ Генадзь Яфімавіч, гв. старш., загінуў 24.6.1944.

ВАСІЛЬЕЎ Пётр Іванавіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

ВЫВІКАЎ Андрэй Міхайлавіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

ВЫСОКІХ Іван Малахавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ВЯТОХІН Аляксей Мацвеевіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ВЯТОШКІН Мікалай Міхайлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ГАЛУБЯЖНІКАЎ Рыгор Кузьміч, рад., загінуў 24.6.1944.

ГАНЧАРЭНКА Васіль Дзянісавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ГОРСКІ Уладзімір Ільіч, лейт., загінуў 25.6.1944.

ГРЫНЮК Віктар Фёдаравіч, н. у 1925, рад., загінуў 27.6.1944.

ГРЫШЧУК Сцяпан Сямёнавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ГРЭЧНЕЎ Іван Уладзіміравіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

ДВАРЭЦКІ Аляксандр Пятровіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

ДУБРОВІН Аляксандр Іванавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ЖАЙЛУАБАЕЎ Шатабай, рад., загінуў 24.6.1944.

ЖАКСЫБАЕЎ Садык, н. у 1914, сярж., загінуў 24.7.1944.

ЖУЛІКІН Мацвей Цімафеевіч, н. у 1916, мал. лейт., загінуў 29.6.1944.

ЖУЧКОЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1912, яфр., загінуў 29.6.1944.

ЗАВАДСКІ Аляксандр Піменавіч, н. у 1914, рад., загінуў 24.6.1944.

ЗАХАРАНКА Мікалай Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЗАХАРАЎ Міхаіл Захаравіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

КАЛАМІЕЦ Сцяпан Пракопавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАНАВАЛАЎ Трафім Іванавіч, н. у 1917, рад., загінуў 24.6.1944.

КАРАБЧУК Астап Данілавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАРАКІН Лявон Іванавіч, н. у 1921, ст. лейт., загінуў 25.6.1944.

КАСІМАЎ Мікалай Дзмітрыевіч, мал. лейт., загінуў 24.6.1944.

КАЦЯЛЬЧУК Рыгор Канстанцінавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КЛІМЕНКА Дзмітрый Мікітавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КЛЫКАЎ Віктар Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КОЛЫЧАЎ Іван Трафімавіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

КОЎТУН Васіль Сямёнавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КРАЎЧУК Піліп Апанасавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КРЫВАНОС Павел Апанасавіч, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

КУБАТКІН Ігнат Мікалаевіч, н. у 1914, інтэндант 3-га ранга, загінуў 23.6.1944.

КУЛІМСКІ Васіль Фёдаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КУЛЬЧЫЦКІ Барыс Іосіфавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ЛАВУЗ Васіль Аляксандравіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ЛІМАРОЎ Аляксей Васільевіч, рад., загінуў 29.6.1944.

ЛІСЕЕНКА Міхаіл Паўлавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ЛУНЁЎ Аркадзь Нічыпаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЛУНІН Мікалай Пятровіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЛЫНІН Якаў Кірылавіч, н. у 1918, лейт., загінуў 24.6.1944.

ЛЮБІМСКІ Васіль Міхайлавіч, старш., загінуў 24.6.1944.

ЛЯПЁШКІН Іван Дзмітрыевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАЙСТРЭНКА Барыс Іванавіч, н. у 1922, ст. лейт., загінуў 25.6.1944.

МАКАВОЗ Аляксей Фёдаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАЛАЕЎ Фёдар Фёдаравіч, рад., загінуў 29.6.1944.

МАЛАФЕЕЎ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1916, рад., загінуў 25.6.1944.

МАЛЫГІН Віктар Андрэевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАМАНТАЎ Павел Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАНУКЯН Арцюша Самсонавіч, лейт., загінуў 27.6.1944.

МАРЦЫШЭЎСКІ Станіслаў Рыгоравіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

МАЦВЕЕНКА Рыгор Васільевіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

МЕЛЬНІКАЎ Міхаіл Паўлавіч, мал. лейт., загінуў 25.6.1944.

МІНАКОЎ Сяргей Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МІРОНАЎ Генадзь Міхайлавіч, н. у 1919, лейт., загінуў 24.6.1944.

МІХАЙЛІН Несцер Цімафеевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Васіль Мітрафанавіч, ст. сярж., загінуў 24.6.1944.

НАВАКРАЦІНСКІ Дзмітрый Аляксандравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

НАЙДА Мікалай Яфімавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

НЕСЦЕРАЎ Міхаіл Сяргеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

НІКАЛАЕЎ Андрэй Апанасавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

НІКІТАС Фёдар Іванавіч, лейт., загінуў 24.6.1944.

НІКІТОРАЦ Даніла Мітрафанавіч, лейт., загінуў 25.6.1944.

НІФАНТАЎ Іван Фёдаравіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ПАГАРЭЛАЎ Іван Мітрафанавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ПАДКАПАЕЎ Пётр Міхайлавіч, мал. сярж., загінуў 24.6.1944.

ПАЛЯНСКІ Васіль Ісаевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ПАПОЎ Мікалай Ільіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ПАПОЎ Пётр Мікалаевіч, ст. сярж., 618-ы сп, загінуў 24.6.1944.

ПАПЯЛКОЎСКІ Станіслаў Міхайлавіч, партызан, загінуў 5.11.1943.

ПАЎЛАЎ Фёдар Паўлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ПІТАЕЎ Іслам Абдулавіч, н. у 1906, лейт., загінуў 27.6.1944.

ПЛАЧАНАЎ Мікалай Якаўлевіч, лейт., загінуў 26.6.1944.

ПЛОТНІКАЎ Міхаіл Міхайлавіч, падпалк., загінуў 24.6.1944.

ПЛЯСТУН Васіль Емяльянавіч, н. у 1909, рад., загінуў 24.6.1944.

ПУТРА Аляксандр Піліпавіч, яфр., загінуў 24.6.1944.

ПЯРЛОЎ Сяргей Васільевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

РАБОЧЫ Фёдар Паўлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

РАБЦАЎСКІ Кузьма Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

САРОКІН Іван Сцяпанавіч, н. у 1921, сярж., загінуў у чэрвені 1944.

СЕМЯНКОЎ Іван Яфімавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

СІДАРЧУК Цімафей Якаўлевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СІЗОЎ Ілья Рыгоравіч, ст. лейт., загінуў 24.6.1944.

СКРЫЛАЧОЎ Канстанцін Селівестравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СЛЫШЭНКА Міхаіл Емяльянавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

СЛЯПНЁЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1920, загінуў 25.6.1944.

СМІРНОЎ Міхаіл Піліпавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СТЭЦАНКА Піліп Андрэевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СУТУЦКІ Васіль Аляксеевіч, н. у 1913, сярж., загінуў 28.6.1944.

СУШКОЎ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1902, рад., загінуў 28.6.1944.

СЦЯПАНАЎ Яфім Фёдаравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

СЯЛІТКА Дзям'ян Сідаравіч, н. у 1918, яфр., загінуў 24.6.1944.

ТАЛКАЧОЎ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1922, рад., загінуў 6.2.1944.

ТОДАРАЎ Іван Сцяпанавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ТРЫШЫН Пётр Іванавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЦЕРАХАЎ Аляксей Сафронавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ЦЫЛІНСКІ Іван Сцяпанавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЦЮЛЬКІН Іван Піліпавіч, мал. лейт., загінуў 24.6.1944.

ЧАРНЯЕЎ Міхаіл Якаўлевіч, мал, лейт., загінуў 26.6.1944.

ЧУМАК Іван Сцяпанавіч, н. у 1911, лейт., загінуў 24.6.1944.

ЧЫРКОЎ Ягор Ягоравіч, старш., загінуў 25.6.1944.

ШАПАВАЛАЎ Антон Паўлавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ШАЎЧЭНКА Міхаіл Зіноўевіч, рад., загінуў 24.6.1944.

ШПАЛІН Мікалай Іванавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ШУКТУЕЎ Радзівон Яфімавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ШЫЛАЎ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1916, рад., загінуў 24.6.1944.

УХАНАЎ Аляксей Сямёнавіч, сярж., загінуў 24.6.1944.

ФАМІНАЕЎ Анатоль Аляксандравіч, ваентэхнік 1-га ранга, загінуў 24.6.1944.

ФОКІН Мікалай Аляксандравіч, рад., загінуў 28.3.1944.

ХМЕЛЬ Міхаіл Дзям'янавіч, н. у 1921, рад., загінуў 24.6.1944.

ЯЖОЎ Іван Канстанцінавіч, рад., загінуў 23.6.1944.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЗАПОЛЛЕ

ДЗЯМЕШЧАНКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1923, партызан, загінуў 11.12.1942.

МЕЗАЎЦОЎ Аркадзь Сямёнавіч, партызан, загінуў 19.12.1944.

ОСІПАЎ Мікалай Пятровіч, камісар, загінуў.

РАБКОЎ Сяргей Аляксандравіч, партызан, загінуў.

САЛАЎЁВА Лідзія Андрэеўна, н. у 1923, партызанка, загінула 23.2.1944.

СІЎЦОЎ Мікалай Аляксеевіч, партызан, загінуў 1.5.1943.

СПАТКАЙ Аляксандр Герасімавіч, н. у 1927, партызан, загінуў.

СПАТКАЙ Мікіта Ларыёнавіч, партызан, загінуў.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ СТАРАЯ БЕЛІЦА

АЛЯКСАНДРАЎ Анатоль Канстанцінавіч, н. у 1922, гв. сярж., загінуў 25.6.1944.

БАНДАРЭВІЧ Ф. Ф., камандзір партызанскага ўзвода, загінуў 25.6.1944.

БЫСТРАКОЎ Мікалай Купрыянавіч, н. у 1925, рад., загінуў 27.6.1944.

ВАЙЦЁНАК Іван Міхайлавіч, рад., загінуў 7.3.1943.

ГАРШАКОЎ Пётр, партызан, загінуў.

ДЗЕПЦЯРОЎ Юрый Міхайлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ДЗЮЖЫКАЎ Сяргей Мікалаевіч, рад., загінуў 27.6.1944.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у в. Старая Беліца.

КАКУАРЫ Кіта Іосіфавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

КАРПОВІЧ Міхаіл Давыдавіч, партызан, загінуў 7.3.1944.

КОЎТУН Сцяпан Васільевіч, рад., загінуў 27.6.1944.

КУЗНЯЦОЎ Іван Георгіевіч, н. у 1912, партызан, загінуў.

ЛАЗОЎСКІ Андрэй Васільевіч, н. у 1912, партызан, загінуў 27.11.1943.

ЛЕВІН Мітрафан Аляксандравіч, н. у 1895, рад., загінуў 27.6.1944.

МАЛАХАЎ Георгій, партызан, загінуў.

МАРЦІНОЎСКІ Яфім, н. у 1926, партызан, загінуў у 1943.

МАХРОЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1915, партызан, загінуў 10.5.1944.

МАЦВЕЕЎ Віталь Андрэевіч, рад., загінуў 28.6.1943.

МАЦЕЙКА Пётр Вікенцьевіч, н. у 1919, загінуў 26.6.1944.

МІХАЛЁЎ Цімафей Сцяпанавіч, н. у 1914, загінуў 23.12.1943.

ПЕЛІН Н. Д., рад., загінуў 27.6.1944.

ПОРШЫН І. Б., партызан, загінуў.

ПУЗЫКІН Дзмітрый Сяргеевіч, н. у 1919, рад., загінуў 27.6.1944.

РУСАКОЎ Аляксандр Максімавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 5.2.1944.

САВІЦКІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 22.3.1944.

САЛАВЫХ Мікалай Ціханавіч, н. у 1912, рад., загінуў 27.6.1944.

ТУТАЎ Сямён Паўлавіч, н. у 1921, рад., загінуў 27.6.1944.

ХАХЛОЎ Цімафей Іосіфавіч, н. у 1915, партызан, загінуў.

УГНУРДАЕЎ Камбай, рад., загінуў 27.6.1944.

ШЫЛЬКО Георгій Іосіфавіч, партызан, загінуў 15.3.1944.

ШЫЛЬКО Пётр Андрэевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 15.3.1944.

ЧАРТКОЎ Сямён Адамавіч, н. у 1910, партызан, загінуў 27.12.1943.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЗАБАРАЎЕ

АМЕЛЬЧАНКАЎ В. К.
АНФЕРАЎ І. А.
АНЦІПЕНКА С. А.
АРЛОЎ С. П.
АСТРАШАБ А. Ф.
БАГАТЫРОЎ І. В.
БОЙКА В. С.
БУРАКОЎ А. П.
БЫКОЎСКІ І. М.
ВАЛОШЫН М. Ф.
ГАЙДАБРУС Н. І.
ГАРАБЧУК С. П.
ГАЎРЫЛАЎ П. Л.
ГЛУШАКОЎ М. Н.
ДАВЫДЗЕНКА І. Г.
ІВАНЮТА А. І.
ІГНАЦЬЕЎ П. М.
КАЦЕЛЬНІКАЎ Ф. І.
КОНАН П. І.
КРУЧКО Г. А.
КУБА Н. І.
КУЛІК У. М.
МАКРАЎ С. Н.
МІХАЙЛАЎ А. Р.
НЕБРАЦЕНКА А. І.
ПУЧКОЎ М. І.
САЛОННІКАЎ С. А.
САМІЧАЎ Д. В.
СКРЫПКА П. М.
СІНІЧКІН В. А.
СОКАЛАЎ А. А.
СУКАЧ Н. Т.
ХАЛІМАЎ І.
ЦАЛУЙКА І. А.
ЦІМАФЕЕЎ К. Т.
ШАБАЕЎ П. Ф.
ШУЛЯК С. Т.
ЯРОМІН Ф. Я.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ КАКОЎЧЫНА

АГАРОДНІКАЎ Георгій Паўлавіч, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

БАБІНСКІ Мікіта Васільевіч, рад., загінуў.

ГУДЗЕЛЯНКОЎ Іван Іванавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 30.4.1944.

КАЗАЕЎ Фёдар Рыгоравіч, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

МАРОЗАЎ Віктар Паўлавіч, лейт., загінуў у чэрвені 1944.

РУМЯНЦАЎ Віктар Аляксандравіч, н. у 1909, гв. ст. лейт., загінуў 25.6.1944.

СЕЛЯЗНЁЎ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1924, партызан, загінуў 30.4.1944.

ФАДЗЕЕЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1925, мал. сярж., загінуў 27.6.1944.

ЯЦКО Міхаіл Лявонавіч, партызан, загінуў 7.3.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЯНОВА

БОНДАРАЎ Палікарп Лукіч, партызан, загінуў 31.3.1943.

БЯЛКОЎСКІ Міхаіл Мікітавіч, партызан, загінуў 26.1.1943.

ВАЛОДЗІН Мікалай Іванавіч, партызан, загінуў 3.2.1944.

ВАНДЗІН Мікалай Іванавіч, рад., загінуў.

ГАНЧАРОЎ Васіль Цімафеевіч, рад., загінуў.

ГРЫГОР'ЕЎ Васіль Цімафеевіч, рад., загінуў.

ДАБРЫДНЕЎ Мікалай Максімавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ДАНСКОЙ Уладзімір Фёдаравіч, ст. лейт., загінуў 27.7.1944.

ДЗЬЯКАЎ Іван Яфімавіч, н. у 1925, рад., загінуў 3.7.1944.

КОВАЛЬ Іван Міхайлавіч, н. у 1909, рад., загінуў 11.7.1944.

КАНДРАТАЎ Мікалай Якаўлевіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

КАЧАРГІН Цімафей Іванавіч, н. у 1912, рад., загінуў 9.7.1944.

ЛЯВОНАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1915, кап., загінуў 25.6.1944.

МАКСІМЕНКА Іван Радзівонавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ПАВАЛЯЕЎ Ягор Кузьміч, рад., загінуў 27.6.1944.

ПРОНІН Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1927, рад., загінуў 26.6.1944.

САМСОНАЎ Сяргей Мікалаевіч, рад., загінуў 12.7.1944.

СМІРНОЎ Якаў Васільевіч, н. у 1903, рад., загінуў.

СУРКОЎ Сяргей Мікалаевіч, мал. лейт., загінуў.

ТАРАСЕВІЧ Іван Кліменцьевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 8.8.1942.

УЛЬЯНЧАНКА Улас Пятровіч, рад., загінуў.

ФАМІН Пётр Мікітавіч, партызан, загінуў 26.1.1943.

Імёны астатніх 17 пахаваных невядомы.

Адзіночныя пахаванні савецкіх воінаў і партызан на грамадзянскіх могілках

Вёска Балбасава — невядомы савецкі разведчык.

Вёска Бяленева — дзве магілы невядомых савецкіх воінаў.

Вёска Вялікае Сяло — невядомы партызан.

Вёска Грузды — невядомы савецкі воін.

Вёска Жохава — невядомы партызан і партызаны Мікалай Мітрафанавіч Трыбуль і Кацярына Белянкова (Бяляева).

Вёска Какоўчына — партызанка Галіна Рыгораўна Ляшко.

Вёска Марозаўка — невядомы савецкі лётчык (магіла ля помніка мясцовым жыхарам).

Вёска Міхнава — невядомы савецкі воін.

Вёска Міцюкова — партызан Аляксей Паўлавіч Пузырны.

Вёска Някрашава — невядомы партызан.

Вёска Прыхабы — капітан Рыгор Паўлавіч Пад'янаў.

Вёска Рошчына — невядомы савецкі воін.

Чарніцкія могілкі — невядомы савецкі лётчык.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЗАДАРОЖЖА

КАЛОДЗІСТЫ Мікалай Кірылавіч, мал. лейт., загінуў пры катастрофе самалёта 29.6.1944.

ТАЛКАЧОЎ А., лейт., загінуў 28.6.1944.

ТУЗАЎ В. І., кап., загінуў 28.6.1944.

ШАСТОЎ П. Н., мал. лейт., загінуў.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЗАСТАДОЛЛЕ

ВАЖЭНІН Пётр Міхайлавіч, ст. сярж., 52-я асобная кабельна-шастовая рота, загінуў 29.6.1944.

ЗУБЕНЯ Мікалай Данілавіч, рад., памёр ад ран 27.7.1944.

ІВАНОЎ Фёдар Іванавіч, рад., 338-я сд, памёр ад ран 28.7.1944.

КАЛЫПЕТА Міхаіл Паўлавіч, ст. лейт., 23-і сп, загінуў 25.6.1944.

САЎЧУК Іван Іванавіч, н. у 1904, рад., памёр ад ран 28.6.1944.

СВІСТУНОЎ Ціхан Максімавіч, н. у 1911, рад., памёр ад ран 2.6.1944.

СЯРГЕЕНКА Максім Акімавіч, н. у 1910, мал. сярж., памёр ад ран 28.6.1944.

СТРАХАЎ Іван Іванавіч, рад., загінуў 29.6.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ МАШКАНЫ

АЗАРАНКАЎ Іван Іванавіч, н. у 1897, рад., 854-ы сп, загінуў 23.6.1944.

АКСЁНАЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1925, гв. рад., 97-ы гв. сп, памёр ад ран 4.1.1944.

АЛЕЙНІК Пётр Фёдаравіч, н. у 1925, 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

АМАРАЎ Абдулкасум, н. у 1912, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

АМПЛЕЕЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1925, сярж., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

АХКАМУТДЗІНАЎ Эльдрым Ахкамутдзінавіч, н. у 1924, мал. лейт., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

БАРАНАЎ М. Л., рад., загінуў 25.6.1944.

БУДЗІН Сяргей Цімафеевіч, н. у 1913, сярж., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ВАЛЕНЦІЁНАК Мікалай Антонавіч, н. у 1919, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 17.12.1943.

ВАЛЬЧУК П. М., рад., загінуў 25.6.1944.

ГАРАЧОЎ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 26.6.1944.

ГАРАЧОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1926, яфр., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ГАРДЗЕЕЎ Я. В., рад., загінуў.

ГАЎРЫЛАЎ Валярьян Ціханавіч, н. у 1926, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ГРАЧОЎ Н. Г., рад., загінуў.

ГРОМАЎ В. М., старш., загінуў 25.6.1944.

ГРЫГАРЭНКА Рыгор Іларыёнавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ГУБЕНКА Рыгор Фёдаравіч, н. у 1925, 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ДЗЮМІН Анатоль Іванавіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ЗВЯЗДОЎСКІ Уладзімір Віктаравіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ІВАНОЎ Фёдар Іванавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ІОНАЎ Іван Савельевіч, н. у 1915, лейт., 612-ы сп, загінуў 26.6.1944.

КАВАЛЁЎ Віктар Мікалаевіч, н. у 1909, гв. рад., 97-ы сп, памёр ад ран 4.1.1944.

КАРНЕЕНКА Мікалай Іванавіч, н. у 1926, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КАРПЕНКА Іван Сямёнавіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КАТАЕЎ Н., рад., загінуў 25.6.1944.

КЛІМАЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1922, 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КРЫЛОЎ Іван Мацвеевіч, н. у 1900, 40-ы сп, загінуў 25.6.1944.

КОВАЛЬ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1925, 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КУДРАЎЦАЎ Анатоль Антонавіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КУЛІКАЎ Павел Аляксеевіч, н. у 1924, мал. сярж., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

КУРЫШАЎ Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1915, старш., 297-ы сп, памёр ад ран 28.6.1944.

ЛАЎДОЎ В. Д., рад., загінуў 25.6.1944.

МЕЛЬНІКАЎ П. І., рад., загінуў 25.6.1944.

НАЗАРАНКА Андрэй Максімавіч, н. у 1916, рад., 14-ы зенітны артылерыйскі дывізіён, загінуў 10.7.1941.

НАРУЛАЕЎ Ісак Булатавіч, н. у 1905, мал. сярж, загінуў 15.2.1944.

НІТОШЫН П. І., рад., загінуў 23.6.1944.

ОСПАЎ Канстанцін Мікітавіч, н. у 1919, сярж., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ПАКАТАЕЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1899, гв. рад., 33-і гв. сп, загінуў 25.6.1944.

ПАПОЎ, мал. лейт., загінуў 25.6.1944.

ПАЎЛАЎ А. Г., ст. сярж., загінуў.

ПАЦЕШКІН І. П., н. у 1894, сярж., загінуў.

РАМАНОЎСКІ Прохар Цітавіч, н. у 1912, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

РУДНІЦКІ Антон Іванавіч, н. у 1923, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

САДЗІНСКІ Барыс Мікалаевіч, гв. лейт., загінуў 8.1.1944.

САФРОНАЎ Пётр Пятровіч, н. у 1924, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

СЕРБАЎ А. В., рад., загінуў 25.6.1944.

СОКАЛАВА Ганна Макараўна, н. у 1916, партызанка брыгады "Аляксея", загінула 14.9.1943.

СЦЕПАНЕНКА Мікалай Іванавіч, н. у 1912, яфр., загінуў 28.6.1944.

СЦЯГАЎ Фёдар Платонавіч, н. у 1914, гв. старш., 16-я гв. асобная знішчальная процітанкавая артбрыгада Рэзерва Галоўнага камандавання, загінуў 24.6.1944.

ТАНЯНКОЎ Генадзь Іванавіч, н. у 1926, яфр., 257-ы сп, загінуў 28.06.1944.

ФЕДЗЮЧЭНКА Ілья Васільевіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ФУРСАЎ Фёдар Мікітавіч, н. у 1907, рад., 262-і сп, загінуў 27.6.1944.

ХРУЛЁЎ Ігнат Фёдаравіч, н. у 1909, сярж., 28-я тбр, памёр ад ран 26.6.1944.

ЦВЕРДАХЛЕБ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1894, ст. сярж., 150-я асобная рота сувязі 184-й сд, загінуў 27.6.1944.

ЦЕРАХАЎ Пётр Васільевіч, н. у 1914, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ЦІХІНІН В. Ф., рад., загінуў.

ЧАРВЯНЦОЎ Н. Л., рад., загінуў 25.6.1944.

ЧУХНІН Васіль Фёдаравіч, н. у 1926, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 27.6.1944.

ЧЫГРОЎ Рыгор Гаўрылавіч, н. у 1894, рад., 14-ы асобны дарожна-эксплуатацыйны батальён, загінуў 29.7.1944.

ЧЭЛІК Кірыла Філімонавіч, н. у 1902, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ШАЎЧЭНКА Іван Данілавіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ШУЛЬГА Васіль Захаравіч, н. у 1925, рад., 297-ы сп, загінуў 28.6.1944.

ЭЙГЕС Сяргей Канстанцінавіч, лейт., памёр ад ран 29.06.1944.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ НЯМОЙТА

БЯЛОЎ Іван, партызан, загінуў 19.4.1943.

ВІЛЕЙСКІ Уладзімір Сяргеевіч, рад., загінуў 30.10.1943.

ВОРАНАЎ Іван Яфімавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 13.12.1944.

ГАЗЕНКА Георгій Іванавіч, рад., загінуў 26.7.1944.

ГАРАЧОЎ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1900, рад., загінуў 24.6.1944.

ГАРНАК Мікалай Парфенавіч, партызан, загінуў 16.12.1943.

ГРЫГАРЭЦ Міхаіл Апанасавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЖОВАН Іван Парфенавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЗАДОРА Аляксей, н. у 1921, партызан, загінуў 1.9.1944.

ІГНАТАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1920, лейт., загінуў 8.7.1944.

КАВЕРНІК Рыгор Пятровіч, мал. сярж., загінуў 27.6.1944.

КУЧЫНСКІ Віктар, н. у 1924, партызан, загінуў 1.9.1943.

КАЛЫМАГА Мікалай Арцёмавіч, партызан, загінуў 13.12.1944.

ЛЯЎКО Нічыпар Арцёмавіч, партызан, загінуў 9.8.1943.

МАЛАДЗЯКОЎ Аляксандр Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАСКВІЧОЎ Пётр Мікалаевіч, н. у 1920, камандзір аддзялення, загінуў 28.6.1944.

МАТМУСАЎ Умар, рад., загінуў 26.6.1944.

НАЗАРАНКА Рыгор Міхайлавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

НЯФЁДАЎ Венядзікт Сямёнавіч, н. у 1905, сярж., загінуў 24.6.1944.

ПАД'ЯЧАЎ Андрэй Паўлавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

РЫБАЛАЎ Аляксандр Фёдаравіч, рад., загінуў 10.3.1944.

СЕЛІН Сяргей Пятровіч, яфр., загінуў 11.8.1941.

СІДАРАЎ Мухаматша, яфр., загінуў 24.6.1944.

СІНЯКОЎ Міхаіл Кузьміч, партызан, загінуў 10.3.1944.

СКІРТА Рыгор Савіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ШАРЭЙКА Георгій Лукіч, н. у 1913, яфр., загінуў 25.6.1944.

ЯРМОШКА Аляксандр Кузьміч, партызан, загінуў 1.9.1943.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ КАНСТАНТАВА

АВЯРЧУК Мікалай Трафімавіч, н. у 1925, рад., загінуў 21.6.1944.

БАЛАНДЗІН Сяргей Міхайлавіч, рад., загінуў 4.7.1944.

БАРАНАЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1920, рад., загінуў 27.6.1944.

ГАЎРЫЛАЎ Аляксандр Макаравіч, н. у 1914, рад., загінуў 27.4.1944.

ГОЛІКАЎ Валянцін Іванавіч, н. у 1925, сярж., загінуў 25.6.1944.

ГОРАМАЎ Мікалай Васільевіч, сярж., загінуў 29.6.1944.

ДЗЬЯКАЎ Іван Васільевіч, н. у 1923, ст. сярж., загінуў 28.6.1944.

ЖУКАЎ Аляксандр Аляксандравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЗІНЧАНКА Іван Трафімавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ІВАНОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1923, ст. сярж., загінуў 6.7.1944.

ІВАНЧАНКА Аляксей Фёдаравіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КАЗЛОЎ Якаў Іванавіч, сярж., загінуў 26.7.1944.

КОРСАКАЎ Іван Осіпавіч, рад., загінуў 25.7.1944.

КУКСЁНАК Максім Фёдаравіч, партызан, загінуў 28.8.1942.

МАЛКОЎ Павел Сяргеевіч, рад., загінуў 23.6.1944.

МЕЛЬНІЧЭНКА Васіль Арцёмавіч, рад., загінуў 5.7.1944.

МУРАТ-САХАТ, н. у 1916, рад., 56-ы сп 67-й сд, памёр ад ран 30.6.1944.

НІКІТАШЫН Пётр Міхайлавіч, рад., загінуў 29.6.1944.

ПАПОЎ Міхаіл Дзмітрыевіч, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

ПАЦІН Сямён Іванавіч, н. у 1925, рад., загінуў 28.6.1944.

ПЯЎКІН Аляксандр Піліпавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

РЫБЧАНКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1919, лейт., загінуў 27.6.1944.

СЕРБАЕЎ Якаў Васільевіч, мал. сярж., загінуў 27.6.1944.

ФАМЕНКА Міхаіл Дзмітрыевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЦЫГВІШАЎ Анатоль Лявонавіч, сярж., загінуў 27.7.1944.

ЧАРНЯЎСКІ, падпалкоўнік, загінуў 27.6.1944.

ШАДАЎ Халда Іванавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ШАРОЎ Аляксандр Іванавіч, сярж., загінуў 7.7.1944.

ЯКАЎЛЕЎ Пётр Якаўлевіч, н. у 1907, рад., загінуў 29.7.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ОБАЛЬ

ДАВЫДЗЕНКА Пётр Акімавіч, н. у 1923, лейт., загінуў у чэрвені 1944.

КАРПОВІЧ Серафім Барысавіч, н. у 1908, партызан, загінуў у ліпені 1944.

САВЕЦКІЯ ВОІНЫ, ЯКІЯ ЗАГІНУЛІ Ў ВЁСЦЫ РАМАНАЎКА

АЛІУЛІН Міндала Аліулавіч, н. у 1926 у в. Сарык-Сайфін Будзённаўскага р-на Татарыі, гв. яфр., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

АНОХАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1922 у с. Кароўскае Шадрынскага р-на Курганскай вобл., гв. ст. сярж., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

БАЗІЗАЎ Фамс Абрахамавіч, н. у 1926 у с. Вялікае Фралова Буінскага р-на Татарыі, гв. сярж., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ГАЛІМАЎ Рафкон Даўледзінавіч, прызваны Буінскім РВК Татарыі, рад., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

МІХАЙЛОЎСКІ Фёдар Георгіевіч, н. у 1913 на ст. Ніконьская Маскоўскай вобл., гв. рад., 19-я гв сд, загінуў 26.6.1944.

НАЗАРАЎ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1914 у в. Сугарка Кугдзінскага р-на Пермскай вобл., гв. сярж., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ПРОДЧАНКА Мікалай Паўлавіч, н. у 1915 ў в. Навасельск Кармікоўскага р-на Омскай вобл., гв. старш., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944

САДЧЫКАЎ Аляксандр Антонавіч, н. у 1915 на хутары Купрыянаўск Завецінскага р-на Растоўскай вобл., гв. старш., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ФЯДОСАЎ Валянцін Мацвеевіч, н. у 1923 у г. Масква, гв. рад., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ХУСАІНАЎ Аннвер Ібрагімавіч, н. у 1926, Татарыя, гв. яфр., загінуў 26.6.1944.

ЧАБУРАШКІН Пётр Сяргеевіч, н. у 1926 у в. Недрамайлаўка Буінскага р-на Татарыі, гв. рад., 19-я гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ЮЛДАШАЎ Бакій Галдзінавіч, н. у 1926 у в. Чэрм Дзюртэм Буінскага р-на Татарыі, гв. рад., 7-ы асобны знішчальны процітанкавы дывізіён 19-й гв. сд, загінуў 26.6.1944.

ЯКАВЕНКА Васіль Аляксеевіч, н. у 1919 на станцыі Кармілаўка Омскай вобл., гв. старш., 19-я гв. сд, загінуў.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ПУРПЛЕВА

АБДАРАХМАНАЎ Гадзік, рад., загінуў 26.6.1944.

АРТАМОНАЎ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1897, рад., загінуў 26.6.1944.

БАЛТАЕЎ Махмуд, н. у 1925, рад., загінуў 26.6.1944.

БАРАДЗІХІН Мікалай Міхайлавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАРЫСАЎ Аляксандр Паўлавіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

БАРЫСАЎ Георгій Іванавіч, лейт., загінуў 26.6.1944.

БІРУКОЎ Дзмітрый Іванавіч, старш., загінуў 27.6.1944.

БЫКАЎ Васіль Уладзіміравіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

ВАЛАСНОЎ Павел Сямёнавіч, н. у 1906, рад., загінуў 7.6.1944.

ВАЛЕЕЎ Валей Валеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ВАСІЛЬЕЎ Канстанцін Васільевіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

ВІНАГРАДАЎ Аляксандр Аляксандравіч, лейт., загінуў 26.6.1944.

ГІЗАТУЛІН Гатуала Газатулавіч, н. у 1892, рад., загінуў 26.6.1944.

ГУСЬКОЎ Міхаіл Аляксеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ДУРЖЫЦКІ Баляслаў Казіміравіч, н. у 1920, 337-ы цяжкі самаходны Віцебскі ап, загінуў 26.6.1944.

ЕСІН Іван Андрэевіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

ЗАЯКІН Канстанцін Гаўрылавіч, н. у 1904, рад., загінуў 26.6.1944.

ЗУБЦОЎ Мікалай Дзям'янавіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

ІШЧАНКА Рыгор Якаўлевіч, н. у 1925, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

КАЗЛОЎ Якаў Сямёнавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КАРПЕЦ Іван Трафімавіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

КРАСНОЎСКІ Леанід Іларыёнавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ЛЯОНЦЬЕЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1893, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

НІКІЦІН Дзмітрый Дзмітрыевіч, н. у 1898, рад., загінуў 26.6.1944.

НІКІЦІН Уладзімір Аркадзьевіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

НІМАНАЎ Бадма Междынавіч, н. у 1900, рад., загінуў 26.6.1944.

НУРБАЕЎ Аразбай, рад., загінуў 23.6.1944.

ПАГУЛЯЕЎ Васіль Якаўлевіч, партызан, загінуў 9.4.1944.

ПАЛІКАРПАЎ Мікалай Васільевіч, рад., загінуў 23.6.1944.

ПАЛЯКОЎ Іван Трафімавіч, ст. сярж., загінуў 27.6.1944.

САФРОНАЎ Георгій Фёдаравіч, рад., загінуў 27.6.1944.

СЕННІКАЎ Аляксей Міхайлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ТКАЧУНКА Мікалай Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЯКУБАЎ Аюп, н. у 1915, рад., загінуў 26.6.1944.

А. А. Вінаградаў.

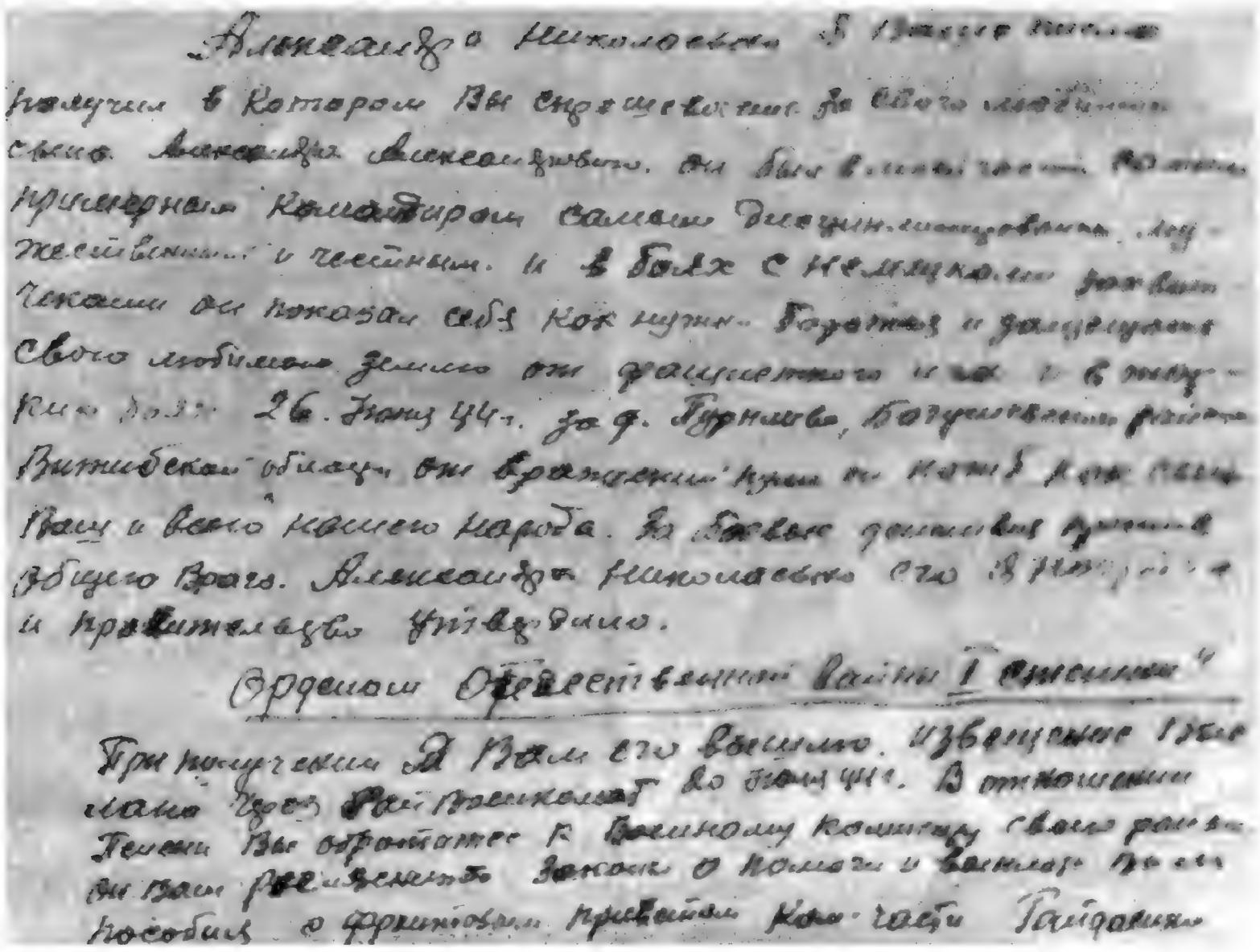

Пісьмо камандзіра вайсковай часці А. А. Вінаградава (у пісьме памылкова — Мікалаеўна — рэд.).

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ РАСНА

АБУЗОРАЎ Зарыф Амяуцідоравіч, н. у 1919, рад., загінуў 27.6.1944.

АЛЕКСАНДРОВІЧ А. С., н. у 1921, партызан, загінуў у 1944.

АЛЁХІН Пётр Андрэевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАКАЕЎ Дзмітрый Уладзіміравіч, н. у 1911, рад., загінуў 26.6.1944.

БАКЛАНАЎ Дзмітрый Уладзіміравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАРАВІКОЎ Аркадзь Іванавіч, рад., загінуў 30.6.1944.

БАРАНЕНКА Іван Пятровіч, яфр., загінуў 30.6.1944.

БРЫЗГУНОЎ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.6.1944.

БУРАКОЎ Мікалай Нічыпаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ВАРГІН Віктар Марцінавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 19.4.1944.

ГЛУШКО Іосіф Майсеевіч, старш., загінуў 26.6.1944.

ДЗІЕЎ Рыгор Якаўлевіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

ЗВАНКОЎ Іван Фокавіч, рад., загінуў 30.6.1944.

КАНДРАЦЬЕЎ Леанід, партызан, загінуў 22.2.1944.

КАРАТКЕВІЧ Васіль Ільіч, партызан, загінуў 20.4.1944.

КІРКІН Н. А., партызан, загінуў у студзені 1944.

КЛІПА Мікалай Андрэевіч, мал. сярж, загінуў 26.6.1944.

КОНАРАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1924, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

КУЗНЯЦОЎ Аляксандр Васільевіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

ЛАЛЫГІН Вячаслаў Яфрэмавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ЛАРЫН Аляксей Якаўлевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЛЕСНІКАЎ Міхаіл Данілавіч, н. у 1923, рад., загінуў 12.4.1943.

ЛОНСКІ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.4.1944.

МАРЧАНКА Васіль Кірылавіч, н. у 1903, рад., загінуў 16.2.1944.

МАРЫЧЭНКАЎ Георгій Цімафеевіч, рад., загінуў 27.6.1944.

МАСАЛКОЎ Яўген Кірылавіч, партызан, загінуў 19.12.1943.

МІТРОШКІН Аляксандр Іванавіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран у жніўні 1944.

НАХАЕЎ Мітрафан Ігнатавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 23.3.1944.

ОСІПАЎ Васіль Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАПОЎ Аляксей Апанасавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАСТАРНАК Леў Андрэевіч, н. у 1924, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАЦЁМКІН Міхаіл Васільевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАШКЕВІЧ Аркадзь Рыгоравіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1944.

ПРОНІН Ягор Міхайлавіч, рад., загінуў 30.6.1944.

ПШАНІЧНІКАЎ Аляксандр Ільіч, н. у 1925, рад., загінуў 30.6.1944.

РУЧАЁЎ Пётр Якаўлевіч, партызан, загінуў 21.2.1944.

САВАЦЕЕЎ Васіль Пятровіч, рад., загінуў 26.6.1944.

САВЯНКОЎ Кузьма Васільевіч, мал. сярж., загінуў 26.6.1944.

СЕНЧАНКА Васіль Іларыёнавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

СНАПКОЎ Міхаіл Міхайлавіч, партызан, загінуў у 1944.

СОКАЛАЎ Дзмітрый Аляксандравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

СТАХОВІЧ Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1921, партызан, загінуў у 1943.

СТРЭЛЬЧАНКА Уладзімір Сцяпанавіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

СТУК Мікалай Раманавіч, партызан, загінуў 22.4.1944.

СУЗЕНЬ Мікалай Іванавіч, партызан, загінуў 26.6.1944.

СЦЕНЬКІН Максім Маркелавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ТАРШЫН Аляксей Васільевіч, н. у 1922, рад., загінуў 26.6.1944.

ХРАЗМОЎСКІ Фёдар Арцёмавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЦЮЛІКАВА Кацярына Нічыпараўна, партызанка, загінула ў 1943.

ШЛЯПІН Іван Сцяпанавіч, н. у 1919, рад., загінуў 26.6.1944.

ШЛЯХТА Андрэй Міхайлавіч, н. у 1920, рад., загінуў 26.6.1944.

ШЧАКАЛАЎ Антон Піліпавіч, рад., загінуў 30.6.1944.

ЯЦУК Іван Мікалаевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БРАЦКАЯ МАГІЛА НА МОГІЛКАХ У ВЁСЦЫ ВАРОНІНА

БАЯРАЎ Савелій, партызан, загінуў 25.1.1944.

БЯЛЯЎСКІ Барыс Іванавіч, н. у 1927, загінуў 25.1.1944.

ГРЫНЕВІЧ Павел, партызан, загінуў 25.1.1944.

МАРУСЕВІЧ Леанід Мікалаевіч, н. у 1923, партызан, загінуў у снежні 1943.

СЛАВЯК Мікалай, н. у 1920, партызан, загінуў 25.1.1944.

СТАМБРОЎСКІ Васіль Данілавіч, н. у 1927, партызан, загінуў 25.1.1944.

ШАЛАПІН Аляксандр, н. у 1919, партызан, загінуў 25.1.1944.

ШАФРАНСКІ Міхаіл Васільевіч, н. у 1924, партызан, загінуў 25.1.1944.

ЯФІМАЎ Рыгор, партызан, загінуў 25.1.1944.

ЯЦКО Эдуард, партызан, загінуў 25.1.1944.

Адзіночныя пахаванні савецкіх воінаў на грамадзянскіх могілках

ВЁСКА БАБАЕДАВА

АЛЯКСАНДРАЎ Аляксандр Аляксандравіч, лейт., загінуў у 1944.

ВЁСКА БАГДАНАВА

ГРАХОЛЬСКІ Леанід Леанідавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

МАСКАЛЁЎ Ягор Кірылавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1943.

ВЁСКА ПУРПЛЕВА

ВІНАГРАДАЎ Аляксандр Аляксеевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАСАЛЬЦОЎ Гарацый Сямёнавіч, н. у 1926, рад., загінуў 26.6.1944.

САНЧАНКАЎ Васіль Ільіч, н. у 1906, рад., загінуў 26.6.1944.

ВЁСКА РАСНА

ГАРАЖАНКІН Юрый, рад., загінуў у 1941.

ЛІМАСАЎ Аляксей, рад., загінуў у 1944.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ НОВАЕ СЯЛО

ГАРНАК Васіль Іванавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 18.4.1944.

ЗАБАЛОТНЫ Дзмітрый Акімавіч, ст. сярж., памёр ад ран 26.6.1944.

ІВАНОЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944.

КАЗЛОЎ Аляксандр Данілавіч, н. у 1915, гв. сярж., загінуў.

ЛЯВОНЦЬЕЎ Уладзімір Пятровіч, рад., загінуў у 1944.

СУЧОК Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1909, рад., загінуў 30.6.1944.

ХОЛАД Мікалай Аляксеевіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

ЧУЛАВІК Уладзімір Канстанцінавіч, рад., загінуў 1.7.1944.

ЯРОХА Аляксей Міхайлавіч, н. у 1915, мал. лейт., загінуў 28.9.1943.

БРАЦКАЯ МАГІЛА САВЕЦКІХ ВОІНАЎ І ПАРТЫЗАН У ВЁСЦЫ ПУСТЫНКІ

АНІСКІН Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1922, гв. лейт., загінуў у чэрвені 1944, Герой Савецкага Саюза (пасмяротна).

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у скверы каля цэнтральнай плошчы г. Сянно.

БАНДАРЧУК Рыгор Кірылавіч, н. у 1915, ст. сярж., загінуў 8.7.1941.

БЕРАШЭВІЧ Аляксей Маркавіч, н. у 1921, афіцэр, загінуў у 1942.

БЕРАШЭВІЧ Максім Сцяпанавіч, партызан, загінуў у 1943.

ДУНЕЦ Каліграт Мартынавіч, партызан, загінуў 1.12.1943.

ДУХНОЎСКІ Валянцін Сяргеевіч, н. у 1924, партызан, загінуў 28.10.1943.

ДЫМОЎСКІ Фёдар Іванавіч, маёр, загінуў 24.6.1944.

ЖУРАЎ Іван Гаўрылавіч, н. у 1911, партызан, загінуў 27.4.1944.

ЗАСТРОЦІН Рыгор Ільіч, рад., загінуў 27.6.1944.

МАРТЫНАЎ Аляксандр Васільевіч, сярж., загінуў 28.6.1944.

НАЗАРАЎ Аляксей Васільевіч, мал. сярж., загінуў 11.3.1944.

НІКАЛАЕЎСКІ Уладзімір Андрэевіч, ст. лейт., загінуў 28.6.1944.

ПАСРЭДНІКАЎ Аляксей, рад., загінуў у 1944.

ПЕРЦАЎ Іван Дзмітрыевіч, рад., загінуў 28.7.1944.

ПРАКАПОВІЧ Леанід Якаўлевіч, партызан, загінуў 8.1.1944.

ПРОНЧАНКА Іван Рыгоравіч, рад., загінуў 26.7.1944.

САЗОНАВА Надзея Фёдараўна, радавая, загінула 30.6.1944.

СУЧКОЎ Аляксандр Іванавіч, сярж., загінуў 17.7.1944.

ФІЛІМОНАЎ Аляксандр Іларыёнавіч, рад., загінуў 30.6.1944.

ФРАЛОЎ Рыгор Ільіч, мал. лейт., загінуў 8.7.1944.

г. СЯННО

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ГАРАДСКІМ ПАРКУ

БАРАДУЛІН Сяргей Дзмітрыевіч, н. у 1924, гв. рад., загінуў 24.6.1944, Герой Савецкага Саюза (пасмяротна).

НАЗАРАНКА Павел Іванавіч, н. у 1919, гв. сярж., загінуў 24.6.1944, Герой Савецкага Саюза (пасмяротна).

СВЯТЛІЧНЫ Цімафей Іванавіч, н. у 1917, гв. сярж., загінуў 24.6.1944, Герой Савецкага Саюза (пасмяротна).

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў СКВЕРЫ КАЛЯ ЦЭНТРАЛЬНАЙ ПЛОШЧЫ г. СЯННО

АДЗІНЦОЎ Анікей Андрэевіч, рад., загінуў 3.7.1944.

АСІНАЎ Іван Сцяпанавіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

БАГДАНАВА Ніна Сяргееўна, рад., загінула 4.7.1944.

БАГДАНАЎ Леў Сцяпанавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

БАГДАНАЎ Н. С., рад., загінуў 1.7.1946.

БАРАШНІКАЎ А. Б., рад., загінуў 3.7.1946.

БІДЖЫЕЎ Сафар Алядавіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

БЛАШКОЎ Віталь Сямёнавіч, н. у 1920, партызан, загінуў 6.8.1942.

БОКА Іван Георгіевіч, н. у 1922, рад., загінуў 25.6.1942.

БУБНОЎ Міхаіл Сямёнавіч, сярж., загінуў 26.6.1944.

ВАЛОДЗЬКІН Уладзімір Арцёмавіч, партызан, загінуў 3.7.1944.

ВАСІЛЬЕЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1921, ст. лейт., загінуў 2.7.1944.

ВАСІЛЬЕЎ Анатоль Пятровіч, н. у 1912, лейт., загінуў 28.6.1944.

ВЕРАБ'ЁЎ Е. С., рад., загінуў 2.7.1944.

ГАЙНЕТДЗІНАЎ Гельмудзін, рад., загінуў 1.7.1944.

ГАЛІЦА Нічыпар Андрэевіч, старш., загінуў 27.6.1944.

ГАЛЯКОЎ Сцяпан Яфімавіч, н. у 1910, рад., загінуў 29.6.1944.

ГАРДЗЕЕЎ Платон Дзмітрыевіч, рад., загінуў 3.7.1944.

ГАРБУНКОЎ Аляксандр Іванавіч, рад., загінуў 3.7.1944.

ГАРАДЗІЕНКА Пётр Данілавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ГЛАЗКОЎ Рыгор Сцяпанавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ДЗЕРГАЧОЎ Фёдар Данілавіч, н. у 1913, лейт., 127-ы асобны разведбат, загінуў 18.7.1941.

ДЗЕСЯТАЎ В. А., н. у 1910, мал. лейт., загінуў 24.6.1944.

ДРУЖЫНІН Васіль Паўлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ДРЫЖАК Віктар Паўлавіч, н. у 1924, рад., загінуў 17.7.1944.

ЕРАФЕЕЎ Е. С., маёр, загінуў 3.7.1944.

ЖУРКОЎСКІ І. С., рад., загінуў 2.7.1944.

ЗАВЯЛАЎ Іван Фёдаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЗАГУРА Рыгор Маркавіч, рад., загінуў 25.6.1944.

ЗАЛУГОЎСКІ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1919, сярж., загінуў.

ЗАСУХІН Вячаслаў Рыгоравіч, н. у 1914, старш. медыцынскай службы, загінуў 26.6.1944.

ЗДОРАНКА Іван Іванавіч, рад., загінуў.

ЗЯМСКОЎ Анатоль Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ІЛЫЧОЎ Міхаіл Паўлавіч, старш., загінуў 26.6.1944.

КАЗАКОЎ Іван Патапавіч, н. у 1921, рад., загінуў 8.7.1941.

КАЛАШНІКАЎ Аляксей Аляксеевіч, старш., загінуў 26.6.1944.

КАЛІНІН Іван Пятровіч, лейт., загінуў у ліпені 1941.

КАМЫШНІКАЎ Георгій Мікітавіч, н. у 1910, ст. лейт., загінуў 26.6.1944.

КАРАБЕЙНІКАЎ Іван Мікалаевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

КАРАКАШАЎ Мікалай Маркавіч, маёр, загінуў 26.6.1944.

КАРАЛЁЎ Аляксандр Несцеравіч, лейт., загінуў 6.7.1944.

КАРОВІН Іван Фёдаравіч, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

КАСАТКІН Пётр Міхайлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

КАЧАБОКАЎ П. І., н. у 1913, ст. лейт., загінуў 25.6.1944.

КАЎПАК Рыгор Пятровіч, рад., загінуў 6.7.1944.

КІЛЬДЗЕЕЎ Амін Ісмайлавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КОМЕЛЬ Сяргей Георгіевіч, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

КОСАЎ Ілля Фёдаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

КОЧМІН Яфім Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944.

КОШАЛЕЎ Сяргей Георгіевіч, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

КРАПОТКІН Іван Паўлавіч, н. у 1909, рад., загінуў 27.6.1944.

КУДРАЎЦАЎ Віктар Іванавіч, рад., загінуў 6.7.1944.

КУТАКОЎ Міхаіл Фёдаравіч, лейт., загінуў 6.7.1944.

ЛАЙА Мікіта Фёдаравіч, кап., загінуў 25.6.1944.

ЛЕАНЦЮК Аляксандр Цярэнцьевіч, н. у 1907, ст. лейт., загінуў 7.7.1941.

ЛІХАЧ Яўген Рыгоравіч, сярж., загінуў у ліпені 1941.

ЛЯШЭНКА Мікалай Іванавіч, н. у 1921, лейт., загінуў 6.7.1944.

МАДРЫГАЙЛАЎ У. Л., рад., загінуў.

МАЖУРАЎ Пётр Іванавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАКЛАКОЎ Анатоль Пятровіч, рад., загінуў 26.6.1944.

МАМАШАЕЎ Султан, н. у 1924, рад., загінуў 26.6.1944.

МАМЕЦІШАЎ Р., рад., загінуў 2.7.1944.

МАРУСІН Канстанцін Сяргеевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

МАРЦІНКЕВІЧ Сямён Іларыёнавіч, старш., загінуў 3.6.1944.

МАСЛАЎ Мікалай Мікалаевіч, маёр, загінуў у ліпені 1941.

МАЎЛЕЕЎ Аляксей Сцяпанавіч, сярж., загінуў.

МАХРАЧОЎ Аляксандр Аляксандравіч, рад., загінуў 24.6.1944.

МАЦЮШАЎ А. П., рад., загінуў 25.6.1944.

МАЧАЛАЎ Мацвей Васільевіч, кап., загінуў 25.6.1944.

МІКАРАЙ Валерый Васільевіч, рад., загінуў 25.6.1944.

НАЗАРАЎ Віктар Пятровіч, мал. сярж., загінуў 2.7.1944.

НАЗАРАЎ Павел Акімавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

НАЎРУЗАЎ Бейтула Імат, н. у 1925, загінуў 25.6.1944.

НЕСЦЕРАЎ Л. І., н. у 1905, сярж., загінуў 2.7.1944.

НЕСЦЕРАЎ Павел Іванавіч, н. у 1910, сярж., загінуў 5.7.1944.

НЕЧЫПУРЭНКА І. І., рад., загінуў 7.7.1944.

НІКАЛАЕЎ Рыгор Сяргеевіч, н. у 1905, рад., загінуў 21.12.1943.

НЯЎГІЕЎ Каін Саліферавіч, рад., загінуў 7.7.1944.

ПАДГОРЫН Рыгор Ільіч, рад., загінуў 2.7.1944.

ПАПОЎ Мікалай Емяльянавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ПАСРЭДНІКАЎ Аляксей Дзянісавіч, н. у 1912, рад., загінуў 26.8.1943.

ПАТАПАЎСКІ Анатоль Сцяпанавіч, сярж., загінуў 25.6.1944.

ПЕЎЗНЕР Самуіл Мендзелевіч, лейт., загінуў 25.6.1944.

ШГУЛЬ Андрэй Мікітавіч, н. у 1924, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

ПЯТРОЎ Аляксандр Пятровіч, н. у 1913, лейт., загінуў 5.7.1944.

РАМАНЕНКА Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1925, рад., загінуў 14.11.1944.

РАХІМАЎ Мамаджан Нарымавіч, н. у 1921, мал. сярж., загінуў 25.6.1944.

РУЦЫНСКІ Уладзімір Іванавіч, мал. лейт., загінуў 14.11.1943.

САРОКІН Рыгор Іванавіч, н. у. 1927, мал. лейт., загінуў 19.7.1944.

СІМАКОЎ Сяргей Рыгоравіч, н. у 1905, рад., загінуў 4.7.1944.

СКАРСКІ Аркадзь Сямёнавіч, н. у 1906, тэхнік-інтэндант 2-га ранга, загінуў 27.6.1944.

СІЎКОЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1923, мал. лейт., загінуў 26.6.1944.

СЯРГЕЕЎ Васіль Мікалаевіч, рад., загінў 2.7.1944.

СЯРГЕЕЎ С. Ф., рад., загінуў 7.7.1944.

СЯРДЗЮК Іван Маркавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ТАКАРЭНКА Іван Міхайлавіч, ст. лейт., загінуў 26.6.1944.

ТАЎПЫГА Іван Палітавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ТОКАРАЎ Георгій Фадзеевіч, н. у 1912, ст. лейт., загінуў 30.7.1944.

ФЕДЗІЧКІН Васіль Іванавіч, н. у 1918, у п. Залаты Жалезнадарожнага р-на Курскай вобл., загінуў 23.11.1943.

ХАБАРАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1921, яфр., загінуў 25.6.1944.

ЦЫКЛАШВІЛІ Міхаіл Георгіевіч, н. у 1916, рад., загінуў 7.7.1941.

ЧАРНЫХ Кузьма Несцеравіч, н. у 1915, рад., загінуў 1.7.1944.

ЧУПРЫН Іван Лявонавіч, н. у 1919, рад., загінуў 16.7.1942.

ЧУРУСАЎ Сцяпан Палікарпавіч, рад., загінуў 7.7.1944.

ШКАЛІКАЎ Васіль В., сярж., загінуў у ліпені 1941.

ШУМАНАЎ Валянцін Канстанцінавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

ШЧАРБАКОЎ А. Н., старш., загінуў 26.6.1944.

ЯКАЎЛЕЎ Мікалай Мікалаевіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ЯКАЎЛЕЎ Фёдар Назаравіч, рад., загінуў 12.12.1943.

ЯРШОЎ Васіль Мікалаевіч, н. у 1912, сярж., загінуў 29.6.1944.

Пахаваны таксама 23 невядомыя савецкія воіны.

БРАЦКАЯ МАГІЛА НА ГАРАДСКІХ МОГІЛКАХ

БЕЛЯКОЎ Юрый, рад., загінуў у ліпені 1941.

ІВАНОЎ Ігар К., рад., загінуў 26.6.1944.

КАЛЫМАГА Мікалай Ягоравіч, партызан, загінуў у 1943.

СТРЫЖНЁЎ Міхаіл Міхайлавіч, партызан.

СЯРЭДЗЬКА Мікалай Пракопавіч, рад., загінуў 1.7.1941.

ШУЬКА Канстанцін Міхайлавіч, партызан.

ЮРЧЫН Павел Савельевіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944.

Пахаваны таксама 330 невядомых савецкіх воінаў.

БРАЦКАЯ МАГІЛА АХВЯРАЎ ФАШЫЗМУ НА ПАЎДНЁВА-ЗАХОДНЯЙ УСКРАІНЕ г. СЯННО

АНАНЕНКА Анатоль Фёдаравіч.
АЎСІЕВІЧ Ірына Кузьмінічна.
БАЧЫНСКАЯ Настасся Фёдараўна.
БАЧЫНСКІ Піліп.
ВАЛАДЗЬКО Антаніна Лаўрэнаўна.
ВОРАНАВА Праскоўя Майсееўна.
ГАЛЫНЯ Аляксей Навумавіч.
ГАРНАК Іосіф Рыгоравіч.
ГАРНАК Уладзімір Уладзіміравіч.
ГУБОНАЎ Генадзь.
ДЗМІТРАКОВІЧ Люся.
ДОБКІН Ілля Абрамавіч.
ДОЛЬСКІ Міхаіл Аляксандравіч.
ДОЛЬСКІ Міхаіл Аляксеевіч.
ДРАЗДОЎ Іван Анісімавіч.
ЗАНЬКО Арцём Рыгоравіч.
ЗАНЬКО Дзмітрый Міхайлавіч.
ЗАНЬКО Зінаіда Дзмітрыеўна.
ЗАНЬКО Ульяна Іосіфаўна.
КАЗЛОЎСКІ Пётр Іванавіч.
КАНЮШЭЎСКАЯ Кацярына Данатаўна.
КАНЮШЭЎСКАЯ Фёкла Іванаўна.
КАСТУСЕЛЬ Аўсей Сяргеевіч.
КАСТУСЕЛЬ Цімафей Сяргеевіч.
КЕРЧ Ірына Рыгораўна.
КУЗНЯЦОЎ Цімафей Усцінавіч.
КУПРАЁНАК Уладзімір Мікалаевіч.
КУРС Барыс Максімавіч.
ЛАВІЦКІ Аляксандр Якаўлевіч.
ЛАВІЦКІ Мікалай Якаўлевіч.
ЛУГАЎЦОВА Васіліна Фёдараўна.
ЛУШЧЫНСКІ Васіль Ягоравіч.
МАКАРЭВІЧ Соф'я Іванаўна.
МАЛАТКОЎ.
МАЛАХАЎ Аляксандр.
МАТУЗЕНКА Іван Тарасавіч.
НОВІКАЎ Андрэй Уладзіміравіч.
НЯФЁДАЎ Маркіян Парфенавіч.
ПОСТРЫЖ Ганна Мінаўна.

РАБУШКА Лідзія Барысаўна.
РАБУШКА Таня (1 год і 6 мес.).
РАБУШКА Федзя.
РАДКЕВІЧ Андрэй Кузьміч.
РАДКЕВІЧ Палагея Фёдараўна.
РАДКЕВІЧ Цімафей Уладзіміравіч.
РАДКЕВІЧ Ягор.
СКАПА Уладзімір Сямёнавіч.
СТАЙНОЎ Трафім.
СТАЛЬМАКОЎ Аляксей Фёдаравіч.
СТРЫЖНЁВА Аляксандра Нічыпараўна.
ФРАМУЗА Мікалай Дзмітрыевіч.
ХАДЗЮКОВА Хрысціна Нічыпараўна.
ХАДЗЮКОЎ Апанас Сямёнавіч.
ХАДЗЮКОЎ Якаў Нічыпаравіч.
ХАЦЯШОЎ Іван.
ХАЦЯШОЎ Пётр Іванавіч.
ЦУРАН Ксенія Фёдараўна.
ЧАРТКОЎ Уладзімір Аўрамавіч.
ШОРАП Павел Нічыпаравіч.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ГАРНАКІ

ВАСІЛЬЕЎ, радавы.
МАСЛАЎ М. Т., радавы.
ПАВАРЗНЮК І. М., лейтэнант.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ЛАТЫГАЛЬ

БАЗАРАЎ Х., сяржант.
БЫЧЫНСКІ І., радавы.
ВАРАБ'ЁЎ Пётр Міхайлавіч, н. у 1907, рад., загінуў 26.6.1944.
ВАРКУТОЎ С. С., радавы.
БЕЛЬСКІ А. І., радавы.
ВОЛАГ А., капітан.
ВІДМАН В. К., капітан.
ГАЛІД К. Г., старшына.
ГОРБ П. А., радавы.
ЗУДЗІК Г. І., радавы.
КРАХОТКІН, радавы.
МЯГІХІН К. А., яфрэйтар.
КНЯЗЕЎ І. Я., яфрэйтар.
КАРПАЎ М. В., мал. сяржант.
МУРАЎЁЎ Леанід Паўлавіч, н. у 1902, мал. сярж., загінуў 17.4.1944.
МЯДЗВЕДЗЕЎ Г. В., капітан.
ПАКІН Ж. С., радавы.
ПАНУК І. І., радавы.
СОЦКІ С. І., сяржант.
СЦЯПУРА В. Г., радавы.
ФЯДОСАЎ Л., капітан.
ЦЫГАНКОЎ Н. П., капітан.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ УЛЬЯНАВІЧЫ

АГУР'ЯНАЎ Якаў Сцяпанавіч, н. у 1903, партызан, загінуў 20.9.1943.
ГАЎРЫЛАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1918, рад., загінуў 8.7.1941.
ГРЫНЧАНКА Віктар Сцяпанавіч, н. у 1905, маёр, загінуў 28.6.1944.
ЗОРЫН, н. у 1925, партызан, загінуў.
ІВАНОЎ Акім Ільіч, рад., загінуў 2.7.1942.
ІВАНОЎ Пётр, н. у 1925, партызан, загінуў.
ІГНАТКОЎ Піліп Іванавіч, партызан, загінуў 2.7.1944.
КАПУСЦІН Уладзімір Аляксандравіч, сярж., загінуў 8.7.1941.
КАРУННЫ Іван Васільевіч, партызан, загінуў у ліпені 1944.
КАРУННЫ Іван Прохаравіч, партызан, загінуў.
КАРУННЫ Прохар Лявонавіч, партызан, загінуў 1.7.1944.
КАРПАЎ Пётр Мацвеевіч, партызан, загінуў 23.2.1944.
КЛІМЕНКА Пётр, партызан, загінуў.
КРАЎЧАНКА Аркадзь Іванавіч, партызан, загінуў 28.1.1944.
КРОНЦАЎ Іван Марцінавіч, н. у 1915, паліторук, загінуў у лютым 1944.
КРУШН Раман, партызан, загінуў.
КУРЧОЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1920, партызан, загінуў 6.1.1944.
МІЛЕЙ Аляксандр Іванавіч, лейт., загінуў у 1941.
НІКАНАЎ Іван Андрэевіч, н. у 1920, партызан, загінуў.
ПАРАЗЕНКА Уладзімір, партызан, загінуў.
ПРАВІЛАВА Надзея Апанасаўна, н. у 1920, партызанка, загінула 9.3.1944.
РАЙЦЕНКА Марыя Апанасаўна, н. у 1924, партызанка, загінула.
СОБАЛЕЎ Анатоль, лейт., загінуў у лютым 1941.
САЛАЎЁВА Лідзія Парфенаўна, н. у 1923, рад., загінула 23.2.1944.
ФРАНЦАЎ Іван Марцінавіч, н. у 1919, паліторук, загінуў у лютым 1943.
ХАІРКІЗАЎ Качы-Батыр Алімавіч, н. у 1905, партызан, загінуў.
ХАЛІМАЎ Васіль, партызан, загінуў.
ХАЛІМАЎ Мікалай, партызан, загінуў.
УРУШН, ст. лейт., загінуў 27.6.1944.
ЦЯРЭНЯ Аляксандр Сямёнавіч, партызан, загінуў 5.1.1943.
ШУКАЙЛА Дзмітрый Мікітавіч, н. у 1930, партызан, загінуў.
ШЫЁНАК Хрыстафор Пятровіч, н. у 1926, партызан, загінуў 28.2.1944.
ЯРОХАЎ Аляксей, н. у 1920, партызан, загінуў.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ МАШЧОНЫ

БАЙКАЛАЎ Н. С., лейт., загінуў.

БАНДАРЭНКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1915, прызываўся Хабараўскім ГВК, старш., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

БАРЫСАЎ Ціхан Міхайлавіч, н. у 1909 у Балахаўскім р-не Арлоўскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

БЕРВЯНЮК Антон Пятровіч, н. у 1902 у Любецкім р-не Чарнігаўскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

БІНДЗЮКОЎ С. Е., рад., загінуў.

БУГАЙ Сафар Піліпавіч, н. у 1926 у Высоцкім р-не Ровенскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ВАРАНЦОЎ Уладзімір Ільіч, н. у 1924 у в. Баракі-Радно Пралетарскага р-на Калінінскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ГОЛАЎ К. В., рад., загінуў.

ДЗЕВЯТАЎ А. С., рад., загінуў.

ЗАВАДСКІ І. Г., рад., загінуў.

ЗАГІДУЛІН Габідума, н. у 1899 у Кзыл-Армянскім р-не Таджыкістана, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ІЛЬІН С. Т., рад., загінуў.

КАШМАК Раман Кузьміч, н. у 1921 у с. Вялікая Верча Сцепанаванскага р-на Арменіі, рад., загінуў 1.7.1944.

КАУРАЎ В. І., рад., загінуў.

КІРЫЛЕНКА Піліп Рыгоравіч, н. у 1926, у в. Нова-Ампіраўка Тюхцецкага р-на Краснаярскага краю, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

КРАЎЧАНКА Васіль Іванавіч, н. у 1926 у Рыбінскім р-не Краснаярскага краю, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ЛЯШКОЎ Андрэй Аляксеевіч, н. у 1903 у в. Ушанава Дарагабужскага р-на Смаленскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

МАМОКАЎ Абдул Ахмедавіч, н. у 1925, мал. сярж., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

МАРТЫНАЎ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1921 у г. Масква, старш., загінуў 1.7.1944.

МАЦІСКА Пётр Ільіч, н. у 1924 у в. Слабодка Руднянскага р-на.

НІЛЬМУТДЗІНАЎ Ашыр, н. у 1906 у Мензільскім р-не Таджыкістана, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

НЯХАЙ Пётр Васільевіч, н. у 1905 у с. Нова-Дзмітрыеўка Чарнігаўскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ПАНАМАРОЎ Павел Мікалаевіч, н. у 1900 у г. Барнаул, рад., загінуў 1.7.1944.

ПУЧЫН Е. Д., рад., загінуў.

РЫБЧАНКА В. О., рад., загінуў.

САМАТАЎ Мусулат, н. у 1920 у былым Мікаянабадскім р-не былой Сталінабадскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

САМОЙЛЕНКА Н. Е., мал. сярж., загінуў.

САРОКА Трафім Мікалаевіч, н. у 1921 у с. Кранільская Сцяпанаўскага р-на Ровенскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

СІНЯКОЎ Д. П., ст. сярж., загінуў.

СОБАЛЕЎ Сцяпан Канстанцінавіч, н. у 1906 у с. Бапаужка Омскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

СТАЯН Мікалай Іванавіч, н. у 1926 у Рыбінскім р-не Краснаярскага краю, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ТУЛБАЕЎ М., рад., загінуў.

УЛАСІК Васіль Іванавіч, н. у 1921 у с. Клёсава Крыкаўскага р-на Ровенскай вобл., рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

ХАЛІН В. І., сярж., загінуў.

ЦЕПЛАВУХАЎ В. М., рад., загінуў.

ШАДРОНАЎ Е. М., рад., загінуў.

БРАЦКАЯ МАГІЛА Ў ВЁСЦЫ ХОДЦЫ

АНДРЭЕЎ Міхаіл Міхайлавіч, рад., загінуў 28.6.1944.

АРЛОЎСКІ Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1926 у Барадзінскім зернесаўгасе Рыбінскага р-на Краснаярскага краю, рад., 919-ы сп 251-й сд, загінуў 1.7.1944.

БАБЯНКОЎ Мікалай Іванавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

БАЛАШЭЎСКІ Пётр Мікалаевіч, н. у 1925, с Выска Высоцкага р-на Кіраўскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 26.6.1944.

БУРАКОЎ Мікалай Сяргеевіч, рад., загінуў 9.6.1944.

БЯРЭЗІН Мікалай Міхайлавіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ГРОШАЎ Мікалай Аляксандравіч, рад., загінуў 27.6.1944.

ГУДЗЕЛЕЎ Пётр Цімафеевіч, партызан, загінуў 1.10.1943.

ДАДЗЕРКА Фядос Цімафеевіч, партызан, загінуў.

ДВАРАДКІН Ігнат Кузьміч, н. у 1923, с. Граснова Савецкага р-на Курскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

ДЗЕРАБЕЗАЎ Ягор Якаўлевіч, н. у 1925, рад., загінуў 14.11.1944.

ДОЛГІ Мікалай, рад., загінуў у чэрвені 1944.

ЗАПАСНЫ Мікіта Арсенцьевіч, рад., загінуў 1.7.1944.

ІВАНОЎ Аляксандр Іванавіч, рад., загінуў 1.7.1944.

ІВАНОЎ Мацвей Лявонцьевіч, н. у 1925, прызваны Кемераўскім ГВК, рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

КАБАРАЎ Павел Васільевіч, н. у 1922, рад., загінуў 26.6.1944.

КАВАЛЁЎ Кузьма Васільевіч, н. у 1902 у в. Уварава Пачынкаўскага р-на Смаленскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

КНЯЗЕЎ Аляксандр Ільіч, н. у 1911 у в. Вялікі Асіял Параньгіньскага р-на Марыйскай рэспублікі, мал. сярж., 923-і сп 251-й сд, загінуў 26.6.1944.

КУРБАНАЎ Наркул, н. у 1920 у Байсунскім р-не Сурхандар'інскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 26.6.1944.

КУРБАТАЎ Яўген Васільевіч, мал., лейт., загінуў 25.6.1944.

ЛАБАНАЎ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1926, прызваны Борскім ГВК Горкаўскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд., загінуў 26.6.1944.

ЛАСІНЕЦ Фёдар Янавіч, н. у 1925 у с. Белае Марачанскага р-на Ровенскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

ПАЗНЯКОЎ Цімафей Сямёнавіч, н. у 1908, партызан, загінуў 12.12.1943.

РАЗНАГУЗАЎ Уладзімір Якаўлевіч, рад., загінуў 28.06.1944.

РАМАНАЎ Міхаіл Раманавіч, рад., загінуў 26.6.1944.

РАМАНЮК Захар Іванавіч, н. у 1925, с. Дубраўка Баранаўскага р-на Жытомірскай вобл., загінуў 26.6.1944.

САМАЛУКАЎ Пётр Мікалаевіч, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

САЎЧАНКА Васіль Сцяпанавіч, ст. лейт., загінуў 29.6.1944.

СІДАРАЎ Дзмітрый Мікалаевіч, н. у 1911, ст. сярж., загінуў 28.6.1944.

СІНЯГУБАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1900 на хутары Мальчаўка Бялоўскага р-на Курскай вобл., рад., загінуў 25.6.1944.

СОКАЛАЎ Васіль Аляксеевіч, рад., загінуў 28.6.1944.

СУЛЕЙМАНАЎ Хабібула, н. у 1925, рад., загінуў 27.6.1944.

ТУРУМБЕКАЎ Салтынбек, сярж., загінуў 26.6.1944.

УДОД Ерафей Фёдаравіч, рад., загінуў 26.6.1944.

ШАДРАКОЎ Ягор Міхайлавіч, н. у 1907 у в. Татарынка Рослаўльскага р-на Смаленскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

ШАСТАКОЎ Анатоль Галактыёнавіч, н. у 1908, маёр, загінуў у чэрвені 1944.

ШЧАПЯТКОЎ Аляксей Ціханавіч, н. у 1924, ст. сярж., загінуў 25.6.1944.

ЯГАДКІН Іван Міхайлавіч, н. у 1925 у в. Малінкі Сямёнаўскага р-на Іванаўскай вобл., рад., 923-і сп 251-й сд, загінуў 25.6.1944.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у гады Вялікай Айчыннай вайны

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АДАМАВА

ГРЫБОЎСКІ Фядот Дзянісавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДРАГУН Канстанцін Іванавіч, н. у 1906, старш., 965-ы сп, загінуў 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗАКОЎ Максім Фёдаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Антон Мацвеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КУЗЬМІН Канстанцін Васільевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

РУСІН Сяргей Ільіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

РУСІН Савелій Ільіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУСІН Павел Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУСІН Уладзімір Сідаравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАФАЛКА Мікалай Іванавіч, рад., памёр ад ран 9.11.1945, пахаваны ў г. Варашылаў Усурыйскага краю (Расія).

РАФАЛКА Пётр Іванавіч, н. у 1920, рад., 29-ы сп, загінуў 26.6.1943, пахаваны ў г. Усць-Іжоры Ленінградскай вобл. (Расія).

ХАДЗЮКОЎ Дзмітрый Апанасавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Леанід Апанасавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Мірон Яўтухавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ХАДЗЮКОЎ Міхаіл Яўтухавіч, рад., загінуў.

ХАДЗЮКОЎ Пётр Кузьміч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Уладзімір Ціханавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 6.7.1944.

ЦЮЦЮНОЎ Сцяпан Антонавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЁСКА АЛЕКСІНІЧЫ

АНЦІПЕНКА Павел Антонавіч, рад., прапаў без вестак 6.8.1944.

БАТОЎСКІ Фёдар Яфімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

БЕЛЯКОЎ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛЯКОЎ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1908, рад., загінуў 19.12.1942, пахаваны ў в. Лучкова Вялікалуцкага р-на (Расія).

БЕЛЯКОЎ Мяфодзій Мікітавіч, н. у 1924, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛЯКОЎ Сяргей Мікітавіч, н. у 1924, рад., 381-ы сп, загінуў 19.9.1944, пахаваны на хутары Стуры (Латвія).

БЛАШКОЎ Аляксандр Рыгоравіч, сярж., 237-ы ап, памёр ад ран 20.2.1944, пахаваны у с. Райгарадок Жытомірскай вобл. (Украіна).

ВАЛОГА Аляксей Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБУНОВІЧ Андрэй Іванавіч, рад., 361-ы сп, прапаў без вестак.

ГУБАРЭВІЧ Андрэй Яфрэмавіч, н. у 1922, рад., 361-ы сп, загінуў 3.11.1944, пахаваны ў м. Дуніна (Латвія).

ГУБАРЭВІЧ Лука Давыдавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДОЙЛІДАЎ Аляксей Харытонавіч, рад., 361-ы сп, загінуў 7.11.1944, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЗАПРЫВАРЫН Лявон Макаравіч, н. у 1907, рад., загінуў 21.1.1943, пахаваны ў с. Тархава Смаленскай вобл. (Расія).

ЗАПРЫВАРЫН Міхаіл Іванавіч, мал. лейт., загінуў 17.9.1942.

ЗАПРЫВАРЫН Міхаіл Макаравіч, мал. лейт., загінуў 8.3.1942.

КАЗАКОЎ Максім Фёдаравіч, рад., загінуў 7.12.1942, пахаваны ў в. Філіпнікі Цвярской вобл. (Расія).

КАЗЛОЎ Антон Мацвеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАМАНДЫШКА Дзмітрый Карпавіч, маёр, загінуў.

КАЦАР Емяльян Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫЦКІ Павел Мікітавіч, рад., прапаў без вестак.

КУХАРОНАК Фёдар Максімавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАТЫШАЎ Андрэй Кузьміч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАГУЧЫ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

РАБУШКА Міхаіл Паўлавіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

РАБУШКА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1918, рад., загінуў 23.3.1942, пахаваны у в. Мядзведка Старарускага р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

РАБУШКА Серафім Іванавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1944 пад Смаленскам.

СІМАНОВІЧ Кузьма Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХАДЗЮКОЎ Герасім Мікітавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХАДЗЮКОЎ Мікалай Раманавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАЦЯШОЎ Кірыла Сямёнавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ХАЦЯШОЎ Мікалай Фёдаравіч, рад., 599-ы сп, загінуў 21.12.1944, пахаваны ў м. Перэгры (Латвія).

ХАЦЯШОЎ Міхаіл Фядосавіч, н. у 1925, загінуў у 1944, пахаваны каля г. Ліепая (Латвія).

ВЁСКА АЛЁХНАВА

БАТУРА Мікалай Баніфацьевіч, н. у 1919, гв. лейт., загінуў 23.1.1942.

БАТУРА Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1920, ст. лейт., загінуў 25.6.1944 у г. Бабруйск.

БАТУРА Іван Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., 785-ы сп, загінуў 13.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАХАНЬКОЎ Аляксандр Кірылавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1944.

МАХАНЬКОЎ Аляксей Сцяпанавіч, сярж., загінуў 20.1.1943, пахаваны ў г. Каменск Растоўскай вобл. (Расія).

МАХАНЬКОЎ Васіль Цімафеевіч, н. у 1917, рад., прапаў беў вестак у верасні 1944.

МАХАНЬКОЎ Кандрат Рыгоравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАХАНЬКОЎ Леанід Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

МАХАНЬКОЎ Марк Максімавіч, н. у 1910, сярж., загінуў 2.11.1941, пахаваны ў в. Мшага Наўгародскага р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

МАХАНЬКОЎ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МАХАНЬКОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

МАХАНЬКОЎ Пётр Пятровіч, н. у 1925, рад., загінуў 8.5.1944.

МАХАНЬКОЎ Ягор Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Аляксандр Кірылавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАДАЛІНСКІ Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Іван Яфімавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1943.

ПАШКЕВІЧ Яфім Іванавіч, мал. палітрук, загінуў 27.12.1942, пахаваны у в. Малыя Вяршкі Валгаградскай вобл. (Расія).

ПАШТАРОЎ Канстанцін Піліпавіч, гв. лейт., загінуў 27.8.1942.

СТЭЛЬМАХ Аляксандр Анатольевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

СТЭЛЬМАХ Яфім Андрэевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

СУШЧЭЎСКІ Сцяпан Мікітавіч, рад., 1291-ы сп, загінуў 25.2.1943, пахаваны ў в. Сіленка Смаленскай вобл. (Расія).

ФІЛОНАЎ Кузьма Ігнатавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ФІЛОНАЎ Мікалай Ігнатавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЫПЛЯКОЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1920, ст. сярж., загінуў 8.1.1945.

ВЁСКА АЎСЕЕВА

ГРУДНІЦКІ Андрэй Данілавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

МУРАШКЕВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1941.

НЯФЁДАЎ Фёдар Цімафеевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1941.

ПЕЧКУРОЎ Іван Васільевіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942.

ПЕЧКУРОЎ Іван Радзівонавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1942.

ПЕЧКУРОЎ Ілья Радзівонавіч, н. у 1912, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 17.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ПЕЧКУРОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1941.

ПЕЧКУРОЎ Мікалай Захаравіч, н. у 1912, рад., загінуў 22.10.1941 у нямецка-фашысцкім палоне.

ПЕЧКУРОЎ Павел Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Іван Давыдавіч, н. у 1912, рад., загінуў 18.1.1944, пахаваны ў в. Бяседкі Гомельскай вобл.

СІМАНОВІЧ Максім Аляксеевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1943.

ФІЛЬЧАНКА Ціт Мацвеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІМАФЕЕЎ Антон Мікалаевіч, рад., памёр ад ран 1.1.1945.

ЦЯРЭНЯ Павел Гаўрылавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбург.

ЦЯРЭНЯ Пётр Паўлавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1944.

ЯКАЎЛЕЎ Іван Кандратавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА БАРОК

ЖАБІЦКІ Іван Іванавіч, рад., 785-ы сп, прапаў без вестак 14.1.1945.

КУРЫЛІН Іван Банадысавіч, рад., прапаў без вестак 28.6.1941.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Іванавіч, рад., загінуў 18.11.1944, пахаваны ў в. Рудзе (Літва).

ПАДАЛІНСКІ Аляксей Іосіфавіч, рад., памёр ад ран 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

САЎЧАНКА Сцяпан Данілавіч, н. у 1915, ст. лейт., загінуў у жніўні 1943.

СІДНЕЎ Мікалай Кузьміч, рад., 785-ы сп, прапаў без вестак 27.10.1944.

СМУТНЫ Іван Васільевіч, лейт., загінуў 6.12.1943.

СМУТНЫ Рыгор Ермалаевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 28.11.1941.

СТЭЛЬМАХ Міхаіл Пятровіч, н. у 1920, рад., загінуў 22.2.1942, пахаваны ў п. Гара Пушачная Ленінградскай вобл.

ВЁСКА ЗАСЛОНАВА (КАЗАДОІ)

АПЕНЬКА Якаў Цярэнцьевіч, рад., загінуў.

ЖУРАЎСКІ Васіль Васільевіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941.

ЗАЛЕЦКІ Герасім Раманавіч, н. у 1909, гв. рад., памёр ад ран 4.8.1944, пахаваны ў в. Дзегуцэ (Літва).

ПАБЫЛІЦА Павел Савельевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІНКЕВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, гв. казак, гв. Данская казачая кд, загінуў 2.4.1945, пахаваны ў с. Залабакша (Венгрыя).

ХМЯЛЬКОЎ Навум Дарафеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХМЯЛЬКОЎ Пётр Дарафеевіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941.

ХМЯЛЬКОЎ Канстанцін Пятровіч, рад., 692-і сп., загінуў 1.3.1945, пахаваны ў в. Памін (Германія).

ХМЯЛЬКОЎ Сямён Пятровіч, н. у 1912, рад., памёр ад ран 2.8.1941.

ЦЕЛЯШОЎ Віктар Іванавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯМЕЛЬКА Якаў Цярэнцьевіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА ЗАСТАДОЛЛЕ

БАЛАБЕШКА Пётр Мікітавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАЙНОЎСКІ Іосіф Станіслававіч, рад., загінуў.

ВЕРАМЕЕНКА Серафім Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАЦЮПА Яфрэм Парфенавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КОМЛЕЎ Дарафей Лявонавіч, н. у 1906, рад., загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КОМЛЕЎ Іосіф Дзмітрыевіч, рад., загінуў 12.10.1944, пахаваны ў в. Антпляумэ (Літва).

КОМЛЕЎ Фёдар Яўменавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1945.

ПРЫСТАЎКА Іван Дзям'янавіч, н. у 1922, рад., загінуў 19.2.1942, пахаваны ў с. Вялікае Прыволле Ленінградскай вобл.

ПРЫСТАЎКА Іван Парфенавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПРЫСТАЎКА Кірыла Канстанцінавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1945.

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1919, рад., загінуў у 1945 у г. Мінск пры разміраванні горада.

ПРЫСТАЎКА Павел Іванавіч, н. у 1918, рад., 612-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў м. Жвангучы (Літва).

ПРЫСТАЎКА Уладзімір Іванавіч, палітрук, загінуў 2.4.1943.

ЯНЧЫЛЕНКА Дзмітрый Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ЗЯМКОВІЧЫ

АНТОНАЎ Міхаіл Уладзіміравіч, рад., прапаў без вестак у 1941.

АНТОНАЎ Павел Яфімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЕЛЯШОЎ Мікалай Мартынавіч, н. у 1920, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 11.3.1942.

ГАЎРЫЛЕНКА Захар Максімавіч, рад., загінуў 29.1.1944.

ГУБАРЭВІЧ Максім Фядосавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУБАРЭВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1923, рад., загінуў 14.8.1943, пахаваны ў в. Азяркі Курскай вобл. (Расія).

ЖЫГУЛОВІЧ Макар Васільевіч, н. у 1921, рад., загінуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

МАРЦІНОВІЧ Яфрэм Савельевіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1943.

МАРЦІНОВІЧ Яфім Сямёнавіч, н. у 1912, рад., 491-ы сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Паталіраушэ (Літва).

СКРАГА Аляксей Кандратавіч, н. у 1920, сярж., 266-ы знішчальны авіяполк, загінуў 3.12.1941 пры выкананні службовых абавязкаў, пахаваны ў г. Баку (Азербайджан).

СКРАГА Кандрат Адамавіч, н. у 1895, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ФЁДАРАЎ Марк Мікалаевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ХАДАСЕВІЧ Апанас Мікітавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДАСЕВІЧ Іосіф Мікітавіч, н. у 1918, матрос, прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДАСЕВІЧ Савелій Мікітавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦЕПЛЯКОЎ Макар Дзямідавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ЯЦКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ЯЦКЕВІЧ Уладзімір Яўгенавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1944.

ВЁСКА КАМЕНКА

БАРАНОЎСКІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак 29.9.1942.

БАРАНОЎСКІ Мікалай Нічыпаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАНОЎСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1943.

ПАДАЛІНСКІ Сямён Трафімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Фёдар Іванавіч, рад., загінуў.

ПАДАЛІНСКІ Цімафей Аляксандравіч, н. у 1901, мал. сярж., загінуў у жніўні 1941, пахаваны у н. п. Руг-Возера (Карэлія).

ЦІЦЯНКОЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

ВЁСКА КІМЕЙКА

АБЛАВАЦКІ Ягор Макаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДЗЕГАЛЕВІЧ Антон Ігнатавіч, н. у 1911, рад., загінуў 28.1.1942.

ЗУБЕЦ Аляксей Мікалаевіч, кап., 136-я сд, загінуў 24.3.1945.

КАЗЛОЎСКІ Аляксей Аляксандравіч, рад., 711-я сп, прапаў без вестак.

РУСЕЦКІ Станіслаў Пятровіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1944.

СІДАРОВІЧ Ілья Рыгоравіч, н. у 1916, яфр., прапаў без вестак 8.7.1942.

ВЁСКА КУПАВАЦЬ

БАРАНАЎ Сцяпан Дзянісавіч, н. у 1918, лейт., 798-ы сп, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЖАГУЛА Міхаіл Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

КУЛЯШОЎ Яўсей Іванавіч, рад., 226-ы сп, загінуў 15.3.1945 у п. Германсвальдэ (Германія).

ВЁСКА КУРЭЙШЫНА

БАРСУКОЎ Ануфрый Рыгоравіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў м. Гіркальніс (Літва).

БАРСУКОЎ Аўрам Ягоравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРАВІК Іван Васільевіч, рад., памёр ад ран 27.2.1943, пахаваны ў в. Старое Цвярской вобл. (Расія).

КАЛІНОЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

КАЛІНОЎСКІ Мікалай Піліпавіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 19.9.1944, пахаваны ў м. Гіркальніс (Літва).

КУЗЕМКІН Фёдар Самуілавіч, н. у 1902, рад., загінуў 30.8.1944, пахаваны на беразе возера Граджэ ля г. Сувалкі (Польшча).

МУРАШКЕВІЧ Пётр Іванавіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 6.9.1944, пахаваны ў м. Гіркальніс (Літва).

РЫПІНСКІ Васіль Кузьміч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІНКЕВІЧ Аляксей Усцінавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНКЕВІЧ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

СІНКЕВІЧ Анікей Іванавіч, рад., загінуў 10.10.1944, пахаваны ў г. Генград (Венгрыя).

СІНКЕВІЧ Восіп Максімавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІНКЕВІЧ Мірон Анісімавіч, н. у 1920, загінуў 3.9.1943, пахаваны ў в. Канькова Данецкай вобл. (Украіна).

СТАНКЕВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1894, рад., 371-я сд, загінуў 20.12.1944, пахаваны ў м. Андронішкіс (Літва).

ЦУРАН Мікалай Васільевіч, н. у 1921, рад., загінуў 31.8.1941.

ЦУРАН Павел Савельевіч, н. у 1920, сярж., 160-ы сп, загінуў 24.1.1944, пахаваны ў г. Краснае Сяло Ленінградскай вобл.

ЦУРАН Цімафей Савельевіч, н. у 1908, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 22.10.1942.

ЦУРАН Яфім Фёдаравіч, маёр, загінуў пад Харкавам.

ШАБЕКА Дзяніс Мікалаевіч, н. у 1918, рад., 1229-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Стакайцэ (Літва).

П. С. Станкевіч

Я. Ф. Цуран

ВЁСКА ЛЕСНІКОВА

АНІКІЕВІЧ Гаўрыла Сцяпанавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АНІКІЕВІЧ Васіль Гаўрылавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАЧЫХА Астап Ціханавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗЯТЛАЎ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1917, загінуў у 1942.

ЖУРАЎ Васіль Яфімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖУРАЎ Іван Пракопавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1941.

ЖУРАЎ Серафім Фёдаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЖУРАЎ Ягор Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖУРАЎ Якаў Яфімавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1942.

ЗАЛЕЦКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941.

КУРЫЛІН Марк Данілавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1941.

КУРЫЛІН Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

НОВІКАЎ Пётр Мінавіч, рад., прапаў без вестак.

СІНКЕВІЧ Павел Фаміч, н. у 1911, рад., загінуў у 1943.

СІНКЕВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1942.

ФРАЛОЎ Валянцін Паўлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХМЯЛЬКОЎ Мікалай Кузьміч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІХАНКОЎ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1918, старш., памёр ад ран 11.2.1944, пахаваны ў в. Кажакіна Віцебскай вобл.

ЦІХАНКОЎ Васіль Міхайлавіч, мал. лейт., загінуў 31.7.1944.

ЦІХАНКОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1916, рад., 362-я штрафная рота, загінуў.

ШАМАТУЛЬСКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА ЛУГ

БЯЛКОЎСКІ Іван Селівестравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БІРУЛІН Яфім Міхайлавіч, лейт., загінуў 5.7.1943.

ГАНЧАРОЎ Карп Канстанцінавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ГАНЧАРОЎ Леанід Мікалаевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ДЗЯТЛАЎ Сяргей Васільевіч, курсант, памёр ад ран 16.1.1946, пахаваны ў п. Уладзіміраўка Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.

ЕРМАЧЭНКА Фёдар Пятровіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1944.

КУЛІК Ісак Сцяпанавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942.

КУЛІК Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЛІК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЛУГАЎЦОЎ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1923, ваенфельчар, 50-ы сп 138-й сд, загінуў 2.10.1942, пахаваны ў саўгасе «Горная Паляна» Валгаградскай вобл. (Расія).

ЛУГАЎЦОЎ Іван Пракопавіч, рад., загінуў 14.10.1944, пахаваны ў м. Янкайтэн (Літва).

ЛУГАЎЦОЎ Міхаіл Еўдакімавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1942.

ЛУГАЎЦОЎ Міхаіл Кірылавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1942.

ЛУГАЎЦОЎ Прохар Клімавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

ЛУГАЎЦОЎ Рыгор Еўдакімавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1942.

СЛІЖОЎ Леанід Ягоравіч, н. у 1903, рад., загінуў у 1945.

СЛІЖОЎ Лявон Рыгоравіч, гв. рад., 75-ы гв. сп, загінуў 17.10.1944 у Літве.

СЛІЖОЎ Яфім Рыгоравіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1945, пахаваны ў г. Штудгартэн (Германія).

ЦЩЯНКОЎ Уладзімір Андрэевіч, гв. рад., прапаў без вестак.

ЦУБРАНКОЎ Якаў Анікеевіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1943.

ЦЮЦЮНОЎ Ісак Ігнатавіч, н. у 1917, рад., загінуў 25.9.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

ЦЮЦЮНОЎ Мікіта Яфімавіч, н. у 1900, рад., загінуў у 1945.

ЦЮЦЮНОЎ Сцяпан Ігнатавіч, гв. рад., 356-ы гв. сп, прапаў без вестак 24.4.1945.

ЦЮЦЮНОЎ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1920, гв. рад., загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦЮЦЮНОЎ Ціхан Ігнатавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1945.

ЦЮЦЮНОЎ Яфім Антонавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦЮЦЮНОЎ Яфім Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ХАДАНОВІЧ Андрэй Патапавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 1.8.1944.

ВЁСКА МАСТЫЧЫНА

ЛУКАШЭВІЧ Мікалай Мікітавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПІТКОЎ Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУМО Іван Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак у 1945.

РУМО Сцяпан Сцяпанавіч, рад., 322-гі сп, прапаў без вестак.

ШУПЕНЯ Павел Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЦКАВА

БЯЛКОЎСКІ Андрэй Іванавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЯРБІЦКІ Васіль Іванавіч, н. у 1911, гв. рад., 8-я гв. сд, памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў в. Ісленцы (Літва).

ПАБЫЛІЦА Нічыпар Кірылавіч, н. у 1896, рад., 1088-ы Беластоцкі сп, загінуў 8.2.1945, пахаваны ў г. Гросман (Германія).

САПРОНЕНКА Піліп Максімавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЁСКА ПАПІНА

ВАЗЯКІН Мацвей Авяр'янавіч, н. у 1906, рад., памёр ад ран 13.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГУРЫН Уладзімір Дзмітрыевіч, рад., загінуў 25.8.1944, пахаваны ў в. Баравуха-3 Полацкага р-на.

КАЛЬЦОЎ Фёдар Нічыпаравіч, палітрук, загінуў у 1944.

ЛАПКІН Аляксандр Кузьміч, рад., прапаў без вестак.

ЛАПКІН Якаў Кузьміч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

МУРАШКЕВІЧ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак.

МУРАШКЕВІЧ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., загінуў 13.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШКЕВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1914, сярж., памёр ад ран 22.2.1944, пахаваны ў в. Кошалева Віцебскага р-на.

МУРАШКЕВІЧ Рыгор Сцяпанавіч, гв. рад., загінуў 6.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАЗНЁЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1945.

МАЗНЁЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944, пахаваны ў г. Калінінград.

МАЗНЁЎ Сяргей Рыгоравіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1944.

ПАСКІН Міхаіл Купрыянавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУМО Адам Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

СІДУНОЎ Іван Антонавіч, н. у 1910, мал. лейт., прапаў без вестак.

СІДУНОЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1920, сярж., памёр ад ран 22.7.1942, пахаваны ў п. Асінавы Гай Ленінградскай вобл.

СІНКЕВІЧ Аляксей Якаўлевіч, гв. рад., 161-ы гв. сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Бакшышкі (Літва).

СІНКЕВІЧ Мікалай Яфімавіч, н. у 1922, рад., загінуў 25.9.1942, пахаваны ў г. Новарасійск.

СІНКЕВІЧ Радзівон Фёдаравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНКЕВІЧ Павел Фаміч, рад., 612-ы сп, загінуў 23.9.1944, пахаваны ў м. Шакі (Літва).

СІНКЕВІЧ Сяргей Макаравіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1945.

СІНКЕВІЧ Цімафей Ануфрыевіч, рад., загінуў у 1941.

ЦУРАН Іван Сцяпанавіч, н. у 1914, загінуў у нямецка-фашысцкім канцлагеры 7.4.1942.

ВЁСКА ПАПІНКА

ГУРЫН Павел Мікалаевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЦУРАН Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

ВЁСКА ТУР'ЕВА

БІРУЛІН Васіль Ісакавіч, н. у 1914, рад., загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БІРУЛІН Мяфодзій Лукіч, ваентэхнік 2-га рангу, загінуў у 1942.

БІРУЛІН Фёдар Іванавіч, н. у 1908, гв. рад., 97-ы гв. сп, загінуў 21.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ЗАВАЖАНСКІ Іван Апанасавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1943.

ЗАВАЖАНСКІ Мікалай Апанасавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1942.

ЗАКРЭЎСКІ Сцяпан Ануфрыевіч, н. у 1909, прапаў без вестак у 1944.

КАЗЛОЎ Васіль Іванавіч, мал. сярж., 1233-і сп, прапаў без вестак 17.10.1944.

КАЗЛОЎСКІ Васіль Купрыянавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

КАЗЛОЎСКІ Фёдар Апанасавіч, кап., загінуў у 1944.

КАЛІНОЎСКІ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1943.

НОВІКАЎ Аляксей Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САПРОНЕНКА Уладзімір Піліпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СВІСТУН Станіслаў Мікалаевіч, н. у 1903, рад., загінуў.

СІНКЕВІЧ Якаў Несцеравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА УТРЫЛАВА

БАГДАНАЎ Цярэнцій Паўлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак 22.10.1941.

БАРАНЕНКА Аляксей Нічыпаравіч, гв. лейт., загінуў.

ВАЯВОДАЎ Сяргей Мацвеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЯВОДАЎ Фёдар Мацвеевіч, н. у 1914, рад., загінуў.

ГВОЗДЗЕЎ Васіль Еўдакімавіч, н. у 1916, лейт., загінуў у 1942.

КАНАВАЛАЎ Васіль Сяргеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у красавіку 1943.

КАРОЎКІН Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, мал. сярж., прапаў без вестак 7.7.1942.

МАЦЮШЭЎСКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РЫЛЬКОЎ Павел Фёдаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак 8.9.1941 пад Ленінградам.

СІНЯКОЎ Іван Дзянісавіч, н. у 1923, рад., загінуў 27.7.1944, пахаваны на ст. Гайжунай (Літва).

СКАКУН Васіль Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦІЦЯНКОЎ Іван Парфенавіч, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ШЧУПЛЯНКОЎ Антон Рыгоравіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА ШЫНКАВА

БАТУРА Нічыпар Еўдакімавіч, н. у 1900, рад., 297-ы сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Нарвейшэ (Літва).

ЖУРАЎ Якаў Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАХАНЬКОЎ Андрэй Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1918, прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Міхаіл Лявонавіч, рад., загінуў 23.3.1944, пахаваны на гары Мендэ-Вара (Карэлія).

МАХАНЬКОЎ Раман Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Аляксандр Паўлавіч, рад., загінуў 10.7.1944.

ЦЫПЛЯКОЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1944.

ВЁСКА ШЫПЫ

БАТОЎСКІ Рыгор Фаміч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВОЙЛАКАЎ Валянцін Фядосавіч, н. у 1925, рад., 78-ы сп, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў в. Надзь-Берон (Венгрыя).

ВОЙЛАКАЎ Васіль Кірылавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ВОЙЛАКАЎ Еўдакім Рыгоравіч, н. у 1923, рад., 711-ы сп, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў в. Пятрышкі (Літва).

ВОЙЛАКАЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1913, рад., загінуў 17.9.1942 у нямецка-фашысцкім палоне.

ВОРАНАЎ Аляксей Данілавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941.

ІГНАЦЬЕЎ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1914, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў в. Гайлюшы (Літва).

КУЗНЯЦОЎ Іван Гаўрылавіч, н. у 1920, мал. сярж., прапаў без вестак у маі 1945.

КУЗНЯЦОЎ Парфен Мікалаевіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1941.

МЯЛЕШКА Аляксей Апанасавіч, н. у 1919, мал. сярж., памёр ад хваробы 27.4.1945, пахаваны ў г. Цыленцыг (Германія).

МЯЛЕШКА Мікалай Лаўрэнавіч, н. у 1920, рад., 1233-і сп, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАТОЦКІ Сцяпан Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНКЕВІЧ Канстанцін Васільевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ХАДЗЮКОЎ Мікалай Сідаравіч, н. у 1918, ст. лейт., загінуў 12.2.1943 у Смаленскай вобл.

ВЁСКА ФІЛОНАВА

ФІЛОНАЎ Сцяпан Ігнатавіч, кап., загінуў у снежні 1944.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАГДАНАВА

АДНАРОГІ Якаў Лукіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕРАШЭВІЧ Канстанцін Лявонцьевіч, н. у 1923, гв. рад., 54-я гв. сд, прапаў без вестак 10.12.1942.

ВАСІЛЁНАК Барыс Данілавіч, рад., 150-я асобная штрафная рота, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЯРЦІНСКІ Мікалай Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1923, рад., 785-ы сп, памёр ад ран 2.9.1944, пахаваны ў в. Запле Каўнаскага р-на (Літва).

ГАРБАЧОЎ Аляксей Федасеевіч, рад., памёр ад ран 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБАЧОЎ Аляксей Ягоравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Васіль Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Васіль Паўлавіч, рад., 150-я асобная штрафная рота, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Герасім Дзмітрыевіч, н. у 1902, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАРБАЧОЎ Дзмітрый Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Захар Пятровіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Іван Анісімавіч, н. у 1910, рад., загінуў 8.3.1942, пахаваны ў в. Слабодка Смаленскай вобл.

ГАРБАЧОЎ Ігнат Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРБАЧОЎ Фядот Міхайлавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫШТОПЕНКА Рыгор Дзмітрыевіч, рад., Нёманскі 491-ы сп, загінуў 12.10.1944.

ПАГАРЭЛЬСКІ Мечыслаў Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ХІМЧАНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1911, рад., памёр ад ран 16.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАНДРЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШЫНКЕВІЧ Аляксей Якаўлевіч, н. у 1919, рад., 72-і асобны ап, загінуў 6.3.1943 у Мгінскім р-не Ленінградскай вобл.

ШЫНКЕВІЧ Якаў Ігнатавіч, н. у 1897, рад., 491-ы Нёманскі сп, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў в. Байарыца (Літва).

ВЁСКА БРОЎКІ

БРОЎКА Арцём Іванавіч, рад., 491-ы Нёманскі сп, загінуў 16.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

БРОЎКА Васіль Антонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БРОЎКА Васіль Фаміч, мал. лейт., загінуў 6.7.1943.

БРОЎКА Іван Федасеевіч, гв. рад., 215-ы гв. сп, загінуў 19.1.1943, пахаваны ў г. Валгаград.

БРОЎКА Пётр Трафімавіч, рад., загінуў 24.11.1944, пахаваны на х. Лаўдурм (Латвія).

БРОЎКА Цімафей Гаўрылавіч, н. у 1897, рад., 297-ы сп, памёр ад ран 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВІЛЮГА Іван Лаўрэнавіч, рад., 1237-ы сп, загінуў 22.1.1945.

ВІЛЮГА Ігнат Лаўрэнавіч, рад., 146-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ВІЛЮГА Канстанцін Арцёмавіч, н. у 1913, лейт., загінуў 11.8.1942, пахаваны ў в. Капыціха Ржэўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

КУХТО Васіль Давыдавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКАЕ СЯЛО

АКСЁНАЎ Іван Васільевіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 30.4.1945, пахаваны ля г. Берлін.

АРЛІКОЎСКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАНОК Дзмітрый Прохаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАНОК Фёдар Міхайлавіч, н. у 1910, рад., 699-ы сп 393-й сд, памёр ад ран у кастрычніку 1942.

БАТАЛКА Міхаіл Абрамавіч, мал. лейт., 1247-ы сп, загінуў 12.2.1945.

ДУНЕЦ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 12.1.1942.

ДУНЕЦ Анісім Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 10.9.1942.

ДУХОВІЧ Карп Іосіфавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ЗЕЛЯНЯ Васіль Трафімавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЗЕЛЯНЯ Іван Фядотавіч, н. у 1924, рад., 700-ы сп 204-й Віцебскай сд, загінуў 31.10.1944, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЗЕЛЯНЯ Трафім Астапавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗЕЛЯНЯ Палікарп Мікітавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗІНЬКЕВІЧ Сямён Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНКЕВІЧ Андрэй Якаўлевіч, н. у 1913, гв. ст. сярж., 26-ы гв. кп 7-й гв. Жытомірскай кд, загінуў 4.4.1944, пахаваны ў в. Колпін Бродскага р-на Роменскай вобл. (Украіна).

СІНКЕВІЧ Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1919, рад., 238-ы сп 186-й сд., прапаў без вестак 10.11.1941.

ТЫЛЕЦ Іван Еўсцігнеевіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТЫЛЕЦ Мацвей Цімафеевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ТЫЛЕЦ Якаў Цімафеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Кірыла Кірылавіч, н. у 1919, ваенфельчар, загінуў 28.2.1943, пахаваны на ст. Тарапа Цвярской вобл. (Расія).

ЦЕЛЕПНЕЎ Леанід Ігнатавіч, н. у 1915, рад., 1188-ы сп 357-й сд., загінуў 22.9.1944, пахаваны на хут. Урлас недалёка ад г. Балдоне (Латвія).

ЦЕЛЕПНЕЎ Мікалай Еўдакімавіч, н. у 1925, рад., 1192-і сп 357-й сд., загінуў 31.1.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЦЕЛЕПНЕЎ Міхаіл Еўдакімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Пракоп Піліпавіч, н. у 1884, загінуў 26.3.1944 у нямецка-фашысцкім канцлагеры ў в. Параф'янава Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

ЦЕЛЕПНЕЎ Сямён Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Уладзімір Пракопавіч, н. у 1922, рад., загінуў 9.10.1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА ГАЛОЎСК

БАКАНОВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1910, памёр ад ран 10.9.1944, пахаваны ў г. Смаленск.

ВАСІЛЁНАК Аўрам Лаўрэнавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ГАНКЕВІЧ Якаў Антонавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРБАЧОЎ Андрэй Пятровіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Аляксей Андрэевіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Аўрам, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Васіль Лаўрэнавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Фёдар Лаўрэнавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Цімафей Дзмітрыевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАРБАЧОЎ Уладзімір Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Ягор Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ПАНКЕВІЧ Якаў Антонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТУЧНЫ Лаўрэн Сідаравіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ГАРАДЗЕЦ

АРЦЮХОЎ Мікалай Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак.

БАРАНОЎСКІ Павел Іванавіч, рад., загінуў 12.4.1942.

БАРЫТКА Канстанцін Іосіфавіч, мал. лейт., загінуў у 1941.

БАРЫТКА Кірыла Іосіфавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

БАРЫТКА Лявон Мікалаевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРЫТКА Пётр Лукіч, н. у 1909, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 15.2.1942.

ГАРБАЧОЎ Апанас Міхайлавіч, н. у 1907, сярж., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЗЯЗЮЛІН Мікалай Іванавіч, рад., 673-і сп, памёр ад хваробы 15.6.1944, пахаваны ў в. Забор'е Руднянскага р-на Смаленскай вобл.

ЗЯЗЮЛІН Уладзімір Піліпавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

КАРМАЗІН Іван Цярэнцьевіч, н. у 1919, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 15.11.1941.

КАРМАЗІН Павел Іванавіч, н. у 1904, рад., 1372-і сп 417-й сд., прапаў без вестак 6.09.1942.

КАРМАЗІН Рыгор Фёдаравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫСЬКО Ігнат Іванавіч, н. у 1905, кап., 410-ы сп 102-й сд, прапаў без вестак у 1941.

КРЫСЬКО Пётр Іванавіч, гв. рад., 68-ы асобны гв. сп, загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРЫСЬКО Таццяна Аляксандраўна, н. у 1900, вольнанаёмная, 36-ы пральны атрад, памерла ад ран 1.2.1945, пахавана ў м. Кышын (Польшча).

КРЫШТОПЕНКА Іван Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛЕБЕДЗЕЎ Мікалай Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАЗУМАЎ Мікалай Піліпавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у 1945.

САЛОДКІН Захар Раманавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САЛОДКІН Рыгор Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ТРУБЕКА Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у 1944.

ХАДЫКА Еўдакім Васільевіч, н. у 1898, рад., 159-я Віцебская сд, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХАДЫКА Мікіта Міронавіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ХАДЫКА Пётр Сяргеевіч, н. у 1920, рад., 1188-ы сп 357-й сд, загінуў 20.9.1944, пахаваны на хут. Урлас каля г. Балдоне (Латвія).

ХАДЫКА Сяргей Іосіфавіч, н. у 1918, рад., памёр ад ран 11.2.1945, пахаваны ў г. Кульм (Польшча).

ШУБКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1915, нам. палітрука, прапаў без вестак у 1944.

ШЫЛАЎ Анатоль Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ГАРЫВЕЦ

АСТАПАЎ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1914, мал. сярж., 200-ы дальні бамбардзіровачны авіяполк 1-га авіякорпуса, загінуў 2.7.1941.

АСТАПАЎ Анатоль Цімафеевіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1944.

АСТАПАЎ Васіль Парфенавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1943.

АСТАПАЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АСТАПАЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1923, рад., 1106-ы сп, загінуў 21.1.1945, пахаваны ў в. Ракувен (Польшча).

АСТАПАЎ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1922, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, прапаў без вестак 9.9.1944.

АСТАПАЎ Мікалай Кузьміч, н. у 1924, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

АСТАПАЎ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1945.

АСТАПАЎ Павел Парфенавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1943.

АСТАПАЎ Прохар Фёдаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АНІКІЕВІЧ Фёдар Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ВАЛАДКЕВІЧ Іван Паўлавіч, рад., прапаў без вестак.

ВАСІЛЁНАК Іван Аляксеевіч, н. у 1915, старш., 17-я тбр, загінуў 5.8.1942, пахаваны ў г. Зубцоў Цвярской вобл. (Расія).

ВАСІЛЁНАК Тарас Нічыпаравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРБАЧОЎ Сцяпан Канстанцінавіч, н. у 1912, рад., 492-і сп 199-й сд, загінуў 22.10.1941, пахаваны ў с. Баранаўка Харкаўскай вобл. (Украіна).

ДЗЯМЕШЧАНКА Мікалай Ісакавіч, н. у 1913, мал. лейт., 32-я тбр, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў в. Стоне (Літва).

КАЗАК Дзмітрый Барысавіч, рад., прапаў без вестак.

КАЗАКЕВІЧ Уладзімір Лаўрэнавіч, рад., прапаў без вестак.

КРУПСКІ Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫШТОПЕНКА Васіль Сямёнавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1945.

КРЫШТОПЕНКА Дзмітрый Іванавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1941.

НЕСЦЯРОНАК Антон Мацвеевіч, н. у 1926, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

НЕСЦЯРОНАК Леанід Мацвеевіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1944.

САВЕЛЬЕЎ Васіль Цярэнцьевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

УСЦІНАЎ Міхаіл Анісімавіч, н. у 1913, гв. кап., 2-і мсб 12-й гв. мбр, памёр ад ран 31.10.1943.

ХЛУСЕВІЧ Андрэй Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак.

ШЧУКА Іван Антонавіч, лейт., 437-ы тб 178-й тбр 10-га тк, загінуў 21.7.1943, пахаваны ў с. Нова-Чаркаскае Курскай вобл. (Расія).

ШЧУКА Мікалай Васільевіч, н. у 1915, рад., загінуў 23.2.1943, пахаваны ў в. Букань Жыздраўскага р-на Арлоўскай вобл. (Расія).

ШЫНКЕВІЧ Павел Сяргеевіч, н. у 1902, рад., загінуў у 1945.

ЯРМОШКА Яўген Кузьміч, н. у 1913, ст. лейт., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ГАРБАЧОЎ Аляксей Ягоравіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ЗАПРУДДЗЕ

АДНАРОГ Іосіф Нічыпаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АДНАРОГ Якаў Лукіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАЙДАЧЭНКА Рыгор Апанасавіч, н. у 1923, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ВАСІЛЁНАК Аляксей Дзмітрыевіч, рад., загінуў 26.1.1945.

ВАСІЛЁНАК Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАСІЛЁНАК Емяльян Васільевіч, н. у 1900, рад., памёр ад ран 27.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВАСІЛЁНАК Іван Ігнатавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАСІЛЁНАК Максім Раманавіч, н. у 1910, сярж., 102-і мінп 24-й мінбр 26-й ад рэзерву Галоўнага камандавання, загінуў 25.2.1943, пахаваны ў в. Малыя Лубаўцы Ленінградскай вобл.

ВАСІЛЁНАК Павел Максімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАСІЛЁНАК Раман Макаравіч, н. у 1919, гв. ст. сярж., 3-я гв. абр 1-й гв. ад рэзерву Галоўнага камандавання, загінуў 9.8.1943, пахаваны ў с. Бычкі Дзмітраў-Арлоўскага р-на Арлоўскай вобл.

ВАСІЛЁНАК Уладзімір Раманавіч, рад., прапаў без вестак.

ВАСІЛЁНАК Ягор Якаўлевіч, н. у 1906, прапаў без вестак у 1941.

ГАРБАЧОЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАРБАЧОЎ Апанас Фядосавіч, н. у 1915, рад., загінуў у верасні 1942.

ГАРБАЧОЎ Даніла Еўдакімавіч, палітрук, загінуў 15.11.1942.

ГАРБАЧОЎ Емяльян Якімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Мікіта Мікалаевіч, н. у 1907, рад., загінуў 22.11.1942, пахаваны ў в. Хляпень Сычаўскага р-на Смаленскай вобл.

КРУКАЎ Віктар Фёдаравіч, лейт., загінуў у 1941.

ЛЮБАЧКА Іван Ільіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НЕСЦЯРОНАК Аляксей Андрэевіч, н. у 1922, гв. рад., 8-я гв. армія, памёр ад ран 21.4.1945, пахаваны ў с. Штэнцыг (Германія).

НЕСЦЯРОНАК Васіль Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ПУПЯНКОЎ Рыгор Пятровіч, н. у 1916, лейт., прапаў без вестак у ліпені 1943.

ШЫНКЕВІЧ Антон Раманавіч, н. у 1906, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫНКЕВІЧ Аляксей Лявонавіч, лейт., загінуў 11.2.1942.

ШЫНКЕВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЮРЭВІЧ Дзмітрый Усцінавіч, мал. сярж., загінуў 20.12.1943, пахаваны ў в. Плісы Невельскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

ВЁСКА КАНЕВА

БАРАНОЎСКІ Раман Рыгоравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗЕДУШКА Фёдар Іванавіч, н. у 1922, рад., 74-ы сп, загінуў 22.8.1942, пахаваны ў в. Паньшына Валгаградскай вобл.

ЗАХАРЭВІЧ Віктар Цімафеевіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1945.

ЗАХАРЭВІЧ Нікан Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАХАРЭВІЧ Павел Сяргеевіч, н. у 1914, рад., 216-я Сівашская сд., загінуў 6.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗАК Даніла Барысавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОМЛЕЎ Іван Апанасавіч, н. у 1925, рад., 455-ы сп, загінуў 20.3.1945, пахаваны за 18 км ад г. Гданьск (Польшча).

КОМЛЕЎ Нічыпар Сідаравіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1941.

КОМЛЕЎ Фёдар Сідаравіч, рад., 491-ы сп, загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КУРС Рыгор Яўсеевіч, н. у 1926, рад., 282-і сп 175-й Уральска-Ковельскай сд, загінуў 8.3.1945, пахаваны ў в. Розенфельдэ ля г. Свобніца Шчэцінскага ваяв. (Польшча).

ЛІСІЧЭНКА Канстанцін Цімафеевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЛЯХАЎ Васіль Міронавіч, н. у 1922, гв. рад., 43-я асобная гв. Чырванасцяжная цяжкая танкая Верхнедняпроўская брыгада, загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЯХАЎ Мірон Іванавіч, н. у 1907, рад., 491-ы сп, прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Фёдар Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАДАЛІНСКІ Пётр Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у 1941.

ПАШКО Васіль Канстанцінавіч, н. у 1917, гв. ст. лейт., 35-ы гв. арт. полк, памёр ад ран 5.7.1944, пахаваны ў в. Выдрычы Вілейскага р-на.

СЁМАЧКІН Васіль Якаўлевіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 22.9.1944, пахаваны ў м. Гіркальніс (Літва).

СТЭЛЬМАХ Аляксей Дзмітрыевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1945.

СТЭЛЬМАХ Рыгор Макаравіч, рад., прапаў без вестак.

ФЯДЗЮК Васіль Сямёнавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА КАПЛАНЫ

КУЗНЯЦОЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1898, рад., 297-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, памёр ад ран 25.8.1944, пахаваны ў в. Раўгалій (Літва).

РЫБЧАНКА Іван Сцяпанавіч, н. у 1905, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РЫБЧАНКА Іван Сямёнавіч, н. у 1919, яфр., 326-ы сп, загінуў 19.3.1943, пахаваны ў с. Заазер'е Падпарожскага р-на Ленінградскай вобл.

СКАКУН Якаў Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШНЯК Барыс Фёдаравіч, н. у 1925, 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ШУБКА Міхаіл Майсеевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУБКА Сцяпан Ермалаевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯСІНСКІ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 15.8.1941.

ВЁСКА КАРАЛЕВІЧЫ

БАБАШКІН Іван Іванавіч, рад., загінуў 20.1.1942.

БУРАКОЎ Лука Герасімавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ГАЕЎСКІ Іван Мікалаевіч, н. у 1903, рад., 612-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў м. Кібартай (Літва).

ГАЕЎСКІ Пётр Мікалаевіч, н. у 1921, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРЫГОР'ЕЎ Іван Васільевіч, н. у 1907, мал. ваентэхнік, 242-і ап, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КАМОВІЧ Міхаіл Дзмітрыевіч, ст. сярж., 235-ы сп, загінуў 30.11.1942, пахаваны ў в. Някрасаўка Вялікалуцкага р-на Пскоўскай вобл.

КАМОВІЧ Міхаіл Дзямідавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАЎЧАНКА Ілья Васільевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КРЫШТОПЕНКА Захар Сяргеевіч, рад., загінуў 8.8.1942, пахаваны ў в. Градскае Карманаўскага р-на Смаленскай вобл.

КРЫШТОПЕНКА Фёдар Сяргеевіч, рад., 1181-ы сп, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў м. Крыевуцэ (Латвія).

КІСЛЯКОЎ Павел Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАЗУР Аляксей Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

МАЗУРАЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЗУРАЎ Яфім Фёдаравіч, н. у 1903, гв. рад., 169-ы гв. сп, прапаў без вестак 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШЧУКА Павел Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЧУКА Якаў Яфімавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯЦКЕВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСІНСКІ Міхаіл Прохаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

ВЁСКА КРЫЎНІКІ

ВАСІЛЁНАК Павел Максімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУНКЕВІЧ Павел Сяргеевіч, рад., 233-і сп, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ЛУГІНАВІЧЫ

АКСЁНАЎ Андрэй Захаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАТАЛКА Аляксандр Піліпавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у жніўні 1942.

БАТАЛКА Піліп Філатавіч, н. у 1901, рад., 558-ы сп, прапаў без вестак 7.8.1944.

ГАЛЫНЯ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГІЧАНІН Клім Ільіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДУНЕЦ Цімафей Антонавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАРАСЬ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 21.8.1941.

ВЁСКА ЛУКА (ЧЫРВОНАЯ ЛУКА)

РЫБЧАНКА Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РЫБЧАНКА Міхаіл Мікітавіч, н. у 1923, рад., 875-ы сп 158-й сд, загінуў 30.12.1944, пахаваны ў в. Ірбеніэкі (Латвія).

ХАДЫКА Павел Пятровіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДЫКА Пётр Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

ХАДЫКА Сяргей Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАРКОВІЧ Фёдар Піліпавіч, рад., 384-ы сп, загінуў 27.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШУБКА Даніла Іванавіч, н. у 1922, рад., загінуў 14.4.1945.

ЮРОЎСКІ Анатоль Сцяпанавіч, мал. сярж., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛУК'ЯНАВА

БІРАТКА Віктар Якаўлевіч, н. у 1924, рад., 870-ы ап, загінуў 30.4.1945, пахаваны ў с. Туржаны (Славакія).

БІРАТКА Іван Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1944.

ГАРБАЧОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГЛЯКАЎ Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1923, гв. яфр., 1024-ы бат. аэрадромнага абслугоўвання 2-й гв. авіядывізіі дальняга дзеяння, загінуў 9.10.1944 у выніку няшчаснага выпадку, пахаваны ў г. Стараканстанцінаў Хмяльніцкай вобл. (Украіна).

ГЛЯКАЎ Сцяпан Данілавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1944.

САЛОДКІН Аляксандр Іванавіч, н. у 1916, ваенфельчар, 465-ы ап 100-й сд, прапаў без вестак у снежні 1941.

САЛОДКІН Аляксей Сямёнавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1944.

САЛОДКІН Арцём Іванавіч, н. у 1918, рад., загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СТЭЛЬМАХ Ягор Максімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДЫКА Міхаіл Тарасавіч, рад., 565-ы ап, прапаў без вестак 17.7.1944.

ХАДЫКА Пётр Тарасавіч, лейт., загінуў 12.2.1942.

ВЁСКА МАЛІШЫ

АДНАРОГ Уладзімір Сямёнавіч, сярж., 161-ы інжынерна-сапёрны бат., загінуў 16.7.1944, пахаваны ў в. Мазулі Краснагорскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ГАРБАЧОЎ Васіль Іванавіч, н. у 1925, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГАРБАЧОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1925, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГАРБАЧОЎ Васіль Фокавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГАРБАЧОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1919, лейт., 665-ы сп, прапаў без вестак у верасні 1941.

ГАРБАЧОЎ Іван Пракопавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАРБАЧОЎ Іван Якаўлевіч, мал. лейт., загінуў 22.2.1944.

ГАРБАЧОЎ Мікіта Фролавіч, н. у 1908, інтэндант 3-га рангу, загінуў 15.7.1942, пахаваны на ст. Белая Калітва Растоўскай вобл.

ГАРБАЧОЎ Пётр Міхайлавіч, лейт., загінуў 28.6.1944.

ГАРБАЧОЎ Станіслаў Цімафеевіч, н. у 1925, рад., 1258-ы сп, памёр ад ран 24.12.1944, пахаваны ў в. Калею (Латвія).

ГАРБАЧОЎ Якаў Пракопавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА МІХАЛПОЛЛЕ

ВЫСОЦКІ Ягор Міхайлавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГОЛУБЕЎ Іван Міхайлавіч, гв. рад., 33-і гв. сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАЛОДКІН Міхаіл Ігнатавіч, мал. лейт., прапаў без вестак.

КАРНІЛАЎ Павел Георгіевіч, рад., 146-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ПАШКЕВІЧ Сцяпан Васільевіч, рад., 146-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

СУДАКОЎ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУБКА Андрэй Іванавіч, гв. мал. лейт., загінуў 20.6.1944.

ВЁСКА ПАДВОРЫЦА

АЛЬХІМЁНАК Іван Васільевіч, мал. сярж., 326-ы сп, загінуў 1.2.1945, пахаваны на хутары Фельшэцёбержан (Венгрыя).

АЛЬХІМЁНАК Мікалай Абрамавіч, н. у 1919, лейт., 524-ы сп 112-й сд, загінуў у 21.4.1943, пахаваны ў с. Раманава Хамутоўскага р-на Курскай вобл.

БАРАНОК Гаўрыла Маркавіч, 1315-ы сп, загінуў 2.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

БАРАНОК Мікалай Маркавіч, н. у 1921, ст. сярж., 341-ы асобны бат. сувязі, памёр ад ран 10.2.1945, пахаваны ў н. п. Рамніц (Германія).

БАРАНОК Навум Цімафеевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БАРАНОК Якаў Іванавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БОХАН Ягор Барысавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БРОЎКА Піліп Апанасавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ГАРБАЧОЎ Дзмітрый Ананьевіч, н. у 1901, рад., 159-я Віцебская сд, загінуў 12.12.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБАЧОЎ Павел Яфімавіч, палітрук, загінуў 22.6.1941.

ДАЎГАЛАП Павел Кузьміч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДОЛГІ Ілья Цімафеевіч, рад., 631-ы сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

ДУНЕЦ Уладзімір Патапавіч, рад., 706-ы сп, прапаў без вестак.

ДУНЕЦ Якаў Кандратавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУХОВІЧ Мяркурый Конанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУХОВІЧ Мікалай Прохаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУХОВІЧ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДУХОВІЧ Павел Спірыдонавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУХОВІЧ Пётр Цярэнцьевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДУХОВІЧ Сямён Рыгоравіч, н. у 1905, рад., загінуў 14.12.1942, пахаваны ў в. Малы Бор Цвярской вобл. (Расія).

ЖГУТАЎ Яфім Ціханавіч, палк., загінуў.

Я. Б. Бохан.

КАМОВІЧ Пётр Фёдаравіч, н. у 1918, рад., загінуў 16.9.1941, пахаваны на 41-м кіламетры чыгункі Лоўхі-Кесценьга (Карэлія).

КАМОВІЧ Фёдар Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

КАРАСЬ Макар Вікенцьевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАРАСЬ Павел Іванавіч, н. у 1896, ст. лейт., уцёк з палону, расстраляны фашыстамі ў верасні 1941 у в. Падворыца.

МАНДРЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1912, сярж., прапаў без вестак 9.7.1944.

МАНДРЫК Павел Якаўлевіч, н. у 1910, рад., 1104-ы сп, загінуў 29.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МАНДРЫК Піліп Якаўлевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАРАЖЫНСКІ Аляксей Максімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПІСКУНОЎ Мікалай Пятровіч, рад., 183-я асобная разведрота 150-й сд, загінуў 5.10.1944, пахаваны ў в. Парынгувіс (Літва).

ПРАВІЛАЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1912, мал. сярж., загінуў 6.4.1942, пахаваны ў г. Мары (Туркменія).

ШЭК Аркадзь Іосіфавіч, мал. сярж., прапаў без вестак.

ШЭК Дзмітрый Емяльянавіч, н. у 1924, рад., 727-ы сп 219-й сд, памёр ад ран 20.9.1944, пахаваны ў Латвіі.

ШЭК Фама Пракопавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ПЕРАБРОДЫ

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ПОЖАНЬКІ

КАЗАКЕВІЧ Уладзімір Лаўрэнавіч, н. у 1921, рад., 1192-і сп 357-й сд, загінуў 13.1.1945, пахаваны на хутары Цапурніекі ў Латвіі.

КУРС Анісім Міхайлавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1943.

КУРС Валянцін Лукіч, н. у 1921, матрос, 1-ы асобны бат. марской пяхоты, прапаў без вестак у жніўні 1941.

КУРС Веніямін Пятровіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1943.

КУРС Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРС Рыгор Пятровіч, н. у 1922, рад., 1192-і сп 357-й сд, памёр ад ран 15.1.1945, пахаваны на хутары Закне-Сірскікне (Літва).

КУРС Павел Сцяпанавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЛАПЕХА Аляксей Яфімавіч, н. у 1926, рад., 875-ы асобны сапёрны бат., загінуў 22.6.1944, пахаваны ў в. Новая Тухіня Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

ЛАПЕХА Васіль Іванавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1942.

ЛАПЕХА Емяльян Іванавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1942.

ЛАПЕХА Міхаіл Фядосавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ЛАПЕХА Сяргей Пятровіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942.

ЛАПЕХА Уладзімір Яфімавіч, н. у 1923, рад., загінуў каля г. Орша.

МАКАРСКІ Анатоль Браніслававіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУРАШЭВІЧ Даніла Парфенавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТЭЛЬМАХ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СУХВАЛ Фёдар Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЛЫК Цімафей Піліпавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ПОЎЗІКІ

БАНДАРЭВІЧ Анатоль Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВАЛАДКЕВІЧ Ігнат Мікалаевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1941.

ГАРНАК Рыгор Яфімавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРАНЕЎСКІ Георгій Іванавіч, н. у 1923, рад., 473-і сп 154-й сд, загінуў 13.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАСЬЯНАЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1926, рад., загінуў 17.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРЫШТОПЕНКА Міхаіл Данілавіч, н. у 1926, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КРЫШТОПЕНКА Рыгор Міхайлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КРЫШТОПЕНКА Фёдар Данілавіч, н. у 1900, маёр, прапаў без вестак у 1941.

РЫБЧАНКА Лука Пятровіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШЫДЛОЎСКІ Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1924, рад., 297-ы сп, памёр ад ран 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШЫДЛОЎСКІ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА РОСПАШ

АСТАПАЎ Фёдар Міхайлавіч, рад., загінуў 2.1.1945, пахаваны ў г. Вільнюс.

НЯФЁДАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1922, загінуў 9.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА РУСІНАВА

БАРАНОЎСКІ Пётр Людвігавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА СВАБОДНАЯ

ВЫСОЦКІ Ягор Ігнатавіч, рад., 79-ы сп, загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ІВАШКЕВІЧ Пётр Цярэнцьевіч, н. у 1906, сярж., 731-ы сп 205-й сд, загінуў 27.6.1944, пахаваны на паўднёвым беразе возера Аштахма ля шашы Лоўхі-Кесцельга (Карэлія).

КАМІНСКІ Пётр Марцінавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧКО Браніслаў Паўлавіч, н. у 1911, рад., загінуў 12.7.1942, пахаваны ў в. Тупік Смаленскай вобл.

КУЧКО Пётр Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧКО Станіслаў Паўлавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАЗАРЭВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, кап., 102-і сп, загінуў 28.7.1944.

ПАГАРЭЛЬСКІ Якаў Прохаравіч, рад., прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Васіль Герасімавіч, рад., прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Міхаіл Герасімавіч, гв. ст. сярж., загінуў 10.1.1944, пахаваны ў в. Бяседкі Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл.

ШУБКА Рыгор Васільевіч, н. у 1920, мал. лейт., 41-я тбр 5-га тк, загінуў 4.1.1944, пахаваны ў в. Ермачкі Шумілінскага р-на Віцебскай вобл.

ВЁСКА СВЕЧЫ

АГЕЙЧЫК Фёдар Антонавіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АДНАРОГ Іосіф Нічыпаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1942.

БАЙКОЎСКІ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1941.

БАЙКОЎСКІ Андрэй Федасеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРЫТКА Іван Захаравіч, н. у 1923, рад., 730-ы сп 204-й сд, памёр ад ран 16.2.1945, пахаваны ў м. Маседзіс (Літва).

ВАСІЛЁНАК Фёдар Іванавіч, рад., памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

ВАСІЛЁНАК Яўген Паўлавіч, н. у 1922, рад., загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБАЧОЎ Аляксандр Пятровіч, н. у 1910, сярж., 258-я сд, загінуў 11.1.1943.

ГАРБАЧОЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАРБАЧОЎ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1922, рад., 144-я армейская штрафная рота 159-й сд, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў в. Валі (Літва).

ГАРБАЧОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАРБАЧОЎ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1895, рад., загінуў у 1941.

ГАРБАЧОЎ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1924, рад., 144-я армейская штрафная рота 159-й сд, прапаў без вестак 1.9.1944.

ДУНЕЦ Ігнат Цярэнцьевіч, рад., 558-ы сп, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Будрам (Літва).

ЖУКОЎСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1941.

ПУПЯНОК Архіп Дзмітрыевіч, н. у 1905, рад., 1142-і сп, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПУПЯНОК Майсей Дзмітрыевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

СЫЧОЎ Віктар Трафімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЧУКА Мікалай Антонавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА ТУРАВА

АЛЕЙНІКАЎ Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АНІКІЕВІЧ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАКАНОВІЧ Павел Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

ВАСІЛЬКОЎ Клім Данілавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАСІЛЁНАК Мікіта Нічыпаравіч, н. у 1893, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАЛЫНЧЫК Іван Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак.

ЖУКАЎ Пётр Астапавіч, рад., прапаў без вестак.

КАСАБУЦКІ Мікіта Сцяпанавіч, н. у 1896, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КУЧКО Павел Сямёнавіч, тэхнік-інтэндант 2-га ранга, загінуў у 1941.

КУЧЫНСКІ Антон Пятровіч, н. у 1903, рад., 850-ы сп 277-й сд, загінуў 9.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

І. З. Барытка.

ЛЮБАЧКА Андрэй Мацвеевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛЮБАЧКА Іван Мацвеевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛЯГАЙСКІ Канстанцін Іванавіч, мал. лейт., загінуў 16.4.1945.

МАНДРЫК Павел Мікалаевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НАДЗЁЖНЫ Андрэй Мітрафанавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАГАРЭЛЬСКІ Уладзімір Якаўлевіч, рад., 706-ы сп, прапаў без вестак.

РАЧОНАК Міхаіл Антонавіч, рад., 854-ы сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РЫБЧАНКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СКАЧКОЎ Канстанцін Сямёнавіч, кап., загінуў 20.9.1943.

ШАРКОВІЧ Фёдар Піліпавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАРКОЎ Васіль Якаўлевіч, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАРКОЎ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУБКА Васіль Якаўлевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШУБКА Мікіта Якаўлевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШУБКА Фёдар Якаўлевіч, н. у 1900, рад., 226-ы сп, загінуў 19.10.1944, пахаваны ў в. Дыдвіжэ (Літва).

ШЫНКЕВІЧ Васіль Рыгоравіч, н. у 1904, рад., 226-ы сп, памёр ад ран 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЭК Рыгор Парфір'евіч, рад., 47-ы сп, памёр ад ран 12.2.1942, пахаваны ў с. Круглае Нікольскага р-на Арлоўскай вобл.

ВЁСКА ТУХІНКА

ВЕЛЬЦІСАЎ Сцяпан Цімафеевіч, рад., памёр ад ран 24.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВІННІКАЎ Мікалай Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак.

ВЯРЦІНСКІ Карл Адамавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЯРЦІНСКІ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОРСАК Мікалай Арцёмавіч, н. у 1926, рад., 1192-і сп 357-й сд, памёр ад ран 23.9.1944, пахаваны на хут. Сцеры (Латвія).

КРУГЛЯНКОЎ Мікалай Ігнатавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУРАНЦОЎ Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАНДРЫК Іван Сцяпанавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАНДРЫК Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1919, рад., 382-і сп, памёр ад ран 17.10.1942, пахаваны ў в. Дубаўка Валгаградскай вобл. (Расія).

ПАЛОНСКІ Лявон Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЎЛОЎСКІ Канстанцін Рыгоравіч,сярж., загінуў 8.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

СТАРАВОЙТАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХЛУСЕВІЧ Андрэй Дзмітрыевіч, н. у 1903, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў с. Карвайсіс (Літва).

ЧЭРНІК Аляксандр Іванавіч, рад., загінуў 20.9.1944, пахаваны ў в. Рушкі (Літва).

ЯРОМЕНКА Аляксей Емяльянавіч, рад., 133-і сп, загінуў 28.3.1943, пахаваны ў в. Сарокіна Гжацкага р-на Смаленскай вобл.

ЯРОМЕНКА Дзмітрый Яфімавіч, рад., 194-я сд, загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯРОМЕНКА Іван Емяльянавіч, рад., загінуў 3.4.1944, пахаваны ў в. Васкрасенагорск Пскоўскага раёна.

ЯРОМЕНКА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ФОЛЬВАРК

КАЗАКЕВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1943 у Лепельскім р-не.

КАЦАР Віктар Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у 1944.

КАЦАР Зінаіда Васільеўна, н. у 1922, рад., прапала без вестак у 1944.

МУРАШЭВІЧ Даніла Парфенавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

САЛАЎЁЎ Павел Трафімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУХВАЛ Фёдар Іванавіч, н. у 1912, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ВЁСКА ЧЫРВОНЫ ПРАМЕНЬ

БАРЫСЕНКА Якаў Яфімавіч, н. у 1906, рад., 49-я асобная рота абслугоўвання армейскай базы, прапаў без вестак 7.7.1942 ля в. Альшанка Варонежскай вобл.

ЛУГАЎЦОЎ Іван Пракопавіч, н. у 1912, гв. рад., 266-ы мінамётны Мінскі полк 3-га гв. Кацельнікаўскага тк, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў м. Янкойтэн (Літва).

ВЁСКА ШАШАЛЫ

ВОРАНАЎ Дзмітрый Трафімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВОРАНАЎ Сяргей Трафімавіч, н. у 1907, рад., загінуў 18.11.1944 у нямецка-фашысцкім палоне.

ЗУБЕЦ Павел Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Рыгор Максімавіч, н. у 1915, лейт., памёр ад ран 2.10.1944, пахаваны ў г. Ковель (Украіна).

ГАРАДСКІ ПАСЁЛАК БАГУШЭЎСК

АЛЬТШУЛЕР Абрам Залманавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1941.

АЛЬШАНКА Васіль Емяльянавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

АЛЯКСЕЕЎ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1890, рад., загінуў 16.10.1944, пахаваны ў м. Кібартай (Літва).

АНТОНАЎ Васіль Кузьміч, н. у 1901, рад., загінуў 7.11.1942, пахаваны ў г. Колпіна Ленінградскай вобл.

АНТОНАЎ Сяргей Цімафеевіч, н. у 1923, рад., загінуў 17.2.1945, пахаваны ў в. Грэгсрэдорф (Германія).

АНТОНЕНКА Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1919, гв. лейт., 51-ы тб, памёр ад ран 2.2.1945, пахаваны ў г. Жэрардуў (Польшча).

АНІХІМОЎСКІ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1923, сярж., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

АНУФРЫЕЎ Аляксей Лук'янавіч, н. у 1922, рад., загінуў 17.12.1943, пахаваны ў в. Таржок Невельскага р-на Пскоўскай вобл.

АРОНАЎ Якаў Залманавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАБРОЎ Еўдакім Васільевіч, старш., памёр ад ран 18.11.1944, пахаваны ў г. Мезетур (Венгрыя).

БАСАЎ Іван Іванавіч, старш., асобная разведрота 179-й сд, загінуў 8.1.1945.

БЕКАСАЎ Уладзімір Фёдаравіч, рад., 927-ы сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў в. Сунай (Латвія).

БЕРАШЭВІЧ Сцяпан Емяльянавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БОНДАРАЎ Рыгор Яфімавіч, н. у 1920, сярж., 96-ы сп 140-й сд, загінуў 9.7.1943, пахаваны ў в. Цёплае В.-Любажскага р-на Курскай вобл. (Расія).

БУРЫМСКІ Барыс Мікалаевіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак 15.9.1944.

БЫКАЎ Сцяпан Цярэнцьевіч, н. у 1914, рад., 711-ы сп 215-й Смаленскай сд, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Гайлюшы (Літва).

ВАСЮТОВІЧ Віктар Несцеравіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВІШНЕЎСКІ Васіль Іванавіч, рад., памёр ад ран 24.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Барыс Цімафеевіч, н. у 1917, ст. лейт., прапаў без вестак у 1943 пад Смаленскам.

ГАРНАК Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1918, маёр, 1015-ы сп 285-й сд, загінуў 1.4.1944, пахаваны ў в. Губіна Пскоўскага р-на Пскоўскай вобл.

ГАЎРЫЛЕНКА Павел Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў 15.9.1941, пахаваны ў в. Наваселле Ярцаўскага р-на Смаленскай вобл.

ГЛУШАНЕНКА Іван Раманавіч, н. у 1910, рад., 203-і азсп, прапаў без вестак 5.9.1944.

ГНЕСІН Леў Лазаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у лютым 1944.

ГРЫБАЎ Сяргей Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГРАЧЫХА Іван Фёдаравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1944.

ГУЛІДАЎ Фёдар Захаравіч, мал. сярж., 1231-ы Нёманскі сп, загінуў 19.10.1944, пахаваны ў в. Ізабелій (Літва).

ГРЫШАНАЎ Піліп Іванавіч, рад., загінуў 28.1.1942, пахаваны ў в. Давыдава Смаленскай вобл.

ГРЫШАНАЎ Уладзімір Барысавіч, н. у 1921, ст. сярж., прапаў без вестак 27.11.1942.

ДУБАВЕЦ Іван Апанасавіч, старш., прапаў без вестак у снежні 1943.

ДЗЯМІДАВЕЦ Фёдар Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ЕРАФЕЕЎ Мікіта Гаўрылавіч, н. у 1912, рад., 854-ы сп 277-й Рослаўльскай сд, загінуў 5.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖУКАЎ Іван Паўлавіч, н. у 1921, сярж., Маскоўская ваенная акруга, загінуў 27.7.1941.

ЖЫГАЛАЎ Андрэй Мікітавіч, н. у 1916, рад., 25-я інжынерна-сапёрная брыгада, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Верныэкі (Латвія).

ЖЫГАЛАЎ Міхаіл Ільіч, н. у 1912, кам. аддзял., прапаў без вестак 12.3.1942.

ЗАЙЦАЎ Анатоль Данілавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЗАЦЮПА Мікалай Іванавіч, н. у 1919, 30-ы Хасанскі сп, загінуў 2.8.1943, пахаваны ў с. Плоскае пад г. Арол.

ЗАЦЮПА Нічыпар Іванавіч, н. у 1911, паліторук, 406-ы сп, загінуў 15.2.1942, пахаваны ў с. Шахава Курскай вобл.

ІЎКІН Міхаіл Пятровіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак 22.2.1942.

КАЗЛОЎ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1923, рад., 336-я асобная армейская штрафная рота 5-й арміі, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1922, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЛЬЦОЎ Міхаіл Нічыпаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРАЛЁЎ Аляксей Аляксандравіч, н. у 1905, ст. сярж., загінуў 15.4.1943, пахаваны ў в. Касьянава Ульянаўскага р-на Арлоўскай вобл.

КАРПОВІЧ Канстанцін Трафімавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Панкрат Нічыпаравіч, рад., загінуў 17.8.1944.

КЕЙЗЕРАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КЛЯЦ Якаў Іосіфавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 18.9.1944.

КОЗЫРАЎ Сямён Пятровіч, н. у 1901, рад., загінуў 8.2.1943, пахаваны ў в. Язвішчы Дзямянскага р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

КРЫВАШЭЕЎ Ізар Мендзелевіч, н. у 1917, ст. сярж., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КРЫВАШЭЕЎ Іосіф Мендзелевіч, н. у 1914, старш., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУКСЁНАК Міхаіл Якаўлевіч, рад., 74-ы сп, загінуў 3.4.1945, пахаваны ў в. Зандверг (Германія).

ЛАСЯНКОЎ Нічыпар Арцёмавіч, н. у 1915, рад., 291-ы сп, памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў в. Парбіенева (Літва).

ЛАЎКОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1909, ст. лейт., 459-ы сп, прапаў без вестак 22.6.1941.

ЛІТВІНАЎ Георгій Емяльянавіч, н. у 1925, яфр., 416-ы сп, загінуў 10.2.1945, пахаваны ў в. Рэйтвед (Германія).

ЛУКАШАЎ Сцяпан Тарасавіч, рад. прапаў без вестак 26.8.1941.

ЛЯХОЎСКІ Іван Максімавіч, н. у 1905, рад., загінуў 23.4.1945, пахаваны ў м. Дзідзердорф (Германія).

МАЦКЕВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1896, загінуў 14.9.1945, пахаваны на Амурскіх могілках ў Іркуцкай вобласці.

МАРКАЎ Анатоль Іосіфавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МОКАЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1907, рад., загінуў 30.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШКЕВІЧ Пётр Андрэевіч, н. у 1909, рад., 711-ы сп 215-й Смаленскай сд, загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЯЖНІН Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

НІКІЦІН Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ОСІПАЎ Павел Цімафеевіч, н. у 1922, мал. кам., прапаў без вестак у ліпені 1942.

НІКАЛАЕЎ Пётр Макаравіч, рад., памёр ад ран 21.3.1943 у Ленінградскай вобл.

ПЕТУХОЎ Апанас Андрэевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПІТКЕВІЧ Сяргей Уладзіміравіч, рад., загінуў 8.10.1942.

ПЛАТОНАЎ Аляксандр Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Даніла Іванавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Павел Дарафеевіч, н. у 1921, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 22.5.1944.

ПУКПЕР Анатоль Сафронавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУДКОЎСКІ Сцяпан Данілавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

РУСАНАЎ Аляксей Іосіфавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛАДУХА Васіль Іванавіч, н. у 1918, гв. лейт., 34-я гв. сд, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў г. Ст. Вячэй (Венгрыя).

САС Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1901, рад., памёр ад ран 5.9.1942, пахаваны ў г. Разань.

СВІСТУНОЎ Браніслаў Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

СВІСТУНОЎ Іван С., рад., 480-ы сп 152-й сд, загінуў 3.9.1941, пахаваны ў г. Ярцава Смаленскай вобл.

СІДАРЭНКА Іван Мікітавіч, старш., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІНІЧКІН Фёдар Сямёнавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІНКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1925, рад., 410-ы сп 81-й сд, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў в. Віпеннік (Чэхаславакія).

СІНКЕВІЧ Міхаіл Дзянісавіч, рад., 612-ы сп, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІНКЕВІЧ Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1910, ст. лейт., памёр ад ран 17.4.1945, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

СТОЛЬНІКАЎ Тарас Якаўлевіч, н. у 1902, рад., 1233-і сп, памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў м. Нашышкі (Літва).

СТРАХ Яфрэм Рыгоравіч, н. у 1905, тэхнік-інтэндант 2-га рангу 4-й арміі, прапаў без вестак у снежні 1941.

СЯМАШКА Іван Сямёнавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТРУБЕКА Мікалай Піліпавіч, н. у 1909, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў в. Шацішкі (Літва).

ТРУСАЎ Іван Іванавіч, гв. рад., 250-ы гв. сп, загінуў 7.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФЁДАРАЎ Лявон Сяргеевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у 1941.

ФУРМАН Іван Абрамавіч, рад., 721-ы сп, загінуў 24.2.1945, пахаваны ў в. Ной-Грэнаў (Германія).

ХАЛІМОНЕНКА Пракоп Іванавіч, рад., загінуў 22.2.1944 на Карэльскім перашыйку.

ЦІХАНСКІ Казімір Паўлавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧАХОВІЧ Уладзімір Якаўлевіч, рад., 262-і сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЧУМАК Фёдар Панкратавіч, мал. палітрук, прапаў без вестак у 1945.

ЧУЯКОЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1912, рад., 65-я тбр, загінуў 29.11.1942, пахаваны ў в. Ціханава Смаленскай вобл.

ШАПРУНОЎ Макар Андрэевіч, н. у 1913, ст. лейт. 56-я асобная штрафная рота 34-й арміі, загінуў 18.8.1943, пахаваны ў в. Краскова Стараруска-га р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

ШКІР'ЯНАЎ Іван Мікалаевіч, гв. рад., 40-ы гв. сп, загінуў 8.4.1945.

ШМАЛІН Веніямін Яфімавіч, н. у 1917, гв. лейт., 134-ы гв. сп 45-й гв. сд, загінуў 15.1.1943, пахаваны ў в. Высокая Дуброўка Ленінградскай вобл.

ЭЛКСНЕ Уладзімір Пятровіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЭЛКСНЕ Эдуард Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛЕНКА Канстанцін Кузьміч, н. у 1894, яфр., 741-ы інжынерна-мінны полк, памёр ад ран 21.7.1944, пахаваны ў г. Рожышча Валынскай вобл. (Украіна).

ЯЛЕЙНІК Сямён Маркавіч, н. у 1909, маёр, 899-ы ап 337-й сд, прапаў без вестак 25.5.1942 ля г. Ізюм Харкаўскай вобл. (Украіна).

ЯРМОЛЕНКА Павел Якаўлевіч, н. у 1913, рад., загінуў у маі 1943.

ЯРОШКА Пётр Мікітавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРОВА

АЛФЯРОНАК Аркадзь Васільевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯЛЬКЕВІЧ Пётр Кузьміч, н. у 1920, гв. лейт., 30-й гв. сд 49-й арміі, прапаў без вестак 30.11.1941.

ВРАГОЎ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 18.8.1944.

ГАЛУБЦОЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1916, ст. сярж., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫШАНАЎ Андрэй Рыгоравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1945.

ІВАНІШЫН Спірыдон Сямёнавіч, рад., загінуў 7.3.1943, пахаваны ў с. Палтаўка Новабужскага р-на Нікалаеўскай вобл. (Украіна).

ІЛЬЮШЭНКА Іван Несцеравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1924.

КРАСНЕНКА Іван Пятровіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЛАУТКІН Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1908, рад., загінуў 7.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАУТКІН Мікалай Паўлавіч, н. у 1921, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ЛЯХОЎСКІ Сяргей Фадзеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЯХОЎСКІ Уладзімір Ціханавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНДРЫК Іван Іосіфавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Анатоль Сцяпанавіч, рад., загінуў 11.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПУЧКОЎ Сцяпан Авяр'янавіч, н. у 1912, гв. мал. сярж., 33-і гв. сп, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў в. Грос-Брух (Германія).

СЕМЯНКОЎ Даніла Фёдаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

СЕМЯНКОЎ Дзмітрый Апанасавіч, н. у 1917, нам. палітрука, 995-ы сп 263-й сд, загінуў у снежні 1941.

СЕМЯНКОЎ Захар Фёдаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

СЕМЯНКОЎ Іван Архіпавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕМЯНКОЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1943.

СЕМЯНКОЎ Уладзімір Апанасавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЕМЯНКОЎ Уладзімір Дарафеевіч, н. у 1921, гв. мал. сярж., 13-я гв. мотастралковая брыгада, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Малы Мокры Луг (Югаславія).

СКУТАЎ Уладзімір Васільевіч, н. у 1913, мал. лейт., загінуў у 1944.

СТАШЭЎСКІ Мікалай Апанасавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СУТЧАНКОЎ Уладзімір Нічыпаравіч, н. у 1921, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ШУМАКОЎ Васіль Ігнатавіч, н. у 1920, гв. рад., 279-ы гв. сп 91-й гв. Духаўшчынскай сд, загінуў 11.1.1944, пахаваны ў в. Асінаўка Віцебскай вобл.

ШУМАРОЎ Кузьма Дзмітрыевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Сцяпан Кірылавіч, рад., загінуў.

СКУТАЎ Васіль Савельевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА АЛЕКСАНДРЫЯ (ВУСЦЕ)

АЛЕКСАНДРОНАК Іван Майсеевіч, н. у 1915, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

АЛЕКСАНДРОНАК Сямён Мікітавіч, н. у 1913, рад., 942-і сп 268-й Мгінскай сд, загінуў 15.4.1944, пахаваны ў в. Уварава Пскоўскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

БІЗУНОЎ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВОЛКАЎ Павел Кузьміч, н. у 1925, мал. сярж., 491-ы Нёманскі сп, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЕРМАЛОВІЧ Васіль Арцёмавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 20.9.1944.

ЕРМАЛОВІЧ Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1944.

ЗУБРЫЦКІ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1945.

ГРЫШЧАНКОЎ Рыгор Аляксеевіч, н. у 1923, рад., 673-і сп 220-й сд, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРЫКУНОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1914, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 31.10.1941.

МАКІМАЎ Васіль Харытонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

МАКІМАЎ Павел Харытонавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ОСІПАЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1945.

СТРУГАЛЬСКІ Пётр Іосіфавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1943.

СТРУГАЛЬСКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1942.

ШМАН Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1925, сярж., прапаў без вестак у лістападзе 1943.

ШМАН Валерый Якаўлевіч, н. у 1918, сярж., 724-ы авп 233-й авд, прапаў без вестак 23.8.1942.

ВЁСКА АНДРЭЕЎШЧЫНА

ЗУБРЫЦКІ Осіп Мікалаевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1943.

ЛАПУНОЎ Аляксей Дзям'янавіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛАПУНОЎ Андрэй Лукіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ЛАПУНОЎ Сяргей Дзям'янавіч, н. у 1914, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 14.11.1941.

ЛАПУНОЎ Ягор Лукіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРФЁНАК Дзмітрый Макаравіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МАРФЁНАК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1911, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

НОВІКАЎ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

НОВІКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ПАТАПЕНКА Уладзімір Цітавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЭС Пётр Захаравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак.

РУСЕЦКІ Аляксей Васільевіч, н. у 1900, рад., 294-ы сп 184-й сд, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РУСЕЦКІ Мікалай Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

СТАРАСЦЕНКА Андрэй Кузьміч, н. у 1922, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 4.10.1941.

СТАРАСЦЕНКА Кузьма Агеевіч, н. у 1900, рад., 297-ы сп, загінуў 20.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШПУК Сцяпан Макаравіч, н. у 1925, падпалк., загінуў 5.8.1944.

ВЁСКА АСТАПЕНКІ

ЗІНОВЕНКА Іван Ігнатавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1942.

КАЛЬЦОЎ Фёдар Нічыпаравіч, палітрук, прапаў без вестак 8.5.1944.

МАХАВІКОЎ Яфім Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ОСІПАЎ Васіль Піліпавіч, рад., загінуў 14.2.1944, пахаваны ў с. Тынаўка Чаркаскай вобл. (Украіна).

ПАЎЛАЎ Марк Аляксеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у лютым 1942.

ПАЎЛАЎ Радзівон Якаўлевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ПАЎЛАЎ Сямён Якаўлевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАРКОЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1906, рад., 294-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Блюбы (Літва).

ТРАФІМАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, ст. сярж., 57-ы сп, загінуў 4.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ТРАФІМАЎ Савелій Дзям'янавіч, н. у 1920, рад., 478-ы гаўбічны ап 171-й сд., загінуў 15.7.1941, пахаваны ў с. Каралёўка Барадзянскага р-на Кіеўскай вобл.

ТРАФІМАЎ Уладзімір Фядосавіч, яфр., 611-ы сп, загінуў 25.6.1944, пахаваны ў в. Салаўі Аршанскага р-на.

ВЁСКА БУГАІ

АЛЯКСЕЕЎ Андрэй Рыгоравіч, рад., 1-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

АЎФЯРОНАК Сцяпан Захаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Ільіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗЛОЎ Цімафей Ільіч, н. у 1915, мал. сярж., 59-я армія, загінуў 6.2.1942 у Чудаўскім р-не Ленінградскай вобл.

МАХА Пётр Паўлавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1924, сярж., 77-ы тп, памёр ад ран 17.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПУЧКОЎ Сяргей Пятровіч, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

ШАРАКОЎ Яфім Цярэнцьевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

ШМУРАДКА Андрэй Азаравіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1943.

ШМУРАДКА Дзмітрый Азаравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ВАКАРЫ

АЛЯКСЕЕНКА Ягор Маркавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАКАР Кірыла Іванавіч, н. у 1916, ст. сярж:, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАРГАН Іван Міхайлавіч, гв. рад., 279-ы гв. сп, загінуў 4.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГІБАШОЎ Мікалай Арцёмавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫШАНАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ГРАЧЫХА Іван Фёдаравіч, н. у 1922, рад., 331-я сд, прапаў без вестак у снежні 1944.

КЛІМАНАЎ Павел Маркавіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у 1941.

КЛІМАНАЎ Сямён Максімавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРУЦІК Лявон Ягоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

КРУЦІК Пётр Платонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУПРЫЯНАЎ Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КУПРЫЯНАЎ Піліп Цярэнцьевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАБАДА Васіль Сямёнавіч, н. у 1911, рад., 294-ы Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

ПЕЧКУРОЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1919, лейт., 592-і Сегедскі сп, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў с. Стараваздоліца (Чэхаславакія).

ПУЧКОЎ Арсен Сцяпанавіч, н. у 1925, рад., загінуў 21.8.1944.

ПУЧКОЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1943.

РАБУШКА Максім Міхайлавіч, н. у 1906, мал. лейт., прапаў без вестак у 1941.

СЦЯПАНАЎ Пётр Савельевіч, рад., загінуў 4.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ТРУСАЎ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТХОРАЎ Уладзімір Міхайлавіч, ст. лейт., загінуў 6.8.1943, пахаваны ў с. Козічава Тамараўскага р-на Курскай вобл. (Расія).

ФАМІНОЎ Дзям'ян Майсеевіч, н. у 1926, рад., 1106-ы сп, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФЁДАРАЎ Іван Максімавіч, н. у 1920, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ФЁДАРАЎ Міхаіл Яфімавіч, н. у 1923, рад., 169-я Рагачоўская сд, загінуў 11.4.1945, пахаваны ў в. Карыцен (Германія).

ФЁДАРАЎ Піліп Яфімавіч, н. у 1919, гв. ст. сярж., 1-ы гв. Нікалаеўскі ўмацаваны раён, прапаў без вестак 18.1.1945.

ФЁДАРАЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у 1941.

ФЁДАРАЎ Цімафей Яфімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЧАРНОЎ Іван Карпавіч, н. у 1898, ст. лейт., памёр ад ран 21.6.1944, пахаваны ў г. Кіраў (Расія).

ШАПРУНОЎ Мікіта Яфімавіч, н. у 1896. рад., 277-ы сп 91-й сд, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Вархяйда (Літва).

ВЁСКА ВАРАШЫЛЫ

ГАЛЫГА Даніла Цімафеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1945.

ГЕРАСІМАЎ Аляксей Іванавіч, н. у 1905, рад., 261-ы Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 18.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГЕРАСІМАЎ Даніла Маркавіч, н. у 1898, рад., 261-ы Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ГЕРАСІМАЎ Яфім Іванавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1943.

КАЗЛОЎ Гаўрыла Дзмітрыевіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

КАЗЛОЎ Іван Гаўрылавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Іван Клімавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Канстанцін Трафімавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Міхаіл Макаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КАРПОВІЧ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1907, рад., загінуў у снежні 1941, пахаваны ў с. Лузікі Чарнігаўскай вобл. (Украіна).

КАРПОВІЧ Цімафей Ігнатавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

КАРПОВІЧ Цімафей Пракопавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1941.

КОМЛЕЎ Макар Герасімавіч, н. у 1892, рад., загінуў у 1944.

КОМЛЕЎ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНДРЫК Гаўрыла Нічыпаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАНДРЫК Ціт Аляксандравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1941.

МАНДРЫК Цімафей Цімафеевіч, н. у 1924, ст. сярж., 9-ы ад рэзерва Галоўнага камандавання, прапаў без вестак 28.2.1943.

ПЛАТОНАЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЛАТОНАЎ Анікей Васільевіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЛАТОНАЎ Дзям'ян Лявонавіч, н. у 1911, ст. сярж., 38-ы гкап 4-й ударнай арміі, загінуў 21.2.1942, пахаваны ў в. Асецішча Холмскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ПЛАТОНАЎ Іван Лявонавіч, н. у 1916, мал. лейт., 218-ы сп, прапаў без вестак у 1941.

ПЛАТОНАЎ Клім Васільевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЛАТОНАЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1921, лейт., 608-ы сп 146-й сд 50-й арміі, загінуў 12.4.1942, пахаваны ў в. Фаміно Барацінскага р-на Смаленскай вобл.

ПЛАТОНАЎ Уладзімір Міхайлавіч, лейт., 608-ы сп, прапаў без вестак 8.8.1941.

РУСАКОЎ Аляксей Пятровіч, рад., 32-і мсб унутраных войск, загінуў 5.10.1946, пахаваны ў г. Мажайкяй (Літва).

РЫПІНСКІ Іван Пятровіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.8.1944, пахаваны ў в. Надкале Варшаўскага ваяводства (Польшча).

САШЕЖКА Ілья Паўлавіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1944.

САШЕЖКА Сідар Паўлавіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1944.

САХНОЎ Арцём Яфімавіч, н. у 1901, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

САХНОЎ Гаўрыла Піліпавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

САХНОЎ Іван Сямёнавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у 1945.

САХНОЎ Пётр Апанасавіч, н. у 1903, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ШЛЫК Васіль Пятровіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1945.

ШЛЫК Пётр Андрэевіч, н. у 1919, рад., загінуў у 1945.

ШЛЫК Уладзімір Андрэевіч, н. у 1920, рад., загінуў 23.6.1941.

ШМУРАДКА Аляксей Ціханавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШМУРАДКА Іван Дзмітрыевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ШМУРАДКА Іван Мітрафанавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШМУРАДКА Сцяпан Мітрафанавіч, н. у 1899, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 4.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШМУРАДКА Ягор Мітрафанавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ГАЛАШЧАКІНА

СІДЗІН Мікалай Міхайлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СТАСЕЛЬКА Пётр Арцёмавіч, рад., асобны вучэбны сб 314-й сд, загінуў 25.1.1943, пахаваны ў в. Гонтава Ліпка Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ШАНДРЫК Аляксей Анісімавіч, н. у 1921, гв. ст. лейт. 16-ы гв. авп 1-й гв. авд, прапаў без вестак 21.6.1943.

ШАНДРЫК Іван Дарафеевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у 1942.

ВЁСКА ГРАДА

ДОМКІН Васіль Ігнатавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДОМКІН Мікалай Маркавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДОМКІН Мікалай Фёдаравіч, рад., 426-ы Мінскі сп, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Лепалаты (Літва).

ДОМКІН Пётр Ігнатавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДОМКІН Феадосій Мар'янавіч, рад., 262-і Нёманскі сп, прапаў без вестак 25.8.1944.

КЕЙЗЕРАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАНДЗЁНАК Акім Піліпавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1943.

ЛАНДЗЁНАК Аляксандр Андрэевіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЛАНДЗЁНАК Васіль Трафімавіч, гв. рад., памёр ад ран 2.9.1944, пахаваны ў Літве.

ЛАНДЗЁНАК Пётр Андрэевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ПАНКРАТАЎ Прохар Іванавіч, рад., 785-ы сп, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў м. Шакі (Літва).

СЯМАШКА Сямён Іванавіч, гв. яфр., загінуў 22.12.1942, пахаваны ў в. Васільеўка Громаслаўскага р-на Валгаградскай вобл. (Расія).

ФУРМАН Сцяпан Васільевіч, н. у 1909, рад., 233-і сп 97-й Віцебскай сд, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў в. Стажкі (Літва).

ХЛЫШЧОЎ Сямён Максімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ДОБРЫНА

БОНДАРАЎ Рыгор Яфімавіч, н. у 1920, сярж., загінуў 23.7.1943, пахаваны ў в. Цяплец Курскай вобл.

ГУКАЛЁНАК Мікалай Герасімавіч, н. у 1924, рад., загінуў у 1944.

ЖЫГАЛАЎ Сямён Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРЫМАЧОЎ Кузьма Ермалаевіч, н. у 1902, рад., 202-і атрад размініравання 21-га ўпраўлення абарончага будаўніцтва, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў г. Полацк.

МАРКАЎ Анатоль Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

НОВІКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1927, рад., загінуў у 1945.

НОВІКАЎ Сямён Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ПУСТЭЛЬНІК Іван Ягоравіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РЫЖЫК Іона Усцінавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛАЎЁЎ Апанас Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЛАПАКОЎ Іван Мікітавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШУШКЕВІЧ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак.

ШЫБЕКА Пётр Мікітавіч, н. у 1919, лейт., 545-ы сп 389-й сд, загінуў 31.12.1945, пахаваны ў с. Брэдзельгіц (Германія).

ШЫБЕКА Савелій Мікітавіч, н. у 1912, лейт., 201-я сд, загінуў 8.3.1945, пахаваны на хут. Брувялі (Латвія).

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

ВАРАНЕЦКІ Міхаіл Яфімавіч, н. у 1920, яфр., 693-і сп 178-й сд, загінуў 30.7.1942, пахаваны ў в. Хрыпялёва Ржэўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ВАРАНЕЦКІ Раман Сідаравіч, н. у 1917, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРУЦІК Аляксандр Маркавіч, рад., 262-і сп, загінуў 29.9.1944, пахаваны ў в. Нарвейшэ (Літва).

КРУЦІК Васіль Ігнатавіч, н. у 1911, рад., 1223-і сп, прапаў без вестак 1.9.1944.

КРУЦІК Васіль Пятровіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРУЦІК Пётр Платонавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРУЦІК Рыгор Маркавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

МІРАНОВІЧ Яфім Фёдаравіч, рад., 612-ы сп, загінуў 17.9.1944, пахаваны ў м. Жвангучы (Літва).

ПУЧКОЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Іван Ягоравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ПУЧКОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1921, матрос Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту, батарэя 507-й берагавой абароны, прапаў без вестак у кастрычніку 1941 пад г. Ленінград.

ПУШКАРОЎ Парфен Емяльянавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

РАЗДАБУДЗЬКА Фёдар Міронавіч, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

САВІН Аляксандр Пятровіч, рад. памёр ад ран 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІНКЕВІЧ Пётр Дзянісавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАЙКО Сямён Піліпавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАСТАКОЎ Іван Ануфрыевіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСТРАБАЎ Фёдар Міронавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ЗАВЕТНАЕ (ГАПОНЫ)

ЯНУКОЎ Міхаіл Максімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАСЦЕНАК

ЖЫЛКО Аляксандр Іванавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак.

ЗІНОВЕНКА Іван Цітавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Іван Антонавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Мітрафан Лазаравіч, рад., 163-я асобная штрафная рота 87-й сд, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў м. Бэны (Латвія).

КОМЛЕЎ Сцяпан Ігнатавіч, н. у 1900, рад., 785-ы сапёрны батальён 32-й сапёрнай брыгады, загінуў 30.4.1942, пахаваны ў в. Барысёнкі Ізноскаўскага р-на Смаленскай вобл.

КОМЛЕЎ Фёдар Мікітавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942 пад Смаленскам.

КОМЛЕЎ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Дзмітрый Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Дзяніс Аляксандравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАНДРЫК Іван Антонавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Іван Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Іван Сцяпанавіч, н. у 1897, рад., 692-і сп, памёр ад ран 8.8.1943, пахаваны ў в. Калчанаўка Смаленскай вобл.

МАНДРЫК Кірыла Цімафеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНДРЫК Міхаіл Сідаравіч, н. у 1919, ст. сярж., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНДРЫК Павел Іванавіч, н. у 1899, рад., загінуў 20.2.1942, пахаваны ў в. Іванекі Гжацкага р-на Смаленскай вобл.

МАНДРЫК Сцяпан Максімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Сяргей Рыгоравіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Фёдар Міхайлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Цімафей Іванавіч, н. у 1904, рад., загінуў у нямецка-фашыскім палоне 15.7.1944.

ВЁСКА ІЎЧАНКІ

КАЗЛОЎ Захар Пятровіч, н. у 1925, рад., 1073-і сп 316-й Цямрукскай сд, загінуў 24.12.1944, пахаваны ў с. Кішмартоні (Венгрыя).

КАШЛЕЎ Андрэй Апанасавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у 1941.

КОМЛЕЎ Сямён Іванавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАСТАКОЎ Мікалай Андрэевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЭНДРЫК Аляксандр Анісімавіч, н. у 1918, ст. лейт., прапаў без вестак.

ВЁСКА КАЗАКІ

ДАНЛАЎ Аляксандр Георгіевіч, н. у 1924, 43-я армія, прапаў без вестак 29.7.1944.

ДАРОЖКА Апанас Карпавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЛІТВІНАЎ Іван Лявонавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРЧАНКА Іосіф Данілавіч, н. у 1909, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Ругягале (Літва).

ПЕЧКУРОЎ Мікіта Мікалаевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

СЯМАШКА Міхаіл Еўдакімавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВЕСКА КАЛЯНКІ

АСТРАТАЎ Нічыпар Ігнатавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АСТРАТАЎ Сяргей Ігнатавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у 1941.

БАГАМОЛАЎ Фёдар Дзям'янавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

БРЫК Сцяпан Максімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

ГРАЧЫХА Іван Фёдаравіч, рад., 1244-ы сп, загінуў 4.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГРЫШАНАЎ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЗАЙЦАЎ Емяльян Нічыпаравіч, рад., загінуў 20.4.1945, пахаваны ў г. Конітц (Польшча).

ЗАЙЦАЎ Елісей Нічыпаравіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЗАЙЦАЎ Іван Яфрэмавіч, н. у 1926, гв. рад., 167-ы гв. сп, прапаў без вестак 16.8.1944.

ЗАЙЦАЎ Макар Нічыпаравіч, н. у 1914, мал. кам., 264-ы батальён аэрадромнага абслугоўвання, прапаў без вестак у 1941.

ЗАЙЦАЎ Пётр Антонавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

НАВУМЕНКА Пётр Кузьміч, н. у 1919, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў в. Алькснына (Літва).

ШПКО Аляксандр Герасімавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПУСЦЯК Васіль Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

СЦЯПАНАЎ Макар Васільевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА КАЎРЫЖКІ

БРЫТ Піліп Сцяпанавіч, н. у 1900, рад., 10-я сд, загінуў 3.6.1944, пахаваны ў м. Лембалава Ленінградскай вобл.

ЛАБЗА Максім Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у красавіку 1943.

ЛАБЗА Мікалай Максімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

НОВІКАЎ Сцяпан Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у красавіку 1943.

ОСІПАЎ Апанас Лук'янавіч, н. у 1919, ст. сярж., загінуў 10.1.1943, пахаваны ў в. Марцінаўка Растоўскай вобл. (Расія).

ПЕЧКУРОЎ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1915, гв. ст. сярж., загінуў 28.4.1942 у Карэліі.

ЯКАЎЛЕЎ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1917, гв. рад., прапаў без вестак 6.7.1943.

ВЁСКА КІЧЫНА

АЎФЯРОНАК Віктар Рыгоравіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у 1941.

АЎФЯРОНАК Церах Цімафеевіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у 1941.

БАРЫСЕВІЧ Антон Апанасавіч, рад., 1231-ы сп, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАРЫСЕВІЧ Іосіф Францавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГУК Цімафей Сцяпанавіч, н. у 1908, старш., загінуў у 1944.

ПЛАТОНАЎ Пётр Паўлавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у 1941.

ПЛАТОНАЎ Сідар Аляксеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

РЫПІНСКІ Анатоль Пятровіч, н. у 1925, рад., 419-ы мін. полк, памёр ад ран 29.12.1944, пахаваны ў г. Гарволін (Польшча).

РЫПІНСКІ Андрэй Пятровіч, н. у 1904, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

СІНІЦА Мікалай Фадзеевіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1944.

СІНІЦА Сяргей Васільевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак.

СІНІЦА Рыгор Кірылавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1941.

ХРОЛ Антон Міхайлавіч, н. у 1905, рад., 45-ы зенітны ап, прапаў без вестак у жніўні 1941 ля г. Баранавічы.

ХРОЛ Пётр Міхайлавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у 1941.

ХРОЛ Раман Кузьміч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1944.

ХРОЛ Сяргей Антонавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЯНЧЫЛЕНКА Мікалай Емяльянавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак 28.8.1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА КОЛШНА

ВАСІЛЬЕЎ Парфен Піліпавіч, н. у 1922, рад., 850-ы сп 277-й сд, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў в. Клепы Шакяйскага р-на (Літва).

КІРЗОЎ Арцём Еўдакімавіч, н. у 1911, рад., загінуў 24.8.1941.

КІРЗОЎ Яўсей Іосіфавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у 1941.

ПАТАПЕНКА Пётр Міхайлавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

ПАТАПЕНКА Усцін Міхайлавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЎЛАЎ Марк Аляксеевіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1941.

ПАЎЛАЎ Рыгор Герасімавіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1942.

ПАЎЛАЎ Сцяпан Ананьевіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1945.

ПЕТРАВЕЦКІ Архіп Андрэевіч, гв. рад., 245-ы гв. сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

САПРАНКОЎ Рыгор Федасеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САПРАНКОЎ Сяргей Емяльянавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у лютым 1942.

САПРАНКОЎ Тарас Федасеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

САПРАНКОЎ Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1944.

СКАЧКОЎ Міхаіл Аўрамавіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.8.1941, пахаваны ў в. Кацельня Чарнігаўскай вобл. (Украіна).

СЦЯПАНАЎ Яфім Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ВЁСКА КУЛЯШЫ

ГАЛМАНОК Мікалай Нічыпаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫШЧАНКОЎ Іван Мікітавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1924.

ПУСТЭЛЬНІКАЎ Цімафей Фёдаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛАДУХІН Іван Якаўлевіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1945.

ВЁСКА ЛУГ

ГАНЧАРОЎ Васіль Цімафеевіч, н. у 1907, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 14.9.1942.

ДАВЫДАЎ Емяльян Мікалаевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Архіп Анікеевіч, палітрук, прапаў без вестак.

ІЛЬЮШЭНКА Гаўрыла Сямёнавіч, н. у 1902, сярж., загінуў 8.3.1943, пахаваны ў в. Сінькіна Арлоўскай вобл. (Расія).

ІЛЬЮШЭНКА Канстанцін Кірылавіч, н. у 1917, сярж., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Кірыла Калістратавіч, загінуў 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ІЛЬЮШЭНКА Кузьма Емяльянавіч, н. у 1910, рад., памёр ад ран 28.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ІЛЬЮШЭНКА Макар Кірылавіч, 1905, рад., загінуў 16.3.1945, пахаваны ў в. Вітэнберг (Германія).

ІЛЬЮШЭНКА Макар Ягоравіч, н. у 1916, сярж., прапаў без вестак 18.8.1941.

ІЛЬЮШЭНКА Максім Сямёнавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Нічыпар Пятровіч, н. у 1909, ваеннаслужачы, загінуў пад Сталінградам.

ІЛЬЮШЭНКА Павел Парфенавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак ў 1941.

ІЛЬЮШЭНКА Пётр Ізафатавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Сцяпан Кірылавіч, н. у 1906, гв. рад., загінуў.

ІЛЬЮШЭНКА Уладзімір Ягоравіч, н. у 1921, рад., 71-ы сп 142-й сд, загінуў 6.8.1941.

КАЗЛОЎ Арсен Эраставіч, н. у 1914, рад., 575-ы ап 108-й Бабруйскай сд, загінуў 25.8.1944, пахаваны ў в. Яжыска Венгрудскага павета Варшаўскага ваяводства (Польшча).

ЛАГУНОЎ Мікіта Трафімавіч, н. у 1911, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

МАШКЕВІЧ Георгій Яфімавіч, н. у 1900, яфр., 173-і Выбаргскі сп 90-й Ропшынскай сд, загінуў 18.4.1945.

МЯЖНІН Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ФАМІНОЎ Цімафей Андрэевіч, рад., 294-ы Чырванасцяжны сп, загінуў 21.1.1944.

ШМУРАДКА Пётр Ягоравіч, н. у 1910, ст. лейт., 517-ы знішчальны авп, загінуў 8.7.1943, пахаваны ў в. Красная Колпінскага р-на Арлоўскай вобл.

ВЁСКА ЛУКТЫ

ДАВЫДАЎ Емяльян Мікалаевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

ДАВЫДАЎ Мікіта Мікалаевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ДАВЫДАЎ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1925, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Вайдалы Вілкавішскага р-на (Літва).

КРУПЕНЯ Пётр Максімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1942.

КРУПЕНЯ Ульян Маркавіч, н. у 1905, лейт., 1197-ы сп 360-й Невельскай сд, загінуў 9.10.1943, пахаваны ў в. Малое Азярышча былога Мехаўскага р-на Віцебскай вобл.

НІКІФАРАЎ Міхаіл Усцінавіч, яфр., 23-і асобны батальён сувязі, загінуў 11.1.1943, пахаваны на ст. Чорная Ленінскай чыгункі.

НІКІФАРАЎ Ягор Паўлавіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 13.10.1941.

ПАТАПЕНКА Пётр Міхайлавіч, рад., памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ТХОРАЎ Герасім Мікітавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ТХОРАЎ Мікіта Мікітавіч, рад., памёр ад ран 5.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ТХОРАЎ Мірон Ігнатавіч, н. у 1904, рад., 294-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Блюбы (Літва).

ТХОРАЎ Пётр Сямёнавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ТХОРАЎ Сямён Кандратавіч, н. у 1892, рад., 291-ы сп 63-й сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ТХОРАЎ Сяргей Мікітавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЛУЧАЗАРНАЕ (СЕРАКАРОТНЯ)

КАПРАНАЎ Іван Герасімавіч, н. у 1905, рад., 113-ы сп 32-й сд, загінуў 6.1.1942, пахаваны ў в. Обухава Маскоўскай вобл.

СТАРЧАНКА Фёдар Макеевіч, гв. рад., загінуў 31.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА МАГІЛЁЎКА

БЫКОЎСКІ Захар Міхайлавіч, н. у 1925, ст. сярж., 950-ы сп 262-й Чырванасцяжнай сд, прапаў без вестак 19.2.1945.

БЫКОЎСКІ Рыгор Сяргеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАКАР Дзмітрый Гаўрылавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 28.2.1943.

ЖУКАЎ Рыгор Аляксеевіч, н. у 1919, старш., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЛАЎЁЎ Гаўрыла Фёдаравіч, рад., памёр ад ран 3.2.1945, пахаваны ў г. Мінск.

САЛАЎЁЎ Сяргей Емяльянавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЧАЛКУНОЎ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1924, рад., 716-ы сп 157-й Нёманскай сд, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Потвіцэ (Літва).

ВЁСКА МЯШКІ

ЖУРАЎЛЁЎ Міхаіл Кандратавіч, н. у 1926, рад., 422-і ап 157-й Нёманскай сд, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Арцём Піліпавіч, н. у 1912, рад., 184-я сд, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Дзегуцэ Шакяйскага р-на (Літва).

ЛАБЗОЎ Мікалай Еўдакімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛАГУНОЎ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1920, прапаў без вестак у 1944.

МЯШКОЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТУШЦА Васіль Трафімавіч, н. у 1912, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў в. Алькснына (Літва).

М. К. Аўфяронак.

ТРАФІМАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у 1945.

ТХОРАЎ Герасім Нічышаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТХОРАЎ Цімафей Мікітавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1944.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

АЎФЯРОНАК Віктар Рыгоравіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Іван Іванавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Ігнат Архіпавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Мікалай Карпавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Уладзімір Арцёмавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Фёдар Міронавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

АЎФЯРОНАК Цярэнцій Цімафеевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

АЎФЯРОНАК Сцяпан Архіпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1941.

АРЛОЎ Анатоль Міхайлавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

БОНДАР Цімафей Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

БОНДАРАЎ Трафім Сцяпанавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВОІНАЎ Віктар Іванавіч, н. у 1910, прапаў без вестак 3.12.1942.

ГУКАЎ Цімафей Сцяпанавіч, старш., загінуў 18.11.1943, пахаваны ў в. Ляхава Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

ЛЕБЕДЗЬ Рыгор Фядотавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

ПУЧКОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у лютым 1942.

РЫШНСКІ Іларыён Пятровіч, н. у 1906, гв. рад., загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СІНІЦА Мікалай Фадзеевіч, н. у 1919, яфр., 94-ы сп, памёр ад ран 14.2.1945, пахаваны ў г. Шарбагард (Венгрыя).

ШАФРАНСКІ Павел Захаравіч, рад., 297-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Янчэ (Літва).

ШАФРАНСКІ Хрысан Захаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ШЛЫК Антон Парфенавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШЛЫК Іван Пятровіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1945.

ШУМАРОЎ Рыгор Аляксандравіч, н. у 1920, ст. сярж., 216-я сд, загінуў 16.10.1942, пахаваны на ст. Эрыванская Абенскага р-на Краснадарскага краю.

ВЁСКА НАВЯЗКІ

БАГДАНАЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1918, рад., памёр ад ран 7.12.1942, пахаваны ў г. Калач Валгаградскай вобл.

БАГДАНАЎ Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Васіль Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Фёдар Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВІННІКАЎ Іван Ігнатавіч, н. у 1917, гв. старш., 10-ы гв. сп 6-й гв. сд, загінуў 7.9.1944, пахаваны ў с. Вінна (Польшча).

ВІННІКАЎ Клім Мінавіч, н. у 1906, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВІННІКАЎ Рыгор Ігнатавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВІННІКАЎ Рыгор Паўлавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВІШАНКОЎ Іван Анісімавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1945.

ВІШАНКОЎ Рыгор Анісімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІВУС Васіль Марцінавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1944.

КАЗЛОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1943.

КОЗЫРАЎ Сямён Пракопавіч, н. у 1919, рад., памёр ад ран 28.12.1941.

КОЗЫРАЎ Яфім Канстанцінавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1920, рад., 1257-ы асобны процітанкавы полк, памёр ад ран 29.10.1943, пахаваны ў г. Канцыміраўка Варонежскай вобл.

ЛІТВІНАЎ Іван Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ЛІТВІНАЎ Іван Пракопавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАСТАКОЎ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у 1944.

ШАСТАКОЎ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1914, лейт., 30-ы аднаўленчы чыгуначны батальён чыгуначных войск Заходняга фронту, загінуў 10.10.1941, пахаваны ў в. Панфілава пад Вязьмай (Расія).

ШАРАЙ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1942.

ШЛЫК Васіль Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ПАГРАБЁНКА

ЛЕВАНЮК Іван Фёдаравіч, рад., 935-ы сп, загінуў 24.12.1944, пахаваны на хут. Пуці Салдускага р-на (Латвія).

САМСОНАЎ Мікалай Архіпавіч, н. у 1911, гв. ст. лейт., 176-ы гв. сп 59-й Краматорскай сд, загінуў 23.3.1945, пахаваны ў с. Тално (Венгрыя).

ШАВЕЛЬ Антон Іосіфавіч, н. у 1900, рад., загінуў у 1945.

ВЁСКА ПАСАД

АСТАПАЎ Міхаіл Парфенавіч, рад., 184-я сд, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў в. Слабада Шакяйскага раёна (Літва).

АСТАПАЎ Фёдар Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

АЎФЯРОНАК Сямён Сяргеевіч, рад., загінуў.

АЎФЯРОНАК Цімафей Сяргеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БУРАКОЎ Даніла Якубавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БЫКАЎ Фёдар Дзям'янавіч, рад., загінуў.

ВАКАР Ануфрый Іванавіч, рад., загінуў.

ВАКАР Іван Ануфрыевіч, рад., загінуў.

ВАКАР Пётр Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Рыгор Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Рыгор Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Ягор Пракопавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГРУЗДЗЕЎ Іван Макаравіч, н. у 1922, рад., загінуў 18.3.1945, пахаваны ў в. Гушнен (Польшча).

ГРУЗДЗЕЎ Нічыпар Васільевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ІЛЬЮШЭНКА Павел Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАЙЦАЎ Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 18.2.1945.

ЗАЙЦАЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

КАЗЛОЎ Апанас Якаўлевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КАЗЛОЎ Васіль Мінавіч, н. у 1922, рад., 291-ы Ковенскі сп 63-й сд, загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Сяргей Іосіфавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КУКСЁНАК Аляксандр Мацвеевіч, рад., 706-ы сп, загінуў 2.11.1944, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

КУКСЁНАК Андрэй Лявонавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у 1941.

КУКСЁНАК Апанас Мацвеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у 1941.

КУКСЁНАК Емяльян Лявонавіч, рад., памёр ад ран 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУКСЁНАК Савелій Лявонавіч, н. у 1909, рад., загінуў.

ЛАЎРЭНАЎ Васіль Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАЎРЭНАЎ Кузьма Васільевіч, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Дзяніс Васільевіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МАНДРЫК Максім Яфімавіч, рад., прапаў без вестак.

МАНДРЫК Міхаіл Яфімавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у студзені 1941.

МАНДРЫК Платон Пятровіч, н. у 1906, гв. рад., 248-ы сп 83-й гв. сд, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў в. Кібеткі (Літва).

МАНДРЫК Фёдар Яфімавіч, н. у 1908, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 18.11.1941.

МАНДРЫК Якаў Пятровіч, н. у 1904, рад., загінуў 18.12.1941.

МАРЧАНКА Дзяніс Фёдаравіч, н. у 1918, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПРЫХОЖЫ Мікіта Аўрамавіч, рад., 854-ы Чырванасцяжны сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СТРЫК Васіль Андрэевіч, рад., прапаў без вестак.

СТУК Міхаіл Лаўрэнавіч, старш., загінуў 30.8.1943, пахаваны ў в. Качараўка Хамутоўскага р-на Курскай вобл.

СУХАДОЛАЎ Васіль Іванавіч, сярж., загінуў 3.6.1942, пахаваны ў в. Грыдзіна Стararускага р-на Ленінградскай вобл.

СУХАДОЛАЎ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1922, рад., 233-і сп 97-й сд, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СУХАДОЛАЎ Емяльян Антонавіч, н. у 1900, рад., 51-я асобная конная санрота 5-й арміі, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СУХАДОЛАЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1915, гв. рад., 2-і гв. ап, загінуў 23.8.1942, пахаваны ў в. Навагрынь Смаленскай вобл.

СУХАДОЛАЎ Лявон Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУХАДОЛАЎ Мікіта Андрэевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у 1941.

СУХАДОЛАЎ Пётр Маркавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СУХАДОЛАЎ Прохар Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СУХАДОЛАЎ Фёдар Аўрамавіч, рад., прапаў без вестак.

СУХАДОЛАЎ Ціт Іванавіч, рад., памёр ад ран 2.9.1944, пахаваны ў г. Смаленск.

СУХАДОЛАЎ Цярэнцій Аляксандравіч, рад., загінуў 22.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦУРАН Мікіта Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

ЦЯЦЮЕЎ Мікіта Пракопавіч, н. у 1908, мал. сярж., памёр ад ран 23.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАЛАПУХА Анісім Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАЛАПУХА Пётр Яфімавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАЛАПУХА Васіль Аўрамавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАСТАКОЎ Васіль Андрэевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШМУРАДКА Пётр Андрэевіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран 12.11.1943, пахаваны ў г. Омск (Расія).

ШМУРАДКА Емяльян Сідаравіч, н. у 1914, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 10.10.1941.

ШЫБЕКА Раман Малахавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯНЧАНКА Іван Навумавіч, н. у 1905, сярж., прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА ПАСТУШКІ

ВЕЛЧЫНСКІ Пётр Пракопавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак 16.8.1944.

КУКУШКІН Аляксей Фёдаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СТАРАВОЙТАЎ Барыс Емяльянавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ПЕСАЧАНКА

АСТАПАЎ Васіль Давыдавіч, рад., 491-ы Нёманскі сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

АСТАПАЎ Якаў Давыдавіч, н. у 1908, батальённы камісар, загінуў 2.10.1941.

БАГДАНАЎ Мікалай Ігаравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

БІРЫЧ Максім Лукіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВАКАР Аляксей Нічыпаравіч, рад., 618-ы сп, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў в. Медыні Кайшадорскага р-на (Літва).

ВІННІКАЎ Кузьма Ягоравіч, н. у 1895, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ГРЫШЧАНКОЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1904, рад., 612-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

ГРЫШЧАНКОЎ Пётр Мікітавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1943.

ІВАНОЎ Уладзімір Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак.

ІВАНОЎ Фёдар Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак.

ІВУС Васіль Марцінавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1945.

ІВУС Захар Піліпавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1945.

КАЗЛОЎ Аляксей Андрэевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Ільіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗЛОЎ Цімафей Ільіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1943.

КАЗЛОЎСКІ Пракоп Цітавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРПАЎ Фёдар Еўдакімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КОЗЫРАЎ Кузьма Канстанцінавіч, н. у 1894, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

КОЗЫРАЎ Яфім Канстанцінавіч, рад., 618-ы сп, загінуў 25.7.1944, пахаваны ў в. Медыні Кайшадорскага р-на (Літва).

КРЫКУНОЎ Іосіф Малахавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1945.

КРЫКУНОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1942.

КРЫКУНОЎ Міхаіл Малахавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КРЫКУНОЎ Павел Дзям'янавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАГУНОЎ Сяргей Сямёнавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПЛЕШЧАЎ Міхаіл Пятровіч, рад., 11-я мсбр, загінуў 6.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПРУДНІКАЎ Міхаіл Арцёмавіч, гв. рад., 199-ы гв. сп, загінуў 11.8.1944, пахаваны ў в. Бенуле Біржайскага р-на (Літва).

РАБЦАЎ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ТРАФІМАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ХРУШЧОЎ Яфім Васільевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШАРАЙ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ШАРАЙ Сцяпан Мацвеевіч, н. у 1901, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 30.7.1944, пахаваны ў в. Салнцэніна (Літва).

ШЫЦКАЎ Анісім Емяльянавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

ШЫЦКАЎ Ягор Паўлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА ПЛАТОНЫ

АНУЧКІН Анісім Міхайлавіч, рад., загінуў 24.6.1944, пахаваны ў м. Арэхаўск Аршанскага р-на.

ГАНЧАРОЎ Міхаіл Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПЛАТОНАЎ Андрэй Арцёмавіч, н. у 1904, рад., 127-ы батальён аэрадромнага абслугоўвання 19-га раёна авіябазіравання, прапаў без вестак 12.10.1941.

ПЛАТОНАЎ Андрэй Фаміч, н. у 1918, ст. сярж., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПЛАТОНАЎ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПЛАТОНАЎ Максім Фаміч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПУЧКОЎ Ягор Сцяпанавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СМІРНОЎ Валянцін Дзмітрыевіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШАРЭНДА Сцяпан Андрэевіч, н. у 1923, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ШЛЫК Анатоль Дзмітрыевіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШЛЫК Пётр Андрэевіч, н. у 1923, гв. рад., 15-ы гв. сп 2-й гв. Таманскай сд, загінуў 3.3.1945, пахаваны ў с. Квішэн Ольштынскага ваяводства (Польшча).

ШЛЫК Фёдар Філарэтавіч, н. у 1911, мал. лейт., 8-ы асобны аднаўленчы чыгуначны батальён 6-й асобнай чыгуначнай брыгады, загінуў 19.3.1942, пахаваны на ст. Андрыяпаль Калінінскай чыгункі.

ЯНЧЫЛЕНКА Кірыла Восіпавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА РАБЦАВА

ДАНЧАНКА Рыгор Васільевіч, лейт., 660-ы ап, загінуў 9.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

КОМЛЕЎ Марк Ігнатавіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАБЦАЎ Мікалай Лаўрэнавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАБЦАЎ Прохар Емяльянавіч, рад., памёр ад ран у ліпені 1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

ВЁСКА РОДНАЕ СЯЛО (ДЗЯРУГІ)

ВАЙЦЁНАК Васіль Сцяпанавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ВАЙЦЁНАК Іван Фаміч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАЙЛІТ Пётр Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБРОЎСКІ Якаў Рыгоравіч, н. у 1916, рад., 785-ы сп, прапаў без вестак 10.1.1945.

МІРАНОВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЛАТОНЕНКА Арцём Мікітавіч, н. у 1917, рад., 1134-ы сп, памёр ад ран 25.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПЛАТОНЕНКА Павел Мінавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ПУДАЎ Аляксей Мікітавіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПУДАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПУРЫМ Мікалай Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

САЛОДКІН Міхаіл Лаўрэнавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТАРАСЦЕНКА Іван Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 13.7.1941.

СТАРАСЦЕНКА Павел Міронавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТАРАСЦЕНКА Пётр Міронавіч, н. у 1902, рад., загінуў 16.1.1945.

ТЫСЯЧОНАК Кузьма Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1914, палітрук, прапаў без вестак.

ШАБАЛДОЎ Мікалай Арсенавіч, н. у 1909, рад., 294-ы сп 184-й сд, загінуў 23.10.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

ШАБАЛДА Мікалай Архіпавіч, н. у 1909, рад., 294-ы сп, загінуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАШАЛАЎ Павел Мікітавіч, гв. лейт., загінуў 7.3.1944, пахаваны ў в. Чырвоная Паляна Крыварожскага р-на (Украіна).

ШАШАЛАЎ Фёдар Андрэевіч, н. у 1903, рад., 1233-і сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 22.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯЗЭПАЎ Максім Канстанцінавіч, н. у 1896, рад., памёр ад ран 3.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ВЁСКА РЫБНАЕ (ХУДАЛЕІ)

БРЫК Васіль Ігнатавіч, н. у 1913, рад., 371-я сд, прапаў без вестак 7.10.1944.

БРЫК Іван Ігнатавіч, 1315-ы Мінскі сп, загінуў 3.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

БРЫК Павел Пятровіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

БРЫК Фёдар Іванавіч, н. у 1912, гв. рад., 275-ы гв. сп 91-й гв. сд, загінуў 3.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

БРЫК Яфім Пятровіч, н. у 1915, маёр, загінуў 17.1.1945.

КРАСНАБАЕЎ Генадзь Гаўрылавіч, мал. сярж., 87-ы сп, загінуў.

НАВУМЕНКА Аляксандр Барысавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1943.

РАДНОЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАДНОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАДНОЎ Пётр Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

РЫБАКОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1941.

РЫБАКОЎ Мікалай Паўлавіч, н. у 1927, рад., прапаў без вестак у 1945.

РЫБАКОЎ Усцін Паўлавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 10.10.1941.

СУХАДОЛАВА Алена Іванаўна, рад., загінула ў нямецка-фашысцкім палоне ў 1941.

СУШЧЫНСКІ Нічыпар Сцяпанавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА РЭЧКІ

БУРАКОЎ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1942.

БУРАКОЎ Нічыпар Аляксеевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

Помнік Герою Савецкага Саюза А. К. Гараўцу у в. Ског.

ДОМКІН Іван Піліпавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

ДОМКІН Пётр Ігнатавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1943.

ДУБАВЕЦ Іван Ігнатавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1941.

КРУПІН Андрэй Апанасавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

КРУПІН Сяргей Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛАНДЗЁНАК Васіль Трафімавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1944.

ЛАНДЗЁНАК Яфім Піліпавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у 1942.

ЛЕКТАРАЎ Павел Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛЯДНОВІЧ Антон Іванавіч, н. у 1920, лейт., прапаў без вестак.

ЛЯДНОВІЧ Кірыла Емяльянавіч, н. у 1917, гв. рад., 245-ы гв. сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЛЯДНОВІЧ Савелій Емяльянавіч, н. у 1911, рад., памёр ад ран 5.3.1942, пахаваны ў г. Калуга (Расія).

ЛЯДНОВІЧ Рыгор Емяльянавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЛЯДНОВІЧ Фёдар Антонавіч, н. у 1909, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў в. Альксныне (Літва).

МАРОЗАЎ Лявон Мікітавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПРУДНІКАЎ Кірыла Іосіфавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1943.

ПРУДНІКАЎ Мікалай Арцёмавіч, н. у 1912, гв. рад., 279-ы гв. сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РУСАКОЎ Іван Ігнатавіч, гв. рад., 364-ы Днепрапятроўскі гв. цяжкі сап, загінуў 4.4.1945, пахаваны ў с. Мюнхендорф (Аўстрыя).

РУСАКОЎ Мікалай Ігнатавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942.

РУСАКОЎ Тамаш Ігнатавіч, н. у 1914, гв. рад., 281-ы гв. сп 93-й гв. сд, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў г. Турды (Румынія).

СТОЛЬНІКАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1920, рад., загінуў 28.4.1942.

ФУРМАН Сцяпан Васільевіч, рад., загінуў 15.10.1944, пахаваны ў с. Сташкі (Літва).

ШВАЙКО Дзмітрый Малахавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1944.

ШВАЙКО Іван Малахавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1945.

ШВАЙКО Ягор Малахавіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1945.

ШЛЫК Сямён Максімавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА СКОГ

БАЗЫЛЕЎ Даніла Пятровіч, н. у 1910, рад., загінуў 27.11.1941, пахаваны на ст. Лоўхі (Карэлія).

БАЗЫЛЕЎ Мікалай Ігнатавіч, н. у 1923, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Патыльчэ (Літва).

БАЗЫЛЕЎ Сямён Пятровіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1943.

БАЗЫЛЕЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1925, рад., памёр ад ран 20.8.1944, пахаваны ў в. Пасудонэ-Вельке (Літва).

ДУБОЎСКІ Іван Тарасавіч, гв. рад., 27-ы гв. сп, загінуў 28.4.1945, на касе Фрыгі-Нерунг (Германія).

ЖЫГАЛАЎ Міхаіл Ільіч, н. у 1912, старш., 1127-ы сп 337-й сд, загінуў 12.3.1942 ў Харкаўскай вобл. (Украіна).

ЖЫГАЛАЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1941.

ЖЫГАЛАЎ Сямён Ануфрыевіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1944.

ЖЫГАЛАЎ Рыгор Пятровіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

ІВУС Васіль Маркавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІВУС Захар Піліпавіч, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў в. Войтбунішкі (Літва).

ЛАПУНОЎ Рыгор Мікалаевіч, н. у 1922, ст. сярж., прапаў без вестак 26.9.1941.

ЛШАЁЎ Уладзімір Дзям'янавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУШКІН Павел Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ФЁДАРАЎ Лявон Сяргеевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ХЛАПКОЎ Піліп Прохаравіч, н. у 1910, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ЧУПІК Іван Якаўлевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЧУПІК Максім Цярэнцьевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШАРАКОЎ Аляксандр Цярэнцьевіч, н. у 1923, гв. мал. лейт., 245-ы гв. сп, загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРАКОЎ Лявон Раманавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ШАРАКОЎ Яфім Раманавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак 6.9.1944.

ШУМАРОЎ Іван Андрэевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 24.6.1941.

ЮРКУС Уладзімір Эдуардавіч, н. у 1922, сярж., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ФІЛЁВА

АГАНЕЕЎ Сяргей Іванавіч, гв. рад., 45-ы гв. сп, загінуў 4.7.1944, пахаваны ў в. Жаймелы Укмергскага р-на (Літва).

АСТРАЎНЁЎ Іосіф Сямёнавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

АСТРАЎНЁЎ Пётр Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у красавіку 1943.

АСТРАЎНЁЎ Якаў Аляксеевіч, н. у 1916, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 24.9.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

БАБКОЎ Савелій Іванавіч, н. у 1909, рад., 262-і Нёманскі сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Жвігржайцэ Шаўляйскага р-на (Літва).

БІЗУНОЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941.

БІЗУНОЎ Кандрат Сцяпанавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1941.

ДАВЫДАЎ Мікіта Міхалаевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДАВЫДАЎ Павел Герасімавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1944.

ДАВЫДАЎ Пётр Герасімавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1944.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Кузьма Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗЛОЎСКІ Іосіф Якаўлевіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1945.

СТОЛЬНІКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1900, рад., загінуў у 1944.

ШЫКАЎ Цімафей Цімафеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ФУРМАНЫ

МІРОНАЎ Даніла Захаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

МІРОНАЎ Дзмітрый Захаравіч, н. у 1923, сярж., загінуў 8.2.1944.

МІРОНАЎ Іван Сямёнавіч, н. у 1924, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

ПАЎЛАЎ Сямён Якаўлевіч, н. у 1924, рад., загінуў у 1945.

ПАЎЛАЎ Фёдар Марцінавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФУРМАН Антон Андрэевіч, н. у 1912, рад., 297-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Янге (Літва).

ФУРМАН Лука Андрэевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ФУРМАН Лукаш Сяргеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФУРМАН Лявон Кандратавіч, н. у 1911, гв. рад., 1-я гв. сд, памёр ад ран 25.12.1942, пахаваны ў г. Калач Валгаградскай вобл.

ФУРМАН Ягор Андрэевіч, рад., 1231-ы Нёманскі сп, загінуў 17.10.1944.

ВЁСКА ЦЫПКІ

ГАНЧАРОЎ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у 1941.

ГАНЧАРОЎ Фёдар Мікалаевіч, гв. рад., 58-ы гв. сп, загінуў 20.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗАЙЦАЎ Арсен Паўлавіч, гв. ст. сярж., загінуў 13.7.1943.

КАЗЛОЎ Захар Пятровіч, рад., 1073-і Львоўскі сп, загінуў 24.12.1944, пахаваны ў с. Кілімартонц, за 26 км на паўднёвы захад ад г. Будапешт (Венгрыя).

КОМЛЕЎ Андрэй Аляксандравіч, н. у 1916, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

МАНДРЫК Герасім Піліпавіч, н. у 1912, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 18.3.1942.

МЫСЛІВЕЦ Лявон Рыгоравіч, гв. мал. сярж., 167-ы гв. сп 1-й гв. Маскоўска-Мінскай сд, загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЫСЛІВЕЦ Мікалай Рыгоравіч, рад., загінуў у 1941.

ПЕЧКІН Васіль Герасімавіч, н. у 1920, рад., 445-ы асобны сапёрны батальён, прапаў без вестак 1.9.1944.

СІДНЕЎ Анатоль Герасімавіч, старш., памёр ад ран 8.5.1945, пахаваны ў г. Кюстрын (Германія).

ШАСТОЎСКІ Іосіф Ермалаевіч, н. у 1918, рад., загінуў у нямецкім палоне 7.9.1942.

ШАСТОЎСКІ Пётр Кандратавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАСТОЎСКІ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1924, гв. сярж., 91-ы гв. сп 31-й гв. сд, загінуў 10.4.1945, пахаваны ў прыгарадзе Калінінграда.

ВЁСКА ЦЯСЫ

АВЕРЧАНКА Васіль Іванавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

АВЕРЧАНКА Захар Якаўлевіч, н. у 1919, ваенны інжынер 3-га рангу, загінуў 14.3.1943.

АВЕРЧАНКА Іван Якаўлевіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

АВЕРЧАНКА Рыгор Якаўлевіч, ваенны інжынер 3-га рангу, прапаў без вестак 9.9.1941.

ВІНАКУРАЎ Іван Ягоравіч, гв. рад., загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАНЧАРОЎ Мікалай Тарасавіч, гв. рад., 46-ы сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГІБАШОЎ Іван Емяльянавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1944.

ГІБАШОЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1913, мал. палітрук, загінуў у 1943.

ГІБАШОЎ Прохар Раманавіч, н. у 1916, рад., 59-ы сп, загінуў 19.12.1942, пахаваны ў с. Арол былога Варашылаўскага р-на Пермскай вобл. (Расія).

ЧАРНЫШОЎ Якаў Яфімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1944.

ШАПРУНОЎ Макар Андрэевіч, н. у 1913, ст. лейт., загінуў у 1942.

ШАПРУНОЎ Малах Кузьміч, н. у 1913, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд., загінуў 13.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

ШАПРУНОЎ Самуіл Антонавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАПРУНОЎ Сямён Андрэевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1944.

ШАПРУНОЎ Фёдар Кузьміч, н. у 1920, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ВЁСКА ШЧЫТОЎКА

БАГДАНАЎ Міхаіл Цітавіч, гв. рад., 167-ы гв. сп 1-й гв. Маскоўска-Мінскай сд, памёр ад ран 10.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАПЕЕЎ Мікіта Ануфрыевіч, н. у 1914, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГАПЕЕЎ Міхаіл Ануфрыевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДЗЕХЦЯРОЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1923, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

ЖУРАЎЛЁЎ Рыгор Пятровіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖУРАЎЛЁЎ Тарас Міхайлавіч, н. у 1915, прапаў без вестак у 1941.

КРУПЕНЯ Пётр Максімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1942.

МАРОЗАЎ Сямён Амбросавіч, н. у 1918, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

СІНЦАРАЎ Сцяпан Ільіч, н. у 1910, гв. рад., 279-ы гв. сп 91-й гв. сд, загінуў 7.10.1944, пахаваны ў в. Гайлюны Расяйнянскага р-на (Літва).

ВЁСКА ШЫЛЫ

БІЗУНОЎ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БІЗУНОЎ Фядос Клімавіч, н. у 1904, рад., памёр ад ран 26.7.1944, пахаваны ў в. Ліепы Кайшадорскага р-на (Літва).

БОБРЫКАЎ Пракоп Сяргеевіч, н. у 1899, рад., загінуў 16.9.1942.

БУРАЧКОЎ Іван Спірыдонавіч, н. у 1914, гв. ст. сярж., 249-ы гв. сп 91-й гв. сд, прапаў без вестак 10.2.1945.

ВОЛКАЎ Павел Кузьміч, рад., прапаў без вестак.

ГРЫШАНАЎ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1920, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

МАКСІМАЎ Павел Харытонавіч, н. у 1923, рад., 785-ы сп 144-й Віленскай Чырванасцяжнай сд, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Будвеціс Каўнаскага р-на (Літва).

ОСІПАЎ Міхаіл Антонавіч, рад., памёр ад ран 25.10.1944, пахаваны ў в. Пільвішкі на беразе ракі Пільва (Літва).

СТРАГАЛЬСКІ Сцяпан Антонавіч, н. у 1924, рад., 294-ы сп 184-й сд, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Пусцельніжкі (Літва).

ЯРОШЧАНКА Максім Фёдаравіч, н. у 1913, рад., 1108-ы сп, прапаў без вестак 4.1.1945.

ЯРОШЧАНКА Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ВЁСКА ШЫРКІ

ГАЛЬКОЎ Макар Нічыпаравіч, рад., 711-ы сп, загінуў 26.6.1944, пахаваны ў в. Пятрышкі Кайшадорскага р-на (Літва).

ГАПЕЕЎ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

ГАРАДЗЕЦКІ Антон Піліпавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЛЕБЧАНКА Восіп Ігнатавіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1945.

ГЛЕБЧАНКА Дзмітрый Ягоравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 7.7.1941.

ГЛЕБЧАНКА Іван Емяльянавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГЛЕБЧАНКА Павел Ягоравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗІНОВЕНКА Канстанцін Іванавіч, н. у 1918, пам. кам. узвода, прапаў без вестак.

КРЫЛУТАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1943.

КРЫЛУТАЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1944.

ЛАБАЦКІ Якаў Сямёнавіч, рад., 558-ы сп, загінуў 16.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАГУНОЎ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак.

ЛЯХОЎСКІ Аляксандр Віктаравіч, н. у 1900, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

МАШЭРА Даніла Міхайлавіч, н. у 1919, старш. роты, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАШЭРА Мікіта Ануфрыевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАШЭРА Фёдар Міхайлавіч, рад., загінуў 6.2.1945.

ШТАЛЕНКА Ніканор Пятровіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

САВІЦКІ Васіль Канстанцінавіч, н. у 1911, гв. рад., 61-ы гв. сп 19-й гв. Рудненскай сд, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУМАРОЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1911, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 6.9.1944, пахаваны ў в. Гневы Шак'яйскага р-на (Літва).

ЯНЧЫЛЕНКА Мікалай Андрэевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Рыгор Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛЕНКА Уладзімір Андрэевіч, рад., загінуў 6.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ЯНОЎШЧЫНА

БЫКАЎ Фёдар Дзям'янавіч, н. у 1914, гв. рад., 58-ы сп, загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВАКАР Аляксей Іванавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1945.

ВАКАР Ануфрый Іванавіч, н. у 1909, рад., загінуў 9.9.1941.

ВАКАР Іван Ануфрыевіч, н. у 1925, рад., загінуў 24.1.1944.

ВАКАР Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1945.

ВАКАР Пётр Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАКАР Рыгор Аляксеевіч, рад., 416-ы мін. полк загінуў 21.2.1945, пахаваны ў в. Золач (Польшча).

ВАКАР Сцяпан Пракопавіч, н. у 1906, рад., 19-ы р-н авіяцыйнага базіравання, прапаў без вестак 12.10.1941.

ВАКАР Ягор Пракопавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КІБІС Ягор Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЛАЎРЭНАЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1902, рад., загінуў у 1943.

ЛАЎРЭНАЎ Кузьма Васільевіч, н. у 1911, старш., прапаў без вестак 22.6.1941.

СТРЫК Васіль Андрэевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1941.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АПЕЧКІ

БАРКАВЕЦ Фядос Радзівонавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ГАРДЗЕЦКІ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРДЗЕЦКІ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1906, ст. лейт., загінуў.

ГАРДЗЕЦКІ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1919, лейт., 63-і тп, загінуў 23.6.1941, пахаваны ў с. Радзеха Львоўскай вобл. (Украіна).

ГАРДЗЕЦКІ Цімафей Трафімавіч, н. у 1909, рад., 262-і сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КУРАНЦОЎ Іван Лявонавіч, н. у 1906, мал. сярж., 449-ы сп 144-й Віленскай сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУРАНЦОЎ Канстанцін Лявонавіч, рад., загінуў.

КУРАНЦОЎ Раман Лявонавіч, рад., загінуў.

ПАЎЛОЎСКІ Дзмітрый Яфімавіч, н. у 1920, сярж., прапаў без вестак 3.10.1941.

ПАЎЛОЎСКІ Сцяпан Фаміч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫЦЬКОЎСКІ Фёдар Паўлавіч, н. у 1912, гв. сярж., 15-ы гв. кп, загінуў 15.11.1943, пахаваны ў в. Хаткі Лоеўскага р-на Гомельскай вобл.

ШЫЦЬКОЎСКІ Якаў Сямёнавіч, лейт., загінуў 22.2.1944.

ВЁСКА АСІНАЎКА

АПЯЧОНАК Пётр Паўлавіч, н. у 1926, рад., 63-і інжынерна-сапёрны батальён 63-й асобнай інжынерна-сапёрнай брыгады, загінуў 28.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

АРНАШТ Уладзімір Францавіч, рад., загінуў.

БУРМАК Васіль Давыдавіч, рад., 291-ы сп, загінуў 22.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗІВАС Ягор Цярэнцьевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАРУБІЦКІ Васіль Прохаравіч, н. у 1914, матрос, загінуў у г. Севастопаль.

ЗАРУБІЦКІ Іван Нічыпаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАРУБІЦКІ Іван Ягоравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАРУБІЦКІ Мікалай Ільіч, н. у 1922, мал. лейт., прапаў без вестак 19.4.1945 у г. Берлін.

ЗАРУБІЦКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1923, рад., 599-ы сп 145-й сд, загінуў 11.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЗАРУБІЦКІ Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1917, лейт., загінуў.

ЗАРУБІЦКІ Міхаіл Ягоравіч, гв. лейт., 49-я гв. механізаваная Камянец-Падольская брыгада, загінуў, пахаваны ў в. Нувасюлка-Скалацкая Цярнопальскай вобл. (Украіна).

ЗАРУБІЦКІ Пётр Іванавіч, гв. рад., 192-і сп, загінуў 10.6.1944, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ЗАРУБІЦКІ Фёдар Прохаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЗАРУБІЦКІ Ягор Сяргеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ЗАРУБІЦКІ Яўцюх Нічыпаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПАРЭПКА Васіль Мартынавіч, н. у 1921, мал. сярж., загінуў 23.9.1943, пахаваны ў с. Кулебіўка Новамаскоўскага р-на Днепрапятроўскай вобл. (Украіна).

ПАРЭПКА Пётр Міхайлавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ІШІЧУЛІН Мікалай Васільевіч, н. у 1926, рад., 785-ы сп 144-й сд, прапаў без вестак 16.1.1945.

ТРУХАНЕНКА Аляксандр Яфрэмавіч, н. у 1911, сярж., 360-ы сп, памёр ад ран 25.4.1945, пахаваны ў с. Хошсуперстэч (Венгрыя).

ВЁСКА АТРАДНАЕ (АБІДАЎКА)

ГАШАК Лявон Сямёнавіч, яфр., загінуў 14.2.1945, пахаваны ў г. Веймар (Германія).

ГАШАК Якаў Рыгоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЖЫДЗЕЛЕЎ Ягор Міхайлавіч, н. у 1913, ст. лейт., загінуў у Венгрыі 29.3.1945.

ПАРЭПКА Ягор Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ШАЎКУН Мікалай Сяргеевіч, н. у 1919, мал. лейт., прапаў без вестак.

ШАЎКУН Савелій Савельевіч, н. у 1924, сярж., загінуў у 1944.

ШЫБЕКА Мікіта Трафімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯКІМОВІЧ Якаў Сямёнавіч, н. у 1910, рад., загінуў у чэрвені 1941 ля в. Кісялёва Мінскага р-на.

ВЁСКА БУРБІН

АКУЛЁНАК Аляксей Арцёмавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АСТАПАЎ Іван Емяльянавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

АФАНАСЕНКА Канстанцін Мікітавіч, рад., 455-ы сп, загінуў 20.3.1945, пахаваны на беразе возера Вітшторкерзее недалёка ад г. Гданьск (Польшча).

БАРЫСАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВОЛЧЫК Валяр'ян Іосіфавіч, н. у 1907, рад., памёр ад ран 25.11.1944, пахаваны ў м. Цыкраў (Латвія).

ВОЛЧЫК Іван Іосіфавіч, н. у 1903, рад., 1229-ы сп, памёр ад ран 19.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

ВЫШЫНСКІ Антон Казіміравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ГЛАЗДОЎСКІ Іван Васільевіч, н. у 1911, лейт., прапаў без вестак у 1943.

ДЗЯМЕШЧАНКА Мікіта Кірылавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1944.

КОНАНАЎ Радзівон Васільевіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КОНАНАЎ Сцяпан Пятровіч, н. у 1913, мал. лейт., загінуў пад Белгарадам у 1943.

КОХ Аляксандр Анісімавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1944.

КРАЎЦОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1920, гв. сярж., 94-ы гв. сп 30-й гв. Чырванасцяжнай сд, загінуў 13.12.1942, пахаваны ў в. Малое Кропатава Сычэўскага р-на Смаленскай вобл.

КУРАНЦОЎ Васіль Марцінавіч, н. у 1923, мал. сярж., загінуў 9.9.1944, пахаваны ў в. Каўшыры Віцебскай вобл.

ЛАМАКІН Міхаіл Піліпавіч, н. у 1907, рад., загінуў пад Курскам у 1943.

ЛАМАКІН Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛІСАЎ Васіль Пятровіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАЛОНСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1906, рад., загінуў пад Растовам у 1941.

ПАЛОНСКІ Лявон Фёдаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЛОНСКІ Парфірый Іванавіч, н. у 1912, рад., загінуў пад Сталінградам у 1943.

РАЙСАН Міхаіл Васільевіч, лейт., памёр ад ран 12.10.1943.

СПАТКАЙ Іван Міхайлавіч, н. у 1925, сярж., 729-ы сп, прапаў без вестак 29.12.1944.

ЦВЯТКОЎ Іван Ягоравіч, мал. лейт., загінуў 23.8.1943.

ШАРЭНДА Фёдар Фёдаравіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 6.4.1942.

ВЁСКА ВІДОКІ

ДЗЕГАЛЕВІЧ Станіслаў Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОГАЛЬ Захар Дзмітрыевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЖЭВЕЛАЎ Сямён Абрамавіч, н. у 1913, рад., памёр ад ран 8.1.1942.

КАЦЮШЭНКА Аляксандр Мікітавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОЗІК Пётр Тамашавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЧУЛЬСКІ Генрых Вітольдавіч, рад., прапаў без вестак.

ПАЛЯШКЕВІЧ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак.

САРОКІН Ягор Ісакавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАРАХОНЬКА Фёдар Ісаевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫБЕКА Аляксандр Абрамавіч, н. у 1920, ст. сярж., 122-я Гатчынская сд, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў Эстоніі.

ЯЦКО Станіслаў Віктаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1943.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ПЯРЭСПА

АЛЕКСАНДРОВІЧ Ягор Адамавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПАЧОЎ Мікалай Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак.

КАЦАР Антон Васільевіч, мал. лейт., прапаў без вестак.

МАГУЧЫ Андрэй Мікітавіч, н. у 1900, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1945.

ШЫЛЬКО Іван Данілавіч, н. у 1904, рад., 291-ы Ковенскі сп 63-й Віцебскай сд, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ГЛЕБАЎСК

БЯРГОВІН Іван Раманавіч, н. у 1915, сярж., прапаў без вестак.

ВАСІЛЕЎСКІ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРДЗЕЦКІ Іван Антонавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ГАЎРЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАРОНІН Віктар Сцяпанавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у 1941.

ДАРОНІН Мікалай Барысавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАРОНІН Пётр Яфімавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак.

ЖЫДЗЕЛЕЎ Павел Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЖЫДЗЕЛЕЎ Халімон Міхайлавіч, н. у 1917, матрос, прапаў без вестак.

ЖЫДЗЕЛЕЎ Ягор Міхайлавіч, ст. лейт., 1290-ы сп, загінуў 29.3.1945.

КАВАЛЁЎ Харытон Арцёмавіч, кап., загінуў 23.8.1942.

КУЧКО Мікалай Фёдаравіч, н. у 1919, мал. сярж., 271-ы мінп, загінуў 13.7.1943, пахаваны ў с. Прохараўка Аляксандраўскага р-на Курскай вобл.

ЛУЦЫКОВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ЛУЦЫКОВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

НЯФЁДАЎ Канстанцін Фядосавіч, н. у 1917, рад., 1229-ы Віцебскі сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАДАЛІНСКІ Пётр Паўлавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАЛАВІНСКІ Юзаф Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

РУКАЛЬ Андрэй Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

РУКАЛЬ Ягор Дзям'янавіч, н. у 1923, рад., 449-ы сп, памёр ад ран 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СВІНАЛУП Іван Мікалаевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ЦАРЫКАЎ Іван Уладзіміравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯРМОШКА Іван Васільевіч, н. у 1920, рад., 701-ы сп 142-й Чырванасцяжнай сд 23-й арміі, загінуў 3.8.1941.

ЯРМОШКА Фёдар Рыгоравіч, н. у 1900, рад., 1229-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 18.10.1944.

ВЁСКА ДАРГЕЙКІ

КАСЬЯНАЎ Сямён Пракопавіч, рад., 30-ы сп, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ПАШКЕВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ТРУЛОЎСКІ Іван Іосіфавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЫБУЛЬСКІ Емяльян Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАПОЛЛЕ

БАКАНОЎСКІ Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1925, гв. лейт., 84-ы гв. сп, загінуў 7.9.1943, пахаваны на хут. Старабешава Данецкай вобл. (Украіна).

БУДНЫ Антон Пятровіч, н. у 1895, рад., 846-ы ап 277-й сд, загінуў 21.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

БУЛЫГА Дзяніс Апанасавіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБРОЎСКІ Іван Дзям'янавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАРЖАНЕЎСКІ Мечыслаў Вікенцьевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОРНЕЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРЧАНКА Патап Пятровіч, н. у 1898, рад., 584-ы сп, загінуў 25.3.1945, пахаваны на заходнім беразе р. Вісла ля г. Гданьск (Польшча).

МАРЧАНКА Дзям'ян Фадзеевіч, рад., прапаў без вестак.

МАЦВЕЕЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак.

МАЦВЕЕЎ Міхаіл Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

МАЦВЕЕЎ Сямён Іванавіч, н. у 1907, рад., загінуў 28.7.1944, пахаваны у в. Тайкуны Алітускага р-на (Літва).

МАЦВЕЕЎ Фёдар Пятровіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАДЖАРАЎ Ягор Ягоравіч, яфр., загінуў 2.12.1942, пахаваны ў г. Панявежыс (Літва).

ПРОХАРАЎ Навум Барысавіч, н. у 1909, гв. ст. сярж., загінуў 3.4.1944, пахаваны ў в. Алекіна Пскоўскага р-на Пскоўскай вобл.

ПРОХАРАЎ Палікарп Мікалаевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПРОХАРАЎ Пракоп Барысавіч, н. у 1907, рад., 279-ы сп, загінуў 3.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПРЫСТАЎКА Сямён Емяльянавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦАРАЎ Дзмітрый Апанасавіч, лейт., загінуў у 1943.

ЦАРАЎ Мяфодзій Нічыпаравіч, н. у 1920, лётчык, прапаў без вестак.

ЦАРАЎ Пётр Нічыпаравіч, н. у 1924, гв. мал. лейт., 24-ы гв. сп, загінуў 23.3.1943, пахаваны ў с. Радзівонаўка Крыварожскага р-на Днепрапятроўскай вобл. (Украіна).

ВЁСКА КАРАЛІ

АЛЕЦКІ Генадзь, рад., прапаў без вестак.

АШУРАК Яфім Аляксандравіч, н. у 1903, рад., 1229-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў п. Ступайцэ (Літва).

КАЗАКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРЫЦКІ Мітрафан Мікітавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРЫЦКІ Павел Мікітавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

КРЫЦКІ Рыгор Мікітавіч, рад., 1293-і Чырванасцяжны Брэсцкі сп, прапаў без вестак 11.10.1944.

КУПРАЁНАК Андрэй Прохаравіч, рад., прапаў без вестак.

ЛУКАШЭВІЧ Леанід Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАЦЮШАЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЮШКЕВІЧ Давыд Пятровіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

П. С. Шанцялёў.

ВЁСКА ЛАПАТНІКІ

АЎЧЫНКА Аляксей Дзям'янавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАРЭЙША Пётр Яфрэмавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРЭЙША Фёдар Міхайлавіч, рад., 622-і сп, загінуў 12.7.1944, пахаваны на востраве Койвісары (Балтыйскае мора).

БАРЭЙША Ціт Цітавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУРДА Аляксей Захаравіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУРДА Любоў Пятроўна, ваеннаслужачая, прапала без вестак.

ЛУТАЎЦОЎ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1908, рад., 1069-ы сп, загінуў 18.3.1945, пахаваны ў в. Буххольц (Германія).

ЛУЦЫКОВІЧ Пётр Захаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА МАЛАЯ БЕЛІЦА

БУЕВІЧ Іван Вацлававіч, рад., загінуў.

ВЫШЫНСКІ Антон Адольфавіч, рад., загінуў.

ЛАБАЦЭВІЧ Міхаіл Станіслававіч, н. у 1923, рад., 673-і сп 220-й сд, загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СТАНКЕВІЧ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 19.8.1942.

ВЁСКА МАЛАЯ ПЯРЭСПА

ДОГЕЛЬ Васіль Ігнатавіч, рад., загінуў 17.1.1945, пахаваны ў в. Баркава (Польшча).

ЗАЙЦАЎ Уладзімір Піліпавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЗАЙЦАЎ Фёдар Піліпавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

КАРПАЧОЎ Еўдакім Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КАРПАЧОЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1913, рад., памёр ад ран 21.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЛІК Канстанцін Ягоравіч, н. у 1924, старш., загінуў 21.10.1944, пахаваны ў с. Махарэзь (Польшча).

КУЛІК Міхаіл Андрэевіч, н. у 1924, рад., 1188-ы сп 357-й сд, загінуў 22.9.1944, пахаваны на хут. Урлас (Латвія).

ПАСІКАЎ Канстанцін Сямёнавіч, палітрук, загінуў 7.12.1942.

СІНІЧЭНКА Андрэй Навумавіч, н. у 1910, мал. сярж., загінуў 7.3.1943, пахаваны ў в. Лукіна Бельскага р-на Смаленскай вобл.

ШАНЦЯЛЁЎ Павел Сяргеевіч, н. у 1915, рад., загінуў 18.4.1945, пахаваны ў г. Альтнюстрынхен (Германія).

ВЁСКА МАНГОЛІЯ

ЗАРУБІЦКІ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

КАНАРСКІ Дзмітрый Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЫБЕКА Уладзімір Ягоравіч, н. у 1920, рад., загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА МАРГОЙЦЫ

БАХМЕТАЎ Аляксандр Васільевіч, мал. сярж., прапаў без вестак.

БРОДСКІ Андрэй Мікалаевіч, рад., загінуў 7.12.1943.

ЗАЙЦАЎ Уладзімір Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЗАЙЦАЎ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1914, ваентэхнік 2-га рангу, прапаў без вестак восенню 1941.

ЗАЙЦАЎ Ягор Барысавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАМУШЭНКА Андрэй Ягоравіч, н. у 1912, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне ў кастрычніку 1944.

КАМУШЭНКА Васіль Дзмітрыевіч, рад., 926-ы сп, загінуў 29.4.1945, пахаваны на хут. Зауберг (Германія).

КАМУШЭНКА Васіль Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

КАВАЛЕЎСКІ Сцяпан Аляксеевіч, кап., 820-ы сп, памёр ад ран 24.4.1945, пахаваны ў с. Беерфельдэ (Германія).

ЛАБАЦЭВІЧ Казімір Вікенцьевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МАЛАХАЎ Уладзімір Цярэнцьевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

НАВАКОВІЧ Нічыпар Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЧАШЫНСКІ Барыс Данілавіч, н. у 1899, рад., 226-ы сп 63-й Віцебскай сд, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў в. Далвалговічы Каўнаскага р-на (Літва).

ЧАШЫНСКІ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1914, гв. лейт., 162-і гв. бап, загінуў у паветраным баі 8.5.1945.

ЧАШЫНСКІ Феафан Аляксеевіч, мал. лейт., 797-ы сп, загінуў 6.10.1944.

ЯКУШ Васіль Малахавіч, н. у 1923, рад., 294-ы сп 184-й сд, памёр ад ран 4.8.1944, пахаваны ў в. Анжабудзе (Літва).

ВЁСКА МЯНЮЦЕВА

БАГДАНАЎ Якаў Іосіфавіч, н. у 1912, рад., загінуў 9.7.1942, пахаваны ў в. Катовічы Людзінаўскага р-на Арлоўскай вобл. (Расія).

БАРАШЭВІЧ Канстанцін Арцёмавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЖВІКАЎ Міхаіл Васільевіч, гв. рад., загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАНАРСКІ Дзмітрый Цімафеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КУЛІК Аляксей Канстанцінавіч, н. у 1992, рад., прапаў без вестак у 1944.

КУЛІК Васіль Назаравіч, рад., прапаў без вестак.

КУЛІК Сцяпан Назаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 26.8.1942.

ЛІЦВІНКА Фёдар Ігнатавіч, н. у 1926, рад., загінуў 22.1.1945.

ЛІЦВІНАЎ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1911, рад., 1231-ы сп 371-й сд, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МАКАВЕЦКІ Аляксандр Мінавіч, рад., прапаў без вестак.

МАКАВЕЦКІ Аляксей Арцёмавіч, н. у 1906, рад., 612-ы сп, памёр ад ран 20.9.1944, пахаваны ў в. Выпля (Літва).

МАКАВЕЦКІ Анатоль Карнеевіч, рад., прапаў без вестак.

МАКАВЕЦКІ Дзмітрый Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак.

МАКАВЕЦКІ Ілья Васільевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у 1943.

ПАШКЕВІЧ Аляксей Андрэевіч, н. у 1913, рад., загінуў 26.2.1944.

ПАШКЕВІЧ Барыс Сцяпанавіч, н. у 1915, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў Літве.

ПАШКЕВІЧ Віктар Пятровіч, рад., 903-і сп, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў в. Юра (Літва).

ПАШКЕВІЧ Іван Паўлавіч, гв. яфр., 150-ы гв. сп, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАШКЕВІЧ Іван Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

ПАШКЕВІЧ Даніла Андрэевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАШКЕВІЧ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

РАДКЕВІЧ Антон Міхайлавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

РАДКЕВІЧ Сямён Трафімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

УРОДА Марк Якаўлевіч, н. у 1912, рад., загінуў 26.7.1941.

ВЁСКА МЯШЧЭНЦЫ

БЫЧКОЎСКІ Іван Уладзіміравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЫЧКОЎСКІ Ягор Уладзіміравіч, н. у 1919, матрос, загінуў 2.7.1945.

БЯРГОВІН Пётр Фёдаравіч, н. у 1918, гв. мал. лейт., загінуў 30.6.1944.

ДЗЯГЕЛЬ Фёдар Карнеевіч, рад., загінуў.

КАВАЛЕЎСКІ Пётр Андрэевіч, рад., загінуў.

КЛІМОВІЧ Аляксей Макаравіч, рад., памёр ад ран.

ЛУГАЎЦОЎ Павел Апанасавіч, н. у 1918, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, загінуў у 1941.

ЛУГАЎЦОЎ Рыгор Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШСАРЭНКА Сямён Фёдаравіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ХАДОРЫК Пётр Сямёнавіч, н. у 1922, рад., 939-ы сп 306-й Рыбшаўскай сд, загінуў 15.9.1944, пахаваны ў в. Станес (Латвія).

ХАДОРЫК Ягор Іванавіч, н. у 1920, рад., загінуў у верасні 1941.

ХАЛЕЦКІ Аркадзь Васільевіч, н. у 1925, рад., памёр ад ран 14.10.1944, пахаваны ў в. Грыбжане (Літва).

ХАЛЕЦКІ Генадзь Васільевіч, рад., загінуў.

ХАЛЕЦКІ Канстанцін Васільевіч, рад., памёр ад ран.

ВЁСКА НОВАЯ БЕЛІЦА

БАРЫСАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БУЕВІЧ Іван Вацлававіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРЧОНАК Іван Васільевіч, рад., загінуў.

ГАРЧОНАК Канстанцін Васільевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРЧОНАК Мікалай Васільевіч, н. у 1910, палітрук, загінуў у 1941, пахаваны ў г. Тула.

ГАРЧОНАК Пётр Васільевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРЧОНАК Сцяпан Васільевіч, рад., загінуў.

КЛІМОВІЧ Піліп Сямёнавіч, рад., памёр ад ран.

КЛІМОВІЧ Ягор Піліпавіч, н. у 1919, рад., загінуў 20.12.1941.

КЛІМОВІЧ Ягор Іванавіч, рад., памёр ад ран.

ЛЫЧКОЎ Мікалай Міронавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАКАВЕСАЎ Антон Апанасавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЕЛЯШКЕВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1913, гв. рад., 206-ы гв. сп 69-й гв. сд 2-й ударнай арміі, загінуў 27.12.1944, пахаваны ў с. Асеціянкі Кіраваградскай вобл. (Украіна).

МІНІЦКІ Станіслаў, рад., загінуў.

МІНІЦКІ Фелікс, рад., загінуў.

МІРЭЙКА Яфім Лявонавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

СЕЛІТОЎСКІ Даніла Мікалаевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СМЕЛЯКОЎ Іван Захаравіч, н. у 1903, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 2.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЦЕРЛІКАЎ Лаўрэн, рад., загінуў.

ШАСТАКОЎ Павел Уладзіміравіч, н. у 1910, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЮРЧАНКА Анатоль Фёдаравіч, н. у 1919, мал. сярж., загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРЧАНКА Антаніна Фёдараўна, н. у 1923, мал. сярж., загінула 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРЧАНКА Фёдар Іовіч, рад., загінуў.

ЯНУШКЕВІЧ Мікалай Мікітавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯНУШКЕВІЧ Сямён Рыгоравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯРМОШКА Фёдар Рыгоравіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 28.10.1944, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

ВЁСКА НЯРЭЙША

БУРДО Пракоп Пракопавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЕРМАЛОВІЧ Цімафей Іванавіч, н. у 1907, сярж., прапаў без вестак 19.7.1942.

КАВАЛЕНКА Уладзімір Захаравіч, н. у 1921, сярж., загінуў у сакавіку 1945 у Германіі.

КОНАНАЎ Іван Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

КОНЫШАЎ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУЦАЙКОВІЧ Васіль Сяргеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУЦАЙКОВІЧ Дзмітрый Антонавіч, н. у 1923, рад., 1188-ы сп, памёр ад ран 14.10.1944, пахаваны ў в. Грыбжане (Літва).

ЛУЦАЙКОВІЧ Мікалай Усцінавіч, н. у 1923, гв. рад., 27-ы сп, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛУЦАЙКОВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЦІЦЯНКОЎ Пётр Герасімавіч, гв. мал. сярж., 53-я гв. сд, загінуў 24.1.1944.

ШАСТАКОЎ Аляксей Прохаравіч, н. у 1924, рад., 403-і сп 145-й сд 43-й арміі, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў н. п. Белая Школа Біржайскага р-на (Літва).

ВЁСКА ОЎСІШЧА

ВЯРЫГА Даніла Паўлавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ЗЯМЦОЎ Дзмітрый Цімафеевіч, лейт., загінуў 16.11.1943.

КАЗЛОЎСКІ Кузьма Паўлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАМІНСКІ Пётр Марцінавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

КРАЎЧАНКА Іван Васільевіч, н. у 1904, рад., 781-ы сп, памёр ад ран 5.3.1945, пахаваны ў г. Бартошьца Ольштынскага ваяводства (Польшча).

КУЛЯШОЎ Дзмітрый Апанасавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

КУЛЯШОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, рад., 151-я асобная штрафная рота 61-й арміі, загінуў 7.8.1944.

ЛУГАЎЦОЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1898, рад., 449-ы сп, памёр ад ран 5.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАНАНКОЎ Ціхан Паўлавіч, палк., 790-ы ап, загінуў 20.2.1945.

МАЦЮШАЎ Аляксей Дзмітрыевіч, н. у 1916, маёр, загінуў 9.9.1943.

МАЦЮШАЎ Васіль Захаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЦЮШАЎ Кузьма Захаравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЦЮШАЎ Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАЦЮШАЎ Міхаіл Кузьміч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1945.

МАЦЮШАЎ Сцяпан Захаравіч, н. у 1907, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

МУРАШКА Навум Іванавіч, н. у 1915, сярж., загінуў 1.3.1942, пахаваны ў в. Вялікае Монтрава Цвярской вобл. (Расія).

ПАЛОНІК Фёдар Харытонавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ПАЛЯКОЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1912, гв. сярж., 72-я гв. сд, прапаў без вестак.

ХЛЫШЧАНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

ХЛЫШЧАНКА Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

ХЛЫШЧАНКА Якаў Сцяпанавіч, н. у 1905, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Будвеціс (Літва).

ЮРАНАЎ Васіль Кірылавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЮРАНАЎ Васіль Іванавіч, рад., 148-ы сп, загінуў 1.2.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЮРАНАЎ Васіль Сцяпанавіч, рад., н. у 1910, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЮРАНАЎ Іван Дзмітрыевіч, рад., памёр ад ран.

ЯКУШ Несцер Дзмітрыевіч, мал. лейт., загінуў у 1941.

ВЁСКА ПОЛЫМЯ

БАГДАНАЎ Аляксей Кірылавіч, н. у 1913, сярж., 53-і сб, прапаў без вестак у ліпені 1944.

БАРАНКОЎ Мікалай Арцёмавіч, н. у 1925, рад., 416-ы мінп 29-й ад, загінуў 27.3.1945, пахаваны ў н. п. Альт-Тухенбанд (Германія).

ГАРБАЧОЎ Раман Пятровіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак пад Масквой.

ГРУНІН Барыс Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

КОТАЎ Мацвей Фёдаравіч, н. у 1898, рад., загінуў 7.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРЫВАРОТАЎ Іван Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЮБАЧКІН Фёдар Патапавіч, рад., памёр ад ран 15.9.1944 у Латвіі.

МАКОЎСКІ Пётр Захаравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАДЗЬКОЎ Цімафей Кузьміч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧАШЫНСКІ Барыс Данілавіч, рад., прапаў без вестак.

ЧАШЫНСКІ Фама Ільіч, н. у 1901, рад., загінуў 23.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРКЕВІЧ Васіль Герасімавіч, рад., прапаў без вестак.

ЮРКЕВІЧ Гаўрыла Фёдаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯЦКО Станіслаў Віктаравіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА РУЛЁЎШЧЫНА

АДНАРОП Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

БАРАБАНАЎ Макар Мікалаевіч, рад., памёр ад ран 24.10.1944.

ВАЛАХОВІЧ Віктар Антонавіч, н. у 1919, гв. лейт., загінуў 22.9.1943.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Пракопавіч, н. у 1922, гв. мал. лейт., 57-ы гв. авп, загінуў 12.1.1945, пахаваны ў г. Высокава—Мазавецк Беластоцкага ваяводства (Польшча).

ДЗЕМЯШКЕВІЧ Пётр Антонавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЕЎПАК Іван Яфімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЕЎПАК Якаў Яфімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАРУБІЦКІ Аляксей Тарасавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1941.

КОРДАЎ Сяргей Аўрамавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МУРАШКА Васіль Сяргеевіч, н. у 1920, лейт., прапаў без вестак у 1941.

САРАЧЫНСКІ Антон Антонавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЛЫК Іван Карнеевіч, н. у 1923, рад., 256-ы сп, памёр ад ран 18.12.1943, пахаваны ў с. Камароўка Макараўскага р-на Кіеўскай вобл.

А. Т. Зарубіцкі.

ШЛЫК Макар Карнеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЛЯХТА Пётр Мікалаевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1943, пахаваны ў г. Кіеў.

ВЁСКА РЭЧКІ

ВОРАНАЎ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1914, рад., загінуў.

ВОРАНАЎ Ігнат Фёдаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

ГАНЧАРОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1926, рад., загінуў 19.3.1945, пахаваны на беразе возера Вітштокерзее за 18 км ад г. Гданьск (Польшча).

ГАНЧАРОЎ Павел Канстанцінавіч, н. у 1920, рад., 33-і асобны інжынерна-будаўнічы батальён Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту, прапаў без вестак у кастрычніку 1941 на востраве Даго.

ГАНЧАРОЎ Пётр Іванавіч, н. у 1903, кап., 8-ы тп, прапаў без вестак у 1943.

МАЦЮШАЎ Кірыла Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак.

ПАНУШКІН Макар Апанасавіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран 28.2.1942, пахаваны ў в. Мураўлёўка Увараўскага р-на Маскоўскай вобл.

ПАНУШКІН Міхаіл Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак.

ПАНУШКІН Фёдар Апанасавіч, ст. лейт., памёр ад ран 19.1.1944, пахаваны ў в. Рошчына Невельскага р-на Пскоўскай вобл.

ШАШЫЛАЎ Кузьма Гаўрылавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЫБЕКА Сцяпан Мікітавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЮШКЕВІЧ Давыд Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ЮШКЕВІЧ Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ЮШКЕВІЧ Міхаіл Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА СІНЯНКА

БАНДАРЭВІЧ Адам Барысавіч, н. у 1920, мал. сярж., 935-ы сп, загінуў 23.3.1945, пахаваны на хутары Ватэс (Латвія).

БАНДАРЭВІЧ Іосіф Барысавіч, н. у 1926, рад., 159-я сд, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАНДАРЭВІЧ Анатоль Фёдаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА СТАНЮКІ

ВЕРАНЁЎ Іван Яфімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРАДЗЕЦКІ Ягор Васільевіч, н. у 1921, рад., памёр ад ран 30.10.1941, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбург.

КАМІНСКІ Пётр Якаўлевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НІЗАЎЦОЎ Сяргей Антонавіч, маёр, загінуў у 1945.

ТОРАПАЎ Іван Мацвеевіч, н. у 1899, рад., загінуў у студзені 1945.

ТОРАПАЎ Юрый Пятровіч, н. у 1922, лейт., 1188-ы сп, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў г. Гаргждай (Літва).

ЯКІМАЎ Пётр Ільіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯРОМЕНКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА СТАРАЯ БЕЛІЦА

АБУШКЕВІЧ Іван Максімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АБУШКЕВІЧ Мікалай Карпавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

АБУШКЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

АКУНЬ Давыд Лазаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЛЯШКОЎСКІ Мікалай Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

АСТАПАЎ Іван Емяльянавіч, матрос, прапаў без вестак.

АСТАПАЎ Міхаіл Васільевіч, н. у 1923, рад., загінуў 16.2.1943, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбург.

АШКЕРА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАГДАНАЎ Ягор Кірылавіч, н. у 1911, рад., загінуў у ліпені 1943, пахаваны ў г. Ржэў Цвярской вобл. (Расія).

ГЛАЗДОЎСКІ Фёдар Аляксеевіч, н. у 1914, кап., загінуў 21.12.1942.

ДОГЕЛЬ Міхаіл Іванавіч, н. у 1907, ст. лейт., 1907-ы сп 326-й сд, загінуў 5.11.1943, пахаваны ў в. Ігнаценкі Невельскага р-на Пскоўскай вобл.

ЕЛЕШ Міхаіл Захаравіч, н. у 1914, гв. рад., 360-ы гв. ап, прапаў без вестак 8.8.1942 ля в. Елізарава Аленінскага р-на Цвярской вобл.

ЖВІКАЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАРУБІЦКІ Міхаіл Ягоравіч, гв. лейт., загінуў 21.3.1944.

КАЗАКОЎ Пётр Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак.

КАЗАКОЎ Фёдар Дзмітрыевіч, рад., 1283-і сп, прапаў без вестак 5.4.1944 ля г. Ковель Валынскай вобл. (Украіна).

КАЗАКОЎ Ціхан Кліменцьевіч, н. у 1914, сярж., загінуў 23.3.1942.

КРЫШТОПЕНКА Нічыпар Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак.

КУРАНКОЎ Васіль Марцінавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛІСАЎ Сцяпан Давыдавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

МАЛЧАНАЎ Іван Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

МАЛЧАНАЎ Яўтен Паўлавіч, н. у 1906, рад., загінуў 1.4.1945.

МУРАШЭВІЧ Іван Давыдавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ПАГРАБАШКІН Іван Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1904, рад., памёр ад ран 10.4.1944, пахаваны ў в. Красыня Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

ПАД'ЕЛЕЦ Лявон Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

ПАНЦЯЛЕЕЎ Іосіф Мікалаевіч, н. у 1898, рад., 1213-ы сп, памёр ад ран 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАШКЕВІЧ Даніла Ануфрыевіч, рад., прапаў без вестак.

ПІПКІН Рыгор Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Барыс Пятровіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Пятровіч, н. у 1918, кап., 144-я армейская штрафная рота 159-й сд, памёр ад ран 30.7.1944.

НАВАКОВІЧ Сцяпан Пятровіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РАДЗІВОНАЎ Іван Мікітавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

САЛТАНОВІЧ Міхаіл Венядзіктавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТОРАПАЎ Якаў Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

ТРУХАНЕНКА Мікалай Сямёнавіч, рад.,прапаў без вестак.

ФЯДЗЮК Ларыён Міхайлавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у маі 1942.

ЦАРЫКАЎ Анатоль Міхайлавіч, н. у 1925, рад., 673-і сп 220-й сд, загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦАРЫКАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1926, рад., загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦАРЫКАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1922, гв. рад., 3-і гв. Маскоўскі сп 1-й гв. Маскоўскай сд, загінуў 15.9.1942, пахаваны ў в. Ожагава Ульянаўскага р-на Арлоўскай вобл.

ЦІТОЎ Якаў Раманавіч, рад., прапаў без вестак.

ЦЫБУЛЬСКІ Емяльян Рыгоравіч, н. у 1910, рад., загінуў 29.10.1945, пахаваны ў г. Цвер (Расія).

ШУМКОЎ Іван Пятровіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЮХНЕВІЧ Уладзімір Казіміравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ЧАРАЎКІ

АСТАПАЎ Мікалай Кузьміч, н. у 1924, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуляны (Літва).

БАНДАРЭВІЧ Гаўрыла Ільіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАНДАРЭВІЧ Дзмітрый Нічыпаравіч, рад., загінуў 29.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БУДНІК Аляксей Рыгоравіч, н. у 1913, гв. яфр., 20-я гв. механізаваная Залешчыцкая брыгада, прапаў без вестак 30.4.1945.

КАЗЛОЎСКІ Фёдар Пятровіч, н. у 1912, мал. лейт., прапаў без вестак 22.6.1941.

КАНАРСКІ Васіль Іосіфавіч, н. у 1897, рад., 262-і Нёманскі сп, прапаў без вестак 30.9.1944.

КАЦАР Ільля Ільіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КРАЎЧАНКА Аляксандр Данілавіч, рад., памёр ад ран 13.9.1944, пахаваны ў в. Раўголі (Літва).

КРАЎЧАНКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КУРАНЦОЎ Яўген Барысавіч, н. у 1922, гв. ст. сярж., загінуў 18.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЧЫНСКІ Кузьма Апанасавіч, н. у 1920, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 4.11.1941.

ЛЯЎКОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1898, рад., 294-ы сп, памёр ад ран 27.10.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

МЕЗАЎЦОЎ Аляксандр Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

МЕЗАЎЦОЎ Сцяпан Антонавіч, н. у 1896, рад., загінуў 24.10.1944.

ПАНУШКІН Уладзімір Яфімавіч, старш., памёр ад ран 6.3.1943, пахаваны ў г. Саратаў (Расія).

ПАШКЕВІЧ Іван Андрыянавіч, н. у 1903, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ПЛЕЎСКІ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1915, прапаў без вестак у снежні 1943.

ПЛЕЎСКІ Іван Сцяпанавіч, н. у 1900, рад., загінуў 24.8.1944.

РАЗУМОВІЧ Даніла Сідаравіч, рад., прапаў без вестак.

СІНЯКОЎ Міхаіл Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

СІНЯКОЎ Ягор Ігнатавіч, сярж., 294-ы сп, памёр ад ран 11.11.1944, пахаваны ў г. Пільвішкі (Літва).

ВЁСКА ЧЫРВОНАЕ СЯЛО

АНТАНЕВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

БАГУШЭЎСКІ Аляксей Рыгоравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАНДАРЭНКА Астап Міхайлавіч, н. у 1915, рад., загінуў 2.8.1942, пахаваны ў Бельскім р-не Смаленскай вобл.

БАНДАРЭНКА Сяргей Аляксеевіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАНДАРЭНКА Фама Тарасавіч, рад., загінуў у 1941.

БУЛЫГА Дзяніс Апанасавіч, рад., прапаў без вестак.

БЫЧКОЎСКІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БЫЧКОЎСКІ Васіль Ігнатавіч, н. у 1922, рад., 558-ы сп, загінуў 29.7.1944, пахаваны ў в. Горы Каўнаскага р-на (Літва).

БЫЧКОЎСКІ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1900, рад., загінуў 5.8.1944.

БЫЧКОЎСКІ Мікалай Ігнатавіч, старш., 28-ы сб, прапаў без вестак 30.3.1942.

БЫЧКОЎСКІ Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАНЦЭВІЧ Мікалай Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ВЯРБІЦКІ Іван Дзянісавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУСАЧЭНКА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗАЛЕЦКІ Іосіф Мікалаевіч, н. у 1922, рад., памёр ад ран 19.10,1944.

КАВАЛЕЎСКІ Ціхан Карнеевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

ЛЯШУК Аляксей Ануфрыевіч, рад., 1185-ы сп, загінуў 14.10.1944, пахаваны на хут. Шлапшыл недалёка ад г. Клайпеда (Літва).

ЛЯШУК Антон Філімонавіч, рад., 558-ы сп, прапаў без вестак 7.9.1944.

ЛЯШУК Іван Філімонавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ЛЯШУК Мяфодзій Ануфрыевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАМЕДАЎ Мухуятдзін, рад., 611-ы сп, загінуў 28.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МЯСНІКОЎ Васіль Рыгоравіч, н. у 1922, рад., 879-ы сп, загінуў 31.10.1944, пахаваны ў с. Кабапдыкі Мажэйкяйскага р-на (Літва).

ПАДЖАРАЎ Ягор Ягоравіч, н. у 1925, рад., загінуў 2.12.1944, пахаваны ў г. Панявежыс (Літва).

ПІСАРЭНКА Іван Рыгоравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

ПІСАРЭНКА Пётр Рыгоравіч, н. у 1919, рад., памёр ад ран 18.10.1944.

САВІЧ Рыгор Іванавіч, мал. лейт., загінуў у 1941.

СІВАЧЭНКА Міхаіл Піліпавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

СІВАЧЭНКА Несцер Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІВАЧЭНКА Уладзімір Ільіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак.

СІВАЧЭНКА Фёдар Іванавіч, н. у 1923, яфр., загінуў 21.7.1943.

ШАФРАНСКІ Даніла Апанасавіч, н. у 1893, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯСЁНАК Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1920, рад., 102-і сп, загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 27.3.1942.

ЯСЁНАК Павел Цімафеевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ШЫЛЬКІ

БАНДАРЭВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1906, рад., 437-ы сп 154-й сд, загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВІНАКУРАЎ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

КАПТОНАЎ Нічыпар Іванавіч, н. у 1901, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 3.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШЭВІЧ Антон Сямёнавіч, гв. рад., 33-і гв. сп, загінуў 27.11.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШЭВІЧ Васіль Давыдавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МУРАШЭВІЧ Васіль Паўлавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

МУРАШЭВІЧ Даніла Парфенавіч, рад., прапаў без вестак.

МУРАШЭВІЧ Іван Парфенавіч, рад., прапаў без вестак.

МУРАШЭВІЧ Сцяпан Лукіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЭГЛЕС Эдуард Францавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАЛБАСАВА

АГЕЕНКА Іван Мікалаевіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1945 у Германіі.

БЯЛКОЎСКІ Павел Іванавіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1943.

ГАЛЬКЕВІЧ Іосіф Фёдаравіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 29.11.1942 у н. п. Ламсдорф (Германія).

ГУРЫН Канстанцін Апанасавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГУРЫН Сцяпан Пятровіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 4.4.1945.

КАЖАМІРАЎ Апанас Восіпавіч, н. у 1899, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Крыўнішкі Алітускага р-на (Літва).

КАТКОЎСКІ Антон Іванавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУНЦЭВІЧ Марцін Ігнатавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАШЫНСКІ Ілья Рыгоравіч, гв. рад., загінуў 21.9.1944, пахаваны ў в. Варта (Літва).

МІРАНОВІЧ Павел Сафронавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МІРАНОВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

МІРАНОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, рад., загінуў 2.7.1941.

ШАПАШНІКАЎ Дзмітрый Паўлавіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 23.10.1942.

ШАРАЙ Мікалай Антонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУЛЬГІН Васіль Антонавіч, н. у 1905, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА БОРТНІКІ

ВАКАР Герасім Трафімавіч, н. у 1901, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Алькснные (Літва).

БАРЫШАЎ Давыд Фёдаравіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРЫШАЎ Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1918, ст. лейт., загінуў 15.2.1943.

БАРЫШАЎ Мацвей Ларыёнавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у 1945.

БАРЫШАЎ Піліп Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВАКАР Максім Трафімавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941.

ХОДАС Якаў Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941.

ХОДАС Яфрэм Сцяпанавіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА БУДА

ВАЧКОЎ Цімафей Рыгоравіч, н. у 1913, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЛУШКО Марк Анісавіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 18.11.1942.

ДАБРАЎЛЯНІН Дзмітрый Ларыёнавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖУКОЎСКІ Іван Аляксеевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗУЕЎ Нічыпар Несцеравіч, н. у 1906, рад., загінуў 19.8.1944.

КАРПОВІЧ Арцём Сяргеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Дзяніс Яфімавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРПОВІЧ Кірыла Тарасавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КОМЛЕЎ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУДРЫСЦЁНАК Васіль Аляксеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ЛЕРНАТОВІЧ Віктар Уладзіміравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЯСОЎСКІ Кандрат Максімавіч, мал. сярж., 10-ы сп, загінуў 30.6.1943 у Карэліі.

МУХА Мікалай Малахавіч, рад., загінуў 17.3.1945, пахаваны ў н. п. Дэбес (Латвія).

МУХА Пётр Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІДАРОВІЧ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1916, рад., памёр ад ран 17.1. 1945, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

СЛЕСАРАЎ Васіль Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦІХАНАЎ Андрэй Паўлавіч, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТРУБЕКА Захар Іванавіч, гв. рад., 167-ы гв. сп, прапаў без вестак 16.8.1944.

ШАРАЦ Аркадзь Васільевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШАРАЦ Сяргей Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак 28.5.1944 ля в. Чырвона Берасцечкаўскага р-на Валынскай вобл. (Украіна).

ШМУРАДКА Іван Парфенавіч, н. у 1924, рад., 449-ы сп, загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШМУРАДКА Ларыён Мікалаевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШМУРАДКА Раман Міхайлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШЫБЕКА Аўдзей Рыгоравіч, н. у 1920, курсант ваенна-марскога вучылішча, прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА БЯЛЕНЕВА

АСІПОВІЧ Ахрэм Кузьміч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак.

АСІПОВІЧ Захар Кузьміч, н. у 1916, рад., загінуў.

БАГДАНАЎ Васіль Савельевіч, н. у 1905, рад., загінуў 18.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАГДАНАЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1919, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАГДАНАЎ Пётр Іванавіч, рад., памёр ад ран 23.11.1944, пахаваны ў г. Жырыкяй (Літва).

БАНАДЫСЕЎ Іван Кузьміч, н. у 1906, рад., загінуў 30.6.1941.

БОНДАРАЎ Іван Пятровіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран 10.10.1944.

БОНДАРАЎ Фёдар Іосіфавіч, н. у 1911, батальённы палітрук, загінуў 22.12.1941 пры абароне Ленінграда.

БЯЛЯЕЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1926, рад., 700-ы сп 204-й Віцебскай сд, памёр ад ран 27.2.1945, пахаваны ў в. Сілэніекі (Латвія).

БЯРОЗІН Сямён Андрэевіч, гв. рад., загінуў 25.6.1944, пахаваны ў в. Ступакі Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

ВАКАР Мікалай Цімафеевіч, н. у 1924, рад., 322-гі сп, загінуў 22.8.1944, пахаваны ў в. Касянішкі Вілкавішскага р-на (Літва).

ВАЛОГА Ануфрый Елісеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАБРЫНЕЦ Гаўрыла Міхайлавіч, н. у 1911, рад., 427-ы сп, памёр ад ран 10.8.1944, пахаваны ў м. Араны Алітускага р-на (Літва).

ГАЛУБОВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1922, старш., загінуў 19.1.1944, пахаваны ў в. Якімавічы Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

ДАБРАВОЛЬСКІ Андрэй Антонавіч, н. у 1906, сярж., загінуў у 1943 пад Смаленскам.

ЗДРАДОЎСКІ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1895, рад., загінуў 25.6.1942, пахаваны на ст. Уварава Маскоўскай вобл.

КОРХ Іван Кузьміч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КОРХ Мікалай Германавіч, н. у 1926, рад., прапаў у снежні 1944.

КОРХ Міхаіл Кузьміч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОРХ Фёдар Лявонавіч, н. у 1914, мал. сярж., прапаў без вестак у верасні 1941.

КУРЫЛЁНАК Іван Данілавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1941.

КУРЫЛЁНАК Рыгор Данілавіч, гв. рад., 4-я гв. мотастралковая Чырванасцяжная Смаленская брыгада, прапаў без вестак 23.10.1944.

ЛІСУНКОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1945.

МАЗЯНЬКОЎ Сямён Раманавіч, н. у 1908, рад., 664-ы ап, загінуў 15.3.1943, пахаваны ў в. Часнакоўка Усходаўскага р-на Смаленскай вобл.

МАКАРАНКА Павел Міхайлавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЛАХОЎСКІ Іван Піліпавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

МАЛАХОЎСКІ Пётр Піліпавіч, н. у 1908, рад., памёр ад хваробы 18.6.1943, пахаваны ў г. Улан-Удэ.

МІРАНОВІЧ Іван Данілавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРЖЭВАЛЬСКІ Іван Вікенцьевіч, н. у 1906, мал. сярж., прапаў без вестак 1.5.1942.

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБЦАЎ Фёдар Тарасавіч, н. у 1910, гв. рад., 99-ы гв. сп, загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАБЦАЎ Якаў Тарасавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНЬКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТРУБСКІ Павел Мацвеевіч, н. у 1917, гв. рад., 77-ы гв. сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ХАЛІМОНЕНКА Сцяпан Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦЕЛЕПАЎ Кузьма Рыгоравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ЦУРАН Аляксей Панкратавіч, н. у 1920, марак-падводнік, загінуў у 1943.

ЦУРАН Мікалай Панкратавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1943 на Курскай дузе.

ШАЛАПУХА Дзяніс Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЮДЗЯНОК Андрэй Купрыянавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1941.

ЮДЗЯНОК Іван Купрыянавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

ЮДЗЯНОК Якаў Купрыянавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

ВЁСКА ВЫГАДА

ЛАЎРЫНОВІЧ Сафрон Іосіфавіч, н. у 1918, гв. мал. сярж., памёр ад ран 12.3.1943, пахаваны ў г. Масква.

ЯЦКО Фёдар Лявонавіч, гв. мал. сярж., 49-ы гв. сп, загінуў 4.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯЦКО Пётр Лявонавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКАЕ СЯЛО

АРЛІКОЎСКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1908, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

АСІПОВІЧ Аляксандр Іванавіч, рад., 45-ы асобны батальён ранцавых агнямётаў, загінуў 29.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВАНДЗІЛОЎСКІ Аляксей Раманавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

ВАНДЗІЛОЎСКІ Раман Рыгоравіч, н. у 1895, рад., 801-ы сп 235-й сд, прапаў без вестак у снежні 1944.

ГРЫБОЎСКІ Антон Тарасавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ГУРЫН Іван Ільіч, н. у 1923, гв. сярж., загінуў 1.5.1945, пахаваны ў г. Дзегенец (Германія).

ДЗЯРБЕКА Барыс Уладзіміравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДУБАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУРАНКОЎ Фёдар Андрэевіч, рад., загінуў у Польшчы.

МІРАНОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1920, рад., загінуў.

НОВІКАЎ Віктар Трафімавіч, н. у 1921, ст. сярж., памёр ад хваробы 14.6.1944, пахаваны ў с. Адышава Кіраўскай вобл. (Расія).

РУСАЧЭНКА Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1908, рад., 7-я асобная армейская штрафная рота 31-й Віцебскай гв. сд, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Шапкіна (Літва).

РУСАЧЭНКА Васіль Дзянісавіч, н. у 1913, рад., 69-ы сп, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

РУСАЧЭНКА Павел Аляксеевіч, рад., загінуў у 1941 у г. Барысаў.

РУСЕЦКІ Андрэй Мікалаевіч, рад., 550-ы сп, загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РУСЕЦКІ Дзмітрый Васільевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУСЕЦКІ Мікалай Васільевіч, рад., 854-ы сп, загінуў 14.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

РУСЕЦКІ Фёдар Васільевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕЛІТОЎСКІ Даніла Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ГЕРМАНАВА

БАТОЎСКІ Адам Сцяпанавіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944.

БАТОЎСКІ Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак 21.10.1941.

КУЛІК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1922, рад., загінуў 22.12.1941.

РУМО Сяргей Ягоравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СНІТКО Іван Нічыпаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без звестак у верасні 1944.

ТРУБСКІ Лявон Мартынавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТРУБСКІ Пётр Дзям'янавіч, н. у 1912, сярж., загінуў 13.9.1943, пахаваны ў в. Новая Гаўрылаўка Смаленскай вобл.

ВЁСКА ГРАДА

ПАНКРАТАЎ Ларыён Іванавіч, гв. рад., 97-ы гв. сп., загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ТКАЧОЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1920, лейт., загінуў 13.10.1943, пахаваны ў с. Мардзінаўка Мелітопальскага р-на Запарожскай вобл. (Украіна).

ЦЯРЭНЯ Іван Ягоравіч, старш., 304-ы сп, загінуў 5.6.1944, пахаваны ў в. Кармеліста (Карэлія).

ЦЯРЭНЯ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ГРУЗДЫ

АШМАН Пётр Іванавіч, н. у. 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВОЛКАЎ Васіль Якубавіч, н. у 1921, рад., загінуў 2.8.1941.

ІВАНЕНКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1914, старш., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ІВАНЕНКА Уладзімір Яфімавіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у студзені 1945.

САПРОНЕНКА Аляксандр Ігнатавіч, рад., загінуў 30.4.1944, пахаваны ў г. Балаклава (Крым).

САПРОНЕНКА Антон Ігнатавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

САПРОНЕНКА Емяльян Ігнатавіч, н. у 1904, рад., 144-я Віленская сд, прапаў без вестак ва Усходняй Прусіі.

САПРОНЕНКА Дзмітрый Ігнатавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1944.

СІДАРОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1919, рад., памёр ад ран 14.11.1942, пахаваны ў н. п. Паштова-Клецкі Валгаградскай вобл.

СІДАРОВІЧ Сямён Мікалаевіч, н. у 1906, рад., загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Сялётчык былога Радашковіцкага р-на Мінскай вобл.

СІДАРОВІЧ Трафім Міхайлавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СТУК Павел Лаўрэнавіч, рад., загінуў 11.8.1944, пахаваны ў в. Паграмдышкі (Літва).

ХОДАС Сяргей Пятровіч, н. у 1894, гв. рад., 38-я асобная гв. рота сувязі, прапаў без вестак 22.10.1944.

ШАЛУХА Марк Іванавіч, н. у 1907, рад., 1233-і сп, загінуў 8.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШЫБЕКА Аляксандр Данілавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ДАГАНАЎКА

ВІННІКАЎ Аляксандр Мікітавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВІННІКАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1910, гв. рад., 223-і гв. знішчальны процітанкавы артполк, загінуў 19.1.1945, пахаваны ў с. Шыца Кракаўскага ваяводства (Польшча).

ЗАВАЖАНЕЦ Сяргей Якаўлевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІСУНКОЎ Андрэй Парфенавіч, н. у 1926, рад., загінуў 17.4.1945 у Германіі.

ЛІСУНКОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1910, гв. рад., 169-ы сп, памёр ад ран 16.9.1944, пахаваны ў Літве.

ЛІСУНКОЎ Мікалай Максімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІСУНКОЎ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1901, рад., загінуў у 1942, пахаваны ў г. Тамбоў (Расія).

МІРАНОВІЧ Апанас Гаўрылавіч, н. у 1915, мал. лейт., загінуў у 1941.

МІРАНОВІЧ Васіль Емяльянавіч, н. у 1902, гв. рад., 79-ы гв. сп, загінуў 16.10.1944 г. у Літве.

МІРАНОВІЧ Іван Гаўрылавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1943.

МІРАНОВІЧ Трафім Сямёнавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

МІРАНОВІЧ Якаў Гаўрылавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Якаў Емяльянавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАСКАННЫ Лявон Рыгоравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ПАСКАННЫ Сяргей Рыгоравіч, н. у 1921, рад., загінуў.

ВЁСКА ЖОХАВА

АНТАНЕВІЧ Іван Эдуардавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1944 у Венгрыі.

ВЕРАБ'ЁЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЗАХАРАЎ Георгій Іосіфавіч, лейт., загінуў.

КАВАЛЕЎСКІ Міхаіл Іванавіч, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, загінуў у 1941.

КАВАЛЕЎСКІ Павел Паўлавіч, н. у 1906, гв. рад., 169-ы гв. сп, памёр ад ран 29.8.1944, пахаваны ў в. Трабішкі (Літва).

КАВАЛЕЎСКІ Павел Фёдаравіч, н. у 1922, рад., 806-ы сп, загінуў 9.7.1944, пахаваны ў в. Стоўцы Уценскага р-на (Літва).

КАВАЛЕЎСКІ Сямён Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІХАНКОЎ Уладзімір Герасімавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІШКЕВІЧ Сцяпан Усцінавіч, н. у 1898, рад., 40-ы сп, памёр ад ран 16.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ЗАБАРАЎЕ

АРЛОЎ Кірыла Цімафеевіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

АСТАПАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1914, рад., загінуў 19.1.1942, пахаваны ў в. Буханава Валакаламскага р-на Маскоўскай вобл.

АСТАПАЎ Ягор Іванавіч, н. у 1907, гв. рад., 5-ы гв. мсп, загінуў 22.6.1944, пахаваны ў в. Падабедава Карманаўскага р-на Смаленскай вобл.

АСТРАШАБ Рыгор Адамавіч, рад., загінуў 16.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БЯРЭЗІН Аляксандр Цімафеевіч, н. у 1921, гв. ваенны тэхнік 2-га рангу, 116-ы гв. ап, памёр ад ран 27.12.1942, пахаваны ў саўгасе «Светач» Марозаўскага р-на Растоўскай вобл.

БЯРЭЗІН Аляксей Цімафеевіч, рад., загінуў.

БЯРЭЗІН Васіль Несцеравіч, рад., 711-ы сп, загінуў 19.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БЯРЭЗІН Мікіта Міхайлавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

БЯРЭЗІН Рыгор Міхайлавіч, н. у 1919, рад., 1020-ы сп, прапаў без вестак 10.7.1942 ля в. Сонін Луг Мцэнскага р-на Арлоўскай вобл.

БЯРЭЗІН Трыфан Рыгоравіч, н. у 1895, рад., загінуў у 1941.

БРАЗГУНОЎ Фёдар Мартынавіч, н. у 1910, рад., загінуў 18.3.1945 у Германіі.

БРОЎКА Іван Авяр'янавіч, н. у 1891, рад., загінуў.

ВАЧКОЎ Цімафей Рыгоравіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1944.

ГЛУШКО Міхаіл Майсеевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у 1941.

ДАБРАЎЛЯНІН Макар Дзмітрыевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1941.

ДАБРАЎЛЯНІН Мікалай Радзівонавіч, н. у 1918, рад., загінуў.

ДАБРАЎЛЯНІН Радзівон Андрэевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ДАБРАЎЛЯНІН Фёдар Пятровіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ЗАЙЦАЎ Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1912, рад., 1055-ы Сегедскі сп, прапаў без вестак 20.3.1945.

КАЗЛОЎ Арцём Піліпавіч, н. у 1908, рад., загінуў 25.10.1943, пахаваны ў Карэліі.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Сямёнавіч, рад., памёр ад ран 10.3.1945, пахаваны ў н. п. Хасбарава (Польшча).

КАЗЛОЎ Ціхан Васільевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

КАРПОВІЧ Апанас Рыгоравіч, н. у 1906, рад., загінуў.

КАРПОВІЧ Даніла Апанасавіч, н. у 1901, рад., 79-ы сп, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў в. Яма (Эстонія).

КРАСНОЎСКІ Пётр Міхайлавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 1.9.1941.

ЛЕБЕДЗЕЎ Максім Пятровіч, н. у 1910, рад., загінуў 6.8.1942, пахаваны ў г. Таржок Цвярской вобл. (Расія).

ЛІСОЎСКІ Пётр Данілавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЛІСОЎСКІ Прохар Рыгоравіч, н. у 1909, рад., памёр у нямецка-фашысцкім палоне 27.3.1942.

ЛІСОЎСКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1923, рад., загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Ужболе Вілкавішскага р-на (Літва).

ЛІТВІНАЎ Аляксей Арцёмавіч, н. у 1919, рад., памёр ад ран 19.12.1941, пахаваны ў с. Калчанава Волхаўскага р-на Ленінградскай вобл.

ЛІТВІНАЎ Мікіта Якаўлевіч, н. у 1895, гв. рад., 252-і гв. сп, загінуў 23.12.1943, пахаваны на хут. Утва Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

ЛІТВІНАЎ Савелій Емяльянавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1943.

МАНДРЫК Фёдар Яфімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

МАНДРЫК Якаў Пятровіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 27.6.1941.

МАРЧАНКА Іван Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у ліпені 1942.

СУХАДОЛАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1893, рад., загінуў у 1941.

СУХАДОЛАЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1923, рад., 785-ы сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Паташэ Шакяйскага р-на (Літва).

ЦЯЦЮЕЎ Макар Дзмітрыевіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1943.

ЦЯЦЮЕЎ Несцер Пракопавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШАЙКО Сямён Піліпавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШАЛАПУХА Аніс Макаравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШАЛАПУХА Іван Рыгоравіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШАЛАПУХА Гаўрыла Навумавіч, н. у 1916, рад., 612-ы сп, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў в. Брыдзе (Літва).

ШАЛУХА Іван Рыгоравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШАРФУН Іван Архіпавіч, н. у 1896, рад., 291-ы сп, загінуў 21.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШМУРАДКА Ларыён Мікалаевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЯЦКО Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1943.

ВЁСКА ЗАВАЖАННЕ

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

БАЕЎ Сямён Парфенавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак 14.9.1944.

БАРАВІК Васіль Міхайлавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БЯЛЯЕЎ Пётр Дарафеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВІНАКУРАЎ Павел Пятровіч, рад., загінуў.

ВІНАКУРАЎ Пётр Барысавіч, н. у 1899, рад., загінуў 22.11.1942, пахаваны ў в. Хлепіна Смаленскай вобл.

ВІНАКУРАЎ Уладзімір Барысавіч, рад., загінуў.

ДУБРОЎСКІ Прохар Сямёнавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МІРАНОВІЧ Міхаіл Фаміч, н. у 1922, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў в. Яайнішкі (Літва).

МІРАНОВІЧ Уладзімір Фаміч, рад., загінуў.

МЯЖНІН Іван Васільевіч, н. у 1912, рад., 1199-ы сп, памёр ад ран 24.9.1942, пахаваны ў в. Крукава Зубцоўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

МЯЖНІН Міхаіл Якаўлевіч, рад., загінуў.

МЯЖНІН Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МЯЖНІН Фёдар Дзмітрыевіч, гв. рад., загінуў 4.8.1944.

МЯЖНІН Піліп Дзмітрыевіч, н. у 1904, гв. рад., загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Маргі (Літва).

МЯЖНІН Ягор Якаўлевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РЫЖЫК Іван Данілавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РЫЖЫК Сяргей Данілавіч, рад., прапаў без вестак.

РЫЖЫК Трыфан Данілавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РЫЖЫК Ягор Данілавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СІДАРОВІЧ Іван Усцінавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ПЕТРАВЕЦКІ Сяргей Іванавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ХАЛАБА Фёдар Віктаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ХОДАС Андрэй Кузьміч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ХОДАС Васіль Кузьміч, сярж., загінуў 13.2.1944, пахаваны ў в. Табары Ленінградскай вобл.

ХОДАС Іван Гаўрылавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ХОДАС Ілья Іванавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ХОДАС Кірыла Ларыёнавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ХОДАС Мікалай Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ЦЯРЭНЯ Павел Фёдаравіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ШАРШАВІЦКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА ЗУБАВА

БЛАЖЭВІЧ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1922, рад., 940-ы сп, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАЛАВАЧ Іван Ягоравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗУБОЎСКІ Мікіта Сяргеевіч, н. у 1907, гв. рад., загінуў 28.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ЗУБОЎСКІ Павел Мацвеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СОКАЛАЎ Іван Лукіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

СОКАЛАЎ Ціт Лукіч, рад., загінуў у 1941.

ТРУБЕКА Захар Іванавіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1944 пры фарсіраванні ракі Нёман.

ТРУБЕКА Мікалай Піліпавіч, н. у 1908, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў в. Шацішкі (Літва).

ТРУБЕКА Міхаіл Піліпавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТРУБЕКА Васіль Еўдакімавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1942 пад Вязьмай.

ВЁСКА ІВАШКАВА

БРОЎКА Даніла Сямёнавіч, н. у 1907, рад., загінуў 17.7.1943, пахаваны ў с. Чырвоная Паляна Луганскай вобл. (Украіна).

БУБНАЎ Дзмітрый Данілавіч, н. у 1908, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БУБНАЎ Іван Ціханавіч, гв. рад., 77-ы гв. сп, загінуў 23.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

БУБНАЎ Кузьма Данілавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БУБНАЎ Пётр Мітрафанавіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

БУБНАЎ Раман Мітрафанавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БУБНАЎ Сцяпан Мітрафанавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак.

БУБНАЎ Ягор Уладзіміравіч, рад., загінуў у 1944.

БЯЛЯЕЎ Канстанцін Яфімавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак 22.10.1944.

ВЫСОЦКІ Аляксей Паўлавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЫСОЦКІ Ахрэм Емяльянавіч, рад., загінуў у 1945.

ВЫСОЦКІ Мітрафан Емяльянавіч, рад., загінуў у 1945.

ВЫСОЦКІ Яфім Емяльянавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУРЫН Рыгор Трафімавіч, гв. рад., 75-ы гв. сп, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў в. Копіна Лаздзіяйскага р-на (Літва).

ЖЫХАРАЎ Міхаіл Іванавіч, рад., 491-ы Нёманскі сп, загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАРАБКОЎ Сцяпан Нікандравіч, н. у 1914, старш., прапаў без вестак у жніўні 1941.

МЯРГУР'ЕЎ Адам Рыгоравіч, н. у 1917, мал. палітрук, 163-я сд, загінуў 7.2.1942, пахаваны ў в. Эсціна Лычкоўскага р-на Ленінградскай вобл.

МЯРГУР'ЕЎ Леанід Рыгоравіч, гв. рад., загінуў 10.12.1943, пахаваны ў г. Маліна Жытомірскай вобл. (Украіна).

СВІСТУНОЎ Вячаслаў Піліпавіч, гв. рад., 75-ы сп, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў Лаздзіяйскім р-не (Літва).

СВІСТУНОЎ Іван Адольфавіч, н. у 1916, гв. мал. сярж., 23-і гв. асобны самаходны артдывізіён, загінуў 20.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІНКЕВІЧ Фёдар Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

ФІЛІПОВІЧ Купрыян Сідаравіч, рад., загінуў.

ЦЫВІНСКІ Сцяпан Іванавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА КАКОЎЧЫНА

АСВЯЦІМСКІ Міхаіл Навумавіч, н. у 1904, сярж., 899-ы ап, загінуў 1.4.1944, пахаваны ў в. Мелавая Балаклейскага р-на Харкаўскай вобл. (Украіна).

АСВЯЦІМСКІ Сцяпан Міхайлавіч, рад., загінуў.

БАТОЎСКІ Адам Сцяпанавіч, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 14.7.1944.

БАТОЎСКІ Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1919, рад., 95-ы асобны сапёрны батальён, прапаў без вестак 29.10.1941.

БАТОЎСКІ Уладзімір Трафімавіч, н. у 1920, лейт., загінуў у 1942.

ВІШНЕЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак.

ВІШНЕЎСКІ Яўген Фёдаравіч, н. у 1922, сярж., 2-і асобны стралковы батальён 140-й асобнай брыгады, прапаў без вестак 4.9.1942 пад в. Новая Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ВОРАНАЎ Архіп Кірылавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГАЛКОЎСКІ Анатоль Іосіфавіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

КІТАЕЎ Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1918, ст. лейт., 288-ы знішчальны процітанкавы артполк, загінуў 22.4.1945, пахаваны ў н. п. Гардэн (Германія).

КУЛІК Аляксей Рыгоравіч, н. у 1921, сярж., 105-ы асобны тп, загінуў 29.8.1943.

МІРАНОВІЧ Мікіта Якубавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МЫСЛІВЕЦ Сяргей Ягоравіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЯРГУР'ЕЎ Аляксандр Васільевіч, рад., загінуў 23.6.1944, пахаваны ля ст. Масельская Кіраўскай чыгункі на беразе Каль-возера.

РУМО Іван Венядзіктавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

РУМО Іван Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУМО Мікалай Іванавіч, рад., 952-і сп, загінуў 28.7.1943, пахаваны ў рабочым пасёлку № 1 Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

РУМО Рыгор Венядзіктавіч, гв. рад., 79-ы гв. сп, загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РУБЛЕЎСКІ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУШКЕВІЧ Адам Фядосавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА КАЛАНТАЁВА

ВАКАР Павел Дзмітрыевіч, н. у 1904, рад., загінуў у 1944 у Лепельскім р-не.

ДАБРАЎЛЯНІН Апанас Яфімавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ДАБРАЎЛЯНІН Мікалай Пятровіч, н. у 1907, рад., 232-і сп, памёр ад ран 5.3.1943, пахаваны ў в. Юр'ева Старарускага р-на Ленінградскай вобл.

ДАБРАЎЛЯНІН Рыгор Навумавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗУБРЫЦКІ Восіп Мікалаевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ІВАНОЎ Архіп Мікалаевіч, н. у 1900, рад., 6-я брыгада марской пяхоты, загінуў, пахаваны ў в. Віняч-кова Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

КАЗЛОЎ Арцём Пятровіч, н. у 1902, рад., 1231-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Патвеўс (Літва).

КАЗЛОЎ Уладзімір Іосіфавіч, рад., 262-і Нёманскі сп, прапаў без вестак 30.9.1944.

КРОТАЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАГЕР Барыс Міхайлавіч, н. у 1912, рад., загінуў 15.1.1943, пахаваны ў балцы Антэнава Валгаградскай вобл.

МЯРГУР'ЕЎ Мікалай Яфімавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у 1941.

СІДАРОВІЧ Васіль Максімавіч, н. у 1925, мал. сярж., 1280-ы сп, загінуў 18.2.1944, пахаваны ў в. Самбатава Ленінградскай вобл.

СІДАРОВІЧ Панкрат Данілавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

СІДАРОВІЧ Уладзімір Данілавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1942.

СІДАРОВІЧ Фёдар Максімавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

СУХАДОЛАЎ Каліст рат Фёдаравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЯНКЕВІЧ Іван Рыгоравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХРАПАЎ Аляксей Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАЛАПУХА Пётр Яфімавіч, н. у 1899, рад., 1231-ы Нёманскі сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАНДРЫК Піліп Фёдаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у 1941.

ШАНДРЫК Ягор Максімавіч, н. у 1903, рад., 262-і Нёманскі сп, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЫБЕКА Раман Малахавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЦУРАН Мікіта Аляксандравіч, н. у 1913, рад., 785-ы сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Паташэ Шакяйскага р-на (Літва).

ЯРОШКА Міхаіл Макаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА КАНАШЭВА

БІРУЛІН Аркадзь Кузьміч, рад., загінуў 13.10.1944, пахаваны ў г. Панявежыс (Літва).

БІРУЛІН Сяргей Кузьміч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯЛКОЎСКІ Аляксандр Мікітавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГУСАКОЎСКІ Аляксей Раманавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУСАКОЎСКІ Георгій Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГУСАКОЎСКІ Міна Пракопавіч, н. у 1921, рад., 701-ы сп, прапаў без вестак 22.6.1941.

ДАЎГАПОЛАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1922, рад., 11-ы чыгуначны эксплуатацыйны полк, памёр ад ран 11.10.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

ШУЛЬГІН Аркадзь Цімафеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

ВЁСКА КРУПЯЖЫНА

ГАПЕЕЎ Канстанцін Васільевіч, н. у 1919, старш., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ДЗЯМЕШЧАНКА Раман Харытонавіч, н. у 1910, гв. рад., 97-ы гв. сп, загінуў 3.8.1944, пахаваны на хутары Зімовая Крыніца (Літва).

МАРЦІНОВІЧ Мікіта Апанасавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРЦІНОВІЧ Пётр Емяльянавіч, рад., загінуў 23.11.1944, пахаваны ў в. Галышы (Латвія).

МАРЦІНОВІЧ Уладзімір Апанасавіч, сярж., 133-і сп, загінуў 28.1.1944, пахаваны ў г. Санкт-Пецярбург.

МАРЦІНОВІЧ Фёдар Астапавіч, н. у 1900, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

МАРЦІНОВІЧ Яфім Емяльянавіч, н. у 1915, ст. тэхнік-лейт., 74-ы штурмавы авп, загінуў 22.11.1942, пахаваны на ст. Юліна Фіраўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

МІРАНОВІЧ Аляксей Васільевіч, н. у 1926, мал. сярж., 258-ы сп, загінуў 29.8.1943, пахаваны на вышыні 216,6 Сеўскага р-на Арлоўскай вобл.

МІРАНОВІЧ Аляксей Емяльянавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Васіль Емяльянавіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Сяргей Емяльянавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАСАДКА Ягор Гаўрылавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ЦЫВА Макар Фёдаравіч, н. у 1905, рад., загінуў.

ЦЫВІНСКІ Сцяпан Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАРШАВІЦКІ Лявон Анісімавіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАРШАВІЦКІ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у красавіку 1943.

ЮДЗЯНОК Якаў Купрыянавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА КУЛІКІ

БАРЫШАЎ Іван Мікалаевіч, рад., 1208-ы сп, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў в. Будзезноры Вілкавішскага р-на (Літва).

БАРЫШАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1945.

КУЛІК Анатоль Пятровіч, н. у 1925, яфр., 251-я сд, памёр ад ран 17.9.1944, пахаваны ў в. Світэны Баускага р-на (Латвія).

КУЛІК Дзмітрый Аляксандравіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КУЛІК Дзмітрый Ігнатавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЛІК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЛІК Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1923, гв. рад., 99-ы гв. сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Рагойшы Вілкавішскага р-на (Літва).

ФАМІН Герасім Паўлавіч, гв. старш., 61-ы гв. тп, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Прошнік Кілецкага ваяводства (Польшча).

ШУШКЕВІЧ Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЛЕДНЕВІЧЫ

АЗАРОНАК Ілья Мацвеевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

АЗАРОНАК Мартын Мацвеевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у 1945.

АЗАРОНАК Трыфан Якаўлевіч, н. у 1892, рад., памёр ад ран 16.2.1942, пахаваны ў г. Владзімір (Расія).

АЎГУСЦІНОВІЧ Аляксей Пятровіч, ст. сярж., прапаў без вестак 3.7.1942.

ГУСАКОЎ Рыгор Міхайлавіч, батальённы камісар, загінуў, пахаваны ў г. Вязьма (Расія).

ЖЫХАР Максім Емяльянавіч, н. у 1913, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ля дарогі Маргі-Алкыні (Літва).

ЗАДОРА Лявон Пятровіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗАДОРА Пётр Сцяпанавіч, рад., 919-ы сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў в. Даўдзвары Баускага р-на (Латвія).

ЗАДОРА Уладзімір Апанасавіч, гв. рад., 46-ы гв. сп, загінуў 22.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗАДОРА Цімафей Аляксеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЗАДОРА Ягор Аляксеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗАЦЮПА Макар Лявонавіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗАЦЮПА Марк Лявонавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗАЦЮПА Мікалай Іванавіч, н. у 1919, лейт., 30-ы Хасанскі сп, загінуў 2.8.1943, пахаваны ў в. Ржаўчык Дзмітраўскага р-на Арлоўскай вобл.

ЗАЦЮПА Нічыпар Іванавіч, н. у 1911, паліт-рук, 406-ы сп 50-й гв. сд, загінуў 15.2.1942, пахаваны ў в. Шахава Курскай вобл.

ЗАЦЮПА Пётр Макаравіч, рад., загінуў.

ІВАНЕНКА Фёдар Фядосавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАЗАКОЎ Фёдар Рыгоравіч, рад., памёр ад ран 2.9.1944.

ПАНКРАТАЎ Сцяпан Іванавіч, н. у 1909, рад., 591-ы сп, памёр ад ран 13.6.1945, пахаваны ў г. Шпрэмберг (Германія).

ПРАКАПОВІЧ Сцяпан Лаўрэнавіч, рад., 21-ы гв. сп, загінуў.

ПЯТРЫШЧА Вячаслаў Іванавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941 у г. Пушкін Ленінградскай вобл.

РУСАКОЎ Захар Еўдакімавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РУСАКОЎ Рыгор Архіпавіч, рад., загінуў.

САПРОНЕНКА Іван Сяргеевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

САПРОНЕНКА Піліп Максімавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

САПРОНЕНКА Сямён Якаўлевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СОЙКА Ягор Макаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ХАЛІМОНЕНКА Іван Васільевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак 30.11.1942.

ХОДАС Кірыла Ларыёнавіч, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ХОДАС Пётр Цімафеевіч, рад. 1077-ы сп, загінуў 12.1.1945, пахаваны ў г. Будапешт (Венгрыя).

ЦЫВА Міхаіл Сямёнавіч, рад., загінуў.

ЦЫВА Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦЯРЭНЯ Аляксандр Іванавіч, рад., загінуў.

ЦЯРЭНЯ Іван Сямёнавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЧАПЯЛЁНАК Захар Еўдакімавіч, рад., загінуў.

ЧАПЯЛЁНАК Рыгор Еўдакімавіч, н. у 1913, мал. лейт., прапаў без вестак у 1943.

ЧАРНОЎ Іван Уладзіміравіч, лейт., загінуў.

ЯЦКО Макар Савельевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЯЦКО Міхаіл Савельевіч, н. у 1919, ст. лейт., загінуў 21.1.1945, пахаваны ў г. Кракаў (Польшча).

ВЁСКА ЛІПЛЯНСК

БАГДАНАЎ Пётр Аляксеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАГДАНАЎ Ягор Аляксеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРКОЎСКІ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БАРКОЎСКІ Васіль Кірылавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРКОЎСКІ Васіль Максімавіч, н. у 1914, рад., памёр ад ран 2.10.1942, пахаваны на хут. Ягор'еўск Казельскага р-на Смаленскай вобл.

БАРКОЎСКІ Рыгор Мікалаевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРКОЎСКІ Уладзімір Іванавіч, гв. мал. сярж., 295-ы гв. сп, загінуў 1.6.1945 пры аварыі аўтамабіля.

БЯЛЯЕЎ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЗАДОРА Арцём Ігнатавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАЗЛОЎ Барыс Кірылавіч, н. у 1908, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 23.11.1941.

МАКАРАНКА Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1941.

МАШЭЎСКІ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1943.

ПАНКРАТАЎ Павел Дзмітрыевіч, н. у 1922, рад., 207-ы ап, памёр ад хваробы 22.12.1941, пахаваны ў г. Казань.

ПАНКРАТАЎ Яфім Ягоравіч, н. у 1911, рад., памёр ад ран 25.8.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

СЛІЖОЎ Якаў Ціханавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦЫВІНСКІ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1925, мал. сярж., загінуў 27.10.1944, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЦЯРЭНЯ Нічыпар Аляксеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

УМАНЕЦ Канстанцін Аляксеевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА ЛІТУСАВА

БАРЫШАЎ Апанас Міхайлавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 10.4.1942.

БАРЫШАЎ Васіль Іванавіч, рад., памёр ад ран 27.7.1945, пахаваны ў г. Ерэван (Арменія).

БАРЫШАЎ Піліп Дарафеевіч, н. у 1910, рад., загінуў у Венгрыі 4.12.1944.

БАРЫШАЎ Ягор Сямёнавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

ЖЫХАР Лявон Сямёнавіч, н. у 1906, рад., 612-ы сп, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЖЫХАР Максім Фёдаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

КЛІШАН Мікалай Пятровіч, рад., 165-ы гв. сп, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

КРУТАЎЦОЎ Іван Захаравіч, н. у 1924, рад., 11-я Чырванасцяжная мотастралковая брыгада, загінуў 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЦЕЕЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ПАЦЕЕЎ Дзяніс Ціханавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАЦЕЕЎ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1921, рад., загінуў.

ПАЦЕЕЎ Прохар Андрэевіч, н. у 1911, рад., загінуў у чэрвені 1941.

ПАЦЕЕЎ Ягор Іванавіч, н. у 1926, гв. рад., загінуў 30.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

САВІЦКІ Максім Пятровіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СІМАШ Захар Іосіфавіч, н. у 1894, рад., загінуў.

СІМАШ Іван Сяргеевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

СІМАШ Мікіта Васільевіч, н. у 1906, гв. рад., загінуў 28.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

СІМАШ Ягор Максімавіч, н. у 1925, рад., 419-ы мінп 29-й ад прарыву рэзерва Галоўнага камандавання, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў г. Берлін.

ФАМІН Пётр Іванавіч, н. у 1919, гв. рад., 277-ы гв. сп, загінуў 6.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФІЛІПОВІЧ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак.

ФІЛІПОВІЧ Васіль Пятровіч, н. у 1900, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 1.8.1942.

ФІЛІПОВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1945.

ФІЛІПОВІЧ Нічыпар Пятровіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у 1943.

ХАЛІМОНЕНКА Іван Сямёнавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак.

ХАЛІМОНЕНКА Міхаіл Мікітавіч, н. у 1906, рад., 562-і Нова-Георгіеўскі сп, загінуў 20.4.1945, пахаваны ў г. Грайхенхаген (Германія).

ШАРАЙ Васіль Сяргеевіч, н. у 1922, рад., загінуў.

ШАРАЙ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1924, рад., загінуў 21.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРАЙ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1914, рад., загінуў.

ВЁСКА ЛЯСНАЯ ПАЛЯНА

БЯЛЯЕЎ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА МАРОЗАЎКА

КАРАНЕЎСКІ Васіль Адольфавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА МАЙСКАЯ (ЛІЗУНЫ)

ВАЛОГААнуфрый Елісеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУРЫЛЁНАК Даніла Андрэевіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1943.

КУРЫЛЁНАК Мікіта Андрэевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЦЮК Пётр Трафімавіч, н. у 1910, рад., 433-і сп, прапаў без вестак 27.9.1943.

СКАБЦОЎ Марк Андрэевіч, рад., 774-ы сп, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў м. Цыберген (Германія).

ЦУРАН Рыгор Панкратавіч, н. у 1924, мал. сярж., 950-ы сп, загінуў 26.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАЛАПУХА Фёдар Герасімавіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАЛАПУХА Фёдар Анісімавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА МІХНАВА

БЫСТРОЎ Васіль Мікітавіч, н. у 1903, гв. рад., 169-ы гв. сп, памёр ад ран 29.10.1944, пахаваны ў Літве.

КУЛІК Іван Андрэевіч, н. у 1919, рад., 413-ы сп, памёр ад ран 5.9.1944, пахаваны ў в. Пляўкі Варшаўскага ваяводства (Польшча).

МАРКАВЕЦ Мікіта Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАРКАВЕЦ Міхаіл Іванавіч, н. у 1913, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

МІХНОВІЧ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1918, мал. палітрук, загінуў пад Ленінградам.

МІХНОВІЧ Васіль Канстанцінавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак 13.11.1944.

МІХНОВІЧ Кузьма Сцяпанавіч, н. у 1904, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

МІХНОВІЧ Іван Ігнатавіч, н. у 1906, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 15.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

МІХНОВІЧ Нічыпар Сямёнавіч, н. у 1905, рад., 95-ы сп, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

МІХНОВІЧ Сцяпан Амбросавіч, н. у 1910, рад., 618-ы сп, загінуў 24.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

МІХНОВІЧ Ягор Нічыпаравіч, н. у 1912, рад., 69-ы сп 1999-й сд, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

САЛАЎЁЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЛАЎЁЎ Лаўрэн Іванавіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1942.

ВЁСКА МІЦЮКОВА

ВАНДЗІЛОЎСКІ Аляксей Раманавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУРАНКОЎ Антон Ларыёнавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДУРАНКОЎ Іван Ларыёнавіч, н. у 1914, мал. лейт., прапаў без вестак 22.6.1941.

ДУРАНКОЎ Фёдар Андрэевіч, н. у 1903, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 15.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

КАВАЛЕЎСКІ Гаўрыла Іванавіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Сяргей Гаўрылавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

МІРАНОВІЧ Іван Яфімавіч, н. у 1920, рад., загінуў.

ЛЯВОНАЎ Мікалай Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак 18.4.1945.

РУСАЧЭНКА Іван Кандратавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РУСАЧЭНКА Павел Аляксеевіч, рад., загінуў у 1941 у г. Барысаў.

РУСЕЦКІ Павел Фаміч, гв. сярж., 262-і гв. сп, загінуў 7.4.1945, пахаваны ў г. Калінінград.

РУСЕЦКІ Сямён Фёдаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

СНЫТКО Іван Сідаравіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ТРАЦЦЯКОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1910, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 13.10.1942 (Германія).

ВЁСКА МІШЧУКОВА

БРАЗГУНОЎ Фёдар Арцёмавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1945 пад Берлінам.

ШАРАЦ Іван Максімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАРАЦ Якаў Максімавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА НЯКРАШАВА

БУРАКОЎ Раман Аляксеевіч, н. у 1916, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

БРАЗГУНОЎ Аляксей Антонавіч, н. у 1919, рад., 217-ы сп, загінуў 1.1.1942.

ГАПОНЕНКА Мікалай Нічышаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

ДЗЕРВАЕД Адам Ігнатавіч, н. у 1904, рад., загінуў 11.8.1944.

ЗАДОРА Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАДОРА Мікалай Іосіфавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КІСЯЛЁЎ Аляксей Сідаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КІСЯЛЁЎ Мікалай Сідаравіч, н. у 1913, рад., загінуў 5.8.1944.

ЛАПЦЮХОЎ Цімафей Мікалаевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МІРАНОВІЧ Сідар Аляксеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІХАЙЛОЎСКІ Іван Паўлавіч, н. у 1919, ст. сярж., загінуў, пахаваны ў в. Рожыцы Невельскага р-на Пскоўскай вобл.

СЛІЖОЎ Барыс Данілавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

СЛІЖОЎ Іван Данілавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1942 пад г. Ленінград.

СЛІЖОЎ Канстанцін Нічышаравіч, н. у 1917, рад., загінуў 22.6.1941 у г. Ваўкавыск Гродзенскай вобл.

СЛІЖОЎ Мікалай Кузьміч, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

СЛІЖОЎ Уладзімір Ягоравіч, н. у 1923, рад., загінуў 24.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЛІЖОЎ Якаў Ціханавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЛІЖОЎ Яфім Пятровіч, н. у 1901, рад., загінуў 14.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУШКЕВІЧ Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУШКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1944.

ВЁСКА НЯРЭЙША

АРЛОЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1895, рад., загінуў 27.12.1944.

АСТРАШАБ Авяр'ян Піліпавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АСТРАШАБ Антон Іванавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

АСТРАШАБ Рыгор Адамавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1945 ля г. Кёнігсберг.

АСТРАШАБ Сяргей Лукіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АСТРАШАБ Якаў Адамавіч, н. у 1914, танкіст, загінуў у 1941 ля г. Орша.

БРАЗГУНОЎ Арцём Андрэевіч, рад., 1233-і Віцебскі сп, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў в. Павірангі (Літва).

БРАЗГУНОЎ Міхаіл Максімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1943.

БРАЗГУНОЎ Савелій Максімавіч, н. у 1909, лейт., 54-ы ап, прапаў без вестак у жніўні 1941.

БРАЗГУНОЎ Фёдар Артамонавіч, н. у 1900, рад., 657-ы сп, загінуў 18.3.1945, пахаваны ў н. п. Ныса Апольскага ваяводства (Польшча).

ВОЛКАЎ Максім Цімафеевіч, н. у 1908, рад., памёр ад ран 15.8.1941.

ДУБАВЕЦ Аляксей Пятровіч, н. у 1917, сярж., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Іван Пятровіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

ЖУКОЎСКІ Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗЛОЎ Іван Макаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у 1944.

КАЗЛОЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1923, гв. лейт., 25-я гв. тбр, загінуў 9.3.1943, пахаваны ў с. Таранаўка Харкаўскай вобл.

ЛУШЧЫНСКІ Яфім Ахрэмавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у 1941.

КАЗЛОЎ Рыгор Фядосавіч, н. у 1919, рад., загінуў у 1943 у г. Крывы Рог (Украіна).

МАЛЧАНАЎ Георгій Антонавіч, н. у 1926, рад. 53-я мсбр, загінуў 7.2.1945, пахаваны ў г. Толькміцна Эльблонгецкага ваяводства (Польшча).

МАЛЧАНАЎ Міна Цярэнцьевіч, н. у 1912, яфр., загінуў 29.7.1943, пахаваны ў в. Светлы Прамень Курскай вобл.

РЫПІНСКІ Іван Іванавіч, рад., 33-і мсб 7-й мд унутраных войск, памёр ад ран 25.7.1945, пахаваны на раз'ездзе Фанешлейзе (Германія).

РЫПІНСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1944.

РЫПІНСКІ Раман Ягоравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РЫПІНСКІ Цімафей Данілавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУХАДОЛАЎ Георгій Сяргеевіч, н. у 1917, гв. ст. лейт., 133-і гв. ап, загінуў 6.3.1945, пахаваны на ст. Вайньодэ (Латвія).

СУХАДОЛАЎ Іван Андрэевіч, н. у 1926, рад. 1083-і сп 312-й Смаленскай сд, загінуў 23.4.1945, пахаваны ў г. Фёрстэнвальдэ (Германія).

СУХАДОЛАЎ Міхаіл Яфімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУХАДОЛАЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ВЁСКА ПАШКАВА

ГАРБАЦЭВІЧ Аляксей Карпавіч, н. у 1906, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГАРБАЦЭВІЧ Пётр Карпавіч, н. у 1903, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 22.4.1944 (Германія).

ГАРБАЦЭВІЧ Якаў Іосіфавіч, гв. рад., памёр ад ран 31.7.1944, пахаваны ў в. Талькуны (Літва).

КАВАЛЕЎСКІ Аляксей Дзям'янавіч, н. у 1908, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІСЯЛЁЎ Міхаіл Васільевіч, лейт., загінуў 21.2.1942.

КІСЯЛЁЎ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАДНОЎ Генадзь Канстанцінавіч, гв. мал. сярж., 167-ы гв. сп, загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАРШАЛОВІЧ Герасім Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРШАЛОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Іван Фролавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУДРАК Ларыён Васільевіч, н. у 1918, рад., 1316-ы сп 17-й сд, загінуў 18.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУДРАК Фёдар Васільевіч, н. у 1911, гв. рад., загінуў 17.2.1944, пахаваны ў в. Мітрушы Ленінградскай вобл.

СТАХОВІЧ Захар Міхайлавіч, сярж., 296-ы сп, загінуў 17.2.1944, пахаваны ў в. Хаавакінгу (Эстонія).

ЦЯРЭНЯ Мікалай Платонавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШЫРКЕВІЧ Міхаіл Максімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯСКЕВІЧ Анатоль Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСКЕВІЧ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСКЕВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСКЕВІЧ Уладзімір Мацвеевіч, н. у 1919, рад., 29-я ад прарыву рэзерву Галоўнага камандавання, 419-ы мінп, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў г. Берлін.

ЯСКЕВІЧ Фёдар Лук'янавіч, н. у 1918, рад., 16-ы мсб унутраных войск, прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА ПЛЬКАВІЧЫ

БАРАВІК Клім Кузьміч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯГАЛЬСКІ Канстанцін Мікітавіч, н. у 1905, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

БЯГАЛЬСКІ Леанід Сямёнавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЫСОЦКІ Іван Емяльянавіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1944.

ГАРАВЕЦ Герасім Ягоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРАВЕЦ Макар Ягоравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗУЕЎ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

КАЗІМІРАЎ Міхаіл Осіпавіч, рад., 711-ы сп, загінуў 4.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗІМІРАЎ Ягор Сцяпанавіч, н. у 1916, гв. рад., загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

КЛЮЕЎ Сяргей Якаўлевіч, гв. рад., загінуў 20.4.1945, пахаваны ў г. Альт-Разенталь (Германія).

ЛУКАШЭВІЧ Аляксей Мацвеевіч, н. у 1912, рад., 544-ы сп, прапаў без вестак у 1941.

ЛУКАШЭВІЧ Мартын Паўлавіч, н. у 1913, маёр, загінуў у 1941.

ЛУКАШЭВІЧ Пракоп Сямёнавіч, н. у 1909, гв. рад., 58-ы гв. сп, памёр ад ран 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАШЫНСКІ Сцяпан Васільевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1941.

РУСАЧЭНКА Пётр Андрэевіч, н. у 1925, гв. мал. сярж., памёр ад ран 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СПЛАШНОЎ Мікалай Кандратавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 14.9.1944, пахаваны на сядзібе Берстэле (Літва).

ШУШКЕВІЧ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШУШКЕВІЧ Антон Максімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУШКЕВІЧ Канстанцін Максімавіч, н. у 1925, гв. сярж., 58-ы гв. сп, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУШКЕВІЧ Мікалай Андрэевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУШКЕВІЧ Сяргей Андрэевіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1944.

ШУШКЕВІЧ Павел Фёдаравіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1944.

ШУШКЕВІЧ Уладзімір Максімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 1.8.1941.

ШУШКЕВІЧ Цімафей Андрэевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ПЛЯЦЫ

АЛЕКСІЕВІЧ Віктар Іванавіч, н. у 1923, рад., загінуў 4.8.1944, пахаваны ў г. Вілкавішкі (Літва).

ДВОРЖАК Канстанцін Войцехавіч, н. у 1923, гв. рад., 99-ы гв. сп, загінуў 20.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛУКАШЭВІЧ Аляксей Мацвеевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

МІРАНОВІЧ Пётр Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

МІРАНОВІЧ Цімафей Фролавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

ШУШКЕВІЧ Віктар Сямёнавіч, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ВЁСКА ПРЫХАБЫ

БАСКО Уладзімір Сямёнавіч, гв. ст. лейт., 870-ы гв. сп, загінуў 20.1.1945, пахаваны ў м. Сулейцув (Польшча).

ЗАДОРА Арцём Ігнатавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАДОРА Мікалай Іосіфавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

КІСЯЛЁЎ Аляксей Сідаравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КІСЯЛЁЎ Мікалай Сідаравіч, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Яноўка (Літва).

МІРАНОВІЧ Васіль Іванавіч, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 29.8.1944, пахаваны ў в. Менгусцічы Алітускага р-на (Літва).

МІРАНОВІЧ Сідар Аляксеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЛІЖОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1919, сярж., памёр ад ран у снежні 1944.

СЛІЖОЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

СЛІЖОЎ Іван Данілавіч, гв. рад., 79-ы гв. сп, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СЛІЖОЎ Іван Савельевіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

СЛІЖОЎ Міхаіл Савельевіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА РОШЧЫНА (ЗВЯГІ)

АСІПОВІЧ Захар Кузьміч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРЫШАЎ Венядзікт Савельевіч, гв. рад., 27-ы гв. сп, памёр ад ран 26.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

БАРЫШАЎ Пётр Апанасавіч, н. у 1895, рад., памёр ад ран 25.10.1944, пахаваны ва Ульянаўскай вобл.

БАРЫШАЎ Сідар Савельевіч, н. у 1903, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

БАРЫШАЎ Уладзімір Пятровіч, н. у 1924, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРЫШАЎ Якаў Трафімавіч, н. у 1896, гв. рад., 169-ы гв. сп, памёр ад ран 7.8.1944, пахаваны ў в. Пасудоне-Вельке (Літва).

БАГДАНОВІЧ Андрэй Андрэевіч, н. у 1902, рад., загінуў у 1942 ля г. Вязьма.

БУХАВЕЦ Пётр Ульянавіч, н. у 1906, рад., загінуў ля г. Баранавічы.

КАЗЛОЎ Ілья Рыгоравіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАЗЛОЎ Павел Сідаравіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Рыкацце (Літва).

КАЗЛОЎ Пётр Ільіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАЗЛОЎ Сцяпан Антонавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАЗЛОЎ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАЗЛОЎ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак 5.1.1945.

МІРАНОВІЧ Аляксандр Васільевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МІРАНОВІЧ Іван Апанасавіч, н. у 1919, старш., памёр ад ран 4.1.1945, пахаваны ў г. Бранск.

МІРАНОВІЧ Серафім Паўлавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1945.

МІРАНОВІЧ Ціхан Якаўлевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

НІКІЦІН Васіль Кірылавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ОСІПАЎ Захар Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РУМО Мікалай Апанасавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РУМО Фёдар Апанасавіч, н. у 1903, гв. рад., 99-ы гв. сп, памёр ад ран 21.10.1944, пахаваны ў Літве.

СТАЛЬМАШОНАК Андрэй Данілавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ТРЫШЧАНАЎ Сямён Архіпавіч, н. у 1905, рад., 28-я Невельская сд, памёр ад ран 10.11.1944, пахаваны ў в. Лохны Невельскага р-на Курскай вобл.

ВЁСКА РЫНДЗЕВА

ДАБРАЎЛЯНІН Адам Герасімавіч, н. у 1920, рад., загінуў 9.5.1945 у г. Берлін.

ДАБРАЎЛЯНІН Фёдар Пятровіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАЦЮПА Пётр Максімавіч, н. у 1920, рад., загінуў.

ЗАЦЮПА Рыгор Паўлавіч, н. у 1913, рад., загінуў.

ЗАЦЮПА Сяргей Іванавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ЗУЕЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1918, рад., загінуў.

КІТАЕЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1920, рад., загінуў.

КІТАЕЎ Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1918, кап., загінуў.

МАЕЎСКІ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1943.

МІРАНОВІЧ Васіль Трыфанавіч, н. у 1917, старш., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУМО Мікалай Аляксеевіч, н. у 1900, рад., памёр ад ран 20.4.1945, пахаваны ў г. Каўнас.

СІДЗІН Васіль Сямёнавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

СІДЗІН Віктар Аляксандравіч, н. у 1924, сярж., прапаў без вестак у маі 1945.

СІДЗІН Лявон Іванавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІДЗІН Яўген Васільевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШАРШАВІЦКІ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1896, рад., 248-ы сп, памёр ад ран 28.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

ВЁСКА САВЕЦКАЯ (ЮДЗЕНІЧЫ)

БАРАВІК Ануфрый Пятровіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЫСОЦКІ Іван Мінавіч, н. у 1906, рад., памёр ад ран 16.10.1944.

ВЁСКА СТУДЗЯНЕЦ

БУРАКОЎ Даніла Якубавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВІШНЯКОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 29.9.1944.

РУСАКОЎ Пётр Васільевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у 1941.

СІЎЦОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1902, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА СТЭЦАВА

АРЛОЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1896, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

АРЛОЎ Канстанцін Трафімавіч, н. у 1926, гв. рад., 171-ы гв. сп, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АРЛОЎ Лука Барысавіч, н. у 1903, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

АРЛОЎ Мікалай Трафімавіч, н. у 1913, гв. рад., 54-ы гв. сп 19-й гв. Рудненскай сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

АРЛОЎ Уладзімір Кандратавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1945.

БАГДАНАЎ Ілья Іванавіч, рад., 919-ы сп, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў в. Яўтокі Мажэйкяйскага р-на (Літва).

БЛАЖЭВІЧ Фядот Фаміч, н. у 1896, гв. рад., 171-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Крыўнішкі Алітускага р-на (Літва).

ДАБРЫНЯ Сцяпан Іванавіч, н. у 1926, рад., 1229-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШКА Лявон Рыгоравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МУРАШКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1902, рад., загінуў 14.12.1944 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШКА Цімафей Рыгоравіч, н. у 1907, рад., загінуў 5.8.1944 у Літве.

МУРАШКА Якаў Анісімавіч, н. у 1915, сярж., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШЫБЕКА Даніла Яфімавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЫБЕКА Іван Фаміч, н. у 1910, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Рыкацце (Літва).

ШЫБЕКА Мікалай Іосіфавіч, н. у 1926, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 4.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЫБЕКА Павел Гаўрылавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА УДАРНАЯ (КАРНІЛАВІЧЫ)

ВАСІЛЬЕЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1922, гв. рад., 167-ы сп, загінуў 30.8.1944, пахаваны ў в. Дубянка Алітускага р-на (Літва).

КАВАЛЕЎСКІ Аляксей Дзям'янавіч, н. у 1911, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Іван Дзям'янавіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1941.

КАВАЛЕЎСКІ Пётр Дзям'янавіч, н. у 1915, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Іван Мікітавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЛЯСКАЧ Аляксей Канстанцінавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

РЫМАР Фёдар Міронавіч, н. у 1911, рад., загінуў 12.6.1943, пахаваны ў станіцы Абінская Краснадарскага краю.

РЫМАР Яўген Міронавіч, н. у 1926, рад., 1126-ы сп, загінуў 7.10.1944, пахаваны ў в. Нарбуці Шаўляйскага р-на (Літва).

ЧУЛЕЦ Андрэй Іванавіч, н. у 1922, рад., загінуў 25.4.1945.

ЧУЛЕЦ Міхаіл Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

ЧУЛЕЦ Фёдар Іванавіч, н. у 1922, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 19.11.1941.

ШАРАЙ Сямён Яўсеевіч, н. у 1919, сярж., загінуў 16.11.1941, пахаваны ў в. Баровічы Серпухаўскага р-на Маскоўскай вобл.

ШАРАЙ Фёдар Яўсеевіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1942.

ВЁСКА ХАРЭЎШЧЫНА

АНДРЭЕЎ Юрый Мікалаевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

ВАЛАДЗЬКО Аляксандр Ягоравіч, н. у 1919, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 12.9.1942.

МІРАНОВІЧ Васіль Іванавіч, рад., загінуў 29.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ЦЫВІНСКІ Арсен Іванавіч, н. у 1925, гв. рад., 248-ы гв. сп, памёр ад ран 16.8.1944, пахаваны ў в. Печулішкі (Літва).

ШУШКЕВІЧ Васіль Аляксеевіч, н. у 1919, мал. сярж., загінуў 25.3.1944, пахаваны на беразе возера Ярветэн—Ярве Кандалакшкскага р-на (Карэлія).

ШУШКЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУШКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ХОДАСЫ

КАЗЛОЎ Трафім Іванавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 4.8.1941.

КАЗЛОЎ Ягор Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у 1941.

ХОДАС Іван Сідаравіч, н. у 1919, рад., 768-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Шула (Літва).

ХОДАС Мікалай Фёдаравіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 23.2.1943, пахаваны ў г. Луганск (Украіна).

ХОДАС Цярэнцій Фёдаравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ШАЛУХА Анісім Макаравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАЛУХА Кузьма Мітрафанавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ШУПЛЯКІ

СІДАРОВІЧ Рыгор Іванавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Рыкацце (Літва).

ТРАШЧОНАК Канстанцін Фаміч, рад., загінуў.

ТРАШЧОНАК Уладзімір Архіпавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТРАШЧОНАК Фёдар Андрэевіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у 1941.

ФІЛІПОВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у студзені 1944.

ФІЛІПОВІЧ Якаў Сямёнавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у лютым 1944.

ЦЯРЭНЯ Васіль Піліпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЯРЭНЯ Іосіф Дзмітрыевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 28.10.1944.

ЦЯРЭНЯ Ягор Васільевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЦЯРЭНЯ Уладзімір Іванавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

ЦЯРЭНЯ Уладзімір Піліпавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ШЧЫТНІКІ

БАРЫШАЎ Кузьма Лявонавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў в. Папарышкі (Літва).

МІРАНОВІЧ Міхаіл Фаміч, гв. рад., загінуў 1.8.1944, пахаваны ў в. Папарышкі (Літва).

ПАНКРАТАЎ Дзмітрый Яфімавіч, загінуў 28.8.1943, пахаваны ў в. Сабалі Спас-Дзямянскага р-на Калужскай вобл.

ПАНКРАТАЎ Піліп Ягоравіч, гв. рад., 43-і гв. сп, загінуў 12.8.1944, пахаваны ў в. Падграддзе (Літва).

ПАНКРАТАЎ Сямён Піліпавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў в. Папарышкі (Літва).

ТРАШЧОНАК Аляксей Рыгоравіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Мяцеліца (Літва).

ВЁСКА ШЫРКАЎШЧЫНА

МІРАНОВІЧ Васіль Іванавіч, рад., 919-ы сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў в. Бяртутас Баускага р-на (Латвія).

МІРАНОВІЧ Даніла Анісімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Іван Ільіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІРАНОВІЧ Уладзімір Ільіч, гв. рад., 46-ы гв. сп, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МІРАНОВІЧ Усцін Анісімавіч, рад., памёр ад ран, пахаваны ў п. Акцябарскі Гарадзецкага р-на Горкаўскай вобл. (Расія).

МІРАНОВІЧ Мікіта Якаўлевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МОМАНТ Валянцін Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак.

ЧАРНОЎСКІ Іван Сцяпанавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЁСКА ШЭМЕТАЎКА

АЎГУСЦІНОВІЧ Аляксей Пятровіч, рад., прапаў без вестак у 1945.

БАРЫШАЎ Пётр Мікалаевіч, рад., памёр ад ран 8.8.1944, пахаваны ў г. Смаленск.

БЕРАЗНЕЎ Мікалай Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БОНДАРАЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БОНДАРАЎ Фёдар Лявонавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, памёр ад ран 9.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

БУРАКОЎ Антон Емяльянавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БУРАКОЎ Архіп Апанасавіч, н. у 1912, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 23.7.1942.

БУРАКОЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БУРАКОЎ Ермалай Якаўлевіч, н. у 1908, гв. рад., 29-ы гв. паветрана-дэсантны полк, загінуў 24.12.1944, пахаваны ў г. Секешфехервар (Венгрыя).

БУРАКОЎ Іван Іванавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУРАКОЎ Іван Ігнатавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1945.

БУРАКОЎ Нічыпар Рыгоравіч, н. у 1900, рад., загінуў 26.12.1944, пахаваны ў в. Плашкі (Латвія).

БУРАКОЎ Сямён Іванавіч, рад., загінуў 21.9.1944, пахаваны на воінскіх могілках Кюршы Алуксненскага р-на (Латвія).

БУРАКОЎ Павел Іосіфавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БЯРЭЗІН Іван Рыгоравіч, рад., 676-ы сп, загінуў 15.2.1943, пахаваны ў с. Паныры Паныроўскага р-на Курскай вобл.

БЯРЭЗІН Іосіф Міхайлавіч, н. у 1916, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЖЫГАЛАЎ Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1897, рад., памёр ад ран 24.11.1942, пахаваны ў в. Лукавіна Зубцоўскага р-на Смаленскай вобл.

КІТУС Сяргей Піліпавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОРБАН Цімафей Маркавіч, н. у 1908, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 17.12.1941.

ЛАЎРЫНОВІЧ Сафон Іосіфавіч, н. у 1910, рад., загінуў 12.3.1943.

МІРАНОВІЧ Кірыла Мікалаевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

МІРАНОВІЧ Якаў Венядзіктавіч, н. у 1909, рад., 13-я інжынерна-сапёрная Новасакольніцкая брыгада рэзерву Галоўнага камандавання, загінуў 4.2.1944, пахаваны ў в. Манькава Новасакольніцкага р-на Калінінскай вобл. (Расія).

ПІНЧУКОЎ Кузьма Яфімавіч, н. у 1913, рад., загінуў 6.1.1942.

ПІНЧУКОЎ Сцяпан Яфімавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1942.

РУСАКОЎ Павел Фёдаравіч, н. у 1910, сярж., 1480-ы зенітны артполк, загінуў 29.6.1944, пахаваны ў в. Ніўкі былога Бягомльскага р-на Мінскай вобл.

РУСАКОЎ Фама Мікітавіч, н. у 1908, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

РУСАКОЎ Ціт Дзмітрыевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

РУСАКОЎ Ціхан Дзмітрыевіч, гв. рад., загінуў 8.10.1943, пахаваны ў в. Чырвоная Даліна былога Церахоўскага р-на Гомельскай вобл.

ВЁСКА ЯНОВА

АНТОНЕНКА Мікалай Васільевіч, рад., прапаў без вестак.

БАБКОЎ Кандрат Кузьміч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

БАБКОЎ Міхаіл Анісімавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БАБКОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, ст. лейт., 481-ы знішчальны процітанкавы артполк, прапаў без вестак 19.10.1941.

БАБЫЛЁЎ Цімафей Мікалаевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

БАГДАНАЎ Васіль Савельевіч, н. у 1905, рад., загінуў 17.10.1943 у нямецка-фашысцкім палоне ў Германіі.

БАРАВІК Іван Васільевіч, н. у 1905, рад., памёр ад ран 27.2.1942, пахаваны ў в. Старое Цвярской вобл. (Расія).

БРАЗГУНОЎ Іван Ларыёнавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БЕЛЯКОЎ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1908, рад., загінуў 19.12.1942, пахаваны ў в. Пуцева Вялікалуцкага р-на Пскоўскай вобл.

БЯЛЯЕЎ Іван Герасімавіч, н. у 1892, рад., загінуў у 1942 у Смаленскай вобл.

БЯРЭЗІН Лявон Міхайлавіч, н. у 1895, рад., 1268-ы сп, прапаў без вестак 18.7.1942.

ВІННІКАЎ Нічыпар Фаміч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ВОЛКАЎ Лаўрэн Прохаравіч, н. у 1912, рад., памёр ад ран у 1944 у г. Вязьма (Расія).

ВОРАНАЎ Максім Емяльянавіч, н. у 1907, рад., загінуў у жніўні 1941.

ГОНТАРАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1917, лейт., прапаў без вестак.

ДАВЫДАЎ Еўдакім Міхайлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДАВЫДАЎ Павел Міхайлавіч, рад., 1134-ы сп, загінуў 26.1.1945 ва Усходняіі Прусіі.

ДЗЯМЕШЧАНКА Іосіф Пятровіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

ДУБІНСКІ Анатоль Палікарпавіч, н. у 1915, рад., 2-я асобная штрафная рота 449-га сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Стумбрыжкі Шакяйскага р-на (Літва).

ДУДАРАЎ Іосіф Сазонавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

ЕРМАЧЭНКА Фёдар Пятровіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗАЙЦАЎ Мартын Адамавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗАЙЦАЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ІВАШКЕВІЧ Ягор Антонавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 22.9.1941.

КАЗЛОЎ Марк Клімавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЗЛОЎ Міхаіл Клімавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у 1944.

КАЗЛОЎ Ціхан Васільевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КРЫВАШЫЕЎ Фёдар Калістратавіч, н. у 1919, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 22.5.1942.

КУЛАГІН Міхаіл Сафронавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАНТАЕЎ Герасім Аляксеевіч, н. у 1907, рад., 544-ы сп, загінуў 3.9.1941.

МАРЦІНОВІЧ Мікалай Герасімавіч, н. у 1915, ст. сярж., 10-я мехбрыгада, загінуў 9.11.1943, пахаваны ў в. Астрэйкава Віцебскай вобл.

МАРЦІНОВІЧ Нічыпар Кузьміч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

МІРАНОВІЧ Іван Лявонавіч, н. у 1922, рад., 1106-ы сп, загінуў 4.1.1945, пахаваны ў в. Ракувек Вексувальскага павета (Польшча).

МУРАШКЕВІЧ Анатоль Арцёмавіч, н. у 1921, рад., 2-я асобная штрафная рота, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Стумбрыжкі Шакяйскага р-на (Літва).

МЫСЛІВЕЦ Іван Рыгоравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МЫСЛІВЕЦ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1912, рад., загінуў 5.10.1943 у нямецка-фашысцкім палоне, пахаваны ў н. п. Цэйтхайн (Германія).

МЫСЛІВЕЦ Парфен Рыгоравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у 1941.

МЫСЛІВЕЦ Прохар Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1942.

МЫСЛІВЕЦ Цімафей Рыгоравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

МЫСЛІВЕЦ Цярэнцій Рыгоравіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак.

МЫСЛІВЕЦ Яфім Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ОЗАЛАЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАДДУБЕЦ Ягор Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Іосіф Іванавіч, н. у 1906, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ПРЫБІНСКІ Даніла Анісімавіч, рад., 21-ы Трансільванскі Чырванасцяжны сп, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў с. Багадзіцэ (Чэхаславакія).

РАМНЁЎ Парфен Віктаравіч, н. у 1914, рад., 544-ы сп, загінуў 3.9.1941.

РУСАЧЭНКА Іван Дзянісавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

РЫШНСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

РЫШНСКІ Раман Ягоравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1944.

САВІН Аляксандр Пятровіч, н. у 1920, рад., загінуў 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

САПРОНЕНКА Аляксей Мікалаевіч, н. у 1920, рад., 628-ы сп, загінуў 26.10.1944, пахаваны на вышыні Безыменнай Сувалкаўскага павета (Польшча).

САПРЫКА Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СЕМЯНКОЎ Васіль Селівеевіч, рад., прапаў без вестак.

СІЎЦОЎ Пётр Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

СТУК Арцём Канстанцінавіч, н. у 1918, рад., загінуў 23.6.1941.

СУХАДОЛАЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ФАЛЕВІЧ Васіль Канстанцінавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ФАЛЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1910, рад., 452-і сп, памёр ад ран 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ФАЛЕВІЧ Іосіф Васільевіч, н. у 1921, рад., загінуў 12.7.1943, пахаваны ў в. Шынная Смаленскай вобл.

ФАМІН Міхаіл Цімафеевіч, рад., загінуў.

ФАМІН Сямён Іосіфавіч, н. у 1910, рад., 628-ы сп, загінуў 23.12.1941, пахаваны ў в. Млевічы Выскаўскага р-на Цвярской вобл.

ХАДАСЕВІЧ Васіль Сяргеевіч, н. у 1901, рад., памёр ад ран 21.10.1944, пахаваны ў н. п. Пільвішкі (Літва).

ЦЫПЛЯКОЎ Нічыпар Ануфрыевіч, н. у 1907, рад., загінуў 24.2.1944.

ШЫШАНОК Апанас Дзям'янавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЯРОШКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак 5.9.1944.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БІКАВА

АТРОШКІН Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1941 пад Віцебскам.

АТРОШКІН Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1919, гв. рад., 18-ы гв. ап, загінуў 29.8.1941, пахаваны ў г. Адэса.

БАКШТАЙ Пётр Дзмітрыевіч, рад., загінуў.

БОЧКІН Сцяпан Раманавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 22.8.1944.

БУРЫ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1908, рад., 1179-ы сп, загінуў 22.9.1943, пахаваны ў в. Аляксеёўка Усвяцкага р-на Смаленскай вобл.

БУРЫ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1921, сярж., загінуў 18.8.1941.

ВІШНЯКОЎ Аляксандр Арцёмавіч, н. у 1897, рад., 909-ы сп, загінуў 26.11.1942, пахаваны ў в. Жарабцова Зубцоўскага р-на Цвярской вобл.

ГРУНТОЎ Андрэй Карпавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГРУНТОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГРУНТОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1914, мал. лейт., 426-ы сп 88-й сд, загінуў 15.8.1941.

ГРУНТОЎ Павел Іванавіч, н. у 1921, старш., прапаў без вестак 16.2.1943.

ГРУНТОЎ Павел Пятровіч, лётчык, загінуў.

ГРУНТОЎ Пётр Піліпавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРУНТОЎ Сідар Міхайлавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак 4.7.1941.

ГРУНТОЎ Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1920, ст. лейт., 321-я Чудава-Дноўская сд, загінуў 4.8.1944, пахаваны на беразе р. Падзедзе ля мястэчка Беябярыс Гулбенскага р-на (Латвія).

ГРУНТОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, рад., загінуў 6.9.1941, пахаваны ў с. Беразанка Адэскай вобл.

ГРУНТОЎ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1918, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 13.11.1941.

ЛЮБАЧКА Даніла Паўлавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак 4.7.1941.

МАШЭРА Прохар Фёдаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

НОВІКАЎ Яфім Паўлавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЛОДКІН Давыд Кандратавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

САЛОДКІН Мікалай Ігнатавіч, н. у 1922, гв. рад., 76-я гв. Сімферопальская сд, загінуў 2.3.1945, пахаваны ў г. Скуодас (Літва).

САЛОДКІН Пётр Андрэевіч, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў в. Гайлюны (Літва).

САЛОДКІН Рыгор Кандратавіч, н. у 1918, гв. лейт., 163-і гв. сп, загінуў 16.3.1944, пахаваны ў в. Храпіна Пушкінагорскага р-на Пскоўскай вобл.

ВЁСКА БЯЛЬКІ

БЯЛЬКОВІЧ Іван Піліпавіч, н. у 1920, рад., загінуў.

БЯЛЬКОВІЧ Мікалай Піліпавіч, рад., загінуў у Ленінградзе.

ВРАГОЎ Ілья Парфенавіч, рад., загінуў.

ВРАГОЎ Самуіл Парфенавіч, н. у 1906, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 16.9.1942.

ЗУБРЫЦКІ Аляксей Давыдавіч, н. у 1912, рад., памёр ад ран у верасні 1944 у г. Орша.

ЗУБРЫЦКІ Андрэй Давыдавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗУБРЫЦКІ Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1921, ваенны тэхнік 2-га рангу, 305-я сд, прапаў без вестак на Волхаўскім фронце 1.6.1942.

ЕРМАЧЭНКА Леанід Антонавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

КАРАЎ Архіп Якаўлевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАУТКІН Апанас Андрэевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 31.7.1944.

ЛАУТКІН Дзмітрый Андрэевіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛАУТКІН Якаў Гаўрылавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІСАНАЎ Аляксандр Пракопавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ЛЯХОЎСКІ Віктар Раманавіч, н. у 1920, гв. рад., 169-ы гв. сп, загінуў 23.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЯХОЎСКІ Павел Лаўрэнавіч, н. у 1910, рад., 491-ы сп 265-й Выбаргскай сд, загінуў 16.2.1945, пахаваны ў г. Рэч Гожаўскага ваяводства (Польшча).

МАШЭРА Уладзімір Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

СЕМЯНКОЎ Анатоль Сямёнавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 23.6.1944.

СЕМЯНКОЎ Васіль Селівестравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЕМЯНКОЎ Гаўрыла Дзмітрыевіч, н. у 1918, гв. рад., 45-ы гв. сп, загінуў 20.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЕМЯНКОЎ Іван Сямёнавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЕМЯНКОЎ Ігнат Іванавіч, н. у 1901, рад., загінуў 26.11.1942, пахаваны ў в. Чарэны Смаленскай вобл.

СЕМЯНКОЎ Міхаіл Пракопавіч, н. у 1925, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 15.9.1944, пахаваны ў в. Ругяле (Літва).

СЕМЯНКОЎ Мяфодзій Селівестравіч, сярж., прапаў без вестак.

СЕМЯНКОЎ Павел Апанасавіч, рад., загінуў у час блакады Ленінграда.

СЕМЯНКОЎ Сцяпан Селівестравіч, рад., прапаў без вестак.

СЕМЯНКОЎ Уладзімір Селівестравіч, н. у 1923, сярж., загінуў 24.11.1942, пахаваны ў с. Ярзоўка Гарадзішчанскага р-на Валгаградскай вобл.

СЕМЯНКОЎ Ягор Аляксандравіч, рад., загінуў у 1945.

СЕМЯНКОЎ Ягор Іванавіч, н. у 1898, рад., памёр ад ран 28.8.1942, пахаваны ў в. Сяліщчы Чудаўскага р-на Ленінградскай вобл.

СКУТАЎ Анатоль Антонавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СУЛТАНАЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1926, рад., загінуў у час блакады Ленінграда.

СУЛТАНАЎ Дзмітрый Сцяпанавіч, яфр., прапаў без вестак.

УТКІН Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1921, матрос, прапаў без вестак.

ЧАБАТАРОЎ Ісак Ісакавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЧУДАКОЎ Яфім Савельевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак.

ШЭДЧАНКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛІН Антон Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯНЧЫЛІН Антон Цімафеевіч, н. у 1916, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯНЧЫЛІН Ігнат Пятровіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯНЧЫЛІН Мікіта Канстанцінавіч, рад., прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛІН Пётр Маркавіч, н. у 1918, мал. сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ЯНЧЫЛІН Пётр Мінавіч, ваенны ўрач, прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛІН Сцяпан Навумавіч, рад., прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛІН Сяргей Дзмітрыевіч, рад., загінуў у час блакады Ленінграда.

ВЁСКА ГОСМІРАВА

БУХАЎЦОЎ Пётр Піліпавіч, н. у 1923, рад., загінуў 23.8.1942, пахаваны ў в. Целянкова Ржэўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ГНІТАЎ Мікалай Пракопавіч, н. у 1903, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й Маскоўска-Мінскай гв. сд, памёр ад ран 18.8.1944, пахаваны ў в. Пасудонэ-Вельке (Літва).

ЗЯНЬКОЎ Гаўрыла Трафімавіч, н. у 1901, рад., 29-я артдывізія прарыву рэзерву Галоўнага камандавання, загінуў 12.4.1945, пахаваны ў г. Герэтц (Германія).

ЗЯНЬКОЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ЗЯНЬКОЎ Іван Васільевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЗЯНЬКОЎ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1913, лейт., прапаў без вестак.

ЗЯНЬКОЎ Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1909, рад., 1784-ы запасны ап, памёр ад ран 20.10.1943, пахаваны ў г. Масква.

КУЗЬМІНОЎ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1924, гв. сярж., 3-я гв. кавалерыйская Мазырская дывізія, загінуў 22.4.1945, пахаваны ў н. п. Хангельсберг (Германія).

ЛЯХАЎ Арцём Іванавіч, н. у 1898, гв. рад., 35-ы ап, памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

ЛЯХАЎ Васіль Ермалаевіч, н. у 1916, гв. рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЗУРАЎ Уладзімір Фёдаравіч, рад., 236-я армейская штрафная рота, прапаў без вестак 29.6.1944.

ПАРАЖЫНСКІ Іван Іосіфавіч, мал. сярж., 218-ы горна-стралковы Чырванасцяжны полк, загінуў 1.5.1945, пахаваны ў г. Берлін.

ПЕТУХОЎ Ілья Фёдаравіч, н. у 1910, кап., 1162-і сп, загінуў 9.8.1943, пахаваны ў в. Падмошша Дарагабужскага р-на Смаленскай вобл.

ПЕТУХОЎ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1925, рад., 44-ы Верхнядняпроўскі сп, загінуў 18.4.1945, пахаваны ў в. Брузенфельдэ (Германія).

ПЕТУХОЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЕТУХОЎ Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУХТО Іван Васільевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ВЁСКА ЗАДАРОЖЖА

БЯЗРУЧАНКА Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1921, мал. лейт., 9-ы асобны зенітна-артылерыйскі дывізіён, загінуў 5.9.1941.

ГРЭБНЕЎ Ісак Андрэевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУЯНАЎ Арцём Аляксандравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ЖАРДЗЕЦКАЯ Надзея Пятроўна, ваеннаслужачая, прапала без вестак.

ЖАРДЗЕЦКІ Аляксандр Пятровіч, лейт., прапаў без вестак.

ЗАРЭЦКІ Піліп Паўлавіч, н. у 1896, гв. рад., 48-ы гв. сп, памёр ад ран 10.8.1944, пахаваны ў м. Вендзягола (Літва).

ЗАРЭЦКІ Фёдар Паўлавіч, н. у 1904, рад., загінуў 13.10.1941, пахаваны на ст. Кошкіна Няклінаўскага р-на Растоўскай вобл.

ІВАНОЎ Барыс Васільевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1942.

КАШАЛАПАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

КАШАЛАПАЎ Давыд Антонавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КАШАЛАПАЎ Нічыпар Усцінавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАШАЛАПАЎ Мікалай Усцінавіч, рад., загінуў.

КАШАЛАПАЎ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Фама Паўлавіч, н. у 1897, гв. рад., 45-ы гв. сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў м. Гіркяльніс (Літва).

МАНЯНКОЎ Васіль Канстанцінавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

МАНЯНКОЎ Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1917, рад., 1146-ы сп, загінуў 8.4.1942, пахаваны ў в. Зайцава Бялеўскага р-на Тульскай вобл.

МАРОЗАЎ Фядос Ісакавіч, н. у 1904, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Цыпкішкі (Літва).

МАРОЗАЎ Ягор Ісакавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЯТРОЎ Мікалай Герасімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУДЗІН Макс Абрамавіч, н. у 1913, лейт., загінуў 4.1.1943 у Сталінградзе.

САЛАЎЁЎ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САЎЧАНКА Андрэй Фёдаравіч, н. у 1902, сярж., загінуў 5.1.1942, пахаваны ў в. Церашкова Цвярской вобл. (Расія).

САХНОЎ Уладзімір Іосіфавіч, рад., 753-і сп, загінуў 6.10.1944, пахаваны на хут. Пракунішкі Расейнскага р-на (Літва).

СІПАРАЎ Андрэй Сідаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

СІПАРАЎ Ларыён Сідаравіч, н. у 1902, рад., памёр ад хваробы 14.5.1945, пахаваны на ст. Кавылкіна Куйбышаўскай вобл. (Расія).

СІПАРАЎ Пётр Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЦЯПАНАЎ Дзмітрый Ягоравіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЦЯПАНАЎ Максім Ягоравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЦЯПАНАЎ Рыгор Ягоравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЦІТОЎ Якаў Васільевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯСІНСКІ Іван Андрэевіч, н. у 1887, ваенны ўрач, загінуў 9.1.1942 у лагеры ваеннапалонных Масюкоўшчына пад Мінскам.

ЯСІНСКІ Мікалай Філімонавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ЯСІНСКІ Мікалай Яфімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЯСІНСКІ Піліп Яфімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯСІНСКІ Сямён Філімонавіч, н. у 1902, рад., загінуў 2.5.1945, пахаваны ў прыгарадзе Калінінграда.

ЯСІНСКІ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1911, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЗАСТАДОЛЛЕ

БАРАНАЎ Уладзімір Васільевіч, н. у 1910, маёр, загінуў 2.4.1945 пад г. Львоў.

БЯЛЯЕЎ Арцём Кузьміч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

БЯЛЯЕЎ Васіль Кузьміч, н. у 1922, сярж., прапаў без вестак 26.4.1945.

ВІНАКУРАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ВОЙЦЕХАЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак 30.6.1941.

ГАРМАЗОЎ Антон Данілавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ГАРМАЗОЎ Пётр Данілавіч, н. у 1903, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАБУРАЎ Віктар Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

КАБУРАЎ Даніла Рыгоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 3.7.1944.

КАБУРАЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

КАВАЛКІН Мікалай Рыгоравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КАЗЛОЎ Іван Сяргеевіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЕВІТ Самуіл Мендзелевіч, н. у 1902, рад., загінуў у 1941.

МАКЕЕЎ Іван Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ШАШКОЎ Кірыла Андрэевіч, н. у 1896, рад., памёр ад хваробы 5.4.1942, пахаваны ў с. Новае Парэчча Ураўскага р-на Маскоўскай вобл.

ШЭРАГАЎ Рыгор Апанасавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ІВАНАЎКА

БАШКІРАЎ Аркадзь Пятровіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ГРУНТОЎ Аляксей Філімонавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАНАПЕЛЬКА Дзяніс Іванавіч, н. у 1905, рад., загінуў у маі 1945 у Германіі.

ФІЛІПЦАЎ Цімафей Пятровіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЁСКА ЛЯХАВА

ГРУНТОЎ Васіль Ціханавіч, н. у 1901, гв. рад., 95-ы гв. сп, загінуў 10.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГУЛІДЗІН Пётр Аляксеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ЗАГУЖЭЛЬСКІ Пётр Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРЖАНЕЎСКІ Іосіф Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРЖАНЕЎСКІ Рыгор Антонавіч, н. у 1911, лейт., 18-ы полк проціпаветранай абароны, прапаў без вестак у жніўні 1941.

КАРЖАНЕЎСКІ Фёдар Антонавіч, рад., загінуў.

МАСКАЛЁЎ Аляксандр Маркавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

ФАНАБЕРА Дарафей Сямёнавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЦУРБАН Іван Іванавіч, н. у 1924, лейт., 51-ы асобны механізаваны пантонна-маставы батальён 43-й арміі, загінуў 4.5.1942, пахаваны ў в. Аксінніна Іносказскага р-на Смаленскай вобл.

ВЁСКА МАСОРЫ

БРЫЛЕВІЧ Іосіф Мацвеевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВАРГАН Іван Міхайлавіч, н. у 1908, гв. рад., 279-ы гв. сп, загінуў 4.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВІНАКУРАЎ Аляксей Апанасавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВІНАКУРАЎ Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВІНАКУРАЎ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1919, рад., 758-ы сп, памёр ад ран 26.8.1941, пахаваны на Луохскіх могілках (Карэлія).

ВІНАКУРАЎ Уладзімір Васільевіч, н. у 1910, гв. рад., 17-я гв. Духаўшчынская сд, памёр ад ран 1.8.1944, пахаваны ў в. Кавалішкі Каўнаскага р-на (Літва).

ГАПАЎ Аляксандр Пракопавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРАВЕЦ Сцяпан Данілавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРАВЕЦ Цімафей Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГРЫШАНАЎ Андрэй Якаўлевіч, н. у 1920, рад., памёр ад ран 8.8.1942, пахаваны ў п. Хадыкіна Бяляўскага р-на Тульскай вобл.

ГРЫШАНАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРЫШАНАЎ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1918, ст. лейт., 288-я аўтарота, памёр ад ран 20.1.1942, пахаваны ў в. Малыя Вяземы Адзінцоўскага р-на Маскоўскай вобл.

ГРЫШАНАЎ Фядос Міхайлавіч, рад., загінуў у 1944 у Літве.

ЖАЛАНКОЎ Васіль Антонавіч, н. у 1924, гв. рад., загінуў 27.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗАЙЦАЎ Майсей Міхайлавіч, н. у 1890, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗУБРЫЦКІ Іван Якаўлевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРЭНДА Сяргей Макаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОГАЛЬ Анатоль Фёдаравіч, н. у 1926, гв. мал. сярж., 219-ы гв. сп, загінуў 6.11.1944, пахаваны ў в. Элкуземе Прыекульскага р-на (Латвія).

КОГАЛЬ Іван Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КОГАЛЬ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1916, гв. рад., 45-ы гв. сп 17-й гв. Духаўшчынскай сд, загінуў 29.7.1944, пахаваны ў в. Юнкулы Іонаўскага р-на (Літва).

КОГАЛЬ Фёдар Трафімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

КРАЎЧАНКА Уладзімір Ільіч, н. у 1921, рад., 533-і ап, загінуў 8.8.1941, пахаваны ў в. Мішына Гжацкага р-на Смаленскай вобл.

КУНДЗЕР Аляксандр Радзівонавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУНДЗЕР Кузьма Радзівонавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУНДЗЕР Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

КРАЎЧАНКА Аркадзь Іванавіч, рад., загінуў у Ленінградзе.

КРАЎЧАНКА Іван Фядосавіч, рад., загінуў.

ЛЩЯГА Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛЯХОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1915, ст. лейт., лётчык, загінуў у красавіку 1945.

ЛЯХОЎСКІ Мікалай Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

ЛЯХОЎСКІ Мікіта Фёдаравіч, н. у 1942, рад., прапаў без вестак.

ЛЯШКОЎ Піліп Максімавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЯШКОЎ Уладзімір Максімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАШКАНАЎ Іосіф Пятровіч, н. у 1906, лейт., 2-я сд, прапаў без вестак у ліпені 1943.

МАШКЕЙ Філарэт Аляксеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

МАШЭРА Васіль Кузьміч, н. у 1920, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 9.8.1944.

МАШЭРА Мікалай Раманавіч, н. у 1919, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 5.1.1942.

МАШЭРА Мікіта Пятровіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАШЭРА Пётр Міронавіч, н. у 1914, ст. лейт., загінуў у 1945 у Фінляндыі.

МАШЭРА Сцяпан Дзмітрыевіч, рад., памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў фальварку Гечэ Кедайнскага р-на (Літва).

МАШЭРА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1915, гв. рад., 58-ы гв. сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

МАШЭРА Цімафей Дзмітрыевіч, рад., загінуў у час блакады Ленінграда.

МАШЭРА Ягор Іосіфавіч, н. у 1918, рад., загінуў.

НАХАЕЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1919, ст. сярж., Чырванасцяжная школа ўдасканальвання палітсаставу войск НКУС, загінуў 8.9.1941, пахаваны ў в. Парожкі Ленінградскай вобл.

НАХАЕЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1921, лейт., лётчык, памёр ад ран 3.3.1945, пахаваны ў в. Шылкі Віцебскага р-на.

СІНКЕВІЧ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

УТКІН Герасім Фаміч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ФАМЯНКОЎ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ХАМЦОЎ Нічыпар Ягоравіч, н. у 1915, ст. сярж., прапаў без вестак 1.9.1944.

ЦІХАНАЎ Пётр Агафонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944 у Літве.

ЧАСНЫ Пётр Канстанцінавіч, н. у 1910, гв. рад., 45-ы сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Сяледчыкі былога Радашковіцкага р-на Мінскай вобл.

ЧАСНЫ Сямён Канстанцінавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧУДАКОЎ Даніла Савельевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ЧУДАКОЎ Ігнат Савельевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАЛУХА Дзмітрый Захаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ШАЛУХА Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАВЯРНОЎСКІ Кірыла Яфімавіч, н. у 1924, гв. рад., памёр ад ран 16.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАВЯРНОЎСКІ Мікалай Яфімавіч, н. у 1918, рад., 950-ы сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў м. Гіркальніс (Літва).

ШАНДЗЮКОЎ Аляксандр Сідаравіч, рад., 1115-ы сп, загінуў 21.11.1944, пахаваны ў в. Шкервел Ліепайскага р-на (Латвія).

ШАНДЗЮКОЎ Дзмітрый Сідаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАНДЗЮКОЎ Філарэт Антонавіч, н. у 1895, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Вілявіды (Літва).

ШУМАРОЎ Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУМАРОЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА МАШКАНЫ

АБУХОВІЧ Якаў Фёдаравіч, н. у 1912, ст. лейт., загінуў у красавіку 1942 пад Ленінградам.

АНДРЭЙЧАНКА Уладзімір Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

БЕЛЫ Максім Акулавіч, н. у 1907, гв. рад., 277-ы гв. сп, загінуў 25.7.1944, пахаваны ў в. Іазефава (Літва).

БЛУКІС Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1913, гв. рад., 123-і гв. сп, загінуў у 1945, пахаваны ў г. Рыга.

ВІЦКОП Мікалай Аляксандравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ГАРАВЕЦ Аляксандр Канстанцінавіч, Герой Савецкага Саюза, н. у 1915, гв. лейт., 88-ы гв. завп 8-й гв. завд, загінуў 6.7.1943 на хут. Зорынскія Двары Белгародскай вобл., пахаваны на 597-м км аўтамагістралі Масква — Сімферопаль.

ГАРАВЕЦ Мікалай Канстанцінавіч, рад., загінуў на Курскай дузе у 1943.

ГАРУЧКА Іван Васільевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ГАРУЧКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГЛЕБКА Рыгор Андрэевіч, н. у 1906, гв. сярж., 48-ы сп, памёр ад ран 10.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГНЕСІН Абрам Барысавіч, н. у 1922, рад., 762-і сп, прапаў без вестак у кастрычніку 1942.

ГРУНТОЎ Канстанцін Пятровіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

ГРЫШАНАЎ Уладзімір Адамавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУЛІДЗІН Сцяпан Антонавіч, н. у 1912, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 13.6.1942.

ДАБАТОЎКІН Сяргей Міхеевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛБАНАЎ Рыгор Васільевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛБАНАЎ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛБАНАЎ Фядос Ігнатавіч, н. у 1910, гв. рад., 277-ы гв. сп, памёр ад ран 28.7.1944, пахаваны ў в. Анткольцы Шырвінцкага р-на (Літва).

ЛАБАЦКІ Васіль Антонавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАБАЦКІ Максім Якаўлевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАБАЦКІ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАЎТКІН Дзмітрый Міронавіч, н. у 1907, рад., памёр ад ран 17.9.1941.

ЛЕВІТ Іосіф Саламонавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕПІН Карл Іванавіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

ЛЯТАС Мікалай Кузьміч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак.

ЛЯТАС Уладзімір Кузьміч, н. у 1915, лейт., загінуў у нямецка-фашыскім палоне 26.1.1942.

МАШКАНАЎ Валянцін Фёдаравіч, н. у 1912, рад., памёр ад ран у 1945 у г. Мінск.

МАШКАНАЎ Фёдар Мікалаевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

МАШКАНАЎ Яўген Мікалаевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НІЗАЎЦОЎ Васіль Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РЫЖОЎ Даніла Васільевіч, рад., прапаў без вестак.

САЛАЎЁЎ Канстанцін Трафімавіч, н. у 1919, лейт., 410-ы асобны тб 53-й арміі, прапаў без вестак 30.8.1942.

САЎЧАНКА Сяргей Фёдаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак.

УТКІН Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1915, рад., памёр ад ран у 1945 у г. Кастрама.

ЦУРАН Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1922, рад., 950-ы сп, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў в. Паграўжэ Расейнскага р-на (Літва).

ШЭДЧАНКА Анатоль Васільевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЭДЧАНКА Васіль Усцінавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЭЛІТ Уладзімір Ягоравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА ОБАЛЬ

БАБКОЎ Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАБКОЎ Канстанцін Васільевіч, н. у 1917, лейт., 102-я асобная сбр, загінуў 17.1.1943, пахаваны ў межах 8-й ГЭС Ленінградскай вобл.

Ул. І. Гаравец

ГАРАВЕЦ Мікалай Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРАВЕЦ Уладзімір Іванавіч, мал. лейт., загінуў у 1941.

ГАРАВЕЦ Юрый Мікалаевіч, кап., прапаў без вестак.

ГАНЧАРОЎ Сяргей Цімафеевіч, н. у 1923, гв. мал. лейт., 31-ы гв. авп, загінуў 11.3.1944.

ІВАНЬКОЎ Аляксандр Герасімавіч, н. у 1912, рад., 1229-ы сп, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў в. Дзігеле (Літва).

ІЛЬЮШЭНКА Арцём Ізафатавіч, н. у 1905, рад., 1229-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАВАЛЁЎ Мікалай Анісімавіч, мал. лейт., 715-ы авп, прапаў без вестак 13.4.1943.

КОГАЛЬ Аркадзь Яфімавіч, н. у 1913, прапаў без вестак.

КОГАЛЬ Леанід Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

КОГАЛЬ Міхаіл Ягоравіч, н. у 1910, гв. рад., 248-ы гв. сп, загінуў ва Усходняй Прусіі.

КОГАЛЬ Сцяпан Ягоравіч, рад., прапаў без вестак.

КОГАЛЬ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Нікан Сямёнавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗЛОЎ Станіслаў Іванавіч, н. у 1918, ст. лейт., 117-я асобная армейская авіяцыйная разведэскадрылля штаба Ваенна-Паветраных Сіл Ленінградскага фронту, загінуў 10.6.1942, пахаваны ў г. Кранштат.

КАЗЛОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1917, ст. сярж., 95-ы сп, загінуў 8.9.1941.

КАРОТЧАНКА Сяргей Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ЛАУТКІН Пётр Тарасавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАШЭРА Апанас Кузьміч, н. у 1905, гв. рад., загінуў 9.8.1944, пахаваны ў г. Укмерге (Літва).

ПАПОЎ Нічыпар Уласавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПУЧКОЎ Іван Ягоравіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РЫПІН Міхаіл Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак.

СЕМЯНКОЎ Захар Фёдаравіч, н. у 1913, прапаў без вестак у верасні 1944.

СУЛТАНАЎ Канстанцін Парфенавіч, н. у 1910, ст. лейт., загінуў у 1943.

ХАМЦОЎ Іван Філімонавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1942.

ШАЛУХІН Нічыпар Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ШМЕРКІН Хаім Ільіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941 ля Оршы.

ШЫЛАЎ Навум Дзмітрыевіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 22.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯНЧЫЛІН Анатоль Емяльянавіч, н. у 1921, лейт., памёр ад ран у 1942, пахаваны ў балцы Сухая ля в. Чалюскін Дубаўскага р-на Валгаградскай вобл.

ЯНЧЫЛІН Аўрам Васільевіч, н. у 1911, ст. сярж., 629-ы сп, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Фольварк Радомскага ваяводства (Польшча).

ЯНЧЫЛІН Віктар Іванавіч, н. у 1926, рад., 252-і Ковенскі сп, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЯНЧЫЛІН Нічыпар Іванавіч, рад., загінуў.

ЯНЧЫЛІН Сямён Ягоравіч, н. у 1914, гв. рад., 171-ы гв. сп, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў в. Пасудонэ-Вельке (Літва).

ЯНЧЫЛІН Фёдар Лукіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЯНЧЫЛІН Фёдар Ягоравіч, рад., загінуў.

СТАСЕЛЬКА Анатоль Савельевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ПАРНЕВА

БАБАХІН Кузьма Якаўлевіч, н. у 1903, гв. рад., 252-і гв. сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Ганарышкі Вілкавішскага р-на (Літва).

БАБАХІН Фёдар Ермалаевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БРОЎКА Фёдар Ігнатавіч, н. у 1920, сярж., прапаў без вестак у маі 1944.

ЗЕЛЯНЦОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак 4.7.1941.

ЗЕЛЯНЦОЎ Павел Нічыпаравіч, н. у 1923, гв. рад., 201-ы гв. сп, загінуў 20.7.1944, пахаваны ў в. Абтрур (Літва).

ЗЕЛЯНЦОЎ Пётр Емяльянавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЗЕЛЯНЦОЎ Савелій Емяльянавіч, рад., прапаў без вестак.

НОВІКАЎ Аляксей Пятровіч, рад., загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

НОВІКАЎ Сямён Аляксандравіч, н. у 1900, рад., 681-ы сп, загінуў 14.10.1942, пахаваны ў в. Бяршчова Ржэўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

НОВІКАЎ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1924, рад., 336-я армейская штрафная рота, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў Літве.

ПАШКЕВІЧ Андрэй Аляксеевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ПАШКЕВІЧ Іван Аляксеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

РЫБАКОЎ Апанас Іванавіч, н. у 1913, сярж., загінуў 10.2.1945 у Венгрыі.

САЎЛУКОЎ Філімон Мікалаевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЎЛУКОЎ Цімафей Дзянісавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІХАНАЎ Васіль Трафімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ШАЛУХА Максім Міхайлавіч, н. у 1922, рад., 78-ы Белгародскі сп 74-й Кіеўска-Дунайскай сд, загінуў 5.4.1945, пахаваны ў в. Надзьнарда (Венгрыя).

ШАЛУХА Павел Іванавіч, н. у 1914, прапаў без вестак 23.6.1941.

ШУХТО Максім Іванавіч, н. у 1914, рад., памёр ад ран 15.10.1944.

ШУХТО Пётр Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЭРАГАЎ Пётр Піліпавіч, мал. лейт., прапаў без вестак.

ШЭРАГАЎ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 26.6.1941.

ВЁСКА РАМШЫНА

БУЙНЕВІЧ Фёдар Васільевіч, н. у 1910, ст. сярж., загінуў 18.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВІНАКУРАЎ Дзям'ян Ігнатавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВІНАКУРАЎ Фёдар Сяргеевіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫБКОЎ Ісак Фёдаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945 у Літве.

КАШАЛАПАЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОЗІН Сямён Мацвеевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАБАНАЎ Якаў Цітавіч, н. у 1905, гв. рад., 45-ы гв. сп, памёр ад ран 13.8.1944, пахаваны ў в. Чакішкі (Літва).

ЛАБАЦКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1943 ля г. Невель Пскоўскай вобл. (Расія).

МАРГАЎЦОЎ Мікіта Гаўрылавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

МАРГАЎЦОЎ Філімон Іванавіч, н. у 1896, рад., 1268-ы сп, загінуў 19.8.1943, пахаваны ў в. Дыра Кіраўскага р-на Смаленскай вобл.

НЯЧАЕЎ Іван Апанасавіч, н. у 1902, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 1.8.1944, пахаваны ў в. Гайлюны (Літва).

ПЛЮШКОЎ Пётр Максімавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РЫНКЕВІЧ Васіль Апанасавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

РЫНКЕВІЧ Віктар Сяргеевіч, рад., загінуў.

САЛАЎЁЎ Аляксей Гаўрылавіч, рад., прапаў без вестак.

САЛАЎЁЎ Сямён Гаўрылавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЎЧАНКА Віктар Іванавіч, н. у 1925, рад., 950-ы сп, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў в. Паграўжэ Расейнскага р-на (Літва).

САЎЧАНКА Віктар Міхайлавіч, рад., загінуў.

САЎЧАНКА Іван Мікалаевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЎЧАНКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САЎЧАНКА Міхаіл Фёдаравіч, рад., загінуў.

САЎЧАНКА Павел Фёдаравіч, рад., загінуў.

САЎЧАНКА Сцяпан Данілавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

САЎЧАНКА Фёдар Данілавіч, н. у 1891, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СМЯШКОЎ Піліп Якаўлевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАШКОЎ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЯКСАНДРАЎСКАЯ

ДУБАВЕЦ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1920, мал. сярж., памёр ад ран 28.7.1942, пахаваны ў с. Чорны Балыклей Валгаградскай вобл.

ЕРМАШКЕВІЧ Якаў Раманавіч, н. у 1912, маёр, 211-ы ап 23-й сд 1-й арміі, загінуў 17.8.1942, пахаваны ў с. Ракаўка Валгаградскай вобл.

КЛІМОВІЧ Пётр Мікалаевіч, н. у 1900, рад., 1231-ы Нёманскі сп 371-й Віцебскай сд 5-й арміі, загінуў 18.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЕЧКА Іван Ульянавіч, н. у 1907, рад., загінуў 10.8.1943.

ШКОЛЬДА Іван Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА БАРАВІКІ

ГАРДЗЮК Ігнат Кліменцьевіч, н. у 1907, рад., загінуў 18.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАРАНЕЎСКІ Сямён Дарафеевіч, н. у 1926, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 19.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КУЧКО Пётр Паўлавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КУЧЫНСКІ Мацвей Адамавіч, н. у 1902, рад., 427-ы Мінскі сп 192-й Аршанскай сд, загінуў 29.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МАСІЛОВІЧ Пётр Ларыёнавіч, н. у 1910, рад., загінуў 27.3.1942 у нямецка-фашысцкім канцэнтрацыйным лагеры.

МЯЛЕШКА Пётр Міхайлавіч, палітрук, загінуў у студзені 1942.

ПАГАРЭЛЬСКІ Марк Лаўрэнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЎЛОЎСКІ Дзмітрый Яфімавіч, сярж., прапаў без вестак 5.10.1941.

ВЁСКА БАЯРШЧЫНА

ВАХРУШАЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ГРЫГАРОВІЧ Фёдар Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЕЎПАК Міхаіл Цімафеевіч, рад., 297-ы сп, загінуў 7.9.1944, пахаваны ў Літве.

КУЧЫНСКІ Адам Сцяпанавіч, рад., 20-ы сп, загінуў 12.6.1942, пахаваны ў в. Лунёва Ленінградскай вобл.

КУЧЫНСКІ Іван Пятровіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1941 у г. Ваўкавыск Гродзенскай вобл.

КУЧЫНСКІ Кузьма Пятровіч, н. у 1894, рад., 291-ы Ковенскі сп 63-й Віцебскай сд, загінуў 2.9.1944, пахаваны ў в. Бальцынішкі (Літва).

КУЧЫНСКІ Леанід Сцяпанавіч, кап., загінуў 11.10.1944.

КУЧЫНСКІ Людзвіг Аляксандравіч, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны на ст. Гайжунай Іонаўскага р-на (Літва).

МІЗАЎЦОЎ Васіль Іванавіч, н. у 1906, рад., загінуў 28.3.1942, пахаваны ў п. Пржэвальскае Дзямідаўскага р-на Смаленскай вобл.

МІЦКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак 26.8.1942.

МІЦКЕВІЧ Іван Мікалаевіч, рад., 711-ы сп, прапаў без вестак.

МІЦКЕВІЧ Пётр Мікалаевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак 27.6.1941.

ПАБЯДЗІНСКІ Браніслаў Францавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫБЕКА Фёдар Тарасавіч, н. у 1898, рад., 159-я сд, памёр ад ран 23.8.1944, пахаваны ў в. Раманішкі Каўнаскага р-на (Літва).

ВЁСКА БУДЗІШЧА

АСТАПАЎ Прохар Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАНДАРЭВІЧ Адам Барысавіч, мал. сярж., 935-ы сп, загінуў 28.3.1945, пахаваны на хут. Вацее Тукумскага павета (Латвія).

ГРАХОЎСКІ Еўдакім Іванавіч, мал. сярж., загінуў 15.4.1944, пахаваны ў г. Кіраў (Расія).

ШАФРАНСКІ Браніслаў Аляксандравіч, н. у 1923, рад., 291-ы сп 63-й Віцебскай сд, загінуў 28.7.1944, пахаваны ў в. Карчупе Каўнаскага р-на (Літва).

ШАФРАНСКІ Іван Вікенцьевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАФРАНСКІ Іосіф Аляксандравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАФРАНСКІ Міхаіл Максімавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАФРАНСКІ Павел Вікенцьевіч, н. у 1917, рад., 346-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Ішкарты (Літва).

ШАФРАНСКІ Пётр Барысавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ШАФРАНСКІ Пётр Лукіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ШАФРАНСКІ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1910, мал. сярж., загінуў 26.12.1941, пахаваны на Пулкаўскіх вышынях пад Ленінградам.

ШАФРАНСКІ Фядос Фёдаравіч, рад., 11-я штрафная рота, загінуў 22.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА БУЙ

БАРЫСАЎ Пётр Уладзіміравіч, кап., загінуў 22.1.1945, пахаваны ў г. Врэшэн (Польшча).

ЗЕЛЯНЦОЎ Мікалай Ільіч, н. у 1895, рад., 115-ы гв. сп 76-й Сімферопальскай гв. сд, загінуў 25.2.1945, пахаваны ў г. Скуодас (Літва).

КАПТУР Уладзімір Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ЛУЦЫКОВІЧ Канстанцін Фёдаравіч, рад., 349-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў г. Шылуце (Літва).

МАСЮЦІН Фёдар Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Мікалай Мацвеевіч, гв. рад., 106-ы гв. сп, прапаў без вестак 11.3.1945.

ПАДАЛІНСКІ Пётр Мацвеевіч, н. у 1920, рад., 1185-ы сп, загінуў 7.2.1945, пахаваны ў фальварку Ней-Шэнфельд (Германія).

ПРОНЬКА Аляксей Васільевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРОНЬКА Іван Данілавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРОНЬКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАНУШКІН Мікалай Якаўлевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТУК Аркадзь Рыгоравіч, н. у 1915, мал. палітрук, прапаў без вестак 25.8.1941.

СТУК Васіль Іванавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 19.2.1943, пахаваны ў в. Кандуя Ленінградскай вобл.

СТУК Іван Паўлавіч, н. у 1901, 294-ы сп 184-й сд, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СТУК Уладзімір Раманавіч, рад., 935-ы сп, загінуў 17.9.1944, пахаваны на хут. Байказ (Латвія).

СЫЧОЎ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1904, рад., 1231-ы сп 371-й сд, загінуў 16.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЫЧОЎ Віктар Трафімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКІ МЯЖНІК

МАЛЬКОЎСКІ Васіль Ільіч, рад., прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Мікалай Андрэевіч, рад., 6-я асобная рота сувязі штаба Ваенна-паветраных Сіл, загінуў 27.5.1942, пахаваны ў с. Міхайлаўскае Смаленскай вобл.

ПРАКАПОВІЧ Мікалай Кузьміч, ст. лейт., прапаў без вестак.

СІНЯКОЎ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1918, мал. сярж., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 8.12.1941.

ВЁСКА ГАЛАВАЧЫ

АЎФЕР Васіль Мікалаевіч, н. у 1926, рад., 785-ы сп 144-й Віленскай сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КОНАНАЎ Іван Лявонавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КОНАНАЎ Іван Ягоравіч, н. у 1924, рад., загінуў 3.1.1944, пахаваны ў г. Гарадок Віцебскай вобл.

МУРАШКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МУРАШКА Васіль Сяргеевіч, н. у 1919, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 19.9.1941.

МУРАШКА Іван Міхайлавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУРАШКА Рыгор Філімонавіч, н. у 1902, 29-ы сп, памёр ад ран 30.10.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

СТУК Піліп Сцяпанавіч, н. у 1908, старш., 42-я асобная сбр, прапаў без вестак у сакавіку 1942.

ВЁСКА ДАМАШЭВА

ВАЛАДЗЬКО Іосіф Сямёнавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАЛЕНКА Аляксей Парфенавіч, рад., 184-я сд, загінуў 29.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КІСЯЛЁЎ Іван Яфімавіч, н. у 1899, рад., загінуў у 1944 у Літве.

КУЧЫНСКІ Васіль Кузьміч, н. у 1925, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КУЧЫНСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МАЦКЕВІЧ Ігнат Рыгоравіч, н. у 1904, рад., 612-ы сп, памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў г. Вільнюс.

МАЦКЕВІЧ Трафім Данілавіч, ст. сярж., загінуў у 1942.

ПАД'ЕЛЕЦ Віктар Паўлавіч, рад., 611-ы сп, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Рассвет (Літва).

ПАД'ЕЛЕЦ Канстанцін Сяргеевіч, рад., 1108-ы сп, прапаў без вестак 26.6.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАД'ЕЛЕЦ Марк Паўлавіч, гв. рад., 118-ы гв. сп, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАД'ЕЛЕЦ Сцяпан Кліменцьевіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 20.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

ПРАКАПОВІЧ Піліп Кірылавіч, рад., прапаў без вестак.

СЯДЗЮК Павел Харытонавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ДВАРЭЦ

ЕРМАШКЕВІЧ Сцяпан Мацвеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРАНЕЎСКІ Васіль Сідаравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

МІЦКЕВІЧ Мікалай Антонавіч, гв. рад., 295-ы гв. сп, прапаў без вестак.

ВЁСКА ДУБАЎЦЫ

ДУБАВЕЦ Мікалай Мінавіч, рад., памёр ад ран 18.10.1944.

ДУБАВЕЦ Міхей Міхайлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДУБАВЕЦ Савелій Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Сцяпан Васільевіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Фёдар Іванавіч, рад., 1313-ы сп, загінуў 6.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПЛАТОНАЎ Яфрэм Іосіфавіч, рад., 279-ы сп, памёр ад ран 28.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ЗАБОР'Е

АТРАШКЕВІЧ Аляксандр Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БУБАЛА Пётр Фёдаравіч, рад., загінуў 21.10.1944, пахаваны ў в. Давілай Клайпедскага р-на (Літва).

БУБАЛА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1917, яфр., 837-ы ап, загінуў 7.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАЛЕНКА Лук'ян Фёдаравіч, н. у 1911, гв. рад., 148-ы гв. сп, памёр ад ран 11.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРДЗЮК Аляксей Ягоравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАРДЗЮК Васіль Паўлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРДЗЮК Марцін Дзмітрыевіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у маі 1942.

ЕРМАШКЕВІЧ Кузьма Раманавіч, н. у 1907, кап., 62-я сбр, загінуў 23.3.1942, пахаваны ў в. Князева Старарускага р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

ЕРМАШКЕВІЧ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЕРМАШКЕВІЧ Якаў Раманавіч, маёр, загінуў 17.7.1942.

ЖДАНОВІЧ Еўдакім Васільевіч, н. у 1903, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ЖДАНОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1907, рад., 310-ы сп 8-й сд, загінуў у 1945.

ЗЯНЬКОЎ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРЫБА Пётр Мяфодзьевіч, н. у 1919, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАБАЦЭВІЧ Іван Іосіфавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАРЧАНКА Ягор Якаўлевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МУРАШКА Васіль Іванавіч, рад., 706-ы сп, прапаў без вестак.

МУРАШКА Платон Федасеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУРАШКА Цімафей Арцёмавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТРЫЖНЁЎ Сямён Мікалаевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТУК Іван Пятровіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА КАЗЛОЎКА

ВЫСОЦКІ Васіль Васільевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ДАВЫДЗЬКА Канстанцін Нілавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАВЫДЗЬКА Несцер Нілавіч, н. у 1914, рад., загінуў 11.9.1943, пахаваны ў г. Наварасійск Краснадарскага краю.

КРАЎЧАНКА Дзмітрый Ціханавіч, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАГЕРА Кузьма Рыгоравіч, н. у 1900, рад., 711-ы сп, памёр ад ран 20.10.1944, пахаваны ў Елгаўскім р-не (Латвія).

МАЦЮШАЎ Мікалай Антонавіч, н. у 1923, рад., загінуў 8.10.1942.

РАБУШКА Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РЫБЧАНКА Лука Пятровіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА КРЫЛЬЦОВА

АЎЧЫНКА Павел Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАВЫДЗЬКА Гаўрыла Сцяпанавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЧКО Гаўрыла Пятровіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧКО Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

КУЧЫНСКІ Рыгор Іванавіч, рад., 311-ы сп, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАБАЦЭВІЧ Якаў Фядосавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ЛАДЗІКАВА

ДЗЕГАЛЕВІЧ Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КУЗЬМІНІЧ Сцяпан Трафімавіч, н. у 1905, рад., загінуў 17.2.1943, пахаваны ў в. Ашчэпкава Ураўскага р-на Маскоўскай вобл.

ЛАНІН Мікалай Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАТЫШАЎ Цімафей Іванавіч, рад., 291-ы асобны атрад размініравання, загінуў 5.8.1945 пры выкананні службовых абавязкаў, пахаваны ў в. Копыль Полацкага р-на, Віцебскай вобл.

САЗОНАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЗОНАЎ Ісак Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЗОНАЎ Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1915, мал. лейт., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ШАМАТУЛЬСКІ Пётр Вікенцьевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА МАЛЫ МЯЖНІК

МАЛЬКОЎСКІ Марк Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

МАЛЬКОЎСКІ Мікалай Пятровіч, н. у 1921, мал. сярж., прапаў без вестак 30.11.1943.

ТАБЕРКА Пётр Пятровіч, н. у 1911, рад., 612-ы сп 144-й сд, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА МАРОЗАЎКА

ВАЛАДКЕВІЧ Пракоп Андрэевіч, гв. сярж., загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАЛЕНКА Іван Фёдаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАЛЕНКА Міхаіл Тарасавіч, н. у 1919, лейт., 1-ы асобны сп 115-й курсанцкай сбр, памёр ад ран 21.7.1942, пахаваны ў с. Печкі Людзінаўскага р-на Арлоўскай вобл.

ГАЛЕНКА Павел Фёдаравіч, рад., загінуў 3.7.1941.

ГАЛЕНКА Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1903, 142-я асобная армейская штрафная рота 174-й сд, загінуў 8.8.1944, пахаваны ў в. Махорцэ Сувалкаўскага ваяводства (Польшча).

ЕРМАШКЕВІЧ Пётр Пятровіч, н. у 1920, рад., 852-і сп 277-й сд, загінуў 16.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗАНЬКО Максім Захаравіч, н. у 1902, рад., 53-і сп, памёр ад ран 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗАНЬКО Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

ЛІСОЎСКІ Пётр Мітрафанавіч, мал. лейт., прапаў без вестак.

СІМАНОВІЧ Фёдар Якаўлевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА НЯМОЙТА

АВЕРКА Гаўрыла Дзмітрыевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

АНІКІЕВІЧ Мікалай Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

АНІКІЕВІЧ Леанід Рыгоравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АНІКІЕВІЧ Уладзімір Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

АЎЧЫНКА Васіль Фядосавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АЎЧЫНКА Фядос Вікенцьевіч, рад., 717-ы сп, прапаў без вестак.

БАРКОЎСКІ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУТАРОВІЧ Віктар Сцяпанавіч, н. у 1903, рад., 226-ы Віцебскі Чырванасцяжны сп 63-й сд, загінуў 10.9.1944, пахаваны ў в. Адверш (Літва).

БУТАРОВІЧ Іван Ягоравіч, н. у 1915, сярж., загінуў 3.5.1942, пахаваны ў п. Лоўхі-Кестэнш (Карэлія).

БУТАРОВІЧ Сцяпан Ягоравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БЯЛЯНКА Уладзімір Емяльянавіч, гв. мал. сярж., 164-ы гв. цяжкі самаходны ап, загінуў 15.4.1945, пахаваны ў г. Кабержьщэ (Чэхаславакія).

ГАЛАВАЧ Іван Барысавіч, н. у 1908, сярж., 469-ы сп 150-й Ідрыцкай сд, загінуў 15.2.1945, пахаваны ў г. Ястроў Пільскага ваяводства (Польшча).

ГАЛАВАЧ Фама Барысавіч, н. у 1903, рад., 469-ы сп 150-й Ідрыцкай сд, загінуў 15.2.1945, пахаваны ў г. Ястроў Пільскага ваяводства (Польшча).

ГАРАДЗЕЦКІ Васіль Сяргеевіч, н. у 1915, рад., 297-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 9.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДУБАВЕЦ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1895, рад., 558-ы сп, памёр ад ран 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДУБАВЕЦ Дзмітрый Цярэнцьевіч, рад., прапаў без вестак.

КАВАЛЁЎ Васіль Ільіч, н. у 1904, рад., 785-ы сп 144-й сд, прапаў без вестак 15.8.1944.

КАЗЛОЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1912, рад., загінуў 24.10.1941, пахаваны ў м. Раўталаста Сартавальскага р-на (Карэлія).

ЛУКАШЭВІЧ Емяльян Рыгоравіч, н. у 1904, рад., 711-ы сп 215-й сд, загінуў 19.8.1944, пахаваны ў в. Турчаны (Літва).

МАГУЧЫ Ягор Дзмітрыевіч, н. у 1912, гв. старш., загінуў 16.2.1943, пахаваны ў в. Буднова Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

МАНЬКОЎСКІ Пётр Ільіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НЯФЁДАЎ Васіль Антонавіч, лейт., загінуў у 1941.

НЯФЁДАЎ Ігнат Парфір'евіч, н. у 1916, ст. сярж., загінуў 14.9.1942.

НЯФЁДАЎ Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1945.

НЯФЁДАЎ Фёдар Савельевіч, н. у 1906, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 22.9.1944, пахаваны ў в. Гневы Шакяйскага р-на (Літва).

ПЛАТОНАЎ Пётр Канстанцінавіч, н. у 1912, рад., 612-ы сп, загінуў 12.10.1944, пахаваны ў м. Драбуліны Вілкавішскага р-на (Літва).

ПРАКАПОВІЧ Іосіф Антонавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

РАЖКОЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1897, сярж., загінуў 30.11.1942.

СЕРАДЗЕНКА Іван Уладзіміравіч, н. у 1906, рад., 469-ы сп 150-й Ідрыцкай сд, загінуў 15.2.1945, пахаваны ў г. Ястроў Пільскага ваяводства (Польшча).

ХАЛЕЦКІ Яўген Мінавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦІХАНСКІ Андрэй Кірылавіч, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, прапаў без вестак.

ШЛЫК Цімафей Піліпавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУМКОЎ Карп Савельевіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

СТЭЛЬМАХ Аляксей Дзмітрыевіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАПОЎКА

ГЛУХАРОЎ Пётр Ісакавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАВЫДЗЬКА Андрэй Іванавіч, рад., 490-ы сп, загінуў 7.10.1944, пахаваны ў м. Бідуклі Расяйскага р-на (Літва).

ДАВЫДЗЬКА Іван Ягоравіч, н. у 1926, рад., 850-ы сп 277-й сд, загінуў 9.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДАВЫДЗЬКА Яфім Фёдаравіч, н. у 1917, рад., прапаў у чэрвені 1944.

ДАВЫДЗЬКА Нічыпар Пятровіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДАВЫДАЎ Свірыд Цімафеевіч, мал. лейт., прапаў без вестак у ліпені 1941.

КАЛЫМАГА Аксэнт Кірылавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАРАЖЫНСКІ Фёдар Радзівонавіч, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАНКЕВІЧ Адольф Пятровіч, н. у 1920, рад., загінуў 26.9.1942, пахаваны ў межах 8-й ГЭС Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

АНІКІЕВІЧ Фёдар Пятровіч, рад., загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАРАНЕЎСКІ Дзям'ян Лук'янавіч, рад., 631-ы сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

КАРАНЕЎСКІ Трафім Лук'янавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КАРЫБА Агей Рыгоравіч, н. у 1900, рад., 558-ы сп, прапаў без вестак 7.8.1944.

КАРЫБА Макар Барысавіч, н. у 1912, рад., 15-ы асобны агнямётны Нёманскі батальён, загінуў 3.11.1944, пахаваны ў в. Баканюк Сувалкаўскага ваяводства (Польшча).

КЛІМОВІЧ Сцяпан Фаміч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНЬКОЎСКІ Макар Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУРАШКА Валянціна Якаўлеўна, н. у 1922, рад., прапала без вестак у снежні 1943.

МУРАШКА Пётр Уласавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МУРАШКА Сцяпан Уласавіч, н. у 1896, рад., загінуў 9.5.1945, пахаваны ў г. Зеленаградск Калінінградскай вобл.

МУРАШКА Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1922, сярж., прапаў без вестак у лютым 1942.

САЎЛЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ФОК Васіль Мікітавіч, н. у 1924, мал. сярж., 852-і Ковенскі сп, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФОК Мікіта Кандратавіч, н. у 1902, рад., 159-я Віцебская сд, загінуў 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФОК Сцяпан Кандратавіч, н. у 1914, мал. лейт., 264-ы батальён аэрадромнага абслугоўвання, загінуў у 1942.

ВЁСКА РАКАЎ ЗАСЦЕНАК

ЕРМАШКЕВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЕРМАШКЕВІЧ Антон Іванавіч, рад., 126-ы сп, загінуў 8.1.1942.

КАРАНЕЎСКІ Арцём Васільевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МУРАШКА Васіль Пятровіч, н. у 1898, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Суткі Шакяйскага р-на (Літва).

МУРАШКА Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

МУРАШКА Рыгор Андрэевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САЎЛЕВІЧ Васіль Андрэевіч, н. у 1921, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЎЛЕВІЧ Лазар Сцяпанавіч, н. у 1901, н. у 1901, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Суткі Шакяйскага р-на (Літва).

САЎЛЕВІЧ Сцяпан Маркавіч, н. у 1902, рад., 852-і сп 277-й сд, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў в. Даржанікі (Літва).

САЎЛЕВІЧ Сямён Нічыпаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА РАСХОДНА

ВАЛАДКЕВІЧ Васіль Ігнатавіч, н. у 1926, рад., 879-ы сп 158-й Лёзненскай Чырванасцяжнай ордэна Суворава сд, загінуў 13.9.1944, пахаваны на хут. Дыжые Баускага р-на (Латвія).

ВАЛЮШКІН Васіль Ігнатавіч, рад., 879-ы сп 158-й Лёзненскай Чырванасцяжнай ордэна Суворава сд, прапаў без вестак.

ГАРАДЗЕЦКІ Васіль Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРАДЗЕЦКІ Леанід Іосіфавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРБАЧОЎ Фёдар Васільевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛІТВІНАЎ Кірыла Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ПШЫГОДСКІ Яўген Ігнатавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦІХАНОВІЧ Ягор Аляксеевіч, лейт., загінуў 2.3.1943.

ШЫЛЬКО Андрэй Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШЫЛЬКО Міхаіл Антонавіч, рад., 72-і сп, загінуў 29.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРШАЎ Дзям'ян Радзівонавіч, н. у 1907, рад., 178-ы асобны сб 174-й сд, загінуў 22.1.1942, пахаваны ў в. Каровіна Ржэўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ВЁСКА РОЗМЫСЛАВА

БАРСУКОЎ Іван Еўдакімавіч, н. у 1906, рад., 297-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 17.10.1944.

ВАРАНЕЦКІ Яфім Пятровіч, палітрук, прапаў без вестак.

ВАСІЛЕЎСКІ Уладзімір Пахомавіч, н. у 1919, гв. кап., 3-я гв. мінбр 2-й гв. мінд, прапаў без вестак 9.11.1943 ля в. Вароніна Невельскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

ГАРДЗЮК Міхаіл Сафронавіч, рад., прапаў без вестак.

ГЕТМАНАЎ Анатоль Аляксандравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

ГЕТМАНАЎ Аркадзь Паўлавіч, рад., прапаў без вестак.

ГЕТМАНАЎ Пётр Сідаравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

ГЕТМАНАЎ Яўген Аляксандравіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Лука Яфімавіч, рад., 78-ы сп, загінуў 19.3.1945, пахаваны ў в. Надзь-Бертэн (Венгрыя).

ЛЯЎКО Нічыпар Аляксеевіч, н. у 1915, рад., загінуў 23.12.1943.

ЛЯЎКО Павел Аляксеевіч, н. у 1920, гв. рад., 5-я гв. тбр, загінуў 18.4.1943, пахаваны ў с. Кабардзінка Краснадарскага краю.

ЛЯЎКО Фядос Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у 1944.

РЫНКЕВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, лейт., загінуў 15.12.1941.

ВЁСКА СУКРЭМНА

БАРАНОЎСКІ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1920, рад., загінуў 21.12.1941.

БАРАНОЎСКІ Захар Ягоравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

БЯРОЗКА Антон Паўлавіч, рад., 171-ы асобны сб, прапаў без вестак 26.7.1944.

БЯРОЗКА Мацвей Вікенцьевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЯРОЗКА Станіслаў Сцяпанавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЕРМАШКЕВІЧ Пётр Сямёнавіч, н. у 1900, рад., загінуў 30.7.1944 ля Каўнаса.

ЗІНЬКОВІЧ Нічыпар Сямёнавіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧКО Мікалай Лявонавіч, н. у 1923, рад., загінуў 17.1.1945.

КУЧКО Рыгор Лявонавіч, рад., прапаў без вестак.

КУЧКО Сямён Захаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КУЧЫНСКІ Павел Іванавіч, рад., 700-ы сп, загінуў 25.1.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ЛІПЛЯНІН Вікенцій Вікенцьевіч, рад., загінуў 30.7.1944, пахаваны ў в. Карчуж Каўнаскага р-на (Літва).

МУРАШКА Рыгор Сяргеевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МЯЦЕЛІЦА Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

МЯЦЕЛІЦА Рыгор Ігнатавіч, н. у 1915, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

САКАЛОЎСКІ Мікалай Кузьміч, н. у 1923, рад., 294-ы сп 184-й сд, памёр ад ран 4.8.1944, пахаваны ў в. Анжабудзе (Літва).

САКАЛОЎСКІ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СКАКУН Васіль Карнеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1941.

СКАКУН Іван Карнеевіч, рад., 146-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

СКАКУН Мікалай Карнеевіч, н. у 1922, рад., 653-і сп, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРАНОВІЧ Іван Гаўрылавіч, кап., загінуў 4.8.1943.

ШАРАНОВІЧ Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ХАМІНІЧЫ

АКУЛЁНАК Аляксей Фёдаравіч, гв. рад., 210-ы гв. сп, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

АЎФЯРОНАК Мікіта Андрэевіч, рад., 294-ы сп, загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

АЎФЯРОНАК Уладзімір Андрэевіч, рад., прапаў без вестак.

АНТАШКЕВІЧ Віктар Рыгоравіч, рад., загінуў 9.3.1945, пахаваны ў г. Старгард (Польшча).

ГАРБАЧЭЎСКІ Якаў Лазаравіч, мал. лейт., загінуў у чэрвені 1941.

КАЗЛОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПАДДУБЕЦ Парфірый Ільіч, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны на ст. Гайжунай Іонаўскага р-на (Літва).

ЯЛЕНСКІ Дзмітрый Калістратавіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЦІМІРАЗЕВА

АЛЕСЬЕЎ Васіль Піліпавіч, н. у 1919, рад., загінуў 18.1.1942.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1919, рад., 56-я асобная сб 55-й арміі, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧЭЎСКІ Мікалай Данілавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1945.

ГАРБАЧЭЎСКІ Ягор Пятровіч, рад., 711-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Турчаны (Літва).

КУРСАЎ Макар Паўлавіч, рад., прапаў без вестак.

КУРСАЎ Ягор Паўлавіч, н. у 1905, рад., 665-ы сп 216-й сд, загінуў 9.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

МУРАШКА Навум Іванавіч, н. у 1915, сярж., загінуў 1.3.1942, пахаваны ў в. Вялікае Мантрава Цвярской вобл. (Расія).

ПАДДУБЕЦ Міхаіл Ільіч, н. у 1906, рад., 226-ы сп 63-й сд, загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПРАСМЫЦКІ Даніла Іосіфавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ПРАСМЫЦКІ Іосіф Браніслававіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1945.

ПРАСМЫЦКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1904, рад., 294-ы сп 184-й сд, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СІДАРОВІЧ Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у 1945.

СІДАРОВІЧ Эдуард Браніслававіч, рад., прапаў без вестак.

ЗАКРЭЎСКІ Сцяпан Ануфрыевіч, рад., прапаў без вестак.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ДУБАЎЦЫ

АЎФЯРОНАК Васіль Мікалаевіч, рад., загінуў.

АЎФЯРОНАК Васіль Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Іосіф Малахавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1945.

АЎФЯРОНАК Пётр Філарэтавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Карл Кандратавіч, рад., прапаў без вестак.

ІЛЬЮШЭНКА Міхаіл Цітавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у студзені 1944.

ІЛЬЮШЭНКА Пётр Ануфрыевіч, н. у 1913, лётчык, прапаў без вестак.

ІЛЬЮШЭНКА Пётр Кандратавіч, рад., загінуў 30.12.1941, пахаваны ў в. Нованакша (Карэлія).

ІЛЬЮШЭНКА Ганна Кандратаўна, н. у 1916, ваенфельчар, 16-я сп 152-й сд, прапала без вестак у снежні 1943.

МАТЫГІН Іван Максімавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак 22.6.1944.

МАТЫГІН Іван Міхайлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

МАТЫГІН Пётр Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

ДВАРНЯКОЎ Канстанцін Яромавіч, н. у 1922, рад., 988-ы сп, загінуў 10.3.1945, пахаваны ў г. Шверзенц (Польшча).

ДВАРНЯКОЎ Мікалай Філарэтавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1945.

ДЗЯГІЛЕЎ Міна Кузьміч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕМЕРЫКОЎ Аляксандр Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак.

СЕМЕРЫКОЎ Васіль Максімавіч, рад., прапаў без вестак.

СЕМЕРЫКОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1894, рад., загінуў 9.3.1943, пахаваны ў в. Дубравіна Цёмкінскага р-на Смаленскай вобл.

СЕМЕРЫКОЎ Іван Максімавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕМЕРЫКОЎ Максім Піменавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЕМЕРЫКОЎ Рыгор Паўлавіч, н. у 1891, рад., прапаў без вестак у 1945.

СЕМЕРЫКОЎ Савелій Антонавіч, рад., 72-і сп, загінуў 5.3.1945, пахаваны ў н. п. Вельбрандава Паморскага ваяводства (Польшча).

СЕМЕРЫКОЎ Якаў Максімавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАСЕЛЬКА Аляксей Паўлавіч, тэхнік-інтэндант 2-га рангу, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАСЕЛЬКА Іван Мікалаевіч, н. у 1915, маёр, загінуў у 1942.

СТАСЕЛЬКА Ціхан Кузьміч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА ЗАМОШША

АЎФЯРОНАК Васіль Іванавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎФЯРОНАК Канстанцін Іванавіч, рад., загінуў у 1945, пахаваны ў г. Лаценбург (Польшча).

ГАРАНОВІЧ Іван Ануфрыевіч, н. у 1908, старш., загінуў 5.9.1942, пахаваны ў в. Завалаўка Зубцоўскага р-на Цвярской вобл.

ДУБАВЕЦ Адам Рыгоравіч, н. у 1920, гв. сярж., загінуў 5.7.1944, пахаваны ў в. Ліза Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.

ДУБАВЕЦ Васіль Паўлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДУБАВЕЦ Мікалай Трафімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУПРАЙКОЎ Кірыла Ільіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СТАСЕЛЬКА Аляксей Усцінавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

СТАСЕЛЬКА Іван Фаміч, н. у 1903, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАСЕЛЬКА Іван Фёдаравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

СТАСЕЛЬКА Павел Цярэнцьевіч, н. у 1893, рад., загінуў у 1942.

ЮСІКАЎ Мяфодзій Андрэевіч, н. у 1916, гв. ст. лейт., 264-ы гв. ап 17-й гв. сд, загінуў 4.9.1942, пахаваны ў г. Белы Смаленскай вобл.

ВЁСКА КАДУКОВА

БУБНОЎ Кузьма Данілавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАЗЛОЎ Архіп Цімафеевіч, н. у 1915, рад., 52-я асобная сбр, загінуў 19.4.1942, пахаваны ў в. Бякава Залуцкага р-на Ленінградскай вобл.

КАЗЛОЎ Фёдар Мікітавіч, н. у 1905, рад., 1233-і Віцебскі сп, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Мішуркон (Літва).

КАРПОВІЧ Апанас Васільевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у 1941.

КОМЛЕЎ Якаў Кірылавіч, н. у 1905, рад., 1233-і Віцебскі сп, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАГУНОЎ Аляксей Пятровіч, лейт., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Міхаіл Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Павел Пятровіч, н. у 1910, гв. рад., загінуў 21.2.1943.

ЛАГУНОЎ Пётр Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1905, маёр, 283-і сп 140-й сд, загінуў 4.9.1943, пахаваны ў в. Жураўлёўка Суземскага р-на Арлоўскай вобл.

САПЕЖКА Дзмітрый Максімавіч, н. у 1895, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА КАЗЛЫ

АКВІЦКІ Пётр Іванавіч, н. у 1906, рад., 1229-ы сп, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГРАЧЫХА Міхаіл Іванавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

ГРАЧЫХА Уладзімір Мартынавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДУБАВЕЦ Дзмітрый Маркавіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Іван Мікітавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДУБАВЕЦ Міхаіл Маркавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРПОВІЧ Аляксей Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак.

КУКСЁНАК ПАВЕЛ Міхайлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак 5.8.1941.

КУКСЁНАК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1907, рад., 144-я сд, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў м. Кібартай (Літва).

ШМУР'ЁЎ Аляксандр Андрэевіч, гв. рад., 169-ы гв. сп, прапаў без вестак.

ВЁСКА КАНСТАНТОВА

АНУЧАНКА Іван Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак.

АНУЧАНКА Тарас Сцяпанавіч, сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАЛУБЯТНІКАЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1903, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 24.8.1944, пахаваны ў в. Блювішкі (Літва).

ГАНЧАРОЎ Аляксандр Мікітавіч, н. у 1915, рад., 612-ы сп, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў г. Шакі (Літва).

ДЗЕРБЯНКОЎ Васіль Мікітавіч, н. у 1924, рад., 262-і сп, загінуў 8.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖЫЛКА Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1892, рад., загінуў у 1942.

ЖЫЛКА Міхаіл Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

ІЛЬЮШЭНКА Леанід Максімавіч, рад., прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Аляксандр Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРПОВІЧ Лявон Кузьміч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

КРУЦКАЎ Іван Платонавіч, н. у 1900, рад., 612-ы сп, загінуў 18.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАБЕЦКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1908, ст. сярж., 8-я мсбр, загінуў 17.8.1942, пахаваны ў в. Сабурава Карманаўскага р-на Смаленскай вобл.

САВЯЛЁНАК Савелій Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак.

САПЕЖКА Уладзімір Лукіч, рад., прапаў без вестак.

ТРУС Станіслаў Юльянавіч, н. у 1925, рад., памёр ад ран 18.8.1944, пахаваны ў с. Багуты пад Беластокам (Польшча).

ЦІХАНАЎ Андрэй Паўлавіч, рад., прапаў без вестак.

ЦУРАН Фёдар Пракопавіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1941 пад г. Вялікія Лукі.

ВЁСКА КАРЧЭЎШЧЫНА

ДЗЕРБЯНКОЎ Архіп Анісімавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ІГНАЦЕНКА Мікіта Данілавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 24.6.1941.

САВЯЛЁНАК Фёдар Сямёнавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1942.

ВЁСКА КРУГЛЯНЫ

БАБАХІН Сяргей Яфімавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

БУХАЎЦОЎ Фёдар Аляксеевіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ГАРАВЕЦ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак 26.6.1941.

ГАПАЎ Канстанцін Васільевіч, н. у 1919, санінструктар, прапаў без вестак 23.6.1941.

ГЛЕБКА Іван Васільевіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак 7.7.1941.

ГЛЕБКА Фёдар Васільевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак 4.7.1941.

ГЛЕБКА Фёдар Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1941.

ГРЫБКО Канстанцін Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ДАЛЕЦКІ Дзмітрый Антонавіч, н. у 1918, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 7.7.1943.

КОЖУСЬ Фёдар Ігнатавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак 3.5.1944.

КОЖУСЬ Якаў Ігнатавіч, н. у 1909, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛІНА Іван Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

КАНАПЕЛЬКА Дзяніс Іванавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАНАПЕЛЬКА Спірыдон Міхайлавіч, н. у 1908, сярж., загінуў 6.2.1943, пахаваны ў в. Барсукі Карманаўскага р-на Смаленскай вобл.

ПАЗНЯКОЎ Пракоп Якаўлевіч, гв. рад., 61-ы гв. сп, загінуў 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЗНЯКОЎ Цімафей Сяргеевіч, рад., памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў в. Дамброўка Люблінскага ваяводства (Польшча).

ПАПОЎ Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

РЫБАКОЎ Леанід Макаравіч, рад., памёр ад ран 30.3.1943.

МАРКАЎ Піліп Васільевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛАЎЁЎ Аляксей Пятровіч, гв. рад., загінуў 1.9.1944, пахаваны ў в. Саўсенікі (Літва).

САЛАЎЁЎ Канстанцін Іванавіч, н. у 1920, ст. сярж., загінуў 8.3.1943, пахаваны ў п. Сямёнаўскі Міхайлаўскага р-на Курскай вобл.

СІПАРАЎ Анатоль Максімавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак 11.9.1944.

СТУЛІКАЎ Іван Венядзіктавіч, рад., 568-ы сп, загінуў 1.3.1943, пахаваны ў в. Хальзава Ульянаўскага р-на Арлоўскай вобл.

СТУЛІКАЎ Іван Пятровіч, мал. лейт., 162-я асобная тбр, загінуў 31.3.1943, пахаваны ў в. Балканы на правым беразе р. Іжора Ленінградскай вобл.

ФРАЛОЎ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ШУМАРОЎ Іван Андрэевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЯНЧЫЛЕНКА Васіль Гаўрылавіч, н. у 1893, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Емяльян Аляксандравіч, н. у 1896, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 11.9.1942.

ЯНЧЫЛЕНКА Іван Антонавіч, н. у 1922, рад., 96-я сд, памёр ад ран 20.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯНЧЫЛЕНКА Іван Іосіфавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Канстанцін Пятровіч, н. у 1915, ст. лейт., загінуў 23.4.1945, пахаваны ў г. Берлін.

ЯНЧЫЛЕНКА Кірыла Міхайлавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Ягор Паўлавіч, рад., 93-і сп, загінуў 11.8.1944, пахаваны ў в. Бікернікі Біржайскага р-на (Літва).

ВЁСКА МАРЦІНАЎКА

ВОЛКАЎ Аляксей Рыгоравіч, рад., загінуў у лютым 1942.

ГНІТАЎ Якаў Пракопавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Сямён Паўлавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 24.6.1941.

ЗЕЛЯНЬКОЎ Якаў Паўлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак 30.7.1944.

КАВАЛЁЎ Пётр Якаўлевіч, н. у 1920, ст. сярж., загінуў 9.7.1943, пахаваны ў в. Гарэлае Курскай вобл.

КАЛБАНАЎ Максім Іванавіч, н. у 1910, рад., 169-ы сп, прапаў без вестак 24.10.1944.

КІРПІЧОЎ Кірыла Лявонавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

МАРКАЎ Анатоль Іосіфавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МАРКАЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МАШКЕЙ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЦЕЕЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1917, рад., 449-ы Ковенскі сп 144-й Віленскай сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РАДЗЬКОЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАДЗЬКОЎ Сцяпан Ціханавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАМАНАЎ Сямён Ягоравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у 1941.

РАЧКОЎ Мікалай Ягоравіч, н. у 1913, гв. рад., 61-ы гв. сп, загінуў 24.6.1944, пахаваны ў в. Дубрава Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.

ВЁСКА МАСЯЙКІ

БРАЗГУНОЎ Емяльян Дзмітрыевіч, н. у 1906, рад., 1023-і сп, загінуў 13.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГРАЧЫХА Іван Ягоравіч, н. у 1919, рад., прапаў бсз вестак у ліпені 1941.

ГРАЧЫХА Пётр Фядосавіч, н. у 1920, гв. ст. лейт., 1-ы гв. бамбардзіровачны авк, загінуў 31.8.1943, пахаваны ў в. Лапіна Ельненскага р-на Смаленскай вобл.

КАЗЛОЎ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

КАЗЛОЎ Якаў Емяльянавіч, н. у 1912, сярж., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАРПОВІЧ Аляксандр Рыгоравіч, рад., загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАРПОВІЧ Цімафей Маркавіч, н. у 1912, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУХАРАЎ Павел Іванавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у 1941.

СЦЕПУКОЎ Георгій Арцёмавіч, н. у 1896, рад., памёр ад ран у маі 1943.

СЦЕПУКОЎ Мяфодзій Паўлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

УТКІН Барыс Фёдаравіч, н. у 1922, гв. рад., 169-ы сп 1-й гв. Маскоўскай сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

УТКІН Пётр Мікалаевіч, н. у 1903, рад., загінуў у кастрычніку 1941.

ЦІХАНАЎ Андрэй Паўлавіч, н. у 1917, сярж., прапаў у чэрвені 1941.

ЦУРАН Фёдар Пракопавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШАЛУХА Пётр Якаўлевіч, гв. ст. лейт., памёр ад ран 7.12.1944, пахаваны ў с. Хорт (Венгрыя).

ВЁСКА ОБАЛЬ

АЛЬТШУЛЕР Віктар Залманавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

АРХІПАЎ Ілья Архіпавіч, кап., загінуў 16.8.1944.

БАЛБЕШКА Мікалай Данілавіч, н. у 1912, рад., 449-ы сп, загінуў 24.5.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАРКОЎ Леанід Кузьміч, рад., загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БАТУРА Васіль Піліпавіч, лейт., загінуў 18.12.1944.

БАТУРА Максім Філатавіч, н. у 1915, ст. лейт., 447-ы сп, прапаў без вестак у снежні 1941.

ВАРАШЫЛАЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1924, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне ў 1944.

ВАРАШЫЛАЎ Іван Васільевіч, н. у 1926, рад., 384-ы сп, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў в. Жвангуты Вілкавішскага р-на (Літва).

ДУБАВЕЦ Пётр Венядзіктавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДУБАВЕЦ Міхаіл Мінавіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Сямён Ігнатавіч, н. у 1921, рад., загінуў 1.6.1943.

КАРПОВІЧ Андрэй Барысавіч, кап., загінуў 16.9.1945.

КРАЎЧАНКА Васіль Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЛІННІК Пётр Андрэевіч, рад., загінуў 17.9.1944, пахаваны ў м. Лузініяс Добельскага р-на (Латвія).

ПАРФЕНАЎ Іван Аляксеевіч, ст. лейт., загінуў 30.4.1944.

ПЕТУХОЎ Ілья Пятровіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1942.

ПРЫСТАЎКА Дзмітрый Піліпавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Максім Піліпавіч, н. у 1919, гв. рад., 237-ы гв. сп, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў с. Слупіна Варшаўскага ваяводства (Польшча).

ПРЫСТАЎКА Мікалай Фаміч, лейт., загінуў 27.10.1944, пахаваны ў г. Добеле (Латвія).

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1901, рад., 1229-ы сп, загінуў 13.1.1945.

ПРЫСТАЎКА Сяргей Піліпавіч, н. у 1923, яфр., 608-ы ап, загінуў 24.1.1945, пахаваны ў г. Кульмзея (Польшча).

ПРЫСТАЎКА Фёдар Макаравіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1943 пад Сталінградам.

ПРЫСТАЎКА Цярэнцій Пятровіч, н. у 1920, сярж., загінуў 20.8.1943, пахаваны ў станіцы Лабінская Краснадарскага краю.

РАБУШКА Павел Нічыпаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак.

РАБУШКА Яўген Нічыпаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

СЕЛЯЗНЁЎ Самуіл Трафімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СУХАДОЛАЎ Лявон Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак 10.11.1941.

ХЛУСЕВІЧ Ягор Віктаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Парфен Панкратавіч, н. у 1909, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 15.11.1941.

ВЁСКА ПУЦІШЧА

ЗАЙЦАЎ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1914, ваентэхнік 2-га рангу, 24-ы кп, прапаў без вестак у верасні 1941.

ЛЕЙЧАНКА Сцяпан Харытонавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРЫСТАЎКА Канстанцін Кірылавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Пётр Захаравіч, н. у 1906, рад., загінуў 6.12.1944.

ПРЫСТАЎКА Сцяпан Захаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПРЫСТАЎКА Сямён Архіпавіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПРЫСТАЎКА Фядос Аляксандравіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Станайтэ Кібартайскага р-на (Літва).

ВЁСКА РАМАНАЎКА

БАЛТУНОЎ Аляксандр Усцінавіч, гв. рад., 97-ы гв. сп, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БУЛАТКІН Іван Фаміч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

БУЛАТКІН Мікалай Фаміч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

БУЛАТКІН Сямён Пятровіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

БЯЗДЮДАЎ Віктар Антонавіч, н. у 1918, рад., 1086-ы сп, памёр ад ран 4.6.1945, пахаваны ў г. Франкфурт-на-Одэры (Германія).

ВЕЛІЧЫНСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАНЦОЎ Ігнат Усцінавіч, н. у 1912, рад., загінуў 19.6.1944.

КОМЛЕЎ Дарафей Лявонавіч, рад., 346-ы сп, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КОМЛЕЎ Павел Канстанцінавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак.

ЛУШЧЫНСКІ Васіль Майсеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУШЧЫНСКІ Сцяпан Васільевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУШЧЫНСКІ Якаў Васільевіч, рад., н. у 1920, прапаў без вестак.

МЯЦЕЛІЦА Максім Фаміч, н. у 1910, рад., памёр ад ран у 1945 у Літве.

ПАГУЛЯЙ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1944.

ПРЫСТАЎКА Васіль Харытонавіч, н. у 1911, рад., 219-ы сп, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў в. Подзішкі (Літва).

ПРЫСТАЎКА Іван Давыдавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1926, рад., загінуў 21.6.1944.

РАБУШКА Захар Пракопавіч, н. у 1908, рад., памёр ад ран 18.10.1944, пахаваны ў в. Будзе (Латвія).

РАБУШКА Сяргей Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 29.6.1941.

РАМАНЕНКА Васіль Трафімавіч, н. у 1917, кап., 336-ы сп, загінуў 8.3.1944, пахаваны ў с. Ахрымаўцы Тарнопальскай вобл. (Украіна).

ФІЛІПОВІЧ Якаў Піліпавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ФРАЛОЎ Іосіф Анісімавіч, н. у 1922, рад., загінуў пад Сталінградам.

ЦІХАНАЎ Антон Парфенавіч, рад., 146-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Скардуцяны (Літва).

ШАСТОЎСКІ Андрэй Ермалаевіч, рад., загінуў 13.3.1943.

ВЁСКА РУДКОЎШЧЫНА

БАРАШЭВІЧ Максім Емяльянавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕРАШЭВІЧ Сцяпан Емяльянавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КРУПСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1920, матрос, палітычны аддзел Дзяржбанка Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту на востраве Ханка, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ПРЫСТАЎКА Лявон Іванавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Нічыпаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у лютым 1944.

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Павел Іванавіч, н. у 1912, рад., загінуў у Латвіі.

ПРЫСТАЎКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Ульян Іванавіч, н. у 1909, рад., 145-я сд, загінуў 22.2.1945.

ПРЫСТАЎКА Фёдар Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПРЫСТАЎКА Фядос Іванавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРЫСТАЎКА Якаў Іванавіч, н. у 1910, рад., памёр ад ран.

ВЁСКА СЛАБАДА

БРАЖНІК Мікалай Аляксандравіч, гв. ст. сярж., 74-я гв. сд, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў г. Брыц (Германія).

БУХАЎЦОЎ Фёдар Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУБАВЕЦ Канстанцін Венядзіктавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ДУБАВЕЦ Іван Мікітавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ДУБАВЕЦ Леанід Еўдакімавіч, н. у 1890, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Марк Дзям'янавіч, н. у 1898, рад., 297-ы сп, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДУБАВЕЦ Міхаіл Мінавіч, н. у 1917, рад., памёр ад ран 18.10.1944.

ДЗЯГЕЛЕЎ Васіль Мітрафанавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗАЙЦАЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЗЕЛЯНЦОЎ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

КАЗАЧЭНКА Іван Паўлавіч, н. у 1919, рад., памёр ад ран 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПРЫСТАЎКА Даніла Іванавіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Іван Якаўлевіч, н. у 1923, рад., загінуў на р. Бярэзіна.

ПРЫСТАЎКА Канстанцін Іванавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПРЫСТАЎКА Пётр Захаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Сцяпан Захаравіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Герасім Аляксандравіч, рад., загінуў у 1944.

ПРЫСТАЎКА Піліп Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Ягор Аляксандравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

РАБУШКА Васіль Маркавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБУШКА Емяльян Архіпавіч, н. у 1917, гв. ст. сярж., 5-я гв. Чырванасцяжная Гарадоцкая сд, загінуў 20.12.1943, пахаваны ў в. Раслякі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

РАБУШКА Мікалай Данілавіч, н. у 1916, рад., загінуў у жніўні 1944.

РЫБАКОЎ Леанід Макаравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЯМЁНАЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1902, прапаў без вестак.

ВЁСКА СТАНЬКІ

БАЛОТНІКАЎ Пётр Фёдаравіч, н. у 1914, рад., загінуў 24.7.1941.

БАЛОТНІКАЎ Сямён Іосіфавіч, н. у 1916, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 4.6.1942.

БОНДАРАЎ Міхаіл Нічыпаравіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1941 ля г. Полацк.

БОНДАРАЎ Якаў Нічыпаравіч, н. у 1906, кап., загінуў у снежні 1941 пад Масквой.

ГАЛАЎНЁЎ Аркадзь Сцяпанавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 9.4.1945.

ГАЛАЎНЁЎ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

ГАЛАЎНЁЎ Іван Сцяпанавіч, рад., 883-і сп, загінуў 10.10.1944 у Польшчы.

ГАЛАЎНЁЎ Мікалай Ларыёнавіч, н. у 1906, старш., прапаў без вестак у 1941.

ДОЛЬСКІ Аляксандр Кандратавіч, рад., загінуў у 1942.

ДОЛЬСКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДОЛЬСКІ Іван Аляксеевіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1945.

ДЗЮКАЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1919, рад., 6-я асобная штрафная рота 60-й сд, прапаў без вестак 25.3.1943.

ЖАХ Аляксандр Іванавіч, н. у 1902, сярж., загінуў у 1941.

КОМЛЕЎ Нічыпар Паўлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЛАБАЦКІ Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАБАЦКІ Дзмітрый Кандратавіч, рад., загінуў у 1944.

ЛАБАЦКІ Іван Абрамавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛАБАЦКІ Леанід Дзмітрыевіч, рад., загінуў у 1944.

ЛАБАЦКІ Пётр Вікенцьевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАБАЦКІ Сямён Максімавіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак 22.6.1944.

НІКІЦІН Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЦЕЕЎ Іван Аляксеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЦЕЕЎ Іван Іосіфавіч, н. у 1900, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 3.12.1941.

ПУЦЕЕЎ Міхаіл Кузьміч, н. у 1920, сярж., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СТАХВАНАЎ Аркадзь Сцяпанавіч, рад., загінуў у ліпені 1942.

СТАХВАНАЎ Іван Сцяпанавіч, рад., загінуў у 1944.

СТАХВАНАЎ Пётр Сцяпанавіч, рад., загінуў у 1944.

ТАРАНАЎ Юрый Пятровіч, рад., загінуў 14.10.1944.

ТУРАВЕЦ Яфрэм Васільевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ХРАНКОЎ Сямён Кірылавіч, н. у 1925, рад., загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯСІНСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА СТРЫГІ

БАБЫЛЁЎ Васіль Кузьміч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАЛОТНІКАЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1918, гв. рад., 31-ы гв. сп, загінуў 27.2.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

БАЛОТНІКАЎ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1922, рад., 252-і сп, памёр ад ран 21.2.1945, пахаваны ў г. Ноенбург (Польшча).

ВОРАНАЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1945.

ДЗЯГЕЛЕЎ Фёдар Ягоравіч, н. у 1918, рад., загінуў у 1941.

ГРАЧЫХА Пётр Раманавіч, н. у 1914, прапаў без вестак у ліпені 1944.

КОМЛЕЎ Ігнат Емяльянавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОМЛЕЎ Кандрат Пятровіч, рад., 938-ы сп, загінуў 31.1.1945, пахаваны на мысе Калету Ліепайскага р-на (Латвія).

КОНДЫРАЎ Яфім Якаўлевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1945.

ЛАГУНОЎ Арсен Лукіч, н. у 1925, рад., 598-ы сп, загінуў 19.2.1945, пахаваны ў н. п. Лайзенталь (Германія).

ЛАГУНОЎ Мікалай Арцёмавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАГУНОЎ Міхаіл Пятровіч, рад., прапаў без вестак 30.7.1943.

ЛАГУНОЎ Сямён Паўлавіч, н. у 1892, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАГУНОЎ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛІТВІНАЎ Міхаіл Міронавіч, н. у 1908, рад., загінуў 14.8.1944, пахаваны ў в. Скардуляны (Літва).

ЛУНІН Сцяпан Маркавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ОЗЕР Рувім Мордухавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 29.6.1941.

ПЛІС Антон Дзмітрыевіч, рад., загінуў пад Мінскам.

ПЛІС Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак.

ПУГАЧОЎ Пётр Аляксеевіч, н. у 1902, гв. рад., 53-і гв. сп 18-й гв. сд, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЕМЕРЫКОЎ Іван Максімавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕМЕРЫКОЎ Максім Піменавіч, рад., прапаў без вестак.

СЕМЕРЫКОЎ Пётр Нічыпаравіч, н. у 1920, лейт., загінуў 6.9.1943, пахаваны ў г. Карачаў Бранскай вобл.

СЕМЕРЫКОЎ Ягор Максімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАСЕЛЬКА Іван Фаміч, рад., прапаў без вестак.

ЯКУЦІН Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1923, рад., 449-ы сп, загінуў 25.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА УГЛЫ

БАРЫШАЎ Піліп Дарафеевіч, рад., 1127-ы сп, загінуў 4.12.1944, пахаваны ў г. Мішкольц (Венгрыя).

БАРЫШАЎ Піліп Рыгоравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАБРЫНЕЦ Іван Піліпавіч, рад., загінуў у жніўні 1944.

ДУБАВЕЦ Фёдар Пятровіч, н. у 1917, сярж., загінуў 11.10.1941.

ДУБАВЕЦ Цімафей Сцяпанавіч, рад., загінуў у студзені 1944.

КАРПОВІЧ Апанас Васільевіч, рад., загінуў у кастрычніку 1944.

ЛАГУНОЎ Васіль Яфімавіч, гв. ст. лейт., загінуў у Польшчы.

ЛАГУНОЎ Павел Антонавіч, н. у 1910, рад., загінуў летам 1943 на Курскай дузе.

ЛАГУНОЎ Міхаіл Пятровіч, рад., прапаў без вестак 30.7.1943.

МАШКЕВІЧ Рыгор Яфімавіч, н. у 1917, рад., загінуў 18.4.1945.

РАБУШКА Павел Васільевіч, рад., загінуў 25.2.1945.

ФІЛІПОВІЧ Іван Канстанцінавіч, рад., 4.8.1944, памёр ад ран.

ВЁСКА ХОДАРАЎКА

БАБКОЎ Пракоп Андрэевіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БЕГУНОЎ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1920, рад., 701-ы сп, загінуў 14.9.1941, пахаваны ў п. Урыцк Ленінградскай вобл.

БУХАЎЦОЎ Васіль Пятровіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак 16.8.1944.

БУХАЎЦОЎ Павел Данілавіч, н. у 1917, рад., загінуў у лютым 1942, пахаваны ў Таранецкім р-не Цвярской вобл.

БУХАЎЦОЎ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1924, гв. рад., 54-ы гв. сп 19-й гв. сд, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДУБАВЕЦ Мікалай Кірылавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖРАЦ Цярэнцій Лявонавіч, гв. ст. лейт., загінуў 25.3.1943, пахаваны ў Мгінскім р-не Ленінградскай вобл.

ПЕТУХОЎ Фёдар Піліпавіч, н. у 1917, рад., 226-ы сп, памёр ад ран 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУХТО Антон Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ШУХТО Васіль Міхайлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШУХТО Мікалай Мікалаевіч, н. у 1920, рад., 126-ы сп 71-й сд, загінуў 7.10.1941, пахаваны ў в. Порасаверава (Карэлія).

ВЁСКА ЦЕПЛЯКІ

БУХАЎЦОЎ Ягор Логінавіч, н. у 1914, старш., загінуў 9.4.1944.

ГРЫБОЎСКІ Іван Макаравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у студзені 1944.

КАВАЛЁЎ Сяргей Мікітавіч, н. у 1924, рад., 455-ы сп, загінуў 19.3.1945, пахаваны ў г. Гданьск (Польшча).

КАВАЛЁЎ Пракоп Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЙРЫЗАЎ Іван Абрамавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак 27.8.1944.

КРУКОЎСКІ Пётр Арцёмавіч, гв. рад., 210-ы гв. сп, загінуў 20.6.1944, пахаваны ў в. Арцэ Баўскага р-на (Латвія).

КРАЎЧАНКА Васіль Іванавіч, рад., прапаў без вестак 13.3.1945.

ЛАЗОЎСКІ Яфім Апанасавіч, н. у 1912, сярж., загінуў 21.5.1943, пахаваны ў в. Барсакова Невельскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

ЛІТВІНАЎ Астап Трафімавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛІТВІНАЎ Вадзім Іванавіч, рад., 42-і асобны штурмавы інжынерна-сапёрны батальён, загінуў 9.4.1945, пахаваны ў г. Калінінград (Расія).

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Пахомавіч, рад., 1174-ы сп, прапаў без вестак.

СЕЛЯЗНЁЎ Самуіл Трафімавіч, рад., загінуў 19.3.1945.

ТАМАШОЎ Савелій Анісімавіч, рад., 213-я асобная Аршанская тб, прапаў без вестак 18.3.1945.

ФРАЛОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1906, сярж., 21.1.1942 загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ХАМЯНКОЎ Антон Аляксеевіч, н. у 1911, гв. рад., 181-ы гв. сп, памёр ад ран 13.1.1943, пахаваны ў с. Далгалёўка Варонежскай вобл.

ЧУДАКОЎ Канстанцін Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак 23.6.1941.

ВЁСКА ЧУДНЯ

АНУЧКІН Дзяніс Данілавіч, рад., прапаў без вестак.

ВАКАР Архіп Лаўрэнавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак 22.6.1941.

ВАРАНЕЦКІ Апанас Аўрамавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ВАРАНЕЦКІ Мікалай Данілавіч, тэхнік-інтэндант 2-га рангу, загінуў 22.6.1941.

ВАРАНЕЦКІ Мікалай Іонавіч, н. у 1920, рад., 22.6.1941 прапаў без вестак.

ВАРАНЕЦКІ Мікалай Лявонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАРАНЕЦКІ Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1924, гв. рад., 169-ы гв. сп, памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ВАРАНЕЦКІ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАРАДЗЕЦКІ Антон Піліпавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1942.

КАЗЛОЎ Міхаіл Акімавіч, н. у 1902, рад., загінуў 5.4.1942, пахаваны ў в. Травіна Цвярской вобл.

КАЗЫРЫЦКІ Аляксандр Яфімавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 19.8.1944, пахаваны ў п. Блювішкі (Літва).

КАЗЫРЫЦКІ Антон Паўлавіч, н. у 1923, рад., загінуў 30.6.1942, пахаваны ў в. Лясны бор Наўгародскага р-на Наўгародскай вобл.

КАЗЫРЫЦКІ Віктар Захаравіч, рад., 419-ы мінп, загінуў у лютым 1945, пахаваны ў г. Познань (Польшча).

КАЗЫРЫЦКІ Іван Захаравіч, н. у 1926, рад., 612-ы сп, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЫРЫЦКІ Рыгор Пятровіч, н. у 1890, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КАЗЫРЫЦКІ Сяргей Лукіч, н. у 1925, рад., загінуў 5.11.1944, пахаваны ў в. Квашы Ліепайскага р-на (Латвія).

КАЗЫРЫЦКІ Сямён Пятровіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КАЗЫРЫЦКІ Трафім Ермалаевіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАГУНОЎ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1941, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПУЧКОЎ Фёдар Тарасавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАЛЬНІКАЎ Пракоп Ільіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЛЫК Аляксандр Васільевіч, н. у 1926, гв. рад., 169-ы гв. сп, памёр ад ран 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШМУРАДКА Мікалай Васільевіч, гв. сярж., 43-і гв. сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЯНЧАНКА Іван Нікіфаравіч, рад., 594-ы сп, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў Екабпілскім р-не (Латвія).

ЯНЧЫЛІН Сямён Ягоравіч, н. у 1914, гв. рад., 171-ы гв. сп, памёр ад ран 19.6.1944, пахаваны ў в. Пасудоне-Вельке (Літва).

ВЁСКА ЯРОШКІ

ВОЛКАЎ Рыгор Мітрафанавіч, н. у 1912, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

ГАПЕЕЎ Іван Фядосавіч, н. у 1925, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.6.1944, пахаваны ў в. Ругадзеле (Літва).

ГУБАРЭВІЧ Дзяніс Савельевіч, н. у 1905, ст. сярж., прапаў без вестак у ліпені 1941.

ГУБАРЭВІЧ Рыгор Восіпавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГУБАРЭВІЧ Даніла Савельевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у 1945.

ГУБАРЭВІЧ Фёдар Савельевіч, н. у 1891, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЖАЎТАБРУХАЎ Герасім Еўпатавіч, н. у 1902, рад., загінуў.

ЗАЛЕЦКІ Сяргей Максімавіч, н. у 1926, сярж., прапаў без вестак у снежні 1944.

КОГАЛЬ Пётр Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАУТКІН Міхаіл Трафімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАУТКІН Емяльян Трафімавіч, н. у 1908, гв. рад., 48-ы гв. сп, загінуў 2.8.1944, пахаваны ў в. Гайлюны (Літва).

ЛАУТКІН Мяфодзій Трафімавіч, рад., загінуў у 1943.

ЛЯХОЎСКІ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1920, лётчык, загінуў 22.11.1942 пад Сталінградам.

ЛЯХОЎСКІ Іван Агесвіч, рад., 13.5.1945 памёр ад ран, пахаваны ў г. Вярнойхен (Германія).

ЛЯШКОЎ Мяфодзій Васільевіч, н. у 1918, рад., памёр ад ран 7.7.1943.

ЛЯШКОЎ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1924, рад., 530-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў в. Краўні (Літва).

МАШКАНАЎ Арсен Іванавіч, н. у 1886, гв. рад., 171-ы гв. сп, загінуў 17.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАШКЕЙ Іван Піліпавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

МАШКЕЙ Уладзімір Піліпавіч, рад., памёр ад ран 31.10.1944, пахаваны ў г. Вільнюс (Літва).

МАШКЕЙ Ягор Фёдаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПРАМУДРЫ Іван Паўлавіч, н. у 1923, рад., 426-ы сп 88-й Віцебскай сд, памёр ад ран 18.2.1945, пахаваны ў в. Грунвальд Альштынскага ваяводства (Польшча).

А. С. Уткін.

ПРЫМАКОЎ Віктар Сцяпанавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЕМЕРЫКОЎ Пётр Нічышаравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАСЕЛЬКА Іван Фаміч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

УТКІН Аркадзь Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

УТКІН Дзмітрый Герасімавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1941.

УТКІН Барыс Фёдаравіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944, пахаваны ў в. Мільднікі (Польшча).

УТКІН Іосіф Мікалаевіч, н. у 1909, лейт., памёр ад ран у 1943, пахаваны ў в. Нарачное Невельскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

ЯРОШКА Пётр Мікітавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АНДРЭЙЧЫКІ

АЎЧЫНКА Віктар Сямёнавіч, рад., 935-ы сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны на беразе р. Елгава (Латвія).

БАРКАВЕЦ Сідар Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Леанід Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖЫДЗЕЛЕЎ Мікалай Ануфрыевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КОНАНАЎ Раман Ціханавіч, н. у 1902, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 29.7.1944 у Літве.

ЛЯХ Фёдар Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

НЯФЁДАЎ Іван Мікітавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 29.7.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

НЯФЁДАЎ Максім Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАД'ЕЛЕЦ Андрэй Фядосавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Блювы (Літва).

ЯРМОШКА Феафан Васільевіч, н. у 1914. сярж., прапаў без вестак у снежні 1941.

Я. А. Рукаль.

ВЁСКА БАБАЕДАВА

БАРКАВЕЦ Кузьма Сямёнавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАРКУЛЕВІЧ Васіль Міхайлавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1915, рад., загінуў у 1944, пахаваны ў в. Уценава Ленінградскай вобл.

ВІДМАНТ Карл Мацвеевіч, рад., 1126-ы сп, памёр ад ран 27.10.1944, пахаваны ў Латвіі.

ВОЛЧЫК Іван Францавіч, н. у 1923, рад., загінуў 22.11.1944, пахаваны ў м. Погі (Латвія).

ЛАВІЦКІ Антон Антонавіч, н. у 1913, рад., памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны ў м. Пільвішкі (Літва).

СТАНКЕВІЧ Пётр Ігнатавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1945.

СТАНКЕВІЧ Станіслаў Ігнатавіч, рад., загінуў 28.9.1944, пахаваны ў в. Букша (Літва).

СТАНКЕВІЧ Франц Ігнатавіч, рад., загінуў 28.9.1944, пахаваны ў в. Букша (Літва).

ШАФРАНСКІ Павел Фёдаравіч, н. у 1906, яфр., загінуў 23.1.1945, пахаваны ў г. Калінінград.

ВЁСКА БАГДАНАВА

БАЛАШОЎ Фёдар Пятровіч, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАЛАЦІНСКІ Рыгор Мікалаевіч, рад., загінуў у 1943.

БАРКАВЕЦ Іван Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БЯРГОВІН Васіль Міхайлавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

БЯРГОНІН Фама Міхайлавіч, гв. сярж., 275-ы гв. сп, загінуў 10.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

БЯРГОНІН Ягор Пятровіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Віктар Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак у 1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Даніла Міхайлавіч, н. у 1915, рад., загінуў 23.7.1941.

ВОЛЧЫК Іван Фёдаравіч, рад., загінуў 27.11.1944, пахаваны ў м. Подзі (Латвія).

ВОЛЧЫК Іван Францавіч, н. у 1923, сярж., загінуў 22.7.1944, пахаваны ў г. Салдус (Латвія).

ВЯРБОЎСКІ Мікалай Самсонавіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран 23.5.1942, пахаваны ў с. Астрыцы Увараўскага р-на Маскоўскай вобл.

ДАРОНІН Мікалай Барысавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Іван Антонавіч, ст. сярж., прапаў без вестак.

КРАСНОЎСКІ Аляксей Уладзіміравіч, рад., прапаў без вестак у 1942.

МІКЛУШОЎ Аляксей Цімафеевіч, лейт., загінуў 14.11.1943.

МІКЛУШОЎ Іосіф Васільевіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІКЛУШОЎ Уладзімір Фядосавіч, н. у 1917, рад., загінуў 30.1.1942.

МУДРАК Сцяпан Сцяпанавіч, рад., загінуў у 1941.

ПУШКОЎСКІ Леанід Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

РАБЧЫНСКІ Мікалай Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РУБЛЕЎСКІ Арсен Яфімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУБЛЕЎСКІ Васіль Еўдакімавіч, рад., 673-і сп, загінуў 25.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

РУБЛЕЎСКІ Дзмітрый Сямёнавіч, рад., загінуў у 1941.

РУКАЛЬ Ягор Анікеевіч, лейт., загінуў.

ШАНДРЫК Міхаіл Фёдаравіч, рад., загінуў у 1944.

ШАНДРЫК Тарас Яўгенавіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШАНДРЫК Уладзімір Пятровіч, ст. сярж., загінуў 2.9.1942, пахаваны ў в. Скаварухіна Зубцоўскага р-на Цвярской вобл.

ШАНДРЫК Яфім Мікітавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАСТКОЎ Іван Пятровіч, ст. лейт., загінуў 24.1.1943.

ВЁСКА БУДНА

БУДНОЎ Віктар Маркавіч, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУДНОЎ Мікалай Маркавіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

БУЛЫГА Дзяніс Апанасавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КЛІМОВІЧ Іван Карпавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КЛІМОВІЧ Матрона Андрэеўна, рад., загінула.

КОНАНАЎ Ілья Яфрэмавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 10.11.1943.

ЛЕЙЧАНКА Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у маі 1944.

НЯФЁДАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1922, гв. рад., 227-ы гв. сп, загінуў 9.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

НЯФЁДАЎ Іван Макаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

НЯФЁДАЎ Ілья Фёдаравіч, н. у 1912, рад., загінуў, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

НЯФЁДАЎ Канстанцін Макаравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

НЯФЁДАЎ Рыгор Фядосавіч, н. у 1921, ст. сярж., загінуў 13.12.1944, пахаваны ў с. Задзьвасандр (Венгрыя).

НЯФЁДАЎ Усцін Фядосавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

РУКАЛЬ Андрэй Міхеевіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

РУКАЛЬ Канстанцін Міхеевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

РУСАЎ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1924, рад., загінуў.

ВЁСКА ВАРОНІНА

АКУЛЁНАК Аляксей Арцёмавіч, рад., памёр ад ран у сакавіку 1945.

АКУЛЁНАК Аляксей Ігнатавіч, н. у 1921, рад., загінуў у 1942.

АКУЛЁНАК Валянцін Андрэевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АКУЛЁНАК Васіль Іосіфавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Віктар Фядосавіч, лейт., загінуў.

АКУЛЁНАК Дзмітрый Андрэевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Іван Іосіфавіч, н. у 1915, мал. лейт., загінуў 20.4.1943.

АКУЛЁНАК Іван Фёдаравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Леанід Фёдаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Мікалай Андрэевіч, н. у 1925, гв. рад., загінуў 21.7.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

АКУЛЁНАК Мікалай Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Пётр Іосіфавіч, н. у 1922, гв. мал. лейт., 2-і гв. авіяцыйны бамбардзіровачны корпус, памёр ад ран 29.4.1945, пахаваны ў г. Люблін (Польшча).

АКУЛЁНАК Рыгор Іосіфавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Сцяпан Арцёмавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АКУЛЁНАК Сцяпан Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Фёдар Васільевіч, рад., загінуў 16.4.1944 у Літве.

АКУЛЁНАК Ягор Ігнатавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

КУШЛЕВІЧ Міхаіл Ісакавіч, н. у 1920, рад., памёр ад ран 2.10.1941.

КУШЛЕВІЧ Павел Ягоравіч, н. у 1922, рад., загінуў 5.11.1941, пахаваны ў с. Чырвоная Даліна Харкаўскай вобл.

РАБУШКА Аляксандр Мінавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБУШКА Аляксей Мінавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САВЕЛЬЕЎ Пётр Андрэевіч, рад., 23.11.1942, памёр у нямецка-фашысцкім палоне.

ФЯДЗЮК Павел Сідаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ШУПЕНЯ Мікалай Уладзіміравіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ВАСІЛЬКОВА

АКУЛЁНАК Віктар Мікітавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАДАЎКА Анатоль Ільіч, н. у 1921, рад., памёр у нямецка-фашыскім палоне.

БАРАДАЎКА Андрэй Давыдавіч, гв. рад., 169-ы гв. сп, прапаў без вестак 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАРАДАЎКА Даніла Піліпавіч, н. у 1895, ст. сярж., 758-ы сп, памёр ад ран 28.4.1945, пахаваны ў м. Доркунцандорф (Германія).

ВЕРАБ'ЁЎ Васіль Фаміч, н. у 1916, мал. лейт., загінуў у 1944.

ВОРАНАЎ Аляксей Пятровіч, рад., 280-ы сп, загінуў 28.11.1944, пахаваны ў г. Дабеле (Латвія).

ГРЫБОЎСКІ Іван Тарасавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЛАЎНІК Іосіф Пятровіч, н. у 1919, рад., загінуў у 1943.

ПЛЯСКАЧ Павел Емяльянавіч, н. у 1910, рад., загінуў у жніўні 1944.

СІНЯКОЎ Мікалай Піліпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак 14.7.1942.

ЯРМОШКА Сільвестр Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ВЕЙНА

ВІШНЯКОЎ Пётр Іосіфавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

ЖУДРО Фядос Паўлавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Піліпавіч, н. у 1912, сярж., загінуў 12.2.1942.

КАВАЛЕЎСКІ Віктар Ягоравіч, н. у 1909, рад., памёр ад ран 22.10.1941.

КАВАЛЕЎСКІ Дзмітрый Васільевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Павел Ягоравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1942.

КАВАЛЕЎСКІ Сцяпан Парфір'евіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КАМАНДЫШКА Пётр Мікітавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

КОГАЛЬ Аркадзь Яфімавіч, н. у 1913, ст. лейт., загінуў у 1943 пад Сталінградам.

МІКУШОВА Надзея Дзмітрыеўна, н. у 1921, рад., прапала без вестак у лютым 1945.

ПАДАЛІНСКІ Сяргей Лявонавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у лютым 1942.

РАМАНОВІЧ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1926, рад., 207-ы сп, памёр ад ран 4.3.1945, пахаваны ў в. Грос-Царноў (Германія).

ШЛАПАКОЎ Сяргей Максімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА КАЖАМЯКІ

БУРАКОЎСКІ Аляксандр Прохаравіч, матрос Чарнаморскага флота, прапаў без вестак.

ВІЗНЕР Аляксей Цімафеевіч, н. у 1911, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВІЗНЕР Іван Пятровіч, н. у 1915, мал. сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КРАСНОЎСКІ Андрэй Лукашавіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1941.

КРАСНОЎСКІ Васіль Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

КРАСНОЎСКІ Іван Дарафеевіч, н. у 1918, рад., загінуў у чэрвені 1941.

КРАСНОЎСКІ Фёдар Аляксеевіч, гв. рад., загінуў 15.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

КРАСНОЎСКІ Ягор Лукашавіч, н. у 1913, рад., загінуў у чэрвені 1942 пад г. Смаленскам.

КУРАШЭВІЧ Аляксей Піліпавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КУРАШЭВІЧ Васіль Піліпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА КАМАРОВА

АЎСЮКОВІЧ Андрэй Мікітавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

АЎСЮКОВІЧ Дзмітрый Мікітавіч, н. у 1922, рад., загінуў у 1941.

АЎСЮКОВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АЎСЮКОВІЧ Пётр Агеевіч, н. у 1925, гв. рад., загінуў 23.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

АЎСЮКОВІЧ Піліп Мікітавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

АЎСЮКОВІЧ Сцяпан Паўлавіч, н. у 1916, гв. ст. лейт., 338-ы гв. сп, загінуў 15.1.1945 на р. Вісла.

БАКАНСКІ Мікалай Агеевіч, гв. рад., 167-ы гв. сп, загінуў 30.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВУНЦЭВІЧ Васіль Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАМАРОЎ Мікалай Антонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ЛІСУТА Арцём Ільіч, н. у 1909, гв. рад., загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

МІХАЛЁНАК Лявон Рыгоравіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТРЫБУЛЬ Іван Кандратавіч, н. у 1915, рад., 808-ы сп, загінуў 9.9.1943.

ТРЫБУЛЬ Сяргей Кандратавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА КЛІМАВІЧЫ

БЯРГОВІН Іван Максімавіч, рад., загінуў у 1941 пад г. Ленінградам.

ВОРАНАЎ Яфрэм Пятровіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

ДЗЯМЕШЧАНКА Мікіта Кірылавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ДЗЯМЕШЧАНКА Міхаіл Кірылавіч, ст. сярж., загінуў 13.12.1942, пахаваны ў в. Малое Кропатава Смаленскай вобл.

ЗАРУБІЦКІ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1924, мал. лейт., прапаў без вестак.

ПОСТРАЖ Уладзімір Філімонавіч, н. у 1924, рад., загінуў 14.10.1944, пахаваны ў в. Станіславуў Варшаўскага ваяводства (Польшча).

ПАНУШКІН Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1941.

ПАНУШКІН Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КУЗЬМІНО

ВЯРБІЦКІ Васіль Фёдаравіч, гв. рад., загінуў 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЯРБІЦКІ Сцяпан Пахомавіч, гв. рад., 51-ы гв. сп, загінуў 30.8.1944, пахаваны ў в. Росаў (Літва).

ВЯРБІЦКІ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБУЗАЎ Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУКАШОЎ Сцяпан Канстанцінавіч, гв. рад., загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЛУКАШОЎ Ціт Іванавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАЗГАШЭЎСКІ Іван Ігнатавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПІНЧУК Мікалай Паўлавіч, гв. рад., прапаў без вестак.

ШАРПІЛА Сцяпан Мікітавіч, н. у 1922, рад., памёр ад ран 10.5.1942.

ВЁСКА МАЖУЛЕВА

ВАЦВІНАЎ Барыс Андрэевіч, н. у 1890, рад., загінуў у 1941.

ЖУРАЎСКІ Дзмітрый Герасімавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1941, пахаваны ў г. Жытомір.

ШНЧУК Фёдар Піліпавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у 1944.

ШНЧУК Філімон Герасімавіч, н. у 1905, рад., загінуў ля г. Клін.

КРАСНОЎСКІ Апанас Герасімавіч, н. у 1910, загінуў у 1941.

ЦЕЛЯШОЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЕЛЯШОЎ Мікалай Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАЦКАВА

БЯРГОВІН Мікалай Навумавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 4.11.1944.

БЯРГОВІН Мікалай Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЯРГОНІН Андрэй Цімафеевіч, рад., загінуў 17.8.1943, пахаваны ў в. Панама Спаскага р-на Арлоўскай вобл.

БЯРГОНІН Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЯРГОНІН Дзмітрый Цімафеевіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1943.

БЯРГОНІН Дзмітрый Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БЯРГОНІН Іван Антонавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БЯРГОНІН Ларыён Цітавіч, н. у 1915, мал. лейт., загінуў 23.7.1944.

БІРУЛІН Сцяпан Васільевіч, рад., 379-ы ап, загінуў 28.4.1945, пахаваны ў г. Тройненбрыцан (Германія).

ЖЫТКЕВІЧ Аляксей Ісакавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СКРОБА Ягор Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦАСНОК Фёдар Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ШМУР'ЕЎ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА ПУРПЛЕВА

БАГДАНАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1942.

БАЦВІНАЎ Фёдар Мартынавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВІЗНЕР Анатоль Калінавіч, рад., загінуў у 1943.

ВЯРБІЦКІ Аляксандр Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЯРБІЦКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, 732-і сп, памёр ад ран 15.9.1944, пахаваны на сядзібе Губены Баўскага р-на (Латвія).

ЛСЕЦКІ Антон Баляслававіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

НЯФЁДАЎ Антон Мартынавіч, рад., загінуў 20.9.1943.

СІДАРОВІЧ Сямён Васільевіч, гв. рад., 275-ы гв. сп, загінуў 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА РАЙ

АКУЛЁНАК Аляксей Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак.

БАРАНОЎСКІ Валянцін Аляксандравіч, н. у 1918, сярж., памёр ад ран 31.3.1945, пахаваны ў г. Зараў (Германія).

БУРАКОЎ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯРОЗІН Палікарп Трафімавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у 1944.

БЯРОЗІН Сяргей Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГУБАРЭВІЧ Васіль Фёдаравіч, рад., 806-ы сп, загінуў 17.9.1944, пахаваны ў г. Елгава (Латвія).

ГУРЫН Андрэй Іванавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАСНОЎСКІ Віктар Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КРАСНОЎСКІ Давыд Захаравіч, рад., прапаў без вестак.

ПАДАЛІНСКІ Аляксей Мартынавіч, н. у 1925, гв. мал. сярж., 99-ы гв. сп, загінуў 27.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СНЫТКО Іван Сідаравіч, н. у 1908, прапаў без вестак.

СТУПАНЕВІЧ Дзмітрый Аляксандравіч, рад., загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХМЯЛЬКОЎ Міхаіл Піліпавіч, рад., загінуў 8.8.1941.

ЦІХАНКОЎ Васіль Паўлавіч, мал. лейт., загінуў.

ЦІХАНКОЎ Фёдар Канстанцінавіч, рад., 113-ы сп, загінуў 29.1.1945, пахаваны на хут. Капрын, за 10 кіламетраў на поўдзень ад г. Клайпеда (Літва).

ВЁСКА РАСНА

ЖУРАЎСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1916, прапаў без вестак.

ЗАКРЭЎСКІ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1918, рад., памёр ад ран 12.5.1942, пахаваны ў с. Шэйна Курскай вобл.

КАРАЛЁЎ Мікалай Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

КАРАЛЁЎ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1917, сярж., загінуў 29.6.1944.

КУРАШЭВІЧ Васіль Іосіфавіч, н. у 1907, рад., загінуў 7.8.1944.

МАЙСЕЕЎ Мікалай Навумавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

МАРТУСЕВІЧ Станіслаў Канстанцінавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІХАЛЁНАК Аляксей Мікалаевіч, н. у 1910, гв. лейт., 3-я паветрана-дэсантная гв. д, загінуў 15.6.1943, пахаваны ў с. 2-е Нікольскае Архангельскага р-на Курскай вобл.

МІХАЛЁНАК Аркадзь Максімавіч, н. у 1925, рад., загінуў 19.1.1944, пахаваны ў в. Іванава Ленінградскай вобл.

МІЦКЕВІЧ Цімафей Фёдаравіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ПАКАТОВІЧ Аляксей Данілавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ПАКАТОВІЧ Васіль Емяльянавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

ПАКАТОВІЧ Васіль Лявонавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 30.7.1941.

ПАКАТОВІЧ Лявон Кузьміч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ПАКАТОВІЧ Павел Мікітавіч, н. у 1917, рад., загінуў у 1944.

ПАКАТОВІЧ Пётр Данілавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

САВЕЛЬЕЎ Пётр Андрэевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІДАРОВІЧ Сямён Васільевіч, н. у 1910, рад., загінуў у 1945.

СІНЯКОЎ Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1910, рад., загінуў 26.3.1945, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ТРЫБУЛЬ Павел Пахомавіч, рад., прапаў без вестак.

ТРЫБУЛЬ Павел Платонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ТРЫБУЛЬ Піліп Пахомавіч, рад., прапаў без вестак.

ТРЫБУЛЬ Сцяпан Пахомавіч, н. у 1914, рад., загінуў 1.10.1941, пахаваны ў пасёлку Арсеннева Тульскай вобл.

ЦІТОЎ Мікіта Цімафеевіч, ст. лейт., загінуў у 1941.

ЦІХАНСКІ Дзмітрый Ільіч, н. у 1905, гв. рад., 163-і гв. сп, загінуў 24.12.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦІХАНСКІ Канстанцін Сяргеевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦІХАНСКІ Іван Ягоравіч, н. у 1922, лётчык, прапаў без вестак у 1942.

ЦІШУРОЎ Фёдар Дзянісавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

ЦЫБУЛЬСКІ Васіль Андрэевіч, рад., загінуў 27.7.1941.

ШАФРАНСКІ Пётр Сяргеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

ВЁСКА СЕРКУЦІ

БАГУШЭЎСКІ Іван Трафімавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

БАГУШЭЎСКІ Георгій Емяльянавіч, тэхнік-інтэндант 2-га рангу, загінуў 2.7.1942.

БАРАНОЎСКІ Аляксей Раманавіч, рад., загінуў 13.11.1942, пахаваны ў г. Туапсе Краснадарскага краю.

БАРАНОЎСКІ Уладзімір Ануфрыевіч, н. у 1919, рад., загінуў у чэрвені 1941 ля г. Баранавічы.

ВЕРАБ'ЁЎ Павел Васільевіч, н. у 1921, рад., загінуў 19.2.1945, пахаваны ў н. п. Алампе (Латвія).

КУЧКО Мікалай Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у 1942.

КУЧКО Сцяпан Фёдаравіч, прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1921, прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Аркадзь Ануфрыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАХАНЬКОЎ Іван Данілавіч, рад., 79-ы сп, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МУРАШКА Нічыпар Фядосавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАДАЛІНСКІ Фёдар Нікіфаравіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПШЫГОДСКІ Павел Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПШЫГОДСКІ Уладзімір Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБЧЫНСКІ Уладзімір Мацвеевіч, лейт., прапаў без вестак.

ЦІЦЯНКОЎ Аляксей Паўлавіч, рад., 126-ы сп, загінуў 24.4.1945.

ЦІЦЯНКОЎ Васіль Паўлавіч, рад., памёр ад ран 16.2.1945, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ЦІЦЯНКОЎ Аляксей Сцяпанавіч, рад., 716-ы сп, загінуў 16.4.1944, пахаваны ў в. Пацьецэ (Літва).

ЦІЦЯНКОЎ Дзмітрый Філімонавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІЦЯНКОЎ Іван Парфенавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІЦЯНКОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1898, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАБАНІС Пётр Мацвеевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУБКА Іван Ларыёнавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА СЫЧЭВА

БАРАДАЎКА Ягор Міхайлавіч, рад., 346-ы сп, загінуў 11.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРАСНОЎСКІ Апанас Іванавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАСНОЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

КРАСНОЎСКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1941.

КРАСНОЎСКІ Павел Сяргеевіч, рад., загінуў пад Ленінградам.

ПІНЧУК Леанід Якаўлевіч, рад., 801-ы сп, загінуў 17.9.1944, пахаваны на хут. Лідум ля г. Елгава (Латвія).

ТАРАСЕВІЧ Павел Герасімавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ТАРАСЕВІЧ Пётр Герасімавіч, рад., загінуў у 1941 пад г. Віцебск.

ТАРАСЕВІЧ Фёдар Савельевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ТАРАСЕВІЧ Цімафей Міхайлавіч, н. у 1925, гв. рад., загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Вайдойцы (Літва).

ТАРАСЕВІЧ Ягор Ігнатавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТРЫБУЛЬ Іван Кандратавіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1943 у Харкаўскай вобл.

ТРЫБУЛЬ Сяргей Кандратавіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

ВЁСКА СЯКІРЫНА

ДЗЯТЛАЎ Апанас Пракопавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАБАЧЭЎСКІ Мікалай Прохаравіч, мал. лейт., загінуў.

КАБАЧЭЎСКІ Андрэй Прохаравіч, ст. лейт., загінуў у 1941.

КАБАЧЭЎСКІ Рыгор Прохаравіч, н. у 1912, гв. рад., прапаў без вестак у 1944.

КАБАЧЭЎСКІ Аляксей Іванавіч, н. у 1918, ст. сярж., загінуў 3.9.1943.

КАБАЧЭЎСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

МАЙСЕЕЎ Іван Лявонавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1944.

МАЙСЕЕЎ Іван Навумавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1944.

МАЙСЕЕЎ Максім Навумавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЯЦЕЛІЦА Дзмітрый Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

СУХАВАРАЎ Мікалай Прохаравіч, н. у 1919, гв. рад., загінуў 31.6.1944, пахаваны на станцыі Шасткова (Літва).

ВЁСКА ЦЯСІШЧА

ВЯРБІЦКІ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЯРБІЦКІ Міхаіл Аляксеевіч, лейт., загінуў 14.6.1943.

ВЯРБІЦКІ Міхаіл Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЯРБІЦКІ Сцяпан Мартынавіч, н. у 1906, рад., 419-ы Нёманскі сп, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЯРБІЦКІ Сцяпан Якаўлевіч, лейт., загінуў 23.4.1943.

КАВАЛЕЎСКІ Дзмітрый Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАМАНДЫШКА Андрэй Іванавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАМАНДЫШКА Іван Міхайлавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАМАНДЫШКА Пётр Маркавіч, н. у 1916, рад., 226-ы сп, памёр ад ран 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАМАНДЫШКА Рыгор Андрэевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛУКАШОЎ Іван Мітрафанавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛУКАШОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1901, рад., 449-ы сп, загінуў 16.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛУКАШОЎ Міхаіл Пракопавіч, рад., 653-ы сп, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛУКАШОЎ Пётр Максімавіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛУКАШОЎ Сцяпан Тарасавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

МАХАНЬКОЎ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІНЧАНКА Кузьма Мікітавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

НОВІКАЎ Аляксей Пятровіч, рад., 449-ы сп, загінуў 1.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

НОВІКАЎ Васіль Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

НОВІКАЎ Мікалай Ігнатавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

РАБУШКА Міхаіл Майсеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАФРАНСКІ Васіль Кліменцьевіч, рад., 785-ы сп, прапаў без вестак 27.10.1944.

ТАРАСЕВІЧ Віктар Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦІЦЯНКОЎ Кірыла Макаравіч, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА ЧУЦЬКІ

АНАНЕНКА Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1907, рад., загінуў 20.10.1944.

АНІКЕВІЧ Аляксандр Купрыянавіч, рад., 667-ы сп, памёр ад ран 24.4.1945, пахаваны ў в. Пільсніцля каля г. Вроцлаў (Польшча).

АНІКЕВІЧ Аляксандр Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АНІКЕВІЧ Дзмітрый Мартынавіч, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

АНІКЕВІЧ Герасім Сямёнавіч, н. у 1920, загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 21.3.1942.

АНІКЕВІЧ Мартын Мікітавіч, рад., прапаў без вестак.

АНІКЕВІЧ Міхаіл Захаравіч, мал. лейт., загінуў 9.6.1944.

АНІКЕВІЧ Трафім Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АНІКЕВІЧ Ягор Захаравіч, рад., 612-ы сп, загінуў 27.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

АЎЧЫНКА Фёдар Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БУРДО Фёдар Антонавіч, гв. сярж., загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Іванавіч, рад., 135-ы сп, загінуў 12.8.1944, пахаваны на востраве Раван-Сары Выбаргскага р-на Ленінградскай вобл.

КАСЯНЦОЎ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАСЯНЦОЎ Іосіф Маркавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАСЬЯНАЎ Сцяпан Сяргеевіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне ў верасні 1944.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЕКСАНДРОВА

ДЗЯНІСАЎ Канстанцін Несцеравіч, н. у 1926, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯНІСАЎ Несцер Трафімавіч, н. у 1902, прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Аляксей Мікітавіч, н. у 1920, рад., памёр ад ран 29.7.1942.

ДУБАВЕЦ Іван Мікітавіч, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Фёдар Мікітавіч, рад., прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Уладзімір Тарасавіч, матрос, прапаў без вестак у лістападзе 1941.

ШАФРАНСКІ Канстанцін Фядосавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 28.8.1942, пахаваны ў г. Масква.

ШАФРАНСКІ Іван Фядосавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА АЎЧЫНКАВА

ВАЛАДКЕВІЧ Леанід Карпавіч, рад., загінуў.

ВАЛАДКЕВІЧ Фёдар Карпавіч, рад., загінуў.

ГАРНАК Ігнат Ларыёнавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

ГРАЧЫХА Ягор Архіпавіч, рад., прапаў без вестак у 1941.

КРУКОЎСКІ Пётр Арцёмавіч, н. у 1922, рад., загінуў.

ПАД'ЕЛЕЦ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1890, загінуў пад Мінскам.

ПАНЦЮХОЎ Захар Васільевіч, рад., 391-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Шалкув Новы (Польшча).

ПРАКАПОВІЧ Іван Сямёнавіч, рад., загінуў.

ТРАМБІЦКІ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1902, памёр ад ран у лютым 1945.

ТРАМБІЦКІ Антон Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ТРАМБІЦКІ Антон Фартунатавіч, н. у 1902, загінуў у жніўні 1944.

ЦЫВІНСКІ Андрэй Міхайлавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1943.

ВЁСКА БОР

ЕРМАШКЕВІЧ Фёдар Паўлавіч, н. у 1918, рад., загінуў 27.11.1942 пад Сталінградам.

ЛЯЎКО Васіль Аляксандравіч, н. у 1911, сярж., загінуў 14.8.1943, пахаваны ў в. Вяцітнева Смаленскай вобл.

ПАГАРЭЛЬСКІ Аляксандр Прохаравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРЫСТАЎКА Іван Якаўлевіч, н. у 1919, рад., 1126-ы сп, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА БУБАЛЫ

СКАПА Фёдар Сямёнавіч, кап., загінуў у 1945, пахаваны ў г. Трэптаў (Германія).

ВЁСКА БУЙНІЧКАВА

ГАРНАК Кузьма Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРНАК Леанід Антонавіч, н. у 1913, рад., загінуў.

ГАРНАК Мікалай Ціханавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРНАК Яфім Карпавіч, н. у 1909, рад., памёр у нямецка-фашысцкім палоне 24.10.1941.

ГАРНАК Яфім Ларыёнавіч, рад., 1665-ы сп, загінуў 7.10.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГРЫГОР'ЕЎ Мікалай Іосіфавіч, мал. сярж., 700-ы сп, загінуў 10.10.1944, пахаваны на хут. Відоўчы (Літва).

ПУЧКОЎ Якаў Рыгоравіч, рад., загінуў 10.2.1945, пахаваны ў г. Цэхануў (Польшча).

ХУТАР БЫЧОК

ПРАКАПОВІЧ Павел Трафімавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА БЯРОЗКІ

БЯРОЗКА Сцяпан Клімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ГАРНАК Ермалай Іосіфавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у 1943.

ГАРНАК Мікалай Іосіфавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у 1942.

ГАРНАК Ягор Анісімавіч, н. у 1912, сярж., прапаў без вестак у 1941.

ЛАТЫШАЎ Трафім Карпавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Іванавіч, мал. сярж., загінуў 13.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

РУКАЛЬ Іван Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУКАЛЬ Ульян Фёдаравіч, рад., загінуў.

ХАМЯКОЎ Канстанцін Арцёмавіч, н. у 1917, сярж., прапаў без вестак.

ВЁСКА ВАЛОДЗЬКІ

ВАЛАДЗЬКО Андрэй Яфрэмавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ГОМАНАЎ Сяргей Антонавіч, ст. лейт., загінуў.

ЖЭМІС Міхаіл Францавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАЗЛОЎ Васіль Раманавіч, н. у 1918, гв. рад., 369-ы гв. сп, загінуў 11.3.1945, пахаваны ў с. Рэйтвен (Германія).

МАЦКЕВІЧ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

МУРАШКА Іван Сяргеевіч, н. у 1915, рад., загінуў.

МУРАШКА Макар Сяргеевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАБУШКА Емяльян Архіпавіч, н. у 1917, загінуў у 1944 у Веліжскім р-не Смаленскай вобл.

ВЁСКА ВІТУНЬ

БЯРОЗКА Анатоль Аляксеевіч, н. у 1925, рад., 700-ы сп, загінуў 1.11.1944, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ГАРБАЧОЎ Іван Барысавіч, н. у 1923, мал. сярж., загінуў 5.3.1943, пахаваны ў г. Вялікія Лукі (Расія).

ЛАТЫШАЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАТЫШАЎ Рыгор Паўлавіч, рад., 1233-і сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў м. Васішкі (Літва).

ЛАТЫШАЎ Фёдар Барысавіч, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЯЦЕЛІЦА Ігнат Данілавіч, рад., 1233-і сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў м. Відрыгі (Літва).

ПАД'ЕЛЕЦ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1905, рад., загінуў 17.10.1943, пахаваны ў в. Азарава Горацкага р-на Магілёўскай вобл.

ПРАКАПОВІЧ Пётр Ізафатавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

САПЯЖЫНСКІ Васіль Канстанцінавіч, рад., 384-ы сп, загінуў 29.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЭРАГАЎ Цімафей Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА ГРАДА

БАРАНОЎСКІ Іван Мацвеевіч, гв. рад., загінуў 8.10.1943, пахаваны ў в. Сіпава Невельскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

ВАЛАДКЕВІЧ Іван Паўлавіч, рад., памёр ад ран у лютым 1945.

ВАЛАДКЕВІЧ Іван Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Іван Міхайлавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак пры абароне Ленінграда.

ГАРНАК Іван Рыгоравіч, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Іван Сямёнавіч, н. у 1920, рад., памёр ад ран 4.3.1942.

ГАРНАК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1926, рад., загінуў 13.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Ягор Канстанцінавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Ягор Паўлавіч, рад., 158-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў с. Ноўкі Зарасайскага р-на (Літва).

КАРПОВІЧ Васіль Мацвеевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЛЯЎКО Мікалай Мацвеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ГУЛІНА

БЯРОЗКА Міхаіл Мартынавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРНАК Канстанцін Ларыёнавіч, н. у 1915, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне ў студзені 1942.

ГАРНАК Сямён Ларыёнавіч, н. у 1910, рад., загінуў 30.10.1944 пад г. Будапешт (Венгрыя).

КЫЩЕЎ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1926, рад., загінуў 6.5.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Фёдар Васільевіч, н. у 1906, рад., 11.7.1945 памёр ад хваробы, пахаваны ва Усходняй Прусіі.

ПАШКЕВІЧ Павел Раманавіч, н. у 1907, рад., 871-ы сп, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

РОШЧЫН Дзмітрый Нічыпаравіч, н. у 1923, рад., 322-і сп, загінуў у 1944, пахаваны ў г. Шаўляй (Літва).

ШУБКА Іван Анісімавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у 1942.

ШУБКА Міхаіл Ларыёнавіч, н. у 1921, загінуў у 1942.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

БЕРАШЭВІЧ Іван Ігнатавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

БЕРАШЭВІЧ Пётр Сцяпанавіч, рад., загінуў у 1941.

БЕРАШЭВІЧ Фёдар Міхайлавіч, рад., 423-і сп, загінуў 3.3.1941, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

МАЦКЕВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ПРЫСТАЎКА Ігнат Кузьміч, рад., загінуў у Венгрыі.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Іванавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРЫСТАЎКА Пётр Ягоравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ІВОНІ

БАРАБІН Віктар Сямёнавіч, палітрук, загінуў 23.2.1942.

БУДНІК Аляксей Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак 30.4.1944.

ДЗЕХЦЯРОЎ Ізот Фядотавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗЛОЎ Уладзімір Яфрэмавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАНЧАНКОЎ Уладзімір Фёдаравіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 3.1.1942.

КОЛАСАЎ Цімафей Раманавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІВАШКА Венядзікт Іванавіч, н. у 1906, гв. рад., 291-ы гв. сп, прапаў без вестак 29.4.1945.

ІВАШКА Мікалай Іванавіч, н. у 1911, рад., загінуў.

ПАЛУШКА Мікалай Іванавіч, палітрук, загінуў у Літве.

ШЦКАЛЁЎ Савелій Ягоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАДУЙКІС Іосіф Аляксандравіч, рад., загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА КАВАЛІ

БОНДАРАЎ Аляксандр Рыгоравіч, гв. рад., загінуў 25.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Леанід Антонавіч, лейт., загінуў 31.6.1943.

ПАШКЕВІЧ Ягор Кузьміч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАБУШКА Міхаіл Васільевіч, рад., загінуў.

ШАРЭНДА Міхаіл Савельевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КЕЛІСЫ

БАРКАВЕЦ Уладзімір Антонавіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

КАЗЛОЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1927, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

КЛЯПЦОЎ Максім Паўлавіч, н. у 1900, рад., 291-ы Ковенскі сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КЛЯПЦОЎ Міхаіл Іванавіч, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТРЫЖНЁЎ Васіль Рыгоравіч, рад., 291-ы Ковенскі сп, загінуў 18.10.1944.

ШЧУКІН Іван Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

ШЧУКІН Пётр Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА КЛЯПЧЭВА

БЯЛАНКА Кандрат Ягоравіч, рад., загінуў у 1944.

ВАЛАДКЕВІЧ Фёдар Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

ІВОНІН Захар Сцяпанавіч, н. у 1902, рад., загінуў у 1944.

ПРАКАПОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРАКАПОВІЧ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1927, гв. рад., 46-ы гв. сп, загінуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПРАКАПОВІЧ Пётр Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРАКАПОВІЧ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПРАКАПОВІЧ Яфім Сцяпанавіч, ст. палітрук, загінуў 1.10.1943, пахаваны ў г. Рудня Смаленскай вобл.

СТУК Мікалай Фядосавіч, н. у 1921, рад., загінуў.

ВЁСКА КОПЦЫ

ГАРНАК Іван Кандратавіч, гв. ст. сярж., 76-ы гв. мінп, прапаў без вестак 29.8.1942.

ГАРНАК Мікалай Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРНАК Уладзімір Сямёнавіч, мал. сярж., загінуў.

КАПЕЦ Васіль Карпавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КАПЕЦ Міхаіл Іосіфавіч, рад., 150-я асобная штрафная рота, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

МЯЦЕЛІЦА Гаўрыла Андрэевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАЖКОЎ Еўдакім Сямёнавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЛАЗОЎКА

КАРПОВІЧ Васіль Майсеевіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у 1944.

РУКАЛЬ Іван Ягоравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

СКАКУН Яфім Андрэевіч, н. у 1906, сярж., загінуў 26.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА МАТАРЭЙШЧЫНА

ГАРНАК Іван Емяльянавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРНАК Фёдар Емяльянавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЕРМАШКЕВІЧ Іван Сямёнавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛЯЎКО Іван Рыгоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯСТАЎ Усцін Кляменцьевіч, рад., загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Тарпуцэ (Літва).

ВЁСКА МАШКІ

ХАДЗЮКОЎ Уладзімір Фаміч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА НОВАЕ СЯЛО

ВАЛАДКЕВІЧ Іван Паўлавіч, н. у 1902, рад., загінуў.

ГАРНАК Іван Максімавіч, яфр., 154-ы ап, загінуў 20.7.1944, пахаваны ў в. Макраны Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

ГАРНАК Міхаіл Мікітавіч, гв. казак, 45-ы гв. асобны кулямётны дывізіён ПВА, загінуў 8.4.1945 у с. Унін (Чэхаславакія).

МЯЦЕЛІЦА Ігнат Данілавіч, рад., загінуў у 1944 у Літве.

ПРАКАПОВІЧ Іван Нічыпаравіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПРАКАПОВІЧ Леанід Нічыпаравіч, н. у 1895, рад., загінуў 10.12.1942.

СЕМЯНЬКОЎ Апанас Пятровіч, рад., 1108-ы сп, загінуў 21.1.1945, пахаваны ў н. п. Ракцык (Польшча).

ШАЛКОЎ Ягор Васільевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА ПАДГРАДДЗЕ

ЗАЙКО Міхаіл Апанасавіч, н. у 1921, ст. сярж., загінуў 6.7.1943, пахаваны ў в. Аляксандраўка Курскай вобл.

ЛЯЎКО Аркадзь Якімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Іванавіч, мал. сярж., загінуў.

ВЁСКА ПАЛЬЧЫКІ

БАРАШЭВІЧ Якаў Міхайлавіч, н. у 1911, рад., загінуў 1.5.1942, пахаваны ў в. Ліхазон Смаленскай вобл.

ГАРАВЫ Іван Лявонавіч, рад., 935-ы сп, загінуў 11.8.1944 у Латвіі.

ГАРАВЫ Ягор Дзянісавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІСАЧАНКА Фёдар Іванавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

МІХАСЁЎ Міхаіл Сямёнавіч, рад., 136-ы сп, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦАРЫКАЎ Іван Уладзіміравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦАРЫКАЎ Пётр Уладзіміравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ПУСТЫНКІ

БЕРАШЭВІЧ Аляксей Маркавіч, н. у 1921, рад., загінуў 10.3.1942, пахаваны ў в. Завідаўка Сухініцкага р-на Смаленскай вобл.

БЕРАШЭВІЧ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

БЕРАШЭВІЧ Рыгор Цімафеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУДЧАНКА Васіль Аваяр'янавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Канстанцін Якаўлевіч, палітрук, загінуў 5.5.1944.

ГАРНОЎ Пётр Сяргеевіч, н. у 1913, рад., загінуў у 1942.

ГАРНОЎ Сяргей Вельянавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Аляксандр Давыдавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗАЙЦАЎ Андрэй Іванавіч, лейт., прапаў без вестак 7.10.1942.

ЗАЙЦАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1915, рад., 935-ы ап, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў г. Біржай (Літва).

ЗАЙЦАЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1925, мал. лейт., 23-я тбр, загінуў 26.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРАЎЧАНКА Пётр Цітавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУКСЁНАК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1907, рад., загінуў у 1944 у Літве.

КУРНЕВІЧ Паладзій Іосіфавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Сяргей Паўлавіч, рад., загінуў у 1945.

ЛУШЧЫНСКІ Серафім Васільевіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1943.

НОВІКАЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1915, старш., прапаў без вестак у 1944.

НОВІКАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1911, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЕТУХОЎ Пётр Сідаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЕТУХОЎ Ілья Пятровіч, н. у 1909, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

ПЕТУХОЎ Рыгор Макаравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

РУКАЛЬ Канстанцін Андрэевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЛОДКІН Рыгор Пятровіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944.

САЛОДКІН Сямён Пятровіч, н. у 1914, рад., загінуў у 1945.

ХАЛЮЦІН Георгій Дзмітрыевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЦВЯТКОЎ Міхаіл Ціханавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

ШАФРАНСКІ Георгій Канстанцінавіч, н. у 1904, гв. лейт., загінуў 14.1.1942, пахаваны на беразе Хіж-Возера (Карэлія).

ВЁСКА ПУШКАРЫ

ГАБРУСЕЎ Пётр Андрэевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРНОЎ Пётр Сяргеевіч, кап., загінуў 15.8.1943.

ЖАРЧАНКА Аляксандр Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ІСАЧАНКА Лявон Ціханавіч, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

КАЗЛОЎСКІ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1909, рад., 806-ы сп, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў в. Перлі (Латвія).

КАНАРСКІ Сяргей Андрэевіч, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ПАГАРЭЛЬСКІ Піліп Калістратавіч, н. у 1908, рад., загінуў 25.11.1941.

ПАНКРАТАЎ Анатоль Мікітавіч, рад., 992-і сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны на хут. Вайтуны (Латвія).

ПАНКРАТАЎ Антон Пракопавіч, н. у 1916, палітрук, прапаў без вестак.

ПАНКРАТАЎ Сяргей Яфімавіч, рад., 449-ы сп, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПУШКАРОЎ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1911, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

САЛОДКІН Рыгор Пятровіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАБІБУЛІН Ханіерула Зіматулавіч, н. у 1915, рад., 558-ы сп, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў в. Ушыніямуе (Літва).

ЦІКУНОЎ Сяргей Лукіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак.

ЧУДАКОЎ Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

ШЫЛЬНЁЎ Іван Апанасавіч, н. у 1920, рад., загінуў ля Пінска.

ШЭДЧАНКА Аляксандр Міхайлавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА РАКІТЫ

БЯЛЯНКА Кандрат Ягоравіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Станайце (Літва).

ГОМАНАЎ Іван Антонавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ІВОНІН Захар Сцяпанавіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 30.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

СТУК Мікалай Фядосавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА РАССВЕТ (ЧАРТОЎШЧЫНА)

ЕРМАШКЕВІЧ Дзяніс Міхайлавіч, рад., загінуў 8.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРЭНДА Сцяпан Іванавіч, рад., 150-я асобная армейская штрафная рота, загінуў, пахаваны ў м. Наумісціс (Літва).

ВЁСКА САВІНІЧЫ

АТРАШКЕВІЧ Ягор Дзмітрыевіч, рад., загінуў.

БРОЎКА Мірон Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БЯЛЯЕЎ Серафім Емяльянавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Сцяпан Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КІШКОВІЧ Платон Максімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЗНЯЦОЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КУЗНЯЦОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1924, прапаў без вестак у маі 1943.

ЛАТЫШАЎ Аляксандр Мітрафанавіч, падпалк., памёр у студзені 1944.

ЛАТЫШАЎ Канстанцін Фёдаравіч, мал. сярж., 371-ы сп, памёр ад ран 27.1.1945, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

ЛАТЫШАЎ Максім Несцеравіч, рад., 711-ы сп, загінуў 25.7.1944, пахаваны ў в. Пятрашынкі (Літва).

ЛАТЫШАЎ Пётр Іванавіч, гв. сярж., 143-і гв. сп, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАТЫШАЎ Сямён Марцінавіч, рад., загінуў у 1944.

ЛАТЫШАЎ Уладзімір Васільевіч, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЛАТЫШАЎ Якаў Несцеравіч, н. у 1916, рад., 11.10.1942 памёр у нямецка-фашысцкім палоне.

ЛАТЫШАЎ Яфім Кузьміч, ст. сярж., загінуў 19.1.1943, пахаваны на станцыі Грышаўка Варонежскай вобл.

ЛУК'ЯНАЎ Лявон Антонавіч, н. у 1912, рад., загінуў 1.11.1941, пахаваны ў в. Каменка Краснапахарскага р-на Маскоўскай вобл.

МАГЕРА Павел Уладзіміравіч, мал. лейт., загінуў 29.4.1945.

МЯЦЕЛІЦА Барыс Парфенавіч, лейт., 153-я тбр, загінуў 20.8.1944.

ВЁСКА СІНЯГОРСКАЯ (ТРУБАНОСЫ)

БЯРОЗКА Станіслаў Іванавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1944 у Літве.

ВАЛАДКЕВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

ВЫСОЦКІ Мікалай Кузьміч, н. у 1914, рад., загінуў пад Кёнігсбергам.

ГАРНАК Іван Пятровіч, н. у 1925, рад., загінуў 13.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Ігнат Ларыёнавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1920, сярж., загінуў 7.3.1943, пахаваны ў в. Малы Яўсук Растоўскай вобл.

ГАРНАК Пётр Ціханавіч, н. у 1898, рад., загінуў у 1944.

ГАРНАК Піліп Фаміч, рад., загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Уладзімір Патапавіч, н. у 1921, ст. сярж., загінуў 9.3.1944, пахаваны ў с. Баштанка Нікалаеўскай вобл. (Украіна).

ГАРНАК Ягор Аляксеевіч, н. у 1914, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Яфім Ларыёнавіч, рад., загінуў пад Кёнігсбергам.

ГРАЧЫХА Трафім Архіпавіч, рад., н. у 1905, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАЧЫХА Ягор Архіпавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗАЙКО Іосіф Дзянісавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАПЕЦ Ягор Карпавіч, н. у 1911, рад., загінуў у 1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КЛІМАЎ Рыгор Андрэевіч, гв. маёр, 549-ы гв. мінп, загінуў 17.10.1944.

ЛАТЫШАЎ Цімафей Аўсеевіч, рад., загінуў.

МЯЦЕЛІЦА Канстанцін Аўсеевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАГАРЭЛЬСКІ Павел Мікітавіч, рад., 612-ы сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПУЧКОЎ Якаў Рыгоравіч, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

ЦАРЫКАЎ Сяргей Баніфацьевіч, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЯЎГРАФАЎ Яфім Васільевіч, н. у 1903, рад., 14.1.1944 памёр ад хваробы.

ВЁСКА СТАР

АТРОШКІН Сяргей Фёдаравіч, н. у 1919, рад., загінуў.

БРОЎКА Даніла Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 7.7.1944.

БРОЎКА Пётр Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЯЎКО Аляксей Фядосавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЕТУХОЎ Андрэй Аляксеевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПСАРЭНКА Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНЯКОЎ Адольф Міхайлавіч, н. у 1924, рад., 758-ы сп, загінуў у 1944.

ВЁСКА СТУДЗЁНКА

САКУРАЎ Аляксандр Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТРЫЖНЁЎ Ігнат Палікарпавіч, н. у 1905, сярж., прапаў без вестак 3.9.1944.

СТРЫЖНЁЎ Канстанцін Максімавіч, н. у 1923, рад., загінуў у 1944.

СТРЫЖНЁЎ Мікалай Трафімавіч, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА ХАМЁНКІ

БЕРАШЭВІЧ Андрэй Захаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРНАК Іван Максімавіч, н. у 1921, яфр., загінуў 20.7.1944, пахаваны ў в. Макраны Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

ГАРНАК Рыгор Яфімавіч, н. у 1922, рад., 935-ы сп, пахаваны ў в. Карыстыны (Літва).

ГАРНАК Сямён Фёдаравіч, рад., загінуў.

ГАРНАК Яфім Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГРАЧЫХА Васіль Ягоравіч, мал. лейт., загінуў 3.3.1942.

ГРАЧЫХА Іван Максімавіч, н. у 1921, рад., загінуў.

ГРАЧЫХА Павел Васільевіч, н. у 1920, рад., 28-ы пагранполк, памёр ад ран 27.3.1943, пахаваны ў в. Залятаева Бранскай вобл.

ГРАЧЫХА Сямён Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАЧЫХА Фёдар Усцінавіч, н. у 1918, рад., загінуў.

КУПРЭЕНКА Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУПРЭЕНКА Савелій Давыдавіч, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

КУПРЭЕНКА Яфім Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЦКЕВІЧ Цімафей Фёдаравіч, н. у 1920, рад., загінуў у 1944 у Венгрыі.

МУРАШКА Мікалай Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПРЫСТАЎКА Яфім Карпавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ЯЦКО Іосіф Адамавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЦЕАЛІНАВА

ЛАНІН Апанас Паўлавіч, н. у 1897, рад., 491-ы сп, загінуў 27.8.1944, пахаваны ў в. Кубялі (Літва).

ЛАНІН Міхаіл Апанасавіч, н. у 1924, гв. рад., прапаў без вестак 13.7.1943.

ВЁСКА ЦЕЛЯШОЎШЧЫНА

ВАЛАДКЕВІЧ Дзмітрый Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЛАДКЕВІЧ Фёдар Карпавіч, н. у 1922, рад., загінуў 15.7.1942.

ГАРНАК Мірон Карпавіч, рад., 346-ы сп, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Якаў Карпавіч, н. у 1911, рад., 860-ы сп, загінуў 11.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Сяргей Захаравіч, н. у 1909, рад., 78-ы сп, загінуў 12.3.1945, пахаваны ў н. п. Шварцэнфельдэ (Германія).

МАЦКЕВІЧ Цімафей Фёдаравіч, мал. сярж., 170-я тбр, загінуў 14.10.1944, пахаваны ў г. Пюшпек-Лодань (Венгрыя).

СІМАКОЎ Аляксей Сямёнавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУБКА Пётр Рыгоравіч, н. у 1918, камандзір эскадрыллі, загінуў 12.8.1943, пахаваны ў с. Казанка Залатухінскага р-на Курскай вобл.

ВЁСКА ЦЫГАНКІ

ГАРНАК Васіль Анісімавіч, н. у 1920, рад., загінуў пад г. Арол.

ГАРНАК Кузьма Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Іван Аляксеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

ГАРНАК Іван Рыгоравіч, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны на станцыі Гайжунай (Літва).

ПАГАРЭЛЬСКІ Барыс Пракопавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАГАРЭЛЬСКІ Уладзімір Лаўрэнавіч, н. у 1920, рад., загінуў 19.2.1943, пахаваны ў в. Кукуй Ленінградскай вобл.

ВЁСКА ШАФРАНЫ

ВАЛАДКЕВІЧ Аляксандр Нікіфаравіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГАРНАК Іван Пятровіч, рад., 491-ы сп, загінуў 13.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРНАК Пётр Ціханавіч, рад., 491-ы сп, загінуў 13.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАПЕЦ Максім Карпавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАПЕЦ Ягор Карпавіч, рад., 234-я асобная штрафная рота, загінуў.

ПРАКАПОВІЧ Іосіф Лявонавіч, рад., 491-ы сп, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЦАРЫКАЎ Сяргей Іванавіч, рад., 1233-і сп, загінуў 15.11.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ШУБКІ

ШУБКА Леанід Лявонавіч, рад., 879-ы сп, загінуў 18.9.1944, пахаваны ў в. Удры (Латвія).

ВЁСКА ШЭБІНА

ДЗЯНІСАЎ Канстанцін Несцеравіч, рад., загінуў 7.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯНІСАЎ Несцер Трафімавіч, рад., 27.12.1945 памёр ад хваробы ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯНІСАЎ Павел Фядосавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ЯХІМОЎШЧЫНА

БАКУНОЎ Максім Якаўлевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

БУДНІК Генадзь Герасімавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак 29.10.1941.

ВАКУНОЎ Уладзімір Сідаравіч, н. у 1908, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРМАЗІН Пётр Мацвеевіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КЛЯПЦОЎ Васіль Ягоравіч, н. у 1925, рад., 362-і сп, загінуў 3.5.1945, пахаваны ў г. Мейсціг (Германія).

КЛЯПЦОЎ Ягор Карпавіч, н. у 1914, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАСНОЎСКІ Адам Баляслававіч, н. у 1917, рад., загінуў 4.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1906, гв. рад., 293-і гв. сп, загінуў 6.11.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГОРАД СЯННО

АГАРОДНІК Майсей Ісакавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АГАФОНАЎ Тарас Аляксандравіч, старш., загінуў 7.10.1942.

АКСЁНАК Рыгор Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

АКУЛОВІЧ Яфім Фёдаравіч, н. у 1916, гв. рад., 16-ы гв. сп 1-й гв. сд, загінуў 8.12.1941, пахаваны ў в. Давыдаўка Маскоўскай вобл.

АЛЕЙНІКАЎ Аляксей Антонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

АЛЕЙНІКАЎ Іван Пятровіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АРЛЁНАК Анатоль Спірыдонавіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АРЦЁМАЎ Анатоль Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак пад г. Вязьма.

АРЦЁМАЎ Барыс Аляксандравіч, рад., 128-я асобная штрафная рота, загінуў 31.6.1944, пахаваны ў в. Бірулішкі Каўнаскага р-на (Літва).

АСТАПАЎ Васіль Парфенавіч, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

АСТРОЎСКІ Іван Барысавіч, кап., загінуў у кастрычніку 1941.

АЎРАМЕНКА Пётр Іванавіч, мал. лейт., прапаў без вестак.

БАБКОЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, кап., загінуў 22.4.1945.

БАЖАНОК Аляксандр Пятровіч, ст. сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАКАНОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1925, рад., 633-і сп 157-й сд, загінуў 20.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАНЬКОЎСКІ Аляксандр Ягоравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАНЬКОЎСКІ Іосіф Уладзіміравіч, н. у 1925, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

БАРАНАЎ Мікалай Ягоравіч, н. у 1914, рад., загінуў у снежні 1944.

БАРАНКОЎ Спірыдон Якаўлевіч, н. у 1902, рад., 297-ы сп, 21.10.1944 памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

БАРБАЧОЎ Пётр Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРСУКОЎ Іван Еўдакімавіч, рад., 297-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў г. Наўмісціс (Літва).

БАРЫТКА Мікалай Антонавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАРЫТКА Мікалай Іванавіч, н. у 1919, рад., 326-ы сп 21-й сд, загінуў 5.10.1941, пахаваны ў в. Цяненічы Ладзейнапольскага р-на Ленінградскай вобл.

БАРЫТКА Прохар Лукіч, рад., 716-ы сп 157-й сд, загінуў 23.3.1944, пахаваны ў саўгасе «Крынкі» Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

БАТАЛКА Аляксандр Філатавіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАТАЛКА Іван Абрамавіч, рад., 136-ы сп, прапаў без вестак.

БЕЛЕНЬКІ Барыс Барысавіч, н. у 1907, старш., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БЕЛЬСКІ Вульф Міхайлавіч, н. у 1905, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, прапаў без вестак у жніўні 1941.

БЕЛЯНЁЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1921, лейт., 107-я тбр, загінуў 31.6.1942, пахаваны ў Гарадзішчанскім р-не Валгаградскай вобл.

БЕЛЯНЁЎ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1921, лейт., 308-ы тб 107-й тбр, загінуў 31.6.1942, пахаваны ў Дубаўскім р-не Валгаградскай вобл.

БЕЙКІН Сямён Н., н. у 1902, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 28.11.1941.

БЕРАСТАЎ Аркадзь Іванавіч, гв. кап., загінуў 27.12.1944.

БЕРАСТАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 2.2.1944 у Літве.

БІРУКОЎ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЛАЖЭВІЧ Канстанцін Пятровіч, 1903, рад., загінуў 16.4.1945.

БОНДАРАЎ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БРАУФ Ісак Абрамавіч, н. у 1921, рад., 257-ы сп, прапаў без вестак у снежні 1941.

БРАУФ Якаў Абрамавіч, н. у 1923, лейт., 1095-ы сп, загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

БУРАКОЎ Міхаіл Восіпавіч, н. у 1912, ст. сярж., 273-і мінп 2-га гв. Тацынскага тк, загінуў 6.6.1943, пахаваны ў с. Гасцішчава Беляшыхінскага р-на Курскай вобл.

БУРАКОЎ Міхаіл Нікіфаравіч, сярж., загінуў 11.3.1943, пахаваны ў с. Бурань Людзінаўскага р-на Арлоўскай вобл.

БУРАКОЎ Уладзімір Нікіфаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БУРЫ Сцяпан Пятровіч, н. у 1915, рад., 336-я асобная армейская штрафная рота, загінуў 29.7.1944, пахаваны ў в. Віца Каўнаскага р-на (Літва).

БУХЦЕЕЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у красавіку 1942.

БЯЛЕНЧЫКАЎ Міхаіл Маркавіч, н. у 1902, старш., загінуў у лістападзе 1942.

БЯЛЕНЧЫКАЎ Уладзімір Маркавіч, н. у 1912, рад., 610-ы зпта рэзерву Галоўнага камандавання, загінуў 16.10.1943, пахаваны ля в. Старынка Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

БЯЛКОЎСКІ Мікалай Іванавіч, гв. рад., 95-ы гв. сп, пахаваны ў в. Янаўка (Літва).

БЯЛЯЕЎ Сцяпан Мікалаевіч, мал. сярж., загінуў 2.12.1941, пахаваны ў в. Іванаўка Звенігародскага р-на Маскоўскай вобл.

БЯРНАДСКІ Сяргей Мікалаевіч, гв. рад., загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВАГУР Марк Ільіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак 9.9.1942.

ВАЛАДКЕВІЧ Пракоп Аляксандравіч, рад., 336-я асобная армейская штрафная рота, прапаў без вестак 29.7.1944.

ВАСІЛЁНАК Ягор Аляксеевіч, рад., 262-і сп, прапаў без вестак 4.8.1944.

ВЕРАМЕЕЎ Фёдар Дзмітрыевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВІННІКАЎ Лука Андрэевіч, н. у 1890, рад., памёр ад ран 1.12.1943 у г. Кіеў.

ВОРАНАЎ Пётр Андрэевіч, рад., 631-ы сп, загінуў 9.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна Шакайскага р-на (Літва).

ВОРАНАЎ Уладзімір Трафімавіч, н. у 1921, яфр., 952-і штурмавы авіяцыйны полк 311-й шавд 1-й паветранай арміі, загінуў 30.11.1943, пахаваны ў в. Судзілавічы Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

ВЫСОЦКІ Уладзімір Ягоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЯРЦІНСКІ Іван Якаўлевіч, н. у 1921, рад., 112-ы сп, 52-я сд, загінуў 7.11.1941.

ВЯРШЫНІН Аляксей Васільевіч, н. у 1907, рад., загінуў 19.2.1942, пахаваны ў в. Любцы Наўгародскага р-на Наўгародскай вобл.

ГАЛЕНКА Ігнат Вікенцьевіч, н. у 1925, рад., 716-ы сп 157-й сд, загінуў 30.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРАДЗЕЦКІ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1904, гв. рад., 169-ы гв. сп 1-й сд, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

ГАРАНІН Яфім Ільіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГАРБАЧОЎ Аркадзь Міхайлавіч, н. у 1924, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГАРБАЧОЎ Іван Іванавіч, н. у 1906, рад., 159-я сд, загінуў 22.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБАЧОЎ Мікалай Міхайлавіч, рад., 22-і сп, загінуў 12.3.1942, пахаваны ў в. Каровін Ручай Ленінградскай вобл.

ГАРБАЧОЎ Панцялей Міхайлавіч, гв. лейт., 142-і гв. ап, загінуў 20.2.1945.

ГАРНАК Іван Сямёнавіч, н. у 1920, мал. сярж., 63-і сп, памёр ад ран 4.3.1942, пахаваны ў н. п. Баракі Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ГАРНАК Мікалай Антонавіч, н. у 1914, сярж., 35-я тбр 30-й арміі, загінуў 29.1.1942, пахаваны ў в. Свекліна Ржэўскага р-на Цвярской вобл.

ГАРНАК Фёдар Іванавіч, н. у 1900, рад., памёр ад ран 31.7.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ГАРНАК Якаў Рыгоравіч, рад., 631-ы сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна Шакяйскага р-на (Літва).

ГАРНАК Яўген Паўлавіч, н. у 1921, рад., прапаў *без вестак у ліпені 1944*.

ГАРНАКОЎ Аляксей Антонавіч, лейт., 433-і сп, загінуў 21.9.1943.

ГАРНАКОЎ Вячаслаў Канстанцінавіч, н. у 1921, старш., загінуў 29.11.1942.

ГЛАДШТЭЙН Майсей Рыгоравіч, н. у 1926, яфр., прапаў без вестак 16.10.1944.

ГОМАНАЎ Піліп Іванавіч, н. у 1912, мал. лейт., 1-ы пантонна-маставы батальён, загінуў 17.8.1941.

ГРАБЛЕЎСКІ Павел Іванавіч, н. у 1923, рад., загінуў 28.7.1944.

ГРАМАНОЎСКІ Фелікс Уладзіміравіч, мал. лейт., загінуў 18.5.1942.

ГУДРО Міхаіл Антонавіч, н. у 1925, рад., 785-ы сп 144-й сд, прапаў без вестак 14.1.1945.

ГУРЭВІЧ Валянцін Якаўлевіч, н. у 1925, гв. рад., загінуў 12.1.1945, пахаваны ў в. Матросава Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

ДЗЕМІДОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1916, рад., 711-ы сп 215-й сд, загінуў 19.9.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДЗЯМЕНЦЬЕЎ Барыс Андрэевіч, н. у 1921, гв. лейт., 30-ы гв. сп 10-й гв. паветрана-дэсантнай Крыварожскай дывізіі, загінуў 28.3.1944.

ДОГЕЛЬ Сцяпан Лукіч, 1914, рад., загінуў у 1941 пад Масквой.

ДУДАРАЎ Кірыла Цітавіч, рад., 336-я асобная штрафная рота, прапаў без вестак 20.8.1944.

ЖАГУЛА Сямён Рыгоравіч, н. у 1914, рад., загінуў 22.6.1941.

ЖАГУЛА Ягор Рыгоравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у 1944.

ЖВІКОЎСКІ Вячаслаў Станіслававіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖУРАЎСКІ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1912, рад., загінуў у красавіку 1943, пахаваны ў Зубцоўскім р-не Цвярской вобл.

ЖЫТКЕВІЧ Ягор Нічышаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖЭРДЗЕЎ Васіль Апанасавіч, рад., 1136-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Іржогі (Літва).

ЗАЛУЕЎ Андрэй Пятровіч, н. у 1908, старш., 909-ы сп 247-й сд, загінуў 13.8.1943, пахаваны ў в. Субар Кіраўскага р-на Смаленскай вобл.

ЗАНГЕР Якаў Яфімавіч, лейт., загінуў у 1941.

ЗІНЬКЕВІЧ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1905, гв. рад., 169-ы сп 1-й гв. сд, загінуў 13.8.1944, пахаваны ў в. Шляйнэ (Літва).

ІВАНОЎ Аляксандр Аляксандравіч, рад., загінуў 12.10.1944.

ІЛЬЮШЭНКА Міхаіл Арцёмавіч, н. у 1923, рад., 510-ы амсб, памёр ад ран, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

ІОФЕ Леў Рыгоравіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗАКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1906, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗАКОЎ Яўген Сямёнавіч, н. у 1917, *ст.* сярж., загінуў 25.9.1944.

КАЛКОЎ Пётр Фёдаравіч, н. у 1910, лейт., памёр ад ран 3.2.1942, пахаваны ў г. Дзямідаў Смаленскай вобл.

КАЛОДКІН Георгій Міхайлавіч, н. у 1917, гв. мал. лейт., 16-я гв. тбр 1-га гв. тк, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў в. Сычкова Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл.

КАМІНСКІ Вульф Сіманавіч, н. у 1913, лейт., загінуў у 1942.

КАМОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1943.

КАМЯНЕЦКІ Ізраіль Куселевіч, н. у 1920, матрос, прапаў без вестак у кастрычніку 1941 пры абароне вострава Эзель.

КАНАПЕЛЬКА Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1920, мал. лейт., 996-ы штавп 224-й штад, прапаў без вестак 15.7.1943.

КАНЕР Сямён Абрамавіч, н. у 1920, лейт., 615-ы асапб 335-й сд, загінуў 28.1.1942, пахаваны ў с. Адамаўка Славянскага р-на Данецкай вобл.

КАРАНЕЎСКІ Герасім Іванавіч, рад., 473-ы сп, загінуў 13.4.1945, пахаваны ў н. п. Гарбэлайдэн (Германія).

КАРАНЕЎСКІ Мікалай Фёдаравіч, старш., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАРНІЛАЎ Павел Георгіевіч, н. у 1898, рад., 146-ы аад 371-й сд, загінуў 14.8.1944, пахаваны ў в. Скарбуляны (Літва).

КАРНІЧЭНКА Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., загінуў 23.5.1942, пахаваны ў в. Княжы Клін Холмскага р-на Цвярскойй вобл.

КАРЭЦ Ганна Іванаўна, н. у 1922, рад., загінула 19.2.1943, пахавана ў п. Чырвоны бор Ленінградскай вобл.

КАСАБУЦКІ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСАБУЦКІ Іосіф Пятровіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСАБУЦКІ Фёдар Андрэевіч, рад., прапаў без вестак.

КАТОЎСКІ Браніслаў Паўлавіч, рад., прапаў без вестак пад г. Вязьма.

КАЦАР Аляксей Лаўрэнавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КАЦАР Уладзімір Раманавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЦАР Ягор Фёдаравіч, яфр., 61-ы ап, загінуў 28.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КЛІМАШЭЎСКІ Іосіф Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КОГАН Арон Рыгоравіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у 1941.

КОКІН Абрам Самуілавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1943.

КРАСАВІН Ермалай Захаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРЫЛОЎ Іосіф Кірылавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРЫШТОПЕНКА Фёдар Данілавіч, маёр, загінуў у 1942.

КРЫШТОПЕНКА Яфім Ігнатавіч, рад., загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КУЗНЯЦОЎ Іван Андрэевіч, рад., 346-ы сп, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЗНЯЦОЎ Ілья Абрамавіч, ст. лейт., загінуў 21.2.1944.

КУРАШ Сямён Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРАПАТКА Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1926, гв. рад., 200-ы гв. сп 68-й гв. Праскураўскай сд, загінуў 10.1.1945, пахаваны ў прадмесці г. Будапешт (Венгрыя).

КУЦАНАЎ Мікалай Восіпавіч, н. у 1889, рад., Кіраўская дывізія Ленінградскай арміі народнага апалчэння, прапаў без вестак 14.8.1941.

КУЧКО Лаўрэн Кірылавіч, рад., загінуў 3.3.1944, пахаваны ў п. Сінімяэ (Эстонія).

КУЧЫНСКІ Адам Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЧЫНСКІ Вячаслаў Лаўрэнавіч, н. у 1917, рад., 140-ы інжынерны батальён, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЧЫНСКІ Мікалай Пятровіч, лейт., загінуў 12.1.1943.

КУЧЫНСКІ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1922, курсант, прапаў без вестак у снежні 1941.

ЛАПЕХА Трафім Мацвеевіч, рад., прапаў без вестак.

ЛАТЫШАЎ Павел Кандратавіч, рад., 631-ы сп, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

ЛАШКОЎ Уладзімір Ільіч, н. у 1923, рад., 99-я сд, загінуў 25.11.1942, пахаваны ў балцы Сухая Мячэтка Гарадзішчанскага р-на Валгаградскай вобл.

ЛЕБЕДЗЕЎ Аляксандр Данілавіч, рад., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 13.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЕВІН Навум Шлёмавіч, н. у 1920, ст. сярж., 95-ы ап, памёр ад ран 3.1.1944, пахаваны ў г. Смаленск.

ЛЕВІН Хаім Ізраілевіч, лейт., загінуў у ліпені 1941.

ЛЕВІН Навум Ізраілевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕВІН Янкель Мойшавіч, н. у 1908, прапаў без вестак у лістападзе 1943.

ЛЕЙБУРГ Валянцін Маркавіч, мал. лейт., 156-ы сп, прапаў без вестак 2.5.1945.

ЛІТВАК Арон Ісакавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛІЎШЫЦ Зелік Абелевіч, гв. рад., 131-ы гв. Ленінградскі сп, 22.6.1943 прапаў без вестак у раёне Сіняўскіх балот Ленінградскай вобл.

ЛОСЕЎ Сяргей Мікітавіч, рад., загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

ЛУЦЫКОВІЧ Дзмітрый Ільіч, н. у 1926, рад., 633-і Ковенскі сп 157-й Нёманскай сд, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў в. Аўгуляй Вілкавішскага р-на (Літва).

ЛУЦЫКОВІЧ Мікалай Савельевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛУЦЫКОВІЧ Яфім Ільіч, н. у 1906, гв. рад., 243-і гв. сп 84-й гв. Карчаўскай сд, загінуў 4.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЮБАЧКА Андрэй Мацвеевіч, н. у 1904, рад., 469-ы сп, памёр ад ран 15.3.1945, пахаваны ў н. п. Грос-Найндорф (Германія).

ЛЯМНЁЎ Аляксей Мікітавіч, н. у 1909, рад., загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ЛЯЎКО Андрэй Емяльянавіч, н. у 1910, яфр., 246-я сд, загінуў 9.8.1942, пахаваны ў в. Грыдзіна Ржэўскага р-на Цвярской вобл.

МАЕЎСКІ Валянцін Сямёнавіч, н. у 1921, рад., 336-я асобная штрафная рота, загінуў 2.8.1944, пахаваны на хут. Цірынка (Літва).

МАЛАХОЎСКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1906, кап., 32-і аўтатранспартны полк, прапаў без вестак у ліпені 1943.

МАНЬКОЎСКІ Віктар Іосіфавіч, н. у 1925, рад., памёр ад ран 27.8.1944.

МАРКАЎ Васіль Якаўлевіч, *ст. лейт.*, загінуў 11.10.1944.

МАТЛІН Самуіл Вульфавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАТЛІН Сімон Вульфавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАХАНЬКОВА Зоя Васільеўна, н. у 1922, медсястра, прапала без вестак у студзені 1942.

МАЦКЕВІЧ Вацлаў Апалінарыевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЕРЛІС Якаў Барысавіч, палітрук, загінуў 4.6.1943.

МІЗАЎЦОЎ Фёдар Іванавіч, сярж., загінуў 30.8.1941.

МІКУЛЬСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, маёр мед. службы, прапаў без вестак.

МІНІН Фёдар Самуілавіч, н. у 1911, мал. сярж., 618-ы сп, памёр ад ран 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МІНІН Рыгор Арцёмавіч, рад., загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Янчэ (Літва).

МІСЬКО Павел Цімафеевіч, палітрук, загінуў у жніўні 1941.

МІЦКЕВІЧ Вікенцій Сцяпанавіч, н. у 1909, рад., 1136-ы сп, прапаў без вестак 20.8.1944.

МЯЦЕЛІЦА Цімафей Емяльянавіч, рад., прапаў без вестак.

МЯЦЕЛІЦА Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1922, рад., загінуў у жніўні 1943, пахаваны ў г. Вязьма Смаленскай вобл.

НОВІКАЎ Георгій Рыгоравіч, мал. лейт., загінуў 18.8.1941.

ПАГАРЭЛЬСКІ Фёдар Апанасавіч, н. у 1917, яфр., загінуў 23.3.1945.

ПАД'ЕЛЕЦ Пётр Паўлавіч, рад., 297-ы сп, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў фальварку Елізонталь (Літва).

ПАД'ЕЛЕЦ Іван Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАЙКІН Самуіл Лазаравіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАНАМАРЭНКА Сяргей Васільевіч, н. у 1910, ст. сярж., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 26.3.1944.

ПАРАХОНЬКА Адам Цімафеевіч, н. у 1917, ст. сярж., памёр ад ран 21.9.1944.

ПАРЦЯНКІН Васіль Якаўлевіч, н. у 1921, рад., памёр ад ран 10.1.1944, пахаваны ў в. Котава былога Суражскага р-на Віцебскай вобл.

ПАСТУХОЎ Васіль Максімавіч, рад., прапаў без вестак.

ПАШКЕВІЧ Сцяпан Васільевіч, рад., 371-я сд, загінуў 3.8.1944.

ПЕШЧАНКА Іван Кузьміч, кап., прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Аркадзь Мацвеевіч, н. у 1918, рад., 711-ы сп, памёр ад ран 27.7.1944, пахаваны ў в. Кушэны (Літва).

ПРАКАПОВІЧ Яўген Кузьміч, н. у 1914, ст. сярж., загінуў 2.8.1943, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

ПУСТЫНСКІ Зелік Ізраілевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ПУСТЫНСКІ Ісак Ізраілевіч, н. у 1921, старш., прапаў без вестак у снежні 1944.

ПУСТЫНСКІ Майсей Ізраілевіч, н. у 1919, лейт., загінуў 16.4.1944, пахаваны ў в. Анісімава Пскоўскага р-на Пскоўскай вобл.

ПЯТАКОВІЧ Уладзімір Антонавіч, н. у 1914, рад., памёр ад ран 23.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАБУШКА Дзяніс Клімавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБУШКА Емяльян Архіпавіч, гв. ст. сярж., 17-ы гв. сп, загінуў у студзені 1944, пахаваны ў в. Радчанкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

РАДКЕВІЧ Іван Лукіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАДКЕВІЧ Мяфодзій Лукіч, н. у 1901, загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

РАДКЕВІЧ Пётр Лукіч, рад., загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Вайцішкі (Літва).

РАМАНАЎ Рыгор Пятровіч, гв. рад., 43-і гв. сп, памёр ад ран 29.7.1944, пахаваны ў в. Талькуны (Літва).

РУМЯНЬКОЎ Леанід Фёдаравіч, н. у 1911, рад., загінуў пад Рыгай у студзені 1945.

РУМЯНЬКОЎ Пётр Фёдаравіч, н. у 1909, рад., загінуў у 1942.

РУХМАН Ісак Лейбавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1943.

РЫЖКІН Міхаіл Мікалаевіч, ст. лейт., загінуў 20.3.1944.

САВІЦКІ Іосіф Герасімавіч, рад., прапаў без вестак.

САКАЛОЎСКІ Еўдакім Антонавіч, н. у 1926, рад., штрафная рота 159-й Віцебскай сд, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

САКАЛОЎСКІ Канстанцін Сцяпанавіч, н. у 1923, рад., 1055-ы сп, загінуў 12.9.1943, пахаваны ў с. Іверскае Аляксандраўскага р-на Валгаградскай вобл.

САКАЛОЎСКІ Пётр Антонавіч, н. у 1899, рад., штрафная рота 159-й Віцебскай сд, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Слізнавізна (Літва).

САЛОДКІН Рыгор Іванавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

САПРОНЕНКА Рыгор Пракопавіч, н. у 1894, рад., 123-і сп 62-й сд, прапаў без вестак 26.8.1944.

СВЕЧЫН Ірма Іосіфавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІДАРКЕВІЧ Фёдар Савельевіч, н. у 1911, рад., загінуў 22.8.1944, пахаваны ў г. Шаўляй (Літва).

СІДАРОВІЧ Браніслаў Віктаравіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

СІНЕЛЬНІКАЎ Міхаіл Мацвеевіч, ст. лейт., прапаў без вестак.

СІНІЦКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

СІНІЦКІ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1907, рад., загінуў 2.1.1943.

СІНЬКЕВІЧ Пётр Яфрэмавіч, рад., прапаў без вестак.

СКАКУН Пётр Іванавіч, лейт., загінуў у 1941.

СКАПА Мікалай Данілавіч, н. у 1919, сярж., прапаў без вестак 26.2.1942.

СКАПА Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1899, рад., 146-ы амсб 371-й сд, загінуў 14.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

СЛАВІН Іосіф Барысавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СЛАВІН Сямён Барысавіч, лейт., прапаў без вестак.

СМІРНОЎ Мікалай Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

СОЧНЕЎ Сцяпан Пятровіч, ст. сярж., 588-ы сп, прапаў без вестак 9.7.1944.

СТАНКЕВІЧ Ольгерд Іванавіч, н. у 1907, старш., прапаў без вестак 19.7.1942.

СТУК Васіль Іванавіч, н. у 1923, рад., памёр ад ран 18.2.1943, пахаваны ў в. Кандуй Ленінградскай вобл.

СТУКМАНД Давыд Маркавіч, н. у 1899, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1942.

СТЭЛЬМАХ Уладзімір Герасімавіч, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1944.

СУХАДОЛАЎ Васіль Палікарпавіч, лейт., 807-ы сп, загінуў 30.8.1944.

СЯМЁНАЎ Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

ТАМАШЭЎСКІ Цімафей Рыгоравіч, н. у 1918, ст. сярж., 1-ы тб 56-й тбр, загінуў 9.4.1942, пахаваны ў в. Кой-Асан Татарскі (Крым).

ТКАЧЭНКА Васіль Яфімавіч, н. у 1907, старш., загінуў 2.5.1945, пахаваны ў г. Бадфрайенвальд (Германія).

УСЦІНОВІЧ Пётр Людвігавіч, н. у 1909, сярж., прапаў без вестак у красавіку 1943.

ФАЙЦЕЛЬСОН Хаім Майсеевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ФРЫДМАН Меер Шлёмавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ХЕЙФІЦ Яфім Ізраілевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ХЛЕБНІКАЎ Мікалай Іванавіч, гв. рад., загінуў 1.11.1944, пахаваны ў с. Мар'інск Гарнастаеўскага р-на Нікалаеўскай вобл.

ЦЕЛЯПНЁЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1907, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, прапаў без вестак 30.9.1944.

ЦЕРАХОЎКА Іван Мікалаевіч, н. у 1921, мал. сярж., 784-ы ап 232-й ад, загінуў 17.7.1942, пахаваны ў в. Лагачова Мядынскага р-на Смаленскай вобл.

ЦІМАШЭНКА Фёдар Акімавіч, ст. сярж., 86-ы кп 32-й кд, загінуў 27.3.1942, пахаваны ў с. Стары Салтоў Харкаўскай вобл.

ЦІХАНАЎ Рыгор Андрэевіч, яфр., 1059-ы сп, загінуў у лютым 1945, пахаваны ў г. Будапешт (Венгрыя).

ЦУКАЛА Павел Мікалаевіч, н. у 1907, ст. сярж., 979-ы сп, загінуў 28.8.1943, пахаваны ў с. Іванаўка Сонцаўскага р-на Курскай вобл.

ЧАРНЯЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, рад., загінуў 8.8.1944.

ЧАРНЫХ Ягор Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак 29.7.1944.

ЧУМАКОЎ Іван Васільевіч, н. у 1916, мал. лейт., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

УСЦІНОВІЧ Пётр Людвігавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак.

ШАЛУХА Рыгор Емяльянавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак.

ШАРКОЎ Васіль Якаўлевіч, н. у 1915, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАРЭНДА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1926, рад., 1233-і сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРЭНДА Сцяпан Андрэевіч, н. у 1923, рад., загінуў 17.8.1944, пахаваны ў в. Дурпіны (Літва).

ШАФРАНСКІ Апанас Яфімавіч, рад., загінуў 26.11.1943.

ШАФРАНСКІ Савелій Кліменцьевіч, н. у 1895, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 27.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ШМІТ Майсей Паўлавіч, н. у 1920, рад., 234-ы асобны процітанкавы дывізіён 142-й сд, загінуў 3.8.1941.

ШМІТ Шнэер Янкелевіч, н. у 1909, ваентэхнік 2-га рангу 2-й сд, прапаў без вестак у чэрвені 1943.

ШУБКА Мікалай Андрэевіч, н. у 1923, гв. мал. сярж., 46-ы гв. сп 16-й гв. Карачаўскай сд, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУКАЕЎ Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУКАЕЎ Сяргей Сяргеевіч, н. у 1918, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУЛЬЖЭНКА Фёдар Фёдаравіч, н. у 1904, сярж., прапаў без вестак у красавіку 1943.

ШУРНЯК Уладзімір Дарафеевіч, н. у 1925, сярж., 1233-і сп 371-й Віцебскай сд, памёр ад ран 27.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЫБЕКА Аляксандр Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫБЕКА Дзмітрый Пятровіч, н. у 1910, гв. ст. сярж., 29-ы гв. ск, загінуў 12.8.1943, пахаваны ў с. Малая Яромаўка Чырвонаскольскага р-на Луганскай вобл.

ШЫЛАЎ Анатоль Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЫНКЕВІЧ Аляксей Лявонавіч, н. у 1919, лейт., 263-і сп, памёр ад ран 11.2.1942, пахаваны ў с. Прыволле Славянскага р-на Валгаградскай вобл.

ШЭК Рыгор Парфір'евіч, рад., 47-ы сп, загінуў 11.7.1942, пахаваны ў с. Навясное Курскай вобл.

ШЭФЦЕЛЬ Якаў Міхайлавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЭЦІН Мордух Абрамавіч, н. у 1922, ст. лейт., 152-я гарматна-артылерыйская Яская брыгада, загінуў 20.8.1944, пахаваны ў в. Цыганашыў (Румынія).

ЮШКЕВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 7.7.1941.

ЮШЧАНКА Фама Мацвеевіч, н. у 1912, ст. лейт., 87-ы асобны полк сувязі, прапаў без вестак 25.5.1942.

ЮШЧАНКА Якаў Мацвеевіч, н. у 1921, сярж., памёр ад ран 1.11.1942, пахаваны ў в. Сафійская Аленінскага р-на Цвярская вобл.

ЯРМОШКА Леанід Кузьміч, н. у 1914, гв. кап., 193-і гв. артылерыйскі Чырванасцяжны полк, прапаў без вестак 23.11.1944.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСІНАЎКА

МАСКАЛЁЎ Пётр Васільевіч, гв. мал. лейт., 1-ы гв. тп, загінуў 30.1.1945.

ВЁСКА ВЯДЗЕЦ

ЛЕБЕДЗЕЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАРКЕВІЧ Уладзімір Канстанцінавіч, рад., 445-ы асобны сапёрны батальён, загінуў 11.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПЧОЛКА Іван, рад., загінуў у 1945.

СТАЙНОЎ Нічыпар, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

ШЧАРБІНСКІ Сяргей, н. у 1918, загінуў у чэрвені 1941 пад г. Львоў (Украіна).

ВЁСКА ВЯЛІКІ АЗЯРЭЦК

АДНАРОГІ Емяльян Нічыпаравіч, н. у 1916, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ВОРАНАЎ Антон Міхайлавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВОРАНАЎ Міхаіл Максімавіч, н. у 1918, сярж., 1056-ы ап 96-й Гомельскай сд, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВОРАНАЎ Пётр Ігнатавіч, н. у 1911, рад., загінуў 19.1.1942.

ВОРАНАЎ Сцяпан Пятровіч, рад., памёр ад ран 11.9.1944, пахаваны ў в. Раўгеле (Літва).

ГАРБАЧОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Іван Іванавіч, н. у 1916, рад., 382-і сп, загінуў 5.12.1942, пахаваны ў н. п. Ардон у Асеціі.

ГЛІНСКІ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1916, рад., загінуў.

ДАШКЕВІЧ Сцяпан Аляксеевіч, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 19.8.1941.

ДЫШЛЕЎСКІ Антон Міхайлавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у 1945.

ЖАКУНЬ Васіль Данілавіч, гв. мал. лейт., 106-ы тп, памёр ад ран 16.4.1945, пахаваны ў г. Маншоў (Германія).

КАЛБЯНОК Міхаіл Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСЬЯНАЎ Андрэй Іосіфавіч, н. у 1920, ст. лейт., загінуў 27.8.1944.

МАСЮТА Аляксандр Авакумавіч, рад., загінуў.

МАСЮТА Міхаіл Авакумавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІЗАЎЦОЎ Аляксандр Яфімавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІЗАЎЦОЎ Ілья Піліпавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІЗАЎЦОЎ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1924, рад., 1188-ы сп 357-й сд, загінуў 28.12.1944, пахаваны ў м. Памполі Ліепайскага р-на (Латвія).

МІЗАЎЦОЎ Мікіта Антонавіч, н. у 1906, рад., 53-я сд, загінуў 9.3.1942.

МІЗАЎЦОЎ Пётр Мікітавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІХАЙЛОЎСКІ Сцяпан Паўлавіч, афіцэр, загінуў.

ПАКУРА Іван Яфімавіч, рад., загінуў.

УСАНДРА Мікіта Сямёнавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

УСАНДРА Нічыпар Мікалаевіч, рад., 294-ы сп, памёр ад ран, пахаваны ў г. Пільвішкі (Літва).

ВЁСКА ГАНЧАРОВА

ГАРБАЧОЎ Лявон Фёдаравіч, н. у 1902, рад., 758-ы сп 144-й сд, загінуў 25.8.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБАЧОЎ Фёдар Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак.

ФІЦКЕВІЧ Антон Навумавіч, мал. лейт., загінуў 29.7.1941.

ЧАЧЭЛІС Іван Усцінавіч, рад., 292-і Ковенскі сп, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ГАРНАКІ

ГАРБАЧОЎ Васіль Сямёнавіч, лейт., загінуў у 1941.

ГАРБАЧОЎ Яўген Сямёнавіч, н. у 1923, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

КАЦАР Валянцін Гаўрылавіч, рад., 358-ы сп, загінуў 26.2.1945.

МЯРЛО Мікалай Ільіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САКАЛОЎСКІ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1921, рад., загінуў 15.5.1942.

ВЁСКА ГОРЫ

БЕЛЬСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак 14.9.1944.

ВЁСКА ДОЛЬДЗЕВА

БЛАШКОЎ Анатоль Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Радзівонавіч, н. у 1903, рад., 73-і сп 33-й Хольмскай сд, памёр ад ран 30.4.1945, пахаваны ў г. Ліндэрберг (Германія).

КАЦАР Васіль Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак.

КАЦАР Іван Фаміч, рад., загінуў пры вызваленні Латвіі.

КАЦАР Мікалай Фёдаравіч, гв. сярж., 36-я гв. брыгада, загінуў 13.7.1944, пахаваны ў в. Альхоўка Віцебскай вобл.

КАЦАР Піліп Фёдаравіч, ст. лейт., загінуў 3.11.1944.

КАЦАР Уладзімір Раманавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КУДРАЎЦАЎ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1919, матрос, 92-я асобная сбр 62-й арміі, загінуў 23.9.1942, пахаваны ў г. Валгаград.

КУДРАЎЦАЎ Іван Раманавіч, н. у 1911, рад., загінуў.

ПАШКЕВІЧ Рыгор Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ФЯДЗЮК Апанас Максімавіч, н. у 1906, рад., 51-я асобная фугасна-агнямётная рота 16-й арміі, загінуў 11.8.1942, пахаваны ў в. Азёрны Ульянаўскага р-на Арлоўскай вобл.

ШЭК Дзмітрый Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЭК Мікалай Лукіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯЦКЕВІЧ Мацвей Іосіфавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ДУБНЯКІ

ГАРНАК Павел Сцяпанавіч, рад., 233-і сп, загінуў 11.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЎЛОЎСКІ Іосіф Васільевіч, н. у 1914, рад., загінуў 8.8.1944.

ПЛАТОНАЎ Барыс Сцяпанавіч, сярж., загінуў у 1944.

РУДНІЦКІ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1898, рад., 1233-і Віцебскі сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Мішуркон (Літва).

РЫБЧАНКА Васіль Філімонавіч, н. у 1920, матрос, 26-ы батальён берагавой абароны (востраў Даго), прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

САКАЛОЎСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

ЗЯНЬКЕВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

ПУШКІН Сяргей Іосіфавіч, н. у 1922, рад., загінуў 26.10.1942.

СІНЬКЕВІЧ Пётр Яфрэмавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ШМАТКОЎ Аляксей Цімафеевіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАМОШША

ГАРАЛЁЎ Іван Емяльянавіч, рад., загінуў.

ГАРАЛЁЎ Мяфодзій Платонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАРАЛЁЎ Фёдар Емяльянавіч, н. у 1916, рад., загінуў.

КРАЎЧАНКА Яўсей Фёдаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КРУПІН Раман Паўлавіч, н. у 1898, рад., памёр ад ран 24.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЎЛОВІЧ Іван Піліпавіч, н. у 1921, мал. сярж., памёр ад ран 18.6.1944.

ПРАКАПОВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАДКЕВІЧ Аляксандр Пракопавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАДКЕВІЧ Анатоль Рыгоравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

РАДКЕВІЧ Васіль Апанасавіч, гв. рад., 99-ы гв. цяжкі тп, загінуў 28.3.1945, пахаваны ў в. Мішана-на-Ласлаў Кракаўскага ваяводства (Польшча).

РАДКЕВІЧ Васіль Уладзіміравіч, н. у 1918, ваентэхнік 2-га рангу, загінуў.

РАДКЕВІЧ Варвара Пятроўна, н. у 1920, медсястра, прапала без вестак.

РАДКЕВІЧ Іван Ціханавіч, рад., загінуў 16.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАДКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1905, рад., загінуў 23.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАДКЕВІЧ Мірон Пятровіч, загінуў.

РАДКЕВІЧ Пётр Іосіфавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАДКЕВІЧ Пётр Кірылавіч, н. у 1918, ваенфельчар, прапаў без вестак у снежні 1941.

РАДКЕВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1899, рад., 1310-ы сп 19-й сд, загінуў 19.12.1942, пахаваны ў в. Пугачова Сычэўскага р-на Смаленскай вобл.

РАДКЕВІЧ Яўген Кірэевіч, н. у 1915, гв. кап., 288-ы гв. сп, загінуў 23.12.1944, пахаваны ў н. п. Віганці (Літва).

САЛТАНОВІЧ Уладзімір Елісеевіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СТРЫЖНЁЎ Васіль Харытонавіч, н. у 1919, мал. лейт., 923-і ап 357-й сд, загінуў 20.1.1942, пахаваны ў в. Ржавенне Сычэўскага р-на Смаленскай вобл.

СТРЫЖНЁЎ Павел Харытонавіч, н. у 1926, рад., загінуў.

ТРУХАНАЎ Мацвей Ільіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ФІТКЕВІЧ Мікалай Ільіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ФЯДЗЬКЕВІЧ Максім Міхайлавіч, н. у 1907, ст. сярж., прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА КАМІНШЧЫНА

КАЗАКОЎ Яўген Пятровіч, мал. сярж., загінуў пасля вайны пры размініраванні.

КАМІНСКІ Канстанцін Майсеевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАМІНСКІ Мікалай Прохаравіч, рад., прапаў без вестак.

КАМІНСКІ Сяргей Трафімавіч, н. у 1921, лейт., загінуў.

КАМІНСКІ Уладзімір Пятровіч, рад., прапаў без вестак.

КАМІНСКІ Ціт Аляксеевіч, н. у 1893, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КІРЫЕНКА Васіль Сцяпанавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

МАРЦІНКЕВІЧ Іван Андрэевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СУЛІМА Іван Антонавіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА КАСЦЯЛІШЧА

КАЦАР Васіль Савельевіч, н. у 1915, рад., загінуў 28.3.1942, пахаваны ў в. Калтушы Усяволжскага р-на Ленінградскай вобл.

КОЛАК Аляксей Савельевіч, н. у 1922, рад., 1192-і сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў в. Даніні (Латвія).

КОРСАК Аляксандр Ларыёнавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАРКЕВІЧ Аляксандр Карпавіч, гв. рад., 56-ы гв. сп, прапаў без вестак 24.2.1945.

МАРКЕВІЧ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУЦІК Леанід Антонавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КІШУРОЎШЧЫНА

ГРЫГАРЭНКА Фёдар Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШЭК Ягор Трафімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ВЁСКА ЛАТЫГАЛЬ

АЎСІЕВІЧ Сямён Селівестравіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАЛЫНЯ Дзмітрый Навумавіч, рад., прапаў без вестак.

ВЯРЦІНСКІ Сцяпан Радзівонавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1945.

ДУБАВЕЦ Рыгор Дзмітрыевіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у 1945.

КРАЎЧАНКА Міхаіл Данілавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЦЮШАЎ Кузьма Захаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІЦКЕВІЧ Іван Ільіч, н. у 1906, рад., загінуў пад Смаленскам.

ПАЎЛОЎСКІ Рыгор Міхайлавіч, н. у 1924, рад., 1229-ы сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЎЛОЎСКІ Сямён Агафонавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак 8.12.1941.

РАЧКОЎСКІ Міхаіл Герасімавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1941.

ФІТКЕВІЧ Апанас Васільевіч, н. у 1899, рад., памёр ад ран 21.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ХЛУСЕВІЧ Аляксей Андрэевіч, н. у 1900, рад., 291-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Зялёнка (Літва).

ШЫДЛОЎСКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак 26.6.1944 ля Віцебска.

ШЫДЛОЎСКІ Іван Яўстафіевіч, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944, пахаваны на станцыі Гайжунай (Літва).

ШЫДЛОЎСКІ Канстанцін Іосіфавіч, н. у 1905, рад., загінуў у 1944.

ШЫДЛОЎСКІ Мануіл Пятровіч, рад., 1192-і сп, загінуў 22.12.1944, пахаваны на хут. Лавідээлда (Латвія).

ШЫДЛОЎСКІ Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1909, лейт., прапаў без вестак у 1941.

ШЫДЛОЎСКІ Фёдар Пятровіч, н. у 1920, мал. лейт., прапаў без вестак.

ЮРОЎСКІ Васіль Максімавіч, н. у 1921, мал. лейт., загінуў 17.4.1942.

ЮРОЎСКІ Сцяпан Максімавіч, н. у 1942, гв. рад., вучэбны батальён 17-га гв. артылерыйскага цэнтра, загінуў 17.12.1943, пахаваны ў в. Зубейчыха Невельскага р-на Пскоўскай вобл.

ЮРОЎСКІ Сяргей Нічыпаравіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у снежні 1945.

ЮРОЎСКІ Ігнат Максімавіч, рад., загінуў у 1941.

ЯРОМЕНКА Аляксандр Іванавіч, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА ЛЕСНІКІ

БАРАНОЎСКІ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАТКОЎСКІ Дзмітрый Іосіфавіч, рад., загінуў 21.3.1944 ва Усходняй Прусіі.

КУЗНЯЦОЎ Віктар Яфімавіч, н. у 1907, гв. рад., 279-ы гв. сп 91-й гв. Духаўшчынскай сд, загінуў 12.1.1944.

ЛЕСНІКАЎ Ягор Фёдаравіч, рад., загінуў у 1941, пахаваны ў г. Ярцава Смаленскай вобл.

ЛІТВІНАЎ Пётр Іосіфавіч, ст. лейт., загінуў 10.3.1944.

НЕДАСЕКА Фёдар Рыгоравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САРАКОЎСКІ Раман Данілавіч, н. у 1902, рад., 508-ы сп, загінуў 21.10.1944, пахаваны ў в. Макарцы (Польшча).

ТАРАСЕВІЧ Іосіф Мікалаевіч, мал. лейт., загінуў.

ШЫДЛОЎСКІ Міхаіл Барысавіч, н. у 1911, ст. сярж., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЫДЛОЎСКІ Сямён Барысавіч, н. у 1911, ст. сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА МАЛЫ АЗЯРЭЦК

АДЫНЕЦ Васіль Іванавіч, н. у 1925, рад., 674-ы сп 150-й сд, загінуў 8.3.1945, пахаваны ў в. Лаатцыг Шчэцінскага ваяводства (Польшча).

АЎСЯНКА Аляксей Іванавіч, н. у 1913, рад., загінуў у г. Ленінград.

БАРКОЎСКІ Ларыён Васільевіч, н. у 1905, батальённы камісар, прапаў без вестак у 1942.

БАРОЎСКІ Іван Васільевіч, н. у 1910, рад., памёр ад ран 7.3.1945, пахаваны ў с. Сылаш пад г. Будапешт (Венгрыя).

ГАНЧАРЭНКА Міхаіл Піліпавіч, н. у 1925, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАВАЛЕНКА Ягор Мікітавіч, рад., загінуў.

КАСЦЯНКА Уладзімір Андрэевіч, н. у 1915, рад., загінуў.

КАЦАР Іван Лявонавіч, н. у 1923, рад., загінуў у г. Ленінград.

КАЦАР Раман Дзям'янавіч, н. у 1915, мал. сярж., загінуў 4.10.1943, пахаваны ў в. Дзіцяткі Кіеўскай вобл.

КАЦАР Сцяпан Васільевіч, н. у 1900, рад., загінуў 24.4.1945, у г. Берлін.

КУЛІК Рыгор Ануфрыевіч, н. у 1910, рад., загінуў 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАРКЕВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1920, гв. сярж., 190-ы Чырванасцяжны гв. сп 63-й Чырванасцяжнай сд, загінуў 20.2.1944, пахаваны ў в. Мятрэскі ля Нарвы (Эстонія).

МАРКЕВІЧ Уладзімір Антонавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІЗАЎЦОЎ Мікалай Андрэевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1942.

МІЗАЎЦОЎ Мікалай Антонавіч, рад., загінуў 5.3.1942, пахаваны ў Смаленскай вобл.

НАРОЎСКІ Мікалай Андрэевіч, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАХОЛКА Ягор Аляксеевіч, н. у 1918, гв. мал. лейт., 3-ы гв. сп, загінуў 23.12.1944, пахаваны ў с. Патка (Венгрыя).

ПАХОЛКА Нічыпар Аляксеевіч, н. у 1915, рад., загінуў.

ПАХОЛКА Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1925, гв. рад., 46-ы гв. сп, загінуў 8.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІЎЧЫК Даніла Трафімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак.

СІЎЧЫК Іван Лявонавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

СІЎЧЫК Максім Сцяпанавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

СІЎЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

СІЎЧЫК Уладзімір Іванавіч, н. у 1923, рад., загінуў.

ТАРАНАЎ Іван Лукіч, н. у 1918, рад., загінуў ля Брэста.

ТУЧЫН Лаўрэн Сідаравіч, н. у 1913, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне.

УЛАХОВІЧ Сямён Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА МАР'ЯНОВА

АНЦІПЕНКА Іван Яфімавіч, рад., загінуў.

АНЦІПЕНКА Цімафей Яфімавіч, н. у 1910, 294-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВОРАНАЎ Васіль Кузьміч, н. у 1921, рад., 938-ы сп, памёр ад ран 21.9.1944, пахаваны на сядзібе Лепіняс Баўскага р-на (Латвія).

ВОРАНАЎ Васіль Піліпавіч, кап., загінуў 8.4.1945 пад Берлінам.

КАЦАР Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1920, рад., 337-я асобная штрафная рота 1-й арміі, прапаў без вестак 19.7.1944.

МАСЮТА Міхаіл Сямёнавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

НОВІКАЎ Іван Аляксеевіч, н. у 1908, рад., 874-ы сп 282-й сд, загінуў 23.9.1942, пахаваны ў Ленінградскай вобл.

НОВІКАЎ Павел Якаўлевіч, н. у 1919, лейт., прапаў без вестак.

ШЫБЕКА Андрэй Пятровіч, рад., загінуў.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

КАВАЛЕЎСКІ Іван Пятровіч, н. у 1913, рад., 449-ы сп 144-й Віленскай сд, загінуў 13.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

КОРСАК Фёдар Якаўлевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Мікалай Цярэнцьевіч, рад., загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАФРАНСКІ Аляксей Агеевіч, н. у 1919, рад., загінуў у верасні 1941.

РАДКЕВІЧ Міхаіл Цімафеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА НОВАЕ СЯЛО

БУДКЕВІЧ Касьян Трафімавіч, н. у 1896, рад., 785-ы Чырванасцяжны сп 144-й Віленскай сд, загінуў 2.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯГЕЛЬ Сяргей Анісімавіч, рад., загінуў.

КАВАЛЁЎ Ларыён Пятровіч, мал. лейт., загінуў 9.8.1944.

КУЗЬМІНІЧ Дзмітрый Апанасавіч, рад., загінуў.

КУЗЬМІНІЧ Міхаіл Апанасавіч, рад., загінуў.

КУЗЬМІНІЧ Ягор Навумавіч, н. у 1914, рад., загінуў.

КУКО Дзмітрый Мацвеевіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУКО Іван Мацвеевіч, н. у 1918, лейт., загінуў у лістападзе 1941.

КУКО Раман Мацвеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАРКЕВІЧ Валянцін Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у лютым 1944.

МАРКЕВІЧ Вячаслаў Лукіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

МАРКЕВІЧ Супруян Дзмітрыевіч, н. у 1905, рад., загінуў.

СЕМЯНЬКОЎ Апанас Пятровіч, н. у 1922, рад., загінуў.

СТАРАВОЙТАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЛЫК Аляксандр Лаўрэнавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШЛЫК Іван Цімафеевіч, н. у 1905, рад., загінуў.

ШЛЫК Парфірый Аляксандравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЛЫК Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШЛЫК Уладзімір Ягоравіч, н. у 1921, рад., загінуў.

ШЛЫК Ціхан Пятровіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАРТЫЗАНЫ (ТОРБІНКА-1)

КАЦАР Валянцін Дзянісавіч, н. у 1902, рад., загінуў, пахаваны ў г. Архангельск.

КАЦАР Іван Фаміч, рад., загінуў.

ЛЕЙЧАНКА Андрэй Васільевіч, н. у 1902, рад., 262-і сп, памёр ад ран 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СТАЙНОЎ Захар Савельевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАЙНОЎ Ягор Ігнатавіч, н. у 1916, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА ПАШКОВА

БЯРОЗКА Іван Васільевіч, рад., 785-ы сп, прапаў без вестак 27.10.1944.

БЯРОЗКА Станіслаў Венядзіктавіч, рад., загінуў 6.8.1944, пахаваны ў м. Мішуркен (Літва).

ВЁСКА ПІЛІПАЎШЧЫНА

КАЦАР Іван Фаміч, рад., памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны ў фальварку Нашышкі (Літва).

ВЁСКА ПРЫВЕТАК

АДЫНЕЦ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак.

ЗАЙЦАЎ Ігнат Іванавіч, рад., 510-ы ап, загінуў 7.2.1942, пахаваны ў в. Окаракава Цвярской вобл.

КАЗАЧЭНКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1921, рад., загінуў.

КАРМАЗІН Антон Сцяпанавіч, н. у 1913, гв. рад., 6-ы гв. кп, памёр ад ран 10.9.1943, пахаваны ў г. Спас-Дзямянск Калужскай вобл.

КАЦАР Ілья Ільіч, н. у 1921, рад., 9-ы асобны зенітна-артылерыйскі дывізіён, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАЦАР Рыгор Савельевіч, мал. палітрук, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КАЦАР Яўген Васільевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак 10.10.1941.

ПАДАРЭЎСКІ Якаў Ільіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у лютым 1942.

ПАШКЕВІЧ Сямён Васільевіч, рад., загінуў.

ВЁСКА РУДНІЦА

АСТРОЎСКІ Пётр Міронавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ГРАХОЎСКІ Еўдакім Іванавіч, н. у 1912, мал. сярж., памёр ад ран 15.4.1944, пахаваны ў г. Кіеў.

КАВАЛЁЎ Іван Марцінавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЁЎ Сцяпан Марцінавіч, н. у 1917, рад., 954-ы сп, загінуў ва Усходняй Прусіі.

ШАРКОВІЧ Аркадзь Ільіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у студзені 1945.

ШАРКОВІЧ Міхаіл Рыгоравіч, рад., загінуў 22.8.1943, пахаваны ў в. Перасечнае Харкаўскай вобл.

ВЁСКА РЫБАКОЎШЧЫНА

КАЦАР Аляксей Іосіфавіч, яфр., памёр ад ран 17.1.1945, пахаваны ў г. Цэханув (Польшча).

КАСЬЯНАЎ Іван Іосіфавіч, н. у 1916, ст. лейт., загінуў у 1944.

КОРСАК Аркадзь Мікалаевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОРСАК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОРСАК Прохар Барысавіч, рад., загінуў 13.12.1944 ў Літве.

КОРСАК Рыгор Фёдаравіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАШКЕВІЧ Андрэй Маркавіч, н. у 1911, мал. лейт., загінуў 25.7.1941, пахаваны ў г. Тапа (Эстонія).

ПАШКОЎ Мікалай Васільевіч, ст. лейт., загінуў у чэрвені 1942.

СТАЙНОЎ Андрэй Якаўлевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАЙНОЎ Аркадзь Іванавіч, н. у 1925, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СТАЙНОЎ Іван Гаўрылавіч, лейт., загінуў 20.9.1943.

ВЁСКА СІМАНАЎКА

АЎСЕЕНКА Ілья Усцінавіч, рад., прапаў без вестак у 1941.

АЎСЕЕНКА Уладзімір Усцінавіч, н. у 1925, рад., загінуў у 1944.

БЯРОЗКА Іван Васільевіч, рад., загінуў.

ВЕРАНЁЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1919, рад., 121-я сд, загінуў 24.1.1942, пахаваны ў г. Варонеж.

ВЕРАНЁЎ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1919, рад., загінуў 25.1.1943 у Варонежскай вобл.

КАЖАРСКІ Леанід Яфімавіч, рад., 879-ы сп, загінуў 13.9.1944, пахаваны на хутары Дыжыэ (Латвія).

МАСЮТА Міхаіл Паўлавіч, н. у 1921, рад., загінуў 22.6.1944.

ПАЛТЫКА Сцяпан Пракопавіч, н. у 1914, рад., 79-ы сп, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАДКЕВІЧ Міхаіл Цімафеевіч, рад., загінуў.

РУЦКІ Леанід Антонавіч, рад., прапаў без вестак.

РЭУТ Віталь Валер'евіч, рад., загінуў.

ШУБКА Пётр Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА СМАЛОЎКА

ЗІНЬКОВІЧ Віктар Іосіфавіч, мал. сярж., 1231-ы сп, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЗІНЬКОВІЧ Іосіф Паўлавіч, н. у 1899, рад., 291-ы сп 215-й сд, памёр ад ран 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КРАЎЧАНКА Архіп Аляксандравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАЎЧАНКА Селівей Нічыпаравіч, н. у 1894, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

КРАЎЧАНКА Сямён Васільевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

КРАЎЧАНКА Сямён Лявонавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1943.

КРАЎЧАНКА Сяргей Міхайлавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРАНЦОЎ Рыгор Канстанцінавіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУРАНЦОЎ Фама Аўрамавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАДКЕВІЧ Васіль Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

РАДКЕВІЧ Іван Лукіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

РАДКЕВІЧ Сямён Іванавіч, рад., загінуў.

РАДКЕВІЧ Сяргей Іванавіч, рад., загінуў.

ФІТКЕВІЧ Апанас Васільевіч, н. у 1899, рад., 291-ы Ковенскі сп 63-й сд, прапаў без вестак 25.6.1944.

ЧАРНЯЎСКІ Несцер Іванавіч, рад., загінуў.

ВЁСКА СЯРГЕЙКІ

ГРАХОЎСКІ Якаў Іванавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

ЖУРАЎСКІ Станіслаў Іванавіч, гв. рад., памёр ад ран 15.3.1945, пахаваны ў г. Яраслаўль.

ІВАШКЕВІЧ Віктар Марцінавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ІВАШКЕВІЧ Захар Марцінавіч, рад., прапаў без вестак.

КАСЬЯНАЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1918. рад., загінуў у 1943.

КАСЬЯНАЎ Сцяпан Сяргеевіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСЬЯНАЎ Сямён Пракопавіч, н. у 1926, рад., загінуў пры вызваленні Літвы.

КАШЧЭЕЎ Іван Данілавіч, рад., 291-ы сп, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Лаўцкайме (Літва).

КАШЧЭЕЎ Пётр Іванавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

КУЛІК Рыгор Нупрэевіч, н. у 1899, рад., загінуў у 1944.

ЛЕЙЧАНКА Канстанцін Дзмітрыевіч, н. у 1908, мал. сярж., 461-ы сп 142-й сд, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў в. Пшэмарова Цэхануўскага ваяводства (Польшча).

ЛЕЙЧАНКА Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., 1297-ы сп 160-й Брэсцкай сд, памёр ад ран 9.10.1944, пахаваны ў г. Радзімін Варшаўскага ваяводства (Польшча).

ЛЮБАЧКА Іван Ільіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРЦІНКЕВІЧ Пётр Антонавіч, н. у 1920, лейт., 24-я мтбр, загінуў 9.9.1942, пахаваны ў с. Урыў Варонежскай вобл.

МАРЦІНКЕВІЧ Якаў Пятровіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МІЗАЎЦОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МІЗАЎЦОЎ Уладзімір Несцеравіч, рад., прапаў без вестак.

МІЗАЎЦОЎ Фёдар Іванавіч, кап., загінуў.

СЕМЯНЬКОЎ Сямён Яфімавіч, н. у 1910, рад., 935-ы сп 306-й сд, загінуў 28.11.1944, пахаваны ў н. п. Ліалдэздзі (Латвія).

СІНЯКОЎ Фама Ігнатавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 10.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШЫБЕКА Цімафей Сямёнавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1941.

ВЁСКА УЗДОРНІКІ

ГАНЧАРОЎ Фядос Максімавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЗАЧЭНКА Фядос Мікалаевіч, рад., памёр ад ран 20.2.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

КАЗАЧЭНКА Ілья Карнеевіч, н. у 1915, лейт., 800-ы сп 143-й сд, прапаў без вестак у ліпені 1943.

КАЗАЧЭНКА Ягор Мікалаевіч, н. у 1922, рад., 935-ы сп, памёр ад ран 20.2.1945, пахаваны на мызе Дзіжграмзда, Скуодскі павет (Латвія).

КАЦАР Антон Марцінавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАСЮТА Іван Іосіфавіч, н. у 1902, рад., 262-і Нёманскі сп, прапаў без вестак 30.9.1944.

МАСЮТА Мікалай Усцінавіч, н. у 1926, рад., 1106-ы сп 331-й сд, пахаваны ў в. Ракувек Сувалкаўскага ваяводства (Польшча).

МАСЮТА Уладзімір Кірылавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

ПАГАРЭЛЬСКІ Мечыслаў Іванавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАНУШКІН Уладзімір Яфімавіч, н. у 1922, старш., памёр ад ран 6.3.1943, пахаваны ў г. Саратаў.

ПАНУШКІН Фёдар Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1941.

САЛАЎЁЎ Аляксей Рыгоравіч, рад., памёр ад ран 23.3.1942, пахаваны ў в. Селішчы Чудаўскага р-на Ленінградскай вобл.

ЯСІНСКІ Барыс Васільевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА УЛЬЯНАВІЧЫ

АЛЯКСЕЕЎ Георгій Іванавіч, н. у 1921, рад., загінуў 6.8.1944.

БАРАНАЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1918, лейт., 1228-ы сп, памёр ад ран 19.7.1944, пахаваны

ў с. Гарбузава Збаражскага р-на Цярнопальскай вобл. (Украіна).

БУРМАК Георгій Нічыпаравіч, рад., загінуў 19.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БЯЛЯЕЎ Васіль Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЙЦЯХОВІЧ Дзмітрый Вікенцьевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАЛЯКОЎ Сцяпан Данілавіч, н. у 1925, рад., 144-я сд, памёр ад ран 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЯМЕШЧАНКА Ілья Сцяпанавіч, ст. лейт., загінуў у 1942.

ДОЛЬСКІ Міхаіл Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак.

КЕКІШ Васіль Антонавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КЕКІШ Міхаіл Антонавіч, н. у 1923, рад., 665-ы сп 216-й сд, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў г. Кліпгенберг (Германія).

КУРАНЦОЎ Васіль Ігнатавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 5.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУРАНЦОЎ Дзмітрый Ігнатавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРАНЦОЎ Якаў Ігнатавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУРАНЦОЎ Якуб Ігнатавіч, рад., загінуў у 1944.

ЛІЦВІНКА Васіль Іванавіч, сярж., 706-ы сп, загінуў.

ЛІЦВІНКА Дзмітрый Раманавіч, гв. кап., загінуў 25.7.1944, пахаваны ў в. Шэвакіна Бранскай вобл.

ЛІЦВІНКА Мікалай Антонавіч, н. у 1918, лейт., 358-ы сп, загінуў 17.2.1944, пахаваны ў с. Акцябр Кіеўскай вобл.

ЛІЦВІНКА Павел Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ЛІЦВІНКА Фёдар Іванавіч, рад., загінуў у 1944.

ЛУГАЎЦОЎ Павел Аляксандравіч, н. у 1915, тэхнік-інтэндант 1-га рангу, 47-ы ск, прапаў без вестак 22.6.1941.

ПАЛІТЫКА Сяргей Аляксандравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

САЎГЕН Аляксей Фёдаравіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СКАПА Фёдар Сямёнавіч, кап., загінуў у 1945 у г. Трантау (Германія).

ТАМАШЭЎСКІ Яўген Паўлавіч, н. у 1925, рад., 730-ы сп 204-й Віцебскай сд, загінуў 30.8.1944.

ТАМАШЭЎСКІ Кузьма Іванавіч, рад., загінуў 2.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЧАРТКОЎ Васіль Данілавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ЧАРТКОЎ Іван Данілавіч, н. у 1914, кап., загінуў у 1942 у г. Ленінград.

ЧАРТКОЎ Міхаіл Данілавіч, н. у 1920, ст. лейт., 29-ы тк, загінуў 8.1.1944, пахаваны ў с. Клінцы Кіраваградскага р-на Кіраваградскай вобл.

ЧАРТКОЎ Уладзімір Аўрамавіч, н. у 1920, рад., загінуў.

ЯГОРАЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1915, старш., прапаў без вестак у снежні 1941.

ВЁСКА ФАСАЎШЧЫНА

ЛУГАЎЦОЎ Уладзімір Ільіч, н. у 1926, рад., 879-ы сп 158-й сд, загінуў 5.11.1944, пахаваны на хутары Кабылдыкі Мажэйкяйскага р-на (Літва).

ВЁСКА ФЕДЭРАТЫЎНАЯ (ТОРБІНКА-2)

БАРАНОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1910, кап., лётчык, загінуў у сакавіку 1942.

БАРАНОЎСКІ Сяргей Іванавіч, н. у 1916, лейт., загінуў на Украіне.

ВЕРАНЁЎ Аляксей Пятровіч, н. у 1915, мал. сярж., памёр ад ран 1.8.1941, пахаваны ў в. Панізоўе, Спас-Дзямянскага р-на Калужскай вобл.

ВЕРАНЁЎ Дзяніс Васільевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак.

ВЕРАНЁЎ Пётр Еўдакімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЕРАНЁЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1916, мал. лейт., загінуў.

ВЕРАНЁЎ Юзаф Еўдакімавіч, н. у 1926, рад., загінуў у 1944.

ВЕРАНЁВА Марыя Мацвееўна, ст. лейт., загінула.

ВЛАСАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДЗЯМЕШЧАНКА Аркадзь Антонавіч, н. у 1922, гв. старш., 2-я гв. штурмавая авд, загінуў 10.9.1944.

ДЗЯМЕШЧАНКА Ілья Сцяпанавіч, н. у 1913, лейт., загінуў у 1944.

ДЗЯМЕШЧАНКА Канстанцін Ісакавіч, н. у 1919, рад., загінуў.

ДЗЯМЕШЧАНКА Мікалай Ісакавіч, н. у 1923, рад., загінуў.

ДЗЯМЕШЧАНКА Павел Дзмітрыевіч, н. у 1915, загінуў у 1941 ля г. Тула.

ДЗЯМЕШЧАНКА Селівестр Сцяпанавіч, н. у 1900, рад., 297-ы сп, памёр ад ран 23.1.1945, пахаваны ў г. Кібартай (Літва).

ДЗЯМЕШЧАНКА Якаў Ігнатавіч, н. у 1911, рад., 1-ы асобны сп 143-й асобнай сбр, прапаў без вестак 28.11.1942 ля в. Папова Сталінградскай вобл.

МАЖАРАЎ Антон Лявонавіч, н. у 1912, рад., загінуў у 1941.

МУРАШКА Васіль Аксенцьевіч, н. у 1901, рад., загінуў у 1941.

ОСЬМАЧКА Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

СІНЯКОЎ Якаў Раманавіч, н. у 1904, рад., загінуў 16.10.1941, пахаваны ў в. Шум Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ШЧЫГЛОЎ Васіль Піліпавіч, рад., 79-ы сп, загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРЧАНКА Апанас Іванавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ШАЛУХІ

БУРАКОЎ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЯРЦІНСКІ Іван Іосіфавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак.

ШАЛУХА Міхаіл Аляксеевіч, рад., прапаў без вестак.

ШАЛУХА Сяргей Фёдаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЯНАЎШЧЫНА

ГРАХОЎСКІ Якаў Іванавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ЕЎПАК Канстанцін Апанасавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

КАЦАР Цярэнцій Іванавіч, рад., загінуў у нямецкім палоне.

КАШЧЭЕЎ Аляксандр Данілавіч, н. у 1910, рад., загінуў.

КАШЧЭЕЎ Аляксей Данілавіч, н. у 1908, рад., загінуў у 1942.

КАШЧЭЕЎ Пётр Іванавіч, н. у 1921, рад., загінуў ля Магілёва.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АРЛЯНЫ (КАНЕЦ)

БАРСУКОЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ГАЛАВАЧ Мікалай Яфімавіч, н. у 1906, рад., загінуў 19.9.1944.

КАРАНЬКОЎ Іван Фаміч, рад., 122-і сп, загінуў 27.1.1944, пахаваны ў с. Васкрасенскае Гатчынскага р-на Ленінградскай вобл.

КАЛМЫКАЎ Рыгор Фядосавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КЫЦЕЎ Уладзімір Аляксандравіч, рад., загінуў 30.12.1944, пахаваны ў м. Салантай (Літва).

МАЁЎСКІ Валянцін Сямёнавіч, рад., загінуў 2.8.1944, пахаваны на хут. Трыпкі (Літва).

ПРУСАЎ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1907, рад., 854-ы сп 277-й сд, памёр ад ран 2.9.1944, пахаваны ў в. Юргудзе (Літва).

РАЖКОЎ Еўдакім Сямёнавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

САЛТАНАЎ Апанас Якаўлевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САЛТАНАЎ Іван Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САПЯЖЫНСКІ Васіль Трафімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САПЯЖЫНСКІ Ціхан Яфімавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СЛУЦКІ Ягор Міхайлавіч, н. у 1908, рад., 294-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА АСІНАЎКА

МАСКАЛЁЎ Васіль Васільевіч, рад., загінуў 2.12.1944.

МАСКАЛЁЎ Пётр Васільевіч, н. у 1911, лейт., загінуў у 1945 у Германіі.

УМЕЦКІ Васіль Якаўлевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЯРОХАЎ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1942.

ВЁСКА АСТРОЎШЧЫНА

НАСЕЧАНКА Сямён Еўсцігнеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНЯКОЎ Іван Дзянісавіч, рад., загінуў 27.7.1944, пахаваны на станцыі Гайжунай Іонаўскага р-на (Літва).

ВЁСКА БЕЛАЯ ЛІПА

ГАРБАЧОЎ Анатоль Дзмітрыевіч, н. у 1926, гв. сярж., 262-і гв. сп, памёр ад ран 15.4.1945.

КІШКОВІЧ Сяргей Сямёнавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1944.

МАЦКЕВІЧ Аляксей Емяльянавіч, рад., 558-ы сп, загінуў 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАНКРАТАЎ Мікалай Антонавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАВУС Аляксандр Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАВУС Антон Васільевіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак 8.1.1942.

ПРЭЙС Віктар Аляксандравіч, ст. лейт., 936-ы ап, загінуў 20.4.1945.

ЧАЧОЦІН Вячаслаў Міхайлавіч, падпалк., памёр ад ран 18.7.1944.

ЧУБІКАВА Ксенія Архіпаўна, ваенфельчар, загінула ў 1941.

ВЁСКА БЕЛЯІ

БУРАЎ Іван Гур'евіч, н. у 1904, рад., загінуў 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БУРАЎ Ілья Фёдаравіч, мал. лейт., прапаў без вестак 12.6.1943.

МЯЦЕЛІЦА Ілья Пятровіч, н. у 1918, рад., 766-ы сп 217-й сд, загінуў 28.2.1943, пахаваны ў в. Пырынка Жыздрынскага р-на Калужскай вобл.

Б. П. Кузнечык.

І. П. Кузнечык.

А. А. Ладноў.

Д. П. Гоманаў.

ОБУХАЎ Лазар Васільевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САКАЛОЎСКІ Уладзімір Андрэевіч, яфр., 843-і сп, загінуў 25.3.1945, пахаваны на хут.Штаўцюле каля Гданьска (Польшча).

СЯЛЯВА Уладзімір Сцяпанавіч, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА БЕРАШОВА

БАЛАБОДЗЬКА Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у 1944.

БАЛАБОДЗЬКА Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1919, ст. лейт., загінуў, пахаваны ў г. Беласток (Польшча).

КАБЛУКОЎ Фёдар Андрэевіч, рад., 706-ы сп, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Кульевела (Літва).

КУЗНЕЧЫК Андрэй Авяр'янавіч, н. у 1909, рад., 80-ы ап, прапаў без вестак 5.9.1944.

КУЗНЕЧЫК Барыс Пятровіч, н. у 1919, гв. сярж., 28-ы тп 16-й гв. Львоўскай тбр, загінуў 17.3.1945, пахаваны ў в. Шэнхедзе (Германія).

КУЗНЕЧЫК Васіль Ігнатавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗНЕЧЫК Іван Пятровіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

КУЗНЕЧЫК Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КУЗНЕЧЫК Сяргей Астапавіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 19.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАДНОЎ Аляксандр Антонавіч, н. у 1919, рад., 612-ы Нёманскі сп 144-й сд, памёр ад ран 21.10.1944, пахаваны ў м. Шэкнева Вілкавішскага р-на (Літва).

ЛАДНОЎ Аляксей Гаўрылавіч, н. у 1922, сярж., 612-ы сп 144-й сд, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў г. Алітус (Літва).

ЛАДНОЎ Апанас Фаміч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАДНОЎ Іван Антонавіч, н. у 1920, рад., загінуў 24.1.1942.

ЛАДНОЎ Іван Савельсвіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЛАДНОЎ Мікалай Лявонавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАДНОЎ Мікалай Савельевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ЛАДНОЎ Мікалай Сідаравіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак 7.9.1943.

ЛАДНОЎ Мікалай Фаміч, н. у 1923, рад., 455-ы сп, загінуў 20.3.1945, пахаваны на беразе в. Вітштокерзее за 18 км ад г. Гданьск (Польшча).

ЛАДНОЎ Мікалай Ягоравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак.

ЛАДНОЎ Міхаіл Яфрэмавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МЯДЗВЕЦКІ Леанід Аляксеевіч, рад., загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

МЯДЗВЕЦКІ Пракоп Цітавіч, н. у 1911, рад. 449-ы сп 144-й сд, загінуў 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПЕШЧАНКА Ераст Сідаравіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ПЕШЧАНКА Кірыла Сідаравіч, н. у 1907, рад., загінуў ва Усходняй Прусіі.

ПЕШЧАНКА Фёдар Сідаравіч, н. у 1920, прапаў без вестак у 1944.

САВІЦКІ Пётр Ігнатавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА БЕСЦВІНА

АБІЛЕВІЧ Аляксандр Пятровіч, мал. лейт., 771-ы сп, загінуў 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВАЛЮШКІН Іван Сідаравіч, мал. лейт., загінуў.

ГАРНАК Іван Аляксеевіч, рад., 1344-ы сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў м. Васішкі (Літва).

ГОМАНАЎ Даніла Піліпавіч, н. у 1906, рад., 785-ы сп 144-й Віленскай Чырванасцяжнай сд, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў в. Будвеціс Каўнаскага р-на (Літва).

ГОМАНАЎ Іван Піліпавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОМАНАЎ Маркіян Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОМАНАЎ Мікалай Яфімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГОМАНАЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1917, рад., загінуў 26.4.1942.

ДОКТАРАЎ Віктар Сямёнавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ЕРМАШКЕВІЧ Сямён Ягоравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЗІНЬКЕВІЧ Андрэй Андрэевіч, рад., 706-ы сп, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Альфердшук Біржайскага р-на (Літва).

ЗІНЬКОВІЧ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак.

КАЛАЧЫНСКІ Уладзімір Іванавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЛЫМАГА Іван Ягоравіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАЗУР Іван Сямёнавіч, н. у 1902, рад., загінуў 16.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАВУС Цімафей Піліпавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ПЕЦКАЛЁЎ Васіль Міхайлавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

РАДКЕВІЧ Сяргей Парфенавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

СТАЛЬМАКОЎ Каліст рат Іосіфавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак.

СТАЛЬМАКОЎ Трафім Іосіфавіч, н. у 1911, рад., загінуў пад Смаленскам.

СТАЦЭВІЧ Віктар Антонавіч, н. у 1926, рад., 730-ы сп 204-й Віцебскай сд, загінуў 8.10.1944, пахаваны ў в. Кейцы (Літва).

СЯМЁНАЎ Іван Васільевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦЕЛЯПНЁЎ Гаўрыла Ігнатавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНЧЫЛЕНКА Ілья Гаўрылавіч, рад., 291-ы сп, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Падзішкі Пільвішанскага р-на (Літва).

ВЁСКА ВОЙЛЕВА

АНДРЭЙКІН Пётр Іванавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

АНДРЭЙКІН Сцяпан Мікітавіч, рад., прапаў без вестак.

ГАНЧАРОЎ Апанас Кірылавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

ГАНЧАРОЎ Васіль Кірылавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ГАНЧАРОЎ Іван Цітавіч, н. у 1910, яфр., 785-ы сп 144-й сд, загінуў 1.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАНЧАРОЎ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1917, рад., 811-ы сп 299-й сд, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў в. Шэдлаў Апольскага ваяводства (Польшча).

ГАНЧАРОЎ Макар Кірылавіч, гв. рад., загінуў 17.7.1944, пахаваны ў в. Мізеркішкі Зарасайскага р-на (Літва).

ГАРБАЧОЎ Аркадзь Міхайлавіч, рад., 150-я асобная штрафная рота, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГОМАНАЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДРАЗДОЎ Аляксей Іванавіч, н. у 1922, прапаў без вестак.

ДРАЗДОЎ Піліп Ціханавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак 29.8.1941.

ДРАЗДОЎ Рыгор Анісімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРЭЛІН Іван Піменавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗНЯЦОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1904, рад., прапаў без вестак.

КУЗНЯЦОЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1911, прапаў без вестак.

КУЗНЯЦОЎ Іван Іванавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак.

КУЗНЯЦОЎ Канстанцін Цімафеевіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 26.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЗНЯЦОЎ Піліп Іванавіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак.

НОВІКАЎ Іван Пятровіч, н. у 1923, рад., 98-я асобная штрафная рота 241-га сп, загінуў 16.8.1944, пахаваны ў в. Ст. Долістаў Беластоцкага ваяводства (Польшча).

ПАНУШКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЛАКСУНОЎ Іван Навумавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПЛАКСУНОЎ Мікалай Навумавіч, старш., прапаў без вестак у верасні 1944.

ФЕДАСЕЕНКА Міхаіл Іванавіч, мал. лейт., прапаў без вестак у 1942.

ВЁСКА ГАРНОВА

БАРАНОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1916, рад., 43-і аўтамабільны бранятанкавы дывізіён, прапаў без вестак 5.9.1944.

БАРАНОЎСКІ Канстанцін Іванавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАРДЗЮКОЎ Васіль Ісакавіч, рад., 935-ы сп, загінуў 20.8.1944, пахаваны на хут. Пуполі Баўскага р-на (Літва).

ГАРБАЧОЎ Яўген Сямёнавіч, н. у 1923, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГЛУШЧАНКА Іван Раманавіч, н. у 1910, рад., 2-я асобная штрафная рота, прапаў без вестак 10.9.1944.

ЦІХАНАЎ Міхаіл Віктаравіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ШАРЭНДА Нічыпар Данілавіч, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

ШАРЭНДА Сяргей Фёдаравіч, мал. палітрук, загінуў 18.10.1942.

ВЁСКА ГОРНЫЯ ХОДЦЫ

ПАРАХОНЬКА Адам Цімафеевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак.

ПАРАХОНЬКА Аляксей Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА ДАБРАПОЛЛЕ (ЖАБІНА)

АЎСТАПАЎ Канстанцін Сцяпанавіч, гв. рад., 63-і гв. сп, загінуў 16.10.1945, пахаваны ў в. Кітц (Германія).

КАВАЛЕЎСКІ Павел Пятровіч, гв. рад., прапаў без вестак.

КАРНАВУХАЎ Рыгор Сілавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МАКОЎСКІ Даніла Сямёнавіч, н. у 1896, рад., памёр ад ран 23.10.1944, пахаваны ў г. Пільвішкі (Літва).

ВЁСКА ДУБКІ

АПАНАСЕНКА Іван Самойлавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СІНЯКОЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1918, рад., загінуў пад Масквой.

СІНЯКОЎ Іван Іванавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНЯКОЎ Іван Сямёнавіч, сярж., 60-ы асобны дывізіён бронепаяздоў, загінуў 31.5.1942, пахаваны на станцыі Перадданбасаўская Паўночна-Данецкай чыгункі.

СІНЯКОЎ Павел Архіпавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІНЯКОЎ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1919, лейт., прапаў без вестак.

ВЁСКА ЖАРЦЫ

АЛЕСЬЕЎ Аляксей Іванавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак.

А. І. Алесьеў.

Я. В. Шараеў.

ДУНЕЦ Міхаіл Кандратавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАНАРСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1890, рад., 452-і асобны мсб 371-й сд, памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны на станцыі Вілкавішкі (Літва).

КАНАРСКІ Сяргей Андрэевіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАРГАЎЦОЎ Андрэй Пятровіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МЯЦЕЛІЦА Ілья Пятровіч, н. у 1908, рад., 766-ы сп, загінуў 28.2.1943, пахаваны ў в. Тарынкі Жыздрынскага р-на Арлоўскай вобл.

ПІСАРЭНКА Сцяпан Апанасавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак.

ПУДЗЯНКОЎ Кліменцій Пятровіч, н. у 1925, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАРАЕЎ Васіль Яфімавіч, рад., прапаў без вестак.

ШАРАЕЎ Яфім Васільевіч, н. у 1908, рад., загінуў 15.9.1943, пахаваны ў с. Сіняўкіна Ленінградскай вобл.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

КАЗЛОЎ Васіль Харытонавіч, н. у 1926, рад., памёр ад ран 18.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

РАЗУМАЎ Павел Захаравіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РАЗУМАЎ Ягор Захаравіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАКРАТУННЕ

БАЙДАКОЎ Іван Арэф'евіч, н. у 1923, гв. рад., 180-ы гв. сп 60-й гв. сд, загінуў 18.4.1945, пахаваны ў г. Цэхін (Германія).

БАЙДАКОЎ Пётр Арэф'евіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

БАЛДЗЕШКІН Лазар Васільевіч, рад., 294-ы сп, загінуў 15.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

БЕЛАНОЖКА Канстанцін Барысавіч, н. у 1926, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 15.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

БЕЛАНОЖКА Уладзімір Барысавіч, гв. рад., загінуў 24.4.1945, пахаваны ў с. Амель (Аўстрыя).

ВАЙШКОЎ Антон Філімонавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КАРЖАНЕЎСКІ Антон Вікенцьевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ПШАНІЧНІКАЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1918, рад., 785-ы сп 144-й сд, прапаў без вестак 14.1.1945.

СІМАНОВІЧ Аляксандр Арцёмавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СІМАНОВІЧ Канстанцін Усцінавіч, н. у 1924, мал. сярж., памёр ад ран 28.9.1943, пахаваны ў г. Шостка Сумской вобл. (Украіна).

А. В. Каржанеўскі.

С. С. Павус.

Я. Е. Стальмакоў.

СІМАНОВІЧ Уладзімір Усцінавіч, н. у 1926, рад., загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІНЯКОЎ Дзмітрый Данілавіч, н. у 1919, рад., загінуў 5.11.1942 ў нямецка-фашысцкім палоне.

СІНЯКОЎ Філімон Аляксандравіч, н. у 1909, ваенны ўрач 3-га рангу, памёр ад ран 8.12.1943.

СОЧНЕЎ Антон Мацвеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у 1941.

СОЧНЕЎ Кузьма Мацвеевіч, н. у 1902, рад., памёр ад ран 23.3.1945.

ТЫЛЕЦ Пётр Васільевіч, н. у 1905, ст. сярж., загінуў 8.7.1944, пахаваны ў г. Барысаў Мінскай вобл.

ВЁСКА ЗАПРУДДЗЕ

ГОМАНАЎ Аляксей Яфімавіч, н. у 1914, рад., загінуў 9.9.1942.

ГОМАНАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1920, рад., 104-ы ап 104-й асобнай тд, загінуў 30.7.1941, пахаваны ў в. Галееўка Смаленскай вобл.

ГОМАНАЎ Іван Піліпавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЛЫМАГА Іван Ягоравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАВУС Сяргей Сямёнавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПАВУС Уладзімір Піліпавіч, рад., 706-ы сп, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Альфердшук Біржайскага р-на (Літва).

СТАЛЬМАКОЎ Трафім Іосіфавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАЛЬМАКОЎ Якаў Емяльянавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА КАВАЛЬКІ

ЛАТЫШАЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВЁСКА ЛАДЫНЕЦ

КАМОВІЧ Міхаіл Яфімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАТКОЎ Міхаіл Марцінавіч, рад., 226-ы сп, загінуў 26.8.1944, пахаваны ў в. Сенаўты (Літва).

КІШКОВІЧ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1912, рад., загінуў 30.8.1942, пахаваны ў в. Табакова Цвярской вобл.

КІШКОВІЧ Іван Аксёнавіч, н. у 1921, рад., 1232-і сп 370-й сд, загінуў 28.3.1943, пахаваны ў в. Меднікава Старарускага р-на Наўгародскай вобл.

КІШКОВІЧ Пётр Емяльянавіч, рад., памёр ад ран 25.3.1945, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КІШКОВІЧ Сяргей Аксёнавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КІШКОВІЧ Фёдар Апанасавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

МАКОЎСКІ Сямён Сямёнавіч, н. у 1915, рад., загінуў 14.4.1944, пахаваны ў в. Баева Пскоўскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

МАНДРЫК Даніла Іосіфавіч, рад., 262-і Нёманскі сп, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1913, рад., 491-ы сп, загінуў 16.10.1944, пахаваны на хут. Жаляншаркі (Літва).

МЯДЗВЕДЗЕЎ Віктар Аляксеевіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Пётр Панкратавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МЯДЗВЕДЗЕЎ Рыгор Трафімавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 1.9.1941.

СІРОТКІН Герасім Паўлавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА ЛАЗОВА

ВОЛКАЎ Васіль Андрэевіч, гв. рад., загінуў 15.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Пахомавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак.

САВІЦКІ Ігнат Трафімавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ЛАТЫГАВА

АНШЧАНКА Трафім Іванавіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак.

П. Я. Пішчыкаў.

Р. П. Пішчыкаў.

П. І. Шалуха.

С. Л. Догель.

ВАЛЮШКІН Фёдар Андрэевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ВАЛЮШКІН Яфім Андрэевіч, н. у 1909, мал. лейт., прапаў без вестак 26.7.1943.

ГАЛЫНЧЫК Рыгор Сямёнавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГЕТМАНАЎ Павел Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

ГРАМУЗАЎ Іван Гапеевіч, старш. 2-й ст., загінуў у 1941.

ГРУНТОЎ Павел Пятровіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КІСЯЛЁЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КІСЯЛЁЎ Рыгор Усцінавіч, н. у 1894, рад., 226-ы сп 63-й сд, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КОЛАСАЎ Іван Конанавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак 20.12.1944.

КОЛАСАЎ Фёдар Конанавіч, н. у 1896, рад., прапаў без вестак 4.9.1944.

КОЛАСАЎ Цімафей Раманавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАБЕЦКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1911, рад., 879-ы сп, памёр ад ран 13.9.1944, пахаваны ў в. Світэны (Літва).

ПІЦКАЛЁЎ Архіп Піліпавіч, гв. мал. сярж., загінуў 18.1.1944, пахаваны ў в. Бяседкі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

ПІЦКАЛЁЎ Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САЛАЎЁЎ Канстанцін Сцяпанавіч, кап., загінуў.

СІМАКОЎ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

СІМАКОЎ Якаў Малахавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

СІНЯКОЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ТЫЛЕЦ Іван Еўсцігнеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак.

ЯСКЕВІЧ Іван Лазаравіч, н. у 1918, мал. лейт., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯСКЕВІЧ Сяргей Фёдаравіч, яфр., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА ЛІПНА

ДОМЧАНКА Андрэй Якаўлевіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЁЎ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1904, рад., 612-ы сп, памёр ад ран 30.10.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КАВАЛЁЎ Іван Якаўлевіч, рад., 612-ы сп, памёр ад ран 17.10.1944, пахаваны на хут. Нашышкіс (Літва).

КАВАЛЁЎ Фёдар Анісімавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛАТЫШАЎ Апанас Цітавіч, н. у 1919, рад., прапаў без вестак 30.11.1944.

МАЛАДОЎСКІ Аляксей Якаўлевіч, н. у 1922, рад., 992-і сп, загінуў 14.9.1944, пахаваны ў н. п. Мяшотке (Латвія).

ПАРАЖЫНСКІ Мікіта Сяргеевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАРАЖЫНСКІ Фёдар Радзівонавіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ПЕШЧАНКА Фёдар Сідаравіч, н. у 1920, рад., 42-я сд, загінуў 19.3.1945, пахаваны на станцыі Эспенкруг (Польшча).

ПІШЧЫКАЎ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ПІШЧЫКАЎ Павел Якаўлевіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 9.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПІШЧЫКАЎ Рыгор Піліпавіч, рад., 79-ы сп, загінуў 14.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

САВІЦКІ Іван Васільевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ФАНАБЭРА Серафім Кірылавіч, рад., 63-і сп, загінуў 21.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФАНАБЭРА Уладзімір Кірылавіч, сярж., 455-ы сп, загінуў 19.3.1945, пахаваны на беразе возера Віштокерзее ля г. Гданьск (Польшча).

ХІЖАНКОЎ Аляксандр Пятровіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАЛУХА Павел Іванавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак.

ВЁСКА МАШЧОНЫ

АБЛЕЦ Павел Ільіч, н. у 1926, рад., 297-ы сп, памёр ад ран 12.12.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

БАРСУКОЎ Іван Емяльянавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАЛЮШКІН Яфім Іпатавіч, н. у 1916, рад., 150-я асобная штрафная рота 5-й арміі, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Драйгуланы (Літва).

ГАЛЫНЧЫК Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1925, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАНКОВІЧ Мікалай Арцёмавіч, н. у 1921, гв. лейт., 3-я паветрана-дэсантная дывізія, прапаў без вестак у 1944.

ГАНКОВІЧ Пётр Арцёмавіч, н. у 1920, сярж., памёр ад хваробы 9.10.1942.

ГАРАДЗЕЦКІ Іван Піліпавіч, н. у 1911, рад., памёр ад ран 14.2.1942, пахаваны ў г. Масква.

ГОМАНАЎ Маркіян Якаўлевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОМАНАЎ Фёдар Іванавіч, лейт., загінуў 1.9.1943.

ГРАМУЗАЎ Уладзімір Антонавіч, рад., прапаў без вестак.

ГРУЗДЗЕЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1914, ст. сярж., прапаў без вестак у лістападзе 1941.

ГРУЗДЗЕЎ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1919, рад., 43-я армія, загінуў 2.8.1941, пахаваны ў в. Бывальск Рослаўльскага р-на Смаленскай вобл.

ДОГЕЛЬ Сцяпан Лукіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

КАМІНСКІ Якаў Іванавіч, н. у 1905, рад., 33-і асобны сапёрны батальён, загінуў 14.9.1941, пахаваны ў г. Мажайск Маскоўскай вобл.

НАСЕЧАНКА Павел Авакумавіч, н. у 1914, рад., 197-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 23.8.1944, пахаваны ў в. Янчэ (Літва).

ПАСКРОБАЎ Пётр Еўдакімавіч, рад., 262-і Нёманскі сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Жвігрдайцэ Шаўляйскага р-на (Літва).

ПАЛЯШЧУК Аляксандр Майсеевіч, 146-я асобная рота, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

ПАЛЯШЧУК Аляксандр Феакціставіч, н. у 1922, мал. сярж., 257-ы асобны зенітна-артылерыйскі полк асобнай Прыморскай арміі, загінуў 8.5.1944, пахаваны ў г. Балаклава (Крым).

ПАЛЯШЧУК Анатоль Пятровіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ПАЛЯШЧУК Міхаіл Майсеевіч, н. у 1920, маёр, 1350-ы сп 234-й Ламаносаўскай сд, загінуў 12.10.1943, пахаваны ў в. Марозава былога Мехаўскага р-на Віцебскай вобл.

ПАЛЯШЧУК Міхаіл Пятровіч, н. у 1917, рад., памёр ад ран 9.10.1944, пахаваны ў в. Рудзе (Літва).

ПАЛЯШЧУК Пётр Майсеевіч, рад., 70-ы сп, загінуў 1.8.1944, пахваны ў в. Гаўлюшы (Літва).

ПАЛЯШЧУК Якаў Лявонавіч, н. у 1913, рад., загінуў у снежні 1944, пахаваны ў г. Друскінінкай (Літва).

ПІСКУНОЎ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1917, лейт., 129-я тбр, загінуў 28.2.1942, пахаваны ў с. Мангарава Арлоўскай вобл.

РЫБАКОЎ Павел Мяфодзьевіч, н. у 1922, рад., 384-ы сп, памёр ад ран 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

САЛАЎЁЎ Мікалай Мацвеевіч, н. у 1923, мал. сярж., загінуў 28.11.1942.

СІНЯКОЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОЧНЕЎ Іван Уладзіміравіч, н. у 1897, рад., 1233-і Віцебскі сп 371-й Віцебскай сд, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СОЧНЕЎ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1919, сярж., 646-ы сп 152-й сд, загінуў 1.1.1944, пахаваны на хут. Лысая Гара Сафіеўскага р-на Днепрапятроўскай вобл. (Украіна).

ШАЛУХА Васіль Пракопавіч, лейт., загінуў 10.6.1943.

ВЁСКА МЕЛЕХАВА

БАРДЗЮКОЎ Андрэй Мікітавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРДЗЮКОЎ Васіль Мікітавіч, рад., 558-ы сп, загінуў 25.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРУНКОЎ Іван Дармідонавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДЗІНАІДАЎ Фёдар Венядзіктавіч, гв. рад., 306-ы сп, загінуў 6.7.1944, пахаваны ў в. Вялікія Жухавічы Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.

ЖУКАЎ Пётр Мікалаевіч, рад., прапаў без вестак.

ЖЫГУНОЎ Дзмітрый Мацвеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КЫЦЕЎ Дзям'ян Лукіч, рад., прапаў без вестак.

САЛАЎЁЎ Павел Трафімавіч, н. у 1916, ст. сярж., загінуў 15.5.1943.

СІНЯКОЎ Сямён Фёдаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1943.

СІНЯКОЎ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1917, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 10.4.1944.

ШАРЭНДА Васіль Аляксандравіч, рад., 269-ы асобны сп, памёр ад ран 2.7.1944.

ШАРЭНДА Васіль Купрыянавіч, рад., памёр ад ран 27.2.1945.

ШАРЭНДА Лаўрэн Кірылавіч, рад., памёр ад ран 19.11.1944, пахаваны ў в. Гаршвіне (Літва).

ШАРЭНДА Пётр Аляксандравіч, н. у 1910, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

М. С. Дадзеркін.

П. С. Дадзеркін.

Ф. А. Дадзеркін.

І. Р. Кузняцоў.

ШАРЭНДА Сцяпан Кірылавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

АПАНАСЕНКА Аляксей Мікітавіч, гв. яфр., 35-я гв. абр, загінуў 2.4.1945, пахаваны ў в. Вейкерсдорф (Аўстрыя).

АПАНАСЕНКА Канстанцін Мікітавіч, н. у 1923, рад., 42-я сд, загінуў 19.3.1945, пахаваны на станцыі Эспенкруг (Польшча).

АПАНАСЕНКА Міхаіл Мікітавіч, н. у 1926, рад., 1231-ы сп, памёр ад ран 17.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

АПАНАСЕНКА Сямён Мікітавіч, н. у 1941, рад., загінуў.

БЯЛЯЕЎ Васіль Васільевіч, н. у 1926, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯЛЯЕЎ Мікалай Фадзеевіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯЛЯЕЎ Пётр Фадзеевіч, н. у 1921, сярж., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАРНАКОЎ Апанас Самуілавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРУНТОЎ Андрэй Дарафеевіч, н. у 1919, рад., загінуў 10.8.1942.

ГРУШЫН Васіль Пятровіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАДЗЕРКІН Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1913, гв. сярж., загінуў 8.6.1943, пахаваны на станцыі Паныры Курскай вобл. (Расія).

ДАДЗЕРКІН Пётр Сямёнавіч, гв. сярж., загінуў 18.7.1943, пахаваны ў с. Сцяпанаўка Сняжынскага р-на Луганскай вобл. (Украіна).

ДАДЗЕРКІН Фёдар Апанасавіч, н. у 1919, гв. лейт., 115-ы асобны гв. знішчальны процітанкавы дывізіён Жытомірскай гв. сд, загінуў 8.1.1944, пахаваны ў с. Буракі Янушнільскага р-на Жытомірскай вобл. (Украіна).

ДАДЗЕРКІН Фёдар Астапавіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Іван Пятровіч, рад., 449-ы сп, загінуў 13.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

КАВАЛЕЎСКІ Кірыла Маркавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАВАЛЁЎ Аляксандр Якаўлевіч, рад., загінуў 30.10.1944, пахаваны ў г. Каўнас (Літва).

КУЗНЯЦОЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

КУЗНЯЦОЎ Канстанцін Яўсеевіч, н. у 1913, сярж., прапаў без вестак 10.3.1942.

ЛЕБЕДЗЕЎ Аляксандр Еўдакімавіч, н. у 1909, рад., 26.8.1941 прапаў без вестак.

ЛЕБЕДЗЕЎ Васіль Арцёмавіч, рад., 1229-ы сп, загінуў 8.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЕБЕДЗЕЎ Іван Цярэнцьевіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Мікалай Цярэнцьевіч, н. у 1926, рад., 1233-і сп, памёр ад ран 20.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МАКАРАЎ Апанас Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

МАСКАЛЬКОЎ Аляксандр Еўдакімавіч, н. у 1906, рад., 2-я асобная армейская штрафная рота 144-й Вілейскай сд, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Баблоўка (Літва).

ПАРАЖЫНСКІ Андрэй Максімавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРЫСТАЎКА Іван Міхайлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАБАНАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1919, мал. сярж., 92-і асобны знішчальны процітанкавы дывізіён, загінуў 23.7.1944, пахаваны ў в. Жукава Гачаўскага р-на Львоўскай вобл. (Украіна).

ШАРЭНДА Іван Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАРЭНДА Сцяпан Еўдакімавіч, рад., прапаў без вестак 30.10.1944.

ВЁСКА ПАРШНІ

ГАРНАК Максім Сямёнавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак 28.12.1941.

КАВАЛЬКОЎ Аляксей Рыгоравіч, рад., прапаў без вестак.

І. Ц. Лебедзеў.

І. І. Санько

Дз. А. Шастакоў.

САМСОНАЎ Кірыла Сцяпанавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

САПЕЖКА Міхаіл Іванавіч, рад., памёр ад ран 3.8.1941.

ТЫЛЕЦ Даніла Цімафеевіч, н. у 1900, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТЫЛЕЦ Фёдар Герасімавіч, н. у 1895, рад., 1229-ы сп, памёр ад ран 14.12.1944, пахаваны ў Літве.

ВЁСКА ПАЎЛАВІЧЫ

БАРАВІК Станіслаў Лявонавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРЗАНАЎ Антон Васільевіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЗЛОЎ Усевалад Іванавіч, рад., прапаў без вестак.

РАЧКОЎСКІ Ягор Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

САНЬКО Іван Ісакавіч, н. у 1918, рад., загінуў 28.7.1944 у Літве.

ТКАЧОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, палітрук батальёна, прапаў без вестак у чэрвені 1943.

ШАРЭНДА Аляксандр Раманавіч, рад., 491-ы сп, загінуў 10.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРЭНДА Пётр Марцьянавіч, н. у 1925, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 9.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАСТАКОЎ Дзмітрый Антонавіч, рад., загінуў 2.8.1942.

ВЁСКА ПЕРАКОПАВА

АНАНЕНКА Павел Пятровіч, н. у 1912, рад., 449-ы Чырванасцяжны сп 144-й сд, загінуў 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГАРБУЗОЎ Павел Фёдаравіч, н. у 1922, рад., 612-ы сп 144-й сд, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў м. Жвангучы (Літва).

ДАНІЛАЎ Канстанцін Венядзіктавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Сяргей Паўлавіч, ст. сярж., 439-ы сп, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў с. Чквар (Венгрыя).

ШАРЭНДА Аляксандр Сцяпанавіч, рад., 1233-і сп, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАРЭНДА Захар Мінавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАРЭНДА Мікалай Нічыпаравіч, н. у 1910, рад., загінуў 7.10.1941 у нямецка-фашысцкім палоне.

ШАРЭНДА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЁСКА РАБЦЫ

ВЫСОЦКІ Фёдар Нічыпаравіч, н. у 1913, рад., памёр ад ран 15.1.1945.

ГОМАНАЎ Ілья Герасімавіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Антон Кліменцьевіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Пётр Кліменцьевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Рыгор Васільевіч, н. у 1897, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТАМАШЭВІЧ Канстанцін Архіпавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА РУБЕЖНІЦА

ГАЛЫНЧЫК Валянціна Максімаўна, н. у 1922, медсястра, прапала без вестак у 1941.

ГАЛЫНЧЫК Еўдакім Філімонавіч, н. у 1924, рад., прапаў без вестак у 1944.

ГАЛЫНЧЫК Іван Міхайлавіч, гв. рад., 100-ы гв. сп, прапаў без вестак.

ГАЛЫНЧЫК Марк Сямёнавіч, н. у 1908, ст. лейт., 674-ы сп, прапаў без вестак у 1943.

ДАДЗЕРКІН Пётр Мікалаевіч, рад., загінуў 1.4.1945, пахаваны ў г. Гданьск (Польшча).

ВЁСКА САВУШЫ

ДУНЕЦ Ігнат Аляксеевіч, н. у 1925, рад., 208-я сд, асобная вучэбная рота, загінуў 23.2.1945, пахаваны ў в. Равусек ля г. Млынар Эльблонскага ваяводства (Польшча).

ЗАЙЦАЎ Тарас Ніканавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЛАТЫШАЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1912, рад., загінуў 19.4.1944, пахаваны ў в. Вялікія Угароды Наўгародскай вобл.

ЛАТЫШАЎ Канстанцін Барысавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ЛАТЫШАЎ Цімафей Пракопавіч, н. у 1914, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЛАКСУНОЎ Іван Канстанцінавіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

СЛАНЦАЎ Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1908, сярж., 1161-ы сп, загінуў 27.1.1944, пахаваны ў в. Хролін Шапятоўскага р-на Хмяльніцкай вобл. (Украіна).

ВЁСКА САМСОНЫ

КІШКОВІЧ Іван Севасцьянавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у студзені 1942.

КРАПОШЫН Міхаіл Харытонавіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у ліпені 1944.

САМСОНАЎ Фама Гаўрылавіч, н. у 1902, рад., загінуў у верасні 1944.

САПЯЖЫНСКІ Андрэй Несцеравіч, н. у 1921, матрос, прапаў без вестак 8.1.1942.

САПЯЖЫНСКІ Даніла Міхайлавіч, рад., 294-ы сп, загінуў 4.8.1944, пахаваны ў в. Блювы (Літва).

САПЯЖЫНСКІ Піліп Несцеравіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у лютым 1945.

САПЯЖЫНСКІ Фёдар Андрэевіч, рад., 711-ы сп, загінуў 26.7.1944, пахаваны ў в. Пятрышкі Кайшадорскага р-на (Літва).

ВЁСКА САПЕП

БАРАНОК Спірыдон Якаўлевіч, н. у 1902, рад., памёр ад ран 21.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

БАРСУКОЎ Міхаіл Мяфодзьевіч, н. у 1923, рад., 226-ы сп 63-й Віцебскай сд, загінуў 31.7.1944, пахаваны ў в. Марцінаўка Каўнаскага р-на (Літва).

ГРАМУЗАЎ Захар Іванавіч, рад., 1136-ы сп, прапаў без вестак 20.8.1944.

ГРАМУЗАЎ Якаў Іванавіч, ст. сярж., 706-ы сп, прапаў без вестак.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Сямёнавіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАМІНСКІ Фёдар Кандратавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1941.

КАМОСКА Васіль Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІШКОВІЧ Леанід Сямёнавіч, н. у 1920, сярж., памёр ад ран 3.4.1942, пахаваны ў г. Растоў.

КІШКОВІЧ Платон Максімавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРАСОЎСКІ Мітрафан Анікеевіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

САПЕЖКА Іван Васільевіч, н. у 1922, ст. сярж., 294-ы сп 184-й сд, памёр ад ран 14.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

САПЕЖКА Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1944.

СЕДУНОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1907, рад., 916-ы сп 247-й сд, загінуў 13.12.1941, пахаваны ў в. Аляксееўка Цвярской вобл.

СЕДУНОЎ Пётр Міхайлавіч, н. у 1903, мал. сярж., памёр ад ран 21.2.1945 ва Уходняй Прусіі.

СЕДУНОЎ Уладзімір Пятровіч, рад., памёр ад ран 7.12.1944 ва Усходняй Прусіі.

РАЗУМАЎ Нічыпар Пракопавіч, рад., 711-ы сп, прапаў без вестак.

ШАРАЕЎ Канстанцін Астапавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАРАЕЎ Мікалай Астапавіч, гв. рад., 243-і гв. сп, загінуў 3.12.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШУБКА Васіль Парфенавіч, н. у 1926, рад., 785-ы Чырванасцяжны сп 144-й Віленскай сд, прапаў без вестак 27.10.1944.

ВЁСКА СЛАБОДКА

ГЕТМАНАЎ Сямён Емяльянавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

КОРСАКАЎ Сяргей Ільіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак 8.7.1942.

МІЦКЕВІЧ Герасім Мікалаевіч, н. у 1899, ваентэхнік 2-га рангу, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА СОІНА

АКУЛАЎ Піліп Мікітавіч, гв. рад., 49-ы гв. сп, прапаў без вестак.

АНАНЕНКА Васіль Апанасавіч, н. у 1898, рад., 81-ы асобны штрафны батальён 2-й гв. арміі, загінуў 16.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

АНАНЕНКА Фёдар Апанасавіч, н. у 1900, рад., 1108-ы мсб, памёр ад ран 19.2.1945, пахаваны на станцыі Галец (Румынія).

КОЛАСАЎ Фёдар Конанавіч, н. у 1902, рад., 618-ы сп, загінуў 2.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАТЫШАЎ Іван Якаўлевіч, рад., 71-ы асобны знішчальна-пуцявы батальён, загінуў 19.4.1944, пахаваны ў в. Гара Ленінградскай вобл.

ЛЕБЕДЗЕЎ Іван Панкратавіч, н. у 1916, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 25.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РАЧКОЎСКІ Сцяпан Паўлавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАЧКОЎСКІ Ягор Паўлавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАРЭНДА Анатоль Ягоравіч, гв. лейт., 262-і сп, 25.2.1943 памёр ад ран.

Ф. А. Ананенка.

А. Я. Шарэнда.

І. Е. Шарэнда.

ШАРЭНДА Іван Еўпатавіч, н. у 1905, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАРЭНДА Іван Усціявіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАРЭНДА Кірыла Ягоравіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАРЭНДА Віктар Пятровіч, н. у 1908, рад., загінуў у нямецка-фашысцкім палоне 11.11.1941.

ШАРЭНДА Нічыпар Данілавіч, н. у 1903, рад., прапаў без вестак у красавіку 1944.

ШУХТА Антон Сцяпанавіч, н. у 1907, прапаў без вестак у ліпені 1942.

ВЁСКА СЫЧЫКІ

БАРАНОК Мікалай Захаравіч, н. у 1920, рад., 1321-ы сп 415-й сд, загінуў 25.2.1942, пахаваны ў в. Крапіўка Смаленскай вобл.

БАРАНОК Міхаіл Захаравіч, н. у 1922, рад., прапаў без вестак у маі 1945.

БАРАНОК Уладзімір Дзянісавіч, рад., памёр ад ран 19.10.1944, пахаваны ў в. Шакшыне Вілкавішскага р-на (Літва).

БРОЎКА Лаўрэн Трафімавіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ДУНЕЦ Васіль Фёдаравіч, н. у 1912, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУНЕЦ Васіль Харытонавіч, н. у 1902, рад., загінуў 7.3.1942, пахаваны ў с. Балогіна Ленінградскай вобл.

ДУНЕЦ Іван Максімавіч, н. у 1921, рад., прапаў без вестак у снежні 1941.

ДУНЕЦ Ігнат Аляксеевіч, н. у 1924, рад., загінуў 23.2.1945 ва Усходняіі Прусіі.

ДУНЕЦ Міхаіл Кандратавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДУНЕЦ Міхаіл Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у снежні 1944.

ДУНЕЦ Якаў Кандратавіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛАЧЫНСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЛЯЎКО Нічыпар Захаравіч, ст. лейт., 50-я сд, прапаў без вестак 22.6.1941.

РАСПОРСКІ Аляксей Паўлавіч, рад., 935-ы сп, загінуў 14.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

РАСПОРСКІ Павел Арцёмавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЮРЭВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, рад., 136-ы асобны знішчальны процітанкавы артылерыйскі дывізіён, прапаў без вестак 7.8.1944.

ВЁСКА ТЫЛЬЦЫ

БЕЛЯКОЎ Аляксандр Іванавіч, мал. лейт., загінуў 5.10.1944, пахаваны ў в. Врокрань Беластоцкага ваяводства (Польшча).

ВАЛЮШКІН Іван Фаміч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГЕТМАНАЎ Васіль Усцінавіч, н. у 1916, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГЕТМАНАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1921, рад., 145-ы асобны будаўнічы батальён, загінуў 24.11.1941 пры пераходзе з паўвострава Ханка на востраў Гогланд (Балтыйскае мора).

ГЕТМАНАЎ Сцяпан Раманавіч, рад., 558-ы сп, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КОРСАКАЎ Андрэй Іосіфавіч, н. у 1904, рад., 449-ы сп 144-й сд, загінуў 30.8.1944, пахаваны ў в. Кумпупе (Літва).

ПЛЯШКОЎ Павел Прохаравіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЛЯШКОЎ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1908, рад., памёр ад ран 14.10.1944.

РЫНКЕВІЧ Антон Парфілавіч, рад., 1138-ы сп, прапаў без вестак 21.2.1945.

РЫНКЕВІЧ Дзмітрый Фадзеевіч, н. у 1917, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

РЫНКЕВІЧ Іосіф Яфімавіч, ст. сярж., загінуў 26.6.1944, пахаваны ў в. Савіна Астроўскага р-на Пскоўскай вобл. (Расія).

СІДУНОЎ Даніла Паўлавіч, н. у 1907, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

В. Н. Маргаўцоў.

К. С. Павус.

А. І. Парахонька.

Ф. Ф. Шарэнда.

ВЁСКА ХОДЦЫ

ВІНАКУРАЎ Антон Мікітавіч, н. у 1896, рад., 612-ы Нёманскі сп 144-й сд, памёр ад ран 30.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГОЦІК Аляксандр Міхайлавіч, рад., 1319-ы сп, памёр ад ран 24.12.1942, пахаваны ў в. Дорахі Нялідаўскага р-на Цвярской вобл. (Расія).

ДОМЧАНКА Павел Селівестравіч, н. у 1915, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ДОМЧАНКА Якаў Цярэнцьевіч, н. у 1913, рад., прапаў без вестак 26.8.1941.

ЛЕМЕШ Рыгор Якаўлевіч, рад., прапаў без вестак у маі 1942.

МАРГАЎЦОЎ Васіль Нічыпаравіч, матрос, загінуў 28.1.1942.

МАРГАЎЦОЎ Іван Сцяпанавіч, рад., 154-ы сп, загінуў 1.5.1945, пахаваны ў г. Берлін (Германія).

ПАВУС Канстанцін Сямёнавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАРАХОНЬКА Аляксандр Іванавіч, гв. кап., загінуў.

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Пахомавіч, н. у 1905, рад., загінуў 29.8.1944.

ПІПКІН Фёдар Яфімавіч, н. у 1911, рад., прапаў без вестак у чэрвені 1942.

РАБІНОВІЧ Міхаіл Барысавіч, н. у 1909, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

РУСІН Павел Яфімавіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧАРАПЕНЬКА Аляксей Мікалаевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1943.

ШАРЭНДА Аляксей Фёдаравіч, н. у 1908, мал. лейт., 71-ы інжынерны батальён 29-й арміі, памёр ад ран 12.4.1942.

ШАРЭНДА Фёдар Фёдаравіч, рад., прапаў без вестак у верасні 1941.

ШАРЭНДА Міхаіл Фёдаравіч, лейт., загінуў 9.2.1944.

ВЁСКА ШАЦЯНІ

ГРАМУЗАЎ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1920, ст. сярж., 843-і зенітна-артылерыйскі полк 299-й Заркаўскай сд, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў с. Сабаш (Венгрыя).

ГРАМУЗАЎ Сцяпан Трафімавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАМУЗАЎ Фядос Гапеевіч, н. у 1918, рад., прапаў без вестак у сакавіку 1942.

ГРУЗДЗЕЎ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1919, рад., загінуў 2.8.1941.

ГУСАКОЎ Іван Савельевіч, н. у 1917, сярж., 116-ы сп, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КІШКОВІЧ Сяргей Аксёнавіч, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОЧНЕЎ Аляксей Цімафеевіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОЧНЕЎ Васіль Малахавіч, н. у 1901, рад., прапаў без вестак у 1944.

СОЧНЕЎ Віктар Андрэевіч, н. у 1923, рад., прапаў без вестак у красавіку 1945.

СОЧНЕЎ Іван Цімафеевіч, н. у 1920, рад., прапаў без вестак у жніўні 1944.

СОЧНЕЎ Павел Якаўлевіч, н. у 1906, рад., прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАЛЯНОК Васіль Іванавіч, н. у 1908, рад., прапаў без вестак у верасні 1944.

Партызаны, падпольшчыкі, асобы, якія садзейнічалі партызанскаму руху і падполлю, члены іх сем'яў і мірныя жыхары — ахвяры фашысцкага тэрору

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АДАМАВА

ЖАГУЛОВІЧ Емяльян Дзмітрыевіч, н. у 1904, партызан брыгады Кірылава, загінуў 9.6.1944 у баі ля вёскі Глыбочыца былога Халопеніцкага р-на.

КАРБОЎСКІ Аляксандр Рыгоравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

КУЗЬМІН Пётр Васільевіч, н. у 1915, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Іван Іванавіч, н. у 1922, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

РАФАЛКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1925, партызан партызанскага палка Садчыкава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

РУСІН Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1925, партызан партызанскага палка Садчыкава, загінуў 9.5.1944.

САВІЦКІ Сяргей Паўлавіч, н. у 1927, партызан, загінуў у 1944 ва Ушацкім р-не.

ХАДЗЮКОВА Вольга Міронаўна, н. у 1923, партызанка, загінула ў 1944 ва Ушацкім р-не.

ХАДЗЮКОВА Хрысціна Нічыпараўна, н. у 1896, расстраляна ў Сянне.

ХАДЗЮКОЎ Апанас Сямёнавіч, н. у 1895, расстраляны ў Сянне.

ХАДЗЮКОЎ Дзмітрый Апанасавіч, н. у 1921, расстраляны ў Сянне.

ХАДЗЮКОЎ Леанід Апанасавіч, н. у 1922, расстраляны ў Сянне.

ХАДЗЮКОЎ Сцяпан Пятровіч, н. у 1911, партызан, загінуў у 1944 ва Ушацкім р-не.

ХАДЗЮКОЎ Якаў Нічыпаравіч, н. у 1898, расстраляны ў Сянне.

ВЁСКА АЛЕКСІНІЧЫ

АЎЧЫННІКАЎ Даніла Яфімавіч, н. у 1925, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 23.6.1943, пахаваны ў в. Барсукі былога Халопеніцкага р-на.

ВЯРБІЦКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1942.

ДВАРАК Мікалай Ягоравіч, партызан, прапаў без вестак.

ДВАРАК Пётр Ягоравіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 22.4.1944, пахаваны ў в. Папоўка Ушацкага р-на.

РАБУШКА Аляксей Сідаравіч, н. у 1925, партызан, прапаў без вестак.

ХАДЗЮКОЎ Аляксандр Раманавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 3.4.1944, пахаваны ў г. Цвер (Расія).

ХРАЛЕНКА Мітрафан Парфенавіч, н. у 1912, партызан, загінуў 6.10.1943, пахаваны ў в. Алексінічы.

ВЁСКА АЛЁХНАВА

БАТУРА Іван Іванавіч, н. у 1924, партызан брыгады Кірылава, загінуў у 1943.

БАТУРА Уладзімір Баніфацьевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАТУРА Цімафей Лукіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МАХАНЬКОЎ Дзяніс Цімафеевіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1927, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Цімафеевіч, н. у 1924, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МАХАНЬКОЎ Пётр Пятровіч, н. у 1925, партызан, загінуў 8.5.1944.

МАХАНЬКОЎ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1916, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у 1944.

ПАДАЛІНСКІ Трафім Цімафеевіч, н. у 1911, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў у лістападзе 1943.

СТЭЛЬМАХ Яфім Архіпавіч, н. у 1907, партызан брыгады Кірылава, 10.5.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Асавы Докшыцкага р-на.

ФІЛОНАЎ Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1927, партызан брыгады Кірылава, загінуў у баі 28.3.1944 ля в. Ульянавічы.

ЦЫПЛЯКОЎ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1927, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ЦЫПЛЯКОЎ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1906, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ШАНДРЫК Сцяпан Анісімавіч, н. у 1922, партызан брыгады Кірылава, 24.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ВЁСКА АЎСЕЕВА

КІСЯЛЁЎ Аляксандр Яўгенавіч, н. у 1920, партызан, 5.5.1943 прапаў без вестак.

КІСЯЛЁВА Тамара Яўгенаўна, партызанка Латышскай брыгады, 3.5.1944 прапала без вестак.

ЛАЗАРЭВІЧ Клаўдзія Іванаўна, н. у 1926, партызанка, у маі 1944 прапала без вестак.

МАЗНЁВА Ніна Міхайлаўна, н. у 1922, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула 1.5.1944.

ПЕЧКУРОЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1924, партызан, 26.4.1944 прапаў без вестак.

ПЕЧКУРОЎ Пётр Радзівонавіч, н. у 1908, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

ЯКАЎЛЕЎ Рыгор Кандратавіч, н. у 1924, партызан 16-й Смаленскай брыгады, 27.4.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БАРОК

ВАЛЮШКІН Уладзімір Іванавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

ВЕТАШКІН Максім Іванавіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў 8.6.1944.

ВЕТАШКІН Павел Іванавіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1942, пахаваны ў в. Алексінічы.

ВЯЛІЧКА Марыя Карпаўна, н. у 1926, партызанка, 3.5.1944 прапала без вестак.

ВЯЛІЧКА Фёдар Карпавіч, н. у 1918, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 20.4.1943 пры блакадзе Купавацкага лесу.

ЦЮЦЮНОВА Вольга Нічыпараўна, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула 18.12.1943.

ВЁСКА ЗАСЛОНАВА (КАЗАДОІ)

ЖУРАЎСКІ Валянцін Емяльянавіч, н. у 1916, партызан, загінуў у 1943.

ЖУРАЎСКІ Іван Сідаравіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

ЖУРАЎСКІ Цімафей Герасімавіч, н. у 1916, партызан, прапаў без вестак 5.5.1944.

ЦЕЛЯШОЎ Віктар Іванавіч, н. у 1922, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 30.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАСТАДОЛЛЕ

ДУБАВЕЦ Якаў Іванавіч, н. у 1914, расстраляны ў 1943, пахаваны ў в. Застадолле.

ІВОНЯ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 10.3.1944, пахаваны ў в. Вялікія Дольцы Ушацкага р-на.

ПРЫСТАЎКА Пётр Паўлавіч, н. у 1918, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Пётр Цімафеевіч, партызан, прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Якаў Сямёнавіч, н. у 1907, партызан, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЗЯМКОВІЧЫ

ВАЧКОЎ Уладзімір Антонавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ГАДУНОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ХАДАНОВІЧ Васіль Андрэевіч, н. у 1916, партызан, загінуў 21.12.1943, пахаваны ў в. Кажамякі.

ЦЕПЛЯКОЎ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1922, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у маі 1944 прапаў без вестак.

ЦЫПЛЯКОЎ Лявон Давыдавіч, н. у 1905, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у маі 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КАМЕНКА

БАРАНОЎСКІ Даніла Іванавіч, н. у 1913, партызан атрада імя Лазо, загінуў у 1943.

КРАСНОЎСКІ Даніла Сцяпанавіч, н. у 1907, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 20.4.1943, пахаваны ў в. Купаваць.

ВЁСКА КІМЕЙКА

АБЛАВАЦКІ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1905, партызан брыгады Кірылава, загінуў у 1944.

ЛАЗАРЭВІЧ Станіслаў Готфрыдавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, загінуў 6.8.1943, пахаваны ў в. Замасточча Віцебскага р-на.

ВЁСКА КУПАВАЦЬ

БАРАНАЎ Мікалай Дзянісавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 4.4.1944 у вёсцы Купаваць.

ГВОЗДЗЕЎ Іван Ільіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 19.8.1943.

КУЛЯШОЎ Аляксандр Сцяпанавіч, партызан атрада «Знішчальнік» 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у вёсцы Купаваць.

МІНЧАНКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

НОВІКАЎ Пётр Мінавіч, партызан, 26.2.1944 памёр ад ран.

ПАДАБЕД Аляксандр Мікалаевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 13.6.1944.

ШВЕДАЎ Павел Пахомавіч, н. у 1907, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 25.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КУРЭЙШЫНА

БАРСУКОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1943.

БАРСУКОЎ Леанід Пятровіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Курэйшына.

БАРСУКОЎ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1912, партызан, загінуў у 1943.

БАРСУКОВА Яўгенія Усцінаўна, н. у 1915, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

ДУДАРАВА Варвара Іосіфаўна, н. у 1906, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

КАРПОВІЧ Марыя Данілаўна, н. у 1922, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

КАРПОВІЧ Ніна Данілаўна, н. у 1926, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

КАРПОВІЧ Ніна Мікалаеўна, н. у 1920, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

СІНКЕВІЧ Андрэй Мінаевіч, н. у 1923, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 22.6.1942, пахаваны ў лесе ля Сянна.

СТАНКЕВІЧ Марк Захаравіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 15.6.1942, пахаваны ў Сафіёўскім лесе ля в. Арэшкі Аршанскага р-на.

ЦУРАН Валянціна Лявонаўна, н. у 1941, забіта ў 1942.

ЦУРАН Ірына Рыгораўна, расстраляна ў 1942.

ЦУРАН Ксенія Фёдараўна, расстраляна ў 1942.

ЦУРАН Лідзія Лявонаўна, партызанка, расстраляна ў верасні 1942.

ЦУРАН Лявон Фёдаравіч, н. у 1889, арганізатар партызанскага руху ў былым Багушэўскім р-не, сакратар Багушэўскага падпольнага райкома КП(б)Б, загінуў 2.9.1942.

ЦУРАН Марыя Савельеўна, н. у 1924, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943, пахавана ў в. Курэйшына.

ЦУРАН Фёдар Піліпавіч, расстраляны ў 1942, пахаваны ў в. Курэйшына.

ЦУРАН Фядора Пятроўна, расстраляна.

ЦУРАН Хрысціна Пятроўна, расстраляна.

ВЁСКА ЛЕСНІКОВА

НОВІКАЎ Фёдар Раманавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 12.7.1942.

СТРЫК Серафім Радзівонавіч, партызан, 23.6.1944, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛУГ

ГАНЧАРОЎ Максім Мікалаевіч, партызан брыгады Кірылава, 26.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ГАНЧАРОЎ Яфім Мікалаевіч, н. у 1903, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ЛУЦЫКОВІЧ Даніла Ягоравіч, н. у 1897, партызан, загінуў.

ПАСХІНА Ніна Еўдакімаўна, н. у 1921, партызанка, загінула 26.1.1944.

ФІЛЬЧАНКА Аляксандр Кірылавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 10.6.1944, пахаваны ў в. Глыбочыца былога Халопеніцкага р-на.

ВЁСКА МАЦКАВА

ПЕЧКУРОЎ Мікалай Раманавіч, н. у 1907, партызан, загінуў 10.8.1043, пахаваны ў пас. Асінторф Дубровенскага р-на.

ВЁСКА ПАПІНА

АСРАШАБ Арцём Піліпавіч, партызан, загінуў у 1942.

МУРАШКЕВІЧ Павел Сцяпанавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 20.11.1943 расстраляны ў г. п. Багушэўск.

НОВІКАЎ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1920, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак у студзені 1944.

СІНКЕВІЧ Васіль Авяр'янавіч, н. у 1925, партызан, 6.5.1944 прапаў без вестак.

СІНКЕВІЧ Міхаіл Ануфрыевіч, н. у 1924, партызан 16-й Смаленскай брыгады, прапаў без вестак.

СІНКЕВІЧ Сяргей Якаўлевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ТУР'ЕВА

БАТОЎСКІ Арцём Сяргеевіч, н. у 1926, партызан 16-й Смаленскай брыгады, загінуў у маі 1944.

КІРЗОЎ Сцяпан Архіпавіч, н. у 1926, партызан, загінуў.

ПАСЕВІЧ Пётр Мікалаевіч, расстраляны ў жніўні 1941.

САВАЧКІН Дзмітрый Клімавіч, н. у 1915, партызан 16-й Смаленскай брыгады, загінуў у 1943.

ЦЮЦЮНОЎ Іван Іосіфавіч, н. у 1924, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў у 1943.

ВЁСКА УТРЫЛАВА

ГАНЧАРОЎ Мікалай Севасцьянавіч, н. у 1922, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у чэрвені 1943, пахаваны ў в. Утрылава.

ГАНЧАРОЎ Мікалай Савельевіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, у маі 1943 загінуў у баі ля в. Серкуці.

ГВОЗДЗЕЎ Еўдакім Ільіч, 3.2.1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЛУГАЎСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 19.4.1943 прапаў без вестак пры блакадзе Купавацкага лесу.

СТУПАНЕВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 27.8.1943 у баі дя вёскі Утрылава.

І. М. Падалінскі.

ВЁСКА ШЫНКАВА

ЗАХАРАЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1912, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1914, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у маі 1944 прапаў без вестак.

ПАДАЛІНСКІ Ігнат Міхайлавіч, н. у 1922, партызан брыгады Кірылава, загінуў у чэрвені 1944 ля возера Палік.

ПАДАЛІНСКІ Фёдар Мікалаевіч, н. у 1902, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ВЁСКА ШЫПЫ

ВОЙЛАКАЎ Пётр Максімавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Шыпы.

ІГНАЦЬЕЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1944.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАГДАНАВА

ГАРБАЧОЎ Кузьма Паўлавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 10.9.1943.

ГАРБАЧОЎ Кузьма Фёдаравіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ВЁСКА БРОЎКІ

БРОЎКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1924, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

КУХТА Павел Іванавіч, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

КУХТА Павел Пракопавіч, партызан брыгады «Аляксея», 23.10.1943 прапаў без вестак.

ВЁСКА ВЯЛІКАЕ СЯЛО

СІНКЕВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1924, загінуў.

ЦЕЛЕПНЕЎ Аляксандр Пракопавіч, н. у 1925, партызан брыгады «Аляксея», загінуў у 1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Дзмітрый Пракопавіч, н. у 1908, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЦЕЛЕПНЕЎ Іван Мікалаевіч, н. у 1918, партызан, 13.9.1944 прапаў без вестак.

ЦЕЛЕПНЕЎ Пётр Сямёнавіч, н. у 1925, партызан, 3.6.1944 прапаў без вестак.

ЦЕЛЕПНЕЎ Пракоп Піліпавіч, н. у 1884, 26.3.1944 загінуў у фашысцкім лагеры ў в. Параф'янава Докшыцкага р-на.

ВЁСКА ГАЛОЎСК

ЗАРОЎСКІ Казімір Іванавіч, н. у 1906, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШАРОЎСКІ Палікарп Мікітавіч, н. у 1903, партызан, 4.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ГАРАДЗЕЦ

БІРАТКА Віктар Якаўлевіч, партызан, прапаў без вестак.

ЗЯЗЮЛІН Фядос Пятровіч, н. у 1913, партызан брыгады Кірылава, 16.6.1944 прапаў без вестак.

КАЦАР Іван Дзмітрыевіч, партызан, прапаў без вестак.

КРЫШТОПЕНКА Васіль Сямёнавіч, партызан, прапаў без вестак.

КУРС Пётр Піліпавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 11.5.1944.

ПАДАЛІНСКІ Ігнат Міхайлавіч, н. у 1921, партызан, 19.6.1944 прапаў без вестак.

САЛОДКІН Аляксандр Іванавіч, н. у 1922, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

СТАЙНОЎ Іван Пятровіч, н. у 1922, партызан, 8.6.1943 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАПРУДДЗЕ

БЕЛЬСКІ Аляксандр Данілавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

БЕЛЬСКІ Даніла Якаўлевіч, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

БЕЛЬСКАЯ Палагея Іванаўна, у 1943 расстраляна за сувязь з партызанамі.

ВАСІЛЁНАК Ермалай Марцінавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

КАЗАКЕВІЧ Сцяпан Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

ПУПЯНОК Сяргей Нічыпаравіч, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ШНЯК Антон Раманавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

ШНЯК Іван Раманавіч, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА КАНЕВА

БАРАНОЎСКІ Павел Тарасавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ДЗЕДУШКА Віктар Рыгоравіч, н. у 1927, партызан, прапаў без вестак у 1944.

ЖВІКАЎ Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1926, партызан, прапаў без вестак у 1944.

КОМЛЕЎ Апанас Васільевіч, н. у 1921, партызан, загінуў 11.5.1944.

КУРС Віктар Пятровіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 22.6.1944.

КУРС Сяргей Мікалаевіч, партызан, прапаў без вестак.

ЛЯХ Іван Цімафеевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 11.5.1944.

ПЕТУХОЎ Ціхан Нічыпаравіч, н. у 1917, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 11.5.1944.

РЫНКЕВІЧ Васіль Аляксеевіч, н. у 1917, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 11.5.1944.

ФЯДЗЮК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

ХАДЫКА Максім Максімавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1943 у в. Старая Беліца.

ХАРОШКА Аляксей Раманавіч, н. у 1926, партызан, прапаў без вестак у 1944.

ХАРОШКА Васіль Цімафеевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак у 1944.

ВЁСКА КАПЛАНЫ

КІСЛЯКОЎ Іван Прохаравіч, партызан, прапаў без вестак.

МЯЦЕЛІЦА Фёдар Антонавіч, партызан, прапаў без вестак.

РЫБЧАНКА Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 17.1.1943.

ВЁСКА КАРАЛЕВІЧЫ

КРЫШТОПЕНКА Вера, расстраляна за сувязь з партызанамі.

МАЗУР Аркадзь Сцяпанавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 7.7.1944.

ПАШКЕВІЧ Лена, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ЦУКАНАВА Таццяна, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ШЧУКА Вера, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ЯСІНСКІ Анатоль Міхайлавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 8.6.1944.

ВЁСКА ЛУГІНАВІЧЫ

АСТАШКЕВІЧ Павел Сцяпанавіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛУКА

ХАДЫКА Лявон Пятровіч, партызан, прапаў без вестак.

ХАДЫКА Міхаіл Максімавіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛУК'ЯНАВА

БІРАТКА Іван Ігнатавіч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 23.5.1943.

ГАЛАВАЧ Архіп Тарасавіч, н. у 1924, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1943 у в. Канева.

ГЛЯКАЎ Іван Аляксеевіч, н. у 1921, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

ГЛЯКАЎ Міхаіл Кузьміч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, у 1944 прапаў без вестак.

КУРС Анатоль Фёдаравіч, н. у 1927, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЛІШЫ

ГАРБАЧОЎ Васіль Фёдаравіч, н. у 1923, партызан, загінуў 19.3.1944, пахаваны ў в. Хаўчы Чашніцкага р-на.

ГАРБАЧОЎ Іван Васільевіч, н. у 1912, партызан, загінуў 6.6.1944.

ГАРБАЧОЎ Павел Яфрэмавіч, партызан брыгады Кірылава, прапаў без вестак.

ВЁСКА МІХАЛПОЛЛЕ

РАКАЕД Уладзімір Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАДВОРЫЦА

АЛЬХІМЁНАК Мікалай Цімафеевіч, н. у 1913, партызан, загінуў 6.5.1944, пахаваны ў в. Глінніца Ушацкага р-на.

ВАСІЛЬЕВА Малання Абрамаўна, н. у 1922, партызанка, 4.4.1944 прапала без вестак.

ДУХОВІЧ Павел Андрэевіч, н. у 1927, партызан, загінуў 7.6.1944.

ДУХОВІЧ Сяргей Сямёнавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 28.6.1944, пахаваны ў в. Малыя Чарвякі Астравецкага р-на.

КАМОВІЧ Іван Ксенафонтавіч, партызан, загінуў 7.8.1944, пахаваны ў в. Марцьяновічы Круглянскага р-на.

КАМОВІЧ Мікалай Фёдаравіч, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

КАРАСЬ Павел Іванавіч, н. у 1896, ст. лейт., уцёк з палону, расстраляны ў верасні 1941 у в. Падворыца.

ПРАВІЛАЎ Павел Андрэевіч, н. у 1926, партызан, 18.6.1944 прапаў без вестак.

ШАРОЎСКІ Піліп Нічыпаравіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПОЖАНЬКІ

БАРАНАЎ Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 23.6.1944 ля Багушэўска.

КАСТУСЕЛЬ Лаўрэн Трафімавіч, партызан Багушэўскай брыгады, 6.6.1944 памёр ад ран.

КАСТУСЕЛЬ Магрэта, н. у 1900, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943.

КАСТУСЕЛЬ Макар Нічыпаравіч, н. у 1896, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1943.

КАСТУСЕЛЬ Марфа, н. у 1910, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943.

КАСТУСЕЛЬ Надзея, н. у 1919, партызанка, загінула ў 1943.

КАСТУСЕЛЬ Настасся, н. у 1906, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943.

КАСТУСЕЛЬ Цімафей Сяргеевіч, н. у 1907, расстраляны за сувязь з партызанамі, пахаваны ў в. Пожанькі.

КАСТУСЕЛЬ Яўсей, н. у 1900, расстраляны за сувязь з партызанамі.

КАСЬЯНАЎ Уладзімір Клімавіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

КАЦАР Аляксей Кузьміч, партызан, прапаў без вестак.

КАЦАР Віктар Дзмітрыевіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЦАР Зінаіда Іванаўна, н. у 1921, партызанка, 12.6.1944 памерла ад ран.

КАЦАР Іван Дзмітрыевіч, н. у 1911, партызан Сенненскай брыгады, 8.6.1944 прапаў без вестак.

КУЛІК Мікалай Аляксеевіч, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

КУРС Барыс, н. у 1907, у 1941 расстраляны за сувязь з партызанамі.

КУРС Еўдакія, н. у 1906, 3.3.1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

КУРС Пётр, н. у 1903, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

КУРС Сцяпан, н. у 1885, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

КУРС Сцяпан Кузьміч, н. у 1900, у 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЛАПЕХА Васіль Цімафеевіч, н. у 1919, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЛАПЕХА Віктар Цімафеевіч, н. у 1924, у 1944 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЛАПЕХА Ефрасіння, н. у 1907, у 1943 расстраляна за сувязь з партызанамі.

ЛАПЕХА Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1925, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЛАПЕХА Ягор, н. у 1889, у 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ПОЎЗІКІ

ДУБАВЕЦ Пётр Сцяпанавіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў 14.1.1944.

КРЫШТОПЕНКА Іван Іванавіч, н. у 1923, партызан, 19.6.1944 прапаў без вестак.

КРЫШТОПЕНКА Іван Паўлавіч, н. у 1926, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

САПЯЖЫНСКІ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1925, партызан, 19.6.1944 прапаў без вестак.

ШЫДЛОЎСКІ Канстанцін Сідаравіч, н. у 1926, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РУСІНАВА

КАСЬЯНАЎ Андрэй Мікітавіч, н. у 1920, партызан, загінуў у 1943.

КАСЬЯНАЎ Андрэй Фядотавіч, н. у 1900, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

СТАЙНОЎ Трафім Ігнатавіч, н. у 1916, у 1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

СУРЫНА Раіса Мікалаеўна, н. у 1924, партызанка Сенненскай брыгады, загінула ў 1944 ля возера Палік.

ВЁСКА СВАБОДНАЯ

КАЛЫМАГА Мікалай Арцёмавіч, н. у 1923, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула 9.8.1943, пахаваны ў в. Ладзікава.

ФЕДЧАНКА Аляксей Васільевіч, н. у 1911, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ШУБКА Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1924, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 9.8.1943, пахаваны ў в. Ладзікава.

ВЁСКА СВЕЧЫ

АДНАРОП Леанід Якаўлевіч, н. у 1926, партызан, загінуў у 1943.

БАРЫТКА Васіль Захаравіч, н. у 1921, партызан 16-й Смаленскай брыгады, загінуў 24.10.1943.

ГАРБАЧОЎ Апанас Іванавіч, н. у 1895, партызан, загінуў у 1944.

ЯРМАК Канон Васільевіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ФОЛЬВАРК

КАЗАКЕВІЧ Уладзімір Лаўрэнавіч, н. у 1921, партызан, загінуў у Латвіі.

КАНАШЭЎСКАЯ Фелікса Іванаўна, н. у 1924, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1942.

КАЦАР Аляксей Кузьміч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

МАКАРСКАЯ Зося, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

МАКАРСКАЯ Кацярына Данатаўна, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

МАКАРСКАЯ Марфа, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

МАКАРСКІ Анатоль Браніслававіч, н. у 1924, партызан, прапаў без вестак.

МАКАРСКІ Браніслаў Іванавіч, н. у 1903, партызан, загінуў у ліпені 1942 пад Оршай.

МАКАРСКІ Іван Францавіч, н. у 1922, партызан брыгады Кірылава, загінуў у в. Поўзікі.

МАКАРСКІ Пётр Канстанцінавіч, н. у 1922, загінуў пад Оршай у 1942.

МАКАРСКІ Франц Іванавіч, н. у 1910, у 1944 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ЮРЭВІЧ Сямён Ігнатавіч, н. у 1910, у 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ТУХІНКА

КРУГЛЯНКОЎ Іван Паўлавіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

КРУГЛЯНКОЎ Пётр Паўлавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у чэрвені 1944.

ВЁСКА ШАШАЛЫ

ВОРАНАЎ Іван Яфімавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 23.12.1943, пахаваны ў в. Буй.

ВОРАНАЎ Цімафей Пятровіч, н. у 1914, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ГАРАДСКІ ПАСЁЛАК БАГУШЭЎСК

ВОРАНАЎ Пётр Міхайлавіч, ваенны юрыст 3-га рангу, пракурор Багушэўскага р-на, у студзені 1942 павешаны.

ГАРНАК Васіль Цімафеевіч, н. у 1914, партызан, у 1942 прапаў без вестак ля в. Какоўчына.

ГАРНАК Ганна Нікадзімаўна, н. у 1888, партызанка, у 1942 расстраляна.

ГАРНАК Цімафей Аляксеевіч, н. у 1888, партызан, у 1942 расстраляны.

ГУКАЛЁНАК Усціна Сямёнаўна, партызанка Багушэўскай брыгады, загінула 23.8.1942, пахавана ў в. Клюкаўка былога Багушэўскага р-на.

ЗАБЯЖАЙЛА Васіль Фядотавіч, партызан, загінуў 24.6.1944, пахаваны ў Багушэўску.

ІГНАЦЕНКА Фёкла Мітрафанаўна, н. у 1912, партызанка, загінула 4.2.1943.

КАЗЛОЎ Макар Рыгоравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

КАЗЛОЎСКІ Пётр Іванавіч, 29.8.1942 расстраляны ў Сянне за сувязь з партызанамі.

КРЫВАШЭЕЎ Якаў Давыдавіч, н. у 1922, сувязны, загінуў 9.7.1943.

ЛЯВІТ Меер Залманавіч, н. у 1919, партызан, прапаў без вестак.

ПАДАЛІНСКІ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1922, партызан, загінуў у верасні 1943.

ПАПЯЛКОЎСКІ Станіслаў Міхайлавіч, н. у 1925, партызан.

ТРУСАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 7.3.1944, пахаваны ў в. Беліца.

СТРЫК Павел Сямёнавіч, партызан, загінуў 24.6.1944, пахаваны ў Багушэўску.

ХЕРУВІМАЎ Фёдар Дзмітрыевіч, партызан брыгады «Аляксея», загінуў у 1942.

ЦЯРЭНЯ Дзмітрый Кірылавіч, н. у 1926, партызан, 26.4.1944 прапаў без вестак.

ШАРАЙ Мікіта Навумавіч, 21.7.1941 расстраляны, пахаваны ў в. Лужкі.

ШЧАЛКУНОЎ Анатоль Сафронавіч, н. у 1923, партызан, прапаў без вестак.

БАГУШЭЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАКАРЫ

АНЦІПЕНКА Сямён Антонавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВАЙЦЁНАК Іван Міхайлавіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 7.3.1944, пахаваны ў в. Старая Беліца.

ГРЫШАНАВА Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1922, партызанка Багушэўскай брыгады, загінула 24.8.1942.

ВЁСКА ВАРАШЫЛЫ

КАРПОВІЧ Міхаіл Давыдавіч, н. у 1920, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 7.3.1944, пахаваны ў в. Новая Беліца.

РЫППНСКІ Васіль Мяфодзьевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

СУХАДОЛЬСКІ Антон Ігнатавіч, н. у 1918, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 10.3.1943, пахаваны ў г. п. Усвяты Цвярской вобласці (Расія).

А. І. Сухадольскі.

ВЁСКА ГАЛАШЧАКІНА

КОМЛЕЎ Уладзімір Пятровіч, н. у 1921, камандзір атрада 1-й партызанскай брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 9.3.1943 пры пераходзе лініі фронту ў раёне Усвяты—Веліж.

ВЁСКА ЗАСЦЕНАК

ВІШНЕЎСКІ Леанід Іванавіч, н. у 1918, партызан, загінуў 17.12.1943.

ВЁСКА ІЎЧАНКІ

КОМЛЕЎ Ігнат, н. у 1916, расстраляны за сувязь з партызанамі.

СТАСЕЛЬКА Уладзімір Данілавіч, загінуў у ліпені 1941.

ВЁСКА КАЗАКІ

МАРЧАНКА Сяргей Цімафеевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 15.6.1944.

ВЁСКА КІЧЫНА

САЛАЎЁЎ Пётр Піліпавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 21.11.1943, пахаваны ў в. Кічына.

СІНІЦА Уладзімір Фадзеевіч, н. у 1921, партызан, у 1943 прапаў без вестак.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ЗАЛЕСКІ Васіль Сямёнавіч, н. у 1924, намеснік камандзіра партызанскага атрада па разведцы, загінуў 18.3.1944, пахаваны ў Багушэўску.

ЛЯХОЎСКІ Віктар Сяргеевіч, н. у 1924, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

СІНІЦА Пётр Сяргеевіч, н. у 1926, 28.12.1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ПАСАД

ГРУЗДЗЕЎ Іван Макаравіч, н. у 1922, партызан, 19.9.1943 прапаў без вестак.

СТАЛЬМАКОЎ Аляксандр Міронавіч, партызан, 19.9.1943 загінуў.

СУХАДОЛАЎ Аляксандр Маркавіч, н. у 1925, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ШАЛУХА Васіль Кандратавіч, н. у 1922, партызан, 19.12.1943 прапаў без вестак.

ШАРАЦ Міхаіл Раманавіч, н. у 1924, партызан, 10.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РОДНАЕ СЯЛО (ДЗЯРУГІ)

САЛОДКІН Андрэй Цімафеевіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 21.9.1943.

ВЁСКА РЭЧКІ

БУРАКОЎ Каліграт Аляксеевіч, у жніўні 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

САЛАЎЁЎ Іван Іванавіч, н. у 1925, партызан 17-й Калінінскай брыгады (Расія), загінуў 17.4.1943, пахаваны ў в. Макаранкі Лёзненскага р-на.

ВЁСКА ШЫРКІ

ГУЛІДАЎ Ігнат Герасімавіч, н. у 1923, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 1.8.1943.

ВЁСКА ЯНОЎШЧЫНА

ВАКАР Рыгор Пятровіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 27.5.1944.

МАКАРЭЎСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

БЕЛІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АШЕЧКІ

ГАРАДЗЕЦКІ Пётр Дзмітрыевіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1944 ля возера Палік.

ВЁСКА АСІНАЎКА

ГРУХІН Барыс Мікалаевіч, н. у 1921, начальнік разведкі атрада Красавіна Сенненскай брыгады, загінуў 1.4.1943, пахаваны ў в. Закур'е Чашніцкага р-на.

ЗАРУБІЦКІ Васіль Андрэевіч, н. у 1922, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 16.3.1944, пахаваны ў в. Асінаўка.

ЗАРУБІЦКІ Леанід Аляксандравіч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у Лепельскім р-не.

КОШАЛЕЎ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1908, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1944 у в. Церабені Чашніцкага р-на.

ПАГАРЭЛЬСКІ Генадзь Сямёнавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ПАРЭПКА Цімафей Васільевіч, падпольшчык, загінуў у г. Магілёў.

ВЁСКА АТРАДНАЕ (АБІДАЎКА)

ГАШАК Іван Андрэевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 3.5.1944.

ЗАРУБІЦКІ Міхаіл Ціханавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1944 ля возера Палік.

КЛЫГА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1925, партызан Сенненскай брыгады, у маі 1944 прапаў без вестак.

ТРУХАНЕНКА Марыя Рыгораўна, н. у 1928, забіта.

ВЁСКА БУРБІН

ВОЛЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 22.4.1944, пахаваны ў в. Курэйшына.

ДЗЕНІСЮК Раман Іосіфавіч, н. у 1925, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ЖДАНОВІЧ Мікалай Васільевіч, партызан, 15.6.1944 прапаў без вестак.

КРАЎЧАНКА Мікалай Дзянісавіч, партызан Сенненскай брыгады, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ШПКІН Рыгор Мікалаевіч, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

СТАРАВОЙТАЎ Карл Іванавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944, пахаваны на станцыі Ветрына Полацкага р-на.

ВЁСКА ВІДОКІ

БАБАШКІН Логвін Сяргеевіч, н. у 1902, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1944.

ЖРУКОЎСКІ Аляксандр Мікалаевіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЦЮШЫН Андрэй Мікітавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 25.5.1943.

КАЧАН Захар Дзмітрыевіч, партызан, прапаў без вестак ля возера Палік.

КРЫЦКІ Іван Сцяпанавіч, партызан, прапаў без вестак ля возера Палік.

МЯСНІКАВА Вольга Аляксандраўна, н. у 1923, партызанка, загінула 12.7.1943.

ПАДАЛІНСКІ Васіль Іванавіч, партызан, прапаў без вестак.

РАЧОНАК Ігнат Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

УСЦІНОВІЧ Іван Цімафеевіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ ПЯРЭСПА

МАХРОЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1915, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 10.5.1944 у в. Рулёўшчына, пахаваны ў в. Вялікая Пярэспа.

ЮРКЕВІЧ Ягор Емяльянавіч, н. у 1915, партызан, загінуў 10.5.1944 у в. Рулёўшчына, пахаваны ў в. Вялікая Пярэспа.

ВЁСКА ГЛЕБАЎСК

КАВАЛЕЎСКІ Аляксей Арцёмавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 27.11.1943, пахаваны ў в. Луг Бешанковіцкага р-на.

Ф. М. Марчанка.

ШЫЛЬКО Пётр Андрэевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 15.4.1943, пахаваны ў в. Глебаўск.

ВЁСКА ДАРГЕЙКІ

ТРУХАНЕНКА Мікалай Сямёнавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Ізгародзіцы былога Халопеніцкага р-на.

ВЁСКА ЗАПОЛЛЕ

МАРЧАНКА Фёдар Мікалаевіч, н. у 1924, партызан, удзельнічаў у разгроме фашысцкіх гарнізонаў у Чашніках, Чарэі, Расходне. Прапаў без вестак у чэрвені 1944 пры прарыве блакады.

МЯЦЕЛІЦА Цімафей Фаміч, н. у 1906, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

УЛАСЕВІЧ Іосіф Аляксандравіч, партызан, прапаў без вестак.

ЦАРАЎ Павел Нічыпаравіч, н. у 1922, партызан Сенненскай брыгады, у 1944 прапаў без вестак.

ХАЎРАТОВІЧ Казімір Лаўрэнавіч, н. у 1922, партызан брыгады «Жалязняк», у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЛАЯ БЕЛІЦА

ЛУЦЫКОВІЧ Даніла Ягоравіч, н. у 1897, партызан Сенненскай брыгады, расстраляны ў Сянне.

ЛУЦЫКОВІЧ Іван Ягоравіч, н. у 1923, партызан, расстраляны ў Сянне.

ЛУЦЫКОВІЧ Раман Ягоравіч, н. у 1928, расстраляны ў Сянне за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА МАЛАЯ ПЯРЭСПА

ДОГЕЛЬ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1925, партызан, прапаў без вестак.

КУЛІК Міхаіл Андрэевіч, н. у 1925, партызан, загінуў.

61. Зак. 2999.

ВЁСКА МАНГОЛІЯ

ШАЎКУН Віктар Яфімавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 25.2.1943 у в. Новая Беліца, пахаваны ў в. Манголія.

ВЁСКА МАРГОЙЦЫ

ГАРЧОНАК Васіль Міхайлавіч, н. у 1915, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 23.5.1943, пахаваны ў в. Маргойцы.

ГАРЧОНАК Пётр Цімафеевіч, н. у 1924, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ЖДАНОВІЧ Кандрат Трафімавіч, 30.6.1942 расстраляны за ўдзел у падпольнай антыфашысцкай барацьбе.

ПРАКАПОВІЧ Рыгор Аляксандравіч, н. у 1908, партызан, загінуў 13.10.1942, пахаваны ў в. Лазукі Чашніцкага р-на.

ВЁСКА МЯНЮЦЕВА

АЛЕКСАНДРОВІЧ Аляксей Фёдаравіч, партызан, загінуў 4.1.1944.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Марыя Васільеўна, загінула пры бамбёжцы.

КУЛІК Іосіф Емяльянавіч, загінуў пры бамбёжцы.

КУЛІК Мікалай Іванавіч, расстраляны.

КУЛІК Міхаіл Пятровіч, партызан брыгады Кірылава, загінуў 22.10.1943 пры нападзе на Чашніцкі фашысцкі гарнізон.

МАКАВЕЦКАЯ Алена Васільеўна, загінула пры бамбёжцы.

МАКАВЕЦКІ Уладзімір Гаўрылавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак 7.6.1944.

МАЛЧАНСКІ Іван Мікалаевіч, н. у 1926, партызан палка Садчыкава, загінуў 11.4.1944.

РАДКЕВІЧ Антон Міхайлавіч, партызан, прапаў без вестак.

РАДКЕВІЧ Максім Апанасавіч, 7.5.1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

СТАНКЕВІЧ Браніслаў Пятровіч, н. у 1904, партызан брыгады Кірылава, загінуў 20.7.1943, пахаваны ў в. Мянюцева.

ВЁСКА МЯШЧЭНЦЫ

ХАДОРЫК Антон Аляксеевіч, н. у 1932, загінуў 10.8.1941.

ВЁСКА НОВАЯ БЕЛІЦА

ГАРБАЧОЎ Іван Емяльянавіч, н. у 1918, загінуў 22.3.1943, пахаваны ў пасёлку Чырвоны Бор Тосненскага р-на Ленінградскай вобл.

ГАРБАЧОЎ Мікалай Аляксеевіч, н. у 1925, партызан Сенненскай брыгады, у 1944 прапаў без вестак.

КРЫВІЦКІ Мікалай Назаравіч, н. у 1921, партызан, загінуў 19.4.1944 ля Лепеля.

МЕЛЯШКЕВІЧ Мікалай Ягоравіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1944.

ПРОХАРАЎ Палікарп Мікалаевіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ТАМАШЭЎСКІ Фёдар Дзям'янавіч, н. у 1921, партызан, загінуў.

ШАСТАКОЎ Аляксей Уладзіміравіч, партызан, загінуў.

ШАСТАКОЎ Яўген Мікалаевіч, н. у 1924, партызан, загінуў 25.6.1944.

ЮРЧАНКА Фёдар Паўлавіч, н. у 1893, чыгуначнік, загінуў у 1941.

ВЁСКА НЯРЭЙША

ШАСТАКОЎ Мікалай Раманавіч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 10.3.1944.

ВЁСКА ОЎСІШЧА

БАРАНОЎСКІ Сяргей Герасімавіч, партызан палка Садчыкава, 20.10.1943 прапаў без вестак.

ВЫСАКЕВІЧ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1910, партызан 16-й Смаленскай брыгады, 21.10.1943 прапаў без вестак.

ЗЯМЦОЎ Сцяпан Трафімавіч, расстраляны.

КУЛЯШОЎ Кузьма, расстраляны.

ЛІМАНОВІЧ Піліп Навумавіч, н. у 1905, партызан Сенненскай брыгады, загінуў.

МАЦЮШАЎ Аляксей Паўлавіч, партызан Сенненскай брыгады, 2.7.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Турава.

МАЦЮШАЎ Аляксей Рыгоравіч, партызан, загінуў.

МАЦЮШАЎ Георгій Карлавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак 8.6.1944.

МАЦЮШАЎ Іван Паўлавіч, партызан, загінуў у 1944.

МАЦЮШАЎ Міхаіл Кузьміч, партызан брыгады «Аляксея», 4.5.1944 прапаў без вестак.

ПАЛОНІК Іван Харытонавіч, у 1942 расстраляны.

УГЛІК Васіль Якаўлевіч, у 1942 расстраляны.

ШУМКОЎ Аляксей Пракопавіч, у 1942 расстраляны.

ЮРАНАЎ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1924, партызан, загінуў 31.5.1944, пахаваны ў в. Каралёва Шаркаўшчынскага р-на.

ЮРАНАЎ Ягор Сцяпанавіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПОЛЫМЯ

БАЧКОЎ Мікалай, загінуў.

БЕРАЗНЁЎ Феафан Іванавіч, прапаў без вестак.

БУРКО Леанід Аляксеевіч, н. у 1925, партызан, загінуў 27.6.1943, пахаваны ў в. Асетна былога Халопеніцкага р-на.

БУЧКІН Мікалай, загінуў.

КАЦЮШЭНКА Аляксандр Мікітавіч, загінуў.

КУЗЬМІЧОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, забіты.

КУЛЬЦЕНКА Галіна Міхайлаўна, сувязная, расстраляна ў 1942.

МАТАТА Іван Фёдаравіч, партызан, загінуў.

МІКЛУШОЎ Аркадзь Паўлавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 27.4.1943, пахаваны ў в. Валосавічы Лепельскага р-на.

НОВІК Пётр Гаўрылавіч, партызан, загінуў.

ПАШКЕВІЧ Міхаіл Фёдаравіч, загінуў.

ПАЎЛОВІЧ Ігнат Піліпавіч, н. у 1905, загінуў.

РАЧОНАК Ігнат Дзмітрыевіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў.

САЎЧУК Сцепаніда Адамаўна, н. у 1924, партызанка, загінула 7.6.1944.

СТАНКЕВІЧ Станіслаў Іосіфавіч, загінуў.

ШКРЭД Цімафей Іванавіч, н. у 1900, партызан Сенненскай брыгады, 4.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РУЛЁЎШЧЫНА

ВАКАР Настасся Нічыпараўна, н. у 1914, расстраляна.

ГАРБАЧОВА Аніcся Савельеўна, н. у 1884, расстраляна.

ГАРБАЧОЎ Васіль Іванавіч, н. у 1927, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Іван Лазаравіч, н. у 1894, расстраляны.

КАЛЕСНІКАЎ Віктар Максімавіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

КЛЯЦКО Аркадзь Іванавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 17.3.1944.

ЛІСАЎ Яфім Мікалаевіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

НАВАКОВІЧ Пётр Максімавіч, н. у 1926, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ПЕРЧАНКА Антон Ягоравіч, н. у 1902, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ПІСАРЭНКА Васіль Нічыпаравіч, н. у 1912, партызан, загінуў у 1944 ля возера Палік.

ШЫБЕКА Іван Іванавіч, н. у 1902, партызан, загінуў у 1943 ва Ушацкіх лясах.

ВЁСКА РЭЧКІ

АНТОНАЎ Дзмітрый Міхайлавіч, партызан, прапаў без вестак.

ПАНУШКІН Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА СІНЯНКА

БАНДАРЭВІЧ Фёдар Піліпавіч, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў 4.7.1944.

ВЁСКА СТАНЮКІ

ГАРДЗЕЦКІ Пётр Дзмітрыевіч, н. у 1912, партызан Сенненскай брыгады, 26.5.1943 прапаў без вестак.

КУРАНЦОЎ Фрол Ларыёнавіч, н. у 1902, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ПАРЭШКА Ягор Фёдаравіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА СТАРАЯ БЕЛІЦА

АЎДЗЕЕЎ Віктар Максімавіч, н. у 1904, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВАШЧУК Іван Акімавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 16.3.1944.

ВАШЧУК Іван Фёдаравіч, н. у 1926, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 21.11.1943, пахаваны ў в. Старая Беліца.

ДОГЕЛЬ Леанід Іванавіч, н. у 1913, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Пётр Цярэнцьевіч, н. у 1903, расстраляны за сувязь з партызанамі.

КЕКШ Нічыпар Ігнатавіч, н. у 1903, партызан, загінуў 6.6.1944.

КРЫШТОПЕНКА Віктар Рыгоравіч, н. у 1924, партызан, пахаваны ў в. Слабада Чашніцкага р-на.

ТАРАНАЎ Якаў Фёдаравіч, партызан Багушэўскай брыгады, 12.6.1944 прапаў без вестак.

ЧАРНЯЎСКІ Уладзімір Пятровіч, н. у 1922, загінуў у лютым 1944.

ШЫЛЬКО Рыгор Іосіфавіч, партызан Багушэўскай брыгады, пахаваны ў в. Старая Беліца.

ВЁСКА ЧАРАЎКІ

АЛЕКСАНДРОВІЧ Аляксей Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

АНАНЕНКА Андрэй Міхайлавіч, партызан, прапаў без вестак.

БАНДАРЭВІЧ Анатоль Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

БАНДАРЭВІЧ Фёдар Піліпавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ВАСІЛЕЎСКІ Віктар Андрэевіч, н. у 1923, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 8.6.1944.

ВІДМАНТ Мячаслаў Казіміравіч, н. у 1925, партызан, загінуў 6.12.1943, пахаваны ў в. Чараўкі.

ЖУРАЎЛЁЎ Раман Піліпавіч, н. у 1908, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 8.6.1944.

ІВАНОЎСКІ Яўген Ігнатавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЖАРСКІ Валянцін Паўлавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЗЛОЎ Павел Цярэнцьевіч, партызан Сенненскай брыгады, расстраляны ў 1942.

МЕЗАЎЦОЎ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 24.4.1944, пахаваны ў в. Чараўкі.

МЕЗАЎЦОЎ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1926, партызан, прапаў без вестак.

ЯНУШКЕВІЧ Станіслаў Францавіч, н. у 1925, партызан Сенненскай брыгады, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЧЫРВОНАЕ СЯЛО

БАНДАРЭНКА Архіп Архіпавіч, н. у 1927, партызан Сенненскай брыгады, 14.6.1944 прапаў без вестак.

ДЗЕРНУШКОЎ Аркадзь Лук'янавіч, н. у 1927, партызан, загінуў 24.5.1944 ля Лепеля.

ЗАЛЕЦКІ Іосіф Мікалаевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак.

КАРАВАЕЎ Пётр Венядзіктавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 8.6.1944 у Талачынскім р-не.

ЛЯШУК АляксейАнуфрыевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак.

ПІСАРЭНКА Яўген Кузьміч, партызан, 20.11.1943 памёр ад ран, пахаваны ў в. Чарэя Чашніцкага р-на.

СІВАЧЭНКА Дзмітрый Піліпавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 29.5.1944.

ШПЛЕЎСКІ Мікалай Мітрафанавіч, н. у 1922, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 22.4.1944, пахаваны ў в. Бызава Талачынскага р-на.

ВЁСКА ШЫЛЬКІ

МУРАШКЕВІЧ Іван Васільевіч, партызан 16-й Смаленскай брыгады, прапаў без вестак.

МУРАШКЕВІЧ Іван Лук'янавіч, н. у 1910, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАЛБАСАВА

АТРОШЧАНКА Іван Аляксеевіч, н. у 1927, партызан, загінуў 13.6.1944 у былым Бягомльскім р-не.

ВЁСКА БОРТНІКІ

ВАКАР Георгій Мікалаевіч, н. у 1920, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БУДА

ІВАШКЕВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

КОРХ Марыя Антонаўна, н. у 1926, партызанка, 24.6.1944 прапала без вестак.

МАСАЛЬСКІ Мікіта Ягоравіч, н. у 1924, партызан, загінуў 21.6.1944.

ТАРАСЕНКА Іван Сямёнавіч, н. у 1915, партызан, загінуў 22.8.1942 у Бабініцкім лесе Лёзненскага р-на.

ШМУРАДКА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1925, партызан, 24.10.1943 прапаў без вестак.

Жыхары вёскі Буда, забітыя фашыстамі 12.10.1943

АЎФЕР Анатоль Уласавіч.
АЎФЕР Харытон Сямёнавіч.
БАГДАНОЎСКАЯ Алена Міхайлаўна.
БАГДАНОЎСКАЯ Святлана Віктараўна.
БАГДАНОЎСКІ Эдуард Віктаравіч.
ДАБРАЎЛЯНІН Анатоль Дзмітрыевіч.
ДАБРАЎЛЯНІНА Еўдакія Ігнатаўна.
ЗУЕЎ Несцер Іванавіч.
КАЗЛОВА Надзея Піліпаўна.
КАЗЛОВА Хрысціна Харытонаўна.
КАЗЛОЎ Піліп Якаўлевіч.
КАРПОВІЧ Сяргей Іванавіч.
КУДРАСЦЁНАК Зінаіда Лукінічна.
КУКСЁНАК Агаф'я Максімаўна.
КУКСЁНАК Аксіння Ісакаўна.
КУКСЁНАК Аляксей Ахрэмавіч.
КУКСЁНАК Валянцін Сцяпанавіч.
КУКСЁНАК Матрона Мікалаеўна.
КУКСЁНАК Мая Аляксееўна.
КУКСЁНАК Міхаіл Сцяпанавіч.
КУКСЁНАК Міхаіл Яфімавіч.
КУКСЁНАК Наталля Яфрэмаўна.
КУКСЁНАК Пётр Сцяпанавіч.
КУКСЁНАК Яфрэм Ісакавіч.
ЛІСОЎСКАЯ Фёкла Емяльянаўна.
МАСАЛЬСКАЯ Валянціна Мікітаўна.
МАСАЛЬСКАЯ Раіса Мікітаўна.
МАСАЛЬСКАЯ Тамара Мікітаўна.
МАСАЛЬСКІ Сяргей Мікітавіч.
МІРАНОВІЧ Лукер'я Паўлаўна.
МІРАНОВІЧ Мікалай Кандратавіч.
МУХА Валянціна Пятроўна.
МУХА Дзмітрый Ісакавіч.
МУХА Пётр Лук'янавіч.
ПАСЕВІЧ Цімафей Мікалаевіч.
СІЎЧЫК Карней Яфімавіч.
СЛЕСАРАВА Кацярына Рыгораўна.
СТУК Аляксандр Аляксандравіч.
СТУК Вера Аляксееўна.
СТУК Надзея Аляксандраўна.
СТУК Рыма Аляксандраўна.
СУХАДОЛАВА Марыя Свірыдаўна.

ШАРАЙ Ісак Ануфрыевіч.
ШАРАЦ Аляксандр Іосіфавіч.
ШАРАЦ Васіль Раманавіч.
ШАРАЦ Сямён Максімавіч.
ШАРАЦ Рыгор Сцяпанавіч.
ШАРАЦ Фёдар Раманавіч.
ШМУРАДКА Міхаіл Максімавіч.
ШЫБЕКА Аляксандр Карпавіч.
ШЫБЕКА Ганна Ігнатаўна.
ШЫБЕКА Еўдакія Іванаўна.
ШЫБЕКА Зінаіда Рыгораўна.
ШЫБЕКА Іван Карпавіч.
ШЫБЕКА Рыгор Дзмітрыевіч.
ШЫБЕКА Сцяпан Карпавіч.

ВЁСКА БЯЛЕНЕВА

БОНДАРАВА Марыя Лукінічна, н. у 1918, у 1942 расстраляна ў в. Янова за сувязь з партызанамі.

БОНДАРАЎ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1921, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 14.11.1942 у в. Купаваць.

БОНДАРАЎ Палікарп Лукіч, партызан Багушэўскай брыгады, 8.8.1942 закатаваны фашыстамі ў в. Янова.

БЕРАЗНЁЎ Павел Рыгоравіч, н. у 1917, партызан, 26.1.1943 памёр ад ран у в. Янова.

БЯЛКОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1913, партызан, загінуў у 1942.

БЯЛЯЕВА Ефрасіння Парфенаўна, н. у 1917, партызанская сувязная, забіта ў в. Буда.

БЯЛЯЕВА Клаўдзія Парфенаўна, н. у 1918, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 8.6.1944 прапала без вестак.

БЯЛЯЕЎ Іван Парфенавіч, н. у 1924, партызан, прапаў без вестак 24.6.1944.

ВАКАР Ніна Цімафееўна, н. у 1926, партызанка, загінула.

ВАЛОГА Ніна Паўлаўна, партызанка, расстраляна ў 1944 у Багушэўску.

ВАЛОГА Пётр Паўлавіч, н. у 1927, партызан, загінуў у 1943.

ВАЛОГА Юлія Елісееўна, н. у 1916, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула ў 1944.

ВАРЫН Марцін Дзмітрыевіч, н. у 1890, расстраляны ў 1943.

ДАВЫДАЎ Пракоп Данілавіч, н. у 1922, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 25.5.1944.

ЛІСУНКОЎ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1921, партызан Лепельскай зоны, загінуў.

ПРЫСТАЎКА Антон Андрэевіч, н. у 1912, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 25.5.1944.

СУХАДОЛАЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1900, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ТРУБСКІ Кузьма Мацвеевіч, партызанскі сувязны, загінуў у 1944.

ТРУБСКІ Якаў Мацвеевіч, н. у 1899, партызан, загінуў у в. Роскі Сялец Аршанскага р-на.

ЦЕЛЕПАЎ Пётр Максімавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 25.10.1943, пахаваны ў в. Таранкавічы Лепельскага р-на.

ЦУРАН Рыгор Панкратавіч, н. у 1926, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у 1944 у Літве.

ВЁСКА ВЯЛІКАЕ СЯЛО

ВІННІКАЎ Нічыпар Фаміч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.6.1944.

ВЁСКА ГЕРМАНАВА

БАТОЎСКІ Леанід Сцяпанавіч, н. у 1926, расстраляны за сувязь з партызанамі.

КУЛІК Іван Васільевіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ГРУЗДЫ

КУЛІК Усцін Мікалаевіч, партызан, загінуў 20.8.1942, пахаваны ў в. Грузды.

РУСАКОЎ Аляксандр Цярэнцьевіч, н. у 1925, партызан, загінуў 22.4.1944, пахаваны ў в. Грыўкі былога Халопеніцкага р-на.

САПРОНЕНКА Аркадзь Максімавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 22.4.1944, пахаваны ў в. Грыўкі былога Халопеніцкага р-на.

ЯРОШКА Міхаіл Антонавіч, н. у 1900, у 1944 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ДАГАНАЎКА

ЛАВЕЦКІ Уладзімір Фаміч, н. у 1925, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 17.12.1943, пахаваны ў в. Даганаўка.

ВЁСКА ЖОХАВА

ДУРАНКОЎ Уладзімір Іванавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 15.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАВАЖАННЕ

КАЗЛОЎ Ягор Фёдаравіч, н. у 1907, партызанскі сувязны, загінуў у чэрвені 1942.

ВЁСКА ІВАШКОВА

ВЫСОЦКІ Сяргей Паўлавіч, н. у 1923, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КАКОЎЧЫНА

ДЗЯМЕШЧАНКА Мікалай Яфімавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 18.3.1944, пахаваны ў в. Кульгаі былога Ветрынскага р-на.

ЛЯШКО Ганна Рыгораўна, н. у 1918, расстраляна ў в. Даганаўка за сувязь з партызанамі.

МІРАНОВІЧ Дар'я Іванаўна, расстраляна ў 1943.

РУЧАЁЎ Пётр Адамавіч, н. у 1926, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 1.2.1944 ля вёскі Андрэйчыкі.

САКАЛОЎСКІ Цімафей Лявонавіч, у 1943 расстраляны.

ВЁСКА КАЛАНТАЁВА

ВАЛОДЗІН Мікалай Іванавіч, сувязны Багушэўскай партызанскай брыгады, 3.2.1944 расстраляны ў в. Янова.

ВЁСКА КАНАШЭВА

БЯЛКОЎСКІ Міхаіл Мікітавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у баі за вёску Янова.

ВАСІЛЬЕЎ Іван Сямёнавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 25.1.1944 памёр ад ран.

ВЁСКА КРУПЯЖЫНА

МАРЦІНОВІЧ Ніна Фёдараўна, н. у 1924, партызанка, загінула 5.4.1944.

МАРЦІНОВІЧ Яфім Пятровіч, н. у 1924, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 5.2.1944, пахаваны ў в. Новая Беліца.

МІРАНОВІЧ Іван Рыгоравіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

ВЁСКА КУЛІКІ

БРОЎКА Соф'я Паўлаўна, н. у 1922, партызанка 1-й Беларускай брыгады, памерла ад хваробы, пахавана ў в. Недаль Віцебскай вобл.

САЛАЎЁЎ Цімафей Аляксеевіч, н. у 1904, расстраляны ў 1942 разам з сям'ёй за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ЛІПЛЯНСК

БАРКОЎСКІ Іван Нічыпаравіч, партызан, загінуў.

БАРКОЎСКІ Ягор Максімавіч, партызан, загінуў у в. Купаваць.

БЯЛЯЕЎ Мікалай Паўлавіч, н. у 1923, партызан, 27.7.1943 памёр ад ран.

ЦЫВІНСКІ Анатоль Паўлавіч, н. у 1920, партызан, прапаў без вестак.

ЦЫВІНСКІ Юрый Паўлавіч, н. у 1929, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛІТУСАВА

ФІЛІПОВІЧ Аляксей Паўлавіч, н. у 1924, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у лютым 1944, пахаваны ў в. Пурплева.

ВЁСКА МАРОЗАЎКА

За выпечку хлеба партызанам зажыва спалены карнікамі 19.8.1942 жыхары гэтай вёскі:

БАЕВА Таццяна Парфенаўна.
БАЕВА Фёкла.
БРАЗГУНОЎ Кірыла Цімафеевіч з унукам.
БРАЗГУНОЎ Піліп Цімафеевіч з 4-а дзецьмі.
ДУБРОЎСКАЯ Вольга Віктараўна і яе дзеці **Аня, Люда, Ваня.**
ВІНАКУРАВА Марфа Дзмітрыеўна з 4-а дзецьмі.
ЗАКРЭЎСКІ Пракоп Цярэнцьевіч.
КРЫМАЧОВА Агрыпіна з сынам.
КРЫМАЧОВА Лізавета Васільеўна з 3-а дзецьмі.
КУРДЫЯКА Агаф'я Пятроўна, яе муж, дачка і двое ўнукаў.
МЯЖНІН Якаў Фаміч.
ЦЯРЭНЯ Варвара Лявонаўна.
ЯЦКЕВІЧ Іван Піліпавіч.

ВЁСКА МАЙСКАЯ (ЛІЗУНЫ)

ВАЛОГА Пётр Паўлавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 2.3.1944, пахаваны ў в. Новае Быкава Ушацкага р-на.

СУХАДОЛАВА Надзея Юстынаўна, н. у 1926, партызанка, 14.6.1944 прапала без вестак.

ВЁСКА МІХНАВА

МАРКАВЕЦ Генадзь Іванавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 28.10.1942, пахаваны ў в. Рындзёва.

МАРКАВЕЦ Ігнат Іванавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 30.10.1942, пахаваны ў в. Шыркаўшчына.

МІХНЕВІЧ Васіль Кандратавіч, партызан, загінуў у 1943.

ВЁСКА МІЦЮКОВА

КАЗЫРЭЎСКІ Іван Сяргеевіч, н. у 1922, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 5.10.1943, пахаваны ў в. Падмошша Чашніцкага р-на.

КАВАЛЕЎСКІ Уладзімір Васільевіч, партызан, загінуў.

РУСЕЦКІ Мікалай Фаміч, н. у 1928, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляны ў в. Луг у 1943.

ВЁСКА НЯКРАШАВА

БЯЛКОЎСКІ Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1923, за сувязь з партызанамі забіты ў в. Зубава.

БЯЛКОЎСКІ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1923, за сувязь з партызанамі забіты ў в. Зубава.

БЯЛКОЎСКІ Рыгор Сямёнавіч, за сувязь з партызанамі забіты ў в. Зубава.

БЯЛКОЎСКІ Уладзімір Рыгоравіч, за сувязь з партызанамі забіты ў в. Зубава.

БЯЛКОЎСКІ Якаў Сямёнавіч, за сувязь з партызанамі забіты ў в. Зубава.

ГАЛЬКЕВІЧ Барыс Цімафеевіч, н. у 1924, партызан, 1.5.1944 прапаў без вестак.

ЛАПЦЮХОЎ Цімафей Дзям'янавіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

СЛІЖОВА Ніна Уладзіміраўна, н. у 1923, партызанка, 23.6.1944 прапала без вестак.

ВЁСКА НЯРЭЙША

АСТРАШАБ Арцём Піліпавіч, н. у 1912, 4.10.1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

БЕРАЗНЁЎ Ермалай Антонавіч, 20.7.1942 расстраляны ў Багушэўску за сувязь з партызанамі.

БРАЗГУНОЎ Міхаіл Антонавіч, н. у 1902, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

БРАЗГУНОЎ Сямён Максімавіч, н. у 1905, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Уладзімір Пятровіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЗАВАЖАНЕЦ Лукер'я Пятроўна, 6.4.1944 расстраляна за сувязь з партызанамі.

ЗАВАЖАНЕЦ Валянціна Цімафееўна, 6.4.1944 расстраляна за сувязь з партызанамі.

КАЗЛОЎ Аляксей Іосіфавіч, н. у 1884, 17.2.1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

РЫПІНСКАЯ Ганна Ягораўна, н. у 1922, партызанка, 21.6.1944 прапала без вестак.

РЫПІНСКІ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1923, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

СУХАДОЛАВА Марыя Малахаўна, н. у 1921, партызанка, загінула 21.6.1944.

СУХАДОЛАЎ Міхаіл Кандратавіч, н. у 1912, партызан, загінуў у 1944.

СУХАДОЛАЎ Яфім Мінавіч, н. у 1881, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШЫБЕКА Мікалай Ягоравіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШЫБЕКА Сцяпан Ануфрыевіч, н. у 1921, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАШКАВА

ГАРБАЦЭВІЧ Сяргей Несцеравіч, н. у 1923, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

КАЧАНАЎ Васіль Фядосавіч, н. у 1882, партызанскі сувязны, загінуў 4.2.1942.

ЛУЧКО Васіль Якаўлевіч, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

МАЁРАЎ Павел Яфімавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у ліпені 1942.

ВЁСКА ПІЛЬКАВІЧЫ

БАГЛАНОВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, партызан, загінуў 24.5.1944.

ВЁСКА ПРЫХАБЫ

ГУРЫН Іван Сідаравіч, н. у 1918, партызан, загінуў 6.3.1944.

ВЁСКА РОШЧЫНА (ЗВЯГІ)

БАРЫШАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1923, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.3.1944, пахаваны ў в. Гразіна Чашніцкага р-на.

РУМО Сцяпан Васільевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 10.3.1944.

ЯСІНЕВІЧ Ягор Паўлавіч, н. у 1917, партызан, загінуў 3.4.1944, пахаваны ў в. Акорды былога Свянцянскага р-на.

ВЁСКА РЫНДЗЕВА

АСТАПАВА Галіна Ігнатаўна, н. у 1929, расстраляна 9.9.1942 у в. Алексінічы за сувязь з партызанамі.

АСТАПАВА Ірына Ігнатаўна, н. у 1921, расстраляна 9.9.1942 у в. Алексінічы за сувязь з партызанамі.

БРОЎКА Соф'я Паўлаўна, н. у 1920, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула ў студзені 1944.

ДАБРАЎЛЯНІН Аляксей Архіпавіч, н. у 1921, сувязны і лекар партызанскага атрада імя Кутузава 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, закатаваны.

ЗАЦЮПА Павел Іванавіч, н. у 1890, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляны 2.9.1942 у в. Янова.

ЗУЕВА Марыя Міхайлаўна, н. у 1922, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула ў жніўні 1943 у в. Кашына Аршанскага р-на.

КАЗЛОЎСКАЯ Клаўдзія Цімафееўна, н. у 1921, сувязная 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, павешана ў лютым 1944.

КАЗЛОЎСКІ Рыгор Цімафеевіч, н. у 1920, ардынарац К. С. Заслонава, загінуў 14.11.1942.

КАЧАТКОЎ Васіль Ільіч, н. у 1919, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляны 15.11.1942 у в. Кулікі.

РУМО Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1923, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляны 2.9.1942 у в. Янова.

РЫЖЫКАВА Ганна Ісаеўна, н. у 1910, сувязная 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляна восенню 1942.

СІДЗІН Валянцін Барысавіч, н. у 1924, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у 1944 на возеры Палік.

СІДЗІН Генадзь Барысавіч, н. у 1928, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у 1944 на возеры Палік.

СІДЗІН Сяргей Аляксандравіч, н. у 1925, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у 1944 на возеры Палік.

СІДЗІНА Алімпіяда Барысаўна, н. у 1921, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула ў 1943 у в. Стапурава Аршанскага р-на, па іншых звестках — 18.8.1942, і пахавана ў в. Азёры Лёзненскага р-на.

ВЁСКА СТЭЦАВА

ШЫБЕКА Надзея Сямёнаўна, н. у 1922, сувязная 16-й Смаленскай брыгады, расстраляна ў ліпені 1943 у Багушэўску.

ВЁСКА УДАРНАЯ (КАРНІЛАВІЧЫ)

МІРАНОВІЧ Ціхан Якаўлевіч, н. у 1912, партызан, загінуў у 1944.

РЫМАР Герасім Пятровіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1942.

ШАРАЙ Іван Сямёнавіч, н. у 1908, партызан, загінуў у 1943.

ШАРАЙ Феня Мітрафанаўна, н. у 1928, партызанка, загінула ў 1944.

ВЁСКА ШУПЛЯКІ

СІДАРОВІЧ Павел Гаўрылавіч, партызан, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Павел Макаравіч, партызан, 16.6.1942 памёр ад ран.

ВЁСКА ШЧЫТНІКІ

БЯЛКОЎСКІ Іван Іванавіч, 22.4.1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ПАНКРАТАВА Надзея Сцяпанаўна, партызанка, загінула 15.6.1944 у былым Бягомльскім р-не.

ПАНКРАТАЎ Іван Кандратавіч, н. у 1910, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ШЫРКАЎШЧЫНА

МІРАНОВІЧ Фёдар Пятровіч, н. у 1924, партызан, загінуў 23.5.1944.

ВЁСКА ШЭМЕТАЎКА

ЗАДОРА Мікалай Сямёнавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у чэрвені 1944.

ВЁСКА ЯНОВА

АСТРАШАБ Лукер'я Міхайлаўна, н. у 1912, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

БАРАВІК Мікалай Васільевіч, н. у 1919, партызан, загінуў 7.6.1944.

БАРАВІК Уладзімір Васільевіч, н. у 1922, партызан, загінуў 18.1.1944, пахаваны ў в. Павулле Ушацкага р-на.

БІРУЛІН Васіль Іванавіч, н. у 1915, у 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

БІРУЛІН Фёдар Іванавіч, н. у 1924, у 1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

БІРУЛІНА Кацярына Паўлаўна, н. у 1910, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

БІРУЛІНА Марфа Фамінічна, н. у 1912, у 1942 расстраляна за сувязь з партызанамі.

БЯЛЯЕВА Вольга Ісакаўна, летам 1943 расстраляна за сувязь з партызанамі.

БЯЛЯЕВА Марфа Васільеўна, н. у 1904, летам 1943 расстраляна за сувязь з партызанамі.

ГАЛЕНКА Іван Парфёнавіч, н. у 1915, партызан, загінуў у 1943.

ЗАЙЦАВА Еўдакія, н. у 1933, расстраляна ў 1941.

ЗАЙЦАВА Роза, н. у 1931, расстраляна ў 1941.

ЗАЙЦАВА Яўгенія Ігнатаўна, н. у 1900, расстраляна у 1941.

ЗАЙЦАЎ Васіль Лявонавіч, партызан 1-й Беларускай брыгады, загінуў у 1943 пры пераходзе лініі фронту.

КІТАЁВА Вера Аляксандраўна, н. у 1926, загінула летам 1944.

КРЖЭСІНСКАЯ Ірына Іосіфаўна, н. у 1900, расстраляна 28.5.1942.

КУЛАГІН Іван Сафронавіч, н. у 1926, партызан, загінуў 12.5.1944.

ЛАЗАРЭВІЧ Лідзія Антонаўна, н. у 1926, загінула летам 1944.

МЫШЛЕННІКАЎ Іван Фёдаравіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

ПАСКАННЫ Іван Міхайлавіч, расстраляны ў жніўні 1942.

СІНКЕВІЧ Палагея Нічыпараўна, расстраляна ў 1942.

СІНКЕВІЧ Фядора Пятроўна, н. у 1915, расстраляна ў 1942.

СТАНКЕВІЧ Марк Іванавіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 10.9.1942.

СУХАДОЛАЎ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1921, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 14.11.1943.

СУХАДОЛАЎ Васіль Кузьміч, н. у 1915, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 3.9.1942.

СУХАДОЛАВА Любоў Абрамаўна, н. у 1923, партызанская медсястра, 8.6.1944 прапала без вестак.

ХАДАСЕВІЧ Рыгор Сяргеевіч, расстраляны ў 1943.

ЦЕЛЕПАЎ Пётр Максімавіч, партызан, загінуў.

ЦЯЦЮЕЎ Кірыла Пракопавіч, н. у 1926, 28.8.1942 расстраляны за сувязь з партызанамі.

ШОРАП Павел Нічыпаравіч, падпольшчык, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1943 у Сянне.

ШМУРАДКА Аўрам Мікалаевіч, н. у 1906, расстраляны 18.8.1942.

МАШКАНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БІКАВА

БАКШТАЙ Мікалай Дзмітрыевіч, партызан, загінуў.

БАКШТАЙ Серафіма, расстраляна ў 1943 ля вёскі Бікава.

ГЕТМАНАЎ Апанас Іванавіч, загінуў восенню 1943 у час бою партызан з фашыстамі ў в. Бікава.

ГРУНТОВА Соф'я Ермалаеўна, загінула восенню 1943 у час бою партызан з фашыстамі ў в. Бікава.

ГРУНТОЎ Аляксей Сямёнавіч, загінуў восенню 1943 у час бою партызан з фашыстамі ў в. Бікава.

ГРУНТОЎ Пётр Паўлавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 1.12.1943 у в. Кавалі, пахаваны ў в. Бікава.

КАРШЕКА Ганна Іванаўна, загінула ў 1943 у час бамбардзіроўкі в. Бікава.

МАЛАДОЎСКАЯ Лізавета Сямёнаўна, партызанка, загінула.

САЛОДКІНА Лідзія Кандратаўна, н. у 1921, партызанская сувязная, у 1943 расстраляна ў Багушэўску.

САЛОДКІН Фёдар Аляксеевіч, расстраляны ў 1943.

ВЁСКА БЯЛЬКІ

БАГДАНОЎСКАЯ Зоя Антонаўна, н. у 1924, зажыва спалена ў 1942 ў в. Юшкова Віцебскага р-на за сувязь з партызанамі.

БАГДАНОЎСКІ Даніла Сцяпанавіч, удзельнік Віцебскага падполля, у 1943 расстраляны ў Віцебску.

БАГДАНОЎСКІ Пётр Данілавіч, н. у 1917, удзельнік Віцебскага падполля, расстраляны ў 1943 ў Багушэўску.

ВІЛЬЧЫК Анатоль Данілавіч, н. у 1928, загінуў у 1944.

ВІЛЬЧЫК Таццяна Данілаўна, н. у 1926, загінула ў 1943 на будаўніцтве абарончых рубяжоў ля Віцебска.

ЗУБРЫЦКІ Пётр Аляксеевіч, н. у 1934, загінуў у час артылерыйскага абстрэлу в. Бялькі.

ЗУБРЫЦКІ Пётр Раманавіч, н. у 1881, расстраляны ў 1943 у лагеры палонных у лесе ля в. Замасточча Віцебскага р-на.

ЛАГУНОЎ Аляксандр Сафонавіч, н. у 1909, загінуў у 1943 на будаўніцтве абарончых рубяжоў ля Віцебска.

ЛІСАНАЎ Іван Харытонавіч, расстраляны ў 1943 у Багушэўску.

СУЛТАНАЎ Павел Васільевіч, н. у 1910, расстраляны 16.1.1942 у в. Бялькі.

ЧУДАКОВА Соф'я Дарафееўна, н. у 1910, расстраляна 16.1.1942 у в. Бялькі.

ШАЛУХА Антон Рыгоравіч, н. у 1929, загінуў 17.8.1941 у в. Бялькі.

ЯНЧЫЛІН Уладзімір Цімафеевіч, н. у 1905, расстраляны зімой 1944 у в. Замошша.

ЯНЧЫЛІН Генадзь Сяргеевіч, н. у 1934, загінуў 17.8.1941.

ЯНЧЫЛІНА Праскоўя Цітаўна, расстраляна 16.1.1942 у в. Бялькі.

ЯНЧАНКА Мікіта Васільевіч, н. у 1927, угнаны на будаўніцтва абарончых рубяжоў ля Віцебска, дзе і загінуў у 1943.

ВЁСКА ГОСМІРАВА

БАБАХІН Канстанцін Іванавіч, н. у 1920, расстраляны ў 1941 у Багушэўску.

БАБАХІН Максім Якаўлевіч, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1942 ў Багушэўску.

БАБАХІН Уладзімір Максімавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1942 у Багушэўску.

БАБАХІНА Агаф'я Іванаўна, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1942 у Багушэўску.

ВАЙТКЕВІЧ Ганна Кірылаўна, н. у 1919, расстраляна за сувязь з партызанамі ў 1943 у Багушэўску.

ЛЯХАЎ Іван Ермалаевіч, н. у 1911, расстраляны ў 1941 у Багушэўску.

ПЕТУХОЎ Аляксей Цімафеевіч, н. у 1921, расстраляны ў 1941 у Багушэўску.

ПЕТУХОЎ Аляксей Цімафеевіч, н. у 1921, расстраляны ў лістападзе 1941 у в. Застадолле.

ПЕТУХОЎ Сямён Цімафеевіч, н. у 1911, расстраляны ў лістападзе 1941 у в. Застадолле.

ВЁСКА ЗАДАРОЖЖА

БЯЗРУЧАНКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1920, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 22.4.1944.

ГАРБУЗОЎ Нічыпар Іосіфавіч, н. у 1910, партызан брыгады «Аляксея», у лютым 1944 памёр ад ран.

ЗАРЭЦКАЯ Вольга Паўлаўна, расстраляна летам 1943 за сувязь з партызанамі.

ЗАРЭЦКІ Васіль Паўлавіч, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

А. Н. Ляхоўская.

МАНЯНКОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1923, партызан брыгады «Аляксея», 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЯСІНСКІ Ілля Філімонавіч, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

ЯСІНСКІ Карп Іосіфавіч, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

ЯСІНСКІ Якаў Пятровіч, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

ВЁСКА ЗАСТАДОЛЛЕ

МАЛЧАНАЎ Аляксандр Антонавіч, н. у 1911, партызан, загінуў у 1944 ва Ушацкім р-не.

МЕРКУШЭВІЧ Антон Іосіфавіч, расстраляны ў в. Застадолле 19.10.1943 за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА ІВАНАЎКА

БАШКІРАЎ Пётр Данілавіч, загінуў летам 1944 пры бамбёжцы в. Іванаўка.

БЯЛЬКЕВІЧ Леанід Піліпавіч, н. у 1917, расстраляны ў верасні 1943 за сувязь з партызанамі.

ГАРАДЗЕЦКІ Мікалай Віктаравіч, н. у 1928, партызан брыгады «Аляксея», загінуў у красавіку 1944, пахаваны ў в. Ізбішча Лагойскага р-на.

ГРУНТОЎ Віталь Філімонавіч, н. у 1928, мінёр, загінуў 2.8.1945 пры размініраванні поля ля в. Замасточча Віцебскага р-на.

КАНАПЕЛЬКА Віктар Дзянісавіч, н. у 1928, мінёр, загінуў 25.5.1945 пры размініраванні поля ля в. Касачы Віцебскага р-на.

ЛЕБЕДЗЕЎ Купрэй Дзмітрыевіч, н. у 1899, расстраляны ў верасні 1943 пад Віцебскам за сувязь з партызанамі.

ЛЕБЕДЗЕЎ Уладзімір Лявонавіч, н. у 1934, загінуў 4.4.1942 пры бамбёжцы ў в. Іванаўка.

ВЁСКА ЛЯХАВА (ЛЯХАЎШЧЫНА)

БУРЫ Канстанцін Фаміч, н. у 1923, партызан, 23.6.1944 прапаў без вестак.

ЗАГУЖЭЛЬСКІ Апанас Міхайлавіч, загінуў у 1943 пры бамбёжцы в. Ляхава.

МАСКАЛЁВА Матрона Маркаўна, н. у 1919, загінула ў 1944 на будаўніцтве абарончых рубяжоў пад Віцебскам.

ВЁСКА МАСОРЫ

ГАРНАК Лідзія Сяргееўна, н. у 1922, расстраляна восенню 1943 у в. Грузды.

ГРЫШАНАЎ Рыгор Фёдаравіч, н. у 1915, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 3.5.1944 ва Ушацкім р-не.

КАМІНСКІ Аляксей Іларыёнавіч, н. у 1912, загінуў летам 1941 пры бамбёжцы в. Масоры.

КУНДЗЕР Міхаіл Радзівонавіч, н. у 1907, угнаны немцамі на будаўніцтва абарончых рубяжоў пад Віцебскам, загінуў ля г. п. Сураж Віцебскага р-на.

ЛЯХОЎСКАЯ Аляксандра Нічыпараўна, н. у 1916, падпольшчыца, расстраляна восенню 1943 у Багушэўску.

ЛЯХОЎСКІ Мікалай Сцяпанавіч, прапаў без вестак.

СІНКЕВІЧ Віктар Іванавіч, н. у 1932, загінуў летам 1941 пры бамбёжцы в. Масоры.

УТКІН Іван Іванавіч, н. у 1919, расстраляны зімой 1943 у Багушэўску.

ВЁСКА МАШКАНЫ

АДЗІНЦОЎ Уладзімір Еўдакімавіч, н. у 1928, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў у 1943.

БАБЫЛЁЎ Іван Фёдаравіч, н. у 1927, партызан брыгады «Аляксея», 2.5.1944 прапаў без вестак.

БЯЗРУЧАНКА Лукер'я Фядотаўна, н. у 1890, загінула летам 1944 пры бамбёжцы в. Машканы.

ГАРУЧКА Канстанцін Платонавіч, расстраляны летам 1941 у Багушэўску.

ГАРУЧКА Сяргей Сямёнавіч, н. у 1909, партызан, загінуў 15.6.1944.

ГЛЕБКА Ганна Андрэеўна, н. у 1921, партызанка брыгады «Аляксея», загінула 3.5.1944 ва Ушацкім р-не.

ГРУНТОЎ Фёдар Пятровіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», загінуў у 1944.

ЖАРДЗЕЦКАЯ Марыя Андрэеўна, загінула летам 1944 пры бамбёжцы в. Машканы.

ЖАРДЗЕЦКІ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1926, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 9.6.1944.

ЛЯТУС Валянціна Аляксандраўна, н. у 1918, партызанка, загінула 13.8.1943, пахавана ў в. Гілі Чашніцкага р-на.

МАШКАНАВА Валянціна Ігнатаўна, н. у 1923, расстраляна за сувязь з партызанамі ў кастрычніку 1943 у Багушэўску.

МАШКАНАЎ Віктар Навумавіч, н. у 1941, загінуў 22.5.1945.

МАШЭРА Аляксей Емяльянавіч, н. у 1906, партызан брыгады Кірылава, загінуў 24.2.1944, пахаваны ў в. Кветча Докшыцкага р-на.

ПОЛАЗАЎ Фёдар Ціханавіч, расстраляны ў 1942 у Багушэўску за сувязь з партызанамі.

УТКІН Барыс Іванавіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», загінуў 30.10.1943, пахаваны ў в. Машканы.

ФУРМАН Марыя Іосіфаўна, у 1943 расстраляна ў в. Застадолле за сувязь з партызанамі.

ШАЎРОЎ Іван Рыгоравіч, н. у 1895, загінуў на будаўніцтве абарончых рубяжоў пад Віцебскам.

ШЫНЕЛЬНІКАВА Брэйна, расстраляна 7.11.1941 у в. Машканы.

ШЫНЕЛЬНІКАВА Рыва Абрамаўна, н. у 1922, расстраляна 7.11.1941 у в. Машканы.

ШЫНЕЛЬНІКАЎ Абрам, расстраляны 7.11.1941 у в. Машканы.

ШЫНЕЛЬНІКАЎ Капель Абрамавіч, н. у 1924, расстраляны 7.11.1941 у в. Машканы.

ВЁСКА ОБАЛЬ

ЖАЎТАБРУХАЎ Уладзімір Мікалаевіч, падпольшчык, расстраляны 4.4.1943 у Багушэўску.

КАЗЛОЎ Сямён Мікітавіч, дырэктар Багушэўскай мэблевай фабрыкі, загінуў у 1941.

РЫШНА Дыня Навумаўна, н. у 1881, расстраляна 12.2.1942 у в. Обаль.

РЫШН Сямён Юдавіч, н. у 1873, расстраляны 12.2.1942 у в. Обаль.

РУДЗЕР Сцера, расстраляна 12.2.1942 у в. Обаль.

РУДЗЕР Яша, расстраляны 12.2.1942 у в. Обаль.

ФРЫДМАН Бася Навумаўна, н. у 1880, расстраляна 12.2.1942 у в. Обаль.

ЧУДАКОЎ Фядот Венядзіктавіч, н. у 1876, расстраляны 4.4.1943 у Багушэўску.

ШМЕРКІНА Ганна Барысаўна, н. у 1911, расстраляна 12.2.1942.

ШМЕРКІНА Дыяна Львоўна, н. у 19.12.1941, расстраляна 12.2.1942.

ШМЕРКІНА Рая Хаімаўна, н. 10.6.1941, расстраляна 12.2.1942 у в. Обаль.

ШМЕРКІНА Хая Аронаўна, н. у 1878, расстраляна 12.2.1942 у в. Обаль.

ШМЕРКІН Ілля Хаімавіч, н. у 1876, расстраляны 12.2.1942.

ШПАКАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1930, вывезены нямецка-фашысцкімі захопнікамі пры іх адступленні, прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛІН Адам Васільевіч, расстраляны вясной 1942 у Багушэўску.

ЯНЧЫЛІН Генадзь Антонавіч, н. у 1927, расстраляны летам 1943 ў Багушэўску за сувязь з партызанамі.

ЯНЧЫЛІН Іван Васільевіч, расстраляны ў 1942 у Багушэўску за захоўванне рацыі і распаўсюджванне зводак Саўінфармбюро.

ЯСІНСКІ Іван Іванавіч, н. у 1928, расстраляны 4.4.1943 у лесе ля в. Шыркі.

ВЁСКА ПАРНЕВА

БАБАХІН Аляксандр Ермалаевіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак.

БАГДАНОВІЧ Лідзія Андрэеўна.

БАГДАНОВІЧ Фядора Андрэеўна.

ЗЕЛЯНЦОЎ Міхаіл Емяльянавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАНАРСКАЯ Галіна Рыгораўна, н. у 1924, загінула летам 1944 пры бамбёжцы в. Парнева.

ШАЛЯНАВА Кацярына Емяльянаўна, н. у 1910, партызанка, загінула ў 1944.

ШУХТО Праскоўя, загінула летам 1944 пры бамбёжцы в. Парнева.

ШЭРАГАЎ Віктар Ігнатавіч, н. у 1922, за сувязь з партызанамі расстраляны 22.10.1941 ля Сянна.

ШЭРАГАЎ Ігнат Раманавіч, н. у 1892, за сувязь з партызанамі расстраляны 22.10.1941 ля Сянна.

ВЁСКА РАКІТЫ

СТРЫЖНЁВА Ларыса Нічыпараўна, н. у 1930, загінула ў канцлагеры Асвенцым.

ВЁСКА РАМШЫНА

ВЫКАНАЎ Іван, расстраляны 30.10.1943 у в. Рамшына.

ГРУНТОЎ Сямён Фядосавіч, н. у 1902, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

ДЗЯГІЛЕВА Ніна Дзям'янаўна, н. у 1915, расстраляна 29.10.1943 у в. Рамшына.

МАРГАЎЦОВА Марыя Кірылаўна, партызанка, загінула ў 1944 ва Ушацкім р-не.

МАРГАЎЦОЎ Ілля Кузьміч, н. у 1911, расстраляны 29.10.1943 у в. Рамшына.

РАЗУМАВА Марыя Мікалаеўна, н. у 1912, расстраляна 10.6.1944 у в. Рамшына.

СІПАРАЎ Тарас Сідаравіч, н. у 1912, партызан, памёр ад ран 9.3.1944, пахаваны ў в. Ідата Ушацкага р-на.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЯКСАНДРАЎСКАЯ

ДУБАВЕЦ Уладзімір Мікітавіч, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БАРАВІКІ

ВЫШЫНСКІ Браніслаў Мацвеевіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БАЯРШЧЫНА

КУЧЫНСКІ Аляксандр Станіслававіч, н. у 1928, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 6.6.1944, пахаваны ў в. Майсейшчына былога Халопеніцкага р-на.

ВЁСКА БУЙ

ЕЎПАКОЎ Іван Маркавіч, н. у 1927, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

РУКАЛЬ Уладзімір Кірылавіч, партызан, загінуў 20.4.1944, пахаваны ў в. Папоўка Ушацкага р-на.

СТУК Аляксей Іванавіч, н. у 1914, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

СТУК Канстанцін Ягоравіч, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

СТУК Мікалай Раманавіч, н. у 1923, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 1.4.1944, пахаваны ў в. Кажамякі.

ВЁСКА ВЯЛІКІ МЯЖНІК

МАЛЬКОЎСКІ Сцяпан Ільіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў 30.5.1944.

ВЁСКА ГАЛАВАЧЫ

АНДРУХОВА Аляксандра Рыгораўна, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапала без вестак.

ВЁСКА ДАМАШЭВА

ГАРНАК Уладзімір Уладзіміравіч, партызан, прапаў без вестак.

ВАЛАДЗЬКО Антаніна Лаўрэнаўна, партызанка, прапала без вестак.

ПАД'ЕЛЕЦ Віктар Браніслававіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

КРЫШТОПЕНКА Дзмітрый Пятровіч, партызан, прапаў без вестак.

КРЫШТОПЕНКА Дзмітрый Фёдаравіч, партызан, загінуў 20.8.1943, пахаваны ў в. Ціханічы Талачынскага р-на.

ЛЯЎКО Мікалай Аляксеевіч, н. у 1924, партызан Багушэўскай брыгады, 10.6.1944 прапаў без вестак.

ЛЯЎКО Нічыпар Аляксеевіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 23.12.1943 ля в. Ціміразева.

СТУК Аляксей Пятровіч, н. у 1923, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 18.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КАЗЛОЎКА

ВЫСОЦКІ Мікалай Марцінавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 28.9.1943 у в. Закур'е Чашніцкага р-на.

ВЁСКА ЛАДЗІКАВА

ДАКУТОВІЧ Ягор Пятровіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

КУЗЬМІНІЧ Яўген Пятровіч, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў 21.6.1944.

ЛАНІН Аляксей Іванавіч, партызан брыгады Кірылава, 24.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

РЭУТ Пётр Аляксандравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ВЁСКА МАЛЫ МЯЖНІК

ПЛАТОНАЎ Марк Іосіфавіч, камандзір партызанскага ўзвода, прапаў без вестак.

ВЁСКА МАРОЗАЎКА

ГАЛЕНКА Іван Парфенавіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЗАНЬКО Дзмітрый Дзмітрыевіч, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ЗАНЬКО Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1897, за сувязь з партызанамі расстраляны летам 1943.

ЗАНЬКО Зінаіда Дзмітрыеўна, н. у 1927, за сувязь з партызанамі расстраляна летам 1943.

ЗАНЬКО Мікалай Лукашавіч, н. у 1925, партызан, 21.1.1944 прапаў без вестак.

ЗАНЬКО Ульяна, за сувязь з партызанамі расстраляна летам 1943.

ВЁСКА ДУБАЎЦЫ

ДУБАВЕЦ Аляксандр Пятровіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў у чэрвені 1944.

ВЁСКА ЗАБОР'Е

ГАРДЗЮК Аляксей Ягоравіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 1.4.1944, пахаваны ў в. Лазукі Чашніцкага р-на.

ГАРДЗЮК Іван Ігнатавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў.

ГАРДЗЮК Рыгор Ягоравіч, н. у 1923, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 1.4.1944, пахаваны ў в. Лазукі Чашніцкага р-на.

ЕРМАШКЕВІЧ Яфрэм Раманавіч, н. у 1914, расстраляны за сувязь з партызанамі 21.6.1942 у Сянне.

ВЁСКА НЯМОЙТА

БУЙНЕВІЧ Сяргей Андрэевіч, н. у 1910, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.6.1944 у Чашніцкім р-не.

НЯФЁДАЎ Маркіян Парфенавіч, н. у 1918, падпольшчык, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ВЁСКА ПАПОЎКА

ДАВЫДЗЬКА Рыгор Іванавіч, партызан брыгады Кірылава, у маі 1944 прапаў без вестак.

ЗАБЛОЦКІ Леанід Антонавіч, н. у 1924, партызан брыгады Кірылава, загінуў 3.9.1943, пахаваны ў в. Кімейка.

ЗЯНЬКОВІЧ Антон Іванавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЖАРСКІ Аляксандр Іванавіч, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

КУЗЬМІНІЧ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1923, партызанка, 22.6.1944 прапала без вестак.

МІХАЙЛАЎ Мацвей Адамавіч, партызан, прапаў без вестак.

РАМАНЕНКА Ілля Міхайлавіч, н. у 1927, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШАФРАНСКІ Рыгор Цімафеевіч, н. у 1914, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

АНІКІЕВІЧ Васіль Міхайлавіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА РАКАЎ ЗАСЦЕНАК

ГАРНАК Ігнат Іларыёнавіч, н. у 1912, партызан, 23.6.1944 прапаў без вестак.

МУРАШКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1924, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МУРАШКА Аляксандр Герасімавіч, н. у 1926, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

МУРАШКА Іван Яфрэмавіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

МУРАШКА Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1923, партызан, 23.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РАСХОДНА

ІЛЬМОВІЧ Мацвей Радзівонавіч, партызан Сенненскай брыгады, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ШЫЛЬКО Цярэнцій Міронавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 15.6.1943 у в. Купаваць.

ВЁСКА РОЗМЫСЛАВА

БІЦЯЕЎ Аляксандр Пракопавіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў у чэрвені 1944.

САПЯЖЫНСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1922, партызан, 21.10.1943 прапаў без вестак.

ВЁСКА СУКРЭМНА

БАРАНОЎСКІ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1922, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 8.6.1944 прапаў без вестак.

КШКОВІЧ Васіль Дзям'янавіч, партызан, прапаў без вестак.

КУЧЫНСКІ Віктар Іванавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 5.12.1943, пахаваны ў в. Хамінічы.

ВЁСКА ХАМІНІЧЫ

АЎФЯРОНАК Фёдар Яфімавіч, н. у 1914, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 17.6.1944.

ГНЕДАЎ Міхаіл Піліпавіч, партызан Сенненскай брыгады, у маі 1944 прапаў без вестак.

НЯФЁДАЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1920, партызан Сенненскай брыгады, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЦІМІРАЗЕВА

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Ягоравіч, партызан, прапаў без вестак.

ПАДДУБЕЦ Васіль Міхайлавіч, н. у 1926, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ОБАЛЬСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ДУБАЎЦЫ

АЎФЯРОНАК Фёдар Філарэтавіч, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

ГРАЧЫХА Іван Аляксеевіч, н. у 1911, партызан брыгады «Аляксея», прапаў без вестак.

ДВАРНЯКОЎ Ягор Філарэтавіч, партызан, загінуў у в. Скрыдлева Віцебскага р-на.

ДЗЯПЛЕЎ Ягор Андрэевіч, н. у 1880, загінуў у в. Стрыгі.

ІЛЬЮШЭНКА Канстанцін Цітавіч, н. у 1922, партызан палка Садчыкава, загінуў 5.5.1944 у в. Кублічы Ушацкага р-на.

К. Ц. Ільюшэнка.

І. Я. Лагуноў.

ВЁСКА ЗАМОШША

КАРПОВІЧ Ганна Міронаўна, расстраляна ў 1943 за сувязь з партызанамі.

СТАСЕЛЬКА Емяльян Цярэнцьевіч, расстраляны ў 1943 за захоўванне рацыі.

ВЁСКА КАДУКОВА

БУБНОВА Праскоўя Кірылаўна, расстраляна ў 1943.

ДУБАВЕЦ Васіль Сямёнавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ДУБАВЕЦ Даніла Раманавіч, партызан, прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Зінаіда Раманаўна, н. у 1925, партызанка, 5.5.1944 прапала без вестак.

КАРПОВІЧ Васіль Васільевіч, н. у 1919, партызан, прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Сцяпан Кірылавіч, партызан, прапаў без вестак.

ЛАБЕЦКАЯ Галіна Аляксандраўна, расстраляна.

ЛАБЕЦКАЯ Ганна Аляксандраўна, расстраляна.

ЛАБЕЦКАЯ Марыя Аляксандраўна, расстраляна.

ЛАБЕЦКІ Эдуард Аляксандравіч, расстраляны.

ВЁСКА КАЗЛЫ

КАЗЛОЎ Пётр Цімафеевіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 28.8.1942, пахаваны ў в. Казлы.

КУКСЁНАК Максім Фядосавіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 28.8.1942, пахаваны ў в. Казлы.

МУРАШКЕВІЧ Якаў Цімафеевіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА КАНСТАНТОВА

ДЗЕРБЯНКОЎ Антон Мікітавіч, н. у 1925, расстраляны ў 1942 за сувязь з партызанамі.

КАЗЛОЎ Антон Іванавіч, расстраляны ў 1943.

ЛАГУНОЎ Іван Яфімавіч, расстраляны.

САВЯЛЁНАК Іван Антонавіч, н. у 1924, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КРУГЛЯНЫ

ГЛЕБКА Майсей Герасімавіч, н. у 1901, партызан брыгады Кірылава, загінуў 13.1.1944, пахаваны ў в. Гілі Чашніцкага р-на.

ГЛЕБКА Сцяпан Ціханавіч, н. у 1923, партызан, 3.4.1944 прапаў без вестак.

ГЛЕБКА Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1925, партызан, загінуў 12.6.1944.

ЛЯХАЎ Рыгор Пракопавіч, н. у 1923, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ПАЗНЯКОЎ Цімафей Сямёнавіч, н. у 1908, партызан, загінуў 12.12.1943.

ПАПОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1899, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1925, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ЯНЧЫЛЕНКА Канстанцін Якаўлевіч, н. у 1922, партызан, 2.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МАРЦІНАЎКА

БАБКОЎ Пётр Купрыянавіч, н. у 1922, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВОЛКАЎ Іван Антонавіч, н. у 1903, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

КІРПІЧОЎ Якаў Іванавіч, партызан Багушэўскай брыгады, у лютым 1942 павешаны, пахаваны ў в. Марцінаўка.

КІРПІЧЭНКА Пётр Іванавіч, н. у 1919, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

МАРКАЎ Ігнат Фёдаравіч, н. у 1909, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

МАШКАНАЎ Антон Данілавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у чэрвені 1944, пахаваны на хутары Асака былога Халопеніцкага р-на.

ВЁСКА МАСЯЙКІ

КАЗЛОЎ Пётр Рыгоравіч, н. у 1923, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ОБАЛЬ

АДАМОВІЧ Аляксей Паўлавіч, н. у 1924, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

АДАМОВІЧ Пётр Паўлавіч, н. у 1927, партызан, 18.6.1944 прапаў без вестак.

БУРКО Мікалай Сідаравіч, н. у 1924, партызан, загінуў у Лепельскім р-не.

ВЕЛІЧЫНСКІ Пётр Майсеевіч, расстраляны 22.6.1942 у Сянне.

ДАМБРОЎСКІ Антон Пятровіч, н. у 1893, партызан, загінуў у 1944.

ДУБАВЕЦ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1923, партызан, 12.6.1944 прапаў без вестак.

КАНАПЕЛЬКА Кірыла Паўлавіч, партызан брыгады «Аляксея», прапаў без вестак.

КАРПОВІЧ Барыс Васільевіч, н. у 1889, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1927, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ЛЯЎКО Дзмітрый Макаравіч, н. у 1904, партызан, загінуў 20.4.1944.

ПАГУЛЯЙ Васіль Якаўлевіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, памёр ад ран у 1945.

ПРЫСТАЎКА Аляксандр Антонавіч, н. у 1924, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.10.1943, пахаваны ў в. Лазукі Чашніцкага р-на.

ПРЫСТАЎКА Андрэй Піліпавіч, расстраляны.

ПРЫСТАЎКА Васіль Якаўлевіч, расстраляны ў 1942 у Сянне.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Рыгоравіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

РАБУШКА Васіль Ануфрыевіч, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

РАБУШКА Фёдар Іванавіч, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў 18.4.1944.

СУХАДОЛАЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1926, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПУЦІШЧА

ДАВЫДЗЕНКА Аляксей Сямёнавіч, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Павел Канстанцінавіч, партызан, прапаў без вестак.

КОМЛЕЎ Якаў Дзянісавіч, н. у 1914, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Андрэй Захаравіч, н. у 1917, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Іван Ягоравіч, н. у 1923, партызан брыгады Кірылава, загінуў 14.6.1944 ля возера Палік.

РАБУШКА Іван Іосіфавіч, н. у 1924, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЦІКУНОЎ Сяргей Лук'янавіч, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў 10.6.1944.

ВЁСКА РАМАНАЎКА

БУЛАТКІН Сцяпан Захаравіч, н. у 1909, расстраляны.

ЖАРНАСЕК Тамара Мікітаўна, н. у 1925, расстраляна.

ЛУШЧЫНСКІ Іван Андрэевіч, н. у 1922, партызан, загінуў.

ПАШКЕВІЧ Валянціна Іванаўна, н. у 1923, расстраляна за сувязь з партызанамі.

РАБУШКА Мікіта Сільвестравіч, н. у 1904, партызан, 23.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РУДКОЎШЧЫНА

ПРЫСТАЎКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1907, расстраляны.

ВЁСКА СТАНЬКІ

ЛАБАЦКАЯ Ірына Максімаўна, расстраляна ў 1944 за сувязь з партызанамі.

ЛАБАЦКІ Пётр Дзмітрыевіч, партызан, загінуў у 1944.

ЛАГУНОЎ Уладзімір Паўлавіч, расстраляны ў 1942 у Багушэўску.

ТУРАВЕЦ Сяргей Васільевіч, н. у 1923, партызан, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА СТРЫП

ВІЛЬЧЫНСКІ Майсей Мітрафанавіч, партызан, загінуў 15.5.1943, пахаваны ў в. Заазер'е Рагачоўскага р-на.

ДЗЯГЕЛЕЎ Яўсей Георгіевіч, н. у 1907, камісар партызанскага атрада брыгады «Аляксея», загінуў у чэрвені 1944, пахаваны ў пас. Падсвілле Глыбоцкага р-на.

КОМЛЕЎ Валянцін Сямёнавіч, н. у 1923, партызан Багушэўскай брыгады, расстраляны зімой 1944 ў Сянне.

КОМЛЕЎ Канстанцін Іванавіч, партызан, прапаў без вестак.

ЛІТВІНАЎ Пётр Міронавіч, н. у 1910, партызан, прапаў без вестак.

ФІЛІПОЎСКІ Ягор Пятровіч, н. у 1907, партызан, 23.2.1944 памёр ад хваробы ва Ушацкім р-не.

ВЁСКА УГЛЫ

ДУБАВЕЦ Лука Сцяпанавіч, н. у 1912, партызан, загінуў 28.6.1942.

КАЗЛОЎ Астап Іванавіч, расстраляны.

ЛАГУНОЎ Канстанцін Дарафеевіч, сувязны Багушэўскай партызанскай брыгады, расстраляны зімой 1944.

ЛАГУНОЎ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1923, партызан Смаленскага партызанскага палка, загінуў 18.7.1943 у в. Расходна.

ВЁСКА ХОДАРАЎКА

БУХАЎЦОЎ Іван Данілавіч, н. у 1919, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ШУХТО Фёдар Іванавіч, н. у 1900, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЧУДНЯ

ПАПЯЛКОЎСКІ Станіслаў Міхайлавіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 5.11.1943, пахаваны ў в. Чудня.

ШМУРАДКА Рыгор Максімавіч, партызан, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЯРОШКІ

ЛЯХОЎСКІ Віктар Сяргеевіч, н. у 1924, партызан, прапаў без вестак у 1944.

МАШКАНАЎ Аркадзь Радзівонавіч, н. у 1922, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

МАШКЕЙ Даніла Піліпавіч, партызан брыгады Кірылава, загінуў, пахаваны ў в. Красналукі Чашніцкага р-на.

УТКІН Леанід Фёдаравіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АНДРЭЙЧЫКІ

БАРКАВЕЦ Іосіф Сямёнавіч, партызан, загінуў.

БАРКАВЕЦ Савелій Сямёнавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

БАРКАВЕЦ Сідар Сямёнавіч, расстраляны.

БЫЧКОЎСКАЯ Анастасія Андрэеўна, расстраляна за сувязь з партызанамі.

БЫЧКОЎСКІ Іван Піліпавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

БЫЧКОЎСКІ Піліп Сцяпанавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

МІКЛУШОЎ Васіль Дзмітрыевіч, партызан, загінуў, пахаваны ў в. Будна.

ВЁСКА БАБАЕДАВА

ЛАВІЦКІ Аляксандр Якаўлевіч, расстраляны ў 1942 за сувязь з партызанамі.

ЛАВІЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у в. Клібань Талачынскага р-на.

ВЁСКА БАГДАНАВА

БАЛАЦІНСКІ Рыгор Мікалаевіч, камандзір партызанскага ўзвода, загінуў у 1943.

МІКЛАШОЎ Павел Фядосавіч, н. у 1924, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 18.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БУДНА

АНІКІЕВІЧ Уладзімір Гаўрылавіч, н. у 1924, партызан, прапаў без вестак.

АНІКІЕВІЧ Уладзімір Нічыпаравіч, партызан, загінуў 6.6.1944.

КЛІМОВІЧ Пётр Ягоравіч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1944.

ВЁСКА ВАРОНІНА

АКУЛЁНАК Мікалай Барысавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

АКУЛЁНАК Нічыпар Пракопавіч, партызан, прапаў без вестак.

АКУЛЁНАК Сяргей Фёдаравіч, н. у 1923, партызан, загінуў 19.8.1943, пахаваны ў в. Ольша Руднянскага р-на Смаленскай вобл. (Расія).

БАБЯНОК Аляксей Аксёнавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 8.3.1944, пахаваны ў в. Вароніна.

МАХЛАКОЎ Аркадзь Ягоравіч, н. у 1923, партызан, загінуў 26.6.1944.

ПОСТРЫЖ Ганна Іванаўна, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ТОЎКУС Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1911, партызан, загінуў.

ФЯДЗЮК Дзмітрый Сідаравіч, н. у 1917, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 25.1.1944, пахаваны ў в. Вароніна.

ВЁСКА ВАСІЛЬКОВА

БАРАДАЎКА Пётр Яўтенавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

ЛУКАШОЎ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1923, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

ПАДАЛІНСКІ Васіль Ігнатавіч, н. у 1925, партызан, у 1944 прапаў без вестак.

РАЙСАН Міхаіл Васільевіч, партызан, загінуў.

ВЁСКА ВЕЙНА

КАВАЛЕЎСКІ Аркадзь Цімафеевіч, н. у 1925, партызан партызанскага палка Садчыкава, 4.6.1944 прапаў без вестак.

РЫШНСКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

ВЁСКА КАМАРОВА

АЎСЮКЕВІЧ Іван Мікітавіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 14.2.1944 прапаў без вестак.

ТРЫБУЛЬ Васіль Кандратавіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 25.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КЛІМАВІЧЫ

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Сцяпанавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАЦАР Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1918, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Яфім Рыгоравіч, партызан Сенненскай брыгады, у маі 1944 прапаў без вестак.

ТРАФІМАЎ Аляксандр Платонавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ВЁСКА КУЗЬМІНО

ПАДАБЕД Сямён Мікітавіч, н. у 1925, партызан, 24.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЖУЛЕВА

ЖУРАЎСКІ Барыс Герасімавіч, н. у 1911, партызан, памёр ад ран.

ЖУРАЎСКІ Мікалай Герасімавіч, партызан, памёр ад ран.

ЖУРАЎСКІ Цімафей Герасімавіч, н. у 1916, партызан, загінуў ля Лепеля.

ШНЧУК Міхаіл Герасімавіч, н. у 1911, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПУРПЛЕВА

БАГДАНАЎ Міхаіл Сцяпанавіч, расстраляны.

ВАЛЕНЦІЁНАК Міхаіл Антонавіч, н. у 1908, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 17.12.1943.

КРАСНОЎСКІ Леанід Паўлавіч, забіты ў 1943 за сувязь з партызанамі, пахаваны ў в. Пурплева.

КРАСНОЎСКІ Павел Сяргеевіч, забіты ў 1943 за сувязь з партызанамі, пахаваны ў в. Пурплева.

КРАСНОЎСКАЯ Ганна Уладзіміраўна, забіта ў 1943 за сувязь з партызанамі, пахавана ў в. Пурплева.

МЯЖЭВІЧ Канстанцін Сяргеевіч, н. у 1923, партызан, загінуў 4.12.1943, пахаваны ў в. Пурплева.

МЯЖЭВІЧ Сяргей Канстанцінавіч, партызан, загінуў.

РАДЗВІЛОВІЧ Казімір Станіслававіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 17.12.1943, пахаваны ў в. Пурплева.

ВЁСКА РАЙ

БАРАНОЎСКІ Марк Аляксеевіч, н. у 1915, партызан, камандзір падрыўной групы, загінуў 2.4.1944, пахаваны ў в. Аўсянікі Чашніцкага р-на.

БАРЫШКАЎ Аляксей Дзям'янавіч, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

БЯРОЗІН Ягор Трафімавіч, н. у 1928, партызан, прапаў без вестак.

ДРУЖЫНІН Рыгор Іванавіч, начальнік штаба 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 15.4.1943.

КАПЫТОК Васіль Сцяпанавіч, н. у 1922, партызан, прапаў без вестак у 1944 ля Барысава.

КАПЫТОК Леанід Сцяпанавіч, н. у 1925, партызан, 3.6.1944 прапаў без вестак.

КРАСНОЎСКІ Аркадзь Марцінавіч, н. у 1926, загінуў 19.12.1944, пахаваны ў в. Рай.

КРАСНОЎСКІ Іван Марцінавіч, н. у 1916, расстраляны ў Сянне.

КРАСНОЎСКІ Леанід Сцяпанавіч, н. у 1923, партызан, расстраляны ў 1942.

КРАСНОЎСКІ Максім Дзмітрыевіч, н. у 1893, расстраляны ў 1943 у Багушэўску.

КРАСНОЎСКІ Мірон Апанасавіч, н. у 1895, расстраляны ў 1942 у Багушэўску.

КРАСНОЎСКАЯ Надзея Сцяпанаўна, н. у 1925, партызанка, загінула ў 1942, пахавана ў в. Лапатнікі.

МІРОНЬКА Надзея Сяргееўна, н. у 1925, партызанка, у 1944 прапала без вестак.

ПАДАЛІНСКІ Іосіф Трафімавіч, н. у 1916, загінуў у 1942.

ПАДАЛІНСКІ Марцін Емяльянавіч, н. у 1903, партызан, загінуў у 1942, пахаваны ў Багушэўску.

ХАЛОБА Аляксей Аляксандравіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.6.1944.

ЦІХАНКОЎ Іван Раманавіч, н. у 1925, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 18.6.1944.

ЦІХАНКОЎ Фама Фёдаравіч, н. у 1886, партызан, загінуў у 1942.

ВЁСКА РАСНА

АНІХІМОЎСКІ Браніслаў Галяравіч, н. у 1924, расстраляны.

АЎДЗЕЕНКА Віктар Міхайлавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1942.

ГЕЙШАН Геля Залманавіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1942.

КАРАЛЁЎ Іван Сцяпанавіч, расстраляны.

КУРАШЭВІЧ Надзея Паўлаўна, н. у 1924, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула 9.6.1944, пахавана ў в. Расна.

МІКЛАШЭЎСКІ Лявон Фёдаравіч, павешаны ў Сянне.

МІХАСЁНАК Міхаіл Інакеевіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

СЛІЖ Яўген Цімафеевіч, н. у 1920, партызан, загінуў у 1942.

СТАЖЫНСКІ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1898, партызан, 26.5.1944 прапаў без вестак.

ТРЫБУЛЬ Мікалай Мітрафанавіч, н. у 1915, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 2.12.1942, пахаваны ў в. Расна.

ТРЫБУЛЬ Ягор Пятровіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Расна.

ЦІХАНСКАЯ Марыя Сямёнаўна, расстраляна ў 1944.

ЦІХАНСКІ Ягор Аляксеевіч, расстраляны ў 1942 ў Сянне.

ВЁСКА СЕРКУЦІ

БАРАНОЎСКІ Павел Ануфрыевіч, партызан, прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1924, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 8.6.1944 прапаў без вестак.

МАХАНЬКОЎ Павел Макаравіч, н. у 1921, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 25.5.1944 прапаў без вестак.

ХЛІМАНОВІЧ Дзмітрый Іванавіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА СЫЧЭВА

БУЙНЕВІЧ Цімафей Андрэевіч, партызан, загінуў 26.6.1944, пахаваны ў в. Кажамякі Сенненскага р-на.

ВЕРАБ'ЁЎ Міхаіл Іванавіч, партызан, загінуў, пахаваны ў в. Леснікова.

ГВОЗДЗЕЎ Анатоль Іванавіч, партызан, загінуў у 1943.

ГВОЗДЗЕЎ Васіль Іванавіч, партызан, загінуў у 1943.

ГВОЗДЗЕЎ Іван Іванавіч, партызан, загінуў у 1943.

КРАСНОЎСКІ Аляксей Цімафеевіч, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Сычэва.

КРАСНОЎСКІ Ягор Цітавіч, н. у 1923, партызан, загінуў 24.5.1944 на р. Бярэзіна.

ТРЫБУЛЬ Васіль Кандратавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЦЯСІШЧА

ЛУКАШОВА Мар'я, загінула 22.9.1943 пры бамбёжцы партызанскай зоны.

ЛУКАШОВА Таццяна Піліпаўна, загінула 22.9.1943 пры бамбёжцы партызанскай зоны.

ЛУКАШОЎ Павел Іванавіч, партызанскі кравец, забіты 12.6.1944.

САМАХВАЛАЎ Аляксандр Акімавіч, камандзір партызанскага атрада, загінуў летам 1944.

ЧАЛЫШ Фёдар Аляксеевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 12.5.1944 у баі ля вёскі Цясішча.

ВЁСКА ЧУЦЬКІ

АНІКЕВІЧ Рыгор Мартынавіч, загінуў.
АЎЧЫНКА Аляксей Дзям'янавіч, загінуў.
НІКАНАЎ Васіль Іванавіч, загінуў.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЛЯКСАНДРАВА

ПАРАХОНЬКА Аляксандр Філімонавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у 1943.

ВЁСКА АЎЧЫНКАВА

ЛЯВЫКІН Рыгор Якаўлевіч, партызан, загінуў 25.5.1944.

ЛЯЎКО Фёдар Гаўрылавіч, н. у 1909, партызан брыгады Кірылава, прапаў без вестак 23.6.1944 ля возера Палік.

МЯЦЕЛІЦА Аляксандр Данілавіч, н. у 1907, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ПАД'ЕЛЕЦ Аркадзь Цімафеевіч, партызан, загінуў.

ПАНЦЮХОЎ Захар Васільевіч, н. у 1913, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Іосіф Іванавіч, н. у 1911, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Пётр Ізафатавіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ТРАМБІЦКІ Рыгор Андрэевіч, партызан, 28.2.1944 памёр ад хваробы, пахаваны ў в. Саўскі Бор Докшыцкага р-на.

ШАФРАНСКІ Піліп Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў ля Багушэўска пры спробе ўцячы з нямецка-фашысцкага лагера.

ВЁСКА БОР

ЕРМАШКЕВІЧ Васіль Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў ля Багушэўска пры спробе ўцячы з нямецка-фашысцкага лагера.

ЛЯЎКО Агрыпіна Аляксееўна, расстраляна.

ЛЯЎКО Гаўрыла Паўлавіч, расстраляны.

ВЁСКА БЯРОЗКІ

БЯРОЗКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1913, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

МЕЦЕЛЕЎ Мікалай Дзям'янавіч, н. у 1914, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ТОЛСЦІКАЎ Іван Сцяпанавіч, н. у 1914, партызан брыгады Кірылава, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ВАЛОДЗЬКІ

МАЦКЕВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, 1.6.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Брод Докшыцкага р-на.

ПРАКАПОВІЧ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1927, партызан, загінуў.

ВЁСКА ВІТУНЬ

ГАРКЕВІЧ Алена Іванаўна, у 1942 расстраляна.

ГАРКЕВІЧ Канстанцін Іванавіч, у 1942 расстраляны.

КЛІМОВІЧ Ніна Дзмітрыеўна, н. у 1925, партызанка, загінула 21.6.1944.

СІНЬКЕВІЧ Апанас Макаравіч, партызан, загінуў.

ШАЛКОЎ Васіль Якаўлевіч, партызан, загінуў у 1942.

ВЁСКА ГРАДА

ВОРАНАВА Праскоўя Майсееўна, расстраляна.

ГАРНАК Цімафей Гаўрылавіч, н. у 1918, партызан, загінуў 11.10.1943.

ВЁСКА ГУЛІНА

МАГЕРА Іван Фядосавіч, н. у 1925, у 1944 забіты за сувязь з партызанамі.

ШУБКА Андрэй Калістратавіч, н. у 1906, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, 14.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

БЕРАШЭВІЧ Дарафей Дарафеевіч, н. у 1927, партызан, загінуў 5.4.1944, пахаваны ў в. Баравікі Крупскага р-на.

БЕРАШЭВІЧ Максім Сцяпанавіч, партызан, загінуў у 1943.

БЕРАШЭВІЧ Марыя Ягораўна, н. у 1925, партызанка брыгады Кірылава, прапала без вестак.

ВАСІЛЕЎСКІ Гаўрыла Фёдаравіч, н. у 1903, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Аляксей Емяльянавіч, партызан брыгады Кірылава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ПРЫСТАЎКА Апанас Максімавіч, партызан, загінуў ва Ушацкім р-не.

ПРЫСТАЎКА Пётр Паўлавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Рыгор Мікалаевіч, партызан брыгады Кірылава, загінуў.

ПРЫСТАЎКА Ягор Хрысціянавіч, н. у 1909, партызан брыгады Кірылава, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ІВОНІ

БАРКАВЕЦ Іван Яўсеевіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

БАРКАВЕЦ Тэкля Іванаўна, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Ала Васільеўна, расстраляна ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Васіль Фёдаравіч, расстраляны ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Праскоўя Фёдараўна, расстраляна ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Соф'я Васільеўна, расстраляна ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Тамара Васільеўна, расстраляна ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ІВАШКА Яўген Васільевіч, расстраляны ў в. Студзёнка за сувязь з партызанамі.

ЛЯШЁХІНА Ганна Цярэнцьеўна, расстраляна за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА КАВАЛІ

ВАЛАДКЕВІЧ Барыс Нічыпаравіч, н. у 1902, партызан, загінуў 18.6.1944.

ВЁСКА КЕЛІСЫ

БАРКАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, н. у 1927, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

БАРКАВЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1924, партызан, 13.1.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Гарохавы Бор Крупскага р-на.

СТРЫЖНЁЎ Канстанцін Цітавіч, н. у 1925, партызан, 26.11.1943 прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Сцяпан Ануфрыевіч, н. у 1920, партызан, прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Яўген Цітавіч, н. у 1927, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КЛЯПЧЭВА

БУРКО Марыя Іванаўна, н. у 1921, партызанка брыгады Кірылава, 24.6.1944 прапала без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Леанід Якаўлевіч, партызан, загінуў у 1944.

ВЁСКА МАТАРЭЙШЧЫНА

БАРСУКОЎ Аляксандр Апанасавіч, н. у 1912, расстраляны.

ВЁСКА МАШКІ

СТРЫЖНЁЎ Дзмітрый Яфімавіч, партызан, загінуў.

ВЁСКА НОВАЕ СЯЛО

БАБРОЎСКІ Аляксей Паўлавіч, н. у 1905, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

БЕРАШЭВІЧ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 10.4.1944.

МЯЦЕЛІЦА Аляксандр Данілавіч, партызан брыгады Кірылава, загінуў 22.6.1944.

ПРАКАПОВІЧ Іван Трафімавіч, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Апанас Піліпавіч, н. у 1904, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАЛЬЧЫКІ

ГАРАВЫ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1924, партызан, прапаў без вестак.

МІХАСЁЎ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1926, партызан, загінуў.

ШАРЭНДА Ефрасіння Рыгораўна, н. у 1916, партызанка, загінула ў в. Канева.

ВЁСКА ПУСТЫНКІ

БЕРАШЭВІЧ Аляксей Дарафеевіч, партызан, загінуў.

БЕРАШЭВІЧ Аляксей Маркавіч, партызан, загінуў.

БЕРАШЭВІЧ Марк Якаўлевіч, партызанскі сувязны, загінуў.

БЕРАШЭВІЧ Міхаіл Раманавіч, партызан, загінуў у 1942.

ВАСІЛЕЎСКІ Канстанцін Якаўлевіч, партызан, загінуў.

ВАСІЛЕЎСКІ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ГАРАНАЎ Іван Сяргеевіч, н. у 1924, партызан, загінуў у 1944.

ГАРНАК Уладзімір Фядосавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў.

ДУБАВЕЦ Уладзімір Мікітавіч, партызан, 12.6.1944 прапаў без вестак.

ЗАЙЦАЎ Іван Трафімавіч, н. у 1918, партызан, расстраляны ў Сянне.

КАЗЛОЎ Макар Рыгоравіч, н. у 1918, партызан, 23.6.1944 прапаў без вестак.

КАЗЛОЎСКІ Лука Рыгоравіч, н. у 1918, партызан, загінуў у 1944.

ЛУШЧЫНСКІ Васіль Ягоравіч, н. у 1924, расстраляны ў 1942 у г. Сянно за сувязь з партызанамі.

ЛУШЧЫНСКІ Пётр Ягоравіч, н. у 1927, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ЛУШЧЫНСКІ Ягор Іосіфавіч, н. у 1896, расстраляны за сувязь з партызанамі ў 1943 у Сянне.

НОВІКАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, партызан, загінуў у 1942.

ПАГАРЭЛЬСКІАнуфрый Сцяпанавіч, н. у 1902, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Уладзімір Аксёнавіч, н. у 1913, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

РАЦЬКОЎ Канстанцін Максімавіч, н. у 1903, партызанскі сувязны, загінуў у 1943.

РУКАСЕЎ Мікалай Андрэевіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ФРАМУЗА Мікалай Дзмітрыевіч, расстраляны.

ФРАМУЗА Уладзімір Андрэевіч, н. у 1927, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ПУШКАРЫ

ГАРАНАЎ Іван Сяргеевіч, н. у 1924, партызан, 26.6.1944 прапаў без вестак.

ПАГАРЭЛЬСКІ Іван Калістратавіч, партызан, загінуў.

ПАНКРАТАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1921, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

САЛОДКІН Уладзімір Пятровіч, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА РАССВЕТ (ЧАРТОЎШЧЫНА)

ЕРМАШКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1925, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1922, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА СТУДЗЁНКА

КАЗЛОЎСКІ Пётр Іванавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

СТРЫЖНЁЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1925, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁВА Вера Анікееўна, партызанка брыгады Кірылава, 20.6.1944 прапала без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Леанід Пятровіч, н. у 1925, партызан, 19.6.1944 прапаў без вестак.

СТРЫЖНЁЎ Уладзімір Трафімавіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, прапаў без вестак.

ШУХТО Рыгор Сідаравіч, н. у 1924, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ХАМЁНКІ

ГРАЧЫХА Васіль Раманавіч, н. у 1914, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

МАЦКЕВІЧ Фёдар Данілавіч, забіты.

НЯФЁДАЎ Уладзімір Кузьміч, партызан Сенненскай брыгады, 7.6.1944 прапаў без вестак.

ШАФРАНСКІ Уладзімір Аляксандравіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЦЕАЛІНАВА

МЯДЗВЕДЗЕЎ Аляксей Антонавіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ПРЫСТАЎКА Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

РАЦЬКОЎ Канстанцін Максімавіч, камандзір партызанскага ўзвода брыгады Кірылава, загінуў 1.7.1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1910, камандзір партызанскага атрада, загінуў 26.9.1943, пахаваны ў в. Пустынкі.

ВЁСКА ЦЫГАНКІ

ГАРНАК Васіль Іванавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 18.4.1944, пахаваны ў в. Цыганкі.

ГАРНАК Васіль Анісімавіч, н. у 1920, партызан, прапаў без вестак.

ГАРНАК Мікалай Парфенавіч, н. у 1922, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 5.12.1943 у баі ў в. Галавачы.

ХРУЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1916, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЯХІМОЎШЧЫНА

ВАКУНОЎ Лаўрэн Сідаравіч, н. у 1914, забіты.

ШАРЭЦ Міхаіл Фаміч, партызанскі сувязны, загінуў у 1943.

ГОРАД СЯННО

БАБКОЎ Рыгор Дзмітрыевіч, н. у 1925, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ВЯРЦІНСКІ Мікалай Аляксеевіч, партызан, прапаў без вестак.

ГРЫГАРОВІЧ Канстанцін Ігнатавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ДАПІН, расстраляны 31.12.1941.

ЕРМАШКЕВІЧ Ахрэм Раманавіч, расстраляны ў 1942 за сувязь з партызанамі.

КАРАНЕЎСКІ Рыгор Іванавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, 24.6.1944 прапаў без вестак.

КАРНІЧЭНКА Іван Піліпавіч, н. у 1923, партызан брыгады Кірылава, загінуў 22.10.1943, пахаваны ў в. Карнілаўка Чашніцкага р-на.

КАРНІЧЭНКА Надзея Піліпаўна, партызанка, прапала без вестак.

КЛЯЗОВІЧ Лаўрэн Сяргеевіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 17.12.1943.

КРЫШТОПЕНКА Васіль Сямёнавіч, н. у 1926, партызан, прапаў без вестак.

ЛАЗОЎСКІ Андрэй Васільевіч, н. у 1910, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 27.11.1943, пахаваны ў в. Маргойцы.

МАЛІШЭЎСКІ Пётр Іосіфавіч, партызанскі ўрач, загінуў 17.6.1944.

МІСЬКО Ядвіга Паўлаўна, н. у 1924, партызанка, загінула 5.5.1944, пахавана ва Ушацкім р-не.

МУХІН Уладзімір Арцёмавіч, н. у 1922, партызан, загінуў у маі 1943.

МЯРЛО Адольф Антонавіч, н. у 1909, сувязны Сенненскай партызанскай брыгады, памёр 12.3.1944, пахаваны ў г. Сянно.

ПАШКЕВІЧ Уладзімір Васільевіч, партызан, прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Рыгор Аляксандравіч, н. у 1908, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 12.11.1942, пахаваны ў в. Лазукі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

ПРЫСТАЎКА Якаў Іванавіч, партызан, 28.9.1944 памёр ад ран, пахаваны ў г. Разань (Расія).

РАКАЎ Савелій Пятровіч, 3.10.1943 расстраляны за сувязь з партызанамі.

СІНЯКОЎ Дзмітрый Іванавіч, партызан Сенненскай брыгады, 16.6.1944 прапаў без вестак.

СТАРЧУК Васіль Раманавіч, н. у 1900, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак 8.6.1944.

СТРЫЖНЁВА Аляксандра Нічыпараўна, н. у 1910, расстраляна восенню 1942 за сувязь з партызанамі.

ЦЕЛЕПНЕЎ Міхаіл Мікалаевіч, партызан, загінуў 12.7.1944.

ЧАРТКОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1915, партызан, загінуў 1.3.1943.

ЭПШТЭЙН Барыс Міхайлавіч, партызан, загінуў.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСІНАЎКА

БАГДАНАЎ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1914, партызан, расстраляны 22.5.1944.

БЯРОЗКА Леанід Міхайлавіч, н. у 1918, партызан брыгады Кірылава, 19.6.1944 прапаў без вестак.

БЯРОЗКА Пётр Паўлавіч, н. у 1910, партызан Сенненскай брыгады, загінуў.

БАРАНОЎСКІ Рыгор Ягоравіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

САКАЛОЎСКАЯ Марфа Якаўлеўна, н. у 1898, партызанка, расстраляна 24.5.1944.

ВЁСКА ВЯДЗЕЦ

КАВАЛЕНКА Канстанцін Іванавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 11.3.1943, пахаваны ў г. Лепель.

КАСЬЯНАЎ Іван Іосіфавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 24.6.1943.

СТАЙНОЎ Ягор Трафімавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1944.

ВЁСКА ВЯЛІКІ АЗЯРЭЦК

ІРЗЫК Сямён Міхайлавіч, партызан, загінуў у маі 1944.

КАМІНСКІ Віктар Лявонавіч, партызан, загінуў.

КАСЦЮКОЎСКІ Антон Іванавіч, н. у 1910, міліцыянер, забіты ў Брэсце.

КАСЦЮКОЎСКІ Іван Іванавіч, вывезены ў Германію, прапаў без вестак.

ТАРАСЕВІЧ Іван Кліменцьевіч, н. у 1922, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 31.3.1944 у в. Рудніца.

ЯШЧАНКА Рыгор, вывезены ў Германію, прапаў без вестак.

ВЁСКА ГАРНАКІ

ФЁДАРАВА Надзея Фёдараўна, партызанка, у маі 1944 прапала без вестак.

ВЁСКА ГОРЫ

ЛІСЕЦКАЯ Марыя Цімафееўна, н. у 1919, спалена ў крэматорыі ў нямецка-фашысцкім канцлагеры.

ВЁСКА ДОЛЬДЗЕВА

ГАРБАЧОВА Надзея Раманаўна, н. у 1922, партызанка, загінула 7.6.1944.

КУДРАЎЦАЎ Віктар Раманавіч, н. у 1925, партызан, загінуў у 1943.

ЛЕЙКА Пётр Паўлавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 28.1.1943, пахаваны ў в. Дольдзева.

РАДКЕВІЧ Васіль Фёдаравіч, забіты ў в. Белая Ліпа за сувязь з партызанамі.

ФЯДЗЮК Васіль Ісакавіч, н. у 1922, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 8.6.1943.

ФЯДЗЮК Вольга Ісакаўна, н. у 1925, партызанка Сенненскай брыгады, загінула 24.1.1944.

ЧАРНЯЎСКІ Віктар Пятровіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 20.6.1944.

ВЁСКА ДУБНЯКІ

ЛЯЎКО Анатоль Мікалаевіч, н. у 1926, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

ПАЎЛОЎСКІ Сямён Пятровіч, н. у 1920, партызан брыгады Кірылава, 19.6.1944 прапаў без вестак.

СТАНКЕВІЧ Браніслаў Пятровіч, партызан брыгады Кірылава, 1.7.1943 забіты ў в. Прыветак, пахаваны ў в. Гарнакі.

ВЁСКА ЗАМОШША

ГАРАЛЁВА Галіна Іванаўна, партызанка, загінула.

ГАРАЛЁЎ Кузьма Пятровіч, н. у 1908, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ГРЭК Іосіф Пятровіч, н. у 1906, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ЛЯТУЧЫ Абрам Давідавіч, н. у 1905, партызан брыгады Кірылава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МАТУЗЕНКА Іван Тарасавіч, расстраляны.

МАТУЗЕНКА Якаў Мінавіч, н. у 1900, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ПРАКАПОВІЧ Таццяна Сцяпанаўна, расстраляна.

РАДКЕВІЧ Апанас Фёдаравіч, расстраляны.

РАДКЕВІЧ Варвара Пятроўна, партызанка, прапала без вестак.

РАДКЕВІЧ Васіль Сідаравіч, расстраляны.

РАДКЕВІЧ Настасся, расстраляна.

РАДКЕВІЧ Павел Аляксандравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

РАДКЕВІЧ Павел, расстраляны.

РАДКЕВІЧ Пракоп Пятровіч, н. у 1907, партызан брыгады Кірылава, загінуў 6.8.1943, пахаваны на ст. Замасточча Віцебскага р-на.

РАДКЕВІЧ Расціслаў Апанасавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

РАДКЕВІЧ Фёдар Цімафеевіч, н. у 1912, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

РАДКЕВІЧ Цімафей Уладзіміравіч, расстраляны.

РАДКЕВІЧ Ягор, расстраляны.

РАДКЕВІЧ Яфім Сцяпанавіч, партызан брыгады Кірылава, 2.11.1943 памёр ад хваробы, пахаваны ў в. Валатоўка былога Халопеніцкага р-на.

ЯРОМЕНКА Соф'я Максімаўна, н. у 1921, партызанка, загінула 17.4.1944, пахавана ў в. Савін Дуб Лепельскага р-на.

ВЁСКА КАМІНШЧЫНА

МАРЦІНКЕВІЧ Анатоль Антонавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў.

ЯЛІНЕЎСКІ Міхаіл Антонавіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КАСЦЯЛІШЧА

МАРКЕВІЧ Валянцін Міронавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 18.5.1944 у Чашніцкім р-не.

ВЁСКА КІШУРОЎШЧЫНА

КАЦАР Іван Фёдаравіч, партызан брыгады «Гроза», загінуў.

КАЦАР Фёдар Фёдаравіч, партызан брыгады «Гроза», загінуў.

ВЁСКА ЛАТЫГАЛЬ

ПАЎЛОЎСКІ Аляксей Максімавіч, партызан Сенненскай брыгады, расстраляны ў 1943 у Сянне.

ПАЎЛОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ХЛУСЕВІЧ Піліп Уладзіміравіч, н. у 1900, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ХЛЫШЧАНКА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1926, загінуў 20.8.1943, пахаваны ў в. Купаваць.

ШЫДЛОЎСКІ Віктар Пятровіч, н. у 1909, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 18.6.1944, пахаваны ў в. Ланкі Чашніцкага р-на.

ЮРОЎСКІ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1923, партызан, загінуў 30.12.1943, пахаваны ў в. Латыгаль.

ВЁСКА ЛЕСНІКІ

БАРАНОЎСКІ Пётр Уладзіміравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ЛЕСНІКАЎ Мікалай Фёдаравіч, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МАЛЫ АЗЯРЭЦК

АЎСЯНКА Васіль Рыгоравіч, н. у 1925, партызан, прапаў без вестак.

КАВАЛЕНКА Мікіта Фёдаравіч, партызан, прапаў без вестак.

КАВАЛЕНКА Фёдар Андрэевіч, н. у 1924, партызан Сенненскай брыгады, загінуў.

КАЦАР Васіль Рыгоравіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

СТРОЧКА Рыгор Фёдаравіч, партызан, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ШЛЫК Мікалай Мікітавіч, н. у 1922, партызан, загінуў, пахаваны ў Лепелі.

ВЁСКА МАР'ЯНОВА

АЎДЗЕЕНКА Віктар Максімавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 27.4.1944.

АЎДЗЕЕНКА Віктар Мікалаевіч, партызан, загінуў 27.5.1944, пахаваны ў в. Мар'янова.

ВОРАНАЎ Андрэй Дзмітрыевіч, н. у 1905, работнік міліцыі, расстраляны восенню 1941 у Чашніках.

ВОРАНАЎ Піліп Сямёнавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

НОВІКАЎ Сяргей Аляксеевіч, работнік міліцыі, расстраляны восенню 1941 у Чашніках.

ШЫБЕКА Фёдар Пятровіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ВАСІЛЕЎСКІ Пётр Гаўрылавіч, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА НОВАЕ СЯЛО

ШЛЫК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1927, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ШЛЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1916, партызан, расстраляны.

ВЁСКА ПАРТЫЗАНЫ (ТОРБІНКА-1)

СТАЙНОЎ Максім Ігнатавіч, н. у 1904, партызан, расстраляны ў Сянне.

ВЁСКА ПАШКОВА

БЯРОЗКА Леанід Паўлавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

БЯРОЗКА Пётр Паўлавіч, партызан, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПРЫВЕТАК

ЗМІТРАКОВІЧ Міхаіл Раманавіч, партызан, прапаў без вестак.

ФЯДЗЮК Міхаіл Лаўрэнавіч, н. у 1906, партызан Сенненскай брыгады, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ФЯДЗЮК Пётр Агеевіч, н. у 1908, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

Мірныя жыхары вёскі Прыветак, расстраляныя 15.9.1942:

АДЫНЕЦ Анатоль Анісімавіч.
АДЫНЕЦ Андрэй Іванавіч.
АДЫНЕЦ Соф'я Карпаўна.
АДЫНЕЦ Сяргей Карпавіч.
БЯРОЗКА Уладзімір Мікалаевіч.
БЯРОЗКА Хадосся Дзмітрыеўна.
ДУБРОЎСКІ Ціхан Паўлавіч.
ЗАЙЦАЎ Іван Іванавіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Агаф'я С.
ЗМІТРАКОВІЧ Васіль Прохаравіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Даніла Е.
ЗМІТРАКОВІЧ Пракоп Трафімавіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Прохар Еўдакімавіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Фёдар Іванавіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Фёдар Фядосавіч.
ЗМІТРАКОВІЧ Фядос А.
КАЦАР Арцём Васільевіч.
КАЦАР Васіль Васільевіч.
КАЦАР Іван Рыгоравіч.
КАЦАР Ілля Ілліч.
КАЦАР Міхаіл.
КАЦАР Яўген В.
КУЗЬМІНЕВІЧ Аляксей В.
КУЗЬМІНЕВІЧ Аркадзь Міхайлавіч.
КУЗЬМІНЕВІЧ Сямён Сафонавіч.
КОРСАК Іван Радзівонавіч.
КОРСАК М.
КОРСАК Пётр Радзівонавіч.
ЛАПЕХА Фёкла Л.

МЯДЗВЕДСКІ Андрэй Флоравіч.
ПАДАРЭЎСКІ Маркіян Малахавіч.
ПАДАРЭЎСКІ Нічыпар Андрэевіч.
ПАШКЕВІЧ Іван Васільевіч.
ХАДЫКА Акуліна.
ХАДЫКА Нічыпар.
ШЫПУЛА Георгій Цімафеевіч.
ШЫПУЛА Іван.
ШЫПУЛА Канстанцін Апанасавіч.
ШЫПУЛА Пётр Міхайлавіч.
ШЫПУЛА Хадосся.

ВЁСКА РУДНІЦА

ВОРАНАЎ Піліп Сямёнавіч, н. у 1926, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 31.3.1944.

РАМАНЕНКА Васіль Станіслававіч, н. у 1914, партызан, загінуў 16.3.1944.

ТАМАШЭЎСКІ Архіп Захаравіч, н. у 1898, партызан брыгады Кірылава, прапаў без вестак ля возера Палік.

ТАМАШЭЎСКІ Міхаіл Фаміч, н. у 1924, партызан, загінуў.

ШАРКОВІЧ Анатоль Захаравіч, н. у 1926, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ШАРКОВІЧ Якаў Іосіфавіч, н. у 1913, партызан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Рудніца.

ВЁСКА РЫБАКОЎШЧЫНА

КАЦАР Валянцін Кірылавіч, н. у 1923, партызан Сенненскай брыгады, у 1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА СІМАНАЎКА (КАНСТАНЦІНАВА)

АРХІПАЎ Іван Васільевіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

РЭУТ Міхаіл Валяр'янавіч, партызан брыгады Кірылава, у чэрвені 1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ВЁСКА СЯРГЕЙКІ

ВОРАНАЎ Анатоль Іванавіч, н. у 1923, партызан, загінуў у 1943.

ВЕРАНЁВА Ганна Іванаўна, н. у 1914, партызанская сувязная, у 1943 памёрла ад ран.

ГАНДЗІЛОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1918, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

КАСЬЯНАЎ Андрэй Іосіфавіч, н. у 1919, партызан, загінуў у 1944.

КАСЬЯНАЎ Васіль Арцёмавіч, н. у 1928, расстраляны ў 1944 у в. Сяргейкі.

КАШЧЭЕЎ Мікалай Данілавіч, н. у 1918, камандзір партызанскага атрада Сенненскай брыгады, загінуў у сакавіку 1944, быў пахаваны ў в. Канстанцінаўка Чашніцкага р-на, у 1962 перазахаваны на брацкіх могілках.

МІЗАЎЦОЎ Аркадзь Сямёнавіч, партызан, загінуў 19.12.1943, пахаваны ў в. Сяргейкі.

МІЗАЎЦОЎ Валянцін Якаўлевіч, н. у 1916, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 15.6.1944.

СІНЯКОЎ Мікалай Фаміч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 10.3.1944 пры разгроме паліцэйскага гарнізона ў в. Ладзікава.

ВЁСКА УЗДОРНІКІ

ІВАНОЎСКІ Яўген Ігнатавіч, партызан, прапаў без вестак.

МАСЮТА Усцін Фёдаравіч, партызанскі сувязны, расстраляны ў Сянне.

ПАНУШКІН Аляксандр Антонавіч, н. у 1924, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА УЛЬЯНАВІЧЫ

БЛАШКОЎ Віталь Сямёнавіч, н. у 1920, партызан, загінуў у жніўні 1942, пахаваны ў Сянне.

ГАНЧАРОЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1925, партызан брыгады Кірылава, 16.6.1942 прапаў без вестак.

ДОЛЬСКІ Міхаіл Аляксеевіч, расстраляны 22.17.1942 у Сянне.

КАВАЛЕНКА Мікіта Фёдаравіч, н. у 1990, партызан, 24.6.1944 прапаў без вестак.

КАСЦЯНКА Фёдар Рыгоравіч, партызан, 20.6.1944 прапаў без вестак.

ЛУГАЎЦОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1930, партызан, загінуў у в. Слабада Мінскай вобл.

СКАПА Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1922, расстраляны 22.12.1942 у Сянне за сувязь з партызанамі.

ТАМАШЭЎСКІ Яўген Паўлавіч, партызан, загінуў.

ФІЛІМОНЕНКА Марыя Міхайлаўна, партызанка Сенненскай брыгады, 22.6.1944 прапала без вестак.

ЧАРТКОВА Марыя Данілаўна, н. у 1921, загінула ў 1942 у Ленінградзе.

ЧАРТКОЎ Сямён Адамавіч, н. у 1925, партызан, загінуў 27.11.1943, пахаваны ў в. Маргойцы.

ЧАРТКОЎ Уладзімір Аўрамавіч, н. у 1920, расстраляны восенню 1941 у Сянне за захоўванне кулямёта.

ВЁСКА ФЕДЭРАТЫЎНАЯ (ТОРБІНКА-2)

ВЕРАНЁЎ Сяргей Іванавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

КРАЎЧАНКА Аляксей Сямёнавіч, партызан Сенненскай брыгады, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ШАЛУХІ

ЛАТЫШАЎ Сцяпан Пракопавіч, н. у 1905, партызан Сенненскай брыгады, загінуў у 1943.

ШАЛУХА Валянціна Нічыпараўна, вывезена ў Германію, прапала без вестак.

ШАЛУХА Клаўдзія Раманаўна, вывезена ў Германію, прапала без вестак.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АСТРОЎШЧЫНА

БЯЛЯЕЎ Тарас Іванавіч, *расстраляны* ў в. Буйнічкава за сувязь з партызанамі.

НАСЕЧАНКА Міхаіл Абакумавіч, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА БЕЛАЯ ЛІПА

БАРЭЙЧАНКА Андрэй Германавіч, начальнік штаба партызанскай брыгады імя Фрунзе, загінуў 11.12.1944.

ЧУБІКАВА Марыя Архіпаўна, медсястра брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапала без вестак.

ВЁСКА БЕСЦВІНА

ГАЛЫНЯ Аляксей Навумавіч, н. у 1922, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ДОКТАРАЎ Мікалай Савельевіч, н. у 1924, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

КІРСАНЕНКА Емяльян Трафімавіч, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

МАЗУР Валянцін Мікалаевіч, партызан, загінуў 14.2.1944, пахаваны ў в. Рачныя Докшыцкага р-на.

ПРУСАЎ Уладзімір Навумавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 5.5.1944.

СТАЦЭВІЧ Антаніна Антонаўна, н. у 1923, партызанская медсястра, 21.6.1944 прапала без вестак.

ТРУСАЎ Аркадзь Сідаравіч, партызан, загінуў 6.5.1944, пахаваны ў в. Глінкі Ушацкага р-на.

ВЁСКА ВОЙЛЕВА

ГАНЧАРОЎ Анатоль Фядосавіч, н. у 1924, партызан, 17.6.1944 прапаў без вестак.

ДРАЗДОЎ Аляксей Анісімавіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

НОВІКАЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШУРМЯЛЁЎ Канстанцін Аўрамавіч, н. у 1922, партызан брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ШУРМЯЛЁЎ Міхаіл Захаравіч, н. у 1923, партызан, 16.6.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ГОРНЫЯ ХОДЦЫ

ПАРАХОНЬКА Пётр Іванавіч, н. у 1923, партызан, загінуў ва Ушацкім р-не.

ВЁСКА ДАБРАПОЛЛЕ (ЖАБІНА)

АНАНЕНКА Андрэй Макаравіч, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», загінуў 15.8.1942.

АНАНЕНКА Галіна Уласаўна, н. у 1920, партызанка, 3.5.1944 прапала без вестак.

АНАНЕНКА Марыя Уласаўна, н. у 1919, партызанка брыгады Кірылава, 21.6.1944 прапала без вестак.

ВЁСКА ЗААЗЕР'Е

БЕРАШЭВІЧ Наталля Сцяпанаўна, н. у 1925, партызанка 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, 25.5.1944 прапала без вестак.

ВЁСКА ЗАПРУДДЗЕ

СТАЛЬМАКОЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1923, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА КАРПАВІЧЫ

КАРПАЎ Пётр Мацвеевіч, н. у 1926, партызан брыгады Кірылава, загінуў 28.2.1944, пахаваны ў в. Замошша.

ПАРАЗЕНКА Павел Лук'янавіч, партызан брыгады Кірылава, загінуў 28. 2.1944, пахаваны ў в. Замошша.

ВЁСКА ЛАДЫНЕЦ

ГАРБАЧОЎ Іван Васільевіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛІПНА

БАГДАНОВІЧ Зінаіда Андрэеўна.

БАГДАНОВІЧ Луцыя Апанасаўна.

БАГДАНОВІЧ Настасся Сільвестраўна.

БАГДАНОВІЧ Ніна Андрэеўна.

БАГДАНОВІЧ Сяргей Андрэевіч.

БАГДАНОВІЧ Соф'я Дзянісаўна.

ВЛАДЫЧАНСКІ Іван Міхайлавіч.

КАВАЛЁЎ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», 11.5.1944 прапаў без вестак.

ЛАТЫШАЎ Віктар Антонавіч, н. у 1925, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

МАЛАДОЎСКІ Іван Якаўлевіч.

МАЛАДОЎСКІ Рыгор Паўлавіч, н. у 1921, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», 9.5.1944 прапаў без вестак.

М. А. Дадзеркін.

І. М. Пагуляй.

МАЛАДОЎСКІ Якаў Тарасавіч.

ПАРАЖЫНСКІ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1924, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», 11.5.1944 прапаў без вестак.

ПАРАЖЫНСКІ Фядот Сяргеевіч.

ПІШЧАКОВА Марыя Мінаўна.

ПІШЧАКОВА Сільвестра Міхайлаўна.

ФАНАБЕР Герасім Апанасавіч.

ХІЖАНКОВА Фядора Васільеўна.

ХІЖАНКОЎ Дзяніс Рыгоравіч.

ХІЖАНКОЎ Уладзімір Дзянісавіч.

ЧАРКОЎСКІ Мікалай Восіпавіч, н. у 1920, партызан, загінуў 2.5.1944, пахаваны ў в. Кублічы Ушацкага р-на.

ВЁСКА МАШЧОНЫ

БАРСУКОЎ Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 20.5.1944, пахаваны ў в. Селішча былога Пліскага р-на Віцебскай вобл.

ПАЛЯШЧУК Рыгор Цімафеевіч, н. у 1923, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА МЕЛЕХАВА

БАРДЗЮКОЎ Канстанцін Апанасавіч, н. у 1922, партызан, 2.5.1944 прапаў без вестак.

БАРДЗЮКОЎ Уладзімір Барысавіч, н. у 1926, партызан брыгады «Аляксея», 4.5.1944 прапаў без вестак.

СОЧНЕЎ Мікалай Лаўрэнавіч, н. у 1922, партызан брыгады «Аляксея», прапаў без вестак.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ДАДЗЕРКІН Міхаіл Апанасавіч, партызан, прапаў без вестак.

КАВАЛЕЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1916, партызан, прапаў без вестак.

КУЗНЯЦОЎ Уладзімір Рыгоравіч, партызан брыгады «Аляксея», 3.5.1944 прапаў без вестак.

ЛЕБЕДЗЕЎ Іван Еўдакімавіч, партызан, 3.5.1944 прапаў без вестак.

ПАРАЖЫНСКІ Максім Савельевіч, партызан, прапаў без вестак.

ПЛЮШЧЫКАЎ Васіль Цітавіч, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ВЁСКА ПАРШНІ

САЛАЎЁЎ Ілля Ісакавіч, н. у 1924, партызан, загінуў 5.2.1944, пахаваны ў в. Пуханаўка былога Ветрынскага р-на.

ВЁСКА ПЕРАКОПАВА

ЦВЯТКОЎ Міхаіл Ціханавіч, партызан, загінуў 23.1.1944.

ВЁСКА САВУШЫ

ШАРЭНДА Андрэй Мікітавіч, у 1941 забіты за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА СЫЧЫКІ

БАРАШКАЎ Іван Пятровіч, н. у 1924, партызан, 8.6.1944 прапаў без вестак.

ШАЛЯНОК Нічыпар Арцёмавіч, н. у 1900, партызан, загінуў 13.6.1944.

ЮРЭВІЧ Васіль Герасімавіч, н. у 1902, партызан, 4.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ХОДЦЫ

БЕРАШЭВІЧ Марыя Іосіфаўна, партызанка, прапала без вестак.

КОХАН Аляксандр Ігнатавіч, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», 11.5.1944 прапаў без вестак.

МАРГАЎЦОЎ Анатоль Нічыпаравіч, н. у 1925, партызан, загінуў 2.5.1944, пахаваны ў в. Слабада Ушацкага р-на.

МАСКАЛЬКОВА Галіна Дзмітрыеўна, партызанка 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінула ў жніўні 1943.

ПАГУЛЯЙ Іван Міхайлавіч, расстраляны за сувязь з партызанамі.

СТУКАНАЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1912, партызан брыгады «За Савецкую Беларусь», 16.5.1944 прапаў без вестак.

ВЁСКА ШАЦЯНІ

МАКОЎСКІ Уладзімір Дзянісавіч, н. у 1916, партызан, 2.5.1944 прапаў без вестак.

Загінуўшыя ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг. воіны і партызаны — ураджэнцы Сенненшчыны, месца нараджэння якіх дакладна не ўстаноўлена

АЛЕКСІНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БАРЭЙКА Аляксандр Аляксандравіч, рад., 612-ы сп, прапаў без вестак.

БАТУРА Ягор Еўдакімавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАТУРА Якаў Пятровіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ВОЛКАВА Фаіна Пятроўна, партызанка, прапала без вестак.

ДВАРАК Мікалай Дзмітрыевіч, рад., 716-ы сп, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖУРАЎ Сцяпан Прохаравіч, партызан, прапаў без вестак.

ЗАЛЕЦКІ Віктар Іванавіч, рад., 613-ы сп, загінуў 29.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

КУЧАРАЎ Мікалай Сцяпанавіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МАХАНЬКОЎ Апанас Васільевіч, рад., 9.11.1944 загінуў у фашысцкім палоне.

МАХАНЬКОЎ Васіль Піліпавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

МАХАНЬКОЎ Мікалай Фёдаравіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

МУРАШКА Захар Ігнатавіч, рад., 716-ы сп, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАДАБЕД Мікалай Емяльянавіч, партызан, прапаў без вестак.

СІНЯКОЎ Іван Дзянісавіч, рад., 711-ы сп, загінуў 27.7.1944.

ХАДАНОВІЧ Васіль Андрэевіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў у в. Расходнае.

ХАЦЯШОЎ Іван Фёдаравіч, рад., 711-ы сп, прапаў без вестак.

ШУЛЬГІН Аркадзь Цімафеевіч, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

БАГДАНАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БАРАНАЎ Вячаслаў Пятровіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў 25.6.1944.

БАРАНОК Ягор Ціханавіч, н. у 1926, 1119-ы сп, загінуў 8.3.1945, пахаваны на хутары Марты (Латвія).

БЕЛЬСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1926, рад., 875-ы сп, 14.9.1944 прапаў без вестак.

БРОЎКА Іван Міхайлавіч, рад., у верасні 1944 прапаў без вестак.

БРОЎКА Лаўрэн Трафімавіч, н. у 1918, рад., у снежні 1944 прапаў без вестак.

ВАСІЛЕЎСКІ Вячаслаў Пятровіч, н. у 1918, сярж., загінуў 30.3.1943, пахаваны ў в. Петраслаўская Ленінградскай вобл.

ВОРАНАЎ Іван Пятровіч, н. у 1916, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Мікітавіч, рад., у студзені 1944 прапаў без вестак.

ЖУКАЎ Пётр Пятровіч, партызан, загінуў у 1943 у Чашніцкім р-не.

ЗЕЛЯНЯ Палікарп Мікітавіч, н. у 1902, рад., у верасні 1944 прапаў без вестак.

КУРС Піліп Пахомавіч, рад., у верасні 1944 прапаў без вестак.

КУРС Ягор Аляксеевіч, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

МАКАРСКІ Георгій Францавіч, н. у 1919, лейт., у кастрычніку 1941 прапаў без вестак.

МУРАШКЕВІЧ Даніла Парфенавіч, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

СІНКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1923, рад., 2.9.1943 памёр ад ран, пахаваны ў г. Ровенькі Луганскай вобл. (Украіна).

СІНЯКОЎ Васіль Данілавіч, н. у 1910, рад., у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ТЫЛЕЦ Васіль Іванавіч, рад., 700-ы сп, прапаў без вестак.

УНУКЕВІЧ Васіль Васільевіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 8.6.1944.

ХАДЫКА Лявон Пятровіч, партызан, прапаў без вестак.

ХАДЫКА Міхаіл Максімавіч, партызан Сенненскай брыгады, загінуў 5.5.1944.

ЦЕЛЕПНЕЎ Міхаіл Мікалаевіч, партызан, расстраляны ў Літве.

ЮРЭВІЧ Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1902, рад., прапаў без вестак.

ЯРОМЕНКА Дзмітрый Андрэевіч, рад., 226-ы сп, загінуў, пахаваны ў с. Раманішкі (Літва).

КАКОЎЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БАГДАНАВА Ніна Іванаўна, н. у 1926, партызанка, 5.6.1944 прапала без вестак.

БАРЫШОЎ Каліграт Андрэевіч, н. у 1910, рад., у кастрычніку 1944 прапаў без вестак.

БАТОЎСКІ Рыгор Фаміч, н. у 1912, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

БУРАКОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1919, рад., загінуў 7.10.1944.

ВАСІЛЕЎСКІ Станіслаў Антонавіч, партызан 1-й брыгады імя К. С. Заслонава, расстраляны ў лістападзе 1942.

ГРУЗДЗІНСКІ Андрэй Дзям'янавіч, н. у 1900, рад., 5.9.1943 прапаў без вестак.

ЖЫЛКО Міхаіл Міхайлавіч, рад., у маі 1944 прапаў без вестак.

ЖЭЖАР Аляксей Яфімавіч, н. у 1921, лейт., прапаў без вестак.

ЗАЦЮПА Іван Сцяпанавіч, н. у 1921, партызан, загінуў 20.4.1943, пахаваны ў в. Барок.

КАТКОЎСКІ Уладзімір Антонавіч, рад., загінуў 17.3.1944.

КУЛІК Павел Ігнатавіч, н. у 1922, мал. лейт., 304-ы знішчальны Чаркасаўскі дывізіён, 12.6.1944 прапаў без вестак.

КУШЛЕВІЧ Сямён Аляксандравіч, н. у 1918, рад., у снежні 1941 прапаў без вестак.

МЕРНІЦА Васіль Іванавіч, н. у 1919, рад., 437-ы ап, загінуў 22.7.1941.

МІРАНОВІЧ Ягор Фёдаравіч, гв. рад., 169-ы гв сп, 19.9.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Будвеце (Літва).

МУРАШКЕВІЧ Якаў Цімафеевіч, партызан Багушэўскай брыгады, загінуў.

ПАРОЎ Ілля Панцялеевіч, н. у 1925, рад., у ліпені 1944 прапаў без вестак.

ПАСКАННЫ Кузьма Міхайлавіч, н. у 1914, сярж., 237-ы гаўбічны ап, загінуў 6.10.1941.

ПАШЧАНКА Ахрэм Архіпавіч, н. у 1918, старш., загінуў 24.12.1942, пахаваны ў с. Папоў Валгаградскай вобл.

ПЯТРОЎ Панцялей Андрэевіч, н. у 1899, рад., загінуў 24.4.1942.

РУСАКОЎ Герман Агеевіч, н. у 1896, рад., 25.8.1942 прапаў без вестак.

РЫПІНСКІ Міхаіл Макаравіч, рад., у маі 1943 памёр ад хваробы.

САДОЎНІЧ Кандрат Сцяпанавіч, н. у 1914, рад., загінуў 1.10.1942.

СОКАЛАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1918, рад., 20.9.1944 памёр ад ран, пахаваны ў с. Нейманшас Іонішкскага р-на (Літва).

СУДЗІЛОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1905, мал. лейт., 345-ы сп, у 1943 прапаў без вестак.

ХОДАС Васіль Іванавіч, мал. сярж., 61-ы сапёрны батальён 44-й сд, загінуў 14.9.1941.

ЦЫВА Лявон Аксёнавіч, н. у 1897, рад., 21.10.1942 прапаў без вестак.

ЦЯРЭНЯ Аляксей Іванавіч, н. у 1917, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 20.6.1944.

ШАНДРЫК Аляксандр Анісімавіч, ст. сярж., 1.4.1944 прапаў без вестак.

ШАРАЙ Міхаіл Аўдзеевіч, рад., 233-і сп, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШАРАЙ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1923, рад., 7.12.1944 прапаў без вестак.

ШАРАЙ Цярэнцій Дзмітрыевіч, н. у 1898, рад., 23.2.1942 прапаў без вестак.

ШАСТАКОЎ Мікалай Андрэевіч, рад., 25.10.1944 памёр ад ран.

НЯМОЙТАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АЛЬХОЎСКІ Аляксей Міхайлавіч, партызан, прапаў без вестак.

БАКУНОЎ Максім Якаўлевіч, н. у 1915, рад., у снежні 1944 прапаў без вестак.

БАРАНОЎСКІ Віктар Сцяпанавіч, партызан, 22.6.1944 прапаў без вестак.

БЯРОЗКА Леанід Міхайлавіч, партызан брыгады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

ВОРАНАЎ Яфрэм Пятровіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

ДУБАВЕЦ Андрэй Раманавіч, кап., 87-ы ап, загінуў 20.4.1945.

КАРЖЭЎСКІ Дзям'ян Лук'янавіч, н. у 1902, рад., 13.8.1945 памёр ад ран, пахаваны ў г. Катовіцэ (Польшча).

КРАСОЎСКІ Адам Вячаслававіч, н. у 1917, рад., 785-ы сп 144-й Віленскай сд, 4.11.1944 памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

МАХАНЬКОЎ Віктар Данілавіч, рад., 716-ы сп, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

МЯЛЕШКА Павел Макаравіч, партызан, прапаў без вестак.

НЯФЁДАЎ Іван Мікітавіч, н. у 1893, гв. рад., 49-ы гв. сп 16-й гв. сд, загінуў 29.6.1944, пахаваны ў в. Мяцеліца Алітускага р-на (Літва).

ПАД'ЕЛЕЦ Андрэй Федасеевіч, н. у 1902, рад., 294-ы сп 184-й Духаўшчынскай сд, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Блюбы (Літва).

РАДКЕВІЧ Рыгор Іосіфавіч, н. у 1914, партызан, загінуў 21.6.1944.

РАКАЎ Міхаіл Лявонавіч, рад., 79-ы сп, загінуў 4.3.1945, пахаваны ля н. п. Вельбрандава (Польшча).

СЦЕШЫН Аляксей Васільевіч, н. у 1902, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ХРАМЧАНКА Дзмітрый Іванавіч, н. у 1926, партызан, 21.6.1944 прапаў без вестак.

ЦІХАНАЎ Кузьма Пятровіч, н. у 1916, рад., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЮРАНАЎ Васіль Кірылавіч, н. у 1915, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

ЮРАНАЎ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1910, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

РАСНЕНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АНІКЕВІЧ Аляксей Патапавіч, н. у 1922, партызан, загінуў 5.5.1944, пахаваны ў в. Кублічы Ушацкага р-на.

АНІКЕВІЧ Канстанцін Рыгоравіч, партызан брыгады Кірылава, 26.6.1944 прапаў без вестак.

ВІЗНЕР Аляксей Генадзьевіч, рад., прапаў без вестак.

ЕРМАШКЕВІЧ Міхаіл Ілліч, партызан, прапаў без вестак.

ЗЯЛЮДКІН Антон Ягоравіч, рад., 16.4.1945 памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

КАЗЛОЎ Сцяпан Іванавіч, рад., загінуў 9.9.1943, пахаваны на хутары Бугальна Славянска-га р-на Данецкай вобл. (Украіна).

КАВАЛЕЎСКІ Марк Трафімавіч, мал. паліт-рук, загінуў у ліпені 1941.

КАРАЛЁЎ Пётр Венядзіктавіч, партызан, пра-паў без вестак.

МАСАЛОВІЧ Казімір Фёдаравіч, яфр., загі-нуў 1.10.1944, пахаваны ў г. Добеле (Латвія).

СТУПАНЕВІЧ Пётр Аляксеевіч, рад., 184-я сд, прапаў без вестак.

СЦЕФАНОВІЧ Сцяпан Аляксандравіч, парты-зан, прапаў без вестак.

ХАДЫКА Дзмітрый Сідаравіч, партызан, пра-паў без вестак.

СТУДЗЁНКАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

БАЛАБЕШКА Фёдар Дарафеевіч, рад., 326-ы сп, загінуў 30.1.1945, пахаваны на хутары Фельшэн-цёбёржон (Венгрыя).

БЯРОЗКА Ігнат Апанасавіч, партызан брыга-ды Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

БЯРОЗКА Пётр Апанасавіч, партызан брыга-ды Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак ля возера Палік.

ВЫСОЦКІ Канстанцін Нічыпаравіч, рад., 854-ы сп, загінуў 10.8.1944, пахаваны ў в. Кароля (Літва).

ГАРНАК Міхаіл Іванавіч, партызан, прапаў без вестак.

ГРАЧЫХА Фёдар Усцінавіч, ст. сярж., 10.2.1945 памёр ад ран, пахаваны на мысе Дзіжгранз-да (Латвія).

ІВАНОЎ Васіль Андрэевіч, рад., загінуў 25.6.1941.

КАМЛЮК Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1912, мал. лейт., у кастрычніку 1941 прапаў без вестак.

КАНАШЭНКА Кірыла Паўлавіч, партызан, за-гінуў.

КАПТУР Уладзімір Рыгоравіч, рад., 238-ы сп, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў г. Бауска (Латвія).

КРУПСКІ Фёдар Міхайлавіч, сярж., 1217-ы сп, загінуў 20.10.1944, пахаваны ў г. Нікель Мур-манскай вобл. (Расія).

ЛАНІН Мікалай Аляксандравіч, н. у 1925, рад., загінуў 11.7.1944.

ЛЯЎКО Аляксандр Верамеевіч, рад., загінуў.

ЛЯЎКО Дзмітрый Макаравіч, партызан, загі-нуў 23.4.1944 ля в. Леснікова.

МУРАШКА Рыгор Андрэевіч, рад., у верасні 1944 прапаў без вестак.

МЯЦЕЛІЦА Максім Фаміч, рад., 491-ы сп, за-гінуў 3.9.1944, пахаваны ў в. Шарвінікішкі (Літва).

ПАГАРЭЛЬСКІ Андрэй Сцяпанавіч, партызан, загінуў.

ПАГУЛЯЙ Васіль Якаўлевіч, партызан, загі-нуў 9.4.1944 пры абароне в. Пурплева.

ПРЫСТАЎКА Іван Ягоравіч, рад., 357-ы сп, загінуў 24.1.1945, пахаваны ў г. Прыекуле (Латвія).

РАБУШКА Захар Пракопавіч, н. у 1908, рад., 18.10.1944 памёр ад ран, пахаваны ў Літве.

РАБУШКА Іван Майсеевіч, 785-ы сп, 27.10.1944 прапаў без вестак.

САЛАЎЁЎ Мікалай Сцяпанавіч, рад., 716-ы сп, загінуў 18.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

САПЯЖЫНСКІ Канстанцін Фёдаравіч, рад., 291-ы сп, загінуў.

СКАКУН Пётр Антонавіч, н. у 1916, рад., 20.7.1941 прапаў без вестак.

ФЯДОРЧАНКА Аляксей Васільевіч, парты-зан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, загінуў 8.6.1944.

ШАСТОЎСКІ Андрэй Ермалаевіч, гв. рад., 143-ы гв. сп, загінуў 13.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ШАФРАНСКІ Піліп Сямёнавіч, н. у 1922, партызан брыгады Кірылава, 14.3.1944 забіты ў в. Ракіты.

ШЫТОЎСКІ Андрэй Ермалаевіч, гв. рад., 143-і гв. сп, загінуў.

УЛЬЯНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БУДНІК Аляксей Рыгоравіч, н. у 1913, гв. яфр., 30.4.1944 прапаў без вестак.

ЗЕЛЯНЯ Васіль Фёдаравіч, н. у 1925, рад., 144-я армейская штрафная рота 159-й сд, загінуў 1.9.1944, пахаваны ў в. Валі (Літва).

ЖЫЦЕЛЬЗЕЙФ Товель Вульфавіч, н. у 1909, кап., загінуў 23.9.1944.

КОРСАК Яўген Кірылавіч, н. у 1922, сярж., 1229-ы сп 371-й сд, загінуў 5.12.1941.

КУХТА Іван Гаўрылавіч, н. у 1902, рад., 4-я артдывізія прарыву рэзерва Галоўнага камандаван-ня, загінуў 24.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МІЗАЎЦОЎ Сямён Аркадзьевіч, партызан, за-гінуў.

МЫШЛЯНКОЎ Іван Мікітавіч, н. у 1913, партызан, у маі 1944 прапаў без вестак.

НОВІКАВА Вольга Іванаўна, н. у 1927, парты-занка, 13.7.1944 памерла ад ран, пахавана ў Оршы.

ПАНУШКІН Міхаіл Якаўлевіч, партызан бры-гады Кірылава, 22.6.1944 прапаў без вестак.

СКАКУН Яфім Андрэевіч, н. у 1908, сярж., 18-ы асобны матарызаваны агнямётны батальён, за-гінуў 22.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФІТКЕВІЧ Аляксандр Захаравіч, н. у 1909, гв. ст. лейт., 88-я гв. сд 28-га гв. ск, загінуў 13.5.1944, пахаваны ў с. Пугачэнь Цірaспальскага р-на (Мал-дова).

РАЙДУДЗІН Цімафей Арцёмавіч, памочнік камандзіра партызанскага атрада па разведцы Сен-ненскай брыгады, 16.6.1944 прапаў без вестак.

ШАРПІЛА Ягор Міхайлавіч, н. у 1913, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

ХОДЦАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

АБЛЯЦОЎ Іван Васільевіч, ст. лейт., загінуў у 1941.

АНІКІЕВІЧ Уладзімір Антонавіч, партызан 2-й брыгады імя К. С. Заслонава, прапаў без вестак.

АНЦІПЕНКА Павел Антонавіч, н. у 1906, рад., 6.8.1944 прапаў без вестак.

АСТРОЎСКІ Сямён Мікітавіч, партызан Сенненскай брыгады, прапаў без вестак.

БАРАНОК Андрэй Мікітавіч, рад., 711-ы сп, прапаў без вестак.

БЫКАЎ Якаў Цімафеевіч, н. у 1905, рад., загінуў 28.12.1942, пахаваны ў г. Шчыгры Смаленскай вобл. (Расія).

ВАЛЮШКІН Фёдар Андрэевіч, партызан Сенненскай брыгады, у чэрвені 1944 прапаў без вестак.

ВЯРБІЦКІ Міхаіл Іванавіч, н. у 1925, рад., 732-і сп 235-й сд, 15.9.1944 памёр ад ран, пахаваны ў н. п. Губены Баўскага р-на (Латвія).

ГАНЧАРОЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1926, рад., 42-я сд, загінуў 19.3.1945.

ДАДЗЕРКІН Фёдар Сямёнавіч, гв. сярж., прапаў без вестак.

КАВАЛЕЎСКІ Аляксей Андрэевіч, мал. сярж., 1.3.1945 памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

КАВАЛЕЎСКІ Ціхан Карнеевіч, рад., 13.9.1944 памёр ад ран, пахаваны ў в. Ліплаты (Літва).

КАЗЛОЎ Пётр Ерамеевіч, н. у 1897, 29.8.1943 прапаў без вестак.

КІШКОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, рад., 233-і сп, загінуў 9.10.1944, пахаваны ў в. Бэдзе (Літва).

КОРАНЕЎ Леанід Аляксандравіч, рад., прапаў без вестак.

КУЗНЯЦОЎ Пётр Яўсеевіч, н. у 1925, партызан брыгады «Аляксея», 2.5.1943 прапаў без вестак.

ЛАТЫШАЎ Георгій Іваиавіч, н. у 1921, рад., 104-ы ап, загінуў 6.8.1941.

МАРГАЎЦОЎ Іван Васільевіч, н. у 1919, 96-ы ап 90-й сд, 26.6.1941 прапаў без вестак ля н. п. Іаніш-кі-Елгава (Латвія).

МАСКАЛЬКОЎ Канстанцін Мікітавіч, рад., у жніўні 1941 прапаў без вестак.

ПЯТРОЎСКІ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1922, партызан, загінуў 27.10.1943, пахаваны ў в. Шахаўшчына Бешанковіцкага р-на.

СІДОРСКІ Якаў Самсонавіч, н. у 1911, ст. лейт., 167-ы знішчальны процітанкавы дывізіён 65-й сд, загінуў 15.2.1942, пахаваны ў саўгасе «Чырвоны ўдарнік» Наўгародскага р-на Наўгародскай вобл. (Расія).

СІМАНОВІЧ Іван Піліпавіч, рад., 11.10.1941 памёр ад ран, пахаваны на Піскароўскіх могілках у Санкт-Пецярбургу.

СІМАНОВІЧ Марк Якаўлевіч, н. у 1900, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

СМІРНОЎ Лазар Зіноўевіч, н. у 1919, рад., у чэрвені 1941 прапаў без вестак.

СМІРНОЎ Філат Зіноўевіч, н. у 1915, у чэрвені 1941 прапаў без вестак.

СОКАЛАЎ Мацвей Сідаравіч, н. у 1920, яфр., загінуў 4.8.1943, пахаваны ў в. Арбузава Ленінградскай вобл.

СОЧНЕЎ Іван Андрэевіч, рад., загінуў 18.10.1944.

СОЧНЕЎ Якаў Цімафеевіч, н. у 1913, рад., загінуў 28.1.1942, пахаваны ў Санкт-Пецярбургу (Расія).

ХАЦЕЦКІ Міхаіл Анісімавіч, н. у 1924, партызан, 6.5.1944 прапаў без вестак.

ЦІХАНАЎ Сяргей Данілавіч, н. у 1920, рад., 3-і паветрана-дэсантны корпус, загінуў 8.8.1941, пахаваны ў в. Чырвоны Тракцір Кіеўскага р-на (Украіна).

ШАРАПАВІЧ Іван Гаўрылавіч, н. у 1915, кап., батарэя 120-мм мінамётаў 173-га сп 90-й сд, загінуў 4.8.1943, пахаваны на левым беразе р. Нява, за 2 км на захад ад 8-й ГЭС Ленінградскай вобл. (Расія).

ШАРЭНДА Анатоль Ягоравіч, н. у 1919, лейт., 262-гі сп 87-й сд, загінуў 27.11.1943, пахаваны ў с. Падкалінаўка Нікалаеўскай вобл. (Украіна).

ШАРЭНДА Міхаіл Маркіянавіч, н. у 1921, рад., у жніўні 1944 прапаў без вестак.

ШАФРАНСКІ Цімафей Васільевіч, рад., у кастрычніку 1944 прапаў без вестак.

Спісы склаў І. Е. Лазука.

Мірныя жыхары яўрэйскай нацыянальнасці — ураджэнцы Сенненшчыны, расстраляныя фашыстамі 30 і 31 снежня 1941 г. і пахаваныя каля вёскі Казлоўка

Нямецка-фашысцкія акупанты, захапіўшы Сянно, адразу выдзелілі яўрэйскае насельніцтва, пазначыўшы яго жоўтымі адзнакамі на адзенні. Гета было створана ў хуткім часе на тагачаснай вуліцы Варашылава (Галынка). Яўрэяў ахоўвалі паліцаі, ганялі іх на работу. Па сведчанні відавочцаў, над яўрэямі жорстка здзекваліся, марылі голадам, збівалі. 16.10.1941 г. фашысты расстралялі 12 чалавек, імёны якіх невядомы, 27 лістапада — яшчэ 7 чалавек. 31.12.1941 г. усіх яўрэяў з гета пагналі ў напрамку в. Казлоўка, дзе, недалёка ад Сянно, былі загадзя выкапаны ямы. Вязняў гета жывымі заганялі ў гэтыя ямы, прымушалі класціся і стралялі. Расстрэл працягваўся з 8 да 14 гадзін. Забівалі ўсіх: і дарослых, і дзяцей, мужчын, жанчын, старых. Потым фашысты разгарнулі паляванне на дзяцей ад змешаных шлюбаў. Іх таксама забівалі. У акце Надзвычайнай камісіі па расследаванні злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў адзначана, што там, ля вёскі Казлоўка, было знішчана 965 яўрэяў.

У Багушэўску, як сцвярджаюць факты, выкладзеныя ў акце Надзвычайнай камісіі, гета не было. 5.9.1941 г. немцы па-зверску забілі 70 яўрэяў і рускіх. Сярод расстраляных было 10 немаўлят.

Вечная памяць бязвінным ахвярам!

АГАРОДНІК (Вульф, Белта).

АЎСІШЧАР (Вульф, Ента, іх сын Абрам, яго жонка і 2-е дзяцей).

АЎСІШЧАР (Гірша, Фрыма, Арон).

БАМШІТЭЙН (Залман, Мерка, 5 дзяцей).

БАМШТЭЙН (Хана, Ніна, 3-е дзяцей).

БАРБІН (Ісак, яго жонка Сара, 2 сыны, 2-е дачкі).

БЕЛЕНЬКІЯ (Абрам Ісакавіч, яго жонка Марыя, дзеці Сіва, Ацка, Элі).

БЕРШЫК (Арон, Ада, Ерухім).

БРАЎДО (Міхаіл, 2-е дзяцей).

БРАЎДО (сям'я з 6-і чалавек).

БУЛІСКІЯ (Золман, Бася).

БУЯНСКІЯ (Абель Абрамавіч, Буня, Люся, Роха, Хірмет).

БЯЛЯНСКІЯ (Ерухім, Бэля, Талька, Роха, Люся, Міша).

ВІГДЭРГАУЗ (Вульф, Файна і яшчэ 1 чалавек).

ВІКМАН (Залман, яго жонка і дачка).

ВІРБУТ Тамара.

ВЯРЦІНСКІ Мікалай.

ГАКМАШ (Абрам Хаймавіч, Фіра Залманаўна).

ГАКМАШ (Вульф, Бася, Берта, Лейзер).

ГАКМАШ (Зіська, Іпаліт).

ГАЛКІН (Давід, Сіма).

ГАЛКІН (Давід, Рыва).

ГАЛКІН Дзмітрый.

ГАМАНЬКОЎ Антон.

ГАРАДЗЕЦКІ Анісім.

ГОЛДЗЕНАЎ (Рыва і яшчэ 4 чалавекі).

ГРЫМСАН (Барыс, Ева і 3-е іх дзяцей).

ГУАСІШАР (Мясока, Мая).

ГУРВІЧ (бацька, маці, сын, дачка).

ГУРЭВІЧ (Нука, Фаня, Іда).

ГУРЭВІЧ (Мэндэль, Сіві).

ГУРЭВІЧ (Люба, Іза, Эля, Оля).

ГУРЭВІЧ Пейцік.

ГУТЭРМАН (Зяма, Роза).

ГУТЭРМАН (Залман, яго жонка, дачка, 2 жанчыны, дзіця).

ДАПІНЫ (Самуіл, Ніна, іх сын і дачка, Эль, Сара).

ДВОРКІНЫ (Нохан, Рыва, Мендаль, Роза).

ДОБКІНЫ (муж, жонка, іх сын).

ДРАБІНЫ (Гірша, Ася).

ДРАБКІНЫ (Казімір, яго жонка).

ДРАБКІНЫ (Хаім, Рыва, Ісак, Кізір).

ЗАБРОЎСКІЯ (муж, жонка, дачка).

ЗАЙЦАВЫ (Іосіф, жонка).

ЗАХАРАВЫ (Янка, Ніна).

ЗАЙЧЫК (Соня і яшчэ 3 чалавекі).

ЗЕЙФ (бацька, маці і 3-е дзяцей).

ЗІНГЕР (маці і дачка).

ЗІНГЕР (Якаў, яго жонка і 3 сыны).

КАГАН (Мера, Фейга-Брайна).

КАМІНСКІЯ (Ізраіль, Роза).

КАМІНСКІЯ (Лейвік, Дзіна, Саламон, Лея-Гінза).

КАМІНСКІЯ (Самуіл, Дора).

КАПУТКІНЫ (Нэма, яго жонка, дочка і сын).

КАПУТКІНЫ (Лейба, Лея, Хоця, Шлёма).

КАРКЛІНЫ (4 чалавекі).

КІСІНЫ (муж і жонка).

КЛАЗ (Куся, Міхаіл, Бася Міхайлаўна, Бася Рыхораўна).

КЛАЗ (Сендзер, яго жонка і 2-е ўнукаў).

КЛЕПЕР (муж і жонка).

КОКІНЫ (Рахіль, Валера, Рая, Мая).

КОРКІНА Хая.

КРЭНДЗЕЛЕВЫ (муж, жонка, 2 сыны).

КРЭНДЗЕЛЕВЫ (Ерухта, Сара).

КУРСОН (Віктар, яго сын Элік, дачка Аля).

ЛАЗІНСКІЯ (Вета, Ноя).

ЛЕВІНЫ (Хален, Зіся, Зося).

ЛЕВІНЫ (Іцка, Проха).

ЛЕВІНЫ (Сіма, Мендзель).

ЛЕВІНЫ (Ірухман, Берта).

ЛЕВІТ (Ізраіль, Соф'я, Міша, Маня).

ЛЕЙТМАН (Анкермер, Герыя, Эстра, Мейлік, Лёва).

ЛЕЙТМАН (Элька, Зіся).

ЛЕПНЕР (Лія-Раша і 3-е дзяцей).

ЛЕЎНІ (Вайха, Броха).

ЛІЎШЫЦ (Шэпа, Зера, Ніна, Залман, Шэра і яшчэ 3 чалавекі).

ЛІЎШЫЦ (Эстэр, Гірша).

ЛІЎШЫЦ (Залман, Рахіль).

ЛІЎШЫЦ (Хацкель, Марголя-Эстэр).

ЛОЗІНСОМ (Арон, Хая, Берта, Барыс).

ЛУКОМСКІ (Евель, Сара).

МАРЦІНОЎСКАЯ Фрыда.

МАТЛІНЫ (Броха, Халман, Залман).

МЕЛЬЦЫНЫ (Давід Заўлеевіч, Сцера, Міша, Айзік, Марыя і яшчэ 10 чалавек).

МЕЛЬЦЫНЫ (Давід Майсеевіч, Шэра, Нана).

МЕЛЬЦЫНЫ (Майсей, жонка, дачка).

МЕЛЬЦЫНЫ (Мейлах, жонка, Айзік, сын, дачка).

МЕРСАН (Сімон, Клара, Давід, Іван, дзіця).

МЕРКІЛЫ (Лідзія і яшчэ 2 чалавекі).

МШУРА (Цыва, Фрыда, Ліза, Грыша, Іда, Броня, Міша).

НІДЭРГАЎХ (бацька, маці, сын).

НІСХІЗАЎ Залман.

НІШЫМБАЎМ (Вульф, Сара, Мэндэль, Хая, Сіма).

НОВІКАВА Рахіль.

ПАЙКІН Хірмат.

ПАТАШОВЫ (Вульф, Ніся, дзеці — Цыпа, Геня, Бася, Гіта, Сора).

ПАТАШОВЫ (Ной, Поля).

ПРАКАПОВІЧ (Залман, Роза, Моўша).

ПУСТЫНСКІЯ (Ітка, Рыва).

ШШЫГОЦКІЯ (маці і сын).
РАЗБУШ (Зэлік Хаймавіч, Ханя).
РАКАЎ Савелій Пятровіч.
РУДЗЕР (Навум з жонкай і дачкой Соняй).
РЫЖЫК Рыгор.
РЫШЫК (Зема, Сара, Бася, Люба).
РЫШЫК (Соя, Бася, Факіль, Жэня, Міша).
СВЕЧКІНЫ (Хаім, Бася).
СВОЙСКІЯ (Самуіл, яго жонка Люба, дочкі Вера і Надзя, сын Барыс).
СЕНЕНЫ (Міхаіл, Роза, дачка).
СІРОТКІНЫ (Хаім, Роза, іх сын).
СКАПА Уладзімір.
СКОБЛА Роза.
СОН (бацька, маці, 3-е дзяцей, Роза).
СТОПАК (Хаім, Рыва, Люба).
ТАШЫГЕР (Ізраіль, Іда).
ТРАЙПІНЫ (Залман, яго жонка і 2-е дзяцей).
ТАСШІЧАРЫ (Янкель, Голда).
ФАЛЬЦЕНСОН (Ізраіль, Рухіма).
ФРАНСШГЕНЬ (Еранім, Роза, Бэла).
ФРЫДМАН (Іярол, Бася).
ФРЫДМАН (Лейба, Лея, Цыпа).
ФРЫДМАН (Леў, яго жонка і дачка).
ФРЭЙЗЕНГЕР Поля.
ХАЙХА (Хая, Залман).
ХАЎКІНЫ (Ева, яе дзеці Барыс, Ася).
ХАЦКІНЫ (Барыс, Ева, Фіра).
ХЕЙФЕЦ (Давыд, яго жонка і 2 дачкі).
ХЕЙФЕЦ (Файтл, Вульф, Арон, Віхна).
ХЕЙФЕЦ (Цодзік, яго жонка, 2-е дзяцей, Роза).
ХЕЙФЕЦ (Самсон, Гінда, Муся, Лейба, Мата, Рыва, Гена, Эйра).
ХЕЙФЕЦ (Леся, Айзерон Лазаравіч, Сіма Айзераўна, Екта, Вільсон).
ХЕЙФЕЦ (Іва, Фаля, Броня, Дзіма, Абрам).
ХЕЙФЕЦ (Саламон, Гінда, Моця).
ХРАНУНАВЫ (Залман, Гінда).
ХРАПУНОВЫ (Ісак, Рахіль).
ХРЫДМАШ (Залман, Хея, Соня).
ЧАРНЯК (Арон і яго 2 дачкі).
ШМІТ (Берл, яго жонка і 4 дзяцей).
ШМІТ (Пінхас, яго жонка і 2-е дзяцей).
ШМІТ (Ханкель і яго жонка).
ШМІТ (Рыма, Сара, Іда).
ШМІТ (Пілька, Зэльда).
ШМІТ Нотэ.
ШУБКА Максім Аляксандравіч.
ШУЛЬМАН (Кіра, Дзіма, яе сын і 2 дачкі).
ШУЛЬМАН (Іярон, Сіма).
ЭСКІНЫ (Хайка, Іцка).
ЭЦІНЫ (3 чалавекі).
ЯЗГУР (Шама, Фата).
Імёны астатніх невядомы.

Жыхары яўрэйскай нацыянальнасці, загінуўшыя ў Багушэўску

Па ўспамінах Р. Б. Сарочкінай

БЛЯХМАН (жанчына).
ШКОЛЬНІК (мужчына).
СЯМ'Я ГЛЕЗІНЫХ (Гіта, яе сястра, брат, муж).

1945

ДА НАШЫХ ДЗЁН

ГАДЫ АДНАЎЛЕННЯ І СТВАРЭННЯ

На працягу многіх вякоў Сенненшчына не ведала такога спусташэння, як у гады Вялікай Айчыннай вайны. Нямецка-фашысцкія акупанты разрабавалі калгасы, саўгасы, МТС, спалілі больш за 3 тыс. дамоў. У былым Сенненскім раёне яны знішчылі або вывезлі ў Германію 114 трактароў, 9 тыс. галоў буйной рагатай жывёлы, 6 тыс. коней. У былым Багушэўскім раёне кошт маёмасці, адабранай або знішчанай нямецка-фашысцкімі акупантамі, складаў у цэнах 1944 г. 580 447 620 рублёў. Было за вайну знішчана 1707 жылых будынкаў, 2549 падворных пабудоў, страчана шмат хатняй жывёлы, у тым ліку 576 коней, 3428 цялят, 1694 свінні, 6579 авечак, 43993 галавы хатняй птушкі, 1102 пчоласям'і. Агульныя страты, прычыненыя народнай гаспадарцы цяперашняга раёна, склалі больш за 918,1 млн рублёў. Амаль кожная сям'я панесла людскія страты.

Здавалася, пройдуць многія дзесяцігоддзі, перш чым на гэтай, знявечанай фашысцкімі варварамі, зямлі адродзіцца жыццё. Але людзі вярталіся ў родныя мясціны, каб аднавіць спаленыя дамы, вытворчыя памяшканні, школы.

Вялікую дапамогу пацярпеламу раёну аказала дзяржава. З многіх куткоў Савецкага Саюза на чыгуначныя станцыі Багушэўская і Бурбін пачалі прыбываць вагоны з харчаваннем, будаўнічымі матэрыяламі, абсталяваннем, сельскагаспадарчай тэхнікай, насеннем. Толькі ў Падворыцкі сельсавет з далёкай Башкірыі паступіла 30 коней і 12 кароў. А ўсяго за 1945—1946 гг. у калгасы раёна паступіла 1089 коней, 2117 галоў буйной рагатай жывёлы, больш за 4 тыс. цэнтнераў насення, 20 трактароў, 13 аўтамашын.

Паступова на Сенненшчыне пачало адраджацца жыццё. У грудах металу, абломках баявых машын механізатары знаходзілі дэталі і збіралі першыя трактары. У прыстасаваных памяшканнях адкрываліся школы, клубы і магазіны. Узорвалася і засявалася ператвораная ў залежы за час вайны зямля.

У 1946 г. пасяўныя плошчы збожжавых культур у раёне складалі 76 працэнтаў даваеннага ўзроўню, а 15 калгасаў асвоілі амаль 16 тыс. гектараў мяккага ворыва, а таксама адноўлены 161 ферма буйной рагатай жывёлы, 160 авечкагадоўчых і 9 конегадоўчых ферм. За два гады ў раёне пабудавана 1080 жылых дамоў.

Гэта былі першыя перамогі, і людзі радаваліся ім, бо даваліся яны нялёгка.

Вось лаканічныя паведамленні, надрукаваныя ў раённай газеце "Бальшавіцкая трыбуна". "Да 30-й гадавіны Вялікага Кастрычніка рабочыя цагельнага завода абавязаліся выканаць гадавы вытворчы план. Звыш задання яны рашылі выпусціць 50 тысяч штук цаглін."

"Пачаліся падрыхтоўчыя работы па будаўніцтву электрастанцыі, якая будзе даваць электраэнергію радыёвузлу і пошце. Магутнасць радыёвузла павялічыцца, што дасць магчымасць дадаткова радыёфікаваць тры калгасы."

"У дзве змены 160 дзяцей горада Сянно і раёна будуць адпачываць на аздараў-

ленчай пляцоўцы, з 20 чэрвеня яна пачне работу. Забеспячэнне дзяцей — за кошт дзяржавы. У першую чаргу будуць адпачываць дзеці-сіроты."

Кожны поспех, няхай па сённяшніх мерках нязначны, закладваўся ў падмурак той перамогі, якую атрымалі працоўныя раёна ў першыя пасляваенныя гады.

На Сенненшчыне былі адноўлены 2 льнозаводы, 2 спіртзаводы, дрэваапрацоўчы камбінат, маслазавод, лесапункт, прамкамбінат, усе калгасы і саўгасы.

У тыя гады ў раёне славіўся прыгарадны калгас "Шлях сацыялізму", які ўзначальваў вопытны камандзір сельскагаспадарчай вытворчасці Б. Грынявецкі. Калі ў 1947 г. хлебаробы сабралі з гектара 9,5 цэнтнера збожжа, то ў 1948 г. ужо 11,5, а ў 1949 — 12,5 цэнтнера. Майстрамі высокіх ураджаяў зарэкамендавалі сябе аграном Я. Шэйнін, брыгадзіры М. Лазарэвіч і А. Занько. Калгас дасягнуў значных поспехаў і ў развіцці жывёлагадоўлі.

Буйной па тым часе гаспадаркай быў калгас "Чырвоны пуцілавец". У 1949 г. ён прадаў дзяржаве 147 т зерня. Гэта было вялікім поспехам.

Пераадольвалі пасляваенныя цяжкасці і рабочыя саўгаса "Полымя". Сярэдняя ўраджайнасць збожжавых у 1948 г. склала 13,6 цэнтнера з гектара. У параўнанні з 1946 г. валавы збор зерня павялічыўся на 850 цэнтнераў. Надой малака ад адной каровы склаў 2578 кг, амаль удвая больш, чым у 1946 годзе. Больш чым па тры тысячы кілаграмаў малака надойвалі ў год перадавыя даяркі Алена Нізаўцова, Ульяна Падалінская, Матруна Зайцава. У 1948 г. саўгас паставіў дзяржаве 1710 цэнтнераў малака і 208 цэнтнераў мяса. Давалі прадукцыю цагельны і вапняковы заводы, працавалі лесапільня, млын. Рабочыя за кароткі тэрмін пабудавалі электрастанцыю, радыёвузел на 350 кропак, клуб са стацыянарнай кінаўстаноўкай, дзіцячыя яслі, лазню. Да 1948 г. было адноўлена больш за 1 тыс. кв. м жылля.

Самаддана працавалі на палях калгасаў і саўгасаў механізатары. Трактарыст Сенненскай МТС Рыгор Маркевіч 31.7.1949 г. рапартаваў аб выкананні гадавога плана. Праз некалькі дзён такога ж поспеху дабіліся трактарысты Першамайскай МТС Леанід Краўчанка, Андрэй Міклушоў, Мікалаї Пакатовіч, Ягор Няфёдаў.

За дасягнутыя поспехі ў аднаўленні і развіцці народнай гаспадаркі і ў сувязі з 30-й гадавінай БССР былі ўзнагароджаны: ордэнам Леніна — першы сакратар райкома партыі К. П. Бажанок, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга — старшыня райвыканкома М. В. Гавядка, ордэнам "Знак Пашаны" сакратар райкома партыі А. Е. Кірыленкаў, загадчык раённага аддзела сельскай гаспадаркі Д. І. Гаўрылаў, урач Сенненскай бальніцы А. С. Мікульскі, намеснік старшыні райвыканкома П. Р. Мікалаенка. Медалём "За працоўную доблесць" былі адзначаны аграном раённага аддзела сельскай гаспадаркі М. І. Берашэвіч, старшыня калгаса "Індустрыя" А. П. Вярбіцкі, медалём "За працоўную адзнаку" — конюх калгаса "Ударнік" П. В. Жыткоў і майстар швейнай арцелі "Перамога" Л. І. Трапава.

Пасля вераснёўскага (1953 г.) Пленума ЦК КПСС у калгасы і саўгасы раёна былі накіраваны дзесяткі спецыялістаў, многія з іх сталі кіраўнікамі гаспадарак. Значны ўклад ва ўмацаванне эканомікі калгасаў унеслі старшыні-трыццаціцысячнікі камуністы І. М. Астроўскі, М. І. Берашэвіч, Я. Я. Зіньковіч, А. П. Карась, В. Н. Маліноўскі, П. А. Раманенка, Я. Ц. Шэйнін і іншыя.

У сувязі з павелічэннем вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі больш інтэнсіўна пачалі развівацца прамысловыя перапрацоўчыя прадпрыемствы: маслазавод, ільнозаводы. Нарошчваліся вытворчыя магутнасці іншых прамысловых прадпрыемстваў, на іх устанаўлівалася новае абсталяванне. Умацоўвалася матэрыяльна-тэхнічная база калгасаў і саўгасаў, школ, культурна-асветных, медыцынскіх устаноў.

Пасля ліквідацыі 20 студзеня 1960 г. Багушэўскага раёна значна павялічылася тэрыторыя Сенненскага раёна —

Група кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў раёна пасля адной з нарад у г. Сянно.

Група кіраўнікоў раёна, прадпрыемстваў, калгасаў на раённай сельскагаспадарчай выстаўцы. 1962 г.

Цэнтр г. Сянно ў сярэдзіне 60-х гадоў.

Святкаванне 1 Мая ў г. Сянно. 1962 г.

з 1,2 да 2 тыс. кв. км. Колькасць населеных пунктаў вырасла з 256 да 368. Адной з важнейшых праблем, якія патрабавалі вырашэння, было ўзбуйненне калгасаў і цесна звязанае з ім узбуйненне сельсаветаў, колькасць якіх у выніку значна скарацілася. Пры ўзбуйненні раёна ўлічваліся, несумненна, эканамічныя, геаграфічныя, гістарычныя і іншыя фактары. У склад раёна ўвайшоў буйны населены пункт Багушэўск з шэрагам прамысловых прадпрыемстваў, культурна-асветных і медыцынскіх устаноў, звязаны чыгункай і шашой з Віцебскам і Оршай.

Далейшае развіццё атрымала прамысловасць раёна ў восьмай і дзевятай пяцігодках (1966—1975). У Сянно пабудава-

ны біяхімічны завод — прадпрыемства па вытворчасці лізіну, які прымяняецца для ўзбагачэння кармоў. Здадзены ў эксплуатацыю цагельны завод ў в. Папоўка. З году ў год нарошчвала магутнасці Багушэўская мэблевая фабрыка. За кошт тэхнічнага пераўзбраення вытворчасці, зніжэння сабекошту прадукцыі з прыбыткам працавалі Сенненскі і Багушэўскі льнозаводы, камбінат будматэрыялаў, лясгас, лесапункт Аршанскага леспрамгаса і іншыя. У 1965 г. прамысловыя прадпрыемствы далі прыбытку амаль 150 тыс. рублёў.

У 1971—1975 гг. у райцэнтры былі пабудаваны Дом быту, раённая бальніца, вузел сувязі, аўтобусная станцыя, рэдакцыя і друкарня, школа № 1 на 940 вучнёўскіх месц, інтэрнат міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі. Толькі ў Сянне ўзведзены 94 жылыя дамы. У выніку 486 сем'яў справілі наваселле і 240 сем'яў палепшылі жыллёвыя ўмовы. На карце горада, які займаў 46 кв. км, з'явіліся новыя вуліцы: Юбілейная, Піянерская, Камсамольская, Зялёная.

На большасці прадпрыемстваў нарошчваліся вытворчыя магутнасці, на іх устанаўлівалася высокапрадукцыйнае абсталяванне.

Больш за палову агульнага аб'ёму вытворчасці даў калектыў новага завода масла і сухога абястлушчанага малака. У 1975 г. на заводзе выраблена 1280 т жывёльнага масла, 1445 т цэльнамалочнай прадукцыі, 1278 т сухога перагону і маслёнкі.

Калектыў Сенненскага льнозавода ў 1975 г. выпрацаваў амаль 1500 т ільнавалакна. Тут склаўся стабільны працоўны калектыў. За высокія вытворчыя паказчыкі брыгадзір мяльна-трапальнага агрэгата Я. Ф. Вышынская і сартавальніца доўгага валакна В. А. Акуловіч удастоены ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Карэнныя зрухі адбыліся ў галіне сельскай гаспадаркі. За дзесяць гадоў, да 1975 г., ураджайнасць збожжавых узрасла з 7,2 да 22,4 цэнтнера з гектара, а яго валавая вытворчасць павялічылася амаль утрая. Гэта было дасягнута дзякуючы ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы калгасаў і саўгасаў, пераводу вытворчасці на рэйкі інтэнсіфікацыі шляхам хімізацыі, комплекснай механізацыі земляробства і жывёлагадоўлі, меліярацыі зямель.

Умовы для сельскагаспадарчай вытворчасці на Сенненшчыне складаныя. Зямельныя ўгоддзі большасці калгасаў і саўгасаў характарызуюцца рэзкай перасечанасцю рэльефу, захмызнячанасцю, пераўвільгатненнем глеб і дробнай контурнасцю палёў. Правядзенне меліяратыўных работ патрабавалася на плошчы ў 67,3 тыс. гектараў.

Сенненскія меліяратары павялі наступ на балоты. Там, дзе зусім нядаўна было камарынае царства, праляглі блакітныя стужкі магістральных каналаў. На былых балотах, парослых хмызняком землях, працаўнікі сяла вырошчваюць збожжа, бульбу, травы і іншыя культуры.

Пытаннямі паляпшэння зямель у раёне займалася Сенненская ПМК-33. У дзевятай пяцігодцы ў раёне асушана больш за 5 тыс. га пераўвільготненых зямель. У ПМК-33 было добра арганізавана спаборніцтва паміж участкамі, брыгадамі, экіпажамі і асобнымі рабочымі. Лепшых паказчыкаў з году ў год дабіваўся ўчастак, які ўзначальвала С. А. Волкава. За самаадданую працу яна была ўдастоена ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга. У калектыве выраслі сапраўдныя майстры сваёй справы. Адзін з іх — старшы машыніст экскаватара П. Л. Бабак. За час работы машыністам экскаватара на пракладцы магістральных каналаў ён выняў больш за 2 млн кубаметраў грунту. Працоўныя раёна аказалі П. Л. Бабаку высокае даверʼе, выбраўшы дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Ён удастоены звання Героя Сацыялістычнай Працы.

Вядомы былі ў раёне імёны старшага машыніста экскаватара, кавалера ордэна Леніна і "Знак Пашаны" Р. Я. Лукашэвіча, экскаватаршчыка А. А. Карчэўскага. Машыністы экскаватара В. І. Козічкін і І. І. Юковіч узнагароджаны ордэнам Працоўнай Славы III ступені.

66. Зак. 2999.

Значнае месца ў раёне займалі пасевы бульбы і лёну. Штогод калгасы і саўгасы пастаўлялі дзяржаве 17—18 тыс. т бульбы. Найбольшага збору клубняў дабіліся ў 1974 г. рабочыя племзавода "Полымя". Яны сабралі з кожнага гектара 214 цэнтнераў бульбы, а звяно Ф. С. Зарубіцкага яшчэ больш — 238 цэнтнераў з гектара.

Сенненшчына славілася багатымі ўраджаямі лёну. У лепшыя гады калгасы і саўгасы прадавалі дзяржаве больш за 1 тыс. т ільнасемя і 2400—2800 т ільноваланна. Асабліва плённа працавалі льнаводы калгаса "Сцяг Перамогі". Грашовы даход з гектара пасеваў тут дасягаў 1400—1500 рублёў. Нямала ўмелых майстроў вырошчвання лёну працавала ў калгасах "Праўда", "Перамога сацыялізму".

Павялічваўся выхад прадукцыі ў жывёлагадоўлі. Калі ў 1964 г. валавая вытворчасць мяса складала 3350 т, то ў 1974 г. — 7341 т. Вытворчасць малака ўзрасла адпаведна з 19236 т да 32687 т.

Па вытворчасці малака лепшых паказчыкаў дабіваліся штогод жывёлаводы калгасаў "Сцяг Перамогі", імя Карла Маркса, імя Гастэлы, "Чырвоны пуцілавец". Сапраўдныя фабрыкі мяса дзейнічалі ў калгасах "Кастрычнік", "Бальшавік", "Ледневічы", саўгасах імя Гараўца, "Багушэўскі", "Янова".

У тыя гады расла тэхнічная аснашчанасць калгасаў і саўгасаў. У 1974 г.у раёне налічвалася больш за 1 тыс. трактароў, каля 500 аўтамашын, амаль 300 збожжаўборачных камбайнаў. Толькі ў 1974 г. калгасы і саўгасы атрымалі 133 трактары розных марак, 14 камбайнаў "Ніва" і "Колас", 46 грузавых і спецыяльных машын.

У сувязі з умацаваннем матэрыяльна-тэхнічнай базы сельскай гаспадаркі змяніліся аблічча вёсак, характар сялянскай працы. У вёсцы з'явіліся такія спецыялісты, як інжынер-электрык, прараб, у калгасах і саўгасах працавалі дыпламаваныя спецыялісты сельскай гаспадаркі. Па стану на 1.1.1976 г. ў сельскай гаспадарцы раёна працавала 570 спецыялістаў, з іх 139 чалавек з вышэйшай і 137 — з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй: 163 аграномы, 98 заатэхнікаў, 97 інжынераў-механікаў, 59 эканамістаў.

На Сенненшчыне выраслі сотні перадавікоў і наватараў вытворчасці. За дасягнутыя поспехі ў выкананні планаў восьмай і дзевятай пяцігодак больш за 400 чалавек узнагароджаны ордэнамі і медалямі СССР. Высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы ў 1966 г. было прысвоена даярцы племзавода "Полымя" Е. Д. Сарокінай. Ордэна Леніна ўдастоены трактарыст калгаса імя Ціміразева Д. Ф. Бірулін, даярка племзавода "Полымя" М. В. Печнікава, цялятніца саўгаса імя Гараўца М. П. Сапранкова, свінарка племсаўгаса "Багушэўскі" Е. Е. Казлова, рабочая саўгаса "Янова" Л. Н. Бяляцкая.

Высокіх надояў малака дабіваліся жывёлаводы племзавода "Полымя". Даяркі Л. Д. Плавінская, О. Г. Нікіціна, М. В. Печнікава, Н. І. Дзівас надойвалі штогод па 4200—4300 кг малака ад каровы. Сапраўднымі майстрамі жывёлагадоўлі зарэкамендавалі сябе свінаркі В. Д. Мандрык, Л. Д. Мыслівец з племсаўгаса "Багушэўскі", В. Ф. Ермашкевіч і Г. В. Стук з калгаса "Кастрычнік".

Усяму раёну былі вядомы імёны трактарыста калгаса "Першае мая" В. В. Барышава, камбайнераў саўгаса імя Гараўца І. П. Казлоўскага, калгасаў "Запаветы Ільіча", "Ясная зара" і "Ленінскі шлях" А. П. Шыбекі, В. Г. Курашэвіча, В. Ф. Хлусевіча.

Дзякуючы самаадданай працы людзей з году ў год расла грамадская вытворчасць, якая стварала добрыя ўмовы для ажыццяўлення буйных сацыяльных мерапрыемстваў. Значнае развіццё атрымалі жыллёвае будаўніцтва і добраўпарадкаванне, газіфікацыя, сетка прадпрыемстваў гандлю, грамадскага харчавання і бытавога абслугоўвання насельніцтва. У дзевятай пяцігодцы насельніцтву раёна прададзена 350 аўтамашын, у тым ліку жыхарам Сянна — 95, больш за 900 матацыклаў і матаролераў, 3544 тэлевізары.

Ад Сенненскага камбіната бытавога абслугоўвання працавала ў вёсках 16 комплексных прыёмных пунктаў. Бытавыя паслугі пастаянна пашыраліся.

Паступальна развіваліся сувязь і радыёвяшчанне. Поўнасцю завершана аўтаматызацыя гарадской і сельскай тэлефоннай сувязі. У раёне працавалі АТС, разлічаныя на 1724 нумары. Усе абаненты горада мелі магчымасць аўтаматычна выйсці на прамую сувязь з Віцебскам і Лепелем. Работнікі міжгародняй тэлефоннай станцыі прама выходзілі на сувязь з гарадамі Савецкага Саюза. Будаваліся новыя і рэканструяваліся старыя радыёлініі. У карыстанні насельніцтва ў той час было каля 12,5 тыс. радыёпрыёмнікаў.

Папаўняўся аўтобусны парк, удасканальваліся дарогі. Транспартныя лініі ад Сянна пралеглі да Віцебска, Оршы і іншых гарадоў. Раённы цэнтр меў паветраныя зносіны з Мінскам, Віцебскам, Чашнікамі.

Да паслуг працоўных раёна была развітая сетка культурна-асветных устаноў: раённы, Багушэўскі гарпасялковы і 9 сельскіх дамоў культуры, 59 клубаў, 94 чырвоныя куткі. Працавалі дзіцячая музычная школа, народны тэатр, 61 бібліятэка. У 1975 г. у харавых, драматычных, танцавальных і музычных гуртках мастацкай самадзейнасці ўдзельнічала больш за 5 тыс. чалавек.

Вялікай папулярнасцю карыстаўся Багушэўскі народны тэатр, якім амаль трыццаць гадоў кіравала вялікі энтузіяст сцэнічнага мастацтва Р. Е. Сарочкіна. Калектыў паставіў дзесяткі спектакляў, у тым ліку "Паўлінку", "Прымакоў" Я. Купалы, "Трыбунал" А. Макаёнка, "А зоры тут ціхія" Б. Васільева.

Далейшае развіццё атрымала народная адукацыя, пашыралася сетка дзіцячых дашкольных устаноў. Рознымі відамі навучання ў раёне было ахоплена больш за 10 тыс. чалавек. Авалодаць асновамі навук, атрымаць сярэднюю адукацыю ім дапамагала армія кваліфікаваных педагогаў. За поспехі ў выхаванні падрастаючага пакалення 11 майстрам педагагічнай справы было прысвоена ганаровае званне заслужанага настаўніка рэспублікі, у тым ліку М. І. Аўраменку, Ф. А. Вярцінскаму, В. І. Пуцееву, З. А. Шмурадка, З. І. Усовіч, А. А. Куліковай, А. Ф. Яроменка і іншым.

З году ў год умацоўвалася матэрыяльна-тэхнічная база школ, эфектыўна выкарыстоўваліся на ўроках тэхнічныя сродкі навучання. Шырокае распаўсюджванне атрымала доследная работа на прышкольных участках і ў вучнёўскіх вытворчых брыгадах.

Вялікую дапамогу школам ва ўмацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы аказвалі прамысловыя прадпрыемствы, калгасы і саўгасы. Дзякуючы гэтаму, многія выпускнікі разам з атэстатамі аб сярэдняй адукацыі атрымлівалі дакумент аб прафесійнай кваліфікацыі. Асабліва папулярнымі сярод вучняў былі прафесіі механізатара і шафёра.

З году ў год паляпшалася медыцынскае абслугоўванне насельніцтва. У раёне былі пабудаваны абласная туберкулёзная бальніца ў Багушэўску на 650 ложкаў, Сенненская цэнтральная раённая бальніца на 260 месц, Багушэўская лясная аздараўленчая школа, дзе дзеці праходзяць адначасова з навучаннем і курс лячэння. У лячэбных установах раёна працавала больш за 1 тыс. чалавек, 34 з іх узнагароджаны ордэнамі і медалямі СССР.

Заслужаны ўрач рэспублікі Ніна Васільеўна Клікунец свой працоўны шлях пачынала наборшчыцай друкарні імя Камінтэрна ў Віцебску. У 1932 г. паступіла ў Мінскі медыцынскі інстытут. У Вялікую Айчынную вайну Ніна Васільеўна была ўрачом партызанскага шпіталя. Яна выратавала ад смерці дзесяткі хворых і раненых. З 1944 г. працавала ў Сянне. Жыхары горада і раёна ведалі Н. В. Клікунец як вопытнага ўрача, чулага, спагадлівага чалавека. Яна неаднаразова выбіралася дэпутатам у мясцовыя органы дзяржаўнай улады.

За гады савецкай улады на Сенненшчыне выраслі дзесяткі камандзіраў прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, дзеячоў навукі і культуры. Шырока вядома ў свеце імя акадэміка-матэматыка У. П. Платонава, які скончыў сярэднюю школу ў Багушэўску. Землякі ўшаноўваюць памяць доктара мастацтвазнаўства прафесара М. С. Кацара і доктара гістарычных навук прафесара А. І. Залескага.

Ураджэнцамі раёна з'яўляюцца знакаміты беларускі паэт А. Вялюгін, вядомы перакладчык М. Гарбачоў. Ім прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча культуры Беларускай ССР.

Сенненшчына здаўна славіцца сваімі багатымі спартыўнымі традыцыямі. Яшчэ на пачатку 1950-х гадоў у склад зборнай каманды рэспублікі ўваходзіў легкаатлет М. Юшчанка. Ён быў чэмпіёнам Беларусі ў бегу на 800 м. Шырока вядома ў Савецкім Саюзе і за яго межамі імя ўраджэнца в. Тухінка алімпійскага чэмпіёна В. Куранцова. На Сенненшчыне пачыналі свой спартыўны шлях майстар спорту міжнароднага класа кідальнік кап'я М. Гаралёў, майстар спорту па класічнай барацьбе П. Кавалеўскі, вядомыя велагоншчыкі М. Царыкава і А. Трыбуль.

На змену ветэранам прыходзіла здольная моладзь. У яе выхаванне многа сіл і старання ўкладваў дырэктар дзіцячаюнацкай спартыўнай школы майстар спорту СССР А. С. Хаменка. На працягу шэрага гадоў каманда сенненскіх лыжнікаў займала першае месца ў абласных спаборніцтвах і паказвала высокія вынікі на спартакіядах рэспублікі.

Працоўныя раёна актыўна ўдзельнічалі ў грамадскім жыцці. Лепшых з лепшых пасылалі працоўныя сваімі прадстаўнікамі ў органы дзяржаўнай улады. Дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР выбіраліся былы першы сакратар райкома партыі А. М. Жураўкоў і ветэрынарны ўрач, актыўны ўдзельнік партызанскага руху ў раёне М. Ф. Папкоў, станочніца Багушэўскай мэблевай фабрыкі Р. Я. Семянькова і даярка калгаса імя Гастэлы Н. В. Правілава.

Ул. Р. Скапа.

Дакументы сведчаць

ПАСЛЯВАЕННАЯ СЕННЕНШЧЫНА Ў ЛІЧБАХ

Напярэдадні вайны на тэрыторыі раёна было 363 населеныя пункты, 12821 двор, 56 660 жыхароў.

Па стану на 1.1.1946 г. насельніцтва Сенненскага раёна складала 34 343 чалавекі, у тым ліку сельскае насельніцтва — 32 647 (з іх калгаснікаў — 29 433, аднаасобнікаў — 9).

Бюджэт раёна на 1946 г. па расходах — 13 619,2 тыс. рублёў; па ўласных даходах 1563,6 тыс., датацыя з абласнога фонду — 12 055,6 тыс. рублёў, у тым ліку на ахову здароўя — 1547,5 тыс. рублёў, на адукацыю — 4901,3 тыс., упраўленне — 856,4 тыс., укладанні ў народную гаспадарку — 675,8 тыс., новае будаўніцтва — 5392,8 тыс. рублёў. На аднаўленне жылля ў 1946 г. у райцэнтры выдзялялася 100 тыс. рублёў, было асвоена 33 тыс., на капітальны рамонт — 45 тыс., асвоена 6 тыс. рублёў.

Па стану на 1.1.1947 г. у гаспадарках раёна налічвалася: коней — 2487 галоў; буйной рагатай жывёлы — 4400, свіней — 1660 галоў, птушак — 800 штук. Надой малака на адну фуражную карову склаў у 1946 г. 1100 літраў.

Востра стаяла праблема забеспячэння насельніцтва раёна жыллём. У Алексініцкім сельсавеце, напрыклад, да вайны было 648 дамоў, засталося пасля вызвалення 54, пражывала ў зямлянках на 1.5.1947 г. 349 сем'яў.

У Беліцкім сельсавеце да вайны было 434 дамы, застаўся пасля вызвалення 181, пражывала ў зямлянках на 1.5.1947 г. 76 сем'яў.

Па стану на 1.1.1947 г. у раёне 998 сем'яў не мелі ўласнага жылля, 155 жылі ў зямлянках, 509 — у часовым жыллі, 334 сям'і — на падсяленні. За 9 месяцаў 1947 г. з зямлянак у пабудаваныя дамы было пераведзена 67 сем'яў і 8 сем'яў, якія былі на падсяленні. У кожным калгасе былі створаны будаўнічыя брыгады з 6—8 чалавек для будаўніцтва жылля і вытворчых памяшканняў.

Гандлёвая сетка была поўнасцю знішчана нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Існуючыя гандлёвыя кропкі знаходзіліся ў прыстасаваных памяшканнях. У г. Сянно ўжо да канца 1944 г. працавала 2 магазіны. Аднавіў работу мучны склад. На станцыі Бурбін узводзіліся гандлёвы, саляны і сыравінны склады. У г. Сянно пашыраўся завод безалкагольных напіткаў.

Харчовымі таварамі ў першую чаргу забяспечваліся дзеці-сіроты, сем'і загінуўшых ваеннаслужачых і дэмабілізаваныя воіны.

Па матэрыялах Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці.

ДАПАМАГЛА АГРАНАМІЧНАЯ НАВУКА

М. І. Берашэвіч.

— Ты, сынок, зямлі трымайся, — наказвала маці, выпраўляючы Міколу ў Лужаснянскі сельскагаспадарчы тэхнікум. — Зямля для вясковага чалавека — карміцелька.

Малады студэнт з усёй энергіяй акунуўся ў вучобу. Непрыкметна прайшлі тры гады. І вось ён, ужо малады аграном з дыпломам, накіроўваецца на працу ў Сенненскі раённы зямельны аддзел. І году не паспеў пабыць на пасадзе агранома, як пачалася Вялікая Айчынная вайна. Мікалай Іванавіч Берашэвіч у гэты цяжкі для краіны час ваяваў у партызанскай брыгадзе Канстанціна Заслонава.

...Незабыўны чэрвень 1944 года. Вызвалена Сенненшчына ад фашысцкіх захопнікаў. З радасцю сустрэлі людзі сваіх вызваліцеляў — воінаў і партызан. Адны з іх пайшлі з фронтам далей, дабіваць ворага, другіх пакінулі аднаўляць разбураную гаспадарку. У ліку апошніх быў і Мікалай Іванавіч.

У 1952 г. Мікалая Іванавіча перавялі на пасаду галоўнага агранома Ходцаўскай МТС, а неўзабаве выбралі старшынёй праўлення калгаса імя Суворава. Новаму кіраўніку трэба было знайсці асноўнае звяно, ухапіўшыся за якое, можна было б пераадолець адставанне, вывесці гаспадарку ў лік лепшых. М. І. Берашэвіч выбраў лён. Плошчы пад ільном былі расшыраны, высявалі яго па лепшых папярэдніках, асаблівая ўвага была звернута на якасць прадукцыі. Ад продажу яе папаўнялася калгасная скарбонка. Калгас стаў набіраць сілу. Расла ўраджайнасць збожжа і бульбы, фермы папаўняліся жывёлай. І вось першая працоўная перамога. За высокія паказчыкі ў вырошчванні льну ВДНГ СССР узнагародзіў калгас Дыпломам другой ступені, а старшыню — сярэбраным медалём і грашовай прэміяй. Медаля ВДНГ удастоены таксама калгаснiцы О. С. Гаравая, К. І. Кішковіч, Л. Ф. Салаўёва.

Штогод калгас збіраў добрыя ўраджаі збожжа, бульбы, ільну, славіўся жывёлагадоўляй. На палях безадказна працавала тэхніка. Узводзіліся новыя грамадскія пабудовы, цэнтральную сядзібу ўпрыгожыў Дом культуры.

За поспехі ў развіцці жывёлагадоўлі у 1966 годзе старшыня калгаса Мікалай Іванавіч Берашэвіч узнагароджаны ордэнам Леніна. Дапамагла яму агранамічная навука і колішні мацярынскі наказ.

В. Верас.

Ільнавод Настасся САЛАЎЁВА

А. І. Салаўёва.

Адразу ж пасля вайны Настассю Салаўёву прызначылі брыгадзірам у калгасе. Потым даверылі ёй кіраўніцтва звяном па вырошчванні льну.

Старшыня калгаса “Бальшавік” Пётр Мацвеевіч Духовіч гаварыў тады Настассі Ісакаўне, што лён ў гаспадарцы павінен стаць залатым дном.

Больш за 20 год узначальвала яна звяно. Высокія ўраджаі льну забяспечвалі добры прыбытак гаспадарцы.

Н. І. Салаўёва памятае той дзень, калі ў раённым Доме культуры ёй уручалі ордэн Леніна. Атрымала яго за сумленную працу, шчырасць і любоў да зямлі.

І. Лешанюк.

РАЁННАЯ ГАЗЕТА ПАВЕДАМЛЯЛА

21 студзеня 1961 г.

У Сянне на базе арцелі “Новае жыццё” створаны камбінат бытавога абслугоўвання, пры якім працуюць кравецкія і шавецкія майстэрні, фатаграфія, цырульня і майстэрня па рамонту гадзіннікаў.

28 студзеня 1961 г.

Да новых вышынь у працы

25 студзеня ў раённым Доме культуры адбылася нарада перадавікоў сельскай гаспадаркі раёна, у якой прынялі ўдзел лепшыя даяркі, свінаркі, механізатары, майстры высокіх ураджаяў кукурузы, льну, бульбы, кіраўнікі калгасаў і саўгасаў. На нараду прыбыла дэлегацыя з суседняга Талачынскага раёна.

З дакладам "Аб выніках работы працаўнікоў сельскай гаспадаркі раёна ў 1960 годзе і задачах на трэці год сямігодкі" выступіў старшыня выканкома райсавета дэпутатаў працоўных т. Молахаў І. Ф.

Удзельнікі нарады прынялі зварот да ўсіх калгаснікаў і калгасніц, работніц і работнікаў саўгасаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі раёна.

18 лютага 1961 г.

Іх паважаюць гледачы

Хоць калектыў мастацкай самадзейнасці саўгаса "Ходцы" яшчэ малады, але ён набыў сабе славу. Аб ім ведаюць не толькі ў межах свайго саўгаса. Ходцаўскія спевакі, танцоры, дэкламатары выступалі перад рабочымі саўгасаў "Полымя", "Багушэўскі" і многіх калгасаў.

Самадзейныя артысты наладзілі вечар адпачынку для рабочых брыгады Бесцвіна.

Л. Стальмакоў, рабкор.

1 сакавіка 1961 г.

Электрыфікацыя калгаса

Электрычнасць усё больш уваходзіць у быт калгаснай вёскі. Загарэліся лямпачкі Ільіча ў дамах калгаснікаў сельгасарцелі "Шлях да камунізму" (у вёсках Турава, Міхалполле і Тухінка). Аблягчаецца і праца калгаснікаў: электрыфікаваны жывёлагадоўчыя памяшканні, а ў хуткім часе электрычны ток будзе прыводзіць у рух матор кормадрабілкі. Такарныя станкі ў калгасных майстэрнях, цыркулярка і піларама таксама будуць працаваць на электраэнергіі.

Мяркуецца далейшая электрыфікацыя населеных пунктаў калгаса.

П. Мурашэвіч, селькор.

8 сакавіка 1961 г.

Н. Ц. Кулік — маці-гераіня

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета ад 2 сакавіка 1961 г. работніцы саўгаса "Полымя" Ніне Ціханаўне Кулік, якая нарадзіла і выхавала дзесяць дзяцей, прысвоена ганаровае званне "Маці-гераіня" з уручэннем ордэна "Маці-гераіня" і граматы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

К. Нікалаеў.

26 жніўня 1961 г.

Новы райунівермаг

Жыхары раёна атрымалі выдатны падарунак. Адкрыты новы райунівермаг. У ім ёсць шэсць аддзелаў: гатовага адзення, парфумы, трыкатажу і галантарэі, тканін, дзіцячы, абутку і культтавараў.

27 красавіка 1963 г.

Новая вуліца

Вуліца Садовая ў горадзе Сянно яшчэ новая. Толькі нядаўна тут узведзены індывідуальныя жылыя дамы. Па ёй было раней не толькі праехаць — прайсці месцамі цяжка. Але хутка

яна стала лепшай у горадзе. Палатно яс засыпалі гравіем. Для перавозкі яго выкарыстоўвалі аўтатранспарт "Сельгастэхнікі".

М. Паўлава.

13 чэрвеня 1963 г.

Клуб фотааматараў

Па жаданню фотааматараў раёна ў г. Сянно пры раённым Доме культуры створаны фотаклуб. На арганізацыйным пасяджэнні выбраны савет гэтага клуба.

На занятках будуць абмяркоўвацца фотаздымкі аматараў, лепшыя з іх — прадстаўляцца на раённую фотавыстаўку.

М. Аляксееў.

23 ліпеня 1963 г.

У другой брыгадзе калгаса "Перамога сацыялізма" адкрылі дзіцячыя яслі. Загадвае імі Лукер'я Маркаўна Панкратава. Яшчэ да вайны яна працавала ў дзіцячых установах. Дзіцячыя яслі вызвалілі для грамадскай працы больш двух дзесяткаў калгасніц. Маці вельмі ўдзячныя праўленню сельгасарцелі.

В. Паўлава.

3 жніўня 1963 г.

І зноў сустрэнуцца баявыя сябры

У гады Вялікай Айчыннай вайны Сенненшчына праславілася шырокім размахам партызанскага руху. У бой з акупантамі тут вадзіў атрады народных мсціўцаў легендарны Канстанцін Заслонаў. На тэрыторыі раёна дзейнічалі таксама Смаленскі партызанскі полк, брыгада т. Лявонава і іншыя атрады і злучэнні.

Даўно адгрымелі баі... Стала ўжо традыцыяй у памятных партызанскіх мясцінах штогод праводзіць сустрэчы былых партызан, удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны Сенненшчыны — у в. Купаваць Алексініцкага сельсавета — там, дзе загінуў К. С. Заслонаў.

А. Клячын.

29 жніўня 1963 г.

Калгасная радыёгазета

У калгасе імя Дзяржынскага пачала выходзіць радыёгазета. Яна асвятляе жыццё калгаса. Газета расказвае аб перадавіках сельскагаспадарчай вытворчасці, крытыкуе бракаробаў і прагульшчыкаў.

Калгаснікі з задавальненнем слухаюць мясцовыя радыёперадачы.

А. Вялюгін.

Новая школа

Першае верасня заўсёды прыносіць радасны настрой не толькі школьнікам, але і іх бацькам. Для вучняў Азярэцкай васьмігадовай школы гэты дзень сёлета будзе асаблівым. Яны ўпершыню пераступяць парог новага цаглянага будынка школы, які ўзведзены метадам народнай будоўлі.

Актыўны ўдзел у будаўніцтве прымалі таксама вучні разам з настаўнікамі. Яны выконвалі розныя дапаможныя работы.

У прасторных светлых класах заняткі будуць ісці ў адну змену.

Так члены сельгасарцелі праяўляюць клопаты аб сваіх дзецях.

А. Шыбека.

17 верасня 1963 г.

Напярэдадні кастрычніцкіх свят рабочыя саўгаса "Полымя" атрымаюць выдатны падарунак — пачне працаваць сталовая на 50 месц і сельмаг. Пяць прадаўцоў будуць абслугоўваць сельскіх пакупнікоў.

Будуюцца гандлёвыя кропкі і ў іншых месцах раёна. У калгасах імя Будзённага, імя Калініна, у саўгасе "Янова" калгаснікі набудуць у новых магазінах неабходныя ім рэчы, прадукты харчавання.

І. Ярома.

11 лютага 1969 г.

Па выніках работы льнаводаў за 1967 год Сенненскі раён быў удзельнікам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

Камітэт ВДНГ адзначыў юбілейнымі дыпломамі рад гаспадарак раёна.

Дзіцячая здраўніца

У глыбіні гаю раскінуліся будынкі Багушэўскага дзіцячага санаторыя. Супрацьтуберкулёзныя прафілактычныя і лячэбныя мерапрыемствы ажыццяўляюцца за кошт дзяржаўнага бюджету, бясплатна для насельніцтва.

У новым санаторыі дзеці не толькі лечацца, але і вучацца па асобай праграме. Гэта школьнікі 3—7 класаў з усіх раёнаў вобласці. Вялікая ўвага надаецца культурнаму адпачынку. Добра наладжана і мастацкая самадзейнасць. Створаны тэатр лялек.

7 кастрычніка 1965 г.

Новая бальніца

25 верасня на торфапрадпрыемстве "Замашанскі мох" здадзена ў эксплуатацыю новае памяшканне Ульянавіцкай участковай бальніцы, разлічанай на 25 ложкаў. Тут будуць папраўляць здароўе працаўнікі торфапрадпрыемства і ўсіх вёсак сельсавета.

М. Краўчанка.

Падрыхтавала да друку Г. С. Хадасевіч.

СУСТРЭЛАСЯ МАЦІ З СЫНАМ

Лукер'я Ягораўна, здаецца, баялася выпусціць з абдымкаў Леаніда. Быццам магла зноў страціць яго, як у страшэнныя гады фашысцкага нашэсця...

Матчына сэрца не ведала спакою. Колькі слёз праліта, колькі дум перадумана. І ўсё ж цеплілася надзея на сустрэчу. Але пошукі спачатку не былі абнадзейваючымі. Раз за разам прыходзілі несуцяшальныя адказы. І калгасніца сельгасарцелі "Перамога сацыялізма" згубіла ўсякую надзею адшукаць сына. І раптам заметка ў "Віцебскім рабочым"! Лукер'я Ягораўна Шугальская атрымала кароткія звесткі аб сыне. Слёзы засцілалі вочы,. стукала сэрца, калі пісала ліст па ўказанаму адрасу. І вось прыйшло пісьмо, а крыху пазней юнак сам пераступіў парог роднай хаты. Ён, можна сказаць, упершыню бачыў маці, родных, бо двухгадовым хлапчуком вайна разлучыла яго з сям'ёй.

Падзяліць радасць Шугальскіх сабраліся ўсе жыхары вёскі Лучазарнае. Цёпла віталі Леаніда дырэктар мясцовай васьмігодкі Ігнат Арсенавіч Цястоў, калгаснікі Іван Трафімавіч Капранаў, Мікіта Андрэевіч Клыкоўскі і многія іншыя.

І вось усе позіркі скіраваны на Леаніда. Усім цікава было даведацца, як склаўся жыццёвы шлях іх земляка, цяпер воіна Савецкай Арміі.

І. Нікіцін.

УРУЧЭННЕ ПЕРАХОДНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА

25 чэрвеня 1977 г.

За дасягненне лепшых вынікаў у вытворчасці і продажы дзяржаве льнопрадукцыі ў 1976 г. Калегія Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР і Прэзідыум ЦК прафсаюза работнікаў сель-

скай гаспадаркі СССР прызналі пераможцам ва Усесаюзным спаборніцтве Сенненскі раён і прысудзілі пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў СССР і ВЦСПС з уручэннем грашовай прэміі 1 тысяча рублёў.

На адбыўшымся пленуме райкома КП Беларусі пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў СССР і ВЦСПС уручыў член бюро абкома КПБ, старшыня абласнога камітэта народнага кантролю Я. В. Касарэўскі. Са словамі глыбокай удзячнасці ЦК КПСС, Савецкаму ўраду выступіў начальнік упраўлення сельскай гаспадаркі райвыканкома Г. В. Стук. Ён адзначыў, што наш раён з 1976 г. спецыялізуецца на вырошчванні льну. Толькі за год яго пасевы былі расшыраны на 1500 гектараў. На плошчы 5980 гектараў была атрымана ўраджайнасць па 7,4 цэнтнера льновалакна і па 5 цэнтнераў ільнасемя з кожнага гектара. Валавы збор валакна склаў 4434 тоны, грашовы даход з кожнага гектара атрыманы ў 1403 рублі, выручка ад рэалізацыі льнопрадукцыі склала 8,4 мільёна рублёў.

25 чэрвеня 1977 г.

Калегія Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР і Прэзідыум ЦК прафсаюза работнікаў сельскай гаспадаркі СССР за дасягненне лепшых вынікаў у вытворчасці і продажу дзяржаве льнопрадукцыі па выніках Усесаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва ў ільнаводстве за 1976 год прызналі пераможцам калгас "Ясная зара" і прысудзілі пераходны Чырвоны сцяг Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР і ЦК прафсаюза работнікаў сельскай гаспадаркі СССР. Калгасу таксама ўручана грашовая прэмія ў суме 3 тысячы рублёў і аўтамашына "Волга".

Падрыхтаваў да друку С. В. Шайко.

Цуран — прозвішча слаўнае

"Гартаючы жыцця каляндар", — так называўся ўрачысты вечар 14 кастрычніка 1998 года, прысвечаны дырэктару саўгаса імя П. М. Машэрава М. Л. Цурану з нагоды яго 60-гадовага юбілею. Зала Машканскага сельскага клуба была перапоўнена. Павіншаваць Мікалая Лявонавіча прыйшлі рабочыя саўгаса, школьнікі, выхаванцы дзіцячага садка, спецыялісты, госці з вобласці і раёна, сябры, родныя і блізкія яму людзі.

Юбіляр не мог схаваць слёз радасці і ўдзячнасці людзям за ўсё тое добрае, што яны пакінулі ў яго жыцці, за той жыццёвы шлях, які прайшоў Мікалай Лявонавіч. Ад сваіх сяброў і паплечнікаў Мікалай Лявонавіч Цуран прыняў каравай сімвалічнай вагой у 80 тысяч тон — столькі збожжа вырасціў ён за 28 гадоў, нязменна кіруючы саўгасам імя П. М. Машэрава.

М. Л. Цуран.

Дзіця вайны... Так коратка можна сказаць пра Мікалая Лявонавіча, які нарадзіўся 14 кастрычніка 1938 года. Бацька яго, Лявон Фёдаравіч, быў старшынёй Будскага сельсавета, а ў час вайны — другім сакратаром Багушэўскага падпольнага райкома партыі, арганізоўваў партызанскі рух у тыле ворага.

Фашысты не шкадавалі ні старых, ні малых, каго падазравалі ў сувязях з партызанамі. На вачах Колі і яго маці чужынцы спрабавалі арыштаваць бацьку Лявона Фёдаравіча. Потым, калі бацька і маці ўжо былі ў партызанах, на вачах Мікалая гітлераўцы расстралялі яго малодшую сястрычку Валю.

Толькі чалавек, які з маленства пазнаў горыч і цяжар уласнай і чужой бяды, перажыў тое, чаго і на дваіх — траіх хапіла б, можа мець столькі душэўнай цеплыні і спагады да людзей, стрыманасці і прынцыповасці, радавацца чужым поспехам, бяду іншага чалавека ўспрымаць як сваю ўласную.

Бязбацькаўшчына рана прымусіла стаць на працоўны шлях. Спачатку рабіў грузчыкам на спіртзаводзе. Затым служыў тэрміновую службу ў Савецкай Арміі, якая стала сапраўднай школай жыцця. Ад сваіх камандзіраў, прайшоўшых пекла Вялікай Айчыннай вайны, вучыўся сэнсу жыцця, а галоўнае, — чалавечнасці і справядлівасці.

Дэмабілізаваўшыся, юнак паступіў у сельскагаспадарчую школу. Пасля вучобы праца-

ваў заатэхнікам па пчалярству, брыгадзірам, сакратаром парткома, старшынёй калгаса. Потым узначаліў створаны саўгас імя П. М. Машэрава (спачатку ён меў назву "Машканы"). Менавіта на гэтай зямлі ярка раскрыўся яго кіраўніцкі талент, здольнасць згуртаваць і павесці за сабой калектыў.

Была ў Цурана магчымасць узняцца вышэй, заняць больш спакойную пасаду, аднак Мікалай Лявонавіч не здрадзіў аднойчы выбранаму шляху. Ён бачыў, што людзі вераць яму і чакаюць ад яго большага. Кіраваць — значыць, прадбачыць, не баяцца праблем, а рашаць іх дзеля стварэння дабрабыту для вяскоўцаў. У гэтым Мікалай Лявонавіч бачыў сваё простае шчасце, якое, як пісаў вядомы беларускі паэт Максім Танк, складаецца з хлеба і солі, дарожнага пылу і роднага небасхілу, а каб з чаго іншага скласці, дык ці было б яно шчасце.

На вялікі жаль,10 студзеня 2000 года Мікалая Лявонавіча не стала. У памяці ўдзячных землякоў засталіся яго добрыя справы.

М. Бялоў.

Ганаровы чыгуначнік

Сямён Пятровіч Печкуроў нарадзіўся 15 лютага 1899 года. А ў красавіку наступнага памерла маці, яшчэ праз год — бацька. Гадавалі Сямёна і яго сястру старэйшыя браты. А ў 1912 годзе аднаго за другім братоў забіралі на службу ў царскую армію. За гаспадара ў хаце застаўся трынаццацігадовы Сямён.

Але жыццё ўмяшалася зноў. Адбіліся на лёсе Сямёна рэвалюцыі, другая сусветная вайна.

— Нацярпеўся я ад самалётаў за гады Вялікай Айчыннай,— усміхаецца нявесела Сямён Пятровіч.— Бясконцыя бамбёжкі, іншы раз па некалькі ў дзень. Пад Мажайскам вагончык наш, дзе чыгуначнікі адпачывалі пасля дзяжурства, разбілі. Я на верхняй паліцы ляжаў. Пад галавою чамаданчык. Асколкамі пасекла яго, а мяне толькі стукнула. Наогул, шанцавала. На другой станцыі, дзе начальнікам працаваў, бомба трапіла ў дом, з якога я толькі выйшаў.

На фронце Сямён Пятровіч не быў. Ён, як і да вайны, працаваў на чыгунцы ў прыфрантавой паласе. Спачатку адступаў да Масквы, потым праз тыя ж самыя чыгуначныя станцыі, якія ў 1941-м годзе пакідалі, адступаючы, ішоў услед за нашымі войскамі на захад. Ён працаваў. Як мог, набліжаў перамогу.

Што азначае быць дзяжурным на станцыі ў ваенны час? Гэта бяссонныя ночы, велізарнае напружанне. Дзень і ноч бясконца ідуць воінскія эшалоны — на фронт і з фронту. Чыгунка часта пашкоджвалася авіяцыяй ворага. А трэба было без затрымак прапускаць цягнікі. І яны ішлі. Праз станцыю, праз лёс Печкурова...

На чыгунку Сямён Пятровіч упершыню прыйшоў у 1928 годзе, пасля дэмабілізацыі з Чырвонай Арміі. Тут асвоіў нязвыклую для хлебароба прафесію. За кароткі час прайшоў шлях ад стрэлачніка да начальніка станцыі.

За бездакорную працу на чыгунцы ў мірны і ваенны час Сямён Пятровіч узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалём "За абарону Сталінграда", удастоены звання ганаровага чыгуначніка.

Л. С. Крыштопенка.

Праз гады і войны

Нялёгкі шлях сялянскага хлопца Федзі Вакара да ўсімі паважанага дырэктара льнозавода Фёдара Мікітавіча. Нямала прыйшлося перажыць і зведаць за доўгае жыццё. У адзінаццаць год пакінуў родную вёску Храмейкава, што ля Багушэўска. Зямлі ў бацькі было мала. Нават хлеба не хапала для сям'і. Вось і прыйшлося ехаць на заробкі ў Рыгу, на Руска-Балтыйскі завод, на якім будавалі і раманавалі чыгуначныя вагоны.

Рабочыя палюбілі кемлівага хлопца. І калі ў 1911 годзе рыхтаваліся да забастоўкі, часта выкарыстоўвалі яго для сувязі з рабочымі завода "Фелікс", які выпускаў сельгасінвентар. І ў наступныя гады юнак не быў у баку ад калектыву, прымаў удзел у барацьбе.

Лютаўская рэвалюцыя 1917 года застала Фёдара ў царскай арміі. Разам з ім у авіяцыйным падраздзяленні служыў салдат Цялятнікаў. Ён быў звязаны з рэвалюцыянерамі і вёў агітацыю сярод салдат. Калі Мікалай II адрокся ад трона, Цялятнікаў сабраў салдат і заклікаў абяззброіць афіцэраў. Так Вакар з сябрамі і зрабіў.

Часовы ўрад Керанскага працягваў вайну і гнаў салдат на фронт. Трапіў туды і Фёдар. Кастрычніцкую рэвалюцыю сустрэў у шпіталі ў Маскве.

Праз тры месяцы рана загаілася, і Фёдар Мікітавіч прыехаў на пабыўку ў родную вёску. Ён прыняў самы актыўны ўдзел у станаўленні савецкай улады. Зусім недалёка, ля Смалян, знаходзіліся германскія інтэрвенты. Для барацьбы з імі ствараліся партызанскія атрады. Разам з Настассяй Макараўнай Вакар Фёдар Мікітавіч прывозіў з Віцебска зброю і раздаваў яе пад распіску аднавяскоўцам.

Хутка яго адклікалі ў армію, і ў 1919 годзе ў складзе маторна-пантоннага батальёна ён трапіў пад Кахоўку, дзе чырвоныя палкі змагаліся з врангелеўцамі. З баямі салдат прайшоў Мелітопаль, Нікапаль, ваяваў на Дняпры, браў Перакоп.

Затым зноў вярнуўся ў вёску. Калі пачалася калектывізацыя, Фёдар Мікітавіч — адзін з актыўных арганізатараў калгаса. З першых дзён будаўніцтва Багушэўскага льнозавода рашэннем райвыканкома пераведзены туды працаваць.

Мірная праца людзей была парушана вераломным нападам нямецкіх захопнікаў. Вакар пайшоў абараняць Радзіму. Першае баявое хрышчэнне атрымаў пад Масквой. Затым быў на Ленінградскім фронце, а закончыў баявы шлях у Германіі. Тройчы паранены, за мужнасць і адвагу ўзнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, некалькімі медалямі.

Пасля дэмабілізацыі Фёдара Мікітавіча прызначылі дырэктарам Багушэўскага льнозавода. Завода, праўда, не было. Яго спалілі захопнікі. Таму прыйшлося будаваць новы. Дырэктар асабіста ўдзельнічаў у мантажы абсталявання.

У 1958 годзе Фёдар Мікітавіч Вакар пайшоў на пенсію, але яго на заводзе яшчэ доўга лічылі самым аўтарытэтным чалавекам, звярталіся за парадай, дапамогай.

А. Мужаў.

Нялёгкі і слаўны лёс

Вячаслаў Антонавіч Злотка нарадзіўся ў 1923 годзе ў мястэчку Асвея (цяпер Верхнядзвінскі раён). Закончыў сярэднюю школу. Працаваў у рэдакцыі асвейскай раённай газеты. Меў магчымасць стаць журналістам, быў нават залічаны ў Камуністычны інстытут журналістыкі ў Мінску, але падаў заяву ў Серпухаўскае ваеннае авіяцыйнае вучылішча. Лёс так склаўся — памяняў пяро на зброю.

Вайну Злотка сустрэў у Асвеі. У партызаны пайшоў 9 верасня 1942 года. Быў снайперам. У хуткім часе хлопца прызначылі спачатку палітруком разведкі атрада імя Фрунзе, а затым — брыгаднай разведкі.

І вось — вызваленне роднай зямлі. З воінскай часцю дайшоў ад Дрысы (Верхнядзвінск) да Даўгаўпілса. Некаторы час Вячаслаў Антонавіч папрацаваў у рэдакцыі асвейскай раённай газеты "Ленінскі шлях", а 1 студзеня 1945 года быў мабілізаваны ў армію. І былі на яго шляху Данцыг і Кёнігсберг. У арміі праслужыў да 9 мая 1947 года. Затым працаваў сакратаром, першым сакратаром Асвейскага райкома камсамола.

Праз нейкі час В. А. Злотку накіравалі на работу ў Сенненскі райком партыі, а потым ён узначаліў калгас імя Калініна. У яго службовай характарыстыцы, датаванай 30 мая 1960 года, напісана: "Тав. Злотка В. А. шмат удзяляе ўвагі арганізацыйна-гаспадарчаму ўмацаванню калгаса, паляпшэнню працоўнай дысцыпліны і ўдасканальванню арганізацыі працы калгаснікаў. За перыяд работы старшынёй калгас з адстаючага выйшаў у лік перадавых". Скупыя, афіцыйныя радкі, а за імі — нялёгкі і слаўны лёс.

В. А. Злотка.

Цяпер Вячаслаў Антонавіч на заслужаным адпачынку. Але ён працягвае працаваць — абраны старшынёй Сенненскага раённага Савета ветэранаў вайны і працы.

І. Е. Лазука.

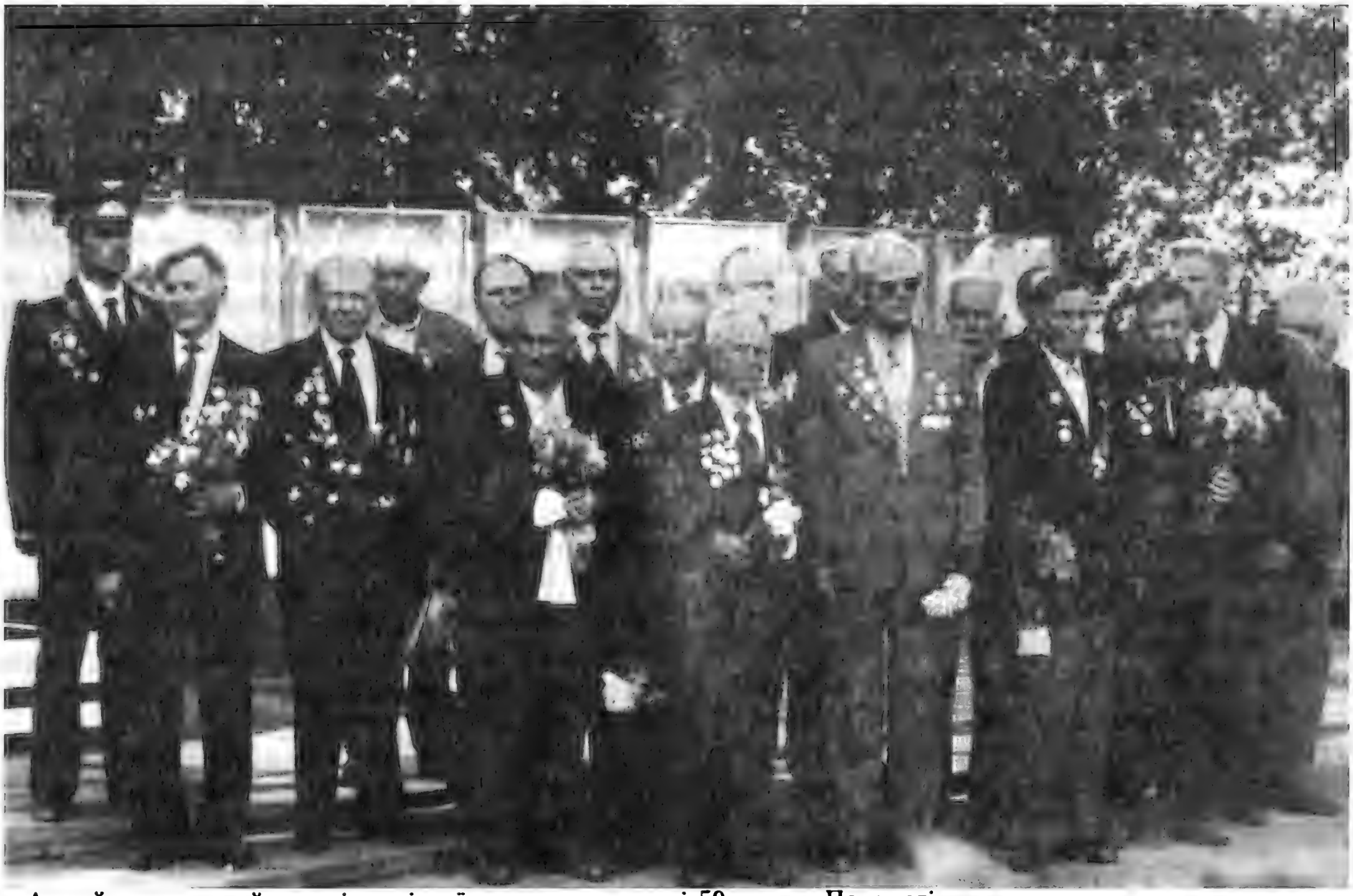

Актыў ветэранскай арганізацыі раёна на святкаванні 50-годдзя Перамогі.

Ад бровара — да сучаснага прадпрыемства

У 1898 годзе ў маёнтку Зарэчча памешчык Славінскі пабудаваў бровар. Ён пазней і стаў той базай, на якой вырас Багушэўскі спіртзавод — значнае, сучасна абсталяванае прадпрыемства.

А на пачатку бровар забяспечылі паравой машынай магутнасцю ўсяго толькі ў 20 конскіх сіл. У год выпускалася шэсць тысяч вёдзер спірту-сырцу.

У гады першай сусветнай вайны вытворчасць спынілі. Завод аднавілі ў 1927 годзе. Яго магутнасць складала ўжо 220 дэкалітраў у суткі. Прадпрыемства насіла назву "Яноўскі спіртзавод імя 10-годдзя Кастрычніка". У 1936 г. яго перайменавалі ў Багушэўскі спіртзавод, ажыццявілі рэканструкцыю.

За стагоддзе змянілася сем дырэктараў завода, калі першым кіраўніком лічыць самога Славінскага. У 1927—1936 гг. дырэктарам быў Галубіцкі. Пад яго кіраўніцтвам было зманціравана новае па тым часе абсталяванне, а таксама пабудавана вузкакалейка для дастаўкі торфу.

У гады Вялікай Айчыннай вайны спіртзавод быў разбураны. На франтах Вялікай Айчыннай вайны ваявала 25 работнікаў завода. У 1944 годзе прадпрыемства аднавілі. Дырэктарам яго да 1948 года працаваў М. З. Клімцоў.

З 1948 па 1962 год заводам кіраваў С. М. Свярдлоў. Працаваў на прадпрыемстве 171 чалавек. Укараняліся новыя тэхналогіі. Ужо ў 1953 годзе вытворчыя магутнасці дасягнулі 800 дэкалітраў спірту-сырцу ў суткі. Яшчэ праз пяць гадоў увялі ў строй новую кацельню. У тым жа 1960 годзе пачалі выпускаць вуглекіслату.

У 1962 годзе дырэктарам спіртзавода быў прызначаны І. К. Валадкевіч. Кіраўніцтва, інжынеры і тэхнолагі імкнуліся набываць абсталяванне, якое адпавядала б патрабаванням сучаснасці. Быў пабудаваны клуб на 200 месцаў. У 1970 годзе спіртзаводу было прысвоена званне "Прадпрыемства высокай культуры вытворчасці".

З 1972 па 1989 спіртзаводам кіравала Н. І. Казлова. За гэты час спіртзавод значна мадэрнізавалі. Была ўстаноўлена рэктыфікацыйная калона на 2000 дэкалітраў спірту ў суткі. Завод займеў значны жыллёвы фонд.

З 1989 года прадпрыемства ўзначальвае А. П. Шышкін. Чалавек вялікіх арганізацыйных здольнасцей, ён згуртаваў калектыў, вывеў яго ў лік фінансава стабільных. За кароткі тэрмін праведзена замена соладу на фермент, упершыню ў рэспубліцы ажыццёўлена рэктыфікацыя спірту-сырцу, пабудаваны 21 жылы дом. На заводзе працуюць 120 чалавек.

Галоўнае багацце прадпрыемства, вядома ж, людзі. На спіртзаводзе нямала працоўных дынастый. Іх пачынальнікі прыйшлі сюды яшчэ ў даваенны час, затым прывялі сваіх дзяцей, цяпер унукі і праўнукі працягваюць іх справу. Напрыклад, з заводам звязаў свой лёс некалі П. Р. Вакар, на прадпрыемстве працавалі і цяпер працуюць яго сын Уладзімір, свацця З. В. Фамінова, 4 унукі, 3 унучкі. Вядомы тут працоўныя дынастыі Кржэсінскіх, Беразнёвых, Шарцаў, Рыпінскіх, Зыгмантаў, Апельтаў, Балалайкаў, Казловых, Пракапенкаў, Івашкевічаў і іншых. Гэтымі людзьмі і многімі іншымі працаўнікамі ганарыцца па праву старэйшы калектыў раёна. Завод развіваецца дзякуючы творчаму пошуку калектыву, упэўнена глядзіць у будучыню.

І. Е. Лазука.

Багушэўская мэбля

Вясной 1927 г. на ўскрайку пасёлка Багушэўск А. С. Шарац, Т. І. Комлева, І. М. Казак, А. С. Казырыцкая, Р. Р. Пучкоў, В. К. Гаравец, А. А. Козырава з групай пайшчыкаў пачалі будаваць арцель гнутай мэблі пад назвай "Праца".

Арцель пачала выпускаць гнутае венскае крэсла. У 1934 г., акрамя крэсла, пачаўся выраб бялізнавай фанернай шафы і іншых сталярных вырабаў, наладжана распілоўка лесаматэрыялаў. Механічнага абсталявання было мала, пераважала ручная праца. Да Вялікай Айчыннай вайны арцель штогод выпускала 1400—1500 шафаў і 3500—4000 адзінак сталярных вырабаў.

У Вялікую Айчынную вайну прадпрыемства было поўнасцю разбурана акупантамі. У 1944 г. пачалося аднаўленне арцелі. З уводам у строй яна пачала выпускаць канцылярскія і кухонныя сталы, табурэткі. У 1956 г. арцель "Праца" была аб'яднана з Багушэўскім райпрамкамбінатам. У 1960 г. Багушэўскі райпрамкамбінат атрымаў новую назву — Багушэўскі дрэваапрацоўчы камбінат, да яго была далучана Багушэўская фабрыка.

Цяпер прадпрыемства называецца адкрытым акцыянерным таварыствам "Багушэўскмэбля".

Старэйшая школа раёна

Багатую і слаўную гісторыю мае Машканская сярэдняя школа імя А. К. Гараўца. Заснавана яна была яшчэ ў 1869 годзе як народнае вучылішча. Тады тут можна было набыць пачатковую адукацыю. У "Памятной книге Могилевской губернии" за 1909 год у ліку народных вучылішчаў упамінаецца і Машканскае. У той час у ім займалася 50 дзяцей і працавала адна настаўніца. Гэта была Ганна Васільеўна Матыська.

Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 года садзейнічала развіццю ўсіх бакоў сялянскага жыцця і ў тым ліку і адукацыі сялянскіх дзяцей. У 1920—1927 гадах у Машканскай школе пачалі працаваць 5—6-я класы, а з 1928 года яна стала сямігодкай.

Сярод сарака трох выпускнікоў 1929 года быў і Аляксандр Гаравец — будучы Герой Савецкага Саюза.

У 1929—1931 гадах у гэтай школе вучыўся будучы партыйны і дзяржаўны дзеяч, Герой Савецкага Саюза, Герой Сацыялістычнай Працы П. М. Машэраў. У розны час школу скончылі заслужаны дзеяч культуры Беларусі лаўрэат літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы і Дзяржаўнай прэміі БССР паэт і кінадраматург Анатоль Вялюгін, Герой Савецкага Саюза І. І. Камінскі.

З 1936—1937 навучальнага года школа ў Машканах стала першай у Віцебскай вобласці сельскай сярэдняй школай. У 1939 годзе адбыўся першы выпуск навучэнцаў з сярэдняй адукацыяй. Да 1941 года на дзённым і вячэрнім аддзяленнях школы займаліся каля дзвюх тысяч дзяцей, падлеткаў, юнакоў і дзяўчат.

Выпускнікі 1941 года А. А. Нахаеў і А. Н. Ляхоўская ў ліпені арганізавалі ў Машканскім сельсавеце падпольную камсамольскую арганізацыю, якая змагалася з нямецка-фашысцкімі захопнікамі і папаўняла байцамі партызанскія атрады, а таксама здабывала для народных мсціўцаў медыкаменты і зброю.

Бюст Героя Савецкага Саюза А. К. Гараўца каля Машканскай сярэдняй школы.

1 ліпеня 1944 года школа аднавіла сваю работу. Першы пасляваенны выпуск адбыўся ў 1947 годзе. Усяго тады было 5 выпускнікоў. А ў 1952 годзе тут атрымала сярэднюю адукацыю будучы Герой Сацыялістычнай Працы Л. Е. Сіроткіна. Пачынаючы з 1962 года, адначасова з атэстатам аб сярэдняй адукацыі выпускнікі пачалі атрымліваць пасведчанне трактарыста-машыніста. У 1964 годзе школе было прысвоена імя А. К. Гараўца.

Новы будынак школы быў узведзены і здадзены ў эксплуатацыю ў 1976 годзе. А 23 лютага 1978 года ў школе адкрыўся музей баявой і працоўнай славы. У наступныя гады і дзесяцігоддзі матэрыяльная база школы пастаянна ўмацоўвалася, ажыццяўляліся ідэі школьнай рэформы, адкрыліся класы з паглыбленым вывучэннем прадметаў і з экалагічным ухілам. Школа супрацоўнічае з вышэйшымі навучальнымі ўстановамі вобласці для падрыхтоўкі спецыялістаў сельскай гаспадаркі і адукацыі. Дзякуючы глыбокай прафесійнай арыентацыі амаль палова выпускнікоў штогод паступае ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы.

Старэйшая ў раёне школа з аптымізмам глядзіць у будучыню.

Х. А. Куліеў.

Мацярынскае сэрца

Сонечны вясновы ранак займаецца над вёскай. Цішыня яшчэ гаспадарыць на вуліцы. Эх, і соладка ж спіцца на світанні! Аднак вось то ў адной, то ў другой хаце запальваецца святло. Кіне позірк гаспадыня на гадзіннік: рана вата яшчэ. Іншая па звычцы прынікне да шыбы — калі Кузняцовы не ўсталі, то можна не турбавацца.

Антаніна Фядосаўна, як правіла, прачынаецца першай у Карпавічах. Раней у гэтым была патрэба. Цяпер, праўда, можна не спяшацца. Чацвёра памочнікаў у хаце, сама на здароўе не скардзіцца. Аднак, па-ранейшаму, на досвітку не спіцца...

На стале знайшла запалкі. Шэсць гадзін раніцы. Новы дзень, новыя турботы. Дзятву накарміць, адправіць у школу. І самой трэба наведацца да настаўніцы, якая вучыць Славіка. Самы маленькі ён у іх вялікай сям'і. Гарэзлівы хлопчык, жывы надта, іншы раз і насваволіць можа. Ды і вучобай астатніх трэба пацікавіцца. Часты госць Антаніна Фядосаўна ў Ходцаўскай сярэдняй школе, аднак ідзе сюды маці заўсёды з чыстай душой і добрым настроем — ні за аднаго з трынаццаці дзяцей не даводзіцца чырванець. Наадварот, яе ў прыклад ставяць.

* * *

Першыя пасляваенныя гады... Можна сказаць, не жылі, а перабіваліся з хлеба на ваду вяскоўцы. Хіба ж у тыя гады, калі Антаніна хадзіла на вечарынкі, яна паверыла б, што такі Палац культуры землякі адбудуюць? Вось дзе б на кадрылю можна было выстраіцца. Інакш раней было. Наймуць хату, павесяляцца...

Да Антаніны пачаў прыглядацца сусед Васіль. Заікнулася дома пра замужжа, але бацькі і слухаць не хацелі. Супраць волі бацькоў не пайшла. Васіль хутка абзавёўся сям'ёй.

Вайна разбурыла планы, усё перайначыла ў жыцці. Нічога добрага не прынесла ў іх дом, акрамя гора і слёз. Не дачакалася светлага дня

і жонка Васіля, памерла. Той, вярнуўшыся дадому, зайшоў да суседкі:

— Ведаеш, Тоня, выходзь за мяне замуж. Бацька ж я сваім дзецям. Не магу без іх. А яны без маці, без пяшчоты вырастуць нелюдзімымі.

Незважаючы на размовы, перайшла ў дом Кузняцова. Сваімі сталі для Антаніны Фядосаўны маленькія Рая і Міша. Аднымі радасцямі і засмучэннямі зажылі з Васілём.

І бацькам клапатлівым, і мужам уважлівым стаў Кузняцоў. Яшчэ і яшчэ нараджаліся дзеці.

— За ордэнамі, Фядосаўна, гонішся,— жартавалі суседкі,— або маці-гераіні тытул цябе прываблівае?

Яна толькі ўсміхалася, слухаючы такія наіўныя пытанні. А недзе ў сэрцы, пад якім выношвала іх — сваю ўцеху і радасць, частымі ўдарамі адзывалася хваляванне. У такія хвіліны супакойвала сябе думкай: сама не бачыла ў дзяцінстве асаблівага шчасця — няхай дзеці пажывуць, а разам з імі я зведаю прыгажосць жыцця.

За руплівасць, справядлівасць, уменне быць добрай гаспадыняй і працаўніцай паважаюць у саўгасе "Ходцы" Антаніну Фядосаўну. Людзі заўсёды гарнуліся да іх вялікай сям'і, у якой старэйшыя дапамагаюць ставіць на ногі малодшых, у якой на шчырасць людскую адказваюць тым жа. Аднойчы прапанавалі ўладкаваць школьнікаў у інтэрнат — Фядосаўна адразу запратэставала:

— Не лішнія яны ў мяне. Родныя, блізкія. Як аднолькава баліць на руцэ кожны паранены палец, так і ў сэрцы па кожным боль аднолькавы. Дзяржава і так дапамагае, так што дзякуй за ўвагу.

Здаралася раней (у той час яшчэ ў саўгасе не было ясляў), што ў гарачую пару ўборкі або сенакосу цэлы дзень на полі праводзіла Фядосаўна. Жанкі адпраўлялі дадому, маўляў, дзеці без нагляду.

— Не хвалюйцеся. У мяне самаабслугоўванне дзейнічае ў хаце. У кожнага — свае абавязкі. І нянькі ёсць, і повар. Усё на грамадскіх пачатках,— жартавала жанчына.

Спакойная, стрыманая, Фядосаўна шчыра расказвае пра кожнага з трынаццаці. Пра ўсіх з аднолькавай пяшчотай і любоўю:

— Рая на гадзіннікавым заводзе працуе. Яна ў сям'і нашай самая старэйшая. Ужо сама выхоўвае дзяцей. І Міша таксама з роднага дому даўно пайшоў. З дзяцінства марыў аб ваеннай службе. Я іх выхавала. Мяне мамай называюць.

Галіна закончыла Магілёўскі педагагічны інстытут. Выйшла замуж. Настаўнічае ў роднай школе. Мікалай працуе шафёрам, сем'янін прыкладны. А Гена на адным з пецярбургскіх заводаў слесарам працуе. Тамара начыталася кніг пра будоўлі. Закончыла школу і на Лукомскую ДРЭС паехала, спецыяльнасць набыла, маляром працуе. А Валя ў нас дарэмна не хлопцам нарадзілася. Гарачая такая, смелая, у Віцебску на заводзе заточных станкоў шліфавальшчыцай. Паважаюць яе ў калектыве. Зіна і Вася — двайняты ў мяне. Абодва вучацца. Дачка будзе культасветработнікам. А сын, акрамя мора, нічога не прызнае.

Астатнія чацвёра ў школе вучацца. Для кожнай маці свае дзеці — самыя харошыя. Але і сярод людзей толькі прыемнае слова пра іх пачуеш. Працуюць, вучацца, мне дапамагаюць гадаваць астатніх.

Раней, шчыра кажучы, цяжкавата было. Час бярэ сваё. Дзевяць вылецела з роднага гнязда. Як цудоўна, калі збіраюцца ўсе разам. Мінулым летам з'ехаліся — нарадавацца не магла. Якраз лён церабілі ў брыгадзе. Мы сваёй сям'ёй як выйшлі, дык за дзень больш гектара зрабілі.

* * *

Дзе толькі ні працавала Антаніна Фядосаўна! Выдатна працавала. Любая справа кіпіць у яе руках. Мне ж хочацца выдзеліць асобна яе асноўнае прызванне, якое, як жанчына, яна выканала з гонарам. Яна — маці. Маці-Гераіня.

Прыгадваю прасторны пакой, вялікія, па вясковай традыцыі ўзбітыя падушкі на ложку, дывановыя дарожкі, выбітыя і акуратна пасцеленыя Сашам (ён ў той дзень быў дзяжурным), і міжволі думаю, што сёння шумна ў доме Кузняцовых. Усе, хто можа, абавязкова прыедуць павіншаваць сваю маму са святам.

А. Панкратава.

"Ленінская іскра" 1974

Пасляслоўе рэдакцыі газеты: усе дзеці Антаніны Фядосаўны знайшлі сваё месца ў жыцці. Галіна доўгі час працавала дырэктарам Ходцаўскай сярэдняй школы. Мікалай — шафёр Віцебскага аўтакамбіната № 1. Генадзь — механік камбіната "Галоўленспецбуд" у Санкт-Пецярбургу, Тамара — будаўнік у Санкт-Пецярбургу, Валянціна — загадчыца канцылярыі ў Віцебскай ветакадэміі, Васіль адпраца-

ваў 20 гадоў у міліцыі, цяпер на пенсіі, але працуе загадчыкам гаспадаркі ў будтрэстаўскай бальніцы ў Віцебску, Зінаіда — бібліятэкар у Обалі, Аляксандр — шафёр на заводзе "Белвест", Віктар — шафёр мэблевай фабрыкі ў Віцебску, Аліна працуе на Обальскім заводзе кармавых дабавак, Вячаслаў — кравец абутку на заводзе "Белвест". Яе прыёмная дачка Раіса выйшла на пенсію, працавала на Віцебскім заводзе гадзіннікавых дэталей, а Міхаіл быў ваенным. Колькі ж карысці сваёй зямлі прынеслі гэтыя людзі! Усіх іх праславіла на шчаслівае і плённае жыццё шчодрае сэрца маці.

Вызначыліся працай

Зямля славіцца людзьмі. Працавітымі, дбайнымі, гаспадарлівымі, шчырымі. Іх шмат у раёне. Знаёмства з імі пачынаецца з людзей, удастоеных самых высокіх узнагарод былога СССР — звання Героя Сацыялістычнай Працы.

ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

П. Л. Бабак.

І. Р. Паўлоўскі.

БАБАК Пётр Лук'янавіч. Нарадзіўся 8.4.1926 г. у в. Беразнякі Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Герой Сацыялістычнай Працы (1971). Заслужаны будаўнік БССР (1962). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1951 г. трактарыст, з 1956 г. машыніст экскаватара ў Сенненскім будаўніча-мантажным управленні меліярацыі, з 1975 г. у перасоўнай механізаванай калоне № 33 трэста Віцебскводбуд. Званне Героя прысвоена за паспяховае выкананне заданняў 8-й пяцігодкі. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1963—1967 гг. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, ордэнамі Леніна, Дружбы народаў, медалямі.

БАРКОЎСКІ Захар Іванавіч. Нарадзіўся 3.9.1911 г. у в. Ліплянск. Герой Сацыялістычнай Працы (1971). Заслужаны аграном БССР (1966). Кандыдат сельскагаспадарчых навук (1972). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1957). У 1934—1939 гг. аграном, дырэктар саўгаса "Побалава" Рагачоўскага раёна. З 1944 г. дырэктар эксперыментальнай базы "Вусце" Аршанскага раёна. Званне Героя прысвоена за поспехі ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці. Памёр 4.10.1995 г.

ЛІСЕЦКІ Міхаіл Антонавіч. Нарадзіўся ў 1936 г. у в. Латыгаль. Герой Сацыялістычнай Працы (1982). Пасля Латыгальскай школы (1952) скончыў адно з ленінградскіх прафтэхвучылішчаў. Працоўную дзейнасць пачаў на Кіраўскім заводзе, потым працаваў на Котласкім цэлюлозна-папяровым камбінаце. З 1958 г. на Поўначы ў горадзе Певек. Працаваў у горнай прамысловасці брыгадзірам комплекснай брыгады, якая здабывала золата. Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна. Жыве ў Магадане.

ПАЎЛОЎСКІ Іван Рыгоравіч. Нарадзіўся 5 ліпеня 1922 г. у в. Латыгаль. Герой Сацыялістычнай Працы (1972). Кандыдат эканамічных навук (1969). Пасля заканчэння Аршанскага тэхнікума чыгуначнага транспарту (1941) працаваў на Свярдлоўскай чыгунцы, дзе прайшоў шлях ад дзяжурнага па станцыі да начальніка буйнога чыгуначнага вузла. У 1972—1977 гг. — намеснік міністра — начальнік галоўнага ўпраўлення руху Міністэрства шляхоў зносін СССР. У 1977—1982 гг. — Міністр шляхоў зносін СССР. Памёр у Маскве.

САРОКІНА Алена Дзям'янаўна. Нарадзілася 25.5.1913 г. у в. Рудніца. Герой сацыялістычнай Працы (1966). У 1937—1944 гг. даярка саўгаса "Полымя", у 1944—1968 гг. — племзавода "Полымя". Званне Героя прысвоена за поспехі ў развіцці жывёлагадоўлі.

СІРОТКІНА Лідзія Емяльянаўна. Нарадзілася 19.5.1932 г. у в. Замошша ў сялянскай сям'і. Герой Сацыялістычнай Працы (1973). Скончыла Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1957). З 1957 г. галоўны аграном калгаса "Першамайск" Брагінскага раёна, з 1961 г. загадчык аддзялення саўгаса "Старасельскі" Віцебскага раёна. З 1961 г. галоўны аграном, намеснік старшыні калгаса "Перамога". З 1978 г. намеснік старшыні калгаса імя Леніна Талачынскага раёна. З 1982 г. па 1995 г. старшыня калгаса імя Дзімітрава Талачынскага раёна. Званне Героя прысвоена за поспехі ў павелічэнні вытворчасці і продажу дзяржаве сельскагаспадарчых прадуктаў. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР (1974—1979) і Вярхоўнага Савета БССР (1985—1990). Узнагароджана ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, "Знак Пашаны", медалямі.

А. Дз. Сарокіна.

Калгас "Перамога", у якім Л. Е. Сіроткіна працавала галоўным аграномам, у 1973 г. сабраў па 35 ц збожжа з гектара, 240 цэнтнераў бульбы, 7,7 ц ільнасемя і 6 ц ільновалакна.

Атрымалі высокія ўрадавыя ўзнагароды

ОРДЭН ЛЕНІНА

АНДРЭЕЎ Валянцін Пятровіч — трактарыст калгаса "Ясная зара".

БАБАК Пётр Лук'янавіч — старшы машыніст экскаватара Сенненскай ПМК-33.

БАЖАНОК Кірыла Пятровіч — першы сакратар райкома КПБ.

БЕРАШЭВІЧ Мікалай Іванавіч — старшыня калгаса імя Суворава.

БІРУЛІН Дзям'ян Фёдаравіч — трактарыст калгаса імя Ціміразева.

ВОРАНАВА Марыя Ільінічна — даярка племсаўгаса "Полымя".

ГАРНАК Надзея Канстанцінаўна — звеннявая калгаса "Праўда".

КАЗЛОВА Яўгенія Яўсееўна — свінарка саўгаса "Багушэўскі".

ЛАСЯНКОВА Вольга Іванаўна — звеннявая калгаса "Перамога сацыялізму".

ЛУКАШЭВІЧ Рыгор Ягоравіч — старшы машыніст экскаватара Сенненскай ПМК-33.

МАНДРЫК Вольга Дзмітрыеўна — свінарка саўгаса "Багушэўскі".

МЯЦЕЛІЦА Кацярына Піліпаўна — звеннявая калгаса "Праўда".

ПАРЭПКА Мікалай Пятровіч — трактарыст племзавода "Полымя".

ПЕЧНІКАВА Марыя Уладзіміраўна — даярка племзавода "Полымя".

САЛАЎЁВА Настасся Ісакаўна — звеннявая калгаса "Бальшавік".

САПРОНЕНКА Марыя Пятроўна — даглядчыца жывёлы саўгаса імя Гараўца.

САРОКІНА Алена Дзям'янаўна — даярка племзавода "Полымя".

СВЯРДЛОЎ Міхаіл Евельевіч — дырэктар саўгаса імя Гараўца.

СЕМЕРЫКОЎ Канстанцін Ануфрыевіч — старшыня калгаса "Сцяг Перамогі".

СТАРАВОЙТАЎ Мікалай Кузьміч — свінар саўгаса імя Гараўца.

ШЫБЕКА Аркадзь Пятровіч — камбайнер калгаса "Запаветы Ільіча".

ОРДЭН КАСТРЫЧНІЦКАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

БЯЛЯЦКІ Іван Іосіфавіч — брыгадзір племзавода "Полымя".

ЛАГУНОВА Яўгенія Ягораўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

ПЯДАЧКІН Сцяпан Васільевіч — загадчык склада райспажыўсаюза.

РУМО Уладзімір Сідаравіч — трактарыст калгаса "Ясная зара".

СТАРАВОЙТАЎ Мікалай Кузьміч — свінар саўгаса імя Гараўца.

ЦЮЦЮНОЎ Віктар Дзмітрыевіч — старшыня калгаса "Ясная зара".

Узнагароджаны таксама ордэнам "Знак Пашаны".

ШЫБЕКА Аркадзь Пятровіч — трактарыст калгаса "Запаветы Ільіча".

ОРДЭН ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА

АКУЛОВІЧ Вольга Андрэеўна — сартавальніца Сенненскага льнозавода.

АНДРЭЕЎ Валянцін Пятровіч — трактарыст калгаса "Ясная зара".

АСТАПАВА Ніна Парфенаўна — настаўніца СШ № 2 г. Сянно.

АЎСЮКЕВІЧ Аляксандра Дзмітрыеўна — звеннявая калгаса "Чырвоны пуцілавец".

АЎСЮКЕВІЧ Пётр Мікітавіч — камбайнер калгаса "Чырвоны пуцілавец".

АЎФЯРОНАК Вольга Сцяпанаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

БАРАВІК Уладзімір Купрыянавіч — брыгадзір калгаса "Ясная зара".

БАТУРА Аляксей Кузьміч — прараб Сенненскай ПМК-33.

БУЕВІЧ Анатоль Вацлававіч — брыгадзір племзавода "Полымя".

БЯРГОВІНА Лідзія Якаўлеўна — звеннявая калгаса "Чырвоны пуцілавец".

ВАСІЛЁЎСКАЯ Зінаіда Карнееўна — звеннявая калгаса імя Ціміразева.

ВОЛКАВА Святлана Андрэеўна — прараб Сенненскай ПМК-33.

ВЫШЫНСКАЯ Яніна Францаўна — брыгадзір Сенненскага льнозавода.

ГАВЯДКА Максім Васільевіч — старшыня райвыканкома.

ГРАЧЫХА Ганна Іванаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

ГРЫШЧАНКОЎ Віктар Міхайлавіч — звеннявы саўгаса імя Гараўца.

ЕРМАШКЕВІЧ Мікалай Лявонавіч — машыніст зернятока калгаса "Бярозкі".

ЖУДРО Анатоль Яфімавіч — брыгадзір калгаса "Ударнік".

ЖУДРО Яфім Яфімавіч — брыгадзір калгаса "Шлях да камунізму".

ЖУРАЎКОЎ Аляксандр Мацвеевіч — першы сакратар райкома КПБ.

ЗАЙЦАВА Матруна Кірылаўна — даярка саўгаса "Полымя".

ЗАРУБІЦКІ Васіль Тарасавіч — трактарыст племзавода "Полымя".

ЗАРУБІЦКІ Фама Сямёнавіч — звеннявы племзавода "Полымя".

ЗІНЬКОВІЧ Яфім Ягоравіч — старшыня калгаса "Праўда".

КАВАЛЁВА Ефрасіння Паўлаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

КАЗАКОВА Настасся Мікітаўна — даярка саўгаса "Полымя".

КАЗЛОЎ Аляксей Міхайлавіч — дырэктар саўгаса "Янова".

КАЗЛОЎ Максім Цімафеевіч — трактарыст калгаса "Сцяг Перамогі".

КАРАНЕЎСКІ Фёдар Сямёнавіч — брыгадзір калгаса "Праўда".

КАРАСЬ Аркадзь Паўлавіч — старшыня калгаса "Сцяг Перамогі".

КАРПЕНКА Віктар Аляксандравіч — трактарыст калгаса "Застадолле".

КАРПОВІЧ Васіль Аляксандравіч — камбайнер калгаса "Сцяг Перамогі" (узнагароджаны двойчы).

КАРПОВІЧ Марыя Якаўлеўна — даярка калгаса "Сцяг Перамогі".

КІТАЁВА Тамара Іванаўна — жывёлавод саўгаса "Янова".

КІШКОВІЧ Ала Сцяпанаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

КІШКОВІЧ Ганна Сцяпанаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

КОМЛЕВА Наталля Аляксандраўна — свінарка саўгаса "Багушэўскі".

КОМЛЕЎ Вячаслаў Піліпавіч — звеннявы калгаса імя Жданава.

КУЛІК Марыя Рыгораўна — даярка калгаса "Сцяг Перамогі".

КУРАШЭВІЧ Уладзімір Аляксандравіч — трактарыст калгаса "Чырвоны пуцілавец".

КУРЫЛЁНАК Леанід Якаўлевіч — трактарыст калгаса імя Карла Маркса.

КУЧКО Канстанцін Макаравіч — калгаснік калгаса "Праўда".

ЛАГУНОЎ Віктар Пятровіч — старшыня калгаса імя Карла Маркса.

ЛАТЫШАЎ Пётр Ціханавіч — вадзіцель райвыканкома.

ЛЕЙЧАНКА Васіль Рыгоравіч — начальнік раённага вытворчага ўпраўлення сельскай гаспадаркі.

ЛІМАНОВІЧ Васіль Піліпавіч — механізатар саўгаса імя Данукалава.

МАРЧАНКА Рыгор Мікітавіч — звеннявы саўгаса "Багушэўскі".

МАТЫГІН Васіль Іванавіч — брыгадзір калгаса "Сцяг Перамогі".

МАЦЮШАВА Любоў Уладзіміраўна — даярка саўгаса "Полымя".

МІРАНОВІЧ Канстанцін Васільевіч — заатэхнік калгаса імя Карла Маркса.

МУРАШКА Лідзія Васільеўна — звеннявая калгаса "Кастрычнік".

ПАГАРЭЛЬСКІ Пётр Піліпавіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса імя Кірава.

ПАЛТЫКА Ефрасіння Рыгораўна — даярка племзавода "Полымя".

ПАЛЯКОЎ Леанід Паўлавіч — брыгадзір саўгаса імя Данукалава.

ПАНКРАТАВА Іна Міхайлаўна — заатэхнік саўгаса "Багушэўскі".

ПАРАХОНЬКА Таццяна Еўсцігнееўна — звеннявая саўгаса "Ходцы".

ПАРЭПКА Ефрасіння Міхайлаўна — заатэхнік калгаса імя Дзяржынскага.

ПАРЭПКА Мікалай Пятровіч — трактарыст саўгаса "Полымя".

ПАЎЛОЎСКІ Віктар Вікенцьевіч — брыгадзір калгаса "Ульянавічы".

ПАЎЛЮЧЭНКА Барыс Дзмітрыевіч — дырэктар саўгаса "Багушэўскі".

ПІСКУНОЎ Уладзімір Ларыёнавіч — брыгадзір калгаса імя Суворава.

ПРАВІЛАВА Ніна Васільеўна — даярка калгаса імя Гастэлы.

ПРОНЬКА Міхаіл Іванавіч — камбайнер калгаса імя Цімірязева.

ПУЧКОВА Лідзія Дзмітрыеўна — звеннявая саўгаса "Багушэўскі".

ПУЧКОЎ Іван Якаўлевіч — трактарыст калгаса імя Будзённага.

РАДКЕВІЧ Мікалай Міронавіч — даглядчык жывёлы калгаса "Ульянавічы".

САЛТАНОВІЧ Андрэй Аляксеевіч — слесар-наладчык саўгаса імя Данукалава.

САЎЛЕВІЧ Анатоль Сцяпанавіч — звеннявы калгаса "Кастрычнік".

СВІНАЛУПАВА Алена Тарасаўна — цялятніца калгаса "Сцяг Перамогі".

СЕЛЯЗНЁВА Ганна Архіпаўна — звеннявая калгаса "Сцяг Перамогі".

СЕМЕРЫКОЎ Іван Мінавіч — брыгадзір калгаса "Сцяг Перамогі".

СІДУНОЎ Мікалай Данілавіч — дырэктар саўгаса імя Данукалава.

СТРЫЖНЕЎ Канстанцін Іванавіч — трактарыст калгаса "Шлях камунізму".

СТРЫЖНЕЎ Міхаіл Іванавіч — брыгадзір Віцебскай эксперыментальнай гаспадаркі.

ТРЫБУЛЬ Анатоль Раманавіч — камбайнер калгаса "Чырвоны пуцілавец".

ТЫЛЕЦ Анатоль Фёдаравіч — трактарыст калгаса імя Суворава.

ТЫЛЕЦ Іван Навумавіч — трактарыст калгаса імя Гастэлы.

ХЛУСЕВІЧ Валянцін Максімавіч — шафёр райаб'яднання "Сельгастэхніка".

ХРАМЦОЎ Леанід Андрэевіч — галоўны аграном саўгаса імя Гараўца.

ЦІТОВА Надзея Пятроўна — даярка саўгаса "Ходцы".

ЦУРАН Мікалай Лявонавіч — дырэктар саўгаса імя П. М. Машэрава.

ЦЫВІНСКІ Леанід Пятровіч — брыгадзір калгаса "Ледневічы".

ЦЫРКУНОЎ Пётр Арцёмавіч — брыгадзір саўгаса імя Гараўца.

ШАРАЙ Ганна Макараўна — звеннявая калгаса "1-е Мая".

ШАЎКУН Ганна Васільеўна — даярка саўгаса "Полымя".

ШАФРАНСКАЯ Соф'я Іванаўна — даярка калгаса імя Будзённага.

ШАФРАНСКІ Васіль Фёдаравіч — трактарыст калгаса "Кастрычнік".

ШУБКА Павел Андрэевіч — трактарыст калгаса "Шлях да камунізму".

ЮРОЎСКІ Мікалай Андрэевіч — трактарыст калгаса "Ленінскі шлях".

ЯЦКО Нэля Прохараўна — даярка калгаса "Ледневічы".

ОРДЭН ДРУЖБЫ НАРОДАЎ

АНУЧКІН Віктар Архіпавіч — ляснічы Сенненскага лясніцтва.

БАБАК Пётр Лук'янавіч — машыніст экскаватара ПМК-33.

ЕРМАШКЕВІЧ Барыс Мікалаевіч — механізатар калгаса імя Ціміразева.

МАГАЗІНШЧЫКАВА Вера Васільеўна — сакратар парткома племзавода "Полымя".

САПРАНЕЦКІ Эдуард Яфімавіч — начальнік участка калгаса "Ледневічы".

СТЭЛЬМАХ Іван Захаравіч — трактарыст калгаса імя Жданава.

ЦУРАН Мікалай Лявонавіч — дырэктар саўгаса імя П. М. Машэрава.

ЦЫВІНСКІ Юрый Іванавіч — старшыня выканаўчага камітэта Какоўчынскага сельскага Савета народных дэпутатаў.

ОРДЭН "ЗНАК ПАШАНЫ"

БАБКОВА Еўдакія Іванаўна — даярка саўгаса імя Гараўца.

БАРКАВЕЦ Сцяпан Іванавіч — механізатар калгаса імя Кірава.

БАРМІНСКІ Васіль Васільевіч — старшыня выканкома Сенненскага раённага Савета дэпутатаў працоўных.

БАРЫШАЎ Валерый Васільевіч — трактарыст калгаса "1-е Мая".

БЕРАШЭВІЧ Мікалай Іванавіч — старшыня калгаса імя Суворава.

БЛЫКІНА Роза Ігнатаўна — інспектар-тэхнолаг Сенненскага завода сухога абястлушчанага малака.

БУРБО Іосіф Адамавіч — урач Сенненскай райбальніцы.

БЯЛЯЦКІ Уладзімір Іванавіч — майстар МПМК-75.

ВАСІЛЁНАК Васіль Іосіфавіч — старшыня калгаса імя Ціміразева.

ВАСІЛЁНАК Марыя Дзмітрыеўна — калгасніца калгаса "Верны шлях"

ВАСІЛЁНАК Раіса Конанаўна — даярка Віцебскай эксперыментальнай гаспадаркі.

ВІННІК Мікалай Якаўлевіч — старшыня калгаса "Праўда".

ВІННІКАЎ Павел Пятровіч — трактарыст калгаса "Ясная зара".

ВОЛКАВА Валянціна Якаўлеўна — рабочая саўгаса "Янова".

ВОРАНАВА Антаніна Васільеўна — даярка саўгаса імя П. М. Машэрава.

ВЯРЦІНСКІ Фама Адамавіч — настаўнік сярэдняй школы № 2 г. Сянно.

ГАЛУБЦОВА Антаніна Андрэеўна — звеннявая саўгаса "Багушэўскі".

ГАРАЛЁЎ Даніла Іванавіч — загадчык аддзела сельскай гаспадаркі райвыканкома.

ГАРАНАЎ Анатоль Цярэнцьевіч — брыгадзір ПМК-64.

ГАРНАК Мікалай Васільевіч — калгаснік калгаса імя Будзённага.

ГАРНАК Уладзімір Лявонавіч — брыгадзір калгаса імя Будзённага.

ДАРГЕЙКА Раіса Фёдараўна — даярка племзавода "Полымя".

ДАРОНІНА Аляксандра Пятроўна — брыгадзір племзавода "Полымя".

ДЗЕГАЛЕВІЧ Таццяна Кандратаўна — цялятніца калгаса імя Дзяржынскага.

ДЗІВАС Марыя Ягораўна — звеннявая племзавода "Полымя".

ДЗЯМЕШЧАНКА Ніна Селівестраўна — настаўніца Ульянавіцкай СШ.

ДУХОВІЧ Пётр Мацвеевіч — дырэктар саўгаса імя Данукалава.

ЕЎДАКІМАЎ Анатоль Міхайлавіч — дырэктар племзавода "Полымя".

ЖАГУЛОЎСКАЯ Марыя Цімафееўна — даярка калгаса "Полымя".

ЖАЛАНКОВА Хрысціна Васільеўна — звеннявая калгаса "Машканы".

ЖУДРО Матрона Васільеўна — калгасніца калгаса "Ударнік".

ЗАЙКО Любоў Пятроўна — настаўніца Сенненскай школы- інтэрната.

ЗАНЬКО Пётр Трафімавіч — брыгадзір калгаса "Праўда".

ЗЫГМАНТ Міхаіл Міхайлавіч — механік Багушэўскага спіртзавода.

ІЛЬЮШЭНКА Марыя Сямёнаўна — свінарка саўгаса "Багушэўскі".

КАЗЛОВА Ада Фёдараўна — рабочая саўгаса "Янова".

КАЗЛОВА Ганна Міхайлаўна — палявод калгаса імя Гастэлы.

КАЗЛОЎ Аляксей Міхайлавіч — дырэктар саўгаса "Янова".

КАЗЛОЎСКІ Сямён Ігнатавіч — вадзіцель саўгаса імя Данукалава.

КАЛАЧЫНСКАЯ Валянціна Пятроўна — даярка калгаса імя Суворава.

КАНАПЕЛЬКА Максім Піліпавіч — калгаснік калгаса "Сцяг Перамогі".

КАРАСЬ Аркадзь Паўлавіч — старшыня калгаса "Сцяг Перамогі".

КАЦАР Мікалай Сцяпанавіч — старшыня калгаса імя Кірава.

КАЧУК Алена Уладзіміраўна — брыгадзір саўгаса "Янова".

КІРЫЛЕНКАЎ А. — сакратар райкома КПБ.

КРАЎЧАНКА Леанід Мікалаевіч — трактарыст племзавода "Полымя".

КУЛЬБІЦКАЯ Марыя Савічна — апаратчыца Сенненскага малочнага завода.

КУЦЬКО Іван Сідаравіч — машыніст бульдозера Сенненскай міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі.

ЛАГУНОЎ Сяргей Аляксандравіч — вадзіцель аўтамабіля Обальскага біяхімзавода.

ЛАЗАРЭВІЧ Ефрасіння Пятроўна — звеннявая калгаса "Шлях да камунізму".

ЛІШАЁЎ Уладзімір Сяргеевіч — звеннявы калгаса імя Карла Маркса.

ЛУКАШЭВІЧ Рыгор Ягоравіч — старшы машыніст экскаватара Сенненскай ПМК-33.

ЛЫСКОЎ Васіль Яфімавіч — кладаўшчык райсельгастэхнікі.

ЛЮБАШОЎ Мікалай Яфімавіч — аператар фермы па вырошчванні маладняку буйной рагатай жывёлы калгаса імя Будзённага.

МАЕЎСКАЯ Соф'я Яўгенаўна — звеннявая калгаса імя Карла Маркса.

МАРЦІНОВІЧ Генадзь Іванавіч — трактарыст калгаса "Какоўчына".

МАРЧАНКА Яўгенія Дзянісаўна — брыгадзір племсаўгаса "Багушэўскі".

МАХАНЬКОЎ Фёдар Мікалаевіч — дырэктар Какоўчынскай СШ.

МАЧУЛЬСКАЯ Галіна Васільеўна — брыгадзір бетоншчыкаў МПМК-35.

МІКУЛЬСКІ Аляксандр Сямёнавіч — урач Сенненскай райбальніцы.

МІТАКОВІЧ Мікалай Герасімавіч — трактарыст калгаса "Какоўчына".

МЯЛЕШКА Зінаіда Палікарпаўна — звеннявая саўгаса імя Гараўца.

НІКАЛАЕВА П. — намеснік старшыні райвыканкома.

ПАГАРЭЛЬСКІ Рыгор Ануфрыевіч — брыгадзір калгаса "Кастрычнік".

ПАЗНЯКОЎ Міхаіл Мікалаевіч — жывёлавод калгаса "Ульянавічы".

ПАЛОНСКАЯ Ганна Кліменцеўна — звеннявая саўгаса "Полымя".

ПАШКЕВІЧ Васіль Трафімавіч — трактарыст калгаса "Ульянавічы".

ПЕТРЫЧЭНКА Віктар Нічыпаравіч — дырэктар саўгаса "Ходцы".

ПЕТУХОЎ Віктар Уладзіміравіч — шафёр Багушэўскага аддзялення "Сельгастэхніка".

ПІСКУНОВА Таццяна Аляксандраўна — калгасніца калгаса імя Суворава.

ПРУДНІКАЎ Сцяпан Аляксандравіч — аператар свінагадоўчага комплексу саўгаса імя Гараўца.

ПУСЦЕЛЬНІКАЎ Міхаіл Максімавіч — муляр Сенненскай ПМК-48.

РУСІН Анатоль Іванавіч — трактарыст калгаса "Запаветы Ільіча".

РУСІН Віктар Захаравіч — дырэктар Алексініцкай СШ.

РУМО Леанід Уладзіміравіч — брыгадзір калгаса імя Будзённага.

РЫБЧАНКА Мікалай Макаравіч — трактарыст калгаса "Праўда".

СЕРАДЗЕНКА Леанід Іванавіч — камбайнер калгаса імя Цімірязева.

СІМАНОВІЧ Аляксей Фёдаравіч — камбайнер калгаса "Ясная зара".

СКАКУН Алег Міхайлавіч — старшыня калгаса "Ленінскі шлях".

СКАКУН Віктар Аляксеевіч — дырэктар Сінягорскай НСШ.

СМЕЛЯКОЎ Васіль Гаўрылавіч — дырэктар вочна-завочнай школы.

СОКАЛАВА Марыя Прохараўна — звеннявая калгаса "Ясная зара".

СТАНКЕВІЧ Надзея Іванаўна — звеннявая калгаса "Ленінскі шлях".

СТАСЕЛЬКА Генадзь Барысавіч — трактарыст саўгаса імя Гараўца.

СУКОНКІН Іван Дзям'янавіч — брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага.

СУКОНКІН Леанід Уладзіміравіч — камбайнер калгаса "Ударнік".

ТРАШЧОНАК Сяргей Лукіч — прадавец магазіна Яноўскага сельпо.

ФАНДО Генадзь Пятровіч — вадзіцель аўтамабіля Сенненскага ДРБУ-146.

ФЕДЗЮКОЎ Міхаіл Аляксеевіч — звеннявы калгаса імя Чапаева.

ХІЖАНКОВА Вольга Дзмітрыеўна — цялятніца калгаса "Застадолле".

ХЛЬШЧАНКА Лізавета Ільінічна — звеннявая калгаса "Верны шлях".

ЦЫВА Валянціна Іванаўна — даярка калгаса імя Карла Маркса.

ЦЫВІНСКІ Юрый Іванавіч — старшыня калгаса "1-е Мая".

ЦЮЦЮНОЎ Віктар Дзмітрыевіч — старшыня калгаса "Ясная зара".

ШАЛУХА Клаўдзія Аляксандраўна — калгасніца калгаса "Машканы".

ШУБКА Аляксей Міхайлавіч — старшыня калгаса "Шлях да камунізму".

ШУБКА Павел Андрэевіч — трактарыст Віцебскай эксперыментальнай гаспадаркі.

ШЫБЕКА Антон Фёдаравіч — трактарыст калгаса імя Леніна.

ШЫХАВА Вольга Іванаўна — звеннявая калгаса "Заветы Ільіча".

ШЭЙНІН Яфім Цодзікавіч — старшыня калгаса імя Будзённага.

ЮРЭВІЧ Уладзімір Мікалаевіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса імя Суворава.

ЯСІНСКІ Сяргей Рыгоравіч — загадчык фермы калгаса імя Калініна.

ОРДЭН ПРАЦОЎНАЙ СЛАВЫ II СТУПЕНІ

БАБАХІН Сяргей Данілавіч — трактарыст саўгаса "Янова".

МАРЦІНОВІЧ Віктар Мікітавіч — трактарыст калгаса "Ясная зара".

ПАРАДЗЕНКА Павел Малахавіч — трактарыст саўгаса "Ходцы".

РАБЦАЎ Міхаіл Аляксеевіч — вадзіцель аўтамабіля саўгаса імя Гараўца.

ЮРОЎСКІ Мікалай Андрэевіч — трактарыст калгаса "Ленінскі шлях".

ОРДЭН ПРАЦОЎНАЙ СЛАВЫ III СТУПЕНІ

АДНАРОГІ Аляксандр Сяргеевіч — трактарыст калгаса "Верны шлях".

АЗАРОНАК Віктар Марцінавіч — трактарыст калгаса "Ледневічы".

АНШЧАНКА Валянціна Ягораўна — звеннявая калгаса імя Заслонава.

АСТАПОВІЧ Кацярына Пятроўна — сартавальніца валакна Сенненскага льнозавода.

БАЛАЦІНСКІ Уладзімір Рыгоравіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса "Ударнік".

БАРКАВЕЦ Ніна Іосіфаўна — даярка калгаса "Праўда".

БАРЭЙКА Станіслаў Іосіфавіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса "Чырвоны пуцілавец".

БЕЛЬЧЫКАЎ Цімафей Іванавіч — трактарыст саўгаса імя Гараўца.

БІРУКОЎ Віктар Міхайлавіч — токар райсельгастэхнікі.

БОНДАРАВА Ніна Фёдараўна — закройшчыца Багушэўскага камбіната бытавога абслугоўвання.

БУРДО Антон Нічыпаравіч — электразваршчык райсельгастэхнікі.

ВАКАР Іван Васільевіч — трактарыст племсаўгаса "Багушэўскі".

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Паўлавіч — пастух калгаса "Верны шлях".

ГАРБАЧОЎ Сяргей Якаўлевіч — трактарыст калгаса імя Жданава.

ГАРНАК Аляксандр Аляксандравіч — трактарыст калгаса "Бярозкі".

ГАРНАК Купрэй Сямёнавіч — даглядчык жывёлы калгаса імя Будзённага.

ГРЭБНЕВА Лілія Рыгораўна — даярка саўгаса імя П. М. Машэрава.

ГРЫНЯВЕЦКІ Міхаіл Баляслававіч — брыгадзір калгаса "Шлях да камунізму".

ГУСОЎСКАЯ Антаніна Якаўлеўна — жывёлавод саўгаса "Янова".

ДРУЖЫНА Марыя Нічыпараўна — звеннявая калгаса імя Леніна.

ДУБІН Віктар Мікалаевіч — трактарыст калгаса "Запаветы Ільіча".

ЕРМАШКЕВІЧ Міхаіл Васільевіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса імя Цімірязева.

ЖЫХАР Ганна Фёдараўна — даярка калгаса "Ледневічы".

ЗАРУБІЦКІ Васіль Васільевіч — механізатар племсаўгаса "Полымя".

ЗЯЗЮЛІНА Ніна К. — рабочая будаўнічага ўчастка райспажыўсаюза.

ЗЯМЦОЎ Міхаіл Фёдаравіч — трактарыст саўгаса імя Данукалава.

ІНАЯТАВА Антаніна Іванаўна — цялятніца калгаса "Ленінскі шлях".

КАВАЛЕНКА Уладзімір Іосіфавіч — трактарыст саўгаса "Ходцы".

КАЗЛОВА Еўдакія Іванаўна — цялятніца калгаса імя Кірава.

КАНАПЕЛЬКА Любоў Канстанцінаўна — чабан калгаса "Сцяг Леніна".

КАРПОВІЧ Надзея Дзмітрыеўна — даярка калгаса "Сцяг Перамогі".

КАЦУРА Ціхан Сцяпанавіч — трактарыст калгаса "Шлях да камунізму".

КОЗІЧКІН Віктар Іванавіч — машыніст экскаватара Сенненскай ПМК-44.

КУРС Валянціна Еўдакімаўна — настаўніца сярэдняй школы № 1 г. Сянно.

КУСР Пётр Аляксандравіч — механізатар калгаса "Ульянавічы".

КУЧЫНСКАЯ Галіна Ягораўна — даярка калгаса "Кастрычнік".

МАЛАХАЎ Фёдар Уладзіміравіч — трактарыст племзавода "Полымя".

МАРГАЎЦОЎ Цімафей Іванавіч — трактарыст саўгаса "Ходцы".

МАХАНЬКОЎ Мікалай Рамановіч — трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

МУРАШКА Уладзімір Максімавіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса імя Гастэлы.

МЯЖНІН Аляксандр Лаўрэнавіч — вадзіцель аўтамабіля племсаўгаса "Багушэўскі".

МЯЛЕШКА Мікалай Сяргеевіч — трактарыст калгаса "Кастрычнік".

ПАЗНЯКОЎ Уладзімір Мікалаевіч — трактарыст калгаса "Ульянавічы".

ПАШКЕВІЧ Васіль Трафімавіч — трактарыст калгаса "Ульянавічы".

ПАШКЕВІЧ Лілія Міхайлаўна — даярка саўгаса "Ходцы".

ПЛАВІНСКАЯ Любоў Дзмітрыеўна — даярка племзавода "Полымя".

ПРАКАПОВІЧ Аркадзь Мікалаевіч — брыгадзір калгаса "Праўда".

ПРЫСТАЎКА Анатоль Ягоравіч — брыгадзір калгаса "Бярозкі".

РАБУШКА Анатоль Сцяпанавіч — вадзіцель аўтамабіля калгаса "Запаветы Ільіча".

РАБЦОЎ Міхаіл Аляксеевіч — трактарыст саўгаса імя Гараўца.

РЫБАКОВА Раіса Іванаўна — масларob Сенненскага завода сухога абястлушчанага малака.

СІНІЦА Алег Іванавіч — вадзіцель аўтамабіля племсаўгаса "Багушэўскі".

СІНІЧЭНКА Анатоль Сцяпанавіч — трактарыст калгаса імя Ціміразева.

СМЕЛЯКОВА Дзіна Фёдараўна — майстар Сенненскага хлебакамбіната.

СОЧНЕЎ Пётр Кузьміч — трактарыст калгаса імя Суворава.

ХМЯЛЬКОЎ Аркадзь Азаравіч — трактарыст калгаса імя Заслонава.

ХРАПАВІЦКІ Ян Іосіфавіч — столяр Багушэўскай мэблевай фабрыкі.

ЦІЦЯНКОЎ Цімафей Парфенавіч — трактарыст калгаса "Ударнік".

ШАПКОЎСКІ Сямён Цімафеевіч — даглядчык жывёлы калгаса "Кастрычнік".

ШАЎКУН Ягор Васільевіч — брыгадзір племзавода "Полымя".

ШЛЫК Ядзвіга Андрэеўна — трактарыстка племсаўгаса "Багушэўскі".

ЮКОВІЧ Іван Іванавіч — машыніст экскаватара Сенненскай ПМК-33.

ЯНКОЎ Іван Іванавіч — трактарыст саўгаса імя Гараўца.

Заслужаныя работнікі Рэспублікі Беларусь

ЗАСЛУЖАНЫ ДЗЕЯЧ НАВУКІ І ТЭХНІКІ

ГРУНТОЎ Пётр Сцяпанавіч. Гл. у раздзеле "Вучоныя".

ЗАСЛУЖАНЫ АГРАНОМ

БАРКОЎСКІ Захар Іванавіч. Гл. у раздзеле "Героі Сацыялістычнай Працы".

ЗАСЛУЖАНЫ БУДАЎНІК

БАБАК Пётр Лук'янавіч. Гл. у раздзеле "Героі Сацыялістычнай Працы".

ЗАСЛУЖАНЫ РАБОТНІК ТРАНСПАРТА

ВАЛАДЗЬКО Яўген Іванавіч. Гл. у раздзеле "Дзяржаўныя дзеячы".

Заслужаныя работнікі культуры

П. В. Бельскі.

Дз. М. Марчанка.

БЕЛЬСКІ Пётр Васільевіч, нарадзіўся 22.3.1919 г. у в. Ніўё Расонскага раёна. Заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь. Скончыў Полацкае педагагічнае вучылішча, Сухумскае пяхотнае вучылішча. У 1959 г. завочна скончыў аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаваў настаўнікам, дырэктарам сямігодкі, рэдактарам Расонскай раённай газеты "Сацыялістычная праца", Сенненскай раённай газеты "Шлях да камунізму", аб'яднанай газеты Талачынскага і Сенненскага раёнаў "Сцяг Ільіча". З 1963 г. да выхаду на пенсію быў рэдактарам Сенненскай раённай газеты "Ленінская іскра". Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі "За адвагу", "За абарону Кіева", "Партызану Айчыннай вайны" I і II ступені, "За працоўную адзнаку". Двойчы быў узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Памёр 16.9.1997 г.

П. І. Ермашкевіч.

ЗАСЛУЖАНЫЯ ДЗЕЯЧЫ КУЛЬТУРЫ

ВЯЛЮГІН Анатоль Сцяпанавіч. Гл. у раздзеле "Творцы".

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Васільевіч. Гл. у раздзеле "Творцы".

ЛІ Соф'я Дзмітрыеўна. Гл. у раздзеле "Творцы".

МАРЧАНКА Дзмітрый Мікалаевіч. Нарадзіўся 10.4.1926 г. у в. Заполле. Заслужаны работнік культуры БССР (1975), член Беларускага Саюза журналістаў. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаваў на камсамольскай рабоце і ў рэдакцыі раённай газеты.

Пасля заканчэння Беларускага Дзяржаўнага універсітэта (1958), працаваў на розных пасадах у Дзяржтэлерадыё БССР — рэдактарам, старшым рэдактарам, галоўным рэдактарам, галоўным дырэктарам Галоўнай дырэкцыі праграм Беларускага радыё. Аўтар шматлікіх нарысаў пра партызан і воінаў Чырвонай арміі ў гады вайны: "Героі безыменнай вышыні", "Подзвіг танкіста", "Так ёй сэрца падказала", "Гісторыя аднаго пашпарта", якія перадаваліся па Беларускаму радыё і друкаваліся ў рэспубліканскіх газетах. У хроніцы "Памяць" змешчаны нарыс "Мы гэтай памяці верныя". Сааўтар кнігі "Гаворыць і паказвае Беларусь" (1975).

Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі "За баявыя заслугі", "За працоўную доблесць" і інш., Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР (1965, 1985).

СТУК Анатоль Іванавіч. Нарадзіўся 16.7.1922 г. у в. Савінічы. Заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь (1976), член Беларускага Саюза журналістаў (1958).

Скончыў Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС (1958). Працаваў у раённай газеце, у абласной газеце "Віцебскі рабочы", у рэспубліканскай — "Звязда". У 1963—1972 — галоўны рэ-

дактар Галоўнай рэдакцыі замежнага вяшчання Дзяржтэлерадыё БССР. Загадчык Беларускага аддзялення агенцтва друку навіны (1972—1991).

Аўтар кніг — "Дзесяць дзён у Аўстрыі" (1961), "Дарогай няўрымслівых" (1963), "Перадачы вядзе ЦРУ" (1974), нарысаў у часопісе "Беларуская думка", "Старонкі апаленыя вайной" (№ 5, 1966), "Вермахт: працаздольных лічыць палоннымі" (№ 5, 1997), "Батальён смерці, які спаліў Хатынь і яе жыхароў" (№ 7, 1998).

Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ст., медалямі "Партызану Вялікай Айчыннай вайны", "За працоўную доблесць", Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Памёр 21.1.2002 г.

ШЫЛЬКО Іван Іванавіч. Нарадзіўся 22.11.1930 г. у в. Вялікая Пярэспа ў сялянскай сям'і. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1982). Скончыў Мінскі педагагічны інстытут (1957). Працаваў дырэктарам школы ў Маладзечанскай вобласці (з 1952), Машчонскай сярэдняй школы (з 1959), Багушэўскай СШ № 2 (з 1963). Выбіраўся членам Сенненскага райкома КПБ. Узнагароджаны значкамі "Выдатнік народнай асветы" (1965) і "Выдатнік асветы СССР" (1984). Памёр 4.1.1993 г.

А. І. Стук.

І. І. Шылько.

ЗАСЛУЖАНЫ ДЗЕЯЧ МАСТАЦТВАЎ

ГОМАНАЎ Уладзімір Кірылавіч. Гл. у раздзеле "Творцы".

НАРОДНАЯ АРТЫСТКА

КАНАПЕЛЬКА Зінаіда Ігнатаўна. Гл. у раздзеле "Творцы".

ЗАСЛУЖАНЫЯ АРТЫСТЫ

ДАВЫДЗЬКА Генадзь Браніслававіч. Гл. у раздзеле "Творцы".

РЫЖКОВА Ганна Паўлаўна. Гл. у раздзеле "Творцы".

Заслужаныя настаўнікі

АЎРАМЕНКА Мяфодзій Іванавіч. Нарадзіўся 6.6.1916 г. у в. Пабеднае Горацкага раёна Магілёўскай вобласці. Заслужаны настаўнік Беларусі (1965). Скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1939). Віцебскі педагагічны інстытут (1956). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаваў настаўнікам СШ № 2 г. Сянно, дырэктарам СШ № 1 г. Сянно, загадчыкам раённага аддзела народнай адукацыі, дырэктарам СШ № 2 г. Сянно. Узнагароджаны значком "Выдатнік народнай асветы" (1963). Памёр у 1988 г.

М. І. Аўраменка.

Ф. А. Вярцінскі.

ВЯРЦІНСКІ Фама Адамавіч. Нарадзіўся 30.12.1915 г. у в. Тухінка. Заслужаны настаўнік Беларусі (1967). Скончыў Мінскі настаўніцкі інстытут (1939), Віцебскі педагагічны інстытут (1953). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пра-

І. І. Еўпак.

Ю. І. Касабуцкая.

Н. І. Кучынская.

П. Я. Набераж нёва.

Г. А. Платонава.

У. І. Пуцееў.

цаваў настаўнікам Навасельскай сямігадовай, Какоўчынскай сярэдняй школ, з 1946 г. — у Сенненскай СШ № 2. Узнагароджаны ордэнамі "Знак Пашаны", Айчыннай вайны II ступені, баявымі медалямі, значком "Выдатнік народнай адукацыі" (1958).

ЕЎПАК Ніна Нічыпараўна. Нарадзілася 15.3.1934 г. у в. Новае Прыбужжа Дрыбінскага раёна Магілёўскай вобласці. Заслужаная настаўніца Беларусі (1976). Скончыла Полацкі педагагічны інстытут (1957). Працавала настаўніцай фізікі, дырэктарам Беліцкай сярэдняй школы. Узнагароджана ордэнам "Знак Пашаны" (1971).

КАСАБУЦКАЯ Юзэфа Іванаўна. Нарадзілася ў 1918 г. у г. Сянно. Заслужаная настаўніца Беларусі (1967). Скончыла Лепельскае педвучылішча (1938). Працавала настаўніцай пачатковых класаў у школах былога Багушэўскага раёна, з 1946 г. у Сенненскай СШ № 2.

КУЧЫНСКАЯ Ніна Іванаўна. Нарадзілася 25.1.1926 г. у в. Крыльцова. Заслужаная настаўніца Беларусі (1971). Скончыла Лідскае педвучылішча (1948). Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны. Працавала настаўніцай пачатковых класаў Сукрэменскай і Нерайшанскай пачатковых школ.

НАБЕРАЖНЁВА Наталля Якаўлеўна. Нарадзілася 18.10.1926 г. у Тамбоўскай вобласці. Заслужаная настаўніца Беларусі (1963). Скончыла Расказаўскае педвучылішча. З 1947 г. працавала настаўніцай у Багушэўскай сярэдняй школе № 2. Узнагароджана значком "Выдатнік народнай асветы" (1961).

ПЛАТОНАВА Ганна Антонаўна. Нарадзілася 24.1.1914 г. у в. Новая Зямля Дубровенскага раёна. Заслужаная настаўніца Беларусі (1964). Скончыла Аршанскае педвучылішча (1933). Працавала настаўніцай пачатковых класаў у Аршанскім раёне, з 1939 г. — у Багушэўскай СШ, Каролінскай аздараўленчай школе (з 1951), Багушэўскай СШ № 1 (з 1960). Памерла 12.12.1996 г. у Віцебску.

ПУЦЕЕЎ Уладзімір Іванавіч. Нарадзіўся ў 1922 г. Заслужаны настаўнік Беларусі (1967). Скончыў Віцебскі пединстытут (1955). Працаваў настаўнікам у Аршанскім раёне, з 1961 г. настаўнікам, завучам у Багушэўскай СШ № 2.

САПРОНЕНКА Фёдар Пілінавіч, нарадзіўся 6.9.1923 г. у в. Грузды. Заслужаны настаўнік Беларусі (1967). Скончыў Мінскі педагагічны інстытут (1961). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Ф. П. Сапроненка.

З. І. Усовіч.

Н. Дз. Царава.

З. А. Шмурадка.

З 1948 г. працаваў у школах Сенненскага раёна, з 1955 г. — дырэктар Малыкаўскай сярэдняй школы Браслаўскага раёна. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, многімі медалямі. Зараз пражывае ў в. Зямковічы на Сенненшчыне.

УСОВІЧ Зінаіда Іванаўна. Нарадзілася 25.10.1930 г. у г. п. Ушачы ў сям'і рабочага. Заслужаная настаўніца Беларусі (1968). Скончыла Магілёўскі педагагічны інстытут (1958). Працавала настаўніцай у школах Ушацкага раёна. З 1959 г. настаўніца, завуч Багушэўскай СШ № 1.

ЦАРАВА Надзея Дзянісаўна. Нарадзілася 20.5.1922 г. у в. Заполле. Заслужаная настаўніца Беларусі (1967). Скончыла Аршанскае педвучылішча (1948). Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны. Працавала старшай піянерважатай у Расненскай СШ (з 1939), настаўніцай пачатковых класаў Краснасельскай (з 1948) і загадчыцай Вейнянскай (з 1953) пачатковых школ.

ШМУРАДКА Зінаіда Антонаўна. Нарадзілася 11.10.1923 г. у в. Высачаны Лёзненскага раёна. Заслужаная настаўніца Беларусі (1968). Скончыла Віцебскі педагагічны інстытут (1948). Працавала настаўніцай матэматыкі ў Лёзненскім, Аршанскім раёнах, г. Барысаве. З 1952 г. настаўніца, завуч Багушэўскай СШ № 1, з 1973 г. настаўніца Багушэўскай СШ № 2. Узнагароджана значком "Выдатнік народнай асветы" (1967).

ЯКАЎЛЕЎ Сцяпан Сямёнавіч. Нарадзіўся 8.8.1912 г. у в. Забор'е Гарадоцкага раёна. Заслужаны настаўнік Беларусі (1965). Скончыў Магілёўскі педінстытут (1940). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1930 г. працаваў настаўнікам, дырэктарам Навасельскай школы, загадчыкам Багушэўскага раённага аддзела адукацыі (з 1945), намеснікам старшыні Багушэўскага райвыканкома (з 1948), завучам, дырэктарам Багушэўскай СШ № 1. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай ваны I ступені, медалямі "За адвагу", "За баявыя заслугі", значком "Выдатнік народнай асветы" (1955). Памёр 30.6.1997 г.

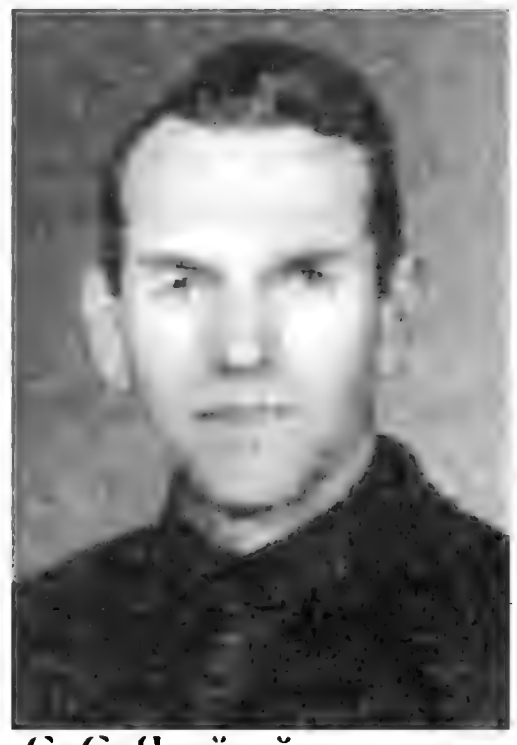
С. С. Якаўлеў.

А. П. Яроменка.

ЯРОМЕНКА Аліна Піліпаўна. Нарадзілася 21.6.1928 г. у в. Тухінка. Заслужаная настаўніца Беларусі (1971). Скончыла Аршанскае педвучылішча (1949). Працавала настаўніцай пачатковых класаў у былой Маладзечанскай вобласці. З 1952 г. у Сенненскай СШ № 1. Узнагароджана значком "Выдатнік народнай асветы" (1965).

А. А. Яскевіч.

Л. А. Дружына.

М. С. Мурашкевіч.

Я. М. Усціновіч.

ЯСКЕВІЧ Аляксандра Андрэеўна. Нарадзілася 1.6.1920 г. у в. Малая Пярэспа. Заслужаная настаўніца Беларусі (1968). Скончыла Лепельскае педвучылішча (1938). Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны. Працавала настаўніцай пачатковых класаў у школах Аршанскага раёна, у Беліцкай сярэдняй школе (з 1953). Узнагароджана медалём "За баявыя заслугі".

Заслужаныя ўрачы

БЯРГОВІНА Настасся Данілаўна. Нарадзілася ў 1907 г. у в. Пацкава. Заслужаны ўрач Беларусі (1960). Скончыла Мінскі медыцынскі інстытут (1937). Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны. З 1941 г. працавала ў Сенненскай раённай бальніцы. Памерла ў 1995 г.

КЛІКУНЕЦ Ніна Васільеўна. Нарадзілася ў 1913 г. у в. Старая Беліца. Заслужаны ўрач Беларусі (1959). Скончыла Мінскі медыцынскі інстытут (1937). Працаваць пачала ў 1937 г. ў Скідзельскім раёне Гродзенскай вобласці. У Вялікую Айчынную вайну — начальнік інфекцыйнага шпіталя Сенненскай партызанскай брыгады. З 1944 г. — урач Сенненскай раённай бальніцы. Памерла ў 1986 г.

МІКУЛЬСКІ Аляксандр Сямёнавіч. Нарадзіўся ў 1895 г. Заслужаны ўрач Беларусі (1949). Працаваў галоўным урачом Сенненскай раённай бальніцы. Памёр у 1950 г.

Заслужаны лесавод

ДРУЖЫНА Леанід Андрэевіч. Нарадзіўся 25.8.1939 г. у в. Серкуці. Заслужаны лесавод Беларусі (1977). Скончыў Полацкі лясны тэхнікум (1960). Працаваў тэхнікам-лесаводам, ляснічым Багушэўскага лясніцтва. Памёр 13.4.2002 г.

РУБЛЕЎСКІ Сяргей Аляксеевіч. Нарадзіўся 15.11.1924 г. у в. Какоўчына. Заслужаны лесавод БССР (1979) і Польскай Народнай Рэспублікі. З 1966 года намеснік Міністра лясной гаспадаркі БССР. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалямі. Памёр 17.4.2001 г.

Заслужаныя трэнеры

МУРАШКЕВІЧ Міхаіл Сцяпанавіч. Нарадзіўся 7.4.1952 г. у в. Баравікі. Заслужаны трэнер Беларусі (1991). Скончыў Смаленскі інстытут фізічнай культуры (1979). Працаваў трэнерам у спартыўных школах г. Сянно і г. Віцебска. З 1979 г. выкладчык Лужаснянскай гімназіі.

УСЦІНОВІЧ Яўген Мікітавіч. Нарадзіўся 30.1.1940 г. у г. Сянно. Заслужаны трэнер Беларусі (1995). Скончыў цэнтральную школу трэнераў г. Смаленска (1964). Працаваў намеснікам дырэктара, дырэктарам Сенненскай дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы.

Заслужаныя майстры спорту

ІВАШКА Пётр Анатольевіч, біятланіст. Гл. у раздзеле «Сенненшчына спартыўная».

КУРАНЦОЎ Віктар Рыгоравіч, штангіст. Гл. у раздзеле «Сенненшчына спартыўная».

Яны нарадзіліся на Сенненшчыне

Вайскоўцы

ВАКАР Віктар Канстанцінавіч. Нарадзіўся ў 1942 г. у г. п. Багушэўск. Генерал-маёр (1992). Скончыў Адэскае вышэйшае ваеннае вучылішча (1964). Прайшоў шлях ад камандзіра ўзвода да памочніка глаўкома Сухапутных войск. У 1994 г. прызначаны начальнікам Ваеннай акадэміі Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны трыма ордэнамі і медалямі. Памёр 15.3.1998 г.

ГЕРАСІМАЎ Дзмітрый Міхайлавіч. Нарадзіўся 14.6.1946 г. у в. Варашылы. Генерал-лейтэнант. Скончыў Ташкенцкае ваеннае вучылішча (1967), акадэміі імя Фрунзе (1978), Генштаба (1990). З 1968 г. службу праходзіў у войсках спецыяльнага прызначэння, дзе прайшоў шлях ад камандзіра групы да камандзіра брыгады. З 1992 г. служыў у органах дзяржбяспекі, узначальваў групу "Вымпел", быў намеснікам начальніка акадэміі ФСБ РФ, начальнікам штаба Дэпартамента ФСБ РФ. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Баявога Чырвонага Сцяга, "За ваенныя заслугі", многімі медалямі. З 1999 г. у запасе. Жыве ў Маскве.

КАВАЛЕНКА Уладзімір Міхайлавіч. Нарадзіўся 18.6.1936 г. у вёсцы Малы Азярэцк. Генерал-маёр (1988). Скончыў Томскае ваеннае вучылішча (1957) і Кіеўскае вышэйшае ваеннае вучылішча (1971). Служыў у войсках супрацьпаветранай абароны на пасадах ад камандзіра ўзвода да начальніка войск супрацьпаветранай абароны Прыволжска-Уральскай ваеннай акругі. Узнагароджаны ордэнамі "За службу Радзіме" II і III ступеняў, медалямі. Памёр 1.6.1994 г.

КАСАБУЦКІ Іван Сцяпанавіч. Нарадзіўся 19.3.1895 г. у г. Сянно. Генерал-лейтэнант (1944). Скончыў ваенныя акадэміі імя Фрунзе (1930), Генштаба (1940). У арміі з 1915 г., у Чырвонай Арміі з 1918 г. У грамадзянскую вайну ўдзельнік баёў супраць польскіх інтэрвентаў, бандаў Булак-Балаховіча: камандзір палка, брыгады. У 1921—1938 гг. камандзір брыгады, корпуса, намеснік начальніка штаба ваеннай акругі. З 1939 г. выкладчык Ваеннай акадэміі Генштаба. У Вялікую Айчынную вайну на Паўночна-Заходнім, Паўднёва-Заходнім і 3-м Украінскім франтах: камандзір корпуса, памочнік камандуючага войскамі фронту. Удзельнік вызвалення Днепрапятроўска, Крывога Рога, фарсіравання Паўднёвага Буга, Днястра, Яска-Кішынёўскай аперацыі. У 1946—1953 гг. на выкладчыцкай рабоце ў Ваеннай акадэміі Генштаба. Узнагароджаны ордэнам Леніна, шасцю іншымі ордэнамі, медалямі. Памёр 15.11.1974 г.

І. С. Касабуцкі.

КУЗНЯЦОЎ Аляксей Харытонавіч. Нарадзіўся 26.5.1901 г. у в. Леснікі. Генерал-маёр юстыцыі (1943). Удзельнік грамадзянскай вайны. Скончыў Маскоўскі універсітэт (1926). У Чырвонай Арміі з мая 1919 г. З 1919 г. на Петраградскім фронце. У 1926—1941 гг. у пракуратуры корпуса ваеннай акругі групы войск, пракурор пагранічнай і ўнутранай аховы Далёкаўсходняга краю, памочнік Галоўнага ваеннага пракурора. У Вялікую Айчынную вайну ваенны пракурор Маскоўскай зоны абароны і Заходняга фронту, Маскоўскай ваеннай акругі. З ліпеня 1944 г. у апараце Міністэрства абароны СССР. Узнагароджаны ордэнам Леніна, чатырма іншымі ордэнамі, медалямі.

ЛАЗАРЭВІЧ Фёдар Захаравіч. Нарадзіўся 28.2.1896 г. у в. Балюга. Генерал-маёр (1942). Удзельнік грамадзянскай вайны. Скончыў Ваенную акадэмію РСЧА (1922). У арміі з 1914 г., у Чырвонай гвардыі ў Сянне з снежня 1917 г., потым у Чырвонай Арміі. У 1917—1919 гг. удзельнічаў у баях пад Ковелем, на р. Стаход, у раззбраенні "ударных батальёнаў" Керанскага, у баях супраць польскіх інтэрвентаў: камандзір атрада, роты. У 1935—1941 гг. — выкладчык, начальнік факультэта Ваеннай акадэміі імя Фрунзе. У Вялікую Айчынную вайну на Бранскім, Заходнім, Карэльскім і 1-м Прыбалтыйскім франтах. Удзельнік вызвалення Беларусі. З 1946 г. у штабе тылу Узброеных сіл. Узнагароджаны ордэнам Леніна, трыма іншымі ордэнамі, медалямі. Памёр у 1959 г.

СУПРАН Барыс Давыдавіч. Нарадзіўся 10.7.1904 г. у г. п. Багушэўск. Генерал-маёр. Скончыў ваенна-хімічную школу (1932). З 1920 г. працаваў станочнікам на заводзе ў Петраградзе, вучыўся ў вячэрнім інстытуце. У Чырвонай Арміі з 1926 г. Камандаваў хімічнымі падраздзяленнямі, быў начальнікам хімічнай службы танкавага батальёна, танкавай брыгады (1935—1938). У Вялікую Айчынную вайну начальнік штаба, камандзір танкавай брыгады. Узнагароджаны сямю ордэнамі і медалямі. Памёр у 1967 г.

СУРЫН Сяргей Іванавіч. Нарадзіўся ў 1903 г. у в. Рудня. Генерал-маёр. Скончыў Ваенную акадэмію імя Фрунзе. (1939). У Чырвонай Арміі з 1922 г. У Вялікую Айчынную вайну начальнік аддзела, намеснік начальніка штаба арміі на Паўночна-Каўказскім, Варонежскім і Паўднёва-Заходнім франтах. З мая 1943 г. па красавік 1952 г. на адказных пасадах у цэнтральным апараце Міністэрства Абароны СССР. Узнагароджаны сямю ордэнамі і медалямі. Памёр у 1952 г.

ЮРОЎСКІ Барыс Лявонавіч. Нарадзіўся 13.2.1898 г. у в. Латыгаль. Генерал-маёр (1943). Удзельнік грамадзянскай вайны. Скончыў курсы ўдасканалення нач. саставу РСЧА (1935). З 1915 г. тэлеграфіст на чыгуначнай станцыі Рудня. З 1919 г. у Чырвонай Арміі на Заходнім і Туркестанскім франтах. У Вялікую Айчынную вайну з 1941 г. на Паўднёва-Заходнім, Сталінградскім, Варонежскім, 1-м Украінскім франтах, начальнік штаба і памочнік камандзіра дывізіі, інспектар кавалерыі. З 1946 г. ваенком Астраханскай, Растоўскай абласцей. Узнагароджаны ордэнам Леніна, сямю іншымі ордэнамі, медалямі.

Падрыхтаваў Б. Дз. Даўгатовіч.

Вучоныя

БУЦЬЯНАЎ Даніла Дзяменцьевіч. Нарадзіўся 9.12.1918 г. у в. Хамёнкі. Беларускі вучоны ў галіне эпізааталогіі. Доктар ветэрынарных навук (1974). Прафесар (1975). Скончыў Віцебскі ветэрынарны інстытут (1939). Працаваў у Віцебскай акадэміі ветэрынарнай медыцыны. (1947—1954, 1964—1992). У 1973—1988 гг. загадчык кафедры эпізааталогіі акадэміі. Навуковыя працы па патагенезе і імунітэце пры рожы і іншых хваробах свіней, мерах барацьбы з лептаспірозам і пастэрэлёзам сельскагаспадарчых жывёл, адначасовай вакцынацыі жывёл супраць некалькіх інфекцый.

ВАСІЛЁНАК Сяргей Іванавіч. Нарадзіўся 23.2.1902 г. у в. Гарывец у сялянскай сям'і. Літаратуразнавец, гісторык літаратуры, фальклярыст. Працаваў у Віцебскім і Магілёўскім пединстытутах. Складальнік зборніка "Беларускі эпас" (разам з М. Грынблатам і К. Кабашнікавым), хрэстаматыі для ВНУ "Вусна-паэтычная творчасць беларускага народа" (з І. Гутаравым). Пасля Вялікай Айчыннай вайны працаваў у Маскоўскім дзяржаўным універсітэце. Памёр 15.4.1982 г.

ВОЛКАЎ Мікалай Фёдаравіч. Нарадзіўся 26.1.1931 г. у в. Нярэйша. Доктар медыцынскіх навук (1976). Прафесар (1976). Скончыў Віцебскі медыцынскі

інстытут (1956). Працаваў у Талачынскім раёне (1956). З 1963 г. у Гродзенскім мед-інстытуце, дзе прайшоў працоўны шлях ад асістэнта да прарэктара (1976—1997). Навуковыя працы "Гемодинамика малого круга кровообращения" (1990). "Мерцательная аритмия. Старые проблемы — новые решения" (1997) і іншыя па праблемах шпітальнай тэрапіі ўнутраных хвароб. Узнагароджаны ордэнам "Знак Пашаны", значком "Выдатнік аховы здароўя".

ГАЛУЗА Іларыён Рыгоравіч. Нарадзіўся 7.4.1899 г. у в. Даргейкі. Заолаг і паразітолаг. Акадэмік Акадэміі навук Казахстана (1946). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1951). Доктар біялагічных навук, прафесар (1943). Скончыў Ленінградскі ветэрынарны інстытут (1925). З 1927 г. у Інстытуце заалогіі Казахстана. У 1951—1967 — дырэктар, у 1946—1951 гг. акадэмік-сакратар аддзялення біялагічных навук Акадэміі навук Казахстана. Навуковыя працы па вывучэнню фауны і экалогіі кляшчоў-пераносчыкаў узбуджальнікаў кровапаразітарных хвароб жывёл і чалавека, распрацоўцы біялагічнага метаду барацьбы з імі. Выявіў прыродныя асяродкі лентаспірозаў і бруцэлёзу, прыродную ачаговасць таксаплазмозу, даказаў магчымасць перадачы ўзбуджальніка бруцэлёзу праз іксодавых кляшчоў. Памёр 10.10.1977 г.

ГРУНТОЎ Пётр Сцяпанавіч. Нарадзіўся 10.8.1933 г. у в. Гарнова. Беларускі вучоны ў галіне транспартных сістэм. Доктар тэхнічных навук (1978), прафесар (1977). Заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Беларусі (1978). Лаўрэат прэміі Савета Міністраў СССР (1989), член Нью-Йоркскай Акадэміі навук (1966). Скончыў Беларускі інстытут чыгуначнага транспарту (1958). З 1960 г. у Беларускім універсітэце транспарту (1986—1996 — рэктар). Аўтар навуковых прац па аўтаматызаваных сістэмах кіравання чыгуначнага транспарту, тэорыі экстрэмальных станаў і іх імавернасна-аналітычным апісанні, стварэнні методык разліку надзейнасці і бяспечнасці пропуску транспартных патокаў. Узнагароджаны ордэнам "Знак Пашаны".

А. І. Залескі.

ЗАЛЕСКІ Адам Іосіфавіч. Нарадзіўся 4.4.1912 г. у в. Кімейка ў сялянскай сям'і. Беларускі гісторык, этнограф. Доктар гістарычных навук (1963). Прафесар (1964). Акадэмік Міжнароднай Славянскай Акадэміі (2000). У 1940 г. скончыў Мінскі педагагічны інстытут. У 1937—1940 гг. намеснік дырэктара Мінскага педагагічнага вучылішча. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1945—1953 гг. выкладчык, дэкан Курскага педінстытута. З 1953 г. загадчык сектара этнаграфіі Інстытута гісторыі, з 1957 г. намеснік дырэктара Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. У 1970—1981 гг. у Інстытуце гісторыі АН БССР.

Дзесяць гадоў працаваў старшынёй Мінскай абласной арганізацыі "Веды". З 1994 г. старшыня Беларускага рэспубліканскага аб'яднання "Гістарычныя веды".

Аўтар прац па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, нацыянальных адносін, намеснік галоўнага рэдактара і адзін з аўтараў 4-га тома 5-томнай "Гісторыі Беларускай ССР" (1975), рэдактар і адзін з аўтараў "Нарысаў ваеннай гісторыі Беларусі" (ч. 1—5, 1995). Сааўтар 6-томнага выдання "История Великой Отечественной войны Советского Союза" і 12-томнага "История второй мировой войны", "Очерков военной истории Белоруссии". Аўтар манаграфій "Быт беларускіх сялян у партызанскім краі" (Мн., 1960), "В партизанских краях и зонах" (М., 1962), "В тылу врага" (Мн., 1974).

Апублікаваў 8 манаграфій, 8 брашур, каля 300 навуковых прац. Узнагароджа-

ны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі. Памёр 4.8.2002 г.

ЗАЛЕСКАЯ Галіна Адамаўна. Нарадзілася 20.2.1937 г. у в. Кімейка. Беларускі вучоны ў галіне атамнай і малекулярнай фізікі. Доктар фізіка-матэматычных навук (1987). Прафесар (1993). Член Нью-Йоркскай Акадэміі навук (1995). Скончыла Беларускі дзяржаўны універсітэт (1959). У 1962—1965 гг. працавала ў БДУ, у 1966—1992 гг. у Інстытуце фізікі, з 1992 г. у Інстытуце атамнай і малекулярнай фізікі НАН Беларусі. Аўтар больш чым 100 навуковых прац, у тым ліку: "Энергетические зависимости характеристик столкновительного обмена колебательной энергией в парах многоатомных молекул" (разам з Дз. Л. Якаўлевым), "Оптика и спектроскопия", 1995, т. 78 № 2, "Инфракрасное многофотонное возбуждение многоатомных молекул" (Журнал прикладной спектроскопии", 1998, т. 65 № 5).

КАЖАРСКАЯ Ларыса Рыгораўна. Нарадзілася 7.4.1938 г. у г. Сянно. Доктар медыцынскіх навук (1975). Прафесар (1979). У 1960 г. скончыла Ленінградскі педыятрычны медыцынскі інстытут. З 1963 г. у Беларускім інстытуце ўдасканалення ўрачоў, з 1980 г. — загадчык кафедры. Сааўтар "Справочника участкового педиатра" (1991), "Справочника семейного врача" (1997). Навуковая дзейнасць па праблемах дзіцячай кардыярэўматалогіі, вегетатыўнай дысфункцыі, дыягностыкі, лячэння, рэабілітацыі сістэмных захворванняў злучальнай тканкі, сардэчнай недастатковасці ў дзяцей рознага ўзросту.

КАЦАР Міхаіл Сяргеевіч. Нарадзіўся 25.10.1906 г. у в. Клімавічы ў сялянскай сям'і. Беларускі гісторык мастацтва. Доктар мастацтвазнаўства (1952), прафесар (1956). У 1939 г. скончыў Маскоўскі інстытут гісторыі, філасофіі і літаратуры. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1943 г. займаўся ў аспірантуры пры дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі пад кіраўніцтвам вядомага савецкага гісторыка мастацтва І. Э. Грабара. З 1946 г. у АН Беларусі: інстытутах мовы, літаратуры і мастацтва; мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Адначасова ў 1953—1956 гг. выкладаў у Беларускім тэатральным інстытуце. Аўтар кніг "Белорусская советская скульптура" (Мн., 1954); "Белорусская архитектура: Исторический очерк" (Мн., 1956), "Скульптура Савецкай Беларусі" (Мн., 1957), "Изобразительное искусство Белоруссии дооктябрьского периода" (Мн., 1969), "Народно-прикладное искусство Белоруссии (от первобытного общества до 1917 г.)" (Мн., 1972), "Беларускі арнамент: Ткацтва, вышыўка" (Мн., 1996). Памёр у 1995 г. у Мінску.

КІСЯЛЁЎ Пётр Андрэевіч. Нарадзіўся 2.1.1948 г. у в. Латыгава. Беларускі вучоны ў галіне біяарганічнай хіміі. Доктар хімічных навук (1990). Скончыў універсітэт імя М. Лютэра (г. Гале, Германія, 1972). З 1972 у Інстытуце біяарганічнай хіміі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, адначасова з 1994 г. у Міжнародным інстытуце радыеэкалогіі імя А. Дз. Сахарава. Аўтар навуковых прац па вывучэнні прынцыпаў рэгуляцыі функцыянальнай актыўнасці мембраназвязаных бялкоў і ферментаў. Даследаваў новую разнавіднасць фосфаліпідаў з высокай стымулюючай актыўнасцю ў адносінах да монаоксігеназных ферментных сістэм уласцівасці ізаэнізмаў цытахрому Р-450 чалавека.

МАКАВЕЦКІ Пётр Васільевіч. Нарадзіўся ў 1922 г. у в. Мянюцева. Кандыдат тэхнічных навук. Скончыў Сенненскую беларускую школу. У 1939 г. паступіў у Ленінградскі горны інстытут. Праз год яго прызвалі на вайсковую службу. Абараняў Ленінград. У 1946 г. П. В. Макавецкі паступіў на радыётэхнічны факультэт Ленінградскага інстытута авіяцыйнага прыборабудавання, пасля сканчэння якога застаўся тут працаваць. Ім напісана каля 80 навуковых работ. Аўтар кнігі "Глядзі ў корань". Яна пяць разоў перавыдавалася ў СССР, перакладзена на многія замежныя мовы. Памёр у 1980 г.

П. І. Ермашкевіч.

МАРЦІНОВІЧ Ізабела Іванаўна, нарадзілася 27.10.1927 г. у г. п. Багушэўск. Беларускі юрыст. Доктар юрыдычных навук (1969), прафесар (1971). Заслужаны работнік вышэйшай школы Беларусі (1982). Заслужаны юрыст Беларусі (1995). Скончыла Мінскі юрыдычны інстытут (1949). З 1956 г. у БДУ. Навуковыя працы па пытаннях судовага ладу, пракурорскага нагляду, крымінальнага працэсу, гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

НАВУМАВА Софія Фадзееўна. Нарадзілася 23.5.1924 г. у в. Заазер'е. Беларускі вучоны у галіне хіміі высокамалекулярных злучэнняў. Доктар хімічных навук (1974). Скончыла БДУ (1949). У 1949—1989 гг. працавала ў інстытуце фізіка-арганічнай хіміі АН БССР (у 1952—1967 і 1975—1986 загадчык лабараторыі). Навуковыя працы па сінтэзу і даследаванні ўласцівасцей палімерных святлоадчувальных матэрыялаў, антыстатыкаў і антыстатычных лакаў, распрацоўцы новых поліфункцыянальных манамерных і алігамерных стабілізатараў. Памерла 12.3.2000 г.

ПІЯТУХОВІЧ Міхаіл Мікалаевіч. Нарадзіўся 23.2.1891 г. у в. Алексінічы. Беларускі крытык і літаратуразнавец. Правадзейны член Інбелкульта (1925), прафесар (1926). Скончыў Нежынскі гісторыка-філалагічны інстытут (1917). З 1921 г. у Мінску. Член навукова-тэрміналагічнай камісіі, выкладчык і сакратар Белпедтэхнікума. З 1922 г. выкладчык заходнееўрапейскай і беларускай літаратур у БДУ. Працаваў у Інбелкульце, АН БССР (кафедра гісторыі беларускай літаратуры, інстытут літаратуры і мастацтва). У сувязі з абвінавачваннямі ў "контррэвалюцыйным нацыяналдэмакратызме" ў 1934 г. (паводле іншых звестак, у 1936) пакінуў Беларусь. Выкладаў у педагагічных інстытутах Паўночнага Каўказа. У 1937 г. рэпрэсіраваны. Расстраляны. Рэабілітаваны 27.12.1957 г. Універсітэцкі курс Піятуховіча лёг у аснову яго кнігі "Нарысы гісторыі беларускае літаратуры. Ч. 1 /Агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і пачатку XX ст." (1928), якія мелі станоўчае значэнне ў тагачасных

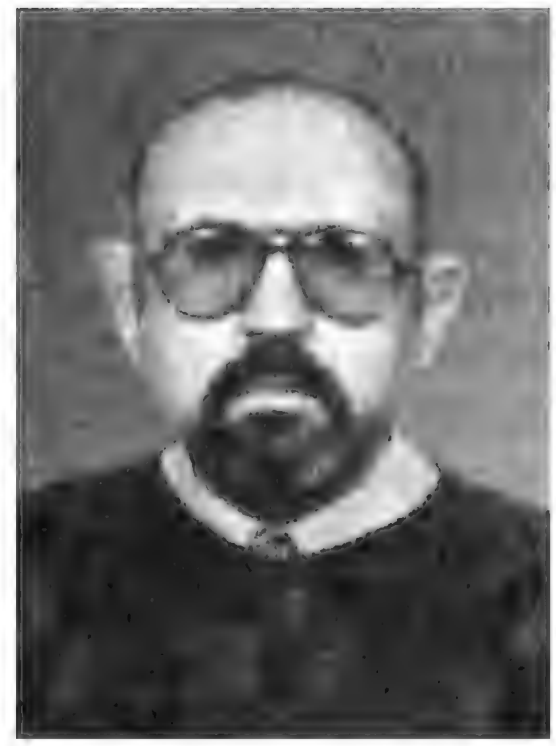

Я. Р. Радкевіч.

метадалагічных пошуках, хоць ён і не пазбег сацыялагічнага схематызму. Аўтар артыкулаў пра фальклор, Ф. Скарыну, Ф. Багушэвіча, Я. Купалу, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ц. Гартнага, Ядвігіна Ш., М. Чарота, К. Чорнага і інш. Рэдактар-укладальнік гісторыка-літаратурнай хрэстаматыі "Выпісы з беларускае літаратуры: Новы і найноўшы кругабегі" (1923). Рэдактар, аўтар уступнага артыкула да твораў П. Труса (1934, 1935).

Творы: "Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць" (Мн., 1926); "Ля вытокаў лірыкі Янкі Купалы" (Мн., 1927); "Паэтычнае светаадчуванне ў творчасці Якуба Коласа" (Мн., 1927); "Звычаі і песні беларускага селяніна ў іх гаспадарчай аснове" (Мн., 1928). У кн.: Матэрыялы да гісторыі беларускай літаратуры. Т. 1. Мн., 1936.

РАДКЕВІЧ Яўтен Рыгоравіч. Нарадзіўся 3.10.1937 г. у г. Сянно ў сям'і настаўнікаў. Доктар філалагічных навук. Беларускі пісьменнік (1975).

У 1955 г. паехаў у Казахстан. Скончыў Усць-Каменагорскае вучылішча сельскай гаспадаркі (1956). Працаваў трактарыстам, камбайнерам у саўгасах імя Жданава і "Пагранічнік" Паўладарскай вобласці. У 1958 г. — піянервожаты дзіцячага дома № 2 у п. Парэчча Гродзенскай вобласці. У 1963 г. скончыў аддзяленне журналістыкі Беларускага дзяржаўнага універсітэта. З 1960 г. адначасова працаваў рэдактарам, загадчыкам маладзёжнай рэдакцыі Беларускага радыё. З 1974 г. — выкладчык, загадчык кафедры тэлебачання і радыёвяшчання БДУ.

Друкуецца з 1966 г. Аўтар кніг апавяданняў і аповесцей “Плытагоны” (1972), “Месяц Межань. Зіма на выратавальнай” (1976), “Горны мёд” (1982), аповесцей “Антаніна” (1979), “Пешшу праз Галактыку” (1984), раманаў “Сутокі дзён” (1984), “Закон прыцягнення” (1990). Напісаў кнігу публіцыстыкі “Камсамольская дынастыя” (1968), даследаванне “Маладзёжная радыёпраграма: станаўленне, функцыі, форма” (1979), манаграфію “Беларускае радыё: гісторыя, перспектывы развіцця” (1983). Памёр у 1999 г.

ШЫБЕКА Захар Васільевіч. Нарадзіўся 30.7.1948 г. у в. Асінаўка. Беларускі гісторык. Скончыў гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта (1972), кандыдат гістарычных навук (1977), доктар гістарычных навук (1989). У 1966 г. пасля заканчэння Беліцкай сярэдняй школы працаваў сакратаром камсамольскай арганізацыі саўгаса “Полымя”. Настаўнік гісторыі (1972—1974), навуковы супрацоўнік у Інстытуце гісторыі АН БССР (1974—1991). З 1991 па 1998 гг. працаваў загадчыкам аддзела Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны (1991—1998). Дырэктар Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі (1998—2000), з 2000 г. — прафесар Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта, вучоны сакратар Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, навуковы кансультант Беларускай энцыклапедыі імя Пятруся Броўкі. Даследуе гісторыю Мінска 1890—1914 гг., гарадоў Беларусі 1861—1904 гг., беларускі нацыянальны рух XIX—XX ст. Аўтар кніг “Минск в конце XIX — начале XX в. Очерк социально-экономического развития” (Мн., 1985), “Минск. Страницы жизни дореволюционного города” (Мн., 1990, у сааўтарстве), “Мінск. Старонкі жыцця дарэвалюцыйнага горада” (Мн., 1994, у сааўтарстве), “Гарады Беларусі (60-я гады XIX—пачатак XX стагоддзяў)” (Мн., 1997) і больш 100 навуковых артыкулаў і рэцэнзій у беларускіх і замежных зборніках, часопісах, газетах.

Э. Савіцкі.

Партыйныя і дзяржаўныя дзеячы

П. А. Абрасімаў (злева).

АБРАСІМАЎ Пётр Андрэевіч. Нарадзіўся 16.5.1912 г. у Багушэўску. Савецкі партыйны і дзяржаўны дзеяч, дыпламат. Скончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт (1951). З 1929 г. на прафсаюзнай і адміністрацыйна-гаспадарчай рабоце. У 1941—1942 гг. у Чырвонай Арміі. З 1942 г. у ЦК КП(б)Б і СНК БССР. У Айчынную вайну са спецыяльнымі заданнямі ЦК КП(б)Б і БШПР няраз быў у тыле ворага. У 1946—1948 гг. пастаянны прадстаўнік СМ БССР пры СМ СССР. З снежня 1948 г. намеснік старшыні СМ БССР, з чэрвеня 1950 г. сакратар ЦК КП(б)Б, з лістапада 1952 г. першы намеснік старшыні СМ БССР. З 1956 г. на дыпламатычнай рабоце: пасол СССР у ПНР (1957—1961), Францыі і Малагасійскай рэспублікі (1971—1973), ГДР (1962—1971 і з 1975). У 1961—1962 г. першы сакратар Смаленскага абкома КПСС, у 1973—1975 гг. загадчык аддзела ЦК КПСС. Член ЦК КПСС з 1961 г. Член ЦК КПБ у 1946—1957 г., кандыдат у

члены Бюро ЦК у 1949—1950 г. і член Бюро ЦК КПБ у 1950—1957 г. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР у 1950—1958, 1962—1966, 1974—1979 і Вярхоўнага Савета БССР у 1951—1959 г. Герой працы ГДР. Ганаровы грамадзянін г. Берліна. Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, іншымі ордэнамі і медалямі.

Из письма П. А. Абрасимова ученикам средней школы № 2 г. п. Богушевск

Дорогие ребята, красные следопыты!
Что я мог бы ответить на ваши вопросы?
Во-первых, это было давно, в 1924 году, когда мне было 12 лет (а для "солидности" по внешнему виду мне три года прибавили). Я был вожатым железнодорожного отряда пионеров. Это были интересные годы детства.

...Самым интересным эпизодом тех лет мне кажется следующий. В 1926 году мне пришла идея, о которой я ни с кем не посоветовался, а написал письмо тогдашнему наркому железнодорожного транспорта А. А. Андрееву с просьбой прислать бесплатный литер на 50 ребят для поездки в Москву. И вот, когда я стал уже забывать об этом, меня вызвал к себе секретарь партийной ячейки тов. Онищенко и строгим голосом стал допрашивать, как я смел беспокоить наркома. Оказывается, А. А. Андреев внимательно отнёсся к моей просьбе и выслал литер на 50 ребят для поездки в Москву и обратно.

Родители собрали нас, и мы приехали в Москву безо всякого заранее составленного плана, вдохновлённые энтузиазмом посмотреть столицу. Я выстроил отряд на перроне и мы с барабанным боем направились прямо к постовому милиционеру. Тот остановил движение, спросил, кто мы и откуда. Мы ответили, что являемся представителями Белоруссии, и спросили, как пройти к ближайшему райкому комсомола. В этом я видел наше спасение. Милиционер указал ближайшую улицу, это была Краснопресненская, где находился райком комсомола...

За пять дней мы побывали во многих музеях столицы, увидели многое. Как раз во время нашего нахождения в Москве умер Ф. Э. Дзержинский. Нам удалось пройти мимо его гроба...

О своей дипломатической работе могу сказать только одно: это сложная и, вместе с тем, интересная работа.

Моей первой учительницей, о которой я до сих пор с теплотой вспоминаю, была Александра Афанасьевна Еремеева, второй, которую я позже встречал в Минске, Полина Антоновна Шидловская.

Большой привет вам всем из далёкого Парижа!

Посол СССР по Франции П. А. Абрасимов
21.8.1972 г. Париж, Франция.

ВАЛАДЗЬКО Яўген Іванавіч. Нарадзіўся 3.1.1941 г. у в. Харэўшчына. Заслужаны работнік транспарту Беларусі (1996). Ганаровы чыгуначнік. Скончыў Аршанскі тэхнікум чыгуначнага транспарту (1959), Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту (1980), інстытут кіравання Акадэміі народнай гаспадаркі СССР. Працоўную дзейнасць пачаў у 1959 г. на Паўночнай чыгунцы. З 1964 г. — на Беларускай чыгунцы, дзе прайшоў працоўны шлях ад манеўровага дыспетчара да начальніка Беларускай чыгункі. Памёр у кастрычніку 1998 г.

ЖАБІЦКІ Генадзь Мікалаевіч. Нарадзіўся 22.5.1933 г. у в. Барок. Дзяржаўны дзеяч Беларусі. У 1955 г. скончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт. У 1955—1959 г. на камсамольскай рабоце ў Магілёўскай вобласці. З 1959 г. сакратар, другі сакратар, першы сакратар ЦК ЛКСМБ. У 1970—1976 г. у апараце ЦК КПБ. З 1976 г. першы намеснік міністра, у 1978—1984 г. міністр унутраных спраў Беларусі. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР у 1966—1970 г., Вярхоўнага Савета БССР некалькіх склікананняў. Член ЦК КПБ у 1966—1984 г. Памёр 21.4.2001 г.

ЛАВІЦКІ Генадзь Міхайлавіч. Нарадзіўся 28.8.1942 г. у в. Новая Беліца. Дзяржаўны дзеяч, дыпламат. Генерал-лейтэнант. Скончыў Віцебскі педагагічны інстытут (1970), Вышэйшыя курсы КДБ СССР. З 1970 г. у органах КДБ БССР. З 1984 г. у цэнтральным апараце КДБ СССР. У 1986—1994 г. намеснік старшыні, у 1994 г. старшыня КДБ Рэспублікі Беларусь. З 1995 г. Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі Беларусь у Ізраілі. Узнагароджаны 8-ю медалямі.

МАШЭРАЎ Пётр Міронавіч. Нарадзіўся ў вёсцы Шыркі. Партыйны і дзяржаўны дзеяч Беларусі, адзін з арганізатараў і кіраўнікоў патрыятычнага падполля і партызанскага руху на Беларусі ў Вялікую Айчынную вайну. Герой Савецкага Саюза (1944), Герой Сацыялістычнай Працы (1978). Скончыў Віцебскі пе-

П. М. Машэраў.

дагагічны інстытут (1939). У 1939—1941 г. выкладчык фізікі і матэматыкі ў Расонскай СШ Віцебскай вобласці. У Вялікую Айчынную вайну ў жніўні 1941 г. стварыў і ўзначаліў Расонскае патрыятычнае падполле. З красавіка 1942 г. камандзір партызанскага атрада імя Шчорса, які дзейнічаў у Расонскім, Дрысенскім, Асвейскім раёнах БССР, у суседніх раёнах РСФСР і Латвійскай ССР. З сакавіка 1943 г. камісар партызанскай брыгады імя К. К. Ракасоўскага Віцебскай вобласці. З верасня 1943 г. першы сакратар Вілейскага падпольнага абкома ЛКСМБ. З ліпеня 1944 г. першы сакратар Маладзечанскага абкома ЛКСМБ, з ліпеня 1946 г. сакратар, з кастрычніка 1947 г. першы сакратар ЦК ЛКСМБ. З ліпеня 1954 г. другі сакратар Мінскага, са жніўня 1955 г. першы сакратар Брэсцкага абкомаў КПБ. З красавіка 1959 г. сакратар, са снежня 1962 г. другі сакратар, з сакавіка 1965 г. першы сакратар ЦК КПБ. Член ЦК КПБ з 1949 г.; кандыдат ў члены Бюро ЦК з лютага 1949 г. да студзеня 1956 г., член Бюро ЦК КПБ з красавіка 1959 да снежня 1962 г. і з чэрвеня 1966 г., член Прэзідыума ЦК КПБ са снежня 1962 г. да чэрвеня 1966 г. Кандыдат у члены ЦК КПСС з 1961 г., член ЦК КПСС з 1964 г. Кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС з красавіка 1966 г. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1947—1955 г. і з 1959 г., член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР у 1951—

П. М. Машэраў на святкаванні Дня Перамогі ў Мінску. 1975 г.

1955 г. і з 1966 г. Дэпутат Вярхоўнага Савета у 1950—1961 г. і з 1966 г., член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР з 1966 г. У перыяд яго дзейнасці Беларусь дасягнула значных поспехаў у стварэнні індустрыяльнага патэнцыялу, стала адной з высокаразвітых рэспублік былога СССР. Загінуў у аўтакатастрофе 4.10.1980 г. Пахаваны на Усходніх могілках у Мінску. У Віцебску ўстаноўлены помнік Машэраву. Яго імем названы праспект у Мінску, вуліцы ў Глыбокім, Давыд-Гарадку, Жыткавічах, Маладзечне, Лідзе, Дзятлаве, Краснаполлі і іншых населеных пунктах Беларусі.

Ганарымся сваім земляком

З успамінаў Мікалая Лявонавіча Цурана, былога дырэктара саўгаса імя П. М. Машэрава

У 1971 годзе, калі я працаваў дырэктарам саўгаса "Машканы" (цяпер імя П. М. Машэрава), я ўпершыню сустрэўся з Пятром Міронавічам. Просты ў абыходжанні, сціплы, выдатны кіраўнік, ён дасканала разбіраўся ў сельскагаспадарчай вытворчасці. І памяццю валодаў выдатнай. Адразу пачаў цікавіцца маёй адукацыяй, потым кажа:

— Сядай у машыну, паглядзім, ці навучыўся ты вызначаць біялагічную спеласць збажыны.

Праязджаючы вёску Масоры, Пётр Міронавіч залюбаваўся адным з дамоў вяскоўцаў. А калі даведаўся, што ў ім жыве галоўны бухгалтар саўгаса, пахваліў яго і гаворыць:

— Пашанцавала табе з бухгалтарам. Адразу бачна, сапраўдны гаспадар.

Наведалі ферму ў Обалі, нарэшце прыбылі да канторы. Я, па праўдзе кажучы, крыху хваляваўся. Гэта ўбачыў і Машэраў і, здаецца, стараўся неяк зняць маё напружанне.

— Раскажы, — кажа мне, — аб плане работы на 9-ю пяцігодку.

Калі пачаў гаварыць, расказваць аб усім, пакрысе супакойваўся.

Пётр Міронавіч цікавіўся ўсім: колькі ў гаспадарцы працаздольных, ці існуе праблема з кадрамі. І тут жа ставіў пытанне:

— Як збіраешся яе рашаць?

— Будзем будаваць жыллё, — адказваю.

За перыяд з 1970 па 1985 г. у нас было пабудавана больш за 300 кватэр, з іх 110 — гаспадарчым спосабам. Пётр Міронавіч пастаянна трымаў будаўніцтва на кантролі, пры сустрэчах заўсёды цікавіўся. І адрэзак асфальтаванай дарогі з боку Віцебска да нас праклалі дзякуючы яму.

Увогуле, Машэраў не любіў, калі хто-небудзь з кіраўніцтва прасіў яго аб дапамозе. Затое вельмі прыслухоўваўся да просьбаў простых людзей, імкнуўся ім дапамагчы. У час аднаго з наведванняў Машэравым гаспадаркі яго абступілі жанчыны. Падышла да Пятра Міронавіча і адна мнагадзетная маці, а да яе падбеглі дзеці, аж пяцёра. Убачыў іх Машэраў і пытае:

— Усе твае?

— Мае, — адказвае жанчына, — бяда вось, садзіка няма.

Паківаў Машэраў галавой. А неўзабаве ў саўгасе пачалося будаўніцтва садка-ясляў. Амаль такая ж гісторыя здарылася і з будаўніцтвам участковай бальніцы.

З усіх сустрэч з Пятром Міронавічам мне назаўсёды запамяталася яго простасць, сціпласць. Асабліва ўражвала вытрыманасць у размовах з людзьмі. Робячы заўвагі кіраўнікам раёнаў, ён гаварыў з людзьмі вельмі тактоўна. А самае галоўнае, нікога не "зняў" з пасады, нікога не абразіў. Стрыманая, спакойная манера рабіць грунтоўны аналіз работы, аб'ектыўная ацэнка становішча спраў вельмі моцна ўздзейнічалі на падначаленых.

Аднойчы захацелася яму пабываць у тых мясцінах, дзе нарадзіўся. Міронавым хутарам завуць у нас гэтае месца. Даўно няма хаты. Толькі кусты акацый, бэзу напамінаюць аб тым, што жылі тут людзі. Ціхім і задуменным хадзіў Пётр Міронавіч па знаёмых з дзяцінства мясцінах непадалёку ад Кічынскага возера, доўга сядзеў на беразе ракі Абалянкі, і можна толькі здагадвацца, якія пачуцці, якія думкі абуджаліся ў ім.

ШЫБЕКА Іван Арцёмавіч. Нарадзіўся 29.9.1930 г. у в. Стэцава. Дзяржаўны і партыйны дзеяч Беларусі. Скончыў Смалянскі саўгас-тэхнікум (1950), Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС (1963). У 1953—1962 г. першы сакратар Багушэўскага райкома, сакратар Віцебскага абкома ЛКСМБ, першы сакратар Талачынскага райкома КПБ. У 1962—1965 г. начальнік Полацкага калгасна-саўгаснага ўпраўлення. У 1965—1967 г. першы сакратар Дубровенскага райкома, інспектар, другі сакратар Віцебскага абкома КПБ. У 1977—1984 г. стар-

шыня Віцебскага аблвыканкома. Член ЦК КПБ (1976—1984), член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР (1979—1984), дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (1967—1971, 1975—1984). Узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, медалямі.

Творцы

АЗГУР Заір Ісакавіч. Нарадзіўся 2.1.1908 г. у в. Маўчаны. Беларускі скульптар. Герой Сацыялістычнай Працы (1978). Народны мастак СССР (1973). Народны мастак Беларусі (1944). Правадзейны член Акадэміі Мастацтва СССР (1958). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1946, 1948). Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1947—1967 гг. і з 1971 гг. Вучыўся ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме (1922—1925), Ленінградскім вышэйшым мастацкім інстытуце (1925—1928), Кіеўскім мастацкім інстытуце (1928—1929). Асноўныя педагогі: М. Керзін, М. Манізер, Р. Бах, У. Лішаў. Працаваў у станковай і манументальнай скульптуры. Удзельнік мастацкіх выставак з 1923 г. Сярод твораў: партрэты герояў Вялікай Айчыннай вайны В. Талаліхіна, А. Радзімцава, А. Малодчага, М. Сільніцкага, Ф. Смалячкова, В. Талаша, М. Шмырова, К. Ракасоўскага, П. Батава, прадстаўнікоў айчыннай і сусветнай культуры Ф. Скарыны, А. Бразера, З. Бядулі, Л. Александроўскай, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Гусоўскага, К. Чорнага, Р. Тагора, Лу Сіня, У. Уітмена, кіраўнікоў камуністычнай і рабочай партый, нацыянальна-вызваленчага руху, палкаводцаў, герояў працы, вучоных; некалькі кампазіцый. Па яго праектах створаны помнікі У. Леніну ў Беларусі, Расіі і Казахстане, П. Машэраву ў Віцебску, Я. Коласу і С. Грыцаўцу ў Мінску, Я. Купалу ў Вязынцы, В. Талашу ў Петрыкаве, А. Бутлераву і Я. Вучэцічу ў Маскве. Аўтар барэльефа "Слава загінуўшым героям" для помніка-абеліска Перамогі ў Мінску. У 1960-я гады стварыў шэраг партрэтаў беларускіх вучоных (М. Яругін, 1963; Б. Сцяпанаў, 1964), артыстаў (І. Балоцін, 1966, У. Крыловіч, 1967). Напісаў мемуары "Незабыўнае", "Тое, што помніцца...", шмат публіцыстычных артыкулаў па мастацтву. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Беларускім музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, фондах БСМ, Траццякоўскай галерэі ў Маскве, фондах Міністэрства культуры Расіі, Дзяржаўным мастацкім музеі Малдовы, Астраханскай карціннай галерэі, Алтайскім музеі выяўленчага мастацтва. Памёр 18.2.1995 г.

ВЯЛЮГІН Анатоль Сцяпанавіч. Нарадзіўся 27.12.1923 г. у в. Машканы. Беларускі паэт, кінадраматург, перакладчык. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1969). Лаўрэат прэміі імя Я. Купалы (1964), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1968). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1948 г. скончыў Мінскі педагагічны інстытут. Працаваў у 1946—1984 г. у часопісе "Полымя". Друкаваўся з 1934 г. Аўтар зборнікаў "Салют у Мінску" (1947), "Негарэльская арка" (1949), "На зоры займае" (1958), "Насцеж" (1960), "Песня зялёнага дуба" (1989), "З белага каменння — сіняе пламенне" (1993) і іншых паэтычных зборнікаў для дзяцей; перакладаў на беларускую мову твораў М. Лермантава, У. Маякоўскага, А. Міцкевіча, М. Рыльскага, Л. Украінкі і іншых. Памёр 24.10.1994 г.

СЛОВА Ў ВЯСЁЛКАВЫМ ЗЗЯННІ

З чаго пачынаецца паэзія? Вядома ж, з матчынай песні, ад бацькоўскага парога, з маленства. І, зразумела, трэба гаварыць пра чалавечы характар — перш за ўсё пра яго вытокі...

Вачыма сваёй непаўторнай вясны, вачыма маладосці глядзіць на свет лірычны герой Анатоля Вялюгіна. А яна пачыналася на роднай Сенненшчыне, дзе паэт нарадзіўся і вырас, дзе выспелі ў сэрцы першыя паэтычныя радкі, куды ён часта наведваўся і дзе мы не раз сустракаліся і вялі шчырыя гутаркі. "Машканы, Івоні, Ракіты, хутар Кляпчэва — авеяныя лесавым шумам мацеркі майго маленства, —

пісаў Анатоль Вялюгін у аўтабіяграфіі "Старонкі жыцця". — У Івонях і Машканах жыла наша сям'я — бацьку, вясковаму фельчару, даводзілася пераязджаць з месца на месца".

Дзяцінства і юнацтва паэта авеяны дыханнем гісторыі.

"Бацькаўшчына. Недалёка адгэтуль, за рэчкай Абалянкай, у лесе, горбіцца курган Камандышкі. У кургане спяць напалеонаўскія грэнадзёры. Зімою дванаццатага года яны паляглі тут пад угневанай рукой беларускага мужыка, майго прадзеда з мянушкай Камандышка".

У дзіцячае сэрца глыбока заплывае паэзія гісторыі, паэзія памяці і патрыятызму. Заплывае і застаецца там назаўсёды. "Яно такое, магутнае і рэзкае, святло маленства, — пісаў паэт у аўтабіяграфіі. Пры гэтым святле і адбываецца стык сучаснасці і гісторыі:

Былое пазнаўшы ад лірніка-дзеда,
Да слёз там палюбіш бярозавы шлях.
Пачуеш: ля дужых дубоў Белавежы
Рыпіць Скарыны і Купалы калыска...

Да сказанага варта дадаць: паэзія Анатоля Вялюгіна мае выразныя каардынаты ў прасторы і часе. Прыгадаем хоць бы верш "Нараджэнне", у якім дакладна перададзены прыкметы той мужнай пары, калі "кавалерыйскія падковы будзілі гарадок Сянно":

Навокал у лясным павеце
Зямлю дзялілі мужыкі.
І з пушчы панскай ля павеці
Ляжалі ў бацькі круглякі.

Ён думаў пра маю калыску
І ставіў пяцісценны дом.
Даносіўся з Масквы і Мінска
Дэкрэтаў Ільічовых гром.

Асаблівасці творчай манеры паэта праявіліся ў вершах перыяду Вялікай Айчыннай вайны. У іх пераплялося сваё, асабіста перажытае, з тым, што хвалявала кожнага чалавека. У першым паэтычным зборніку "Салют у Мінску", які выйшаў у свет у 1947 годзе, чытачоў не маглі не ўразіць такія радкі:

Жыцця майго і смерці пераправы,
І Сталінград дагэтуль сніцца мне...
Зваліўся я, падкошаны жалезам,
Абняў рукамі родную зямлю.
Яна прапахла дымам і палынкай
Слязою нашых матак і дзяцей.
Калі я моцна сціснуў яе ў жменьцы —
Праз пальцы пырснула жывая кроў!..

Так, вогненныя сталінградскія плацдармы багата паліты крывёю нашых байцоў. Удзельнікам вялікай бітвы быў і Анатоль Вялюгін. Гэта ён зваліўся на зямлю, "падкошаны жалезам", гэта яго падабралі санітары на полі бою.

Пасляваенная творчасць Анатоля Вялюгіна скрозь прасякнута пафасам мірнага будаўніцтва. Шчырыя, прачулыя радкі прысвячае ён будаўнікам трактарнага і аўтамабільнага заводаў, сельскім працаўнікам, якія на спустошанай вайною зямлі вырошчваюць збожжа, будуюць хаты, наладжваюць жыццё.

У паэтычных зборніках "Негарэльская арка", "На зоры займае", "Насцеж", "Адрас любві", "Вершы і балады", кнізе "З белага каменя — сіняе пламенне" і іншых паэт услаўляў чалавека-творцу, руплівага гаспадара зямлі, які ўпрыгожвае яе сваімі справамі.

З усіх сабораў ёсць сабор,
Дзе згодзен я маліцца:
У спелым леце, спелы бор,
Звіняць твае званіцы...

Вось твой свет, чалавек, — нібыта гаворыць паэт. Будзь жа варты яго, будзь добрым, справядлівым — вось у чым сэнс яго "прыродаапісальных" вершаў.

Да апошніх сваіх дзён паэт-зямляк знаходзіўся ў творчым пошуку. Яго апошнія вершы засведчылі далейшае паглыбленне і ўдакладненне разумення тых духоўных каштоўнасцей, якія адкрыліся яму з самага пачатку жыццёвага шляху і на якіх ён выхоўваўся і рос.

Ул. Р. Скапа.

ГАРБАЧОЎ Міхаіл Васільевіч. Нарадзіўся 24.3.1921 г. у в. Бесцвіна. Рускі перакладчык. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1971). Скончыў Маскоўскі паліграфічны інстытут (1951). Удзельнік Айчыннай вайны. Працаваў у часопісе "Славяне", на Усесаюзным радыё, з 1957 г. у апараце Саюза пісьменнікаў СССР.

Пераклаў на рускую мову раманы І. Мележа "Людзі на балоце", І. Навуменкі "Вецер у соснах" і "Сорак трэці", І. Чыгрынава "Плач перапёлкі", В. Адамчыка "Чужая бацькаўшчына", аповесці В. Быкава "Альпійская балада", "Трэцяя ракета", "Мёртвым не баліць", асобныя творы П. Галавача, У. Карпава, А. Кулакоўскага, М. Лупсякова, І. Пташнікава, А. Савіцкага, Т. Хадкевіча, І. Шамякіна. Памёр 7.3.1981.

Г. Б. Давыдзька.

ГОМАНАЎ Уладзімір Кірылавіч. Нарадзіўся 2.2.1929 г. у г. Сянно. Беларускі мастак-жывапісец. Член Беларускага саюза мастакоў (1967). Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1990). Скончыў Мінскае мастацкае вучылішча (1956), Беларускі тэатральна-мастацкі істытут (1962). З 1962 г. выкладаў у Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце. Памёр у лістападзе 1998 г.

Амаль усю сваю творчасць ён прысвяціў адлюстраванню жыцця і працы энтузіястаў калгасных палёў. Вельмі часта выязджаў у роднае Сянно. Вынікам гэтых вандровак з'явіліся палотны: "Ветэраны", "Мы даяркі", "Свята ў полі", "Камбайнеры", "Жыцень", "Бітва з татарамі: на сценах старажытнага Слуцка". Ён аўтар пейзажаў "Прыпяцкія плёсы", "Восеньскі матыў", "Траецкае прадмесце", шэрага нацюрмортаў.

З асаблівым захапленнем адлюстраваў вобразы перадавікоў сельскай гаспадаркі — В. А. Данільчык, С. К. Жука, І. М. Букіша і інш., а таксама прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі — скульптара А. Дзям'янава, Героя Сацыялістычнай працы С. Ф. Паніна і інш. На стварэнне мастацкіх твораў яго натхняла паэзія Янкі Купалы. Купалаўскія вобразы знайшлі сваё адлюстраванне ў манументальным палатне Ул. Гоманава "А хто там ідзе?".

Няўрымслівы ў сваіх падарожжах-пошуках мастак часта наведваў Палессе, дзе ў садружнасці з сябрамі-жывапісцамі арганізаваў мастацкую галерэю. Апошнія гады жыцця прысвяціў прапагандзе выяўленчага мастацтва. Па яго ініцыятыве ў г. Лідзе была арганізавана мастацкая галерэя, якой Ул. Гоманаў падараваў шэраг уласных твораў. А ўсяго такіх галерэй было створана больш дзесяці. Як патрыёт сваёй Радзімы, ён марыў аб стварэнні мастацкага музея і ў горадзе Сянно, але заўчасная смерць перашкодзіла ажыццяўленню ягонай задумы.

Творы жывапісца знаходзяцца ў музеях Беларусі, а таксама і за яе межамі, у тым ліку ў Расіі, Германіі, Вялікабрытаніі, Іспаніі.

Л. Н. Дробаў.

Ад рэдакцыі: І ўсё-такі задума мастака ажыццявілася, 4.12.1999 г. у г. Сянно адкрылася мастацкая галерэя Ул. К. Гоманава. Гэта стала магчымым пры актыўным садзейнічанні сына мастака Леаніда Уладзіміравіча, які падараваў роднаму гораду шэраг твораў бацькі.

ДАВЫДЗЬКА Генадзь Браніслававіч. Нарадзіўся 29.9.1955 г. у г. Сянно. Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь (1999). Скончыў Далёкаўсходні інстытут мастацтваў (1977, г. Уладзівасток), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1991). У 1980—1982 г. працаваў у Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча, з 1982 — у Нацыянальным тэатры імя Я. Купалы. Створаныя ім вобразы каларытныя, адметныя дакладным асэнсаваннем драматургічнага матэрыялу. Сярод лепшых роляў: Усходні Вучоны ("Тутэйшыя" Я. Купалы), Драгун ("Парог" А. Дударава), Малюцін ("Апошні журавель" А. Дударава і А. Жука), Мужык ("Страсці па Аўдзею" У. Бутрамеева), Флар'яна ("Валенсіянскія вар'яты" Лопэ дэ Вэгі), Тарцюф ("Тарцюф" Мальера). Ажыццявіў пастаноўкі: "Смех лангусты" Дж. Марэла (1991), "Звон — не малітва" І. Чыгрынава (1992), "Гульня ў джын" Д. Кобурна (1993), "Смак яблыка" А. Дзялендзіка (1999).

Асабліва яскрава акцёрскі талент Г. Б. Давыдзькі праявіўся ў спектаклі "Князь Вітаўт" А. Дударава, дзе ён, як выканаўца галоўнай ролі князя Вітаўта, стварыў вобраз хрысціянства, які не прымае здрадніцтва, жорсткасці і намагаецца правіць сваім народам па справядлівасці. Гэты спектакль прызнаны лепшым на конкурсе драматычных тэатраў Беларусі ў 1997 годзе.

Цэлы шэраг роляў акцёр стварыў у кіно і на тэлебачанні. Вялікую папуляр-

насць атрымаў ён у якасці тэлевядучага і аўтара тэлепраграм. На працягу шэрага гадоў Г. Б. Давыдзька выкладаў акцёрскае майстэрства і рэжысуру ў Беларускай акадэміі мастацтваў, шмат выступае ў сродках масавай інфармацыі па праблемах тэатральнага мастацтва.

У кастрычніку 1997 г. Г. Б. Давыдзька прызначаны на пасаду дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

С. В. Шайко.

ДРАНЕНКА Мікалай Аляксеевіч. Нарадзіўся 3.8.1946 г. у в. Маргойцы. Член Беларускага Саюза мастакоў (1989). Скончыў мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута (1969). Вучыўся ў І. Сталярова, Я. Красоўскага. Працуе пераважна ў акварэлі, у жанры лірычнага пейзажу. Асноўныя творы: акварэльныя цыклы "Лукомская ДРЭС", "Помнікі дойлідства Віцебшчыны", "Гарадскія рытмы", "Здраўнёва", "Азёрны край", "Маё Прыдзвінне", "Беліцкі маёнтак", "Белае возера", "Над Дзвіной", "Там, дзе Лучоса ўпадае ў Дзвіну", а таксама лісты "Квітнеюць сады", "Блакітная вада", "Бярозавы сок", "Касцёл у Камаях", "Партрэт Г. Ляцкалава". Творы знаходзяцца ў фондах БСМ, Віцебскім краязнаўчым музеі, галерэі "Маладое мастацтва" (г. Шчэцін, Польшча).

ЖАЎРУК Алесь (сапр. Сінічкін Аляксандр Дзмітрыевіч). Нарадзіўся 19.8.1910 г. у Сянне ў сям'і бухгалтара. Беларускі паэт. Скончыў Маскоўскі інстытут гісторыі, філасофіі і літаратуры (1938). Загінуў у баях пад Сталінградам 23.8.1942. Друкаваўся з 1926 г. у зборніках "Ручаіны" (1936), "Дняпро выходзіць з берагоў" (1938), апяваў героіку грамадзянскай вайны, рэвалюцыйны подзвіг. Напісаў паэмы "Крывёю сэрца" (1938), лібрэта оперы "Зарэчны барок" і іншыя.

На яго вачах адбываліся грандыёзныя змены ў горадзе і вёсцы, у псіхалогіі працоўнага чалавека, і ўсё гэта не магло не адбіцца на яго творчасці.

Як справядліва адзначыў беларускі паэт і аднакласнік Жаўрука Аляксей Зарыцкі, "вельмі характэрнай рысай творчасці Жаўрука з'яўляецца арганічная аптымістычнасць яго твораў. Здаровая маладая ўсмешка асвятляе іх. І пра што б ні пісаў Жаўрук — ці пра тое, як "над Рэчанскім сельсаветам поўнач зорная ідзе", альбо пра сваіх сяброў-студэнтаў, гэта маладая ўсмешка, гэта моцная вера ў нашу вялікую будучыню заўсёды асвятляе яго вершы.

У 1937 г. Алесь Жаўрук напісаў паэму "Крывёю сэрца" пра грамадзянскую вайну ў Іспаніі. Гэта адзін з лепшых твораў паэта, прыхільна сустрэты чытачамі і крытыкай. У ім апавядаецца, як мадрыдская мадыстка Франсіска і яе каханы матрос Хазэ ідуць на фронт змагацца з фашыстамі, адстойваць маладую рэспубліку.

І з таго часу скрозь нязменна
Па кручах згойсаных дарог
У сініх вопратках ваенных
Плячо ў плячо прайшлі ўдвох:
Басконскіх гонар футбалістаў,
Матрос з "Хаіме", весяльчак,
І з ім маленькая мадыстка
З дзіцячым сумам у вачах.
У батальёне ўсе іх зналі:
Далі ж яны панам турбот —
Штодня фашысты пракліналі
Са страхам іхні кулямёт.

Неўзабаве і самому Алесю Жаўруку давялося сустрэцца з фашыстамі. У 1941 г., калі ішлі кровапралітныя баі пад Масквой, на старонках газеты "Комсомольская правда" было апублікавана некалькі ягоных вершаў на рускай мове, падпісаных: "Палітрук Аляксандр Сінічкін". Напісаныя ў салдацкіх акопах, у перапынках паміж баямі, творы паэта той пары прасякнуты нязгаснай любоўю да роднай зямлі, свайго народа, верай у перамогу над фашысцкімі захопнікамі. Нагадаем яго верш "Ружа", пад якім зроблена паметка: "Мажайск, 1942 год":

А ці міг, ці век — не знаў ніхто там,
Колькі моўчкі праляжалі мы
На краі сыпучага сумёта,
Пасярод марознае зімы.

Толькі раптам лютаўская сцюжа
Адступіла быццам, адлягла.
Чую і не веру сам я — "Ружа",
"Ой, расцвіла ружа, расцвіла..."
Азірнуўся: ціха ў задуменні
Сам сабе спявае зампаліт.
Слухаем. І нікне поўнач ценем,
Іншыя ўстаюць хлапцам палі.

Случчына каму, каму ў песні
Амсціслаўшчына яго ўстае,
Мне ж — рачэнскі край, маё Палессе,
Вербы, вочы ясныя твае.

І узбек, сусед мой, вочы мружыць
(Што ён прыгадаў у той цішы?).
Слухаў, слухаў і ўсміхнуўся: "Ружа".
Ружа, — зноў ён паўтарыў, — якшы".

І да самае атакі потым
Больш не думалі аб сцюжы мы
На краі сыпучага сумёта,
Пасярод марознае зімы.

Так заўжды хвілінамі цяжкімі
Саграваеш ты, Радзіма, нас.
Зор сваіх святлом, вялікім імем,
Шчыраю парадай у добры час!

Вестачкай паштоўкі нечаканай,
Пачкам папярос, здалёк прысланым,
Песняю сярдэчнаю сваёй,
Проста думкай аб табе адной.

Пазней Алесю Жаўруку давялося працаваць у рэдакцыі газеты 62-й арміі, якая абараняла Сталінград. Там, пад Сталінградам, 23.8.1942 г. ён і загінуў у росквіце жыццёвых і творчых сіл. Яго шчырыя і задушэўныя творы заўсёды будуць з намі, як назаўсёды застанецца ў памяці светлы вобраз самога паэта-патрыёта.

М. Базарэвіч.

КАНАПЕЛЬКА Зінаіда Ігнатаўна. Нарадзілася 25.12.1918 г. у Багушэўску. Народная артыстка Беларусі (1972). Скончыла студыю пры Другім дзяржаўным тэатры (1938). З 1934 г. у БДТ-2 (потым — Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа). Памерла 27.5.1997 г.

ЯЕ ВЯЛІКАСЦЬ АКТРЫСА

12 красавіка 1934 г. Зінаіда Канапелька стала студыйкай. Адначасова закончыла і сярэднюю школу. Студыйцаў пастаянна займалі ў масавых сцэнах. Упершыню Канапелька на прафесійнай сцэне выступіла ў тым жа 1934 г., калі ў спектаклі "Цудоўны сплаў" У. Кіршона іграла ў масоўцы, а потым атрымала ролю.

У 1936 г. БДТ-2 распачаў адразу ж работу над спектаклямі "Паўлінка" і "Прымакі" Янкі Купалы, а таксама "Пінская шляхта" В. Дуніна-Марцінкевіча. У масоўках былі заняты ўсе студыйцы. А ў вольны час рэжысёр Малчанаў рыхтаваў з Зінаідай Канапелькай ролю Паўлінкі.

Пад час гастроляў у Мінску Павел Сцяпанавіч Малчанаў прапанаваў зайсці да Янкі Купалы.

— Я вельмі хвалявалася, ідучы да Янкі Купалы, — успамінала Зінаіда Ігнатаўна. — Сустрэлі мяне на дзіва проста і гасцінна. Малчанаў расказваў, што працуе са мною над роляй Паўлінкі. Цётка Уладзя глядзела на мяне вельмі ласкава, а Янка Купала сказаў: "Цудоўная дзяўчына, жадаю табе сыграць гэтую ролю на сцэне". Сустрэча з такім чалавекам, такім знакамітым паэтам стала для мяне сапраўднай падзеяй.

Мара сыграць Паўлінку неўзабаве здзейснілася. Захварэла неяк выканаўца ролі Паўлінкі. Вечарам да Канапелькі падышоў Малчанаў:

— Заўтра іграеш ты.

Словы рэжысёра і ўзрадавалі, і напалохалі. Гэта была вялікая адказнасць. Маладой артыстцы 25 снежня споўнілася семнаццаць, а 31 снежня адбыўся дэбют. І ён прайшоў удала.

Потым было шмат спектакляў, было шмат добрых роляў, у тым ліку і Насці ў спектаклі "Несцерка" В. Вольскага, дзе яна была першай выканаўцай.

У гады вайны, у эвакуацыі ва Уральску, у Арэхава-Зуеве, у Маскве, усюды ігралі віцебскія артысты "Несцерку" на беларускай мове. І ўсюды гледачы добра разумелі іх.

Пасля вяртання ў Віцебск — новыя спектаклі, новыя ролі і новыя знаёмствы. Зінаіду Ігнатаўну лёс звязаў з такімі вядомымі драматургамі і пісьменнікамі, як Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Віталь Вольскі, Кандрат Крапіва, Андрэй Макаёнак, Кастусь Губарэвіч, Іван Шамякін. Пасля вайны ў тэатр прыязджаў Якуб Колас. Зінаіда Канапелька іграла і ў спектаклях, пастаўленых па яго творах.

Яна вельмі любіла сваю прафесію і вельмі абуралася, калі хто-небудзь зняважліва адгукаўся аб тэатры, заяўляў, што гэты від мастацтва адмірае. Страшная тэатральная хвароба — чорная зайздрасць ніколі не была для яе характэрнай. Наадварот, яна радавалася поспехам сваіх сяброў па сцэне, шчыра перажывала за няўдачы іншых.

Колькі ў яе было прэм'ер? Больш за 250. Гэта вельмі вялікая лічба для артыста. Зінаіда Ігнатаўна выканала шмат галоўных роляў. І кожная з іх з'яўлялася падзеяй. Але ніколі не

цуралася і другараднай, калі трэба, выходзіла ў масоўках, бо ўсё лічыла важным для поспеху спектакля. А яшчэ сваім багатым вопытам шчодра дзялілася з акцёрскай моладдзю.

І. А. Лазука.

КРОЗ Дора Захараўна. Нарадзілася 12.11.1909 г. у г. Сянно. Беларуская спявачка (лірыка-каларатурнае сапрана). Скончыла Беларускую студыю оперы і балета, Беларускую кансерваторыю. У 1933—1949 г. салістка Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі. Валодала голасам прыгожага серабрыстага тэмбру, тонкім музычным густам. Сярод лепшых партый: Марфачка ("Алеся" Я. Цікоцкага), Марфа ("Царская нявеста" М. Рымскага-Корсакава), Мікаэла ("Кармэн" Ж. Бізе), Джыльда, Віялета ("Рыгалета", "Травіята" Дж. Вердзі). З іншых партый: Караліна ("У пушчах Палесся" А. Багатырова), Руслана ("Кветка шчасця" А. Туранкова), Разіна ("Сявільскі цырульнік" Дж. Расіні), Алімпія ("Казкі Гофмана" Ж. Афенбаха). Памерла 8.12.1997 г.

ЛАЗУКА Іван Емяльянавіч. Нарадзіўся 10.9.1948 г. у в. Балбечча Бешанковіцкага раёна Віцебскай вобласці. Член Беларускага Саюза журналістаў. Скончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт і Мінскую вышэйшую партыйную школу. Быў рэдактарам Сенненскай і Докшыцкай раённых газет. З 1992 г. па 2000 г. працаваў у Сенненскім райвыканкоме. Аўтар шэрага матэрыялаў у кнізе "Памяць. Сенненскі раён". Ім напісана шмат вершаў аб родным краі.

ЛІ Соф'я Дзмітрыеўна. Нарадзілася 12.4.1904 г. у в. Обаль. Член Беларускага Саюза мастакоў (1946). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1975). У 1931 г. скончыла Віцебскі мастацкі тэхнікум. У мастацкіх выстаўках пачала ўдзельнічаць з 1929 г. Працавала пераважна ў жанрах пейзажа, нацюрморта і сюжэтна-тэматычнай карціны. У гады Вялікай Айчыннай вайны прыняла актыўны ўдзел у партызанскім руху. Большасць палотнаў на партызанскую тэматыку напісана пад непасрэдным уражаннем ад перажытага ў час вайны, у тым ліку "Партызанскі лагер", "Ой, бярозы ды сосны, партызанскія сёстры" і інш.

З асаблівым натхненнем малявала С. Лі беларускую прыроду: творы "Нарач", "Дубкі", "На Лепельшчыне", "Бэз", "Півоні", "Чэрвень", "Макі" і іншыя.

Творы С. Лі знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Беларускім музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеі, Гомельскім і Столінскім краязнаўчым музеях.

Памерла 4.9.1980 г.

Л. Н. Дробаў.

МАРКЕВІЧ Матруна Сяргееўна. Нарадзілася ў 1886 г. у в. Клімавічы ў сялянскай сям'і. Майстар народнага мастацкага ткацтва. Памерла ў 1957 г.

На Сенненшчыне, як і ў многіх іншых рэгіёнах Беларусі, высокага ўзроўню дасягнула майстэрства па вырабу мастацкіх тканін. Абрусы, рушнікі, кашулі, андаракі аздабляліся тканым або вышываным арнаментам. Тканы арнамент дасягаўся на кроснах у адпаведнасці з колькасцю нітоў і шляхам так званага перабірання. Майстэрства мастацкага ткацтва перадавалася і ўзбагачвалася вопытам ад былых да новых пакаленняў.

Свой адметны рушнік, які ўвайшоў у гісторыю, Матруна Маркевіч выткала ў 1917 г., калі пражывала ў вёсцы Касцялішча, куды пераехала пасля замужжа. Знакаміты рушнік трапіў у якасці ўзора ў сістэму прамысловай кааперацыі і захоўваўся ў Мінску ў фондах Белпрамсавета. Адтуль яго скарысталі спецыялісты па мастацтвазнаўству пры падрыхтоўцы Дзяржаўнага флага БССР, а затым і Рэспублікі Беларусь.[1])

Мастацкія тканыя вырабы Матруны Маркевіч карысталіся попытам на рынку ў г. Сянно. На жаль, у час нямецка-фашысцкай акупацыі карнікі абрабавалі маёмасць Маркевічаў, у тым ліку тканыя мастацкія вырабы, а вёску

[1]Кацар М. Герб і флаг БССР.— Политический собеседник, 1989, № 5, с. 43—47; Государственный герб и государственный флаг Республики Беларусь. Мн., 1997, с. 13.

Касцялішча спалілі. Тое, што не трапіла ў рукі рабаўнікоў, згарэла.

Страціўшы ў 1937 г. мужа, Матрона Сяргееўна выхавала 4 дзяцей. Старэйшы сын Міхаіл загінуў на франтах Вялікай Айчыннай вайны.

А. І. Залескі, С. В. Шайко.

МАРЦІНКОЎСКІ (Марцін Коўзі) Міхаіл Барысавіч. Нарадзіўся ў 1923 г. у г. Сянно. Беларускі пісьменнік-гумарыст і сатырык. Скончыў Краснаярскі педагагічны інстытут (1951). Літаратурную працу пачаў у 1959 г. Прыняты ў Саюз пісьменнікаў Беларусі ў 1996 г. Аўтар кніг "Крыштальная душа" (1983), "Кубік Рубіка" (1987), "Доля праўды" (1995), падборкі сатырычных твораў у калектыўным зборніку "І ў хвост і ў грыву" (1976), шматлікіх публікацый у перыядычным друку.

РЫЖКОВА Ганна Паўлаўна. Нарадзілася 29.8.1925 г. у в. Войлева. Заслужаная артыстка Беларусі (1970). Займалася ў Рэспубліканскім тэатральным вучылішчы (1938—1941). У 1945—1948 г. працавала ў Віцебскім абласным драматычным тэатры. У 1948—1961 г. метадыст Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці. У 1961—1993 г. артыстка Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Памерла 21.4.1993 г.

ПАРАЎНОЎВАЛІ З РАЙКІНЫМ

Ганна Рыжкова вельмі любіла ездзіць па Беларусі, выступаць на сцэнах сельскіх і раённых дамоў культуры, дзе яе прымалі, як самага дарагога госця, як свайго чалавека.

На канцэрце, а было гэта ў Докшыцах у 1990 г., дзе я працаваў у той час, на сцэну выйшла сталага ўжо ўзросту жанчына і загаварыла на чысцюткай беларускай мове. Яна чытала байкі, гумарыстычныя вершы, гумарэскі так цудоўна, з такім захапленнем і ўздымам, што апладысменты не змаўкалі ні на хвіліну. Нямала нумароў яна выканала і ўсе яны былі ўспрыняты з вялікім задавальненнем.

Рыжкова нарадзілася сярод цудоўных краявідаў, у азёрнай і лясной мясцовасці прайшло яе маленства. Можа адсюль ідуць карані яе любові да роднай Беларусі, яе людзей, а ад землякоў назаўсёды засталося пачуццё жыццярадаснага, мяккага, някрыўднага гумару. Адкуль у яе, вясковай дзяўчынкі, з'явілася цяга да сцэны? Мабыць, ад кніг, ад мастацкай самадзейнасці, якую вельмі любіла.

Шмат год папрацавала метадыстам абласнога Дома народнай творчасці. Вось тады шмат паездзіла па Віцебшчыне, пазнаёмілася са шматлікімі самадзейнымі калектывамі, дапамагала іх станаўленню, развіццю, і сама запамінала іскрынкі народнага гумару, трапныя слоўцы, каб потым, пазней, скарыстаць іх у сваіх канцэртных нумарах.

Яна актыўна прапагандавала са сцэны даступнымі ёй сродкамі беларускую паэзію, выконвала фельетоны і гумарэскі нацыянальных аўтараў. У яе рэпертуары былі эстрадна-паэтычныя спектаклі "Як жывеш, чалавек?", "Калі ласка", праграма "Край паэтаў", прысвечаная Янку Купалу і Якубу Коласу, творы гэтых магутных песняроў беларускага народа, а таксама Максіма Танка, Кандрата Крапівы, Пімена Панчанкі, Эдзі Агняцвет, Ніла Гілевіча, Сяргея Грахоўскага і іншых пісьменнікаў і паэтаў.

У 1960—70-я гады ярка гарэла зорка гумарыста Аркадзя Райкіна. Вельмі ўжо быў ён папулярны. Дык вось, пра Ганну Паўлаўну Рыжкову гаварылі: "Выступае як Райкін".

І. Е. Лазука.

СКАПА Уладзімір Рыгоравіч. Нарадзіўся 5.1.1935 г. у в. Сукрэмна ў сялянскай сям'і. Беларускі журналіст. Скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1959). У 1959—1965 г. працаваў у сенненскай і талачынскай раённых газетах. З 1965 г. у абласной газеце "Віцебскі рабочы", дзе прайшоў шлях ад карэспандэнта да галоўнага рэдактара. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

АДНОЙЧЫ І НАЗАЎСЁДЫ

5 снежня 1935 года і 19 студзеня 1999 года... Дзве даты... А паміж імі жыццё. Жыццё Уладзіміра Рыгоравіча Скапы — самаадданага журналіста, чалавека вялікай душы. Лёс яго быў тыповым для вясковага хлопчыка, чыё дзяцінства апаліла Вялікая Айчынная вайна. Бачыў ён слёзы, бачыў кроў, і гэта назаўсёды зрабіла яго спагадлівым да чужога гора і чалавечай бяды.

Уладзімір Рыгоравіч быў прафесіяналам у сваёй справе. Газетная работа стала яго выбарам аднойчы і назаўсёды. Яго пяру належаць сотні артыкулаў, нарысаў, фельетонаў.

Усё, напісанае Уладзімірам Рыгоравічам — своеасаблівы летапіс Віцебшчыны за трэць стагоддзя.

Асабліва вялікі ўклад У. Р. Скапа зрабіў у распрацоўку тэматыкі нацыянальнага адраджэння, гісторыка-культурнай спадчыны Прыдзвіння. Ён з'яўляецца аўтарам і сааўтарам кніг па гісторыі Віцебшчыны, аб яе слаўных людзях.

Многа пісаў ён аб роднай Сенненшчыне, аб сваіх земляках, аб вядомых людзях, якімі ганарыцца Беларусь, аб людзях простых, звычайных, якія жывуць з намі побач, і ў справах і лёсах якіх журналіст здолеў знайсці нешта сваё, адметнае, што робіць яго герояў цікавымі для чытачоў. Яго гісторыка-эканамічны нарыс "Сянно", выдадзены асобнай кніжкай у 1978 г. у Мінску.

Уладзімір Рыгоравіч шмат зрабіў для хронікі "Памяць. Сенненскі раён". Ён напісаў шэраг артыкулаў, якія ахопліваюць гістарычныя перыяды — ад Кастрычніцкай рэвалюцыі і да нашых дзён. У гэтым яму, канечне ж, дапамагло тое, што ён усё сваё жыццё збіраў дакументы і публікацыі, якія тычыліся гісторыі родных мясцін.

І. Е. Лазука.

Ул. Р. Скапа (першы справа) падчас працы рэдактарам Сенненскай газеты з супрацоўнікамі П. Ермашкевічам і В. Пілюцінай.

Звязаны лёсам

ДАМАШКЕВІЧ Мікалай Фёдаравіч. Нарадзіўся 4.9.1949 г. у г. Жыткавічы Гомельскай вобласці. Дзяржаўны дзеяч. Скончыў Магілёўскі машынабудаўнічы інстытут (1973), Вышэйшую партыйную школу (1986). Працоўны шлях пачаў у Жыткавіцкім раёне. У 1970—1973 г. першы сакратар Жыткавіцкага райкома ЛКСМБ. Пасля вайсковай службы працаваў у меліярацыйных арганізацыях, дзе

М. Ф. Дамашкевіч.

прайшоў шлях ад намесніка начальніка ПМК да першага сакратара Сенненскага райкома КПБ. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (1990—1996). Зараз працуе старшынёй Мінскага абласнога выканаўчага камітэта.

ПУНКТ АПОРЫ МІКАЛАЯ ДАМАШКЕВІЧА

Ёсць нейкая, амаль што няўлоўная, западаючая ў самае сэрца нябачная, прыцягальная сіла ў гэтага горада. Непатрабавальнага сваім абліччам, але непаўторнага ў шматкаляровасці фарбаў у любы час года. Пабыўшы тут адзін раз — вясной ці летам, восенню або зімой, — пры першым зручным выпадку хочаца вярнуцца зноў.

Вось і Мікалай Фёдаравіч Дамашкевіч, цяперашні старшыня Мінскага аблвыканкома, пацвердзіць гэта. Надарыцца аказія — абавязкова заездзе ў Сянно. Палюбуецца возерам і горадам, раскінуўшымся мудрагелістымі яругамі на берагах, цудоўным садам ля дома, які некалі насадзіў сам.

Лёс распарадзіўся так, што гэтаму гораду, людзям раёна аддаў Мікалай Фёдаравіч амаль што дваццаць гадоў жыцця. Засталіся карэнні, глыбока, трывала. Маючы прыроджаныя задаткі лідэра, тут ён сфарміраваўся ў сур'ёзнага, удумлівага кіраўніка, думаючага маштабна і неардынарна, стаў членам урада, пазнаў цану сапраўднай дружбы.

Мікалай Фёдаравіч з сям'ёй прыехаў у Сянно, у мясцовую ПМК-33 на пасаду намесніка начальніка па механізацыі і ўласнаму будаўніцтву. Малады, надцягнуты. У райкоме партыі, райвыканкоме, у працоўным калектыве хутка заўважылі: справу ведае, працуе напорыста, самааддана, з раніцы да вечара — у рабоце, у яго шмат планаў і задумак.

Што б ні гаварылі сёння, савецкая сістэма падбору, расстаноўкі і выхавання кадраў заўсёды "заўважала" людзей таленавітых. Мікалай Фёдаравіч Дамашкевіч прыйшоў у Сенненскі раён нікому не вядомым маладым чалавекам і за дзевяць гадоў стаў прызнаным лідэрам. Яго выбіраюць дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі.

Гэты былі гады непаўторныя. Горад і вёска забудоўваліся і развіваліся маштабна і ўпушальна. У Сянне стварасцца новая будаўнічая ПМК. На сяле шырока ўкараняюцца інтэнсіўныя тэхналогіі вырошчвання сельскагаспадарчых культур, будуюцца дарогі, данаможныя цэхі па перапрацоўцы сельгаспрадукцыі. Тут вырошчвалі тады лён на плошчы звыш пяці тысяч гектараў. І ўраджай атрымлівалі па 9—10 цэнтнераў валакна з гектара. Актыўна павялічвалі пагалоўе жывёлы і свіней. Прыкметна ўзнялі прадукцыйнасць дойнага статка.

Дамашкевіч часта казаў тады: пункт апоры ў вырашэнні любой праблемы — людзі. Ён ведаў, што называецца, у твар многіх механізатараў і даярак, меліяратараў, рабочых будаўнічых падраздзяленняў, не кажучы аб спецыялістах. І сярод мясцовай інтэлігенцыі яго слова было важкім і значным. У прыёмнай першага сакратара рэдка збіралася чарга на прыём — часцей за ўсё Мікалай Фёдаравіч сам выязджаў у той ці іншы калектыў і вырашаў мноства пытанняў.

У снежні 1998 года Мікалай Фёдаравіч узначаліў Мінскі абласны выканаўчы камітэт. Ён зноў на перадавой.

М. Крыжаноўскі.

ЛАБАНОК Уладзімір Елісеевіч. Нарадзіўся 3.7.1907 г. у в. Востраў Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці. Дзяржаўны і партыйны дзеяч. Арганізатар і кіраўнік падпольнага і партызанскага руху на Віцебшчыне. Герой Савецкага Саюза (1943).

Скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1931), ВПШ пры ЦК КПСС (1956). З 1934 па 1940 г. працаваў дырэктарам Беліцкага сельскагаспадарчага тэхнікума на Сенненшчыне.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны працаваў старшынёй Полацкага і Гомельскага аблвыканкомаў, першым сакратаром Палескага і Віцебскага абкомаў КПБ, першым намеснікам старшыні Савета Міністраў БССР. Неаднойчы выбіраўся дэпутатам Вярхоўных Саветаў СССР і БССР. Узнагароджаны 3 ордэнамі Леніна, ордэнам Кастрычніцкай рэвалюцыі, ордэнам Суворава I ступені, 4 іншымі ордэнамі, медалямі. Аўтар кніг і артыкулаў пра партызанскую барацьбу. Памёр у 1984 г.

ПРЫШЧЭПАЎ Дзмітрый Філімонавіч. Нарадзіўся 21.11.1896 г. у вёсцы Калодніца Сенненскага павета Магілёўскай губерні (цяпер Крупскі раён Мінскай вобласці). Працоўную дзейнасць пачынаў пастухом, батраком. Экстэрнам здаў экзамен на званне народнага настаўніка.

У 1915 г. прызваны ў армію. Скончыў паскораныя курсы ваеннага вучылішча. У дні Кастрычніцкай рэвалюцыі быў абраны камандзірам палка і старшынёй палкавога ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. У снежні 1917 г. Сенненскі павятовы Савет прызначыў Дз. Ф. Прышчэпава камандзірам атрада Чырвонай гвардыі. Пазней ён стаў камандзірам 2-га Смаленскага палка. У 1918 г. старшыня Сенненскага павятовага выканкома, потым старшыня павятовага камітэта партыі бальшавікоў. Узначальваў Веліжскі рэўком і Аршанскі павятовы выканком. З 1923 г. намеснік старшыні Віцебскага губернскага выканкома і загадчык зямельнага ўпраўлення. У 1924—1929 г. народны камісар земляробства Беларусі. У 1925 г. па яго ініцыятыве адкрыты Віцебскі ветэрынарны інстытут. У 1929 г. Прышчэпаў прызначаны намеснікам старшыні Дзяржплана БССР. У тым жа годзе — начальнік Палескай вопытнай станцыі. У ліпені 1930 г. арыштаваны. У лагерах да 24.6.1937 г. 13.8.1937 г. зноў арыштаваны. Памёр 31.1.1940 г. у турэмнай бальніцы г. Мінска. Рэабілітаваны ў 1958 г. і 1988 г. Дз. Ф. Прышчэпаў лічыў, што "...самой лучшей формой землепользования является коллективная". У той жа час выступаў за свабодны выбар сялянамі форм гаспадарання на сваёй зямлі. За 4 гады, калі ён быў наркомам земляробства, было створана 54 тысячы хутароў. За гэта быў абвінавачаны ў "прышчэпаўшчыне" і рэпрэсіраваны.

Яны ўзначальвалі раён

СТАРШЫНІ СЕННЕНСКАГА РАЙВЫКАНКОМА

Зыкаў Ануфрый Мікітавіч — 1924 г.
Навумчык Іосіф Мікалаевіч — 1924—1926 г.
Брыкаў Сямён Агсевіч — 1926—1927 г.
Шляхтуноў Фёдар Сідаравіч — 1927—1929 г.
Крышкіян Уладзімір — 1929 г.
Гнеўка Нічыпар Сяргеевіч — 1929—1930 г.
Грынкевіч Павел Купрыянавіч — 1930 г.
Себясевіч — 1931 г.
Брэль Мікіта Сямёнавіч — 1933 г.
Бялуга Рыгор Р. — 1933 г.
Квіліс Рудольф Пятровіч — 1933—1934 г.
Качук Алесь Мацвесвіч — 1934 г.
Вераб'ёў (Ілля Якубаў) — 1936—1937 г.
Міклушоў Міхаіл Якаўлевіч — 1937 г.
Грыгор'сў Іван Сямёнавіч — 1937 г.
Шлёмін Фёдар Пракопавіч — 1938—1941 г.
Міклушоў Міхаіл Якаўлсвіч — 1944 г.
Гавядка Максім Васільевіч — 1945—1952 г.
Фіткевіч Пётр Сідаравіч — 1952 г.
Клімаў Аркадзь Фролавіч — 1952—1957 г.
Новікаў Кірыла Цімафеевіч — 1958—1960 г.
Молахаў Іван Фёдеравіч — 1960—1962 г.
Пацей Пётр Купрыянавіч — 1962 г.
Бармінскі Васіль Васільевіч — 1962—1970 г.
Бураўцава Яўгенія Захараўна — 1970—1977 г.
Маханькоў Яўген Мікалаевіч — 1977—1978 г.
Стук Георгій Віктаравіч — 1978—1984 г.
Дамашкевіч Мікалай Фёдаравіч — 1984—1985 г.
Вайцяховіч Станіслаў Трафімавіч — 1985—1996 г.
Дзегалевіч Валерый Аляксандравіч — 1996—2000 г.
Зэльман Віктар Іванавіч — працуе з 2000 г.

ПЕРШЫЯ САКРАТАРЫ СЕННЕНСКАГА РАЙКОМА ПАРТЫІ

Сударыкаў Ананій Сяргеевіч — 1924 г.
Мурзіч Нікадзім Віктаравіч — 1924—1927 г.

Івры Барыс Мацвеевіч — 1927—1928 г.

Арашчук Архіп Герасімавіч — 1928—1929 г.

Патапенка Павел Цярэнцьевіч —

Алай Іван Міхайлавіч — 1931—1932 г.

Дашукевіч Алесь Ціханавіч — 1933 г.

Ланцнэр Навум Міхайлавіч — 1933—1934 г.

Кац Мэер Ісакавіч — 1934—1938 г.

Левін Саул Мендэлевіч — 1938—1941 г.

Любімцаў Міхаіл Ціханавіч — 1944—1945 г.

Бажанок Кірыла Пятровіч — 1945—1950 г.

Шапавалаў Іван Яфімавіч — 1950—1951 г.

Зенін Дзмітрый Міхайлавіч — 1951—1953 г.

Турко Мікалай Пятровіч — 1953—1957 г.

Клімаў Аркадзь Фролавіч — 1957—1962 г.

Жураўкоў Аляксандр Мацвеевіч — 1962—1967 г.

Радзецкі Яўген Іванавіч — 1967—1976 г.

Храмчанка Рыгор Міхайлавіч — 1976—1985 г.

Дамашкевіч Мікалай Фёдаравіч — 1985—1991 г.

СТАРШЫНІ БАГУШЭЎСКАГА РАЙВЫКАНКОМА

Савельеў Васіль — 1924—1925 г.

Грабенчык Якаў Ісакавіч — 1925 г.

Радкевіч Гаўрыла Іванавіч — 1925—1926 г.

Зялюткін Іван Лукіч — 1926—1928 г.

Максімаў Рыгор — 1929 г.

Іваноў Уладзімір Аляксеевіч — 1929 г.

Шашкін Паўлюк Самуілавіч — 1930 г.

Бажанаў Зіновій Ф. — 1930—1931 г.

Яўдасьеў Яфім Сцяпанавіч — 1935—1938 г.

Варанцоў М. Ф. — 1939 г.

Яроменка Ануфрый Палікарпавіч — 1939—1941 г.

Сямашка Сямён Еўдакімавіч — 1943—1946 г.

Сцяпанаў Аляксандр Захаравіч — 1946—1950 г.

Кузьмін Аляксей Фёдаравіч — 1950—1951 г.

Галай Якаў Карэевіч — 1951—1953 г.

Паўлючэнка Барыс Дзмітрыевіч — 1953—1959 г.

Іваноўскі Уладзімір Эдуардавіч — 1959—1960 г.

ПЕРШЫЯ САКРАТАРЫ БАГУШЭЎСКАГА РАЙКОМА ПАРТЫІ

Дубавік (Іван Аляксеевіч) — 1924—1925 г.

Валуеў Уладзімір Ульянавіч — 1925—1926 г.

Кавальчук Сямён Антонавіч — 1926—1928 г.

Крывіцкі Мікалай (Нічыпаравіч) — 1928—1929 г.

Іваноў Уладзімір Аляксеевіч — 1929—1930 г.

Отахель Сцяпан (Іванавіч) — 1930—1931 г.

Мажуеў Ніл Якаўлевіч — 1932—1938 г.

Рабцаў Ілля Мікалаевіч — 1938—1939 г.

Стэльмах Адам Канстанцінавіч — 1939—1941 г.

Прахарэнка Яфім Мікалаевіч — 1944—1950 г.

Грыгаровіч Нікадзім Гаўрылавіч — 1950—1952 г.

Бабкевіч Уладзімір Ануфрыевіч — 1952—1957 г.

Кароткі Аляксей Ніканоравіч — 1957—1960 г.

Яны былі на Сенненшчыне

ЯНКА КУПАЛА

У канцы 1903 г. і ў пачатку 1904 г. жыў і працаваў у вёсцы Беліца народны паэт Беларусі Янка Купала (Іван Дамінікавіч Луцэвіч). Ён служыў у канторы маёнтка памешчыка К. Свяцкага, потым быў прызначаны малодшым прыказчыкам. Вясной 1904 г. у сувязі з хваробай маці пакінуў службу. Старажыл вёскі Карп Харытонавіч Абушкевіч успамінаў: "Я добра ведаў Івана Дамінікавіча, будучага народнага паэта Беларусі. У 1902—1904 гадах мне давялося працаваць у маёнтку памешчыка паштальёнам. Часта сустракаўся з Янкам Купалам. Мы неаднаразова вялі гаворку аб нашым жыцці-быцці. Гэта быў надзвычай сціплы і душэўны чалавек".

З. Бараноўская.

МАКСІМ ГАРЭЦКІ

Вядомы беларускі пісьменнік і фальклярыст Максім Іванавіч Гарэцкі (1893—1938) прыязджаў у вёску Нямойта. Сустракаўся з сялянамі, школьнікамі. Выступаў перад рабочымі, якія будавалі чыгунку Орша—Лепель. Бываў і ў іншых навакольных вёсках, запісваў народныя песні, абрады.

На Сенненшчыне таксама былі ў розны час, сустракаліся з чытачамі, выступалі на літаратурных вечарах у працоўных калектывах, у школах беларускія пісьменнікі і паэты Алесь Адамовіч, Міхась Башлакоў, Антон Бялевіч, Ніл Гілевіч, Міхась Калачынскі, Іван Калеснік, Леанід Прокша, Міхась Стральцоў і іншыя.

ЛЮДМІЛА ЗЫКІНА

6 ліпеня 1989 г. наведала Сянно народная артыстка СССР, Лаўрэат Ленінскай прэміі Людміла Георгіеўна Зыкіна. Яна выступіла на імправізаванай сцэне ў Сянне ў дзень святкавання народнага свята "Купалле".

ЯДВІГА ПАПЛАЎСКАЯ І АЛЯКСАНДР ЦІХАНОВІЧ

У ліпені 1999 г. Сенненшчына адзначыла 70-годдзе ўтварэння раёна. На свята былі запрошаны заслужаныя артысты Рэспублікі Беларусь Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч.

У вёсцы Баравікі нарадзіўся ў 1911 г. бацька вядомага артыста Рыгор Міхайлавіч Ціхановіч.

— Недзе ў пяцігадовым узросце бацька прывозіў мяне з Мінска ў Сянно, — успамінае Аляксандр Ціхановіч. Не ўсё засталося ў памяці. Але возера, Дом культуры помню добра. Не ведаю як цяпер, а тады ў возеры было шмат ракаў. А яшчэ у час таго праезду да бацькі падыходзіла шмат людзей, мабыць даўнія знаёмыя, землякі, віталіся з ім, распытвалі пра жыццё-быццё...

І. Е. Лазука.

Верныя воінскаму абавязку

Салдацкая служба нялёгкая. Воін заўсёды гатовы па першаму загаду Радзімы выступіць на яе абарону і, калі спатрэбіцца, аддаць за яе сваё жыццё. На тое ён і салдат, на тое ён і прымаў ваенную прысягу на вернасць Айчыне, свайму народу. Не толькі гінуць салдаты на вайне, у час лакальных канфліктаў, але і ў мірны час, абараняючы стваральную працу, спакой, свяшчэнныя рубяжы, грамадскі правапарадак, пры размініраванні арсеналаў зброі, якія засталіся пасля Вялікай Айчыннай вайны. Сенненцы шануюць памяць тых, хто загінуў у мірны час, выконваючы свой воінскі абавязак.

Ваеннаслужачыя — ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі ў час праходжання службы ў Савецкай Арміі ў пасляваенны перыяд

БАБКОЎ Аляксандр Максімавіч. Нарадзіўся ў 1951 г. у вёсцы Янова. Мал. сяржант. Загінуў 12.11.1970 г. Пахаваны ў вёсцы Янова.

ГАРНАК Уладзімір Сямёнавіч. Нарадзіўся ў 1939 г. у вёсцы Копцы. Мал. сяржант. Загінуў 14.7.1961 г.

КАЛЫМАГА Уладзімір Міхайлавіч. Нарадзіўся ў 1956 г. у вёсцы Сінягорскае. Радавы. Загінуў 1.12.1975 г.

ЛЯЎКО Мікалай Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у вёсцы Лука. Мал. сяржант. Памёр 11.4.1984 г.

МІЦКЕВІЧ Аляксандр Аляксандравіч. Нарадзіўся ў 1961 г. у вёсцы Латыгаль. Радавы. Загінуў 29.5.1981 г. Пахаваны ў вёсцы Латыгаль.

МЯРКУЛАЎ Леанід Барысавіч. Нарадзіўся ў 1952 г. у вёсцы Прыхабы. Радавы. Загінуў 17.10.1972 г.

САЛАМАХА Генадзь Андрэевіч. Нарадзіўся ў 1940 г. у в. Канстантова. Радавы. Загінуў 6.7.1961 г. Пахаваны ў г. Патсдам, Германія.

ЦІХАНЕНКА Уладзімір Іванавіч. Нарадзіўся ў 1952 г. у вёсцы Янова. Радавы. Загінуў 11.7.1972 г.

ЧОРНЫ Мікалай Іванавіч. Нарадзіўся ў 1949 г. у вёсцы Навасёлкі. Яфрэйтар. Загінуў 16.2.1969 г.

Яны выконвалі інтэрнацыянальны абавязак

КІТАЙ, КАРЭЯ

КІБІС Аляксандр Ягоравіч. Нарадзіўся ў 1929 г. у вёсцы Цыпкі.У Кітаі і Карэі з кастрычніка 1946 па 25.1.1952 гг.

ПАДГОРЫН Аркадзь Іванавіч. Нарадзіўся ў 1927 г. у г. Сянно, служыў з 17.4.1952 г. па 12.12.1952 г.

РЫПІНСКІ Аляксандр Аўрамавіч. Нарадзіўся ў 1929 г. у вёсцы Навасёлкі, служыў з лістапада 1950 г. па верасень 1952 г.

ТРАФІМАЎ Сцяпан Васільевіч. Нарадзіўся ў 1929 г. у г. п. Багушэўск, служыў з верасня 1952 г. па май 1953 г.

ФРАЛОЎ Дзмітрый Яфрэмавіч. Нарадзіўся ў 1929 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 12.6.1951 г. да 7.2.1953 г.

В'ЕТНАМ

МАШЭДА Аркадзь Андрэевіч. Нарадзіўся ў 1944 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 1.1.1964 г. да 1.10.1966 г.

АФГАНІСТАН

З канца 1970-х і да канца 1980-х, амаль дзесяць гадоў працягвалася вайна ў Афганістане. 75 сенненцаў прайшлі дарогамі гэтай вайны, тры воіны загінулі, адзін прапаў без вестак. Мужнасць і вернасць салдата прысязе не сатрэцца ў памяці народнай.

АБУШКЕВІЧ Міхаіл Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у вёсцы Маргойцы, служыў з 7.8.1987г. па 9.6.1988 г., радавы.

АКУЛЁНАК Сяргей Пятровіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у г. Сянно, служыў з 7.8.1986 г. па 3.5.1988 г., радавы.

АСАТУЛЬЯН Юрый Аляксандравіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у г. Сянно, служыў з 11.7.1986 г. па 25.1.1989 г., радавы.

БАЦВІНАЎ Юрый Міхайлавіч. Нарадзіўся ў 1965 г. у г. Сянно, служыў з 24.12.1983 г. па 16.12.1985 г., мал. сяржант.

БЕРАСТАЎ Міхаіл Паўлавіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у вёсцы Расна, служыў з 21.6.1982 г. па 10.8.1984 г., мал. сяржант.

БОБРЫК Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у вёсцы Будзішча, служыў з 2.11.1986 г. па 16.5.1988 г., ст. сяржант.

БУЛЫНЯ Леанід Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1963 г. у г. Сянно, служыў з 6.7.1981 г. па 12.5.1983 г., радавы.

ВАКАР Мікалай Васільевіч. Нарадзіўся ў 1963 г. у вёсцы Ледневічы, служыў з 5.7.1981 г. па 12.5.1983 г., сяржант.

ВАЛАДКЕВІЧ Анатоль Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1965 г. у вёсцы Аўчынкава, служыў з 1.12.1983 г. па 7.2.1986 г., радавы. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

ВАСІЛЁНАК Аляксандр Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1957 г. у вёсцы Гарывец: служыў з 15.9.1984 г. па 26.8.1986 г., старшына I стацці, служачы.

ГАЛКІН Дзмітрый Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1960 г. у вёсцы Сінягорскае, служыў

з 25.3.1981 г. па 15.3.1982 г., ст. сяржант. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

ГАНЧАРЭНКА Пётр Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Малы Азярэцк, служыў з 14.11.1986 г. па 12.1.1989 г., сяржант.

ГАРБАЦЭВІЧ Генадзь Аляксандравіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у вёсцы Машканы, служыў з 5.12.1980 г. да 19.5.1984 г., сяржант.

ГАРБАЧОЎ Аляксандр Васільевіч. Нарадзіўся ў 1958 г. у г. Сянно, служыў з 6.4.1981 г. па 14.7.1982 г., ст. прапаршчык.

ГАРДЗЮК Юрый Сяргеевіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у г. Сянно, служыў з 1.4.1985 г. па 30.4.1986 г., сяржант.

ГАРНАК Васіль Фёдаравіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у вёсцы Пожанькі, служыў з 5.6.1981 г. па 5.6.1983 г., радавы.

ГАРНАК Уладзімір Сямёнавіч. Нарадзіўся ў 1961 г. у г. Сянно, з 26.12.1979 г. па 20.11.1980 г., радавы.

ГРАЧОЎ Уладзімір Васільевіч. Нарадзіўся ў 1948 г., служыў з 25.9.1985 г. па 1.8.1987 г., падпалкоўнік.

ГУБАРЭВІЧ Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1963 г. у г. Сянно, служыў з 18.5.1983 г. па 17.11.1984 г., радавы.

ДЗЕРАНОК Уладзімір Аляксеевіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у вёсцы Алексінічы, служыў з 2.8.1983 г. па 2.7.1984 г., радавы.

ДЗІВАС Ягор Алегавіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Полымя, служыў з 12.1.1987 г. па 19.1.1988 г., радавы.

ДЗЯБОЛЬСКІ Сяргей Іванавіч. Нарадзіўся ў 1957 г., служыў з 2.11.1985 г. па 17.5.1986 г., падпалкоўнік. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга і Чырвонай Зоркі.

ДУНЕЦ Уладзімір Валер'евіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у г. Сянно, служыў з 14.2.1988 г. па 9.2.1989 г., радавы.

ЕРАШЭНКА Аляксандр Васільевіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у вёсцы Ульянавічы, служыў з 16.8.1981 г. па 26.6.1983 г., радавы.

ЕРМАЛОВІЧ Віктар Леанідавіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у г. Сянно, служыў з 1.1.1984 г. па 31.10.1985 г., сяржант.

ЖУРАЎ Анатоль Аляксеевіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Алексінічы, служыў з 12.8.1985 г. па 12.8.1987 г., радавы.

ЖЫГАЛАЎ Аляксандр Рыгоравіч. Нарадзіўся ў 1961 г. у вёсцы Цясы, служыў з 10.2.1980 г. па 14.12.1981 г., ст. сяржант.

ЗАЙЦАЎ Дзмітрый Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у вёсцы Маргойцы, служыў з 7.8.1987 г. па 14.6.1988 г., радавы.

КАЗЛОЎ Уладзімір Міхайлавіч. Нарадзіўся ў 1961 г. у вёсцы Клімавічы, служыў з 12.11.1988 г. па 15.11.1989 г., радавы. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

КАМІНСКІ Мікалай Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у г. Сянно, служыў з 23.12.1980 г. па 19.5.1981 г., мал. сяржант.

КАМОВІЧ Анатоль Васільевіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Багданава, служыў з 3.8.1985 г. па 12.3.1986 г., мал. сяржант.

КАЦАР Уладзімір Генадзьевіч. Нарадзіўся ў 1965 г. у г. Сянно, служыў з 1.6.1985 г. па 30.10.1985 г., сяржант. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

КЕНІХ Вячаслаў Канстанцінавіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у г. Сянно, служыў з 2.10.1985 г. па 10.12.1987 г., радавы.

КОСЫЙ Валерый Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1961 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 25.12.1980 г. па 16.6.1982 г., радавы.

КРЫШТОПЕНКА Уладзімір Уладзіміравіч. Нарадзіўся з 1968 г. у г. Сянно, служыў з 7.5.1987 г. па 21.3.1988 г., радавы.

КУЧЫНСКІ Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у г. Сянно, служыў з 25.2.1987 г. па 15.2.1989 г., радавы.

ЛАДЗІК Аляксандр Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у г. Сянно, служыў з 3.6.1988 г. па 26.1.1989 г., мал. сяржант.

ЛАТЫШАЎ Андрэй Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Янова, служыў з 12.12.1984 г. па 23.4.1986 г., радавы. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

ЛАТЫШАЎ Сяргей Леанідавіч. Нарадзіўся ў 1959 г., у г. Сянно, служыў з 14.2.1980 г. па 25.6.1981 г., радавы.

ЛІШАЁЎ Аляксандр Сцяпанавіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у вёсцы Бяленева, служыў з 22.11.1980 г. па 30.11.1982 г., мал. сяржант.

ЛУЗГІН Алег Сцяпанавіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у вёсцы Оўсішча, служыў з 6.11.1988 г. па 8.2.1989 г., радавы.

ЛУЦАЙКОВІЧ Анатоль Мяфодзьевіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у г. Сянно, служыў з 9.11.1987 г. па 10.12.1989 г. Узнагароджаны медалём "За адвагу" і знакам "За мужнасць і воінскую доблесць".

МАНДРЫК Міхаіл Іванавіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 6.5.1986 г. па 10.11.1987 г., радавы.

МАХАНЬКОЎ Уладзімір Пятровіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Шынкава, служыў з 4.2.1985 г. па 10.11.1986 г., радавы.

МЕЗАЎЦОЎ Юрый Леанідавіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у г. Сянно, служыў з 6.8.1985 г. па 6.5.1989 г., радавы.

НЯФЁДАЎ Аляксандр Фёдаравіч. Нарадзіўся ў 1965 г. у вёсцы Келісы, служыў з 3.11.1983 г. па 26.4.1985 г., мал. сяржант.

ПАНКРАТАЎ Анатоль Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у вёсцы Ледневічы, служыў з 28.6.1982 г. па 26.5.1984 г., мал. сяржант.

ПАЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Аляксеевіч. Нарадзіўся ў 1959 г. у вёсцы Ходцы, служыў з 20.12.1979 г. па 29.5.1980 г., мал. сяржант.

ПАШКЕВІЧ Васіль Сямёнавіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у вёсцы Рулёўшчына, служыў з 8.8.1987 г. па 2.2.1989 г., радавы.

ПІСАРЭНКА Аляксандр Антонавіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у вёсцы Полымя, служыў з 21.6.1982 г. па 10.8.1984 г., сяржант.

ПІЦКАЛЁЎ Уладзімір Мікалаевіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у вёсцы Латыгава, служыў з 11.2.1987 г. па 1.2.1989 г., радавы.

РАСПОРСКІ Аляксандр Аркадзьевіч. Нарадзіўся ў 1970 г. у вёсцы Сычыкі, служыў з 5.7.1988 г. па 25.5.1990 г., радавы.

РАЧКОЎСКІ Сяргей Аляксеевіч. Нарадзіўся ў 1963 г. у вёсцы Рассвет, служыў з 2.10.1987 г. па 15.2.1989 г., радавы.

САВЕЛЬЕЎ Уладзімір Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у г. Сянно, служыў з 31.7.1985 г. па 13.8.1987 г., радавы.

САМСОНАЎ Алег Аляксандравіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Капланы, служыў з 14.11.1986 г. па 4.5.1988 г., сяржант.

СІНЯКОЎ Андрэй Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Галавачы, служыў з 6.1.1985 г. па 11.8.1987 г., радавы.

СКУМС Віктар Фёдаравіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Баравікі, служыў з 25.10.1985 г. па 7.5.1987 г., радавы.

СТАНКЕВІЧ Леанід Пятровіч. Нарадзіўся ў 1947 г. у в. Заазер'е, служыў — снежань 1979 і з 11.7.1988 г. па 12.1.1989 г., маёр, ваенны пенсіянер. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СУДНІЧЭНКА Мікалай Іванавіч. Нарадзіўся ў 1969 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 4.6.1988 г. па 2.2.1989 г., мал. сяржант. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

СУХАДОЛАЎ Віктар Іванавіч. Нарадзіўся ў 1963 г. у вёсцы Янова, служыў з 1.7.1981 г. па 26.5.1983 г., сяржант. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

СЯМЁНАЎ Сяргей Пятровіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Обаль, служыў з 23.1.1986 г. па 10.8.1988 г., мал. сяржант.

ТАРАПАЎ Валерый Міхайлавіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у вёсцы Каралі, служыў з 2.9.1987 г. па 8.2.1989 г., прапаршчык.

ТКАЧЭНКА Аляксандр Пятровіч. Нарадзіўся ў 1965 г. у вёсцы Леднікова, служыў з 28.6.1983 г. па 4.6.1985 г., радавы.

ТРУБЧАНКА Сяргей Міхайлавіч. Нарадзіўся ў 1966 г. у г. Сянно, служыў з 2.8.1985 г. па 21.6.1986 г., радавы.

ТХОРАЎ Сяргей Аляксеевіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 17.4.1986 г. па 11.11.1987 г., яфрэйтар.

ХЛЫШЧАНКА Сяргей Іванавіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Рулёўшчына, служыў з 26.10.1985 г. па 5.5.1987 г. Узнагароджаны медалём "За адвагу".

ЦЮЦЮЕЎ Уладзімір Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Леснікова, служыў з 6.8.1987 г. па 27.2.1989 г., ст. сяржант.

ЦЯРЭНЯ Сяргей Віталъевіч. Нарадзіўся ў 1962 г. у г. Сянно, служыў з 23.12.1981 г. па 17.11.1982 г., радавы.

ШАЛУХА Ігар Леанідавіч. Нарадзіўся ў 1967 г. у вёсцы Алексінічы, служыў з 11.11.1985 г. па 26.12.1987 г., радавы.

ШУГАЛЬСКІ Сяргей Фёдаравіч. Нарадзіўся ў 1968 г. у вёсцы Цыпкі, служыў з 5.11.1986 г. па 15.6.1988 г., мал. сяржант.

ШЧАМЯЛЁЎ Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ў 1959 г. у г. п. Багушэўск, служыў з 20.1.1980 г. па 22.11.1980 г., сяржант. Узнагароджаны медалём "За адвагу".

Ніколі не згладзіцца ў памяці

Афіцыйна сродкі масавай інфармацыі паведамлялі, што абмежаваны кантынгент савецкіх войск у Афганістане быў уведзены 27 снежня 1979 года. Але гвардыі капітан Леанід Станкевіч трапіў туды на два дні раней. І не толькі ён адзін, а ўся Віцебская паветрана-дэсантная дывізія.

Па сігналу "Шторм-333" 27 снежня батальён пры падтрымцы спецназаўцаў пайшоў на штурм Генштаба ў Кабуле.

Капітан разам з адной з рот браў кабінеты. Адчыніў дзверы аднаго з іх, і тут жа перад вачыма бліснула белае полымя...

Асколкі ад гранаты трапілі ў твар Станкевічу. 31 снежня яго адправілі ў Саюз. У шпіталі лячыўся тры месяцы.

За штурм Генштаба Леанід Станкевіч, беларускі хлопец з Сенненшчыны, атрымаў ордэн Чырвонай Зоркі. Ён стаў адным з першых узнагароджаных у той вайне.

Л. П. Станкевіч.

У красавіку 1980 года Леанід Станкевіч вярнуўся ў Афганістан, у родны полк, у свой 3-і батальён. Праваяваў два гады.

З 1981 года па 1989 год служыў у Пскове. Час ішоў, і прыходзілася задумвацца аб звальненні ў запас. А ён падаў рапарт камандаванню з просьбай зноў накіраваць яго ў Афганістан.

Яго рапарт, хоць з цяжкасцю, але задаволілі. Праслужыў да вываду савецкіх войск.

— Праваяваў,— гаворыць Леанід Пятровіч,— так будзе правільней.

Шынданд — асноўная база палка, адкуль дэсантнікі накіроўваліся на баявыя аперацыі. Герат, Фарах, Чахчаран, Кандагар, Гурыян — вось тыя правінцыі, дзе даводзілася Станкевічу ўдзельнічаць у баях з душманамі.

Неяк разведка данесла, што праз мяжу з суседняй краіны збіраецца прайсці калона "духаў". Леанід Станкевіч з ротай дэсантнікаў на верталётах вылецеў туды, дзе намячаўся праход варожай калоны. Дзікія горы, скалы, сярод якіх вузкая дарога. Наладзілі засаду. І вось паказаліся аўтамашыны з душманамі. Грымнулі стрэлы гранатамётаў, раздаліся кулямётныя і аўтаматныя чэргі. Не чакалі душманы засады і не змаглі арганізаваць агонь у адказ. Калона была разгромлена. Рота знішчыла дзесяць аўтамашын з жывой сілай. Дэсантнікі страт не мелі.

Колькі іх было, такіх баёў! Шмат, і не ўсе абыходзіліся без страт. Гінулі салдаты і афіцэры. А Леаніда ні куля, ні аскалак больш не зачапілі. Мусіць, хапіла таго першага ранення.

Л. П. Станкевіч дэмабілізаваўся ў званні маёра.

— Часта па начах сніцца Афганістан,— успамінае Леанід Пятровіч.

І. Е. Лазука.

Загінулі ў Афганістане

ГАЛЬКЕВІЧ Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся 20.6.1965 г. у вёсцы Бяленева. У 1983 г. закончыў школу рабочай моладзі, курсы трактарыстаў. 29.9.1983 г. прызваны ў рады Узброеных Сіл. З 5.12.1983 г. праходзіў службу ў Афганістане. Быў кулямётчыкам. Радавы А. В. Галькевіч загінуў 2.4.1984 г. пры выкананні баявога задання. Пахаваны ў вёсцы Магілёўка. За мужнасць і гераізм пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

РУСАЧЭНКА Віктар Віктаравіч. Нарадзіўся 22.7.1965 г. у вёсцы Івашкава.

У 1980 г. закончыў 8 класаў Какоўчынскай сярэдняй школы, у 1983 г. — Аршанскае ПТВ № 110. Працаваў цесляром на будоўлі Новалукомля. 22.4.1983 г. Полацкім райваенкаматам прызваны ў рады Узброеных Сіл. У 1984 г. накіраваны ў Афганістан. 28.1.1985 г. радавы В. В. Русачэнка памёр ад кулявога ранення, атрыманага пры выкананні воінскага абавязку. Пахаваны ў вёсцы Івашкава.

За мужнасць і гераізм пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

СТАСЕЛЬКА Васіль Іванавіч. Нарадзіўся 25.6.1963 г. у вёсцы Замошша. У 1978 г. закончыў 8 класаў Машканскай сярэдняй школы, у 1981 г. — Гродзенскі фізкультурны тэхнікум. Працаваў выкладчыкам фізкультуры ў Талачынскім раёне. У сакавіку 1982 г. Талачынскім райваенкаматам прызваны ў рады Узброеных Сіл і накіраваны ў Афганістан. Радавы. Выканаў шэраг баявых заданняў камандавання. 19.7.1983 г. памёр ад хваробы. Пахаваны ў вёсцы Стрыгі.

За мужнасць і гераізм пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і Ганаровай граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Прапаў без вестак

ЗВЯРКОВІЧ Аляксандр Анатольевіч. Нарадзіўся ў 1964 г. у вёсцы Маргойцы. Прапаў без вестак 7.3.1984 г.

Фізкультурны і спартыўны рух

У першыя пасляваенныя гады ў раёне поўнасцю адсутнічала спартыўная база, не было спецыялістаў па фізкультуры і спорту. Толькі ў 1952 годзе адкрылася спартыўная зала ў сярэдняй школе № 1 г. Сянно. Па цяперашнім часе, залай яна магла называцца чыста ўмоўна. Але тады яна адразу стала цэнтрам фізкультуры і спорту для горада і ўсяго раёна. Пачынаючы з 1953 года, у раён сталі накіроўвацца выпускнікі тэхнікумаў і інстытутаў фізкультуры. У 1954 годзе ў СШ № 1 прыбылі маладыя спецыялісты Таццяна Васільеўна Карашкова і Раіса Паўлаўна Шабуніна (Вялюгіна). На базе СШ № 1 была адкрыта дзіцяча-юнацкая спартыўная школа па гульнявых відах спорту. Першым яе дырэктарам была прызначана Т. В. Карашкова, а Р. П. Шабуніна сумяшчала работу выкладчыка фізкультуры з трэнерскай дзейнасцю ў ДзЮСШ.

Пазней дырэктарам ДзЮСШ стаў выпускнік Беларускага інстытута фізкультуры Аляксандр Сямёнавіч Хаменка. Пры ім школа набыла іншы профіль — лыжныя гонкі. Выхаванцы школы неаднаразова займалі прызавыя месцы па лыжах у вобласці. Анатоль Мурашка быў уключаны ў састаў зборнай каманды рэспублікі. Яму, першаму з сенненскіх лыжнікаў, было прысвоена званне майстра спорту.

У пачатку 1960-х гадоў адбывалася станаўленне фізкультурна-масавай і спартыўнай работы. Акрамя лыжнага, развіваліся іншыя віды спорту. Жаночая валейбольная каманда стала чэмпіёнам аблсавета ДСТ "Ураджай". У састаў каманды ўваходзілі Т. Кубароўская, Л. Казловіч, Л. Чыгір, тры Валі — Жагула, Воранава, Грачыха. Аднымі з мацнейшых у вобласці былі і нашы гарадошнікі А. Паўлоўскі, Л. Пагарэльскі, І. Мяшалкін, А. Высоцкі, В. Бярозка.

У 1964 годзе па ініцыятыве А. Я. Пасканава была створана футбольная каманда, якая дастойна прадстаўляла раён на абласных спаборніцтвах, удзельнічала ў фінале розыгрышу кубка вобласці. Футбол стаў сапраўды масавым спортам, у першынстве раёна прымалі ўдзел больш за 20 каманд.

Правядзенне такіх масавых спаборніцтваў мела пэўны вынік. Пачалося будаўніцтва прасцейшых спартыўных збудаванняў у вёсках. З'явіліся стадыёны ў калгасах "Чырвоны пуцілавец", імя Жданава, "Сцяг Перамогі", імя Ціміразева, "Верны шлях", імя Дзяржынскага, "Кастрычнік" і іншых.

Тады сельскае спартыўнае таварыства культывіравала многія віды спорту: валейбол, баскетбол, веласпорт, лыжныя гонкі,

біятлон, цяжкую атлетыку, стралковы спорт і іншыя. Працавалі розныя спартыўныя секцыі. Была створана пэўная матэрыяльная база, набыта неабходная колькасць інвентару і спартыўнай формы.

Нашы спартсмены рэгулярна ўдзельнічалі ў абласных спаборніцтвах па цяжкай атлетыцы. У розныя гады за каманду выступалі А. Стальмакоў, П. Сілін, В. Грачыха, В. Кароль, В. Сліжоў, В. Суздалеў, Ф. Дубавец, Я. Усціновіч.

Каманда веласіпедыстаў была адной з мацнейшых у вобласці сярод сельскіх спартсменаў, а яе лідэр В. Станкевіч удзельнічаў у першынстве Савецкага Саюза сярод сельскіх веласіпедыстаў.

9 мая 1969 года стартаваў велапрабег, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна па маршруту Сянно—Брэст—Сянно. У ім прынялі ўдзел 10 гоншчыкаў.

У другой палове 1960-х і пачатку 1970-х гадоў асаблівая ўвага ўдзялялася развіццю лыжнага спорту. На абласной спартакіядзе па праграме зімовай спартакіяды народаў СССР, якая праходзіла ў Віцебску ў 1967 годзе, каманда раёна ў неафіцыйным заліку намнога апярэдзіла ўсіх саперникаў, у тым ліку і зборную вобласці.

Потым каманда Віцебскай вобласці на 70% была ўкамплектавана сенненскімі лыжнікамі. У розныя гады за яе выступалі А. Хаменка, В. Станкевіч, В. Мяцеліца, Л. Шафранаў, С. Шыдлоўская, Л. Шаціневская, выхаванцы ДзЮСШ З. Грыгор'ева, Т. Шыдлоўская, В. Памагаева, Э. Бараноўская, Г. Станкевіч, Г. Куляшова, П. Літвінаў, А. Гарчонак і іншыя.

За высокія паказчыкі два нашы лыжнікі сталі майстрамі спорту міжнароднага класа, 6 — майстрамі спорту. Тры былыя выхаванцы мясцовай ДзЮСШ В. Гарбачоў, В. Плаксуноў, Л. Урбановіч уваходзілі ў састаў нацыянальнай зборнай каманды Беларусі, якая прымала ўдзел у Зімовых Алімпійскіх Гульнях. Галіна Куляшова была чэмпіёнкай спартакіяды народаў СССР.

На базе багушэўскіх школ у 1974 годзе было адкрыта аддзяленне лёгкай атлетыкі.

Каманда лыжнікаў Сенненскага раёна, выйграўшая першынство ў Віцебскай вобласці. 1972 г.

Заняткі вёў Г. А. Марозаў, які за кароткі час стварыў каманду, удзельнікі якой перамагалі на абласных і рэспубліканскіх спаборніцтвах. Асабліва паспяхова выступалі Н. Грыцкевіч, якая стала майстрам спорту, Л. Аунапу, Г. Осіпаў, А. Тхораў. Потым Генадзь Аляксеевіч перайшоў працаваць трэнерам ДзЮСШ па лёгкай атлетыцы. Юныя спартсменкі С. Давыдзька, Д. Карась, А. Сапежка былі пераможцамі і прызёрамі рэспубліканскай спартакіяды школьнікаў, І. Камароўская, А. Гнатоўскі сталі майстрамі спорту. У цяперашні час добрых вынікаў дабіваюцца Д. Бараноўскі, Н. Падалінская. У рэзерв зборнай каманды рэспублікі ўключаны А. Мацко.

Доўгі час пры райсавеце ДСТ "Ураджай" працавала секцыя класічнай барацьбы пад кіраўніцтвам А. Кучынскага. Былі створаны неабходныя ўмовы для яе работы. Выхаванцы секцыі, затым аддзялення ДзЮСШ, паспяхова выступалі і выступаюць на спаборніцтвах. Найбольшых поспехаў дабіліся А. Цітоў, Б. Ермакоў.

Пры райсавеце працуе аддзяленне па падрыхтоўцы біятланістаў. Каля вёскі Горы пабудавана стрэльбішча, створаны добрыя ўмовы для трэніровак. Заняткі спачатку вёў К. Каралькевіч, спецыяліст таленавіты, потым працаваў з нацыянальнай камандай Славеніі, у далейшым трэніравалі юных спартсменаў А. Агарак, Я. Усціновіч. З ліку нашых выхаванцаў найбольшага поспеху дабіліся майстры спорту Э. Блыкін, В. Глазуноў, П. Шчарбакоў, Ю. Хадорык.

У 1972 годзе быў уведзены ў дзеянне Усесаюзны комплекс ГПА. Адразу пачалі праводзіцца спаборніцтвы па зімоваму і летняму шматбор'ях комплексу. На Сенненшчыне гэты від спорту быў таксама паспяхова асвоены, і на першынстве аблсавета зборная каманда раёна ніжэй трэцяга месца ніколі не апускалася.

З пачатку 1960-х гадоў і да канца 1980-х у раёне паспяхова развіваўся спартыўны рух. У сувязі з перабудовай, у тым ліку і спартыўнай работы, увага да яго аслабла. Цяпер зноў прымаюцца захады, каб па-сапраўднаму наладзіць фізкультуру і спорт.

Я. М. Усціновіч.

Удзельнікі абласнога кроса. Сянно. Вясна 1974 г.

Асілак з Сенненшчыны

У зале тэатра "Інсурхентэс" раздаўся гром апладысментаў, калі ў фінале захапляльнай "жалезнай гульні" русавалосы атлет падняўся на вышэйшую ступеньку п'едэстала. Праз імгненне ўвысь ўзняўся чырвоны шоўк савецкага сцяга і загучаў гімн Савецкага Саюза. Загучаў у гонар штангіста паўсярэдняй вагі 27-гадовага Віктара Куранцова.

...Віктар з'явіўся на свет у цяжкі і страшны год — 1941-ы. Яму было некалькі месяцаў, калі яго родную вёску Тухінку разрабавалі фашысты. Вайна зрабіла яго сіратой. І жыць Куранцоў застаўся толькі дзякуючы дабраце людской.

Яму шчасціла на добрых людзей. У Нямойтаўскім дзіцячым доме яго кумірам быў стары пячнік, страціўшы ў дні вайны дзяцей і ўнукаў. Стары прыносіў Віктару штосьці з прадуктаў харчавання, а ён дапамагаў яму і запэўніваў, што калі вырасце, будзе класці печы. Але стаць печніком хлопцу не давялося. І ніхто тады нават не мог падумаць, што хлопец з Тухінкі стане славутым спартсменам. Не думаў пра гэта і Куранцоў, калі ў 1956 годзе ад'язджаў з Нямойты ў рамеснае вучылішча пасля заканчэння сямігодкі.

Віктару ішоў толькі пятнаццаты год, калі ён стаў слесарам Кузнецкага металургічнага камбіната. Працаваў там каля двух год. А вясной 1959 года пазнаёміўся з яшчэ адным добрым чалавекам — інструктарам фізкультуры камбіната Я. С. Ялі, вялікім знаўцам цяжкай атлетыкі, які зусім выпадкова заўважыў, як хлопец трымае на выцягнутай руцэ вялікі цяжкі молат. З гэтага ўсё і пачалося...

На першых трэніроўках падняў 50 кілаграмаў, хутка 60, затым 80, 90, 100... А ў наступным годзе, калі яго прызывалі ў армію, марыў ужо аб званні майстра спорту.

Прызыўная камісія не магла не заўважыць фізічную моц навабранца і вызначыла яго ў дэсантнікі. Для Віктара былі створаны ўсе ўмовы для заняткаў цяжкай атлетыкай. Пазней яго трэніраваў чэмпіён свету Уладзімір Каплуноў.

У 1964 годзе Віктар стаў чэмпіёнам Еўропы з новым сусветным рэкордам. У Токіо заваяваў сярэбраны алімпійскі медаль. І вось Мехіка, Алімпіяда—68. Спаборніцтвы склаліся драматычна. Віктар даволі пераканаўча даказаў сваю перавагу ў жыме. Але ў рыўку 135 кілаграмаў не хацелі паддавацца. Два падыходы — і кожны раз штанга падала на памост. Трэці рывок... Перамога. У яго спартыўнай біяграфіі дзесяткі перамог. На працягу 15-ці год Куранцоў лідзіраваў у сваёй вагавай катэгорыі. Дзесяць год запар яго рэкордаў ніхто не мог пабіць. 150 разоў у гонар Віктара Куранцова гучаў Савецкі гімн.

І. Ларын.

"Шчаслівы талісман" беларускай каманды

У невялікім фінскім гарадку Кантыялахці ў лютым 1999 года прайшоў чарговы чэмпіянат свету па біятлону. У складзе беларускай каманды быў наш зямляк Пётр Івашка, які ўжо двойчы атрымліваў залатыя медалі чэмпіёна свету за перамогі ў камандной гонцы. Сенненцы верылі і спадзяваліся, што Пётр абавязкова прывязе яшчэ адну спартыўную ўзнагароду.

На першым этапе стартаваў Аляксей Айдараў, другі этап трэнеры даверылі Пятру. Прайшоў дыстанцыю добра, і на агнявых рубяжах не падвёў. Вадзім Сашурын і Алег Рыжанкоў замацавалі поспех. Пётр стаў трохразовым чэмпіёнам свету.

У тым жа 1999 годзе яму споўнілася 28 гадоў. Нарадзіўся Пётр у г. Сянно. Скончыў сем класаў сенненскай сярэдняй школы № 1. Адначасова займаўся ў дзіцячай юнацкай спартыўнай школе. Адзін з яго першых трэнераў Валерый Лектараў успамінаў:

— Спартыўны лёс Пятра даволі складаны. Але чалавек ён настойлівы, з моцным характарам і ўсе цяжкасці пераадолеў. Нездарма яго ў камандзе беларускіх біятланістаў называлі "шчаслівым талісманам".

Пасля сямі класаў ён вучыўся ў Віцебскай школе-інтэрнаце спартыўнага профілю, дзе займаўся лыжнымі гонкамі. Там яго трэніраваў Міхаіл Собалеў, які і зараз прадаўжае працаваць у гэтай школе.

Так пачынаўся шлях Пятра Івашкі ў вялікі спорт. Служба ў арміі, упартыя трэніроўкі, удзел у шматлікіх спаборніцтвах, у тым ліку і ў сусветных, якія прынеслі яму залатыя медалі, зімовая Алімпіяда ў японскім Нагана...

Ён часта наведвае Сянно, бывае ў роднай школе, сустракаецца з вучнямі, настаўнікамі.

І. Е. Лазука.

П. Івашка (са сцягам) сярод «залатой» каманды біятланістаў.

Раённая газета паведамляла

Архітэктурны гурток

6 студзеня 1990 г.

У пачатку новага навучальнага года на базе Сенненскага Дома піянераў пачаў працаваць гурток архітэктуры. Узначальвае яго М. П. Ермашкевіч, выпускнік мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педагагічнага інстытута. Зараз ён працуе загадчыкам мастацкага аддзялення Дома піянераў.

Удзельнікі гурткоў разам з настаўнікам рыхтуюць макет горада Сянно, якім ён быў шмат дзесяцігоддзяў назад. Прафесійна зроблены з гіпсу макет Мікалаеўскай царквы, што знаходзілася раней у цэнтры горада (зараз СШ № 2). Царкву пабудавалі ў 1860-х гг. ў псеўдарускім стылі з элементамі барока. Разбурана ў 30-я г. XX стагоддзя.

Уражвае мініяцюрны макет Пакроўскай царквы. Царква была драўлянай.

А вось макет францысканскага касцёла, які пабудавалі ў XIX стагоддзі майстры з Італіі. Гэта была гордасць нашага горада. У Беларусі касцёл быў адзіным па сваёй непаўторнай прыгажосці. Калісьці тут іграў арган. Але гэты помнік разбурылі ў сярэдзіне 1960-х гг.

Побач — макет старога будынка райвыканкома. Яго пабудавалі ў XIX стагоддзі ў класічным стылі, разбурылі ў 1970-я гады.

Глядзіш на мініяцюрныя шэдэўры архітэктуры і думаеш аб тым, як не хапае іх сёння. Наш горад быў бы намнога прыгажэйшым і багацейшым, каб іх удалося захаваць.

Н. Сквариова.

Аперацыю зрабіў... архіепіскап

13 кастрычніка 1990 г.

Мяне зацікавіла паведамленне аднаго з пацыентаў, што аперацыю яму зрабіў... архіепіскап Лука! Гэта было ў час Вялікай Айчыннай вайны. Нельга сказаць, што прозвішча Войны-Ясянецкага, аўтара "Гнойнай хірургіі", прафесара (лаўрэата Сталінскай прэміі) было мне незнаёма, але што прафесар і архіепіскап Лука — адна і тая ж асоба...

Аднак спробы падрабязней даведацца аб жыцці Валянціна Феліксавіча ў "застойныя" часы аказаліся малапаспяховымі. І вось у часопісе "Октябрь" № 2—4 за 1990 г. апублікавана кніга Марка Папоўскага "Жизнь и житие Войны-Ясенецкого, архиепископа и хирурга".

Продкі Войны-Ясянецкага былі з рускіх князёў, у XIX ст. жылі ў Сенненскім павеце Магілёўскай губерні.

Гэты чалавек, у выглядзе пратэсту супраць неабгрунтаваных ганенняў на царкву, прыняў сан, ведаючы, што раздзеліць лёс высяляемых у Сібір.

С. Шмурадка.

І прыгожа, і рыбка будзе

27 ліпеня 1991 г.

Здаўна жыхары нашага горада памятаюць роў, што пралягаў непадалёку ад тэрыторыі Сенненскага завода абястлушчанага малака. Месца гэта было непрывабна.

Але зараз яго не пазнаць. Там, дзе быў роў, плёскаюць хвалі штучнай сажалкі. Плошча — 0,6 га, ёмістасць — 10 тыс. метраў кубічных. Ініцыятары гэтага мерапрыемства — прадпрыемствы, што знаходзяцца недалёка. Грошы на будаўніцтва атрыманы з мясцовага бюджэту (каля 30 тыс. руб.). Але яны патрачаны недарэмна. Па-першае, добраўпарадкавана тэрыторыя, маляўнічыя берагі стануць з цягам часу месцам адпачынку. Па-другое, сажалка стане акумулятарам вады вясенніх паводак. Вада будзе выкарыстоўвацца для прамысловых і бытавых патрэб.

У будучым плануецца стварыць на базе вадаёма нешта накшталт рыбнага кааператыву, а пакуль што мясцовая дзятва запускае ў сажалку першых карасёў.

Т. Буракова.

Дружына дзейнічае

21 снежня 1991 г.

Дапамогу ў ахове грамадскага парадку ў Машканскім с/с аказваюць члены добраахвотнай народнай дружыны, якая налічвае 30 членаў.

Узначальвае дружыну В. Л. Шарэнда. Дружыннікі складаюць графік дзяжурстваў, у святочныя і выхадныя дні ахоўваюць парадак. Сярод найбольш актыўных членаў — А. І. Шалуха, Н. І. Шалуха, В. А. Кубарскі і інш. Кожнаму члену ДНД прадастаўляецца па 3 дні да чарговага водпуску.

М. Аляксеева.

Новай лічбаў

11 красавіка 1992 г.

Цяпер у раёне функцыяніруюць 6 бальніц на 515 ложкаў, 42 школы, у якіх вучацца 5250 дзяцей, 41 клуб і Дом культуры, 34 кінаўстаноўкі, 50 бібліятэк, 135 магазінаў, 63 сталовых і буфетаў, 34 комплексныя прыёмныя пункты, 24 ФАПЫ, 9 аптэк.

Да паслуг жыхароў 6 стадыёнаў, 32 спартпляцоўкі, 13 спартзалаў, 5 музычных школ.

Толькі летась на патрэбы народнай гаспадаркі выкарыстана 11 мільёнаў 39 тыс. руб.,

на ахову здароўя — 5,73 мільёна, культуру — 1,6 мільёна. Зроблена прыбудова да школы № 2 г. Сянно. Закончаны рамонт цэнтральнай раённай бальніцы, адкрыта паліклініка ў г. п. Багушэўск, завяршаецца будаўніцтва Беліцкай участковай бальніцы.

Сёлета школы і бальніцы працуюць у вельмі складаных умовах. У асноўным гэта цяжкасці фінансавага плана. Амаль трэцяя частка школ патрабуе капітальнага рамонту. Складаная праблема — задавальненне аптэк і бальніц лекамі.

М. Васільеў.

"Вясёлыя музыкі" пасябравалі з "Весялухай"

4 жніўня 1992 г.

На святкаванне першай гадавіны дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь у Сянно быў запрошаны калектыў народнай песні Бешанковіцкага Дома культуры "Весялуха".

Не засталіся ў даўгу і сенненскія "Вясёлыя музыкі". Калектыў выступіў з цікавай праграмай у Бешанковіцкім раённым Доме культуры.

Жыхары Бешанковічаў цёпла сустрэлі аматараў сцэны Сяргея Пагарэльскага, В. Дарожкіну, А. і В. Кавалёвых, Р. Усціновіч і інш.

Пасля канцэрта "Весялуха" і "Вясёлыя музыкі" абмяняліся вопытам, выказалі свае меркаванні аб далейшай прапагандзе беларускай песні.

Л. Сяргеева.

Прайшоў конкурс настаўнікаў

16 лютага 1993 г.

У канцы студзеня педагогі нашага раёна правялі конкурс "Настаўнік года — 93". У ім прынялі удзел 10 прадстаўнікоў гарадскіх і сельскіх школ. Вынікі падводзіла журы на чале з загадчыкам раённага аддзела адукацыі А. К. Агаркам.

Пераможцы атрымалі каштоўныя падарункі. "Настаўнікам года—93" прызнана Святлана Аляксееўна Пачатоўская, настаўніца рускай мовы і літаратуры Багушэўскай СШ № 1.

Гэты конкурс садзейнічаў падняццю прэстыжу працы настаўнікаў, выявіў найбольш таленавітых, прынёс карысць у плане абмену перадавым вопытам. У выніку ў выйгрышы аказаліся і самі настаўнікі і вучні.

Т. Віктарава.

Вучням спадабалася

19 снежня 1995 г.

Нядаўна вучні 11 класаў школы № 2 г. Сянно мелі магчымасць сустрэцца з прадстаўнікамі розных прафесій — культработнікам, урачом, работнікам міліцыі, ашчаднага банка. В. С. Дарожкіна, В. Ф. Дулінец, М. Р. Палоніна, В. М. Дзергачоў вельмі цікава расказалі кожны аб сваім занятку. У ходзе гутаркі ў рабят узнік шэраг пытанняў, на якія з задавальненнем адказалі госці.

Мерапрыемства "Найсмачнейшы хлеб ад працы сваёй" вельмі спадабалася выпускнікам.

В. Тарасава.

Падрыхтавала да друку Г. С. Хадасевіч.

Сенненшчына сёння

ШАЙКО Сяргей Васільевіч. Нарадзіўся 29.4.1959 г. на Украіне. Скончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт. Працаваў настаўнікам гісторыі, дырэктарам Сенненскай СШ № 1 імя З. І. Азгура. З кастрычніка 1996 г. намеснік старшыні Сенненскага райвыканкома.

С. В. Шайко.

Сенненскі раён з'яўляецца тыповым сельскагаспадарчым. У складзе аграпрамысловага комплексу 14 сельгаскааператываў і 6 сельгаспрадпрыемстваў, райаграпрамтэхніка, прадпрыемствы перапрацоўчай прамысловасці.

Усяго ў сельскай гаспадарцы раёна занята 5,4 тысячы чалавек, у тым ліку 700 спецыялістаў. За калгасамі і саўгасамі замацавана 118,4 тысячы гектараў зямлі, у тым ліку 76,9 тысячы гектараў сельгасугоддзяў. Гаспадаркі раёна спецыялізуюцца на вытворчасці мясамалочнай прадукцыі і вырошчванні збожжавых, ільну, бульбы. Паказчыкі вытворчасці сельгаспрадукцыі за апошнія 5 год былі розныя. Так, зерня раён атрымліваў ад 25,3 да 48,3 тысячы т, вытворчасць малака складала ад 21,7 да 25,8 тысячы т, а мяса — ад 3,3 да 4,5 тысячы т. Год на год не прыходзіцца, але ёсць падставы спадзявацца, што тэмпы росту вытворчасці прадукцыі палёў і ферм паступова стабілізуюцца.

Лепшых вынікаў у вытворча-фінансавай дзейнасці пастаянна дабіваецца кааператыў "Літусава". Сярэдняя ўраджайнасць збожжавых у гэтай гаспадарцы за некалькі апошніх гадоў перавышае 30 цэнтнераў зерня з гектара. Надоі малака на карову складаюць больш за 3000 кілаграмаў.

Сельгаскааператыў "Літусава" узяты ў якасці прыкладу таго, што, нягледзячы на эканамічныя катаклізмы, на землях Сенненшчыны можна дабівацца добрых вынікаў. Ёсць і іншыя гаспадаркі, дзе эканамічныя паказчыкі неблагія. Сярод іх сельгаскааператывы "Белая Ліпа", "Бяленева", "Ясная зара", сельгаспрадпрыемствы імя П. М. Машэрава, імя Данукалава.

У пачатку 2003 года налічвалася 26 сялянскіх (фермерскіх) гаспадарак. У іх карыстанні мелася звыш 1200 гектараў сельгасугоддзяў. У асабістых падсобных гаспадарках грамадзян знаходзяцца 9,7 тысячы гектараў зямлі.

Прамысловых прадпрыемстваў у раёне восем. Тры з іх, а менавіта Багушэўскі лясгас, Багушэўскі спіртзавод і Обальскі завод кармавых дабавак з'яўляюцца прадпрыемствамі з дзяржаўнай формай уласнасці. Астатнія пяць — адкрытыя акцыянерныя таварыствы "Сенненскі льнозавод", "Багушэўскі льнозавод", "Сенненскі завод сухога абястлушчанага малака", "Багушэўскмэбля" і камбінат кааператыўнай прамысловасці.

Дзейнічаюць таксама структурныя падраздзяленні абласных прадпрыемстваў — Багушэўскі леспрамгас, "Сяннорайгаз" і іншыя.

Некаторыя прамысловыя прадпрыемствы Сенненшчыны маюць цікавую і багатую гісторыю. Багушэўскаму спіртзаводу, напрыклад, у 1998 годзе споўнілася сто гадоў.

У канцы XX ст. парушыліся эканамічныя сувязі паміж былымі саюзнымі рэспублікамі, што адбілася на эканамічным становішчы прамысловых прадпрыемстваў раёна. Але яны здолелі перабудавацца, выбрацца з крызіснага становішча і, хаця і марудна, пачалі набіраць тэмпы росту вытворчасці. У першую чаргу гэта адносіцца да харчовых прадпрыемстваў якія даюць больш за тры чвэрці агульнага аб'ёму тавараў народнага спажывання.

Будаўнічую праграму ў раёне выконваюць ДП ПМК-64, Сенненскае ПМС (былая ПМК-33), Сенненскае будаўнічае прадпрыемства "Будмеліяводгас" (былая ПМК-10), ДРБУП-146. Кожны год будаўнікі ўводзяць у эксплуатацыю сотні кватэр, прамысловых і непрамысловых аб'ектаў.

Праз Сенненскі раён праходзяць чыгункі Орша — Віцебск і Орша — Лепель. На першай з іх буйнейшая станцыя — Багушэўская, на другой — Бурбін.

Аўтамабільныя дарогі звязваюць Сянно з Віцебскам, Оршай, Бешанковічамі, Талачыном, Чашнікамі, Багушэўскам. Буйныя аўтатрасы Орша — Віцебск, Орша — Лепель таксама праходзяць цераз раён. Аўтобусамі можна дабрацца да цэнтра кожнага сельсавета і цэнтральнай сядзібы кожнай гаспадаркі. Абслугоўвае пасажыраў адкрытае акцыянернае таварыства "Аўтатранспартнае прадпрыемства № 20".

Гандлёвае абслугоўванне насельніцтва ажыццяўляе раённае спажывецкае таварыства. Да паслуг жыхароў больш 120 рознічных гандлёвых прадпрыемстваў. Дзейнічаюць 11 прадпрыемстваў грамадскага харчавання. Аўтамагазіны абслугоўваюць 140 маланаселеных вёсак, у якіх пражывае каля чатырох тысяч чалавек.

73 Зак 2999

Значнае месца ў гандлі займаюць уласныя таварныя рэсурсы. Гэта хлебабулачныя, кандытарскія і каўбасныя вырабы, безалкагольныя напіткі, мясныя паўфабрыкаты, крупы ячныя.

Працуюць у раёне яшчэ і ведамасныя магазіны. Два з іх належаць адкрытаму акцыянернаму таварыству "Сенненскі завод сухога абястлушчанага малака", адзін — віцебскай фабрыцы "Чырвоны Кастрычнік".

Дзейнічаюць два камбінаты бытавога абслугоўвання насельніцтва: Сенненскі (які ўваходзіць у склад райспажыўтаварыства) і Багушэўскі. Першы з іх мае ў сельскай мясцовасці сем комплексных прыёмных пунктаў, другі — адзінаццаць. Абслугоўваюць насельніцтва два раённыя вузлы сувязі, адзін — паштовай, другі — электрычнай.

Органамі заканадаўчай і выканаўчай улады ў раёне з'яўляюцца раённы Савет дэпутатаў і раённы выканаўчы камітэт, а таксама Багушэўскі пасялковы і 12 сельскіх Саветаў дэпутатаў і адпаведныя пасялковы і сельскія выканаўчыя камітэты.

У раёне дзейнічае раённы камітэт прафсаюза работнікаў аграпрамысловага комплексу, у структуру якога ўваходзіць 37 прафсаюзных арганізацый калгасаў, саўгасаў, сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый. Яшчэ працуюць 4 прафсаюзныя арганізацыі Беларускага прафсаюза работнікаў мясцовай прамысловасці і камунальна-бытавых прадпрыемстваў. Дзейнічаюць пярвічныя прафсаюзныя арганізацыі некаторых прамысловых прадпрыемстваў, арганізацый і ўстаноў. Раённы камітэт прафсаюза дзяржустаноў каардынуе работу 22 прафкомаў; райком прафсаюза работнікаў адукацыі — 36 пярвічных прафарганізацый школ, дзіцячых садоў іншых арганізацый і ўстаноў. Свае прафарганізацыі маюць медыцынскія, транспартныя, будаўнічыя арганізацыі.

У раёне функцыяніруе 37 школ, у тым ліку 2 школы-інтэрнаты. Працуе 15 дашкольных устаноў. Вялікая ўвага надаецца ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў адукацыі. У 1998 годзе ўзведзены новы будынак Алексініцкай сярэдняй школы. За школамі замацавана больш за 70 гектараў зямлі — гэта дае магчымасць зрабіць школьнае харчаванне больш танным.

Пашыраецца сетка ліцэйскіх, гімназічных і профільных класаў. Дыферэнцыраванае і профільнае навучанне прыносіць добрыя вынікі: нашы школьнікі адзначаюцца на абласных і рэспубліканскіх алімпіядах, штогод 50—60% выпускнікоў паступаюць у ВНУ і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы.

На Сенненшчыне дзейнічае 38 клубных устаноў. Гэта Сенненскі раённы, Багушэўскі гарадскі, 36 сельскіх дамоў культуры і клубаў, а таксама 40 бібліятэк. Ёсць 2 дзіцячыя школы мастацтваў, дзіцячая музычная школа, дом рамёстваў, раённы музей. Творчыя калектывы раёна, такія як народныя ансамблі "Вясёлыя музыкі" і "Вечарынка", хор ветэранаў вайны і працы пастаянна ўдзельнічаюць у культурных мерапрыемствах абласнога і рэспубліканскага ўзроўню. Больш пяцідзесяці гадоў радуюць гледачоў артысты народнага тэатра Багушэўска.

Развіваецца фізкультурна-масавы і спартыўны рух. Рэгулярна праводзяцца зімовыя і летнія раённыя спартакіяды, спаборніцтвы дапрызыўной і прызыўной моладзі. Традыцыйным стаў марафон, прысвечаны памяці Пятра Міронавіча Машэрава, які праводзіцца штогод у першай дэкадзе кастрычніка, а старт у ім прымаюць кожны раз каля тысячы бегуноў. Праходзяць пастаянна шматлікія масавыя спаборніцтвы па многіх зімовых і летніх відах спорту. Плённа працуе Сенненская ДзЮСШ. У раёне маецца стадыён з трыбунамі для гледачоў, прасторны фізкультурна-аздараўленчы комплекс, 17 спартыўных залаў, 7 стралковых ціраў, лыжная траса з асвятленнем. Спартыўныя пляцоўкі і збудаванні ёсць ва ўсіх школах.

З 1918 года ў Сянно выходзіць газета "Голас Сенненшчыны", вядзе перадачы раённае радыё.

Пражываюць на Сенненшчыне людзі розных веравызнанняў. Асноўная рэлігія — хрысціянства. Зарэгістравана пяць рэлігійных аб'яднанняў і культавых устаноў. Гэта Свята-Мікалаеўскі храм у Сянне, храм Святых апосталаў Пятра і Паўла ў Багушэўску, абшчыны евангельскіх хрысціян-баптыстаў у Багушэўску і Сянне, рэлігійная абшчына хрысціян веры евангельскай.

Аб здароўі жыхароў Сенненшчыны клапоцяцца работнікі раённага тэрытарыяльнага медыцынскага аб'яднання. У яго структуру ўваходзяць Сенненская цэнтральная і Багушэўская раённыя бальніцы, 2 паліклінікі, тры участковыя бальніцы: у Беліцы, Машканах, Янове, урачэбныя амбулаторыі ў Расне, Ульянавічах, Ходцах, а таксама 23 фельчарска-акушэрскія пункты. У бальніцах выдзелены 59 медыка-сацыяльных коек. Прыём хворых вядуць больш за 60 урачоў. Працуюць цэнтральная раённая аптэка, гарпасялковая, 26 сельскіх аптэк і аптэчных пунктаў. Пастаянна праводзіцца работа па ўмацаванню матэрыяльнай базы ўстаноў аховы здароўя. У 2000 годзе завершана рэканструкцыя Яноўскай участковай бальніцы.

Колькасць насельніцтва раёна, згодна перапісу насельніцтва ў лютым 1999 года, склала 34,4 тысячы чалавек. У тым ліку гарадскога — 12700 чалавек (37%), сельскага 21 700 чалавек (63%). У Сянно пражывае 9 тысяч чалавек, а ў Багушэўску — 3,7 тысячы чалавек. Сярэдняя шчыльнасць насельніцтва складае 17,5 чалавек

на 1 кв. км. Па колькасці насельніцтва раён займае 11-е месца сярод раёнаў вобласці.

У 1972—2002 гадах колькасць насельніцтва раёна скарацілася на 15,9 тысячы чалавек (32%), пры гэтым сельскае насельніцтва скарацілася амаль што ўдвая, а гарадское павялічылася на 2,8 тысячы чалавек. Але і колькасць гарадскога насельніцтва у апошнія гады пачала скарачацца. Асноўнымі прычынымі скарачэння агульнай колькасці насельніцтва з'яўляюцца: памяншэнне нараджальнасці, рост смяротнасці (асабліва сярод вяскоўцаў) і міграцыйныя адтокі ў гарады. Сацыяльная палітыка мінулых гадоў адмоўна адбілася на дэмаграфічнай сітуацыі.

Пастаянна скарачаецца колькасць насельніцтва ў працаздольным узросце: у 1979—21836 чалавек, у 1989—18963, у 1999—16573. Разам з тым расце колькасць асоб старэй працаздольнага ўзросту — 10332 чалавек, альбо 30,0%. А ўсяго пенсіянераў 11800 чалавек (34,5%).

У агульнай колькасці насельніцтва раёна мужчын 15,9 тыс. чалавек (46,3%), жанчын — 18,5 (53,7%). Але колькасць мужчын да 50 гадоў перавышае колькасць жанчын адпаведнага ўзросту. Перавага жанчын старэйшага ўзросту абумоўлена вынікамі вайны.

За апошнія дзесяцігоддзі значна павысіўся ўзровень адукацыі сенненцаў. Калі ў 1979 годзе 39,7% усяго насельніцтва ва ўзросце 15 гадоў і старэй мела вышэйшую і сярэднюю (спецыяльную, агульную, альбо няпоўную) адукацыю, у 1989 годзе — 67%, то ў 1999 годзе — 78%. Пры гэтым значна павысіўся якасна-адукацыйны ўзровень.

Нацыянальны састаў насельніцтва раёна выглядае так: беларусы 32 050 (93,1%), рускія — 1783 (5,2%), украінцы — 339 (1%), іншых нацыянальнасцей — 248 (0,7%). Усяго пражываюць прадстаўнікі 32 нацыянальнасцей.

Дзесяцігоддзі, прайшоўшыя пасля Вялікай Айчыннай вайны, здаецца, не такі ўжо вялікі час у параўнанні з сівымі стагоддзямі. Але ж і паслявае нымі пакаленнямі зроблена вельмі многа карыснага, неабходнага і добрага. Далейшы рух наперад немагчымы без выкарыстання станоўчага вопыту нашых далёкіх і блізкіх продкаў. Захаванне гістарычнай памяці — аснова асноў.

Амаль дзесяцігадовая пошукавая работа клуба "Памяць" зараз падмацавана тым, што ў раёне працуе сапёрная рота Асобнага пошукавага батальёна Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь. Іх сумеснымі намаганнямі ў 1998, 1999 і 2002 гадах былі знойдзены астанкі 433 байцоў, партызан, расстраляных фашыстамі патрыётаў, якія з усімі ўшанаваннямі былі перазахаваны на воінскіх могілках.

Нашымі славутымі землякамі ганарыцца не толькі Сенненшчына, але і ўся Беларусь. Веданне гісторыі свайго краю, сваёй духоўнай спадчыны заўсёды вяртаюць нас да памяці аб тых, хто ўславіў родную зямлю сваімі справамі, хто аддаў сваё жыццё за свабоду і незалежнасць Бацькаўшчыны.

С. В. Шайко.

З МАТЭРЫЯЛЬНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ

Народныя традыцыі і звычаі

Ва ўсе часы традыцыйная культура захоўвалася ў народзе як найдаражэйшы скарб спадчыны, што складваўся вякамі. На Сенненшчыне да нашага часу захавалася шмат элементаў беларускай традыцыйнай абраднасці. Гэта святы земляробчага календара, сямейных абрадаў, якія паранейшаму займаюць сваё месца ў побыце, а таксама з'яўляюцца фальклорным жанрам для мастацкіх аматарскіх калектываў.

У гонар Каляды ў сем'ях наладжваюцца святыя вячэры — тры куцці: посная, багатая і вадзяная. Абавязковымі стравамі куцці з'яўляюцца крупяная каша, бліны. Лічылася: калі на багатую куццю на стале разнастайныя стравы, то летам будзе багаты ўраджай. Перад тым, як сесці за стол, гаспадыня выходзіць на ганак з міскай кашы і раскідвае яе па крупінцы на двары, кліча мароз есці кашу: "Мароз, мароз, хадзі кашу есці, каб ты добрым быў, вясной да мяне не хадзіў, не марозіў агуркоў, буракоў, гарбузоў". Калядоўшчыкі са шчадраваннем ходзяць па вёсцы з музыкай, песнямі. Яны пераапранаюцца ў ражаных: цыганоў, бабу, дзеда. Водзяць з сабой "казу", "мядзведзя", нясуць Віфліемскую зорку. Песнямі, пажаданнямі ўслаўляюць гаспадара дома. Заходзячы ў дом, рассыпаюць зерне з прыгаворкай: "Сею, вею, рассяваю, з калядою паздраўляю. На новае лета хай родзіцца жыта, пшаніца, усякая пашніца. Слаўны гаспадар, піва табе

варыці, ды сыноў жаніці, пасаг збіраці, дачок выдаваці". Гаспадыня павінна пачаставаць калядоўшчыкаў блінамі і каўбасой. На Сенненшчыне бытуе такая калядная песня:

Пайшла каляда ў канец сяла,
Шчодры вечар добрым людзям.
А зайшла яна к Міколу на двор,
Шчодры вечар добрым людзям.
А ці дома ты, пане гаспадар,
Шчодры вечар добрым людзям.
Калі ты не спіш, выйдзі пакланісь,
Шчодры вечар добрым люзям.

Дзяўчаты ў калядную ноч варожаць, загадваюць на суджанага. Апоўначы выходзяць на вуліцу, абдымаюць плот. Калі калочкі ў пару, то дзяўчына выйдзе замуж. Кладучыся спаць, з трэсачак робяць калодзеж, ставяць шклянку вады каля ложка і прыгаворваюць: "Суджаны, ражаны, прыйдзі да майго калодзежа вады на-піцца". Заканчваюцца каляды вадзяной куццёй і асвячэннем вады на Хрышчэнне.

* * *

Праводзяць Масленіцу і сустракаюць вясну як у вёсках, так і ў райцэнтры. Наладжваюць народныя гулянні з катаннем на конях, запрэжаных у санкі, гушканне на арэлях, катанне з ледзяных горак, спальванне чучала Зімы. На свяце шмат народных гулянняў, забаў, песень. Вось адна з масленічных песень Сенненшчыны:

А ў нас сёння Масленіца,
Прыляцела ластавіца.
Села яна на калу,
Прынесла масла па каму.
А дзевачкі схапілі,
У кубачкі стапілі.

Да нашых дзён захавалася традыцыйнае цяганне калодкі на Масленіцу. Хлопцы ўздоўж вуліцы цягнуць калодку, заходзяць з ёй у хату да гаспадыні, прывязваюць ёй калодку да ног, прыгаворваючы: "Цягалі мы калодку, цягалі. Да цябе, гаспадынька, зайшлі. Як наша вуліца доўгая, няхай у цябе доўгі лён расце. Як гэта калода тоўстая, няхай будзе ўраджай вялікі. Каб калоду адвязаць, трэба выкуп добры даць". Затым гаспадыня павінна даць выкуп — частаванне.

У апошні дзень масленічнага тыдня гукаюць вясну, дзяўчаты водзяць карагоды, спяваюць:

А зіма нам надакучыла,
Па вясеначцы мы саскучылісь.
Прыйдзі, вясна, ды вясна-красна,
Прыйдзі, вясна, ды вясенейка.

* * *

Вялікдзень на Сенненшчыне сустракаюць асабліва ўрачыста. Напярэдадні, у чысты чацвер, старанна прыбіраюць у хаце, фарбуюць яйкі. Яйка сімвалізуе сабой кругаварот і бясконцасць усякага адраджэння. Гаспадыня старанна рыхтуе святочныя стравы: каўбасы, вяндліну, пасхальны куліч. Па вёсках ходзяць валачобнікі. Яны песнямі, пажаданнямі ўслаўляюць прыход вясны, абуджэнне прыроды. Вось што спяваецца ў валачобнай песні:

Валачобныя, людзі добрыя,
Вясна-красна на ўвесь свет,
Валачыліся, памачыліся,
Вясна-красна на ўвесь свет.
Зайшлі к бабцы, пасушыліся.
Ой ты, бабка, паварачвайся,
Прынясі яец, каўбасы канец,

Вясна-красна на ўвесь свет.

Свята захоўваюць на Сенненшчыне памяць аб памерлых продках. Асноўныя памінальныя Дзяды: Масленічныя, Траецкія, Восеньскія. На дзевяты дзень ад Вялікадня адбываецца ўшанаванне памерлых — Радуніца. Людзі старанна прыбіраюць могілкі, прыходзяць сем'ямі, запальваюць свечкі, у ціхай бяседзе ўспамінаюць адышоўшых у нябыт. На пяцідзесяты дзень ад Вялікадня — ушанаванне Святой Тройцы. Раней на Тройцу дзяўчаты збіраліся на лясной паляне, упрыгожвалі вяночкамі і стужкамі бярозкі, звязвалі іх макушкі парамі, вадзілі карагоды, загадвалі далейшы дзявочы лёс:

Дзеўкі на Тройцу вянкі вілі,
Вілі, звівалі, пра долю гадалі.

Калі ж ты, доля, шчаслівая,
Цвіці, вяночак, як васілёчак,
А калі ж ты, доля, няшчасная,
Сохні вяночак, як сухарочак.

Да нашага часу з траецкага абраду дайшла традыцыя ўпрыгожваць зелянінай, галінкамі дрэў сваё жыллё. Гэта называецца "вешаць май".

* * *

Старадаўняе язычніцкае свята Купалле прымеркавана да летняга сонцастаяння. Звычайна купальскую ноч святкуюць на беразе вадаёмаў. Дзяўчаты водзяць карагоды, спяваюць песні, пускаюць вяночкі па вадзе. Абавязковым рытуалам купалля з'яўляецца запальванне агню, праз які пераскокваюць хлопцы, дзяўчаты. Гэта дзея мае магічны сэнс, як ачышчэнне душы ад грахоў. Яшчэ на агні спальвалі ляльку Мару. Лічылася, што гэтым збаўлялі зямлю ад злых духаў.

* * *

Галоўнай падзеяй у жыцці селяніна заўсёды была ўборка ураджаю. Жніво пачыналася ўрачыста, з абраду зажынак. Жанчыны, па-святочнаму апранутыя, выходзілі з сярпамі ў поле, зажынаючы першы сноп, звязвалі яго чырвонай стужкай і ставілі ў хаце пад абразамі. Гэты сноп захоўваўся да наступнага жніва. Пачынаючы жніво, прасілі Бога: "Дапамажы, Божа, жыщейка жаці, зерне малаціці, каравай спякаці, добрай долі ждаці".

Бытавалася такая песня:

Я жну, пажынаю,
На бачок паглядаю,
Ці высока сонейка,
Ці густа снапоўека,
Сонейка нізюсенька,
Снапоўе гусцюсенька.

Працавалі дружнай талакою, спраўлялі дажынкі, ушаноўвалі жней. Гаспадару жніва надзявалі вянок з каласоў. Спявалі песні, весяліліся. Выпякалі каравай са свежага хлеба, накрывалі па-святочнаму сталы. Спявалі такую песню:

А ў нас учора вайна была,
Усё поле зваявалі,
Як на нашай ніўцы сягоння дажынкі,
Відзіць маё вочка краёк недалёчка,
Да краю дажнёмся, мёду мы нап'ёмся.

Пасля таго, як закончацца ўсе сельскагаспадарчыя работы, спраўляліся пакроўскія кірмашы, дзе селянін мог прадаць або абмяняць свой тавар. На кірмашах наладжваліся гульні, забавы, батлейкавыя прадстаўленні. Асноўныя элементы пакроўскіх кірмашоў дайшлі да нашага часу — гэта таргі і народныя гулянні.

* * *

Адметнае месца ў жыцці чалавека займаюць сямейныя абрады: радзіны, вяселле, улазіны, пахаванне.

Каб жаніць маладую пару, бацькі маладога засылалі сватоў да бацькоў дзяўчыны. Сваты дамаўляліся з бацькамі маладой. Звычайна заходзілі ў хату з такімі словамі: "Мы купцы з далёкага краю, па полі хадзілі, па каменейку, па лесе, па карэннейку. Хадзілі, з дарогі зблудзілі. Прыбіліся к сялу, ды к вашаму двару. Ці можна ў вас адпачыць, ды вось аб чым пагаварыць. Кажуць, наш бык да вашай цялушкі прывык. Дай Бог даждаці — вашу цялушку нашаму быку прадаці". Калі бацькі дзяўчыны згодны, яны частуюць сватоў і бласлаўляюць маладых на шлюб. Гэты фрагмент вясельнага абраду называюць заручынамі. Другая сустрэча сватоў называецца запоінамі. Самыя блізкія збіраюцца за сталом, дамаўляюцца аб дні жаніцьбы. Спявалася такая песня:

А ў нас сёння запоіны,
Мы дзевачку прапілі.
А яшчэ прапіваць будзем,
Як вяселейка мы гуляць будзем.

У дзень вяселля маладых ставілі на рушнік, сустракалі на парозе дома бацькі хлебам-соллю. Усе родныя і блізкія адорвалі падарункамі, часцей з прыгаворкамі: "Дару хлебам-соллю, добрай доляй", "дару золатам, серабром — усялякім дабром", "дару грошай кашэль, каб не біў мужык у каршэнь", "дару грошай кашалёк, каб

нарадзіўся сынок", "дару хустку, каб нарадзіла дачушку". Маладой бацькі рыхтавалі пасаг, за які сват павінны быў даць выкуп. Трэці дзень вяселля на Сенненшчыне называецца "ганяць сучку". Жанчына надзявае маску сабакі, на ўсіх гаўкае, хоча разлучыць маладых. Усе госці дружна выганяюць яе з хаты. Гэты рытуал мае асцерагальны сэнс: не павінна быць дрэнных адносін паміж мужам і жонкай.

Традыцыйная народная творчасць вывучаецца і распаўсюджваецца работнікамі культуры раёна. Ёсць відэазапіс правядзення некаторых свят і абрадаў.

Каштоўны ўклад у адраджэнне нацыянальнай спадчыны ўносяць Матрона Нікіфараўна Крупская (вёска Рудкоўшчына), Надзея Іванаўна Пракаповіч (вёска Нямойта), Надзея Цімафееўна Шыдлоўская, Зінаіда Захараўна Кекіш (в. Латыгаль), Таццяна Несцераўна Латышава (вёска Лазова), Лізавета Прохараўна Калбянок, Ніна Фёдараўна Шляхто, Марыя Паўлаўна Бандарэвіч (вёска Рулёўшчына), Ніна Сцяпанаўна Залецкая, Ганна Ягораўна Дабраўляніна, Валянціна Аляксееўна Шаматульская (вёска Леснікова).

Прапаганда нацыянальнага здабытку, народных традыцый і звычаяў з'яўляецца адным з важных кірункаў дзейнасці народнага ансамбля "Вясёлыя музыкі" (кіраўнік С. Пагарэльскі), народнага ансамбля "Вечарынка" (кіраўнік В. Дарожкіна), гуртоў "Ходцаўская кадрыля" (кіраўнік І. Чэпікава), "Абалянка" (кіраўнік В. Берашэвіч) і іншых.

В. С. Дарожкіна.

Ярыла-Юрай

У славянскіх плямёнаў часоў язычніцтва Ярыла лічыўся Богам урадлівасці і жыццёвых сіл прыроды. З прыняццем хрысціянства яго месца заняў хрысціянскі святы Юрый-Пераможац — Юрай, Юр'я, Ягорый. Ярыла стаў забывацца і захаваўся хіба што ў фальклоры з яго старажытнымі каранямі.

Па ўспамінах М. Васілеўскай (1848 г.н., Мігуліна Сенненскага р-на), вясной на Юр'я выганялі статак на маладую свежую веснавую траўку, запальвалі грамнічную свечку, абыходзілі з ёю жывёлу, клалі асвячонае яйка і праганялі па ім кароў і авечак. Сталая пажаная жанчына запявала, а ўсе хорам падхопліваліпесню-просьбу да Ярылы-Юр'я даць добры ўраджай, абараніць жывёлу ад хвароб, забяспечыць яе плоднасць:

Ярыла, устань рана,
Ярыла, умыйся бела,
Ярыла, прычашыся гладка,
Ярыла, глянь у ваконца,
Ярыла, паглядзі на сонца,
Ярыла, вазьмі ключы ў сонца,
Ярыла, адамкні маці-зямліцу,
Ярыла, прагані злую зіміцу,
Ярыла, напаі зямлю вадзіцай,
Ярыла, пусці расіцу
на зялёную травіцу,
Ярыла, выгані з хлява жывёлу,
хай жывёла-гавяда пасецца,
хай курачка нясецца,
хай свіння сыцее,
хай кароўкі тлусцеюць,
хай даюць малачка дзеткам.
Ярыла, садзіся на каня варанога,
Ярыла, едзь на нівы-постаці,
Ярыла, расці жыта ўрадлівае:
коранем караністае,
сцяблом сцяблістае,
коласам каласістае.
На ніве капамі,
у полі снапамі,
на таку ўмалотам,
у дзяжы падходам,
у печы прыпёкам,
у хаце спорам,
на стале сыццю.

Вобраз Ярылы ў народным уяўленні ўвасабляў абуджэнне прыроды пасля зімовага сну, змену холаду на веснавую квецень. Ярыла — сімвал адвечнага росквіту вытворчых, жыццёвых сіл прыроды. Ярыла — відаць, ад слова яр, ярына, яравы, г. зн. веснавы, як яравыя пшаніца ці жыта.

Вобраз Ярылы шматаблічны, як шматаблічная вясна — то халодная, то цёплая, то дажджалівая, то сухая. Таму і ў народным ткацтве вобраз Ярылы ўвасоблены многімі ўзорамі. Адзін з іх паказвае Ярылу на кані. "Успаміны пра Ярылу, — пісаў рускі фальклярыст А. Афанасьеў, — добра захаваліся на Беларусі, дзе яго ўяўляюць маладым, прыгожым... на белым кані, у белай мантыі. На галаве ў яго вянок з веснавых палявых кветак. У левай руцэ

трымае ён жменю жытніх каласоў" (Афанасьев А. Поэтические воззрения славян на природу. М., 1865. Т. 1. С. 4).

З прыняццем хрысціянства многія язычніцкія багі былі хрысціянізаваны. Ярыла стаў Юрыем-Пераможцам, Юр'ем на кані, тым больш, што і назвы іх падобныя: Яр-Юры, Ярыла-Юрыла, Яры-Юрай. Так у народнай свядомасці хрысціянскі святы Юрый-Пераможац стаў сялянскім заступнікам, апекуном поля, нівы, ураджаю.

Хрысціянскі Юрый-Пераможац, які працінае кап'ём змея і выратоўвае царскую дачку ад пагібелі, увогуле імпануе сваім геройствам, але селяніну-беларусу ўсё ж бліжэй вобраз Ярылы. Беларус-працаўнік, які любіць зямлю, прыроду, воіна на кані свядома ці несвядома ператворыць у аратага. Так і зліліся два вобразы ў адзін — абаронца сям'і і абаронца ўраджаю. Дзеці Ярылы Жыцень, Спарыш і Багач, таксама клапоцяцца пра ўраджай на ніве. Таму селянін заўсёды вітаў іх, клікаў у госці, добра частаваў. Так ён спадзяваўся на добры ўраджай. Як бачым, узоры народнага ткацтва адлюстроўваюць мірны характар беларуса, нясуць антыванную ідэю.

Стары кульгавы жабрак-музыка Харытон (Сенненскі р-н) казаў: "Разам са мною (хоць яго і не відаць) ходзіць добры святы Ярыла-Юрша. Ён любіць, калі мяне добра кормяць, прымаюць, даюць міласціну".

Ярыла на кані вышыты на ручніку У. Галубковай (Клімавічы Сенненскага р-на, іл.). Яна верыла: калі Ярылу задобрыць, то ён дасць багаты ўраджай. "Ярыла любіць, калі яго вышываюць на ручніку і вешаюць у царкве на абраз". На ручніку У. Галубковай Ярыла трымае ў руках жытнія каласы, на яго галаве — вянок з каласоў, імі прарасла фігура каня, вялікія каласы раскіданы і па ўсім ручніку.

Падобны на зорку і матыў з шасці-васьмі ліній, якія перасякаюцца пад прамым вуглом. Нагадвае ён узор Нівы (Маці-Карміцелькі). Тут, відаць, адлюстравана сувязь з народнымі павер'ямі, паводле якіх Ярыла — гаспадар нівы, ён клапоціцца пра ўраджай. На свята Ярылы-Юр'я сяляне просяць: "Каб колас на ніве быў тоўстым і гнуўся да зямлі, каб уся ніва была ўкрыта густа снапамі". Каб забяспечыць такі ўраджай, на ніве закопвалі асвячонае на Вялікдзень курынае яйка (крашанку, пісанку), вышывалі ручнік адпаведным узорам.

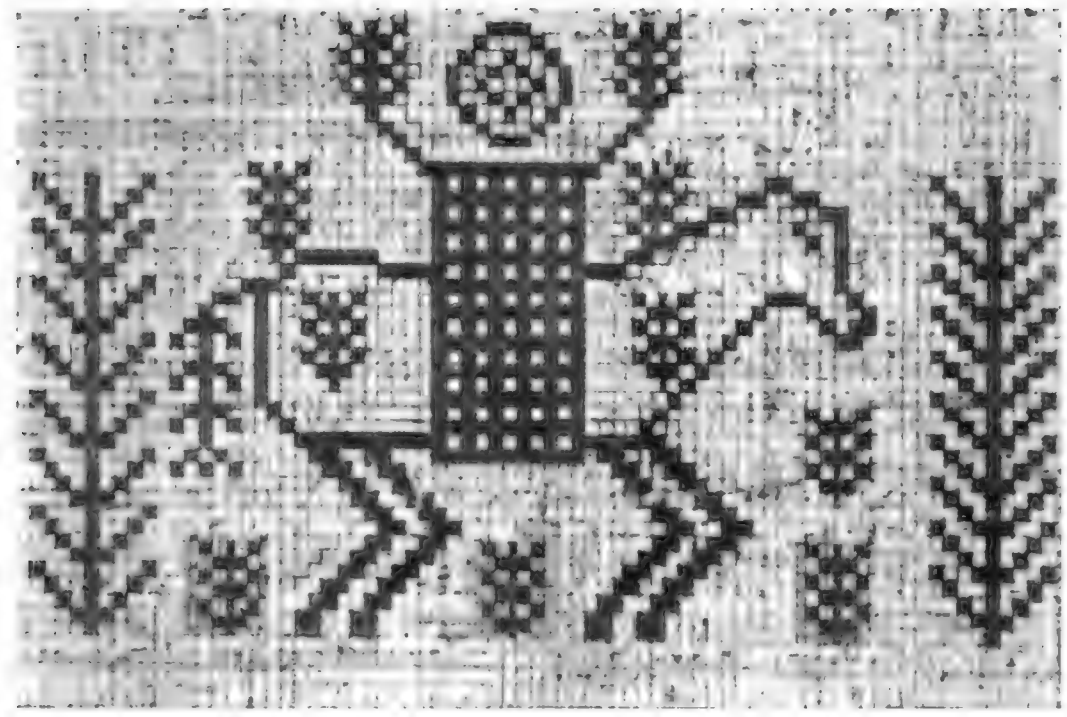

Узор Ярылы на кані.

Друкуецца па кн: Кацар М. С. Беларускі арнамент. Ткацтва, вышыўка. Мн., 1996, с. 17—19.

Падрыхтаваў Б. В. Ульянка.

Пра што расказваюць узоры

Народнае мастацкае ткацтва — адзін з найбольш папулярных і пашыраных відаў народнага мастацтва. Між тым яно яшчэ слаба вывучана. Мы звыкла ацэньваем тканыя рэчы з пазіцыі прыгажосці, адмысловасці арнаментыкі, гармоніі каларыту. Але народнае ткацтва — яшчэ і бяздонная крыніца культурна-гістарычных звестак. Што ні ўзор — то сімвал. Сімвалы ўраджаю: Спарыш, Рай, Багач. Яны вучаць любіць Маці-Зямлю, працу, дабівацца добрага ўраджаю. Сімвалы святаў: Купала, Каляда, Масленіца, Вялікдзень. Тут — радасць, весялосць, гонар за вынікі сялянскай працы. Сімвалы памяці: Дзяды, Радаўніца, любоў і павага да продкаў. Усё, што захавана ў народным ткацтве, не пералічыць, але кожны ўзор сімвалізуе дабро, праўду, прыгажосць, любоў, гонар за чалавека і яго працу, кожны ўзор мае сваё прызначэнне і сваю назву.

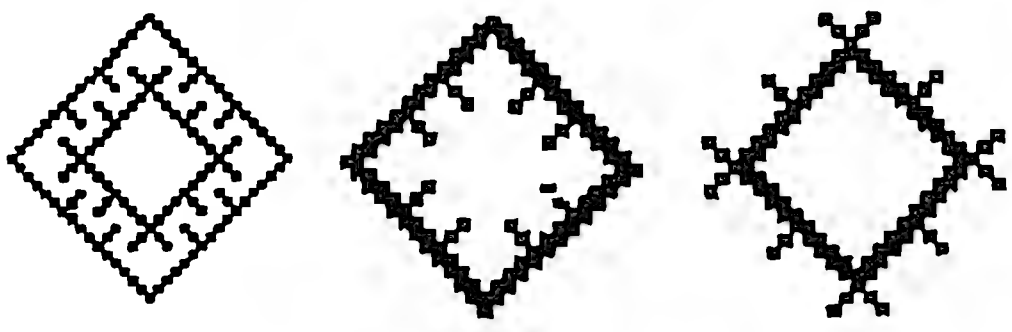

Узор Сонца. Узор зямлі. Узор абуджэння.

Вельмі вобразна сказала пра гэта сялянка А. Міклушова з Сянна:

Трэба многа знаць,
каб узор прачытаць.
Ці светлым сонцам,

ці хатнім аконцам,
ці вешчай кукушкай,
ці мяккай падушкай,
ці яркаю зоркай,
ці ўдавою горкай,
ці спорым святам,
ці родным братам,
ці роднай сястрыцай,
ці светлай крыніцай,
ці зарой-зараніцай,
ці добрай маладзіцай,
ці краснай дзявіцай,
ці свежай вадзіцай.

Узоры тканых і вышываных вырабаў — зашыфраваны аповяд пра жыццё народа, прыроду, людзей.

Друкуецца па кн: Кацар М. С. Беларускі арнамент. Ткацтва, вышыўка. Мн., 1996, с. 9.

Падрыхтаваў Б. В. Ульянка.

Сенненскі строй

Сенненскі строй.

Сенненскі строй — традыцыйны комплекс беларускага народнага адзення Падзвіння. Бытаваў у XIX—пачатку XX ст. пераважна ў Сенненскім, Талачынскім і часткова Чашніцкім раёнах.

Асноўнай сыравінай для вырабу адзення былі валокны льну, скура, воўна. Адзін з традыцыйных і найбольш пашыраных комплексаў жаночага адзення складаўся з кашулі, спадніцы, фартуха, пояса, намітку або хусткі. Штодзённым абуткам служылі лапці, на свята насілі скураныя чаравікі.

Аснову летняга строю жанчын складалі спадніца і фартух. Кашуля шылася з тонкіх адбеленых палотнаў. Кашулю краілі з прамымі плечавымі ўстаўкамі. Яна аздаблялася чырвоным, чырвона-сінім ромба-геаметрычным арнаментам. Упрыгожваўся каўнер, манжэты, плечавыя ўстаўкі, але асноўны дэкор выпадаў на рукавы.

Кашуля запраўлялася ў андарак — доўгую спадніцу з ваўнянай ці напаўваўнянай саматканкі ў жоўта-блакітную клетку, з дробнымі складкамі, з 4 полак.

Адной з важнейшых частак жаночага строю быў фартух, які завязваўся на таліі. Арнаментальна-кампазіцыйнае і каларыстычнае вырашэнне фартуха падпарадкоўвалася і гарманіравала з дэкорам кашулі, аздабляўся фартух карункамі.

Галаўны ўбор — намітка, хустка.

Традыцыйны комплекс мужчынскага адзення складаўся з ільняной кашулі, нагавіц (штаноў), пояса, саламянага капелюша ці картуза. Дэкаратыўны акцэнт прыпадаў на манішку, а кашулю падпярэзвалі яркім поясам ці дзягай.

Верхняе мужчынскае і жаночае адзенне — армяк, сярмяга, кажух.

В. Пракаповіч.

Народныя мастацкія калектывы Сенненшчыны

Самадзейны народны тэатр Багушэўскага ГДК. Гісторыя самадзейнага тэатра пачалася ў далёкім 1929 г. Пры гарпасялковым Доме культуры самадзейны тэатр узнік у 1946 г. Ініцыятарам яго стварэння была Раіса Сарочкіна, якая кіравала калектывам шмат гадоў. Асновай рэпертуару тэатра з'яўлялася беларуская нацыянальная драматургія. Гэта творы Янкі Купалы "Паўлінка" і "Прымакі", "Пінская шляхта" В. Дуніна-Марцінкевіча, "Трыбунал" А. Макаёнка, "Не верце цішыні"

І. Шамякіна. За гады свайго існавання тэатр паставіў больш за 150 спектакляў. Праз сцэнічную пляцоўку тэатра прайшло шмат пакаленняў самадзейных артыстаў. Ля яго вытокаў стаялі Генадзь Цвяткоў, Зінаіда Купрыянава, Валянціна Пянаева, Пётр Жагула і многія іншыя.

За высокае прафесійнае майстэрства тэатру ў 1959 г. прысвоена званне народнага.

Народны ансамбль "Вясёлыя музыкі". У 1988 г. па ініцыятыве Вольгі Дарожкінай і Сяргея Пагарэльскага пры раённым Доме культуры створаны фальклорны ансамбль "Вясёлыя музыкі". Галоўнай мэтай гэтага калектыву стала вывучанне і распаўсюджванне рэгіянальных фальклорных здабыткаў. У яго рэпертуар уключаны народныя сямейныя абрады і святы нацыянальнага календара "Сенненскае вяселле", "Заручыны", "Каляды", "Купалле", а таксама песенны фальклор Сенненшчыны. Калектыў з'яўляецца неаднаразовым пераможцам на абласных конкурсах і фестывалях. Яго музычны кіраўнік Сяргей Пагарэльскі — лаўрэат рэспубліканскага конкурсу гарманістаў.

У 1993 г. ансамбль атрымаў званне народнага.

Народны ансамбль "Вечарынка". У 1995 г. пры арганізацыйна-метадычным цэнтры аддзела культуры пад кіраўніцтвам дырэктара цэнтра Вольгі Дарожкінай створаны фальклорны калектыў "Вечарынка". У яго рэпертуары шырока выкарыстоўваюцца матэрыялы фальклорнай спадчыны Сенненшчыны. За аснову бяруцца нацыянальныя святы і абрады, песні, музыка, бытавая харэаграфія, народны гумар. Калектыў ажыццявіў пастаноўку ў сцэнічным варыянце народных свят "Масленка", "Гуканне Вясны", "Дажынкі", "Пакровы". У 1997 г. ансамблю прысвоена званне народнага — за высокае майстэрства і захаванне нацыянальнай спадчыны.

"Вечарынка" неаднаразова ўдзельнічала і з'яўлялася дыпламантам абласных і рэспубліканскіх конкурсаў і свят, а таксама тэлевізійных фестываляў. Мастацкі кіраўнік калектыву Вольга Дарожкіна стала лаўрэатам рэспубліканскага фестывалю гумару ў Аўцюках.

Народны хор ветэранаў вайны і працы. Створаны ў кастрычніку 1987 г. па ініцыятыве аддзела культуры Сенненскага райвыканкома і савета ветэранаў. Мастацкі кіраўнік Віктар Сіпараў. Асноўным напрамкам дзейнасці хора з'яўляецца прапаганда патрыятычнай песні і самадзейнай народнай творчасці. За час свайго існавання калектыў хору выступіў амаль ва ўсіх цэнтральных населеных пунктах калгасаў і саўгасаў раёна. У практыку работы хору ўвайшлі абменныя канцэрты з іншымі харавымі калектывамі ветэранаў. Калектыў

Сенненскі народны хор ветэранаў вайны і працы.

прымае ўдзел ва ўрачыстых провадах прызыўнікоў у рады Узброенных Сіл Рэспублікі Беларусь, сустракаецца з навучэнцамі школ раёна і школы-інтэрната. Неаднаразова прымаў удзел у абласных і рэспубліканскіх аглядах-конкурсах ветэранскіх калектываў, дзе адзначаўся ганаровымі граматамі, дыпломамі. У 2000 г. калектыў хору атрымаў званне народны.

Хор работнікаў культуры. Харавы калектыў Сенненскага раённага Дома культуры быў створаны ў кастрычніку 1991 г. З 2001 г. мае званне народны. Кіраўнік хору — Вольга Іванаўна Кавалёва, выкладчык Сенненскай школы мастацтваў. Сама добра спявае, сачыняе музыку, робіць музычную апрацоўку твораў, у т. л. і для хору. За час свайго існавання хор прымаў удзел у абласным конкурсе харавых калектываў (1995), дзе быў узнагароджаны дыпломам 2-й ступені, у абласным і занальным конкурсах у межах 1-га Рэспубліканскага фестывалю "Беларусь — мая песня" (1998), у абласных фестывалях духоўнай музыкі (1998, 2000).

Ні адно значнае мерапрыемства горада не абыходзіцца без выступлення хору. Каб задаволіць рознабаковыя густы слухачоў, хор уключае у свой рэпертуар і беларускія народныя песні, і лірычныя песні, і творы духоўнага накірунку.

У складзе хору работнікі раённага Дома культуры, бібліятэкары, выкладчыкі дзіцячай школы мастацтваў.

Узорны дзіцячы аркестр народных інструментаў. Створаны ў Сенненскай дзіцячай школе мастацтваў у 1996 г. З 2001 г. мае званне народнага. Кіраўнік Л. А. Курс. Аркестр актыўны ўдзельнік усіх школьных і раённых канцэртаў. Шмат разоў калектыў прадстаўляў раён у абласных конкурсах і фестывалях, неаднойчы атрымліваў званне лаўрэата. Разнастайны рэпертуар дазваляе яму знайсці свайго слухача ў любой аўдыторыі.

Душа Багушэўскага народнага

"За шматгадовую і плённую работу па кіраўніцтву народным тэатрам і ў сувязі з 75-годдзем з дня нараджэння ўзнагародзіць рэжысёра народнага тэатра Багушэўскага гарадскога Дома культуры Раісу Барысаўну Сарочкіну Ганаровай Граматай..."

(З Ганаровай граматы ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкома).

...Колькі памятае сябе, столькі любіла гэтае мастацтва. Бацька быў заўзятым тэатралам, сам удзельнічаў у спектаклях. Самадзейных, вядома.

Яшчэ калі жылі ў Віцебску, ставілі сцэнкі, у якіх і яна, маленькая Рая, старалася ўдзельнічаць. З усяго двара збіраліся дарослыя і дзеці, непасрэднымі гарачымі апладысментамі віталі "артыстаў".

А потым лёс закінуў сям'ю Сарочкіных у Варонеж. І там давялося сустрэцца з людзьмі, якія любілі тэатр.

У 1929 г. пераехалі ў Багушэўск. Бацька, брат і сама Раіса Барысаўна сталі працаваць на мэблевай фабрыцы. Бацька быў ініцыятарам стварэння драматычнага калектыву. Розныя спектаклі ставілі, ездзілі і ў Оршу выступаць. Нават па п'есе Барыса Лаўранёва "Разлом" спектакль паставілі.

А потым была вайна, эвакуацыя. І зноў сустрэча з цікавым чалавекам. У пасёлак, дзе жыла Сарочкіна, прыехала з Масквы жанчына — прафесіянальны рэжысёр. Яна арганізавала драматычную студыю. Вось тут Раіса Барысаўна пабачыла, як працуюць прафесіяналы. Іншыя сцэны па трыццаць-сорак разоў рэпетыравалі.

Пачалося вызваленне Беларусі, Раіса Барысаўна пераехала ў толькі што вызвалены ад акупантаў гарадок і... пайшла на фронт. Ваявала на 1-м Прыбалтыйскім, у 3-й паветранай арміі. Самадзейнасць і там была, удзельнічала ў ёй Сарочкіна. Нямала ў Раісы Барысаўны Сарочкінай баявых узнагарод — ордэнаў і медалёў.

У Багушэўск вярнулася ў 1946 г. Зноў драмкалектыў, спектаклі, выступленні, паездкі. А ў 1959 г. калектыву прысвоена званне народнага тэатра. Рэжысёрам была Раіса Барысаўна Сарочкіна.

— Я па прафесіі бухгалтар, — гаворыць жанчына. — Вопыт удзелу ў спектаклях, іх пастаноўкі мела. Але ж патрабаваліся спецыяльныя веды. Таму закончыла Усесаюзны універсітэт культуры імя Крупскай.

Багушэўскі народны тэатр славіўся сваімі выступленнямі. Аж да 1974 г. узначальвала яго Раіса Барысаўна. Толькі тады пайшла на адпачынак. Але без яе справы тэатра не пайшлі. Не было, як гаворыцца, душы калектыву. І Раісу Барысаўну зноў запрасілі ўзначаліць тэатр.

І. Е. Лазука.

Квартэт Кавалёвых

Спявае сям'я Кавалёвых.

Квартэт сям'і Кавалёвых даўно ведаюць не толькі ў раёне. Самадзейным артыстам апладзіравалі ў гарадах Віцебшчыны і Гомельшчыны, Міншчыны і Смаленшчыны, і, вядома ж, у Хойніках, дзе пачынаўся іх творчы шлях.

Вольга Іванаўна, Аляксандр Васільевіч, Аксана і Уладзік валодаюць цудоўнымі выканаўчымі якасцямі.

Майстэрства выканання — вось што захапляе людзей, якія слухаюць Вольгу Іванаўну, Аляксандра Восіпавіча, Аксану і Уладзіка.

У Сянно сям'я Кавалёвых пераехала на пастаяннае жыхарства не па ўласным жаданні. З родных мясцін, з Хойнікаў, іх выгнала вялікая бяда, якая зачапіла сваім чорным крылом многія беларускія сем'і, — аварыя на Чарнобыльскай АЭС. У Сянне Аляксандр Васільевіч пачаў працаваць дырэктарам раённага Дома культуры, Вольга Іванаўна — выкладчыцай у школе мастацтваў. Дзеці вучыліся ў сярэдняй школе і, адначасова, у школе мастацтваў. Затым Аксана закончыла Віцебскае вучылішча і паступіла на вучобу ў Мінск, а Уладзік таксама, следам за сястрой, падаўся ў Віцебскае музычнае вучылішча. Але па-ранейшаму сям'я ўдзельнічае ў конкурсах і фестывалях, у рэспубліканскіх фестывалях сямейнай творчасці.

І. Е. Лазука.

Захапленне музыкай

Зімовым вечарам жыццё нашага горада як бы заціхае. Але ідучы міма двухпавярховага будынка, што на вуліцы імя Карла Маркса, з вокан якога і ў гэты час льецца святло, людзі, запавольваючы крокі, абавязкова паглядзяць уверх, туды, адкуль разносяцца па прыціша-ным горадзе гукі музыкі і спеваў.

Тут, у дзіцячай школе мастацтваў, працавала Маргарыта Лазараўна Каралёва, выкладчыца тэорыі музыкі, чалавек, па-сапраўднаму адданы музыцы. Маргарыта Лазараўна вельмі любіла сваіх вучняў, аддавала ім нямала сіл і асабістага часу.

Маргарыта Лазараўна нарадзілася ў 1942 г. ў Гарадоцкім раёне. Яе бацькі жылі і працавалі ў сельскай школе.

З маленства ў дзяўчынкі было шмат захапленняў. Яна займалася спортам, жывапісам, музыкай і ўвесь час марыла стаць геолагам. Была актывісткай грамадскага жыцця школы. Удзельнічала ў розных спаборніцтвах, без яе не праходзіў ні адзін канцэрт школьнай мастацкай самадзейнасці.

Атрымаўшы атэстат аб сярэдняй адукацыі, Маргарыта задумалася над далейшым жыццём. Вырашыла прысвяціць сябе музыцы, яшчэ не падазраючы, што менавіта гэта справа стане яе сапраўдным прызваннем.

Потым была вучоба ў Віцебскім музычным вучылішчы, на аддзяленні харавога ды-

Першыя выпускнікі Сенненскай музычнай школы са сваімі выкладчыкамі. У першым радзе другая справа М. Л. Каралёва.

рыжыравання, работа ў сярэдняй школе № 2 г. Сянно. А калі ў горадзе адкрылася дзіцячая музычная школа, накіравалі туды.

Адначасова кіравала хорам хлопчыкаў пры Сенненскім Доме піянераў. Шмат асабістага часу аддавала М. Л. Каралёва тым хлопчыкам і дзяўчынкам, у якіх заўважыла талент сапраўднага захаплення музыкай. Многія педагогі Сенненскай музычнай школы, — яе былыя выхаванцы.

М. Астапчык.

Музеі раёна

У раёне працуюць раённы гісторыка-краязнаўчы і 16 школьных музеяў.

Сенненскі раённы гісторыка-краязнаўчы музей. Рашэнне аб стварэнні музея было прынята ў жніўні 1995 г. Пад музей адведзены другі паверх двухпавярховага цаглянага будынка, пабудаванага ў 1913 г. для земскай управы. Пасля рэвалюцыі 1917 г. тут размяшчаліся райвыканком, гарсавет, бібліятэка, музычная школа, Дом піянераў.

У музеі праводзяцца выставы твораў самадзейных і прафесійных мастакоў, народных умельцаў нашага краю, дзіцячай творчасці. Маецца каля 2000 экспанатаў асноўнага фонду. Сярод іх творы нашых землякоў мастака У. К. Гоманава, скульптара З. І. Азгура. Сабраны дакументы пра паэтаў — нашых землякоў: Тадэвуша Ладу-Заблоцкага, Тамаша Зана, Андрэя Зязюлю, Алеся Жаўрука, Анатоля Вялюгіна. На пастаяннай аснове працуюць малыя экспазіцыі па археалогіі, гісторыі краю, "Мы ідзём дарогамі вайны".

У 2000 г. навуковы супрацоўнік музея В. В. Бандарэвіч выдаў кніжку "Экскурсія да вытокаў" — краязнаўчы маршрут па раённым цэнтры — Сянно. Гэта праца з'явілася вынікам шматгадовых краязнаўчых пошукаў аўтара і візітнай карткай г. Сянно і Сенненскага раёна.

Народны музей баявой і працоўнай славы Машканскай сярэдняй школы. Уся праца па зборы і абагульненні матэрыялаў музея вялася пад кіраўніцтвам былых дырэктараў школы Ф. А. Маскалёва, М. Т. Лукашэвіча, настаўнікаў Л. А. Лятас, В. Я. Русанава, В. Л. Шарэнда, Л. І. Шубка.

Музей распачаў сваю дзейнасць 23 лютага 1978 г. Экспазіцыя складаецца з 11-і раздзелаў, большасць якіх прысвечана Вялікай Айчыннай вайне. Тут экспануюцца фотакопіі дакументаў аб пачатку вайны, пра абаронцаў Брэсцкай крэпасці,

бітвы пад Масквой, Сталінградам, Курскам, аб партызанскім руху, вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Найбольш каштоўнымі экспанатамі музея з'яўляюцца асабістыя рэчы Герояў Савецкага Саюза, удзельнікаў вайны, салдацкія паштоўкі, фотакарткі і ўспаміны землякоў пра падзеі 1941—1945 гг.

У экспазіцыі шырока прадстаўлены матэрыялы аб Героях Савецкага Саюза, П. М. Машэраве, А. К. Гараўцу і І. У. Камінскім. На відным месцы бронзавы бюст П. М. Машэрава (праца З. І. Азгура), партрэты, фотаздымкі герояў, копіі дакументаў аб прысваенні ім высокіх званняў. У фондах музея захоўваецца 32 аўдыёзапісы ўспамінаў паплечнікаў П. М. Машэрава па партызанскай барацьбе.

Пры музеі працуе клуб "Пошук", гурткі "Юны краязнавец" і "Спадчына". З 1980 г. працай музея кіруе дырэктар школы Х. А. Куліеў. У 1984 г. за дасягненні ў патрыятычным выхаванні моладзі рашэннем калегіі Міністэрства культуры БССР музею было прысвоена званне "Народны музей баявой і працоўнай славы".

Музей СШ № 1 г. Сянно імя З. І. Азгура. Згодна ўказу Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 1996 г. школе было прысвоена імя народнага мастака СССР, Героя Сацыялістычнай Працы, скульптара З. І. Азгура. У 1998 г. на базе класаў з мастацкім ухілам і школьных майстэрань створаны музей. Уся праца па арганізацыі экспазіцыі, зборы і абагульненні матэрыялаў вялася пад кіраўніцтвам дырэктара школы А. Я. Шайко, намесніка дырэктара М. С. Паўлоўскай, настаўнікаў І. М. Кучко, Ю. М. Кучко, А. М. Польскай, І. Л. Сапроненка.

Экспазіцыя музея складаецца з трох залаў. У першай прадстаўлены скульптурныя работы, выкананыя славутым землякам З. І. Азгурам, фотаздымкі шматлікіх яго скульптур, матэрыялы аб жыцці і творчасці мастака. Другая зала выкарыстоўваецца для зменных выстаў прац знакамітых мастакоў-землякоў, студэнтаў мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педуніверсітэта, з якім школай заключаны дагавор аб супрацоўніцтве. У трэцяй зале сабраны лепшыя работы навучэнцаў класаў па жывапісу, графіцы. Тут жа вырабы з гліны, лазы, саломы і інш.

У музеі часта праводзяцца экскурсіі для навучэнцаў і настаўнікаў раёна, шматлікіх дэлегацый.

Музей баявой славы сярэдняй школы № 1 г. п. Багушэўск. Мэтанакіраваную і плённую працу вучняў па зборы матэрыялаў і экспанатаў музея ўзначаліла ў пачатку 1980-х гадоў настаўніца гісторыі Зінаіда Іванаўна Усовіч. Краязнаўцы сабралі ў ходзе шматлікіх экскурсій, паходаў, сустрэч з ветэранамі дакументы і матэрыялы аб вызваленні Сенненскага раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Першы раздзел экспазіцыі прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. У экспазіцыі маюцца стэнды, якія адлюстроўваюць падзеі кожнага года вайны. Стэнд, прысвечаны 1941 г., паведамляе аб контрудары 5-га і 7-га механізаваных карпусоў у напрамку на Лепель праз Сянно, а таксама аб дывізіі Гагена, якая трымала абарону Віцебска і вяла цяжкія баі пад Сянном.

На стэндах, прысвечаных вызваленню г. Сянно і г. п. Багушэўск, размяшчаюцца шматлікія матэрыялы аб 371-й, 215-й, 144-й стралковых дывізіях, якія ўваходзілі ў склад 5-й танкавай арміі Ротмістрава, аб палках Марозава, Сітко, аб Героях Савецкага Саюза Маскалёве, Багамолаве, Мусланаве.

Шмат дакументаў, успамінаў, фотаздымкаў воінаў-землякоў, удзельнікаў абароны Ленінграда і Масквы, баёў пад Сталінградам і на Курскай дузе, арганізатараў і ўдзельнікаў падпольнага руху і партызанскіх брыгад.

Другі раздзел экспазіцыі прысвечаны гісторыі г. п. Багушэўск і яго знакамітым землякам. Дагістарычны перыяд, геалагічныя змены на тэрыторыі Беларусі і раёна, археалагічныя знаходкі, паведамленні аб тым, як і калі ўзнік г. п. Багушэўск — гэтыя і іншыя звесткі, матэрыялы і дакументы знаёмяць наведвальнікаў музея з далёкім мінулым, гісторыяй роднага краю.

Пры музеі працуе краязнаўчы гурток, сіламі якога збіраюцца матэрыялы, арганізуюцца выставы, мерапрыемствы, экскурсіі.

З 1993 г. музеем кіруе настаўнік гісторыі М. Т. Лукашэвіч.

Гісторыка-краязнаўчы музей сярэдняй школы № 2 г. п. Багушэўск. Гісторыка-краязнаўчы музей пачаў працаваць у Багушэўскай СШ № 2 з 1996 г. У яго фондах больш за 150 экспанатаў. Матэрыялы для музея збіралі настаўнікі школы І. І. Шылько, Л. А. Сімановіч, Л. М. Мяцеліца, С. І. Казлова і інш., а таксама вучні школы.

Экспазіцыя музея складаецца з некалькіх раздзелаў: "Знакамітыя людзі Сенненшчыны" (сабраны матэрыялы аб жыцці і творчай дзейнасці Канапелькі, Абрасімава, Платонава, Машэрава і інш.; "Гісторыя Сенненшчыны"; "Вялікая Айчынная вайна" (фотаздымкі, успаміны партызан Багушэўска, Сянно); "Волаты беларускай зямлі" (матэрыялы аб Героях Савецкага Саюза — ураджэнцах Сенненшчыны); "Гісторыя Багушэўска" (матэрыялы з перыядычнага друку, копіі дакументаў, фатаграфіі), "Сцяжынкі ў даўніну"; "Гісторыя школы".

У музеі нярэдка праводзяцца ўрокі па гісторыі, сустрэчы з ветэранамі вайны і працы, аглядавыя і тэматычныя экскурсіі.

Музей баявой славы Ульянавіцкай сярэдняй школы. Створаны ў 1985 г. Заснавальнікам яго з'яўляецца дырэктар Ульянавіцкай СШ М. Т. Лукашэвіч. Зараз работай музея кіруе настаўнік гісторыі У. А. Грашавік.

Большасць экспанатаў прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.: аб цяжкіх гадах акупацыі, мужнасці і храбрасці аднавяскоўцаў, якія змагаліся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на франтах, аб партызанскім і падпольным руху. Цікавыя матэрыялы аб баявым шляху партызанскай брыгады Лявонава, аб Героях Савецкага Саюза С. А. Каваленку і І. Г. Тамашэўскім.

Сярод экспанатаў музея копіі архіўных дакументаў, узнагароды, граматы, лісты з франтоў, асабістыя рэчы воінаўземлякоў.

Пра розныя людскія лёсы расказвае стэнд "Ніхто не забыты, нішто не забыта". Баец-камсамолец Уладзімір Іосіфавіч Літвінаў усю вайну насіў свой камсамольскі білет каля сэрца, гэта і ўратавала яго жыццё. Куля затрымалася ў дакументце. Камсамольскі білет У. І. Літвінава — экспанат музея.

На базе музея працуе краязнаўчы гурток, праходзяць "лінейкі Памяці", сустрэчы з ветэранамі вайны. На адкрыццё музея прыязджалі родныя Герояў Савецкага Саюза С. А. Каваленкі і І. Г. Тамашэўскага. Іх расказы, успаміны — гэта добрыя ўрокі мужнасці, сувязь часоў, перадача эстафеты ад пакалення да пакалення.

Гістарычны музей Студзёнкаўскай сярэдняй школы. Створаны ў 1996 г. Кіраўнік яго — дырэктар школы А. П. Стрыжнёў. У выніку сумесных пошукаў настаўнікамі, вучнямі, жыхарамі была створана экспазіцыя, дзе даволі грунтоўна прадстаўлены ўзоры беларускіх народных рамёстваў: ткацтва, ганчарства, бандарства, пляцення. У музеі шмат дакументаў, якія расказваюць аб Вялікай Айчыннай вайне. Ёсць матэрыялы па археалогіі, пераважна бронзавага, жалезнага вякоў.

Ствараецца экспазіцыя старадаўняй кнігі. Яна прадстаўлена арыгінальнай літаратурай XVII—пачатку XX ст., рускамоўнымі і польскамоўнымі дакументамі XIX ст., указамі і маніфестамі Аляксандра I, Мікалая I, Аляксандра II. Асабліва цікавяць вучняў падручнікі і метадычныя дапаможнікі XIX—пачатку XX ст.

Не меншую цікавасць выклікаюць у наведвальнікаў прадметы культавага прызначэння: наперсныя крыжы, шытыя срэбрам тканіны, а крыж, падараваны прыхаджанамі г. Мазыра свайму пратаіерэю у 1985 г., мае не толькі гістарычную, але і мастацкую каштоўнасць.

Пры музеі працуе гурток "Краязнаўства і этнаграфія". Гурткоўцы праводзяць народныя святы і абрады. Атрыманыя веды дапамагаюць ім на ўроках гісторыі, літаратуры, класных гадзінах, урачыста адзначаюцца памятныя даты. Дзейнасць

музея накіравана на вывучэнне, прапаганду і ахову гістарычнай і культурнай спадчыны.

Музей прыроды Алексініцкай сярэдняй школы. Адкрыты 24 мая 2001 г. Створаны па ініцыятыве дырэктара школы, настаўніка біялогіі А. Л. Бараноўскага і начальніка раённай інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Э. І. Зелентава.

Галоўнай мэтай дзейнасці музея з'яўляецца павышэнне агульнаадукацыйнага, культурнага ўзроўню вучняў, іх экалагічных ведаў, фарміраванне сістэмы ведаў аб узаемадзеянні прыроды і грамадства, норм паводзін і гаспадарчай дзейнасці, накіраваных на рацыянальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў.

Музей прыроды складаецца з наступных раздзелаў: 1 — клімат, 2 — феналогія, 3 — ландшафты, 4 — зямля і нетры, 5 — водныя рэсурсы, 6 — раслінны свет, 7 — жывёльны свет, 8 — прыродакарыстанне, 9 — ахова прыроды. Створаны дзве дыярамы "Змешаны лес" і "Возера".

Тут рэгулярна праводзяцца розныя выставы, як напрыклад, "Лішайнікі нашай мясцовасці", "Птушкі роднага краю", "Лекавыя расліны і іх прымяненне" і інш.

Сенненскі дом рамёстваў. Створаны ў снежні 1993 г. Аснова яго дзейнасці — прапаганда традыцыйных рамёстваў Сенненшчыны, прывіццё моладзі любві і павагі да роднай спадчыны і культуры. Гэта робіцца праз сетку гурткоў. Гурткамі кіруюць спецыялісты, якія дасканала валодаюць рамёствамі. Кіраўнікі гурткоў вывучаюць і збіраюць матэрыялы аб традыцыйнай культуры Сенненшчыны, набываюць вырабы народнай творчасці з мэтай стварэння музейнага і навуковага фонду, арганізацыі выстаў. Сабрана багатая калекцыя тканін, ручнікоў, абрусоў, посцілак, у тым ліку традыцыйнага строю.

Вызначаны чатыры напрамкі, па якіх збіраецца матэрыял — гэта ганчарства, узорнае ткацтва, вышыўка, апрацоўка дрэва. Супрацоўнікі Дома рамёстваў праводзяць значную работу па адраджэнню традыцый, наладжваюць сувязі з умельцамі раёна.

Лепшыя вырабы супрацоўнікаў Дома рамёстваў і навучэнцаў дэманструюцца на раённых, абласных і рэспубліканскіх выставах, святах, фестывалях.

Нястомны краязнаўца

БАНДАРЭВІЧ Васіль Віктаравіч. Нарадзіўся 24.6.1955 г. у в. Новая Беліца ў сям'і служачага. Краязнаўца. У 1978 г. скончыў мастацка-гістарычны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута. З 1978 г. працуе выкладчыкам выяўленчага мастацтва СШ № 2 г. Сянно. Аўтар факультатыўнага вучэбнага курса "Спадчына роднага краю". Удзельнік рэспубліканскіх і абласных выстаў народнай творчасці.

Расказваць пра Сянно лепей за Васіля Віктаравіча Бандарэвіча проста немагчыма. Таленавітага краязнаўцу, мастака, настаўніка ведае, здаецца, кожны жыхар нашага горада. Менавіта дзякуючы яму, нястомнаму даследчыку мінуўшчыны роднага краю, нам сталі вядомыя многія старонкі гістарычнай і культурнай спадчыны Сенненшчыны, былі знойдзены ўнікальныя дакументы: карты, малюнкі, фотаздымкі, успаміны.

Васіль Віктаравіч распрацаваў і ўжо некалькі год выкладае ў роднай школе аўтарскі курс "Спадчына". З вялікай цікавасцю хлопчыкі і дзяўчынкі даведваюцца, што азёрным наш край стаў у выніку праходжання праз яго некалькіх ледавікоў, што ў Чырвоную кнігу Беларусі занесена мноства жывёл, птушак і дрэў, якія ёсць у лясах Сенненшчыны. Стварэннем гэтага курса Васіль Віктаравіч дасягнуў галоўнай мэты: эфектыўна спалучаць выкладчыцкую дзейнасць у школе з краязнаўствам.

Аснову курса "Спадчына" складае экскурсійны маршрут па Сянне. Дакладней кажучы, з экскурсій усё і пачалося. Маршрут уключае 28 краязнаўчых аб'ектаў, знаёмства з якімі дазваляе стварыць поўную карціну развіцця Сянна і бліжэйшага навакольля, пачынаючы з глыбокай старажытнасці. Пад час экскурсіі закранаецца шырокае кола пытанняў па розных напрамках краязнаўства: геаграфіі, тапаніміцы, геральдыцы, гісторыі, архітэктуры, этнаграфіі, эканомікі; наведваюцца памятныя мясціны, звязаныя з імёнамі вядомых асоб і славутых землякоў.

Пачынаецца экскурсія на ўзвышшы, адкуль адкрываецца цудоўная панарама горада. Менавіта тут 31 ліпеня 1877 г. пабываў вядомы мастак і музыкант Напалеон Орда, пэндзлю якога належыць акварэль "Сянно". На беразе чароўнага Сенненскага возера спускаемся да каплічкі. Вядома, што ў 1780 г. па дарозе ў Магілёў Сянно наведала імператрыца Кацярына II, якая частавалася мінеральнай вадой з крынічкі, што выцякае з гэтай каплічкі...

Завяршаецца экскурсія каля краязнаўчага музея, у якім Васіль Віктаравіч таксама працуе з першых дзён утварэння.

В. В. Бандарэвіч — не толькі вядомы краязнаўца, але і цудоўны мастак. Збіраючы па крупінках краязнаўчыя звесткі, Васіль Віктаравіч стварыў шмат мастацкіх твораў на тэмы культурнай і архітэктурнай спадчыны Сенненшчыны. Акрамя гэтага, В. В. Бандарэвіч часта выступае з цікавымі артыкуламі на старонках раённай газеты "Голас Сенненшчыны".

С. В. Шайко.

З ГІСТОРЫІ НАСЕЛЕНЫХ ПУНКТАЎ

Сенненшчына праз прызму адміністрацыйна-тэрытарыяльных падзелаў

Час заснавання старажытных населеных пунктаў можна ўдакладніць толькі па матэрыялах археалагічных раскопак. Многія з паселішчаў існавалі яшчэ да ўзнікнення пісьменнасці. У пісьмовых крыніцах яны ўпамінаюцца пазней, у сувязі са значнымі падзеямі (войнамі, судовымі справамі, характарыстыкай гаспадарчай дзейнасці і г. д.). І юбілеі населеных пунктаў адзначаюцца па іх першым упамінанні ў пісьмовых крыніцах.

Гісторыя фарміравання тэрыторыі сучаснага Сенненскага раёна звязана са складанай гісторыяй адміністрацыйна-тэрытарыяльных падзелаў, што адбываліся ў тых дзяржавах, у якія ўваходзілі населеныя пункты, існаваўшыя з даўніх часоў.

Выяўленыя археолагамі на тэрыторыі цяперашняга Сенненскага раёна паселішчы часоў Кіеўскай Русі адносіліся да магутнай Полацкай дзяржавы. У выніку феадальнай раздробленасці, калі Полацкае княства распалася на больш дробныя ўдзелы, тэрыторыя Сенненшчыны ўвайшла ў Лукомскае княства ў складзе Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ).

На пачатку XVI ст. у ВКЛ былі амаль канчаткова ліквідаваны ўдзельныя княствы, на іх тэрыторыях утвараліся ваяводствы. Амаль усе яны дзяліліся на паветы, якія складаліся з драбнейшай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі — воласці.

У 1504 г. было ўтворана Полацкае ваяводства, а ў 1506 г. — Віцебскае. Маёнтак Сянно і большая частка сучаснай Сенненшчыны ўваходзілі ў Аболецкі павет Віцебскага ваяводства, а самая заходняя частка Сенненшчыны — у Лукомскі павет Полацкага ваяводства. Пасля адміністрацыйна-тэрытарыяльнай рэформы, праведзенай у 1565—1566 г. адна частка Сенненшчыны адышла да Віцебскага, другая — да Аршанскага паветаў Віцебскага ваяводства. У выніку новай адміністрацыйнай рэформы у сярэдзіне XVIII ст. Сенненшчына (з Сянном) ўвайшла ў склад Полацкага і Віцебскага ваяводстваў.

Пасля 1-га падзелу Рэчы Паспалітай (1772) Сянно ў складзе Расійскай імперыі, цэнтр павета Магілёўскай губерні. У 1796—1802 г. Сенненскі павет (цэнтр г. Віцебск) уваходзіў у склад Беларускай губерні. З 1802 г. Сенненшчына зноў у складзе Магілёўскай губерні.

Пад час рэформы 1830—1850 г. воласці на тэрыторыі Беларусі былі скасаваны, а пасля адмены прыгоннага права (1861) зноў адноўлены і ўваходзілі ў склад паветаў.

Да кастрычніка 1917 г. населеныя пункты ў межах сучаснай Сенненшчыны ўваходзілі ў восем валасцей. У паўночнай частцы існавалі Латыгальская і Машканская воласці, амаль у цэнтры — Пустынская, на захадзе — Ульянавіцкая, на ўсходзе Серакаратнянская (часткова супадае

з цяперашнім Багушэўскім сельсаветам, уваходзіла ў Аршанскі павет), на паўднёвым усходзе — Какоўчынская (частка тэрыторыі), на поўдні — Раснянская (частка тэрыторыі) і Высока-Гарадзецкая (толькі вёска Відокі) воласці.

Пасля 1917 г. тэрыторыя цяперашняга Сенненскага раёна спачатку ўваходзіла ў Сенненскі павет (Серакаратнянская воласць з Багушэўскам — у Аршанскім павеце) Магілёўскай губерні. Тым часам з лютага да восені 1918 г. значная частка сучаснай Сенненшчыны знаходзілася пад акупацыяй германска-кайзераўскіх войск. Лінія фронту пралягала ад паўночна-заходняй да паўднёва-ўсходняй часткі прыблізна за 15 км на паўднёвы захад ад Сянна.

У далейшым на лёс Сенненшчыны паўплывала польская інтэрвенцыя 1919—1920 гг.

Пасля ўтварэння БССР (1.1.1919) Сенненскі павет у складзе РСФСР. У красавіку 1919 г. скасавана Магілёўская губерня і ўтворана Гомельская (існавала да 8.12.1926), у якую ўвайшоў Аршанскі павет з Серакаратнянскай воласцю і Багушэўскам. Сенненскі павет быў уключаны ў Віцебскую губерню. 15.2.1923 г. Сенненскі павет скасаваны, а яго воласці ўвайшлі ў Аршанскі, Віцебскі і ў зноў утвораны Бачэйкаўскі (Ульянавіцкая воласць) паветы. Горад Сянно стаў цэнтрам воласці, а мястэчка Бачэйкава (цяпер цэнтр сельсавета Бешанковіцкага раёна — павятовым цэнтрам.

З 1924 г. Сенненшчына ў складзе БССР. У гэтым жа годзе скасаваны Бачэйкаўскі павет. У рэспубліцы створаны акругі і раёны. Сенненскі раён увайшоў у Віцебскую акругу, а ў Аршанскай акрузе быў створаны Багушэўскі раён.

Пасля ліквідацыі акруг (1930) Сенненскі раён непасрэдна падпарадкаваны цэнтру, а з 15.1.1938 г., у сувязі з утварэннем абласцей, уключаны ў Віцебскую вобласць.

Больш складанай аказалася гісторыя Багушэўскага раёна. Яго двойчы ствараліі двойчы ліквідавалі. Існаваў з 17.7.1924 г. да 8.7.1931 г. і з 12.2.1935 г. да 20.1.1960 г. Да ліпеня 1930 г. быў у Аршанскай акрузе. З 15.1.1938 г. у Віцебскай вобласці. Пры скасаванні раёна 7 сельсаветаў: Астапенскі, Забараўскі, Застадольскі, Какоўчынскі, Ледневіцкі, Машканскі, Навасельскі і гарадскі пасёлак Багушэўск перададзены ў склад Сенненскага раёна.

Населеныя пункты Сенненшчыны маюць багатую гісторыю: яны ўваходзілі ў склад розных губерняў, паветаў, акруг, абласцей.

А. І. Залескі.

СЯННО — горад, цэнтр раёна. Знаходзіцца за 54 км на паўднёвы захад ад Віцебска, 15 км ад чыгуначнай станцыі Бурбін, што на лініі Лепель—Орша, на беразе воз. Сянно (Сенненскае). Размешчаны на 2 марэнных узвышшах, падзеленых з поўначы на поўдзень воз. Сянно. На 1.1.2000 г. 9 тыс. жыхароў. У пісьмовых крыніцах упамінаецца ў 1-й палове XVI ст. У час вайны Маскоўскай дзяржавы з ВКЛ 1534—1537 гг. Сянно было занята войскамі князя Барыса Гарбатага і спалена (1535). У 1543—1545 гг. упамінаецца маёнтак Сянно ў судовых цяжбах паміж уладальнікамі яго праваслаўнымі князямі Дз. Відніцкім-Любецкім, пасынкам яго Р. І. Сенненскім-Грыбоўскім і плябанам Аболецкага касцёла. Як сяло, загадваецца ў 1566 г. у апісанні межаў Віцебскага ваяводства.

У купчай, дадзенай у 1595 г. Фелінскім старостам Марцінам Курчам сыну Яўстафію, ідзе гаворка пра маёнтак, замак і мястэчка Сянно "з царквамі і іх фундушамі". Гаспадарку маёнтка вёў упраўляючы, якому ад імя уладальніка было дадзена права суда над яго сялянамі. Замак (палац уладальніка) знаходзіўся на ўзвышшы, на месцы старажытнага капішча, каля двух серных крыніц, і быў абведзены ровам, праз які да брамы вёў пад'ёмны мост. Побач была капліца (не захавалася). У 1780 г. у замку спынялася імператрыца Кацярына II на шляху з Полацка ў Магілёў.

З першай паловы XVII ст. Сянно належала магнатам Сапегам, з 2-й паловы XVIII ст. — Агінскім. У 1609 г. пабудаваны каменны францысканскі касцёл, які ў 1772 г. перабудаваны князямі Агінскімі. Пры касцёле быў кляштар.

У 1658 г., пад час вайны паміж Расіяй і Рэччу Паспалітай, у наваколлі Сянна маскоўскія стральцы пад камандаваннем Васіля Пушачнікава разграмілі атрады мясцовай шлях-

74 Зак. 2999.

ты, якія на чале з Янко Юндзілам вялі партызанскую вайну супраць рускіх войск. Пасля 1-га падзелу Рэчы Паспалітай Сенненшчына ў складзе Расійскай імперыі. У 1781 г. Сянно атрымала герб: "В золотом поле две золотые косы, в знак изобилия сеном, от которого сей город название своё получил".

У 1-й палове XIX ст. горад належаў графу Серакоўскаму. Працавалі 2 гарбарныя і паташны заводы. У 1805 г. каля 600 дамоў, пераважна драўляных. У 1847 г. 373 дамы, 1730 жыхароў. У 1848 г. горад пацярпеў ад эпідэміі халеры, памерла 118 жыхароў. У 1860 г. пажар знішчыў амаль усе драўляныя будынкі. У 1865 г. 2706 жыхароў. У 1867 г. на месцы былой драўлянай царквы пабудавана з каменю Мікалаеўская саборная царква (не захавалася). У 1881 г. у Сянно працавала 7 прадпрыемстваў з 7 рабочымі. У 1889 г. побач з саборам узведзена каменная капліца. Паводле перапісу 1897 г. у горадзе 4,1 тыс. жыхароў (з іх 39,9% пісьменных), павятовае і прыходскае вучылішчы, 6 дробных прамысловых прадпрыемстваў (12 рабочых).

У 1904 г. — 4367 жыхароў, 534 жылыя дамы. У цэнтры горада размяшчаўся мураваны адміністрацыйны будынак, налічвалася 14 вуліц і завулкаў. Вуліцы ўначы асвятляліся 72 газавымі ліхтарамі. Паміж Тракцірнай, Бешанковіцкай і Віцебскай вуліцамі мясцілася гандлёвая плошча з крамамі з аднаго боку і касцёлам з другога. У 1907 г. — 450 дамоў (з іх 4 мураваныя), 4245 жыхароў, праваслаўных — 660, католікаў — 150, стараабрадніка ў — 35, іудзеяў — 3400 чалавек, 2 царквы, 1 касцёл, 6 малітоўных дамоў. Змяншэнне колькасці дамоў тлумачыцца пажарамі (13), што адбыліся ў 1900—1905 гг. Дзейнічалі 54 рамесныя прадпрыемствы, 1 паравы, 3 вадзяныя млыны. Больш распаўсюджанымі відамі рамёстваў былі: шавецкае (94 чалавекі), кравецкае, слясарна-кавальскае (31), сталярнае (15), малярнае (14), пекарскае (12 чалавек). Штогод адбывалася 5 кірмашоў. На гандлёвай плошчы Сянна мелася 82 лаўкі. У горадзе мелася 6 школ, у тым ліку гарадское вучылішча, чатырохкласная жаночая прагімназія, а таксама 3 бібліятэкі, 2 бальніцы, аптэка, 6 гасцініц. Дзейнічалі паштовая кантора (з 1788), тэлеграф (з 1883), друкарня, фатаграфія. Горад упрыгожвалі 2 вялікія сады.

Паводле перапісу 1917 г. у горадзе — 4540 жыхароў, 691 гаспадарка.

Савецкая ўлада ўстаноўлена ў лістападзе 1917 г. У жніўні 1918 г. адбыўся леваэсэраўскі мяцеж, ліквідаваны часцямі Чырвонай Арміі. З 1919 г. Сянно ў складзе Віцебскай губерні РСФСР. Да пачатку 1919 г. створаны Сенненскі павятовы саўнаргас, які кіраваў эканомікай горада і павета. З 15.10.1919 да 1.11.1919 г. на Сенненшчыне было нарыхтавана для патрэб Чырвонай Арміі 5570 пудоў збожжа, 4177 пудоў бульбы і інш. З 1924 г. г. Сянно у складзе БССР, цэнтр Сенненскага раёна Віцебскай акругі (1924—1930). У 1926 г. у горадзе 5509 жыхароў (з іх 59,6% пісьменных), 978 гаспадарак . У 1927 г. дзве сямігодкі (658 вучняў), няпоўная сямігодка (130 вучняў), школа 1-й ступені (63 вучні), яўрэйская школа (130 вучняў), школа ліквідацыі непісьменнасці, 4 бібліятэкі, 3 клубы, народны дом. Прамысловыя прадпрыемствы (1928): электрастанцыя, торфараспрацоўчае, рамонтныя майстэрні, вінзавод, маслабойня, 3 газагенератарныя млыны, 9 кузняў, 4 сталярныя майстэрні, 14 пякарняў.

З 1938 г. Сянно ў Віцебскай вобласці. Паводле перапісу 1939 г. — 4,3 тыс. жыхароў.

У Вялікую Айчынную вайну 5.7.1941 г. Сянно занята часцямі 17-й танкавай дывізіі з групы Г. Гудэрыяна. Іх далейшы рух на ўсход за 10—12 км ад горада спынілі воіны 153-й стралковай дывізіі. 6—10.7.1941 г. каля горада адбылася адна з буйнейшых на пачатку вайны танкавых бітваў, у якой з абодвух бакоў удзельнічала больш за 1500 танкаў. 18-ы мотастралковы і 35-ы танкавы палкі ўварваліся ў Сянно. Вораг спешна пакінуў горад, на вуліцах якога засталіся разбітыя танкі, гарматы, аўтамашыны. У выніку контрудару савецкіх войск нямецкія войскі 8 ліпеня былі адкінуты ад Сянна на 30—40 км у бок Лепеля. 25.6.1944 г. у ходзе Віцебска-Аршанскай наступальнай аперацыі войск 3-га Беларускага фронту горад вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў воінамі 9-й брыгады конна-механізаванай групы войск пад камандаваннем генерал-лейтэнанта М. С. Аслікоўскага. У Вялікую Айчынную вайну загінулі 970 жыхароў Сянна, з іх 104 на фронце.

У пасляваенны час горад адбудаваны, створаны новыя прамысловыя прадпрыемствы, жылыя раёны. Праект сучаснай планіроўкі Сянна распрацаваны ў 1968 г. у Віцебскіх абласных праектных майстэрнях. На месцы старога адміністрацыйнага цэнтра сфарміраваны новы. Гандлёвы цэнтр размешчаны на вул. Кастрычніцкай. Асноўныя жыллёвыя забудовы сканцэнтраваны ў раёнах вуліц Назарэнкі, Кастрычніцкай і інш. Прамысловая зона — у заходняй частцы горада. Прадпрыемствы: ільнозавод, маслазавод, камбінат кааператыўнай прамысловасці, філіял Віцебскага вытворчага аб'яднання "Будаўнік". Працуюць райкамбінат бытабслугоўвання, райбальніца, рай-

аптэка, 2 сярэднія школы, школа-інтэрнат, дзіцячая школа мастацтваў, спартыўная школа, цэнтр пазакласнай і пазашкольнай работы, 3 садкі-яслі, раённыя Дом культуры і бібліятэка, дзіцячая бібліятэка, Дом рамёстваў, музей, 16 магазінаў, рэстаран, гасцініца, цэх паўфабрыкатаў, кандытарскі цэх, бар, кавярня, раённы вузел сувязі, АТС, 2 аддзяленні сувязі. Помнікі: на брацкай магіле савецкіх воінаў (у парку імя 40-годдзя ВЛКСМ), на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан (на вул. К. Маркса, сквер). Радзіма Героя Савецкага Саюза А. Ф. Пятаковіча, паэта Алеся Жаўрука, пісьменніка М. Б. Марцінкоўскага, скульптара Яна Астроўскага, мастака-жывапісца У. К. Гоманава, вучоных Л. Р. Кажарскай, Я. Р. Радкевіча, генерал-лейтэнанта І. С. Касабуцкага.

АДАМАВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на левым беразе ракі Абалянка. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 27 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Азер'е, Леванова, Міхайлава, Обалъ, Шчамілаўка, Юзэфова, Старыя Брады. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў вёсцы было 43 двары, 172 жыхары. У чэрвені 1944 г. фашысты знішчылі вёску, загубілі 18 жыхароў. Пасля вайны вёска адноўлена. Ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы. Помнікі: курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы.

АЛЕКСАНДРОВА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 11 жыхароў. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

АЛЕКСАНДРОВА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 32 жыхары.

АЛЕКСАНДРЫЯ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 21 жыхар. У 1926 г. былі вёскі Верхняя Александрыя і Ніжняя Александрыя. У 1939 г. у вёску сселены іх жыхары.

АЛЕКСІНІЧЫ — вёска, цэнтр Алексініцкага сельсавета і сельгаскааператыва. Знаходзіцца за 32 км на паўднёвы ўсход ад Сянна, 28 км ад чыгуначнай станцыі Багушэўская. На 1.1.2003 г. 150 двароў, 353 жыхары. У гістарычных крыніцах упершыню ўпамінаецца пад 1522 г. Належала да маёнтка Палонна ў Віцебскай зямлі, якім валодала Ф. І. Гагацінская, з 1516 г. — князь Астрожскі і Слуцкі Хадкевіч. З пачатку 30-х г. XVI ст. уласнасць Сапегаў, у канцы XVI—першай палове XVII ст. маёнтак шляхціцаў П. і А. Стаброўскіх. У 80-я гады XIX ст. сяло ў Пустынскай воласці. На пачатку XX ст. адно з буйнейшых паселішчаў у Сенненскім павеце: 137 двароў, 836 жыхароў, 1-класная школа. З 20.8.1924 г. вёска, цэнтр сельсавета Сенненскага раёна Віцебскай акругі. У вайну загінулі больш за 300 жыхароў сельсавета, 178 з іх не вярнуліся з фронту. Пасля вайны адноўлена. У складзе сельсавета 20 населеных пунктаў, 542 двары, 1198 жыхароў.

Працуюць жывёлагадоўчы комплекс, машынны двор, сярэдняя школа, магазін, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, аддзяленне сувязі, АТС, Дом культуры, бібліятэка.

Помнік на брацкай магіле 138 савецкіх воінаў і 73 партызан, якія загінулі ў канцы чэрвеня 1944 г. пры разгроме групоўкі нямецка-фашысцкіх войск у раёне Багушэўска. Радзіма вучонага М. М. Піятуховіча.

АЛЁХНАВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на левым беразе р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 35 двароў, 95 жыхароў.

АЛЯКСАНДРАЎСКАЯ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 27 жыхароў.

АНДРЭЙЧЫКІ — вёска ў Расненскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва, на шашы Сянно—Орша. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 51 жыхар. Гаспадарка мае малочна-мясны напрамак вытворчасці з развітым ільнаводствам, 1815 га сельгасугоддзяў, 1533 га ворыва. Машынны двор з майстэрняй, малочнатаварная ферма, клуб, бібліятэка.

АНДРЭЕЎШЧЫНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў.

АПЕЧКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 24 жыхары. У 1933 г. існаваў калгас "Апечкі".

АРЛЯНЫ — вёска (да 1964 г. в Канец) у Ходцаўскім сельсавеце, на р. Бярозка, на дарозе Машчоны—Арляны. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 27 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

АСІНАЎКА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 32 двары, 56 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Зара, Чысцік. Працуюць фермы малочнатаварная і па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Магазін. Радзіма вучонага-гісторыка З. В. Шыбекі.

АСІНАЎКА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Латыгаль—Асінаўка. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 55 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

АСІНАЎКА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 8 жыхароў.

АСТАПЕНКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 18 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Серакароцінскай воласці, з 20.8.1924 г. цэнтр Астапенска-

га сельсавета Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. Малочнатаварная ферма.

АСТРОЎШЧЫНА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 9 жыхароў.

АТРАДНАЯ — вёска (да 1964 г. в. Абідаўка) ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 22 жыхары.

АЎСЕЕВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на дарозе Леснікова—Рындзева. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 34 жыхары. У 1939 г. у вёску сселены хутары Лапцева, Новае Круцькава, Скрабіна. Фермы малочнатаварная, па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы. Магазін.

АЎЧЫНКАВА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 41 жыхар. У 1939 г. у вёску сселены жыхары г. п. Бондарава, Пішчуры. Малочнатаварная ферма.

БАБАЕДАВА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на дарозе Бабаедава—Багданава. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 29 жыхароў. На пачатку XX ст. недалёка быў аднайменны фальварак, уласнасць памешчыка Расткоўскага, 272 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены хутары Багданава, Бакунова, Сываратка.

БАГДАНАВА — вёска, цэнтр Багданаўскага сельсавета і Віцебскай эксперыментальнай гаспадаркі. Знаходзіцца на паўночным захадзе ад Сянна, на беразе возера Багданаўскае. На 1.1.2003 г. 168 двароў, 459 жыхароў. На пачатку XIX ст. вёска Ульянавіцкай воласці. З 20.8.1924 г. у Гарывецкім сельсавеце Сненскага раёна. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пасёлкаў Камер-Бор, Кордава. У вайну загінулі 450 жыхароў сельсавета, 304 з іх не вярнуліся з фронту.

Віцебская эксперыментальная гаспадарка спецыялізуецца на вытворчасці мяса і малака. Мае 3332 га сельгасугоддзяў, 2198 га ворыва. Машынна-трактарны парк налічвае 61 трактар, 35 аўтамашын, 9 зернеўборачных камбайнаў, іншую тэхніку. Машынны двор з майстэрняй, комплекс па адкорму і ферма па вырошчванню буйной рагатай жывёлы, сярэдняя школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт бытпаслуг, клуб, бібліятэка, магазін.

БАГДАНАВА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 35 двароў, 83 жыхары. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі побач быў фальварак, які належаў двараніну фон Вітэ, 700 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Гарадок. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана, электрыфікавана і радыёфікавана. Малочнатаварная ферма, пачатковая школа, магазін.

БАГУШЭЎСК — гарадскі пасёлак, цэнтр сельсавета і сельгаспрадпрыемства "Багушэўскае". Знаходзіцца за 38 км на ўсход ад Сянна, чыгуначная станцыя. Аўтадарогамі злучаны з Сянном, Віцебскам, Оршай. На 1.1.2003 г. 3660 жыхароў.

Першыя жыхары тут пачалі сяліцца дзякуючы "каплічцы Макавея". Каля гэтай каплічкі праходзіла дарога Сянно—Віцебск. У час царкоўных свят з Серакаротні (цяпер в. Лучазарнае) да каплічкі прыязджаў святар і на набажэнствы збіралася многа сялян з навакольных вёсак. Зыходзячы з гэтага, некалькі прадпрыймальных людзей вырашылі ў 1879 г. тут пасяліцца, каб весці гандаль. Забароўскі адкрыў карчму, Гозін — заезны дом (гасцініца разам з бакалейным магазінам), Рэут — магазін. Іх можна лічыць заснавальнікамі Багушэўска. Затым пасяліліся Ландзёнак, Кулік, Кац, Крывашэеў. У XIX ст. Багушэўск вядомы як фальварак.

У 1854—1884 гг. працаваў бровар. Галоўным піваварам быў латыш Рэут.

У 1901 г. пачалося будаўніцтва чыгункі Віцебск—Жлобін. Адну са станцый вельмі зручна было пабудаваць менавіта ў гэтых мясцінах, таму што Віцебск, Орша і Сянно знаходзіліся на адлегласці 40 км кожны. Зямля належала Дз. В. Багушэўскаму (па некаторых звестках палкоўніку, які пражываў у Санкт-Пецярбургу. Ён згадзіўся перадаць частку зямлі пад станцыю, але пры ўмове, што станцыя атрымае назву у гонар яго жонкі — Багушэўская. У сваю чаргу населены пункт каля станцыі атрымаў назву Багушэўск. Сам Дз. В. Багушэўскі памёр у 1903 г. і пахаваны ў в. Худалеі (цяпер — в. Рыбнае) пад Багушэўскам.

Пазней у Багушэўску пабудавалі магазін, склады для газет і бензіну. Пасёлак пачаў хутка расці ў выніку перасялення сюды яўрэяў з навакольных вёсак. Былі сярод іх гандляры, шаўцы, рамізнікі, кавалі.

У 1915 г. у Багушэўску пабудавалі лесапілку.

Напярэдадні Кастрычніцкай рэвалюцыі ў пасёлку пачала дзейнічаць сінагога. Працавалі 2 фельчары.

З 1924 г. цэнтр сельсавета. У 1933 г. тут дзейнічалі прадпрыемствы: ільнозавод, кузня прамарцелі, шавецкая майстэрня, мэблевая фабрыка, смоларцель "1-е Мая", вінзавод (створаны да рэвалюцыі). З ліпеня 1941 г. да 25.6.1944 г. акупаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі, дзейнічалі падпольныя райкомы КП(б)Б і ЛКСМБ. У 1924—1931 гг. і ў 1935—1960 гг. цэнтр раёна, з 27.9.1938 г. гарадскі пасёлак. Мэблевая фабрыка, лясгас, леспрам-

гас, ільнозавод, акцыянернае таварыства "Багушэўскмэбля", пашывачны і кандытарскі цэхі, камбінат бытавога абслугоўвання, раённая бальніца, абласная туббальніца, аптэка, 2 сярэднія і базавая санаторна-амбулаторныя школы, музычная школа, народны тэатр, дзіцячы садок, Дом піянераў і школьнікаў, Дом культуры, 2 бібліятэкі, кавярня, аддзяленне сувязі, АТС, 7 магазінаў, працуе рынак.

Сельгаспрадпрыемства спецыялізуецца на вытворчасці малочна-мясной прадукцыі і насенняводства траў. Мае 3633 га сельгасугоддзяў, з іх 2591 га ворыва. Машынны двор і майстэрня па рамонту тэхнікі. Помнікі: У. І. Леніну, у гонар войск 20-й арміі, якія гераічна змагаліся з ворагам у ліпені 1941 г., на 4-х брацкіх магілах савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Радзіма савецкага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча, дыпламата П. А. Абрасімава, народнай артысткі Беларусі З. І. Канапелька, генерал-маёра Б. Д. Супрына.

БАЛБАСАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 65 жыхароў.

БАРАВІКІ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 24 жыхары. На пачатку XX ст. маёнтак ва Ульянавіцкай воласці, належаў двараніну А. В. Варанкевічу, 245 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Васількова, Гатоўшчына.

БАРОК — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 30 жыхароў. У 1880-х гадах маёнтак У. М. Каралько, былі вінзавод, вадзяны млын, 27.11.1905 г. у маёнтку адбываліся сялянскія хваляванні, у якіх удзельнічалі 300 жыхароў навакольных вёсак. Малочнатаварная ферма.

БАЯРШЧЫНА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 19 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Палонна (1665 г., як сяло СБоярские") ў Віцебскім ваяводстве. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Пруднікі, Круча. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Магазін.

БЕЛАЯ ЛІПА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва. На 1.1.2003 г. 109 двароў, 268 жыхароў. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, машынны двор з майстэрняй, ёсць аддзяленне сувязі, Дом культуры, бібліятэка, магазін, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання.

БЕЛЯІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Лазова—Жарцы. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 9 жыхароў. На пачатку XX ст. фальварак на возеры Беляі, належаў шляхціцу Драздоўскаму.

БЕРАШОВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 35 двароў, 54 жыхары. Упамінаецца ў 1533 г. як вёска ў складзе маёнтка Палонна ў Віцебскай зямлі. У тым годзе воляю караля Жыгімонта I разам з маёнткам перайшла ва ўласнасць Сапегаў. На пачатку XX ст. паблізу, на возеры Саро, быў фальварак Берашова, што належаў мяшчанцы Лявонавай, 666 дзес. зямлі, сядзіба. У 1939 г. у вёску сселены жыхары п. Берашова. Пасля вайны адбудавана, ёсць магазін. Помнік — курган (вядомы з канца XIX ст.).

БЕСЦВІНА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Карпавічы—Пушкары. На 1.1.2003 г. 39 двароў, 72 жыхары. Упамінаецца ў 1591 г. у акце падзелу маёнткаў І. І. Сапегі паміж яго сынамі (адносілася да маёнтка Палонна ў Віцебскім ваяводстве). На пачатку XX ст. фальварак належаў шляхціцу Ганіпроўскаму. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Бялужанкі, Бароўка, Коцікава, Цішкавічы. Малочнатаварная ферма па вырошчванні і адкорме буйной рагатай жывёлы. Магазін. Радзіма перакладчыка М. В. Гарбачова.

БІКАВА — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 34 жыхары. Упамінаецца як сяло ў Віцебскім ваяводстве ў сувязі з падзеямі вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654—1667 гг. 11.2.1658 г. у сяле атрад маскоўскіх стральцоў на чале з Васілём Пушачнікавым разграміў атрад Хаванскага. На пачатку XX ст. маёнтак належаў Ф. Ф. Бражнікавай і А. Е. Лазінскай. З 24.8.1924 г. у Застадольскім сельсавеце Сенненскага раёна. У 1933 г. існаваў калгас "Бікава". Была кузня. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Дуброўка. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Малочнатаварная ферма.

БОР — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на дарозе Града—Пальчыкі. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 19 жыхароў. 2 малочнатаварныя фермы, ферма па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы.

БОРТНІКІ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 45 жыхароў. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў вёсцы было 26 двароў. У сакавіку 1944 г. карнікі спалілі 23 двары. Пасля вызвалення ад акупантаў узноўлены калгас імя С. М. Кірава. На пачатку 1967 г. у калгасе "1-е Мая".

БРОЎКІ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 27 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Куклы. 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

БУГАІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 6 жыхароў.

БУДА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 48 двароў, 66 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Какоўчынскай воласці. З 20.8.1924 г. цэнтр Будскага сельсавета Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Ануфрэнкі, Барэйшына, Дубкі, Заазер'е, Зуі, Карпавічы, Ступенькі, Сітцы, Шаўлі. Ёсць малочнатаварная ферма, магазін.

БУДЗІШЧА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на дарозе Сянно—Нямойта. На 1.1.2003 г. 23 двары, 62 жыхары. На пачатку XX ст. засценак, належаў дваранцы Т. О. Жукоўскай, меў 120 дзес. зямлі. Калгас "Каст-рычнік" створаны 17.7.1959 г. Было 1627 га сельгасугоддзяў, 1369 га ворыва. Працуюць клуб, бібліятэка, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання.

БУДНА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на шашы Сянно—Орша. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 28 жыхароў. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

БУЙ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 28 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Палонна за 1665 г., мястэчка ў складзе гэтага маёнтка; праваслаўная царква Спаса, з канца XVII ст. уніяцкая. У 1880-х гадах сяло ва Ульянавіцкай воласці, праваслаўная царква, вадзяны млын. Побач быў фальварак, які належаў памешчыкам Бітным-Шляхтам, 1010 дзес. зямлі. З 20.8.1924 г. у Сукрэменскім, з 29.10.1924 г. у Латыгальскім сельсаветах. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Кублішчанка, Чартова. Пасля вайны адбудавана. Фермы па вырошчванні і адкорме буйной рагатай жывёлы. Магазін. Помнікі: курганны могільнік, 2 курганы.

БУЙНІЧКАВА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 7 жыхароў.

БУРБІН — вёска ў Беліцкім сельсавеце, каля станцыі Бурбін, што на чыгуначнай лініі Орша—Лепель. На 1.1.2003 г. 7 двароў, 10 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Бурбін.

БЯЛЕНЕВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва, на аўтамабільнай дарозе Багушэўск—Какоўчына. На 1.1.2003 г. 86 двароў, 214 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Какоўчынскай воласці. Было народнае вучылішча. З 20.8.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раёна. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Гаўрылкава, Сідорнічы, Стаселькі. На пачатак 1967 г. у Какоўчынскім сельсавеце. У калгасе малочна-мясны напрамак вытворчасці, развіта льнаводства, 1194 га сельгасугоддзяў, 990 га ворыва. Машынны двор, майстэрня, жывёлагадоўчая ферма, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, клуб, бібліятэка, магазін.

БЯЛЬКІ — вёска ў Машканскім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 31 двор, 56 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Берасні, Благія, Віхры, Гаёк, Гарадзішча, Гарэлая Выгарка, Грыбы, Заднія, Ляхаўшчына, Масцішча, Апіянаўка, Піліпцы, Плентаўка, Пабойня, Падалешыны, Пад'яблыняй, Старыкоўшчына, Студзёнка, Талоўка, Таросы, Сітаўка, Чырвоная Гара, Крывыя Часткі, Кручэўе, Крутаніца. Малочнатаварная ферма.

БЯРОЗКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на беразе возера Бярозаўскае. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 36 жыхароў. 2 фермы па вырошчванні і ферма па адкорме буйной рагатай жывёлы.

ВАКАРЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 45 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Заазер'е, в. Капелішча, Храмейкава. Ёсць малочнатаварная ферма.

ВАЛОДЗЬКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 33 жыхары. Упамінаецца сяло ў 1665 г. у інвентары маёнтка Нямойта. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Замошша. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ВАРАШЫЛЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 28 двароў, 43 жыхары. У 1939 г. у вёску сселены жыхары вёсак і хутароў Апорчанкі, Барсукі, Вускоўе, Выгар, Гайдукі, Гута, Піскавацік, Рабыя. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ВАРОНІНА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 9 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пасёлка Дземяхі. Працуе ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Помнік на магіле 11 партызан, якія загінулі ў 1942—1944 гг. у баях супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў у 1942—1944 гг.

ВАСІЛЬКОВА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 27 жыхароў.

ВЕЙНА — вёска ў Расненскім сельсавеце, каля шашы Сянно—Орша. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 21 жыхар. На пачатку XX ст. побач быў фальварак, які належаў І. Б. Вейсенгофу, 945 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Вейна. У сакавіку 1942 г. карнікі

спалілі 53 двары. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ВІДОКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце, на р. Усвейка. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 28 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак у Высока-Гарадзецкай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. Належаў двараніну З. Каралько. З 20.8.1924 г. у Беліцкім сельсавеце. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Загарода, Зарэчкі. Малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ВІТУНЬ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 10 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. у інвентары маёткa Нямойта як сяло. З 20.8.1924 г. у Машчонскім сельсавеце. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ВОЙЛЕВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Карпавічы—Бесцвіна. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 28 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Войлева. Ёсць малочнатаварная ферма, магазін. Радзіма артысткі Г. П. Рыжковай.

ВЫГАДА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 5 жыхароў.

ВЯЛІКАЕ СЯЛО — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 37 двароў, 71 жыхар. Пасля вайны адбудавана.

ВЯЛІКАЕ СЯЛО — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 26 жыхароў. Вядома з XVI ст. як сяло ў Аршанскім павеце Віцебскага ваяводства ВКЛ. Упамінаецца ў 1634 г. у даравальным запісе. На звоне мясцовай царквы захавалася дата 1678 г. У 1712 г. упамінаецца ў сувязі з падзеямі Паўночнай вайны на Беларусі. У 80-х гг. XIX ст. сяло ў Расненскай воласці. Праваслаўная Успенская царква, 1-класная школа. З 15.2.1923 г. цэнтр Вялікасельскай воласці з 20.8.1924 г. у Какоўчынскім сельсавеце Багушэўскага раёна. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ВЯЛІКАЯ ПЯРЭСПА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 25 жыхароў.

ВЯЛІКІ АЗЯРЭЦК — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на шашы Сянно—Чашнікі. На 1.1.2003 г. 67 двароў, 138 жыхароў. У 1634 г. у акце межавання маёнткаў Вядцы і Сянно ўпамінаецца паселішча Азярэцк. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Чырвоная Гара. У 1928 г. тут быў паравы млын, існаваў калгас. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Пачатковая школа, малочнатаварная ферма, 3 фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы. Помнік землякам, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, курганны могільнік.

ГАЛАВАЧЫ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на р. Немайцянка. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 46 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. як сяло ў складзе маёнтка Нямойта. На пачатку XX ст. вёска ў Пустынскай воласці. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ГАЛАШЧАКІНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 19 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Іўчанкі, Косарава, Лісы, Мастакі. Перад вайной у вёсцы было 16 двароў, 7 жыхароў. Пасля вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў аднавіў дзейнасць калгас "Пражэктар".

ГАЛОЎСК — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 20 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пасёлка Крывіна. Паблізу вёскі археалагічны помнік — тры старажытныя паселішчы, вядомыя пад назвай Крывіна.

ГАРАДЗЕЦ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 49 двароў, 97 жыхароў. Упамінаецца ў сувязі з падзеямі вайны 1654—1667 гг. Расіі з Рэччу Паспалітай. У 1658 г. тут адбываліся баі рускіх войскаў з атрадамі шляхты. На пачатку XVIII ст. у складзе маёнтка Савіна І. Скапы, згадваецца ў сувязі з падзеямі Паўночнай вайны (1700—1721 гг.) Расіі са Швецыяй. На пачатку XX ст. быў млын, які належаў сялянам Галовічам. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Гарадзец. Пачатковая школа, малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні жывёлы.

ГАРНАКІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 10 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак, належаў памешчыку Бржастоўскаму, 418 дзес. зямлі. Яму ж належаў і аднайменны засценак. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Гарнакі і вёскі Навасёлкі. Помнік на брацкай магіле 4 савецкіх воінаў, якія загінулі ў канцы чэрвеня 1944 г. пры вызваленні раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ГАРНОВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Лазова—Жарцы, каля возера Ліпна. На 1.1.2003 г. 7 двароў, 12 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Гарнова-2. Радзіма беларускага вучонага П. С. Грунтова.

ГАРЫВЕЦ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 13 жыхароў. Вядома з XVI ст. у Віцебскім павеце Віцебскага ваяводства ВКЛ. Паводле інвентара ма-

ёнтка Вядцы, што належаў Аболецкаму касцёлу, вёска ўваходзіла ў склад гэтага маёнтка (1790 г.). З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета. У 1939 г. у вёску пераселены жыхары пасёлка Крыўнікі. Помнік на брацкай магіле 49 воінаў і партызан, якія загінулі ў 1944 г. у баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Радзіма літаратуразнаўца С. І. Васілёнка.

ГЕРМАНАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 8 жыхароў.

ГЛЕБАЎСК — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 27 двароў, 36 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Палонна (1665), як сяло Глебаўскія ў Віцебскім ваяводстве. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Відокі, Гарбуны. Пасля вайны адбудавана. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ГОРНЫЯ ХОДЦЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Сосна. На 1.1.2003 г. 40 двароў, 98 жыхароў. Свінаферма.

ГОРЫ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на шашы Сянно — Полымя. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 18 жыхароў.

ГОСМІРАВА — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 41 двор, 99 жыхароў. Упамінаецца ў пісьме віцебскага намесніка каралю Жыгімонту I (4.5.1538) з нагоды просьбы групы жыхароў сяла іх "в тягловую службу вернуть". На пачатку XVI ст. належала князю А. К. Прыхабскаму, а пасля яго смерці — зяцю, князю Ф. Д. Горскаму. У 1880-я г. у сядзібе Госмір былі вінакурны завод, ветраны і вадзяны млыны. На пачатку XX ст. маёнтак належаў І. А. Дэрлінгу, меў 1152 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Бутоны, Дворня, Кірэева, Шашкі. Дзве жывёлагадоўчыя фермы.

ГРАДА — вёска Багушэўскага сельсавета, на р. Зелянуха. На 1.1.2003 г. 4 двары, 4 жыхары.

ГРАДА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 7 двароў, 21 жыхар.

ГРАДА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 16 жыхароў.

ГРУЗДЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў. На пачатку XX ст. побач быў яшчэ аднайменны засценак. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Бугаі, засценак Грузы. Цяпер у саўгасе "Янова".

ГУЛІНА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на возеры Гуліна. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 20 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Лушча, Рыпанава.

ДАБРАПОЛЛЕ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Жабіна). На 1.1.2003 г. 3 двары, 5 жыхароў.

ДАГАНАЎКА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Багушэўск — Какоўчына. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 37 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска Дагананаўка ў Какоўчынскай воласці. З 20.8.1924 г. у Какоўчынскім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. Малочнатаварная ферма.

ДАМАШЭВА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 76 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Нямойта за 1665 г. як сяло ў Віцебскім ваяводстве. Пасля вайны адбудавана. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ДВАРЭЦ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 8 жыхароў.

ДОЛЬДЗЕВА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Ульянавічы — Дольдзева. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 51 жыхар. Малочнатаварная і па адкорму буйной рагатай жывёлы фермы. Магазін.

ДОБРЫНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на р. Добрынка. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 34 жыхары. Упамінаецца ў 1591 г. у акце падзелу маёнткаў І. І. Сапегі. Уваходзіла ў склад маёнтка Палонна. На пачатку XX ст. вёска ў Серакаратнянскай воласці, размяшчалася казарма. З 15.2.1924 г. у Высачанскай воласці, з 20.8.1924 г. у Дзевінскім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі, з 20.9.1929 г. у Клюкаўскім сельсавеце.

ДУБАЎЦЫ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 5 жыхароў.

ДУБАЎЦЫ — вёска ў Обальскім сельсавеце, на р. Чудзінка, на аўтамабільнай дарозе Канстантова — Машканы. На 1.1.2003 г. 25 двароў, 45 жыхароў. Яе жыхары ўдзельнічалі ў канцы лістапада 1905 г. у сялянскіх хваляваннях у суседнім маёнтку Шыркаўка памешчыка Валчанскага. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Ульянава.

ДУБКІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Дубкі — Латыгава. На 1.1.2003 г. 1 двор, 1 жыхар.

ДУБНЯКІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Латыгаль — Асінаўка. На 1.1.2003 г. 1 двор, 1 жыхар.

ЖАРЦЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Лазова — Жарцы. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 12 жыхароў.

ЖОХАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на шашы Сянно — Некрашэва. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 6 жыхароў. З 20.8.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раё-

на. На пачатак 1967 г. у Расненскім сельсавеце.

ЗААЗЕР'Е — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на возеры Серакаротня. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 27 жыхароў.

ЗААЗЕР'Е — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на возеры Бярозаўскае. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 20 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Нямойта за 1665 г. як сяло Заазер'е. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ЗААЗЕР'Е — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 18 жыхароў. Упамінаецца ў 1591 г. у акце падзелу маёнткаў І. І. Сапегі паміж яго сынамі пад назвай Засор'е. Уваходзіла ў склад маёнтка Палонна. У 1600—1633 гг. уласнасць А. Сапегі, старосты Аршанскага, а пасля яго смерці — дачкі Ганны і мужа яе С. Нарушэвіча. З 1772 г. у Сенненскім павеце Магілёўскай губерні. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пас. Папоўка. Помнік: курганны могільнік.

ЗААЗЕР'Е — вёска у Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Белае. На 1.1.2003 г. 1 двор, 1 жыхар.

ЗАБАРАЎЕ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на дарозе Багушэўск — Янова. На 1.1.2003 г. 73 двары, 144 жыхары. Паводле перапісу 1897 г. вёска ў Какоўчынскай воласці, адно з буйнейшых паселішчаў Сенненскага павета Магілёўскай губерні, налічвала 529 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пас. Чырвонае Забараўе. 2 фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы. Помнік на брацкай магіле 39 воінаў і партызан, якія загінулі ў 1944 г. пры вызваленні вёскі і раёна ад нямецка-фашыскіх захопнікаў.

ЗАБОР'Е — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на аўтамабільнае дарозе Сянно—Нямойта. На 1.1.2003 г. 39 двароў, 84 жыхары. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Будзішча, Забор'і. Машынны двор з майстэрняй, 2 малочнатаварныя фермы па вырошчванню буйной рагатай жывёлы, магазін.

ЗАВАЖАННЕ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 25 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Заважанне-2, Заважанне-3, Ліпна, Лунішча, Лясная Старожка. Малочнатаварная ферма, магазін.

ЗАВЕТНАЕ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Гапоны) на воз. Серакаротня, на аўтамабільнай дарозе, што злучае Багушэўск з шашой Віцебск—Орша. На 1.1.2003 г. 32 двары, 74 жыхары. У 70-х гг. XX ст. працавала санаторна-аздараўленчая школа. Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан. Пахаваны 132 воіны і партызаны, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

ЗАДАРОЖЖА — вёска ў Машканскім сельсавеце, на дарозе Віцебск—Ходцы. На 1.1.2003 г. 38 двароў, 87 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Бабовішча, Бабінцы, Забор'е, Загацце, Саўкін Узмежак. Малочнатаварная ферма. Помнік на брацкай магіле 4-х савецкіх воінаў, якія загінулі ў канцы чэрвеня 1944 г. у баях супраць нямецка-фашыскіх захопнікаў.

ЗАКРАТУННЕ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Паўлавічы—Латыгава. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 15 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

ЗАМАШАНСКАЯ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 24 двары, 42 жыхары.

ЗАМОШША — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 13 жыхароў. Жыхары яе ў канцы лістапада 1905 г. удзельнічалі ў сялянскіх хваляваннях у маёнтку Шыркаўка памешчыка Валчанскага. Радзіма Героя Сацыялістычнай Працы Л. Е. Сіроткінай.

ЗАМОШША — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Ульянавічы—Пожанькі. На 1.1.2003 г. 24 двары, 45 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

ЗАПОЛЛЕ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 18 жыхароў. Паводле перапісу 1926 г. былі вёскі Старое Заполле і Новае Заполле. У 1939 г. у Новае Заполле сселены жыхары в. Старога Заполля. У красавіку 1944 г. фашысцкія карнікі спалілі 47 двароў, загубілі 2 жыхароў. На пачатку снежня 1944 г. аднавіў работу калгас "Камінтэрн". Помнік на брацкай магіле 36 савецкіх воінаў і партызан. Радзіма журналіста-публіцыста Дз. М. Марчанкі.

ЗАПРУДДЗЕ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, паблізу ад возера Багданаўскае. На 1.1.2003 г. 36 двароў, 61 жыхар. Малочнатаварная ферма, магазін, аддзяленне сувязі.

ЗАСЛОНАВА — вёска у Алексініцкім сельсавеце (да 1945 г. в. Казадоі). На 1.1.2003 г. 12 двароў, 14 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Нямейкава. У Вялікую Айчынную вайну была спалена фашысцкімі карнікамі, загінулі 5 жыхароў. Пасля вайны адрадзілася.

ЗАСТАДОЛЛЕ — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 22 жыхары.

ЗАСТАДОЛЛЕ — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 58 жыха-

роў. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Маўчаны. Цяпер у вёсцы малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні жывёлы, базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, клуб, бібліятэка. Помнік на брацкай магіле 46 воінаў і партызан, якія загінулі пры вызваленні вёскі і раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ЗАСЦЕНАК — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 63 двары, 158 жыхароў.

ЗУБАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 11 жыхароў. Упамінаецца ў даравальнай грамаце на маёнтак Кеміна, як сяло. На пачатку XX ст. побач быў фальварак, які належаў памешчыку Гусакоўскаму. У вёсцы працуе ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ЗЯМКОВІЧЫ — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 23 двары, 52 жыхары. Вядома з XVIII ст. як сяло Зямкоўцы ў Аршанскім павеце. У верасні 1942 г. карнікі спалілі вёску, загубілі 29 жыхароў. У снежні 1944 г. аднавіўся калгас "Зямковічы". Ёсць малочнатаварная ферма.

ІВАШКАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на р. Адроўка, на дарозе Крупяжына-Рошчына. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 23 жыхары. Працуе малочнатаварная ферма.

ІВОНІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 25 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. як сяло Івоніна ў складзе маёнтка Нямойта. У 1880-х гг. тут пасяліліся літоўцы. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Бычок, Лугаўцы, Лядзіна, Янкаў. У вёсцы 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

КАВАЛІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 27 жыхароў. У 1665 г. упамінаецца як сяло Кавалёва ў складзе маёнтка Нямойта. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Забеліна, Сашанова. Пасля вайны адбудавана. Ёсць малочнатаварная ферма.

КАВАЛЬКІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 45 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма.

КАДУКОВА — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 27 жыхароў. 25.11.1905 г. жыхары вёскі ўдзельнічалі ў аграрных хваляваннях супраць памешчыка Абядзерскага, які валодаў маёнткам Канстантова. Напярэдадні вайны налічвалася 15 двароў, 68 жыхароў. У ліпені 1941 года фашысты спалілі 12 двароў, забілі 2 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма.

КАЖАМЯКІ — вёска ў Расненскім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 6 жыхароў. Помнік савецкім воінам на месцы гібелі Герояў Савецкага Саюза С. Дз. Барадуліна, П. І. Назарэнкі, Ц. І. Святлічнага.

КАЗАКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 6 жыхароў.

КАЗЛОЎКА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Дварэц. На 1.1.2003 г. 42 двары, 92 жыхары. З 20.8.1924 г. вёска ў Навасельскім сельсавеце. Ёсць малочнатаварная ферма, пачатковая школа, фельчарска-акушэрскі пункт. Помнік на магіле ахвяр фашызму — мірных грамадзян.

КАЗЛЫ — вёска ў Обальскім сельсавеце на аўтамабільнай дарозе Казлы—Машканы. На 1.1.2003 г. 3 двары, 5 жыхароў. 25.11.1905 г. жыхары вёскі ўдзельнічалі ў сялянскіх хваляваннях супраць памешчыка Абядзерскага, які валодаў маёнткам Канстантова. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Падборыца і Рукалі.

КАКОЎЧЫНА — вёска, цэнтр Какоўчынскага сельсавета і сельгаскааператыва "Ясная зара", на паўднёвы ўсход ад Сянна, на дарозе Какоўчына — Янова. На 1.1.2003 г. 139 двароў, 342 жыхары. У 1880-я гады сяло, цэнтр воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. Былі валаснае праўленне, Ільінская праваслаўная царква. Непадалёку знаходзіўся аднаймены фальварак, які адносіўся да Смальянскай каталіцкай парафіі, меў 621 дзес. зямлі. У сяле былі народнае вучылішча, урачэбны ўчастак. У канцы лістапада 1905 г. у воласці адбыліся значныя выступленні сялян супраць уласнікаў маёнткаў. З 20.8.1924 г. Какоўчына — цэнтр сельсавета Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Какоўчына, Падмошша, Сіманаўшчына.

На пачатак 1967 г. цэнтр калгаса "Какоўчына", зараз сельгаскааператыў "Ясная зара". Гаспадарка мае малочна-мясны напрамак вытворчасці, з насенным зерняводствам, 4050 га сельгасугоддзяў, 3231 га ворыва. У вёсцы машынны двор з майстэрняй, сярэдняя школа, Дом культуры, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, магазіны. Помнік на брацкай магіле 8 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну (абеліск, 1948).

КАЛАНТАЁВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на р. Пясочанка, на дарозе Калантаёва—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 23 двары, 39 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Гаручкі, Добрынка, Ляды, Ярошкі. Цяпер у саўгасе "Янова". Тут магазін, малочнатаварная ферма.

КАЛЯНЬКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, каля воз. Серакотня. На 1.1.2003 г. 34 двары, 57 жыхароў. У 1939 г. тут быў калгас "Іскра", ваўначоска. Ёсць малочнатаварная ферма і ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

КАМАРОВА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 27 двароў, 64 жыхары. Малочнатаварная ферма, ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы.

КАМЕНКА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На1.1.2003 г. 1 двор, 3 жыхары. На пачатку XX ст. вёска Расненскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. У верасні 1942 г. спалена фашысцкімі карнікамі, загублена 24 жыхары. Адноўлена.

КАМІНШЧЫНА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце.

КАНАШЭВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 3 двары, 5 жыхароў.

КАНЕВА — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 32 двары, 54 жыхары. Упамінаецца ў 1545 г. у матэрыялах разбору скаргі ўласніка маёнтка Сянно, куды ўваходзіла сяло, каралеўскім судом у Вільні, згадваецца ў апісанні межаў Лукомскага павета Полацкага ваяводства ў 1566 г. На пачатку XX ст. былі 1-класная школа, Траецкая прыходская царква, ветраны млын. Побач мясціўся фальварак, які належаў памешчыку С. Н. Спасоўскаму. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Бараны, Канева, Клявец, Курэнь, Новая Ніва, Петухоўшчына. Ёсць малочнатаварная ферма, ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы, магазін.

КАНСТАНТОВА — вёска ў Обальскім сельсавеце, на дарозе Канстантова—Машканы. На 1.1.2003 г. 103 двары, 238 жыхароў. На пачатку XIX ст. маёнтак, да 1840 г. належаў Сангушкам. У тым жа годзе распрададзены фальваркамі паміж шляхтай з-пад Маладзечна і Новай Вілейкі. Вёску набыў Мечыслаў Светаржыцкі, пасля смерці якога напярэдадні 1863 г. маёнтак перайшоў да яго жонкі Алімпіі з роду Аскеркаў. За ўдзел у паўстанні 1863 г. Міхаіла Аскеркі маёнтак секвестраваны, а пасля амністыі вернуты. Быў ва ўласнасці Светаржыцкай да 1917 г. Пад гэты час маёнтак меў каля 1 тысячы га зямлі. Драўляны сядзібны дом меў каля 20 пакояў, абстаўленых багатай мэбляй у стылі ампір, якую зрабілі мясцовыя майстры-сталяры. Пад час рэвалюцыйных падзей сяляне навакольных вёсак 29.11.1905 г. зрабілі спробу выгнаць уласніка маёнтка, разагналі рабочых, якія ў ім працавалі. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі маёнтак быў нацыялізаваны. У вёсцы малочнатаварная ферма, сярэдняя школа, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, Дом культуры, бібліятэка, магазін, аддзяленне сувязі. Помнік на брацкай магіле 28 савецкіх воінаў і партызан, 288 землякам, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

КАПЛАНЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Бешанковічы. На 1.1.2003 г. 23 двары, 37 жыхароў. Малочнатаварная ферма. Помнік-курган, выяўлены ў канцы XIX ст. Е. Р. Раманавым.

КАРАЛЕВІЧЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, каля возера Сянно. На 1.1.2003 г., 36 двароў, 59 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

КАРПАВІЧЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Карпавічы—Войлева. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 28 жыхароў.

КАРЧЭЎШЧЫНА — вёска ў Обальскім сельсавеце, на р. Абалянка, на аўтамабільнай дарозе Канстантова—Машканы. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 9 жыхароў.

КЕЛІСЫ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, 32 двары, 58 жыхароў. Упамінаецца як сяло ў складзе маёнтка Нямойта ў інвентары за 1665 г. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Дзіхманава, Лазараўшчына, Цароўшчына. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адноўлена.

КІМЕЙКА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на р. Кімейчанка. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 38 жыхароў. На пачатку XX ст. у населеным пункце было тры фальваркі і адзін хутар. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Обаль, Шумкі.Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны было 42 двары, 168 жыхароў. У верасні 1942 г. спалена карнікамі, загінулі 11 жыхароў. Да снежня 1944 г. аднавіў дзейнасць калгас імя Ф. Э. Дзяржынскага. Малочнатаварная ферма і ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Помнікі: курганны могільнік. Радзіма вучоных — гісторыка А. І. Залескага і доктара фізіка-матэматычных навук Г. А. Залескай.

КІЧЫНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на беразе возера Кічына. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 32 жыхары. У XVI ст. сяло Кічын у Віцебскім ваяводстве. У першай чвэрці XVI ст. у маёнтку, які належаў жонцы Чалінскага, была праваслаўная царква, з канца XVII ст. уніяцкая. У 1712 г. упамінаецца маёнтак Кічына кн. Сангушкі ў загадзе Віцебскага ваяводы Пацея аб размяшчэнні тут на пастой Расійскага Пяцігорскага палка, што дзейнічаў на Беларусі ў Паўночную вайну. На пачатку XX ст.

шляхецкая ўласнасць Лукашэвічаў, 1008 дзес. зямлі. Былі праваслаўная Успенская царква, 1-класная школа. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адбудавана. Ёсць малочнатаварная ферма.

КІШУРОЎШЧЫНА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 1 двор, 1 жыхар.

КЛІМАВІЧЫ — вёска ў Расненскім сельсавеце, на р. Палонка (прыток Немайцянкі). На 1.1.2003 г. 11 двароў, 20 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. у інвентары маёнткаў Нямойта і Палонна. У складзе апошняга сяло Клімавічы. Населена казакамі Клімовічамі (верагодна ўзятымі ў палон пад час дзеянняў войска Багдана Хмяльніцкага на Беларусі). У XIX ст. ён перасяліў жыхароў у іншыя месцы і пабудаваў тут сваю сядзібу. У 1830-х гадах маёнтак быў распрададзены сялянам, якія зноў засялілі вёску. У 1880-х гг. у маёнтку была вінакурня. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адбудавана. Тут 3 фермы па вырошчванню буйной рагатай жывёлы.

Радзіма беларускага гісторыка мастацтва, вучонага М. С. Кацара.

КЛЯПЧЭВА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 27 двароў, 62 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Андрэева, Багаі, Васількова, Гараватка, Новы Двор. У 1939 г. быў калгас "Кляпчэва", працавала кузня.

КОЛПІНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на р. Серакаротня. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 22 жыхары.

КОПЦЫ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 30 жыхароў. Помнік — курган, вядомы з 1873 г.

КРУГЛЯНЫ — вёска ў Обальскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва. На 1.1.2003 г. 61 двор, 118 жыхароў. У 1935 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Жукаўшчына, Капнішча, Касавец, Хадзюшынкі. Машынны двор, 2 фермы, бібліятэка, клуб, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, аддзяленне сувязі.

КРУПЯЖЫНА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на дарозе Какоўчына — Ледневічы. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 8 жыхароў. З 20.8.24 г. у Какоўчынскім сельсавеце Багушэўскага раёна.

КРЫЛЬЦОВА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на возеры Крыльцова. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 15 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Крыльцова.

КУЗЬМІНО — вёска ў Расненскім сельсавеце, на прытоку р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 1 двор, 1 жыхар. У 1880-х гг. маёнтак Кузьмін, вінакурня, вадзяны млын. На пачатку XX ст. фальварак, належаў памешчыку Е. Гаеўскаму, 614 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Кузьміно. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адбудавана.

КУЛІКІ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на дарозе Стэцава — Германава. На 1.1.2003 г. 3 двары, 4 жыхары. Малочнатаварная ферма.

КУЛЯШЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце,на р. Серакаротня. На 1.1.2003 г. 4 двары, 5 жыхароў. Пасля вызвалення ў 1944 г. аднавіў работу калгас імя С. М. Будзённага.

КУРЭЙШЫНА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 23 двары, 25 жыхароў. На пачатку XX ст. ў Какоўчынскай воласці, з 20.8.24 г. у Алексініцкім сельсавеце. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, магазін.

ЛАДЗІКАВА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 8 жыхароў.

ЛАДЫНЕЦ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 47 жыхароў. На пачатку 1967 г. электрыфікавана. Малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ЛАЗОВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Лазова. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 28 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Горнава.

ЛАЗОЎКА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 10 жыхароў.

ЛАПАТНІКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 19 жыхароў.

ЛАТЫГАВА (ЛАТЫГАЛЬ) — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Сянно — Латыгава. На 1.1.2003 г. 24 двары, 48 жыхароў. На пачатку XX ст. тут быў урачэбны ўчастак. У 1939 г. сюды сселены жыхары хутара Разумаўка. 3 фермы па вырошчванню буйной рагатай жывёлы, магазін. Радзіма беларускага вучонага П. А. Кісялёва.

ЛАТЫГАЛЬ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 80 двароў, 206 жыхароў. З 29.10.1924 г. цэнтр сельсавецта. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Азярышча, Арцюшэўшчына, Барок, Біраціна, Барысаў, Іванечкаў, Казінец, Каменікі, Каменка-1, Каменка-2, Міклева, Масальскага, Новае Біраціна, Рачкоўскага, Рэутаў, Рэчышча, Старое Біраціна, Уруцкага, Піліпіхін, Хмельнік, Кароткія, Кароткі, Чарназём, Лісецкага.

У калгасе 1445 га сельгасугоддзяў, з іх 1123 га ворнай зямлі. Малочна-мясны напрамак

вытворчасці з развітым ільнаводствам, машынны двор, рамонтная майстэрня, 2 малочнатаварныя фермы, фермы па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы, базавая школа, клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, аддзяленне сувязі. Помнік на брацкай магіле 21 савецкага воіна і партызана (абеліск, 1957). Радзіма Герояў Сацыялістычнай Працы М. А. Лісецкага і І. Р. Паўлоўскага, генерал-маёра Б. Л. Юркоўскага.

ЛЕДНЕВІЧЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 89 двароў, 181 жыхар. Вядома з XVI ст., у Аршанскім павеце Віцебскага ваяводства ВКЛ. У 1634 г. згадваецца як маёнтак Ледневічы. У канцы XIX ст. — пачатку XX ст. адзіная ў Сенненскім павеце вёска з развітым саматужным промыслам. Тут усе займаліся ганчарнай вытворчасцю. Вырабы збывалі на кірмашах, развозілі па сёлах і вёсках павета. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета Багушэўскага, з 20.1.1960 г. — Сенненскага раёнаў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Глінішча, Ледневічы, Падгусава. Ёсць базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, бібліятэка, магазін, аддзяленне сувязі, АТС, фермы па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы. Помнік на брацкай магіле 26 воінаў і партызан (1954).

ЛЕСНІКІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на шашы Сянно—Чашнікі. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 11 жыхароў. Радзіма генерал-маёра юстыцыі А. Х. Кузняцова.

ЛЕСНІКОВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 52 двары, 125 жыхароў. З 20.8.1924 г. у Алексініцкім сельсавеце. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Ферма, Трыполе, Паддуб'е. У верасні 1942 г. спалена карнікамі, загінулі 6 жыхароў. У 1944 г. адноўлены калгас. Спецыялізуецца на вытворчасці малака і мяса, развіта льнаводства. Малочнатаварная ферма, бібліятэка, сельскі клуб, магазін, аддзяленне сувязі, АТС.

ЛІПЛЯНСК — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на дарозе Какоўчына—Ледневіча. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 14 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Какоўчынскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Трухаўшчына, хутароў Селіханаўшчына, Юлькава, пасёлка Селіханаўшчына. Ёсць малочнатаварная ферма. Радзіма Героя Сацыялістычнай Працы З. І. Баркоўскага.

ЛІПНА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце на заходнім беразе возера Ліпна. На 1.1.2003 г. 30 двароў, 46 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Падданы. Ёсць малочнатаварная ферма. За 2 км на поўнач ад вёскі, на месцы былой в. Марозаўка, у магіле ахвяр фашызму пахаваны 28 мясцовых жыхароў, якіх 22.8.1942 г. жывымі спалілі нямецка-фашысцкія захопнікі. У 1975 г. на магіле пастаўлена стэла. Помнік на ўшанаванне памяці 146 землякоў, якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на франтах Вялікай Айчыннай вайны і ў партызанах.

ЛІТУСАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва. На 1.1.2003 г. 102 двары, 274 жыхары. На пачатку XX ст. вёска ў Какоўчынскай воласці. З 20.8.1924 г. у Ледневіцкім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. На пачатак 1967 г. у Какоўчынскім сельсавеце. Ёсць базавая школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання, клуб, бібліятэка, магазін, малочнатаварная ферма, фермы па адкорму і вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ЛУГ — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў. 27.11.1905 г. сяляне вёскі прымалі ўдзел у рэвалюцыйных выступленнях супраць памешчыка У. М. Каралько, уладальніка маёнтка Барок. З 20.8.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раёна, з 8.7.1931 г. — Сенненскага раёна. У 1939 г. у вёску сселены хутары Луг, Пясок. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ЛУГ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 25 жыхароў.

ЛУГІНАВІЧЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Бешанковічы. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 19 жыхароў. Вядома з XVI ст., як сяло ў Полацкім ваяводстве, упамінаецца пры апісанні межаў Віцебскага ваяводства (1566) як сяло Лугіноўскае (Лугиновская). У 1678 г. была праваслаўная царква. На пачатку XVIII ст. вёска ў маёнтку Савіна, што належаў Івану Скапе. Упамінаецца ў сувязі з вызваленнем маёнтка ад пастою Пяцігорскага палка пад час дзеянняў расійскага войска ў Паўночную вайну на Беларусі. На пачатку XX ст. былі: пагост Лугінавічы, што належаў Праабражэнскай праваслаўнай царкве, засценак Лугінавічы, фальварак Лугінавіч, 1048 дзес. зямлі. Радзіма паэта і рэвалюцыянера Т. Г. Лады-Заблоцкага.

ЛУКТЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 40 жыхароў. Малочнатаарная ферма, магазін.

ЛУК'ЯНАВА — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 34 жыхары. На пачатку XX ст. маёнтак ва Ульянавіц-

кай воласці, уласнасць двараніна П. Багушэўскага.

ЛУЧАЗАРНАЕ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Серакаротня), на воз. Серакаротня. На 1.1.2003 г. 42 двары, 105 жыхароў. Вядома з першай паловы XVI ст. як маёнтак Серакаротня ў Віцебскім ваяводстве, які належаў жонцы віцебскага гараднічага і харужага Р. Герасімовіча. На пачатку XX ст. было сяло Серакаротня, належала двараніну П. П. Суліме-Самуйле, 3700 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Сабалі. Ёсць ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання, сельскі клуб, бібліятэка, магазін. Помнік на брацкай магіле 16 савецкіх воінаў на могілках.

ЛЯСНАЯ ПАЛЯНА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 4 жыхары. На пачатку XX ст. фальварак Ліпна, належаў шляхціцу Ваньковічу. У 1933 г. вёска, цэнтр калгаса "Лясная Паляна". Была кузня.

МАГІЛЁЎКА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 6 жыхароў.

МАЖУЛЕВА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў. Ферма па дарошчванні буйной рагатай жывёлы.

МАЙСКАЯ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце (да 1964 г. — Лізуны), на дарозе Бяленева—Тур'ева. На 1.1.2003 г. 2 двары, 2 жыхары.

МАЛІШЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 28 жыхароў. Малочнатаварная ферма.

МАЛЫ АЗЯРЭЦК — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 23 двары, 35 жыхароў. У матэрыялах межавання маёнткаў Вядцы і Сянно ўпамінаецца ў 1634 г. як паселішча Азярэцк. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пас. Юркаўшчына. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Помнік: курганны могільнік. Мясцовыя назвы Балваны, Французскія магілы. Могільнік адносіцца да 10—13 ст. Радзіма генерал-маёра У. М. Каваленкі.

МАЛАЯ БЕЛІЦА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 23 жыхары.

МАЛАЯ ПЯРЭСПА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 15 жыхароў.

МАЛЫЯ УЛЬЯНАВІЧЫ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 6 жыхароў.

МАНГОЛІЯ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 8 жыхароў.

МАРГОЙЦЫ — вёска ў Беліцкім сельсавеце, каля шашы Орша—Лепель. На 1.1.2003 г. 44 двары, 75 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары паселішчаў Новы Трудавік, Прудзіны, Старожка, Леснічоўка. Існаваў калгас "Маргойцы". Помнік: курганны могільнік (мясцовая назва Французскія магілы). Радзіма беларускага мастака М. А. Драненкі.

МАРОЗАЎКА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 25 двароў, 49 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. у інвентары маёнтка Нямойта як сяло. У 1939 г. у вёску сселены жыхары Беразухі. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана, ёсць магазін, 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

МАРЦІНАЎКА — вёска ў Обальскім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 12 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Узрэчча. Радзіма заслужанага настаўніка Беларусі Ул. І. Пуцеева.

МАР'ЯНОВА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 5 жыхароў.

МАСОРЫ — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 46 двароў, 105 жыхароў. Малочнатаварная ферма, магазін. Радзіма Героя Савецкага Саюза І. І. Камінскага.

МАСЯЙКІ — вёска ў Обальскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 23 двары, 39 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары Добрынкі і Узрэчча-1. Малочнатаварная ферма.

МАЦКАВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 6 жыхароў.

МАШКАНЫ — вёска, цэнтр Машканскага сельсавета і саўгаса імя П. М. Машэрава. Знаходзіцца на паўночным усходзе ад Сянна, на левым беразе р. Абалянка, на шашы Сянно—Віцебск. На 1.1.2003 г. 292 двары, 837 жыхароў. У 1880-х гадах XIX ст. вёска, цэнтр воласці Сеннснскага павета, бальніца, у 1869 г. адкрылася школа. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Абісінія, Абрамаўшчына, Гаручкі, Забалоцце, Мінуўшчына, Сангрэтаўшчына, Цагельня. У вайну загінулі 320 жыхароў сельсавета, 293 не вярнуліся з фронту.

Саўгас імя П. М. Машэрава спецыялізуецца на вытворчасці мяса-малочнай прадукцыі. Мае 4324 га сельгасугоддзяў, з іх 3197 га ворнай зямлі. У вёсцы машынны двор з мехмайстэрняй, сярэдняя школа, дзіцячы садок, участковая бальніца, музычная школа, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслу-

гоўвання, магазіны, аддзяленне сувязі, АТС. Помнікі на брацкай магіле 115 савецкіх воінаў і партызан, Герою Савецкага Саюза І. І. Камінскаму, які вучыўся ў мясцовай школе, мемарыяльная дошка Герою Савецкага Саюза А. К. Гараўцу, які тут нарадзіўся і вучыўся ў Машканскай школе. У Машканах нарадзіўся беларускі паэт, кінасцэнарыст, заслужаны дзеяч культуры Беларусі А. С. Вялюгін.

МАШКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 6 жыхароў. У 1665 г. упамінаецца як сяло Мошкі ў складзе маёнтка Нямойта. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

МАШЧОНЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на р. Бярозка, каля шашы Сянно—Віцебск. На 1.1.2003 г. 39 двароў, 85 жыхароў. Упамінаецца ў 1591 г. у акце падзелу маёнткаў І. І. Сапегі паміж яго сынамі. Вёска была ў складзе маёнтка Палонна ў Аршанскім павеце. У 1600—1633 гг. уласнасць Аляксандра Сапегі, старосты Аршанскага, затым яго дачкі Ганны і яе мужа Нарушэвіча. На пачатку XX ст. пасад Машчоны, уласнасць сапраўднага стацкага саветніка Сандрыгайлы. З 20.8.1924 г. цэнтр Машчонскага сельсавета. Помнікі на брацкай магіле 15 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Недалёка ад вёскі знаходзіцца археалагічны помнік — гарадзішча ранняга жалезнага веку. Сярэдняя школа.

МЕЛЕХАВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на беразе возера Абразы. На 1.1.2003 г. 22 двары, 47 жыхароў. Упамінаецца ў 1556 г. у апісанні межаў Лукомскага павета, што ўваходзіў у склад Полацкага ваяводства. У 1890 г. пры касьбе сяляне знайшлі на лузе звон з надпісам "Сей звонь роблемь Уворьши року 1648". Звон быў перададзены Раманавым у Віцебскі царкоўны музей. На пачатку XX ст. фальварак у Латыгаўскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні, належаў памешчыку Ю. Скіргайлу-Яцэвічу, 198 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Галькава, Гарнова-3, Горы, Пні. Малочнатаварная ферма, магазін.

МІХАЛПОЛЛЕ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 17 жыхароў. У 1880-я г. сядзіба ва Ульянавіцкай воласці, былі вінакурны і піваварацы заводы, вадзяны млын.

МІХНАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 22 двары, 37 жыхароў. Упамінаецца ў 1634 г. у даравальнай грамаце на маёнтак Кеміно як сяло. На пачатку XX ст. непадалёку быў фальварак Міхнава, які належаў памешчыку Гаеўскаму, меў 94 дзес. зямлі. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

МІЦЮКОВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, у калгасе "Ясная зара" каля шашы Сянно—Някрашава. На 1.1.2003 г. 24 двары, 30 жыхароў. Малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

МІШУКОВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 13 жыхароў.

МЯНЮЦЕВА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 49 двароў, 90 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма, магазін.

МЯШКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 8 жыхароў.

МЯШЧЭНЦЫ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 7 жыхароў. Былое паселішча цыганоў. Цыганскія сем'і займаліся гандлем, шавецкім і кавальскім рамяством. З вясны пачыналі вандраваць. На пачатак 1967 г. у племзаводзе "Полымя".

НАВАСЁЛКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 21 двор, 36 жыхароў. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары вёсак Туркаўка, Яромы. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Працуюць магазін, клуб, бібліятэка, аддзяленне сувязі. Помнік на брацкай магіле 117 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Недалёка ад вёскі 3 курганныя могільнікі.

НАВАСЁЛКІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на дарозе Берашова—Ходцы. На 1.1.2003 г. 47 двароў, 72 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Ясная Паляна. Малочнатаварная ферма, 2 фермы па вырошчванню і адкорму буйной рагатай жывёлы.

НАВЯЗКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 26 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Машканскай воласці, з 20.8.1924 г. у Навасельскім сельсавеце Багушэўскага раёна. У 1939 г. з ёй злілася в. Кедзіна (Астапенскі сельсавет), сюды сселены жыхары паселішчаў Каралёўшчына, Косы, Кузьмы, Радчаны.

НОВАЕ СЯЛО — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 22 двары, 49 жыхароў. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Яромы. Працуе магазін. Помнік на брацкай магіле 40 савецкіх воінаў і партызан, што загінулі ў чэрвені 1944 г.

НОВАЕ СЯЛО — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 13 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Вядцы, складзеным аршанскім гарадскім суддзёю Кор-

сакам у 1790 г. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Карбоўшчына. Ёсць аддзяленне сувязі. Археалагічны помнік — гарадзішча.

НОВАЯ БЕЛІЦА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 46 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма. Радзіма дзяржаўнага дзеяча, дыпламата Г. М. Лавіцкага.

НЯКРАШАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 38 двароў, 88 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары пасёлка Некрашэва. Ёсць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб. Помнік на брацкай магіле 8 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

НЯМОЙТА — вёска, цэнтр Нямойтаўскага сельсавета і сельгаскааператыва. Знаходзіцца на паўднёвым усходзе ад Сянна, на р. Немайцянка. На 1.1.2003 г. 119 двароў, 282 жыхары. У гістарычных крыніцах упамінаецца ў XVI ст. у складзе Аршанскага павета Віцебскага ваяводства ВКЛ. У другой палове XVII ст. згадваецца сяло Нямойта і царква ў ім. У закладной 1642 г. на фальварак Гарбунова ўпамінаецца маёнтак Нямойта (з яго быў вылучаны ўказаны фальварак). Інвентар за 1665 г. сведчыць, што маёнтак уключаў у сябе яшчэ і маёнтак Палонна. У XIX ст. сяло належала Сангушкам, якія ў 1824 г. пабудавалі тут царкву. У 1880-я гг. сяло Пустынскай воласці, праваслаўная царква, вінакурны завод, вадзяны млын. На пачатку XX ст. маёнтак належаў шляхцянцы Жукоўскай, налічваў 5766 дзес. зямлі. З 20.8.1924 г. вёска, цэнтр сельсавета. У Вялікую Айчынную вайну загінулі 300 жыхароў, 192 не вярнуліся з фронту.

Сельгаскааператыў спецыялізуецца на вытворчасці малака і мяса, вырошчванні льну. Мае сад. Усяго мае 2248 га сельгасугоддзяў, 1729 га ворыва. Ёсць малочнатаварная ферма, жывёлагадоўчы комплекс, машынны двор з майстэрняй па рамонту тэхнікі, сярэдняя школа, яслі-сад, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, магазін, Дом культуры, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, паштовае аддзяленне, АТС. Помнік на брацкай магіле 26 савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

НЯРЭЙША — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 28 двароў, 43 жыхары. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Нярэйша. У красавіку 1943 г. фашысты спалілі 36 двароў, загубілі 4 жыхары. Да снежня 1944 г. аднавіўся калгас "Чырвоная Армія". Цяпер у саўгасе "Полымя". Ёсць магазін.

НЯРЭЙША — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на р. Нерайшанка. На 1.1.2003 г. 21 двор, 26 жыхароў. Паселішча вядома з XVII ст. Упамінаецца ў 1658 г. у сувязі з падзеямі вайны Расіі з Рэччу Паспалітай. На пачатку XVIII ст. была Пакроўская праваслаўная царква. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Гаручкі, Заазер'е. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны былі 41 двор, 218 жыхароў. Фашысты знішчылі 36 двароў, 4 жыхароў. Пасля вайны адбудавана, працуюць АТС, аддзяленне сувязі, магазін.

ОБАЛЬ — вёска ў Машканскім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 36 жыхароў. На пачатку XX ст. пагост Обаль, належаў праваслаўнай Успенскай царкве, 59 дзес. зямлі. Побач былі фальваркі Обаль-1 (618 дзес.), Обаль-2 (295 дзес.). Фальваркі належалі памешчыку Бураму. Працавалі вадзяны млын з крупадзёркай, сукнавальня. Пры царкве была школа. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Гараўцы, Чырвоны, Шафраншчына.

ОБАЛЬ — вёска, цэнтр Обальскага сельсавета, на р. Абалянка, на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 210 двароў, 413 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак С. М. Дамбраво, 160 дзес. зямлі, паблізу ад яго былі фальварак (60 дзес.) і засценак (19 дзес.). У ходзе рэвалюцыйных падзей сяляне навакольных вёсак 4.12.1905 г. напалі на маёнтак з мэтай выгнаць памешчыка, а маёмасць забраць у сваё карыстанне. Працаваў вінакурны завод, які быў пабудаваны ў 1905 г. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Баган. У Вялікую Айчынную вайну загінулі 300 жыхароў сельсавета. Працуюць завод кармавых дабавак, пачатковая школа-сад, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка, комплексны прыёмны пункт бытавых паслуг, аддзяленне сувязі.

Помнік на брацкай магіле савецкага воіна і партызана.

ОЎСІШЧА — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 38 двароў, 72 жыхары. Фашысцкія акупанты спалілі 37 двароў, загубілі 11 жыхароў. Да верасня 1944 г. аднавіў работу калгас. На пачатку 1967 г. вёска ў саўгасе імя А. Ф. Данукалава. Ёсць малочнатаварная ферма, 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, магазін. Радзіма Героя Савецкага Саюза А. Дз. Мацюшава.

ПАГРАБЁНКА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на шашы Орша—Віцебск. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 12 жыхароў. На пачатку

XX ст. маёнтак Старая Пагрэбёнка, у Серакаратнянскай воласці, належала двараніну Кухарскаму, мела 1982 дзес. зямлі; Новая Пагрэбёнка належала двараніну Ф. Тураеву. Была яшчэ станцыя Пагрэбёнка, належала міністэрству шляхоў зносін, 2 дзес. зямлі. Помнікі архітэктуры: паштовая станцыя, пабудавана ў канцы 1840-х гг.

ПАДВОРЫЦА — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, каля шашы Сянно — Бешанковічы. На 1.1.2003 г. 87 двароў, 189 жыхароў. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета Віцебскай акругі, з 12.10.1925 г. у Машканскім сельсавеце, 20.8.1933 г. зноў цэнтр сельсавета Сенненскага раёна. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Сябрынка. Працуюць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, дзве фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы, базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, бібліятэка, клуб, магазін, аддзяленне сувязі, АТС.

ПАДГРАДДЗЕ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 10 жыхароў.

ПАЛЬЧЫКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце на дарозе Пальчыкі — Студзёнка. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 12 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены паселішчы Латышоўка, Лісічына, Соіна.

ПАПІНА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 15 жыхароў. У канцы XVII — пачатку XVIII ст. былі сёлы Папіна Слабада і Папіна Выселак. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Старое Круцькава.

ПАПІНКА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 11 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Какоўчынскай воласці, з 20.8.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. З 1954 г. ў Алексініцкім сельсавеце.

ПАПОЎКА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва, на аўтадарозе Сянно — Дварэц. На 1.1.2003 г. 54 двары, 147 жыхароў. Мае 1359 га сельгасугоддзяў. Малочна-мясны напрамак вытворчасці з развітым ільнаводствам. Машынны двор з майстэрняй, малочнатаварная ферма, ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы, ёсць фельчарска-акушэрскі пункт. Помнік на ўшанаванне памяці землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

ПАРНЕВА — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 23 жыхары. З 20.8.1924 г. ў Застадольскім сельсавеце Сенненскага раёна. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Буева, Абрэзкава, Калюціна. Ёсць малочнатаварная ферма.

ПАРТЫЗАНЫ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 13 жыхароў. Да 1964 г. мела назву Торбінка. Упамінаецца ў сувязі з падзеямі Айчыннай вайны 1812 г. на Беларусі. Ёсць ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ПАРЭЧЧА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 31 жыхар. На пачатку XX ст. вёска ва Ульянавіцкай воласці. Перад Вялікай Айчыннай вайной існаваў калгас імя. К. Я. Варашылава.

ПАЦКАВА — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 22 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары хут. Цярнюкі.

ПАРШНІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на шашы Сянно — Віцебск. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 39 жыхароў. Упамінаецца ў інвентары маёнтка Нямойта як сяло. На пачатку XX ст. фальварак Паршні належаў нашчадкам сапраўднага стацкага саветніка І. Сандрыгайлы. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Загацце. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана, працуе магазін.

ПАСАД — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 91 двор, 154 жыхары. Помнік на ўшанаванне памяці землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну на франтах і ў партызанскай барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ПАСТУШКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на воз. Серакаротня. На 1.1.2003 г. 45 двароў, 110 жыхароў. Працуе свінаферма.

ПАЎЛАВІЧЫ — вёска у Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Саро. На 1.1.2003 г. 2 двары, 1 жыхар. На пачатку XX ст. засценак Паўлавічы належаў мешчаніну К. Свістуну, 50 дзес. зямлі; фальварак мешчаніна Есьмана, 25 дзес. зямлі; 2 аднайменныя фальваркі, што належалі шляхціцам Ганіпроўскім і мелі 114 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Галашоўка, Курмялёва, Логвінава, Торбіна, Хабаціна, Ляды, Марозаўка. Радзіма В. З. Жыгунова (Жыгуна) (1900—1976 гг.), кавалера ордэна Чырвонага Сцяга.

ПАШКАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 22 двары, 52 жыхары.

ПЕРАКОПАВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Сосна. На 1.1.2003 г. 25 двароў, 48 жыхароў.

ПЕРШАМАЙСКАЯ — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 2 двары, 2 жыхары. Узнікла ў 30-я гады як сядзіба машынна-трактарнай станцыі "Першамайская".

ПЕСАЧАНКА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 34 двары, 69 жыха-

роў. На пачатку XX ст. побач быў аднайменны маёнтак, належаў двараніну Е. Янчанку. Ёсць малочнатаварная ферма, пачатковая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, аддзяленне сувязі.

ПІЛЬКАВІЧЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на р. Адроўка. На 1.1.2003 г. 10 двароў, 10 жыхароў. На пачатку XX ст. былі вёскі Пількавічы Вялікія, Пількавічы Малыя. Працавала народнае вучылішча. Да 1939 г. утварылася адна вёска Пількавічы. Сюды былі сселены жыхары вёсак Браніслававa і Паўлышкава. У кастрычніку 1943 г. карнікі спалілі 10 двароў, загубілі 2 жыхароў. Пасля вызвалення адноўлены калгас імя С. М. Кірава, працавала пачатковая школа. Ёсць малочнатаварная ферма.

ПЛАТОНЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 3 двары, 4 жыхары. У 1939 г. у вёску сселены жыхары Задарожжа.

ПЛЯЦЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 12 жыхароў.

ПОЖАНЬКІ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 58 двароў, 116 жыхароў. Упамінаецца ў XVI ст. як сяло маёнтка Сянно. У 1545 г. каралеўскі суд у Вільні разбіраў скаргу ўладальніка маёнтка Сянно кн. Дз. Відніцкага — Грыбоўскага з нагоды "наездаў" і рабункаў служкаў Аболецкага касцёла на землі маёнтка. У 1566 г. згадваецца пры апісанні межаў Лукомскага павета Полацкага ваяводства. 20.8.1924 г. у Гарывецкім сельсавеце Сенненскага раёна, у 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Абалонне, Пожанькі, Пожанькі (Гарывецкі сельсавет). У жніўні 1942 г. у час карнай экспедыцыі фашыстамі знішчана 9 двароў і 23 жыхары. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адбудавана, электрыфікавана і радыёфікавана. Спецыялізуецца на вытворчасці мяса і малака, развіта льнаводства. Мае 1680 га сельгасугоддзяў, 1217 га ворыва. Ёсць машынны двор з рамонтнай майстэрняй, малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні жывёлы, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, бібліятэка, клуб. Помнікі на ўшанаванне памяці 143 землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

ПОЖАНЬКІ — пасёлак у Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 20 двароў, 30 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак ва Ульянавіцкай воласці, уласнасць двараніна П. Багушэўскага.

ПОЛЫМЯ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 234 двары, 555 жыхароў. У XVI — пачатку XX ст. маёнтак Беліца, які вядомы з 1551 г. як спадчына жонкі Яна Юр'евіча Глябовіча Ганны. Пры падзеле спадчыны Беліца адышла да дачкі Ганны Соф'і Глябовіч, жонкі Юрыя Мікалаевіча Зяновіча. У складзе маёнтка было каля 80 сялянскіх службаў, вялікая воласць і мястэчка. На пачатку маёнтак уваходзіў у склад Аболецкага, затым, у 1566 г. — Аршанскага паветаў Віцебскага ваяводства. Пасля 1583 г. маёнткам валодаў Ян Юр'евіч Зяновіч, потым Мікалай Багуслаў, з канца 30-х гадоў XVII ст. Павел Ян Сапега. Ён заснаваў тут дамініканскі кляштар. У 1718 г. М. І. Сапега прадаў Беліцу за 6 тысяч талераў шляхціцу І. Навацкаму. У 1768 г. ад Міхаіла Навацкага перайшла да Анзельма Курча. З 1772 г. у Сенненскім павеце Магілёўскай губерні. Апошнімі ўладальнікамі Беліцы ў XIX — пачатку XX ст. былі памешчыкі Свяцкія. У другой палове XX ст. у Беліцы створаны сядзібны комплекс, які ўключаў мураваны сядзібны дом у стылі позняга класіцызму, пейзажны парк з сажалкай і гаспадарчыя пабудовы. Маёнтак стаў адметным цэнтрам мясцовай прамысловасці, працавалі бровар (паравы рухавік у 80 к.с.), 2 вадзяныя, 1 ветраны млыны. На пачатку XX ст. у маёнтку вялася інтэнсіўная гаспадарка, было 6088 дзес. зямлі, 8—9-польны севазварот, займаліся племянной жывёлагадоўляй.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі маёнтак нацыяналізаваны. На базе маёнтка быў створаны саўгас "Беліца" (пазней племсаўгас "Полымя"). З 20.8.1924 г. у Беліцкім сельсавеце Сенненскага раёна Віцебскай акругі, у 1939—1954 гг., цэнтр Беліцкага сельсавета. Працавала сельскагаспадарчая школа, дзейнічалі вінзавод, цагельны завод, маслазавод, паравы млын. У 1939 г. сюды сселены жыхары паселішчаў Філатава, Юркевічы. У Вялікую Айчынную вайну ў былым панскім доме размяшчаўся варожы гарнізон, які ў 1943 г. быў знішчаны партызанамі. Наделёка ад вёскі дзейнічаў партызанскі аэрадром. Пасля вайны вёска адбудавана.

Сельгаспрадпрыемства "Полымя" спецыялізуецца на вытворчасці малочна-мясной прадукцыі і насенняводстве збожжавых культур. Гаспадарка мае 4962 га сельгасугоддзяў; з іх 3825 га ворыва. Ёсць машынны двор з майстэрняй, 2 малочнатаварныя фермы, 2 фермы па вырошчванні і 3 фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы, спіртзавод, сярэдняя школа, дзіцячы сад, бібліятэка, аптэка, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання, сталоўка, аддзяленне сувязі, АТС.

ПОЎЗІКІ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў.

ПРЫВЕТАК — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Грыбіна—Партызаны. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 10 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Лейчанок і Шыпулёўшчына. Напярэдадні вайны тут было 70 двароў, 263 жыхары. У чэрвені 1944 г. фашысты знішчылі 79 двароў, загубілі 53 жыхароў. Ёсць ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Помнік на магіле ахвяр фашызму на ўсходняй ускраіне вёскі.

ПРЫХАБЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 24 жыхары. Вядома з XVI ст. як сяло ў Аршанскім павеце Віцебскага ваяводства. Упамінаецца ў запісах аб землях, раздадзеных каралём Жыгімонтам. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

ПУРПЛЕВА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на р. Абалянка, цэнтр сельгаскааператыва, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Някрашава. На 1.1.2003 г. 52 двары, 142 жыхары. На пачатку XX ст. фальварак, належаў памешчыку О. Машчынскаму, 320 дзес. зямлі. У 1933 г. існаваў калгас імя У. І. Леніна. Цяпер калгас мае 1823 га сельгасугоддзяў, 1304 га ворыва. Ёсць сад. Малочна-мясны напрамак вытворчасці з развітым ільнаводствам. У вёсцы машынны двор, малочнатаварная ферма, ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы, базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка, магазін, аддзяленне сувязі, АТС. Помнік на брацкай магіле 35 воінаў і партызан, якія загінулі ў 1943—1944 гг.

ПУСТЫНКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва. На 1.1.2003 г. 56 двароў, 131 жыхар. У інвентары 1665 г. згадваецца мястэчка Пустынкі ў складзе маёнтка Нямойта. Тут адбываліся значныя па тым часе кірмашы, на якія прывозілі свае тавары купцы з Віцебска, Магілёва, Шклова і іншых гарадоў і мястэчак. У 1673 г. упамінаецца праваслаўная царква св. Параскевы. На пачатку XVIII ст. згадваецца маёнтак Пустынкі ў сувязі з падзеямі, што адбываліся на Беларусі ў Паўночную вайну (1700—1721 гг.). Паводле загада віцебскага ваяводы К. А. Пацея маёнтак вызваляўся на 1712 г. ад пастою расійскага Пяцігорскага палка. Маёнтак належаў князю Сангушку. У 1780 г. ён пабудаваў тут Крыжаўзвіжанскую царкву. У 1880-я гг. сяло, цэнтр воласці, з 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета. 6.9.1963 г. цэнтр сельсавета перанесены ў в. Студзёнка 2.8.1966 г. перайменаваны ў Студзёнкаўскі сельсавет. У 1939 г. у вёску перасе-лены жыхары населеных пунктаў Ананьева, Аксёнаўшчына, Копцы, Носікава, Сахны, Ямачкі.

Сельгаскааператыў мае 5132 га сельгасугоддзяў, у тым ліку 1279 га ворыва. Спецыялізуецца на вытворчасці мяса, малака і вырошчванні льну. Ёсць малочнатаварная ферма, пачатковая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка. Помнік на брацкай магіле 51 воіна і партызана, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну ў абарончых баях 1941 г., а таксама пры вызваленні раёна ў чэрвені 1944 г. Сярод пахаваных Герой Савецкага Саюза М. А. Аніскін.

ПУШКАРЫ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 8 жыхароў.

РАБЦАВА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 318 жыхароў, у тым ліку 233 дзіцяці — выхаванцы дзіцячага дома-інтэрната. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Рабцова.

РАБЦЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце на дарозе Войлева—Рабцы. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 15 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары пас. ільнозавода. Ёсць малочнатаварная ферма.

РАЙ — вёска ў Расненскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Алексінічы—Пурплева. На 1.1.2003 г. 24 двары, 49 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Кузьмінка, Ляўкова. У лістападзе 1943 г. карнікі спалілі вёску. У 1944 г. аднавіў работу калгас "Калектыўная праца". Ёсць малочнатаварная ферма, 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

РАКАЎ ЗАСЦЕНАК — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце, на дарозе Сянно—Нямойта. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 28 жыхароў. На пачатку XX ст. хутар Засценак, належаў князю Е. В. Шылейкісу, 58 дзес. зямлі. У 1939 г. сюды сселены жыхары пасёлішчаў Чырвоны Араты, Ракі. У 1944 г. аднавіў работу калгас "Чырвоны Араты".

РАМАНАЎКА — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 40 жыхароў. У 1939 г. у яе сселены жыхары населеных пунктаў Дубрава, Заручэўе, Палядкі, Ціханаўка. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана, ёсць магазін.

РАМШЫНА — вёска ў Машканскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 21 двор, 51 жыхар. У XIX ст. маёнтак Насекін (Рамшына), быў вінакурны завод. На пачатку XX ст. у маёнтку 1295 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары населеных пунктаў Балоння, Вялікае Рамшына, Дубрава, Зарэшчына, Студзянец. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

РАСНА — вёска, цэнтр Расненскага сельсавета, знаходзіцца на паўднёвым усходзе ад Сянна. На 1.1.2003 г. 75 двароў, 166 жыхароў.

У 80-х гадах XIX ст. цэнтр воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. Сафійская праваслаўная царква, сельскі ўрачэбны ўчастак, народнае вучылішча (1862 г.). Паблізу быў аднайменны фальварак, уласнасць шляхціца Плавінскага, які меў 530 дзес. зямлі, прадпрыемства па вытворчасці цэглы. Фальварак адносіўся да Аболецкай рымска-каталіцкай парафіі. У 1939 г. у Расна пераселены жыхары населеных пунктаў Загаранькі, Лісіныя Норы. У Вялікую Айчынную вайну толькі з тэрыторыі тагачаснага сельсавета акупанты вывезлі ў Германію 165 жыхароў, загінула 320 землякоў, з іх 286 не вярнуліся з фронту. Мае 1626 га сельгасугоддзяў, 1246 га ворыва. У вёсцы малочнатаварная ферма, 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, машынны двор. Працуюць базавая школа, клуб, бібліятэка, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, аддзяленне сувязі, АТС.

Помнікі: абеліск на брацкай магіле 137 савецкіх воінаў і партызан, якія загінулі ў 1943—1944 гг. (1957 г.), курганны могільнік.

РАССВЕТ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 35 жыхароў. Да 1964 г. мела назву Чартоўшчына. Упамінаецца ў 1665 г. у інвентары маёнтка Нямойта як сяло Чартова. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

РАСХОДНА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 5 жыхароў. Паводле інвентара маёнтка Палонна, з 1665 г. сяло ў складзе гэтага маёнтка, у Віцебскім ваяводстве. На пачатку XX ст. вёска ва Ульянавіцкай воласці. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана.

РОДНАЕ СЯЛО — вёска ў Багушэўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Дзяругі). На 1.1.2003 г. 17 двароў, 34 жыхары.

РОЗМЫСЛАВА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце на дарозе Сянно—Какоўчына. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 34 жыхары. На пачатку XX ст. вёска у Расненскай воласці. У 1939 г. у вёску сселены жыхары паселішчаў Петраград, Размыслова, Стукалава. Ёсць малочнатаварная ферма.

РОШЧЫНА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце (да 1964 г. в. Звягі), на дарозе Рошчына—Ледневічы. На 1.1.2003 г. 20 двароў, 37 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Звягі і пасёлка Руколева.

РУБЕЖНІЦА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на аўтадарозе Паўловічы—Сянно.

РУДНІЦА — вёска ва Ульянаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 25 жыхароў. На пачатку верасня 1899 г. сяляне выступалі супраць памешчыка А. Багушэўскага, уладальніка маёнтка Ванькава. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Архіпаў, Вусава, Ільюшоў, Наталлін, Рудніца, Стафаніхін, Фёдараў, Ціханаў. Ёсць 2 фермы па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, магазін. Радзіма Героя Савецкага Саюза І. Г. Тамашэўскага і Героя Сацыялістычнай Працы А. Дз. Сарокінай.

РУЛЁЎШЧЫНА — вёска ў Беліцкім сельсавеце, цэнтр саўгаса імя Данукалава, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Полымя. На 1.1.2003 г. 103 двары, 282 жыхары. На пачатку XX ст. засценак ва Ульянавіцкай воласці, належаў двараніну А. Бялаброжэнцкаму, да 1914 г. дзейнічаў цагельны завод. З 20.8.1924 г. у Латыгальскім сельсавеце. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Дубкі, Дубняк, Пашчынкі, Пустаселле. З пачатку 1964 г. цэнтр саўгаса імя Данукалава. Саўгас мае 2598 га сельгасугоддзяў, з іх 1809 га ворыва. Працуюць пачатковая школа-сад, магазін, бібліятэка, сельскі клуб, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання: малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы. Помнік на ўшанаванне памяці 58 землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

РУДКОЎШЧЫНА — вёска ў Обальскім сельсавеце на дарозе Пустынкі—Раманаўка. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 17 жыхароў. У 1939 г. у яе сселены жыхары хутароў Казачы Ручай, Пятрова, Мікалаева, Навіны.

РЫБНАЕ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Худалеі) на воз. Серакаротня, на аўтамабільнай дарозе Багушэўск—Заветнае. На 1.1.2003 г. 62 двары, 167 жыхароў. Працуюць дзіцячы санаторый, Дом культуры, бібліятэка.

РЫНДЗЕВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 13 жыхароў. У 1939 г. у яе сселены жыхары населеных пунктаў Антаколле, Ніжняе Рындзева, Падсаддзе.

РЭЧКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на р. Зелянуха. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 27 жыхароў.

РЭЧКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце.

САВЕЦКАЯ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце (да 1964 г. в. Юдзенічы). На 1.1.2003 г. 5 двароў, 9 жыхароў. На пачатку XX ст. фальварак Юдзенічы ў Какоўчынскай воласці, належаў шляхціцу Ваньковічу, 1014 дзес. зямлі. Радзіма журналіста-публіцыста А. І. Стука.

САВІНІЧЫ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 28 двароў, 64 жыхары. У сакавіку 1943 г. акупанты знішчылі 37 двароў, загубілі 3 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма, магазін. Помнік: на могілках курган, вядомы з канца XIX ст.

САДОВАЯ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 10 жыхароў.

САМСОНЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 31 жыхар. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Дубініна.

САПЕП — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Белая Ліпа—Падворыцца. На 1.1.2003 г. 25 двароў, 46 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Арэхвіна. Ёсць малочнатаварная ферма.

СВАБОДНАЯ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 41 двор, 1258 жыхароў (з улікам школы-інтэрната).

СВЕЧЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 22 двары, 29 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма.

СЕРКУЦІ — вёска ў Расненскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 34 двары, 50 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары Мачулішчаў, Тупічына. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў вёсцы было 80 двароў, 375 жыхароў. У кастрычніку 1943 г. карнікі спалілі 75 двароў. У 1944 г. вёска адрадзілася, адноўлены калгас імя Ф. Энгельса. Ёсць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

СІМАНАЎКА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце (да 1964 г. в. Канстанцінава), на шашы Сянно—Чашнікі. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 13 жыхароў.

СІНЯГОРСКАЯ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце (да 1964 г. в. Трубаносы), цэнтр сельгаскааператыва, на дарозе Капцы—Новае Сяло. На 1.1.2003 г. 107 двароў, 294 жыхары. На пачатку XX ст. фальварак В. А. Расткоўскага, 256 дзес. зямлі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Зайкі, Заполле, Прудок, Чырвоны Бычок. У 1995 г. у калгасе было 2219 га сельгасугоддзяў, 1468 га ворыва. Спецыялізуецца на вытворчасці малака і мяса. Машынны двор з майстэрняй, малочнатаварная ферма, комплекс па вырошчванні і ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы; базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання, клуб, бібліятэка, магазін.

СКОГ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, цэнтр сельгаспрадпрыемства імя Гараўца. На 1.1.2003 г. 112 двароў, 282 жыхары. На пачатку XX ст. вёска ў Серакаратнянскай воласці, з 20.8.1924 г. у Багушэўскім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. Мяса-малочны напрамак вытворчасці, 3911 га сельгасугоддзяў, 3051 — ворыва, ёсць сад, малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, свінаферма, магазін. Помнік Герою Савецкага Саюза А. К. Гараўцу і землякам, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

СЛАБАДА — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 22 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Гаравыя. Ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы. За 3 км на поўнач ад вёскі, ва ўрочышчы Гірына, курганны могільнік.

СЛАБОДКА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Віцебск. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў.

СМАЛОЎКА — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 6 жыхароў.

СОІНА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце, на возеры Сосна. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 18 жыхароў. Ёсць малочнатаварная ферма.

СТАНЬКІ — вёска ў Обальскім савеце, на аўтамабільнай дарозе Канстантова—Машканы. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 39 жыхароў. Ёсць ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, магазін.

СТАНЮКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 20 двароў, 33 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары паселішчаў Станькава, Старынка. У жніўні 1941 г. карнікі спалілі 20 двароў, загінулі 22 жыхары. У снежні 1944 г. аднавіў работу калгас імя С. М. Будзённага. З пачатку 1967 г. вёска ў саўгасе імя Данукалава. Ёсць ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы.

СТАРАЯ БЕЛІЦА — вёска, цэнтр Беліцкага сельсавета, знаходзіцца на поўдзень ад Сянна. На 1.1.2003 г. 109 двароў, 230 жыхароў. Упамінаецца ў 1566 г., у апісанні межаў Віцебскага ваяводства, як сяло ў Аршанскім павеце. Пад час падзей вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654—1667 гг. упамінаецца воласць Беліцкая, дзе атрад маскоўскіх стральцоў Васіля Пушачнікава вёў баі з атрадамі шляхты на чале з Янкам Юндзілам (1658). У 1669 г. пабудаваны дамініканскі касцёл і пры ім кляштар. У XVII ст. існавала і праваслаўная царква, якая пад канец XVII ст. ператворана ва ўніяцкую. У 1832 г. кляштар пры Беліцкім дамініканскім касцёле зачынены. У 1871 г. створана народнае вучылішча. З 15.2.1923 г. у Бачэйкаўскім павеце, з 20.6.1924 г. у Віцебскім павеце, з 20.8.1924 г. у Беліцкім сельсавеце Сенненскага раёна. У Вялікую Айчынную вайну загінулі 450 жыхароў сельсавета, 350 з іх не вярнуліся з фронту. Ёсць сярэдняя школа, участковая

бальніца, магазін, бібліятэка, клуб. Помнік на брацкай магіле 39 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Побач з вёскай выяўлена гарадзішча. У цэнтры вёскі сядзібны комплекс 2-й паловы XIX ст., месца працы Янкі Купалы (1903—1904).

СТРЫГІ — вёска ў Обальскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Канстантова—Машканы. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 27 жыхароў. Сяляне ў лістападзе 1905 г. удзельнічалі ў хваляваннях у суседнім маёнтку Шыркаўка памешчыка Валчанскага. Ёсць ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

СТУДЗЁНКА — вёска, цэнтр Студзёнкаўскага сельсавета і сельгаскааператыва, на аўтадарозе Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 44 двары, 166 жыхароў. У 1939 г. у яе сселены жыхары хутара Жардукова. Працаваў калгас "Парыжская камуна". У Вялікую Айчынную вайну загінула 280 ураджэнцаў сельсавета, з іх 183 не вярнуліся з фронту. Мае малочна-мясны напрамак вытворчасці, займаецца льнаводствам, 1531 га сельгасугоддзяў, 1045 га ворыва. Ёсць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні і адкорму буйной рагатай жывёлы, сярэдняя школа, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка. Помнік на ўшанаванне памяці Героя Савецкага Саюза М. А. Аніскіна, які загінуў 25.6.1944 г. пры разгроме калоны нямецка-фашысцкіх войск каля в. Студзёнка. Недалёка, на паўночны ўсход ад вёскі, знаходзіцца курганны могільнік.

СТУДЗЯНЕЦ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 3 двары, 4 жыхары.

СТЭЦАВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 45 жыхароў. На пачатку XX ст. побач быў фальварак Стэцава, належаў двараніну Гаеўскаму, 75 дзес. зямлі. На пачатак 1967 г. у калгасе "Ясная зара". Радзіма дзяржаўнага і партыйнага дзеяча БССР І. А. Шыбекі.

СУКРЭМНА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 61 жыхар. У вёску ў 1939 г. сселены жыхары Масцішчаў, Сасноўкі. Ёсць малочнатаварная ферма, 2 фермы па вырошчванні і ферма па адкорму буйной рагатай жывёлы. Помнікі: 3 курганы, выяўлены ў канцы XIX ст. Е. Р. Раманавым. Радзіма журналіста і краязнаўцы У. Р. Скапы.

СЫЧЫКІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 27 двароў, 48 жыхароў. З 20.8.1924 г. у Падворыцкім сельсавеце. Ёсць магазін.

СЫЧЭВА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Сянно—Някрашава. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 16 жыхароў.

СЯКІРЫНА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 3 двары, 3 жыхары. На пачатку XX ст. побач былі аднайменныя прыватныя сядзібы Б. Плавінскага і А. Мітэ. У 1939 г. сюды сселены жыхары хутароў Сякірына і Красноўшчына.

СЯРГЕЙКІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на дарозе Вялікі Азярэцк—Уздорнікі. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 22 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары хутароў Лазовічы, Ліпкі, Яноўшчына. Ёсць малочнатаварная ферма.

ТУРАВА — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Запруддзе—Сянно. На 1.1.2003 г. 50 двароў, 95 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак, належаў двараніну З. Клачкоўскаму. Ёсць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ТУР'ЕВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 23 двары, 43 жыхары. На пачатку XX ст. у Какоўчынскай воласці, з 20.8.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раёна, з 8.7.1931 г. у Сенненскім раёне. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутароў Брунькі, Дзярожычына, Тур'ева, Узгор'е, Юзэфполле, Анеліна. Фермы: па адкорму буйной рагатай жывёлы і малочнатаварная.

ТУХІНКА — вёска ў Багданаўскім сельсавеце, на возеры Тухінскае. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 43 жыхары. У 1536 г. пад час вайны Маскоўскай дзяржавы з ВКЛ (1534—1537) войскі князя Барыса Гарбатага захапілі Сянно і наваколле. На пачатку XX ст. побач была сядзіба Тухінка, належала двараніну М. В. Бржастоўскаму. У 1933 г. працаваў калгас "Тухінка".

ТЫЛЬЦЫ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 5 жыхароў. У 1967 г. электрыфікавана.

УГЛЫ — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 9 жыхароў. 29.11.1905 г. жыхары вёскі ўдзельнічалі ў рэвалюцыйнай акцыі супраць памешчыка Абядзерскага, уладальніка маёнтка Канстантова. У 1939 г. сюды сселены жыхары в. Углы-1.

УДАРНАЯ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце (да 1964 г. в. Карнілавічы). На 1.1.2003 г. 8 двароў, 11 жыхароў.

УЗДОРНІКІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце. На 1.1.2000 г. 4 двары, 6 жыхароў. 7.9.1899 г. сяляне прынялі ўдзел у выступленнях супраць уладальніка маёнтка Ванькава Альгерда Багушэўскага. У тэлеграме міністру ўнутраных спраў гаварылася, што сяляне паляць лес, спустошылі поле і луг, свіран, самавольна засеялі палеткі. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Садкі.

УЛЬЯНАВІЧЫ — вёска, цэнтр Ульянавіцкага сельсавета і сельгаскааператыва. Знаходзіцца на захадзе ад Сянна, на шашы Сянно—Чашнікі. На 1.1.2003 г. 154 двары, 400 жыхароў. Вядома з 1545 г. як мястэчка ў складзе маёнтка Беліца. З канца XVI ст. у Аршанскім павеце. Паводле інвентара 1685 г. фальварак у складзе маёнтка Беліца, уласнасць М. І. Сапегі. У вайну Расіі з Рэччу Паспалітай 1654—1667 гг. тут базіраваўся атрад шляхты, што дзейнічаў у тыле рускіх войскаў. Разгромлены атрадам маскоўскіх стральцоў пад камандай Васіля Пушачнікава (1658). З 1772 г. у Сенненскім павеце Магілёўскай губерні, з 1796 г. у Беларускай, з 1892 г. зноў у Магілёўскай губерняў, цэнтр воласці. У 1880-я гг. валасное праўленне, праваслаўная царква, школа.

17.9.1918 г. у час сходу членаў камітэтаў вясковай беднаты ворагі Савецкай улады ўзарвалі бомбу пад будынкам валвыканкома, былі параненыя 9 чалавек. З 15.2.1923 г. у Бачэйкаўскім павеце. З 20.8.1924 г. цэнтр сельсавета Сенненскага раёна. У Вялікую Айчынную вайну загінулі 330 жыхароў сельсавета, з іх 249 не вярнуліся з фронту.

Кааператыў спецыялізуецца на вытворчасці малочна-мясной прадукцыі, развіта льнаводства. Мае 2284 га сельгасугоддзяў, 1599 га ворыва. Ёсць рамонтная майстэрня, машынны двор, малочнатаварная ферма, 2 фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы, участковая бальніца, аддзяленне сувязі, АТС, сярэдняя школа, магазін, Дом культуры, бібліятэка. Помнік на брацкай магіле 57 савецкіх воінаў і партызан. Каля ўсходняй ускраіны вёскі — курганны могільнік. Радзіма Героя Савецкага Саюза С. А. Каваленкі.

УТРЫЛАВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 11 жыхароў. На пачатку XX ст. маёнтак належаў памешчыку Е. М. Каралько. У 1933 г. тут існаваў калгас "Утрылава", быў вадзяны млын (дарэвалюцыйны), кузня. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Касцёлава. Помнік на брацкай магіле 52 воінаў і партызан, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. Абеліск на ўшанаванне памяці Героя Савецкага Саюза К. С. Заслонава і яго баявых таварышаў.

ФІЛЁВА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, на р. Серакаротня. На 1.1.2003 г. 19 двароў, 30 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары хут. Бурдзялі.

ФУРМАНЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 7 двароў, 11 жыхароў.

ХАМЁНКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце на шашы Сянно—Багушэўск. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 10 жыхароў. Упамінаецца ў 1665 г. у інвентары маёнтка Нямойта як сяло. У 1939 г. сюды сселены жыхары з хутароў Алькоўка і Семяніца. Пасля Вялікай Айчыннай вайны вёска адбудавана. Радзіма вучонага Д. Дз. Буцынава.

ХАРЭЎШЧЫНА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 29 жыхароў.

ХОДАРАЎКА — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 22 двары, 30 жыхароў. Працуюць ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы, малочнатаварная ферма.

ХОДАСЫ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 10 жыхароў. У 1939 г. сюды былі сселены жыхары в. Юркава.

ХОДЦЫ — вёска, цэнтр Ходцаўскага сельсавета. Знаходзіцца на паўночны ўсход ад Сянна, на беразе аднайменнага возера, на шашы Сянно—Віцебск. На 1.1.2003 г. 168 двароў, 397 жыхароў. Вядома з паловы XVI ст. у Віцебскім павеце Віцебскага ваяводства ВКЛ. У 1880-я гг. сяло ў Латыгальскай воласці, праваслаўная Пакроўская царква, вінакурны завод, паравы млын, народнае вучылішча (1869). На пачатку XX ст. у маёнтку Ходцы, які належаў Рэнтэльну. Тут вялася інтэнсіўная гаспадарка са шматпольным севазваротам, меўся паравы млын з крупарушкай, крухмальны завод (1906), лесапільня. У 1900—1913 гг. у маёнтку дзейнічала суконная фабрыка, у 1913 г. было 115 рабочых, выраблена прадукцыі на 100 тыс. рублёў. У Вялікую Айчынную вайну загінула 600 жыхароў сельсавета, з іх 386 не вярнуліся з фронту.

Працуюць машынны двор з майстэрняй, сярэдняя школа, урачэбная амбулаторыя, дзіцячая музычная школа, дзіцячы садок, 2 магазіны, аптэка, Дом культуры, бібліятэка, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання. Помнік на брацкай магіле — 56 воінаў і партызан. На заходняй ускраіне сучасных могілак курганны могільнік.

ХАМІНІЧЫ — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 4 двары, 5 жыхароў. Паводле інвентара за 1665 г. уваходзіла ў маёнтак Палонна. На пачатку XX ст. ў Расненскай воласці. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Ёсць ферма буйной рагатай жывёлы.

ЦЕЛЯШОЎШЧЫНА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 14 жыхароў.

ЦЕПЛЯКІ — вёска ў Обальскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў. Упамінаецца ў 1591 г. пры падзеле маёнткаў І. І. Сапегі паміж яго сынамі, як вёска Цеплакі, якая адышла ва ўласнасць Рыгора Сапегі. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны было 30 двароў, 64 жыхары. У жніўні 1943 г. карнікі спалілі 25 двароў, забілі 16 жыхароў. Пасля вайны аднавіў работу калгас "Чырвоная Зорка".

ЦІМІРАЗЕВА — вёска ў Нямойтаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 7 двароў, 8 жыхароў. На паўночнай ускраіне вёскі, часткова на агародах, полі і лузе знаходзіцца курганны могільнік. Мясцовая назва Французскія магілы.

ЦЫГАНКІ — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце, на возеры Бярозаўскае. На 1.1.2003 г. 40 двароў, 95 жыхароў. Працуе пачатковая школа.

ЦЫПКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце на р. Пясочанка. На 1.1.2003 г. 278 двароў, 758 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Серакаратнянскай воласці Аршанскага павета Магілёўскай губерні, з 20.8.1924 г. у Багушэўскім сельсавеце Багушэўскага раёна Аршанскай акругі. У 1939 г. сюды сселены жыхары вёсак Пецькі, Цыпкаўскі Млын. Працуюць магазін, комплексны прыёмны пункт бытавога абслугоўвання, бібліятэка.

ЦЯСІШЧА — вёска ў Расненскім сельсавеце, на шашы Сянно—Някрашава. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 21 жыхар.

ЦЯСЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 68 двароў, 160 жыхароў.

ЧАРАЎКІ — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 13 жыхароў.

ЧУДНЯ — вёска ў Обальскім сельсавеце, на р. Чудзінка. На 1.1.2003 г. 23 двары, 36 жыхароў. Вядома з 2-й палавіны XVI ст. як сяло ў Віцебскім ваяводстве ВКЛ. Пасля Вялікай Айчыннай вайны адбудавана. Ёсць малочнатаварная ферма, магазін.

ЧУЦЬКІ — вёска ў Расненскім сельсавеце, на нашы Сянно—Орша. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 33 жыхары. Ёсць малочнатаварная ферма.

ЧЫРВОНАЕ СЯЛО — вёска ў Беліцкім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 20 двароў, 39 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Расненскай воласці, 20.8.1924 г. у Расненскім сельсавеце Сенненскага раёна. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хут. Зыбалаўка. Працуе малочнатаварная ферма.

ЧЫРВОНАЯ ЛУКА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 14 двароў, 25 жыхароў. На пачатку XX ст. фальварак, уласнасць дваранкі З. Клачкоўскай. Да 1941 г. працаваў ветраны млын. Курганны могільнік (мясцовая назва "Французскія магілы") вядомы з 1873 г.

ЧЫРВОНЫ ПРАМЕНЬ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 3 двары, 5 жыхароў.

ШАЛУХІ — вёска ва Ульянавіцкім сельсавеце, на шашы Сянно—Полымя. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 36 жыхароў.

ШЫЦЯНІ — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 24 двары, 35 жыхароў.

ШАШАЛЫ — вёска ў Багданаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 9 двароў, 12 жыхароў.

ШУПЛЯКІ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 6 двароў, 6 жыхароў. У 1939 г. у вёску сселены жыхары в. Пікава.

ШЧЫТОЎКА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 19 жыхароў.

ШЧЫТНІКІ — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 8 двароў, 12 жыхароў.

ШЫЛЫ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 15 двароў, 23 жыхары.

ШЫНКАВА — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, цэнтр сельгаскааператыва, на правым беразе р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 31 двор, 82 жыхары. Фермы малочнатаварная, 2 па дарошчванні, 1 па адкорму буйной рагатай жывёлы, базавая школа, фельчарска-акушэрскі пункт, сельскі клуб, аддзяленне сувязі. Побач з вёскай курганны могільнік.

ШЫПЫ — вёска ў Алексініцкім сельсавеце, на р. Абалянка. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 13 жыхароў. На пачатку XX ст. побач быў фальварак, які належаў дваранцы Э. Шыдлоўскай. Да пачатку XX ст. намаганнямі прадвадзіцеля павятовага дваранства ў вёсцы было адчынена і працавала народнае вучылішча. У 1939 г. у вёску сселены жыхары хутара Кубічына. Пасля вайны адбудавана. Ёсць малочнатаварная ферма.

ШЫРКАЎШЧЫНА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на р. Адроўка, на дарозе Какоўчына—Шыркаўшчына. На 1.1.2003 г. 1 двор, 2 жыхары.

ШЫРКІ — вёска ў Багушэўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 24 жыхары. У 1939 г. сюды сселены жыхары вёсак Ланды, Ліпка. Працуе малочнатаварная ферма. Радзіма Героя Савецкага Саюза, Героя Сацыялістычнай Працы П. М. Машэрава.

ШЭМЕТАЎКА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 28 жыхароў. У 1939 г. сюды сселены жыхары населеных пунктаў Бураўцы, Лісы.

ЯКУБОВА — вёска ў Ходцаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 5 двароў, 6 жыхароў.

ЯНОВА — вёска ў Какоўчынскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Багушэўск—Какоўчына. На 1.1.2003 г. 320 двароў, 720 жыхароў. На пачатку XX ст. вёска ў Расненскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. З 1835 г. паблізу вёскі дзейнічала прадпрыемства па вырабу шкла, у 1906 г. працавала сыраварня. Побач быў аднайменны маёнтак памешчыка Сульшынскага, у якім 4.12.1905 г. адбываліся сялянскія хваляванні. З 15.2.1923 г. у Вялікасельскай воласці Аршанскага павета, з 20.9.1924 г. у Сідорніцкім сельсавеце Багушэўскага раёна. У 1939 г. у Будскім сельсавеце. Сюды сселены жыхары хутароў Нярэйша, Янова, пасёлка Янова. Пасля вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў аднавіў работу калгас "Пяцігодка ў чатыры гады", працавала пачатковая школа. Пазней тут быў створаны апорны пункт Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута спіртавой прамысловасці (з кастрычніка 1956 г. — доследная гаспадарка). З 1960 г. цэнтр саўгаса "Янова". Працуюць спіртзавод, 2 фермы па адкорму буйной рагатай жывёлы, участковая бальніца, аптэка, сярэдняя школа, дзіцячы сад, Дом культуры, бібліятэка, комплексны прыёмны пункт камбіната бытавога абслугоўвання, аддзяленне сувязі, АТС. Помнік на брацкай магіле 39 савецкіх воінаў і партызан, што загінулі ў 1943—1944 гг.

ЯНОЎШЧЫНА — вёска ў Багушэўскім сельсавеце, каля р. Пясочанка. На 1.1.2003 г. 11 двароў, 17 жыхароў.

ЯРОШКІ — вёска ў Обальскім сельсавеце, на аўтамабільнай дарозе Канстантова—Машканы. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 26 жыхароў. Працуюць малочнатаварная ферма, ферма па вырошчванні буйной рагатай жывёлы.

ЯХІМОЎШЧЫНА — вёска ў Студзёнкаўскім сельсавеце. На 1.1.2003 г. 13 двароў, 12 жыхароў.

В. М. Удальцоў.

Асноўныя скарачэнні, прынятыя ў кнізе

абр — артылерыйская брыгада
абс (обс) — асобны батальён сувязі
авд — авіяцыйная дывізія
авіяц. — авіяцыйны
авп — авіяцыйны полк
ад — артылерыйская дывізія
аддз. (отд.) — аддзяленне
азсп — асобны запасны стралковы полк
аінжб — армейскі інжынерны батальён
амарсбр (оморсбр) — асобная марская стралковая брыгада
амедсб (омедсб) — асобны медыка-санітарны батальён
амцб — асобны матацыклетны батальён
амцп — асобны матацыклетны полк
ап — артылерыйскі полк
апс (опс) — асобны полк сувязі
арад — асобная разведвальная дывізія
арб — асобны разведвальны батальён
арс (орс) — асобная рота сувязі
арт. — артылерыйскі
асапб (осапб) — асобны сапёрны батальён
асоб. (отд.) — асобны (отдельный)
асбр (осбр) — асобная сапёрная брыгада
атбр — асобная танкавая брыгада
аўтб (автб) — аўтамабільны батальён
аўтбр (автбр) — аўтамабільная брыгада
аўтп (автп) — аўтамабільны полк
баа (бао) — батальён аэрадромнага абслугоўвання
бад — бамбардзіровачная авіяцыйная дывізія
бап — бамбардзіровачны авіяцыйны полк
бат. — батальён
бр. — брыгада
в. (д) — вёска
ваяв. (воев.) — ваяводства
ВМП — вышэйшая мера пакарання
вобл. (обл.) — вобласць
воп. (оп.) — вопіс
г. — год, горад.
габр — гаўбічная артылерыйская брыгада
гап — гаўбічны артылерыйскі полк
гв. — гвардыі, гвардзейскі
гл. (см.) — глядзі (смотри)
г.п. — гарадскі пасёлак
дбап — далёкабамбардзіровачны авіяцыйны полк
ДнВФл — Дняпроўская ваенная флатылія
драп — далёкаразведвальны авіяцыйны полк
дыв. (див). — дывізія
зенад — зенітная артылерыйская дывізія
зенадн — зенітны артылерыйскі дывізіён
зенап — зенітны артылерыйскі полк
знішч. (истреб.) — знішчальны (истребительный)
зптабр (иптабр) — знішчальная процітанкавая артылерыйская брыгада
зптадн — знішчальны процітанкавы артылерыйскі дывізіён
зптап (иптап) — знішчальны процітанкавы артылерыйскі полк
зсп — запасны стралковы полк
інж. (инж.) — інжынерны
інш. — іншых
ісапб — інжынерна-сапёрны батальён
ісапбр — інжынерна-сапёрная брыгада
кав. — кавалерыйскі
кам. аддз. (ком. отд.) — камандзір аддзялення
кап. — капітан
кап — карпусны артылерыйскі полк
кд — кавалерыйская дывізія
кк — кавалерыйскі корпус

кп — кавалерыйскі полк
л. — ліст
лейт. — лейтэнант
лкп — лёгкі кавалерыйскі полк
м. — мястэчка
мал. (мл.) — малодшы
мбр — механізаваная брыгада
медсб — медыка-санітарны батальён
мінп — мінамётны полк
мінбр — мінамётная брыгада
міндн — мінамётны дывізіён
мк — матарызаваны корпус
мп — матарызаваны полк
мсбр — мотастралковая брыгада
мсп — мотастралковы полк
мтад — міна-тарпедная авіяцыйная дывізія
мтап — міна-тарпедны авіяцыйны полк
мцп — матацыклетны полк
н. (р.) — нарадзіўся
н. п. — населены пункт
падпалк. (подполк.) — падпалкоўнік
палк. (полк.) — палкоўнік
памбр — пантонна-маставая брыгада
памп — пантонна-маставы полк
пас. (пос.) — пасёлак
пдд (вдд) — паветрана-дэсантная дывізія
пдсп (вдсп) — паветрана-дэсантны стралковы полк
п/п — палявая пошта
ппл — папраўча-працоўны лагер
рад. (ряд.) — радавы
развед. — разведвальны
р-н — раён
рап — разведвальны авіяцыйны полк
ру — разведвальны ўзвод
с. — сяло
с. — старонка
с/с — сельсавет
сан. — санітарны
сап. — самаходны артылерыйскі полк
сбр — стралковая брыгада
сд — стралковая дывізія
ск — стралковы корпус
сп — стралковы полк
спр. — справа
ст. — старшы, станцыя, станіца, стагоддзе (стагоддзі)
старш. — старшына
стралк. — стралковы
сярж. (серж.) — сяржант
т. — том
танк. — танкавы
тб — танкавы батальён
тбр — танкавая брыгада
тд — танкавая дывізія
тк — танкавы корпус
тп — танкавы полк
тыс. — тысяча
ф. — фонд
хут. — хутар
цсап (тсап) — цяжкі самаходны полк
цтп (ттп) — цяжкі танкавы полк
штурм. — штурмавы
шад — штурмавая авіяцыйная дывізія
шап — штурмавы авіяцыйны полк
яфр. (ефр.) — яфрэйтар

ЗМЕСТ

Да чытача 17
Сенненскі раён 18
Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел 19
Населеныя пункты раёна, якія зараз не існуюць 19
Прырода Сенненшчыны 21

АД ЧАСОЎ ПЕРШАБЫТНЫХ—1917

Зямля нашых продкаў 27
Сляды сівой даўніны 27
Помнікі археалогіі 34
У складзе Полацкага княства 36
У складзе Вялікага княства Літоўскага 37
У складзе Рэчы Паспалітай 39
У складзе Расійскай імперыі (да 1861 г.) 42
Дакументы сведчаць 45
У парэформенны час 49
Дакументы сведчаць 57
Сялянскі рух на Сенненшчыне 59
Дакументы сведчаць 60
Выбары ў Думу 63
ЯНЫ НАРАДЗІЛІСЯ НА СЕННЕНШЧЫНЕ 64
Патрыёт і краязнавец 64
Беларускі скульптар 66
Вызначаўся паэтычным талентам 66
Сацыёлаг, правазнаўца, грамадскі дзеяч 67
ЗВЯЗАНЫ ЛЁСАМ 68
Акадэмік В. М. Севяргін у Сянне 70
Зямны і апошні прытулак паэта 70
Этнограф, фальклярыст, археолаг 71
Яны былі на Сенненшчыне 72

1917—1941

НА КРУТЫМ ПАВАРОЦЕ ГІСТОРЫІ

Шляхам барацьбы і выпрабаванняў 73
Удзельнікі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны 81
Матрос з "Аўроры" 84
Хадок да Леніна 84
На франтах грамадзянскай 85
Леваэсэраўскі мяцеж у Сянне 86
За народную справу 87
Селянін, марак, рабочы 88
Здзейсненае жаданне 88
Выказвалі волю народа 89
Камбеды на вёсцы 91
Першыя суботнікі 92
Сустрэча з М. І. Калініным 93
Прыфрантавы рэўком 93
Дакументы сведчаць 94
Камсамольцы дваццатых 94
Камунары з Баравікоў 95
Дакументы сведчаць 97
Пайшлі паязды 102
Першая канферэнцыя жанчын-калгасніц 103
Іскры "Факела" 104
Аб чым пісала раённая газета "Камунар" 105
Вернутыя імёны 106
Ваяваў на Халхін-Голе 124
Ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі ў час баявых дзеянняў на возеры Хасан, на р. Халхін-Гол, а таксама пры вызваленні Заходняй Беларусі 125
Ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі на савецка-фінляндскай вайне 1939—1940 гг. 125

Змест

1941—1945

ІШЛА ВАЙНА НАРОДНАЯ

153-я стралковая дывізія ў баях на Сенненшчыне . . . 137
Імя яго невядома . . . 138
Мой першы бой — ён цяжкі самы . . . 138
Да апошняга снарада . . . 140
У баях за Сянно . . . 141
Лячылі і ратавалі . . . 141
За родную зямлю . . . 142
Дакументы сведчаць . . . 144
Акупацыя: рэжым гвалту і здзекаў . . . 149
Дакументы сведчаць . . . 153
Трагедыя вёскі Прыветак . . . 155
Лічбы на сэрцы . . . 156
Вёскі Сенненшчыны, знішчаныя фашысцкімі захопнікамі . . . 157
Абагульненыя звесткі аб ахвярах фашызму па Багушэўскаму раёну . . . 159
Акт раённай камісіі аб выяўленні і расследаванні злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў на тэрыторыі былога Багушэўскага раёна . . . 160
Дакументы абвінавачваюць . . . 161
Падпольны і партызанскі рух . . . 162
Палала зямля Багушэўская . . . 166
Райком партыі аднавіў сваю работу ў падполлі . . . 170
Напярэдадні жаркіх баёў . . . 175
Камсамольскае падполле . . . 177
Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на Сенненшчыне . . . 179
Спачатку нас было 14, потым стала амаль 2000 . . . 226
Апошні бой . . . 231
Лёнька-карачаевец . . . 233
Свая зямля давала сілу . . . 234
Назвалі гармату "Марфутай" . . . 240
І лячылі, і ваявалі... . . . 240
Партызаніла ўся сям'я . . . 241
Баявая вахта разведчыкаў-лявонаўцаў . . . 242
Камандзір атрада . . . 244
Разгром гарнізона ў Лукомлі . . . 245
Мы — падрыўнікі . . . 246
Камбрыг Васіль Комлеў . . . 247
"Паміраю, але не здаюся!" . . . 248
Радыстка Тамара . . . 249
Слова, якое чакалі . . . 249
Не заўсёды спадарожнічала нам удача . . . 254
Самалёты вярнуліся на базу са спазненнем на суткі . . . 255
Шпіталь на вадзе . . . 256
Партызанскі ансамбль . . . 258
Партызанскія танкі . . . 259
16-я партызанская брыгада на Сенненшчыне . . . 260
Дакументы сведчаць . . . 264
Вызваленне . . . 282
Баі за Багушэўск . . . 287
Палкоўнік Аляксандр Данілавіч Чарняхоўскі . . . 289
Лёс камандзіра . . . 289
Дакументы сведчаць . . . 290
Героі-вызваліцелі . . . 292
Яны нарадзіліся на Сенненшчыне . . . 294
Прамой наводкай . . . 301
Лісты з фронту . . . 302
Устаноўленыя імёны . . . 303
Клуб "Памяць" . . . 303
Дакументы сведчаць . . . 304
Толькі два эпізоды . . . 305
Удзельнікі парада Перамогі . . . 306
Яны прайшлі дарогамі вайны . . . 306

Змест

АХВЯРЫ ВАЙНЫ 327
Воіны Чырвонай Арміі і партызаны — ураджэнцы іншых мясцін, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны пры абароне і вызваленні Сенненскага раёна і пахаваны на яго тэрыторыі 327
Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у гады Вялікай Айчыннай вайны 349
Партызаны, падпольшчыкі, асобы, якія садзейнічалі партызанскаму руху і падполлю, члены іх сем'яў і мірныя жыхары — ахвяры фашысцкага тэрору 465
Мірныя жыхары яўрэйскай нацыянальнасці — ураджэнцы Сенненшчыны, расстраляныя фашыстамі 30 і 31 снежня 1941 г. і пахаваныя каля вёскі Казлоўка 502

1945 — ДА НАШЫХ ДЗЁН

Гады аднаўлення і стварэння 505
Дакументы сведчаць 512
Раённая газета паведамляла 513
Цуран — прозвішча слаўнае 517
Ганаровы чыгуначнік 518
Праз гады і войны 518
Ад бровара — да сучаснага прадпрыемства 520
Багушэўская мэбля 521
Старэйшая школа раёна 521
Мацярынскае сэрца 522
ВЫЗНАЧЫЛІСЯ ПРАЦАЙ 524
Героі Сацыялістычнай Працы 524
Атрымалі высокія ўрадавыя ўзнагароды 525
Заслужаныя работнікі Рэспублікі Беларусь 531
ЯНЫ НАРАДЗІЛІСЯ НА СЕННЕНШЧЫНЕ 537
Вайскоўцы 537
Вучоныя 538
Партыйныя і дзяржаўныя дзеячы 542
Ганарымся сваім земляком 545
Творцы 546
ЗВЯЗАНЫ ЛЁСАМ 553
Яны ўзначальвалі раён 555
Старшыні Сенненскага райвыканкома 555
Першыя сакратары Сенненскага райкома партыі 555
Старшыні Багушэўскага райвыканкома 556
Першыя сакратары Багушэўскага райкома партыі 556
ЯНЫ БЫЛІ НА СЕННЕНШЧЫНЕ 557
Верныя воінскаму абавязку 557
Ваеннаслужачыя — ураджэнцы Сенненскага раёна, якія загінулі ў час праходжання службы ў Савецкай Арміі ў пасляваенны перыяд 558
Яны выконвалі інтэрнацыянальны абавязак 558
Ніколі не згладзіцца ў памяці 560
Загінулі ў Афганістане 561
ФІЗКУЛЬТУРНЫ І СПАРТЫЎНЫ РУХ 562
Асілак з Сенненшчыны 565
"Шчаслівы талісман" беларускай каманды 565
Раённая газета паведамляла 566
Сенненшчына сёння 569
З МАТЭРЫЯЛЬНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ 571
Народныя традыцыі і звычаі 571
Ярыла — Юрай 574
Пра што расказваюць узоры 575
Сенненскі строй 576
Народныя мастацкія калектывы Сенненшчыны 576
Душа Багушэўскага народнага 578
Квартэт Кавалёвых 579
Захапленне музыкай 579
Музеі раёна 580
Нястомны краязнаўца 583
З ГІСТОРЫІ НАСЕЛЕНЫХ ПУНКТАЎ 584
АСНОЎНЫЯ СКАРАЧЭННІ, ПРЫНЯТЫЯ Ў КНІЗЕ 610

У зборы і падрыхтоўцы матэрыялаў для кнігі "Памяць. Сенненскі раён" прымалі ўдзел:

Дактары гістарычных навук В. К. БАНДАРЧЫК, А. І. ЗАЛЕСКІ, С. С. ЛУКАШОЎ, Э. М. САВІЦКІ, А. М. САМСОНАЎ, кандыдаты гістарычных навук Ул. Д. БУДЗЬКО, Б. Д. ДАЎГАТОВІЧ, Э. А. КАРНІЛОВІЧ, В. Р. ФЕДАРАСАВА, доктар фізіка-матэматычных навук В. П. ГРЫБКОЎСКІ, доктар мастацтвазнаўства Л. Н. ДРОБАЎ, доктар філасофскіх навук М. М. ТАРАТКЕВІЧ, навукоўцы І. М. КАРАНЕЎСКАЯ, В. М. УДАЛЬЦОЎ, журналісты М. М. АСТАПЧЫК, М. БАЗАРЭВІЧ, М. В. БЯЛОЎ, В. ВЕРАС, П. І. ЕРМАШКЕВІЧ, М. А. КРЫЖАНОЎСКІ, Л. С. КРЫШТОПЕНКА, І. Е. ЛАЗУКА, Дз. М. МАРЧАНКА, А. ПАНКРАТАВА, Н. В. ПАЎЛОЎСКАЯ, Ул. Р. СКАПА, А. І. СТУК, Л. СУЗІН; супрацоўнікі архіва Ул. П. КАХАНКА, А. КУТУЗАЎ, А. САВОСІНА; настаўнікі З. БАРАНОЎСКАЯ, Л. А. КАЗЛОЎ, Л. Л. КАЗЛОЎ, Х. А. КУЛІЕЎ, заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь Я. М. УСЦІНОВІЧ; ваеннаслужачыя генерал-маёр А. М. БЫКАЎ, падпалкоўнік А. В. САПЯЖЫНСКІ, маёр Я. КРАМАРЭНКА.

Прадстаўнікі грамадскасці Сенненскага раёна, якія прымалі актыўны ўдзел у пошуку, зборы і падрыхтоўцы матэрыялаў для гісторыка-дакументальнай хронікі "Памяць. Сенненскі раён":
К. А. АСІПОВІЧ, П. Л. БАБАК, Т. А. БАЛТОВІЧ, В. В. БАНДАРЭВІЧ, А. П. БЕЛЬСКАЯ, А. У. БЕЛЯШОЎ, Ул. І. БЯЛЯЦКІ, С. В. ВАСІЛЁНАК, С. Д. ВЯРЦІНСКАЯ, В. А. ДЗЕГАЛЕВІЧ, Л. П. ДЗЯНІСАВА, А. П. ЗАЙКО, В. І. ЗЭЛЬМАН, В. А. ІВАШКОВА, Н. Я. КАМАНДЫШКА, М. І. КАРПОВІЧ, Г. В. КУЗНЯЦОВА, А. Ф. КУРС, Л. В. КУЧЫНСКАЯ, А. М. ЛАВІЦКІ, С. С. МЯЦЕЛІЦА, Н. Р. ПАЛІШЧУК, А. Я. УСЦІНОВІЧ, А. В. ШАФРАНСКАЯ, Г. А. ШЫДЛОЎСКАЯ, А. П. ШЫШКІН.

Раённая камісія з удзячнасцю адзначае вялікую працу супрацоўнікаў арганізацыйна-метадычнага цэнтра Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь па пошуку архіўных дакументаў, апрацоўцы матэрыялаў.

Фота: П. І. Ермашкевіч, А. В. Кушнер (слайды), з школьных музеяў і асабістых архіваў.

П 15 **Памяць:** Гіст.-дакум. хроніка Сенненскага раёна.— Мн.: ПК "Паліграфафармленне", 2003. — 616 с.: іл.

ISBN 985-6351-18-9

У кнізе асвятляецца гісторыя Сенненшчыны ад старажытнасці да нашых дзён. У хроніку ўключаны гістарычныя і бяграфічныя нарысы, артыкулы пра цікавыя падзеі, што адбываліся тут, пра знакамітых людзей, якія былі звязаны лёсам з гэтым кутком Беларусі. Выкарыстаны шматлікія дакументы і матэрыялы з архіўных і друкаваных крыніц, газетныя публікацыі розных гадоў, успаміны непасрэдных удзельнікаў падзей.

Асаблівая ўвага ўдзяляецца падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Прыводзяцца спісы партызан, падпольшчыкаў, мірных жыхароў, воінаў Чырвонай Арміі, якія аддалі жыццё ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ці сталі ахвярамі фашысцкага тэрору, землякоў, якія прайшлі франтавымі дарогамі. Прыводзяцца таксама звесткі пра жыхароў раёна, што сталі ахвярамі палітычных рэпрэсій. Асобная глава прысвечана матэрыяльнай і духоўнай спадчыне, гісторыі населеных пунктаў.

УДК 947.62
ББК 63.3 (4 Беи)

НАВУКОВА-ПАПУЛЯРНАЕ ВЫДАННЕ

ПАМЯЦЬ

Гісторыка-дакументальная хроніка Сенненскага раёна

Рэдактары *З. Г. Дзямешка, Р. А. Чарнаглазава*
Мастацкі рэдактар *А. І. Дрозд*
Тэхнічны рэдактар *Г. М. Раманчук*
Карэктар *Д. П. Зіноўева*

Выданне падрыхтавана на камп'ютэрнай сістэме. Падпісана да друку з арыгінал-макета 9.12.2003. Фармат 70x100 1/16. Папера афсетная. Гарнітура Кудрашоўская энцыклапедычная. Афсетны друк. Ум.-друк. арк. 49. Ум.-выд. арк. 61,4. Тыраж 3000 экз. Зак. 2999.

Выдавецтва ПК "Паліграфафармленне".
Ліцэнзія ЛВ № 165.
220115, г. Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Друкарня «Перамога». Рэспубліка Беларусь. 222310, г. Маладзечна, вул. В. Таўлая, 11.
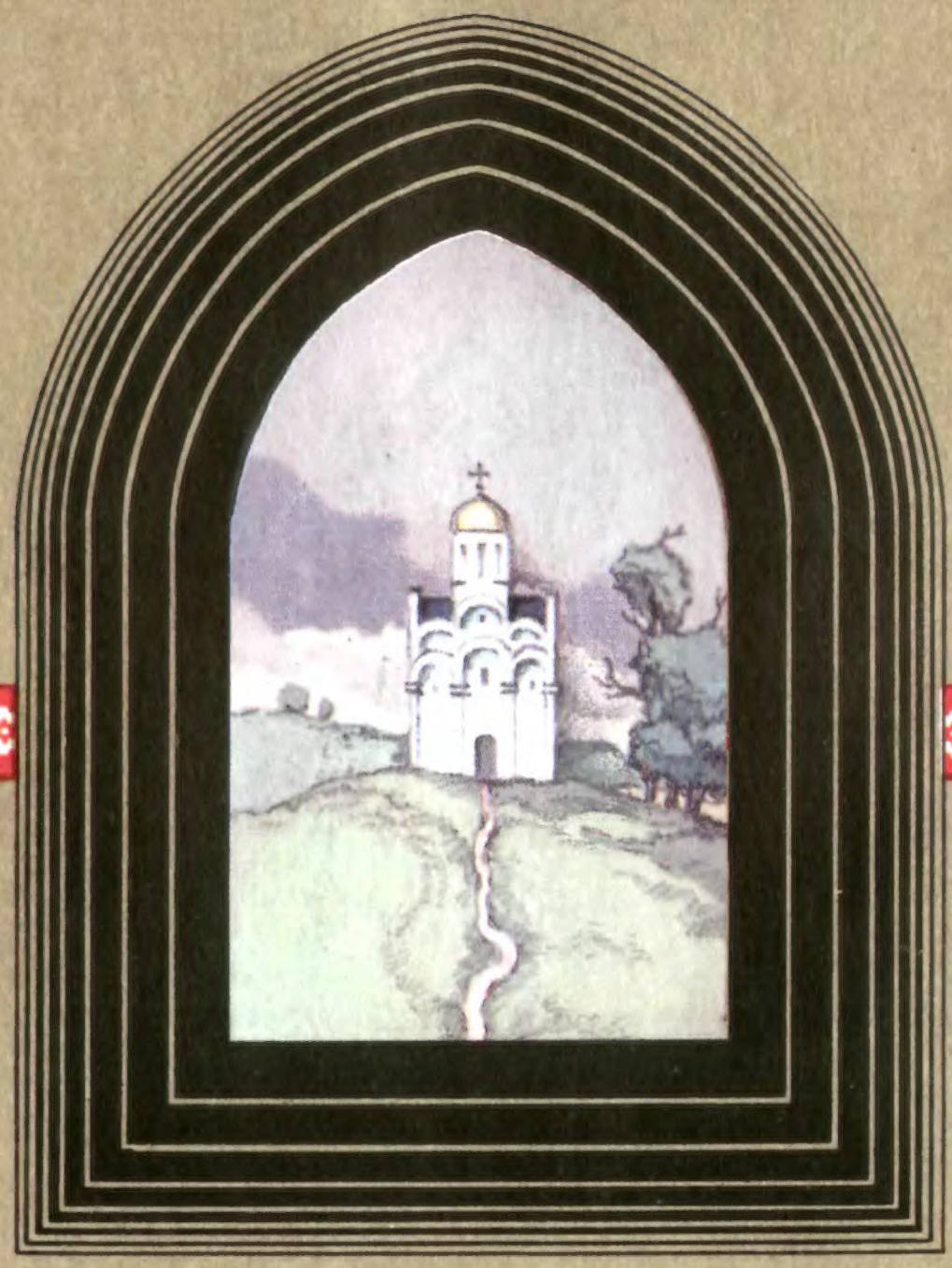
ISBN 985-6351-18-9